SIBIU
BIBLIOTECA „ASTRA"

Anul 138 Sibiu, 1 ianuarie 1990 Nr. 1/1990

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBULUI

DĂM SLAVĂ LUI DUMNEZEU!

Libertatea a învins! Cinste poporului român! Recunoştinţă veşnică eroilor martiri!

1990
LA MULŢI ANI, ÎN LIBERTATE!

Centrul nostru mitropolitan urează tuturor credincioşilor un An Nou, în sfîrşit, cu adevărat fericit. Liber. Eliberat de teamă. Eliberat de minciună. Eliberat de teroarea odioasei dictaturi căreia poporul i-a pus capăt. Pentru crimele de tot felul pe care le-au săvîrşit un lung şir de ani, dictatorii au şi plătit.

Acum, că putem să redevenim noi înşine, trebuie să reînvăţăm, iar unii să înveţe de la început ce e aceea libertate. De mult nu i-am mai cunoscut înţelesul. A fost, poate, cel mai pervertit cuvînt din cîte am fost puşi să rostim. Toată minciuna trebuia numită adevăr. Sclavia, umilirea, umilirea pe faţă, cu nerušinare, trebuiau numite libertate şi fericire. Teama se instalase în suflete într-atît, încît ori la ce te-ai fi gîndit, în sinea ta, orice ai fi simţit, trebuia împotriva conştiinţei tale să le zici libertate, adevăr şi fericire. Mii de demoni — uneori unul singur făcea cît o mie — îţi pîndeau cuvîntul ori unde l-ai fi spus, în camera ta, în public, în lumea mare, ori unde l-ai fi scris, căutîndu-ţi-l şi în gînd, să nu cumva să fie ascuns acolo şi, dacă nu-l întrebuinţai şi nu-l ascundeai bine pe cel adevărat, erau gata să sară toţi pe tine şi să te sugrume. Experienţa celei mai mici îndrăzneli nu putea fi făcută decît o singură dată. Această experienţă imposibilă a ucis multe minţi, multe inimi, i-a aruncat pe mulţi în disperarea laşităţii, fără să se poată elibera de ea.

Şi iată că a venit eliberarea de teamă şi dreptul la restaurarea cuvintelor. Parcă nici nu-ţi vine să crezi, parcă e un vis prea frumos atît de adînc se instalase teama în suflete. Vorbeşti, scrii, şi priveşti deodată în dreapta, în stînga, pe pereţi, la vecin, la interlocutor dacă mai e cineva de faţă, priveşti în tine însuţi, cu groaza instalată de mult peste tot pînă ce trece minutul dezmeticirii că, în sfîrşit, totul s-a schimbat. Că eşti în libertate!

Iubiţi credincioşi,

S-a ridicat frica şi groaza de pe capul nostru, şi „Telegraful Român" şi toţi cei care l-am scris — ca şi toate comitetele redacţiilor de ziare şi reviste din ţară — nu mai sîntem *obligaţi*, sub grave ameninţări şi porunci, să publicăm şi să trimitem texte de laudă şi telegrame cu adjective standard, ca nişte cuvinte sacre, fabricate în oficinele clicii dictatoriale. Cui? Lor. Celor ajunşi acum în iad, unde nu mai pot porunci nimănui şi unde au pentru veşnicie casa ce li se cuvine cu adevărat.

Am sperat întotdeauna că cititorii ne-au înţeles. Cei mai mulţi din propria lor experienţă. *„Telegraful Român"* şi scrierile noastre care ne exprimau pe noi înşine, şi toţi preoţii cu predicile lor au promovat întotdeauna credinţa, au afirmat cu tărie şi neîncetare existenţa lui Dumnezeu, Creatorul lumii şi al omului, legile morale creştine şi viaţa eternă, contrazicînd evident şi îndrăzneţ ideologia ateistă de stat. Aceasta a fost adevărata noastră formă de legătură permanentă cu credincioşii. Am sperat că textele comandate, uşor identificabile, nu erau citite. Şi cititorii ar putea confirma aceasta. Ne-au venit multe scrisori de aprobare cu privire la partea religioasă a revistei noastre, care întotdeauna ne-au încurajat.

Grija noastră permanentă a fost aceea de a nu provoca leul cel furios, ca nu să se pornească asupra noastră şi să ne interzică

(continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

APEL
CĂTRE CLER, MĂNĂSTIRI ŞI TOŢI CREDINCIOŞII

Uniţi în gînduri şi simţiri cu întreg poporul român binecredincios, în aceste momente cruciale cînd poporul însuşi îşi hotărăşte un nou viitor, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române adresează ierarhilor, preoţilor, monahilor şi tuturor credincioşilor următorul **Apel** pastoral urgent.

1. Să se oficieze slujbe de pomenire a celor căzuţi eroic pentru libertate şi democraţie, însoţite de tragerea clopotelor.

2. Să se înalţe rugăciuni pentru unitatea naţională şi pentru biruinţa deplină a cauzei sfinte de libertate şi viaţă nouă.

3. Să se constituie imediat în cadrul fiecărei parohii şi mănăstiri Comitete pentru ajutorarea familiilor îndoliate, îngrijirea răniţilor, vizitarea lor la spitale şi domicilii, adăpostirea celor rămaşi fără locuinţă, donarea de sînge, oferirea de hrană şi îmbrăcăminte celor în necesitate.

4. Să se constituie în fiecare parohie comitete de sprijin al Frontului Salvării Naţionale, conduse de preoţi, care vor rosti predici, cuvîntări şi îndemnuri de susţinere a noului program.

5. Să se constituie un Fond de întrajutorare creştină în bisericile ortodoxe române care va fi folosit pentru sprijinirea acţiunilor Frontului Salvării Naţionale.

Binecuvîntăm şi felicităm clerul şi credincioşii care sînt deja angajaţi în astfel de acţiuni.

Să rugăm pe Hristos-Domnul, Cel care s-a născut pentru a noastră izbăvire, să ne dea putere să lucrăm uniţi pentru renaşterea neamului românesc, pentru triumful deplin al adevărului şi al libertăţii!

Sîmbătă, 23 decembrie 1989

TEOCTIST
Patriarhul României

DUMNEZEU ESTE CU NOI!

— instantaneu de cronică —

Joi, 21 decembrie 1989, după orele 9 a.m. Soneria!... Deschidem uşa casei parohiale din curtea bisericii ort. rom. „Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil" de pe str. Ştefan cel Mare din Sibiu.

— „Vă rugăm să trageţi clopotele în memoria celor căzuţi la Timişoara", mi se adresează un grup de tineri veniţi din mulţimea primilor demonstranţi.

Am intrat în acţiune care, la interval de cîteva ore, s-a repetat de trei ori. La a treia oară, o altă mulţime de demonstranţi, au păstrat un moment de reculegere în faţa sf. biserici, pe toată lărgimea străzii.

Aşa a început să se mişte uriaşul clopot al poporului român, dornic de credinţă, de lumină, de adevăr şi de libertate şi să bată cu zeci de mii de „limbi" şi apoi de milioane, la scară naţională, şi toate bătînd într-un glas de-o superbă simfonie care a depăşit toate previziunile, în ritmul, acceleraţia şi forţa ei mobilizatoare: „pentru LIBERTATE!"

Vineri, 22 decembrie 1989. Mă aflam în sf. biserică împreună cu preotul Silviu Filimon, săvîrşind taina Sf. Maslu. Eram la a treia Evanghelie cînd, pe la orele 9,30 a.m., un grup de tineri veniţi din str. Ştefan cel Mare ne cer doi prapori şi să tragem clopotele bisericii, în semn de solidaritate pentru Timişoara şi să le citim o rugăciune, — că mulţimea demonstranţilor ne aşteaptă. Toţi colindăm: „O ce veste minunată".

Terminînd cititul Sf. Evangheliu de la Taina Sf. Maslu, ambii preoţi, îmbrăcaţi în epiftrafir şi felon, au ieşit în sunetul clopotelor, cu cartea şi sf. cruce, în stradă.

O mulţime imensă de oameni, de toate vîrstele şi mai ales tineret, şi de toate naţionalităţile, dintr-o margine în alta a străzii şi pînă spre viaduct şi spre centru, cu steaguri trei culori, prapori şi lumînări aprinse s-au aşezat în genunchi, în faţa bisericii, păstrînd un moment de reculegere, între ceea ce ei exprimau aflîndu-se şi cuvintele: *„Dumnezeu este cu noi!"* I-am binecuvîntat cu sf. cruce şi ambii preoţi le-am citit cîte-o dezlegare pentru cei vii şi una pentru cei morţi pentru *libertate*, după care, mulţumindu-ne, s-au îndreptat spre miliţie.

Cu aceeaşi bătaie de inimă şi cu aceleaşi simţăminte de triumf, le-am adresat cuvintele: „Fraţilor! fără violenţă, cu pace şi cu bucurie în... (cuvîntul mi-a fost prins de pe buze...) „nainte"! şi scandînd întreaga mulţime: „fără violenţă, fără violenţă!..." în drum spre LIBERTATE.

Prot. *Nichifor Todor*

47682.

CANCELARIA SFÎNTULUI SINOD

Îndrumări către Oficiile parohiale

— La ectenia mare şi la ieşirea cu Sf. Daruri se va spune: Pentru binecredinciosul popor român de pretutindeni şi pentru armata ţării noastre, Domnului să ne rugăm.

— La ectenia întreită se va spune: Încă ne rugăm pentru binecredinciosul popor român de pretutindeni şi armata ţării noastre, pentru sănătatea şi mîntuirea lor.

— Încă ne rugăm pentru odihna sufletelor adormiţilor robilor lui Dumnezeu, eroi căzuţi pentru libertatea şi dreptatea poporului român.

SPICUIRI DIN AGENDA de lucru a Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST pe perioada 1—15 decembrie 1989

● **Joi, 7 decembrie a.c.,** *Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe ziaristul american Rone Tempest, șeful Biroului de la Paris al ziarului „Los Angeles Times".*

● **Vineri, 8 decembrie a.c.** *A primit pe Rev. George Kurian, aparținînd Bisericii Ortodoxe Siriane din India.*

● **Marți, 12 decembrie a.c.** *Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Iuri Bausin, corespondent al Agenției de presă TASS, la București.*

Cont „LIBERTATEA" 1989

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, cu toate protopopiatele, își aduce obolul la înlăturarea grelelor consecințe și la alinarea suferințelor și durerilor celor care au fost loviți în împrejurările, în care s-a revărsat asupra vieții oamenilor, a capitalei și orașelor noastre ura și focul pustiitor al regimului dictatorial răsturnat. S-a depus în contul „Libertatea" 1989 suma de 1.000.000 de lei. Continuă depunerile individuale. Pe cele mai însemnate le vom prezenta în ziarul nostru în numerele viitoare.

LA MULȚI ANI, ÎN LIBERTATE!

(continuare în pag. a 2-a)

funcționarea bisericilor și a școlilor teologice. Am căutat să dăm credincioșilor preoți care să le facă botezuri, cununii, înmormîntări și toate celelalte servicii religioase tradiționale. Cît am reușit, o pot spune toți preoții și toți credincioșii. De aceea am și sperat în înțelegerea lor, atunci cînd am fost obligați să tipărim și lucruri care nu erau ale noastre și nu erau destinate credincioșilor noștri.

Ne-am temut mereu că mîna călăului ar putea face un semn în dreptul unei biserici, mai ales în București, ceea ce însemna dispariția bisericii a doua zi. Ierarhia locală și preoții n-au fost întrebați cînd s-au dărîmat unele biserici. Nici un protest n-a fost luat în seamă. Acum, ele vor trebui rezidite cum au declarat toți membrii Sf. Sinod, ca să reintre în patrimoniul istoric și religios al poporului nostru.

Preoțimea noastră care și-a făcut cît a putut datoria preoțească și credincioșii își vor reintra acum liberi în exercitarea misiunii lor și în trăirea credinței lor fără îngrădiri, fără umiliri, fără urmăriri, și vor contribui prin propovăduirea în deplină libertate a Evangheliei Domnului, la refacerea morală a poporului și la intrarea lui pe făgașul cel drept al unei vieți cinstite, drepte, creatoare.

Zilele acestea ne-au adus odată cu bucuria Eliberării și a Sărbătorilor, și multă tristețe, căci s-a tras ucigător și fără inimă în cei care, fără arme, cereau doar prin cuvînt dreptul la libertate. Crimă incalificabilă.

Trimitem familiilor îndoliate, familiilor rămase orfane și covîrșite de tristețe, cuvînt de mîngîiere pentru copiii, soții și toți cei căzuți la datorie în aceste zile fierbinți, de dăruire fără preget pentru Libertatea cîștigată și cu prețul vieților lor. Dumnezeu să-i ajute pe toți cei greu încercați cu asemenea pierderi omenești ireparabile, și să-i mîngîie că jertfa lor a fost cu folos determinant în evenimentele care au răsturnat odioasa dictatură. Patria le va păstra veșnică amintirea și i-a și rînduit în ceata Eroilor, iar Dumnezeu i-a primit în curțile Drepților în Împărăția Sa.

Noi toți ne vom aduce aminte cu respect și piozitate de toți cei care ne-au dăruit acum, în aceste zile de sfîrșit de decembrie 1989, marele dar al libertății. Cinste lor! Iar eroilor căzuți pentru eliberare, *veșnica lor pomenire. Pomenirea lor din neam în neam. Presărați pe-a lor morminte ale laurilor foi.* **Ei ne-au dăruit Anul Nou liber 1990, și libertatea pentru totdeauna.**

Vă facem tuturor urări de sănătate, de spor în toate și de un An Nou fericit! Să rămînem în unitate de cuget și simțire, astăzi mai mult ca oricînd. Să petrecem Noul An în dedicare de suflet și de faptă reînnoirii țării, refacerii ei, reintrării ei pe făgașul din totdeauna al omeniei românești, al creației libere în toate domeniile, al culturii, al științei adevărate, al credinței în Dumnezeul strămoșilor noștri. Să contribuim și cu obolul nostru substanțial la Contul Libertatea 1989.

PRIMELE ZILE DE LIBERTATE

La 22 decembrie 1989, după 24 de ani de regim tiranic, cum n-a cunoscut țara noastră niciodată, pentru poporul român a răsărit soarele libertății.

Ridicîndu-se pe baricadele revoluției pentru a înlătura regimul despotic ceaușist, instaurat de un monstru cu chip de om și clanul familiei sale, care transformase țara în propriul său domeniu, pe care îl administra după bunul său plac, poporul nostru a trecut hotărît la acțiune generală. Eforturile dictatorului Ceaușescu de a mai înșela încă odată poporul, pe care l-a înșelat cu nerușinare de-atîtea ori, l-a desconsiderat, umilit și asuprit fără limite — prin promiterea unor sume bănești, și în ultimă instanță prin a-i preda un „vinovat" de toate relele din țară, mort — bineînțeles, pe ministrul Apărării Naționale, generalul-colonel Milea, s-au dovedit zadarnice. Drept rezultat, după cîteva ceasuri de mari demonstrații în toate localitățile țării — între care Sibiul a ocupat un loc de seamă — tiranul, huiduit de mulțimea adunată în Piața palatului, a fugit.

În fapt, el și soția s-au retras în buncărul de beton din zona Tîrgoviște, construit din vreme și amenajat ca un post de comandă, de unde a dat ordin trupelor speciale, aflate direct sub comanda sa, pentru a trece la înăbușirea revoluției. Tiranul spera că aceste trupe, împreună cu cele ale Ministerului de Interne, pregătite anume pentru a ucide și provoca masacre în rîndurile populației civile, vor reuși să-l readucă din nou la putere.

Deși aceste slugi odioase, elemente fanatice, bine plătite, bine organizate, instruite cu meticulozitate, dotate cu armament și muniție din belșug, au declanșat acțiunea lor criminală împotriva poporului, aceasta n-a dat rezultatele așteptate. Ascunzîndu-se în cuiburi de rezistență, organizate în locuri stabilite din timp, de regulă în sediile și unitățile Ministerului de Interne, în locuințele personalului acestui minister, ale cunoscuților, sau deținute sub diferite forme, în hoteluri, cuiburi care împînzeau toată țara, și în mod deosebit în jurul unităților militare ale Ministerului Apărării Naționale, precum și din mașini particulare, ale întreprinderilor sau chiar ale „Salvării", aceștia au deschis foc. Sub rafalele pistoalelor-mitralieră, puștilor-mitralieră și mitralierelor mînuite de acești profesioniști, plătiți cu dărnicie de tiranul Ceaușescu, au căzut numeroase victime, morți și răniți, copii, femei, bătrîni și militari.

Timp de 4—5 zile, armele lor criminale au încercat să oprească lupta poporului pentru libertate, pentru democrație. Dar nici amenințările gloanțelor care, în Sibiu, s-au abătut asupra străzilor, pieților, caselor și locuitorilor, terorizîndu-i, aproape neîntrerupt vreme de cinci zile; nici amenințările cu încendierea locuințelor și otrăvirea apei, uciderea răniților din spitale, a medicilor și personalului auxiliar, n-au putut opri lupta. Cu cît amenințările teroriștilor erau mai puternice, cu atît lupta poporului împotriva acestor fanatici criminali devenea mai dîrză, mai hotărîtă.

Prin lupte grele și mari jertfe de sînge, poporul și brava sa armată — care a dat dovadă de mare vitejie și eroism — au lichidat și zdrobit cuiburile de rezistență ale teroriștilor lui Ceaușescu. Urmele acestor lupte se văd la tot pasul și în orașul Sibiu, unde criminalii plătiți de fostul dictator au acționat cu o furie și cruzime greu de imaginat. Drept mărturie sînt urmele proaspete de gloanțe, grenade A.G., proiectile de artilerie și incendii de la sediile Miliției și Securității, turismele carbonizate de pe străzi, Hotel Continental, Casa modei, Magazinul Dumbrava, casele de lîngă Teatrul de Stat, vila Branga de pe Calea Dumbrăvii, casele de pe Bulevardul Gh. Gheorghiu-Dej, clădirile din Piața Mare, la care se adaugă multe altele.

Deși primele zile de libertate, din ordinul criminalului Ceaușescu, au fost pătate de sînge, ele rămîn zile de o măreție fără seamăn, pentru că ele au readus România pe continentul european și au demonstrat hotărîrea poporului nostru de a pune capăt pentru totdeauna regimului dictatorial de tristă faimă al clanului familiei Ceaușescu și a pași, alături de popoarele lumii, pe calea progresului și civilizației.

Paul Abrudan

TELEGRAME ● ȘTIRI ● ANUNȚURI

Î. P. S. Antonie Plămădeală
Mitropolitul Ardealului
Sibiu

Din Chișinău.

Salutări cordiale poporului român frățesc în legătură cu răsturnarea regimului sîngeros. Dumnezeu să vă ajute și să vă păzească. Veșnică pomenire martirilor și ostașilor căzuți cu moarte de eroi în această luptă sfîntă. Cu dragoste întru Hristos.

Protoiereul Petru Buburuz
Deputat al poporului din U.R.S.S.

● ●

Antonie Plămădeală
Mitropolitul Transilvaniei
2400 - SIBIU, ROMANIA

Transmit Înalt Prea Sfinției Voastre sentimente de participare la durerea atîtor pierderi de vieți omenești în țara dvs. prea iubită. Mă rog lui Dumnezeu să pună capăt de îndată acestor suferințe.

Iulian Garcia Hernando
Directorul Comisiei episcopale interconfesionale
Madrid — Spania

● ●

Î. P. S. Mitropolit Antonie
Mitropolitul Ardealului
Sibiu

În aceste zile de grea cumpănă pentru prea scumpa noastră Patrie *România liberă* **și liberată de beznă și de spaime prin jertfele eroilor din Săptămîna Crăciunului 1989, ne plecăm adînc genunchii inimilor, aducîndu-le neîncetată mărire și cinste. Întregului popor român, prin intermediul „Telegrafului Român", îi transmitem dragostea noastră și nădejdea că vom rămîne neclintiți și pururea victorioși. Sprijinim și susținem platforma-program a Consiliului Frontului Salvării Naționale. Sprijinim cu timp și fără timp inițiativele și hotărîrile Sfîntului Sinod al Bisericii noastre. La mulți ani.**

Preot scriitor Ștefan Pârvu
București

● ●

Î. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală
Arhiepiscop al Sibiului și
Mitropolit al Ardealului,
Sibiu

Consilierii, profesorii Institutului Teologic din Sibiu, protopopii, preoții și credincioșii din Arhiepiscopia Sibiului, se alătură cu entuziasm programului Frontului Salvării Naționale și ridică rugăciuni fierbinți către Domnul pentru sufletele ostașilor și martirilor eroi ai neamului românesc căzuți pentru libertate.

Ne însușim din toată inima *„Mesajul de adeziune la acest program al Bisericii Ortodoxe Române,* **mesaj pe care Dvs. ierarhii Bisericii noastre în frunte cu P. F. Patriarh Teoctist l-ați difuzat la radio în atenția noastră a tuturor clericilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe strămoșești. Ne însușim de asemenea Apelul lansat de P. F. Patriarh Teoctist și publicat în acest număr al „Telegrafului Român".**

Vă încredințăm de sentimentele noastre, de dragoste filială și Vă dorim un An Nou fericit, mulțumindu-Vă pentru toate îndrumările pe care ni le-ați transmis în toate aceste zile, de a fi alături de popor, de a trage clopotele, de a distribui lumînări manifestanților, de a fi prezenți în spitale, a dona sînge și a alina prin toate mijloacele pe cei în suferință de pe urma luptelor pentru libertate.

Arhim. Dionisie Dan, vicar; Prof. Constantin Voicu, rector; Pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Inst. Teol. Univ. Sibiu; Arhid. Gh. Papuc, consilier cultural; Pr. Mitea Constantin, consilier economic; Pr. M. Sămărghițan, consilier bisericesc; Pr. Bar Romulus, inspector eparhial; Ierod. Visarion Bălțat, secretar eparhial; Prot. D. Luca, Sibiu; Prot. Zaharie Romul, Făgăraș; Prot. Suciu Aurel, Sf. Gheorghe; Prot. Gr. Cernea, Agnita; Prot. I. Găban, Mediaș; Prot. Gh. Opriș, Rupea; Prot. Vasile Prodea, Brașov.

● ●

În zilele fierbinți de 22—25 decembrie 1989 slujitorii Centrului Eparhial Sibiu și ai catedralei în frunte cu Î. P. S. Mitropolit Antonie au fost prezenți la datorie. S-au tras clopotele cînd mulțimea a îngenunchiat în fața catedralei umplînd strada, iar în catedrală s-au distribuit în permanență lumînări, fabrica noastră aprovizionînd continuu cu cantități imense de lumînări pangarul catedralei.

Demonstrația a fost pașnică și plină de respect față de cele sfinte.

● ●

Din știrile pe care le avem pînă acum în aceste zile a fost împușcat la datorie în timp ce mergea să oficieze o înmormîntare, preotul Ioan Zăbavă din Brașov. A fost un preot vrednic. Dumnezeu să-l odihnească în pace și să-l numere în ceata drepților. Printre răniți a fost și Preotul Ioan Andrișoaia din parohia Sînpetru, prot. Brașov.

● ●

În ziua de 26 decembrie 1989 Î. P. S. Mitropolit Antonie a primit pe Dr. Reginald Moneels din Bruxelles (Belgia), pe Ineke van Veizen din Olanda și alți reprezentanți ai organizației „MEDICINS SANS FRONTIERES", cu sediul în Belgia. Domniile lor au adus un transport de medicamente pentru spitalele din Sibiu și au stabilit contacte cu noi pentru a trimite și alimente pentru cei în nevoie.

S-a convenit ca de îndată ce vor sosi, acestea să fie distribuite prin P. C. preoți, care cunosc cel mai bine situațiile din parohiile lor.

● ●

Sărbătoarea Nașterii Domnului s-a sărbătorit la Sibiu într-o catedrală și mai plină ca de obicei, deși în oraș au continuat focurile teroriștilor.

Î. P. S. Mitropolit a vorbit cu mare însuflețire despre Nașterea Domnului, accentuînd vibrant noua eră de libertate și făcînd rugăciuni pentru eroii căzuți pentru eliberarea Patriei.

● ●

Calendarul pe 1990 tipărindu-se cu aproape o lună înainte, toate eparhiile *au fost obligate* **să insereze la rubrica „Date importante" și ziua de naștere a călăului azi executat. Sîntem siguri că credincioșii au înțeles acest lucru. În orice caz Centrul Eparhial a difuzat la toate protopopiatele, pentru toate parohiile, un text nou care va fi distribuit în același număr de exemplare pentru ca toți credincioșii să poată înlocui textul vechi.**

Vă mulțumim pentru înțelegere și vă îndemnăm să faceți toți această înlocuire a textului vechi.

● ●

Marți, 28 noiembrie 1989, a trecut la cele veșnice Părintele arhimandrit Arsenie Boca, fost multă vreme stareț și cunoscut duhovnic al Mănăstirii „Brîncoveanu" de la Sîmbăta de Sus și de asemenea și reanimatorul vieții monahale la Mănăstirea Prislop. Vom reveni cu amănunte despre viața adormitului în Domnul.

Veșnica pomenire!

BIBLIOTECA „ASTRA„
SIBIU

Anul 138 Sibiu, 15 ianuarie 1990 Nr. 2—4/1990

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CHEMAREA CEASULUI DE FAŢĂ

Cu preţ de sînge tînăr, prin acţiunile şi jertfele unei armate viteze în care a bătut inima românească şi s-a înfrăţit cu poporul din prima clipă, revoluţia împotriva tiranului şi a tiraniei, care au întunecat sufletele românilor zeci de ani, a izbîndit. Acum sîntem liberi. Cei mai tineri sînt liberi pentru întîia oară din viaţa lor.

Să dăm slavă lui Dumnezeu pentru aceasta. Să ne amintim veşnic de martiri şi să nu uităm că pe jertfa lor s-a clădit libertatea şi viitorul nostru. Şi să nu ne uităm datoriile faţă de dînşii. Să-i bucurăm cu fapta noastră creatoare, cu dăruirea noastră pentru tot ceea ce putem face fiecare, mai mult şi mai bine.

Moştenirea lăsată de dictatură, pe toate tărîmurile, sufletesc, cultural-artistic şi material, e ca cea de după un potop, de după un incendiu, de după un cutremur dezastruos. Teroarea, suspiciunea, cenzura, schimbarea conţinutului cuvintelor — căci peste tot minciuna trebuia numită adevăr — mutilarea sufletelor şi minţilor copiilor, toate cer acum eforturi de purificare, de îndreptare, de corectare. Dar mai cer ceva: cer ceva în loc. Trăsături noi de caracter, o altă gîndire, alte idei despre frumos, adevăr şi dreptate, aşa cum sînt ele cu adevărat. Valorile morale pe care ni le-au transmis moşii şi strămoşii noştri, prîntr-o credinţă din care şi-au făcut crez de viaţă şi de nemurire, trebuie să redevină temelia vieţii noastre de toate zilele, la sate şi la oraşe, în sufletele ţăranilor ca şi în ale muncitorilor şi intelectualilor. Ele trebuie să unească pe toţi fiii poporului nostru într-o simţire şi într-un ideal. Să fie trăsătura comună tuturor. Să ne recunoaştem prin ele ca fraţi şi să ne iubim mai mult. E şi porunca lui Dumnezeu, dar e şi porunca sîngelui din care ne-am alcătuit ca popor *„din Decebal cel harnic şi din Traian cel drept"*.

Ce frumos a ştiut poetul să prindă în cuvinte chipul modelelor noastre originare! să fim *harnici*, **să fim** *drepţi!*

Dictatura a dărîmat: noi să clădim.

Dictatura a deformat: noi să îndreptăm.

Dictatura a pervertit: noi să purificăm.

Dictatura a încercat să-L înlăture pe Dumnezeu, impunîndu-ne închinarea la un idol monstruos: noi să-L readucem şi să-l primim pe Dumnezeu în sufletele şi în viaţa noastră.

Dictatura a vrut să omoare un popor: poporul a reînviat din morţi şi şi-a redobîndit prin jertfe nemurirea.

Chemarea ceasului de faţă e să înţelegem bine toate acestea şi, cu omenia şi cumînţenia românească, scoase în sfîrşit la lumină, să trecem toţi la înfăptuirea de noi înşine şi de ţară nouă.

Chemarea ceasului de faţă e chemarea la muncă în sfîrşit cu adevărat pentru noi înşine. Şi la o bună înţelegere a libertăţii. Să învăţăm să fim liberi, spun tot mai mulţi. Să învăţăm ce e aceea democraţie, căci şi acest cuvînt a fost pervertit. Să învăţăm însă, mai presus de toate, să fim oameni. Căci dictatura s-a străduit sistematic să ne dezumanizeze, să facă din noi roboţi. Poporul zicea din străbuni: *„Cutare e omul lui Dumnezeu"*. **Să învăţăm să fim şi oamenii lui Dumnezeu. Cei care nu ştim. Cei ce n-am ştiut. Cei care n-am fost lăsaţi să ştim. Căci „omul lui Dumnezeu", e omul în care se întîlneşte Cerul şi pămîntul, omul în care coboară Dumnezeu şi se sălăşluieşte cu darul şi cu iubirea Lui. Un astfel de om să înviem în noi. Acesta va şti să răspundă aşa cum se cuvine chemării ceasului de faţă.**

Îndemn preoţimea să-şi înmulţească, prin slujire, predică şi rugăciune, puterile harice şi întreaga vocaţie, precum şi datoria preoţească le-o porunceşte, s-o pună în slujba renaşterii „omului lui Dumnezeu".

Poporul nostru cel binecredincios înţelege prin „omul lui Dumnezeu" pe omul bun. Pe omul fără viclenie. Pe omul săritor la nevoile aproapelui. Pe omul care iartă. Pe omul care judecă drept. Pe omul de la care nu vei pleca cu mîinile goale, dacă te-ai dus să-i ceri ceva. Pe omul care nu te va înşela niciodată. Pe bunicul blajin. Pe bunica darnică. Pe tatăl şi pe mama care îşi îndreaptă toată grija spre copii. Pe dascălul generos care îi învaţă pe alţii numai bine.

Preotul trebuie să fie prin definiţie „omul lui Dumnezeu", şi să facă din toţi cei care i-au fost daţi în grijă *„oameni ai lui Dumnezeu"!*

Chemarea ceasului de faţă către absolut toţi fiii ţării eliberate de tiranie e să fie în aşa fel, încît despre fiecare să se poată spune: *„Iată, acesta e omul lui Dumnezeu!"*

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

APEL CĂTRE EMIGRAŢIA ROMÂNEASCĂ!

România, ca stat independent şi suveran, păşeşte zilele acestea pe un drum nou, democratic, în care cuvîntul LIBERTATE este rostit cu evlavie, durere şi bucurie nețărmurită. Visul, de multe ori nesperat nici de cei rămaşi în ţară, a devenit realitate, realitate palpabilă. Aproape că toate cuvintele limbii române — atît de bogată în sensuri — nu mai pot reda în deplinătatea valenţelor avalanşa de sentimente ce ne cuprind sufletele.

Părtaşi la aceste sentimente înălţătoare s-au dovedit în aceste momente şi cei plecaţi în străinătate de-a lungul anilor din motive politice, economice, de credinţă sau dor de libertate. Nicicînd România nu a cunoscut interes şi sentimente de preţuire, compasiune şi ataşament, ca în aceste zile fierbinţi ale revoluţiei tineretului. Pentru că orice s-ar scrie în unele ziare străine, dornice de ştiri senzaţionale, răsturnarea dictaturii sîngeroase a fost rezultatul unei revoluţii spontane şi nu o lovitură de stat. Toate aceste informaţii false nu fac decît să umbrească minunatul sacrificiu suprem al zecilor de mii de victime căzute în urma opresiunii sîngeroase fără precedent în istoria unui stat civilizat. Iar noi, cei care am luptat alături de ei şi pe care Dumnezeu ne-a păstrat în viaţă pentru a beneficia de roadele sacrificiului lor, nu avem dreptul să uităm acest lucru nici o clipă!

Gîndurile noastre însă se îndreaptă ardent spre viitor, atît cel apropiat cît şi cel îndepărtat. România a cunoscut în aceste puţine zile de la revoluţie o serie de schimbări, de reforme, ce au uimit nu

(continuare în pag. a 2-a)

Prof. *Eugen Lazăr*
Muzeul Brukenthal Sibiu

Misiunea de mîine a Bisericii

Ultimele zile ale lunii decembrie din „anul mîntuirii" 1989 ne-au adus nu numai „Vestea cea bună" a Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos, împreunată cu tradiţionalele noastre colinde, ci şi bucuria cea nespusă a eliberării din robia întunericului şi a morţii. Odată cu Naşterea Domnului am sărbătorit şi „învierea neamului românesc", pe care am aşteptat-o — fără exagerare — o jumătate de veac, căci, după cuvîntul rostit în acele zile de unul din marii noştri poeţi, „pentru România al doilea război mondial s-a încheiat abia la 22 decembrie 1989". Aceasta va trebui să devină „ziua naţională" a poporului român!

O jumătate de veac de suferinţe, de jertfe, de pierderi de valori materiale şi spirituale, de încătuşare a oricăror manifestări libere ale gîndurilor şi aspiraţiilor noastre! Rememorăm acum, pentru prima oară, cu recunoştinţă şi veneraţie, doar cîteva nume de teologi români de prestigiu care şi-au pierdut viaţa în închisorile vechiului regim, ca Ilarion Felea, Liviu Galaction Munteanu, Florea Mureşan, episcopul Nicolae Popoviciu de la Oradea, trimis la mănăstirea Cheia, unde a şi murit, dar mai ales sute de preoţi de mir ale căror nume nu le cunoaştem încă. Nu putem trece sub tăcere nici pe aceia care au suferit ani îndelungaţi de detenţie, pe baza unor acuzaţii absurde şi de multe ori imaginare, ca profesorul Teodor M. Popescu sau venerabilul părinte profesor Dumitru Stăniloae, ca părinţii arhimandriţi Benedict Ghiuş, Sofian Boghiu, Valeriu Vartolomeu Anania, profesorul Ion V. Georgescu (cu mai mulţi ani petrecuţi în Siberia), ieromonahul Antonie Plămădeală, azi mitropolitul Ardealului, sute de preoţi parohi şi mai mulţi studenţi teologi (unii şi cîte 20 de ani!). Lista lor poate fi completată şi cu istoricii bisericeşti — pe atunci foarte înaintaţi în vîrstă — Ioan Lupaş, Silviu Dragomir şi Ştefan Meteş, foşti membri ai Academiei Române. Am citat doar cîteva nume dintr-o listă de-a dreptul impresionantă, care va trebui să fie cunoscută în întregime. Aş sugera ca unul din aceşti vrednici slujitori ai Bisericii să scrie o carte despre ei înşişi, despre pătimirile lor, în genul celor publicate de preoţii Sebastian Stanca din Cluj sau Grigore Popescu din Bucureşti, în legătură cu suferinţele preoţimii în cursul primului război mondial.

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

O DATORIE DE CONŞTIINŢĂ

Ziua de 12 ianuarie 1990 a fost rînduită ca zi de doliu naţional, în care ţara a adus cinstire eroilor căzuţi pentru libertate şi dreptate în România.

De altfel, chiar de la începutul revoluţiei, la fiecare slujbă religioasă, s-au făcut pomeniri ale celor care s-au jertfit în lupta împotriva tiraniei, iar poporul, în chip spontan, a transformat locurile sfinţite cu sîngele eroilor în adevărate altare, unde trecătorii aprind lumînări, se roagă şi păstrează momente de pioasă reculegere.

Era necesară însă şi o zi anume închinată pomenirii eroilor, în care întreaga naţiune să le cinstească memoria şi să mîngîie, în acest chip, şi sufletele adînc îndoliate ale familiilor care ni i-au dăruit pe aceşti neînfricaţi luptători, ca pe o jertfă cu bună mireasmă adusă pentru libertatea noastră a tuturor.

Va trebui ca această zi să rămînă o dată memorabilă, pe care să o prăznuim anual şi astfel pomenirea eroilor să fie din neam în neam.

Ar însemna să reînviem astfel vechiul cult al eroilor, practicat altădată cu multă ploşenie.

Ni se impune să ne reîntoarcem la această frumoasă şi înălţătoare tradiţie, cu atît mai mult cu cît memoria eroilor a fost împletată, în toţi aceşti ani ai dictaturii, prin deşănţatul cult al personalităţii celui care în chip blasfemator era numit „erou între eroii neamului".

Am încercat cu toţii sentimente de adîncă tristeţe cînd vedeam cum adevăraţii noştri eroi, care au fost domnitorii şi luptătorii pentru apărarea fiinţei naţionale erau coboriţi în umbra acestui tiran lipsit de respect faţă de trecutul istoric al neamului şi faţă de marii săi bărbaţi.

Acum, cînd regimul de teroare a fost înlăturat, se cuvine să reînnodăm firul tradiţiei şi să înscriem în calendar, ca pe o sărbătoare, *ziua eroilor*. E o datorie de conştiinţă pe care n-o mai putem ignora, după ce o nouă generaţie de eroi şi martiri s-a adăugat la vechile generaţii de la 1600, 1877, 1916, 1944. Pămîntul ţării noastre a fost din nou sfinţit cu sîngele fiilor şi fiicelor acestui eroic popor. S-a confirmat încă odată, cu prisosinţă, adevărul exprimat de N. Nenițescu în cuvintele: „Eroi au fost, eroi sînt încă / Şi-or fi în neamul românesc",

luate din poezia „Pui de lei", cum că eroismul este o trăsătură caracterologică fundamentală a fiinţei poporului nostru.

Pomelnicul celor căzuţi la Plevna şi Smîrdan, la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz s-a completat în aceste zile cu cei seceraţi de braţul înarmat al cruntei tiranii la Timişoara, Bucureşti, Sibiu şi în alte oraşe ale României.

Nu ne este îngăduit, de acum încolo, să ne bucurăm de libertatea noastră fără să ne aducem aminte de cei care ne-au dăruit-o jerfindu-se pentru ea.

În acest cult al eroilor şi martirilor trebuie să ne creştem copiii. Să le sădim în suflete alesele flori ale recunoştinţei faţă de cei ce cu voinţă neînfricată au făcut să triumfe dreptatea, adevărul şi libertatea în patria noastră.

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

Final de prohod

Am înviat ca oameni, am învins!
Milioane de robi ai unui singur ins
Am învins ca Români, am înviat:
Nicicînd cerul Ţării n-a fost mai curat

Dar, dacă ochii noştri nu mai sînt
Fîntîni de jale, adîncite-n pămînt,
Să nu-i uităm pe cei plecaţi dintre noi:
Pe cei mai tineri luptători şi eroi!

Un neam îşi ridică fruntea din pămînt
Slăvindu-i pe cei ce, aici, nu mai sînt:
Din fiinţele lor, cu obraz nepătat,
S-a alcătuit cerul Ţării, curat!

Gheorghe Stănescu

Colindul clopotului

O, neam al meu, neam de eroi uitaţi
şi de ţărani cinstiţi ca pita,
neam românesc, minţit de împăraţi,
tu nu ţi-ai împlinit ursita:
trecut prin foc, pe roată zdrumicat,
mereu ai sîngerat cu-atîţi feciori
cu care-atîtea hoarde-ai vînturat
ori, băjenind prin codrii-ocrotitori,
ai plîns de veci cu-atîtea mume
că nu ştiu care din apele tale,
oglinzi de cer cu cristaline nume,
nu are un adînc izvor de jale
şi nu ştiu care munte nu ascunde
dureri din leaturi fără de odihnă;
în cugetele noastre cele mai afunde
trăieşte-un dor, neîmplinit, de tihnă.
Totuşi, harnici şi drepţi Români, sculaţi
şi pregătiţi nu doar pîinea şi vinul:
Voi nu v-aţi împlinit destinul
Să fiţi lumina lumii, din Carpaţi!
Sus, nenorocul nu vă mai este Domn!
Cum nu au tihnă frunzele în gorun
Să n-aveţi pace şi să n-aveţi somn!
Un clopot nevăzut aud şi spun:
Să vă treziţi cu sufletele vuind
de dangăte ca de pereţi de-aramă, groşi!
Nu eu vă sun un clopot de colind,
din buni şi din străbuni, din moşi-strămoşi
sună un clopot peste România:
„A voastră va fi pacea, bucuria
cînd vă veţi împlini destinul bun!
Cum nu au tihnă frunzele-n alun
să n-aveţi pace, — nepoţi şi strănepoţi —,
Cît nu cunoaşteţi bucuria toţi!
Cu spor, încă din zori, pînă la cină
Să osteniţi să fim un neam lumină!

Gheorghe Stănescu

24 ianuarie 1859—24 ianuarie 1990

Unirea Principatelor — opera întregii naţiuni

Dorinţa formării unui stat unitar şi eliberat de dominaţia străină, care a fost prezentă în întreg evul mediu în gîndirea social-politică, planurile militare şi diplomatice ale înaintaşilor noştri, ale conducătorilor de ţară şi de oaste, a devenit în epoca modernă idealul suprem al întregii naţiuni, ţelul ei politic fundamental. Exprimînd această realitate, Nicolae Bălcescu pe la 1850 scria: „Unitatea naţională fu visarea iubită a voievozilor noştri cei viteji, a tuturor bărbaţilor noştri cei mari care întrupară în sine individualitatea şi cugetarea poporului, spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, munciră, suferiră şi muriră". Vorbind despre aceeaşi problemă, Cezar Bolliac consemna în 1853: „Unirea României într-un singur stat nu este o idee numai în capetele cîtorva români prea înaintaţi; nu este o idee ieşită din dezbaterile de la '48; ea a fost sentimentul naţional în toate părţile României de cînd istoria a început a ne spune cîte ceva despre Dacia".

Verificarea cu putere de convingere a forţei şi autenticităţii idealului poporului român de libertate şi unitate naţională s-a făcut în 1600, prin unirea realizată în timpul lui Mihai Viteazul. Memoria unirii ţărilor române în 1600 s-a transmis de la epocă la epocă, de la generaţie la generaţie. Dreptul imprescriptibil la unitate şi independenţă a poporului român a reprezentat, în continuare, o dominantă a gîndirii şi acţiunii politice, diplomatice, militare şi culturale ale marilor voievozi din Muntenia şi Moldova ce au urmat. Aceleaşi idealuri au înaripat permanent mintea, inima şi pana celor mai înaintate personalităţi ale culturii româneşti din întreg evul mediu şi din epoca modernă, au format substanţa multor scrieri tipărite în cele trei ţări româneşti, alimentînd focul aspiraţiei multiseculare de unitate a tuturor românilor în pofida graniţelor artificiale, stabilite de marile puteri pe corpul aceluiaşi popor şi aceleaşi patrii. Îmbrăţişat de masele largi populare, acest ideal a dobîndit o forţă de nestăvilit.

Cu multă măiestrie a surprins Mihail Kogălniceanu acest adevăr, pe care, în 1855, l-a consemnat astfel: „Unirea Principatelor a fost visul de aur, ţelul isprăvilor marilor bărbaţi ai României, al lui Iancu Huniad, ca şi al lui Ştefan cel Mare, ca şi al lui Mihai Viteazul, al lui Vasile Vodă, ca şi al lui Matei Basarab. Unirea Principatelor este dar dorinţa vie şi logică a marii majorităţi a românilor (. . .) Unirea Principatelor este singurul mod în stare de a consolida naţionalitatea românilor, de a le da demnitate, putere şi mijloace pentru a împlini misia lor pe pămîntul ce li s-a dat spre moştenire".

Dorinţa de a înfăptui unirea a căpătat o expresie deosebită în timpul revoluţiei de la 1848 din ţările române. Avînd caracter unitar, revoluţia de la 1848 a aşezat în centrul ei cerinţele desfiinţării servituţilor feudale, introducerea libertăţilor democratice burgheze, înlăturarea dominaţiei străine, realizarea unităţii şi independenţei naţionale.

Zestrea ideologică şi culturală moştenită de la revoluţionarii paşoptişti, tradiţiile democratice puternice, idealurile de unitate şi libertate naţională au fost preluate, amplificate şi ridicate pe noi trepte, în deceniul următor, de către forţele progresiste ale poporului român. Se verifica în practică adevărul spus de Mihail Kogălniceanu care, în august 1848, aprecia că unirea Moldovei cu Muntenia reprezintă „cheia de boltă, fără de care s-ar prăbuşi tot edificiul naţional". Acelaşi mare cărturar spunea în 1857: „Dorinţa cea mai mare, cea mai generală, aceea hrănită de toate generaţiile trecute, aceea care, împlinită, va face fericirea generaţiilor viitoare este Unirea Principatelor într-un singur stat, o unitate care este firească, legiuită şi neapărată". Idealul unirii,

(continuare în pag. a 2-a)

Prof. *Paul Abrudan*

Misiunea de mîine a Bisericii

(Continuare din pag. I-a)

Au fost demolate, mai cu seamă în ultimii ani, atîtea biserici bucureştene, ctitorii ale evlavioşilor domnitori de altădată sau ale credincioşilor noştri: mănăstirile Cotroceni, Văcăreşti şi Pantelimon, bisericile Sf. Vineri-Hereasca, Sf. Spiridon Vechi, Albă-Postăvari, Enei, Spirea Nouă, Izvor, Sf. Treime-Dudeşti; altele au fost înconjurate de blocuri, ca să nu mai fie văzute de nimeni, ca Domniţa Bălaşa, Sf. Ilie Rahova, Mihai Vodă, Sf. Ioan-Piaţă, Schitul Maicilor, Olari şi chiar catedrala patriarhală, iar cîteva au fost închise, ca Sf. Gheorghe Nou, minunata ctitorie brîncovenească şi Coltea. În ultimul an a fost schimbată pînă şi denumirea multor străzi bucureştene care aminteau nume de sfinţi sau de preoţi.

În 1959, sute de călugări şi călugăriţe au fost scoşi în mod brutal din mănăstirile şi schiturile lor şi siliţi „să intre în producţie" sau să se reîntoarcă în satele lor, deşi unii nu mai avuseseră contact „cu lumea laică" de ani de zile; multe aşezăminte monahale, precum şi cele două seminarii pentru călugăriţe, de la Agapia şi Horezu, au fost desfiinţate tot atunci.

Clerul în totalitatea lui — ierarhi, preoţi de mir şi călugări — era supravegheat în permanenţă, controlat în întreaga sa activitate, toate tipăriturile bisericeşti (reviste, manuale de teologie, chiar şi cărţile de cult şi de rugăciuni, calendarele) erau cenzurate, oamenii cinstiţi erau umiliţi şi împiedecaţi să promoveze, să studieze în străinătate, să participe la felurite întruniri teologice, siliţi să vorbească sau să scrie adeseori împotriva conştiinţei lor; fiii şi fiicele preoţilor nu aveau acces în Facultăţile de Istorie, Filosofie şi Drept.

Şi cu toate acestea, preoţimea noastră a fost neîncetat la datorie, cultivînd în sufletele credincioşilor credinţa în Dumnezeu, dragostea faţă de toţi oamenii şi mai ales nădejdea că va veni şi ceasul izbăvirii din suferinţe. Aşa se şi explică faptul că pe „baricadele revoluţiei" s-au întîlnit şi atîţia preoţi ortodocşi, cum s-a întîmplat de altfel, în toate momentele de răscruce ale istoriei noastre.

Dar toate acestea aparţin acum trecutului! În faţa noastră se deschide o pagină nouă de istorie, cînd întregul popor este chemat să-şi aducă aportul sincer şi dezinteresat la refacerea României, la propăşirea ei, la „reeuropenizarea" ei. Se deschid căi noi de afirmare şi de muncă pentru întreg clerul Bisericii Ortodoxe Române: ierarhi, profesori de teologie, preoţi de mir, călugări, ca şi pentru cărturarii ataşaţi Bisericii, pentru obştea cea mare a credincioşilor. Este adevărat că preoţimea mai tînără nici nu este pregătită îndeajuns pentru o lucrare misionară în noile condiţii de viaţă create de actul cu adevărat „istoric" de la 22 decembrie 1989. Dar greutăţile inerente începutului se vor învinge prin muncă, prin dăruire, prin sacrificiu. Sperăm că toate privaţiunile impuse pînă acum Bisericii din partea „statului ateu" vor înceta şi ea îşi va regăsi locul pe care l-a avut întotdeauna în viaţa poporului român.

În Mesajul publicat de Sf. Sinod, se arată că „sîntem hotărîţi să ne reconstruim sanctuarele istorice strămoşeşti, biserici şi mănăstiri, victime ale buldozerelor, să zidim biserici noi în atîtea şi atîtea cartiere de unde ele au dispărut". Dar aceasta nu este suficient. Avem datoria de a readuce pe Hristos în toate sectoarele vieţii, în spitale, în azile, în şcoli; să înlocuim dispoziţiile de pînă mai ieri cu adevărurile veşnice ale Evangheliei, care au călăuzit viaţa neamului nostru timp de două milenii!

Ca profesor de Istorie bisericească, mi-aş permite, acum, cînd este cu putinţă libera exprimare a opiniilor, să prezînt cîteva gînduri legate de misiunea de mîine a Bisericii noastre. După realizarea statului naţional român în 1918, cînd se punea problema reorganizării vieţii bisericeşti din România întregită, s-a instituit o comisie mixtă (aşa numita „constituantă bisericească"), formată din ierarhi, profesori de teologie, preoţi şi laici, care au întocmit un proiect de Statut care a fost apoi aprobat de Sf. Sinod. Consider că şi azi, cînd se impune revizuirea Statutului de organizare şi funcţionare a Bisericii noastre, precum şi a diferitelor Regulamente încă în uz, trebuie să fie consultaţi şi profesori de teologie — în speţă cei de Drept canonic, — ca şi preoţi-parohi cu experienţă. Asemenea „comisii mixte" să facă propuneri, care să fie luate apoi în discuţia Sf. Sinod. Iar membrii Sf. Sinod au datoria de a cere ca autonomia Bisericii să fie respectată, aşa cum au făcut altădată patriarhul Miron Cristea şi mitropolitul Nicolae Bălan!

De la bun început doresc să-mi exprim încrederea că în toată lucrarea care ne aşteaptă, membrii Sf. Sinod vor ţine seama ca promovarea în munci de răspundere (centre eparhiale, şcoli teologice, adunări eparhiale, protopopiate, parohii urbane) să se facă în viitor pe baza unor criterii noi, care să fie prevăzute şi în Statut. Să fie promovaţi numai oameni competenţi, cinstiţi, cu dragoste de Dumnezeu şi de neam, gata de orice sacrificiu şi care să slujească în primul rînd, lui Hristos şi Bisericii Sale şi nu altora! La vremuri noi, oameni noi!

Pe tărîm cultural, datoria profesorilor de teologie va fi aceea de a promova cultura teologică românească la nivelul exigenţelor zilelor noastre şi a condiţiilor noi de viaţă care s-au creat în ţara noastră! O primă îndatorire a ierarhilor va fi aceea de a tipări cărţi de rugăciuni într-un tiraj cît mai mare. Credincioşii — chiar şi aceia care pînă mai ieri erau siliţi să se declare „necredincioşi" — sînt dornici să aibă asemenea cărţi, simt nevoia să se roage şi mai ales să mulţumească lui Dumnezeu că a sosit şi clipa eliberării din suferinţe. Este imperios necesară o retipărire a „Micii Biblii", dar nicidecum după ediţia veche, pe care o cunoaştem. Să fie încredinţată o comisie, formată din profesori de studii biblice, care să elaboreze o nouă ediţie, după cum tot o comisie de specialişti va trebui să revizuiască traducerea Sfintei Scripturi, care apoi să fie tipărită într-un tiraj corespunzător, pentru a face faţă nevoilor actuale.

Nădăjduim ca şi Telegraful Român să poată fi tipărit într-un număr mai mare de exemplare şi, dacă e posibil, săptămînal! Se impune şi tipărirea urgentă de icoane şi iconiţe, toate la preţuri accesibile!

Pe plan pastoral-misionar, consider că trebuie reluată activitatea „cercurilor pastorale", aşa cum existau cu cinci decenii în urmă, cu un număr mic de preoţi din parohii învecinate, cu slujbe în sobor, predici, referate urmate de discuţii. Să fie desfiinţate „cursurile de orientare" din timpul verii, care şi-au dovedit de mult inutilitatea, iar promovarea clerului să să facă pe alte criterii. Pentru o nouă „îndrumare" a clerului să fie păstrate doar cursurile de 8—10 zile pe lîngă fiecare centru eparhial.

Astăzi, mai mult ca oricînd, avem nevoie de predici şi de cateheze! Să nu existe biserică ortodoxă în care să nu se rostească predici! S-au tipărit, în ultimii ani, destule cărţi de acest gen. La Sibiu, vlădica Antonie are sub tipar două volume de predici şi a iniţiat — cu concursul profesorilor de la Institut şi al unor preoţi cu o activitate îndelungată — un volum de cateheze care va fi tipărit într-un tiraj corespunzător.

Avem nevoie de misionari laici! Să-i pregătim cît mai bine în fiecare parohie, mai ales dintre intelectuali, categorie socială care a fost atîta vreme împiedicată să colaboreze cu slujitorii Bisericii. Ierarhii şi preoţii din parohii urbane să şi-i apropie, să-i iniţieze în problemele în care ar putea fi de folos Bisericii. Preoţii cu preocupări culturale să scrie în presa locală, să rostească conferinţe cu caracter teologic şi istoric în cadrul unor instituţii de cultură.

Avem nevoie şi de „misionare laice"! Este de dorit ca Sf. Sinod să decidă redeschiderea porţilor celor două Institute teologice şi pentru absolventele de liceu teoretic! Ele ar putea fi de un real sprijin în munca noastră de mîine, ca soţii de preot, educatoare, misionare, funcţionare la centrele eparhiale şi la Patriarhie, unele ca starеţe de mănăstiri etc. S-a preconizat, zilele acestea, ca în învăţămîntul de stat tinerii să aibă dreptul să urmeze şi a doua facultate. Trebuie să reprimim şi în Institutele noastre tineri absolvenţi ai altor facultăţi, dornici să urmeze studii teologice, cu dreptul de a da examenele în decurs de doi ani.

În încheiere, adresez foştilor mei studenţi de la Sibiu — azi preoţi — îndemnul de a ne gîndi la reînfiinţarea vechii Asociaţii a clerului „Andrei Şaguna" din Ardeal, Banat, Crişana şi Maramureş. Reînfiinţarea vechilor asociaţii preoţeşti de dincolo de munţi (Renaşterea din Oltenia şi altele) ar putea duce la reunirea lor într-o Asociaţie generală a clerului ortodox din România. Toate ar putea fi adevărate tribune de luptă, în cadrul cărora să ne exprimăm doleanţele noastre, dar să găsim şi metode noi în lucrarea misionară care ne aşteaptă. Acolo va fi locul nostru şi nu în cadrul unor partide politice, căci prezenţa noastră în acestea ar duce numai la scăderea prestigiului tagmei noastre. Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie ne-a făgăduit că în paginile venerabilei foi sibiene „Telegraful Român" îşi vor putea exprima liber gîndurile şi alţi fraţi preoţi. De aceea, aş dori ca rîndurile mele, la acest început de an şi de viaţă nouă, să fie întregite şi de alţii, ca toţi împreună să lucrăm cu forţe noi la întărirea Ortodoxiei, la propăşirea României libere şi democrate.

Puterea libertăţii stă în: UNITATE

Am cucerit acest drept mare, ce ne-a fost atîta vreme sugrumat: libertatea. E minunată, e sfîntă, e înălţătoare pentru noi toţi această izbîndă.

Rămîne însă un imperativ major ca libertatea cucerită să n-o drămuim, să n-o despuiem de măreţia ei, să n-o folosim în interese unilaterale, individuale şi separatiste care i-ar compromite măreţia, sfinţenia şi chiar existenţa.

Fraţi români! Avînd această libertate atît de scumpă, după care am tînjit atîta, s-o folosim spre unitatea neamului nostru, a idealurilor noastre comune, spre unitatea şi înfrăţirea întregului nostru popor. O libertate în afara unităţii e destabilizatoare, e dăunătoare, se întoarce împotriva noastră şi ne sufocă. Libertatea noastră să fie cumpănită, să nu ia forme de extravaganţă, să nu iasă din limitele moralului şi ale demnităţii. Să nu uităm că în strînsă legătură cu libertatea e şi unitatea, înfrăţirea ca idealuri scumpe din totdeauna poporului român. Şi mai ales în ceasul de faţă ar fi păcat să le pierdem, să le compromitem şi să ni se năruie.

Sub orice aspect: social, politic, cultural, educaţional, religios, moral, în genere spiritual precum şi material, libertatea aceasta dobîndită cu atîtea jertfe, libertatea aceasta atît de sfîntă s-o folosim spre unitatea, pacea şi înfrăţirea întregului nostru popor.

Să nu uităm că Dumnezeu ne cheamă şi doreşte unitatea şi înfrăţirea pe cînd diavolul instigă mereu la vrăjmăşie, dezbinare, separatism şi ură. Puterea libertăţii stă în unitate şi în înfrăţire.

Pr. *Vasile Borca*

Apel către emigraţia românească!

(Continuare din pag. I-a)

numai poporul nostru, ci întreaga lume. Putem spune că în materie de schimbări, ţara noastră se află în fruntea celor din răsărit care au optat pentru deschidere şi transparenţă. Şi acesta este numai începutul, întrucît trecerea efectivă la reforme democratice presupune mai întîi o evaluare precisă a stadiului în care dictatura sîngeroasă a adus economia românească. **Anarhia şi haosul trebuie mai întîi evaluate!**

Am scris acum un deceniu o serie de studii şi articole privitoare la emigraţia românească din Statele Unite ale Americii, în limita în care guvernul ceauşist a permis acest lucru. După anul 1982, odată cu răcirea relaţiilor româno-americane, iar apoi după îngheţarea lor şi pierderea „clauzei naţiunii celei mai favorizate", orice referire la emigraţia românească a fost interzisă.

Astăzi, cînd am din nou prilejul ca să o fac în mod liber, doresc să fac un apel călduros la întreaga emigraţie românească, indiferent unde s-ar afla în momentul de faţă de a lua la cunoştinţă următoarele aspecte:

Economia românească a cunoscut la finele anului 1989 o situaţie deosebit de critică. Poate că nici nu realizăm în acest moment adevărata situaţie. Minciuna, dezorganizarea, teroarea şi frauda constituie un păienjeniş care are nevoie de timp pentru o reevaluare. Anarhia din conducere, înfometarea, înfrigurarea şi terorizarea populaţiei, lipsa de materii prime, produsele de calitate inferioară, construcţiile faraonice costisitoare şi inutile, vînzarea produselor în străinătate, cu predilecţie a celor alimentare la preţuri derizorii în scopul obţinerii cu orice preţ de valută forte, plecarea specialiştilor din ţară — sînt numai cîteva din piesele ce stau la baza situaţiei tragice în care a ajuns economia românească.

Revoluţia a drenat spre România ajutoare în materiale şi specialişti, colectare de alimente, medicamente, articole de îmbrăcăminte şi bani, din toate colţurile lumii. De multe ori peste necesar, întrucît fiecare a trimis în mod independent. Gestul rămîne frumos pînă la capăt şi dovedeşte faptul că umanitarismul internaţional n-a exclus România din Atlasul geografic. Poate că strîngerea de fonduri şi stocarea lor în conturi în străinătate, puse României la dispoziţie ulterior în funcţie de necesităţi, ar fi un mod de ajutorare mult mai eficient!

Dar noua Românie are nevoie ardentă de altceva. Ajutoarele vin şi trec, iar punerea pe picioare a unei economii pe care regimul ceauşist a adus-o la sapă de lemn, presupune mult mai mult.

Sînt necesare investiţii din străinătate, colaborare cu firme şi crearea de întreprinderi mixte şi mai ales **întoarcerea celor plecaţi,** specialişti şi nespecialişti, pentru ca împreună să punem umărul la redresarea economiei şi integrarea României în marea familie a continentului european. Cunoştinţele şi valoarea celor care doresc să se întoarcă nu fac decît să sporească avuţia naţională. Pentru că locul românului, oriunde s-ar afla în momentul de faţă, este în ţara în care a văzut pentru prima dată lumina soarelui, iar soarele libertăţii a răsărit după decenii din nou în România. Vă aşteptăm cu dragoste şi dorim strîngerea relaţiilor cu toate organizaţiile reprezentative ale emigraţiei româneşti în scopul consolidării democraţiei şi libertăţii în România.

Unirea Principatelor — opera întregii naţiuni

(Continuare din pag. I-a)

prezent în conştiinţa poporului, care nutrea speranţa înfăptuirii acesteia odată cu un amplu program de reforme, dobîndea noi forţe. „Problema unirii — arăta Ştefan Sihleanu în 1856 — este o problemă de o importanţă capitală pentru Principate nu numai din punct de vedere guvernamental şi din punct de vedere economic, dar fără unire (românii — n.n.) nu pot niciodată să spere că vor dobîndi forţa de apărare pe care o reclamă independenţa lor".

În timpul războiului Crimeii (1853—1856), soarta ţărilor române a intrat din nou în combinaţiile de culise ale puterilor europene. Congresul de la Paris, din 1856, — avînd ca scop principal încheierea păcii şi restabilirea echilibrului pe continent — a făcut din cauza moldovenilor şi muntenilor o problemă europeană. În cadrul lucrărilor, delegaţiile participante la Congres s-au pronunţat fie pentru unirea Moldovei cu Muntenia, fie împotriva ei, în măsura în care constituirea statului unitar coincidea cu interesele lor economice şi politice. În cele din urmă, Congresul a stabilit necesitatea consultării poporului în privinţa unirii.

În acest moment, lupta pentru unire a intrat într-o etapă nouă, antrenînd activ masele populare, care înţelegeau să acţioneze energic pe plan intern şi extern pentru valorificarea plenară a posibilităţilor create. În Moldova, din iniţiativa lui Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Costache Negri a luat fiinţă Comitetul Central al Unirii, care şi-a asumat sarcina de a conduce lupta pentru unirea Principatelor. Un organ asemănător a luat fiinţă şi în Ţara Românească.

Cu tot amestecul şi opoziţia marilor puteri, Divanul ad-hoc al Moldovei, întrunit la 7 octombrie 1857, a hotărît „Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România". În expunerea de motive, prezentată de Mihail Kogălniceanu, acesta spunea: Dorim unirea Principatelor care este firească, legiuită şi neapărată, pentru că sîntem acelaşi popul, omogen, identic ca nici un altul, pentru că avem acelaşi început, acelaşi nume, aceeaşi limbă, aceeaşi religie, aceeaşi istorie, aceeaşi civilizaţie, aceleaşi instituţii, aceleaşi legi şi obiceiuri, aceleaşi temeri şi aceleaşi speranţe, aceleaşi trebuinţe de îndestulit, aceleaşi hotare de păzit, aceleaşi dureri în trecut, acelaşi viitor de asigurare şi, în sfîrşit, aceeaşi misie de îndeplinit". A doua zi, Divanul ad-hoc din Ţara Românească, de asemenea, a hotărît: „Unirea Principatelor într-un singur stat şi subt un singur guvern".

Conferinţa de la Paris — ţinută în mai—august 1858 — a luat în discuţie raportul Comisiei europene de informare asupra situaţiei din Principate şi a adoptat o Convenţie privind statutul internaţional şi organizarea internă a celor două ţări. Cu toate că în Divanurile ad-hoc se formulase dorinţa de unire a celor două ţări surori, Convenţia stabilea doar o uniune formală a lor sub numele de Principatele Unite ale Moldovei şi Ţării Româneşti, dar fiecare ţară să aibă domnul şi guvernul ei, adunarea sa legislativă şi administraţie separată.

Datorită unei activităţi intense şi neobosite, şi de această dată poporul şi-a dovedit curajul şi înţelegerea, capacitatea de a influenţa şi determina mersul evenimentelor. La 5 ianuarie 1859, Adunarea Electivă din Iaşi proclamă, în unanimitate, drept domn al Moldovei pe colonelul Alexandru Ioan Cuza.

După depunerea jurămîntului de către domn, Mihail Kogălniceanu, vorbind în numele Adunării, spunea: „Alegîndu-te pre tine domn în ţara noastră, am vroit să arătăm lumii aceea ce toată ţara doreşte: la legi nouă, om nou... Fii, dar, omul epocii..., fă ca legea să fie tare, iar tu, Măria Ta, ca domn, fii bun, fii blînd, fii bun mai ales pentru acei pentru care mai toţi domnii trecuţi au fost nepăsători sau răi... Nu uita că dacă cincizeci de deputaţi te-au ales domn, însă ai să domneşti peste două milioane de oameni. Fă dar ca domnia ta să fie cu totul de pace şi de dreptate, împacă patimile şi urile dintre noi şi reintrodu în mijlocul nostru strămoşeasca frăţie. Fii simplu, Măria Ta, fii bun, fii domn cetăţean; urechea ta fie pururea deschisă la adevăr şi închisă la minciună şi linguşire".

Peste puţine zile, Adunarea Electivă din Bucureşti, în strînsă conlucrare cu moldovenii şi răspunzînd dezideratului major al epocii, la 24 ianuarie 1859 l-a ales domn al Munteniei tot pe colonelul Alexandru Ioan Cuza. În acele momente de mare entuziasm „tot Bucureştiul era în picioare, de la Filaret şi Dealul Mitropoliei pînă la Băneasa".

La lupta pentru unirea Principatelor, alături de moldoveni şi munteni s-au aflat românii ardeleni, care şi-au adus preţioasa lor contribuţie la înfăptuirea cauzei naţionale, ca participanţi direcţi sau indirecţi.

Din rîndurile ardelenilor care au participat direct la lupta pentru unire amintim numele lui Simion Bărnuţiu (1808—1864), Alexandru Papiu Ilarian (1827—1877), Damaschin Bojincă (1802—1869), Florian Aaron (1805—1887), Ion Maiorescu (1811—1864), Dionisie Romano (1806—1875), Gavril Munteanu (1812—1869), Emilian Ştefan (1819—1899), Vasile Maniu (1824—1901). Iar dintre ardelenii care s-au solidarizat cu fraţii de peste munţi şi au sprijinit lupta acestora pentru unire, consemnăm numele lui Aron Pumnul (1818—1866), George Barijiu (1812—1893), Ilie Măcelariu (1822—1891), preotul Ioan Iosof (1816—1897) din Tilişca, care împreună cu învăţătorul Petru Iuga (1836—1919) de la şcoala confesională din aceeaşi localitate, juristul Alexandru Lebu (1835—1918) din Cacova (azi Fîntînele), protopopul Ioan Droc (1836—1917) din Miercurea au luat parte la întrunirile ce au avut loc în casa juristului Ilie Măcelariu din Miercurea, în legătură cu problema unirii Principatelor şi susţinerea acesteia de către românii din zonă. Un loc important în lupta pentru unirea Principatelor îl ocupă mitropolitul Andrei Şaguna (1809—1873), Zaharia Boiu (1834—1903), Ioan Popescu (1832—1892), Ioan Hannia (1818—1897), toţi profesori la Seminarul teologic din Sibiu, juristul dr. Iacob Bologa (1817—1888) din Marpod, canonicul Ioan Pop (1792—1872) din Sighetu Silvaniei, nepot al lui Gheorghe Şincai, preotul Alexandru Barbolovici-u (1807—1869) din Crăciunel — Alba, avocatul Florian Mărcuş (1819—1900) din Crasna, avocat Gheorghe Filep (1823—1885) din Căuaş — Satu Mare, Dumitru Coroianu (1814—1891) din Aşchileu Mare — Cluj, profesorul Mihai Gusu din Blaj şi studentul Ilarie Dancăş de la Academia de drept din Sibiu.

Aşa se explică faptul că unirea Principatelor, „actul energic al întregii naţiuni române", cum aprecia Mihail Kogălniceanu, a avut un ecou larg în teritoriile româneşti aflate sub dominaţie străină. Concludentă în acest sens este aprecierea lui Alexandru Papiu Ilarian, unul din colaboratorii lui Cuza în lupta pentru unire, care spunea: „De cînd s-a ales Cuza domn, românii din Transilvania numai la Principate privesc, numai de aici aşteaptă semnul, numai de aici îşi văd scăparea".

Eveniment epocal în istoria României, Unirea din 1859 a pus bazele statului naţional român modern, a permis angajarea ţării noastre pe drumul progresului şi civilizaţiei pe toate planurile. Modernizarea noului stat a condus la accelerarea dezvoltării social-economice a ţării, a constituit cadrul pentru înfăptuirea unui larg şir de reforme progresiste în diferite domenii de activitate, a deschis noi şi ample perspective evoluţiei ţării.

Unirea din 1859 şi apoi cucerirea independenţei depline de stat a României în 1877/1878 au constituit paşii ce au dus la desăvîrşirea unităţii naţionale a poporului român în memorabila zi de la 1 decembrie 1918.

O caracterizare a sătenilor rohieni*

Pentru mine caracteristic sătenilor din Rohia şi din împrejurimi — întrucît i-am putut cunoaşte în mai puţin de douăzeci de ani şi le sondez subconştientul colectiv — mi se pare a fi ceea ce s-ar cădea să numim realismul creştinesc.

Nu din adagiul „deşărtăciune a deşărtăciunilor" îşi fac ei îndreptar şi nici din convingerea că viaţa aceasta cu adevărat e numai umbră şi vis. Ci mai degrabă — ori dimpotrivă — îmi par porniţi a crede că viaţa pămîntească e reală şi importantă în înţelesul deplin al capitolului 25 din evanghelia Sfîntului Apostol Matei. Criteriul înfricoşatei Judecăţi, după cum rezultă din acel text de căpătenie, va fi strict relaţional şi lumesc. Judecătorul nu leagă mîntuirea de subtilităţi teologice şi nici de orice fel de consideraţii idealiste, ci de fapte foarte simple, foarte pămînteşti, foarte modeste: de ajutorarea aproapelui aflat la nevoie şi necaz. Ce poate fi mai „real", mai neîncetoşat de abstracţiuni? Esenţial este să-l iubeşti pe aproapele tău şi să-i stai practic în sprijin dacă-l vezi flămînd, însetat, în zdrenţe, bolnav, sau robit în temniţă.

Viaţa pămîntească, în lumina capitolului 25 de la Matei, apare cum nu se poate mai neimaginară şi mai însemnată, căci în decursul ei şi în funcţie de purtarea noastră în cadrul ei limitat ni se hotărăşte soarta veşnică.

Aici se joacă totul, aici — cum spunea Pascal — trebuie să pariem. Şi lucrul acesta sătenii rohieni s-ar zice că l-au înţeles de minune. De aceea şi pun atîta preţ pe felul de a fi şi a se purta al oamenilor şi-i judecă potrivit unor criterii obiective, pragmatice şi legate de dreapta socotinţă. Străini şi călători sîntem pe acest pămînt; străini şi călători desigur, dar nu turişti. Preceptul acesta sînt încredinţat că-l împărtăşesc cu toţii, că-l simt din inimă şi cuget. Şi un altul mai raţional-creştinesc nici nu-mi trece prin gînd că poate fi.

Piesa pe care o jucăm, pentru creştinism, este unică. La noi nu-i ca la hinduşi, la budişti, la taoişti, la ioghini: la noi nu există refugiul consolator de reîncarnare. Sf. Pavel grăieşte răspicat: e o viaţă, o moarte, o judecată. Nimic nu mi se înfăţişează mai străin de concepţia şi teodiceea sătenilor acestora decît soluţia uşoară a reîncarnării. (Uşoară pentru că îngăduie exclamaţii ca: Las' că-n altă viaţă mă voi îndrepta!) Ei iau viaţa în serios fiindcă o ştiu unică, aşadar gravă şi decisivă. Da, e trecătoare, e evanescentă şi, spre sfîrşit, tare iute ni se pare a fi trecut. Dar niciodată n-am surprins la oamenii aceştia printre care am venit să trăiesc o cît de mică îndoială asupra caracterului serios şi concludent al vieţii petrecute pe acest pămînt unde ei nu se simt deloc turişti, flotanţi, desprinşi de stihiile şi tăriile locului. Fraza următoare a Simonei Weil mai mult decît probabil că nu o cunosc, dar spiritul

(Continuare în pag. a 4-a)

Monahul *Nicolae Delarohia*

* Materialul pe care îl publicăm acum ne-a parvenit după trecerea la cele veşnice a autorului. Voim astfel a aduce un pios omagiu celui care se bucură cu duhul, împreună cu noi, pentru libertatea pe care şi-a cîştigat-o, în aceste zile, poporul român.

CENTENAR:

Eminescu şi Creangă pe orbita veşniciei

Mihai Eminescu şi Ion Creangă pot să fie socotiţi şi numiţi siamezii cu nimb de genii netăgăduiţi ai poporului român, „suflet în sufletul şi inima-n inima neamului, după definiţia unui alt poet de seamă, şi i-au cîntat bucuria şi amarul, iubirea şi ura" (G. Coşbuc, *Poetul*).

„Vistierul bunătăţilor şi Dătătorul de viaţă" le-a hărăzit amîndurora o menire deosebit de binecuvîntată, de excepţie, înfrăţită nedespărţit şi în viaţă şi post mortem. Au văzut amîndoi lumina zilei şi au crescut sub acelaşi soare moldovenesc şi al ţării, pe aceleaşi meleaguri voievodale botoşenene şi ale Patriei, fii ai aceluiaşi popor românesc, au convieţuit, un număr de ani, în acelaşi oraş-capitală, unde s-au întîlnit, s-au cunoscut, şi-au înţeles valoarea şi destinul comun de Luceferi nemuritori, s-au unit într-o prietenie neobişnuită de salutară, s-au ajutat, reciproc şi fratern, unul pe celălalt, toată viaţa (după ce s-au cunoscut), au închis ochii în sfîrşitul obştesc în acelaşi an (1889) şi supravieţuiesc împreună în aceeaşi preaslăvită nemurire naţională şi universală!

Pînă în anul de graţie 1875, cînd s-au întîlnit, în Iaşi, fiecare din ei a avut drumul propriu biografic. Eminescu scrisese şi publicase cîteva poezii şi-şi revelase geniul literar şi patriotic nedesmînţit, de la bun început — îndeosebi prin poezia etalon *Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie* (1867). După o experienţă, tristă, cu avatarii, de director la Biblioteca Centrală din Iaşi, în 1875 se afla revizor şcolar la judeţele Iaşi şi Vaslui. Ion Creangă era institutor şi diacon. Îşi încercase şi el priceperea şi condeiul de scriitor. A alcătuit, împreună cu institutorii C. Grigorescu N. Climescu, V. Receanu şi A. Simionescu, cartea *Metoda nouă de scriere şi cetire pentru usulu clase I primări*, ajunsă, în 1868, la ediţia a doua (4000 de exemplare), şi, în 1871, a alcătuit, asociat cu institutorii C. Grigorescu şi V. Răceanu, *Învăţătorul copiilor, carte de cetit în clasele primarie cu litere, slove şi buchi, cuprinzînd învăţături morale şi instructive*, în care a luat bucăţile: *Poveste (Prostia omenească)*, *Inul şi cămeşa*, *Acul şi barosul*, *Păcală* şi *Ursul păcălit de vulpe*. Revizorul şcolar M. Eminescu l-a întîlnit pe institutorul I. Creangă la conferinţele metodologice, care s-au ţinut, în Iaşi, de la 20 august pînă la 10 septembrie 1865.

Institutorul-diacon se găsea răvăşit sufleteşte şi social. I se înscenase un proces la Consistoriul mitropolitan, judecat şi depus din diaconie — la început provizorie şi cu termen de penitenţă, pe care neispăşind-o a rămas definitivă. Apucase să scrie şi să publice articolele: *Misiunea preotului la sate* (în *Noul curier român*, 19 febr. 1872) şi *Iezuitismul în România* (idem, 8 apr.), mai puţin cunoscute.

La conferinţele metodologice, proaspătul revizor şcolar (fusese numit la 1 iulie) M. Eminescu l-a remarcat pe Ion Creangă. Pesemne, institutorul de la Şcoala primară din Sărărie a prezentat referate despre principiile şi experienţele sale pedagogice-didactice, şi a participat activ la discuţii. I-a trezit admiraţie şi a căutat să-l cunoască mai de aproape. I-a inspectat şcoala din Păcurari, cu constatări dintre cele mai elogioase, a asistat la lecţii. A recomandat învăţătorilor manualele şcolare ale lui I. Creangă — *Metoda nouă de cetire şi Păvăţuitoriu de citire prin scriere* (M. Eminescu, Opere, XVI, p. 146—47, 175 ş.a.). Mai mult decît atît. A intuit, fără greş, cu siguranţă de geniu, congenialitatea congenitală a lui Creangă.

A sudat definitiv prietenia dintre ei următoarea împrejurare. În iunie 1876, revizorul şcolar M. Eminescu a fost demis şi a rămas pe drumuri. L-a găzduit Ion Creangă în *bojdeuca* sa legendară din Ţicău (Valea plîngerilor). În acest timp, institutorul i-a povestit din păţaniile sale şi din cele ce auzise de la popor. Eminescu a fost încîntat şi l-a îndemnat să le povestească în scris, ceea ce Creangă a şi făcut.

Existau acum în Iaşi societatea literară românească „Junimea" şi organul ei publicistic *Convorbiri literare*, iniţiate şi tutelate de Profesorul Titu Maiorescu. Eminescu ajunsese membru marcant al „Junimii" şi colaborator proeminent al *Convorbirilor literare*. L-a dus şi l-a prezentat şi pe prietenul institutor şi la „Junimea" şi la revistă, deschizîndu-i vad publicistic. Numaidecît povestitorul, scriitor înnăscut, a început să scrie, în şuvoi nesecat, mărgăritarele sale literare: *Soacra cu trei nurori*, *Capra cu trei iezi*, *Punguţa cu doi bani*, *Dănilă Prepeleac*, *Povestea porcului*, *Moş Nichifor Coţcariul*, *Povestea lui Stan Păţitul*, *Povestea lui Harap Alb*, *Fata babei şi fata moşneagului*, *Ivan Turbincă*, *Amintiri din copilărie (I, II, III)* toate publicate în *Convorbiri literare*, pentru care s-a afirmat că „Eminescu l-a făcut pe Creangă scriitor". S-au iubit, s-au stimat şi-au mărturisit, cu reciprocitate şi obiectivi, destinul lor prodigios. Pe cartea veche *De obşte Geografie* ... de Amfilohie Hotiniul (1795), primită cadou de la Eminescu institutorul a scris: „Din cărţile subscrisului, Ion Creangă, 1878. Dăruită mie de dl. Mihai Eminescu, *eminent scriitor şi cel mai mare poet al românilor*" (subl. n.). De asemenea Eminescu, după publicarea *Amintirilor din copilărie* (III), într-o notiţă biografică, în *Timpul*, (Apr. 1882) l-a declarat pe I. Creangă „povestitor poporal" şi povestirile sale că „reprezintă însuşi poporul român". La întrebarea unui biograf eminescian, pentru ce genialul Eminescu l-a îndrăgit şi preţuit, fără egal, pe Humuleşteanul Creangă?, a încercat şi a formulat el un răspuns: „Creangă era un adevărat moldovean, un fiu curat al poporului, un suflet rar în care însuşirile neamului nostru ieşeau la iveală abundente şi neamestecate ca acele filoane preţioase care ajung uneori la suprafaţa ţesuturilor geologice. Creangă era pentru Eminescu un român pe placul inimii, un exemplar pe potriva concepţiilor lui de românism cinstit şi neaoş" (Gala Galaction, *M. Eminescu*, 1987, p. 104 — *Doi prieteni*).

Prietenii însă s-au despărţit fizic. Toamna 1877, Eminescu s-a strămutat la Bucureşti, redactor la ziarul *Timpul*. Creangă a rămas la Iaşi şi nu mai putea de grija şi de dorul prietenului de la Bucureşti. Deşi cu peste zece ani mai în vîrstă decît Eminescu, din dragoste pentru el, îi numea în scrisori „Bădiţă Mihai" şi-l implora dacă nu poate să de-a o fugă la Iaşi, ca să se vadă şi să mai stea de vorbă, măcar să-i scrie cîteva cuvinte.

Prietenii s-au revăzut şi au povestit şi în Bucureşti şi în Iaşi ... În 1880, ministrul prieten Vasile Conta l-a numit pe institutor în Consiliul general al Instrucţiunii, a venit la şedinţe şi s-a revăzut şi vorbit cu M. Eminescu. S-au dus împreună şi la protectorul Titu Maiorescu, mutat şi stabilit şi el în Capitala ţării. La 3 iunie 1883, a venit Eminescu la Iaşi, la festivităţile dezvelirii statuii lui Ştefan cel Mare şi a adus cu el formidabila *Doina*. N-a participat la festivităţi, a citit poezia la „Junimea" şi mai mult a stat de vorbă cu prietenul neuitat Creangă. La 28 iunie, Eminescu s-a *întunecat* ... Creangă a plîns la primirea vestei dramatice.

Se cunosc cele ce au urmat ... După însănătoşire, Eminescu s-a întors în Iaşii tinereţii şi ai prietenilor. În octombrie 1884, a participat, împreună cu Creangă la *Centenarul lui Horia*. Dar şi institutorul era bolnav. Crizele de epilepsie surveneau tot mai frecvente. La o criză de acest fel în clasă, la şcoală, s-a crezut că a murit şi s-a anunţat doliu în ziare!

În septembrie 1886 s-a *întunecat* iarăşi poetul *Strigoilor* şi a fost internat la bolniţa de dementi de la Mănăstirea Neamţ. Devotatul prieten l-a vizitat la Mănăstire. L-a întîmpinat, în Gara Paşcani, primăvara 1887, cînd a ieşit de la Neamţ şi s-a dus la Botoşani.

La 15 iunie 1889 s-a stins în Bucureşti. La 31 decembrie, acelaşi an, s-a stins şi Institutorul din Iaşi, parcă chemat de prietenul său.

În mai 1883, M. Eminescu a publicat capodopera *Luceafărul*. La sfîrşitul anului, Titu Maiorescu i-a alcătuit şi a tipărit întîiul volum de *Poesii*.

Steaua polară a lui Ion Creangă se înalţă şi ea spre zenit.
S-au întîlnit şi stau împreună în constelaţia nemuririi.
Stau împreună, indivizibil, şi la gloriosul lor centenar, —*

Pr. *Gheorghe Cunescu*

* Majoritatea datelor biografice şi literare de la Petru Rezuş, *Ion Creangă — Mit şi adevăr*, Cartea Românească, 1981.

ÎN MEMORIA CELOR CĂZUŢI PENTRU LIBERTATE

Vineri, 12 ianuarie 1990, zi de doliu naţional, în toate bisericile din ţara noastră, precum şi la „locurile sfinte", locurile noastre sfinte, cum am putea numi de acum înainte pieţele stropite cu sîngele eroilor şi martirilor noştri căzuţi pentru înlăturarea dictaturii, au avut loc parastase întru pomenirea tuturor acestor fii şi fiice, acestor fraţi, surori şi părinţi de-ai noştri.

Un asemenea parastas s-a săvîrşit şi în catedrala mitropolitană din Sibiu, arhiplină de credincioşi, de către Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi; profesori, consilieri, preoţi ai catedralei etc.

Despre negrăita semnificaţie a evenimentului au vorbit la sfîrşit: Î. P. S. Mitropolit Antonie, precum şi P. C. pr. prof. D. Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, care, între altele, au subliniat îndatorirea pe care o avem cu toţii de a păstra mereu vie amintirea tuturor celor care şi-au vărsat sîngele la sfîrşitul lunii decembrie 1989, pentru înlăturarea beznei şi opresiunilor şi pentru ca pe cerul patriei noastre să răsară Soarele libertăţii, al dreptăţii, al demnităţii, al omeniei, al unor zile mai senine la care orice popor are dreptul.

Paralel, un asemenea parastas s-a săvîrşit, de către un sobor de preoţi şi diaconi şi în piaţa mare din Sibiu, la statuia lui Gheorghe Lazăr, devenită în aceste zile un adevărat altar obştesc, cuvînt de mîngîiere pentru familiile celor căzuţi şi îmbărbătare spre bine a mulţimii care era de faţă şi cinstire a eroilor noştri rostind la sfîrşit P. C. pr. Ilie Moldovan, profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Gh. P.

CĂTRE BISERICILE CREŞTINE DIN ROMÂNIA

1. Iubiţi fraţi şi surori în Hristos, dorim să vă transmitem vouă: Bisericilor şi creştinilor din România următoarea declaraţie:
Azi cînd lumea aude despre actele voastre curajoase care duc la libertate din opresiune şi tiranie, noi celebrăm împreună cu voi, popor al României, deschiderea unei pagini noi în istoria voastră.
Plîngem împreună cu voi moartea celor care şi-au dat vieţile lor şi vă asigurăm, în special familiile victimelor, de compasiunea noastră.
Ne exprimăm solidaritatea cu lupta voastră continuă de a stabili o societate bazată pe pace şi dreptate, reconciliere şi unitate, care va afirma demnitatea umană şi drepturile omului pentru toţi. Ne rugăm să aveţi puterea să construiţi viitorul împreună, ca un singur popor. Noi vă asigurăm de susţinerea din partea comuniunii ecumenice.

CONSILIUL ECUMENIC AL BISERICILOR
EMILIO CASTRO, Secretar General
ALIANŢA MONDIALĂ A BISERICILOR REFORMATE
MILAN OPOCENSKY, Secretar General

2. Acum cînd în istoria României se deschide o pagină nouă, dorim să ne exprimăm solidaritatea cu Bisericile noastre membre şi ne rugăm lui Dumnezeu să le dea putere şi înţelepciune ca să slujească pe toţi cei care plîng vieţile date în lupta pentru libertate din opresiune.

3. Uniţi în Trupul lui Hristos, vă asigurăm de solidaritatea noastră, acum cînd vă angajaţi într-o nouă şi îndrăzneaţă slujire la care aţi fost chemaţi de către această situaţie. Vă îndemnăm ca toate Bisericile noastre să acţioneze şi să mărturisească împreună, manifestînd astfel în România unitatea Bisericii.

4. Gîndurile şi rugăciunile noastre sînt alături de voi şi de toţi cetăţenii României, acum cînd celebrăm sărbătoarea Crăciunului.

FEDERAŢIA LUTERANĂ MONDIALĂ
GUNNAR STAALSETT, Secretar General
CONFERINŢA BISERICILOR EUROPENE
JEAN FISCHER, Secretar General

„Deşteaptă-te Române" — a fost chemarea!

N-am ascultat şi n-am intonat nicicînd cu mai mult patos, cu mai multă gravitate şi cu un mai pronunţat timbru de alarmă cadenţele bărbăteşti ale nemuritoarei poezii a lui Andrei Mureşanu, ca în zilele Revoluţiei de salvare şi renaştere naţională. Aşa trebuie să se fi cîntat numai la 1848. Căci ca şi atunci, poezia aceasta cuprinde marea forţă a descătuşării unor energii naţionale îndelung şi abuziv zăgăzuite. Ca şi atunci, acordurile energice ale cîntecului au devenit imn naţional, împlinind profetica judecată a lui Andrei Mureşanu asupra poeziei: „Cînd masele sau gloatele de popor se ridică pentru apărarea libertăţii şi sprijinirea cauzei naţionale, cine ar putea pofti ca poeţii să rămînă cu mînele în sîn? Aceştia le descriseră libertatea cu colorii cei mai vii, aceştia îi însufleţiră a merge cu peptul deschis în contra bateriilor de tunuri şi a nu le păsa de moarte ..." S-a dovedit încă o dată că *Răsunetul* lui Mureşanu este o *Marseilleză* românească, în care înfierarea tiranilor şi a tiraniei, dorinţa de libertate capătă accente patetice: „Deşteaptă-te Române, din somnul cel de moarte / În care te-adînciră barbarii de tirani / Acum ori niciodată croieşte-ţi altă soartă / La care să se-nchine şi cruzii tăi duşmani."

„Acum ori niciodată ..." au fost cuvinte şi acorduri rostite cu gravitatea unui jurămînt şi cu rezonanţa unei profeţii. Da, somnul nostru nu era de moarte, aşa cum ni-l doriră barbarii de tirani, pentru că existau numeroase „dovezi" despre puterea de viaţă a naţiunii române, frumos înşiruite de un poet contemporan: „Ni-s mărturie porţile prin sate / Şi limba cea vorbită de ţărani. / Ni-s mărturie stresinile line / De pe sub care stelele dau crini / Şi tulnicele lungi de pe coline / Şi vetrele de focuri de la stîni ..."

Toate acestea sînt elemente constitutive ale unei patrii spirituale fără moarte. De aceea în finalul poeziei, apelînd la o imagine eminesciană („rîul, ramul"), poetul arată că imnul deşteptării şi demnităţii noastre naţionale emană din însăşi fiinţa acestui pămînt care a zămislit oameni mîndri şi liberi, ce nu suferă îngenuncherea: „Dar patria din noi nu cere martori / Ci ea trăieşte-n fiecare rîu / Şi-un imn precum *Deşteaptă-te Române* / Şi frunzele pădurilor îl ştiu."

Deşteaptă-te Române este chemarea menită să răsune fără încetare în conştiinţa românească şi s-o ţină mereu trează, pentru că orice somn al conştiinţei naţionale înseamnă moarte — ne spune poetul. Este îndemnul unei poezii, devenită imn naţional, care a cunoscut o celebritate fără egal în literatura română şi care a inspirat aprecieri şi caracterizări entuziaste, superlative, cu rezonanţe imnice: „Pe cît timp va suna — scrie Iosif Sterca Şuluţiu — o vorbă românească pe acest pămînt, udat de sîngele şi lacrimile străbunilor, coardele rupte pururea vor vibra şi vor răsuna *Deşteaptă-te Române.*"

Priviţi măreţe umbre ...! Umbrele glorioase ale trecutului Mihai, Ştefan, Corvine, — simbol al unităţii naţionale — au putut privi cu mîndrie la româna naţiune, la strănepoţii lor, care înflăcăraţi încă o dată de focul sacru al libertăţii au strigat „viaţă-n libertate, ori moarte cerem toţi." „Poezia — spune Andrei Mureşanu — a fost şi va fi totdeauna apostolul şi propăşitoriul libertăţii, cu care ea este aşa de strîns rudită." *Deşteaptă-te Române* cum este cunoscut îndeobşte *Un răsunet* de Andrei Mureşanu este o confirmare strălucită a acestui adevăr, probat prin tributul de sînge al celor ce s-au jertfit pentru salvarea şi renaşterea României.

Ion Buzaşi

„VIDI PULCHRIORA"—(Am văzut altele mai frumoase)

A stăpînit acum cca două mii de ani în cetatea vestită din acele vremuri, Siracuza din insula Siciliei, un rege pe numele de Dionisie, care pentru felul cum a stăpînit cetăţenii acelei cetăţi a fost sigmatizat de istorie sub denumirea de Dionisie Tiranul.

Iubitor de mărire şi de lux nesăbuit şi-a creat palate somtuoase, împodobite cu cele mai celebre opere ale timpului său, grădini splendide cu tot felul de minunăţii în ele şi multe alte atrăgătoare construcţii, care mai de care mai măreţe şi mai strălucitoare pentru desfătarea sa şi cu scopul de a fi admirat de semenii săi. Pentru că tiranul auzise şi de marele filozof al antichităţii, Platon, voia să fie lăudat şi de acest sobru reprezentant al Greciei antice şi să-l apropie, ca un susţinător al său.

În felul acesta, profitînd de faptul că ilustrul cugetător se afla în Siracuza, l-a invitat la el şi a început a-i arăta splendorile sale, spre a-l impresiona.

Mai întîi îi arătă lui Platon splendidede sale palate, somtuoasa sa locuinţă construită din variate piese de marmură, cu mirosuri din cele mai fine parfumuri, expunîndu-i înaintea ochilor săi comorile sale de aur şi argint, crezînd că-l impresionează pe oaspetele său. În mirarea regelui, Platon întoarse privirea şi-i zice: „Vidi pulchriora", adică am văzut mai frumoase.

Îl plimbă apoi prin grădinile sale, unde se puteau observa fîntîni arteziene din care ţîşnea apa clocotitoare în diverse culori, arbuşti rari, tot felul de flori frumoase, faimoase statui, opere ale celor mai vestiţi sculptori ai timpului; apoi îi făcu să apară trupe de sclavi, îngenunchind la trecerea sa, şi supunîndu-se la cel mai mic gest al său. „Vidi pulchriora" — aprecie soborul cugetător.

Intrigat oarecum de această indiferenţă a lui Platon la toate aceste splendori, îl conduse la marginea unei terase, de unde se putea vedea întreaga cetate a Siracuzei cu furnicarul de oameni ce mişunau pe străzile oraşului şi de unde puteai privi şi marea Siciliei, pe care staţionau o mulţime de corăbii.

Tiranul crezu o clipă că a copleşit pe Platon cu aceste splendide frumuseţi. Dar iluzia a fost de scurtă durată, căci clătinînd capul, Platon, cu un accent şi mai convingător, rosteşte: „Vidi pulchriora" — am văzut altele mai frumoase (După: L'abbé 7. A. Daubigney Le Bohneur du Ciel p. 99).

Ce putea fi mai măreţ, mai frumos şi mai fermecător decît aceste splendori pe care le poseda grandilomanul tiran din Siracuza? Ni s-ar părea curios că se afla ceva mai frumos decît cele înfăţişate de Dionisie, pe care să nu le admiri.

Şi, totuşi, Platon avea lucruri mai frumoase în care se desfăta sufletul său. Erau măreţele sale preocupări spirituale în care se adîncea privirea sa în lumea „ideilor", faţă de care nimic din podoabele acestei lumi nu-i putea trece graniţele.

Este drept şi adevărat faptul că pentru această atitudine a sa, Platon a avut de suferit urmări destul de tragice, pentru că tiranul l-a vîndut ca sclav în Egina, dar a fost răscumpărat de filozoful cirenaic Aniceris.

Comparînd cele relatate de istorie despre tiranul Dionisie cu cele petrecute la noi şi în alte părţi, constatăm, nu numai o asemănare izbitoare, dar aproape chiar o identitate. Istoria ne mărturiseşte de cruzimile săvîrşite de acest crunt tiran asupra propriilor săi cetăţeni, de luxul şi megalomania pe care le avea întru construirea unor măreţe clădiri prin care să i se imortalizeze odiosul său nume, aşa precum le place tuturor tiranilor din toate timpurile să facă. Dar ce-a mai rămas din tot ce aceste fiare apocaliptice au săvîrşit? Nimic altceva decît trista lor amintire şi stigmatizarea lor de istorie.

Dar a rămas ceva frumos, splendid: curajul şi mărturisirea lui Platon în faţa acestor pieritoare opere ale tiranului din Siracuza, căci tăria spiritului dăinuie peste veacuri.

În faţa monstruoaselor „cutii de chibrite" şi a atitor construcţii a căror inutilitate se descopere pe măsură ce se analizează importanţa şi rentabilitatea lor, a palatelor menite să defăteze clanuri şi acoliţi îmbuibaţi din avutul bietului popor, cîţi platoni curajoşi au fost? Cîţi au rostit privindu-le „Vidi pulchriora"? Faţă de întunericul în care se afunda o întreagă armată de intelectuali, faţă de demolarea tradiţiilor, a moralei, a credinţei printr-o îndoctrinare de îndobitocire, a tot ceea ce era pur şi autentic românesc, cine a avut curajul anticului atenian de acum 2400 de ani? Şi Platon n-a cunoscut glasul proorocilor, a lui, Ilie Moise sau Ieremia, nici nu l-a cunoscut pe Ioan Botezătorul, nici pe Vasilie cel Mare faţă de împăratul Valens, nici pe Marele Ioan Gură de Aur faţă de Eudoxia, irodiada timpului său, dar a avut acea forţă spirituală, care te înalţă dincolo de contigenţele platitudinii, şi te situiază pe un pedestal al înveşnicirii.

Constatînd toate acestea să ne facem un strict examen al conştiinţei şi să ne plecăm genunchii şi fruntile întru adevărată căinţă. Şi să nu uităm că ceea ce s-a săvîrşit, s-a săvîrşit cu puterea Providenţei divine, ocrotitoare a acestui neam şi a unei tării spirituale ancestrale, care hălăduia latentă în acele odrasle tinere şi aştepta momentul potrivit să explodeze.

De unde aceste tării spirituale? Desigur că din acele tăinuite comori ale unui neam răbdător pînă la un punct, iar cînd punctul devine critic ştie să se afirme, chiar dacă cei chemaţi să le fie călăuzite, au lipsit de la misiunea lor.

Acum ne stă în faţă viitorul. Crengile care au strălucit în măreţia şi frumuseţea prin dăruire totală spre idealuri înalte de dragoste pentru adevăr şi dreptate, aşteaptă acum să fie altoite în trunchiurile, care pentru puţin timp le-au nesocotit.

Dacă vom rămîne aceleaşi trunchiuri sălbatice, cu interese meschine, cu preocupări de căpătuială, cu o comportare comodă şi cu privirea nu în sus, ci mereu, mereu înspre cele de jos, crengile vor căuta alte trunchiuri, pe care le socotesc mai curate, mai aproape de necesităţile lor spirituale, şi, care, mai dăruitoare le vor încorpora.

Să ne auto-controlăm deci! Să ancorăm în adevărata noastră misiune, de adevăraţi slujitori ai lui Hristos şi ai unor înalte idealuri de viaţă, cu adevărat creştină şi cu duh românesc în ea. Să căutăm să privim mai sus, asemenea Fer. Augustin, care, la marginea mării fiind, şi întrebînd valurile şi astrele, ba chiar cohortele de îngeri, dacă-i pot satisface setea sufletului său neliniştit, i s-a răspuns: „Quaere super nos", adică priveşte mai sus, înspre locaşurile veşniciei. Da! Să privim mai sus, să slujim lui Hristos cu adevărat prin poporul încredinţat nouă spre mîntuire, dîndu-i acest bun popor hrana duhovnicească în adevăratul duh evanghelic, să-l adăpăm la izvorul cel cu apă vie al vechilor noastre tradiţii în aşa fel fiind încît să-l facem să vadă, alături de noi, nu numai lucruri mai frumoase, ci cele mai frumoase, faţă de care altele să nu mai fie. „Videamus pulcherima ..."

Pr. pens. Dr. *Ioan Chioaru*

În amintirea părintelui Arsenie

Erau zile geroase cele de la începutul lui decembrie '89, cînd ne-a părăsit fostul stareţ al mănăstirilor Sîmbăta şi apoi Prislopul, dar despre sfîrşitul aceleiaşi luni, pe măsură ce s-apropia praznicul Crăciunului, jertfele eroicului nostru popor au încălzit inimile tuturor. Într-un fel, însă, şi plecarea dintre noi a părintelui Arsenie îşi are o semnificaţie a ei. Arestările şi deportările prin lagăre, dar mai ales viaţa de hărţuială necontenită prin care a trecut, atît el cît şi alţii, sînt tot atîtea dovezi că, în fond, cele două feluri de suferinţe (sîngeroase şi nesîngeroase) fac parte din acelaşi plan de slăbire, respectiv de nimicire a credinţei creştine din sufletul poporului român. De aceea, alături de dogoarea jertfelor acestui Crăciun românesc îndoliat, anii lungi de nedreptăţi şi ameninţări, de care a avut parte şi părintele Arsenie, îşi au, desigur, locul şi amintirea lor.

Zian-Vălean Boca (aşa se numea înainte de călugărire părintele Arsenie) văzuse lumina zilei în ziua de 29 septembrie 1910, în comuna Vaţa de Sus, din părţile oraşului Brad. Cu toate că am şezut alături, pe aceeaşi bancă, vreme de patru ani, pe cînd făceam studiile de Teologie la Sibiu, totuşi n-am ajuns să-i pot cunoaşte toate adîncurile sufletului. Reţin totuşi cîteva aspecte pe care le socot concludente.

Poate că faptul că nu s-a prea bucurat în tinereţe de căldura unei vieţi familiale explică firea sa puţin sociabilă, retrasă, introvertită. Vacanţele le petrecea adeseori la o rudenie a sa. Ne-a impresionat tăria de voinţă cu care răbda frigul, fiind îmbrăcat adeseori în îmbrăcăminte redusă. Tot astfel abţinerea de la bucate mai grele, renunţînd regulat la „porţia" de carne din institut.

Nu l-au pasionat prea mult studiul limbilor străine. Cunoştea totuşi bine limba franceză şi citea cu aviditate studii de psihologie, de caracteriologie, de grafologie, căutînd să se adîncească în descifrarea tainiţelor sufletului. A iubit de mic desenul, sculptura şi mai ales pictura. Îmi amintesc şi acum de uşurinţa cu care interpreta la flaut compoziţii destul de pretenţioase. Toate acestea erau tot atîtea dovezi care ne ajutau să întrevedem în el pe pictorul şi pe duhovnicul de mai tîrziu, care căuta să redea în compoziţii clare şi în analize psihologice destule adîncuri ale sufletului omenesc.

Se ştie că în această privinţă fostul mitropolit Nicolae Bălan l-a trimis cu bursă la Academia de Arte frumoase din Bucureşti unde a făcut studii deosebite cu profesorul Costin Petrescu. În această privinţă maestrul Costin Petrescu i-a încredinţat pictarea la Ateneul Român a scenei privitoare la Mihai Viteazul. Cine vrea să se convingă că în urma acestor studii părintele Arsenie n-a pus în fresca de pe pereţii bisericilor la care a pictat doar scene şi compoziţii creştine remarcabile, ci a sesizat, în linii şi culori, adevăruri vii şi luminoase ale vieţii harice, cum puţine s-au realizat la noi, acela n-are decît să cerceteze pictura bisericească din Drăgănescu (Ilfov) ca să nu mai vorbim de tot atîtea lucrări de coloristică şi de modelaj cunoscute atît la Sîmbăta cît şi la Prislop. Nu trebuie uitate nici coperţile minunate ale primelor patru volume ale „Filocaliei" şi ale „Vieţii în Hristos".

În sfîrşit, la „mişcarea" de reînnoire religioasă de la mănăstirea Sîmbăta, prin care s-a încercat din totdeauna mai ales depistarea patimilor omeneşti şi vindecarea lor prin lucrarea de înduhovnicire creştină, părintele Arsenie şi-a adus o contribuţie deosebită, care nu trebuie uitată, chiar dacă în metodologia ei au mai rămas destule aspecte de îndreptat.

Pentru toată strădania de bine, Dumnezeu să-l odihnească cu aleşii Săi!

Pr. prof. *Teodor Bodogae*

MEREU ÎN SLUJBA CREDINCIOŞILOR NOŞTRI

Aceste cîteva rînduri mi-au fost inspirate de discuţia avută cu un medic din Braşov, cînd mă aflam împreună cu un grup de francezi, veniţi ca mulţi alţii în ţara noastră cu ajutoare pentru cei ce au avut de suferit de pe urma dictatorului şi slugilor lui apropiate. Printre aceşti francezi era şi ginerele meu, stabilit în Franţa de mai mulţi ani, care a organizat o colectă de medicamente, îmbrăcăminte şi alimente. O parte din aceste ajutoare au fost lăsate la Cluj-Napoca, iar restul au fost distribuite, la sugestia noastră, următoarelor spitale din Braşov: Militar, Maternitate şi celui de copii. De asemenea au fost împărţite pachete şi unor familii cu mai mulţi copii.

În timp ce se împărţeau medicamentele, respectivul medic mi-a spus: „Părinte, acum puteţi sluji credincioşilor fără teamă", avînd desigur în vedere strădania noastră din timpul dictaturii şi mai dinainte, cînd trebuia să facem faţă torentului ateist oficial, cînd eram nevoiţi să recurgem la fel de fel de mijloace spre a fi cît mai aproape de nevoile credincioşilor noştri, cît mai în slujba lor.

Într-adevăr, potrivit cuvintelor Sf. Ap. Pavel (I Cor. 4, 1), preotul este slujitor. El este ales din mijlocul credincioşilor şi, după pregătirea dobîndită în şcoliile teologice, primeşte prin punerea mîinilor arhiereului şi pogorîrea harului dumnezeiesc Sf. Taină a Preoţiei. Preotul este apoi trimis în mijlocul credincioşilor, pentru a le vesti Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos şi a-i îndruma pe calea mîntuirii. Preotul nu poate fi străin de bucuriile, necazurile şi încercările credincioşilor. El se identifică cu ei şi caută să-i ajute ori de cîte ori este nevoie.

Se ştie în parte, căci totul ştie numai Dumnezeu, că în ultimii 40 de ani activitatea preotului a fost îngrădită şi urmărită. Slujitorii Bisericii, ai tuturor Bisericilor din ţara noastră n-au putut lua o atitudine ostilă, făţişă, în masă împotriva dictaturii, dar aceasta n-a fost în dauna credincioşilor, pentru că astfel a fost salvată viaţa religioasă publică în general, care altfel probabil ar fi fost interzisă.

Preotul de vocaţie, preotul adevărat a rămas însă integru, mereu la datorie. Nu trebuie să uităm apoi că mulţi preoţi au fost persecutaţi, închişi sau chemaţi adesea la securitate şi ameninţaţi în tot felul, mulţi au fost umiliţi, chiar şi cei care aveau copii sau alte rude în străinătate, asemenea acelei practici primitive, cînd din cauza greşelii unui membru era pedepsit tot tribul.

Exemple de îngrădire a misiunii preoţeşti sînt multe. Amintim doar cîteva. La marea sărbătoare a Învierii Domnului veneau diferiţi agenţi, care puneau preotului în vedere să nu instaleze staţie de amplificare în curtea bisericii. Era apoi întrebat cîţi credincioşi, mai ales tineri, frecventează biserica. Cu cîte dificultăţi se obţinea autorizaţie pentru reparaţii, pictură, ca să nu mai amintim de cele legate de construirea unei noi biserici. Preotului îi era interzis să meargă la spital să împărtăşească pe credincioşii bolnavi, însă nu renunţa, găsind mijlocul de a-şi împlini misiunea, i se închideau uşile la multe azile de bătrîni şi cămine de copii etc.

Iată însă că Dumnezeu ne-a ajutat şi am scăpat de tiranie; zorile libertăţii poporului nostru şi zorile adevăratei libertăţi religioase au răsărit, prin jertfa atîtor fii iubiţi ai Patriei. Dar pentru ca jertfa lor să-şi împlinească rostul nu este suficient ca societatea să se schimbe numai exterior, ci este necesar ca fiecare membru să-şi transforme interiorul. Preotului îi revine în acest context o uriaşă îndatorire. El are acum misiunea importantă de a ajuta la reînnoirea reală a sufletelor oamenilor, mutilate de lipsa unei educaţii spirituale autentice. El trebuie să-i înveţe că demnitatea de creştin înseamnă o eternă devenire. Importanţa existenţială a credinţei religioase rezultă din faptul că nu admite neconcordanţe între viaţa morală, cea intelectuală, cea socială, promovînd integritatea omului. Creştin adevărat nu poţi fi decît pe toate planurile, oricînd şi oriunde.

Viitorul cheamă şi pe preot la activitate susţinută de pe poziţia lui, de a vesti preceptele aduse în lume de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos: pacea (cf. Luca 2, 14), adevărul (cf. Ioan 14, 6), iubirea (cf. Ioan 13, 34) şi unitatea (cf. Ioan 17, 21).

Făcînd acestea, preotul de astăzi intră pe făgaşul misiunii sale din trecut, slujind lui Dumnezeu prin slujirea responsabilă a credincioşilor săi.

Pr. *Zenovie Moşoiu*

O caracterizare a sătenilor rohieni

(Continuare din pag. a 2-a)

frazei sînt absolut sigur că le este familiar: „Lucrurile de care sîntem înlănţuiţi pe acest pămînt sunt ireale, dar lanţurile care ne leagă de ele sunt cum nu se poate mai reale."

Deosebirea dintre realitate şi irealitate sunt înclinat a crede că o fac precis, cu o siguranţă psihică şi mintală care nu dă greş. Falsul idealism nu prinde la ei, cum nu prind vorbe goale; de crezut cred ce văd, nu ce li se îndrugă, de zicală" nu crede bărbate ce vezi cu ochii, crede ce-ţi spun eu" — aşa nitel trivială cum se află, dar mărturisind o superbă fermitate a gîndirii şi capacitatea ei de a nu se lăsa ameţită — ţin mereu seama spre a o respinge cu un suris dispreţuitor şi hotărîrea de a-şi acorda încrederea numai realităţilor stringente.

Reale sînt pentru ei: pîinea (grija căreia falsul idealism ar dori să le-o prezinte ca dovadă de robie a pîntecelui, dar pe care ei o consideră sfîntă: o păstrează la loc de cinste, o taie capul familiei, o prezintă dimpreună cu sarea oaspeţilor de seamă în semn de bun sosit, de cade cumva o fărîmă dintr-însa o ridică deîndată cu mult respect), casa, pămîntul, familia, munca, faptele bune, cumsecădenia (supremul compliment ce-l pot face: om de ispravă, om de treabă, om dintr-o bucată, care nu minţeşte), credinţa şi ceea ce — cu un termen mai larg şi anevoie de definit casele lor care le sînt nu simple — aş numi rădăcinile. Sînt legaţi de spaţii locative ci vatră şi cămin pe unde — ar zice Mircea Eliade — trece (pentru fiecare în parte) axa lumii, acel *axis mundi* ce pune casa în nemijlocită legătură cu temeliile stihiale ale aşezărilor omeneşti. Din acest punct de vedere rohienii nu se deosebesc de sătenii celorlalte regiuni ale ţării ori de ţărani din lumea întreagă: englezii deosebesc şi ei *house* (construcţia, clădirea) de *home* (cămin), francezii *maison* de *foyer*, germanii *Haus* de *Wohnung* ideea e aceeaşi: casa omului nu e numai clădirea materială, e vatra lui părintească, porţiunea lui de spaţiu universal, reşedinţa lui sufletească.

Cît priveşte pîinea, ca şi în cazul referirii de mai sus la Simone Weil, nu-i probabil că l-au citit pe Nicolae Berdiaev, dar indiscutabil este că judecă întocmai ca el: pîinea pentru mine, ca ins, e o problemă materială, dar pîinea aproapelui meu este pentru mine o datorie spirituală. Şi ce bine se pricep, cît de subtil, să deosebească realitatea de irealitate; păcatul — oricît le-ar da tîrcoale — îl ştiu prea bine că-i umbră şi vis, frumuseţea trupească ştiu că este trecătoare, sănătatea o ghicesc şubredă şi nestatornică, necredinţa simplă fantasmagorie a minţii trufaşe, grăbite.

De-aş fi întrebat care-i substantivul cel mai potrivit pentru a le defini atitudinea faţă de viaţă, aş răspunde fără şovăială: *înrădăcinarea*. Prin casa, bătătura şi grădina lor — care laolaltă îi-s *vatră* — prin biserica satului, prin locaşul de veci al strămoşilor, prin locul de arătură ori de păşune, prin stînă, prin orizontul lor limitat în kilometraj dar nu şi în potenţe spirituale, sătenii din Rohia ori din cît mi-a fost dat să cunosc din întreaga Ţară a Lăpuşului îmi apar din ce în ce mai limpede a fi înfipţi într-o realitate cu desăvîrşire nesordidă, neîngrăditoare, nesubjugată vorbelor fără conţinut; într-o realitate afectivă amplă şi cuminte, la jumătatea drumului (distanţei) dintre cer şi pămînt; şi perfect conştienţi de adevărul formulat cîndva de Victor Hugo: „mergem spre cer călcînd pe pămînt". Înrădăcinaţi ca şi numeroşii fagi, brazi, mesteceni şi paltini ai „ţării" acesteia, dar şi ca ei privind spre înălţimi, înţelegînd realismul adînc al creştinismului, care-i face invulnerabili la orice verbalism.

Un neam de oameni oarecum duri, negrăbiţi în a-şi acorda prietenia, stima ori încrederea, dar ospitalieri, surprinzător de manieraţi, neamăgiţi, neîncruntaţi, neposomoriţi, iubitori de frumos şi chiar de fălnicie, darnici, — şi mai presus de orice deştepţi (anevoie poţi interpune un văl între ochii lor şi realitate), neiubitori de la o judecată unde vor fi luate aminte orice fel de fals idealism, cu gîndul faptele, nu vorbele meşteşugite ori încîlcite.

Semnalăm... Semnalăm...

● „În slujba Bisericii şi a neamului" *şi-a intitulat P. S. Eftimie Luca, Episcopul Romanului şi al Huşilor, o culegere de articole, studii, cuvîntări şi pastorale care, într-adevăr, organizate în nouă capitole, adună o prodigioasă activitate scriitoricească, desfăşurată pe parcursul unui număr mare de ani, în slujba Bisericii, în propovăduire, în pastoraţie, ca şi în slujba păstrării conştiinţei noastre naţionale, a promovării limbii şi a perpetuării memoriei acelor înaintaşi, din care ne putem face bune modele de urmat, pentru cler şi popor. Volumul a apărut la Roman (1989, 640 p. format mare) în condiţii grafice excelente.*

● *Prof. George Mihăilă a îmbogăţit fondul istoriografic românesc, retipărind o lucrare de mare valoare:* CRONICA UNIVERSALĂ *a lui Mihail Moxa (1620), cărturar oltean trecut la cele veşnice spre mijlocul secolului al XVII-lea. Şi-a alcătuit lucrarea, probabil ca monah la Mănăstirea Bistriţa (Oltenia), la îndemnul episcopului Teofil al Rîmnicului, fost înainte egumen al Bistriţei. Să nu uităm că Bistriţa fusese şi locul de iniţiere cărturărească şi isihastă a* „celui mai învăţat domn român pînă la Dimitrie Cantemir", *precum recunosc astăzi mari şi de obşte cunoscuţi istorici şi oameni de cultură.*

Mihail Moxa a fost autorul mai multor cărţi şi a tradus „Pravila" *de la Govora tipărită în 1640.*

George Mihăilă însoţeşte transliterarea Cronicii *de un lung şi erudit studiu (p. 5—91), de identificarea şi reproducerea în original a* izvoarelor, *de un indice de* nume proprii şi de cuvinte, *ca şi de* facsimile *(p. 429—585).*

E o carte pentru totdeauna! (ed. Minerva, 1989, 585 p.).

● *Răzvan Teodorescu publică în volumul colectiv* „Românii în istoria universală" *(III, 1, Iaşi, 1988, p. 543—566) un studiu intitulat: IMPLICAŢII BALCANICE ALE ÎNCEPUTURILOR MITROPOLIEI MOLDOVEI. O IPOTEZĂ. Cum mărturiseşte chiar autorul, în elaborarea ipotezei procedează cu* prudenţă *faţă de izvoarele de care se foloseşte, izvoare care cer implicarea istoricului în interpretarea lor. Nu ezită însă să îndrepte un „şir prea mare de coincidenţe" spre ceea ce ar putea fi o certitudine (p. 566). E vorba de premizele care s-au încheiat cu actul din 26 iulie 1401, prin care Iosif I Muşat a fost recunoscut ca Mitropolit al Moldovei, printr-o decizie patriarhală constantinopolitană. În momentul recunoaşterii el era, precum se ştie, hirotonit episcop. De cine, cînd, unde şi în ce împrejurări canonice şi cum a trecut la Suceava? Apelînd la interpretări ingenioase ale unor documente nu îndeobşte acceptate de istorici, Răzvan Theodorescu propune opinii interesante care, fără îndoială, ca toate problemele încă neelucidate definitiv, vor provoca discuţii utile între istorici, dacă nu cumva opiniile sale vor fi acceptate, şi vom avea astfel încă o problemă rezolvată.*

● *A apărut o carte de mare erudiţie despre Ion Creangă, care va isca, fără nici o îndoială, tot atît de mari controverse în lumea criticilor literari, dacă nu cumva mulţi vor evita intrarea în arenă. Căci „acest" Creangă e pe muchia dintre posibil şi imposibil. Cei care ar miza pe „posibil" ar putea promova, pornind de la autorul cărţii, o nouă dimensiune a creaţiei marelui humuleştean şi ar putea reuşi, dar ar putea şi eşua, iar cei care ar miza pe „imposibil", chiar dacă ar pierde o şansă, s-ar pune la adăpost de cei pentru care un astfel de Creangă e din principiu (!) imposibil. Premize există în carte pentru amîndouă. Să vedem care punct de vedere va birui. E vorba de cartea postumă a lui Vasile Lovinescu: CREANGĂ ŞI CREANGA DE AUR (Buc., 1989, 408 p.).*

Titlul ne indică drept criteriu mitul şi iniţierea care decurge din el. Noi o considerăm o încercare de curaj, unică şi chiar singulară în felul ei, pentru că nici un pas nu e pe drum bătătorit, iar drumurile ei noi, le sînt multora nefamiliare. E o exegeză cu totul nouă, filozofică, simbolică, a basmelor humuleşteanului. A judeca drept cartea, va cere un curaj asemănător cu al autorului, şi aceeaşi erudiţie. De acestea vor avea nevoie în mod egal cei ce o vor admite, ca şi cei ce o vor respinge. Nu e interpretarea despre care să se poată spune doar „merge", sau „nu merge". Trebuie spus şi de ce! Pe ogorul criticii noastre interpretative, e o floare rară, uşor ciudată, de parcă ar fi răsărit dintr-o sămînţă căzută dintr-o planetă îndepărtată sau dintr-o sămînţă rămasă pînă acum neîncolţită, dintr-un trecut de mult uitat, pe care ni-l descoperă acum, dar numai ca pe un alfabet al unei limbi pe care n-o mai cunoaştem. Surprizele rămîn favoarea celor ce vor învăţa şi limba!

● *Va veni oare o vreme cînd nu se va mai scrie despre Eminescu? O vreme cînd se va fi aflat şi se va fi spus totul? Nu. Nu cred. Despre orice şi despre oricine putem spune o infinitate de lucruri. Despre Eminescu se vor scrie şi se vor spune infinite infinituri. Ion Roşu a scris o nouă carte despre ceea ce unii au putut crede că s-a spus totul: LEGENDĂ şi ADEVĂR ÎN BIOGRAFIA LUI EMINESCU. Vol. I ORIGINILE. (Bucureşti, Cartea Rom., 1989). Sînt remarcabile investigaţiile proprii, verificarea tuturor amănuntelor şi curajul, dacă nu al deciziilor, cel puţin al opţiunilor ferme în probleme îndeobşte controversate. Vom menţiona două: după tată Eminescu ar fi fost român bănăţean, cu numele sîrbizat de ierarhia Carloviţului, strămoşul său fiind preot dependent de această patriarhie. Toate celelalte ipoteze sînt respinse. Vom vedea dacă aceasta va rămîne totuşi ultima. Criticii care au scris despre ea, deocamdată o notează, dar n-o scot din categoria ipotezelor. Una nouă, posibil adevărată, dar ipoteză. Să mai aşteptăm aşadar, nu fără a da şi noii ipoteze dreptur ile ei. După mamă, este identificat un Ion Iurascu, tatăl Stolnicului Vasile Iuraşcu, bunicul lui Eminescu, tatăl mamei sale Raluca. Ion Iuraşcu era basarabean din Hotin.*

Ion Roşu a ajuns, după cercetări personale îndelungate, la aceste două momente de plecare din secolul al XVIII-lea, pentru stabilirea originii celui a cărui origine nu e indiferentă nimănui, chiar dacă aceasta nu-i adaugă şi nici nu-i scade absolut nimic din nimbul lui de mărimea universului în expansiune.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

SUPLIMENT Sibiu, 15 ianuarie 1990 Nr. 2—4/1990

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ORIENTĂRI ŞI PRECIZĂRI PRIVIND RELAŢIILE BISERICII ORTODOXE ROMÂNE CU CULTELE RELIGIOASE DIN ROMÂNIA ŞI ÎNDEOSEBI CU BISERICA GRECO-CATOLICĂ AFLATĂ ÎN CURS DE ORGANIZARE ŞI RECUNOAŞTERE LEGALĂ, CA PERSOANĂ JURIDICĂ ŞI CULT RELIGIOS AUTONOM ÎN ROMÂNIA

În duhul principiilor libertăţii şi adevăratei democraţii instaurate în România, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a venit, în mod firesc, în întîmpinarea traducerii în fapte a acestor principii, formulînd poziţia ei faţă de celelalte culte religioase.

Ca urmare, dorind să contribuie la renaşterea spirituală a poporului român, în noul climat de libertate religioasă, a hotărît continuarea şi dezvoltarea relaţiilor ecumenice frăţeşti cu toate cultele religioase din România, pe baza dragostei evanghelice care îi stă drept călăuză.

Luînd cunoştinţă de recentele decrete ale Consiliului Frontului Salvării Naţionale referitoare la cultele religioase întîmpină creştineşte, în aceeaşi măsură, şi dorinţa Bisericii Greco-Catolice din România de a se organiza în condiţiile actuale, ca un cult autonom cu personalitate juridică, în condiţiile prevăzute de legile în vigoare dar, în acelaşi timp, îşi manifestă îngrijorarea faţă de situaţiile de tensiune care s-au produs deja în unele parohii din Transilvania. De aceea, Sfîntul Sinod face apel la păstrarea unităţii creştine frăţeşti pentru a nu se produce acte de violenţă şi dezbinare dureroasă.

Spre a preîntîmpina orice stare nedorită, Sfîntul Sinod a hotărît ca o comisie din partea Patriarhiei Române să poarte un dialog frăţesc cu o comisie similară din partea Bisericii Greco-Catolice, care să lucreze sincer şi deschis pentru a ajunge la un rezultat pozitiv de reconciliere, fără a se recurge la acte de dezordine, care ar putea să apară în comunităţile parohiale.

Pentru a preveni abuzurile şi violenţele şi pentru a nu se mai repeta pagubele produse în anul 1700 şi în anul 1948, eparhiile au fost îndrumate să aducă la cunoştinţa autorităţilor de stat stările de tensiune care s-au creat deja în unele parohii şi ar putea să apară şi în altele.

În lumina celor hotărîte de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, vestim pe această cale că, în ziua de 24 ianuarie 1990 la Ministerul Cultelor din Bucureşti s-au întîlnit Î. P. S. Mitropolit ANTONIE al Ardealului şi Î. P. S. Mitropolit NICOLAE al Banatului, din partea Bisericii Ortodoxe Române, cu Î. P. S. Mitropolit ALEXANDRU TODEA din partea Bisericii Greco-Catolice, în prezenţa d-lui GELU VOICAN VOICULESCU, Vice-preşedinte al guvernului şi a d-lui Prof. Dr. NICOLAE STOICESCU, Ministrul Cultelor.

Cu acest prilej s-a convenit ca, mai întîi, Biserica Greco-Catolică să-şi îndeplinească procedura de recunoaştere legală de cult religios autonom, în conformitate cu legiuirile în vigoare, şi apoi să se treacă la dialog, la nivel de eparhii şi parohii, privind eventuala reglementare a bunurilor bisericeşti, după ce parohiile greco-catolice se vor înscrie la primării şi vor primi calitatea de persoane juridice. **Cei care vor ocupa cu forţa biserici ortodoxe riscă să fie traşi la răspundere pe cale legală.**

*

În lumina celor de mai sus, dorim să facem o serie de consideraţii de natură istorică-juridică, în scopul stabilirii, pe cale paşnică, fără violenţă, a relaţiilor actuale dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Greco-Catolică, ultima în curs de formare şi recunoaştere legală, ca un cult religios autonom în România.

Pentru toţi doritorii de bine, rememorăm faptul că Mitropolitul ATANASIE ANGHEL şi preoţii care au semnat Actul unirii cu Roma la 1698 au precizat că se unesc cu Roma în următoarele condiţiuni:

„Cum pre noi şi rămăşiţele (urmaşii) noastre, din obiceiul Bisericii noastre a Răsăritului, să nu ne clintească, ci toate ceremoniile, (cult), sărbătorile, posturile, cum pînă acum, aşa şi de acum înainte să fim slobozi a le ţine după obiceiul vechi (al Bisericii Răsăritului)".

În baza acestui act, în Ardeal la anul 1698, s-a frînt unitatea Bisericii Ortodoxe Române strămoşeşti, prin apariţia unei noi Biserici româneşt, unite cu Roma, prin desprinderea ei din trupul Bisericii-Mame, Biserica Ortodoxă Română strămoşească.

Unirea cu Roma s-a făcut cu silnicie din partea catolică şi cu multe jertfe din partea Românilor ortodocşi, pe care istoria le-a consemnat în filele sale şi se cunosc.

Cu toate acestea, **cele două Biserici au vieţuit ca două Biserici româneşti surori,** luptînd deseori alături pentru realizarea aceloraşi înalte idealuri româneşti, aşa cum au făcut la 1848 şi la 1 decembrie 1918.

În Constituţia României Mari din anul 1923 (art. 22), cele două Biserici româneşti surori apar sub denumirea de:

— Biserica Ortodoxă Română dominantă;

— Biserica Română Unită care se bucură de întîietate faţă de celelalte Biserici.

O tulburare a relaţiilor firesti dintre cele două Biserici româneşti, frăţeşti, autonome, s-a produs prin Concordatul semnat la 10 mai 1927, la Roma, între Guvernul Regal al României şi Sfîntul Scaun, act ratificat de Parlamentul României în anul 1929, prin care Biserica Română Unită, în baza art. 1 şi 2 din Concordat, devine un rit grec al Bisericii Catolice apostolice romane, pierzîndu-şi astfel, autonomia pe care o avea.

În art. 1 din Concordat se spune:

„Religia catolică, apostolică, romană de orice rit, se va practica şi exercita liber şi în public, în tot Regatul României".

În art. 2 din Concordat este stabilită şi ierarhia Bisericii Catolice, apostolice romane pentru ritul grec, pentru ritul latin şi pentru ritul armean.

În art. 2, lit. A, se precizează nomenclatura ierarhiei catolice pentru ritul grec (fosta Biserică Română Unită conform art. 22 din Constituţia din 1923), precum urmează:

„A. Pentru ritul grec:

Provincia Bisericească Alba Iulia şi Făgăraş.

Mitropolia: Blaj, cu patru sufraganţi:

1. Oradea-Mare;

2. Lugoj;

3. Gherla (Scaunul Episcopal şi Capitlul urmează a fi transferate de comun acord între Sfîntul Scaun şi Guvernul Regal);

4. O nouă Dioceză ce urmează a fi înfiinţată în Nord, cu Scaunul Episcopal ce urmează a fi desemnat de comun acord între Sfîntul Scaun şi Guvernul regal. Din această Dioceză vor face parte şi greco-rutenii cu o administraţie specială".

Din textul expres al art. 2, lit. A din Concordat rezultă şi este evident vădită intenţia de catolicizare a Bisericii Române Unite împotriva Constituţiei în vigoare atunci (1923), care recunoştea existenţa unei Biserici Române Unite autonome.

Acelaşi Concordat prevedea privilegii pentru Biserica Romano-Catolică, în care era inclusă şi Biserica Română Unită sau Greco-Catolică ca o Biserică Romano-Catolică de rit grec, şi posibilitatea ca această Biserică să fie condusă direct de Roma (sub jurisdicţia Sfîntului Scaun).

Această integrare a Bisericii Române Unite autonome (cf. art. 22 din Constituţia din 1923) în cadrul Bisericii Romano-Catolice apusene, ca un rit grec al acestei Biserici, s-a făcut fără consultarea şi consimţămîntul credincioşilor şi al clericilor Bisericii Române Unite.

Nulitatea Concordatului şi lipsa constituţionalităţii sale ca act juridic, precum şi punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe Române dominante, cu privire la valabilitatea Concordatului, ca şi privilegiile acordate, prin Concordat, Bisericii Romano-Catolice, în cadrul căreia era inclusă şi Biserica Română Unită ca un rit grec al acestei Biserici, au făcut obiectul unor numeroase studii documentare şi luări de poziţii oficiale ale Bisericii Ortodoxe Române (Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române), şi a unor personalităţi de prestigiu ale culturii româneşti interbelice (Patriarhul MIRON CRISTEA, Mitropolitul NICOLAE BĂLAN al Ardealului, profesorii universitari ONISIFOR GHIBU, IOAN LUPAŞ, LIVIU STAN şi mulţi alţii).

Starea nefirească creată prin Concordat a încetat o dată cu denunţarea Concordatului între România şi Sfîntul Scaun, la 11 iulie 1948, prin Decretul nr. 151/1948, de denunţare a Concordatului încheiat la 10 mai 1927 între România şi Sfîntul Scaun.

În acest decret, valabil şi astăzi, se arată:

„Concordatul încheiat între România şi Sfîntul Scaun la 10 Mai 1927, precum şi acordurile şi convenţiunile ulterioare, intervenite în aplicaţiunea acelui concordat, se denunţă pe data publicării prezentei legi.

Pe aceeaşi dată încetează aplicaţiunea concordatului, acordurilor şi convenţiunilor ulterioare.

Legea din 12 iunie 1929, pentru ratificarea concordatului, precum şi legile de ratificare a convenţiunilor sau acordurilor ulterioare, se abrogă".

Ca o consecinţă firească a susnumitului act al puterii de stat, Biserica Română Unită a încetat să mai constituie un rit al Bisericii Romano-Catolice, redevenind o Biserică Română autonomă unită în România.

În baza acestei autonomii dobîndite prin actul de denunţare a Concordatului, protopopii, preoţii şi credincioşii Bisericii Române Unite Autonome, în Consfătuirile avute în lunile iulie—octombrie 1948 şi, ca urmare a apelurilor pentru reîntregirea spirituală lansate de ierarhii Bisericii Ortodoxe Române la 21 octombrie 1948, s-au hotărît şi au revenit în sînul Bisericii-Mame. Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române i-a primit şi a consfinţit dorinţa lor de a reveni în sînul Bisericii noastre strămoşeşti, Biserica Ortodoxă Română.

Sus menţionata hotărîre sinodală a consfinţit reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, ca Biserică mamă strămoşească, integrînd în sînul ei, cu drepturi şi îndatoriri egale, pe credincioşii şi clericii fostei Biserici Române Unite Autonome, care au solicitat reintegrarea lor în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, fără ingerinţe din partea acesteia. Era o întoarcere firească la Biserica strămoşească de care au fost despărţiţi prin minciună, promisiuni nerealizate şi teroare (să ne amintim ce a făcut generalul Buccow în 1761!)

Menţionăm că în anul 1948, o parte dintre ierarhi şi clerici ai Bisericii Române Unite nu au

împărtășit acest punct de vedere al majorității credincișilor și clericilor și nu și-au mai creat un cadru legal de desfășurare a activității lor, deși aveau această posibilitate, ca urmare a publicării decretului 177/1948, privind regimul legal general al Cultelor din Republica Populară Română, publicat în Monitorul Oficial nr. 178, partea I-a din 4 august 1948.

Această grupare minoritară de ierarhi și clerici au rămas integrați în cadrul Bisericii Romano-Catolice, nerecunoscînd valabilitatea denunțării Concordatului.

Menținerea în această stare de fapt, cît și neprezentarea unui punct de vedere legal al acestei grupări minoritare, care nu a revenit la Biserica Ortodoxă Română, a impus autorității de stat promulgarea Decretului nr. 358 din 2 dec. 1948, publicat în Monitoriul Oficial nr. 281 din 2 dec. 1948, al cărui text îl reproducem integral:

„Art. 1. — În urma revenirii comunităților locale (parohii) ale cultului greco-catolic la cultul ortodox român și în conformitate cu art. 13 din Decretul nr. 177 din 1948, organizațiile centrale și statutare ale acestui cult, ca Mitropolia, Episcopiile, capitlurile, ordinele, congregațiunile, protopopiatele, mănăstirile, fundațiunile, asociațiunile, cum și orice alte instituții și organizațiuni, sub orice denumire încetează de a mai exista.

Art. 2. — Averea mobilă și imobilă aparținînd organizațiilor și instituțiilor arătate la art. 1 din prezentul Decret, cu excepția expresă a averii fostelor parohii, revine Statului Român, care le va lua în primire imediat.

O comisiune interdepartamentală compusă din delegați ai Ministerelor: Cultelor, Finanțelor, Afacerilor Interne, Agriculturii și Domeniilor și Învățămîntului Public, va hotărî destinația acestor averi, putînd atribui o parte din ele Bisericii Ortodoxe Române, sau diferitelor ei părți componente".

Evenimentele revoluționare petrecute în luna decembrie 1989 au determinat, în baza principiilor democratice, enunțate în Platforma Program a Frontului Salvării Naționale, apariția și publicarea Decretului-Lege nr. 9 din 31 decembrie 1989 al Consiliului Frontului Salvării Naționale, în care se stipulează:

„Sînt și rămîn abrogate" o serie de decrete și legi, între care, la pct. 20 (ultimul), se indică și abrogarea Decretului nr. 358/1948, pentru stabilirea situației de drept a fostului cult greco-catolic, al cărui text integral l-am citat mai sus.

Efectul juridic al Decretului-Lege nr. 9 din 31 decembrie 1989 al Consiliului Frontului Salvării Naționale, prin care s-a abrogat Decretul nr. 358/1948 impune următoarele considerațiuni juridice:

1. — **Abrogarea unui text de lege nu produce efecte retroactive și nici nu conduce la interpretarea sa în afara voinței legiuitorului;**

2. — Abrogarea se referă la un text expres — decretul nr. 358/1948 — și nu a întregii legislații românești care guvernează materia, respectiv aceea a regimului legal al Cultelor în România.

Cu referire la aceste principii de drept mai sus enunțate, facem următoarele precizări:

1. — **Abrogarea Decretului nr. 358/1948 nu conduce la restabilirea regimului juridic legal al Cultului Greco-Catolic și nici la interpretarea că existența materială și spirituală a acestuia a fost recunoscută, atîta vreme cît Decretul-Lege nr. 9/31 decembrie 1989 al Consiliului Frontului Salvării Naționale nu face această precizare expresă.**

2. — De altfel, legislația română în vigoare referitoare la Culte, la această dată, respectiv art. 17 și 30 din Constituția României, Decretul 177 din 1948, privind regimul legal general al Cultelor din România și Decretul nr. 334/1970, privind organizarea și funcționarea Departamentului Cultelor, impune concluzia că:

a) În vederea recunoașterii, „fiecare cult religios va înainta, prin Ministerul Cultelor, spre comunicare și aprobare, Statutul său de organizare și funcționare, cuprinzînd sistemul de organizare, conducere și administrare, însoțit de mărturisirea de credință respectivă" (art. 14 din Decretul 177/1948).

b) „Cultele religioase recunoscute vor trebui să aibă organizație centrală, care să reprezinte cultul, indiferent de numărul credincioșilor săi" (art. 12 Decretul nr. 177/1948).

c) „Șefii Cultelor, precum și mitropoliții, arhiepiscopii, episcopii, superintendenții, administratorii apostolici, vicarii administrativi și alții, avînd funcțiuni asemănătoare, aleși sau numiți în conformitate cu Statutele de organizare ale Cultelor respective, nu vor fi recunoscuți în funcțiune decît în baza aprobării Prezidiului Marii Adunări Naționale, dată prin Decret, la propunerea Guvernului, în urma recomandării Ministrului Cultelor" (art. 21, Decretul 177/1948).

Prevederile specifice regimului legal al Cultelor în România sînt în concordanță cu prevederile constituționale în vigoare (art. 30 — Constituția României) și prevederile art. 31, 32, 33 din Decretul nr. 31/1954, privitor la persoanele fizice și persoanele juridice, ca și a Legii privind persoanele juridice din 1924, în vigoare.

Securitatea circuitului civil al Legilor, impune aplicarea principiului potrivit căruia, acolo unde legea nu dispune, nu se poate veni cu o interpretare restrictivă.

În acest sens, dacă în prevederile Decretului-Lege nr. 9 din 31 dec. 1989 nu se face nici o referire (expresă sau implicită) la situația juridică a averii mobile și imobile a fostului cult greco-catolic, nu se poate pune în discuție această problemă decît în cazul în care o reglementare legală — decret sau lege — va stabili, în viitor, situația juridică a susmenționatei averi.

Pentru a reintra în posesia bunurilor fostei Biserici Greco-catolice, în cazul recunoașterii legale a Cultului Greco-catolic, se impun următoarele:

a) — **În vederea dobîndirii bunurilor organizațiilor centrale, e necesar a se cere instituirea unei comisii interdepartamentale pentru a stabili în ce măsură fostele bunuri, intrate în proprietatea statului, pot fi retrocedate.**

b) — În ce privește averile fostelor parohii care, în baza legii, au fost „expres exceptate" de la trecerea în prporietatea statului, este bine știut că ele au urmat comunitatea care este proprietara de drept și de fapt a acestor averi, ele integrîndu-se în averea parohiei ortodoxe în care s-a integrat și parohia fostă greco-catolică.

Parohia fiind persoană juridică își administrează averea prin organele sale: Adunarea Parohială ca organ deliberativ și Consiliul parohial ca organ executiv.

Modul de administrare a averii parohiale este prevăzut de Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române aprobat prin Decret al Prezidiului Marii Adunări Naționale la 23 februarie 1949.

În situația concretă în care, după apariția și recunoașterea în condițiile legii actuale a Cultului greco-catolic autonom din România, se va ajunge la formarea de parohii greco-catolice, și în cazul că aceste parohii se formează prin trecerea unor credincioși, membri ai parohiilor ortodoxe, la Cultul greco-catolic, preconizat, se impune și divizarea averii mobile și imobile a parohiei ortodoxe din cadrul căreia se desprind acești credincioși: **aceasta se va putea face numai după înregistrarea parohiei greco-catolice în registrul special al primăriei, în conformitate cu legile în vigoare.**

Dorim să precizăm că, în prezent, materia privind divizarea patrimoniului unei persoane juridice prin desprinderea din ea a unei noi persoane juridice, este reglementată de următoarele acte normative, cu privire la împărțirea patrimoniului unei persoane juridice prin divizare:

Art. 41, alin. 2 din Decretul nr. 31/1954, privitor la persoanele fizice și persoanele juridice din 30 ian. 1954, publicat în Buletinul Oficial nr. 8/30 ianuarie 1954 prevede că: „Divizarea se face prin împărțirea întregului patrimoniu al unei persoane juridice între mai multe persoane juridice care există sau care iau, astfel ființă".

Art. 44, alin. 1 și 2 din același Decret prevede că:

„Divizarea precum și desprinderea unei părți din Patrimoniul acestora (este vorba de persoană juridică), se face în temeiul hotărîrii organului (al acestei persoane juridice), chemat a le decide, precum și cu recunoașterea din partea organului competent, potrivit prevederilor legii".

„Dispozițiile alineatului precedent sînt aplicabile, prin asemănare, și organizațiilor obștești (cultele religioase)".

La data la care se va produce, în concret, divizarea parohiei și împărțirea averilor mobile și imobile ale parohiei, ca persoană juridică, se va avea în vedere și legislația care, eventual, va reglementa materia la acea dată.

*

Am înfățișat cele de mai sus în dorința ca ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române și ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii greco-catolice, aflate în curs de organizare și recunoaștere legală, ca un cult religios autonom în România, să cunoască obiectiv cadrul legal al relațiilor actuale dintre cele două Biserici, din care rezultă că:

— Biserica greco-catolică în curs de organizare și recunoaștere legală, va trebui, mai întîi, să îndeplinească toate cele prevăzute în art. 13 și 14 din Decretul 177/1948, pe care le-am citat mai sus, pentru a deveni un cult religios autonom, legal recunoscut.

— **Parohiile greco-catolice ce se vor constitui legal — după recunoașterea Cultului greco-catolic autonom — prin înscrierea la primărie, act prin care vor căpăta statutul de persoană juridică, pot să intre în dialog cu privire la divizarea patrimoniului parohiei din care s-au desprins, în condițiile art. 37 din Decretul nr. 177/1948,** care prevede următoarele:

„Art. 37. — Dacă cel puțin 10% din numărul credincioșilor comunității locale a unui cult trec la alt cult, comunitatea locală religioasă a cultului părăsit pierde de drept o parte din patrimoniul său, proporțional cu numărul credincioșilor care au părăsit-o și această parte proporțională se strămută, tot de drept, în patrimoniul comunității locale a cultului adoptat de noii credincioși.

Dacă cei care părăsesc comunitatea locală alcătuiesc majoritatea, Biserica (locașul de închinăciune, casa de rugăciuni), cum și edificiile anexe, aparțin de drept comunității locale a cultului nou adoptat, cealaltă avere cuvenindu-se celor două comunități locale în proporția arătată la alineatul precedent.

Dacă cei trecuți de la un cult la altul reprezintă cel puțin 75% din numărul credincioșilor comunității locale a cultului părăsit, întreaga avere se strămută, de drept, în patrimoniul comunității locale a cultului adoptat, cu drept de despăgubire pentru comunitatea locală părăsită, proporțional cu numărul celor rămași, fără a se socoti biserica (locașul de închinăciune, casa de rugăciuni) și edificiile anexe; această despăgubire va fi plătită în termen de cel mult 3 ani de la stabilirea ei.

Cazurile prevăzute în acest articol vor fi constatate și soluționate de judecătoria populară a locului".

În acest scop Biserica Ortodoxă Română, prin Sfîntul Sinod, a îndrumat Centrale eparhiale ca, la momentul respectiv, după recunoașterea legală a Cultului greco-catolic autonom și după formarea, potrivit legii, prin înscrierea la primărie, a parohiilor greco-catolice să constituie o comisie specială, formată din Vicarul administrativ, Consilierul administrativ economic, consilierul juridic și protopopul locului, pentru ca împreună cu o comisie similară din partea cultului greco-catolic, recunoscut legal, să procedeze la reglementarea, conform legii, a partajării averii, mobile și imobile bisericești a parohiilor care urmează a fi divizate, în cazul în care o parte din credincioșii parohiilor ortodoxe române actuale trec la Cultul greco-catolic din România, conform principiului proporționalității membrilor, prevăzut de art. 37 din Decretul 177/1948.

Biserica Ortodoxă Română, prin Sfîntul Sinod, face apel la ierarhii, clericii și credincioșii ei ca toate tratativele cu reprezentanții Cultului greco-catolic ce urmează a se organiza și a fi recunoscut, cu respectarea legilor în vigoare, să se desfășoare pașnic, în duh frățesc și românesc, de demnitate și omenie românească, conștienți de valoarea adevăratei libertăți și democrații din România, care trebuie să ducă la păstrarea și întărirea unității și spiritualității românești, în spiritul glasului moșilor și strămoșilor noștri care au dorit întotdeauna aceasta.

De aceeași opinie s-a declarat și reprezentantul Bisericii greco-catolice, mitropolitul ALEXANDRU TODEA, care a promis că va face apel la calm și înțelegere la toți slujitorii și enoriașii Bisericii Unite.

Să rămînem în această unitate care ne va da posibilitatea să repunem în adevărata ei valoare spiritualitatea românească, specifică poporului nostru.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

LOCOTENENȚA PATRIARHALĂ și CONSILIUL NAȚIONAL BISERICESC

Materialul întocmit de: Arhid. Dr. Ioan N. Floca — Profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, Pr. Constantin Pârvu — Vicarul Administrativ al Cancelariei Sf. Sinod și Avocat Mircea Pârvu din București.

24 ianuarie 1990
BUCUREȘTI

MATERIALUL VA FI CITIT DE CĂTRE CUCERNICII PREOȚI ÎN BISERICĂ

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 138 Sibiu, 1 februarie 1990 Nr. 5—6/1990

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

COMUNICAT
din partea Ministerului Cultelor

În ziua de 24 ianuarie a.c., a avut loc la Ministerul Cultelor o întîlnire de lucru în problema reînființării Bisericii greco-catolice (unite), desființată în 1948.

La această întîlnire — desfășurată într-un spirit de înțelegere creștină și unitate românească — au participat domnii Gelu Voican-Voiculescu, vice-prim-ministru al guvernului, și Nicolae Stoicescu, ministrul cultelor, precum și Înalt Prea Sfinții: Antonie, Mitropolitul Ardealului, Nicolae, Mitropolitul Banatului și Alexandru Todea, mitropolitul (nerecunoscut încă) al Bisericii greco-catolice.

În urma discuțiilor, s-a hotărît ca lucrările să se desfășoare în mod pașnic, în următoarea ordine:

1. Biserica greco-catolică să ceară legalizarea de la organele în drept;

2. Pînă la obținerea legalizării, într-o lună sau două, preoții și credincioșii să se lămurească în liniște și în duh creștin pentru care dintre cele două Biserici optează: rămîn ortodocși — așa cum au fost moșii și strămoșii lor — sau devin greco-catolici (uniți);

3. În faza ultimă — după ce s-a stabilit măcar aproximativ numărul credincioșilor ortodocși și uniți — va avea loc repartizarea lăcașurilor de cult și a caselor parohiale, proporțional cu numărul de credincioși ortodocși sau uniți din fiecare parohie; repartizarea se va face de către o comisie mixtă, în prezența reprezentanților autorităților locale.

Rugăm pe preoți și credincioși să respecte această ordine firească, stabilită prin înțelegere între reprezentanții celor două Biserici. Cei care vor ocupa prin forță edificii de cult vor suporta rigorile legii.

Ministru,
Prof. NICOLAE STOICESCU

ORTODOXIA — linia de continuitate cu credința apostolică

Ortodoxia în Transilvania a fost credința moșilor și strămoșilor noștri din clipa în care ne-am alcătuit ca neam românesc din daci și din romani. Cu ea am străbătut veacurile. Cu ea ne-am păstrat ființa și limba, obiceiurile și tradițiile. Ea ne-a apărat de cei care, năvălind unii după alții, ar fi putut să ne înghită, să ne facă să dispărem de pe fața pămîntului.

Ortodoxia ne-a apărat pe noi și noi am apărat-o pe ea. Ne-am slujit reciproc și am dăinuit împreună. Ea ne-a ținut ca într-o familie în care fiecare poartă de grijă celuilalt.

Mama noastră, Ortodoxia, ne-a vegheat idealurile, răbdările și suferințele, și ne-a dat încredințarea că Domnul Dumnezeul părinților noștri ne iubește și nu ne părăsește.

Fără să urîm pe nimeni, să ne iubim Ortodoxia. Cei ce sîntem ortodocși, botezați în aceeași credință, să fim ceea ce sîntem.

Mîntuitorul ne-a cerut întotdeauna tăria credinței. S-o arătăm. În pace, în bună înțelegere, în iubire, în respect reciproc, dar și cu sentimentul că ne aflăm pe cea mai pură linie de continuitate cu credința apostolică, aceea care ne dă certitudinea mîntuirii. Aceea în care au adormit și își dorm somnul de veci moșii și strămoșii noștri, și care ne-au lăsat-o ca pe un testament sfînt de comuniune cu ei și cu Dumnezeu.

Ortodoxia noastră cea din toate timpurile să ne ocrotească! Și noi s-o ocrotim! Domnului să ne rugăm!

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Adevăruri care nu se cunosc

Praznicul Crăciunului din anul mîntuirii 1989 ne-a adus tuturor nu numai „bucuria cea mare" a Nașterii Pruncului Sfînt în Betleemul Iudeii, ci și bucuria eliberării neamului românesc din „robia întunericului și a morții". După cum Nașterea lui Hristos a deschis o pagină nouă în „istoria mîntuirii", tot așa „ziua renașterii naționale" deschide o pagină nouă în istoria neamului nostru atît de mult încercat timp de o jumătate de veac. S-au deschis perspective noi și pentru lucrarea Bisericii strămoșești în mijlocul poporului român, care are nevoie, mai mult ca oricînd de o redresare morală, de o reîntoarcere la Hristos și la adevărurile veșnice ale Evangheliei Sale. Dar acest lucru nu se poate face decît prin unitate, prin dragoste și prin frăție românească.

Schimbările din decembrie 1989 au dus și la anularea unui act, emis cu 41 de ani în urmă, prin care Biserica greco-catolică era scoasă în afara legii. Am văzut la T.V. episcopi romano-catolici maghiari, întruniți în sinod la Alba, Iulia cu greco-catolici români, așa cum se întruneau în Austro-Ungaria de altădată! Ne-am fi așteptat la o întîlnire a episcopilor români de ambele rituri (ortodox și unit), și nu la o întîlnire a greco-catolicilor cu episcopi de alt neam și de rit latin! L-am văzut la T.V. și pe un episcop greco-catolic, pe care nu l-a recunoscut nici propria sa ierarhie, care declara că aparține unei Biserici care a trăit „în catacombe"! — Am aflat că și-a făcut studiile la Institutul teologic ortodox din București, care nu activează în catacombe! Știm și aceea că foștii preoți uniți, care n-au revenit la ortodoxie în 1948, și-au desfășurat activitatea liber, în instituții de stat, neexpuși atîtor vexațiuni din partea autorităților comuniste, iar fiii lor n-au fost împiedicați la intrarea în școli și facultăți, așa cum se întîmpla cu preoții ortodocși, respectiv cu fiii acestora. Mai știm că preoții care au dorit să revină la Biserica strămoșească în 1948 au fost primiți cu dragoste și și-au continuat activitatea, iar lăcașurile lor de închinare au fost întreținute, împodobite cu picturi, iar în multe parohii unite s-au ridicat biserici noi.

Dar nu acesta este rostul rîndurilor de față, ci altul. Credincioșii noștri — și mă gîndesc nu numai la cei din mediul rural, ci și la intelectuali —, nu cunosc o serie de aspecte legate de trecutul românilor transilvăneni, ci doar atît că Blajul a lucrat pentru redeșteptarea națională și culturală a românilor transilvăneni. Recunoaștem acest lucru. Dar e bine să cunoaștem și felul în care a apărut Biserica greco-catolică sau unită, mai ales acum, cînd tot la T.V., la radio și în presa „liberă" se aud sau se citesc cuvinte de nemeritată osîndă la adresa Bisericii ortodoxe, a preoților ei și mai ales a ierarhiei sale.

O cercetare cît de superficială a istoriei Bisericii ortodoxe românești ne va convinge ușor că ea n-a fost altceva decît un lung martiriu. A suferit prigoane în perioada daco-romană din partea împăraților romani care considerau învățătura creștină ca „religio illicita", ca și în perioada migrațiilor. În mileniul al doilea a cotropirii teritoriilor intracarpatice de regatul feudal maghiar, Biserica ortodoxă a fost expusă în perioada voievodatului (pînă în 1541), — prozelitismului catolic, patronat de papii și regii Ungariei; în perioada principatului (1541—1688) s-a desfășurat o acțiune prozelitistă calvină de o mare duritate, patronată de principii calvini maghiari din Alba Iulia. Rezultatul acestor acțiuni prozelitiste a fost catolicizarea, mai tîrziu calvinizarea foștilor cnezi români din veacurile XIII—XV, unii ctitori de biserici și mănăstiri, — și în final, maghiarizarea lor. Așa se face că românii transilvăneni n-au mai avut o clasă conducătoare, care a fost deznaționalizată treptat, prin mijlocirea altor confesiuni.

După trecerea Transilvaniei în stăpînirea Habsburgilor catolici (1688), a început o acțiune de atragere a românilor la unirea cu Biserica Romei. Ea avea și un substrat politic, pentru că în perioada principatului, majoritatea comunităților care formau cele „trei națiuni recepte" au trecut la alte confesiuni: sașii la luteranism (în totalitate), ungurii și secuii (parțial) la calvinism și unitarianism. Dar, după 1688, într-un stat catolic, cum era al Habsburgilor, raportul de forțe trebuia schimbat în favoarea catolicismului. Așa se face că atenția cercurilor conducătoare din Viena — ajutate de iezuiții maghiari — se îndreaptă spre credincioșii ortodocși, care constituiau majoritatea locuitorilor țării. De o trecere a românilor la romano-catolicism nu putea fi vorba mai ales că preoții lor erau căsătoriți, ceea ce Biserica apuseană nu admitea, iar limba liturgică era cea română, pe cînd Biserica apuseană folosea pe atunci exclusiv limba latină. De aceea, s-a lucrat și în Transilvania pentru trecerea românilor la „uniație" sau „uniatism", cum se făcuse și în cadrul altor Biserici ortodoxe (Ucraina, Siria, Țara Sfîntă), prin recunoașterea celor patru puncte dogmatice formulate de Sinodul de unire din Ferrara — Florența din 1438—1439 (care n-a avut însă urmări): primatul papal (papa este capul întregii creștinătăți), învățătura despre Filioque (Duhul Sfînt purcede de la Tatăl „și de la Fiul", la care Biserica apuseană a renunțat astăzi), purgatoriul (loc curățitor între rai și iad) și împărtășirea cu azimă (pîine nedospită).

Există o „carte de mărturie" cu data de 7 octombrie 1698, semnată de 38 de preoți și protopopi. Pe pagina întîia era o declarație evazivă de unire, prin care preoții făgăduiau să fie ascultători față de papa. Textul de pe pagina a II-a, redactat în limba latină, era complet diferit de cel de pe pagina I-a, — precizîndu-se că preoții primesc întreaga învățătură a Bisericii catolice și în mod deosebit cele patru puncte florentine. Prin două adausuri ulterioare, preoții cereu însă păstrarea neschimbată a legii strămoșești: liturghia, posturile, calendarul ș.a.

În urma presiunilor iezuiților asupra mitropolitului Atanasie Anghel din Alba Iulia, acesta a semnat la Viena, la 7 aprilie 1701, o declarație de

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Dr. *Mircea Păcurariu*

150 de ani de la naștere

Evocarea lui TITU MAIORESCU

Altă aniversare a culturii românești înscriindu-se în seria deschisă de Eminescu și Creangă, capii unei generații de aur, un sentiment de adîncă venerație ne cuprinde în chip firesc față de filosoful, esteticianul și criticul literar, cel ce și-a pus chezășia numelui și activității sale pe pergamentul de noblețe intelectuală a neamului nostru. Apariția lui are acel caracter de spontaneitate și oarecum de mister original ce-l întîlnim și la I. H. Rădulescu, Gh. Asachi. Gh. Barițiu, B. P. Hasdeu, N. Iorga, V. Pârvan, alături de care gîndul nostru se îndreaptă cu smerenia cu care treci pe lîngă o troiță, la picioarele căreia ard, în tărînă, cîteva lumînări . . .

Acum, la 150 de ani de la nașterea (Craiova, 15 februarie 1840) fiului unui dascăl transilvănean (Ioan Maiorescu, revoluționar și autor de scrieri istorice și lingvistice), înrudit după mamă cu Petru Maior și Timotei Cipariu, și al Mariei, sora lui Ioan Popazu, remarcabil orator, întemeietorul Gimnaziului român din Brașov și viitor episcop, acuma, deci, cînd trăim o epocă binecuvîntată de efloreșcență literară, putem înțelege și mai limpede stăruitorul său rol de „viguros îndrumător critic și cultural", cum îl numește astăzi N. Manolescu.

Dar care i-au fost condițiile sufletești alcătuitoare unei ființe lăuntrice ce a generat acea superioară putere de a-și impune cu autoritate părerile și de a rămîne, în linii mari, mereu actual?

Ca și marii scriitori clasici, Titu Maiorescu, „nobil model pentru junimea studioasă", cum îl considera G. Sion, a început prin a fi el însuși în ceea ce privește simțul artistic, ca și cugetarea filosofică, precum și prin neîntrecutul har al expresivității în scris și verbal; o expresivitate cursivă și lapidară, care i-a favorizat impresionanta oratorie ținută la tribună, la catedră, la bară (în Iași și București). Bunul său gust — e adevărat — era

(Continuare în pag. a 4-a)

Valeriu C. Neștian

O PRIORITATE ABSOLUTĂ — ÎNTOARCEREA LA CATEHISM

Cunoașterea învățăturii de credință a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, așa cum a păstrat-o și a învățat-o Biserica noastră dreptmăritoare de-a lungul secolelor, a fost și rămîne pentru totdeauna una dintre îndatoririle principale ale adevăratului creștin. *„Aceasta este viața veșnică ca să Te cunoască pe Tine singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis"* — ne învață Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan (XVII,3). Cunoașterea adevăratei credințe conduce în chip firesc la împlinirea voii lui Dumnezeu cuprinsă în sfintele porunci și, prin aceasta, la mîntuirea sufletelor, la fericirea vremelnică și veșnică a credincioșilor. Trimiterea la propovăduire a Sfinților Apostoli de către Mîntuitorul Iisus Hristos a fost însoțită de porunca de *a învăța* și *a boteza* toate neamurile, avînd pentru aceasta făgăduința de a fi cu ei și cu urmașii lor, prin asistența Duhului Sfînt, pînă la sfîrșitul veacurilor (Cf. Matei 28, 19).

Sfinții Apostoli, și după ei Sfinții Părinți și urmașii lor legitimi, episcopii și preoții, au împlinit această poruncă, îndeosebi în luptele cu numeroasele erezii care s-au ivit de-a lungul veacurilor. Ei ne-au lăsat acele neprețuite opere de învățătură creștină, de tîlcuri și omilii la textele Sfintei Scripturi, din care s-au inspirat mai tîrziu alcătuitorii de *Mărturisiri de credință*, de cunoscutele *Catehisme*. Alcătuite după trebuințele credincioșilor, după puterea lor de înțelegere, catehismele au fost cărțile de căpătîie ale îndoctrinării credincioșilor, pentru înzestrarea lor cu cunoștințele elementare din tezaurul credinței noastre dreptmăritoare.

Și în Biserica Ortodoxă Română, Catehismul, ca o carte de învățătură a dreptei credințe, a cunoscut o largă răs-

(Continuare în pag. a 4-a)

Prot. Dr. *Gheorghe Lițiu*

Românilor de pretutindeni

De vă-nălțați spre constelații
Cînd astrul cerului apune
De navigați pe-albastre spații
Ingenunchiați la rugăciune.
În gînd să vă cuprindeți frații.
V-așteaptă Marea și Carpații.
Cînd înflorește liliacul,
Cînd strigă-n tulnice Albacul,
Cînd plugurile Șesu-l ară,
Să vă gîndiți c-aveți o Țară.
Veniți să vă-ntîlniți cu frații.
V-așteaptă Vidra și Carpații.
De Paști la marea sărbătoare
Cu ouă roșii și cu soare
Îmbrobodită c-o năframă
V-așteaptă zîmbitoare-o mamă
Veniți — vă plîngeți răposații.
V-așteaptă Putna și Carpații.
Pădurile copilăriei
Vrăjitul cuib al ciocîrliei
Ciobanii turmelor din munte
Cu-asinii Domnului în frunte
V-așteaptă-n asfințit cu-argații
V-așteaptă Crișul și Carpații.
Sub nucul casei latră-un cîine
V-așteaptă să-l cinstiți cu pîine
Sub strașina de lîngă tei
V-așteaptă-un cuib de porumbei.
Veniți la nuntă cu fărtații
V-așteaptă Oltul și Carpații.
Ori unde rătăciți în lume,
Dacă vi-e soarta cît de-amară
Am scos din ea toți împărații
V-așteaptă doina și Carpații.
De-ați fi ori unde pe pămînt
Nu-i cer ca cerul nostru sfînt
De-ați fredona în ori ce grai
Tot Miorița-i dor din rai
Cuprindeți-vă-n ea toți frații
V-așteaptă Vrancea și Carpații.
Și cînd vă arde-n suflet dorul
Să vă vedeți, din nou, poporul.
Veniți cînd vine Moș Ajun
C-așa e data la Crăciun
Să beți vin roșu cu cumnații.
V-așteaptă Timișul, Carpații.
Cînd vă trezesc din somn cocoștii
Veniți să vă vedeți strămoșii.
Vă-ntîmpinăm cu mic, cu mare,
Cu pîine albă și cu sare.
V-așteaptă Dunărea slăvită
Și România dezrobită.

Pr. Traian Rusu-Șirianu

Fiule, să nu părăsești pe mama ta; cinstește-o în toate zilele vieții tale și să nu-i pricinuiești amărăciuni! Adu-ți aminte, fiule, că ea a înfruntat multe primejdii pentru tine.
(Tobit 4, 3—4)

Adevăruri care nu se cunosc

(Continuare din pag. I-a)

unire, foarte confuză, în 16 puncte, prin care făgăduia supunere pontifului roman şi arhiepiscopului catolic maghiar din Esztergom, dar şi ruperea legăturilor cu „schismaticul" Constantin Brîncoveanu. Atanasie a plătit scump această trădare a Bisericii şi a neamului său: a fost hirotonit a doua oară (ceea ce canoanele nu permit), de către trei prelaţi catolici, dar nu ca mitropolit ci ca episcop. Urmările actului său au fost deosebit de dureroase: Mitropolia din Alba Iulia a devenit o simplă Episcopie, supusă Esztergomului, pe lîngă noul episcop a fost instituit un „teolog iezuit" (de cele mai multe ori maghiar), care îl controla în toată activitatea, împăratul din Viena a devenit „patron" al noii Biserici unite, cu dreptul de a numi episcopi dintr-o listă de trei propuşi, s-au rupt legăturile tradiţionale cu Ţara Românească şi cu Moldova.

După moartea lui Atanasie s-au dărîmat din temelie catedrala ortodoxă şi reşedinţa mitropolitană din Alba Iulia, ctitorite de Mihai Viteazul. Urmaşul său, românul renegat Ioan Patachi, instalat la opt ani după alegere, (pînă atunci Episcopia a fost condusă de „directori" iezuiţi), şi-a stabilit reşedinţa în Făgăraş; cu ajutorul soldaţilor austrieci din garnizoana locală, a ocupat biserica Sf. Nicolae, ctitoria lui Constantin Brîncoveanu, care a devenit catedrală episcopală unită.

Succesorul său, Inochentie Micu, cel mai de seamă ierarh al Bisericii unite, este considerat iniţiatorul luptei de emancipare naţională şi socială a românilor transilvăneni. Dar el n-a putut continua lupta, căci a fost înlăturat din scaun tocmai de cei care aveau interesul să menţină „unirea cu Roma": Curtea din Viena şi papa.

Deceniile cinci-şase ale secolului al XVIII-lea se caracterizează printr-un adevărat „război religios" împotriva românilor ortodocşi dus în numele împărătesei Maria Tereza: sute de preoţi şi de credincioşi — mai ales din părţile Sibiului — au fost arestaţi, maltrataţi şi închişi luni sau ani de zile. Între cei care au murit în închisori reţinem pe ieromonahul Visarion Sarai, ţăranul Oprea Miclăuş din Sălişte, preotul Moise Măcinic din Sibiel, toţi morţi în închisoarea de la Kufstein, în Tirol; un alt preot cu numele Ioan, se pare din Galeş, mort în Graz, după peste 24 de ani de detenţie, la care se adaugă preoţii Ioan din Aciliu, al cărui sfîrşit nu-l cunoaştem, Cosma din Deal, Ioan Piuariu din Sadu, Ieromonahul Sofronie de la Cioara şi alţii, închişi pentru perioade mai scurte de timp. Toţi aveau o singură vină: că doreau să rămînă ortodocşi!

În 1761—1762, din dispoziţia generalului Nicolae Adolf Bukow, comandantul trupelor imperiale din Transilvania, au fost distruse cu tunurile sau incendiate majoritatea celor aproximativ două sute de schituri şi mănăstiri ortodoxe româneşti, considerate centre de rezistenţă ortodoxă în Transilvania (între ele şi ctitoria brîncovenească de la Sîmbăta de Sus). Acelaşi Bukow a întocmit o statistică a românilor ortodocşi şi uniţi, constatînd că existau abia 25.223 familii unite, pe cînd ortodocşii numărau 128.635 familii. În pofida acestui fapt, au fost date uniţilor 515 biserici, toate zidite de ortodocşi, chiar şi acolo unde erau cîte 8—10 familii unite, iar ortodocşii lăsaţi fără biserici (la Cuzdrioara, lîngă Dej, unde credincioşii s-au opus la răpirea bisericii, doi dintre ei au fost spînzuraţi, alţi doi condamnaţi la serviciu militar pe viaţă). În mod abuziv au fost trecute ca unite 47 de sate din părţile Bistriţei şi 55 din judeţul Hunedoara — mai ales în zona Haţegului — ceea ce a dus la creşterea numărului uniţilor cu aproape trei pătrimi din totalul lor. Aceluiaşi Bukow i s-a datorat şi crearea a două regimente de graniţă cu sediul în Orlat şi Năsăud, în care erau primiţi numai ţărani uniţi. În 1763, cîţiva din cei care s-au înscris ca grăniceri, s-au opus trecerii la uniaţie, dar au fost ucişi: Tănase Todoran din Bichigiu, frînt cu roata, trei spînzuraţi, alţii pedepsiţi cu bătaie. Aşa au ajuns unite satele din Ţara Năsăudului!

Locuitorii ortodocşi din mai multe sate grănicereşti au fost alungaţi, pentru ca în locul lor să fie aduşi uniţi (Cugir — Alba, Jina — Sibiu, Veştem — Sibiu, Şinca Veche — Făgăraş, Tohanul Vechi — Braşov ş.a.). Tot din cauza refuzului de-a accepta unirea cu Roma, mulţi ţărani au plecat la sud şi est de Carpaţi, pînă în Dobrogea, unde au întemeiat sate noi (fie cu numele „Ungureni", fie cu numele satului din care au plecat), ori s-au stabilit printre localnici. Călugări şi călugăriţe din Transilvania au întemeiat mănăstiri şi schituri, mai ales în Ţara Românească: Cheia, Suzana, Stînişoara, Cocoş etc.

În deceniile şapte şi opt ale secolului al XVIII-lea s-au găsit alte metode de trecere forţată la unire: episcopul Atanasie Rednic de la Blaj a alungat pe preoţii şi pe credincioşii ortodocşi din satele care aparţineau de „domeniul" Episcopiei din Blaj (Mănărade, Cergău, Ciufud, Veza, Spătac). Urmaşul său, Grigorie Maior, însoţit de doi comisari unguri, a trecut prin aproape 60 de sate din Sălaj, pe care le-au declarat unite.

În schimb, Biserica Ortodoxă a rămas fără un conducător bisericesc pînă în 1761, cînd Curtea din Viena — în urma presiunilor maselor populare ortodoxe — a fost nevoită să numească succesiv patru episcopi sîrbi pentru românii ortodocşi, cu sediul la Sibiu (pînă atunci, preoţii ortodocşi erau hirotoniţi la Bucureşti şi la Rîmnic). Abia în 1810 s-a refăcut ierarhia naţională-ortodoxă, iar în 1864 s-a reînfiinţat — prin strădaniile lui Andrei Şaguna — vechea mitropolie ortodoxă a Transilvaniei desfiinţată în 1701, acum cu sediul la Sibiu.

În părţile de vest ale ţării, în Bihor, au fost trecute arbitrar la unire 21 de sate, cu abia 4000 de suflete, de către diferite comisii de anchetă a apartenenţei religioase, cerută de episcopul romano-catolic maghiar din Oradea, care era şi „prefectul" judeţului. Cu toate acestea, împărăteasa Maria Tereza a înfiinţat aici o Episcopie, în 1777, rezervînd dreptul — pentru împăratul Austriei, în calitate de „patron" — de-a numi direct titularul ei.

În Maramureş şi Sătmar, după moartea ultimului episcop ortodox de aici, în 1739, autorităţile au trecut parohiile româneşti de aici sub autoritatea episcopilor ruteni uniţi de la Muncaci (azi Mukacevo, în R.S.S. Ucraineană); unii din ei se maghiarizară, ca Andrei Bacinsky, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, fapt care a dus la introducerea slujbelor în limba maghiară în multe biserici rutene, dar şi în cîteva româneşti din Sătmar. Cu alte cuvinte, Episcopia ruteană de Muncaci era un mijloc de maghiarizare a românilor şi a rutenilor. Parohiile din Sătmar au rămas sub dependenţa acestei Episcopii pînă în 1824, cînd au fost anexate la Episcopia unită din Oradea, iar cele din Maramureş, pînă în 1853, cînd s-a creat Episcopia de Gherla.

O ultimă primejdie de „maghiarizare" prin Biserică a avut loc în anii 1912—1913, cînd s-a creat Episcopia greco-catolică maghiară de Hajdudorog (în Ungaria nord-estică), subvenţionată de Guvernul din Budapesta şi subordonată Arhiepiscopiei romane-catolice maghiare din Esztergom. Noii diecezе i-au fost anexate 83 de parohii, 382 filii şi 172 cătune, cu 73.225 credincioşi români (dintre acestea, 35 de parohii, cu 266 filii şi cătune erau situate în „secuime"); alte parohii erau locuite de credincioşi ruteni. Preoţii şi credincioşii care s-au împotrivit la încorporarea lor în noua diecezе au fost arestaţi şi trimişi în judecată; de pildă, preotul Gheorghe Mureşan din Moftinu Mic, condamnat la un an şi jumătate închisoare, iar 14 credincioşi de-ai săi la cîte şase luni închisoare, preotul Mihai Ciurdariu din Doba la trei luni închisoare. Episcopia de Haidudorog, cu titularii ei maghiari, şi-a continuat acţiunea nefastă printre români pînă în decembrie 1918, apoi a reluat-o în perioada ocupaţiei horthyste.

Din cele prezentate, se poate desprinde uşor constatarea că uniaţia la români a fost opera unor străini: a iezuiţilor şi a Curţii din Viena în Transilvania propriu-zisă, a episcopilor — prefecţi de Oradea şi Bihor, a episcopilor ruteni maghiarizaţi de la Muncaci în Sătmar şi Maramureş, a Guvernului din Budapesta în parohiile încorporate în dieceza de Hajdudorog.

Aşa se explică încercările repetate ale preoţilor şi credincioşilor români de a reveni la Biserica strămoşească: în cursul răscoalei lui Sofronie de la Cioara (1759—1761); în 1798, cînd fruntaşii Bisericii româneşti — ortodocşi şi uniţi — au cerut acest lucru; în 1848, cînd patrioţii români au cerut — prin — „petiţia naţională" în 16 puncte — constituirea unei singure Mitropolii şi „independenţa" Bisericii româneşti faţă de orice autoritate din afară; în 1918, cînd i s-a propus lui Vasile Suciu, ales mitropolit la Blaj, dar încă nehirotonit, să fie ales mitropolit al tuturor românilor din Ardeal. La 27 februarie 1939 a avut loc o adunare naţională — bisericească la Alba Iulia, prezidată de mitropoliţii Nicolae Bălan de la Sibiu şi Alexandru Nicolescu de la Blaj, cînd s-a cerut să se ajungă cît mai curînd la realizarea unităţii mult aşteptate. A fost semnat un act de către toţi cei prezenţi — ortodocşi şi uniţi —, ca şi de reprezentanţii autorităţilor şi diferiţi cărturari mireni. A fost regretabil că cele hotărîte la Alba Iulia nu s-au putut transpune în viaţă, căci în curînd a izbucnit cel de al doilea război mondial.

În octombrie 1948 — la apelul patriarhului Justinian Marina şi al mitropolitului Nicole Bălan al Ardealului — un număr de 36 de protopopi şi preoţi au iniţiat revenirea de la Cluj, acceptată de marea majoritate a preoţilor şi credincioşilor, care au înţeles, chiar în condiţiile de atunci, că nu mai poate fi menţinută dezbinarea care dăinuia de 250 de ani. O parte a clerului şi unii credincioşi, mai ales dintre intelectuali, au refuzat să adere la Biserica ortodoxă; cu toate acestea, printr-un decret de stat, cu data de 1 decembrie 1948, Biserica unită a fost scoasă în afara legii.

Au trecut de atunci 41 de ani, timp în care preoţi uniţi au fost primiţi cu toată dragostea frăţească în Biserica Ortodoxă, doi dintre ei fiind aleşi ierarhi; tineri din foste familii unite au urmat cursurile Institutului teologic din Sibiu şi ale Seminarului din Cluj, păstorind pînă azi la altarele bisericilor strămoşeşti; în majoritatea parohiilor — inclusiv în cele foste unite —, bisericile au fost restaurate şi pictate, iar în unele parohii s-au ridicat biserici noi, ca mărturie a jertfeniciei credincioşilor şi a dragostei lor de neam şi de legea ortodoxă. Împreună ne-am rugat, împreună am suferit, împreună am nădăjduit că va veni şi ceasul izbăvirii din robie.

Cu toate că decretul din 1 decembrie 1948 a fost de curînd abrogat, actul de la 22 decembrie 1989 ne obligă pe toţi la unitate, la muncă susţinută pentru redresarea economică, dar mai ales morală a ţării. Sîngele vărsat de atîţia tineri, botezaţi în „legea ortodoxă", ne cere unitate, frăţie şi dragoste, întru slujirea lui Hristos şi a neamului românesc atît de mult oprimat. Ar fi o impietate faţă de memoria lor ca să mai reluăm diferendele confesionale de altădată, atît de păgubitoare pentru unitatea noastră naţională şi bisericească. Nădăjduim că bunii noştri credincioşi au înţeles felul în care s-a făcut unirea cu Roma în trecut — numai prin mijlocirea unor străini. Credem că au înţeles cum unii ierarhi greco-catolici înaintaţi în vîrstă şi care nu ţin seama de aspiraţiile noilor generaţii — încearcă tot cu ajutorul ierarhiei romano-catolice, străină de neamul nostru —, să producă din nou dezbinare şi neînţelegeri între fiii aceluiaşi neam.

Azi nu mai dorim ca străinii să se amestece în viaţa Bisericii noastre, cum au făcut în trecut.

Libertatea pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu prin jertfele atîtor fii şi fraţi ai noştri ne cer imperios să menţinem unitatea de neam şi de credinţă.

II. ICOANA ORTODOXĂ: simbol de credinţă vizual

„Ce era de la început, ce am auzit, *ce am văzut cu ochii noştri, ce am contemplat* (privit) şi mîinile noastre au pipăit despre Cuvîntul vieţii, aceea vă vestim" (I Ioan 1, 1)

Faptul unic al Întrupării Fiului lui Dumnezeu motivează şi explică specificul unic al iconografiei creştine ortodoxe. Cu alte cuvinte, icoana este o expresie vizuală liturgică a mărturisirii credinţei Bisericii în Fiul lui Dumnezeu întrupat. Ea este forma vizuală a limbajului credinţei creştine. Icoana apare în viaţa Bisericii ca o necesitate de a afirma specificul credinţei creştine: pe de o parte, în faţa idolatriei păgîne politeiste greco-romane, Biserica trebuia să afirme conţinutul Revelaţiei divine consemnată în Vechiul Testament, şi anume că adevăratul şi veşnic viul Dumnezeu, făcătorul cerului şi al pămîntului, este nevăzut cu ochii trupeşti, indescriptibil şi inexprimabil; pe de altă parte, însă, împreună cu Sfinţii Apostoli martori şi ucenici ai Fiului lui Dumnezeu întrupat: Iisus Hristos, Biserica trebuia să afirme, fără îndoială şi fără echivoc, *realitatea Întrupării Cuvîntului lui Dumnezeu.* Şi aceasta mai ales împotriva ereziei dochete care susţinea că întruparea lui Hristos ar fi fost doar o aparenţă, o năluciре sau o iluzie. Ori, specificul unic şi ireductibil al Revelaţiei creştine consta tocmai în faptul că Dumnezeu cel nevăzut de ochii trupeşti s-a făcut, din iubire de oameni, văzut, adică s-a făcut Om. Acelaşi Cuvînt al lui Dumnezeu care S-a adresat urechilor poporului evreu („Şema Israel"= ascultă Israel!) s-a arătat *şi ochilor lui trupeşti,* pentru că ei avea vocaţia nu numai de a auzi pe Dumnezeu, ci şi de a-L vedea. Şi această vocaţie unică a Lui a fost înscrisă în însuşi numele lui, căci *Is-ra-el* înseamnă (bărbatul) cel care a văzut pe Dumnezeu. De altfel, pe Dumnezeu în trup, adică pe Iisus Hristos nu L-a văzut *cu ochii trupeşti* nici un alt popor ca atare, ci (cu mici excepţii) numai Israel, dar la cea de-a doua venire a Sa, adică în slavă, Hristos va fi văzut de toate neamurile (Matei 24, 30).

Însă această vedere cu ochii trupeşti a Fiului sau Cuvîntului lui Dumnezeu întrupat în mod deosebit şi prin excelenţă de către Israel a fost pregătită şi prevestită de către proorocii sau profeţii Vechiului Testament, care au *pre-văzut* sau au „văzut de departe" (Evrei 11, 13) în Duhul Sfînt, tainic, prin credinţă, marea Taină a Întrupării sau a înomenirii Fiului lui Dumnezeu şi făgăduinţele legate de ea (Evrei 11, 1—40).

Deşi pe Sinai Moise nu poate vedea faţa lui Dumnezeu (Ieşire 33, 18—23), căci Dumnezeu nu avea încă faţă umană ca să poată fi văzut, totuşi el are privilegiul de a contempla tainic chipul sau „faţa Domnului" (Numeri 12, 8). În vise şi vedenii (Numeri 12, 6), profeţii văd sau contemplă ceva ce nu este din lumea aceasta, ci o realitate transcendentă şi viitoare: „Îl văd, dar acum încă nu este; îl privesc, dar nu de aproape" (Numeri 24, 17); „pe Domnul Savaot L-am văzut cu ochii mei". (Isaia 6, 5); „Am privit (contemplat) în vedenia de noapte şi iată pe norii cerului venea cineva ca Fiul Omului şi El a înaintat pînă la Cel vechi de zile (...) şi i s-a dat stăpînirea, slava şi împărăţia (...), stăpînirea Lui este veşnică, iar împărăţia Lui nu va fi nimicită niciodată" (Daniel 7, 13—14); „Şi tu, Betleeme Efrata, (...) din tine va ieşi stăpînitor peste Israel, *iar obîrşia Lui este dintru început, din zilele veşniciei*" (Miheia 5, 1). Ceea ce profeţii au „văzut de departe", adică tainic sau spiritual, despre împlinirea tainei Întrupării lui Dumnezeu, apostolii au văzut cu ochii lor trupeşti, atunci cînd au întîlnit pe Iisus Hristos: „mulţi prooroci şi drepţi au dorit să vadă cele ce priviţi voi, şi n-au văzut, şi să audă cele ce auziţi voi, şi n-au auzit" (Matei 13, 17).

De aceea, mărturisind marea taină a întrupării Fiului lui Dumnezeu, Sfinţii Apostoli insistă asupra cunoaşterii ei prin vedere nemijlocită: „Dumnezeu S-a arătat *în trup* ..." (I Tim. 3, 16), „Cuvîntul S-a făcut trup şi *s-a sălăşluit între noi* şi *am văzut slava Lui* ..." (Ioan I, 14).

„Ce era de la început, ce am auzit, *ce am văzut cu ochii noştri, ce am contemplat* şi mîinile noastre au pipăit despre Cuvîntul vieţii (...) vă vestim şi vouă (...) ca şi voi să aveţi părtăşie (comuniune) cu noi" (I Ioan 1, 1—3).

Într-un alt înţeles în Persoana lui Hristos întrupat, Cuvîntul şi Chipul (icoana) lui Dumnezeu sînt identice. De aceea, Sfinţii Apostoli îl mărturisesc pe Hristos ca fiind nu numai Cuvîntul lui Dumnezeu (Ioan 1, 1—14), ci şi *chipul sau icoana lui Dumnezeu celui nevăzut* (Coloseni 1, 15; Filipeni 2, 6; Evrei 1, 3).

Poate şi pe baza acestui fapt, în lumina evenimentului întrupării Cuvîntului sau Fiului lui Dumnezeu despre care stă mărturie Noul Testament, se poate înţelege clar şi fără echivoc, că interdicţia Vechiului Testament de a reprezenta pe Dumnezeu într-o formă văzută (Ieşire 20, 4) avea doar un rol pedagogic; ea pregătea primirea evenimentului *unic* al Întrupării Cuvîntului unic al lui Dumnezeu şi al credinţei legată de el, adică al credinţei în Hristos ca chipul sau icoana veşnică unică a lui Dumnezeu, ca singura posibilitate, în istorie şi în veşnicie, de a vedea prin El pe Dumnezeu-Tatăl. Dar faţa sau chipul lui Dumnezeu nu poate fi văzută decît numai prin faţa umană, smerită sau preaslăvită, a Cuvîntului sau Fiului Său întrupat. De aceea, cînd apostolii i-au cerut lui Iisus să le arate pe Tatăl,

(Continuare în pag. a 3-a)

Protos. *Daniel Ciobotea*

ALBERT SCHWEITZER — 115 ani de la naştere

Opera scrisă a lui Albert Schweitzer nu a fost tipărită în limba română. Un mic colectiv de salariaţi ai spitalului din Cisnădie, pe parcursul a doi ani de muncă, au reuşit să „colecţioneze" peste 2000 de gînduri ale marelui umanist, dintre care am selectat pentru „Telegraful Român", cîteva dintre ele, poate mai mult ca oricînd potrivite acestor vremuri.

— Nici cea mai bine organizată propagandă, nu poate învinge adevărul.

— Începutul înţelepciunii despre Iisus, — în acelaşi timp începutul veneraţiei pe care i-o datorăm —, este să vorbim despre El fără multă vorbărie.

— Iisus a vrut libertate şi adevărată umanitate pentru toată lumea.

— Eu cred că adevărata măreţia a lui Iisus va consta întotdeauna în faptul că oamenii care îi poartă numele, au curajul să spună adevărul şi să rămînă credincioşi lor înşişi şi timpului lor.

— Tinereţea nu este o parte a existenţei. Ea este o stare de spirit, un elan de voinţă, de dinamism, de imaginaţie şi de sentimente afective, este timpul curajului asupra laşităţii, al spiritului întreprinzător asupra indiferenţei.

— Religia şi gîndirea profundă, reprezintă idealul umanităţii. Ne identificăm cu el şi sîntem convinşi că este elementul etic de bază al culturii adevărate.

— Nimeni nu are voie să închidă ochii şi să creadă că suferinţele pe care nu le vede, nu au existat.

— Fiecare religie profundă, este religia dragostei. Fiecare etică profundă a dragostei, este religie. Timpului nostru îi este dat să ajungă de la etică, la religie.

— Religia timpurilor noastre lasă impresia unui mare fluviu african într-un anotimp secetos. Printre maluri de nisip, o apă îşi caută drumul. Fluviul mai există, dar el nu-şi umple albia. Este inexplicabil cum altădată a umplut-o şi incredibil că o va mai umple vreodată.

— Cît timp lupţi, eşti religios: religia este lupta spiritului cu lumea.

— Religia nu este un ocean pentru mine, ci fluxul şi refluxul vieţii spirituale. Epocile raţionale sînt religioase, iar cele iraţionale sînt păgîne.

— Ceea ce este deosebit la un adevărat gînditor, este că gîndirea şi viaţa lui formează o unitate.

— Filozofia şi religia posedă împreună idealul umanităţii. Religia profundă devine gînditoare, iar filozofia devine religioasă.

— Acolo unde este vorba să-L slujim pe Mîntuitorul, trebuie să fim cu băgare de seamă să o facem în mod credincios, orice misiune ni s-ar impune.

— Sînt convins că prin gîndire omul este condus spre o comportare etică şi spre evlavie, pentru că eu însumi am trăit aşa ceva.

— De-a lungul întregii sale activităţi, omul de azi este pradă unor influenţe care vor să-i la încrederea în propria gîndire.

— Un gînd care m-a stăpînit toată viaţa, este acela că tot ceea ce ni se întîmplă fericit în viaţă, nu trebuie luat ca ceva care ni s-ar fi cuvenit, ci trebuie răscumpărat prin ajutor şi folos, drept sacrificiu de mulţumire.

— Sînt un om care a devenit periculos pentru ceilalţi, deoarece răspîndesc printre ei ideea că pentru întreaga fericire pe care o avem, trebuie să dăm ceva din viaţa noastră.

— Ca unul care încearcă să rămînă tînăr în gîndire şi simţire, am luptat cu faptele şi cu experienţa pentru credinţa în bine şi în adevăr.

— Este de neînchipuit altă modalitate de reînnoire adevărată a lumii noastre, decît aceea prin care devenim oameni în vechile condiţii şi — ca o societate cu o mentalitate înnoită — să netezim contradicţiile între popoare şi în popoare, astfel încît să facem posibile din nou relaţii culturale. Orice altceva este mai mult sau mai puţin muncă deşartă, care nu se bazează pe spirit, ci pe fenomene de suprafaţă.

— A trăi nu înseamnă doar să trăim propriile noastre destine, ci de a resimţi tot ce se întîmplă cu vieţile din jurul nostru, atît cu cele ale vieţuitoarelor, cît şi ale omului, ca ceva care nu este străin soartei noastre, de a resimţi grijile în griji, de a trăi orice teamă ca teama noastră, de a ajuta acolo unde este nevoie de ajutor. A trăi înseamnă a te simţi răspunzător pentru tot ce se întîmplă în jurul tău.

— Sînt viaţa care vrea să trăiască, în mijlocul vieţii care vrea să trăiască.

— Trebuie să ne asemănăm cu plugarii: să sperăm! Ce s-ar întîmpla cu acela care nu speră în venirea verii, cînd ară toamna? La fel nici noi nu putem întreprinde nimic fără speranţă, fără speranţa într-un viitor mai bun.

— Ştiinţa despre viaţă pe care adulţii trebuie s-o împărtăşească tinerilor, nu este „realitatea vă va lecui de idealuri", ci „fiţi una cu idealurile voastre, pentru ca viaţa să nu vi le poată lua".

Dr. *Flor Strejnicu*

CINSTE VOUĂ, PREOŢI CĂRTURARI

Biserica Ortodoxă Română are preoţi, nu numai devotaţi slujitori ai Altarelor străbune ci şi distinşi cărturari. Şi, toţi aceşti preoţi cărturari, în marea lor majoritate în vîrstă, au în urma lor o bogată activitate scriitoricească, atît teologică cît şi în domeniul Istoriei bisericeşti. Ei au slujit astfel Biserica şi neamul lor cum nu se putea mai bine. De aici şi datoria Bisericii să-i cinstească şi să le preţuiască strădaniile cărturăreşti. Şi, printre multe altele, Biserica Ortodoxă Română ar putea să-şi cinstească preoţii săi cărturari şi prin următoarele: a) conferirea titlului de „Doctor honoris causa"; b) tipărirea unor volume omagiale — prinos —, cu prilejul împlinirii unei anumite vîrste mai înaintate de către unii dintre aceştia; c) publicarea lucrărilor valoroase ale acestora, rămase, manuscris; d) Decernarea unor decoraţii bisericeşti.

Titlul de „Doctor honoris causa" poate fi conferit de ambele Institute Teologice Universitare, — de la Bucureşti şi Sibiu —, aşa cum, de altfel, prevede articolul 193 al Regulamentului pentru organizarea şi funcţionarea instituţiilor de învăţămînt teologic din Biserica Ortodoxă Română, aprobat de Sinodul Permanent în şedinţa sa de lucru din 14 februarie 1984. Pînă în prezent însă, Institutul Teologic Universitar din Sibiu n-a conferit nici un titlu de „Doctor honoris causa", iar Institutul Teologic Universitar din Bucureşti a acordat titlul onorific de „Doctor honoris causa" doar la cinsprezece clerici şi teologi de peste hotare (A se vedea revista „Biserica Ortodoxă Română", nr. 9—10/1981, p. 1111 şi nr. 11—12/1981, p. 1221). Iată de ce s-ar cuveni să fie cinstiţi şi clerici şi teologi români cu titlul onorific de „Doctor honoris causa". Şi, printre aceştia, n-ar trebui, credem, să lipsească binecunoscuţii: Dr. Paul Mihail, Dumitru Bălaşa, Scarlat Porcescu, Ion Ionescu, Nicolae Petrescu, Gabriel Cocora, Petroniu Tănase — starеţul Schitului Prodromul —, Ioanichie Bălan, pentru a ne limita doar la aceştia.

Printre lucrările-manuscris ale preoţilor cărturari, ce considerăm că ar fi binevenită tipărirea lor, menţionăm, de exemplu: „Sfintele Moaşte în România" şi „Icoanele făcătoare de minuni", ambele scrise de Protosinghelul Ioanichie Bălan. De asemenea, s-ar cădea să vadă lumina tiparului şi lucrările: „Istoria eparhiei Aradului", în trei volume — cu peste 2500 de pagini, scrisă de Pr. Prof. Ştefan Lupşa şi Pr. Dr. Gheorghe Liţiu —, şi „Unele aspecte fundamentale ale ethosului creştin" — a Pr. Prof. Dumitru Belu.

Cu aceeaşi propunere, făcută cu ani în urmă, Preotul Teodor Bodnar revenea în cadrul lucrărilor Adunării Naţionale Bisericeşti, la 20 decembrie 1987, şi cerea instituirea unor decoraţii bisericeşti. În iunie 1988, Biserica Ortodoxă Română, prin Sfîntul ei Sinod, instituia trei noi decoraţii bisericeşti (A se vedea revista „Biserica Ortodoxă Română", nr. 11—12, 1987, p. 150—151). Fie, ca noile decoraţii să fie decernate de Biserică, cu generozitate, la cîţi mai mulţi preoţi cărturari.

Pr. Dr. *Ioan Dură*

ICOANA ORTODOXĂ...

(Continuare din pag. a 2-a)

deşi cunoşteau bine că nu poate vedea omul faţa lui Dumnezeu şi să trăiască (Ieşire 33, 20), El nu a mai spus că Dumnezeu nu poate fi văzut, ci că Dumnezeu-Tatăl poate fi văzut prin faţa Sa umană veşnic vie şi durabilă care este Fiul întrupat: „Cine m-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl" (Ioan 14, 9—10).

În acest sens, este semnificativ faptul că ori de cîte ori Iisus reaminteşte poruncile Decalogului nu se mai referă la interdicţia de a reprezenta pe Dumnezeu sub formă văzută, pentru că acum Dumnezeu S-a arătat oamenilor purtînd chip de Om. Aşa dar faţa Lui pe care doreau să o vadă Moise şi Ilie în Vechiul Testament este faţa umană a lui Hristos, prin care, în momentul schimbării la faţă sau al transfigurării Lui pe munte (Matei 17, 1—8), străluceşte slava Dumnezeirii. Sf. Apostoli sînt socotiţi demni de a vedea această slavă iar pe Moise şi Ilie vorbind, în slava împărăţiei lui Dumnezeu, „faţă către faţă" cu Hristos-Dumnezeu. Cînd Apostolii au văzut şi recunoscut în Hristos pe Dumnezeu întrupat, pentru că „au văzut slava lui cu ochii lor" (Ioan 1, 14 şi 18; 2 Petru 1, 16—18), ei împlineau de fapt vocaţia fundamentală şi privilegiul unic al lui Israel; acela de a fi poporul care va vedea cu ochii lui trupeşti primul pe Dumnezeu făcut Om. Cel pe care proorocii L-au pre-văzut şi pre-vestit în mod anticipat, Sfinţii Apostoli şi ucenici l-au văzut şi mărturisit astfel în mod nemijlocit, pe Hristos Fiul lui Dumnezeu întrupat, iar Sfinţii Părinţi ai Bisericii au transmis din generaţie în generaţie şi au dogmatizat în sinoade adevărul Tainei lui Hristos în faţa ororilor ereticilor.

Deci întrucît Apostolii au transmis nu numai ce au auzit, *ci şi ceea ce au văzut cu ochii lor despre Cuvîntul vieţii făcut Om şi au contemplat slava Lui, memoria vie a Bisericii apostolice nu este doar una verbală, ci şi una vizuală.*

Aşa s-a păstrat tradiţia potrivit căreia faţa Mîntuitorului s-a imprimat pe mahrama trimisă regelui Abgar al Edesei, precum şi tradiţia după care sfîntul Evanghelist Luca a pictat prima icoană a Maicii Domnului. Ea intenţionează, de fapt, să afirme tocmai această memorie duhovnicească vizuală a Bisericii privind Taina întrupării lui Hristos. Căci conţinutul total a ceea ce Sf. Apostoli au auzit şi au văzut este însăşi Taina lui Hristos revelată lumii pentru mîntuirea ei. Prin puterea Sf. Duh Biserica adună într-o unitate interioară indisolubilă, care transcende generaţiile, pe prooroci, pe apostoli, pe părinţii Bisericii şi toate generaţiile de credincioşi care au mărturisit aceeaşi dreaptă credinţă a Tainei lui Dumnezeu devenit Om.

În sensul acesta, iconografia creştină ortodoxă este *memoria duhovnicească vizuală* a Bisericii zidită „pe temelia apostolilor şi proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuşi Iisus Hristos" (Efeseni 2, 20). Cu alte cuvinte, conţinutul teologic şi spiritual al iconografiei ortodoxe este credinţa apostolică şi prin aceasta adică el este identic cu cel al Evangheliei lui Hristos, iar *funcţia primordială a iconografiei ortodoxe este mărturisirea Tainei întrupării lui Hristos.* De aceea, în faţa acuzaţiilor de idolatrie proferate de iconoclaşti împotriva cinstitorilor de icoane, Sfîntul Ioan Damaschinul († 749) a formulat în mod lapidar răspunsul ortodox: „Eu nu ador materia, ci pe Acela Care pentru mîntuirea mea S-a făcut materie", adică a devenit Om. Iar sinodul al VII-lea Ecumenic (787) a precizat că cinstirea arătată icoanei se îndreaptă spre Persoana reprezentată pe ea.

După cum simbolul de credinţă (crezul) este o mărturisire verbală a Tainei întrupării lui Hristos ca Taină a iubirii faţă de lume chemată să intre în Împărăţia lui Dumnezeu, tot aşa icoana lui Hristos este o *mărturisire vizibilă sau un simbol vizual al credinţei în Hristos care se adresează ochilor, şi are acelaşi conţinut ca şi credinţa mărturisită verbal.* De aceea, icoana nu poate fi redusă la un simplu obiect artistic, decorativ, ci ea este un mijloc de mărturisire a credinţei în Hristos şi a comuniunii spirituale a Lui cu Biserica. Într-un fel, cinstirea icoanei lui Hristos este forma cea mai concentrată a simbolului de credinţă sau a mărturisirii credinţei în El şi a iubirii faţă de El. Prin icoana ortodoxă sînt mărturisite deodată Dumnezeirea şi umanitatea lui Hristos, căci ea reprezintă faţa umană a Celui ce există veşnic. Acest lucru este întărit prin cuvîntul sau inscripţia grecească „*O on*" ce înconjoară capul Mîntuitorului pe icoană şi care însemnează: Cel ce este sau există (veşnic). Cel pe care Moise nu putea să-L vadă, dar Care şi-a dezvăluit identitatea prin cuvintele: „Eu sînt cel ce sînt" (Ieşire 3, 14).

Nicolae Cabasila, Despre slăvirea lui Dumnezeu de la începutul Liturghiei (şi Ectenia cea mare)

Ca orice slujbă sfîntă, Liturghia începe cu slăvirea lui Dumnezeu: „Binecuvîntată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfîntului Duh..."

Convorbirea cu Dumnezeu poate fi: mulţumire, slăvire, mărturisire sau cerere. Între acestea, locul cel dintîi îl ocupă slăvirea (doxologia). Aşa se cuvine unor casnici înţelepţi, cînd se înfăţişează înaintea stăpînului lor; să nu vorbească mai întîi despre cele ce-i interesează pe ei înşişi, ci despre cele ale stăpînului. Aşa facem cînd slăvim pe Dumnezeu. Căci cel ce cere, cere ca să-şi înmulţească sau să-şi îmbunătăţească propria avuţie; cel ce se mărturiseşte, pe sine însuşi se vădeşte, căutînd să scape de rele, iar cel ce mulţumeşte, mulţumeşte pentru bucuria de a fi primit ceva. Însă cel ce slăveşte, nu se mai gîndeşte la sine însuşi sau la ale sale, ci preamăreşte pe Stăpînul, puterea şi slava Lui, fără să caute vreun folos.

Pe lîngă acestea, însăşi firea şi logica lucrurilor impun slăvirea lui Dumnezeu la începutul Liturghiei. Căci atunci cînd ne îndreptăm gîndul spre Dumnezeu, ne vine îndată în minte slava cea mai presus de cuget, puterea şi mărirea Lui, din care decurg uimirea şi admiraţia noastră faţă de El adică *slăvirea.* Mergînd mai departe, cugetăm la bunătatea şi la iubirea Lui de oameni, din care decurge *recunoştinţa (mulţumirea)* noastră faţă de El. După aceasta, gîndul ne duce la nemărginita Sa bunătate şi la bogăţia iubirii Sale de oameni, comparată cu răutatea noastră, a oamenilor, cărora El nu încetează de a ne face bine. Căci cugetînd la răutatea omenească, ne putem da seama, mai bine decît prin alte mijloace, cît de mult iubeşte Dumnezeu pe oameni, pentru că ea e mai aproape de noi, ba e chiar în noi înşine şi o avem întotdeauna în faţa ochilor noştri. Iar a pomeni păcatele noastre în faţa lui Dumnezeu, este ceea ce se cheamă *mărturisire.*

Abia în al patrulea rînd vine *cererea.* Într-adevăr, încrederea că vom dobîndi cele ce cerem cînd ne rugăm o căpătăm numai după ce ne-am gîndit mai întîi la bunătatea şi iubirea lui Dumnezeu faţă de noi, oamenii. Căci dacă Dumnezeu e bun chiar şi cu cei răi, cu atît mai mult va fi cu cei ce s-au schimbat şi cu cei ce s-au îndreptat mai dinainte prin mărturisirea păcatelor după cum a zis proorocul: „Mărturiseşte-ţi mai întîi păcatele, ca să te îndreptezi". Iată de ce slăvirea, (doxologia) are cel dintîi loc în convorbirile noastre cu Dumnezeu. De aceea, la începutul oricărei rugăciuni sau slujbe, preotul aduce, în primul rînd, slavă lui Dumnezeu.

Dar pentru ce binecuvintează preotul Treimea Dumnezeirii iar nu unitatea Ei? Căci nu zice: binecuvîntat este Dumnezeu sau binecuvîntată este împărăţia lui Dumnezeu, ci pomeneşte fiecare persoană a Sfintei Treimi, în parte: „Binecuvîntată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfîntului Duh...". Pentru că prin întruparea Domnului, oamenii au învăţat mai întîi că Dumnezeu e în trei feţe. Şi cum Sfînta Liturghie este taina acestei întrupări a Domnului, la începutul ei se cuvine să fie pusă în lumină şi să fie propovăduită Treimea.

După binecuvîntare, preotul (diaconul) începe rugăciunea zicînd: „Cu pace, Domnului să ne rugăm!" Noi nu ştim să ne rugăm cum se cuvine şi, pentru ca să nu vorbim în zadar, Biserica ne învaţă cele ce se cuvin despre rugăciune, arătîndu-ne, mai întîi, cum să ne rugăm; „Cu pace". Dar de ce îndată după binecuvîntare ea ne-a poruncit să facem rugăciunea de cerere, înainte de a ne fi mărturisit şi a fi mulţumit lui Dumnezeu?

Pentru că, atunci cînd spune: „Cu pace", ea presupune şi mărturisirea şi mulţumirea, dacă privim lucrurile mai în adînc. Într-adevăr, pace în suflet nu poate avea omul care este veşnic nemulţumit de cele ce i se întîmplă în viaţă, ci numai acela care cu recunoştinţă mulţumeşte lui Dumnezeu pentru toate, după cum ne învaţă Sfîntul apostol Pavel. Pace nu poate avea, de asemenea, nici acela care n-are conştiinţă curată; ori conştiinţă curată fără mărturisire e cu neputinţă. Iată de ce am spus că cine se roagă „cu pace", înseamnă că în sufletul lui a mulţumit mai întîi şi s-a mărturisit.

De altfel, chiar lucrul pe care-l cerem, presupune că am adus mulţumire şi că ne-am mărturisit. Căci ce cerem? — Să fim miluiţi: („Doamne, miluieşte-ne!") dar aceasta e cererea unor vinovaţi, care cînd nu mai au nici un cuvînt de îndreptăţire, lipsiţi de orice apărare, înalţă acest ultim strigăt către judecătorul lor, nădăjduind să dobîndească ceea ce cer, nu pentru meritele lor, ci prin milostivirea aceluia. E ruga unor oameni care recunosc cît de mare este bunătatea Judecătorului şi cît de grea este vinovăţia lor. Aceasta înseamnă atît mărturisire cît şi recunoaştere.

Preotul îndeamnă dintru început poporul la rugăciune, ca unul care e orînduit pentru aceasta, căci de aceea şi şade el în faţa poporului, dar şi ca un împuternicit şi mijlocitor al credincioşilor, pentru ca „rugăciunile lui stăruitoare să aibă putere", cum zice sfîntul apostol Iacov. Căci rugăciunea dreptului lucrează atunci cînd toţi aceia pentru care se face dreptate şi rugăciunea, aduc toate cele cuvenite din partea lor: curăţia faptelor, rugăciuni, orice altă virtute care place lui Dumnezeu.

Dar care e cea dintîi cerere? —„Pentru pacea de sus şi pentru mîntuirea sufletelor noastre". După ce ne-a învăţat mai întîi cum trebuie să ne rugăm, ni se spune acum şi ce trebuie să cerem în primul rînd: împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui. Căci „mîntuirea sufletelor" înseamnă împărăţia lui Dumnezeu, iar „pacea de sus" este tot una cu dreptatea Lui. Aceasta este „pacea lui Dumnezeu care covîrşeşte toată mintea", despre care vorbeşte sfîntul apostol Pavel şi pe care Domnul a dat-o sfinţilor Săi Apostoli, înainte de a Se sui la Tatăl, zicînd: „Pace las vouă, pacea Mea dau vouă". După cum în sfînta Evanghelie, cuvîntul dreptate nu înseamnă numai a da fiecăruia ce este al său, ci virtute în general, tot aşa şi aici cuvîntul pace este luat în înţeles larg şi însemnează rodul tuturor virtuţilor şi al unei înţelepciuni desăvîrşite. Căci o singură virtute de-ţi va lipsi, nu poţi avea pace desăvîrşită; cel ce vrea să ajungă la aceasta, trebuie să fi atins toate virtuţile.

Prin urmare, trebuie să ne sîrguim a dobîndi mai întîi pacea care stă în putinţa noastră şi după aceea să cerem de la Dumnezeu pacea Lui; şi tot aşa trebuie să facem cu orice virtute. Căci există o înţelepciune care se capătă prin strădania noastră şi alta pe care Dumnezeu o dă sufletului; tot aşa şi cu dragostea, rugăciunea, ştiinţa şi toate celelalte. De aceea ne vorbeşte preotul mai întîi despre pacea care stă în putinţa noastră, adică pe care o putem dobîndi noi înşine, atunci cînd ne îndeamnă să ne rugăm lui Dumnezeu. „cu pace"; iar după aceea pomeneşte de pacea pe care ne-o dăruieşte Dumnezeu, îndemnîndu-ne să o cerem de la El: „Pentru pacea de sus... Domnului să ne rugăm!". Aici este vorba nu numai despre pacea dintre noi, cînd adică nu ne urîm unii pe alţii, ci şi despre cea din noi înşine, pe care ne-o dă cugetul curat. Şi de cît folos ne este această pace! Sau, mai bine zis, această virtute ne este neapărat trebuitoare. Căci unui cuget tulburat, îi este absolut cu neputinţă să se apropie de Dumnezeu, deoarece îl împiedică însăşi natura tulburării. Pe cînd pacea face totdeauna din mai mulţi unul, tulburarea dimpotrivă, împarte pe unul singur în mai mulţi; cum am putea atunci să ne asemuim lui Dumnezeu, Cel unul şi simplu?

Omul care se roagă fără pace în suflet, nu poate să se roage cum se cuvine şi nici nu foloseşte nimic dintr-o asemenea rugăciune. Căci ori îl tulbură mînia şi ura, care-i alungă din suflet pacea — şi atunci rugăciunea nu-i va aduce nici iertarea păcatelor şi cu atît mai mult nu va dobîndi nici vreun alt dar; ori îl mustră cugetul şi-l osîndeşte inima pentru păcatele făcute şi atunci această nelinişte care-l frămîntă, îl face să n-aibă nici o îndrăzneală faţă de Dumnezeu, precum zice Scriptura. Unul ca acesta se roagă fără îndrăzneală, adică fără încredere; dar cine se roagă fără încredere, se roagă în zadar şi fără nici un folos. Iată deci pentru ce ni se porunceşte să ne rugăm lui Dumnezeu „cu pace" şi să cerem, înainte de toate, „pacea de sus".

Iar după aceasta, sîntem îndemnaţi să ne rugăm din tot sufletul şi pentru alte lucruri: nu numai pentru Biserică şi pentru stăpînire, pentru cîrmuitorii bisericeşti şi cei lumeşti, pentru cei ce sînt în primejdii, în necazuri şi în nevoi, ci pentru toţi oamenii din toată lumea. Ne rugăm „pentru pacea a toată lumea...", ca unii care ştim că Dumnezeu este stăpînul obştesc al tuturor făpturilor Sale şi că El are grijă de toate, ca un ziditor al lor; iar acela care poartă grija acestora îl cinsteşte mai bine decît dacă I-ar aduce jertfă. În al doilea rînd, ne rugăm pentru ca, în pacea şi liniştea lor tihnită şi netulburată şi noi să putem duce o viaţă tihnită şi netulburată în toată cucernicia şi vrednicia, după cum ne îndeamnă sfîntul Pavel.

Ne rugăm nu numai pentru cele sufleteşti, ci şi pentru bunurile materiale de care avem nevoie: pentru bună-întocmirea văzduhului, pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului, ca să ne aducem aminte că Dumnezeu este izvorul şi dătătorul a toate şi că numai spre El să ne îndreptăm privirea. Căci Mîntuitorul însuşi ne-a poruncit să cerem de la Dînsul chiar piinea cea de toate zilele, odată cu celelalte lucruri.

(Din volumul „Tîlcuirea Dumnezeieştii Liturghii şi Despre Viaţa în Hristos, Bucureşti, 1989)

RUGĂ

pentru cei căzuţi

Odihneşte Doamne în loc liniştit
Sufletele celor care au murit,
Pentru Libertate şi frăţie-n Ţară,
Alţii niciodată să nu ne mai moară!

Fă odihnă Doamne celor ce-au căzut
Să înalţe Neamul în care-au crezut;
Cu puterea-Ţi sfîntă pe vrăjmaşi doboară,
Alţii niciodată să nu ne mai moară!

În loc de odihnă îi aşează-n veci,
Şi toată greşeala, Părinte, le-o treci.
Ei ne sînt eroii şi sfîntă comoară,
Alţii niciodată să nu ne mai moară!

29 dec. 1989

Dr. Vasile Iacob

NUMELE MÎNTUITORULUI

„Şi să fie numele marelui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos cu voi cu toţi" — sînt cuvinte pe care le cunoaştem de la Sf. Liturghie. În ele se cuprinde o binecuvîntare, dar nu numai atît, ci ele ne înfăţişează totodată adevărul că Mîntuitorul nostru este „Dumnezeu mare", că este milostiv şi că numele Lui este Iisus Hristos.

Numele de Iisus i s-a dat Mîntuitorului nostru a opta zi de la naşterea Sa cea după trup, căci atunci „i-au pus numele Iisus, cum a fost numit de înger, mai înainte de a se fi zămislit în pîntece" (Luca 2, 21). Acest nume i-a fost comunicat de îngerul binevestitor mai întîi Preasfintei Fecioarei Maria, cu prilejul Bunei-vestiri (Luca 1, 31), iar mai apoi şi dreptul Iosif, căci şi lui i-a spus îngerul în vis: „Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria femeia ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfînt. Ea va naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus; căci el va mîntui pe poporul său de păcate" (Matei 1, 20—21). Din cuvintele îngerului, adresate dreptului Iosif, înţelegem că numele Iisus, dat Mîntuitorului nostru, avea rostul să arate calitatea şi lucrarea Lui de mîntuitor; numele Iisus însemnînd mîntuitor.

Pe lîngă numele Iisus, Mîntuitorul mai poartă şi numele Hristos. Şi acest nume i-a fost dat Mîntuitorului tot de către înger, căci la naşterea Sa în Betleem, după spusa Sf. Evanghelist Luca, un înger al lui Dumnezeu le-a spus unor ciobani din acele locuri"... Iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul, că, în oraşul lui David, astăzi, vouă s-a născut (un) mîntuitor, care este Hristos Domnul" (Luca 2, 10—11).

Cuvîntul Hristos este traducerea greacească a cuvîntului ebraic Mesia şi înseamnă „unsul". „Unşi" în înţelesul de „aleşi", de „consacraţi", prin ungere, erau, în Vechiul Testament, preoţii şi regii.

Mîntuitorul nostru era cunoscut de contemporanii Săi ca „Iisus din Nazaret" (Matei 26, 71) sau ca „Iisus Galileianul" (Matei 26, 69). El era propovăduit ca Mîntuitor, ca Mesia cel făgăduit, calitatea Lui de Mesia sau Hristos afirmată fiind adeseori alături de numele de Iisus, aşa încît, în scurtă vreme, rostul mesianic al Mîntuitorului exprimat prin cuvîntul Hristos a ajuns să fie cel de al doilea nume al Mîntuitorului, el fiind cunoscut ca Iisus Hristos, iar aceasta afirmîndu-se chiar în cuprinsul sfintelor Evanghelii. Astfel, sfînta Evanghelie de la Marcu începe cu cuvintele: „Începutul Evangheliei lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu" (Marcu 1, 1), iar la începutul Evangheliei de la Matei citim: „Cartea neamului lui Iisus Hristos" (Matei 1, 1). Fiind mereu alăturate, ca două nume ale aceleiaşi persoane, numele Iisus şi numele Hristos au fost folosite şi împreună şi separat, ca şi unul în locul celuilalt.

La sfintele slujbe, în formulările liturgice, ne adresăm Mîntuitorului nostru de cele mai multe ori, numindu-l Iisus Hristos, ca, de pildă, în binecuvîntarea de la Sf. Liturghie — binecuvîntare de origină scripturistică — „Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu voi, cu toţi" (II Cor. 13, 13). La fel, în rugăciunea rînduită să fie repetată în minte cît mai des, în rugăciunea de toată vremea, noi ne adresăm Mîntuitorului tot cu cele două nume, de vreme ce zicem: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiule al lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Sînt însă şi rugăciuni în care folosim mai ales numele Iisus; aşa, de pildă, în acatistul Mîntuitorului, ale cărui icoase se sfîrşesc totdeauna cu chemarea: „Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă!" Sînt apoi şi rugăciuni în care ne adresăm Mîntuitorului nostru cu numele Hristos. Aşa este rugăciunea cu care se sfîrşeşte slujba de ceasul întîi, rugăciune care are următorul cuprins: „Hristoase, Lumina cea adevărată, care luminezi şi sfinţeşti pe tot omul ce vine în lume, să se însemneze peste noi lumina feţei Tale, ca într-însa să vedem lumina cea neapropiată. Îndreptează paşii noştri spre lucrarea poruncilor Tale, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Tale şi ale tuturor sfinţilor Tăi. Amin." De observat că, în Ortodoxie, vorbind despre Mîntuitorul şi referindu-ne la El, întrebuinţăm mai cu seamă numele Hristos, în formule ca „Domnul Hristos", „Mîntuitorul Hristos".

Cu privire la numele Mîntuitorului şi referindu-se la minunea vindecării unui olog, Sf. Apostol Petru declara, în faţa Sinedriului: „Cunoscut să vă fie vouă şi la tot poporul Israel, că în numele lui Iisus Hristos din Nazaret... stă acesta sănătos, în faţa voastră" (F. Ap. 4, 10). Sf. Apostol foloseşte acest prilej pentru a preciza că „întru nimeni altul nu este mîntuire, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat nouă oamenilor, întru care să ne mîntuim" (F. Ap. 4, 12).

Referindu-se la Fiul lui Dumnezeu, care s-a făcut om şi „s-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-se pînă la moarte şi încă moarte pe cruce" (Filipeni 2, 5—8), Sf. Apostol Pavel face afirmaţia că „pentru aceasta şi Dumnezeu L-a prea înălţat şi I-a dăruit Lui (Mîntuitorului) nume care este mai presus de orice nume: ca, întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pămînteşti şi al celor de dedesubt. Şi toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu-Tatăl" (Filipeni 2, 9—11).

Numele Iisus Hristos, numele Mîntuitorului nostru ne dă prilejul să ne gîndim la Cel ce ne mîntuieşte pe noi, îl aduce pe Mîntuitorul nostru în cîmpul conştiinţei noastre, creează în sufletul nostru o atitudine de închinare. Iar ca acest lucru să se petreacă în noi cît mai des şi cît mai intens, ni se dă îndrumarea să chemăm adeseori numele Mîntuitorului, în rugăciune, cu încredinţarea că, după spusa Sf. Ioan Sinaitul, cel ce a scris Scara, „nu este sub cer nici o altă armă mai tare împotriva vrăjmaşilor, decît chemarea numelui lui Iisus".

Ca unii care purtăm şi noi numele Mîntuitorului, pentru calitatea noastră de creştini — întrucît numele de creştin vine de la Hristos — este bine să luăm aminte şi la numele pe care l-am primit la botez, şi dacă acesta este nume creştinesc, să ne silim să fim vrednici următori ai Aceluia al cărui nume îl purtăm, căutînd să ne îndreptăm viaţa noastră după chipul de vieţuire al patronului nostru sau potrivit cu însemnătatea numelui.

Cînd luăm aminte la numele Mîntuitorului nostru şi la numele de creştin, cînd ne aducem aminte de numele nostru creştinesc sau de acele nume care, prin însemnătatea lor, pot fi un îndreptar de viaţă, este bine să fim cu grijă întru a folosi şi în vremea noastră astfel de nume, pentru cei pe care îi aduce Dumnezeu în lumea aceasta. Făcînd aşa, vom fi vrednici de „milele marelui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos".

Protosincelul *Teofil Părăian*

430 de ani de la editarea celei dintîi cărţi în limba română de către Diaconul Coresi: CATEHISMUL ROMÂNESC (1559—1560)

După ce „neşte creştini buni socotiră şi scoaseră cartea den limba sîrbească pre limba românească — se menţiona în prefaţă — să înţeleagă toţi oamenii cine-s rumâni creştini", diaconul Coresi, conştient că „în sfînta beserecă, mai bine e a grăi 5 cuvinte cu înţeles, decît 10 mie de cuvinte neînţelese în limba striină", editează la Braşov cea dintîi carte a sa în limba română, *Catehismul românesc*, care, în ciuda unei circulaţii deosebite în spaţiul românesc, a fost multă vreme pierdut, generînd atît de multe controverse în literatura de specialitate.

Descoperit în 1921 de profesorul şagunist Andrei Bîrseanu, cu prilejul expoziţiei „Astra" din Sighetul Marmaţiei, în cadrul unui Miscelaneu, cunoscut sub numele de „Codicele de la Ieud", textul Catehismului coresian cuprinde doar 11 file (f. 158—169 v din „Codicele de la Ieud"), în format 4°, tipărit pe aceeaşi hîrtie braşoveană şi în aceeaşi manieră grafică cu „Tetraevanghelul românesc" (1560—1561), „Pravila coresiană" (1560—1562) şi „Tetraevanghelul slav" (1562), conţinînd prefaţa (incompletă), Decalogul, Crezul, Tatăl nostru şi două din cele şapte taine ale Bisericii (botezul şi cuminecătura), nelipsind comentarii asupra noţiunilor de creştin, creştinătate, prezente în toate catehismele timpului.

Cercetări ulterioare lui Andrei Bîrseanu au încercat să pună în relaţie cartea coresiană cu numeroasele ediţii sau manuscrise ale Catehismelor din epocă: manuscrise slave, greceşti, ediţia din 1544 a „Catehismului grecesc" al lui Valentin Vagner de la Braşov; al lui Honterus din 1546; Catehismul Sturzan sau cel Marţian etc. şi în funcţie de relaţia găsită, să opteze pentru o influenţă sau alta. O mare parte dintre aceşti cercetători (Nicolae Drăgan, I. Sbiera, I. Gheţie ş.a. au considerat fără ezitare patronajul luteran asupra cărţii coresiene, invocînd ca izvor Catehismul lui Luther, în timp ce Nicolae Sulică şi D. R. Mazilu propune ca izvor catehismul reformat maghiar de tip luteran. La polul opus se situează rezultatele cercetărilor I. Hasdeu, N. Cartojan, St. Ciobanu, I. Crăciun, Al. Procopovici, Pandele Olteanu, D. R. Mazilu ş.a. care dovedesc caracterul pur ortodox al Catehismului coresian, propunînd un izvor slavon, întrucît — după afirmaţia lui D. R. Mazilu „textul lui Luther nu poate fi socotit nici măcar izvor parţial al întrebării creştineşti" şi în acest caz exclude şi filiaţia cu Catehismul sibian din 1544.

Este firesc să ne întrebăm, cît de luterană putea fi cartea coresiană, care nu-l pomeneşte pe Luther şi în care, pînă şi crezul este cel niceo-constantinopolitan ortodox şi nu cel apostolic al lui Luther. Dacă diaconul Coresi a folosit unul sau mai multe texte ale Catehismelor în circulaţie, aceasta a făcut-o în măsura în care acestea serveau cultul ortodox, după cum el însuşi mărturiseşte în „Tîlcul evangheliilor": „Şi dac-am cetit, bine am ispitit şi socotit şi am aflat că toate tălcuiesc, adeverează şi întăresc cu scriptura sfîntă şi mie tare plăcură şi am scris cu tipariul voao fraţilor, românilor, să fie pre învăţătură şi vă rog ca fraţii miei, să cetiţi şi bine să socotiţi, că veţi vedea voi înşivă, cum că e mărgăritariul şi comoară ascunsă . . .".

Chiar dacă cronicarii timpului Simion Massa, Marcus Fuchs şi Joseph Teutsch afirmau că în 12 martie 1559 judele Johanes Benkner a încercat să reformeze biserica valahilor din Schei, ultimul dintre cronicarii amintiţi spune clar: „es half, aber wenig", deci nu a ajutat la nimic „oferta" autorităţilor braşovene. Şi aceasta pentru că diaconul Coresi, mînat de idealuri puse în slujba Ortodoxiei, pentru a sluji limba poporului, cu 430 de ani în urmă a tipărit „Cartea de învăţătură creştinească" — cum i se spunea Catehismul — tocmai pentru a anula implicaţiile pe care le-ar fi putut avea Catehismul luteran de la Sibiu din 1544.

Prof. *Vasile Oltean*

O prioritate absolută — întoarcerea la catehism

(Continuare din pag. I-a)

pîndire şi preţuire, mai ales în vremurile în care această credinţă a fost atacată şi răstălmăcită de eretici. Să ne amintim doar de cunoscutul *Răspuns la Catehismul calvinesc* al marelui mitropolit Varlaan al Moldovei, prin care acest luminat ierarh apăra dreapta credinţă mărturisită de toţi românii şi atacată mai ales în Transilvania. Precum se ştie, aici în Transilvania, au apărut numeroase lucrări de conţinut catehetic purtînd diferite titluri. Să amintim doar cîteva. Profesorul de teologie, Dr. Petru Barbu (1864—1941) a scos o *Expunere pe scurt a dreptei învăţături a Bisericii*. La Arad, a apărut un *Catehism creştin ortodox*, editat sub arhipăstoria episcopului de pie memorie, Andrei Magieru (1891—1960). Ambele au fost reeditate şi completate cu expuneri ale unor capitole de teologie ortodoxă prin purtarea de grijă a I. P. S. Sale Părintelui mitropolit Nicolae al Banatului sub titlul general *Învăţături ale Bisericii Ortodoxe* (Timişoara, 1987). Pe această linie a preocupării pentru catehizarea credincioşilor se înscriu cele două cărţi de rugăciuni editate simultan de Arhiepiscopia Timişoarei şi de Episcopia Aradului cuprinzînd un mic catehism, pe lîngă rugăciunile îndătinate şi cîteva cîntări puse pe note. A mai apărut un Catehism şi la Sibiu, de genul celui de la Arad, din timpul arhipăstoririi mitropolitului de atunci Iustin Moisescu. În sfîrşit, mai amintim cartea intitulată *Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă* editată prin grija patriarhului de pie memorie Justinian, un catehism dezvoltat care aduce, pe lîngă „temeiuri scripturistice în expunerea învăţăturii ortodoxe, şi o seamă de temeiuri patristice" de mare folos în temeluirea adevărurilor de credinţă ale Bisericii noastre. Se poate vorbi deci de o tradiţie a catehismelor în Biserica noastră.

Se pare că în timpurile mai noi, catehismul — cartea de învăţătură pentru credincioşi — nu a fost îndeajuns de preţuit şi utilizat. Îngrădirea libertăţii de propovăduire a credinţei, îndeosebi în rîndurile tineretului, a dus la o situaţie gravă. Cu durere în suflete am văzut cum generaţii de-a rîndul au crescut şi au trăit fără cele mai elementare cunoştinţe religioase. Miri la cununie, naşi la Botez, abia dacă au unele vagi cunoştinţe religioase. Credinţa lor — de altfel vie şi lucrătoare prin fapte bune — era lipsită de temeiurile biblice şi patristice, prilej de activitate pentru prozelitismul de toate nuanţele şi de răspîndirea unor superstiţii păgubitoare.

Dumnezeu şi-a întors faţa către poporul nostru şi ne-a scos din apăsarea şi întunericul în care am zăcut. Poporul nostru este cu adevărat liber datorită jertfei de sînge a minunatului nostru tineret şi a ostaşilor noştri. Este timpul să răspundem şi să răsplătim aceste jertfe pentru libertate, să dăm slavă lui Dumnezeu şi să ne străduim *a învăţa poporul* temeiurile dreptei credinţe. Avem nevoie, desigur, de Biblii, de cărţi de rugăciuni şi de literatură religioasă, dar mai ales de catehisme. Sugerăm editarea unui *Mic catehism*, cu cele mai elementare cunoştinţe religioase, pe înţelesul tuturor credincioşilor, mai ales a celor lipsiţi de elementele aperceptive necesare înţelegerii învăţăturilor mai înalte ale credinţei, de un fel de Abecedar al credinţei, de format mic, ieftin, pe care să-l oferim naşilor pentru noii născuţi la botez, mirilor la cununie şi tuturor credincioşilor care vor să cunoască temeiurile credinţei noastre, spre a fi în stare să răspundă interpelărilor eretice.

Avem nevoie, mai ales, de o sporită rîvnă a fraţilor preoţi, acum în zorii unei vieţi noi şi în ţara noastră, de a propovădui „cu timp şi fără timp" dreapta credinţă. Ei nu trebuie să se lase seduşi de efectele uşoare ale unor predici lipsite de conţinut biblic şi patristic, care pot impresiona, efecte lacrimogene asemenea focului de paie care dă flăcări mari pentru moment, dar nu zidesc convingeri puternice şi durabile în suflete.

Întoarcerea la catehism şi catehizaţie este prioritatea absolută şi urgentă a zilelor noastre!

EVOCAREA LUI TITU MAIORESCU

(Continuare din pag. I-a)

ajutat de o vastă lectură; însă el însuşi se dovedea a fi o personalitate cu forţe inovatorii în felul de a descoperi şi a aprecia talentele autentice, avînd şi darul de a trezi emoţia estetică şi a insufla altora vibraţiile sufletului său. Eminescu şi Creangă, Caragiale şi Slavici, ori, ulterior, Goga, Delavrancea sau Vlahuţă au găsit în autorul „Direcţiei noi în poezia şi proza română" (unul dintre principalele sale studii) pe cel dintîi înţelegător al lor, pe cel mai înflăcărat admirator al operelor ce aveau să se încrusteze ca diamante în paginile literaturii naţionale. „Poezia populară — spunea el în incinta Academiei Române — este şi rămîne anonimă, dar aceasta nu împiedică de a fi una din cele mai frumoase, de a exprima nu numai o simţire lirică, ci, cum zice Alecsandri, o filosofie adîncă".

Nu încape îndoială că imaginea lui Maiorescu e în prezent mai reliefată, mai profundă, nu numai ca efect al rectificărilor aduse de istoria critică literară în perspectiva timpului, însă şi ca urmare a propriilor lui revelaţii postume (din „Însemnările zilnice"). Se cunoaşte azi claviatura intimă a sufletului său. Şi cu toată eventuala deziluzie pricinuită de mărturisirea unor curioase slăbiciuni (de altminteri firesti) omeneşti, individualitatea lui reiese mai interesantă „pe noua spirală dialectică a vastei opere de arhitecturare a culturii române moderne" (G. Ivaşcu).

Aprecierea lui Maiorescu nu este scutită de stridenţe — de aici cunoscutele rezerve din exegezele lui Eugen Lovinescu şi G. Călinescu, dar şi luările de atitudine net favorabile ale lui Tudor Vianu, Vladimir Streinu sau Liviu Rusu. Figurile cu mare relief proiectează umbre şi penumbre. Să fim realişti: nu e corect, nici cuviincios să căutăm a le şterge. Ba ar fi nefiresc, întrucît istoria clasează valorile nu după prezenţa ori lipsa însuşirilor, ci conform gradului lor de relativitate. Oricum, bilanţul maiorescian este excedentar: putem privi, în acest sfîrşit de mileniu, scăderile din viaţa lui personală şi publică, fără teamă că ele ar micşora proporţiile monumentului ce i se ridică în orizontul spaţiului istoric.

Mentorul spiritual al „Junimii" şi al revistei ieşene „Convorbiri literare" a introdus, în cultură şi în viaţa socială, nota seriozităţii în ţinută, în gîndire, în vorbire şi faptă. A pus rînduiala în aproape tot ceea ce constituie temelia bogăţiilor psihice ale unei naţiuni: reorganizarea învăţămîntului, creaţia literară şi limba ei de exprimare (semnificativ e că tînărul sosit de la studii superioare din străinătate, cu un bagaj de elevată învăţătură filosofică, debutează prin a scrie o gramatică a limbii române pentru începători!). A biciuit fără cruţare păcate individuale şi colective, pe uşuratici, pe flecari şi impostori. A curăţit grădina culturii româneşti de buruienile ce înăbuşeau florile adevărate şi a creat acestora condiţii sănătoase de dezvoltare liberă. În chip magistral, cu prestigiu, demnitate şi iscusinţă, a denunţat, prin teoria „formelor fără fond", transplantarea sterilă, artificială, superficială, a unor instituţii, principii şi reforme inadecvate momentului istoric românesc; combătut „beţia de cuvinte", fraza seacă şi vorba goală, de asemenea pseudocultura, introducînd criteriul estetic în judecata valorii poetice; în fine, a denunţat etimologismul latinist şi italienismul în ortografie.

Afirmaţiile lui critice sînt pătrunzătoare, exacte şi, adeseori, memorabile. Ecoul lor în epocă a fost enorm, iar în posternitate profund, înriurind numeroase generaţii de critici şi cititori, pînă astăzi.

Şi cum să nu fie Maiorescu contemporanul nostru cînd, de exemplu, autorul „Cercetării critice asupra poeziei române de la 1867" pune atîta preţ pe categorica distincţie ce trebuie făcută între veritabila cultură şi pseudocultură, sau (în studiul „Comediile d-lui I. L. Caragiale") pe finalitatea moral-educativă a artei? În călătoria spre înălţimea intelectuală — sugerează criticul — se cere pasiunea drumeţului, dragostea de noutate a excursionistului şi disciplina turistului îndrăgostit de peisajul natural. Fără pasiune de adevăr, de cunoaşterea ori dibuirea lucrului nou, un om anevoie devine cult, în sensul optim al cuvîntului. Cine crede că e cult, vrea să zică Maiorescu, iubind orice cultură şi preţuind în acelaşi fel o pagină literară străină ca una scrisă de un autor naţional, acela doar se închipuie, fără să fie, pentru că autenticitatea culturii stă în permanenta intuiţie cu specificul naţional, cu coloratura individuală a propriei firi etnice. Cosmoliţii ori înstrăinaţii sînt flori de seră plăpînde, pe care orice vînticel le vestejesc, alterabili şi inutili . . .

În perspectiva vremii, cu obiectivitatea pe care ne-o conferă stadiul actual al cercetărilor pluridisciplinare consacrate lui Maiorescu, primul critic literar de vocaţie din cultura română este un „moment deschis". El e bine definit, printr-o inspirată reflecţie a regretatului critic Ovidiu Cotruş (v. „Meditaţii critice", Ed. Minerva, Buc., 1983, p. XXI), care poate să aparţină oricărui moralist: „Nu există decît două moduri specifice, istorice şi relative, de a participa la absolut, dar absolutul însuşi nu trebuie relativizat".

CONTUL „LIBERTATEA" 1989

Institutul Teologic Universitar din Sibiu a depus în Contul „Libertatea 1989" suma de 61.400 lei, din contribuţia profesorilor, a celorlalţi ostenitori şi din alte fonduri proprii.

Semnalăm... Semnalăm...

● *În colecţia „Idei Contemporane" a apărut de curînd o carte interesantă care, fără îndoială, va atrage atenţia multor intelectuali. E o carte de informaţii despre viitor. În viaţa modernă, fără informaţie nu poţi face prognoză şi, fără prognoză, înseamnă că accepţi un viitor care bîjbîie şi care poate deveni chiar periculos. Lucrurile par a nu privi pe nimeni personal, deocamdată, ele referindu-se mai ales la evoluţia generală a lumii, dar viitorul nu e chiar undeva departe, al altora şi într-un timp care nu va mai fi al nostru. Viitorul e clipa următoare. Viitorul începe mereu!*

În lume s-a impus în ultimii ani o ştiinţă despre viitor — Viitorologia, *ilustrată de savanţi care sînt luaţi acum foarte în serios. La început se zîmbea cu superioritate, cînd se auzea de o ştiinţă sau de un autor, sau de o carte din categoria aceasta. Astfel de cărţi se citeau cam ca romanele de ştiinţă fantastică. Din fericire lucrurile s-au schimbat. Căci a te ocupa de viitor, înseamnă a-l prevedea şi a-l organiza, şi a te feri de capcanele lui. E tocmai ceea ce demonstrează John Naisbitt, în volumul MEGATENDINŢE. ZECE NOI DIRECŢII CARE NE TRANSFORMĂ VIAŢA (Cuvînt înainte şi trad. din engleză de Constantin Coşman, Buc., 1989, 368 p.).*

Noua bogăţie, în perspectiva viitorului, spune Naisbitt, este cunoaşterea, acumularea de cunoştinţe şi de soluţii de echilibru. O soluţie a unui viitor care să nu ameninţe fiinţa umană, trebuie să fie „o versiune modernă a vechiului ideal grecesc, echilibrul: Trebuie să învăţăm să echilibrăm miracolele materiale ale tehnologiei, cu cerinţele spirituale ale naturii omeneşti" *(p. 77).*

Aceasta e de fapt esenţa cărţii. Şi mesajul ei. Naisbitt se ocupă de rolul în viitor al computerelor, al teleconferinţelor, al schimbării radicale a mijloacelor de relaţie dintre oameni, prevăzînd conflicte între înalta tehnologie şi oameni, dacă cea dintîi nu va fi bine folosită. Tehnologia îi poate izola pe oameni unii de alţii. Totul le va veni acasă la comenzi computerizate, din depozite care îi vor servi automat. Automobilul care îi va duce la locuri de muncă îndepărtate, îi va izola şi mai mult de comunitatea locală. Familia va deveni singura formă de comuniune, dar va putea deveni şi ea obositoare prin singurătate, prin repetarea continuă a aceluiaşi tip de relaţii. Oamenii vor dori totuşi să fie cît mai mult împreună cu alţi oameni (p. 85). Pe de altă parte, tehnologia va încerca, dar nu-i va putea elibera niciodată pe oameni de disciplina şi responsabilitatea personală (p. 95). Naisbitt vede în viitor o anomalie chiar şi în felul în care va evolua familia care, ca celulă de bază a societăţii, se deplasează tot mai mult spre individ (p. 392).

Cu privire la religie, pentru zona pe care o are în vedere — lumea de peste ocean — vede o creştere a interesului şi o renaştere a ei, dar mai ales pentru religiile mai exigente, nu pentru cele liberale. Motivul? — nevoia de structuri — nu de ambiguitate — în viaţa oamenilor *(p. 338). Dar despre religie Naisbitt vorbeşte mai ales cu privire la prezent. Nu vede clar şi mult în viitor. Evoluţia tehnologiei, uşor previzibilă, l-a putut ajuta în multe previziuni asupra viitorului şi i-a pus şi probleme de comportament uman, de mentalităţi, care ar putea fi afectate de tehnica prea dezvoltată, dar nu i-a dat sugestii cu privire la religie. Aceasta — ne-am explica noi — ţine mai puţin de evoluţia tehnologiei înalte, şi mai mult de factori specifici sufleteşti, greu de pronosticat. E însă uşor de imaginat că, într-o societate superior tehnicizată, nevoile sufletului vor creşte şi mai mult, cu atît mai mult cu cît tehnica va duce spre reducerea comuniunii umane, spre un fel de nou deşert, de data aceasta din oţel şi beton. Precum pentru cei din deşerturile nisipoase de odinioară, spaţiul de apel a fost întotdeauna Dumnezeu, cel mai deschis şi liber spaţiu pentru evadarea din cel de beton şi de oţel, le va rămîne şi celor din viitor tot cel spre înălţimile albastre.*

Cartea lui Naisbitt nu se ocupă de acest spaţiu, dar îl lasă deschis. Căci, deşi se ocupă de explozia artelor, nu le dă lor ultimul cuvînt, cum s-ar fi aşteptat mulţi. Abia după ele vorbeşte despre religie!

Pînă aici însă, întreaga lectură a cărţii e pasionantă şi chiar dezacordul firesc al unora cu autorul, pe unde e cazul, tot el îl provoacă. Fecundează propria noastră imaginare a viitorului şi proiectarea noastră în el, şi exerciţiul e pasionant, mai ales pentru cei care mai pot apuca viitorul erei tehnologiilor superioare doar pe această cale!

Un lucru rămîne să precizăm: Naisbitt nu e împotriva tehnologiilor superioare şi nu vrea — pentru că nici nu se poate — să le împiedice. El vrea doar să ne provoace să găsim, de pe acum, remediile urmărilor negative, şi să le prevenim, „să le echilibrăm cu cele spirituale".

ANTONIE P.

VREDNICIA PREOŢEASCĂ

Preotul cînd este îmbrăcat în sfintele veşminte ţine locul Mîntuitorului Hristos. Gătit pentru Sf. Liturghie, el aduce lui Dumnezeu, cu smerenie şi evlavie, rugăciuni pentru sine şi pentru poporul întreg. Îmbrăcat în odăjdii, el poartă pe piept şi pe spate semnul crucii Domnului Iisus, ca neîncetat să-şi aducă aminte de Sfintele Sale Patimi, mîntuitoare. Poartă crucea pe piept, ca să nu uite viaţa Domnului Hristos şi să se silească să o urmeze. El poartă crucea pe spate ca să înveţe să sufere cu blîndeţe şi răbdare pentru Dumnezeu toate răutăţile pe care i le pricinuiesc cei de rea credinţă. Poartă crucea pe piept ca să plîngă păcatele sale şi să se purifice de ele. O poartă în spate ca să compătimească şi să plîngă păcatele altora, avînd conştiinţa trează că este rînduit de Dumnezeu să mijlocească între El şi păcătoşi iertarea păcatelor şi să nu înceteze a aduce rugăciuni şi jertfe lui Dumnezeu pînă va dobîndi har şi milă de la El pentru turma încredinţată lui.

Preotul, cînd slujeşte, aduce slavă şi adorare lui Dumnezeu; veseleşte pe îngeri în cer, zideşte Biserica vie a credincioşilor pentru care mijloceşte har mîntuitor; aduce odihnă fericită celor adormiţi, iar pe sine se face părtaş comunităţii de viaţă fericită cu toţi Sfinţii.

O vrednicie mai mare şi o răsplată mai fericită nu se poate închipui.

(După T. de Kempis)

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 180 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 138 Sibiu, 15 februarie 1990 Nr. 7—8/1990

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Prigonirea Bisericii Ortodoxe strămoşeşti sub comunism *

Prin jertfe nenumărate aduse cu deosebire de tineretul nostru, Dumnezeu a eliberat poporul român de robia comunistă care dura de 45 de ani şi care urmărea golirea tineretului de viaţa creştină şi deci, de spiritualitatea lui strămoşească, iar prin aceasta, desfiinţarea identităţii lui ca popor aparte, ca să nu mai vorbim de nimicirea lui ca existenţă biologică printr-o tot mai crudă înfometare.

În această acţiune de nimicire a neamului nostru o atenţie specială se dădea prigonirii Bisericii strămoşeşti şi împiedicării ei în tot felul, în lucrarea sa deschisă în viaţa poporului.

Vom enumera cîteva forme ale acestei prigoniri.

De fapt, Biserica Ortodoxă strămoşească a fost supusă de regimul comunist unei prigoniri deosebite. Un reprezentant al Departamentului Cultelor, întrebat odată, de mine, pentru ce Biserica Ortodoxă este supusă unor dificultăţi speciale, nepermiţîndu-i-se să-şi refacă bisericile ce se ruinau, în vreme ce cultele neoprotestante îşi clădeau, în schimbul valutei străine, case de rugăciune monumentale, mi-a răspuns că credinţa creştină reprezintă în rîndul poporului român majoritatea ortodoxă şi tocmai de aceea ea trebuie desfiinţată cu deosebire, pentru a face să domnească în statul nostru ateismul.

Formele acestei acţiuni de eliminare a cre-

dinţei din majoritatea poporului nostru s-a concretizat, cum am spus, în oprirea refacerii şi reparării bisericilor ce se ruinau, în demolarea unui mare număr de biserici existente, în supravegherea deosebită a activităţii preoţilor, în închiderea acestora pentru învinuiri inventate, în aşa măsură încît între anii 1950—1965 se aflau peste 500 de preoţi ortodocşi în închisori, dintre care unii au fost duşi la canal, ca să nu mai vorbim de copiii preoţilor, mai ales ai celor închişi, care nu erau admişi în Facultăţi; erau în schimb suspectaţi permanent, iar în serviciu menţinuţi numai în grade inferioare. La acestea se adaugă persecutarea credincioşilor care aveau curajul să frecventeze bisericile.

Dintre preoţii aflaţi în închisori în anii 1958—1964, eu personal am fost în cameră cu cîţiva care au murit, îmbolnăviţi de tot felul de tratamente chinuitoare la care fuseseră supuşi, inclusiv înfometarea. Aceştia au fost: Dr. Liviu Munteanu, fost rector al Institutului Teologic din Cluj, închis pentru că semnase, ca vicar al Episcopiei din Cluj, în locul Episcopului, o adresă către preoţi pentru catehizarea copiilor. Deşi ajunsese paralizat după o vreme, era silit să meargă pe picioarele sale pentru a-şi rezolva trebuinţele trupului, fiind supus şi la alte acte chinuitoare care i-au grăbit moartea. Apoi a fost Dr. Ilarion Felea, fost rector al Insti-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Dumitru Stăniloae*

* Articol reprodus din „Vestitorul Ortodoxiei Româneşti" nr. 3, februarie 1990.

O REVOLUŢIE SPIRITUALĂ

Prea Sfinţitul Nathaniel mi-a poruncit să pun pe hîrtie, în forma unui articol, importanţa momentului istoric şi transformările prin care trece neamul românesc astăzi. Prea Sfinţia Sa nu s-a gîndit la informaţii, care de fapt abundă în presa mondială, ci la profilul spiritual al acestei revoluţii.

. . . . . .

Trei sînt factorii care au contribuit la victoria poporului român în această revoluţie.

a) FACTORUL MATERIAL: Armata şi Poliţia, care s-au alăturat poporului să-i apere de măcelul în masă, plănuit de Ceauşescu şi de Securitate, formată în parte din mercenari plătiţi din ţările arabe. Niciodată nu s-a văzut în istoria noastră o mai strînsă unitate; armata, poliţia, mame şi copii, elevi, studenţi şi muncitori — naţiunea întreagă s-a sculat împotriva tiranului şi a Securităţii bestializate în şcoli speciale de teroare ale partidului comunist. Glorie armatei române, care de data aceasta a luptat pe frontul intern pentru salvarea esenţei neamului, adică a credinţei în Dumnezeu şi a libertăţii de conştiinţă!

b) FACTORUL INTELECTUAL: Universităţile, profesorii, scriitorii, artiştii şi poeţii, care în ciuda directivelor de partid, au educat tineretul român în respectul valorilor şi au format opinia publică, în vederea schimbărilor ce aveau să vină. România are o clasă intelectuală care în tot acest timp a suferit enorm. Toată drama intelectuală se vede în poezia existenţialist-filosofică, de o înaltă frecvenţă spirituală, îmbrăcată în termeni ortodocşi; în metafora dusă la extrem, care de multe ori exprimă tragedia dezumanizării, în aşa fel ca mintea obtuză a celor de la partid să nu poată pricepe. Prin creaţia lor, ei s-au opus acţiunii de distrugere a sufletului românesc. Însă n-a fost uşor. Acest ermetism spiritual va rămîne expresia intelectuală a acestei generaţii.

c) FACTORUL RELIGIOS: Biserica. Noi am fugit, ne-am pus la adăpost vieţile, dar ei au rămas şi au suferit. Noi nu avem dreptul să criticăm pe Ierarhii români pentru compromisul inteligent în care au sacrificat anumite forme externe, pentru a salva esenţa. Cînd Mahomet a cucerit Constantinopolul, Patriarhul Ghenadie a semnat o constituţie de compromis, prin care se interzicea sunarea clopotelor, procesiunile religioase pe stradă, pelerinajul cu Sf. Moaşte... etc. Frumuseţea cultului bizantin a fost redusă, la minimum. Lumea credea că patriarhul s-a turcit. În enciclica sa către călugării fanatici, Sf. Ghenadie zicea: „Va veni vremea cînd Biserica va renunţa la toate formele exterioare, pentru salvarea esenţialului, care este Sf. Euharistie". Oamenii l-au criticat pe patriarh, însă Biserica l-a pus în rîndul sfinţilor.

Nimeni nu-şi poate închipui contorsiunile diplomatice ale Sinodului Român pentru a menţine bisericile deschise, în care poporul să se roage, să-şi spovedească păcatele, să-şi spună durerile, să se unească cu Hristos în Taina Euharistiei, să fie botezaţi şi cununaţi. În biserică oamenii se simţeau liberi. Rugăciunea ne-a adus izbăvirea. Pastorul Billy Graham s-a exprimat că în nici o ţară din lume nu a găsit credinţă ca în România — ori asta se datorează, în parte clerului şi ierarhiei bisericeşti, abilităţii lor politice, într-o ţară comunistă, în care Biserica era cînd tolerată, cînd persecutată. Totuşi, ei au fost în stare să menţină 9 seminarii, 2 Facultăţi de Teologie, 6 tipografii bisericeşti, în care se tipăresc 10 reviste creştine şi se tipăresc Sf. Părinţi pînă acum peste 100 de volume...

ATITUDINEA EXILULUI. Noi, însă, ce am făcut pentru eliberarea lor? Nimic. Toţi am fugit în alte ţări, ne-am pus la adăpost. Ei au rămas acolo, chinuiţi şi flămînzi, unii au murit în închisori, pe canale; iar „cînd a venit plinirea vremii", şi-au sacrificat viaţa cu zecile de mii, scuturînd jugul tiraniei. Nu sîntem vrednici să le sărutăm picioarele. Noi, în exil, ne-am certat, organizînd partide politice, căutînd să le dăm lor lecţii de democraţie. Ei nu au nevoie de formulele noastre. Ei au suferit, ei au murit, al lor este dreptul de a decide, dacă le trebuie rege sau republică.

Datoria noastră este să vizităm ţara în care ne-am născut, ca pe pămîntul sfînt al Canaanului. Să îngenunchem pe mormintele noilor eroi şi martiri, ale pruncilor pe care Irodul neamului românesc i-a sacrificat şi să plîngem; şi să fim mîndri că ei au fost în stare să moară, pentru înlăturarea forţelor întunericului.

Arhim. *Roman Braga*

(Extras din „Solia" — The Herald, revistă editată de către Episcopia Ortodoxă Română din S.U.A.)

Ceremonia hirotonirii întru arhiereu a Arhimandritului Dr. **Ioan Mihălţan**

În zilele de sîmbătă şi duminică (3 şi 4 februarie 1990), a avut loc, în Catedrala episcopală (Biserica cu Lună) din Oradea, impresionantul ceremonial de hirotonire întru arhiereu a Prea Cuviosului Arhimandrit **Dr. Ioan Mihălţan,** conferenţiar la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, pentru postul vacant de *Arhiereu-vicar* al Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, cu titlul de **Crişanul,** numit în acest post de Sf. Sinod, în şedinţa sa din 18 ianuarie 1990, la cererea P. S. Episcop Vasile, titularul Episcopiei Oradiei. Acesta de mai bine de 19 ani, se îngrijeşte cu mult succes de destinele clerului şi credincioşilor de pe întinsul judeţelor Bihor, Satu Mare şi Sălaj. Ajuns la vîrstă înaintată, a simţit nevoia unui ajutor, pe care, la cererea sa, Sf. Sinod i l-a designat în persoana sus-numitului dascăl de teologie.

Ceremonialul a început sîmbătă, 3 februarie 1990, cu săvîrşirea vecerniei de către un sobor de preoţi şi diaconi, în frunte cu P. C. Arhim. Ioan Mihălţan, avînd alături profesori colegi de la Institutul Teologic şi slujitori ai Catedralei cu Lună, în prezenţa Prea Sfinţiţilor Episcopi Vasile al Oradiei, Timotei al Aradului şi Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Clujului.

După otpustul vecerniei, în faţa celor trei ierarhi, s-a oficiat slujba de ipopsifiere a P. Cuv. Arhimandrit Ioan Mihălţan, apoi P. C. vicar eparhial Augustin Lucian a dat citire actului sinodal de chemare a sus-numitului arhimandrit la rangul de arhiereu, pentru postul vacant de arhiereu-

vicar al Episcopiei Oradiei, cu titlul de **Crişanul,** iar acesta, în formula de răspuns, a declarat: „Răspund cu multă smerenie şi frică de Dumnezeu acestei arhiereşti şi părinteşti chemări şi primesc, cu supunere şi bucurie, sfînta şi greaua sarcină a arhieriei".

După această ceremonie, P. C. prof. Dr. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic din Sibiu, a exprimat bucuria că un distins coleg de catedră a ajuns, la dorinţa şi cererea P. S. Episcop Vasile al Oradiei, la această înaltă demnitate arhierească, adăugînd că membrii corpului profesoral se despart cu regret de bunul lor coleg, atît de apreciat de toţi, dar mai ales atît de iubit de studenţi, atît pentru bogăţia de cunoştinţe şi îndemnuri împărtăşite, cît mai ales pentru dragostea şi căldura sufletească cu care se apropia de ei. În schimb, a subliniat vorbitorul, P. S. Episcop Vasile cîştigă un ajutor aşa cum şi-a dorit şi pe care l-a dorit, avîndu-l stîlp bătrîneţelor sale. Totodată şi-a exprimat convingerea că P. S. Arhiereu Ioan Crişanul, în deplină colaborare cu titularul, va continua cu aceeaşi dăruire, ca şi P. S. Episcop Vasile, munca de păstorire a credincioşilor din Eparhia Oradiei. Prea Cuv. Ipopsifiu, în cuvîntul său, a mulţumit călduros părintelui prorector pentru alesele cuvinte rostite şi mulţumeşte din suflet P. S. Episcop Vasile pentru dragostea cu care l-a dorit să-i vină ca ajutor, promiţîndu-i că se va strădui să-i confirme întru totul aşteptările. În încheiere, P. S. Episcop Vasile şi-a exprimat bucuria şi satisfacţia că cei în drept i-au ascultat ru-

(Continuare în pag. a 2-a)

Diacon Dr. *Teodor Savu*

O pată pe filele istoriei

Aşteptata zi a venit!

Mari sacrificii de vieţi omeneşti, vărsări de sînge, tineri şi vîrstnici, femei şi copii s-au înfruntat cu teroriştii şi au cîştigat sfinta LIBERTATE.

Tinerii de ieri, azi cu plete cărunte, au fost alături de voi în zilele revoluţiei pe străzile Sibiului. Am simţit în noi aceleaşi sentimente şi pîrjolul dragostei faţă de ţară şi poporul român, pe care le-am avut şi în octombrie 1944 cînd am reaşezat la locurile lor bornele de frontieră de la Carei şi Satu Mare. Atunci ni s-au spus de comandanţii noştri să luptăm pentru că luptăm pentru viitorul ţării şi neamului nostru. Dar nu s-a întîmplat aşa. Cei ce ne-au condus la victorie au fost întemniţaţi la Jilava şi Aiud, unde au murit ostracizaţi, iar noi subordonaţii lor am fost trataţi cu o totală indiferenţă şi daţi uitării.

Noi, care am luptat pentru a doua independenţă a Patriei timp de 45 de ani nu am mai avut cuvînt necenzurat. Nu s-a găsit nimeni să ne aprecieze gestul mai mult decît supra omenesc, care l-am depus pentru obţinerea victoriei, am fost dezarmaţi şi ni s-au retras şi decoraţiile sub pretextul schimbării lor. Majoritatea cadrelor active din armată foste pe front au fost epurate. Un decret dat de regimul instalat la cîrma ţării a amnestiat pe toţi dezertorii şi nesupuşii la legile militare şi au fost puşi cot la cot, în rînd cu noi.

In ţara noastră timp de 45 de ani nu a putut lua fiinţă o Organizaţie a Veteranilor de război, ci doar un Comitet Provizoriu, care provizoriu a rămas şi nu a reuşit să obţină pentru veterani nici cel mai mic semn al Patriei Recunoscătoare, pentru că nu a voit regimul. În schimb ne-a subordonat în Comitetul FOŞTILOR LUPTĂTORI, care nu ştim unde au luptat, cîţi răniţi şi morţi au avut, ce victorii au obţinut, dacă au înotat prin zăpezi pînă la brîu şi dacă au suportat bombardamentele groaznice ale artilerie şi aviaţie naziste.

Celor încorporaţi înaintea începerii războiului nu li s-a calculat timpul petrecut pe front cu motivarea de-a dreptul draconică că nu au fost în cîmpul muncii înainte de încorporare. Iar invalizii şi mari mutilaţi au fost

(Continuare în pag. a 4-a)

Veteran de război
Ioan Cristea

Prigonirea Bisericii Ortodoxe strămoşeşti sub comunism

(Continuare din pag. I-a)

tutului Teologic din Arad, distins autor de scrieri teologice; Pr. Lazarov din Dobrogea, aflat în 1959 în cel de-al 14-lea an de închisoare; acesta se gîndea cu emoţie că-şi lăsase fiul acasă în vîrstă doar de un an. Nişte dureri cumplite de cap i-au adus la un moment dat, după trei zile, moartea. Ieromonahul Daniel (fost Sandu Tudor), mort în urma unor bruscări de către gardieni, în timp ce era dus de la o baie împreună cu alţii. Înainte de aceştia a murit în 1950 Pr. Ilie Imbrescu, care după ce a fost ţinut, ca pedeapsă, cîteva zile fără mîncare, luînd ceva de mîncare, a făcut ocluzie intestinală.

Biserica romano-catolică a canonizat pe unicul ei cleric mort în închisoare, respectiv pe Mgr. Ghica.

N-ar fi cazul să pomenească şi Biserica noastră pe nenumăraţii preoţi şi pe mulţi alţii, ca şi pe toţi credincioşii ortodocşi morţi în chinuri din închisori pentru credinţa lor?

În închisori preoţii şi monahii ortodocşi n-au stat degeaba, ci au învăţat pe oameni acatiste şi alte rugăciuni, pe care aceştia şi le scriau cu aşchii rupte din uşi pe săpun; le ţineau lecţii despre învăţătura creştină. Dar cu toate persecuţiile şi supravegherile îndurate, preoţii şi monahii au continuat să-şi practice îndatoririle lor, săvîrşind Sfînta Liturghie, precum şi botezuri, cununii şi înmormîntări. Au continuat să predice cuvîntul lui Dumnezeu şi n-am auzit niciodată pe vreun preot pomenind în cuvîntul său pe tiran. N-am auzit pe vreun om din închisoare sau de afară să fi spus că vreun preot i-ar fi pricinuit vreun necaz pentru că i-ar fi trădat cele spuse la Spovedanie. În schimb am cunoscut numeroşi preoţi închişi pentru că au găzduit cîte un om fugit de acasă din pricina pericolului de a fi arestat, sau pentru că ar fi ajutat în secret pe vreunul dintre luptătorii din munţi. Multă vreme după instalarea regimului comunist.

Neţinînd seama de tot felul de persecuţii suferite, astăzi, Biserica Ortodoxă este acuzată nu numai de unii conducători ai greco-catolicilor, ci şi de unii scriitori, — în întregimea ei —, pentru faptul că unii ierarhi, în unele Pastorale, au adus cuvinte de laudă marelui duşman al Bisericii care căuta orice prilej pentru justificarea opririi oricărei lucrări a acesteia. Se uită faptul că acele cuvinte de laudă — doar spuse, dar nu şi gîndite — erau adresate cu conştiinţa că de ele depindea activitatea întregii Biserici de care ei erau în primul rînd răspunzători. Se uită că, în general, Biserica — cu preţul acelor scurte şi rare pomeniri verbale a putut să-şi continue toată activitatea liturgică şi duhovnicească în vremea celor 45 de ani, cum n-au putut-o face Bisericile din Bulgaria, Albania şi, în parte, chiar din Iugoslavia. Poporul român a putut rămîne astfel, prin Biserică, în continuitatea fundamentală a spiritualităţii sale, fapt care n-a fost ajutat de nici un alt sector al activităţii publice din ţara noastră (ziaristică, scriitorime, jurişti, economişti, universităţi, Academie etc.). Rarele şi puţinele vorbe de laudă folosite la adresa tiranului de către ierarhi în cele două Pastorale anuale ale lor, au fost nişte picături în raport cu oceanul de laude revărsate de oamenii tuturor instituţiilor la adresa aceluia. Şi totuşi, cei mai mulţi din aceştia îşi continuă activitatea necriticaţi de nimeni, ba chiar continuînd să-şi manifeste prin criticile lor faţă de Biserică acelaşi indiferentism religios.

Un mare gînditor creştin refugiat în Occident, vorbind de curînd, de cînd Bisericii ruse i s-a redat o anumită libertate, despre laudele aduse de patriarhii şi episcopii ce s-au succedat, la adresa lui Stalin şi a urmaşilor lui, a declarat: „Au spus nişte cuvinte în mod silit, dar şi-au păstrat credinţa şi au păstrat continuitatea ei, pe cît s-a putut, în popor". Pe aceştia nu-i critică nici ucrainienii cărora li s-a redat putinţa de a reveni la greco-catolicism. Cu toate acestea, în Rusia au fost dărîmate zeci de mii de biserici, au fost împuşcaţi mii de preoţi, de episcopi, de monahi. La fel a fost oprită în mare măsură exercitarea cultului în Bulgaria, în Iugoslavia şi absolut cu totul în Albania.

Nu se manifestă oare prin această critică insistentă la adresa Bisericii Ortodoxe strămoşeşti aceeaşi voinţă de golire a poporului nostru de spiritualitatea lui fundamentală, aceeaşi încercare de desfiinţare a identităţii lui spirituale? Şi nu se lasă oare amăgiţi de această intenţie suspectă împotriva Bisericii strămoşeşti mulţi preoţi, ba chiar studenţi teologi şi seminarişti, pentru desfiinţarea identităţii noastre spirituale? Nu se ajută, prin aceasta, unor greco-catolici, ca şi sectelor şi ateilor ca să fărîmiţeze poporul nostru şi însăşi existenţa lui?

Să stăm uniţi cu toţii: ierarhi, preoţi, mireni, tineri şi bătrîni, în apărarea credinţei, şi prin aceasta, a neamului nostru!

Am avut în generaţiile trecute intelectuali de mare faimă ştiinţifică, care au stat aproape de Biserică, cum a fost: Nicolae Iorga, Simion Mehedinţi, Nichifor Crainic, Nae Ionescu; iar în Transilvania, la iniţiativa profesorilor ortodocşi de la Unversitatea din Cluj: Sextil Puşcariu, Ioan Lupaş, Silviu Dragomir, Silviu Ţeposu, Victor Papilian, etc., etc., au format Frăţia Ortodoxă Română, spre apărarea Bisericii Ortodoxe faţă de uniatism.

Am dori să vedem apărînd şi în generaţia actuală de intelectuali asemenea personalităţi sau un mare curent care să vină alături de Biserica strămoşească, conştienţi că ea este forţa necondiţionată pentru păstrarea identităţii noastre naţionale.

„Oastea Domnului", Oastea Bisericii

Între realităţile vieţii româneşti asupra cărora regimul dictatorial de tristă amintire a impus o tăcere absolută vreme de patru decenii a fost şi „Oastea Domnului", această minunată lucrare de înnoire a sufletelor în duhul Ortodoxiei străbune.

Iniţiată la Sibiu, îndată după primul război mondial, dintr-o necesitate adînc resimţită de aprofundare a trăirii ortodoxe, această asociaţie duhovnicească a devenit o adevărată Oaste a Bisericii. Ea a rodit o întreagă bibliotecă de popularizare a credinţei ortodoxe, mai multe volume de poezii religioase, a smuls nenumărate suflete din mlaştina păcatului şi a creat mii şi mii de misionari laici, care şi-au adus un aport substanţial la activizarea vieţii religioase în oraşele şi satele ţării noastre şi chiar dincolo de hotarele ei.

În anii teroarei comuniste, „Oastea Domnului" a fost lovită cu o rară violenţă. Activitatea ei a fost total interzisă, regimul considerînd-o — şi pe bună dreptate — ca un obstacol de temut în calea programului diabolic de totală nimicire a credinţei. Prigoana cruntă n-a făcut însă decît să confere „Oastei Domnului" luminoasa cunună a martiriului. Căci ea n-a dispărut, aşa cum şi-au propus prigonitorii, şi nici nu s-a diminuat, ci dimpotrivă. Deşi mulţi dintre membrii „Oastei Domnului" au suferit ani grei de temniţă, deşi persecuţiile şi ameninţările de tot felul n-au încetat decît odată cu sfîrşitul dictaturii, „Oastea Domnului" nu şi-a trădat nici o clipă idealul de la început. Ea a fost mereu prezentă în multe dintre parohiile noastre, înviorînd sufletele şi constituind o stavilă puternică atît în faţa încercărilor de ateizare a tineretului, cît şi în faţa prozelitismului sectar, atît de stăruitor în ultimii 40 de ani. Cîntările „Oastei Domnului", izvorîte din adîncă şi autentică simţire ortodoxă, s-au constituit ca un adevărat „folclor" religios, mult îndrăgit de credincioşii din toate laturile ţării. Le auzim azi cîntîndu-se nu numai de către membrii „Oastei Domnului", ci şi în casele tuturor bunilor credincioşi, precum şi în foarte multe dintre bisericile şi mănăstirile noastre, ca frumoase şi mişcătoare pricesne. Luate din însuşi sufletul neamului, aceste cîntări, pline de bucuria trăirii în Hristos, sînt o dovadă vie a vitalităţii Ortodoxiei româneşti.

Iată că Domnul ne-a adus zorii mult aşteptaţi ai libertăţii. La temelia acestei mult aşteptate împliniri, alături de toate celelalte jertfe pe care le-a dat poporul nostru, stă şi jertfa „Oastei Domnului". O jertfă oferită cu smerenie creştină şi cu deplină încredere în ziua învierii neamului. Această jertfă este chemată acum să-şi aducă plinătatea rodirii sale. Poate mai mult decît oricînd altădată, Biserica are nevoie de lucrarea misionarului laic al „Oastei Domnului", de rivna şi dăruirea acestor credincioşi care s-au legat să lupte împotriva păcatului, să ducă tuturor mesajul mîntuirii în Hristos şi în Biserica Sa, să facă tot mai evidente în viaţa poporului nostru valorile Ortodoxiei străbune şi să desfăşoare o intensă activitate de slujire a tuturor celor aflaţi în suferinţă şi necaz. Biserica are nevoie de „Oastea" ei în linia întîi a luptei pentru regenerarea morală şi spirituală a neamului.

„Telegraful Român" iniţiază cu acest număr o rubrică a „Oastei Domnului", aşteptînd orice contribuţie valoroasă şi ziditoare de suflet din partea preoţilor şi a credincioşilor noştri şi în special din partea celor afiliaţi acestei mişcări duhovniceşti. Ne rugăm Domnului secerişului să ridice cît mai mulţi lucrători în ogorul Său.

Slăvit să fie Domnul!

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

● Nu fi înţelept în ochii tăi, teme-te de Dumnezeu şi fugi de rău. Aceasta va fi sănătate pentru trupul tău şi o înviorare pentru oasele tale (Pilde 3, 7—8) ●

Ceremonia hirotonirii întru arhiereu a Arhim. Dr. **Ioan Mihălţan**

(Continuare din pag. I-a)

gămintea ca să-i trimită ajutor pe acela pe care l-a dorit cel mai mult, drept care, cu inima larg deschisă, îi urează Prea Cuviosiei Sale bun venit, roade bogate în păstorirea credincioşilor şi întru buna sfătuire a preoţilor. Împreună cu ceilalţi ierarhi, P. S. Episcop Vasile îi dă Prea Cuviosului Ipopsifiu Ioan îmbrăţişarea frăţească de împreună-rugător lui Dumnezeu.

În ziua următoare, duminică dimineaţa, în cadrul sf. liturghii din Catedrala cu Lună, s-a săvîrşit hirotonirea întru arhiereu (precedată de Mărturisirea de credinţă) a Prea Cuviosului Ipopsifiu Ioan, de către Prea Sfinţiţii Episcopi Dr. Vasile Coman al Oradiei, Dr. Timotei Seviciu al Aradului şi Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Clujului, împreună cu un mare sobor de clerici, 20 de preoţi şi 10 diaconi (profesori de teologie, vicari, consilieri eparhiali, stareţi, preoţi de catedrală, etc.), în prezenţa I. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală al Ardealului, a Domnului Ministru al Cultelor, prof. Dr. Nicolae Stoicescu, a celor 7 protopopi şi a multor preoţi din eparhia noastră, ca şi din alte eparhii, precum şi a unui nespus de mare număr de credincioşi, mulţi dintre aceştia trebuind să asculte slujba, afară, la megafoane. De asemenea, au participat membri de familie, rude şi credincioşi din satul natal al noului hirotonit. Au fost de faţă reprezentanţi ai Armatei, ai Administraţiei judeţene şi municipale, precum şi părintele Dr. Ştefan Daskal, ordinarius al Bisericii romano-catolice din loc. şi Domnul Dr. Ernest Fried, preşedintele Comunităţii mozaice din loc.

După slujbă, P. C. Vicar eparhial Augustin Lucian a dat citire Actului sinodal de numire a P. Cuv. Arhim. Dr. Ioan Mihălţan în postul de Arhiereu-vicar al Episcopiei Oradiei, iar Domnul Ministru al Cultelor Dr. Nicolae Stoicescu a dat citire Deciziei ministeriale de recunoaştere în post a sus-numitului, căruia i-a urat îndelungată şi rodnică arhipăstorire. Apoi s-au ţinut cuvîntări adecvate împrejurării de către: P. S. Episcop Vasile al Oradiei, Arhimandrit Bartolomeu-Valeriu Anania (Bucureşti), reprezentant al Grupului de Reflecţie pentru înnoirea Bisericii Ortodoxe Române, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului şi P. S. Arhiereu-vicar Ioan Crişanul, subliniindu-se însemnătatea bisericească, socială, culturală şi patriotică a acestui eveniment din viaţa românilor ortodocşi din Bihor, Sătmar şi Sălaj.

După încheierea cuvîntărilor, P. S. Arhiereu-vicar Ioan Crişanul a „miruit" pe credincioşi, care l-au întîmpinat cu multă dragoste şi căldură, iar corul catedralei a intonat imnul arhieresc.

În cinstea noului hirotonit, s-a servit o masă frăţească la restaurantul „Transilvania", cu care prilej s-au rostit mai multe toasturi, la care a răspuns, deosebit de emoţionat, P. S. Arhiereu Ioan Crişanul. Un grup de studenţi teologi au intonat, pe parcurs, mai multe bucăţi muzicale bisericeşti şi patriotice.

Noul demnitar se trage dintr-o familie de ţărani harnici şi buni creştini din localitatea Ohaba, jud. Alba. Este licenţiat şi doctor în teologie al Institutului Teologic Universitar din Sibiu, la care a funcţionat apoi, în mod succesiv, ca duhovnic, lector şi profesor de îndrumări misionare, din 1970 pînă la ocuparea noii demnităţi de azi. A făcut studii de specializare la Institutul Ecumenic din Bossey (Elveţia). A publicat studii şi articole de specialitate. A păstorit timp de 39 de ani, ca preot, în satul natal.

Clerul şi credincioşii ortodocşi români de la graniţa de nord-vest a scumpei noastre patrii, plini de încredere şi de nădejdi îndreptăţite, doresc din suflet ca bunul Dumnezeu să-i dăruiască Prea Sfinţitului Arhiereu-vicar Ioan Crişanul sănătate şi putere de muncă, îndelungată şi rodnică arhipăstorire, pentru ca, alături de P. S. Episcop Vasile, să fie realizatorul tuturor aspiraţiilor creştineşti şi româneşti ale credincioşilor şi preoţilor încredinţaţi lui spre mîntuire.

Întru mulţi şi fericiţi ani, Prea Sfinţite Părinte Arhiereu Ioan Crişanul!

EPISCOPUL MARTIR NICOLAE POPOVICI

În anul 1960 a plecat pe drumul de unde nu mai este întoarcere Nicolae Popovici, profesor la Institutul Teologic din Sibiu şi apoi episcop la Oradea. Săvîrşim un act de dreptate faţă de Nicolae Popovici, căci înainte de 1990 nu era îngăduit nici numele să i se amintească, cu atît mai puţin s-ar fi putut scrie ceva despre viaţa şi activitatea sa. Delegat, de mitropolitul N. Colan pentru a reprezenta Mitropolia la moartea sa, am primit îndrumarea de a mă referi numai la activitatea sa din Sibiu cu interdicţia categorică de a mă referi la rîvna sa din Oradea.

Iată, în sinteză, cuvîntul rostit în 1960, în comuna Biertan: „Înalt Prea Sfinţitul mitropolit Nicolae Colan şi Institutul Teologic din Sibiu, îşi spun prin mine cuvînt de despărţire de cel care a fost ilustru profesor de dogmatică, la venerabilul aşezămînt de cultură ortodoxă şi românească din Sibiu şi distins preot. Graiul meu nu poate tălmăci îndeajuns avalanşa de sentimente care ne copleşesc pe cei care l-au cunoscut. Am fi dorit ca să fie mereu viu şi clocotitor de simţire, cum era. Dar socotelile vieţii nu noi le încheiem. Am venit pe rînd şi plecăm pe sărite. Pentru a actualiza prezenţa sa în mijlocul nostru fie-ne îngăduit să creionăm, pe scurt, biografia vrednicului de pomenire Nicolae Popovici. Născut în comuna Biertan la 29 ianuarie 1903 devine absolvent al Şcolii normale din Sibiu şi apoi bacalaureat de la liceul „A. Şaguna" din Braşov, primul licenţiat în teologie de la Academia teologică din Sibiu, şi doctor apoi de la Facultatea de Teologie din Cernăuţi. A urmat studii speciale la Atena, avînd ca profesor pe ilustrul Hristu Andrutsos, şi de documentare ştiinţifică la München, Leipzig, Tübingen şi Breslau. Din 1932 devine profesor de teologia dogmatică la Academia teologică din Sibiu. A propus şi limba greacă. El a fost printre primii în vremea aceea în măsură să preţuiască documentele şi manuscrisele de acest fel ascunse în arhivele Sibiului.

A deţinut doar vreme de patru ani catedra, căci în 1936 este ales episcop la Oradea. Pensionat forţat, pentru că n-a cedat în faţa imixtiunii politice în treburile Bisericii, i se fixează domiciliul forţat la mănăstirea Cheia, pînă în 1960, cînd simţindu-şi sfîrşitul aproape se mută în satul natal Biertan, unde este înmormîntat.

Alături de dînsul a crescut încă de cînd era în leagăn idealul vieţii sale, idealul acela mare şi puternic care i-a stăpînit sufletul. De aceea Teologia i-a devenit ştiinţa de predilecţie, dogmatica ramura îndrăgită şi cultivată cu mult avînt. De aceea „Începuturile nestorianismului", publicată la Sibiu în 1933 şi „Epicleza euharistică", publicată în acelaşi an, rămîn lucrări ce se recomandă prin „desaga de aur ce-o poartă şi-o revarsă îndelung strălucind pe albul imaculat al filelor", cum se exprimă profesorul lui de la universitatea din Cernăuţi Dr. Vasile Loichiţia, de a cărui ştiinţă s-a împărtăşit şi din al cărui izvor a băut. După cum informează profesorii Ion Zăgreanu şi Ion Ică un mare liturgist romano-catolic — Salaville — i-a scris: „va trebui să treacă 50 de ani pînă cînd un etolog romano-catolic va răspunde cu succes acestei cărţi".

Prieten sincer şi devotat, coleg bun, om săritor la necaz Nicolae Popovici lasă instituţiilor pe care le-a slujit c-o excepţională competenţă o atmosferă de preţuire învăluită în dragostea ce nu se lasă uitată. Noi îi mulţumim înlăcrimaţi pentru tot binele, pe care l-a săvîrşit şi-l vom păstra în suflet ca un om capabil de eroismul unui martir.

Pr. prof. *N. Neaga*

— Iubiţi-vă unii pe alţii cu dragoste frăţească, iar în cinstire daţi-vă întîietate unii altora. (Rom. 12, 10)

— Toate cîte voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor asemenea. (Matei 7, 12)

AICI AM FOST

La o voce, care într-o clipă de avînt retoric a strigat: Unde a fost Biserica? Biserica Ortodoxă din țara noastră, acum, la cumpăna de veac, răspunde:

Aici am fost.

Aici a fost Biserica Ortodoxă de 2000 de ani aproape, alături de poporul român. Aici a fost Biserica Ortodoxă de-a lungul veacurilor în toate momentele importante și grele ale neamului românesc. Aici a fost Biserica Ortodoxă, mereu activă, mereu în rezistență, împotriva tuturor valurilor întunecate ce loveau în țara noastră, în poporul nostru.

Aici a fost Biserica noastră Ortodoxă și pe timpul năvălirilor barbare, ajutînd la *închegarea* și la formarea poporului român, la formarea unei limbi unitare și a unei culturi unitare a poporului român.

Preoții ortodocși, modești și anonimi, au fost *liantul* care a lucrat la formarea unei spiritualități unice și luminoase românești.

Acești preoți ortodocși au fost mereu în mijlocul poporului luminîndu-l, cultivîndu-l, încurajîndu-l, întărindu-l în momentele cele mai grele cînd peste plaiurile țării noastre românești treceau valuri după valuri popoare străine, popoare barbare.

Aici a fost Biserica Ortodoxă de la Negru Vodă și Bogdan Vodă pînă în ceasul realizării marelui vis al poporului român: unirea tuturor românilor într-o singură țară, liberă și frumoasă.

Prin ierarhi, preoți, credincioși și voievozi, Biserica Ortodoxă a umplut țara cu vetre de cultură, punînd baza culturii și civilizației în țara noastră greu strîmtorată de marile puteri ce o înconjurau, care în mod perfid, pe toate căile căutau să înăbușe în primul rînd spiritualitatea poporului român.

Aici, în mijlocul poporului a fost Biserica Ortodoxă și în ultimii 40 de ani, ea fiind unicul far spiritual ce lumina, zidea, întărea, ceea ce sinistrul regim de dictatură distrugea. Zidind biserici noi, în timp ce regimul dărîma biserici fiind mereu trează, activă în mijlocul credincioșilor, împărtășind poporului lumină din lumina lui Hristos, în timp ce regimul de dictatură împingea poporul spre o incultură religioasă sinistră.

Biserica Ortodoxă a fost prezentă și în acești 40 de ani prin credincioșii și clerul ei, în istorie. Sîntem încredințați că istoria va consemna și recunoaște Bisericii Ortodoxe, activitatea ei spirituală, națională, religioasă, culturală pe care a desfășurat-o neîntrerupt în cei 40 de ani de regim comunist.

Biserica Ortodoxă nu și-a arătat lumii prezența prin acte de bravadă, ca să atragă atenția asupra meritelor ei. Aceasta o fac cei ce doresc să-și impună supremații, cei ce aleargă după elogii. Biserica Ortodoxă a fost prezentă în viața poporului român, în cei 40 de ani, prin fapte. Prin activitatea ei ziditoare de valori morale, spirituale și materiale, prin activitatea ei duhovnicească, harică-dumnezeiască, care sînt dătătoare de forță, de tărie, pe care nici porțile iadului nu o pot birui.

Aici a fost Biserica Ortodoxă și a luminat ca un soare, pe care toți cei ce au avut ochi de văzut au văzut și simțit lumina și căldura, cu care Biserica Ortodoxă a luminat și a încălzit sufletește acest popor, poporul român, această țară, Țara Românească, în timpul celei mai lungi ierni spirituale, ce s-a abătut vreodată peste viața noastră, peste țara noastră, iarna dictaturii absolute.

A te întreba unde a fost Biserica, este o dovadă că cel ce pune această întrebare, a fost absent din viața poporului român în acești ani grei, a fost străin de calea pe care mergea poporul drept credincios. Este o dovadă că nu a fost lîngă poporul român în acești 40 de ani, în care acest popor, împreună cu slujitorii bisericii, prin eforturi uriașe a păstrat credința, a cultivat iubirea și a păzit unitatea sa spirituală.

Cel ce retoric a strigat, unde a fost Biserica, dă dovadă că nu a participat cu nimic în acest timp blestemat, la viața religioasă a acestui popor, nici cînd, sub grele amenințări, credincioșii se adunau la biserici și mănăstiri și, împreună cu preoții și episcopii se rugau pentru mîntuirea poporului român și nici cînd fiii Bisericii Ortodoxe, în frunte cu preoții și sub îndrumarea acestora zideau și reînnoiau bisericile, împodobeau locașurile lui Dumnezeu cu picturi noi, îngrijeau monumentele noastre istorice, bisericile străvechi de piatră sau de lemn, înzestrau bisericile cu mobilier nou, adesea de mare valoare artistică, construiau case noi pentru biserici, cu toate măsurile draconice ale regimului împotriva acestor lucrări. Tipăreau cărți de slujbă, Biblii, reviste și alte cărți de mare valoare, ziditoare de suflet și de gînd românesc.

Biserica ortodoxă a fost prezentă în viața poporului român și prin asistența spirituală pe care a dat-o credincioșilor prin serviciile divine, prin predici, prin mărturisiri și împărtășiri, prin botezuri, cununii și înmormîntări, prin cercetarea bolnavilor prin ajutoarele acordate săracilor și prin alte multe forme de activitate, știute și neștiute de marele public.

Iată de ce întrebarea, unde a fost Biserica, poate fi considerată ca o sfidare față de toată jertfa poporului român, față de sacrificiile preoțimii, față de întreaga viață religioasă a unui popor înțelept și bun, care, timp de patru decenii a luptat, a creat și a păstrat valori materiale și spirituale creștine, pe care se poate înălța acum o viață nouă, o viață demnă, o viață românească curată și adevărată.

Să fim lucizi, să fim obiectivi și să ne amintim că toate aceste realizări menționate acum, precum și multe altele ce nu pot fi amintite într-un modest articol, s-au făcut cu enorme greutăți, sub o permanentă amenințare a regimului, a cărui organizare diabolică abia acum s-a văzut mai bine cît a fost de grozavă. Sub acest regim draconic Biserica noastră a trebuit să lucreze, să activeze, să realizeze, valori de care a beneficiat toată suflarea românească și toate acestea sub amenințări, care, de multe ori mergeau pînă la luarea unor măsuri paralizante, ucigătoare, după cum le este bine cunoscut tuturor creștinilor din țara noastră.

Biserica a fost tot timpul aici; trează, vie, demnă, lucrătoare prin slujitorii ei, prin credincioșii ei. Preoții ortodocși au fost mereu în rezistență, într-o rezistență activă, de aceea ei au fost mereu umiliți, amenințați, asupriți și batjocoriți.

Copiii de preoți mulți ani n-au avut voie să facă mai mult de 7 clase elementare. Iar mai tîrziu, fii de preoți nu aveau voie să se înscrie la orice facultate. Aceasta era o măsură adînc antiumană, pe care a trebuit să o suporte preoții Bisericii noastre.

Locurile la Seminariile și Institutele Teologice erau limitate pînă la absurd, iar mulți absolvenți de Seminar, nu puteau intra la Institut, pentru că nu erau locuri. Arhiepiscopia Clujului, de exemplu, nu avea la Institutul Teologic decît două locuri, iar ca să urmeze cursurile la frecvență redusă, le era interzis preoților, de regimul dispărut tot cu scopul de a destabiliza Biserica și de a umili clerul ortodox.

Catehizația era interzisă, iar preoții erau amenințați permanent și opriți, spre a nu vorbi tinerilor și copiilor.

Cu toate acestea, spre cinstea lor mulți preoți, nu au renunțat la activitatea lor catehetică. Cînd nu puteau să o facă individual cu copiii, o făceau de la amvon pentru toți credincioșii.

Prin toate și în toate timpurile, Biserica românească, Biserica noastră strămoșească, Biserica Ortodoxă a fost prezentă și și-a făcut datoria. De aceea, aici și acum, în fața lui Dumnezeu și a istoriei, în fața înțeleptului popor român, în fața fiecărui om cu sufletul curat, Biserica poporului român, Biserica ortodoxă răspunde calmă, senină, tuturor: Eu am fost aici. Eu nu mi-am trădat niciodată neamul. Eu nu mi-am vîndut Legea la străini; Eu niciodată n-am slujit la dumnezei străini ci numai la Dumnezeul părinților noștri.

Eu am fost aici. Eu am fost întotdeauna prezentă în istoria poporului român, strigă Biserica Ortodoxă, și odată cu ea strigă tot trecutul nostru creștinesc și românesc, toți moșii și strămoșii noștri, toți marii cărturari și voievozi, toți eroii și martirii poporului român, care au fost fii credincioși ai Bisericii Ortodoxe.

Aici am fost, este ecoul ce vine din adîncul istoriei și din adîncul sufletului fiecărui român. Aici am fost, strigă Biserica poporului român, Biserica noastră strămoșească, în care mulți lovesc acum, dar care, ca și în trecut și în viitor, va rămîne Biserica neamului nostru, care va servi cu credință spiritualitatea românească, cultura românească, unitatea sufletească a poporului român.

Cel mai sfînt și străvechi așezămînt românesc, Biserica Ortodoxă Română, rămîne și pentru viitor fidelă misiunii ei de a sluji lui Dumnezeu, precum și celor mai sfinte idealuri ale poporului român.

† JUSTINIAN CHIRA MARAMUREȘANUL
Episcop vicar

III. ICOANA ORTODOXĂ: chemare la rugăciune și sfințenie

„Iată, Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului" (Matei 28, 20)

Expusă într-un muzeu, icoana cheamă la studiu estetic sau la admirația artistică. Aflată, însă, în biserică, adică în contextul celebrării liturgice și al mărturisirii credinței care i-a dat naștere, icoana cheamă la rugăciune! În muzeu, icoana ne reamintește de artistul care a făcut-o, în biserică ea ne amintește în primul rînd prezența spirituală a Aceluia ce este reprezentat pe ea, a lui Hristos-Domnul care a făgăduit: „Eu cu voi sînt în toate zilele pînă la sfîrșitul veacurilor" (Matei 28, 20).

1. Folosirea icoanelor în cultul ortodox, ca de altfel și a simbolului sfintei cruci și a altor simboluri liturgice întărește sau intensifică și mai mult *caracterul de memorial* (pomenirea) al celebrării euharistice hristocentrice: „Faceți aceasta *întru pomenirea Mea*" (I Corinteni 11, 24) — a spus Mîntuitorul Iisus Hristos cînd a instituit Cina cea de taină sau Euharistia. Atît icoana Cinei de taină care se află așezată în partea centrală a iconostasului sau în altar, precum și icoana răstignirii sau crucea care se află în spatele Sf. mese a altarului susțin comunitatea liturgică prin actualizarea a ceea ce a făcut Hristos, deoarece ele reprezintă în culori și imagini același mesaj care este cuprins în cuvîntul citit al Evangheliei. Așadar, iconografia are o funcție de anamneză sau de memorial actualizator al Persoanei lui Hristos și al actelor săvîrșite de El în istorie. Icoana este deci un „aide-mémoire", un ajutor în aducerea aminte de Hristos și de actualizare a prezenței și iubirii Sale pentru lumea creată de Dumnezeu. Iar această aducere aminte și actualizare a iubirii lui Dumnezeu pentru noi trezește în noi sentimentul de recunoștință și de laudă adus lui Dumnezeu. Icoana este deci memorial actualizator al lui Hristos care ne îndeamnă la recunoștință și mulțumire, adică la Euharistie, ca lucrare sfîntă de mulțumire a Bisericii; de altfel, în grecește cuvîntul euharistie înseamnă mulțumire.

Icoana devine astfel un *antidot împotriva uitării iubirii lui Dumnezeu față de lume* și îndepărtării de El. De aceea, credincioșii ortodocși nu limitează prezența icoanelor la biserică, la locașul de cult, ci ei le expun și le cinstesc și în casele lor, pentru a continua oarecum, celebrarea memorialului actualizator de recunoștință arătată lui Hristos pentru darul vieții și al mîntuirii. Multe case creștine ortodoxe au în colțul dinspre răsărit al camerelor de locuit un fel de mic iconostas, ceea ce face ca familia să fie înțeleasă ca o „ecclesia domestica", adică o biserică familială.

2. Astfel, memorialul liturgic actualizator pe care îl susțin și îl intensifică icoanele din biserică nu este o simplă amintire a unui fapt istoric *trecut*, ci memorialul sau pomenirea, cu frică sfîntă, credință și dragoste, *a Persoanei vii*, prezente a lui Hristos cel înviat din morți, *prezent* în Biserica Sa prin Sfîntul Duh, pînă la sfîrșitul veacurilor.

Icoana amintește deci Bisericii că Hristos *este prezent* în mijlocul ei, al comunității euharistice sau liturgice adunată în numele lui (Matei 8, 20; 18, 20). Această prezență pnevmatică sau harică, adică în Sf. Duh, a lui Hristos este sugerată sau indicată de către icoana Lui, care deși este arătată imediat ochilor trupești vizează totuși pe cei sufletești ai credinței. Ochii trupești văd chipul lui Hristos, pentru ca inima să sesizeze prezența iubitoare a Persoanei Lui. *Icoanele sînt venerate ca ferestre spirituale vizibile ale prezenței nevăzute a lui Hristos.* Icoana nu este Hristos însuși, dar amintește că Hristos ne caută *aici și acum* sau că este pururea prezent în lume și că dorește să intre în relație personală vie, spirituală și iubitoare cu cei care-L acceptă prin credință și botez ca Domn și Mîntuitor. De aceea, atitudinea cea mai adecvată în fața icoanei este *rugăciunea*, în credință și dragoste. Icoana este deci *apel la rugăciune*, iar intensitatea acestui apel depinde de receptivitatea noastră față de Sfîntul Duh, căci numai în Sf. Duh icoana lui Hristos ne trezește conștiința prezenței lui Hristos și ne sensibilizează inima pentru un răspuns sau o întîlnire cu El. Așadar, icoana face parte din pedagogia harică a credinței întrucît ea sensibilizează sufletul pentru întîlnirea personală, „față către față" cu Hristos. *Icoana evocă pe Hristos, pentru ca omul să-L invoce.* Icoana reamintește credinciosului și Bisericii întregi, că, deși înălțat la ceruri, Hristos cel răstignit și înviat este tainic prezent acolo unde numele Său este chemat. Icoana reamintește că fața lui Hristos rămîne mereu îndreptată spre lume, deși ea nu este văzută de ochii trupești; și, de fapt, El nu ne arată acum în toată slava Sa ochilor fizici pentru a nu exercita nici o presiune asupra libertății umane. Icoana sugerează fizic prezența *spirituală* a lui Hristos, dar lasă în același timp posibilitatea de a răspunde liber sau de a refuza relația cu Hristos. Și aceasta deoarece, pînă la venirea Sa în slavă ca judecător al lumii, prezența lui Hristos în Biserică și în lume rămîne totuși o prezență spirituală smerită, oarecum voalată în haina unei absențe fizice vizibile voită de El, pentru că trupul Său numai aparține lumii trecătoare. În acest sens, icoana ortodoxă este expresia unei teologii a prezenței lui Hristos și a comuniunii cu El în Sfîntul Duh, care respectă libertatea umană de a răspunde sau nu la apel. În icoana ortodoxă, slava lui Hristos este sugerată, prin aureolă și prin lumina aurită a fondului icoanei, dar ea nu se impune coplesitor, ci rămîne o „lumină lină" care invită la credință și rugăciune liberă, la un răspuns spontan, la o dăruire de sine neforțată. Deși icoana nu este sacrament sau una din cele șapte Taine ale Bisericii, ca de pildă Euharistia, totuși ea invită la experienta comuniunii spirituale cu Hristos: *prin rugăciune.* Ea este un ajutor în actul rugăciunii înțeleasă ca vorbire cu Hristos sau ca relație intimă față către față cu El.

Între icoană și Euharistie există o diferență, deși ambele țin de experiența pnevmatică a lui Hristos în Biserică.

Dacă icoana este doar *simbol* sau *memorial* evocator al prezenței spirituale a lui Hristos, căci *materia ei nu devine Trupul lui Hristos,* Euharistia este *act sau lucrare* prin care Hristos însuși se dăruiește și se comunică celor ce se împărtășesc în mod *tainic — sensibil* cu El, adică cu Trupul și Sîngele Său spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Icoana ne *amintește* că Hristos se află prezent, nevăzut, *în fața noastră,* în timp ce prin împărtășirea euharistică Hristos se dăruiește nouă în mod tainic-sensibil, (adică mistic-material) pentru ca prin Trupul și Sîngele Său să devină *interior nouă,* pentru ca viața Lui să devină viața noastră. Icoana ne îndeamnă să fim *închinători lui Hristos,* în timp ce Euharistia ne face *purtători de Hristos* (Ioan 6, 56—57), pentru ca cei ce cred în El să devină, prin lucrarea Sf. Duh, *icoane vii* ale lui Hristos în lume și în Împărăția cerurilor; în măsura în care iubirea și viața lui Hristos sînt transparente în iubirea lor față de Dumnezeu și față de aproapele. De altfel, *sfinții sînt icoanele cele mai vii* ale lui Hristos. De aceea, cînd Biserica cinstește pe sfinți, preamărește, de fapt, lucrarea și prezența harică a lui Hristos în ei (2 Tes. 1, 10—12). Din acest motiv, sînt cinstite și icoanele sfinților.

Inimile pline de prezența spirituală a lui Hristos sau a Duhului Său văd icoana lui Hristos tot mai mult ca pe o fereastră *către Hristos* și nu ca pe un zid despărțitor care s-ar interpune între credincios și Hristos, și nici ca pe un idol care, de fapt, îndreaptă pe credincios *spre alți dumnezei,* decît spre singurul Dumnezeu adevărat descoperit *prin și în Hristos* (Ioan 17, 3).

Desigur, sînt momente și împrejurări cînd credința puternică și practica intensă a rugăciunii se pot realiza și fără icoane, atunci cînd ele lipsesc, așa cum ne arată experiența unor asceți ortodocși din pustie. Totuși, negarea legitimității folosirii icoanelor, pe motivul interdicției veterotestamentare și refuzul cinstirii sau venerării sfinților icoane, apar, din punct de vedere ortodox, ca o negare indirectă a Tainei întrupării lui Hristos, o mutilare a memoriei vizuale a credinței apostolice a Bisericii și o incapacitate de a accepta lucrarea divină a harului sfinților prin materie. De altfel, este semnificativ faptul că acolo unde a fost respins cultul icoanelor a fost pusă în discuție și prezența reală a lui Hristos în Euharistie și necesitatea invocării Sf. Duh pentru prefacerea piinii și vinului în Trupul și Sîngele Domnului. Cu alte cuvinte, dificultatea cinstirii sf. icoane ține și ea de o deficiență pnevmatologică, în viața Bisericii, proprie unui creștinism supra intelectualizat, în care limbajul conceptual și verbal-moralist elimină încetul cu încetul limbajul simbolic-vizual și duhovnicesc-eshatologic sau tainic-sacramental al credinței. De aceea, pentru Ortodoxie, care refuză un astfel de reducționism, icoana întreține și intensifică viața de rugăciune nu numai a celor începători sau neștiutori de carte, ci și a celor înaintați în viața spirituală de comuniune cu Hristos.

Protos. *Daniel Ciobotea*

Clipe de revoluție la SIBIU

Trecerea ireversibilă a timpului ne îndepărtează tot mai mult de acele miraculoase zile ale Revoluției române din 21—22 Decembrie 1989, însă memoria lor, scăldată în sîngele martirilor „căzuți pentru Libertatea și Dreptatea poporului român" nu va dispărea niciodată. Eroii în veci nu vor fi uitați! De aceea ne-am gîndit să încredințăm paginilor Telegrafului Român, cîteva file de cronică din acele zile, pentru ca ele să constituie o fărîmă de informație — din multitudinea celor care se vor mai scrie — pentru viitoarea istoriografie autentică a măreției Neamului românesc.

Cu ce altceva am putea începe aceste rînduri de reportaj de Revoluție, dacă nu cu chemarea ei inițială: „Azi la Timișoara, mîine-n toată țara!" — chemare pornită ca o ștafetă de maraton din orașul erou. Au trecut totuși cîteva zile pînă la receptarea ei și asimilarea ei în conștiința comună a oamenilor.

Sibiu, 21 Decembrie 1989. O zi de joi însorită de decembrie, în care parcă un glas tainic șoptea fiecăruia: „Dumnezeu este cu voi!". În jurul orei 7,45 trecînd spre serviciu am observat pe geamul vitrinei unui magazin inscripția scrisă evident în graba lucrului — cu vopsea albă: „Vrem mîncare!" Era primul semnal al Revoluției, pe care-l întîlneam. Am grăbit pașii spre centru trecînd prin fața Hotelului „Continental". Pe trotuare tot mai multă lume mergînd mai alertat ca de obicei, majoritatea îndreptîndu-se undeva spre centrul orașului. Prin intersecția de la magazinul Dumbrava treceau camioane și autobuze de călători fără pasageri, care aveau scris pe parbrize și geamuri laterale chemări revoluționare: „Jos Ceaușescu", „Jos Dictatorul", „Jos Tiranul". Era stupefiant, amețitor și chiar înfricoșător. Șoferii goneau, probabil pentru a fi văzuți de cît mai mulți trecători, răspîndind în felul acesta chemarea la revoluție. Urc spre hotelul Bulevard prin fața căruia circulația pietonală se întetise de-a-binelea, iar în fața magazinului alimentar Bulevard era masat un grup de oameni. M-am gîndit să mă duc să văd „ce se dă". Pe marile geamuri ale magazinului altă chemare: „Vrem mîncare și Jos Ceaușescu". Chiar așa era scris, tot în grabă cu vopsea albă. Din discuțiile cu unii trecători am aflat că la marile uzine sibiene Balanța și Independența au fost răspîndite, în cursul schimbului de noapte, manifeste care chemau la demonstrație și grevă generală pentru ziua de joi 21 decembrie. Același lucru se făcuse și la uzina mecanică Mîrșa. Așadar muncitorii erau în acțiune!

Ora 9. Pe străzi, trotuare, tot mai multă lume umblînd haotic, fără direcție precisă. Ies în fața Catedralei cu intenția de a mă îndrepta spre Consiliul județean unde presupuneam că va avea loc demonstrația, însă din stradă observ o coloană înaltă de fum negru care se ridica din direcția Pieței Republicii — inima orașului — și mă duc într-acolo. Pe toate străzile de acces în piață mulțimea era densă, iar în mijlocul pieței, liberă de lume, ardea o mașină Aro, întoarsă cu roțile în sus. Trotuarele de jur împrejurul pieței erau ticsite de oameni, însă grupul cel mai masiv se afla în stînga statuii lui Gh. Lazăr și în spatele acesteia pînă spre clădirea CEC-ului. Multe femei, femei tinere, unele plîngeau, altele strigau îndîrjite lozincile revoluției: „Noi sîntem poporul", „Jos tirania", etc. Soarele inundase piața.

Nu știu cît m-am învîrtit printre oamenii de pe trotuarul din fața cofetăriei Perla — cinci, poate zece minute, timpul era condensat — cînd observ deodată intrarea în piață a trupelor, venind dinspre Lic. Gh. Lazăr și aranjîndu-se în aliniament de tragere, soldat lîngă soldat, pe toată întinderea pieței. Înaintau încet cu țevile puștilor automate îndreptate în sus. Doi tineri aflați în imediata apropiere a aliniamentului militar au țîșnit în fața plutonului cu mîinile ridicate în semn de non-violență, însă în acel moment s-a tras prima salvă de avertisment în aer. Cei doi căzuseră pe pavaj în fața statuii dascălului românilor. Erau deci primele victime ale revoluției sibiene, împușcați pe la spate de nu se știe cine, nu de soldați. S-a auzit de peste tot: i-au împușcat, i-au împușcat! — și un mare grup de femei și tineri, țîșnind din gangul dinspre Arhivele Statului, aleargă în fața soldaților încercînd să ajungă la cei căzuți. Dispăruse orice teamă, chiar și cea de moarte.

Mulțimile se adunau de peste tot, începeau să vină spre centru coloanele formate în marile întreprinderi sibiene. Toți cu lozinci pregătite în grabă, scrise pe pînză albă sau roșie pe care se putea citi: „Libertate", „Jos Tiranul", etc., iar de pe drapele era decupată stema republicii.

Orele 12,30. Mă deplasam cu autoturismul la gară. În intersecția de la Trei Stejari întîlnesc coloana demonstranților de la Independența II și Balanța II; Erau circa 1.300 persoane — care se deplasau în direcția Spitalului județean. Scandau „veniți cu noi!" Mă întorc de la gară pe același traseu întîlnind de data aceasta coloana în intersecția mare de la spital. Parcursese așadar cca 1 km de drum, însă numărul participanților era deja de 5—6 mii de suflete. De unde se vor fi strîns atîția, pe un traseu atît de scurt? Și o puzderie de copii pe margini, trimiși cu insistență de către maturi acasă — dar nu se duceau. Cîteva mașini din față au oprit în intersecție pentru a lăsa puhoiul să treacă. Am oprit și eu, am coborît și am pornit cu ei — nu exista altă alternativă.

Orele 15,00. Consiliul județean, înconjurat încă din primele ore ale zilei de blindate și cordon de soldați, întîmpină o coloană de demonstranți care veneau dinspre hotelul Bulevard. Poate era prima coloană care reușise performanța. Tensiunea se simțea în întreaga atmosferă. Ce vor face soldații? Vor trage? Unii încercau să șovăie, soțiile de pe trotuare strigau disperate soților din coloană să nu se apropie de clădire. Însă coloana înainta abordînd cu toată hotărîrea chemarea către armată: „fără violență", „noi sîntem poporul"!. Și iată-i ajunși în fața clădirii. Se opresc și-și strigă năduful inimilor lor încarcerate. O mașină amfibie blindată iese cu toată viteza din strada Justiției și încearcă să izbească cu trupu-i greu în masa demonstranților, care nu aveau spațiu de refugiu. Se produce totuși un gol în fața amfibiei și aceasta își continuă apoi drumul prin mulțime în salturi, fără să producă victime. Coloana părăsește poziția cucerită fiind condusă de cîțiva bărbați și de două femei înimoase care marcau traseul de urmat cu... făină albă de grîu presărată pe asfalt. Da, cu produsul deficitar în „epoca de aur" — numit: făină de grîu.

Orele 22,00—23,00. Manifestația continuă încă în tot orașul.

Vineri 22 decembrie — ziua izbînzii prin holocaust. La orele 8 dimineața o mare mulțime era deja adunată în fața Casei Armatei și pe bulevard înspre Consiliul județean. O amfibie blindată urcă în goană pe panta de la Bulevard și în plină viteză cotește spre casa Armatei pentru a se înfige, probabil, în mulțime. Cîțiva bărbați de la marginea mulțimii se întorc spre vehicolul blindat, ridică mîinile în semn de non-violență ca și cum ar fi vrut prin puterea mîinilor și a piepturilor lor goale să apere mul-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. *V. Bunea*

Copilul și mama

de Ion Băilă

„Mamă" întreabă copilul,
„Mamă, este Dumnezeu?
„Mie mi s-a spus că este,
„Dar eu vreau cuvîntul tău".

„Și eu am crezut că este,
„Dar acum cred și mai mult.
„Chiar de mi-ai fi spus că nu e
„Nu puteam să nu te-ascult".

Ochii mamei rourează,
Lacrima din ei îi pică.
„Este, dragul mamei, este!"
Mai mult n-a putut să zică.

Drept aceea mame bune
Grijă-aveți ce-i de vorbit,
Căci cuvîntul vostru-n inimi
Prea adînc va fi sădit.

Din volumul „Pe sub arini", p. 61)

IN MEMORIAM

Episcop D. ALBERT KLEIN

În data de 8 februarie 1990 a trecut la cele veşnice Eminenţa Sa D. Albert Klein, Episcopul Bisericii Evanghelice C.A. din România.

Trista veste a fost primită cu multă durere şi de către Biserica Ortodoxă Română, care a avut în Eminenţa Sa un prieten sincer şi apropiat.

Adormitul în Domnul s-a născut în anul 1910, la Sighişoara.

După ce a studiat Teologia şi Ştiinţele Naturii la universităţile din Marburg, Cluj, Tübingen şi Berlin, a activat ca profesor la Liceul „Brukenthal" din Sibiu. În 1946 devine preot, slujind la parohiile Dobîrca şi Petreşti, iar mai apoi ca protopop şi prim preot la Sebeş-Alba şi Braşov.

Datorită temeinicei pregătiri şi aleselor însuşiri morale, în 1969 este chemat la înalta demnitate de episcop.

În răstimpul celor 21 de ani de cînd a condus destinele Episcopiei Evanghelice C.A. din România, adormitul în Domnul a înscris în viaţa acesteia înfăptuiri remarcabile. A lucrat „cu timp şi fără timp" la continua înflorire a vieţii spirituale a credincioşilor, înfruntînd adeseori opreliştile impuse de dictatură.

Din îndemnul şi sub conducerea sa au fost dăruite Bisericii pe care a condus-o o nouă rînduială liturgică şi o nouă carte de cîntări bisericeşti. A întreprins vizite pastorale în toate parohiile evanghelice din ţară, propovăduind cuvîntul lui Dumnezeu şi interesîndu-se de situaţia enoriaşilor şi a slujitorilor. O atenţie aparte a acordat învăţămîntului teologic, preocupîndu-se de creşterea calitativă a muncii instructiv-educative în cadrul Institutului Teologic Unic, ramura Sibiu. De numele episcopului Albert Klein se leagă şi apariţia în urmă cu 18 ani a foii „Kirchliche Blätter", important mijloc de informare a preoţilor şi credincioşilor asupra învăţăturii de credinţă, a istoriei şi activităţii trecute şi prezente a propriei lor Biserici.

Pe plan ecumenic, episcopul Albert Klein s-a impus ca o personalitate ale cărei merite au fost unanim recunoscute. A fost membru în Comitetul Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi în Comisia de Studii a Federaţiei Mondiale Luterane.

Cu Biserica Ortodoxă Română a promovat cele mai strînse relaţii de colaborare. A fost prieten al ierarhilor şi slujitorilor Bisericii noastre.

Pentru toţi cei care l-au cunoscut şi preţuit, episcopul Albert Klein rămîne o figură luminoasă de slujitor bisericesc, dăruit cu toată fiinţa misiunii sale.

Slujba religioasă de prohodire a rămăşiţelor pămînteşti ale episcopului Albert Klein a fost oficiată marţi, 13 februarie 1990, în catedrala Episcopiei Evanghelice C.A. din Sibiu.

Din partea Mitropoliei Ardealului şi a întregii Biserici Ortodoxe Române au fost transmise condoleanţe Consistoriului Superior al Bisericii Evanghelice C.A. din România şi familiei îndoliate.

Dumnezeu să-l odihnească în latura drepţilor!

Pr. prof. *D. Abrudan*

CINSTIRE

Evenimentele dintre 16—22 decembrie 1989 s-au înscris în Istoria României cu dimensiunea şi măreţia marilor fapte ale luptătorilor de pe cîmpurile de bătălie.

Dacă prin luptele de la Oituz, Mărăşti şi Mărăşeşti generaţia primului război mondial a asigurat românilor dreptul la deplină unitate politică, generaţia tînără de azi a redeschis larg poarta Europei în care să intrăm cu conştiinţa forţei morale şi a demnităţii recîştigate.

Prin curajul lor civic tinerii de acum au reeditat Mărăşeştii României de la acest sfîrşit de veac.

Dar măreţia îşi are marile sale drame şi adîncile ei dureri.

Ele trebuiesc vindecate.

De aceea:

Celor ale căror suflete s-au îndreptat ca vestitori nemuritori de biruinţă către Zamolxis, le datorăm cinstirea de eroi;

Celor cărora Dumnezeu le-a hărăzit supravieţuirea, li se cuvine recunoştinţa noastră;

Invalizii şi urmaşii celor căzuţi se cade a fi ocrotiţi prin lege după principiile Statutului Invalizilor, Orfanilor şi Văduvelor de război;

Aceeaşi dreaptă şi omenească ocrotire să o dăm urmaşilor ziariştilor din alte ţări, ce au venit la noi cu generozitatea tinereţii, să realizeze o epopee singulară din această frămîntată parte a Europei ce-şi caută calea regăsirii şi a echilibrului moral.

Scrisoare de sub Cetăţile dacice din Munţii Orăştiei, de la un
Veteran — invalid de război
Viorel Cugereanu
Cavaler al „Ordinului Mihai Viteazul"

● **Oricine va face voia Tatălui meu Celui din ceruri, acela îmi este şi frate şi soră şi mamă** (Matei 12, 50)

● **La înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită nimeni, ci vor fi toţi ca îngerii lui Dumnezeu din Cer** (Matei 22, 30)

● **Fericiţi sînt ochii care văd ceea ce voi vedeţi** (Luca 10, 23)

„REVOLUŢIA CEA MARE"

Soarele libertăţii care a răsărit atît de strălucitor pe bolta pămîntului nostru străbun, prin revolta întregului popor îndeosebi a neînfricatului nostru tineret şi jertfa martirică a atîtor vrednici fii şi fraţi de-ai noştri, între altele ne-a dat posibilitatea să repunem în lumină, oricînd şi oriunde, adevărurile de nezdruncinat ale moralei creştine şi, în general, ale învăţăturii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Parcă nu ne vine a crede cînd auzim la radio şi televizoare, cînd citim în presa din aceste zile, cuvinte ca: Dumnezeu, credinţă în Dumnezeu, biserică, creştinism, fapte bune etc., care erau cu totul prohibite în vocabularul oficial de dinaintea Revoluţiei. Adesea ele erau limitate chiar şi în presa noastră bisericească. Puţini cititori ai Telegrafului Român ştiu de pildă că în tipografia noastră mitropolitană nu aveam voie să tipărim invitaţii de nuntă, în care să apară cuvintele: biserică şi cununie religioasă, din care motiv am refuzat să le mai tipărim.

Făclia adevărurilor dumnezeieşti ale Bisericii a fost însă ţinută mereu aprinsă în bisericile noastre parohiale, în aproape toate bisericile noastre parohiale, de către toţi fiii buni ai Bisericii şi cu deosebire de către marele număr de preoţi care şi-au înţeles permanent înalta lor menire, cu convingerea nestrămutată că *„adevărul rămîne şi este tare în veac"* (III Esdra 4, 38).

Ba mai mult, mulţi preoţi, foarte mulţi preoţi din întreaga ţară şi-au riscat libertatea, fiind sancţionaţi de autoritatea civilă prin amenzi mari, sistarea salariilor, precum şi în alte chipuri, pentru că au îndrăznit să se abată de la autorizaţiile, cu greu obţinute şi ele, de reparaţii ale bisericilor lor, pe care din pricini binecuvîntate le-au transformat în biserici noi.

Se va ivi poate prilejul să ne povestească prin cîte a trecut de pildă venerabilul preot Nichifor Todor din Sibiu, care şi-a pierdut funcţia de protopop pentru că, ajutat de obştea cea mare a credincioşilor, a ridicat o biserică de toată frumuseţea în cartierul „Trei Stejari" din Sibiu, sau părintele Gheorghe Gaşpar, pe care nu odată l-am văzut cu ochii în lacrimi hărţuit în fel şi chip pentru că a îndrăznit să facă acelaşi lucru în Cisnădie, ori părintele Mihai Apafi din Lădăuţi, prot. Sf. Gheorghe, mult timp fără salarizare şi cu decizia de demolare a bisericii noi, pe care însă credincioşii de aici au apărat-o cu piepturile lor goale de cei ce au venit să execute decizia menţionată, sau părintele Ioan Comşulea din Braşov, ori părintele Simion Solovăstru din Podul Olt, prot. Sf. Gheorghe, sau părintele I. Marin de la Vurpăr, prot. Sibiu şi atîţia alţii, ca să ne referim numai la cîteva exemple din Arhiepiscopia Sibiului. Aşa se explică faptul că zorii libertăţii au fost întîmpinaţi cu atîta entuziasm de preotii noştri şi mîna de ajutor pe care au dat-o încă din zilele Revoluţiei preoţi ca Isidor Berbecaru din Botiza — Maramureş, Valeriu Ramba din Lisa — Făgăraş şi atîţia alţii, fără să mai vorbim de sumele de bani pe care preoţii şi credincioşii noştri le-au depus în contul Libertatea 1989, aproape 5 milioane pînă în clipa de faţă în Arhiepiscopia Sibiului, iar în întreaga Patriarhie Română aproape 130 milioane lei.

Prin voia şi ajutorul Celui Atotputernic, a sosit şi ziua sfîntă a libertăţii, cînd zidirea unei biserici, acolo unde este necesară, nu mai este o problemă, şi trebuie să mărturisim cu bucurie că acest lucru a şi început în multe parohii. Problemă este acum, o foarte serioasă problemă este însă zidirea bisericilor noastre lăuntrice, este munca uriaşă de a ajuta credincioşii noştri să redevină oameni, să se regăsească pe ei înşişi cei adevăraţi, să-i ajutăm să gîndească cinstit şi curat, să-i ajutăm să spargă şi să spargem cu toţii carapacea hidoasă a dublicităţii, să-i ajutăm să elimine otrava spirituală inoculată în ultimele decenii, a sosit ziua în care cu adevărat să ne lepădăm de „omul cel vechi", de omul păcatului, şi să ne îmbrăcăm în hainele luminoase ale virtuţilor noastre străbune, creştineşti, ca chipul lui Dumnezeu să crească neîncătuşat în fiecare dintre noi şi să umblăm cu hotărîre „întru înnoirea vieţii" (Rom. 6, 4), la care Biserica creştină ne cheamă de două mii de ani.

„Oamenii nu se schimbă de la o zi la alta — scria, întemeiat, dl. Romulus Rusan în România liberă din 9 ianuarie a.c. Cei obraznici nu vor obosi să fie obraznici, cei ipocriţi, ranchiunoşi sau carierişti nu vor înceta să fie în sinea lor ceea ce au fost din totdeauna. Mincinoşii nu vor spune dintr-odată adevărul şi n-o să ne închipuim că hoţii, chiar dacă pe moment mai precauţi, se vor resemna de la o zi la alta să-şi facă meseria. Insidioşii vor continua şi ei să-şi toarne veninul", venin care cu durere constatăm că se revarsă pe de-a rîndul, din nefericire, în dauna vieţii noastre obşteşti.

De aceea, în aceste clipe de început de eră nouă pentru Ţara noastră socotim ca extrem de actual ceea ce doctorul fără de arginţi, poetul, omul cu suflet mare, Vasile Voiculescu, numea imediat după primul război mondial: *„Revoluţia cea mare"*, arătînd cititorilor săi de atunci că „binele nu răsare din senin, ca stelele pe cer sau florile pe răzoare", că „nu putem aduce pe lume marea revoluţie, biruinţa binelui asupra răului decît înfăptuind-o mai întîi în noi înşine".

Menţionînd vremurile „prielnice pentru o adîncă schimbare lăuntrică" din timpul său, medicul şi poetul şi creştinul Vasile Voiculescu ne cheamă şi pe noi, cei de astăzi, vremuri „prielnice" avînd şi astăzi „să ne coborîm în adîncul nostru... şi să ne îngrijim de noi un ceas măcar, cercetîndu-ne ce bine am făcut şi cum am întretinut mostenirea ce avem de la Tatăl nostru din cer. Să ne întrebăm cu grijă cît adevăr am adunat şi cît am semănat, cîtă lumină am strîns şi am răspîndit, ce bunătate am împrăştiat. Să ne reculegem şi să cîntărim cum ne-am răsplătit părinţii, cît ne-am iubit fraţii, cum ne-am învăţat copiii, cum am uşurat măcar de greutatea unui fir durerea omenirii. Şi după răspunsul cinstit ce-l vom da la această înfricoşată înfăţişare, să ne apucăm de îndreptare în lăuntru nostru, aşezîndu-ne viaţa proprie pe noile temelii ce le vom fi găsit în adîncurile astfel săpate" (cf. pr. Gabriel Cocora: O „predică" a poetului V. Voiculescu, în Îndrumătorul bisericesc, editat de Episcopia Buzăului pe anul 1982).

Să declanşăm, aşadar, cu toţii, cler şi credincioşi deopotrivă, de la vlădică pînă la opincă, în fiinţa noastră lăuntrică, eliberată de apăsările pe care le-am trăit, *„revoluţia cea mare"*, ca una dintre marile porunci ale ceasului de faţă.

Arhid. *Gh. Papuc*

(Continuare din pag. I-a)

trataţi ca cei mai sănătoşi oameni, puşi de uneltele regimului să facă în comune de caraulă noaptea (un mare mutilat cu picior de lemn) sau unui orb din Aciliu, care avînd o singură oaie i s-a pretins să contracteze 2 kg de lînă.

Veteranii de război au fost obligaţi să contracteze cu statul carne, lapte, ouă, lînă indiferent dacă au avut posibilitatea să crească o vită sau o pasăre la curtea lor, unii au fost pur şi simplu evacuaţi în cadrul faimoaselor planuri de sistematizare şi mutaţi în clădiri absolut insalubre şi total necorespunzătoare. Locuinţele devenite libere în urma plecării unor familii definitiv din ţară, au fost cu predilecţie date unor aşa-zişi activişti de partid, iar nicidecum unor invalizi sau văduve cu copii, care dacă au protestat au fost pur şi simplu invitaţi la „Securitate".

O pată pe filele istoriei

În mine rămîne trează învăţătura primită în Şcoala Militară, că: „Armata este scutul ţării contra duşmanilor din afară şi a dezordinei din lăuntru".

Cei ce citiţi aceste rînduri să aveţi încredere în oastea ţării, pentru că cu tot tratamentul vitreg la care fostul regim a pus pe spinarea veteranilor de război, în zilele fierbinţi ale revoluţiei din decembrie 1989, mulţi veterani s-au prezentat la unităţi militare pentru a-şi oferi puterea lor de muncă.

Cu toate acestea chiar pe plan local veteranii nu au fost întrebaţi dacă au ceva doleanţe în legătură cu ajutorarea lor, iar la intervenţiile lor sporadice şi individuale nu au primit nici cel puţin un răspuns. La intervenţia Comitetului Veteranilor ca celor bătrîni şi bolnavi să li se creieze posibilitatea de a ajunge mai uşor la 1 kg de carne, cum aveau diabeticii, s-a primit răspunsul că cei bolnavi să se **ducă la medic!**

Dragi tineri! Am înşirat toate aceste „tratamente" la care au fost supuşi veteranii de război, ca să le cunoaşteţi, dar în acelaş timp să vă fie şi un îmbold să duceţi în continuare lupta pînă la capăt, pentru că nefiind terorizaţi pe diferite căi de clan aveţi forţa morală şi puterea fizică de a dobîndi mari şi frumoase victorii în construirea României Democrate, făcînd-o bogată înfloritoare şi puternică. Lupta e grea şi trebuie pusă pînă la capăt.

Peste voi nu se va aşterne vălul uitării ca peste veteranii celui de al doilea război mondial. Acum în Ţara Românească e stăpîn poporul şi Poporul NU UITĂ!

Trăiască Libertatea

Clipe de revoluţie la Sibiu

(Continuare din pag. a 3-a)

ţimea de confraţi aflaţi în spatele lor. Desigur că piepturile lor n-ar fi putut opri fortăreaţa blindată, dar a oprit-o duhul lor şi comunicaţia telepatică cu cei din interiorul fortăreţei blindate. Erau toţi români! Din turela amfibiei apare comandantul acesteia, care şi el ridică mîinile în semn de non-violenţă. Victorie! Prima cucerire a revoluţiei! Amfibia se retrage şi parchează cu spatele pe platoul din faţa Consiliului municipal. Urale! „Trăiască Armata Română"! „Armata e cu noi!" răsuna din toate piepturile. Aplauze din toate părţile. Un cetăţean din mulţime îşi scoate batista albă şi o pune pe faţa masivului blindat, iar altul, *„înarmat"* doar cu o garoafă roşie, — de unde o fi avut-o? — o înfige în oglinda retrovizorie a acestuia. Mulţi dintre cei care mă cunoşteau, în special femei, mă întreabă: „Părinte, voi ce faceţi? De ce nu trageţi clopotele la biserică?" Le-am promis acolo în stradă, că li se va îndeplini doleanţa.

Orele 9. Pe strada Mitropoliei intră prima mare coloană de demonstranţi condusă de tineri muncitori. În faţa Catedralei se opresc, mulţimea îngenunchează, se roagă lui Dumnezeu pentru ocrotire şi izbîndă, cîntă colinde, aprind lumînări şi porneşte apoi spre Piaţa centrală a oraşului. Mă aşez acestei prime coloane care trece prin faţa blindatelor şi cordoanelor de soldaţi postaţi în faţa Băncii Naţionale, Poştei şi apoi a celor din faţa clădirii CEC-ului şi Muzeului Brukenthal. Mulţimea dădea soldaţilor cozonac, prăjituri de casă, ţigări şi bineînţeles mult repetata ştire că: „Armata e cu noi!" Coloana trece în deplină ordine şi conştiinţă revoluţionară, — cinste celor din frunte! — prin faţa cordonului de ostaşi aliniat pe trotuarul din spatele statuii lui Gh. Lazăr. Un transmisionist raporta prin staţia de radio-emisie asupra situaţiei. Reuşesc să surprind fraza: „Noi sîntem aici ţintă directă!" N-am înţeles la ce se referea; abia mai tîrziu mi-am dat seama că era vorba de cuiburile de mitraliori şi lunetişti teroriştii postaţi în podurile caselor de vis-a-vis.

Mulţimea cînta „Hora Unirii" şi în piaţă — pe întreaga ei suprafaţă — se încinge o horă mare a unirii şi unităţii adevărate. Alte şi alte coloane de demonstranţi intrau în piaţă venind tot de pe strada Mitropoliei după ce ceruseră ocrotirea lui Dumnezeu, în genunchi în faţa Catedralei.

Orele 10,30. În interesecţia de la Teatru, pe toate spaţiile mărginite de magazinul Dumbrava, hotelul Bulevard, hotelul Continental şi Casa de Cultură, mulţimea participa la marele miting revoluţionar al zilei. De pe copertina de la intrarea principală a Casei de Cultură fruntaşii revoluţionari anunţă mulţimii — erau cîteva sute de mii de oameni — programul revoluţionar al Consiliului Frontului Salvării Naţionale din judeţul Sibiu. Entuziasmul era de nedescris.

Însă... în jurul orei 13,30 începe represiunea, măcelul exercitat cu cele mai groaznice arme de război, asupra poporului neînarmat care nu înceta să strige „fără violenţă! fără violenţă!" Da, s-a tras cu gloanţe Dum-Dum care au luat prin surprindere chiar şi pe bravii ostaşi ai minunatei şi eroice Armate Române, apărătoare de nădejde a poporului. Dar aceştia au depăşit repede starea iniţială de şoc şi au început cu toată hotărîrea riposta armată cuvenită trădătorilor poporului şi lipitorilor care au supt sîngele vital al acestui neam.

În după-amiaza aceleiaşi zile şi pe tot parcursul zilei la 23 decembrie, Sibiul a trăit clipe tragice de război civil, cu jertfe şi distrugeri pe care cetatea noastră nu le-a cunoscut nici în timpul celor două mari conflagraţii mondiale.

Duminică 24 decembrie. Ajunul Sfîntului Crăciun. Luptele continuă peste tot. Se trage de pe acoperişuri, din poduri, din ferestrele apartamentelor de al blocuri, din turnurile macaralelor, de peste tot te pîndea moartea. Cu toate acestea, echipe voluntare de cetăţeni neînarmaţi ai oraşului, în special tineri (băieţi şi fete) controlau din proprie iniţiativă toate intersecţiile din oraş făcînd cu schimbul, pe bază de vecinătate. Abia mai tîrziu, în ziua de 25 decembrie, aceste echipe au fost întărite cu membri înarmaţi ai Gărzilor patriotice din întreprinderi. Am fost uluit, uimit şi mut cînd într-o intersecţie am fost oprit cu maşina de către nişte copii cu brasarde tricolore pe braţul sting, care mi-au făcut percheziţie corporală şi în maşină, căutînd... ştiau ei ce! Era o fetiţă de 7—8 ani, un băieţel tot atît de „matur" şi alţii de 12—14 ani. M-am supus „revoluţionarilor" şi-mi venea să-i sărut pe obrajii îngheţaţi, însă mi-era teamă să nu mi se lipească lacrimile de feţele lor serioase, maturizate.

Şi încă ceva. În ziua de 27 decembrie, — ceva mai friguroasă — ostaşului din tancul care asigura ordinea la morga Spitalului judeţean de unde oamenii îşi ridicau morţii, îi îngheţase mîinile pe puşca mitralieră. Sufla în ele ca să şi le încălzească. Un cetăţean, un OM din popor, îşi scoate mănuşile gata încălzite din mîini şi le dăruieşte ostaşului. Solidaritate, Omenie, tot ce vreţi! Asta da Revoluţie a poporului! Trăiască România Liberă!

ANUNŢ IMPORTANT

Membrii „ASTREI", activi pînă în 1948, sînt rugaţi să comunice urgent la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, telefon 924/17129, numele şi adresa, în vederea convocării unei apropiate întruniri.

P. C. preoţi din Ardeal şi Banat sînt rugaţi să identifice şi să-i pună în cunoştinţă de acest anunţ pe toţi cei care au avut calitatea mai sus menţionată.

În numele vechilor „astrişti" din Sibiu, semnează:

Pr. IOAN BEJU
Prot. SIMION RADU
IOAN MANIŢIU — meseriaş

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 138 Sibiu, 1 martie 1990 Nr. 9—10/1990

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

PĂSTORUL CEL BUN

Mîntuitorul şi-a împrumutat metafora *Păstorului*, fără îndoială, din viaţa de toate zilele. Păstoritul, ca şi pescuitul, erau ocupaţii curente în societatea vremii Sale. Folosind aceste metafore, adică aceste asemănări, se putea face uşor înţeles de ascultători, în viaţa cărora, de pildă, raportul dintre păstor şi turmă era familiar, şi putea fi uşor luat drept element de comparaţie pentru învăţături mai grele, mai complicate pentru minţile lor simple, dar setoase de învăţătură.

Cine nu ştia că existau păstori buni, care îşi iubeau turmele, care le apărau, le duceau la păşune bogată, şi la izvoare, dar erau şi păstori răi, năimiţi, care păzeau oile altora şi care nu puneau suflet nici în păzirea, nici în apărarea, nici în hrănirea şi adăparea lor.

Iată cum îl descrie Mîntuitorul pe păstorul cel bun: *„oile ascultă glasul lui şi el strigă oile pe nume... şi cînd scoate oile sale, merge înaintea lor şi oile merg după dînsul"* (Ioan X, 3—4) *„Păstorul cel bun sufletul său şi-l pune pentru oi"* (Id. v. 11). Pe de altă parte, năimitul nici măcar nu e considerat păstor în adevăratul înţeles al cuvîntului: *„iară năimitul, care nu-i păstor, şi nu i-s oile ale lui, cînd vede că vine lupul, lasă oile şi fuge, şi lupul le răpeşte şi risipeşte oile"* (Ioan X, 12).

Mîntuitorul s-a numit pe Sine *„Păstorul cel bun"* şi s-a dorit exemplu şi model pentru sfinţii Apostoli şi pentru urmaşii acestora, rînduiţi să păstorească obştea credincioşilor pînă la sfîrşitul veacurilor. Istoria ni-i arată pe ucenicii Domnului că n-au pregetat, ca şi Domnul lor, să-şi dea şi viaţa pentru propovăduirea şi apărarea credinţei. Căci rostul lor acesta a fost: să-L propovăduiască pe Hristos cel înviat din morţi, ca Fiu al lui Dumnezeu care s-a jertfit pentru păcatele oamenilor, răscumpărîndu-le toate vinovăţiile, începînd cu păcatul strămoşesc. *„Păstorul cel bun sufletul său şi-l pune pentru oi"*.

De-a lungul veacurilor, urmaşii sfinţilor apostoli, episcopii, preoţii şi diaconii ca ajutători ai lor, au preluat misiunea de păstori de suflete, fiindu-le încredinţată ca să-L propovăduiască pe Mîntuitorul şi învăţătura Sa şi, prin Sfintele Taine de El instituite, să îndrumeze sufletele pe calea mîntuirii.

Aş vrea să mă opresc un moment, aici, asupra păstorilor de suflete din vremea noastră. Ei sînt înnoirea vieţii sufleteşti a credincioşilor. Aceasta le-a fost misiunea din totdeauna şi tot aceasta le este şi astăzi, cînd sînt chemaţi s-o facă, punîndu-şi şi mai mult în valoare toate darurile pe care le-au primit de la Dumnezeu, priceperea şi harul sfinţitor şi învăţător. Ei au făcut-o şi în vremurile grele de aproape jumătate de secol de luptă împotriva credinţei, din partea unei puteri materialiste şi atee, care a dorit să-l scoată pe Dumnezeu din sufletele oamenilor şi al întregului nostru neam. Ei au făcut tot ce au putut, în ciuda şi luptînd cu piedicile care li se puneau la tot pasul ca să fie „păstori buni", să-L ţină viu pe Dumnezeu în sufletele credincioşilor şi să păstreze în viaţa lor tradiţiile strămoşeşti. Credincioşii, cu adevărată jertfelnicie, şi-au îngrijit bisericile şi au avut în preot pe „omul lui Dumnezeu", cum îl numeşte Sfîntul Pavel în Epistola către Timotei (II Tim. III, 17). Ei l-au avut în preot pe cel care le-a făcut botezurile, cununiile, înmormîntările şi toate celelalte slujbe cerute de rînduiala unei vieţi creştineşti. E ştiut de toată lumea că mulţi au fost opriţi de la închinarea la Dumnezeu, că multe slujbe au trebuit făcute în taină, că în general nu s-a îngăduit ridicarea de noi locaşuri de închinăciune, că viaţa religioasă a fost victima multor îngrădiri. Acolo unde unii păstori, pradă unor slăbiciuni omeneşti, nu s-au dovedit întotdeauna „păstori buni", credincioşii au fost cei dintîi care i-au chemat la rînduială, şi Biserica i-a îndrumat la îndreptare.

Păstorii cei buni, în ciuda tuturor îngrădirilor, **au rămas însă lîngă credincioşii lor,** şi toţi cei care s-au numărat printre aceştia, îşi vor lua plata de la Dumnezeu. Acum, fără îngrădiri, într-o ţară nouă, liberă, eliberată prin sînge de martiri, toţi păstorii de suflete trebuie să-şi desfăşoare din plinătatea vocaţiei lor preoţeşti misiunea duhovnicească de înnoire a sufletelor, căci iată ne-a dat Dumnezeu marea favoare de a o putea face liberi, în sfîrşit, fără teamă pentru nimeni, nici pentru credincioşi, nici pentru păstori, fără teamă de nimeni.

Intrăm în perioada Sfîntului şi Marelui Post. Un prilej anume rînduit de Biserică pentru înnoire sufletească, pentru curăţire prin mărturisire şi prin Sf. Împărtăşanie. Să răspundem chemării Bisericii. Fiecare preot să poată spune în conştiinţa sa: eu sînt păstorul cel bun, şi să fie una cu credincioşii săi în aşezarea duhovnicească: o turmă şi un păstor, fiecare la nivelul parohiei sale, pregătind astfel ziua cînd vom fi toţi creştinii de pretutindeni *„O turmă şi un Păstor"* (Ioan, X, 16).

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

CUI PRODEST?

Aceasta este întrebarea pe care oamenii de bine, îndeosebi clerul şi credincioşii Bisericii noastre strămoşeşti şi-o pun în faţa avalanşei de insinuări, invective pe care le aruncă asupra slujitorilor ei, îndeosebi asupra ierarhiei superioare. Cui folosesc atacurile pline de ură împotriva acelor slujitori care, aproape o jumătate de secol, în împrejurări deosebit de grele, s-au străduit să apere credinţa strămoşească, să mîngîie poporul şi să întreţină în suflete flacăra sfîntă a speranţei într-o dreptate ce trebuia să vie şi a venit, slavă Domnului!

Nu este în intenţia noastră de a polemiza cu cei ce, cu drept sau fără drept, se erijează în postura de judecători, chiar dacă ei sînt dintre slujitorii altarelor. Nu ne constituim în situaţia de apărători ai nimănui şi nici nu credem că cei vizaţi ar avea nevoie de apărători. O vor face ei singuri, dacă va fi nevoie, cu înţelepciunea şi capacitatea pe care o au. Dar e cu neputinţă să nu te tulburi sufleteşte văzînd cum sînt împroşcaţi cu noroi, cu o sadică plăcere, membrii Sfîntului Sinod. Ni se pare că se urmăreşte crearea unui decalaj între credincioşi şi între păstorii lor sufleteşti. „Bate-voi păstorul şi se vor risipi oile" — zice cuvîntul Scripturii.

Se pomeneşte azi tot mai mult de numele pastorului Tökes. El a fost prigonit şi pedepsit de episcopul lui. Am cercetat presa în

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

Grigore Ureche (400 de ani de la naştere)

S-a născut la 1 martie 1590. A învăţat în colegiul iezuit din Lembergul Poloniei, unde se refugiase tatăl său. Aci viitorul cronicar a prins gust pentru preocupările istorice. Mai tîrziu ajunge în Moldova mare spătar şi apoi mare vornic al Ţării de jos (1642). În această din urmă calitate şi-a scris cronica sa.

Este cea dintîi cronică românească care cuprinde evenimentele din Moldova de la descălecat pînă la a doua domnie a lui Aron Vodă (1359—1595). Cu această cronică începe perioada românească a istoriografiei noastre, deosebit de veche istoriografia slavonă.

Din „Predoslovie" aflăm izvoarele din care s-a inspirat cronicarul: „letopiseţul moldovenesc", cronica oficială a ţării; „scrisorile străine", adică cronicarii poloni, tradiţia păstrată din bătrîni, pentru partea finală a cronicei şi urmele istorice ale trecutului, în care citează Valul lui Traian.

Mobilul care l-a determinat să-şi scrie cronica sa este dragostea de patrie, de care va fi călăuzit în povestirea evenimentelor, respectarea adevărului, imparţialitatea şi consideraţia asupra izvoarelor istorice pe care le va întrebuinţa.

Concepţia istorică a lui Ureche este teologică. În faptele pe care le expune el vede mereu mîna lui Dumnezeu, a cărui voinţă supremă cîrmuieşte omenirea. Stăpînirea pămîntească este de drept divin. Idealul creştin al cronicarului se vede şi în chipul în care el priveşte raporturile dintre Domni şi supuşii săi — supunere din dragoste şi nu din frică.

După Gr. Ureche istoria are rol de educare a prezentului, prin trecut, în vederea pregătirii viitorului. Ea are menirea să dea norme de conducere, să servească de îndreptar conducătorilor, să-i facă să se folosească de experienţa trecutului. Istoria are datoria să arate cele bune şi cele rele, cele bune spre învăţătură, cele rele spre evitare.

Ideile cronicei lui Ureche au mare valoare istorică. El este primul scriitor român care exprimă ideea latinităţii noastre, căutînd să dovedească afirmarea „că de la Râm ne tragem", prin asemănările lexicale pe care le găseşte între limba română şi cea latină. Altă mare idee este conştiinţa originii comune a Românilor din Ardeal, Ţara-Ungurească şi Maramureş, care întocmesc un singur neam cu Moldovenii.

La aceste idei de ordin naţional se adaugă cele privitoare la organizarea socială şi politică a ţării. Datorită acestor idei, Cronica lui Ureche este „şi o carte de doctrină a unui om care judecă" (P. P. Panaitescu).

Cronica lui Gr. Ureche este primul semn al maturităţii noastre literare. În ea, cugetarea românească îşi găseşte o strălucită afirmare. Deşi impregnată cu elemente religioase, noua orientare istorică a cronicarului se vădeşte totuşi printr-o formă original-românească de viaţă intelectuală, care îndreaptă spiritul lui spre înalte consideraţiuni de ordin naţional, politic şi social. Dacă la aceasta mai adăugăm că în opera lui Ureche se caută promovarea adevărului, el poate fi socotit cel dintîi cronicar care a contribuit la promovarea cugetării româneşti.

Moare în 1647. Prin concepţia lui istorică şi prin ideile pe care le-a promovat, numele lui Gr. Ureche rămîne nepieritor în istoriografia românească.

Prot. *Ieremia B. Ghiţa*

Sfîntul Ioan Gură de Aur: LA ÎNCEPUTUL POSTULUI

Iarăşi ne cheamă sfîntul post la roadele cele bune, iarăşi ne pregăteşte spre luptă, iarăşi ne vrea să fim curajoşi ca să ne declare biruitori asupra păcatelor şi să ne arate frumuseţea mai strălucitoare a sufletului şi prin străduinţii să ne împletească nouă cunună capetelor noastre.

Căci ce este postul, decît cununa celor ce se luptă, pricina răsplăţii şi calea mîntuirii? Postul ne trece din robie în libertate, din captivitate ne readuce în patrie, postul vindecă rănile sufletului, postul reface sufletul rănit de păcat, îl întăreşte, încurajează cugetul, aduce frica de Dumnezeu, nimiceşte viciile, linişteşte gîndurile.

În zilele postului, plăcerile se sting, virtuţile înfloresc şi conştiinţa se arată a fi mai curată şi trupul în suflet îl schimbă, căci duhovnicesc îl face după fire.

Bucură-te în post şi nu fi trist ca făţarnicii care-şi smoleau feţele lor spre a fi văzuţi de oameni şi-şi pierdeau astfel plata postului.

Al Domnului este acest cuvînt: în post unge capul tău şi spală-ţi faţa ta cu fapte bune, lumineaz-o cu virtuţile, ca Mie să mi te arăţi că posteşti, care văd cele ascunse.

Nu te nelinişti, iubitule, pentru post (căci este) maica virtuţilor, rodnicia bunătăţilor, izvorul cunoştinţei, paza credinciosiei, frate de luptă cu sfinţii, tovarăş al Duhului prin care plăcerile fug de noi, diavolii se risipesc, ura se linişteşte, pofta moare iar virtuţile trăiesc şi strălucesc în noi, prin care pasiunile se liniştesc şi tumultul plăcerilor se răsfrîng, iar mintea pluteşte liniştitor, căci nimic nu poate să o oprească de la curgerea cea frumoasă spre portul virtuţii...

Să avem ajutătoare sora postului, zi de rugăciune, chiar şi mort să fie cineva chiar şi ispitit sau altceva (avînd) din cele rele, rugăciunea şi postul îl vor ajuta.

Şi de ce zic? Postul îi fugăreşte pe diavoli, topeşte tirania lor, mai ales dacă avem rugăciunea în ajutor: postul şi rugăciunea lui Ilie l-au dus la cer, pe niniviteni i-a scăpat de la moarte, postul pe Daniel l-a păzit nevătămat între lei, postul pe cei trei tineri i-a păstrat nevătămaţi în mijlocul plăcerilor, postul pe Moise l-a învrednicit slavei celei negrăite, postul pe Elisei l-a făcut cel mai mare între prooroci.

Şi ce altceva mai mult voi zice?

Dacă postul n-ar fi fost leacul mîntuirii şi păzitorul vieţii nu l-ar fi cerut Dumnezeu dintru început. Căci dacă ar fi postit Adam, moartea n-ar fi ajuns la el şi nici n-ar fi căzut de la el cinstea pe care i-o dase Dumnezeu, nici n-ar fi fost aruncat din rai pentru mîndrie, nici n-ar fi fost condamnat să lucreze o viaţă, cu adevărat fiindcă a ascultat de legea trupului de aceea a venit întru moarte.

Postul este hrana îngerilor şi cu cît mai mult. Mîntuitorul a postit nu că ar fi avut nevoie de leacul postului, ci ca să ne dea nouă pilda folosului postului spre mîntuire.

Ia deci postul tovarăş în toată viaţa, ca să te păzească, ca să te izbăvească de moarte, ca să te ferească de ispite şi să te ducă în portul împărăţiei cereşti prin harul Domnului şi Dumnezeului nostru Iisus Hristos, cu mărirea Tatălui şi a Sf. Duh în vecii vecilor. AMIN.

P.G. 60, col. 713—714

Trad. de Ierod. drd.
Visarion Dumitru Bălţat

Apel către mame*

Opriţi vă rugăm măcelul din ginecologii care au ajuns abatoare de copii (avorturi).

Guvernul s-a bazat pe conştiinţa curată a mamelor că vor naşte copii în libertate, iar unele mame n-au înţeles acest lucru, transformînd această libertate, într-un nou genocid al pruncilor, care trebuiau să se bucure de această libertate...

Numai legea poate opri acest măcel. Aceşti copii trebuie să se bucure de acelaşi soare pe care ni l-a dat Dumnezeu pentru toţi, iar ţara noastră trebuie să fie o Românie Mare nu s-o micşorăm. Nu vrem să coboare mînia lui Dumnezeu pentru România care a ajuns o ţară sfîntă.

„O, ce inimă de piatră / Sînt în voi, mamă şi tată, / Voi mîncaţi şi vă distraţi / Şi copii-i aruncaţi. // Pentru ce m-aţi omorît / Ce, n-aveam loc pe pămînt; / Nu s-a găsit loc pentru mine / Şi-o bucăţică de pîine?"

Aşteptăm publicarea acestui apel către mame.

* Semnat de 21 de femei din Galaţi. (Originalul scrisorii cu semnăturile se află la redacţie).

În faţa unei astfel de situaţii se cuvine să ne reamintim că porunca dumnezeiască: „Să nu ucizi!" se referă şi la uciderea pruncilor.

Rugă pentru eroii căzuți pentru libertatea, dreptatea și demnitatea poporului român

Doamne Dumnezeul nostru cela ce ai legat de-a pururi pe cei vii de cei morți prin văpaia iubirii și prin credința întru Tine, care prin Sfînta Înviere ne-ai insuflat tăria nădejdii învierii noastre și prin Înălțarea la cer ne-ai arătat prin Fiul Tău iubit care ne este calea și unde ne este destinul; Tu, Doamne, slăvit să fi în veci că ne-ai dăruit eroi însuflețiți de idealul de libertate, dreptate, liniște și pace, pentru înfăptuirea cărora au luptat pînă la mucenicia lor. Ție Doamne, îți datorăm aceasta, Ție și bravilor eroi, care întăriți de Tine și-au vărsat sîngele, jertfindu-și viața și tinerețea lor pentru ridicarea de sub tiranie și pentru adevărata noastră unire. Pe acești vrednici de cinstire eroi, prin care poporul nostru și-a plătit dreptul la viață, odihnește-i în pace, căci înaintea noastră ei sînt chipul și podoaba virtuților creștine. Lupta cea bună au luptat, calea au săvîrșit, credința au păzit și au adormit în Domnul, veșnicind în mîinile unui neam libertatea, dreptatea și unirea, întemeindu-ne o țară nouă prin mucenicia lor.

Fă, Doamne, ca sufletele noastre din tată în fiu să înalțe înaintea Ta rugăciuni săvîrșite din dragoste către ei, iar pămîntul pe care au căzut și își au mormîntul să odrăslească flori din tinerețea lor, ca să le știm schimbată jertfa în podoabă.

Dă-ne putere, Doamne, să le cinstim jertfirea prin muncă și virtuți creștinești și cetățenești. Amin!

Pr. *Gh. Oltean*
Covasna

Cuvînt și faptă

MOTTO:

„Mai ard în Piață încă lumînări
Ce vor să-nsemne-aducere aminte
De cei ce au plecat pe lungi cărări
Fără întoarcere. Spre locuri sfinte!"

Copil fiind, din călimara veche
Am scos opt linii frînte și curbate
Și le-am unit frumos cîte-o pereche
Scriind sfios cuvîntul LIBERTATE

Cuvîntu-acesta mi-a rămas în minte
Sclipind ca torța ce se-aprinde seara ...
Dar sensul lui atîta de fierbinte
L-am înțeles acum, cînd toată țara,

S-a ridicat o singură ființă
Cu Moș Crăciun venind de la cîmpie
Să zdruncine cumplita suferință
Înlăturînd hidoasa tiranie

Și am văzut acest cuvînt cuminte
Mustind în neaua de pe trotuare —
Era sculptat în sîngele fierbinte
Vărsat de tineretul în vîltoare

L-am mai văzut în steaguri tricolore
Ce proslăveau victoria deplină —
Scandat din inimi, nesfîrșite ore
Izvor nestins de viață și lumină

Cuvîntu-acesta mai presus de toate
L-am întîlnit în glasuri de copii
Ce se jucau în plină libertate
Pe tot întinsul scumpei Românii

Deci fiți binevenite-n țară iară
Cuvînt și faptă foste-nstrăinate
Vă vom păstra de azi ca pe-o comoară
În inimile noastre nepătate!

Ing. Păun Malacu

CUI PRODEST?

(Continuare din pag. I-a)

limba maghiară; am stat de vorbă cu preoți și credincioși maghiari. Nici un cuvînt de osîndă, nici din partea pastorului prigonit, nici din partea credincioșilor. Dimpotrivă, o tăcere care nu înseamnă deloc justificare a faptelor celui vizat ci o „acoperire" în duh creștinesc de la care am avea și noi ceva de învățat. Este un blestem oare pe poporul acesta ca în marile momente ale istoriei, ca acela prin care trecem, să fie denigrați conducătorii lui spirituali? La vremea sa, mitropolitul Sava Brancovici și cei din vremea sa au fost judecați pentru „punctele" calvinizante pe baza cărora trebuiau să-și desfășoare lucrarea de păstorire. Se știe, aceste puncte au rămas pe hîrtie, fără urmări în viața poporului. Marele mitropolit Andrei Șaguna a fost osîndit ca „om al habsburgilor" pentru că, întrevăzînd eșecul Revoluției din 1848, din cauza neunirii popoarelor asuprite, a căutat să sprijine interesele poporului său prin activitatea pe care a desfășurat-o. Mitropoliții Miron Romanul și mai ales mult năpăstuitul Vasile Mangra au fost etichetați ca „trădători" de neam, pentru că, în viziunea lor politică — poate greșită, dar sinceră — nu vedeau, în împrejurările de atunci, salvarea școlii și Bisericii românești decît ajungînd la un „modus vivendi" cu stăpînirea de atunci. Dacă războiul prim mondial ar fi avut alt deznodămînt, ei ar fi fost eroi, dar așa cum, slavă Domnului! — s-a încheiat, ei au fost osîndiți și ultimul chiar scos din dipticele bisericești ca un eretic.

În zilele noastre ierarhii noștri sînt osîndiți pentru motive de ordin politic. Oare oamenii aceștia n-au făcut nimic bun pentru poporul acesta și pentru Biserica lui? Ne referim la cei din Transilvania pe care-i cunoaștem bine. Toți s-au ridicat la treapta înaltă a slujirii arhierești, nu pe „merite" de ordin politic, ci prin pregătirea lor de înaltă ținută profesională, prin capacitatea lor de a reprezenta Biserica noastră cu demnitate în dialogul creștin care are loc în zilele noastre. Mulțimea bisericilor renovate, unele ridicate din nou, cultura teologică promovată prin osîrdia lor și alte frumoase realizări, nu pot fi nesocotite pentru unele atitudini de complezanță pe care au trebuit să le arate, împotriva convingerii lor intime. În arhiva Episcopiei Aradului trebuie să se mai afle acte prin care se poruncea urmărirea monahului Antonie Plămădeală. În anii 70, în Mitropolia Banatului s-au publicat catehisme și cărți de rugăciune cu un mic catehism împotriva îngrădirii activității de îndoctrinare a credincioșilor. Alte fapte vin să ateste grija acestor ierarhi pentru apărarea credinței strămoșești în împrejurările de tristă amintire prin care am trecut cu toții.

O înnoire a vieții noastre bisericești este necesară, fără îndoială, dar nu dărîmînd instituții și așezăminte canonice, pentru a ridica alte „noi" vom reuși să promovăm un duh de viață nouă cerut de vremile noi care se arată la Orizontul vieții noastre. Ne aflăm în Sfîntul și marele post al Patimilor Domnului. Să ne pătrundem tot mai mult de cuvintele Sfîntului Efrem Sirul: „Doamne și Stăpînul vieții mele, duhul trîndăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpînie și al grăirii în deșert nu mi-l da mie ... *să nu osîndesc pe fratele meu ...*"

Religia și viața omenească

Accentuînd legătura dintre om, în viața de aici, și existența lui în viața de dincolo, un mare om de știință (fizicianul Amper), sfătuia pe un tînăr: „Tinere, ai doi ochi. Cu unul privește științele naturale, iar cu celălalt, cu ochiul credinței, reflectează asupra realităților nevăzute. Ascultă cu o ureche pe savanți, iar cu cealaltă fii atent la glasul Ziditorului. Procedînd astfel, vei cunoaște pe Cel ce este începutul oricărei gîndiri și vei ajunge să înțelegi și existența omenească în ansamblul ei într-un mod echilibrat".

1. Într-adevăr, marile epoci din istoria unei națiuni au fost, în același timp, și perioade de unire a științei cu o înfloritoare viață religioasă. Pe temeiul inspirației izvorîtă din ochiul științelor naturale și din ochiul credinței, omul a cultivat o atitudine cel puțin civilizată. Întreaga cultură, toată viața spirituală sînt și fiice ale religiei, vin de la religie și orientează spre adevărurile eterne. Întunecarea conștiinței, tensiunea dramatică dintre conducători și poporul condus, descompunerea unor popoare și imperii corespunde acelor răstimpuri în care valorile religiei au fost neglijate, subestimate, ori chiar persecutate. Atitudinea împotriva lui Dumnezeu, tăgăduirea de către om a Creatorului său, au dus și duc la nimicirea umanității însăși.

2. Ei bine, între marile religii, creștinismul are un loc cu totul aparte. Istoria creștinismului este și istoria renașterii lumii însăși. Cultura a două mii de ani e plină de inspirațiile religiei creștine. Creștinismul este religia speranței și a tămăduirii unor răni adînci din sufletul ars de setea de a-și restabili legătura cu Dumnezeu. Foarte pe scurt: Creștinismul este religia mîntuirii de tot răul moral, de păcat. Iar problema răului în lume este cuprinsă în modul în care omul se folosește de libertatea sa: spre realizarea, din ce în ce mai puternică, a binelui, sau spre săvîrșirea răului.

3. Religia creștină poate mîntui lumea pentru că rezolvă marea problemă a colaborării dintre voință și harul dumnezeiesc. Dumnezeu nu ne mîntuie fără noi. Dacă răul din noi ar fi învins fără participarea liberă și conștientă a voinței, n-am avea dreptul la nici o răsplată.

Prin învățătura și energiile sale creștinismul cheamă pe om să săvîrșească binele din proprie decizie după pilda Mîntuitorului. Cît de grăitor este, de pildă, acest imperativ al Mîntuitorului: „De voiește să fie cineva mai mare între voi să vă slujească, căci și Eu n-am venit să fiu slujit ci să slujesc altora" (Cf. Marcu 10, 43—45). Învățătura și viața Mîntuitorului Hristos este prelungirea iubirii slujitoare în veșnicie.

4. Prin Iisus Hristos-Domnul nostru, știm că omul este mai de preț decît toată lumea (Matei 16, 26) și înțelegem că ne continuăm existența și după moarte. „Fără Iisus Hristos — spune învățatul matematician și filozof, Pascal — noi n-am fi știut nici ce este viața, nici moartea, nici Dumnezeu, nici noi înșine". „Întru lumina Lui vom vedea lumină!" Această lumină, a vieții, nu aprinde patimi, ci liniștește și trezește în om hotărîri potrivite cu demnitatea și valoarea sufletului, cu destinul său.

5. Creștinismul spiritualizează raporturile firești dintre oameni cu ajutorul și puterea lui Dumnezeu ascuns în poruncile Sale. Decalogul este glasul ordinei celei veșnice în lume. Cele zece porunci reprezintă îndreptarul de căpetenie al unui corect și frumos comportament civic și moral. Ele conferă adevărata autoritate legilor civile izvorîte din legea morală naturală și apără năzuințele firești ale omului.

Iar dacă Decalogul cuprinde ideile fundamentale ale raportului omului cu Dumnezeu și cu semenii săi, „Predica de pe Munte" (Matei 3, 12) recomandă practicarea liberă, din proprie convingere deci, a celor mai înalte virtuți. De aceea, cele nouă Fericiri reprezintă Legea Libertății spre desăvîrșirea vieții. Iar desăvîrșirea în Hristos n-are hotar. Ea lucrează, dinăuntru, o transformare profundă a vieții care constă, înainte de toate, într-o inimă tot mai curată. Căci ordinea exterioară cere, neapărat, o susținută disciplină interioară, o biruință asupra noastră înșine. Printr-o astfel de biruință ne și definim ca ființe libere și raționale în această lume. Ruga Psalmistului: „Inimă curată zidește întru mine Dumnezeule și duh drept înnoiește întru cele dinăuntru ale mele", rămîne necontenit actuală.

6. Fericirile îndrumează năzuințele profunde ale sufletului în istorie. Iar istoria este mers spre Împărăția lui Dumnezeu. Ea este smerenie, modestie, blîndețe, strădanie pentru înfăptuirea dreptății, cumaj al suferinței pentru triumful adevărului, pace, bucurie pentru a fi mai buni. Aceste virtuți îl remasc pe om, în măsura în care se lasă străbătut de harul lui Dumnezeu. De aceea, Poruncile și Fericirile promovează și actualizează valorile autentice ale religiei creștine. Participarea la Sfînta Liturghie în Duminici și sărbători are o însemnătate hotărîtoare în formarea unei spiritualități superioare spre sfințirea întregii vieți. Sfînta Taină a Mărturisirii, atmosfera de har a Sfintei Liturghii, ne spală ochii conștiinței ca să înțelegem că Dumnezeu ne-a iubit și ne iubește.

7. Prin rînduielile ei, deci, religia creștină se constituie în izvor de forță morală și îl pune în slujba vieții. De aceea, în toate strădaniile credincioșii diferitelor confesiuni creștine aud cuvintele Mîntuitorului: „Eu sînt calea, adevărul și viața" (Ioan 14, 6). Prin El și cu El viața omenească este, aici și în eternitate, o adevărată și mare binecuvîntare.

Pr. *Gheorghe Rățulea*

Ca libertatea noastră să fie deplină

În sfînta Evanghelie de la Ioan ni s-a păstrat un scurt dialog, între Domnul Hristos și iudeii care crezuseră în El, dialog cu privire la libertate. Astfel, din relatarea sfîntului Evanghelist Ioan știm că „Iisus a zis către iudeii care crezuseră în El: De rămîneți în cuvîntul meu, sînteți cu adevărat ucenicii mei; și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi" (Ioan 8, 31—32). Știm de asemenea că, auzind aceasta, iudeii i-au răspuns (lui Iisus): „Noi sîntem sămînța lui Avraam și nici odată nimănui n-am fost robi; cum zici Tu că, „veți fi liberi?" (Ioan 8, 33).

Ca răspuns la această întrebare, „Iisus a rostit către ei: Amin, amin, grăiesc vouă: oricine săvîrșește păcatul, rob este păcatului" (Ioan 8, 34). Din aceste cuvinte înțelegem că Domnul Hristos avea în vedere libertatea lăuntrică, libertatea morală, libertatea deplină, pe cînd iudeii se gîndeau doar la libertatea socială, la libertatea cea din afară, la o libertate nedeplină. Libertatea din afară, pe care o aveau în vedere iudeii era o libertate moștenită de la părinții lor, era un bun pe care ei l-au primit și l-au păstrat și pe care îl afirmau ca o realitate indiscutabilă, cînd spuneau: „Noi niciodată nimănui n-am fost robi"; cu alte cuvinte: „Noi sîntem liberi". Fiul lui Dumnezeu însă nu se gîndea la o astfel de libertate, cînd spunea: „Adevărul vă va face liberi", ci avea în vedere libertatea pe care o aduce credința în Evanghelie și în cuvîntul Lui, credința în El însuși, devreme ce cuvîntul îi era îndreptat către „iudeii care crezuseră în El". Celor ce au crezut le-a spus Mîntuitorul: „De rămîneți în cuvîntul meu, sînteți cu adevărat ucenicii mei și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi". Libertatea la care se referă Domnul Hristos este libertatea celor ce cred în El, a celor ce împlinesc cuvîntul Lui, este libertatea pe care o au ucenicii Mîntuitorului, este libertatea pe care o au și o pot avea numai cei ce cunosc adevărul, cei ce Îl cunosc și Îl urmează pe Cel ce a zis: „Eu sînt calea, adevărul și viața" (Ioan 14, 6) și Care a venit în lume ca să mărturisească adevărul (Ioan 18, 37). Libertatea aceasta este libertatea celor ce nu mai sînt robi păcatului. La o astfel de libertate trebuie să năzuiască toți oamenii, deci și aceia care pot spune pe bună dreptate: „Noi niciodată nimănui n-am fost robi", căci cineva care mai este rob păcatului, încă nu e liber, chiar dacă are libertatea socială.

Sfîntul Apostol Petru atrage atenția că „ce te biruiește, te și stăpînește" (II Petru 2, 19). Convins de aceasta, el îi îndemna pe credincioșii creștini, spunîndu-le: „Trăiți ca oameni liberi, dar nu ca și cum ați avea libertatea drept acoperămînt al vicleniei, ci ca robi ai lui Dumnezeu" (I Petru 2, 16). La fel învață și Sfîntul Apostol Pavel, care, în epistola sa către Galateni, scria: „Întru libertatea cu care Hristos ne-a făcut liberi, țineți-vă cu tărie și nu vă prindeți iar în jugul robiei" (Galateni 5, 1) și mai departe: „Voi, fraților, ați fost chemați la libertate; numai nu vă folosiți de libertate cu prilejuri trupești, ci slujiți-vă, prin iubire, unii pe alții" (Galateni 5, 13). Potrivit acestor îndemnuri, libertatea — cît o avem, cea din afară și cea dinăuntru, — sîntem datori să o folosim pentru binele nostru și al celor din jurul nostru, făcînd din ea prilej de înmulțire a iubirii și a slujirii frățești, libertatea fiindu-ne nouă prilej de viață superioară, din care să lipsească patimile, — ca deprinderi păcătoase — și chiar și păcatele, — ca fapte singuratice de călcare, cu deplină voință și știință a legii lui Dumnezeu. — Aceasta cu atît mai mult cu cît știm că „cel ce săvîrșește păcatul este rob păcatului" și că „ceea ce te biruiește aceea te și stăpînește".

În continuarea îndemnului de a ne sluji unii pe alții, ca oameni liberi, prin iubire, — sfîntul Pavel afirmă că „toată legea se cuprinde într-un singur cuvînt, în acesta: Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuți" (Galateni 5, 14). Amintind aceasta, Sfîntul Apostol vrea să ne încredințeze că iubirea frățească, — prin care ne dezrobim și ne îndepărtăm de mînie, de ură, de gîndul la răzbunare, de dorința de a face rău aproapelui, — duce la libertatea adevărată și este un semn, o dovadă a libertății lăuntrice. După învățătura aceluiași Apostol Pavel, libertatea adevărată o au cei ce biruiesc cu duhul faptele trupului (Romani 8, 13), de aceea el și dă îndemnul: „Umblați duhovnicește și nu veți împlini pofte trupului" (Galateni 5, 16). Iar pentru o lămurire cît mai deplină, Sfîntul Pavel arată și care anume sînt faptele trupului, care trebuie să fie îndepărtate, căci scrie: „Faptele trupului sînt cunoscute ca unele ce sînt: desfrînarea, necurăția, destrăbălarea, slujirea idolilor, fermecătoria, vrăjbile, sfada, rîvnirea, gîlcevile, mîniile, dezbinările, deosebirile, pizmuirile, bețiile, defăimările și cele asemenea acestora" (Galateni 5, 19—21). Cei ce trăiesc în astfel de păcate, n-au ajuns la libertatea fiilor lui Dumnezeu, fiindcă sînt robiți trupului și duc o viață inferioară, cu fapte de rușine, care îi stăpînesc și îi fac robi păcatului. Viața inferioară trebuie depășită prin faptele cele bune, pe care le lucrează Duhul Sfînt în cei care-L caută pe El, căci „unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea" (II Cor. 3, 17). Iar Duhul Sfînt lucrează în credincioși cele ce îi sînt proprii, adică „roada Duhului", care este „dragostea, bucuria, pacea, îndelungă răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blîndețele, înfrînarea poftelor" (Galateni 5, 22). Orice strădanie de a înlătura faptele trupului

(Continuare în pag. a 6-a)

Arhim. *Teofil Părăian*

APEL

După emiterea Decretului nr. 9 din 31 decembrie 1989, care a abrogat Decretul nr. 358 din 2 decembrie 1948, pentru stabilirea situației de drept a *fostului* cult greco-catolic, un grup de 3 Episcopi și 2 Ordinari, fără a fi recunoscuți legal și fără a cere recunoașterea cultului pe care îl reprezintă, conform legilor țării, au formulat *expres și ultimativ*, prin presă și memorii adresate Organelor de Stat, o serie de revendicări patrimoniale, pretinzînd, pe seama lor („a noastră"), restituirea *„tuturor bunurilor"* aparținînd fostului cult greco-catolic.

Aceste cereri contravin:

— *Spiritului și prevederilor Decretului* nr. 358/1948 (Redăm în anexă acest decret spre documentare).

— *Spiritului de dreptate*, pentru că nu respectă nici legea și nici echitatea — ce trebuie să ne fie primul temei al Statului de drept pe care îl făurim azi, — atunci cînd pretind și revendică, împotriva dispozițiilor normative în vigoare, realități și valori materiale ce au un regim juridic bine stabilit.

— *Spiritului creștin*, deoarece, prin cererile formulate și înverșunarea folosită, par să uite că cei ce sînt „una întru Hristos" se înțeleg și se împacă dincolo de vremelnicia și aparența (nimicnicia) materiei, prin smerenie, bunăcuviință, răbdare și bunătate;

— *Spiritului de istorie națională*, pentru că, împotriva tradiției noastre bisericești, — în care Biserica Ortodoxă Română, Biserica moșilor și strămoșilor, a trăit pe aceleași meleaguri, cu Biserica soră română greco-catolică (unită) ce s-a rupt în chip samavolnic în anii 1698—1701 din trupul ei, i-a recunoscut acesteia aportul cultural și i-a primit fiii atunci cînd aceștia au revenit în sînul ei, — încearcă, prin vorbe și atitudini neîndestul cumpănite, să semene vrăjbi.

— *Spiritului de omenie românească* fiindcă vrea să înlocuiască toleranța confesională și etnică, de dialog și consens național, cu o ruptură sufletească, națională și politică, pe care zilele de astăzi o repudiază.

Vrem să rămînem frați, români cu același trecut de suferință și glorie, cu un prezent în înfrățire și un viitor luminos spre binele nostru și al celor ce ne urmează.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Profesorii și studenții
Institutului Teologic Universitar
22 februarie 1990 din Sibiu

DOCUMENTAR:

Aspecte ale relațiilor Bisericii Ortodoxe Române cu grupul de Episcopi și Ordinari care ridică pretenții și revendicări patrimoniale

Materialele difuzate în presă, radio și televiziune, și cereri către Organele de Stat a unui grup de 3 Episcopi și 2 Ordinari ai Ritului grec al Bisericii Catolice din România, de a se restitui pe seama lor, indiferent de voința credincioșilor, toate bunurile parohiilor fostului cult greco-catolic (unit), azi proprietate a parohiilor ortodoxe (formate prin revenirea la Biserica Ortodoxă a credincioșilor foști greco-catolici în anul 1948, octombrie, 21, ca și bunurile fostelor unități administrative ale fostului cult greco-catolic (unit) trecute prin Decretul nr. 358 pentru stabilirea situației de drept a fostului cult greco-catolic din 2 decembrie 1948, în proprietatea Statului, ridică o serie de întrebări, generează reacții, stimulează interese și presupune lămuriri.

Aceasta, mai ales că grupul respectiv întîrzie să ceară recunoașterea cultului conform legilor în vigoare și declară: „Nu acceptăm retrocedarea bisericilor pe baza numărului credincioșilor, ci retrocedarea bisericilor care ne-au aparținut", și revendică „preluarea de fapt", ca și „transferul autentic și integral, sub autoritatea noastră a bunurilor legal deținute anterior de cultul nostru" (ne întrebăm: Care cult? — cultul greco-catolic (unit), conform Constituției din 1923 și a Legii cultelor din 1928, sau Ritul grec al Bisericii catolice din România, căruia de fapt se consideră că aparțin Episcopii și Ordinarii ce ridică pretenții, în baza Concordantului denunțat la 1948 de către Statul român). La fel ne întrebăm: În baza cărui drept se ridică pretențiile formulate? Fără consimțămîntul credincioșilor?, peste voia parohiilor, a comunităților de credincioși, proprietare a acestor bunuri, ca persoane juridice recunoscute după legile țării? Doresc să obțină aceste bunuri prin presiuni și forță? Prin acte de intimidare, ostentative și violență?

Întrebăm la fel: Cine sînt oare acești clerici nereveniți la Ortodoxie în anul 1948 (unii pe atunci protopopi), rămași în cadrul cultului romano-catolic recunoscut legal în România, în clandestinitate, azi Episcopi și Ordinari catolici? Cu ce drept revendică pe seama lor bunurile credincioșilor români ortodocși, constituiți în parohii, cu personalitate juridică, formate, cu adevărat, din credincioși vechi ortodocși și cu credincioși reveniți în 1948 din rîndurile fostei Biserici greco-catolice (unite), dar azi ortodocși, botezați și crescuți în Biserica mamă, fii ai aceluiași neam și credințe ortodoxe, niciodată ai Ritului grec al Bisericii catolice, așa cum vor să-i considere Episcopii și Ordinarii care ridică pretenții. În această stare pot fi considerați cel mult oamenii vîrstnici care au trecut în deceniul șapte al vieții lor.

Față de cele de mai sus considerăm, fără să greșim, că relațiile dintre Biserica Ortodoxă Română, națională și majoritară, și grupul de Episcopi și Ordinari ai Ritului grec al Bisericii catolice din România trebuie privite sub trei aspecte: — juridic, — bisericesc și — național sau etnic.

— Sub aspect juridic este vorba de o situație complexă, centrată în jurul a cîtorva acte normative;

— Sub aspect bisericesc, discuția se concentrează asupra Bisericii, ca instituție cu personalitate juridică, și asupra comunităților de credincioși organizați în parohii, ca persoane juridice, în cadrul Statului de drept;

— Sub aspect național, mă refer la necesitatea de consens social și unitate spirituală românească, teologică, confesională și etnică, ce se relevă ca imperativ al prezentului istoric de libertate, democrație și demnitate umană pe care îl trăim.

Cu privire la aspectul juridic relevăm situația juridică determinată de următoarele acte normative care pun în lumină adevăratele raporturi ce trebuiesc stabilite în condițiile date:

1. Actul unirii cu Roma din 1698—1701, în baza căruia, în mod samavolnic și din interese străine de neamul nostru, ia ființă Biserica greco-catolică (unită) ca o frîntură din trupul Bisericii mame strămoșești, Biserica Ortodoxă Română. În ciuda dezbinării însă cele două biserici românești din Ardeal au viețuit frățește și au acționat în comun în interesul neamului românesc în vremuri de mari încercări: la 1848, pe cîmpia libertății de la Blaj, la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, cînd s-a scandat de către participanți, români ortodocși și greco-catolici: „Vrem să ne unim cu Țara și să fim o singură Biserică", ca și la 1939 cînd s-a încercat reintregirea Bisericii românești din partea mitropoliților celor două biserici surori.

2. Constituția din 1923 (art. 22) prevedea existența a două Biserici românești: Biserica Ortodoxă Română dominantă, religia marei majorități a românilor, și Biserica greco-catolică (unită) care avea întîietate față de celelalte culte.

3. Legea cultelor din 1928 prevedea pe lîngă Biserica Ortodoxă Română, dominantă, și 8 culte istorice: cultul român greco-catolic (unit), cultul catolic (de rit latin, de rit greco-rutean și de rit armean), cultul reformat (calvin), evanghelic-luteran, unitarian, armeano-gregorian, mozaic și mohamedan.

4. Concordatul încheiat la 1929 între guvernul român (regal) și Vatican, prin articolul 2, contrar Constituției și Legii cultelor, desființează practic cultul român greco-catolic (unit) autonom și stabilește acestuia calitatea de Rit grec al Cultului catolic din România (alături de ritul latin și ritul armean), iar organizațiilor și unităților administrative ale acestuia „canonic și legal constituite" le acordă personalitate juridică „conform dreptului comun al țării".

5. Decretul nr. 151 din iunie 1948, denunțînd Concordatul, restabilește situația legală conform Constituției și Legii cultelor din 1928.

6. Decretul 177 din 4 august 1948, privind regimul legal al cultelor impune înregistrarea, — la cerere însoțită de Statutul de organizare și funcționare și Mărturisirea de credință, — tuturor organizațiilor religioase pentru a li se recunoaște calitatea de cult religios cu personalitate juridică. Astfel au fost înregistrate și recunoscute 14 culte, între care: cultul ortodox, cultul romano-catolic, reformat, evanghelic C.A., luteran sinodo-presbiterian, ș.a.

Credincioșii fostului cult-greco-catolic (unit) nu s-au constituit, organizat și înregistrat ca un cult religios conform decretului, ci au revenit în sînul Bisericii mame, din care s-au desprins cu două veacuri și jumătate în urmă, realizîndu-se astfel reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române la 21 octombrie 1948. Credincioșii și clericii reveniți la ortodoxie s-au integrat în parohiile ortodoxe aducînd cu ei întregul patrimoniu al parohiilor lor, proprietate a comunităților parohiale (biserici, case parohiale, terenuri, etc.).

Este adevărat însă că o parte din clerici și ierarhii fostei biserici greco-catolice integrați prin Concordat în cadrul Bisericii romano-catolice — n-au revenit la Biserica Ortodoxă Română, ci au rămas în cadrul cultului catolic, în clandestinitate, susținuți moral și material de acesta.

7. Decretul 358 din 2 decembrie 1948, pentru stabilirea situației de drept a fostului cult greco-catolic dispune: „În urma revenirii comunităților locale (parohii) ale cultului greco-catolic la cultul ortodox" (art. 1), cît și un temei juridic (art. 13 Decretul 177/1948, în care se precizează: *„Cultele religioase, pentru a putea să fie organizate și să funcționeze, vor trebui să fie recunoscute prin decret"* al Conducerii de Stat.

Este așadar, prevăzut în acest decret, numai reflectarea în plan legislativ al unui act bisericesc preexistent, sau, altfel spus, legiuitorul constată prin decret (358/1948) ceea ce comunitățile de credincioși și clerici au hotărît și desființat la 21 octombrie 1948 (Revenirea la Biserica mamă, de care s-au desprins la 1700).

Alături de constatarea descrisă, decretul vizat include și dispoziții imperative. Dar acestea, nu se referă la biserica greco-catolică ca instituție, ci doar la personalitatea juridică și patrimoniul unităților administrative desființate ale fostului cult greco-catolic.

Prin urmare, contrar opiniei ce consideră că decretul în discuție (358/1948) a dizolvat cultul greco-catolic, dispozițiile actului normativ respectiv, demonstrează că prin adoptarea sa a fost dispusă numai *încetarea unităților*, teritoriale și centrale, ca persoane juridice a bisericii foste greco-catolice (protopopiate, eparhii, etc.).

b) Un alt act normativ ce a declanșat interpretări contradictorii este Decretul nr. 9 din 31 decembrie 1989, Controversele deja apărute au în vedere, mai ales, determinarea obiectului și a consecințelor juridice ale abrogării dispuse de acest decret. Cu alte cuvinte, este necesar să se stabilească: *ce* s-a abrogat, *care* sînt consecințele imediate ale acestei abrogări, *ce* soluții juridice preconizează?

Fără îndoială că obiectul nemijlocit al abrogării a fost, cum o spune expres legiuitorul: Decretul nr. 358/1948.

Această precizare impune însă o altă întrebare: Abrogarea Decretului respectiv desființează oare și dispozițiile Decretului nr. 151/1948, prin care se denunță Concordatul din 1929 (elaborat împotriva prevederilor Constituției 1923 și Legii cultelor 1928) ca și pe cele ale Decretului nr. 177/1948 pentru regimul legal general al cultelor religioase, prevederi ce stabilesc, așa cum s-a arătat mai sus, statutul legal actual al Bisericii greco-catolice (unite), ce pretinde a se forma?

Răspunsul nu poate fi decît negativ, pentru că, pe de o parte, Decretul nr. 358/1948 *nu* privește Biserica greco-catolică (unită) ca instituție, ci se referă doar la unitățile administrative și organizațiile cu personalitate juridică ale acesteia, iar pe de altă parte, *abrogarea fiind de strictă interpretare*, o abolire implicită nu poate depăși cadrul impus de prevederile exprese ale actului normativ abrogat.

Consecințele imediate ale acestei abrogări presupun în *principiu*, reîntoarcerea la situația prexistentă actului abrogat. Dar, o atare *„restitutio in integrum"* (restituirea totală), trebuie să țină seama de împrejurarea că:

— Decretul Lege nr. 9/1989, *nu dispune reînființarea* persoanelor juridice desființate prin decretul abrogat;

— Decretul 358/1948, viza de fapt, persoane juridice dizolvate ale Bisericii greco-catolice prin revenirea comunităților de credincioși, organizați în parohii, la Biserica ortodoxă.

— Acordarea personalității juridice structurilor de autoritate ale unei organizații religioase, care solicită recunoașterea, se află sub incidența legislației civile;

— Dreptul comun în materia persoanelor juridice îl constituie prevederile Decretului 31 și 32 din 1954 și a Legii persoanelor juridice din 1924, în vigoare.

Ca urmare, este necesar ca cei ce vor să se constituie în organizații religioase cu personalitate juridică, adică în cult religios, să urmeze prevederile legilor statului, în vigoare.

*

Grupul de Episcopi și Ordinari, care solicită, pe seama lor, bunurile fostei Biserici greco-catolice, invocă și principiul că: „un abuz nu poate constitui o sursă de drept".

La aceasta răspundem: În nici un caz, grupul respectiv, pînă la recunoașterea cultului greco-catolic autonom în mod legal, nu poate intra în drepturile legale ale comunităților ortodoxe sau ale Statului, întrucît, *dacă este neîndoios* că orice abuz înlăturat trebuie să fie urmat de refacerea a tot ceea ce a fost oprimat, *tot atît de adevărat* este că restituirea nu poată să nu țină seama de realitatea existentă. Și, pentru ca să nu ne referim decît la un aspect concret, imediat și evident, este suficient să amintim că în curs de 42 de ani (1948—1990) s-au produs atîtea schimbări sociale, demografice, culturale, administrative și economice în societatea noastră, și au avut loc atîtea modificări în structura psihică a membrilor ei, încît astăzi este imposibil să se mai reconstituie cu exactitate ceea ce a fost acum mai bine de patru decenii. De aceea, și legiuitorul, respectînd cadrele legale reactualizate ca și pe cele menținute în vigoare, este obligat *să nu ignore* ceea ce timpul și viața, dincolo, și poate împotriva voinței juridice, a modificat, nimicit ori zămislit.

*

Revenind acum la soluțiile juridice ce se desemnează în urma abrogării Decretului 358/48 prin Decretul 9/1989, urmează să arătăm cîteva din rezolvările de imediată aplicare.

Sînt necesare:

— Recunoașterea legală a Bisericii greco-catolice, ca cult religios autonom, conform Decretului 177/1948, în vigoare;

— Înscrierea conform legii a eventualelor parohii greco-catolice ce se vor forma, după recunoașterea cultului;

— Rezolvarea problemelor patrimoniale ce vor apare între comunitățile parohiale ortodoxe și cele nou formate prin aplicarea prevederilor cuprinse în legislația actuală, privind persoanele juridice divizate, (Decretul nr. 31 și 32 din 1954; Decretul 177/1948 (art. 37), aplicînd principiul proporționalității cu privire la divizarea persoanelor juridice (după procentul celor ce se desprind).

Necesitatea unor asemenea măsuri a fost cel puțin în parte resimțită și de grupul de Episcopi și Ordinari catolici ce au solicitat prin memorii adresate Autorității de Stat, ca și prin presă, radio și televiziune, completarea Decretului nr. 9/1989, prin dispoziții referitoare la rezolvarea relațiilor patrimoniale ce apar între persoanele juridice, adică parohii.

Acesta ar fi aspectul juridic al relațiilor despre care vorbim.

*

Sub aspect bisericesc, așa cum am arătat, include, pe de o parte Biserica greco-catolică ca instituție, în formare, ca persoană juridică și pe de altă parte comunitățile de credincioși (parohii).

— Cea dintîi, *Biserica*, prin revenirea în cursul anului 1948, a celor mai mulți dintre clericii și credincioșii ei la Biserica Ortodoxă Română, a fost practic desființată, la 21 octombrie 1948.

— *Comunitățile parohiale* greco-catolice, la rîndul lor și-au pierdut ființa, pe măsură ce credincioșii lor s-au integrat în comunități parohiale ortodoxe.

Toate acestea fac necesare, față de reorganizarea actuală a fostei biserici greco-catolice, ca cult religios autonom, atît efectuarea unui *recensămînt* al credincio-

(Continuare în pag. a 4-a)

(Continuare din pag. a 3-a)

şilor de azi ai acesteia, cît şi inventarierea bunurilor materiale, la valoarea lor reală.

Este util să se reţină că „recensămîntul" propus are exclusiv sensul curent de identificare a celor ce vor să aparţină azi cultului greco-catolic în formare şi recunoaştere, şi în nici un caz, *nu este* şi nici *nu se* transformă într-un act cu semnificaţie plebiscitară. Nu ne gîndim aşadar, la un referendum cu consecinţe juridice, ci doar la simpla *înregistrare* a celor ce eventual vor să formeze comunităţi parohiale ale noului cult, legal recunoscut, pe bază de adeziune liber consimţită. Nu se poate uita, în această privinţă, faptul că determinarea, prin identificare a membrilor comunităţilor parohiale, viitoare greco-catolice, se delimitează nu numai extensiunea acesteia, dar reprezintă, în acelaşi timp, şi suportul de structură socială, singurul ce permite organizaţiei bisericeşti să reclame personalitate juridică.

*

Sub cel de al treilea aspect, cel naţional sau etnic, momentul pe care-l trăim, în noul climat de libertate, democraţie şi demnitate umană şi românească, reclamă unitate, frăţietate, nu dezbinare, ceartă, ambiţii, pasiuni dezlănţuite, doriri de dominare; impune în primul rînd unitate spirituală, confesională, ca un corolar al omogenităţii etnice culturale, cu suport istoric şi de reconstrucţie revoluţionară a poporului nostru. Structura naţională sau etnică unitară, necesară azi, se întemeiază pe legăturile ce se constituie *firesc* între structurile parohiale, care, în trecut au aparţinut unor confesiuni deosebite, care există şi se manifestă azi în acelaşi context de viaţă socială şi sînt organizate şi fiinţează în cadrul legislaţiei elaborate şi aplicată de organele aceluiaşi stat naţional-român şi este motivată de aspiraţii religioase şi morale identice, toţi aparţinînd aceleaşi etnii sau naţiuni române. Nu este cazul să ne dezbinăm şi să ne înstrăinăm ca neam. Să ne păstrăm identitatea etnică şi religioasă în cadrul Bisericii strămoşeşti. De aceea, şi în cazul recunoaşterii legale a cultului greco-catolic, relaţiile dintre Bisericile noastre surori româneşti să se menţină şi să se desfăşoare într-o atmosferă de consens, linişte şi înţelegere creştinească, de înţelepciune, demnitate şi omenie românească, ce caracterizează poporul nostru.

*

De încheiere, ca dascăl de teologie, în numele colegilor mei şi al ierarhilor noştri, membrii ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ca, consultant canonic-juridic al acestuia, fac un apel călduros la preoţii Bisericii noastre ortodoxe române, foştii noştri studenţi şi ucenici, ca şi la dreptcredincioşii păstoriţi de ei, fii ai Bisericii strămoşeşti, de a veghea la păstrarea şi întărirea unităţii noastre etnice.

Nu avem nimic de revendicat de la nimeni. Respectăm manifestarea liberă a credinţei religioase, ca şi libertatea cultelor în România, Patria noastră. Fiecare cetăţean este liber să aibă un crez, o credinţă religioasă, să aparţină unui cult la care aderă liber consimţit.

Dorim să rămînem în aceeaşi Biserică, casă a moşilor şi strămoşilor, să trăim frăţeşte şi româneşte, în linişte şi pace, în duhul dragostei creştine şi respectarea legilor şi rînduielilor străbune, să nu ne despărţim din nou, să nu ne înstrăinăm ca neam, să nu ne lăsăm amăgiţi de nimeni, de aceia care nu ne doresc binele şi manifestă acte de intimidare, violenţă şi produc vrajbă.

Să nu ne lăsăm ademeniţi de acţiunile prozelitiste susţinute de aceia care ne amăgesc cu daruri şi bani, cu promisiuni deşarte care duc la dezbinări între fraţi, la certuri, la lupte pătimaşe, la destabilizare, nu numai spirituală, bisericească, religioasă, ci şi socială, economică şi chiar politică. Să ne ferească Dumnezeu de acest lucru.

În ce priveşte credinţa, fiecare credincios dispune singur; în ce privesc bunurile comunităţii parohiale, dispun însă organele parohiale: organul deliberativ (Adunarea parohială) şi organul executiv (Consiliul parohial) al parohiei, ca persoană juridică. Nimeni altcineva nu poate dispune de aceste bunuri. Bunurile fiind ale comunităţii parohiale, aceasta singură are şi dreptul de dispoziţie asupra lor. În această categorie intră biserica, casa parohială, terenurile, etc.

Sperăm însă, că Bunul Dumnezeu cel ce de la începuturile existenţei noastre ne-a rînduit să trăim într-o unitate de neam, limbă şi credinţă, ne va ajuta şi acum să păstrăm această unitate ca pe cea mai aleasă moştenire care ne-a fost lăsată de vrednicii noştri înaintaşi.

Aşa să ne ajute Dumnezeu!

Arhid. prof. dr. *Ioan N. Floca*

DOCUMENTAR:

Pagini de istorie bisericească

În ultima vreme se vorbeşte mereu de Biserica greco-catolică (unită cu Roma) din Transilvania, despre care mulţi credincioşi ştiu însă prea puţine lucruri.

Biserica română unită din Transilvania s-a desprins de Biserica Ortodoxă Română la 1689—1701, în mod samavolnic, ca operă a Curţii din Viena şi a Iezuiţilor. Cele două biserici româneşti, în ciuda intereselor străine de neamul nostru, care ne doreau despărţiţi, au dus o viaţă comună de suferinţe şi idealuri. Cele două Biserici surori au avut un rol de seamă în viaţa naţională-politică şi culturală a românilor transilvăneni. În fruntea acestei acţiuni s-a pus episcopul unit Inochentie Micu, iluminiştii, uniţi şi ortodocşi, ai veacului al XVIII-lea. Preoţi şi cărturari, ortodocşi şi uniţi au redactat împreună cunoscutul Supplex Libellus Valachorum din 1791. Slujitorii ambelor biserici au luptat alături de Horea; în revoluţia de la 1848 şi s-au angajat în mişcarea memorandistă, au suferit deopotrivă închisori şi deportări în cursul primului război mondial, au militat împreună pentru realizarea unităţii noastre de stat.

Această conlucrare frăţească explică şi încercările repetate de refacere a unităţii bisericeşti: în 1798, cînd s-a înaintat un memoriu către Curtea din Viena, semnat de fruntaşii celor două Biserici; în 1848, cînd participanţii la Marea Adunare Naţională de la Blaj au cerut constituirea unei singure mitropolii şi „independenţa" Bisericii româneşti faţă de orice autoritate din afară; în 1918, cînd i s-a propus lui Vasile Suciu, ales mitropolit de Blaj, dar încă nehirotonit, să accepte demnitatea de mitropolit al tuturor românilor transilvăneni; la 27 februarie 1939, cînd a avut loc o mare adunare naţională la Alba Iulia, la care au participat mitropoliţii Nicolae Bălan de la Sibiu şi Alexandru Nicolescu de la Blaj, în cadrul căreia s-a semnat de cei doi ierarhi şi mulţi cărturari mireni, un act de unire a celor două Biserici româneşti; din nefericire, înţelegerea încheiată atunci nu s-a putut transpune în viaţă, întrucît în curînd a izbucnit al doilea război mondial.

Abia în toamna anului 1948 un grup de 36 de preoţi şi protopopi au iniţiat revenirea la Biserica ortodoxă la Cluj, fiind urmaţi de marea masă a clerului şi a credincioşilor uniţi. Episcopii greco-catolici, ca şi o parte din cler şi unii intelectuali, n-au aderat însă la Biserica ortodoxă, mulţi dintre ei preferînd să rămînă în cadrul Bisericii romano-catolice.

În cei 42 de ani care au trecut din 1948, majoritatea covîrşitoare a celor întorşi la Ortodoxie au uitat cu totul neînsemnatele deosebiri de doctrină, organizare şi cult şi s-au integrat cu toată fiinţa lor în Biserica ortodoxă, „mama neamului românesc", cum a numit-o Mihail Eminescu. Mulţi din credincioşii tineri nici n-au auzit de uniaţie. Preoţii reveniţi la Ortodoxie în 1948 au slujit cu dragoste la altarele bisericilor noastre, tineri din foste parohii unite au urmat cursurile Institutelor şi Seminariilor ortodoxe, slujind azi ca preoţi. În parohiile foste unite s-au restaurat şi pictat bisericile existente, ori s-au construit biserici noi. Toţi credincioşii, indiferent cărei Biserici i-au aparţinut pînă în 1948, s-au rugat împreună, au muncit împreună, au suferit împreună, cu nădejdea eliberării neamului întreg din întuneric şi opresiune.

Este regretabil însă că acum, după actul de la 22 decembrie 1989, unii ierarhi şi ordinari greco-catolici — nerecunoscuţi încă de autorităţile de stat — încearcă să producă din nou dezbinare în sufletul poporului dreptcredincios. Considerăm profund jignitoare afirmaţia mitropolitului unit Alexandru Todea că Biserica ortodoxă a fost „trădătoare de neam în momente grele ale istoriei", (cf. ziarul *Dimineaţa*, nr. 6 din 24 februarie 1990, p. 6), cînd este bine cunoscut aportul acesteia, în tot decursul istoriei, la afirmarea unităţii de neam şi de limbă, la promovarea culturii şi artei, la zidirea vieţii moral-spirituale a neamului întreg, la crearea unei atmosfere de pace şi de bună înţelegere între toţi locuitorii pămîntului românesc. Regretul ne este atît mai mare cu cît acum *se constată o îndepărtare de ritul tradiţional bizantin — folosit de Biserica unită pînă în 1948 — spre cel latin, spre a deveni o „Biserică catolică de rit oriental"*. Înşişi ierarhii acestei Biserici au fost hirotoniţi de prelaţi catolici în ritul latin: fostul nunţiu apostolic în România a hirotonit, îndată după 1948, cinci episcopi uniţi (cei mai mulţi din ei au murit), firește, fără ştirea autorităţilor române, iar arhiepiscopul Traian Crişan a fost hirotonit la Roma de papa Ioan Paul II, tot în „ritul latin", la 6 ianuarie 1982. Preoţii greco-catolici de azi slujesc alături de preoţi romano-catolici, purtînd vesminte liturgice specifice „ritului latin". Toate aceste lucruri nu pot să ducă decît la o adîncire a deosebirilor dogmatice, de cult şi de organizare dintre ortodocşi şi greco-catolici şi nicidecum la o apropiere şi la unirea sinceră dintre noi, pe care o dorim cu toţii. Cui i-ar mai folosi azi dezbinarea între fraţi pe teme confesionale? Care dintre credincioşii botezaţi în „legea ortodoxă" în ultimele patru sau cinci decenii ar mai accepta învăţăturile despre filioque, purgatoriu şi azimă, sau alte slujbe decît cele tradiţionale, ortodoxe? Să ne despărţim din nou pentru papa, pe care trebuie să-l socotim, după catolici, drept „capul Bisericii creştine universale şi urmaşul Sfîntului Petru"? Dar oare ierarhii ortodocşi nu sînt „urmaşii" fratelui acestuia, Sfîntul Apostol Andrei „cel întîi chemat" de Mîntuitorul (cf. Ioan 1, 40—41), care a predicat apoi pe pămîntul Dobrogei noastre, la geto-daci? M-au surprins cuvintele episcopului Iuliu Hossu, rostite înainte de moarte: „Eu am mărturisit şi am plătit cu suferinţe primatul papal. Şi eu am fost între cei arestaţi pentru că nu m-am despărţit de papa (cf. foaia *„Viaţa creştină"*, Cluj-Napoca, an I, 1990, nr. 2, p. 1). De ce? N-ar fi oare mai înţelept şi mai cinstit ca să punem la loc de frunte, în misiunea noastră, „primatul" slujirii poporului român, abia izbăvit din suferinţe, şi nu al papei? Cu ce ne-a ajutat scaunul papal în decursul istoriei? Cu ce a contribuit la propăşirea vieţii materiale, culturale şi spirituale a neamului nostru? Cu inchizitorii papali tirimişi în Transilvania în secolele XIV—XV, pentru distrugerea „ereticilor şi schismaticilor" de aici şi cu misionarii iezuiţi din secolul al XVIII-lea, care au semănat ură şi dezbinare între fiii aceluiaşi neam românesc?!

Jertfele de sînge de la 22 decembrie 1989 şi zilele următoare ne obligă pe toţi la unitate naţională şi bisericească şi nu la dezbinare pentru satisfacerea ambiţiilor personale ale unor ierarhi, ordinari şi preoţi octogenari care doresc să lucreze sub jurisdicţia papei, *refuzînd să ceară recunoaşterea legală de cult religios autonom, în conformitate cu legiuirile în vigoare, din partea noilor autorităţi de stat.*

Dacă în trecut se poate vorbi de o unitate etnică, lingvistică, culturală şi spirituală românească, în pofida unor graniţe nefireşti, cu atît mai mult ni se cere ca astăzi, în noile condiţii de viaţă de care ne-a învrednicit Dumnezeu, să menţinem unitatea de credinţă pe care ne-au lăsat-o, ca sfîntă moştenire, înaintaşii noştri.

Pr. Prof. Dr. *Mircea Păcurariu*

EXTRASE DIN LEGI

Art. 28 Decr. 177/1948: „Cultele religioase recunoscute sînt persoane juridice. Sînt persoane juridice şi părţile lor componente locale, care au numărul legal de membri prevăzut de legea persoanelor juridice, precum şi aşezămintele, asociaţiunile, prevăzute în statutele lor de organizare, dacă acestea din urmă s-au conformat dispoziţiunilor legii persoanelor juridice".

Art. 186 Statutul de organizare al Bisericii Ortodoxe Române: „Parohiile, Protopopiatele, Mănăstirile, Episcopiile, Mitropoliile şi Patriarhia, sînt persoane juridice de drept public".

Art. 13 Decr. 177/1948: „Cultele religioase pentru a putea să se organizeze şi să funcţioneze, vor trebui să fie recunoscute prin decret".

Art. 14 Decr. 177/1948: „În vederea recunoaşterii, fiecare cult religios va înainta, prin Ministerul Cultelor, spre examinare şi aprobare, statutul său de organizare, conducere şi administrare cuprinzînd sistemul de organizare, conducere şi administrare, însoţit de mărturisirea de credinţă respectivă".

Art. 173 St.: „Biserica parohială aparţine parohiei".

Art. 174 St.: „Bisericile din cimitire sînt pendinte de biserica parohială".

Art. 181. St.: „Fiecare parohie rurală are dreptul la un cimitir pentru îngroparea morţilor, care este proprietatea parohiei,

FRAGMENTE DIN „MANIFESTUL DE UNIRE" din 7 octombrie 1698

„Noi mai jos scrişii ... ne unim cu Biserica Romei cea catolicească ... prin această carte de mărturie a noastră şi *cu acele privilegiuri voim să trăim, cum trăiesc mădularile şi popii acestei sfinte Biserici".*

„Însă intru acest chip ne unim, ... *cum pre noi pe rămăşiţele noastre din obiceiul Bisericii noastre a Răsăritului să nu ne clinteaască, ci toate ceremoniile, sărbătorile, posturile cum pînă acum aşa şi de acum nainte să fim slobozi a le ţine după calendariul vechiu".*

„Şi aşa ne unim acesti ce-s scrişi mai sus, *cum toată legea noastră, slujba Bisericii şi calindariul, liturghia şi posturile şi darul nostru să stea pre loc,* iară să (dacă) n-ar sta pre loc aceale nici aceste peceţi să n-aibă nici o tărie asupra noastră"

(După: B.O.R. nr. 9—10.882—890).

Decretul nr. 358 pentru stabilirea situaţiei de drept a fostului cult greco-catolic din 2 decembrie 1948: *„În urma revenirii comunităţilor locale (parohii) ale cultului greco-catolic la cultul ortodox român ...* organizaţiile centrale şi statutare ale acestui cult, ca: Mitropolia, Episcopiile, protopopiatele, mănăstirile, ... *încetează de a mai exista"* (art. 1).

„Averea mobilă şi imobilă aparţinînd organizaţiilor şi instituţiilor arătate la art. 1 din prezentul decret, *cu excepţia expresă a averii fostelor parohii,* revin Statului Român, care le va lua în primire imediat". (art. 2).

EXTRAS DIN ZIARUL DIMINEAŢA

În ziarul Dimineaţa nr. 6 din 24 februarie 1990 sub titlul: *Ministerul Cultelor şi Biserica greco-catolică* s-a publicat telegrama părintelui Todea adresată minsterului cu cîteva precizări făcute de prof. Nicolae Stoicescu. Conţinutul telegramei este următorul:

„La chemarea dumneavoastră am venit la biroul dumneavoastră şi am cerut restituirea a tot ceea ce ni s-a luat, în special restituirea bisericilor, care ne-au aparţinut şi care ne-au revenit prin abrogarea decretului 358/1948. Toţi cei pe care i-aţi avut în birou, fără să ştiu eu, împreună cu dumneavoastră, aţi dorit restituirea după numărul credincioşilor. Concluzia a fost întîlnirea mea cu ceilalţi episcopi şi ordinari. Nu mică mi-a fost surprinderea celor publicate în Telegraful român din 15 ianuarie 1990 cu data articolului din 24 ianuarie 1990. Din tot ce s-a publicat, întrucît mă priveşte este adevărat, că am fost pentru spirit de dreptate, armonie şi bună-înţelegere. În rest totul este fals, şi în special felul cum a fost persecutată biserica romnâă unită din 1948 pînă în 1989 nu corespunde adevărului istoric. Contest cu toată tăria această publicaţie şi regret foarte mult că *dumneavoastră împreună cu domnul Voican-Voiculescu v-aţi pus în slujba unei biserici trădătoare de neam în momente grele ale istoriei,* după cum voi dovedi cu atitudinile pe care le-a avut această biserică, pe care o numiţi biserica neamului. La fel regret afirmaţia dumneavoastră din „România liberă" din 7 februarie 1990 că biserica noastră persecutată are în multe locuri *mai mulţi prelaţi decît enoriaşi.* La această afirmaţie urmează să vă răspundem cu fapte. Vom face slujbe acolo unde sînt permise manifestările şi vă vom ruga să veniţi să număraţi pe ierarhi şi pe credincioşi. *Iar acolo, unde vor fi mai mulţi ierarhi decît credincioşi, vă rugăm, să trageţi cu mitraliera sau cu orice altă armă în ei".*
(Alexandru Todea, Reghin, str. Apalinei 34).

Din răspunsul D-lui ministru prezentăm următoarele: „Stimate părinte Todea. Pentru lămurirea lucrurilor, consider că se impun unele precizări: 1. Aţi fost primit la mine la solicitarea dumneavoastră; 2. Cu acest prilej aţi formulat unele pretenţii ale cultului pe care-l reprezentaţi *situîndu-vă în afara cadrului legal".*

„Această consfătuire ... a stabilit în consens deplin trei faze ale soluţionării problemei reînfiinţării bisericii greco-catolice:

a) *legalizarea,* deoarece *desfiinţarea decretului din 1948 nu înseamnă automat înfiinţarea instituţiei respective;*

b) *stabilirea numărului real al credincioşilor ce vor aparţine acestui cult;*

c) *retrocedarea „bunurilor" ce au aparţinut greco-catolicilor, în concordanţă cu numărul actual de credincioşi".*

„Afirmaţia dvs. că atît eu — ca ministru al cultelor — cît şi dl Voican-Voiculescu *„ne-am pus în slujba unei biserici trădătoare de neam"* ni se pare *jignitoare* pentru noi, care sîntem ortodocşi şi *periculoasă* în raport cu misiunea pe care Biserica trebuie să şi-o asume pe plan moral şi spiritual în România". *„Dacă n-am pierit* în aceşti 45 de ani de dictatură şi teroare ... *se datorează* în primul rînd *Bisericii Ortodoxe".*

„A dezbina, a sfîşia din nou acest suflet românesc în numele unor pătimiri ... înseamnă a-l trăda fundamental".

„Nu putem să nu recunoaştem faptul că în timpul regimului comunist au suferit ... atît greco-catolici cît şi ortodocşi". „Nu ni se pare normal şi nici creştineşte ca acum pe jertfa lor ... să se poarte tocmai în sînul Bisericii dispute pentru *bunuri".*

„Ca ministru al cultelor ... *rămîn la hotărîrea legală* ca bisericile să fie repartizate cultului greco-catolic în funcţie de numărul credincioşilor şi al clericilor ce se declară pentru acest cult".

„Cît priveşte invitaţia de *„a trage cu mitraliera"* ... vă pun mai întîi o întrebare: mă confundaţi, cumva, cu generalul Bucow de odioasă amintire pentru orice român? În al doilea rînd consider această afirmaţie ca o gravă jignire care ne-ar îndreptăţi la o acţiune în justiţie pentru insultă".

„Deşi laic — creştin, însă! — nu mă pot opri de a invoca cuvîntul Mîntuitorului către apostolul Petru, care voia să-l apere, scoţînd sabia, *„Bagă sabia în teacă,* Petre, *că cel ce scoate sabia de sabie va muri".*

(Arhid. *I. N. F.*)

„Certînd m-a certat Domnul, dar morţii nu m-a dat" (Ps. 118)

A rînduit Dumnezeu Părintele ceresc Cel ce conduce istoria omenirii cu înţelepciune. să ne trimită ca Mesaj ceresc de Crăciun eliberarea României. Ţinut în întuneric şi în umbra morţii, vreme de aproape o jumătate de veac, Hristos Dumnezeul nostru cheamă azi poporul român să rostească din toată inima cu psalmistul David: „Certînd m-a certat Domnul, dar morţii nu m-a dat" (Ps. 118). Într-adevăr, cînd mulţi dintre noi nu mai aveam nădejde de salvare pentru că rugul pieirii noastre din istorie era pregătit pentru distrugerea noastră, Mîntuitorul Hristos — Cel ce a venit să se nască şi să mîntuiască sufletul neamului omenesc din robia păcatului — s-a milostivit de noi şi ne-a scăpat de la moarte sigură.

De două milenii şi de două ori în acest secol, luna decembrie ne-a fost izvor de libertate şi dreptate scăpîndu-ne din două robii. Prima, la *1 dec. 1918*, robia austro-ungară începută la 1868, cînd Transilvania a fost anexată Ungariei unită cu Austria, iar a doua, robia comunistă şi ateistă după al II-lea război mondial (1945—1989), de care am scăpat cu mari jertfe, în *22 dec. 1989*.

Ambele robii au fost grele pentru români, căci urmăreau exterminarea noastră din istorie. Prima voia înrobirea trupului nostru, răpirea limbii şi schimbarea credinţei, iar a doua şi mai rea — mai groaznică decît cea dintîi — urmărea să ne *distrugă fiinţa biologică*, trupul şi sufletul prin înfometarea sistematică a tuturor cetăţenilor, începînd cu pruncii plăpînzi nou născuţi, cu cei din creşe şi cămine, născuţi cu malformaţii, bolnavi şi rahitici, continuînd cu copiii din familii, cu tineretul muncitor, cu cei maturi şi vîrstnici. Toţi eram un popor muribund, obligaţi să muncim flămînzi, extenuaţi şi disperaţi, sub pretextul mincinos de „alimentaţie raţională".

În centrul robiei comuniste era *„realizarea planului economic"* al tiranului, pentru care *omul nu conta nimic*, era fără valoare, un animal de lucru cu două picioare care lucra pînă la extenuare cîte 10, 12—15 ore, aproape fără plată. Sufletul omului era dispreţuit. El muncea din greu zi şi noapte, în zi de lucru ca şi în duminici şi sărbători pentru vampir, pentru orgoliul său diavolesc de care se bucura ca faraon de suferinţele poporului. Munca lui era risipită de el în lux nebunesc, mese copioase, petreceri, distracţii, plimbări, călătorii, în palate şi vile. El nu avea dragoste şi milă şi-l exploata ca pe sclavi pînă la sînge. De aceea, el rămîne în istoria noastră ca Irod cel ucigaş de prunci sau ca Nero nebunul, care a dat foc Romei să se distreze la arderea ei — şi a pus vina pe creştini.

Călăul, al cărui nume va fi pomenit cu groază, dispreţ şi blestem ceresc şi-a primit pedeapsa după cuvîntul lui Hristos-Dumnezeu care a zis: „Cel ce scoate sabia, de sabie va muri" (Mt. 26, 52).

Se lăuda că în tot ce face merge pe făgaşul istoriei naţionale că respectă legile ei. Dar faptele l-au arătat un mincinos, un mare ignorant şi duşman al ei. Şi iată dovadă reală:

Dictatorul n-a înţeles niciodată taina dăinuirii noastre. El nu s-a întrebat — că n-a ştiut — cum se face că în răstimp de două mii cinci sute de ani, mulţime de imperii mari au dispărut din istoria universală, iar noi, românii, o mînă de daci şi romani am supravieţuit pînă azi, o insulă mică latină într-o mare de slavi şi turani. Au pierit de pe planetă imperiul lui Alexandru Macedon, imperiul roman de apus şi cel de răsărit, imperiul lui Carol cel Mare şi Fridiric cel Mare, au dispărut imperiul lui Napoleon şi cel otoman, austro-ungar, ţarist, hitlerist, stalinist ş.a. şi noi am rămas neclintiţi, nu ne-am schimbat fiinţa şi locul sub soare, în care vieţuim.

Cum se explică dăinuirea noastră în istoria omenirii aproape de două mii de ani, cînd, este ştiut că, au venit peste noi atîtea popoare migratoare? Noi răspundem simplu, clar şi intuitiv: Dăinuirea istorică din etnogeneză (sec. II—III) şi pînă azi a neamului nostru o putem asemăna cu viaţa unui *stejar falnic*, adînc înfipt în pămînt prin *două mari rădăcini*, prin care am înfruntat toate furtunile uriaşe, năvălirile barbare şi toate vecisitudinile vremilor meştere, care ne-au ameninţat să ne smulgă din pămînt, să ne taie şi să ne şteargă din istorie. Aceste *două rădăcini* — specifice neamului românesc — care ne-au susţinut şi ne vor susţine în viaţă în eternitate, sînt: 1. *credinţa în Dumnezeul părinţilor noştri* pe care am moştenit-o de la Sf. Ap. Andrei şi ucenicii săi din sec. I; 2. *dragostea de glia strămoşească*, de pămîntul sfînt al Daciei Felix, pe care l-am muncit cu rîvnă şi drag pentru pîinea cea de toate zilele. Pe el am zidit biserici, mănăstiri şi schituri în care strămoşii noştri, plugari şi păstori, se rugau lui Dumnezeu în duminici şi sărbători şi la marile praznice creştineşti: Crăciun, Bobotează, Sf. Patimi, Paşti, Rusale, Sfînta Marie, şi erau fericiţi, căci ne simţeam sufletul curăţit le păcate, împăcaţi cu Hristos-Dumnezeu Mîntuitorul nostru.

Aceste două rădăcini ale „stejarului" neamului nostru au fost tăiate de dictatură comunistă, de călău în cei 24 de ani.

1. El a tăiat *rădăcina credinţei în Dumnezeu*, a distrus biserici şi mănăstiri în Bucureşti şi urmau altele în ţară. S-a purtat mai rău decît vandalii, hunii, tătarii şi turcii, care ne-au jefuit, dar nu s-au atins de credinţa şi bisericile noastre. El voia ca poporul român, poporul lui Dumnezeu, să nu mai aibă unde se ruga. De aceea a scos religia din şcoli, a oprit catehizaţia în biserici. A batjocorit duminicile şi sărbătorile creştineşti — ca împăraţii păgîni — obligînd poporul credincios să lucreze şi să le profaneze. A interzis membrilor săi să mai intre în biserici, să nu se mai roage şi să nu se mai spovedească, să nu se mai iubească, să se urască şi să se spioneze reciproc. Astfel a dezbinat familii, înrăjbindu-i pe părinţi cu fiii şi fraţii lor, cu rudenii şi prieteni, i-a îndemnat să se mintă şi să-şi facă rău.

2. Călăul a *rupt legătura ţăranului* nostru cu glia strămoşească, i-a luat pămîntul şi l-a obligat să intre în colective şi în colhozuri în care muncea ca robii antici, dar era tot sărac căci munca lui, pîinea lui se exporta, iar el a rămas muritor de foame. Şi trebuia să fure; l-a făcut hoţ pe pămîntul său.

Pe ţărani i-a rupt de pămînt şi i-a băgat în fabrici şi întreprinderi, cu salarii de mizerie, ca să-i poată supraveghea mai uşor, mai bine şi mai sigur. A oprit sindicatele şi grevele şi a umplut temniţele de oameni nevinovaţi şi spitalele de bolnavi. A distrus pe intelectuali şi a dispreţuit pătura ţărănească, baza şi mîndria istoriei noastre, care a apărat pămîntul vreme de milenii. Satele au fost înfometate, degradate, lipsite de lumină, curăţenie, de igienă şi pline de boli.

Tăind cele două rădăcini vitale ale poporului nostru — *credinţa în Dumnezeu şi dragostea de glia părinţească* — viitorul său era grav ameninţat. Toţi eram destinaţi pieirii în cel mult 50—80—100 de ani, căci fără cele două rădăcini, noi nu puteam supravieţui ca popor.

Dictatorul avea planul să dispară toate naţiunile din ţară, să facă un popor ateu, fără Dumnezeu, fără credinţă şi dragoste între oameni, un popor de sclavi, de roboţi, care să vorbească o singură limbă — „limba muncii" zicea el pentru diabolicul plan economic cincinal, pentru huzurul şi luxul familiei sale teroriste.

Ca români dezrobiţi, dăm slavă Părintelui ceresc că acest plan dement s-a spulberat, s-a năruit şi pe pămîntul nostru — cînd s-a născut Fiul Său — s-a milostivit de noi şi *a ucis pe Antihrist*. Aşa a zis cărturarul şi savantul român, Eugen Ionescu, membru al Academiei Franceze.

Acest demon dispreţuit, ne-a falsificat istoria naţională de la Decebal şi Traian, cu care dorea să se asemene. Trecea nesimţit peste eroii mari ai neamului, Mircea, Ştefan şi Mihai, peste Constantin Vodă Brîncoveanu — pe care nu-l cunoşea pentru că nu-l învăţase în şcoala primară. Nu ştia că el a murit ca *martir creştin* cu cei patru fii ai săi, omoriţi de turci la Constantinopol în 15 aug. 1714, pentru că nu s-au lepădat de legea creştină. În schimb a otrăvit sufletul tineretului cu istoria P.C.R., din 1921—1989, în centrul căreia s-a autoaşezat şi adulat el pînă la zeificare, lipsit de orice elementar bun simţ, de omenie şi valoare morală. El nu respecta nici o valoare general umană: adevăr, bine, dreptate, omenie, iubire, binefacere etc., nu le-a cunoscut niciodată. El întrupa cel mai groaznic egoism, mîndrie şi fobie.

Revoluţia de eliberare a poporului român din robia comunistă şi din dictatura ceauşistă — în care au căzut peste zece mii din cei mai buni fii ai României libere — este cea mai mare şi răsunătoare din istoria sa naţională şi din toată Europa din ultimele trei secole. Prin rapiditatea de cinci zile şi efectele sale impresionante — că a participat la ea întreg poporul nostru — minţit şi asuprit 24 de ani de o familie incultă şi ateistă, fără omenie şi ruşine, Revoluţia aceasta spontană a ridicat prestigiul României libere la cel mai înalt nivel de prestigiu, demnitate şi omoare pe plan mondial. De unde pînă la 22 dec. 1989 lumea toată ne compătimea că eram ultima ţară din Europa, flămîndă, întunecată, înfrigurată, fără drepturi elementare, ţară de sclavi terorizaţi, închişi în infern şi destinaţi morţii, prin voia lui Dumnezeu şi a poporului nostru creştin, prin lupte grele şi vitejia armatei noastre şi a tineretului eroic am trecut din moarte la viaţă şi din robie la libertate.

Prin acţiunea teandrică, divino-umană, prin ajutorul Harului divin care ne-a luminat mintea şi ne-a întărit voinţa pentru fapte eroice, am cucerit „cetatea lui Satana" din ţara noastră, care avea ascunse sub glia strămoşească armele morţii. Cu ajutorul Celui de sus — care ne-a ascultat rugăciunile de disperare şi a văzut lacrimile pruncilor şi ale copilaşilor înfometaţi în faţa mamelor şi părinţilor neputincioşi, ale preoţilor şi poporului îndurerat — am intrat din 22 dec. 1989 în „cetatea lui Dumnezeu, în Biserica Sa", în cetatea libertăţii şi dreptăţii şi a luminii cereşti. Mai mult decît revoluţia franceză din 1789, noi am dărîmat zidurile unei Bastilii enorme, care ţinea robiţi douăzeci şi trei de milioane de oameni nevinovaţi, cărora li se pregătea o moarte lentă şi sigură.

Românii sînt azi liberi, stăpîni pe Ţara şi pe viaţa lor.

Eroii revoluţiei de eliberare din 22 dec. 1989, ne privesc azi din sferele cereşti şi cu glas îngeresc ne zic: „Aceasta este ziua pe care Hristos Dumnezeu a dăruit-o prin *Noi;* bucuraţi-vă şi vă veseliţi într-însa" (Ps. 117, 24). Un glas din înaltul cerului al eroului între eroi — doctorul Mircea Vulcănescu care murea în temniţele dictaturii, ne zice: „Spuneţi celor care vor veni după noi să nu se răzbune — iar pe noi să nu ne uitaţi! Să nu uităm şi să le cinstim suferinţele!

Să nu uităm mesajul ceresc care ne zice: „Sus să aveţi inima, Românii!" Aveţi credinţă în Dumnezeu care este cu noi şi ne ocroteşte. El este Părinte iubitor, drept şi îndelung răbdător cu cei păcătoşi, pe care îi cheamă la căinţă şi îndreptare, iar celor neascultători le întoarce răul asupra lor. Dumnezeu este viaţă, libertate, dreptate, adevăr şi lumină şi cei ce luptă pentru aceste valori perene, luptă pentru Dumnezeu şi sînt biruitori asupra Satanei. Pentru că Hristos-Dumnezeu şi Crucea Lui sînt atotputernice. Spiritul este mai puternic decît materia, viaţa decît moartea, adevărul decît minciuna, binele decît răul, dreptatea şi libertatea mai tare decît nedreptatea, asuprirea şi robia, dragostea, credinţa şi iertarea mai puternice decît ura, ateismul şi moartea.

Să mulţumim neîncetat Părintelui ceresc pentru darul dat poporului român la Crăciunul anului 1989 şi, uniţi în cugete şi-n simţiri, să muncim întens şi responsabil, vu zel şi rîvnă pentru că de acum munca este a noastră. Să muncim cu drag pentru ca să construim din temelie o ţară creştină, bogată cultă şi frumoasă — o gură de rai — ca soarele sfînt de pe cer!

Doamne, binecuvintează România liberă şi poporul ei, cu Harul Tău ceresc în veci.

Prot. Dr. *Simion Radu*
fost deţinut politic la Canal

SĂ TRĂIM ÎN FRĂŢIE CREŞTINĂ

Biserica creştină a fost întemeiată de Mîntuitorul Iisus Hristos, spre a fi corabia mîntuirii credincioşilor. Sub aripa ei, s-a plămădit sufletul neamului românesc. Cu ajutorul lui Dumnezeu, neamul nostru românesc a înfruntat viforniţele năpraznice ale istoriei şi a îndrăgit meleagurile binecuvintate, care i-au fost hărăzite, „să le lucreze şi să le stăpînească". Cînd furtuna era mai cumplită şi valurile mai ameninţătoare, privirea neamului nostru era îndreptată spre Cel de sus şi picioarele erau înfipte în ogorul ce-i fusese rînduit să-l lucreze. Nimerit se exprimă poetul ţărănimii, G. Coşbuc, cînd spune: „Noi prin vremi ce ne încearcă / Altă armă n-am avut / Numai dragostea de ţară / Ce strămoşii ne-o lăsară / Şi pe Domnul Sfînt de scut" /.

Biserica creştină este „trupul lui Hristos". Biserica este una, pentru că unul este capul ei — Iisus Hristos — şi unul este Duhul ce o însufleţeşte. Prin ea, participăm la viaţa dumnezeiască a Sfintei Treimi, în care cele trei persoane sînt unite, au aceeaşi fiinţă, se înconjoară reciproc şi locuiesc una în alta. Participînd la viaţa Sfintei Treimi, e firesc ca şi Biserica să stea pe temelia unităţii. Aşa a fost concepută de Dumnezeiescul ei Întemeietor — Iisus Hristos —, asemenea soarelui, care are multe raze, dar este unul singur. Menirea Bisericii este să strîngă pe toţi oamenii la un loc, fiindcă Iisus Hristos a murit pe cruce *„ca să adune într-una pe toţi fiii lui Dumnezeu cei risipiţi"* (Ioan 15, 52). *„Şi nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei care vor crede în Mine, prin cuvîntul lor (al apostolilor), ca toţi să fie una, cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine"*, zice Mîntuitorul în rugăciunea pentru Sine (Ioan 17, 20—21). Unitatea Bisericii rezultă şi din unitatea de credinţă, morală şi de cult, exprimată pregnant de Sf. Apostol Pavel: *„Un Domn, o credinţă, un Botez"* (Efes. 4, 6).

Sublimă a fost dintru început chemarea Bisericii de a face din credincioşii ei fii ai luminii şi păcii în lume, uniţi în cugete şi în simţiri, cum nimerit se exprimă Sf. Apostol Pavel: *„Împliniţi bucuria mea, ca să gîndiţi la fel, avînd aceeaşi iubire, un suflet, aceeaşi cugetare. Nu faceţi nimic din duh de ceartă, nici din mărire deşartă"* (Fil. 2, 2—3).

Dacă de-a lungul vremii, unitatea Bisericii a suferit unele ştirbiri, cauza trebuie căutată în veleităţi omeneşti, îndeosebi în dizidenţele şi paricularismele confesionale. Confesiunea este o categorie istorică, în care omenescul se substituie divinului, fapt atestat de Sf. Apostol Pavel, care le spune corintenilor că nu sînt „Oameni duhovniceşti", ci „trupeşti", *„Cită vreme este la voi pizmă şi ceartă şi dezbinări, nu sînteţi oare trupeşti şi nu după omenesc umblaţi?"* (I Cor. 3, 3). „A umbla după omenesc" înseamnă a te abate de la linia morală a spiritului creştin. În „Cronica" sa, Gh. Şincai arată cît de „lumeşti" au fost interesele de care s-au lăsat călăuziţi unii creştini în decursul vremii. Pentru el, învăţătura religioasă şi morală este totul, iar formele instituţionale ale confesiunilor creştine sînt mijloace de divergenţă între oameni. Luminatului reprezentant al Şcolii ardelene nu-i sînt pe plac nici polemicile dogmatice, iar cei care nu contenesc cu ele, „vorbesc pleavă". El sfătuieşte pe români să ţină „obiceiurile răsăritene, care sînt o garanţie a unităţii poporului român din Transilvania.

Într-o oarecare măsură este explicabilă această influenţă a „duhului local", pămîntesc, omenesc, în care ideea creştină, învăţătura revelată, este pusă să germineze şi să fecundeze. Vrînd-nevrînd, ea este supusă unei legi istorice, sufere influenţa climatului în care este altoită, mai ales în partea ei formală. Asta — însă — nu trebuie să ne împiedice de a vedea sensul ei autentic, deosebirea între adevăr şi eroare, între adevăr descoperit de Dumnezeu şi confesiune, aceasta din urmă cu adaosuri omeneşti, deci purtînd pecetea imperfecţiunii omeneşti. Tot ce este adaos omenesc, are caracter confesional, constituind o barieră în calea frăţiei creştineşti depline.

În strînsă legătură cu confesionalismul este *intoleranţa*, reprobabilă din toate punctele de vedere, dar îndeosebi în sfera morală. Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel au fost străini de confesionalism, n-au dat prilej la intoleranţă, ci au făcut apel la iubire, care este însuşirea şi numirea prin excelenţă a lui Dumnezeu (I Ioan 4, 8; Vezi şi: I Cor. 3, 4—9, text referitor la partidele din Corint). Demnitatea creştinilor trebuie să fie la nivelul demnităţii creştinismului. Cîte războaie, vărsări de sînge, s-au făcut în trecut din cauza intoleranţei religioase; oamenii s-au înrăjbit la adăpostul ideii creştine, mistificate, golită de sensul ei întremător: iubirea. Să nu uităm că intoleranţa este înfrăţită cu fanatismul, cu ura şi dispreţul altora de altă credinţă, deci generează sentimente anticreştine, antiumane, dăunătoare apropierii şi bunei înţelegeri între oameni. Numai dărîmînd barierele confesionale, de care se leagă intoleranţa şi fanatismul, deschidem drum sigur frăţiei adevărate.

Dezbinarea este păcat capital, despre care a spus Mîntuitorul că „nu se iartă nici în veacul de acum, nici în cel ce va să fie" (Matei 12, 32). Vieţuirea în iubire frăţească este virtute. Păcatul dezbinării dă naştere la stări sufleteşti depresive; virtutea înfrăţirii este izvor de bucurie. Voia lui Dumnezeu este de a-şi vedea fiii întru înnoirea vieţii şi trăind în armonie frăţească unii cu alţii. Creştinii trebuie să aibă mereu în faţă modelul uniunii celor trei persoane divine, fiindcă voia lui Dumnezeu este *„să nu fie dezbinare în trup, ci să se îngrijească mădularele unul de altul"* (I Cor. 12, 25). Însăşi mîntuirea personală — obiectivul de căpetenie a oricărui creştin — nu poate fi cîştigată decît prin solidaritatea dintre mădulare, prin dragostea frăţească dintre creştini. Existînd această întregire reciprocă, se bucură cele cereşti şi cele pămînteşti — deopotrivă —, cîştigînd în forţă ecumenicitatea Bisericii. Pe lîngă elementele comune — doctrinare şi canonice ale ecumenicităţii, ea capătă valoare de viaţă, este „activă", cînd devine simfonic a dragostei creştine. Ideea aceasta a fost sintetizată de Fer. Augustin în următoarele: „În necesariis unitas, în dubiis libertas, in omnibus caritas".

În ultima vreme, neamul nostru românesc a trăit clipe de înălţătoare bucurie, după o perioadă de siinicie şi apăsătoare întristare. Minunat se exprimă psalmistul: *„Mari lucruri a făcut Dumnezeu cu noi: ne-a umplut de bucurie"*. Să nu întunecăm această bucurie, ci să ne arătăm vrednici de ea. Să îmbrăţişăm ecumenismul vertical, caracterizat prin iubire frăţească, fiindcă altfel deschidem o rană, care a durut în trecut şi n-am dori să se deschidă şi să doară şi în viitor.

Pr. Prof. *Ion Bunea*

Cuvînt de învăţătură despre RUGĂCIUNE

I. Pregătirea aperceptivă

Este cunoscut faptul că prin căderea omului în păcat chipul lui Dumnezeu s-a tulburat în fiinţa lui, mintea i s-a întunecat, sentimentele s-au pervertit şi voinţa i-a slăbit. În acelaşi timp s-a întunecat şi comuniunea cu Dumnezeu. Dincolo de toate acestea, i-a mai rămas totuşi omului căzut în păcat puterea de a-şi ridica sufletul spre cer. Nu i-a fost secătuită în întregime simţirea duhovnicească de a ţine legătură şi a reintra mereu în comuniune cu Creatorul său, înălţîndu-se ca pe o scară spre Părintele ceresc pentru a primi darurile Sale.

II. Anunţarea temei

Această capacitate a sufletului credinciosului de a se ridica spre comuniunea cu Dumnezeu este rugăciunea, la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. Tratarea

Rugăciunea ca şi putere a sufletului de a se apropia şi intra în comuniune cu divinitatea este întîlnită la toate religiile. Ea este însă recomandată diferit, în funcţie de gradul la care fiecare din ele a reuşit să interpreteze actul religios ca şi comuniune dintre Dumnezeu şi credincios. S-au ivit şi forme mai puţin autentice, precum şi situaţii de declin. Mîntuitorul combate, de pildă, „bolboroseala" practicată în unele religii din timpul Său, ca şi declinul la care ajunsese rugăciunea făcută de farisei cu mîndrie şi nesinceritate, „de ochii lumii", ca să primească laude. Domnul ne arată că rugăciunea trebuie să reprezinte adresarea plină de sinceritate, de naturaleţe şi de dăruire tainică a fiului faţă de Părintele său. Iar atunci cînd Apostolii nu ştiau cum să se roage, El îi învaţă rugăciunea „Tatăl nostru".

Spre deosebire de celelalte religii, rugăciunea pe care o rostesc creştinii este „în duh şi în adevăr" (Ioan 4, 24). Ea se adresează Sfintei Treimi cu însăşi participarea Persoanelor Ei. Astfel rugăciunea în creştinism reprezintă înălţarea, sau ridicarea sufletului spre Dumnezeu Tatăl prin intermediul Duhului Sfînt. Rugăciunea este astfel menţinută în lumina adevărului, fiindcă Duhul „se roagă pentru noi cu suspine negrăite" (Romani 8, 26). În al doilea rînd, rugăciunea este expresia fidelă a simţămintelor îndreptate spre Dumnezeu. Credinţa îi dă rugăciunii putere şi siguranţă. De aici şi îndemnul Mîntuitorului: „Toate cîte cereţi, rugîndu-vă, credeţi că veţi lua şi veţi avea" (Marcu 11, 24). În acest sens, Iisus admiră rugăciunea femeii cananience, a sutaşului, a femeii cu scurgere de sînge, a orbului din Ierihon, etc., şi îmbărbătîndu-l pe Iair, îi spune: „Nu te teme, crede numai" ... (Luca 8, 50), asigurînd în acelaşi timp chiar şi pe Sfinţii Apostoli că „toate sînt cu putinţă celui ce crede", că cine are credinţă" cît grăuntele de muştar, şi ar zice muntelui: ridică-te şi aruncă-te în mare şi nu se va îndoi în inima sa, şi va crede că cele ce zice vor fi, va fi lui orice va zice" (Marcu 11, 22—23).

Pe lîngă credinţă, rugăciunea primeşte putere prin virtutea nădejdii. Dealtfel, fără nădejde, ca încredere în iertarea şi milostivirea lui Dumnezeu, nici nu există rugăciune. De aici şi îndemnul psalmistului: „Nădăjduieşte în Domnul şi fă binele ... Caută fericirea ta la Domnul şi El va împlini dorinţele inimii tale. Încredinţează Domnului căile tale. Nădăjduieşte în El şi El te va călăuzi" (Psalmul 36, 3—5).

Rugăciunea pornită din credinţă şi întărită de nădejde, trebuie să fie rare a măreţiei şi frumuseţii divine, şi în acelaşi timp de înălţare a sa în sferele cele mai înalte ale iubirii lui Dumnezeu.

De aici vedem că rugăciunea poate fi împărţită după conţinut în rugăciune de laudă (sau de preamărire), rugăciune de mulţumire şi rugăciune de cerere.

Rugăciunea de laudă sau de preamărire este cea mai înaltă şi desăvîrşită formă de rugăciune. Ea uneşte cerul cu pămîntul. E rugăciunea întregii creaţii de pe pămînt unită cu cea a îngerilor din ceruri. Întreaga creaţie de pe pămînt aduce preamărire lui Dumnezeu prin însăşi existenţa sa, prin ordinea pe care Creatorul însuşi i-a imprimat-o, iar credincioşii aduc laudă Părintelui ceresc prin admirarea desăvîrşirii lui Dumnezeu: „Toate să laude numele Domnului, că numele Lui e preamărit şi slava Lui e în cer şi pe pămînt" (Psalmul 148, 13).

Rugăciunea de mulţumire este expresia recunoştinţei faţă de purtarea de grijă şi bunătatea lui Dumnezeu. Întrucît noi nu putem înţelege totdeauna lucrarea lui Dumnezeu exercitată asupra vieţii noastre şi interpretăm întîmplările vieţii mai mult în prezent decît în viitor, rugăciunea de mulţumire trebuie să fie făcută pentru tot ceea ce ne vine din partea Părintelui ceresc, după modelul Apostolului: „Mulţumesc pururea pentru toate lui Dumnezeu Tatăl în numele Domnului nostru Iisus Hristos" (Efeseni 5, 20; I Tes. 5, 18).

Rugăciunea de cerere trebuie să fie expresia încrederii fiului că Părintele său îi împlineşte dorinţele folositoare vieţii şi mîntuirii. Este adevărat că Dumnezeu ştie de ce avem noi nevoie (Matei 6, 8), dar prin cererile noastre devenim conştienţi că ceea ce am primit ne vine de la Părintele pe care l-am rugat. Rugăciunea de cerere trebuie să fie stăruitoare (Luca 18, 1—7), dar în acelaşi timp plină de încredere, de dăruire şi de umilinţă, avînd pildă rugăciunea Mîntuitorului, care adresîndu-se lui Dumnezeu Tatăl îi cere: „Nu voia mea, ci voia Ta (să se împlinească)" (Matei 26, 39).

După subiectul care o exprimă, rugăciunea poate fi de două feluri: personală şi publică. Cea personală exprimă comuniunea intimă a sufletului cu Dumnezeu. Cea publică este expresia comuniunii de simţire a credincioşilor îndreptată spre cer. Într-o astfel de rugăciune, pietatea primeşte căldură şi flacără prin apropierea duhovnicească a credincioşilor care înalţă Părintelui aceleaşi simţire, asemenea unor cărbuni ţinuţi pe o vatră de jăratec, care se aprind unul din altul ... Rugăciunea Euharistică din cadrul Sfintei Liturghii oferă cel mai înălţător model de rugăciune publică, aportul principal aducîndu-l şi faptul că în cadrul ei credincioşii se împărtăşesc din acelaşi Trup şi Sînge al Domnului, constituindu-se astfel ca membre vii în Trupul lui Hristos (Biserica). În acelaşi timp aspectul comunitar al rugăciunii este dat de faptul că ea cuprinde întreaga Biserică, atît pe cei aflaţi în viaţă, cît şi pe cei adormiţi în Domnul. Ea se adresează Sfintei Treimi în comuniunea sfinţilor ca mijlocitori către Dumnezeu.

După forma de exprimare rugăciunea poate fi lăuntrică şi verbală. „Gura vorbeşte din prisosul inimii" (Matei 12, 34) a spus Mîntuitorul, ceea ce înseamnă că vorbele au valoare în faţa lui Dumnezeu numai în măsura în care sufletul participă cu întreaga lui vibraţie interioară la rugăciunea rostită.

Efectele sau roadele rugăciunii sînt multiple. Reţinem două care le în-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. *Sorin Cosma*

PATRIARHIA ECUMENICĂ ÎN SĂRBĂTOARE

De curînd, pe temeiul autorizației primite din partea autorităților turcești, în Fanar-Istanbul, centrul Patriarhiei ecumenice, s-a reconstruit sediul administrativ mistuit de un incendiu încă în anul 1941. Faptul acesta a îmbrăcat o semnificație deosebită marcînd pe de-o parte stadiul pozitiv al relațiilor Patriarhiei ecumenice cu forurile de stat, pe de altă parte capacitatea sa de a răspunde exigențelor legate de funcțiile ce-i revin.

Pentru marcarea festivă a evenimentului s-a decis inaugurarea sărbătorească a nou construitului imobil duminică 17 decembrie 1989. Au fost invitați reprezentanți ai tuturor Bisericilor ortodoxe și ai celorlalte Biserici creștine, ai marilor organizații bisericești internaționale. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului.

Programul a debutat prin sfînta liturghie oficiată în catedrala Sfîntul Gheorghe de Sanctitatea Sa Patriarhul Dimitrie al Constantinopolului înconjurat de Prea Fericitul Patriarh Partenie al Alexandriei, Prea Fericitul Mitropolit Dorotei al Cehoslovaciei, Prea Fericitul Arhiepiscop Ioan al Finlandei, de alți arhierei, preoți și diaconi. Despre însemnătatea praznicului a predicat arhimandritul Meliton Karas, secretarul Sfîntului Sinod constantinopolitan.

Au fost de față pe lîngă invitații oficiali, numeroși credincioși localnici precum și grupuri de credincioși veniți din Grecia sau din alte țări.

După încheierea sfintei liturghii, s-a procedat la inaugurarea noii clădiri patriarhale. S-a săvîrșit slujba sfințirii apei și s-a sfințit întregul local. Sanctitatea Sa Patriarhul Dimitrie a rostit o cuvîntare ocazională în care a mulțumit autorităților de stat — reprezentate prin guvernatorul Istanbulului — pentru bunăvoința arătată și a subliniat importanța momentului.

Un dejun bogat la care au participat pe lîngă delegați oficiali numeroși alți invitați, a marcat sfîrșitul festivității. S-au rostit toasturi și scurte cuvîntări.

Luni 18 decembrie Sanctitatea Sa Patriarhul Dimitrie a primit în audiență pe reprezentanții Bisericilor ortodoxe, pe ierarhii Patriarhiei ecumenice și pe reprezentanții grupului de credincioși veniți din Grecia. În cursul întrevederii sale cu patriarhul ecumenic, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului a prezentat mesajul scris al Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române însoțit de prețioase daruri și a dat expresie dorinței Bisericii noastre de a conlucra în deplină armonie cu Patriarhia Constantinopolului în toate problemele de interes comun. La rîndul său Sanctitatea Sa Patriarhul Dimitrie a cerut să se transmită mulțumiri pentru mesaj și daruri și a formulat calde aprecieri la adresa Bisericii Ortodoxe Române și poporului român.

Pe parcursul ședерii la Istanbul delegatul ortodox român a luat contact cu ierarhii Patriarhiei ecumenice, cu reprezentanții celorlalte Biserici ortodoxe, cu alți invitați. Printre problemele discutate pe primul loc s-au aflat pregătirile pentru Sfîntul și Marele Sinod Panortodox.

În amintirea eroilor căzuți pentru libertate

Joi, 22 februarie 1990 — cu prilejul împlinirii a două luni de la Victoria Revoluției române împotriva dictaturii, de la dobîndirea Libertății, a Dreptății și Demnității poporului român — în Piața Libertății din Sibiu a avut loc o ceremonie, la care au participat persoane oficiale din conducerea județului și municipiului Sibiu, din conducerea armatei și poliției, reprezentanți ai unor întreprinderi și instituții, elevi.

A participat de asemenea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului însoțit de profesori și consilieri de la Centrul mitropolitan din Sibiu.

Fanfara militară a executat „Imnul național — Deșteaptă-te române" și „Imnul eroilor".

În continuare, în memoria eroilor căzuți pentru libertate s-a săvîrșit un parastas de către Î. P. S. Mitropolit Antonie, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, după care Î. P. S. Sa a rostit un scurt cuvînt, în care, după ce a subliniat împlinirea a două luni de la „marea revoluție și marea jertfă", a arătat că toți cei pentru care ne-am rugat: ostași, eroi, martiri de toate vîrstele, au murit pentru libertate, cu piepturile deschise, asemenea martirilor Bisericii.

De aceea, a reliefat Î. P. S. Sa cînd zicem patrie, toți acești eroi vor fi parte componentă, cînd zicem libertate, ei vor fi temelia, pentru că ei ne-au scăpat de cea mai cruntă dictatură din istoria poporului român, ei au murit ca să scăpăm noi de frică, de frica unuia de altul, ba chiar și de noi înșine, ei au murit să scăpăm de schilodirea sufletelor, de dublicitate, ei au murit ca să fim oameni, oameni adevărați, nu roboți, ei au murit ca să ne maturizăm, să înțelegem democrația, să înțelegem libertatea.

Să cinstim deci sufletele martirilor noștri printr-o Românie nouă, printr-o viețuire superioară, plină de dragoste, de înțelegere reciprocă și într-ajutorare; să presărăm pe mormintele lor nu numai lacrima durerii, ci și lacrima învierii, lacrima recunoștinței.

Corul studenților a intonat apoi „Veșnica lor pomenire".

În sunetul fanfarei, un grup de ostași a defilat prin fața oficialităților care au primit onorul.

Pe soclul statuii lui Gh. Lazăr, devenit altar obștesc, s-au depus coroane de flori.

Pomenirea lor din neam în neam!

P.

Cuvinte de învățătură despre RUGĂCIUNE

(Continuare din pag. a 5-a)

clude și pe celelalte. Primul se referă la curăția inimii, a gîndurilor de orice întinăciune. „Cînd ne așternem la rugăciune — spunea Fericitul Augustin — încetăm să mai păcătuim, iar cînd încetăm rugăciunea, începem să păcătuim". Evlavia Bisericii Ortodoxe oferă, la recomandarea Apostolului, modelul „neîncetatei rugăciuni" (I Tes. 5, 17), redat prin cunoscuta „rugăciune a inimii", sau „rugăciunea lui Iisus", care prin rostirea neîntreruptă a numelui lui Iisus ține mintea mereu trează, fericind-o de vicleniа gîndurilor dăunătoare vieții duhovnicești. Al doilea rod sau efect al rugăciunii este iubirea față de semeni, ca și față de întreaga creație pe care trebuie să o simtă cel ce se întîlnește cu Dumnezeu în rugăciune. Așa cum, dacă stai sub influența razelor soarelui, te încălzești, sau sub influența ploii, te uzi; tot astfel stînd în rugăciune sub raza de lumină a iubirii lui Dumnezeu, trebuie să te lași pătruns de ea prin exteriorizarea ei în acte de iubire îndreptate spre semeni și spre întreaga creație. De aceea, ca expresie a gîndului curat și a iubirii care animă sufletul în rugăciune, nu vom cere niciodată rău semenului nostru, ci ne vom ruga deopotrivă pentru cei de aproape sau de departe, pentru cei ce ne iubesc sau cei ce ne dușmănesc, căutînd totdeauna pacea și împăcarea cu toți oamenii: „Cînd stați de vă rugați iertați orice aveți împotriva cuiva, ca și Tatăl vostru cel din ceruri să vă ierte greșalele voastre" (Marcu 11, 25).

IV. Recapitularea-Aprecierea

Care sînt caracteristicile rugăciunii creștine ca adresare către Părintele ceresc? (Rugăciunea se face în numele lui Hristos, prin mijlocirea Fiului și a Duhului Sfînt). Cum trebuie să se înalțe sufletul creștinului spre Dumnezeu atunci cînd ne rugăm în duh și adevăr? (Prin cele trei virtuți teologice: credința, nădejdea și dragostea). Care sînt însușirile rugăciunii pornită din credință, nădejde și dragoste? (O astfel de rugăciune trebuie să fie stăruitoare, plină de umilință, de iertare și curățită de gîndurile care tulbură sufletul). De cîte feluri este rugăciunea după conținut? (De trei feluri: de laudă, de mulțumire și de cerere). Dar după subiectul care o rostește? (Este particulară și publică). Care sînt efectele sau roadele rugăciunii? (Ferirea de păcat și creșterea neîncetată în iubirea adresată semenilor și întregii creații). De aici vedem că pe bună dreptate au apreciat dascălii Bisericii că ceea ce este aerul și hrana pentru trup, este rugăciunea pentru suflet. Ea este „cheia cu care deschidem poarta cerului și intrăm la Părintele ceresc" (Fericitul Augustin); este „rădăcina vieții duhovnicești, fără de care sufletul nu se poate hrăni și trăi, cum nu poate trăi și rodi un pom fără rădăcină" (Sf. Efrem Sirul); ceea ce este apa pentru pește, aceasta este rugăciunea pentru sufletul credinciosului (Sfîntul Ioan Gură de Aur).

V. Asocierea

Pentru dezvoltarea și desăvîrșirea vieții duhovnicești, rugăciunea trebuie împletită armonic cu munca. „Roagă-te și muncește" a devenit încă dintru început deviza creștinilor. La fel, rugăciunea unită cu postul oferă posibilitatea izgonirii a tot ce reprezintă rău în ființa noastră (Matei 17, 21); iar alături de milostenie, rugăciunea vine roditoare, primind viață și putere prin iubirea ce trebuie cultivată în relațiile cu semenii.

VI. Generalizarea

Din cele pînă aici tratate vedem că rugăciunea este comunicarea și comuniunea sufletului credincios cu Părintele ceresc, în urma căreia ființa lui devine mai curată sub aspect duhovnicesc, iar iubirea față de semeni și față de întreaga creație mai desăvîrșită.

VII. Aplicarea

1. Sub aspect practic-aplicativ, rugăciunea poate fi făcută oricînd și oriunde, cînd simțim nevoia, dar se cuvine să fie făcută cu atenție, prin concentrarea gîndurilor și a întregii simțiri la cuvintele rostite. Iar pentru împlinirea acestui deziderat este potrivit să ne retragem într-un loc mai liniștit, sau în biserică. Nu este lipsită de importanță nici poziția pe care trebuie să o adoptăm în timpul rugăciunii, fie în genunchi, fie stînd în picioare, pentru a exprima și respectul arătat lui Dumnezeu. Rugăciunea începe și se sfîrșește cu semnul sfintei cruci. Se face în Numele Sfintei Treimi (în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh) și se sfîrșește prin mărirea adusă Ei (Mărire Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh . . .).

2. Rugăciunea poate fi rostită sub formă spontană, improvizată, spre a exprima simțămintele care angajează sufletul la un moment dat în relație cu Dumnezeu, dar se recomandă mai ales să ne orientăm după modelele pe care ni le oferă Biserica prin cărțile de cult, sau prin cele de rugăciuni, care cuprind un adevărat tezaur de simțăminte la diferite trebuințe ale vieții, fundamentale de cei mai înduhovnicîți părinți ai Bisericii.

3. Se va rosti cu credincioșii rugăciunile începătoare slujbelor bisericești: Împărate ceresc, Prea Sfîntă Treime, Tatăl nostru.

Sărbătorirea zilei Patronilor Institutului Teologic Universitar din Sibiu

„Corabia Bisericii creștine, abia strecurată cu legiuni de martiri și de mărturisitori printre stîncile și primejdiile persecuțiilor din imperiul roman, ieșită în largul istoriei universale, plutea pe o mare furtunoasă suferind zmuciturі, spărturi și pierderi grele, cum nu cunoscuse pînă atunci.

Marii protectori din vremea de LIBERTATE ca Sf. Constantin cel Mare, de exemplu, erau urmați la tronul imperial de oameni slabi și corupți, tentați mai curînd să privilegieze păgînismul și ereziile, decît să apere creștinismul și adevărata învățătură evanghelică.

În aceste împrejurări dificile pe plan politic și religios, Biserica creștină prin „atleții" ei, ierarhi, preoți, diaconi și creștini, a trebuit să-și înmulțească eforturile de rezistență, dar și de purificare, prin asceză și cultură, care dau consistență caracterului creștin și înarmează OMUL cu resurse suficiente de mîntuirisire a lui Dumnezeu.

Între cei aleși de Dumnezeu din rîndurile unor familii de excepție, pentru care *educația și modelarea ființei umane* era crezul total al vieții, se disting asemenea unor luceferi strălucitori, asemenea unor turle bisericești care se înalță maiestos spre înălțimile cerești, tinerii capadocieni ai veacului IV: Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nazians și Sf. Ioan Gură de Aur.

Ziua de praznic din 30 ianuarie a devenit din 1936 (cînd a avut loc primul congres al profesorilor de teologie) și sărbătoarea patronală a instituțiilor de învățămînt teologic ortodox din întreaga lume. Sfinții Trei Ierarhi fiind socotiți nu numai *modele de dascăli și preoți* cu o înaltă cultură, dar și *de tineri cu adevărat creștini* dornici de a-și împodobi sufletul cu cele mai alese virtuți și a-și îmbogăți mintea cu cele mai folositoare învățături din domeniul disciplinelor teologice și laice.

Iată, doar cîteva din motivele pentru care Sf. Trei Ierarhi au fost prăznuiți și în acest an, ANUL LIBERTĂȚII noastre naționale și religioase, la Institutul Teologic Universitar Sibiu, într-un cadru festiv.

Sărbătorirea zilei Patronilor Institutului nostru a început cu ora 18 din seara zilei de 29 ianuarie a.c., prin săvîrșirea slujbei Vecerniei împreunată cu cea a Litiei, oficiată de un sobor mare de preoți și diaconi, asistați de studenții teologi, ca și de un mare număr de credincioși.

În ziua praznicului (marți, 30 ianuarie) un număr mare de preoți și diaconi: profesori ai Institutului nostru, angajați ai Centrului eparhial și slujitori ai catedralei au săvîrșit Sfînta Liturghie.

Răspunsurile în cadrul sf. slujbe au fost date de către corul studenților teologi, dirijați de P. C. Arhid. prof. I. Popescu. Un bogat cuvînt de învățătură a rostit în timpul predicii P. C. pr. prof. D. Abrudan, înfățișînd admirabila slujire arhierească a Sf. Ierarhi prăznuiți.

După Sf. Liturghie, la ora 12,15, a avut loc în aula Institutului festivitatea dedicată aniversării patronilor.

P. C. Arhid. Constantin Voicu, rectorul Institutului a rostit un cuvînt de deschidere salutînd pentru prima dată prezența la masa prezidiului a reprezentanților Institutului de Învățămînt T.C.M. și pe cei ai Institutului Protestant din Sibiu.

În continuare P. C. duhovnic-asistent Romul Joantă, a prezentat tema: „Misterul Sf. Treimi", într-un mod cu totul inedit, captivant, edificator.

Corul studenților a intonat imnul: „Ca cei ce ați fost" urmat de „Troiță de arhierei", iar domnul prof. Paul Filipi de la Institutul Protestant a vorbit despre frățietatea seculară a naționalităților conlocuitoare din Transilvania în cadrul ecumenismului local, încheind cu dictonul: Pactus factus teologus.

Actorul Paul Mocanu de la Teatrul de Stat Sibiu, ca și D-l Emanuel Băncescu — consilier al catedralei — au susținut un moment poetic dedicat marilor evenimente petrecute în ROMÂNIA LIBERĂ DE AZI, iar în memoria celor căzuți, martiri și eroi, care în aceste zile și-au jertfit viața pentru libertatea, demnitatea și dreptatea patriei, corala studenților a intonat imnul: „Presărați pe a lor morminte". Trei studenți au citit fragmente din operele Sf. Trei Ierarhi din care am reținut: „sfaturi și învățături folositoare pentru viață". Într-un glas, toată suflarea prezentă în sală a cîntat: „Deșteaptă-te române", după care P. C. pr. prof. dr. D. Abrudan a exprimat alese mulțumiri tuturor celor prezenți.

Diac. *Achim Băcilă*

PENTRU CINSTIREA EROILOR REVOLUȚIEI

La Casa de cultură a tineretului și studenților Sibiu din strada 1 Mai nr. 30 a luat ființă un comitet de inițiativă pentru cinstirea eroilor Revoluției din decembrie prin ridicarea unor monumente în Piața Republicii, Piața Unirii și în cimitirul eroilor.

Apreciem că din acest comitet pot face parte reprezentanți ai comitetelor sindicale și conducerilor administrative din marile întreprinderi, ai Filialei Sibiu a U.A.P., ai tineretului și studenților liberi, Centrului județean de proiectare, școlilor și unităților militare, muzeului Brukenthal etc.

Rugăm pe toți cei care doresc să fie alături de noi să vină la sediul instituției de mai sus, pentru a definitiva următoarele propuneri:

— Amplasarea unui monument în centrul Pieței Republicii care să se numească Piața Eroilor sau Piața Revoluției. În jurul monumentului să fie refăcută zona verde, iar statuia lui Gheorghe Lazăr să fie reamplasată într-un alt loc.

— Amplasarea unui obelisc cu basoreliefuri în cimitirul eroilor sau în parcul din Piața Unirii.

— Confecționarea și amplasarea în cimitir a unor însemne de căpătîi pentru toți eroii revoluției.

a) Pentru finanțarea acestor monumente s-a deschis la C.E.C. un cont curent personal 7090 pe numele Pr. Drăgoi Ioan. În acest cont pot să depună bani toți cei interesați și anume: întreprinderile, instituțiile, bisericile, organizațiile politice, profesionale și obștești precum și persoanele particulare.

— Membrii familiilor eroilor căzuți în perioada 22—25 decembrie 1989 sînt rugați să aducă la Casa de cultură a tineretului și studenților pentru alcătuirea unei pagini comemorative în presa locală și pentru evidențierea eroilor pe monumente, următoarele:

— Numele și prenumele eroului, data nașterii, data și împrejurările decesului, funcția și locul de muncă, și o fotografie a eroului.

Relații suplimentare se pot obține zilnic la telefon 1 53 25, orele 8—16, de la domnul Obogeanu Valeriu — directorul Casei de cultură a tineretului și studenților Sibiu.

Ca libertatea noastră să fie deplină

(Continuare din pag. a 2-a)

și de a împlini cele ce țin de lucrarea Duhului în noi este în același timp strădanie de eliberare, o strădanie de a trăi în libertate, în libertatea celor ce își fac mădularele lor „roade ale dreptății, spre sfințire" (Romani 6, 19), ceea ce aduce de fapt sfinția și viața veșnică (Romani 6, 22).

Acestea fiind spuse, este locul aici să aducem înaintea iubitorilor de învățătură și de osteneală și un cuvînt lămuritor al sfîntului Isaac Sirul, care zice: „Cînd dorul de Iisus Hristos nu te-a covîrșit în așa măsură, încît în orice caz să fi nepătimaș din pricina bucuriei celei dinăuntru, află, atunci, că mai mult trăiește în tine lumea decît Hristos. Și cînd boala sau lipsa sau istovirea trupului sau frica de cel ce ar putea să-ți dăuneze, tulbură mintea ta din bucuria nădejdii tale sau din bucuria cea întru Domnul, să știi, atunci, că trăiește în tine trupul și nu Hristos. Pe scurt spus: lucrul a cărui dorință este mai puternică și mai simțită în tine, acela și trăiește în tine" (Cuvîntul 24).

Toate acestea știindu-le, putem acum să ne dăm seama cum stăm cu libertatea noastră: cîtă avem și cîtă nu avem și cunoscînd lipsa cîtă este în privința libertății lăuntrice, să dorim, să căutăm, să ne silim și să ne rugăm lui Dumnezeu „ca libertatea noastră să fie deplină".

Semnalăm apariția a noi publicații bisericești ortodoxe:

1. **VESTITORUL ORTODOXIEI ROMÂNEȘTI,** periodic al Patriarhiei Române, Anul I, nr. 1, decembrie 1989.

2. **RENAȘTEREA,** publicație religioasă editată de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, An. I, nr. 1 (Serie nouă), ianuarie 1990.

3. **LEGEA ROMÂNEASCĂ,** Revistă religioasă și culturală a Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, Anul I (Serie nouă), Nr. 1, din 1 februarie 1990.

4. **CREDINȚA STRĂBUNĂ,** foaie bisericească editată de Episcopia ortodoxă română de Alba Iulia, Anul I, nr. 1, Duminică, 11 februarie 1990.

Le dorim viață lungă și har scriitoricesc redactorilor și colaboratorilor.

Redacția „Telegrafului Român"

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.00.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 138 Sibiu, 15 martie 1990 Nr. 11—12/1990

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Dumnezeu este cu noi

Cu acest cuvînt sfînt, pe care poporul român în genunchi în fața Catedralei Ortodoxe din Cluj l-a rostit de zeci de ori în ziua de 22 decembrie 1989, vom începe și noi drumul nou al vieții.

Dumnezeu este cu noi — acesta este cuvîntul ce ne va călăuzi de acum înainte pașii în viață.

Dumnezeu este cu noi — acest suprem crez ne obligă să trăim în sfințenie și în dreptate; să ne lepădăm de toate interesele personale și să-L urmăm pe Iisus Hristos, Domnul, Dumnezeul și Mîntuitorul nostru.

Dumnezeu este cu noi acum și nimeni și nimic nu ne mai poate înspăimînta.

Dumnezeu este cu noi, cu poporul român binecuvîntat și iubit de Dumnezeu.

Dumnezeu este cu noi și vom trăi și vom munci cu toate puterile noastre pentru refacerea țării, pentru salvarea țării, pentru înflorirea țării.

Dumnezeu este cu noi cu toți cei ce în desăvîrșită unitate sufletească vom apăra poporul român de dezbinare, de ură, de minciună, de viclenie, de tot ce vine de la diavolul și caută să distrugă unitatea noastră sufletească, bisericească, românească.

Dumnezeu este cu noi, de aceea avem încredere absolută în Dumnezeu și în înțelepciunea preoților luminați și a poporului nostru român binecredincios.

Anul trecut l-am început cu speranță, după cum s-a scris în zorii anului 1989, în Îndrumătorul Bisericesc de la Cluj, în articolul intitulat: *„In pragul anului nou", unde, în chip profetic s-a spus: „Speranța ne deschide ușa vieții în fiecare an. Cu speranță să primim copilul care se naște, anul care începe, lucrarea și drumul la care pornim. Cu cită bucurie privește fiecare om anul care începe, dacă are în sufletul său speranța. De unde dispare speranța, începe infernul. Toți oamenii cu judecată limpede încep anul avînd în suflet arzînd puternic speranța. Nimenea nu trebuie să înceapă anul fără speranță. Tot lucrul bun, tot lucrul drept, tot lucrul frumos are în sine o putere care pînă la urmă va triumfa. Tot ce ai în gînd, drept, cinstit, adevărat, fii sigur că prin munca ta odată se va realiza. Vei vedea cu ochii tăi înflorind aspirațiile, toate dorurile tale, dacă sînt fructul unui plan sănătos, dacă, pe lîngă puterile proprii materiale vei pune și marile puteri spirituale, care asigură triumful omului, al poporului, al societății care are moralul ridicat"* (Iustinian C. Maramureșanul, Episcop-vicar, Îndrumătorul Bisericesc, 1989, p. 33—34).

Aceste cuvinte rostite la începutul anului trecut Dumnezeu le-a împlinit. Nu ne-am înșelat în credința și în speranța noastră.

În mod cu totul miraculos, înainte de a încheia anul 1989, Dumnezeu i-a dat putere poporului român să-și cucerească libertatea.

Poporul român a cîștigat în șapte zile o luptă mai importantă decît multe lupte din istorie.

E aproape incredibilă această biruință. Fără arme și fără să ucidă pe nimeni, în timp ce el era ucis fără milă, poporul român a biruit. Mîinile poporului român au rămas curate. S-au acoperit de rușine și de sînge nevinovat cei ce au terorizat acest popor zeci de ani.

Dumnezeu este cu noi — să nu uităm acest lucru — Dumnezeu este cu noi și acum cînd, împreună, mînă în mînă, plecăm la un nou drum, spre un nou orizont. Plecăm să cucerim alte bătălii tot așa de importante și de grele. Plecăm spre reconstruirea țării. Plecăm spre reorganizarea vieții. Plecăm spre refacerea României. Plecăm spre livezi și ogoare ca să le facem să ne dea recolte bogate, care de acum vor fi ale noastre. Plecăm spre șantiere, spre fabrici, spre ateliere, ca să dăm țării viața. Fără munca noastră cinstită și încordată țara nu va înflori și nici nu poate trăi.

Plecăm acum să reorganizăm învățămîntul și știința, să dăm țării noastre strălucirea și prestigiul pe care le-a avut, prestigiul de țară cu intelectuali minunați, cu mulți oameni de știință și cultură, cu artiști și savanți, cu studenți și elevi deștepți și curați, prestigiu de țară cu muncitori și țărani harnici, cinstiți, capabili de multe și mari realizări.

Plecăm spre un orizont nou, pe care generația tînără nu l-a cunoscut și nici în vis nu și l-a putut închipui, orizontul libertății.

Drumul nostru este înconjurat încă de multe prăpăstii. Toți avem nevoie de multă răbdare și înțelepciune. În fruntea poporului este necesar să stea, în acest moment, tot ce are acest popor mai cinstit, mai înțelept, mai bun, mai curat.

Cuvîntul lor să fie clar. Îndrumările să fie fără greș. Planurile de lucru să fie bine gîndite.

Experiența prin care poporul român a trecut să ne fie de învățătură pentru totdeauna. Dumnezeu nu vrea să dormim și să visăm vise deșarte. Dumnezeu vrea să gîndim, să muncim, să ne bucurăm, să ne trăim viața omenește, așa cum ne-a învățat Iisus Hristos, Care, Dumnezeu fiind, S-a făcut om ca să-l învețe pe om să trăiască ca un Dumnezeu.

De aceea avem o datorie supremă acum să-L căutăm, să-L găsim și să-L cunoaștem pe Iisus Hristos.

În acest drum, în drumul spre Hristos ne călăuzește Maica noastră, Sfînta Biserică Strămoșească, care a călăuzit pașii tuturor moșilor și strămoșilor noștri de aproape două mii de ani, Biserica Ortodoxă, care este întemeiată pe piatra cea adevărată, care este Iisus Hristos. Învățătura curată a lui Iisus Hristos; cuvîntul Bisericii Ortodoxe este cuvîntul lui Dumnezeu.

Cînd trăim în unitate cu Biserica Ortodoxă, trăim în unitate cu Iisus Hristos, Care este capul Bisericii Ortodoxe și cu toți moșii și strămoșii noștri care au trăit și au murit în sînul Bisericii Ortodoxe.

Biserica Ortodoxă este Biserica poporului român.

Această Biserică și în trecut, ca și astăzi era așa de strîns unită de viața oporului român, încît străinii numeau credința ortodoxă, „Legea românească", iar poporul român numea Biserica Ortodoxă „Biserică strămoșească", pentru că ea a fost Biserica părinților noștri, a moșilor și a strămoșilor noștri de la început și pînă astăzi, de la Sfinții Apostoli și pînă în zilele noastre.

În sînul Bisericii Ortodoxe, românii se simt ca în sînul lui Dumnezeu. Românii știu că această Biserică este casa lor, mama lor, care nu-și înșală copiii, care-și iubește copiii, care îi îndrumă pe copii pe calea cea mai bună și mai dreaptă spre limanul adevărului, dreptății și libertății.

Dumnezeu este cu noi, așa vom rosti de acum mereu, ca să nu rătăcim, să nu alunecăm, să nu cădem.

Fiecare de acum, să începem să ne ridicăm, să ne înălțăm din starea în care am zăcut pînă acum, la starea firească a vieții adevărate.

Dumnezeu este cu noi și de aceea, împreună cu profetul să cîntăm toată suflarea românească! „Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați căci cu noi este Dumnezeu".

† IUSTINIAN MARAMUREȘANUL
Episcop-vicar

BUNA-VESTIRE

Biserica noastră creștină dreptmăritoare, în fiecare an, la 25 Martie, prăznuiește Buna-Vestire a Maicii Domnului, sărbătoare minunată, încărcată de bucurii duhovnicești deosebite, de înalte semnificații pentru zidirea noastră sufletească.

Praznicul Bunei-Vestiri este o adevărată vistierie de bunătăți, ca un izvor de apă vie, cu adevărat sublim.

Deschizătoare de cea mai mare bucurie duhovnicească, în iconomia mîntuirii noastre, ea încumbă vibrații sufletești de mari intensități și totodată e și un prilej deosebit de profundă meditație, aflîndu-ne în Sfîntul și Marele Post al Păresimilor.

Tîlcul acestei mari sărbători creștinești poate fi cuprins cu luminile harului divin, avînd vii sentimentele de recunoștință ce I se cuvin Providenței divine pentru iubirea nemărginită a lui Dumnezeu, dusă pînă la jertfa pe Cruce a Fiului Său, în acest scop minunat.

Sfînta Liturghie a sărbătorii Bunei-Vestiri ne-a împărtășit o bucurie amplificată a momentului sărbătorii anterioare a Nașterii Maicii Domnului, apoi a Intrării în Biserică a Prea Curatei Fecioare Maria, acum fiind la al treilea moment psihologic din buchetul minunat de sărbători închinate supracinstirii ei.

Taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută ne-a fost revelată în persoana Fecioarei Maria, conform cîntării bisericești, care cu puterea Lui Dumnezeu a devenit Maică Pururea Fecioară. Dumnezeu, la care

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *Vartolomeu Constantinescu*

„Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi" (Ps. 22, 1)

În Sf. Scriptură, această Carte a cărților, prin excelență a Bisericii, întîlnim multe imagini luate din lumea păstoritului. De altfel, se pare că nici nu există o îndeletnicire omenească cu care să se poată mai bine asemăna sau compara lucrarea lui Dumnezeu față de noi oamenii, legăturile Lui cu noi, decît cu viața păstorilor, cu legăturile dintre un păstor sau cioban adevărat și turma sa.

Iată-l, de pildă, pe proorocul David, el însuși cioban în tinerețele sale pe șesul și dealurile din preajma Betleemului de acum aproximativ 3000 de ani, cum — furat de imaginea odihnitoare a unei sau unor turme de oi, asemenea cărora ne este dat să vedem și noi adesea, nădăjduim ca de acum încolo tot mai multe, supravegheate cu grijă, cu atenție și dragoste de ciobanii din preajma lor — exprimă, în Psalmul 22, un adevăr spiritual veșnic, ușor de înțeles de fiecare dintre noi, prin cuvintele: *„Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi"*. David — profetul nu se oprește însă aici cu comparația sa ci, știind din viața sa și a tuturor păstorilor sau ciobanilor adevărați care pun binele turmei mai presus de orice, căutînd pășune bună, apă curată, loc potrivit de tîrlit etc. își continuă ideea spunînd: „La loc cu pășune acolo m-a sălășluit; la apa odihnei m-a hrănit", ca mai departe să fie mai explicit în ceea ce voia să ne spună, cînd arată: „Sufletul mi l-a întors, povățuitu-m-a pe căile dreptății" (Ps. 22, 1—3).

Într-adevăr, Părintele nostru ceresc ne stă în ajutor, nu numai binecuvîntîndu-ne munca, trimițînd „ploaie la vreme", după vorba sătenilor noștri, pentru „îmbelșugarea roadelor pămîntului", cum ne rugăm la fiecare sf. slujbă, pentru „pîinea noastră cea de toate zilele", spre a ne hrăni trupurile, ci El mai ales ne „paște" sufletește, ne ajută să ne hrănim ființa noastră spirituală, partea nemuritoare din noi, prin care tindem spre El și prin care ne asemănăm cu El: „În ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa te dorește sufletul meu pe tine, Doamne", spune tot Psalmistul David (Ps. 41, 1). Tatăl nostru ceresc vine deci în întîmpinarea acestei foame și sete de care și sufletul, ca și trupul și uneori și mai mult decît el, are nevoie.

Dumnezeu a „păscut" desigur în chip special pe poporul evreu, pe care l-a purtat „ca de mînă" în toată perioada Vechiului Testament, hrănindu-l nu numai cu cuvîntul Său, ci și cu hrană trupească, așa cum s-a văzut în pustia Sinai și cu încă alte multe prilejuri.

Dar, după cum au prezis unii profeți, care, ca și David, au folosit tot imagini luate din lumea păstoritului, prin Mesia, prin Fiul Său întrupat, Dumnezeu paște, El hrănește spiritual pe toți fiii Pămîntului, ajutîndu-i să se întoarcă „de la întuneric la lumină", cum spune Sf. Apostol Pavel. Așa de pildă, proorocul Isaia spune: „El (Dumnezeu) va paște turma sa ca un păstor și cu brațul său o va aduna. Pe miei îi va purta la sînul său și de cele ce alăptează se va îngriji" (Isaia 41, 11), acestora nemaifiindu-le „nici foame, nici sete" (Isaia 49, 10), sau cum citim în cartea profetului Iezechil: „Zice Domnul Dumnezeu: Iată eu însumi voi purta grijă de oile mele și le voi cerceta, cum cercetează păstorul turma sa... Le voi paște în pășune bună, voi paște oile mele și eu le voi odihni, zice Domnul Dumnezeu" (Iez. 34, 11—15).

„Voi pune peste ele un singur păstor, care le va paște" — spune Cel Atotputernic tot prin gura profetului Iezechil (34, 23), text care ne duce desigur cu gîndul la Mîntuitorul Iisus Hristos, care a spus despre Sine atît de lămurit: *„Eu sînt păstorul cel bun. Păstorul cel bun sufletul său și-l pune pentru oi..."* Eu sînt păstorul cel bun și-mi cunosc (oile) mele și ele mă cunosc pe mine... Și glasul meu vor auzi și va fi o turmă și un păstor" (Ioan 10, 11—16). Așadar, Iisus-Domnul nostru „este păstorul cel mare al oilor" (Evrei 13, 20), „mai marele păstorilor" (I Petru 5, 4), despre care putem spune că ne „paște" în cel mai deplin înțeles al cuvîntului, pe toți cei ce îi urmăm cu întreaga noastră ființă. Este potrivit, în această privință, să ne reamintim cuvintele rostite femeii samarinence, căreia i-a spus și desigur nouă tuturor: „Tot cel ce va bea din apa aceasta va înseta iarăși, iar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da eu nu va înseta niciodată" (Ioan 4, 13—14), sau ispititorului în pustiul Carantaniei: „Nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu" (Matei 4, 4).

„Pășunea" în care Dumnezeu ne „paște", cu care El ne hrănește, este deci în primul rînd cuvîntul Său, învățătura Sa, descoperită nouă prin profeți și apoi prin însuși Fiul Său întrupat, învățătură cuprinsă în Sf. Scriptură și Sf. Tradiție și pe care Biserica ne-o propovăduiește de aproape două mii de ani prin slujitorii săi.

Porunca adresată ucenicilor: „Dați-le voi să mănînce" (Matei 14, 16) mulțimilor care, ascultîndu-l, uitaseră pur și simplu de mîncarea trupească, se răsfrînge ca o îndatorire permanentă asupra Bisericii creștine de a hrăni sufletește fiii săi. „Iată vin zile, zice Domnul Dumnezeu, în care voi trimite foamete pe pămînt, nu foamete de pîine și nu sete de apă, ci de auzit cuvintele Domnului" (Amos 8, 11), foame și sete care se resimt atît de vădit și astăzi, iar cuvîntul lui Dumnezeu hrănește într-adevăr, potolindu-ne foamea și setea sufletească ca nimic altceva. Pildă grăitoare, între alte multe și din toate veacurile creștine, este Sf. Justin martirul și filozoful care, după mărturia sa din lucrarea: „Dialogul cu iudeul Trifon", a colindat pe la toate curentele filozofice ale timpului său: pe la stoici, pe la platonicieni, pe la pitagorei, pe la peripateticieni și pe la altele, curente care nu l-au satisfăcut, nu l-au putut „hrăni", ancorînd în cele din urmă în creștinism, „singura filosofie sigură și folositoare", după spusa sa. Se adeverea și cu el cele spuse de Iisus-Domnul nostru: Cel ce va bea din apa pe care o voi da nu va mai înseta niciodată, căci ele, învățăturile dumnezeiești, propovăduite de Sf. Biserică, „sînt viață pentru cei ce le pun în faptă și doctorie pentru tot trupul omenesc" (Pilde 4, 22).

Spunînd că Dumnezeu „mă paște și nimic nu-mi va lipsi", Psalmistul David exprima deci marele adevăr

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. *Gh. Papuc*

IOAN MOLNAR-PIUARIU (1749—1815)

La 16 martie se împlinesc o sută șaptezeci și cinci de ani de stingerea vestitului medic oftalmolog și cărturar Ioan Molnar-Piuariu, născut în 1749 la Sadu, localitate unde au văzut lumina zilei alte două personalități ale românilor transilvăneni episcopul Ioan Inochentie Micu și nepotul său Samuil, unul dintre corifeii Școlii ardelene.

Tatăl său, cunoscut sub denumirea de popa Tunsu, a rămas celebru prin îndîrjirea cu care a apărat credința strămoșească — ortodoxă —, opunîndu-se răspîndirii religiei greco-catolice în Transilvania. Din motive lesne de înțeles popa Tunsu a fost transferat de la Sadu în Banat, unde a păstorit pînă la sfîrșitul vieții. Într-o asemenea conjunctură s-a format personalitatea lui Ioan Molnar-Piuariu, care a continuat activitatea părintelui său cu alte mijloace, la alți parametri și la un nivel superior.

Viitorul cărturar a frecventat liceul săsesc din Sibiu, iar după absolvire s-a specializat în oftalmologie, devenind primul medic român. De remarcat că la una dintre specializările sale la Viena l-a ajutat guvernatorul Transilvaniei Samuel von Brukenthal. La unele izbînzi ale sale a fost susținut de Loja francmasonică din Sibiu al cărui membru a fost încă din tinerețe. În 1777 devenise medic oculist al Marelui Principat al Transilvaniei, iar în 1791 își începe activitatea universitară la Academia din Cluj.

În calitate de medic și-a creat o popularitate enormă atît în Imperiul habsburgic, cît și-n Muntenia și Moldova, unde efectua dese călătorii profesionale și

(Continuare în pag. a 2-a)

Mihai Sofronie

Mamei mele

Cînd văd tulpini crescînd sub soare
Sau florile sclipind de rouă,
Cînd văd carpatice ponoare,
De-i cer senin, sau dacă plouă,

Cînd munții-mi farmecă privirea
Cu-a lor mirifică fantasmă,
Sfidînd spre zări nemărginirea,
Scăldînd brădetul în mireasmă,

Cînd visele copilăriei
Din nou către Carpați mă cheamă
Ca-ntr-o divină feerie,
Mi-e gîndul către tine, mamă.

Mlădiță-am fost, prin a ta fire,
Și m-ai crescut copac întreg
Sorbind a zorilor lumină,
Ca rostul vieții să-nțeleg.

M-ai învățat ce-i cumpătarea
Și dragostea de cel aproape
Făcîndu-mi sfetnic cugetarea
Și gîndurile — limpezi ape.

Mi-ai dăruit menirea sfîntă
De-a prețui virtutea muncii,
De-a ști cînd veacul se frămîntă
Primejduind în față pruncii.

Ai suferit precum martirii
Trudind din zori în asfințit;
Ai înfruntat și legea firii
Cînd triste zări ți s-au ivit.

Nestrămutată din credință,
Cu părinteasca-ți mîngîiere,
Răzbați cu-ntreaga ta ființă
S-avem cea mai de preț avere:

S-avem sublimul simț al muncii
Și-al datoriei împlinite —
Tezaur necuprins în uncii:
Comoara vieții nesfîrșite.

EPILOG

Sosit-a ziua despărțirii
Cînd alte Zări spre Veci te cheamă
Să porți, deci, nimbul nemuririi —
E tot ce-ți mai doresc azi, mamă.

Ioan Mihali

BUNA-VESTIRE

(Continuare din pag. I-a)

toate sînt cu putință a schimbat rînduiala firii omenești în persoana celei mai curate Fecioare din veac aleasă pentru a deveni, prin alesele ei virtuți, vas al Duhului Sfînt din care se va întrupa Fiul lui Dumnezeu, la plinirea vremii.

Rod al rugăciunilor, privegherilor, postului și milosteniilor cucernicilor ei părinți Ioachim și Ana, Fecioara Maria a fost consacrată Templului din Ierusalim, în Sfînta Sfintelor, în spor de creștere în har, ascultare și deosebită interiorizare. Era de așteptat ca avînd o asemenea pregătire, Dumnezeu a găsit-o plină de har și cea mai potrivită să devină Mamă a Fiului Său, Cel din veșnicie născut. Astfel ea a devenit un adevărat chivot sau palat curat al Duhului Sfînt, cuib al Vulturului Ceresc (Iisus Hristos), Biserică sfințită, Rai cuvîntător, lauda Apostolilor, bucuria mucenicilor și cea mai sigură mijlocitoare, solitoare la Dumnezeu, prin rugăciunile ei pentru noi, în evlavia strămbunilor noștri.

Fiind mai cinstită decît Heruvimii, Serafimii și toți îngerii, Biserica i-a închinat Prea Curatei Fecioare Maria: acatiste, paraclise, rînduieli de cult, la dimensiunile vredniciei ei, la loc de frunte și pictura noastră bisericească e grăitoare în acest scop. I s-au închinat hramuri de biserici ca adevărate grădini duhovnicești ale Maicii Preacurate. La Locurile Sfinte, Nazaret și alte binecuvîntate locuri, Muntele Athos, toate mărturisind grija deosebită a Bisericii pentru supravenerarea ei.

Buna-Vestire a Maicii Domnului i-a fost adusă printr-un mesaj ceresc impresionant, de către îngerul (Arhanghelul) supranumit al darului (bucuriei), Arhanghelul Gavriil. Locul unde a binevestit-o se află, cu deosebită grijă amenajat în Țara Sfîntă, cu un marcaj deosebit pe care pelerinii și turiștii ni-l confirmă cu pioșenie. După Sfînta Tradiție, Arhanghelul Gavriil a întîmpinat pe Fecioara Maria, ținînd un crin alb în mînă, semn al puritătii Fecioarei. Biserica a pictat-o întocmai, pe ușile împărătești ale iconostasului, scoțînd în relief simbolismul cuvenit al înfățișării Prea Curatei Fecioare, drept Ușă prin care a intrat Povățuitorul, adică Domnul nostru Iisus Hristos, ușa rămînînd închisă, imagine a pururea fecioriei Maicii Domnului.

Dar să urmărim cu ochii sufletului relatarea textului (pericopei) Sfintei Evanghelii a praznicului Bunei-Vestiri, cuprins în Sfînta Scriptură, la Sfîntul Evanghelist Luca.

În context la începutul cap. I, același Arhanghel Gavriil a vestit pe părinții Sfîntului Ioan Botezătorul, preotul Zaharia și soția sa Elisabeta că vor avea, deși la bătrînețe, prunc pe Înaintemergătorul Domnului Iisus. Elisabeta s-a tăinuit cinci luni, zicînd cu profundă recunoștință și smerenie, că așa a găsit de bine Domnul să lucreze:

„Iar în luna a șasea a fost trimis îngerul Gavriil de la Dumnezeu, într-o cetate din Galileea, al cărui nume era Nazaret, la o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David și numele Fecioarei era Maria. Și intrînd îngerul la ea i-a zis: Bucură-te cea plină de har. Domnul este cu tine. Binecuvîntată ești tu între femei. Iar ea văzîndu-l s-a tulburat de cuvîntul lui și cugeta în sine: Ce va fi însemnînd urarea aceasta? Și îngerul i-a zis: Nu te teme Marie căci ai aflat har la Dumnezeu. Și iată, vei lua în pîntece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare. Și Fiul Celui Prea Înalt se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, Tatăl Său și va împărăți peste casa lui Iacob în veci și Împărăția Lui nu va avea sfîrșit. Și a zis Maria către înger: Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat? Și îngerul i-a zis: Duhul Sfînt se va pogorî peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri, pentru aceea și Sfîntul care se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema. Și iată, Elisabeta rudenia ta a zămislit și ea fiu la bătrînețea ei și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință. Și a zis Maria: Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău. Și îngerul a plecat de la ea" (Luca 1, 26—38).

Acest impresionant dialog cu vibrante momente psihologice ne arată minunata pregătire, atitudine și rolul Fecioarei în planul de mîntuire al omenirii, vrednicia ei fiind împodobită cu alese virtuți în scopul urmărit de Dumnezeu Care, anume a ales-o să urce treptele desăvîrșirii la dimensiuni cosmice în salvarea neamului omenesc din robia păcatului primilor părinți, Adam și Eva. Ea fiind restauratoarea Evei a făcut posibilă venirea Domnului Iisus Hristos care ne-a răscumpărat prin jertfa sîngeroasă de pe Golgota din iubirea nemărginită a lui Dumnezeu pentru noi. Praznicul Bunei-Vestiri cu mireasmă duhovnicească, cu țîșniri de lumini întru zidirea noastră sufletească ne determină să luăm aminte, după cuviință, a preacinsti pe Maica Domnului așa cum ne-a dovedit mai întîi, Însuși Domnul nostru Iisus Hristos. Pătrunzîndu-ne de marele rol al Maicii Domnului pentru mîntuirea sufletelor noastre apelăm la credincioasele și compatrioatele noastre îndeosebi să privească, în duh, spre modelul desăvîrșit, prin virtuți al Maicii Domnului, spre Sfintele femei Mironosițe, mame de Sfinți Părinți, mame de voievozi, cu părintească povățuire rîvniți să păstrați, să ocrotiți odraslele cu educație creștinească spre a fi viitori credincioși și patrioți loiali, harnici și cinstiți.

Avem la îndemînă, în minunatul cult de supracinstire a Maicii Domnului, acatiste, paraclise ca niște vistierii, ca faguri de miere pentru suflet, — prin care s-o rugăm neîncetat să mijlocească la Sfînta Treime în jurul Căreia se află ca o împărăteasă de-a dreapta, spre împlinirea dorințelor noastre de pace, liniște, ocrotire a Bisericii, a Patriei noastre, a întregii lumi.

Maica Domnului e adevărat rîu de apă vie, stîlp luminos de povățuire a credincioșilor. Să ne îndreptăm spre ea, ca spre steaua călăuzirii noastre sufletești, ca spre Everestul munte al desăvîrșirii cum au înțeles turiștii s-o situeze în scop duhovnicesc, ca pe un liman de liniște a sufletelor zbuciumate și dezorientate, ca la o chezășie a orientării noastre spre cele bune, spre practicarea virtuților străbune. E demn și se cuvine astfel în regăsirea, în devenirea noastră. Pe Maica Preacurată s-o rugăm să ne ocrotească sub sfîntul ei omofor sau acoperămînt:

Parfumul florilor din Rai
Înviorezi, Sfîntă Fecioară
Și cîntul păsărilor ni-l redai
În farmecul dorit de primăvară!

AMIN.

Ioan Molnar-Piuariu (1749—1815)

(Continuare din pag. I-a)

în același timp contribuia direct la strîngerea legăturilor pe multiple planuri cu frații de dincolo de Carpați.

În anul 1789 a încercat să editeze primul ziar românesc „Foaie română pentru econom" (Walachische Zeitung für den Landmann), primind ajutor din partea guvernatorului Bánffy și a tipografului Hochmeister, dar din cauză că nu primește scutirea de taxe poștale, acest periodic nu mai poate apărea.

În domeniul politic participă la cele două evenimente importante: Răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan (1784) și Supplexul (1791). Pentru a împiedeca vărsarea de sînge participă alături de episcopul Ghedeon Nichitici la încheierea unui armistițiu cu Crișana, cu prilejul căruia a ascultat păsurile iobagilor, pe care le-a consemnat într-un raportat redactat cu înțelegere față de cei oropsiți. În 1791 a fost unul dintre coautorii memoriului Supplex Libellus Valachorum prin care se cereau drepturi naționale pentru românii transilvăneni. Elaborarea Supplexului prezenta prima acțiune comună dintre ortodocși și greco-catolici, după mai multe decenii de animozități, exemplu ce n-a rămas fără urmări, în vederea apărării cauzei naționale a românilor transilvăneni.

Concomitent cu sprijinirea învățămîntului românesc prin înaintarea a numeroase memorii, care au avut urmări pozitive, Ioan Molnar-Piuariu în 1795 a mai făcut o încercare culturală — tot în premieră — cu privire la înființarea unei asociații culturale *Societate filozofească a neamului din Mare Principatul Ardealului*, ce urma să editeze periodicul „Vestiri filozofești și moralicești" cu conținut enciclopedic, idee ce n-a putut fi materializată.

În același timp Ioan Molnar-Piuariu a fost și un mare editor, tipărind Minee, un Octoih și Evanghelia, activitate de o deosebită însemnătate, deoarece circulația cărților dincoace și dincolo de Carpați contribuea la unificarea literară a limbii, punînd bazele viitoarei unități culturale.

Pe lîngă activitatea editorială fiind un adevărat consilier al Tipografiei din Buda, Ioan Molnar-Piuariu a elaborat și opuri proprii cum ar fi *Economia stupilor, acum întîi izvodită și dată de Ioan Molnar, doftorul de ochi în marele Principat al Ardealului*, Viena, 1785, înscriindu-se ca prima lucrare în știința agronomică românească, apoi o gramatică și un dicționar german-român, precum și o serie de traduceri, care au completat un gol în cultura românească. (O lucrare de istorie universală de Millot, apoi o Retorică, manual de morală cetățenească).

Prin întreaga activitate desfășurată Ioan Molnar-Piuariu ocupă un loc aparte în spiritualitatea românească, iar în unele domenii s-a dovedit a fi chiar un precursor.

Lăcomia sau îmbuibarea

După învățătura Bisericii noastre, păcatul este călcarea cu deplină știință și cu voie liberă, prin gînd, cuvînt sau faptă a voii lui Dumnezeu. Iar pentru că voia lui Dumnezeu se arată în legile Sale, păcatul se mai numește și fărădelege.

Existența păcatelor de mai multe feluri este evidentă. Toate păcatele sînt o necinstire a lui Dumnezeu, dar nu toate îl necinstesc pe Dumnezeu în același chip și în același grad. Unele au ca obiect pe Dumnezeu și se referă numai la El; altele lovesc, în același timp, în drepturile și demnitatea aproapelui. De aceea, teologic, deosebim păcate grele sau de moarte și ușoare. Păcatele grele se mai numesc și păcate de moarte pentru că „înstrăinează pe om de harul lui Dumnezeu și omoară pe acela prin care se aduce la îndeplinire" (Teologia Morală Ortodoxă vol. I, p. 409).

După Mărturisirea ortodoxă, păcatele grele sînt de trei feluri: Capitale, împotriva Duhului Sfînt și strigătoare la cer. Dintre păcatele capitale face parte și lăcomia sau îmbuibarea. Ea este pofta nestăpînită de a mînca și de a bea peste măsură. Este un păcat al trupului (Gal. 5, 19).

Neorînduiala lăcomiei stă în faptul că în folosirea mîncării și băuturii nu se ține măsura firească, de bunul simț și de mintea sănătoasă.

Răutatea lăcomiei constă și în aceea că mîncarea și băutura, care sînt mijloc de întreținere a vieții, devin însuși scopul vieții.

În sine și prin natura ei, lăcomia fiind un exces în lucruri indiferente este un păcat ușor, dar poate deveni păcat greu în următoarele cazuri: 1. Cînd ținem atît de mult la mîncare și băutură încît de dragul lor sîntem gata să călcăm porunci în urma cărora ajungem sub păcat de moarte. Despre cei ce-și fac din mîncare supremul scop în viață Sf. Apostol Pavel spune că pîntecele este dumnezeul lor (Filip. 3, 19); 2. Cînd din pricina lăcomiei nu mai sîntem în stare să îndeplinim o datorie a cărei neîmplinire duce la păcat greu; 3. Cînd din cauza lăcomiei ne ruinăm sănătatea.

Sf. Scriptură oprește îmbuibarea, lăcomia sub orice formă ar fi ea „Luați seama și vă feriți de lăcomie" — spune Mîntuitorul (Luca 12, 15), iar Sf. Apostol Pavel arată că pizmuitorii, ucigașii, bețivii, cei ce petrec fără măsură și alții asemenea acestora „nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu" (Gal. 5, 21).

Parabola cu bogatul nemilostiv, care nu slujea decît stomacului său, care nu credea decît în petreceri și în desfătări și săracul Lazăr stă înainte ca o pildă vie de sfîrșitul și de cele ce îi așteaptă dincolo de pragul acestei vieți pe cei asemenea bogatului în cauză.

De altfel, cei robiți pîntecului lor au o viață interioară zbuciumată și de cele mai multe ori aparenta lor „fericire" nu durează mult, luîndu-și adesea plata nesăbuinței lor încă din această viață, cum arată și Cartea Iov, că îmbuibatul „nu va cunoaște pacea lăuntrică... nimic nu scapă de lăcomia lui, de aceea înflorirea lui nu va ține mult" (Iov 20, 20). Ba mai mult, Sf. Apostol Pavel consideră lăcomia închinare la idoli: „Drept aceea, omorîți mădularele voastre — ale omului pămîntesc — desfrînarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este închinare la idoli" (Colos. 3, 5).

Ca și lăcomia la mîncare, lăcomia la băutură este păcat greu. Beția este abuzul voluntar de băutură alcoolică consumată numai din plăcere, pînă la slăbirea sau pierderea rațiunii. Patima beției este păcat de moarte pentru că din cauza ei se provoacă scandaluri ori crime, suferințe familiei, pagube și mari neajunsuri societății.

Arătînd cum alcoolismul pervertește firea omului, pagubele pe care le aduce vieții sale, Sf. Vasile cel Mare spune: Vinul arde pe bețivi și-i provoacă să bea tot mai mult. Prin băutură curajul devine laș; omul cast nerușinat; omul dreptății și cu bunsimț devine omul nedreptății și lipsit de bun-simț. Bețivul devine instabil, certăreț, schimbător de impresii, mincinos, strigă, face scandal ș.a. Beția este „o băutură a nebuniei, concurs în care prezidează diavolul și al cărui premiu este păcatul".

Alcoolismul produce rele nespus de mari atît individului cît și colectivității. Individului îi slăbește simțul moral, distruge sănătatea trupului și sufletului. În societate tulbură pacea și liniștea familiei, duce la nenumărate fapte antisociale etc. Lăcomia la băutură duce de asemenea la lene.

Îngreuiat cu îmbuibare de mîncare și băutură, desprins din efortul muncii, lacomul este împins la lene, iar prin lene la furt. Lacomul devenit leneș și hoț ia pe ascuns lucrurile străine (furt), ia cu sila și pe față lucrurile altuia (prădăciune), ia lucrurile străine prin mijloace viclene (înșelăciune), vinde cele trebuitoare traiului cu prețuri de două sau mai multe ori mai mari (specula), oprește plata lucrătorilor, trăiește din cerșetorie ș.a. Iată pentru ce Sf. Apostol Pavel numără și furtul printre păcatele care îl lipsesc pe făptuitor de împărăția lui Dumnezeu (I Cor. 6, 18).

Furtul „spurcă pe om" (Matei 15, 20). Sînt considerați furi nu numai cei ce fură, ci și cei ce se întovărășesc cu furii, complicii, pentru că „cel ce se întovărășește cu furul ucide sufletul său și își atrage asupra sa blestemul" (Prov. 29, 24).

Din acest motiv Sf. Ap. Pavel poruncește atît de categoric: „Cine a furat să nu mai fure, ci mai vîrtos să se ostenească lucrînd cu mîinile sale lucru cinstit, ca să aibă să dea și celui ce nu are" (Efeseni 4, 28).

Avînd în atenție păcatul furtului, mereu să ne aducem aminte de cuvîntul de învățătură al Mîntuitorului Iisus Hristos: „Nu vă adunați comori pe pămînt unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură, ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică și unde furii nu le sapă, nici le fură" (Matei 6, 19—20). Este o chemare la înțelepciune. Bunurile spirituale sînt mai de valoare înaintea celor materiale. Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui să o căutăm mai întîi și toate celelalte le vom dobîndi printr-o muncă cinstită, nepătimașă și dreaptă. Să ne întrecem unii pe alții cu cinstea și nu cu răul, indiferent în ce domeniu de activitate am lucra. Așa vom plini legea lui Hristos, așa vom răspunde unui imperativ al echității sociale al vremurilor noastre.

„Să umblăm — după porunca Sf. Apostol Pavel — ca la lumina zilei, nu în ospețe și în beții, nu întru desfrînare și întru fapte de rușine, nu întru pricine și pismă" (Rom. 13, 13), text care, alături de cele premergătoare, a făcut pe Fer. Augustin să devină dintr-un om dedat petrecerilor un fiu vrednic al Bisericii.

Să fugim deci de îmbuibare sau lăcomia de orice fel, de petrecerile fără de măsură, bineștiind că echilibrul, cumpăna în toate ne asigură o viață demnă, cu folos nouă și societății, și bineplăcută lui Dumnezeu, Părintele nostru ceresc.

Pr. *S. Săsăujan*

Metanoia

„Oricîte veți dezlega pe pămînt
vor fi dezlegate și în cer" (Matei 18, 18)

Intr-o noapte
visai
un straniu vis:
O carte
deschisă
peste-un abis.
Era scrisă
cu flori de mai:
un paradis!
Dar ce păcat:
un loc pătat
avea pe scris!
Înfiorat,
îngenunchiai
și cu mult foc
o sărutai
în acel loc.
Și-ndată
rămase locul
fără de pată,
din nou curat.
Și iată,
țesîndu-și jocul,
zorii deșteaptă
un om mirat...

*

In acea zi,
de-un gînd supus,
stam la altar
cerînd de sus
ploaie
de har...
Deodată
aud o șoaptă
transfigurată
de-un foc încins:
„ — O, Ceresc Tată,
Maică Curată,
mîntuie, iartă
un suflet trist!
Varsă-ndurarea,
ia-mi întristarea
mare cît marea,
Fiule Crist!"
Era o fată
îngenunchiată,
strălucerată
de-un dor nestins.
Părea un înger
rănit și stingher,
cu ochiul singer,
de cer desprins...
În păr ea
avea noaptea,
stele-n priviri;
În suflet
avea moartea
din pătimiri...
M-apropiai...

*

În acea zi
mărturisi
cu plîns de rai,
șoptind mereu
păcatul greu,
Iar eu
o Deslegai
și-nseninai
cu dulce grai
aprins de muze
ochii ei negri
ca de tăciuni...

*

De-atunci
mă spăl pe buze
cu rugăciuni...

Preot *Tulcan Florian*
Cenaclul literar „Liviu Rebreanu" Ineu

„Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi" (Ps. 22, 1)

(Continuare din pag. I-a)

că Părintele nostru ceresc nu numai că ne-a adus din neființă la ființă prin dragostea și atotputernicia Sa, ci ne și poartă de grijă, ne „paște" cum zice Psalmistul, ne ajută să ne împlinim în chip deplin destinul pe care El ni l-a hărăzit în lume. „Domnul Dumnezeul tău te învață cum învață omul pe fiul său", citim în Deut. 8, 5. Numărul celor care s-au lăsat călăuziți întru totul de El este desigur imens, începînd cu drepții Vechiului Testament, cu Sf. Apostoli, cu Sfinții Bisericii și toți creștinii adevărați din toate timpurile.

„Dumnezeule cel veșnic, cunoscătorul celor ascunse, cela ce știi toate mai înainte de a se face, tu știi că minciuni au spus ei asupra mea și iată mor, nefăcînd nimic din cele ce au vicleanit aceștia asupra mea" (Istoria Susanei 1, 42) — se roagă Susana, hrănită de cuvîntul lui Dumnezeu, în fața falselor acuze ce i se aduceau de doi bătrîni înfierbîntați de pofte josnice, dar știm și aceea că Dumnezeu a salvat-o, dîndu-se la iveală vinovăția acuzatorilor ei, care și-au primit pedeapsa cuvenită.

„Doamne, Împărate atotțiitorule, toate sînt în puterea ta și nu este cine să se împotrivească ție... Tu ai făcut Cerul și pămîntul și toate cele minunate de sub cer... Tu toate le știi, tu știi că eu nu din mîndrie, nici din trufie, nici ca să supăr pe cineva am făcut aceea, că nu m-am închinat lui Aman cel mîndru... Dar eu am făcut aceasta ca să nu dau slavă oamenilor mai presus de slava lui Dumnezeu și nu m-am închinat nimănui fără numai ție, Domnului meu" (Estera 4, 17) — s-a rugat și Mardoheu cel căruia Aman îi și ridicase spînzurătoarea, dar Dumnezeu, care „este scut pentru cei care umblă în calea desăvîrșirii" (Pilde 2, 7), a scăpat și pe Mardoheu cel acuzat pe nedrept, descoperind ticăloșia lui Aman, care a fost spînzurat de stîlpul pe care el îl ridicase pentru Mardoheu, ceea ce, de altfel, s-a întîmplat și cu „cel mai iubit...", care dorea ca tot poporul să i se închine, groaznic păcat, căzînd el însuși în groapa săpată mulțimii.

Astfel de realități îl făceau pe Goethe să exlame: „Progresele lumea cît de mult, să se dezvolte cunoștințele omenești la cel mai înalt grad, nimic nu va înlocui Sf. Scriptură, baza oricărei culturi și civilizații", sau pe marele filosof E. Kant să spună: „Biblia e comoara mea cea mai scumpă, fără de care m-aș simți nemorocit", ori pe marele scriitor englez Ch. Dickens să arate că „Noul Testament (este) cea mai bună carte pe care a avut-o și o va avea lumea, deoarece îți dă cele mai bune reguli după care se poate conduce o ființă omenească", sau pe profesorul și apoi pe mitropolitul Irineu Mihălcescu să sublinieze că Sf. Scriptură „va răscoli, mingîia și înălța sufletul omenesc cît va fi lumea".

În Epistola sa către Efeseni (3, 8), Sf. Apostol Pavel vorbește de *„bogăția lui Hristos cea nepătrunsă"*, adevăr anticipat de regele David cu 1000 de ani mai de vreme în primul verset din psalmul său 22.

Iisus-Domnul nostru, „Păstorul cel mare al oilor", ne „paște", ne hrănește cu adevărat sufletește prin învățătura Sa, prin pilda vieții Sale, prin harul Său, prin Sf. Taine, prin Sf. Liturghie și alte sfinte slujbe.

Să ne lăsăm deci călăuziți de El, noi toți cei ce credem în El, de orice vîrstă și orice muncă am presta, mai ales acum, în aceste zile de totală reînviere națională, în care este nevoie de multă, de foarte multă lumină spirituală în a ne regăsi pe noi înșine, pe noi cei adevărați, în a ne valorifica toate puterile noastre pozitive spre zidirea unei vieți omenești autentice, senine și luminoase.

Cuvîntul Lui „să locuiască în noi cu toată îmbelșugarea" (Col. 3, 16), împărtășit nouă în sfînta, sobornicească și apostoleasca Sa Biserică, „stîlp și întărire adevărului" (I Tim. 3, 15).

Preot profesor Dr. LIVIU GALACTION MUNTEANU

Lucian Blaga — într-una din poeziile sale — vorbește magnific despre aura ce o poartă în ele aducerile aminte. Astfel, el spune: „Pier lumini și piere laur / Cade frunte, cade drum / Amintirile de aur —/ Numai ele ard sub scrum"/ (Tusculum).

Într-adevăr, aducerile aminte de locurile pe unde ne-am purtat pașii și de oamenii cu care am petrecut sau au avut o influență hotărîtoare în modelarea sufletului nostru, sînt adieri ce înduioșează, dar și înviorează. Îndeosebi, sînt înduioșătoare „amintirile de aur" despre dascălii noștri, care, asemenea magului din basme, ne-au luminat „cărările pribege". Acestora le datorăm recunoștință și le păstrăm vie icoana în sufletul nostru, pomenindu-i cu pietate creștinească, de-a lungul anilor vieții noastre.

Între luminații mei dascăli și ai multor generații de studenți ce se pregăteau pentru slujba spinoasă, dar sublimă a preoției, se numără și meticulosul preot profesor *Dr. Liviu Galaction Munteanu*. Am dat față, prima dată cu el, în toamna anului 1926, cînd, proaspăt bacalaureat, mi-am îndreptat pașii spre Academia Teologică din Cluj, spre a face formele de înscriere. În biroul secretariatului instituției, m-a întîmpinat un tinerel, mărunțel de statură, dar plin de gravitate, care mi-a făcut înscrierea și mi-a eliberat „Carnetul de student". Figura lui de atunci mi-a rămas neștearsă în memorie. Dar abia la deschiderea cursurilor, am descoperit că tinerelul ce făcuse oficiul de secretar, este profesorul titular al catedrei de *Studiul biblic al Noului Testament*, la care — azi — mi se duc gîndurile și inima, cu pioasă cinstire postumă. El m-a inițiat în tainele studiului biblic; substanțialitatea ființei mele interne este rodul — în primul rînd — al profesorului Liviu Munteanu, care mi-a imprimat, mie și celorlalți învățăcei ai săi, cultul muncii severe și constructive. Ca atare, îmi îndeplinesc o datorie fiască de conștiință, evocîndu-i figura de sacerdot și de dascăl, pilduitoare în amîndouă ipostazele.

Este bănean de origine. A văzut lumina zilei în 16 mai 1898, în comuna Cristian, județul Brașov. Școala primară a urmat-o în comuna natală, iar studiile secundare le-a urmat la liceul „Andrei Șaguna" din Brașov. A trăit, în anii tinereții în devenire, în această citadelă inexpugnabilă a românismului tenace, în mijocul valurilor vrăjmașe. Studiile liceale le-a isprăvit la sfîrșitul primului război mondial, în urma căruia trupul țării s-a rotunjit în fruntariile lui firești. În continuare, s-a înscris la Institutul Teologic „Andreian" din Sibiu, pe care, la începutul anului 1919, după vacanța de Crăciun, vroia să-l părăsească, spre a se îndrepta spre Silvicultură. O discuție pe care a avut-o cu profesorul Dr. Nicolae Bălan (ulterior Mitropolit al Ardealului), a fost hotărîtoare pentru rămînerea lui în institut. Îndeosebi, au tras mult în cumpănă cuvintele concluzive ale eruditului dascăl: „Ferice de cel ce nu se lasă amăgit de entuziasmul momentului, descifrînd marile postulate ale viitorului; și vai de acela, care pentru o clipă de bucurie, scontînd cu perpetuarea ei veșnicia, își clădește castele himerice".

După obținerea „Absolutoriului Teologic" la Institutul Teologic „Andreian" din Sibiu, Liviu Munteanu a plecat la Cernăuți, înscriindu-se la renumita Facultate de Teologie din acest oraș. Aici, după prestarea unor examene riguroase, a obținut titlul de doctor în Teologie. În anul 1924, pe bază de concurs, a fost numit profesor la catedra de Studiul Biblic al Noului Testament, la Academia Teologică din Cluj — ctitorită în anul 1924 — prin strădania marelui ierarh al Eparhiei Clujului de atunci, Nicolae Ivan. Ani de-a rîndul, profesorul Liviu G. Munteanu a suplinit — cu deplină competență — și catedra de Studiul Biblic al Vechiului Testament.

Ca profesor, Liviu G. Munteanu proba calități care se cuvine să fie subliniate: mai întîi era de o conștiinciozitate și de o punctualitate desăvîrșite. Nu-mi amintesc să fi absentat sau întîrziat vreun minut de la cursuri. Punctualitatea lui era proverbială. Cursul lui era sobru, de esență, cu informații complete în problemele de teologie biblică. În cadrul lui urmărea să împărtășească cunoștințe și să le aprofundeze, spre a-i deprinde pe studenți cu sensul autentic al învățăturii revelate. La examene, dovedea o exigență deosebită, nefăcînd pogoăminte celor delăsători și certați cu disciplina... Cîntărea cu desăvîrșită obiectivitate și spirit de dreptate pregătirea studenților săi. Era profesorul cu conștiința vie a răspunderii pentru pregătirea temeinică a viitorilor slujitori ai Bisericii. Din profilul lui moral desprindem trei trăsături ce desfinesc pe dascălul, preotul și omul de elită: demnitatea, sobrietatea și onestitatea.

Profesorul Liviu G. Munteanu s-a remarcat, înafară de catedră, și pe teren publicistic, onorînd cu scrisul lui revistele de specialitate. De la el ne-au rămas și o serie de lucrări, care prezintă aceleași caracteristici ce se întîlnesc și în cursurile lui; ele sînt esențiale și de valoare, autorul contribuind — prin tipărirea lor — la îmbogățirea literaturii noastre teologice, cu osebire a literaturii vechi și noutestamentare. Enumerăm lucrările principale elaborate de dascălul nostru iubit: Istoria creațiunii în lumina cercetărilor științifice, Cluj, 1929; Predica de pe munte, Cluj, 1932; Epistola Sf. Apostol Pavel către Galateni, Comentar, 1940; Viața Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Cluj — 1941; Viața Sf. Apostol Pavel, Cluj — 1942; Viața Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, Cluj — 1943; Viața Sf. Apostol Petru, Cluj, 1944, Viața Sfinților Apostoli: Matei, Iacov, Alfeu, Iuda Tadeul, Andrei, Iacov al lui Zevedei, Filip, Vartolomeu, Toma, Simon Zilotul, Iuda Iscarioteanul și Matia, Cluj 1946. Este coautor la Studiul Noului Testament, Manual pentru Institutele Teologice, București, 1954. A rămas de la el în manuscris o lucrare de valoare deosebită: Comentar la întreg Noul Testament (Manuscrisul se găsește în posesia familiei).

Studii la diferite reviste din țară: Viața lui Iisus din punct de vedere istoric; Caritatea și importanța ei pentru păstorirea sufletului; Autenticitatea documentelor revelației divine; Ierusalimul; Ziua Nașterii Mîntuitorului; Minunile Mîntuitorului; Parabolele; Critica Pentateuhului; Revelația divină străveche; Religia Vechiului Testament; Generalități asupra Sfintei Scripturi; Sf. Apostol Pavel — muncitor cu brațele; Învierea lui Iisus; Spre o lume mai bună; Sf. Scriptură; Duhul lumii și Duhul lui Hristos; Atitudinea Mîntuitorului față de Vechiul Testament; Căderea protopărinților în păcat; Lupta împotriva duhului vremii noastre; Jertfa Mîntuitorului în predica Sf. Apostol Pavel ș.a....

Conferințe: Personalitatea lui Iisus Hristos; Iisus Hristos-Omul; Iisus Hristos-Fiul lui Dumnezeu; Iisus în fața liberalismului modern; Biblia și știința, Religia și viața, ș.a.

Pr. Prof. Dr. Liviu G. Munteanu a îndeplinit și funcții administrative: Rector al Academiei Teologice (1937—1947), Rector al Institutului Teologic de grad universitar din Cluj (1948—1952), dovedindu-se un cîrmaci înțelept al celor două așezăminte de învățămînt teologic superior. În anii urgiei horthyste, L. G. Munteanu și-a asumat și responsabilitatea de editor și redactor al minunatei reviste de familie „Viața Ilustrată". Într-o vreme a fost și președintele Consistoriului spiritual al Eparhiei Clujului. În urma desființării Institutului Teologic (1952), a fost încadrat ca paroh în orașul Bistrița, dovedindu-se și în pastorație acelaș zelos slujitor al ortodoxiei. În vara anului 1958, a fost promovat vicar administrativ al Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului. În această calitate, s-a remarcat prin inițiative de interes superior bisericesc, polarizînd în jurul său energii tinere, recrutate dintre foștii săi studenți.

În general, viața dascălului nostru a fost cu seisme, ca a oricărui pămîntean, a avut suișuri și coborîșuri. A avut parte de satisfacții după munca didactică și publicistică, apoi în familia sa, dar a avut parte și de încercări grele, cum a fost pierderea fiicei mai mari Didina, într-un accident din munții Făgărașului, și a agoniselii de o viață, ba ghimpii oamenilor i-au pricinuit răni și de altă natură ajungînd să-și sfîrșească viața în închisoare, fiind condamnat pe nedrept. Dar și nedreptatea care i s-a pricinuit, a întîmpinat-o cu stoicism, împărtășind celor din jur hrană sufletească, îndeosebi bărbăție, atît de necesară celor încercați... Chiar în clipele de restriște, a făcut dovada că dispune de înțelepciune robustă, atribut definitoriu al sufletelor mari...

Plecarea lui pretimpurie din viață ne-a îndurerat pe toți, familie, foști învățăcei și prieteni. Iată de ce se cuvine să-i aducem prinosul prețuirii și neuitării noastre, ca unui dascăl care „slujba și-a făcut-o deplin", excelînd prin îmbinarea armonioasă a cuvîntului propovăduit — de la catedră sau amvon — cu exemplul vieții personale.

Pr. Prof. *Ion Bunea*

Numai despărțiți, numai separați...? Nu există altă șansă?

Creștinii greco-catolici din Transilvania de azi — a căror istorie începe doar la 1698—1700, dată ce i-a răpit de înaintașii lor prin anturaje politicești prea puțin religioase de la sînul Bisericii străbune — nu întrevăd oare astăzi o altă soluție mai bună decît a redeschide această ruptură în Biserica românească?

Chiar așa de distanțați sîntem noi frații din trunchiul aceleiași credințe și neam? Chiar așa mari diferențe sînt între ei și ortodocși încît nu se pot ruga împreună și nu pot să se înțeleagă? Trebuie neapărat să se pedaleze pe discordie? Nu este oare altă soluție decît să fie împărțiți creștinii români ai acestui ținut în două tabere neapărat. Nu e altceva de făcut decît să se creeze tensiuni și să-și întărească fiecare taberele de pe poziție proprie? Oare chiar așa să fie? Să nu existe o cale mai bună, o soluție creștină în momentul de față?

În ce ne deosebim de fapt? În patru puncte cum se stipula în varianta latină a actului unirii și nu în cea românească — despre care istoricul greco-catolic Nicolae Densușianu, ce a descoperit actul originar românesc la 1879 și care spune despre varianta latină că: „avem înainte o traducere din cele mai mișelești și criminale, falsificarea unui document public... pentru a supune poporul român catolicilor și a desființa Biserica română de Alba Iulia...": 1. — Primatul papal, 2. — Azimile, 3. — Filioque, 4. — Purgatorul. Atîta doar iar „din obiceiul Bisericii noastre a Răsăritului nimic să nu se clătească... și toată Legea noastră să stea pe loc..."

Din cele patru puncte de discordie rămîne doar unul de scandal cum recunoștea un preot greco-catolic.

Azimile — o inovație apuseană izolată din sec. VII, generalizată abia în sec. XI nu s-au folosit niciodată la Sfînta Liturghie de preoții greco-catolici, ci doar pîinea dospită așa ca dintotdeauna în Biserica orientală.

Filioque — adaos introdus în simbolul de credință abia în anul 1014 de papa Benedict al VIII-lea, doar de la sfîrșitul sec. XIX a fost introdus în cărțile de cult greco-catolic iar astăzi chiar Biserica romano-catolică a renunțat la această inovație.

Purgatorul o altă inovație ce apare la fer. Augustin (sec. V) fiind pronunțată oficial în Biserica romano-catolică la sinoadele de la Lyon (1274) și Florența (1439) este indirect acceptat în Biserica răsăriteană dar nu ca un loc aparte ci ca o posibilitate a izbăvirii celor mai puțin păcătoși din iad pînă la judecata Universală.

Mai rămîne un singur punct și cel mai spinos în care ne poticnim din nefericire, dar nu este cazul. În papa, în episcopul Romei, în primatul și infailibilitatea lui. Biserica Orientală a recunoscut și recunoaște de fapt întîietatea episcopului de Roma, dar nu primatul absolut, nu supraepiscopatul pentru că Sf. Apostol Petru nu a fost un supra-apostol ci doar „primus inter pares" primul între egali. Și ca dovadă că sinodul apostolic a fost prezidat și de Sf. Iacob (F. Ap. 15, 13; Gal. 2, 9) iar Sf. Apostol Pavel îl mustră pe Sf. Petru pentru fățărnicia comisă (Gal. 2, 11). Iată, nici o pretenție de absolutism sau infaibilitate atît în Biserica Apostolică cît și în Biserica primelor veacuri. Primul mileniu a fost dominat de pentarhie (cele cinci patriarhate: Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim). Pretenția primatului va fi una din cauzele schismei de la 1054. Primatul absolut va fi declarat la sesiunea a treia a Sinodului Tridentin (1562—1563), iar în 1870 la Sinodul Vatican I este decretată infailibilitatea papei, lucru ce va produce sminteală chiar în sînul Bisericii romano-catolice, desprinzîndu-se din ea „vechii catolici".

Iată deci singurul punct în care ne poticnim. Aceasta e problema numărul unu, celelalte sînt minore, mărunțișuri aproape inexistente.

În acest sens sînt pe deplin grăitoare și cît se poate de actuale cuvintele unui fruntaș greco-catolic de la începutul secolului nostru, Alexandru Vaida-Voievod. „Cînd noi descendenții semnatarilor actului de uniune, noi în interesul cărora s-au rupt strămoșii noștri de Biserica românească orientală, căutăm să ne dăm seama, ce rezultate au produs iluziile antecesorilor noștri, atunci cu inima frîntă vedem, că răsplata iluziilor și jertfa lor pentru noi nu este decît crîncena deziluzie. Poporul român dezbinat în două tabere: uniți și neuniți suferă și a suferit toate relele ce rezultă din dezbinare. Veleitățile confesionale sînt rău mai mic, dar ura între frați numai cu greu se poate înădușI prin presiunea opiniei publice și există între noi ca un morb cronic, care în tot momentul amenință cu izbucnirea unei crize acute.

Purgatorul, papa, pîinea dospită sau nedospită, purcederea Spiritului Sfînt, cu un cuvînt cele patru puncte ale uniunii să fie oare cauza acestei ure latente? Întrebați poporul, întrebați inteligența noastră laică de ambele confesiuni! Cel mult 1% are ideea despre acele subtilități de natură pur confesională-dogmatică!"

Să fie oare niște termeni liturgici „Spirit" și „Doamne îndură-te" care și în cărțile de ritual greco-catolice doar la 1870, deci la 170 de ani după unire s-au introdus! Să fie oare pomenirea papei la Liturghie, care s-a practicat abia din deceniul al doilea al veacului nostru?

Nu credem fraților că acestea sînt temeiuri ce pretind neapărat despărțirea în două „străni".

Să fim la culmea ironiei cînd o Biserică unită se situează pe o poziție categorică a neunirii cu Biserica din care s-a rupt, cu neamul din care se cade să facă parte?

Este dureros cînd neglijăm interesele propriei noastre familii, cînd acceptăm ruptura și separarea la noi acasă de dragul de a ne uni și înțelege cu străinii.

Să fie aceasta o tentație spre Occident, spre „triumfalismul" Bisericii romano-catolice? Ne putem schimba mama pe considerentul că alta e mai chipeșă, cum ar zice Iorga?

Mulți reclamă incompetența și decadența Bisericii Ortodoxe dar se fac a uita atîtea și atîtea păcate comise în Apus, cu atîtea perioade de declin, unde se pretinde totuși că este infailibilitate. Sub acest aspect cred că e nedemn să aruncăm cu noroi unii în alții.

Reclamă alții aportul cultural al Bisericii Unite în Transilvania și în special nașterea „Școlii Ardelene". Nimeni nu contestă acest lucru dar de ce ni se bagă în seamă și criticile uneori chiar „tari" ale corifeilor Școlii Ardelene împotriva Bisericii Romane, împotriva impasului în care se găsea Biserica Unită. Și apoi în condițiile umile existente, pe marele Șaguna să nu-l observăm? Dar pînă atunci aportul Bisericii străbune din perioada migrațiilor așazisului „mileniu întunecat" cînd ne-a salvat ființa sub scutul muntilor în fața ropotelor sălbatice ale năvălitorilor să nu-l luăm în considerare? Ar fi obiectiv? Chiar dacă valul slav a lăsat amprente în limbă și în cult nu ne-a rupt continuitatea cu spiritualitatea sud-dunăreană de tip roman adică a Imperiului roman de răsărit cu proveniență „ex toto orbe romano", nu exclusiv de la Roma.

Existența Bisericii greco-catolice este apoi justificată de unii din clericii ei ca o modalitate de unire dintre Biserica Ortodoxă și Biserica romano-catolică. Da, merge ca soluție practică dar nu ca metodă, adică prin răpire, prin presiuni, prin ruperea și învrăjbirea altei Biserici. Cum pot spera greco-catolicii la dezideratul unității creștine, la Biserica cea Una — cum o doresc mulți din Răsărit și Apus — cînd sar peste unitatea și înfrățirea de acasă, cînd într-o singură problemă se poticnesc și nu renunță? Cum își închipuie că se va realiza marea unire a Bisericilor noastre cînd ei sînt categorici în a nu reface unitatea Bisericii locale, între noi frații de același neam și sînge?

Fraților, credința tuturor să urmărească scopul superior înfrățirea în aceeași Biserică și în același neam!

Fraților, mulți ați suferit pentru credința voastră — de ambele părți. Dar toate acestea nu trebuie trecute numai prin prisma proprie, unilaterală, ci avînd vederi mai largi, mai cuprinzătoare, în duhul unității și dragostei Bisericii noastre strămoșești și a neamului nostru românesc.

Fraților, sîntem la un moment decisiv al istoriei — „acum ori niciodată" — să ne debarasăm de ambițiile deșarte, să lăsăm dragostea să lumineze credința căci altfel este zadarnică (I Cor. cap. 13), să încercăm o modalitate de a nu-L împărți pe Hristos (I Cor. 1; 13) al cărui nume îl purtăm, să nu ne separăm în două „străni", să nu tulburăm liniștea parohiilor noastre, să nu creăm animozități între credincioși, să nu comitem acest păcat al despărțirii, al separării și scindării Bisericii și neamului nostru ardelenesc.

Ne legăm cu atîta insistență de cei 250 ani de ruptură? Chiar să nu ne pese de cei 1700 ani de dinainte? Să nu ne pese de marii noștri voievozi și domni, de mănăstirile noastre din Moldova, din Țara Românească, sau de cele 150 din Ardeal care nu mai sînt pentru că generalul austriac Bukow s-a îngrijit să le șteargă urmele cu tunurile pentru a desăvîrși uniația în 1761? Putem fi indiferenți de confrații noștri de peste munți, de cei dintre Prut și Nistru ale căror suflete ard cu un dor nespus să se vadă și ei la sînul Țării și al Bisericii mame, iar noi de acasă să ne despărțim?

Iubiți frați, nu cred că sînt unii care să fie insensibili la toate acestea! Chiar așa de mare să fie ura, chiar atît de puternică ambiția? Poate că totuși a unora numai! Dar a multora nu! Și aceasta iată că o mărturisesc chiar preoți greco-catolici nereveniți și credincioși care cu o înaltă înțelepciune și credință curată pătrunsă de dragoste și realism declară că nu este bine să fim împărțiți. Deci există credincioși, preoți chiar greco-catolici, care se sperie de separare, de împărtire, deoarece nu folosește nici nouă (greco-catolicilor) nici vouă (ortodocșilor). Hristos ne vrea uniți și înfrățiți nu dezbinați!

Propunem tuturor fraților greco-catolici — clerici și mireni — să mediteze la această răscruce a istoriei credinței și neamului românesc și să nu se pripească. Să ne gîndim la acest popor, la tinerii și copiii noștri care au mari lacune în formarea lor religioasă, să nu-i pierdem ori sminitm în mărunțișuri. Să fim conștienți că urmașii noștri ne vor binecuvînta ori blestema de felul cum demarăm azi istoria și apoi mai presus de toate să ne gîndim că Dumnezeu ne va judeca faptele noastre.

Pentru aceasta propunem un dialog sincer, o conlucrare reciprocă, nu o denigrare, atît la nivel ierarhic cît și de jos! Să nu lăsăm ca animozitățile să prindă rădăcini. Să fim maleabili și sinceri unii cu alții. Să nu încercăm să ne evităm, să ne descotorosim unii de alții! Să încercăm să fim ca frații împreună și trebuie să reușim!

Să ne rugăm, să postim, ca lucrarea noastră să fie făcută după vrerea lui Hristos cu credința curată pătrunsă de duhul dragostei și unității!

Dumnezeu să ne ajute!

Pr. ort. *Vasile Borca*
Pr. greco-catolic *Vasile Trif*

XENOPOL-RIRIA

Fiind încă în primele clase de liceu, la Arad, mă minunam de impunătoarea clădire a Palatului Cultural, situat pe malul Mureșului. În ore de recreație mă plimbam, ori citeam cîte o carte pe băncile celor două parcuri împrejmuind fastuoasă acea clădire unde peste cîtăva vreme aveam să devin fervent cititor. Mai apoi, chiar funcționar. Vorba e de biblioteca Palatului Cultural, pe care, iată, aici și acum, după atîția ani, mă străduiesc a o evoca. Dar mai înainte, firește, voi da prioritate unor nume de mare prestigiu, care au premers cu mult-mult înaintea chemării în amintire de acum. Mă gîndesc cu deosebită venerație la Perpessicius, puțină vreme profesor la Arad, și-i alătur pe George Enescu, concertînd în sala de perfectă acustică. Ambii s-au pronunțat în termeni elogioși privind Palatul Cultural.

Voi fi iertat, oare, să mă încolonez unor atari nume mari din istoria culturii românești?... Deci, cum spuneam mai sus, ajunsesem, pentru scurt timp, funcționar la aceea bibliotecă. Asta, prin 1939. Mă simțeam cît se poate de bine în atmosfera de liniște a cărților, turburată uneori plăcut, nu-i vorbă de valurile rîului izbind, ca în *Veneția* lui Eminescu, pereții severi. Rafturi peste rafturi. Unul, mai ales din ele, îmi ține trează memoria: plin de la un capăt la altul de opera lui Voltaire. Tomuri voluminoase legate în piele albă de vițel. O secție, sau bună parte din cărți, o forma *Biblioteca A. D. Xenopol*. Zilnic, cerînd astfel slujba, deschideam și închideam ușa albă, înaltă.

Riria nume de poetă a Coraliei, soția lui Xenopol, își petrecea verile la Lipova, stațiune nu departe de Arad, vestită prin „apa acră" curgînd, captată, de secole. Abia îmi potrivisem chipul cu șnur de argint, deci, într-a întîia la liceul „Moise Nicoară" din Arad, cînd, bolnăvicios, mama, țărancă, m-a dus la băi, la Lipova. Să mă „întram". Înconjurînd un frumos pavilion, parcul îngrijit farmacie, îmi arăta pentru orientare, mici tăblii scrise. Una din ele era botezată „Aleea Riria". Că am văzut-o pe Riria, nu aș putea să jur cu mîna la inimă. Sigur este, că pe una din cărărui admiram mersul tacticos al lui Ioan Lupaș, ministru al sănătății. Copil de sat, de la coada vacii, nu mai văzusem pînă atunci, pe cel mai mare dregător al Statului. Imediat după Împăratul. Riria uneori, duminicile, din stațiune se repezea pînă la Arad. Făcea drumul, presupun, cu vestitul „tramvai electric", atît de la îndemînă mie, mult mai tîrziu, spre a-l vedea pe Emil Monția, să-l aud cîntîndu-și la vioară noua compoziție. Pe meșterul șirian, fost prieten cu Slavici, îl admiram pentru astfel de îndeletniciri, dar și pentru faptul că îmi umplea paharul, cu arome aduse din „podrum". Riria, sînt încredințat că a folosit duminicile la Arad, pentru a dona cărți Palatului Cultural. Soțul murise în 1920. Iată ce spune ziarul „Românul" din 9 iunie 1929, în cadrul articolului de fond *Gheorghe Coșbuc și A. D. Xenopol*... „După moartea sa (n.n. A. D. Xenopol) venerabila văduvă a marelui dispărut, a lăsat Palatului Cultural din Arad, vasta bibliotecă a fostului său soț". Acelaș ziar, de duminică 16 iunie 1929, publică pe două coloane solemnitatea dezvelirii statuilor ce avuse loc, prezenți un reprezentant al guvernului, al instituțiilor culturale. Anume am căutat în asistența publicată în ziar, prezența Ririei. Nu am găsit-o. În schimb e înseratră „doamna Coșbuc". Autorul amînduror statui — Coșbuc și Xenopol — este tînărul sculptor Gheorghe Groza, preferat lui Romul Ladea, a cărui lucrare a fost găsită bună, de Comisie, spre a fi ridicată pe soclu în fața Palatului. Incontestabil, realizată net superior emulului său. Riria s-a pronunțat pentru Gheorghe Groza, găsind chipul soțului, mai „senin". I s-a dat cîștig de cauză. Cred că „ciorovăiala" i-a produs indispoziție. Astfel s-ar explica lipsa ei de la solemnitatea grandioasă a dezvelirii. Ladea nu a rămas în pagubă. Lucrarea se află și acum la muzeul din Arad.

Riria, un prea frumos nume, întocmai ca Zulnia, mama lui Iorga, cît de bine le stă pe coperta unor cărți poezie! În ce privește pe cea dintîi, titlurile nu le transcriu pe cele știute, de la Academie, ci de pe mormîntul de la Bellu, cum treci puțin de capelă, la stînga. Vezi, la căpătîi, o tablă de marmură albă cu inscripția:

A. D. Xenopol (1847—1920); *Coralia Xenopol Riria*

Pe lespedea de bronz, desenată o clădire stil elenic, și, începînd chiar de la fronton descifrezi ușor strofa:

Maestrului: *Maestre, în tot gîndul tău, / Găsit-am nemurire, / Și eu m-am înălțat mereu / Spre sfînta ta iubire.* (Riria)

Mai jos, tot pe lespede, gravate titlurile: *Istoria Românilor, Cuza Vodă, Teoria istoriei*, ca, mai la o margine să vezi cizelate rafturi pe cotoare cu inițialele *A.D.X.* Urmează din opera poetei *Limiah și Nicovara, Cînturi vechi, Cînturi noi, Ultima rază din viața lui Eminescu, Chiajna și Ion Vodă cel cumplit.*

Vegheat de o candelă pîlpîind o flăcăruie, tot acest ansamblu de texte sepulcrate, se încheie cu epigraful:

Ririei: *Cum vrei tu oare să-nțeleg / Atîta fericire, / Căci în neant eu am trăit, / Pana ce tu mi-ai hărăzit, / Duioasa ta iubire* (Maestru)

(Continuare în pag. a 4-a)

Petre Pascu

Protopop stavrofor Gheorghe Secaş

A văzut lumina zilei în comuna Răhău, județul Alba, la 28 februarie 1904. Mama sa, Ileana Secaş a fost fiica dascălului Benescu, tatăl, Petru Secaş a fost plugar. A fost cel mai mic din cei 6 frați. Romul, întîiul fiu a dispărut pe frontul din răsărit al primului război mondial, cinstindu-i-se memoria pe monumentul eroilor din centrul satului. Mama sa, femeie energică a condus obștea ca primăriță în acele vremuri, bucurindu-se de respectul și încrederea consătenilor.

La 6 ani a fost dus la școala din sat, fără a fi înmatriculat, pentru a învăța scrierea românească. La 7 ani a fost înscris la școala de Stat din Sebeș Alba. A terminat cele 4 clase primare ca premiant absolut. A trecut apoi la gimnaziul săsesc din același oraș învățînd și realizînd performanțe școlare maxime. Venind zorii României Mari s-a înscris la Liceul Aurel Vlaicu din Orăștie. L-a terminat ca premiant de onoare. Asemeni mamei marelui Mitropolit Andrei Șaguna, Mama Leană l-a îndrumat pe fiul său Gheorghe de la 6 ani, din etapă în etapă spre chemarea preoției. Strădania sa n-a fost zadarnică. Luîndu-și strălucit „Matura", tînărul se înscrie la Sibiu la „Academia teologică Andreiană". În timpul studiilor se impune, astfel că este remarcat de tînărul pe atunci — Mitropolitul Dr. Nicolae Bălan —. Absolvind strălucit studiile teologice, marele ierarh îl trimite la studii la Strasburg, în Franța. Aici studiază la Facultatea de Teologie catolică, urmînd și cursuri la Filologie. În cei trei ani, a studiat cu pasiune, a devenit președintele Asociației Studenților Români din Strasburg. În cadrul acestei asociații care purta numele savantului Nicolae Iorga, a organizat festivalul român pentru comemorarea celei de-a zecea aniversări a României Mari. În paginile presei locale din 10 mai 1929, a publicat articolul „52 de ani de Independență" plasînd în cadru istoric această comemorare.

După luarea licenței la Strasburg, a revenit la Sibiu. Aici este încadrat la Institutul Teologic Andreian, predînd omiletică și morală. Primește Taina Preoției. Se căsătorește cu Virginia-Eleonora Dordea, nepoata directă a lui Ilie Măcelar. Marele Mitropolit Nicolae Bălan îl trimite să studieze la Atena. După cei doi ani de studii la universitatea din Atena, revine la Sibiu. Devine preot al catedralei ortodoxe, continuă cursurile la Facultatea de Teologie. Cercetează manuscrise vechi aflate la biblioteca profesorală a Academiei teologice „Andreiane".

Participă la al IV-lea SOBOR misionar ortodox român de la Chișinău din 29 oct.—1 noiembrie 1933. Pînă în 1940 va preda religia și la Liceul Gheorghe Lazăr din Sibiu. A propovăduit cuvîntul Domnului în Revista Mitropolia Ardealului. A fost redactor

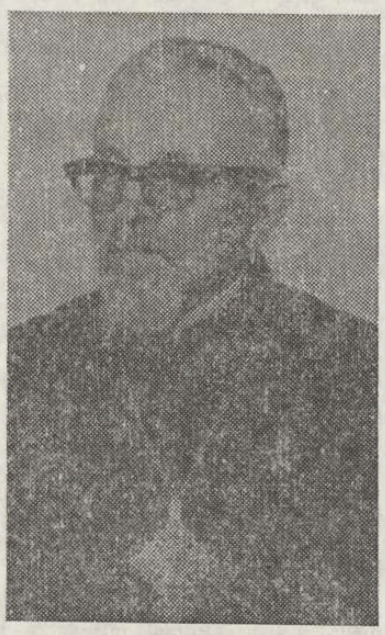

al „Luminii satelor". Permanent a scris la „Telegraful Român". A fost un preot cărturar cu o fierbinte activitate publicistică. Făcea turnee de conferințe religioase în calitate de consilier misionar al Mitropolitului Bălan, militînd ardent contra răspîndirii sectelor, proiectînd filme cu conținut biblic. A comparat necontenit textele Bibliei, nedespărțindu-se de edițiile grecești, latine, ebraice, franceze, germane. Un exemplu al acestui permanent comparatism s-a concretizat în redarea corectă a textului liturgic: „Ridicați porți pragurile voastre, să intre Împăratul Măririi". (Vezi articol în Mitropolia Ardealului).

Între 1941 și 1943 a fost preot militar. A trăit experiența dură a frontului. Înainte de Stalingrad a fost numit de Mitropolitul Nicolae Bălan din nou consilier, la Arhiepiscopie la Sibiu. Alături de marele ierarh a condus „Oastea Domnului". În testamentul său, Mitropolitul Nicolae Bălan scrie: „Vrednicului și inimosului consilier pr. Gheorghe Secaș să-i fie lăsată conducerea Oastei Domnului" căci aceasta în mîinile sale va aduce mari servicii Ortodoxiei".

Cît a fost consilier bisericesc a coordonat permanent „Îndrumătorul bisericesc". Pe lîngă articole precum „Rugăciunea", redacta la zi îndrumările tipiconale.

A apărat ortodoxia românească din toată ființa. A luat cuvîntul la conferința de la clubul „Independența" din martie 1959, la discuțiile pe marginea expunerii prof. Popescu-Neveanu, apărînd cu demnitate credința românească. Au fost de față profesori și studenți de atunci ai Institutului Teologic Sibian. Urmare a acestei luări de cuvînt a fost fatul că i s-a impus în 1962 retragerea din funcția de consilier arhiepiscopesc. S-a retras paroh la biserica Sf. Nicolae din cartierul sibian Lazaret. Aici a păstorit, predicînd neobosit Evanghelia lui Hristos peste 17 ani.

A scris toată viața. În 1931 a tipărit la Sibiu cartea „... Toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm. În 1937 publică în colecția „Popasuri duhovnicești" cartea „În școala suferinței creștine". Alte titluri tipărite: „Ce este Biblia?", „Taina Mîntuirii". „Ce este Biserica?", „Din viața mucenicului Gheorghe", „Păsune duhovnicească", „În școala dragostei lui Iisus".

În anii 1958—59 a tradus din limba germană cartea preotului I. H. Ingraham „Vlăstarul din casa lui David" — „Trei ani în Sfînta Cetate", 205 pagini bătute la mașină. Spera să ajungă ziua să o vadă tipărită. A tipărit multe broșuri pe teme religioase, din istoria bisericii, articole monografice despre mari teologi contemporani. Lasă în urmă un jurnal în 12 caiete. Lasă un sertar cu predici organizate tematic. N-a încetat pînă în ultima săptămînă de viață să citească sfintele cărți. Avea disciplină a studiului pe care a cultivat-o toată viața.

A fost modest, cultivînd discret milostenia. Tot ce a avut a împărțit săracilor. Mărturie, sînt multe familii din Sibiu pe care le-a ajutat material din puținul său.

A trăit o viață în slujirea Bisericii străbune, a apărării Ortodoxiei românești prin pasiunea neobosită pentru predică, prin cuvîntul scris și vorbit.

Prof. *Mariela Nistor*
născută Secaș

OMAGIU ȚĂRĂNCII ROMÂNE

Tu, fiică umilă a neamului românesc, a pămîntului acesta îmbrățișat de ape și înșurubat în Carpați, tu, țărancă română, Mărie, Ană, Stancă, Ioană, Rodică, Smarandă, Ileană... — tu, pruncă încredințată așa sau altfel lui Hristos în scalda purificatoare din cristelnițe și în sfințenia altarelor străbune, tu care ai apărut și te-ai stins neștiută, cu nume dar anonimă, îmbrăcată doar în propria ta umbră acolo sub streașina veacurilor ca să nu rămînă pentru urmași nici măcar urma tălpilor tale, nu cumva să se împiedice de ea, tu, soră a necazurilor, logodnică a tăcerii, mireasă a amorului, tu, istovită țărancă română, bine meriți astăzi mai mult decît oricînd însemnele aurite ale cinstirii noastre. Îți tragi sfioasă colțul năframei la gură ca să-ți ascunzi un surîs firav și îndoielnic: „Lasă-mă, domnule, pămîntului să ne-adune... Sînt o biată femeie neștiută de nimeni... Ba, să nu păcătuiesc, unii își mai aduc aminte cînd și cînd de mine dacă-mi găsesc ceva ce am țesut ori am cusut... Despre țesăturile și cusăturile astea mai zic cîte ceva, e drept, frumos... Cît despre mine...Am făcut și fac și eu umbră pămîntului... Lasă-mă în lumea umbrelor..." Așa parcă te-aud.

Un iscusit minuitor de condei a rostit acum 50 de ani în fața învățaților țării o minunată „laudă" a bărbatului tău, a țăranului român. A spus că el a fost și a rămas păstrătorul ființei curate a neamului și a limbii pe care a moștenit-o, că el a bătut pietrele de hotar ale întinsului țării, că a coborît de Dumnezeu în adîncul sufletului său ca să-i plămădească legea românească.

Și tu, țărancă română, erai cuprinsă în această laudă. Pe cît îmi stă în putință lasă-mă să te desprind puțin din ea. E greu pentru că vreau să-ți vorbesc pe limba ta ca să mă înțelegi ușor, fără casnă. Cinstirea asta merge numai către tine, numai pe tine vrea să te dezmierde, numai tu să o simți, bună și trudită țărancă română.

Te-ai ivit din negura veacurilor în bordeie crescute din pămînt precum mușuroaiele cîrtițelor, te-ai ivit palidă ca iarba pîrjolită de arșiță. Ai supt piept vestejt, vlăguit, dar învelită în priviri calde, duioase, în care n-ai văzut decît lumina dragostei, nu și zbuciumul gîndurilor înlăcrimate de norii amărăciunii. Plîngeai cînd simțeai pieptul sec, dar uitai de foame cînd erai așezată să adormi și ți se îngîna domol și obosit, ca o sfîrșeală dulce, „nani, nani, puiu mamii". Te-ai ridicat apoi copăcel și ai ieșit în fata bordeiului, frecîndu-te la ochi uluită și copleșită de culorile și minunățiile firii. Ai luat în palme țărîna de sub tălpile tale și ai privit-o uimită și înfiorată, simțind parcă în grăuntele ei ființă din carnea și oasele înaintașilor tăi.

Te-au învățat bunica și mama că acolo sus, dincolo de soare și de stele, este Cineva care priveghează. Cînd va sosi ceasul El va ridica peste lume cumpăna dreptății, și oamenii care veneau în goana cailor plesnind din bice, vor pieri. Și într-o zi, ai simțit că-ți îmboldește pieptul și că-ți strălucesc ochii cînd un Ion din vecini îți încrucișa calea. În ziua în care a venit la ai tăi și le-a cerut să te lase ca să faceți împreună un bordei nou, ți-ai adus aminte că în copilărie mai și zîmbeai...

Și ai avut și tu copii, băieți și fete, unul după altul, dar mulți ca să-ți rămînă măcar o parte pe pămînt, nu sub glie. Ți-ai rupt de la gură ca să le ajungă lor și să-i poți păstra. Ai trudit la rîndu-ți hămesită și istovită ca să aibă ei măcar un grăunte de răsfăt de la viată. Și într-o zi Ion al tău și-a luat coasa și s-a dus. Ai văzut apoi casele cele mari în flăcări și ai crezut că a sunat ceasul dreptății. Dar Ion nu s-a mai întors, bordeiele au fost făcute una cu pămîntul și tu ți-ai scăpat copiii fugînd în pădure. Te-ai chinuit apoi să-ți faci alt bordei, dar cînd să-ți fie copiii de ajutor ți s-au luat băieții la oaste și nu s-au mai întors nici ei. Nu mai aveai lacrimi, ochii îți erau seci cînd i-ai ridicat către cer a blestem. Inima însă nu te-a lăsat să-l rostești. Ai găsit acolo în ea mîngîierea Celui răstignit pe cruce și blînda Lui binecuvîntare ți-a dat tărie. Auziseși de moața Pelaghia și de moldoveanca Vitoria, dar ți-ai spus că ele prea s-au purtat ca niște bărbați ca să fie femei adevărate.

Ți s-a dat pămînt și te-ai legat de el cu rîvnă și hărnicie. A venit însă blestemul roșu și ți l-a luat. Tot ce strînseseși în gospodăria ta a început să se risipească. Gurile flămînde strînse în jurul mesei te rugau, adesea plîngînd, să le pui ceva dinainte. Te-ai dus să faci zile-muncă, dar din rău ai dat în mai rău. Istovită te așezai seara să adormi, după ce îngenuncheai în fața icoanelor cu copiii lîngă tine ca să ceri mila și îndurarea Domnului, ocrotirea și sprijinul Maicii Lui. Copiii se liniștea, dar somnul tău se chinuia în volbura gîndurilor. Te frămînta necunoscutul zilei care urma, te răsucea și te înfricoșa. Ce bine că ei dormeau. Nu-ți puteau vedea lacrimile, nu-ți puteau auzi sughițurile. Doamne, Doamne, cum mai poți răbda blestemul?

Și Dumnezeu te-a ascultat, amărîtă țărancă română. N-a mai răbdat. Ți-a dat aripi de înger să zbori senină în întîmpinarea și cinstirea strălucitoarei Sale întrupări. Te-a desferecat din obezile silniciei și ți-a înflorit nădejdile. A coborît mîngîietor lîngă tine să te alinte și să-ți umple pieptul de lumina Lui.

Iată, a sosit primăvara. După patimi vine învierea. Pămîntul îți zîmbește, sfințenia lui te cheamă. Risipirea gospodăriei tale încetează, puterile familiei tale cresc pentru că dragostea și înțelegerea de la temeliile ei nu mai sînt tulburate de hăiturile roșii. Mîngîie-ți uneltele care ți-au bătucit palmele, împodobește-ți casa, îndestulează-ți copiii și-i crește sănătoși și voioși, cu nețărmurita încredere în puterea și ajutorul lui Dumnezeu, în credința sădită în tine de părinții și moșii tăi. Destul ai trăit încă cu rînd, femeie din femeie, prea destul ai trăit umilită, ștearsă, amărîtă și neștiută de nimeni. E vremea să ridici capul, biată țărancă română, e vremea să-ți înseninezi ochii, tu Precistă a sufletului românesc.

C. Dragoman

Avram Iancu în tradiția poporului român

Avram Iancu este unul dintre cei mai reprezentativi eroi ai neamului nostru. El este o figură trecută în tradiția poporului, alături de Horia și alți fii ai moților. Scriind despre Avram Iancu autorul Florian Dudaș (Timișoara 1989 p. 330) își grupează materialul în trei capitole mari: Iancu omul, Revoluționarul, Martirul. În capitolul întîi tratează despre copilărie, adolescență și anii de studii ai lui Avram Iancu. Capitolul al doilea are următoarele titluri: Primăvara libertății. Tribunul poporului, Cetatea din munți, Războiul național, Luptele de la Abrud, Lupta de la Fîntînele, Sfîrșitul revoluției, Oamenii libertății, Transilvania, Țara Românească. În capitolul al treilea grupează materialul în aliniatele intitulate: Răsplata imperială, Craiul și împăratul, Umbra lui Iancu, Sfîrșitul.

Pentru actualizarea prezenței lui Avram Iancu în mijlocul nostru menționăm că potrivit datelor furnizate de autor, Avram Iancu s-a născut în comuna Vidra de Sus în anul 1824. La școala situată în hotarul crîngului „Pe Tîrsă", a învățat azbuchiile și numerele, să scrie și să citească. După puțintică instruire din Vidra, a fost trimis la școala primară din satul Neagra, sat vestit prin școala sa. A învățat foarte bine. La examenul de absolvire fruntașii din partea locului, încîntați și mulțumiți peste măsură de răspunsurile elevului Iancu, l-au cinstit cu cîțiva galbeni. Mai departe a urmat școala la Cîmpeni, unde a fost găzduit la fruntașa familie Șuluțiu. După terminarea școlii din Cîmpeni se înscrie la Gimnaziul din Zlatna, cu limba de predare latină. Urmează apoi liceul din Cluj și se hotărăște să devină avocat. La facultatea de drept a avut contemporani pe tribunii: I. Axente Sever, Iacob Bologa, Enea Hodoș, Iacob Mureșan, Aron Pumnul, Iosif Sterca Șuluțiu ș.a.

A devenit apoi cancelist, practicant de avocat în Tîrgu Mureș, unde, prin făptura sa impunătoare, prin cultura și calitățile sale, devine cea mai distinsă personalitate. A fost unul dintre organizatorii Adunării de la Blaj din 1848 și conducătorul revoluției din 1848 din Transilvania. Îndurerat de insucces și înșelat de împăratul de la Viena, în privința libertății românilor, moare în septembrie 1872 la Baia de Criș în vîrstă de 44 ani.

Ultimele lui cuvinte au fost: „Dragii mei să țineți unul la altul că atunci veți fi tari... Cînd voi muri să nu mă duceți în satul meu natal Vidra de Sus, ci să mă îngropați la umbra Gorunului lui Horia, că aici mi-a fost mie mai drag în viață" (p. 283).

Însemnul funerar al eroului e simplu, precum modestă i-a fost și viața. Pe crucea mormîntului său scrie doar: „Avram Iancu, avocat și prefectul Legiunilor române 1824—1872".

Așadar pe Avram Iancu nu-l preocupa interesele sale personale. Prin eroismul său genetic Iancu s-a lăsat profund preocupat de soarta neamului său, de prăpastia ce despărțea pe semenii lui de lumea avută. Cu prilejul unei întruniri Iancu a afirmat că „drepturile istorice trebuie să se răstoarne în fața drepturilor umane". De aceea el nu era preocupat atît de dorința de a deveni avocat ci mai grabă de a desrobi poporul „să țip iobăgia", cum se rostea el. Cînd în 1848 flăcările revoluției înălțuise Europa, Avram Iancu, asemenea lui Nicolae Bălcescu, se dărui cu trup și suflet cauzei poporului și scăparea poporului de zilele fără număr de muncă obligatorie și gratuită pe moșia grofilor. La Adunarea de la Blaj, din 1848, Iancu sosi însoțit de 10.000 de moți, organizați în cete și disciplinați milităreste. Înfățișîndu-se mulțimii Iancu a zis: „Hristos a înviat! Libertatea a înviat!" Întors în Munții Apuseni a pregătit organizarea și înarmarea românilor, a vestit desființarea iobăgiei și că pășunile domeniului fiscal au intrat în posesiunea țăranilor. Invitat înaintea Comisiei de judecată Iancu nu s-a prezentat ci s-a retras în munți pregătind rezistența după principiile militare romane". El organizează planul mobilizării generale împărțind Transilvania în 15 prefecturi conduse de prefecți cu atribuții militare și administrative, toate sub comanda Craiului, cum îi zicea poporul.

Mișcarea de eliberare a românilor s-a întins peste întreg Ardealul. S-au dat lupte grele cu mărunțele tunuri de lemn, dar cu un curaj și cu o nădejde mare.

Concomitent cu desfășurarea războiului național organizarea Transilvaniei ca „țară românească" a reprezentat, în lumina programului Revoluției, dorința și vrerea întregului popor de pe acest pămînt.

Tradițiile privind desfășurarea Revoluției sînt numeroase. Ele toate invocă rolul conducător al lui Avram Iancu.

Odiseea martiriului este ceea ce s-a păstrat mai de preț în tradiția poporului. Amintirea lui Avram Iancu este și azi vie în Munții Apuseni. În lumina acestor amintiri Vidra e un Olimp, Țebea un altar, iar muntele templu sfînt. Credința aceasta definește adevărul că Ardealul s-a păstrat în ale lui, în cele originale, numai printr-o rezistență dinăuntru a ființei naționale.

Viața lui Avram Iancu „cel mai mare și mai vestit fiu al Munților Apuseni", a fost o preocupare îndelungată și asiduă a lui Florian Dudaș. Prin silințele dînsului cunoaștem multe detalii inedite din viața eroului. Citîm doar: Tatăl lui Iancu (1972), Predica rostită la înmormîntarea lui Avram Iancu (1988), Zarandul.

Cartea de care ne ocupăm constituie un frumos act de eroism din istoria dezrobirii noastre. Din carte rezultă că Avram Iancu aparține poporului nostru însetat de libertate, dar tot așa de mult aparține el și generațiilor europene care au crezut cu putere în biruința ideilor mari. Cartea în relief dinamica spirituală și națională a poporului nostru. Scrisă cu puterea de a răscoli istoria, cartea intră în patrimoniul lucrărilor de mare valoare.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

XENOPOL-RIRIA

(Continuare din pag. a 3-a)

Citind, acolo la mormînt, mă duceam cu gîndul la catrenul ticluit de Xenopol pentru Eminescu, pe care într-o zi îl căută la domiciliu. Spre marea lui dezolare, nu l-a aflat acasă. A scris, atunci, pe un bilețel lăsat la ușă, următoarele:

Neuitatu-te-am, / Căutatu-te-am, / Negăsitu-te-am, / Mult doritute-am (Xenopol)

Cît îi va fi plăcut lui Eminescu strofa, devenită mai apoi celebră! Singur, în hohote de rîs, minunîndu-se de ingenios formulatele versuri în forma lor arhaică. Era acel bilețel lăsat la ușă, ca o inscripție la intrarea într-un Lapidarium.

Și, erau cuvintele acelea de profundă afecțiune, de prietenească admirație, pare că prefigurarea unui gînd, și anume, acela de a edita un volum *Eminescu*. Fapt împlinit. Un volum de premergere în materie de editare a Poetului nostru național.

O INTERPRETARE GREȘITĂ

În suplimentul „Lumea creștină" din 18 februarie 1990 al ziarului „România liberă", a apărut un articol intitulat: „CA TOȚI SĂ FIE UNA".

Întrucît articolul respectiv a dat naștere la anumite interpretări ambigue și greșite, țin să precizez că într-adevăr n-am fost prea explicit în formularea unor idei, ceea ce a putut duce la aceste interpretări nedorite. Eu am căutat să pun în lumină doar ideea de păstrare A UNITĂȚII DE NEAM ȘI DE CREDINȚĂ ORTODOXĂ STRĂMOȘEASCĂ, de care avem nevoie astăzi mai mult ca oricînd.

Recunosc că am prezentat greșit atitudinea preoților care au revenit la Ortodoxie în 1948. Adevărul este că în tot decursul istoriei neamului nostru, deci și în perioada 1701—1948 întreg poporul nostru a mărturisit aceeași credință a Răsăritului avînd exact același cult bizantin, lucruri atît de bine subliniate în lucrările istorice ale lui Petru Maior și ale altor cărturari transilvăneni.

Poporul însuși a înțeles că nu există diferență de doctrină și de ritual între ortodocși și uniți. Singura învățătură care ne-a separat — într-un fel — a fost acea despre primatul papal.

Eu însumi fac parte dintr-o familie care a revenit la Ortodoxie în 1948; am păstorit două parohii revenite (Sardu și Botiza). În această situație mi-am putut da seama foarte bine, atît din mediul familial al satului în care m-am născut și am copilărit, cît și din activitatea pastorală pe care o desfășor de aproape două decenii că, credincioșii noștri au dorit reîntregirea Bisericii, că sînt împăcați sufletește, de unitatea noastră în credință și că nu doresc să se mai ajungă la vrajbă și dezbinare.

Revenind la credința strămoșească în 1948, preoții de atunci n-au încălcat nici un jurămînt, pentru că n-au făcut altceva decît să revină la credința cea „UNA" pe care a mărturisit-o întreg neamul românesc de pe ambele versante ale Carpaților, de la formarea sa ca popor creștin pînă în 1701. Împreună cu frații lor vechi ortodocși au desfășurat UN APOSTOLAT CU ADEVĂRAT EVANGHELIC ÎN SLUJBA UNICULUI IISUS HRISTOS, MÎNTUITORUL LUMII, DUPĂ PILDA PE CARE NE-AU OFERIT-O APOSTOLII SĂI LA VREMEA LOR.

Toți și-au slujit cu dăruire neamul și credința strămoșească, fapt pentru care ne aducem prinosul nostru de recunoștință.

Preoții de astăzi, avem misiunea sfîntă de a păstra unitatea pentru care s-a rugat Mîntuitorul Iisus Hristos în grădina Ghetsimani. În felul acesta vom veni în întîmpinarea aspirațiilor poporului nostru drept credincios care dorește LIBERTATE, UNITATE DE NEAM ȘI DE CREDINȚĂ, BUNĂ ÎNȚELEGERE ÎNTRE FIII ACESTEI ȚĂRI, ROMÂNIA LIBERĂ.

Pr. *Isidor Berbecar*

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 138 Sibiu, 1 aprilie 1990 Nr. 13—14/1990

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

P.S. Dr. SERAFIM JOANTĂ-FĂGĂRĂŞANUL, noul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Între episcopii şi arhiereii-vicari aleşi în şedinţa Sf. Sinod din 12 februarie a.c. a fost şi părintele Romul Joantă, duhovnic-asistent la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, după ce cu frumoase roade a lucrat ca preot la Pojorta, prot. Făgăraş, apoi la Centrul eparhial din Alba Iulia şi peste 7 ani la Institutul Teologic ortodox Sf. Serghie din Paris, pe de-a rîndul lăsînd în urma sa un „nume bun", după cuvîntul Sf. Scripturi, ceea ce este „mai de preţ" decît orice (Eclesiast 7, 1). Se cuvine să reţinem că la Paris, şi anume în anul 1985, pr. R. Joantă a dobîndit titlul academic de doctor în Teologie, cu teza: „Tradiţia isihastă şi renaşterea monahismului în Ţările Române".

În cadrul vecerniei de sîmbătă 17 februarie a.c., P. Cuv. Sa a fost tuns în monahism, primind numele de Serafim, iar Duminică, 18 februarie a.c., a fost hirotesit întru arhimandrit.

După slujba vecerniei de sîmbătă, 10 martie 1990, în Catedrala mitropolitană din Sibiu a avut loc ceremonia de ipopsihiere a P. Cuv. arhim. Serafim Joantă, în cadrul căreia P.C. pr. prof. D. Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, a dat citire actului sinodal de chemare a menţionatului arhimandrit la rangul de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, cu titlul de *Făgărăşanul*.

Ceremonia de ipopsihiere, cu cercetarea canonică a candidatului la arhierie, mărturisirea sa de credinţă etc., a fost săvîrşită de P.S. Episcop-vicar Justinian Maramureşanul al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, P.S. arhiereu-vicar Andrei Mureşanul al Episcopiei Alba Iuliei şi P.S. arhiereu-vicar Ioan Crişanul al Episcopiei Oradiei.

După ceremonialul arătat, P.C. pr. prof. D. Abrudan a rostit un scurt cuvînt de învăţătură, în care, între altele, a explicat credincioşilor prezenţi în număr mare în catedrală semnificaţia slujbei la care au asistat, cuvînt de zidire rostind şi ipopsihiul arhim. Serafim Joantă.

Duminică, 11 martie 1990, catedrala mitropolitană din Sibiu a îmbrăcat o specială haină de sărbătoare, prilejuită de hirotonirea întru arhiereu a P. Cuv. arhim. Dr. Serafim Joantă, catedrala fiind arhiplină de credincioşi, dornici să participe la acest eveniment important din viaţa Arhiepiscopiei Sibiului.

Erau de faţă: dl. ministru al cultelor, prof. Dr. N. Stoicescu, conducerea judeţului şi municipiului Sibiu, conducerea armatei şi poliţiei sibiene, reprezentanţi ai cultelor din Sibiu, reprezentanţi ai presei locale, alţi invitaţi.

A participat de asemenea dl. prof. Olivier Clement de la Institutul Teologic Sf. Serghie din Paris.

Prezentă era de asemenea familia părintelui Joantă, în frunte cu buna şi vrednica sa mamă.

În cadrul Sf. Liturghii, săvîrşită de un mare sobor de preoţi şi diaconi, format din profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, protopopi, colegi şi alţi cunoscuţi ai candidatului etc., hirotonirea întru arhiereu a fost săvîrşită de I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P.S. Episcop-vicar Justinian Maramureşanul, P.S. Arhiereu-vicar Andrei Mureşanul şi P.S. Arhiereu-vicar Ioan Crişanul, răspunsurile fiind date de corul mixt al catedralei mitropolitane, condus de P.C. arhid. prof. I. Popescu. Încrestăm faptul că la întrebarea Î.P.S. Mitropolit Antonie: Este vrednic? întreaga obşte din catedrală a răspuns într-un glas: *Vrednic este*, ceea ce de asemenea confirmă bunul nume de care candidatul se bucură în rîndul credincioşilor şi preoţilor noştri.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, au luat cuvîntul:

Î.P.S. Mitropolit *Antonie* care, între altele, a subliniat contextul de multiplă înnoire în care are loc acest eveniment, după care prezintă pe noul hirotonit întru arhierie, P.S. Serafim Făgărăşanul, căruia îi dă o seamă de sfaturi pentru munca plină de răspundere care îi stă în faţă, accentuînd îndemnul de a fi „păstorul cel bun", după pilda Mîntuitorului Iisus Hristos, şi „omul lui Dumnezeu", după cuvîntul Sf. Apostol Pavel, în încheiere mulţumind oaspeţilor şi tuturor participanţilor la această festivitate.

Dl. ministru al cultelor, *N. Stoicescu*, care, după ce a citit Decretul de recunoaştere a adus în atenţie rolul extrem de important pe care Biserica îl are în redresarea socială şi morală a poporului nostru, în găsirea liniştii sale lăuntrice în acest moment de refacere a ţării după starea jalnică în care a lăsat-o dictatura, toţi slujitorii bisericeşti avînd îndatorirea de a fi făclii aprinse pentru cei în mijlocul cărora lucrează.

Dl. prof. *Olivier Clement*, care, ca profesor conducător al tezei de doctorat a P.S. Serafim, îl descrie pe fostul său învăţăcel ca foarte zelos spre cele ale lui Dumnezeu, ca pe unul care „arde de focul Evangheliei, meritîndu-şi din plin numele de Serafim-îngerul de foc", subliniind totodată faptul că în Franţa „părintele Joantă a lăsat amintirea unui om de mare credinţă";

P.C. arhid. *C. Voicu*, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, care, între altele, exprimă doriri de mult spor în lucrarea arhierească P.S. Serafim, în numele profesorilor de la Institutul Teologic din Sibiu, al consiliului eparhial, al preoţilor şi credincioşilor din Arhiepiscopia Sibiului.

A vorbit apoi P.S. Episcop-vicar *Serafim* Făgărăşanul, care, plecînd de la cuvintele Sf. Apostol Pavel: „Ci precum într-un singur trup avem multe mădulare şi mădularele nu au toate aceeaşi lucrare, aşa şi noi cei mulţi un trup sîntem în Hristos şi fiecare sîntem mădulare unii altora" (Rom. 12, 4—5), a zăbovit cu deosebire asupra a ceea ce P.S. Sa a numit „această mare minune care se petrece cu noi de fiecare dată cînd ne adunăm împreună ca să „frîngem pîinea" (F. Ap. 2, 46), şi ne împărtăşim cu Trupul şi Sîngele Domnului". „Fac aceasta — a subliniat P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul — din convingerea că o adevărată renaştere spirituală în Biserica noastră, despre care se vorbeşte atît de mult acum după Eliberare şi pe care o doresc toţi oamenii de bine, trebuie să înceapă pentru toţi chiar şi pentru cei mai fervenţi credincioşi, de

(Continuare în pag. a 2-a)

REDACŢIA

Cu prilejul Păresimilor

CUVÎNT DESPRE POST

de sf. Ioan Gură de Aur

Dacă am duce o viaţă căreia cumpătarea duhului i-ar fi izvorul şi pricina călăuzitoare, dacă am da treburilor duhovniceşti toată vremea de care noi avem a dispune, nehrănindu-ne decît cu ceea ce ne este trebuitor pentru a ne susţine puterile şi dedîndu-ne bunelor lucrări, — noi n-am avea lipsă de-a recurge la ajutorul postului. Dar, cum firea omului cade uşor în lîncezeală, se complace în nelucrare şi-n desfătări. Domnul, în părinteasca Sa bunătate, ne-a dat postul pentru a ne tămădui de bolile noastre, pentru a ne smulge din moliciune, pentru a ne slobozi din grijile vremii şi a strămuta osîrdia noastră asupra lucrurilor veşnice...

Cînd cineva este nevoit să mănînce, cînd nu-i este cu putinţă să păzească postul, îi rămîne să facă milostenie cu mai multă dărnicie, să se roage cu mai multă căldură, să îmbrăţişeze cu mai multă rîvnă dumnezeieştile învăţături, căci slăbiciunea trupească nu împiedică de la unele ca acestea. Se poate încă înlocui postul împăcîndu-te cu duşmanii, alungînd din suflet tot gîndul urii. Cel ce face aşa a împlinit cu adevărat datoria postului, a postului pe care, mai presus decît oricare alt post, Domnul îl cere de la noi. Dacă El vrea ca noi să adăugăm postului acestuia o anumită lipsă de mîncare, asta-i pentru ca să punem un frîu cerinţelor cărnii (trupului) şi să ne facem rost de-o unealtă supusă întru îndeplinirea poruncilor lui Dumnezeu.

Dacă noi abuzăm de neputinţele noastre trupeşti pentru a nu primi preţiosul ajutor pe care l-am găsi în post şi pentru a ne lăsa din ce în ce mai mult tîrîţi în lîncezeală, — sîntem, fără să ne dăm seama, duşmanii noştri de moarte. Într-adevăr, dacă postul fără ajutorul faptelor înşirate (mai sus), nu ne este de folos, va fi şi mai rău încă dacă noi trecem cu vederea aceste fapte, atunci cînd sîntem în neputinţă de-a întrebuinţa leacul postului. Aceste reguli, odată statornicite, fierbinte vă rog pe voi cărora sănătatea vă îngăduie trupeştile struniri, să le săvîrşiţi cu tragere de inimă, să faceţi zilnic noi propăşiri în aceste vrednice de laudă şi cucernice deprinderi. „Măcar că omul nostru cel din afară se strică, omul nostru cel dinăuntru se înnoieşte din zi în zi" (II Cor. 4, 16). Postul struneşte trupul, linişteşte şi îmblînzeşte patimile, în timp ce curăţă sufletul dîndu-i mai multă putere şi avînt...

(Din Omilia 10 la Cartea Facerii)

Trad. Pr. *Ioan Suciu-Vinţ*

Învăţătura Mîntuitorului despre Cruce

Învăţătura Mîntuitorului despre Cruce o găsim expusă în Sfînta Evanghelie. S-o cercetăm.

Cînd Mîntuitorul a avertizat pe apostoli despre patimile Sale, atunci Petru I-a zis: „Fie-Ţi milă de Tine, să nu Ţi se întîmple Ţie aceasta" (Matei 16, 22). La aceste cuvinte ale lui Petru, Mîntuitorul a răspuns: „Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală Îmi eşti; că nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci ale oamenilor" (Matei 16, 23).

De ce Mîntuitorul l-a mustrat aşa de aspru pe Petru? Pentru că Petru încă nu ştia semnificaţia adîncă a Crucii. De aceea, Mîntuitorul — în continuare — învaţă pe ucenici, zicînd: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie". (Matei 16, 24).

„*A se lepăda de sine* înseamnă a nesocoti trupul cu înclinările şi poftele (cele rele), a nu sluji trupului (în dauna sufletului), a nu se robi patimilor. *A lua crucea* este a duce mai departe lepădarea de sine, a omorî cu desăvîrşire patimile şi poftele trupeşti, a fi gata să suferi pentru mîntuirea sufletului orice chinuri şi chiar moartea. Lepădarea de sine şi luarea crucii nu constituie un merit pentru mîntuire dacă nu sînt însoţite de *urmarea lui Hristos*, adică dacă cele de mai sus nu se fac potrivit învăţăturii şi pildei vieţii Domnului nostru Iisus Hristos" (Preot Ioan Mihălcescu: Explicarea evangheliilor duminecale, Bucureşti, 1932, p. 136).

Oare crucea pe care noi trebuie s-o luăm este aceeaşi pentru toţi oamenii? NU! Fiecare dintre noi are crucea sa de purtat, precum hotărăşte Dumnezeu. Mîntuitorul Hristos spune: „Cel ce nu-şi poartă crucea sa şi nu vine după Mine nu poate fi ucenicul Meu" (Luca 14, 27).

Dar, de cîte ori, în cursul vieţii sale pămînteşti, omul trebuie să-şi ia crucea sa şi să urmeze lui Hristos? Răspundem: în fiecare zi. Mîntuitorul Hristos spune: „Dacă voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, *să-şi ia crucea în fiecare zi* şi să-Mi urmeze Mie" (Luca 9, 23).

Cine nu ia crucea sa şi nu urmează lui Hristos, poate fi vrednic de Hristos sau poate fi ucenicul lui Hristos? Aici răspunde Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, cînd zice: „Cel ce nu-şi ia crucea şi nu urmează Mie nu este vrednic de Mine" (Matei 10, 38) şi „Cel ce nu-şi poartă crucea sa şi nu urmează Mie nu poate să fie ucenicul Meu" (Luca 14, 27).

Crucea, ca mijloc de mîntuire, a fost hotărîtă din veşnicie de Dumnezeu şi ea a fost realizată pe pămînt la plinirea vremii, cînd Domnul nostru Iisus Hristos „s-a pogorît din ceruri şi s-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Maria Fecioara şi s-a făcut om. Şi s-a *răstignit* pentru noi în zilele lui Ponţiu Pilat şi *a pătimit* şi s-a îngropat şi a înviat a treia zi după Scripturi".

Crucea are rol mare în lucrarea mîntuirii. Fără de Cruce nu se poate concepe mîntuirea. Crucea este „patima de bună voie, pentru mîntuirea noastră" pe care Hristos a luat-o.

De aceea Crucea este sfîntă şi ei se cuvine cinstire. Dîndu-se cinstire Crucii, se dă cinstire lui Hristos, Care vorbeşte despre Cruce în Sfînta Sa Evanghelie.

Cine nu dă cinstire Crucii, nu dă cinstire lui Hristos, Care s-a răstignit pe Cruce şi a sfinţit-o cu sîngele Său cel scump.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

P.S. Dr. SERAFIM JOANTĂ-FĂGĂRĂŞANUL
noul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

(Continuare din pag. I-a)

la o reconsiderare a atitudinii fiecăruia faţă de Biserică şi în primul rînd faţă de Biserica — comunitate euharistică, deci faţă de dumnezeiasca Liturghie". „Numai Hristos euharistic — a subliniat de asemenea P.S. Sa — poate dezvolta în noi dorinţa de comuniune cu semenii noştri. Numai El poate aprinde şi întreţine în noi dorinţa de comuniune cu

semenii noştri. Numai El poate aprinde şi întreţine în noi dragostea pentru toţi oamenii şi pentru întreaga creaţie, îndumnezeindu-ne încetul cu încetul".

Pe această linie de profundă înţelegere şi trăire a negrăitelor valori pe care le are Biserica noastră se va strădui să-şi desfăşoare activitate de ierarh, „ca împreună cu Î.P.S. Mitropolit Antonie şi sub directa sa îndrumare să răspund ceasului de faţă, chemării pe care ne-o adresează Dumnezeu în aceste vremuri deosebite" — după cum a spus P.S. Sa în partea finală a cuvîntării.

În cinstea noului Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, consiliul eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului a oferit o masă frăţească în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, în cadrul căreia au toastat: Dl. *Cornel Bucur*, vicepreşedintele C.P.U.N. al jud. Sibiu, P.S. Episcop-vicar *Justinian Maramureşanul*, P.C. cons. *Gh. Papuc*, P.C. pr. *Vartolomeu Constantinescu* cu versuri originale, dl. *Christoph Klein*, vicarul Episcopiei Evangh. C.A. Sibiu, P.S. Arhiereu-vicar *Ioan Crişanul*, Dl. *Ioan Bogdan* de la C.P.U.N. al municipiului Sibiu, P.C. pr. rom.-catolic *Otto Nutz*, P.S. Arhiereu-vicar *Andrei Mureşanul*, P.C. pr. prof. *D. Radu*, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, P.C. prot. onor. *N. Todor* de la biserica Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil din Sibiu, Dl. *I. Morariu*, membru în Consiliul eparhial Sibiu, Dl. *Mircea Tomuş*, preşedintele C.P.U.N. al jud. Sibiu, dl. ministru *N. Stoicescu*, Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, iar la sfîrşit P.S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul*, care a mulţumit tuturor vorbitorilor pentru gîndurile calde care i s-au exprimat, făgăduind din nou că, cu ajutorul lui Dumnezeu, care nu ne-a părăsit niciodată, se va sili să-şi împlinească munca grea la care a fost chemat, pe care n-a dorit-o şi la care nu s-a gîndit niciodată.

Întru mulţi şi rodnici ani Prea Sfinţite Părinte Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul!

Doctorul Elie Miron Cristea (I)

A fost primul, dar şi cel mai mare Patriarh al Ţării Româneşti. Copil de ţăran din nordurile Ardealului. De la Topliţa. A avut o viaţă bogată de fapte, nu la îndemîna oricui, dar grea, foarte grea în evenimente şi foarte dificilă. Şi toată această viaţă încărcată, mai mult cu furtuni, decît cu zile senine, i-a fost, permanent sub harapnicele unor obsesii: obsesia trudită a istoriei neamului lui nedreptăţit şi chinuit necontenit de venetici şi cotropitori, pe propria lui glie. Iar, simbol permanent al nedreptăţirii şi mucenicirii Neamului lui, era bolta spaţiului ardelean, fără cupole de mănăstiri, cum aveau, bogat, toate celelalte provincii ale pămîntului românesc. Căci poporul român şi-a trăit toate secolele şi mileniile vieţii sale, numai sub cupole. Întîi sub cupolele pădurilor, văilor şi ale umbrelor munţilor, apoi sub cupolele bisericilor şi mănăstirilor Ţării. Nu spune Chateaubriand că bisericile şi-au luat cupolele de la cupolele pădurilor, sub care a trăit omul întîi? Apoi, care din popoarele lumii, au atît de tulburătoare, de trainice şi de misterioase cupole, precum cupolele halucinantelor păduri de fagi ale Românieі, care-şi împing coroanele spre soare şi spre Dumnezeu, iar trunchiurile, ca nişte făclii înalte, nesfîrşite, duc spre soare slavele roadelor pămîntului pe de o parte, iar pe de alta, aduc din înălţimi harurile cerului, harurile trimise de Dumnezeu, pentru rodirile pădurilor şi ogoarelor. Şi sub impresionantele cupole ale pădurilor româneşti, viaţa îşi desfăşura ciclurile anotimpice, de tomnatice putreziri şi primăvăratice învieri, de mii şi mii de ani.

Veacurile creştinismului românesc au durat, la început, sub cupolele pădurilor, apoi după pilda lor, deasupra lor, au înălţat cupolele mănăstirilor româneşti. Şi Ardealul nu a fost mai puţin bogat în cupole mănăstireşti, smerite, dar neclintite, decît celelalte provincii româneşti, ca Moldova, Bucovina, Muntenia, Oltenia ori Banatul.

Dar în acel cumplit şi sîngeros iunie 1761, pe care nu vom înceta a-l aminti mereu, blestematele tunuri ale şi mai blestematului general, Nicolae Adolf Baron de Bucow, trimisul „prea luminatei doamne, împărăteasa de la Viena", după ce l-a mînţit şi înşelat cu promisiuni viclene şi mincinoase pe Sofronie de la Cioara, ca să-şi trimită acasă, pe cei peste zece mii de zaranzi, de moţi care păzeau gurile văilor, încă, de la 1757, din luna lui mai, Bucow, zic, bate cu tunurile, iar tortionarii Romei, înfierbîntaţi de zeluri şi „doctrine" *capistrane*, care propovăduiau şi „împlineau" „mîntuirea" „schismaticilor", — recte românilor ortodocşi —, prin foc şi sabie şi astfel pe trupul Ardealului, rămîn 94 de răni fumegînde, pe locurile a 94 de mănăstiri şi schituri ortodoxe, nimicite de prozelitismul papal.

Tot sufletul oricărui ardelean, are în zestrea ancestrală a subconştientului lui, prezenţa, moştenită din tată în fiu, a acestor 94 de ruguri sfinte fumegînde şi astăzi, în inimi şi în istorie. Cele 94 de mănăstiri şi schituri româneşti, terciuite de tunurile lui Bucow, în iunie 1761.

Doctorul *Elie Miron Cristea* avea sufletul şi mai sîngerat, de aceste răni, neînchise, ale istoriei româneşti. Faptele vieţii sale o atestă. În 1912, fiind episcop de Caransebeş, pune temelie Mănăstirii Izvorul Miron, în comuna Curtea din judeţul Timiş, în amintirea mănăstirilor ortodoxe româneşti din Banat, bombardate de „bravul" general Bucow, o primă rană oblojită. Astăzi mănăstirea aceasta, este atît de frumoasă, încît poate fi, fără retinere, botezată „un Voroneţ al Banatului", cum am numit-o nu de mult, în paginile acestui ziar.

Ajuns Patriarh al Ţării, o a doua rană bucowiană sclerată este tămăduită, înfiinţînd o nouă mănăstire ardeleană, la Topliţa, în locul de naştere al Patriarhului Miron, fiul ţăranului Gheorghe Cristea, vînjos, care a trăit 92 de ani şi a fost căsătorit cu Domnita, a cărei mamă era înrudită cu Constantin Românu-Vivu, grănicer năsăudan, fost prefect al Legiunii a XII-a, la 1848, unul din căpitanii lui Avram Iancu: Constantin Românu-Vivu, a fost ucis miseleşte în 1849 de către stăpînirea ungurească de atunci. Iar nas, *Doctorului Elie Miron Cristea*, i-a fost *baciul Ioan Herţa, tot mărginean, din Săliştе*, care l-a botezat pe copil în ziua de Sfîntul Ilie. Se născuse la 18 iulie 1868, ca al patrulea copil al lui Gheorghe Cristea şi al Domnitei. După datina creştinească, a şi fost botezat cu numele sfîntului praznicului în care a fost botezat, adică Elie. De aici, Doctorul Elie Miron Cristea.

Cum mănăstirile româneşti sînt vetrele în care s-a plămădit sufletul românesc, s-a încherbat istoria românească, s-au născut antele, s-a format limba, s-a împlinit cultura românească, sufletul Doctorului Elie Miron Cristea, era plin de toate acestea. Cum mănăstirile fuseseră jefuite, material, de tarele „egumenilor" venetici, iar spiritual de decadenţele morale ale ultimelor două secole în special, Doctorul *Elie Miron Cristea*, ajuns Mitropolit primat, apoi primul Patriarh al Ţării, n-a umbrit, ci a îmbrăcat în lumini, tronul pe care a fost urcat, adus de către intuiţiile poporului său. Deşi născut într-o provincie românească, atunci cu foarte puţine vetre mănăstireşti, neadormite, obsesiile lui istorice, i-au ţinut fără încetare sufletul aprins şi mistuit de marile finalităţi ale neamului său. Bine, bogat şi variat agonisit cărturăreşte, îşi ia ca temă de doctorat în filologie modernă, la Universitatea din Budapesta, teza despre „Viaţa şi scrierile lui Mihail Eminescu". Este declarat doctor la 18 mai 1885. Cred că este potrivit şi bine să amintim că doctorul *Elie Miron Cristea*, este cel dintîi universitar român care şi-a luat ca teză de doctorat pe Eminescu. Nu dezminte, ci întăreşte proverbul care spune că, „omul de valoare autentică, cu cît este mai substanţial dotat şi cu cît este mai bogat mobilat, cărturăreşte, cu atît este mai ferit de vanităţile orgoliului găunos şi de egolatria stridentă. Cu atît este mai smerit. Repet, nefiind crescut într-o vatră de smerenii ale unei mănăstiri, cu nestinse candele şi nestinse rugăciuni. Nimeni nu l-a auzit vreodată făcînd caz de bogata lui pregătire cărturărească, variată şi rafinată. Căci a fost un rafinat, nu un demonstrativ. Bogăţia şi frumuseţea pregătirii sale şi le arăta şi demonstra, nu prin demonstrativităţi retorice, ci prin calitatea şi miezul hotărîrilor, deciziilor şi sfaturilor pe care le da. Cum ştim, face parte din Consiliul Naţional şi din Delegaţia Consiliului Naţional Ardelean, care aduce la Bucureşti, hotărîrea tuturor ardelenilor de a se uni pe veci, cu Patria Mumă. Ce frumos şi odihnitor îi stă, — era în luna decembrie 1918 — pătura aceea, ca o glugă mocănească în care se înfăşurase peste umăr, din cauza frigului... Parcă era înfăşurat într-o togă romană, de consul. La 31 decembrie 1919 Ţara îl cheamă în strana de mitropolit primat al Ţării. Omul avea, intim, în structura sa, marile valenţe ale istoriei. Aceste valenţe acţionează cu ritm de istorie.

Mănăstirile româneşti, luceferii din secole ai artelor, culturii şi limbii româneşti, abia pîlpîiau sub nişte ceturi dese de decadenţe întîrziate. Vietuitorii lor, se rugau ziua şi noaptea, prestau munci gospodăreşti şi agricole. Tipografiile mănăstireşti dispăruseră toate, afară de una singură, aceea de la Mănăstirea Neamţului. Mai erau doar, aceia a Patriarhiei — „Cărţile Bisericeşti" — în Bucureşti şi Arhidiecezană din Ardeal.

În 1925 este ridicat la rangul de prim Patriarh al României.

Patriarhul Ţării, doctorul *Elie Miron Cristea*, cu toată fiinţa lui, pe firul mare al apelor istoriei, desi mănăstirile erau mai mult nişte umbre, a ceea ce fuseseră în trecut, mai mult nişte ruine chiar, tocmai pentru aceasta Miron, patriarhul, abia poposit în Bucureştiul încă gîfîind şi el, sub tarele ocupaţiei cotropitorilor care jefuiseră totul, pe linia marilor tradiţii, istorice mănăstireşti, doctorul *Elie Miron Cristea*, reîntemeiază în mănăstirea Cernica, cea dintîi tipografie mănăstirească.

Deci, prima viziune istorică a Patriarhului Miron: dispăruseră tipografiile mănăstireşti: pagubă mare şi tristeţe grea. Trebuie să apară tipografiile în mănăstiri. Cernica, este începutul. Început greu. Cernica însăşi, era o ruină. Rănile lăsate de ocupaţia germană, rînjeau pretutindeni. Mai venise şi pacostea unui incendiu nimicitor, care mistuise cetatea de chilii, topise clopotele şi arsese şi clopotniţa din insula Sfîntul Gheorghe. Mănăstirea sacrifică spitalul mănăstiresc, afectînd clădirea lui, pentru tipografie. Se cheltuiesc ultimele fonduri ale mănăstirii, pentru utilarea Tipografiei. Se aduc meşteri calificaţi renumiţi, se aduc cîteva zeci de orfani de război, din care mănăstirea va creşte meşteri tipografi, pînă ce călugării din mănăstire îşi vor reînsuşi meşteşugul tipograficesc. Se reîncep, în cele mai bune tradiţii retipăririle de cărţi de cult: Minee, Octoihe, Sfinte Evanghelii, Literatură patristică, reviste bisericeşti, dar şi cărţi de beletristică, de ştiinţe, teze de doctorat.

Cristofor Dancu

ANDREI PLEŞU, Minima moralia, ed. „Cartea Românească" Bucureşti, 1988, 154 p.

Î.P.S. Sa Părintele Antonie, mitropolitul Ardealului, ne-a trezit şi introdus, ne-a obişnuit şi obligat a ne rupe din inerţia cotidiană prin minunata coloană a trezbiei „Semnalăm... Semnalăm...", care te cheamă şi îţi trezeşte curiozitatea (poate datoria?) de a citi un articol sau o lucrare de reală valoare teologică, istoric-naţională, de cultură sau filozofie, pagini noi sau uitate într-o arhivă.

Puterea de sinteză te implică, te determină să realizezi travaliul părintelui care-şi învaţă fiii să studieze, să muncească prin acea zidire a „scheletului" personal şi apoi comunitar.

În acest context al trezbiei şi navigării în viaţă, lucrarea lui A. Pleşu, cu pagini puţine dar de o bogată intensitate, pentru cititorul de rînd, dar mai ales pentru preot, are implicaţii de o netăgăduită valoare.

Gînditorul român te plimbă pe nesimţite prin frumuseţea şi bogăţia paginilor Sf. Scripturi şi a Sf. Părinţi, te angajează în conexiuni de vastă cultură.

Ne întîlnim cu personalitatea ucenicului marelui dispărut în huma începuturilor Constantin Noica, care-şi doarme somnul pe culmile pure ale Păltinişului, cetate de meditaţie şi netăgăduită frumuseţe. Intrăm în contact cu „Minima moralia" pămînteană, o senină lecţie de sinceritate şi profundă gîndire.

Citirea cu atenţie a fiecărei pagini te introduce în lumea de fiecare zi, cu bucuriile şi capcanele ei.

Cele 9 capitole bine delimitate la o analiză logică te conduc spre piscul înţelepciunii, spre explozia controlată a omului ce-şi cunoaşte locul şi obligaţiile faţă de societatea în care trăieşte.

Lucrarea constituie o sinteză de gîndire, demnă şi cerebrală „o pagină de viaţă şi pentru viaţă", iar lecturarea te obligă a o integra în circuitul rotondei conştiinţei pentru a avea şanse de a intra în comuniune cu autorul.

Puritatea gîndului, experienţa vieţii, dublate de bogăţia cunoştinţelor dobîndite după riguroşi ani de studiu ni-l prezintă pe Andrei Pleşu ca pe un sincer călător, care-şi începe fiecare lecţie la persoana I.

Fentilitatea ideilor, vasta arie de circulaţie printre stîncile existenţei umane, contemporan cu filozofia antică, cu puritatea învăţăturii creştine, cu Robinson şi descoperirile lui, cu ziua de astăzi şi de mîine, autorul, ne dă o reuşită lucrare care naşte întrebări asupra existenţei lui, delimitării individului în societate.

E greu să realizezi absolut totul ce a urmărit autorul într-o foarte succintă prezentare; credem însă că „dicţionarul conştiinţei" ne obligă a ne pune cîteva întrebări... mai ales noi, preoţii, „care sîntem implicaţi în multiple minime şi maxime obligaţii".

Pr. *Partenie Pop*

Noutăţi editoriale la Centrul mitropolitan din Sibiu

În editura Centrului mitropolitan din Sibiu au apărut de curînd trei albume color apreciem de mare interes religios şi naţional.

Maica Domnului în 40 de ipostaze, de cunoscutul pictor bisericesc Gh. Răducanu din Bucureşti. Considerat ca unicat în ţara noastră, poate în întreaga lume, albumul, după cum arată şi titlul, cuprinde 40 de icoane ale Maicii Domnului cu pruncul Iisus, îmbrăcate nu numai în culoare bine rînduită, ci şi în multă simţire umană, în atîtea feţe ale sufletului omenesc, cu adîncile sale bogăţii şi vibraţii, pe care parcurgîndu-le ne simţim parcă mai oameni, mai creştini, mai buni, mai blînzi, mai odihniţi lăuntric.

Albumul propriu-zis este precedat de gînduri ziditoare referitoare la icoanele pe care le cuprinde şi la autorul lor, semnate de Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P.C. pr. prof. D. Popescu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, P.C. pr. prof. C. Galeriu, P. Cuv. arhim. Irineu Cheorbeja, prof. Vasile Drăguţ, trecut la cele veşnice, şi Vicenzo Galazio, critic de artă din Italia, gînduri care sînt traduse şi în limbile franceză, engleză şi germană.

Tipărirea albumului s-a făcut la întreprinderea poligrafică din Sibiu căreia editura noastră mitropolitană îi mulţumeşte pentru colaborare.

Arhim. Timotei Tohăneanu — pictură pe sticlă — reprezintă o lucrare consacrată acestei arte creştineşti practicată cu mult succes pe scară largă în secolele trecute mai ales în Transilvania, astăzi reînviată la Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, unde la ora actuală există o adevărată şcoală, avînd în frunte pe neobositul arhim. Timotei Tohăneanu, cunoscut la ora actuală prin multele sale expoziţii, în ţară şi peste hotare.

Albumul cuprinde peste 40 de reproduceri alb-negru şi color, reprezentînd pe Mîntuitorul Iisus Hristos, Maica Domnului şi chipuri de sfinţi sau diverse scene biblice, precum şi o seamă de reproduceri alb-negru şi color de picturi pe sticlă cu teme laice: chipuri de voievozi, obiceiuri folclorice din ţara Făgăraşului etc.

Lucrarea mai cuprinde un studiu introductiv: „Icoanele pe sticlă forme ale evlaviei ortodoxe şi ale continuităţii româneşti în Transilvania", semnat de Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, precum şi un alt bogat studiu: „Tradiţie şi creaţie în opera lui T. Tohăneanu", semnat de dl. Vasile Savonea, ambele studii fiind traduse şi în limbile franceză, engleză şi germană.

A treia lucrare pe care o semnalăm se numeşte: *„In ţara bisericilor de lemn"*, de arhitectul George Cristea din Suedia, cu un cuvînt înainte semnat de prof. univ. Michel Steriade din Belgia.

Închinată cu evlavie am zice noi, cum se şi cuvine de altfel, ţării Maramureşului, „acest muzeu viu", cum îi spune autorul, lucrarea reprezintă un adevărat imn de cinstire, în cuvinte şi în peste 80 imagini color, a bisericilor de lemn, aceste capodopere ale arhitecturii ţărăneşti din această provincie voievodală românească, purtînd pe cititor într-un adevărat „cadru de vrajă".

„V-am citit cu aviditate — spune prof. M. Steriade la adresa autorului — cu plăcere şi cu un ecou prelungit în suflet, fiindcă scrieţi cu dragoste, cu competenţă şi cu o mîndrie legitimă fiind fiu al acestei Ţări care ne aparţine, fiecăruia, mai mult decît îi aparţinem", cartea reprezentînd astfel „o realizare din cele mai de preţ a scrisului românesc".

Două documente ce pun în evidenţă remarcabila personalitate a Dr. Nicolae Bălan

Î.P.S. Sa Mitropolitul Ardealului Dr. Antonie Plămădeală a semnat, în nr. 11/88 al revistei Transilvania, un foarte important articol intitulat „File mai puţin cunoscute din cronica Unirii", în care, pentru prima dată, pune în atenţia generală un fapt inedit privind rolul profesorului Dr. Nicolae Bălan (viitorul Mitropolit) din Sibiu în lupta românilor ardeleni pentru înfăptuirea Marii Uniri. Ceea ce nu se cunoaşte pînă în prezent era drumul parcurs, în ordonanţă deghizată, pentru a trece graniţa la 14 nov. 1918 şi a ajunge la Iaşi, cu misiunea încredinţată de Consiliul Naţional Român din Transilvania. Cu acel prilej prof. Dr. Nicolae Bălan l-a cunoscut şi pe Mareşalul Prezan, mare conducător de oaste, cu care a legat o prietenie durabilă. Aceasta se atestă şi prin o carte poştală adresată Mitropolitului Nicolae Bălan, la 1 febr. 1932 cu următorul conţinut: „Foarte mişcaţi de atenţiune, roagă pe bunul şi mult apreciatul lor prieten, Î.P.S. Mitropolitul Nicolae, să primească cordialele şi afectoasele lor salutări, însoţite de urări călduroase de bine, pentru anul în care am intrat. Mareşal Prezan". Cartea Poştală ilustrată este expediată din Franţa şi imaginea reprezintă un colţ din Grădina „Cote D'Azur".

Al doilea document pe care-l prezint este o scrisoare a Preotului Stelian Iliescu de la Biserica din Sofia. Acesta, la 14 Sept. 1927, se adresează Mitropolitului Nicolae Bălan, astfel: „Am văzut chiar astăzi pe Prea Sfintitul Mitropolit Ştefan al Sofiei. Doream, să culeg amănunte asupra viitoarei conferinţe bisericeşti interbalcanice, fixată la 1—8 Oct. a.c., la Sofia. Tocmai primise o scrisoare de la D-nu Dikinsohn privitoare la această conferinţă. D-nu Dikinsohn soseşte la Sofia în ziua de 29 Sept. Tot de la centru vor mai sosi încă doi reprezentanţi. Atît Dikinsohn, cît şi Mitropolitul Ştefan, tin foarte mult ca delegaţia română să fie condusă de Înalt Prea Sfinţia Voastră. Pentru a repeta cuvintele Mitropolitului Ştefan, le-aţi intrat la inimă „datorită tactului şi culturei de care dispuneţi". Ţin să subliniez, că în convorbirea noastră, Mitropolitul Ştefan a acentuat de trei ori: Mare cinste, plăcere şi folos ar fi dacă delegaţia română va avea în frunte pe Mitropolitul Nicolae al Ardealului. Va fi oaspetele meu împreună cu Mitropolitul sîrb Irinei din Novi-Sad. Învăţatul profesor rus, Glubokovski, nutreşte aceeaşi părere bună despre Înalt Prea Sf. Voastră. V-a cunoscut la Stockholm. Mi-a spus cum aţi

(Continuare în pag. a 6-a)

Ion Opriş

STATUTUL

Asociaţiei Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român

ART. 1. *Numele Asociaţiunii:* Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român. Prescurtat cu iniţialele: ASTRA.

— Acest înscris figurează şi pe sigiliul Asociaţiunii.

— ASTRA este persoană juridică.

— Sediul Asociaţiunii este la Sibiu.

ART. 2. Asociaţiunea se reorganizează şi continuă activitatea ASTREI de la 1861, suspendată în mod abuziv prin decretul din 1948.

— Ea îşi propune ca, în climatul nou de libertate, democraţie şi demnitate, instaurat de Revoluţia din Decembrie 1989, să militeze pentru promovarea ştiinţei şi culturii, artei şi literaturii în Transilvania şi în întreaga ţară, la ridicarea nivelului de civilizaţie materială şi spirituală al întregului popor şi integrarea lui în circuitul valorilor europene.

ART. 3. ASTRA, fiind o asociaţie cultural-ştiinţifică profesională, nu are caracter politic şi confesional. Ea activează pentru promovarea intereselor de propăşire a naţiunii române de pretutindeni.

ART. 4. Pentru realizarea scopurilor şi idealurilor sale, ASTRA colaborează cu celelalte foruri cultural-ştiinţifice pe plan naţional, cu Academia Română, cu institutele de specialitate, cu societăţile ştiinţifice, cu societăţile şi instituţiile culturale, uniunile de creaţie, cu asociaţiile scriitorilor, cu alte instituţii sau organizaţii profesionale sau obşteşti.

— În activitatea sa, organizează: sesiuni ştiinţifice, simpozioane, conferinţe, brigăzi cultural-ştiinţifice complexe, spectacole, concerte, expoziţii, serate literare, festivaluri artistice şi folclorice, întîlniri şi mese rotunde cu personalităţi din ţară şi de peste hotare, vizite şi excursii etc.

— ASTRA preconizează, pentru realizarea scopurilor sale, editarea unei reviste proprii, precum şi publicarea, în editură proprie, a unor lucrări valoroase, de real interes ştiinţific şi cultural, de autentică contribuţie originală, elaborate de către membrii săi.

— ASTRA stimulează activitatea de creaţie din domeniile ştiinţei, culturii şi artei prin acordarea anuală de premii şi diplome, precum şi prin schimburi de opinii, de delegaţii şi activităţi cu alte organisme şi instituţii din ţară şi din străinătate.

ART. 5. *Membrii ASTREI.* Membru al ASTREI poate deveni orice cetăţean al ţării noastre, indiferent de naţionalitate, vîrstă, sex, orientare religioasă, politică, profesiune, loc de muncă sau domiciliu, care recunoaşte Statutele, aderă la scopurile Asociaţiunii şi militează prin mijloacele stabilite pentru înfăptuirea lor.

— Pot deveni membri şi persoanele juridice (instituţii şi organizaţii obşteşti).

— De asemenea, pot deveni membri ai Asociaţiunii cetăţeni români şi străini din afara ţării cu condiţia respectării Statutelor ei.

Calitatea de membru al ASTREI este condiţionată şi de plata unei cotizaţii lunare (respectiv anuale) al cărei cuantum este stabilit de către Consiliul de conducere prin Regulamentul ASTREI.

ART. 6. Calitatea de membru al ASTREI se dobîndeşte pe temeiul unei cereri scrise, validată de către Consiliul de conducere printr-o majoritate simplă de voturi.

— Membrii ASTREI pot fi:
  — fondatori, în raport cu suma depusă;
  — onorifici
  — activi

ART. 7. *Drepturile şi obligaţiile membrilor.* Membrii ASTREI au dreptul să aleagă şi să fie aleşi în organele de conducere, să participe la manifestările şi acţiunile organizate de către aceasta, să beneficieze de baza ei materială şi să îşi exprime opiniile în publicaţiile editate de Asociaţiune.

ART. 8. Membrii ASTREI au obligaţia să militeze pentru creşterea numerică şi întărirea prestigiului Asociaţiunii; să participe la acţiunile specifice organizate: să plătească cotizaţia de membru.

ART. 9. Calitatea de membru poate fi retrasă de Adunarea generală a Asociaţiunii, cu majoritate simplă de voturi, pentru încălcarea gravă a prevederilor statutare, a legilor ţării, precum şi pentru conduita social-morală nedemnă.

ART. 10. *Organele de conducere ale ASTREI.* Activitatea Asociaţiunii este condusă de către Adunarea generală, iar între sesiunile acesteia de Consiliul de conducere, ales prin vot direct şi secret, pe o durată de doi ani.

ART. 11. Adunarea generală se constituie, după caz, din totalitatea membrilor Asociaţiunii sau delegaţii despărţămintelor şi cercurilor ce urmează a se înfiinţa în oraşe, sate, instituţii şi întreprinderi şi care aderă la prezentele statute.

ART. 12. Adunarea generală este convocată de către Consiliu cu cel puţin 15 zile înaintea datei de desfăşurare şi este condusă de preşedintele acesteia, sau, după caz, de un vicepreşedinte, împreună cu un prezidiu ales prin vot deschis de către adunare.

ART. 13. Consiliul de conducere este format din:
— preşedinte;
— doi vicepreşedinţi;
— secretar I;
— secretar II;
— cîte un reprezentant al fiecărui despărţămînt sau cerc;
— 10 membri.

ART. 14. Adunarea generală va desemna, din rîndurile membrilor săi, un *administrator* de bunuri materiale şi financiare şi un *arhivar*, însărcinat cu strîngerea şi conservarea tuturor documentelor ce privesc activitatea Asociaţiunii.

Administratorul şi arhivarul pot fi remuneraţi cu o îndemnizaţie ce va fi hotărîtă de adunarea generală, în funcţie de posibilităţile financiare şi de munca depusă.

ART. 15. Sarcinile fiecărui membru din Consiliul de conducere al Asociaţiunii, despărţămintelor şi cercurilor se stabilesc în cadrul Consiliului, după necesităţile prezente şi de perspectivă.

ART. 16. Adunarea generală va alege o comisie de cenzori, care va verifica activitatea financiar-contabilă şi de gestionare a bunurilor Asociaţiunii, cel puţin de două ori pe an, raportînd despre constatările şi măsurile luate adunării generale.

ART. 17. Consiliul de conducere îşi desfăşoară activitatea în adunări lunare şi ia hotărîri valabile şi obligatorii prin vot, cu majoritatea simplă a celor prezenţi. Şedinţele sînt conduse de către preşedinte, sau, în lipsa acestuia, de către unul din vicepreşedinţi.

ART. 18. *Despărţămintele şi cercurile.* Ca modalitate de organizare şi funcţionare în teritoriu, Asociaţiunea se constituie din *despărţăminte* şi *cercuri.*

Despărţămintele se pot organiza în centrele urbane şi rurale, grupînd în jurul lor cercurile din localităţile învecinate. Localitatea, centru de despărţămînt trebuie să aibă înscrişi cel puţin 20 de membri proprii şi să grupeze între 2 şi 10 cercuri.

Cercurile se pot constitui în orice localitate, întreprindere sau instituţie, dacă întruneşte un număr de cel puţin 10—15 membri.

ART. 19. Forul conducător al despărţămintelor şi cercurilor este adunarea generală.

Despărţămintele şi cercurile îşi ţin adunările generale o dată pe an, cu 2—4 săptămîni înainte de adunarea generală a Asociaţiunii.

Alegerile Consiliului de conducere se fac după aceleaşi principii şi reguli ca şi la „centrala".

ART. 20. Despărţămintele sînt conduse de un comitet de conducere, format din cinci persoane: un preşedinte, un vicepreşedinte, un secretar şi doi membri din partea cercurilor.

Cercurile sînt conduse de un comitet format din trei membri: preşedinte, vicepreşedinte, secretar.

ART. 21. *Atribuţiile organelor de conducere.*

a) Adunarea generală dezbate, aprobă sau respinge dările de seamă ale comitetelor de conducere, planul de venituri şi cheltuieli, programele proprii de activitate, planurile de publicaţii şi confirmă cererile de primire în Asociaţiune sau hotărîrile de excludere.

De asemenea, alege Consiliul de conducere.

b) Consiliul de conducere rezolvă problemele curente ale activităţii, întocmeşte darea de seamă, planul de venituri şi cheltuieli, programele proprii şi planul propriu de activităţi, pe care le prezintă spre aprobare adunării generale.

Consiliul de conducere are drept de iniţiativă privind activitatea curentă a organismelor Asociaţiunii: colaborări, publicaţii, activităţi cu public ş.a., dar aceste iniţiative trebuie să fie ratificate de adunare în prima sa plenară.

ART. 22. Toate funcţiile de conducere se exercită fără remuneraţie.

La propunerea adunării generale cadrele de conducere, ca şi uni membri, cu activitate deosebită, pot fi remuneraţi cu premii, diplome, stimulente morale şi materiale.

ART. 23. *Mijloacele financiare şi folosirea lor.*

1. Veniturile Asociaţiunii se constituie din:
a) cotizaţii;
b) subvenţii;
c) donaţii;
d) încasările de la manifestările cultural-artistice;
e) încasările realizate din vînzarea unor publicaţii proprii;
f) pentru „Centrala", din contribuţiile despărţămintelor şi cercurilor reprezentînd 30% din veniturile acestora.
g) fondurile realizate se depun într-un cont special, pe numele Asociaţiunii, cu drept de scoatere pentru preşedinte şi secretar.

ART. 24.

2. Cheltuielile Asociaţiunii se aprobă în baza planului de venituri şi cheltuieli, precum şi de către preşedintele Asociaţiunii, al despărţămîntului sau cercului, care raportează despre aceasta în prima şedinţă de Consiliu.

ART. 25. Asociaţiunea funcţionează pe secţiuni de lucru, ca domenii de activitate:
— literară şi lingvistică;
— istorică;
— bisericească;
— ştiinţifică;
— tehnică;
— economică-juridică;
— etnografie şi folclor;
— sociologie;
— medicală; şi asistenţă socială;
— şcolară;
— teatru;
— turism-sport;
— muzicală;
— muzeală.

Preşedintele fiecărei secţiuni face parte de drept din Consiliul de conducere.

ART. 26. Prezentele statute se aprobă în adunarea generală şi pot fi modificate sau completate pe parcursul activităţii în funcţie de necesităţi, cu acordul a cel puţin 2/3 din membrii adunării generale.

ART. 27. Încetarea activităţii şi dizolvarea Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român poate fi hotărîtă cu acordul a 3/4 din membrii săi, convocaţi într-o adunare generală extraordinară.

În acest caz, bunurile materiale şi financiare dobîndite de Asociaţiune în cursul activităţii sale trec în patrimoniul Bibliotecii „Astra" Sibiu.

ART. 28. Activitatea Asociaţiunii, a despărţămintelor şi a cercurilor se va desfăşura pe baza unui regulament ce se va elabora şi va fi aprobat de către adunarea generală.

PREOCUPĂRILE ASTREI PENTRU ACTIVITATEA ŞTIINŢIFICĂ ŞI PROGRESUL TEHNIC ŞI ECONOMIC

La cea de a doua adunare generală a Asociaţiunii ASTRA, ţinută la Braşov în iulie 1862, se constituie trei secţiuni ştiinţifice: filologică — condusă de T. Cipariu, istorică — îndrumată de G. Bariţ şi fizico-naturală (ştiinţele naturii), avîndu-l coordonator pe dr. Paul Vasici. Printr-o asemenea organizare se avea în vedere „înaintarea literaturii române şi cultura poporului român în deosebite ramuri prin studii, elaborarea şi editarea de opere, prin premii şi stipendii pentru diferitele specialităţi de ştiinţe şi arte şi alte asemenea" (art. 2 din Statute). Numărul secţiunilor ştiinţifice va creşte după 1900 cu cele şcolară şi economică, iar după Marea Unire, în condiţiile noi create, acestora li se vor adăuga şi altele.

Iată, deci, că încă de la început ASTRA avea ca scop realizarea unor proiecte strict trebuincioase culturii româneşti ca şi nevoilor imediate ale tuturor categoriilor sociale ale populaţiei, motiv pentru care în aceeaşi adunare generală, din 1862, se votează o sumă 200 fl. spre a ajuta „doi tineri români calificaţi în vreo meserie şi care voiesc a se face măiestrii", 100 fl. ca premiu pentru cea mai bună carte „despre înaintarea economiei de cîmp şi a pomăritului între români", iar 100 fl. pentru un român „care va învăţa arta stenografică".

Preocuparea aceasta pentru o activitate ştiinţifică, tehnică şi economică, cu repercursiuni benefice în planul dezvoltării generale a vieţii materiale a poporului român, este evidenţiată deja la împlinirea a 25 de ani de existenţă a Asociaţiunii, în 1886, cînd revista „Transilvania" din 26 iulie (7 august) remarcă „sînt de ajuns 25 de ani ca să vedem zeci şi sute de sodoli şi măiestri români ridicaţi prin ea (ASTRA n.n.) la rangul de cetăţeni, oameni care vor ca prin munca lor de toate zilele să trăiască în societate cu demnitate. Sînt de ajuns 25 de ani ca să vedem înfiinţate la îndemnul ei o mulţime de reuniuni de meseriaşi şi industriaşi, o mulţime de reuniuni de sodali, care odată cu capul nu vor să lase limba română, datinile străbune pradă încercărilor disperate ale contrariilor noştri de a smulge din peptul românilor simţămintele de români".

Care au fost însă modalităţile prin care „ASTRA" şi-a realizat proiectele sale, în cazul nostru, în domeniile ştiinţei şi tehnicii.

Cu ocazia adunărilor generale ale Asociaţiunii, ţinute în fiecare an în alt oraş, se expuneau *conferinţe şi prelegeri* ce acopereau aproape toate disciplinele ştiinţifice. De exemplu, la adunarea generală de la Abrud, din anul 1865, T. Cipariu vorbeşte despre „tablele cerate" explicînd semnificaţia lor şi importanţa lor. La aceeaşi adunare G. Bariţ prezintă expunerea „Ştiinţele tehnice" în care relatează istoria dezvoltării unor ştiinţe şi importanţa dezvoltării ştiinţelor exacte pentru practica oamenilor. În cele spuse, G. Bariţ cerea oamenilor de ştiinţă să fie strînşi legaţi de popor, să nu se separe de problemele poporului, considerînd că ei „. . . sînt înainte mergători, pionierii viitorului, fireşte cu condiţiune dacă nu vor lucra ca să zicem aşa pe sub pămînt ca sobolii, ci deasupra, la lumina zilei".

În scopul acoperirii unui teritoriu cît mai larg şi apropierii activităţilor de popor, în 1868 Comitetul ASTREI iniţiază înfiinţarea despărţămintelor. Ele urmau „a servi de mijloace, prin care să se poată ajunge mai uşor scopul Asociaţiunii, întrînd în mai de aproape atingere cu poporul şi răspîndirea la acela a învăţăturii în toate direcţiile". Fiecare despărţămînt îşi avea propria activitate, adaptată la necesităţile zonei sau localităţi unde funcţiona. Conferinţele şi prelegerile erau ţinute fie de membrii ASTREI locale fie de personalităţi ale vieţii culturale şi ştiinţifice din ţară. Pentru a exemplifica să luăm despărţămîntul Năsăud. Aşa cum arată T. Tanco, din dosarul de activităţi pe 1939, în materie de conferinţe, rezultă o interesantă tematică. Iată conferenţiarii şi titlurile conferinţelor: Iuliu Moisil — 1 Decembrie, Ioan Bunea — Ziua Unirii, Aurel Sombetea — Ioan Creangă, Aurel Popţrăscu — Romantismul francez, Vasile Doniga — Un poet simbolist (Şt. Petică), Vasile Oltean — Arta bizantină, Romuald Pohmarschi — Moleculă, atom şi electron, Ioan Şuteu — George Enescu, Emil Ştefănuţiu — Iacob Mureşianu.

Printre formele de propagare ale activităţii, creativităţii şi spiritualităţii poporului din Transilvania, concepute şi practicate de ASTRA au fost *expoziţiile.*

Organizate la nivel central sau local ele ofereau „românilor ocasiunea nouă de a-şi cunoaşte mai bine facultăţile spirituale, de a se încrede pe viitor mai mult în puterile proprii, de a se face cunoscut altor popoare" (Gazeta de Transilvania).

Părtaşi la idealurile Astrei

Din dorinţa sinceră şi curată de a reînvia Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român — Astra şi a-i reda locul ei de primă mărime şi importanţă în cultura naţională, loc pe care l-a binemeritat prin cuvîntul şi fapta strălucitilor săi înaintaşi, începînd cu Andrei Şaguna, Timotei Cipariu, Gheorghe Bariţiu, continuînd cu alţi şi alţi mari oameni de bine ai acestei naţii, am considerat şi noi — contemporanii „Miracolului românesc din decembrie 1989" — că avem datoria să punem în lucrare tot ce sălăşluieşte mai vrednic în noi pentru împlinirea acestui frumos ideal.

De aceea, în data de 13 februarie 1990, am constituit un Comitet de iniţiativă, a cărui primă preocupare a fost aceea de a cerceta şi scoate la lumină, din ascunse unghere, documentele abuzive care au dus la întreruperea în 1948, a activităţii „Astrei" şi a le face nule şi neavenite. Rezultatul acestor căutări precum şi cererea noastră hotărîtă ca „Astra" să fie reînviată, cu „statut" de continuitate, din 1861, anul înfiinţării sale la Sibiu, au format obiectul unui Memoriu semnat de peste 150 de intelectuali sibieni, înaintat apoi Guvernului României, prin persoana domnului ministru secretar de stat, Adrian Moţiu. Punctul de vedere exprimat de noi în acest document este însuşit ca fiind cu totul şi cu totul îndreptăţit, cei în drept angajîndu-se ferm să decreteze abrogarea actelor normative de desfiinţare şi, în consecinţă, repunerea „Astrei" în drepturile sale, la care nu a renunţat, în fapt, nicicînd.

Concomitent s-a lucrat şi la întocmirea noilor Statute, pe baza celor pe care a fiinţat şi funcţionat Asociaţiunea în cele peste trei sferturi de veac şi, mai ales, s-a depus stăruinţă pentru pregătirea sufletească a celor ce vor împlini de aici încolo scopurile sale, atît la Sibiu, cît şi în fostele despărţăminte.

La ultima întrunire din data de 15 martie a.c., s-a ales un consiliu provizoriu de conducere, format din oameni dispuşi să dăruiască timp, energie şi pricepere pentru ca „Astra" să renască deplin şi cu adevărat: pr. prof. dr. Dumitru Abrudan — preşedinte, prof. dr.

(Continuare în pag. a 4-a)

Preocupările Astrei pentru activitatea ştiinţifică...

(Continuare din pag. a 3-a)

Astfel, cu ocazia adunării generale de la Braşov, avea loc prima expoziţie de etnografie şi industrie casnică, cu piese adunate de la particulari şi de la familii române, însumînd circa 2200 de obiecte. Marele succes înregistrat de această expoziţie a impus organizarea de asemenea manifestări pe un plan mai înalt. La adunarea de la Turda s-a hotărît ca viitoarea expoziţie să se organizeze la Sibiu în august 1881. Scopul expoziţiei era foarte precis „Să ne prezentăm nouă înşine aşa precum sîntem astăzi, pentru ca să ştim de unde trebuie să continuăm în ziua de mîine". (Transilvania, XII, 1881, nr. 1—2, p. 49). La început s-a vorbit de o „expoziţie naţională", dar văzînd entuziasmul cu acre se regăteşte expoziţia autorităţile austro-ungare au impus denumirea de „expoziţie agricolă şi industrială". Cu toată această schimbare de nume, ea s-a organizat tot în forma preconizată de Asociaţiune: I. Montanistică; II. Agricultură, silvicultură şi horticultură; III. Industrie; IV. Maşini şi unelte; V. Artele; VI. Producte literare şi mijloace de instruire.

Concomitent cu organizarea expoziţiilor periodice mari avansa şi ideea creării unei expoziţii româneşti permanente, adică a unui muzeu. La adunarea generală de la Turda (1880) secţia de ştiinţe naturale propune înfiinţarea unui muzeu istoric-natural. Acesta se inaugurează în 1905, cu ocazia celei de a treia expoziţii, în clădirea din centrul Sibiului pe frontispiciul căreia citim şi azi „Muzeul Asociaţiunii". Exemplul ASTREI centrale a fost urmat de despărţăminte. Cu prilejul adunărilor despărţămintelor se organizau expoziţii care scoteau în evidenţă aspecte ale etnicităţii locale româneşti.

O activitate deosebit de bogată a desfăşurat ASTRA sub aspectul *tipăriturilor*. Astfel, în 1862 se hotărăşte editarea unei „Biblioteci de carte veche românească", în 1891 se iniţiază „Biblioteca poporală" — colecţie ce s-a bucurat de mare succes. Tematica broşurilor a fost diversă începînd cu subiecte relative la viaţa şi preocupările ţăranilor, pînă la poveşti moralizatoare, fragmente literare şi poezii. În 1902 apare o nouă colecţie „Biblioteca profesiunilor industriale", care publică broşuri şi cărţi tehnice în limba română. În 1914 O. Tăslăuanu are iniţiativa editării „Bibliotecii ASTRA" rezervă exclusiv operele literare şi ştiinţifice importante.

ASTRA are marele merit de a fi realizat pentru prima oară în limba română o enciclopedie în trei volume (între 1898 şi 1904). La realizarea Enciclopediei române, ce conţinea în jur de 40.000 de articole, au participat 172 colaboratori.

Asociaţiunea a înfiinţat o serie de reviste cultural-ştiinţifice destinate pentru cunoştinţele din toate domeniile în rîndurile poporului. La iniţiativa lui G. Bariţ în 1/13 ianuarie 1868 apare revista bilunară Transilvania, întîi la Braşov (1868—1881) şi apoi la Sibiu (1881—1945). Aşa cum spunea întemeietorul ei, rolul revistei era acela de a publica „tractate care să împărtăşească rezultatul ştiinţelor şi cu deosebire al ştiinţelor privitoare la prosperitatea materială a poporului român, într-un stil şi limbaj cît se poate mai popular şi anume merit pentru clasele de jos ale poporului".

În 1907, O. Goga fondează la Sibiu revista săptămînală-culturală Ţara noastră. Zămislită ca organ al Asociaţiunii pentru popor, revista va publica articole cu tematică din viaţa şi preocupările culturale ale ţărănimii.

Un alt mod al ASTREI de a răspîndi cultura şi ştiinţa era biblioteca. Pe lîngă Bibliaeca ASTREI din SIBIU, în centrul atenţiei Comitetului de conducere a stat înfiinţarea de biblioteci în oraşele şi satele de pe cuprinsul Transilvaniei.

Sprijinirea activităţii ştiinţifice s-a realizat şi prin preocupările permanente pentru realizarea unui *învăţămînt eficient*. Crearea de noi şcoli, printre care a primei şcoli civile de fete, cu internat, din Sibiu (1886—1887), sprijinirea lor sub aspect material, crearea de premii pentru manuale şi cărţi literare, acordarea de burse din fondurile proprii elevilor şi studenţilor merituoşi (V. Babeş, I. Lupaş, I. Haţieganu ş.a.) sînt cîteva din acţiunile realizate de ASTRA în scopul dezvoltării unui învăţămînt românesc.

ASTRA a trecut prin multe momente grele. În vremurile vitrege şi anii de război, adunările generale, atît a despărţămintelor cît şi ale Asociaţiunii, nu se puteau ţine. Dar, de fiecare dată, membrii ei aveau tăria de a relansa activitatea. După cel de al doilea război mondial, un samavolnic regim a vrut să-i frîngă existenţa, confiscîndu-i şi toată averea. Cu toate măsurile luate de tiranul regim, miile de membrii ai Asociaţiunii şi miile de cetăţeni a Românici care au cunoscut activităţile ASTREI erau tot atîţia cărbuni care ardeau mocnit. Revoluţia din decembrie 1989 permite transformarea acestora în făclii arzinde care să ducă dintr-o epocă în alta renumele ASTREI. Desigur, se poate pune întrebarea: este necesară reluarea activităţii ASTREI? Răspunsul, nu poate fi decît unul singur: DA. Epoca de tristă amintire ne-a falsificat istoria, ne-a distrus operele de artă, ne-a distrus sufletul, avînd ca scop final înstrăinarea de noi înşine.

Prin activităţile culturale şi ştiinţifice pe care le va desfăşura, ASTRA va trebui să contribuie la realizarea progresului în om spre mai bine. Va trebui să organizeze simpozioane, seminarii, congrese, să publice reviste şi cărţi, prin care să participe la ridicarea nivelului cultural-ştiinţific al oamenilor de pe meleagurile româneşti.

Trebuie să creem şcoli model, trebuie să realizăm o cultură adevărată, trebuie rescrisă istoria corect, trebuie realizată o popularizare reală a ştiinţei, trebuie creată o mică industrie şi o mare industrie competitivă şi cît şi mai cît. Pentru înfăptuirea acestor deziderate este nevoie de muncă, entuziasm, dragoste adevărată de popor şi ţară, cinste şi altruism. Aşa au făcut înaintaşii noştri, aşa să facem şi noi.

Dr. mat. *Dumitru Acu*

Istoriografia naţională – componentă majoră a activităţii ASTREI

Revoluţia de la 1848—1849 şi evenimentele din deceniile următoare au avut pentru ţările supuse Imperiului habsburgic consecinţe adînci, nu numai sub raport economic şi social, ci şi sub raport social-politic. Trăsătura distinctivă a dezvoltării popoarelor supuse monarhiei austriece şi apoi austro-ungare pe calea independenţei lor politice consta în caracterul complex al mijloacelor de luptă adoptate şi în rolul deosebit pe care l-au jucat ideologia şi cultura naţională.

Mişcarea naţională a românilor din monarhie şi-a avut specificul său atît în ce priveşte formele şi intensitatea desfăşurării, cît şi în durata sa în vreme. În cadrul acesteia, rolul pe care l-a jucat cultura naţională — şi în primul rînd istoria — în dezvoltarea şi răspîndirea conştiinţei naţionale la români are o greutate specifică, cultura fiind purtătoarea ideii naţionale prin instituţiile ei.

Promotorii studiului istoriei şi filologiei din secolul XVIII şi de la începutul secolului XIX, Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior ş.a., au creat prin lucrările lor savante baza teoretică a ideii naţionale. Pornind de la vechimea elementului românesc pe pămîntul vechii Dacii, corifeii Şcolii Ardelene au demonstrat permanenţa acestuia în spaţiul carpato-danubian, caracterul romanic al poporului şi al limbii sale. Aceste idei sînt preluate de către intelectualii din secolul XIX şi devin elemente de bază ale ideologiei naţionale, exprimate acum în formă modernă de „daco-românism", „naţiune", punctul de plecare al naţiunilor „patrie" şi „Românie", la care ajung continuatorii lor.

Dacă expresia teoretică a acestei mişcări o constituie ideile avansate ale Şcolii Ardelene, ale „Supplexului" din 1791 şi ale revoluţiei din 1848—1849, mijloacele de manifestare au fost aşezămintele culturale.

Îndepărtaţi în permanenţă de la viaţa publică de aristocraţia maghiară, românii transilvăneni au fost nevoiţi să-şi creeze instituţii literar-culturale specifice modului lor de viaţă şi de luptă.

Dintre toate se detaşează activitatea cuprinzătoare a Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român — ASTRA —, Asociaţiunea care, din 1861, a exercitat o influenţă hotărîtoare asupra întregii vieţi culturale româneşti din Monarhia habsburgică, ulterior din Austro-Ungaria. Scopul final al luptei acesteia, al cărturarilor de mare orizont ştiinţific grupaţi în jurul ei, l-a constituit unificarea culturii întregului popor român în sens modern, care să pregătească şi să desăvîrşească pe cea politică. Continuînd aspiraţiile generaţiei secolului al XVIII-lea şi inspirîndu-se din ideologia revoluţiei de la 1848, promotorii ASTREI au pus temelia unui program de luptă care a deschis perspective largi, în forme şi împrejurări noi, vieţii naţional-culturale a românilor din Austro-Ungaria. Exprimată sintetic în discursul lui Bărnuţiu de la Blaj, ideologia anului 1848 enunţa principiul că libertatea unui popor nu poate fi înţeleasă fără libertate naţională, iar fără aceasta, nu e cu putinţă cultura naţională. Stabilind relaţia stringentă şi necesară dintre libertatea naţională şi cultura naţională, discursul lui Bărnuţiu a oferit ASTREI puncte de sprijin în alcătuirea, programului său de luptă. Discursul oferea generaţiei care a pus temeliile ASTREI îndemnul de preţ că mijloacele culturii, care trebuie pusă în slujba naţiunii întregi, pot juca un rol nebănuit în lupta pe care trebuie să o ducă „popoarele chemate la viaţa politică". ASTREI îi revenea misiunea grea, dar nobilă, de a transpune în viaţă aceste idei şi a le aduce la cunoştinţa poporului român.

„Am început a ne libera patria, am început a ne libera limba... dar nu am terminat; rămîne ca să continuăm şi să terminăm", sublinia T. Cipariu la solemnitatea Societăţii Literare Academice din Bucureşti. În vederea împlinirii acestui deziderat fundamental al poporului român, cercetătorilor istoriei noastre naţionale le-au revenit, firesc, un rol major. Prin proiectele făurite în cadrul secţiei istorice a ASTREI, prin lucrările pe care le promovează şi prin studierea unor capitole importante din trecutul poporului, constituie un suport teoretic al luptei politice a românilor din această epocă. Organul de presă al ASTREI, revista TRANSILVANIA, a cultivat, de aceea, cu predilecţie, ştiinţa istorică. Promotorul acestei nobile misiuni a fost George Bariţiu, unul din corifeii ASTREI şi ai întregii activităţi cultural-naţionale a românilor în secolul trecut. Bariţiu atrăgea atenţia că „Studiul istoriei patriei şi a naţiunii este pentru naţiunea românească una din condiţiile esenţiale de viaţă... este acel mijloc minunat prin care se manifestă viaţa sa naţională". TRANSILVANIA sublinia că „între armele moderne ce le vedem uzitate la toate popoarele culte în apărarea lor, istoria naţională ocupă primul loc; aceasta este lancea şi scutul lor şi cu această armă trebuie să se apere şi românul dacă crede şi doreşte realizarea aspiraţiilor sale". Reiese limpede rîvna cu care se pleca pe drumul investigaţiilor istorice pentru cercetarea trecutului. Istoria Transilvaniei, pînă atunci denaturată nu de către români, pentru că lor nu le era îngăduit a o scrie, nici a o învăţa, trebuia să fie scrisă din nou, de către reprezentanţii lor cei mai chemaţi, cu documente autentice şi completată cu faptele acelora ce constituiau partea cea mai însemnată a populaţiei, cu mari sarcini fiscale şi militare. Astfel că revista publică, an de an, documente de tot felul, mai ales pe cele privitoare la existenţa românilor transilvăneni din vechime, instituţiile româneşti, răscoalele ţărănimii, anii 1848—1849, cronici etc.

Istoriografia cunoaşte sub imperiul acestor sarcini, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi la începutul secolului al XX-lea, o epocă de mare strălucire, creaţie a unei pleiade de istorici de enormă valoare — începînd cu Papiu Ilarian, Cipariu şi Bariţiu şi continuînd cu savanţii de talie mondială Xenopol şi Iorga, pătrunşi de idealul naţional. Aceşti istorici, prin contribuţiile originale şi masive aduse la elucidarea trecutului poporului lor, aduc istoriografiei româneşti consacrarea europeană deplină.

Nicăieri nu se puteau manifesta atît de limpede dorinţele care frămîntau pe românii din dubla monarhie ca în ţara liberă, la Bucureşti. În 1867 T. Cipariu vedea în Societatea Academică Română forul care trebuia să cuprindă în sînul său pe reprezentanţii tuturor ţinuturilor de limbă românească şi să devină un organ central pentru dezvoltarea unitară a limbii şi culturii întregului popor român, pe care „destinele istoriei sale îl sortise să trăiască fărămiţat sub stăpîniri străine". Aceasta i-a făcut pe cărturarii ASTREI să adere total la scopurile Academiei Române, mai ales după încheierea dualismului, cînd a început o colaborare din ce în ce mai intensă pe toate tărîmurile ştiinţei şi culturii. Ceea ce a preocupat în mod deosebit pe cărturarii de pe întreg teritoriul vechii Dacii a fost problema unificării culturii întregului popor român — condiţie absolută a unităţii politico-statale. Ori, în contextul istoriografiei româneşti, preocupările şi înfăptuirile din acest domeniu al cărturarilor ASTREI au excelat — Asociaţiunea din Sibiu aducîndu-şi un aport de necontestat, la realizarea — desăvîrşirii unităţii lor naţionale.

Mihai Racoviţan

Părtaşi la idealurile Astrei

(Continuare din pag. a 3-a)

Victor Grecu şi prof. dr. Dumitru Acu — vicepreşedinţi, prof. Nicolae Gastone — secretar I, dl. Mircea Avram — secretar II.

Acestui consiliu de conducere îi revine acum îndatorirea principală să pregătească şi să convoace Adunarea generală cu despărţămintele, în data de 21 aprilie a.c., în aula Institutului Teologic Universitar (ortodox) din Sibiu, str. 1 Mai, nr. 20 — sediul provizoriu al Asociaţiunii.

Facem deci apel către toate fostele despărţăminte ale Astrei, de pe întreg cuprinsul Transilvaniei, şi altele, ce se vor constitui — pînă în prezent au avut loc adunări de constituire la Deva, Orăştie, Dej — după ce vor lua cunoştinţă de noile Statute, publicate alăturat, să se alăture gîndului şi acţiunii noastre şi să ne comunice punctul lor de vedere, pînă cel mai tîrziu 15 aprilie a.c., odată cu propunerile concrete de desfăşurare a adunării generale anunţate, între care acelea pentru formarea Consiliului de conducere, pe funcţii cu susţineri bine documentate.

Fie ca tot ceea ce năzuim astăzi, cu ajutorul şi purtarea de grijă a Celui de Sus, să se împlinească, spre binele întregului nostru popor.

Resursele financiare ale Asociaţiunii transilvane (ASTRA)

Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român (Astra) şi-a fixat încă de la fondare un program cultural vast (sprijinirea învăţămîntului, tipărituri, activităţi ştiinţifice şi de popularizare etc.), încît înfăptuirea lui depindea în mare măsură de resursele financiare, ce trebuiau dobîndite pe două căi: cotizaţii şi donaţii.

În primii ani fondurile erau adunate de colectorii voluntari, care ajunseseră în 1861 la peste 130. Dacă în prima parte a existenţei Astra s-a limitat organizatoric numai la Transilvania, din punct de vedere financiar a fost susţinută de toţi românii, numindu-şi colectori în diverse centre din imperiu: N. Hurmuzachi (Cernăuţi), Vincenţiu Babeş (Viena), Partenie Cosma (Pesta). În decursul timpului cotizaţiile au constituit o sursă de venituri permanentă.

Un ajutor consistent a venit de la fraţii de dincolo de Carpaţi, atît pe cale particulară, cît şi pe linie de stat. În 1862 profesorii gimnaziali din Craiova trimit doi galbeni, iar patru ani mai tîrziu, tot acolo, Simion Mihali adună 51 fl. cu acelaşi scop. Procurorul general Al. Papiu-Ilarian donează Asociaţiei transilvane 80 de galbeni colectaţi la Bucureşti de G. Creţianu, preşedintele Curţii de casaţie şi Al. Lupaşcu de la aceeaşi instituţie. Ministerul cultelor şi instrucţiunii publice remite în anul 1872 suma de 89,5 napoleoni. Sprijinul material conferit de cei din România la toate nivelele simboliza solidaritatea lor şi pe această cale cu fraţii de peste Carpaţi, ajutîndu-i nu numai moral, dar şi material în lupta pentru perpetuarea naţiunii româneşti dincoace de Carpaţi după instaurarea dualismului austro-ungar.

Depărtarea nu-i înstrăina pe români, ei simţindu-se în continuare atraşi de aspiraţiile seculare ale transilvănenilor. Astfel *Societatea studenţilor români din Anvers* (Belgia) a expediat în anul 1892 suma de 180 de franci cu următoarea urare: „Dea Dumnezeu ca acest for luminător al românilor din Transilvania să meargă cu paşi repezi mereu înainte, revărsîndu-şi razele binefăcătoare de cultură peste un întreg popor şi va merge desigur dacă românii îl vor sprijini cu căldură şi sinceritate".

La creşterea fondului general un rol aparte l-au jucat fundaţiile, foarte mulţi români devotaţi oferind cauzei culturale sume considerabile. Aceste fundaţii purtau denumirile donatorilor, iar la întrebuinţarea dobînzilor de către asociaţie se ţinea seama de preferinţele titularilor. La sfîrşitul secolului al XIX-lea, mai precis în 1890, face senzaţie donaţia inginerului Ioan Olteanu din Galaţi, care lasă prin testament Astrei 100.000 lei. Cu acea ocazie „Gazeta Transilvaniei" scria: „Fundaţiunea ing. I. Olteanu apare cu atît mai măreaţă, cu cît în această epocă egoistă şi materialistă defunctul e unicul dintre foştii mulţi români, bogaţi ardeleni în România, care nu şi-a pierdut idealul în vitalitatea poporului român pentru care a trăit şi a murit.

De multă discreţie au dat dovadă medicul Gr. Sândeanu de la Baia Sprie şi soţia sa, născută Brote, cînd s-au prezentat la comitetul central la 11 august 1899, pentru a dărui întreaga avere Asociaţiunii. Ei „şi-au exprimat dorinţa ca despre depunerea testamentului lor, precum şi despre afacerea acţiunilor bihorene să nu se facă nici o amintire în publicistică". Stingîndu-se donatorul în ianuarie 1911 cele 116.225 coroane s-au preluat, constituindu-se fundaţia dr. Gr. Sândeanu. În 1927, cînd Iustina Sândeanu a murit, a fost înmormîntată de „Astra", deoarece la data respectivă nu mai poseda nici un fel de avere. Dintre donatorii pilda familiei Sândeanu s-a impus prin generozitate şi devotament faţă de viitorul culturii româneşti de dincoace de Carpaţi. În preajma primului război mondial existau cinci fonduri şi cincisprezece fundaţiuni.

Alţi donatori au fost dr. Gh. Anca, avocat la Oraviţa cu 40.000 coroane, Stroe Belloescu, profesor la Bîrlad, originar din Ţara Bârsei cu 20.000 lei; George Filip, avocat în Tăşnad cu 20.000 fl. Ioan şi Zinca Roman cu 10.000 coroane şi alţi oameni de bine.

Însă între mecenaţi un loc aparte l-a ocupat Vasile Stroescu, originar din Basarabia, care cu cîţiva ani înainte de 1914 a dăruit sute de mii de coroane românilor din Austro-Ungaria pentru propăşirea culturii româneşti, investind la *Astra* peste 75.000 de coroane (cooperaţie, cărţii tipărite pe spesele sale, burse etc.).

Un capitol aparte l-a constituit construirea sediului (Casa naţională) la Sibiu, inaugurat în august 1905. Pentru fondurile necesare au contribuit băncile româneşti, cîştigul unei loterii, precum şi donaţii particulare, culminînd cu cea a preşedintelui Astrei Alexandru Mocioni şi vărul său Zeno în valoare de 24.000 de coroane. Lucrările Casei naţionale începute în august 1903 s-au încheiat în 1905, întregul edificiu constînd 158.426 coroane. Prin ridicarea Casei naţionale se realiza în sfîrşit un vechi vis al românilor din Transilvania, de a avea un lăcaş (bibliotecă, muzeu, sală de spectacole), unde să-şi păstreze comorile culturale naţionale şi unde să-şi desfăşoare activităţile culturale. La realizarea acestui proiect se cuvine să reliefăm meritul secretarului literar al aşezămîntului dr. Cornel Diaconovici, care a lansat ideea şi a urmărit-o pînă la atingerea ţelului propus.

Prin mijlocirea cotizaţiilor şi a donaţiilor de tot felul Asociaţiunea transilvană a ajuns să posede o avere considerabilă, ce se cifra la izbucnirea primului război mondial din 1914 la 1.218.017 coroane. Odată cu consolidarea economică a românilor, ei, în pofida faptului că n-au fost sprijiniţi de stat, au găsit resurse pentru realizarea bazei materiale, îndeosebi cînd în fruntea lor s-au aflat oameni plini de iniţiativă.

După anul 1919 *Astra* pe lîngă vechile metode financiare s-a bucurat de sprijinul material al statului, continuînd o activitate culturală rodnică.

De la constituire pînă la dizolvare Asociaţia transilvană (Astra) s-a bazat din punct de vedere material pe forţele proprii în promovarea culturii naţionale, imprimîndu-se ca un factor important al unităţii spirituale româneşti.

Mihai Sofronie

Acatistul Maicii Domnului, de vineri seara, din săptămîna a V-a a Sfîntului şi marelui post-meditaţie

În această Săptămînă, a V-a, sîntem pe treaptă înaltă a Scării Sfîntului post şi urcăm din treaptă în treaptă, ajutaţi şi de Dumnezeu, cît şi de harul postului, spre Golgota Domnului şi Învierea Sa din morţi, momentul cel mai însemnat din viaţa Lui pe pămînt, şi în care Săptămînă, Biserica a orînduit să se citească, Miercuri seara (Denie), Canonul cel Mare întreg — în prima Săptămînă a Postului, citindu-se fragmentar —, şi care fiind o adevărată „Epopee de pocăinţă", sau „Codice de pocăinţă", să ne ajute la purificarea noastră trupească şi sufletească. El se numeşte cel Mare şi pentru întinderea lui de 250 de tropare, cît şi pentru profunzimea sa: tratînd teme dogmatice, morale, istorice şi de cult şi care operă a izvorît din mintea şi inima sa de foc arzător al Sfîntului Andrei al Cretei († 726), mare teolog, imnograf, scriitor şi mare poet. Canonul are şi o formă literară aleasă, un adevărat „monument de poezie universală" şi care face, citindu-l sau numai ascultîndu-l să vibreze toate coardele sufletului nostru de emoţii sfinte. El, şi prin fond şi formă, este o adevărată scară de urcarea noastră la Dumnezeu.

Analizîndu-l vedem că are patru momente principale: a) *căderea*, b) *Nădejdea de îndreptare, prin harul Ziditorului*, c) *Pocăinţa* şi d) *Uşa milostivirii, iertarea*, şi totuşi o unitate desăvîrşită, că toate în el convergînd spre acelaşi scop înalt: pocăinţa noastră şi unirea noastră cu Dumnezeu.

Iar Vineri seara (Denie), Biserica a orînduit, tot pentru scopul arătat mai sus şi dobîndirea ajutorului Sfintei Fecioare, să se citească, să se oficieze Acatistul Maicii Domnului (al Buneivestiri), în cadrul privegherii de noapte, şi despre care ne vom ocupa în cele ce urmează. Cuvîntul Acatist este de origine grecească de la „acatizo"=a sta în picioare şi de aceea el se mai numeşte şi „Lauda cea nesezută". Asupra autorului sînt mai multe păreri, dar cea mai plauzibilă este că Serghie, patriarhul Constantinopolului, este autorul lui. Şi atunci „Acatistul Maicii Domnului a odrăslit dintr-o minune. În anul 626, perşii, scitii şi avarii, popoare păgîneşti au năvălit asupra Constantinopolului, pe apă şi pe uscat" (Ierod. Firmilian Marin, Acatistul Maicii Domnului, Buc. 1938, p. I), şi care popoare barbare voiau să pustiiască totul şi să transforme vatra de cultură a Bizanţului, sinteză de secole şi de milenii de cultură într-o mare de flăcări şi de cenuşă, arzînd palate măreţe publice, biserici, spitale, şcoli, opere de artă nemuritoare: sculpturi, picturi, broderii, mozaicuri etc . . ., şi stingînd orice suflu de viaţă. Pericolul era aşa de mare, sabia fiind deasupra capului fiecăruia, clerici, mireni, sfinte fecioare neprihănite, prunci inocenţi şi cei 10.000 de oşteni ce erau puşi pentru apărarea marii cetăţi, că numai un ajutor divin îi mai putea salva. Ei îşi îndreaptă, îndată cu toţii gîndul la Maica Mîntuitorului, cea plină de har „Cea întru rugăciune neadormită", „Cea grabnică în ajutoare şi folositoare", „Arhistratică nebiruită" şi îngenunchi, scăldaţi în lacrimi şi cuprinşi de suspine şi de nădejdi strigă într-un glas: „Ajutorului omenesc nu ne încredinţa" Preasfîntă Fecioară.

Iar Serghie, patriarhul Constantinopolului asediat, care îi încurajează şi se roagă pentru fiecare din ei, dimpreună cu clericii poartă pe ziduri: Veşmîntul Maicii Domnului cel plin de curăţenie şi de har, icoana ei cea făcătoare de minuni, numită „Povăţuitoarea" şi zugrăvită de Sfîntul Apostol şi Evanghelist Luca, „cinstitele şi de viaţă făcătoarele lemne ale Crucii" şi icoana cea nefăcută de mînă a lui Hristos şi cîntă: „Să învieze Dumnezeu şi să se risipească vrăjmaşii Lui . . . Să piară, cum piere fumul; cum se topeşte ceara de faţa focului" . . ., şi poporul cîntă „Doamne miluieşte". Rugăciunea le-a fost ascultată şi vrăjmaşii lor au fost alungaţi şi marea Metropolă eliberată, prin puterea Maicii Milostivirii şi zidurile păgîneşti-barbare dărîmate, în ce fel au fost dărîmate zidurile Ierihonului de demult, prin glas de trîmbiţe puternice şi rugăciuni.

Îndată după eliberare — bucuria era de nedescris, frenetică — cu toţii au intrat în marea biserică să-i mulţumească, după cuviinţă, în priveghere de toată noaptea şi au cîntat cîntare nouă „Acatistul Maicii Domnului", făcut, cum spun unii — „de părintele Serghie" (Ierod. Firmilian Marin, op. cit., p. II), „ca unela ce a priveghiat pentru ei şi a biruit pe duşmani prin puterea ei cea mai presus de fire" (Sinaxarul zilei, p. 452, 553).

Se întîmplă că de multe ori însă, ca şi cetatea sufletului nostru, ca şi aceastăcetate a Constantinopolului să fie înconjurată de mulţi duşmani: patimi, ispite, diavoli, şi ce să facem? Să ne rugăm Maicii Domnului, s-o elibereze, citind acest sfînt Acatist, cu multă credinţă şi evlavie şi pe care îl poate citi şi fiecare mirean. Cei ce nu cinstesc pe Maica Domnului rămîn cu cetatea sufletului lor împresurată de multe ispite şi porniri diavoleşti.

Imnul Acatist, care s-a citit prima dată, în împrejurările arătate, a dat naştere la Denia de Vineri seara, din Săptămîna a V-a a Marelui Post şi care de atunci se serbează, are 24 de cîntări foarte frumoase şi pline de adevăruri dumnezeieşti şi care scot în lumină, mai ales două mari idei teologice: 1. *Întruparea Domnului, Inomenirea Sa* şi 2. *Naşterea* Lui, din Sfînta Fecioară Maria, amîndouă actele împletite cu laude aduse ei. Acest imn, o teologie cîntată, arată cum s-a despecetluit o taină: „Taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută", a fost compus iniţial în versuri şi tradus de timpuriu în multe limbi şi în l. română, îmbogăţind astfel cultul Bisericii noastre ortodoxe şi pe mulţi aducîndu-i în sînul ei, că din fiecare slovă a lui izvorăsc daruri de mîntuire şi ajutor de la Maica lui Dumnezeu. Mulţi pictori de ai noştri, de mare prestigiu artistic l-au pictat, în multe scene, reproducînd în culori, cele spuse în cele 24 de imne ale lui, cu precădere pe zidurile exterioare, din mănăstirile din nordul Moldovei, însă în loc de Constantinopolul asediat de: perşi, avari şi sciţi, cum s-a întîmplat în anul amintit, şi mai tîrziu în 670 şi 716, şi eliberat şi acum prin ajutorul ei cel grabnic, au pus Cetatea Sucevei asediată de turci, deci o localizare, la poporul român.

Concluzie: să participăm cu toţi la Denia din seara aceasta, cum am participat şi la Denia de Miercuri seara a Canonului cel Mare şi să cîntăm cu toţii împreună, preoţi şi mireni imnul acestui Acatist al Buneivestiri, unul din imnele scumpe închinate laudei ei şi să zicem: „Bucură-te, că eşti scaunul Împăratului. Bucură-te cîştigarea rodului celui fără de moarte . . . Bucură-te, Mireasă, pururea fecioară" şi „Aliluia" şi aşa cîntînd Sfînta Maică şi Fecioară ne va asculta rugăciunea şi ne va da ajutorul său cel grabnic. Amin.

Arhim. *Prof Ioasaf Ganea*

Adevărul eliberează şi uneşte

Postul mare sau al Păresimilor este rînduit spre a fi o perioadă de intensă pregătire duhovnicească, în vederea întîmpinării, de către credincioşi, cu vrednicie, a marelui praznic al creştinătăţii: Învierea Domnului.

Canoanele bisericeşti recomandă, în chip expres, pentru acest răstimp, sobrietatea, cumpătarea, căinţa, scrutarea conştiinţei, smerenia, iertarea, într-ajutorarea frăţească, rugăciunea.

Parcurgerea acestei etape premergătoare Paştilor nu este lipsită de obstacole şi ispite, uneori dintre cele mai grele, pentru că duhurile răutăţii se tulbură în sinea lor cînd constată că oamenii se îndreaptă spre cele bune, părăsind cărările pe care ele i-au ademenit cu tot felul de meşteşugiri.

Încredinţarea că există într-adevăr o forţă malefică ce se dezlănţuie ori de cîte ori eforturile umane sporesc spre a se pune capăt definitiv robiei, minciunii, răutăţii şi vrajbei şi a se instaura libertatea, adevărul, bunătatea şi pacea, ne-a fost confirmată, din păcate şi acum, după revoluţia noastră eliberatoare, tocmai cînd ne aflam la înjumătăţirea perioadei postului şi cînd ne-a fost dat să asistăm la desfăşurarea unor evenimente dramatice la Tg. Mureş care ne-au adus multă tristeţe şi durere în suflete.

Spre stupefacţia noastră, am văzut oameni care, în loc să alerge unii spre alţii, cu braţele întinse, spre a se îmbrăţişa frăţeşte de bucurie că au apucat zile, despre care aproape că nu mai nutreau speranţă că vor veni, se înfruntau reciproc, lovindu-se cu ciomege, cărămizi, pietre, furci, lopeţi şi cuţite, ca şi cum ţara şi pămîntul acesta care i-au adăpostit şi hrănit de secole pe toţi nu i-ar mai încape şi putea hrăni şi de acum înainte.

Preţul plătit din cauza acestor condamnabile confruntări a constat din pierderi de vieţi omeneşti, leziuni corporale şi grave traumatisme morale, plus starea de tensiune şi adîncă neliniştе în toată ţara.

Am avut astfel prilejul să constatăm cît de superficială este formaţia noastră creştină şi cît de anemică este pîlpîirea credinţei în sufletele noastre. Ne-am învrăjbit şi ne-am angajat într-o luptă făţişă, făcînd abstracţie de atîtea lucruri care ne sînt comune nouă românilor şi maghiarilor şi în virtutea cărora a fost posibilă conviegţuirea noastră de pînă acum.

Este adevărat că în îndelungata şi nefasta epocă a dictaturii am fost privaţi cu toţii de multe dintre drepturile şi libertăţile noastre firesti. Acum a sosit momentul să ni le recîştigăm. Dar calea pe care trebuie să o urmăm, spre a ajunge la împlinirea deziderateloг noastre, trebuie să fie cea a strictei legalităţi, a dreptăţii şi adevărului. Excesele şi extremismele nu pot duce decît la destabilizare, învrăjbire şi ură, la frînarea procesului de înnoire şi construire a unei societăţi democratice, în România.

Este greu de înţeles cum ajungînd, în sfîrşit, să ne bucurăm de starea de libertate, pe care am dobîndit-o prin lupta noastră comună, să poată exista tendinţe de separare şi izolare în cadrul unor instituţii cu caracter autonom, în care mai ales tineretul să fie crescut şi educat în spiritul adîncirii şi exacerbării diferenţelor etnice.

Sîntem în mod ferm împotriva deznaţionalizării, a îngrădirii posibilităţilor de dezvoltare şi înflorire a limbii materne, a culturii şi tradiţiilor specifice, dar nu vom putea accepta respingerea şi desconsiderarea elementelor care constituie liantul unităţii şi semnul distinctiv al independenţei şi suveranităţii României.

În spiritul adevărului, care îi eliberează şi îi uneşte pe oameni trebuie să primim şi să cinstim ca unică şi veridică istorie a poporului român cea pe care el însuşi şi-a făurit-o, prin luptele şi jertfele sale, şi care este expresia vie a continuităţii şi statorniciei sale pe aceste strămoşeşti plaiuri. Dat fiind faptul că istoria nu se scrie numai cu condeiul ci, în primul rînd, cu sîngele şi sudoarea poporului, nu putem primi şi aproba o istorie de circumstanţă, scrisă dincolo de graniţele ţării şi importată pe căi mai mult sau mai puţin legale.

Nimeni nu are dreptul mai mult decît noi să ne spună cine sîntem şi cum trebuie să ne făurim destinul.

Dacă dorim să vedem zile bune şi să ne bucurăm de libertatea pe care am dobîndit-o, sîntem datori să dovedim unii faţă de alţii toleranţă şi înţelegere, respect reciproc şi dragoste frăţească.

Idealul nostru să fie făurirea unei patrii comune, tot mai prosperă şi mai civilizată, în care să aibă fiecare garantate toate drepturile şi să se poată simţi ca acasă.

Acum cînd îngrădirile şi interdicţiile de tot felul s-au risipit, să ne adunăm în faţa sfintelor altare şi să ne rugăm fiecare în limba şi în duhul credinţei sale proprii, ca bunul Dumnezeu să ne hărăzească pacea şi să sălăşluiască în sufletele noastre iubirea sinceră şi dezinteresată, temelia sigură a unei vieţi fericite şi demne.

Pr. prof. *D. Abrudan*

CREDINTA, RUGĂCIUNEA ŞI POSTUL

„Toate sînt cu putinţă celui ce crede"
Marcu 9, 23

Cu prilejul vindecării unui tînăr, stăpînit de duh diavolesc, Mîntuitorul ne-a arătat însemnătatea credinţei, a rugăciunii şi a postului.

Înainte de săvîrşirea minunii, tatăl tînărului îi spuse Domnului Iisus toată durerea familiei, pricinuită de suferinţa băiatului. Şi sfîrşi cu rugămintea: „De poţi ceva, ajută-ne, fiindu-ţi milă de noi". În aceste cuvinte simţim oarecare şovăire în credinţă, ba chiar o împutinare a acesteia, vecină cu desnădejdea. În răspunsul Său, Iisus, înţelegîndu-i starea sufletească, îi dă omului mai multă încredere în Dumnezeu şi-i spune: „De poţi crede, toate sînt cu putinţă celui ce crede". Omul a înţeles că e nevoie de o credinţă tare pentru împlinirea rugăciunii. De aceea, din toată durerea inimii sale se roagă Mîntuitorului, spunînd: „Cred, Doamne, ajută necredinţei mele". Cu alte cuvinte: Doamne, simt că n-am destulă credinţă, ajută-mi şi înmulţeşte-mi credinţa şi puterea mea sufletească. Cît adevăr se găseşte în această atitudine! Cîtă sinceritate şi smerenie! În faţa lui Dumnezeu, omul înţelege şi simte micimea şi insuficienţa credinţei sale. Nu ca fariseul din Evanghelie, care se lăuda pe sine şi jignea pe alţii.

Adevărata credinţă este trăirea sufletească în care ne punem în întregime sub ocrotirea lui Dumnezeu. Nu ne încredem în altcineva sau altceva. Avem permanent înaintea noastră înţelepciunea psalmistului: „Unii se încred în caii lor, alţii în căruţele lor, iar noi în numele Domnului Dumnezeului nostru ne vom mări. Aceştia s-au împiedicat şi au căzut, iar noi ne-am sculat şi ne-am îndreptat" (Ps. 19, 8). Credinţa ne îndreaptă şi ne aduce mărire, dar nu pe cea trecătoare, ci pe cea netrecătoare, pe aceea care nu sminteşte şi care luminează drumul vieţii. În credinţă ne întărim nădejdea şi obţinem „dovedirea lucrurilor nevăzute" (Evrei 11, 1), ne exprimăm adeziunea la revelaţia divină. Credinţa păstrează vie conştiinţa că Dumnezeu este creatorul tuturor, că viaţa noastră îşi are izvor în El şi El ne iubeşte şi se află aproape de fiecare om. Iisus Hristos a arătat acest adevăr, căci a înţeles sufletul tuturor şi n-a îndepărtat pe nimeni de la Sine.

În trăirea credinţei, Dumnezeu ni se descoperă, potrivit puterii noastre, şi ne cheamă la comunicare cu El. Credinţa este deci un dar de la Dumnezeu şi o chemare a Sa, potrivit cuvintelor Mîntuitorului: „Nimeni nu poate să vină la Mine, dacă nu-l va trage Tatăl Care M-a trimis . . ." (Ioan 6, 44). Dar şi omul are un rol activ în credinţă prin faptul că o primeşte, îi dă un caracter lucrător, înmulţind astfel darul dumnezeiesc prin străduinţele sale omeneşti. Sf. Apostol Pavel, după ce scrie că nu de la oameni vine credinţa, ci „este darul lui Dumnezeu", spune, în versetul următor, „că a Lui făptură sîntem, ziditi în Hristos Iisus spre fapte bune" (Ef. 2, 8—10). Este o actiune în care se împleteşte darul lui Dumnezeu cu puterea omului. Credinţa stă la baza vieţii religioase. „Fără credinţă nu este cu putinţă să fim plăcuţi lui Dumnezeu" (Evrei 11, 6). Din credinţă se naşte rugăciunea, postul şi faptele bune.

Rugăciunea este înălţarea sufletului spre Dumnezeu. Îi aducem preamărire pentru darurile pe care le-a revărsat peste noi. Îi aducem mulţumire pentru viata noastră şi pentru călăuzirea destinului neamului omenesc. Îi exprimăm recunoştinţă că n-a lăsat pe om în osînda păcatului strămoşesc, ci i-a rînduit mîntuire prin Iisus Hristos Domnul nostru. Îi mulţumim pentru ajutorul pe care ni-l dăruieşte prin rugăciunile Prea Sfintei Fecioarei Maria şi ale Sfinţilor. Îi mulţumim că a asezat firea omenească în slava Sa de-a dreapta Tatălui. Rugăciunea este, deci o convorbire cu Dumnezeu, o legătură tainică, dar reală cu Cel ce veghează asupra noastră, ne dă înţelep-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. *Mihail Colotelo*

Iisus plînge

În scrisoarea lui Lentulus trimisă senatului roman, şi în care se descrie figura Mîntuitorului, se spune între altele că: „Nimeni nu L-a văzut rîzînd, dar L-au văzut adeseori plîngînd" (aliquando flevit, sed nunquam risit).

Această afirmaţie reflectă o veche tradiţie creştină şi este în concordanţă cu Sf. Evanghelii. Fireste că nu greşim de loc cînd spunem că zîmbetul nu I-a lipsit Domnului de pe faţă, atunci cînd El punea mîinile pe copii sau cînd a rostit unele din parabolele Sale.

În schimb Mîntuitorul a plîns de două ori. „A lăcrimat" la mormîntul lui Lazăr (In. 11, 35) pentru conditia omului şi „a plîns" în faţa Ierusalimului. „Şi cînd S-a apropiat, văzînd cetatea, a plîns pentru ea, zicînd: Dacă ai fi cunoscut şi tu, în ziua aceasta, cele ce sînt spre pacea ta! . . . Căci vor veni zile peste tine, cînd duşmanii tăi vor săpa şanţ în jurul tău şi te vor împresura şi te vor strîmtora din toate părţile. Şi te vor face una cu pămîntul, şi pe fiii tăi care sînt în tine, şi nu vor lăsa în tine piatră pe piatră, pentru că nu ai cunoscut vremea cercetării tale" (Lc. 19, 41—44).

Mîntuitorul a plîns Ierusalimul şi locuitorii lui, fiindcă a văzut cu 40 de ani înainte tragicul sfîrşit, cînd acest neam a pierdut aproape un milion de morţi şi o sută de mii captivi duşi la Roma . . .

Observăm însă un lucru foarte însemnat şi anume: Iisus n-a plîns niciodată pentru Sine, ci numai pentru alţii. Mîntuitorul, „omul durerii", nu şi-a plîns suferinţele Sale morale şi fizice, nici în Ghetsimani, nici pe Golgota . . . El a plîns numai pe oameni . . . Mai mult încă. Pe cînd El urca cu crucea în spate spre Golgota, iar femeile au început să-L plîngă, El S-a întors către ele şi le-a zis: „Fiice ale Ierusalimului, nu Mă plîngeţi pe Mine, ci pe voi plîngeţi-vă şi pe copiii voştri. Căci iată vin zile în care vor zice: Fericite sînt cele sterpe şi pîntecele care n-au născut şi sînii care n-au alăptat . . ." (Lc. 23, 28—29).

Şi de data aceasta Mîntuitorul ne învederează acest adevăr că nu trebuie să-L plîngem pe El, Care e fără păcat, ci să ne plîngem pe noi oamenii, care gresim în multe feluri, care sîntem păcătoşi.

E vremea marelui post, timp rînduit de Biserică pentru reculegere şi pocăinţă a creştinilor. Se înţelege că dreptcredinciosul creştin e dator în toată vremea şi în tot locul să se ferească de păcate. Pentru o viată creştinească cît mai îmbunătăţită, trebuie să ne ostenim cu osebire în acest răstimp cînd „usile pocăinţii" sînt larg deschise, iar Biserica ne îndeamnă în felurite chipuri. „Iată acum ziua mîntuirii" (II Cor. 6, 2) cum spune şi Sf. Ap. Pavel.

Nimic nu întristează mai mult pe Fiul lui Dumnezeu, pe Domnul nostru Iisus Hristos, ca păcatele pe care le săvîrşesc cei ce cred în El. Sinedriştii au răstignit numai odată pe Iisus, şi atunci „fără să ştie ce fac"; pe cînd noi creştinii cînd cădem în păcate în mod conştient, răstignim „a doua oară, pe Fiul lui Dumnezeu şi-L facem de batjocură" (Evr. 6, 6) cum zice marele Ap. Pavel.

Iată pentru ce Iisus plînge şi azi! Un pictor român (Octav Băncilă) ne-a dăruit între cele două războaie mondiale, un tablou religios impresionant, intitulat: „După două mii de ani de creştinism". Deşi viziunea acestui artist e foarte întunecată, totuşi tabloul exprimă în mod plastic un profund adevăr. Iisus stă şi plînge pe vîrful unui munte înalt, de unde privirea Lui poate cuprinde lumea întreagă, aşa cum din înălţimea Muntelui Măslinilor altădată a văzut frumuseţea Cetăţii sfinte. Pe cap poartă cununa de spini ca în ziua răstignirii. Iisus plînge şi vrea să-şi acopere faţa cu mîinile, de durere, de groază şi dezgust de cele ce se petrec în lume şi după două mii de ani de creştinism. Jos, la picioarele muntelui sînt o mulţime de scene în care sînt înfăţisati tot soiul de păcătoşi: lacomi de avere, bogaţi nemilostivi, beţivi, hoţi, ucigasi . . . Într-un colţ se văd popoare care se războiesc şi aduc numai moarte, ruine si sînge . . . Aceste păcate ale creştinilor din veacul al 20-lea, fac pe Iisus să sufere mai mult decît L-au făcut să sufere ocările, piroanele şi scuipările de pe Golgota. Pentru aceasta Iisus plînge şi azi.

Să ne trezim şi noi la realitate şi la răspunderea pe care o avem în calitate de creştini şi să trezim şi pe cei din jurul nostru. Să avem curajul să vedem cît de jos am căzut şi ne-am abătut de la adevărata viejuire creştină. E timpul să ne plînegm păcatele în care am căzut şi să-I cerem iertare Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Să smulgem răul din noi şi din jurul nostru, căci prin aceasta smulgem cîte un spin din cununa Lui.

Prot. *A. Radu*

Ardealul

I.

Ardealu-i vatră veche ce s-a-ntregit la ţară,
Visare neclintită de vrere milenară
Ce şi-au dorit-o-ntr-una şirag de generaţii,
Voievozii şi tribunii, poporu-acestei naţii.

II.

El rotunjeşte glia cea din străbuni lăsată
Ca să rămînă-ntreaga şi veşnic neschimbată.
Ardealu-i doina noastră cea veselă şi tristă,
Dintotdeauna sfîntă, de cînd în noi există.

III.

E Alba aureolată de fapta lui Mihai,
Pămînt din aceiaşi brazdă, din mioritic plai;
Moisei, Arada, Turda, eroicul Păuliş,
Horthyştilor năprasnic şi necruţător tăiş.

IV.

E tulnicul lui Iancu ce greul şi bănatul
La munţi le jeluia şi nu la împăratul.
Îi Ipu-nsîngerat barbar şi peste măsură,
De oameni fără inimi purtînd în piepturi ură.

V.

Ardealu-i temelie la ale ţării dragi hotare
Şi într-un fel anume ni-e dragostea cea mare
Ce mamele-alăptîndu-şi la sînul lor copiii,
Le-au cultivat în crezuri icoana României. —

Gligor Moţiu Bulduş
ARAD

La Arad în 31 octombrie 1988

MIRENII ÎN BISERICĂ

La începutul lucrării sale publice, în predica de pe munte, Domnul Hristos a dat ucenicilor ce-L ascultau o poruncă din cele mai sublime. Fiul lui Dumnezeu vroia ca următorii cuvintelor Lui să fie ca niște luminători în lume, care să alunge întunericul din sufletele omenești și să aprindă în ele cunoștința soarelui dreptății, a adevărului și a sfințeniei. *„Voi sînteți lumina lumii"*, a zis Iisus. *„Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît, văzînd ei faptele voastre cele bune, să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri"* (Matei 5, 14—16).

Remarcăm în primul rînd că această poruncă n-a fost dată unui grup restrîns de ascultători, ci mulțimii de popor care ieșise din satele și cetățile Galileei și venise să asculte pe Învățătorul din Nazaret. Iar prin aceia cuvintele se adresau tuturor următorilor Evangheliei, din toate timpurile și locurile. În gîndul lui Iisus toți acei care aveau să creadă în El aveau îndatorirea să ofere lumii o atare viețuire, o astfel de comportare în vorbe și mai ales în fapte, încît însăși prezența lor în mijlocul societății să fie o predică vie, deci un mijloc de convertire.

Porunca Mîntuitorului a fost ascultată cu osîrdie de-a lungul veacurilor. Lumea păgînă a venit la cunoașterea Dumnezeului adevărat atît prin predica apostolilor și a misionarilor creștini, cît și prin viața sfîntă a credincioșilor și a adepților Evangheliei.

„Priviți și vedeți cum trăim noi", zicea Tertulian, un scriitor bisericesc din veacul al III-lea. „Între noi creștinii nu se vede nici înșelăciune, nici nedreptate, nici desfrînare. Ce e drept, aveți în temnițe credincioși de ai Bisericii noastre. Dar singura lor vină este credința ce-o mărturisesc. Judecați, așadar, prin viața noastră cine sîntem. Iar din ceea ce vedeți, recunoașteți ce sfîntă este credința noastră".

Păgînii, la o astfel de pledoarie, nu mai puteau rezista: sfîrșeau prin a recunoaște adevărul noii religii și se botezau.

Este necesar ca această minunată istorie a vremurilor de demult să se repete și astăzi și totdeauna.

Dorim cu alte cuvinte ca mirenii, fiii Bisericii noastre, să fie făclierii pururea aprinși pentru răspîndirea și întărirea luminii lui Hristos în mijlocul societății în care trăiesc.

De obicei domină părerea că datoria de a răspîndi adevărul de mîntuire le revine numai clericilor, adică episcopilor, preoților și diaconilor. Adevărat, slujitorii sfintelor altare sînt ambasadorii Domnului Hristos, urmașii sfinților apostoli și stîlpii Bisericii. Clericilor li s-a împărtășit, prin taina preoției, harul și puterea de propovădui Evanghelia, de a chema la mîntuire și de a fi pescari de oameni pentru împărăția lui Dumnezeu.

Însă preoțimea cea aleasă și sfințită prin harul Duhului Sfînt nu este în stare să împlinească toată lucrarea misionară între oameni. Într-un organism sănătos și bine alcătuit nu lucrează numai capul cu minunatele lui simțuri, ci este nevoie de colaborarea tuturor membrelor trupului: a inimii, a mîinilor, a picioarelor.

Or, Biserica întemeiată de Fiul lui Dumnezeu este un imens organism duhovnicesc în care toți cei ce-l alcătuiesc sînt datori să-și aducă partea lor de muncă și slujire.

„Voi sînteți trupul lui Hristos", scria Sfîntul Apostol Pavel credincioșilor din Corint, iar prin aceia nouă tuturor. *„Nu poate ochiul să zică mîinii: n-am trebuință de tine... Să nu fie dezbinare în trup, ci membrele să îngrijească deopotrivă unele de altele"* (I Corinteni 12, 21—27).

Este o comparație admirabilă și în același timp o poruncă obligatorie pentru toți credincioșii mireni. Ei trebuie să colaboreze neîncetat pentru slăvirea lui Dumnezeu și pentru întărirea vieții duhovnicești.

La învățătura pauliné se adaugă cuvintele celui dintîi chemat la apostolie, ale sfîntului Apostol Petru. Iată ce scria el creștinilor de pretutindeni și de totdeauna: *„Voi sînteți semințe aleasă, preoție împărătească, neam sfînt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată"* (I Petru 2, 9).

Nu se pot imagina cuvinte mai clare și mai înaripate decît cele de mai sus referitoare la demnitatea și răspunderile mirenilor.

Odată botezați și pecetluiți cu Harul Duhului Sfînt din taina Mirungerii, creștinii sînt un fel de „preoți" aleși să vestească celor din jur frumusețea vieții celei în Hristos. După o altă comparație a Domnului Hristos, ucenicii Lui trebuie să fie ca niște făclii așezate în sfeșnice, care luminează *„tuturor celor din casă"* (Matei 5, 15).

„Preoția" mirenilor presupune neapărat chipuri de desăvîrșire morală, o credință vie și lucrătoare, modele de trăire spirituală, la nivel înalt. Cunoaștem doar din spusele Domnului Iisus că orb pe orb nu poate călăuzi, iar medicii, ca să poată vindeca pe alții, trebuie să fie ei înșiși sănătoși.

Aria de activitate a credincioșilor laici este întinsă cît e lumea de mare. Precum razele soarelui de pe cer încălzesc, luminează și umplu de energie cuprinsurile universului, tot așa prezența între oameni a unor aleși ai harului divin exercită o influență covîrșitoare asupra celor din jurul lor. Neamul sfînt al fiilor Bisericii sînt ca un aluat binecuvîntat care preface toată frămîntarea vieții sociale.

Primul „altar" la care se cuvine să slujească membrii „preoției" împărătești de care vorbea Sfîntul Petru, este *căminul familial*. Ne gîndim la îndatoririle părinților în calitate de educatori ai acelor ce i-au adus pe lume. Se știe doar că omul în cea mai mare măsură valorează capitalul pe care l-au investit în sufletul lui tata și mama. Povețele din casa părintească, deprinderile bune, iar mai ales exemplele frumoase văzute la părinți, sînt candele sfinte aprinse la catapeteasma unui popor, care nu se sting niciodată.

Ferice de acei părinți care îi învață pe copilașii lor rugăciunile, poruncile dumnezeiești, iubirea de Dumnezeu și de oameni, cinstea și curăția. Educația din familie valorează mai mult decît cele mai renumite volume de teologie.

Alt tărîm de activitate a credincioșilor mireni este *comunitatea parohială* din care fac parte. Ei sînt membrii Bisericii, „pietre vii" pe care se sprijină toată lucrarea misionară a preoților slujitori. Sînt nenumărate acțiunile prin care laicii pot întări viața religioasă ortodoxă. Participarea regulată la serviciile divine în duminici și sărbători, aducerea darurilor pentru pregătirea Sfintei Euharistii, donațiile materiale pentru construirea și conservarea locașurilor de cult, sprijinirea acțiunilor de ajutoare în duhul dragostei față de semenii în necazuri, iată tot atîtea mijloace de slujire, prin care se întărește și se zidește marele trup al lui Hristos.

Un ogor mai întins decît familia și parohia este *societatea* în mijlocul căreia trăiesc ucenicii și făclierii lui Hristos.

Într-o duminică un sătean îl întîlni pe un vecin ieșind din biserică. „S-a sfîrșit liturghia?", întrebă săteanul. Cel întrebat răspunse: „Da, sfînta Liturghie s-a încheiat, dar părintele ne-a spus în predica sa că slujba noastră a credincioșilor abia acum începe și durează toată săptămîna".

Într-adevăr, așa este. Teologii noștri au numit influența binefăcătoare a bunilor creștini asupra lumii „liturghie după liturghie".

Un preot rînduit și numit ca păstor de suflete într-o parohie nu poate fi prezent în tot locul unde trăiesc și activează fiii săi duhovnicești. Legat de nenumăratele sale îndatoriri, el nu este în stare să ducă vestea cea bună a Evangheliei pe tot cuprinsul zonei în care își împlinește misiunea. Mirenii au posibilitatea să facă lucrul evanghelistului, să intre și să lumineze acolo unde stăpînește păcatul, rătăcirea, întunericul ignoranței religioase.

Ca un creștin să poată împlini acest apostolat în mijlocul societății, trebuie să intervină cu rîvnă sfîntă și cu curaj, mai ales în cazurile regretabile cînd numele lui Dumnezeu este hulit, unde se fac glume necuviincioase pe seama lucrurilor sfinte, cînd se defaimă învățătura de credință a Bisericii. Avînd îndrăzneală, pricepere și înțelepciune, un bun creștin poate face minuni de îndreptare.

Pentru influența binefăcătoare asupra semenilor săi este suficient ca cineva în mediul social să-și împlinească îndatoririle sale cu devotament, în mod cinstit, cu dragoste, să fie bun și binevoitor cu toți și prin aceasta, chiar tăcînd, va fi un misionar al lui Hristos. Căci un gram de faptă bună cîntărește mai greu decît o tonă de vorbe frumoase.

Mirenii iubitori de Dumnezeu, cu grijă de mîntuirea fraților, sînt cum zice Apostolul: *Ca o mireasmă a lui Hristos printre cei ce sînt pe calea mîntuirii"* (II Cor. 2, 15).

Pr. Dr. *Șt. Slevoacă*

Sfînta Liturghie — izvor de întărire duhovnicească

Patimile și moartea pe cruce a Mîntuitorului au constituit jertfa supremă a Fiului lui Dumnezeu, jertfa de o nesfîrșită valoare, punctul central al operei Lui mîntuitoare. Fiul lui Dumnezeu, care s-a făcut Om și a luat asupra Sa povara păcatelor noastre a înlocuit jertfele Legii Vechi cu Jertfa cea Nouă a Noului Testament. La Cina cea de taină, stînd la masă cu ucenicii Săi, a luat pîinea și mulțumind, a frînt-o și a dat-o zicînd: „Luați mîncați, acesta este trupul Meu", apoi luînd paharul a mulțumit și le-a dat, zicînd: „Beți dintru acesta toți; acesta este sîngele Meu, al Legii celei Noi care pentru mulți se varsă, spre iertarea păcatelor" (Mt. 26, 26—28; Mc. 14, 22—24; Lc. 22, 19—20; I Cor. 11, 23—25). După rostirea acestor cuvinte, Mîntuitorul a adăugat: „Aceasta să faceți spre pomenirea Mea" (Lc. 22, 19 și I Cor. 11, 24). Prin cuvintele acestea, rostite de Mîntuitorul, ucenicii Săi sînt sfințiți ca împlinitori ai Jertfei celei Noi. Ei devin preoți și arhierei avînd dreptul, atît ei cît și cei care vor urma după ei, preoți și episcopi, să aducă această Jertfă, făcînd ceea ce a făcut Mîntuitorul la Cina cea de taină.

Deci, la Cina cea de taină s-a adus o adevărată jertfă, care se săvîrșește din epoca apostolică pînă azi, și se va aduce necontenit pînă la sfîrșitul veacurilor, în cadrul Sf. Liturghii.

Putem deci spune că Sf. Liturghie este slujba cea sfîntă, o „cunună aleasă de rugăciuni de cerere, de laudă și de mulțumire", în rînduiala căreia, Mîntuitorul Iisus Hristos, prin mijlocirea preotului liturghisitor, jertfește trupul și sîngele Său, în chip nesîngeros, sub forma pîinii și a vinului, pe care le dă pentru viața lumii.

Sf. Pavel referindu-se la jertfa de pe cruce a Mîntuitorului, care după învățătura Bisericii noastre este identică cu jertfa din Liturghie, are aceste cuvinte cu profundă semnificație cu privire la trăirea noastră duhovnicească: „Căci printr-o singură jertfă adusă, a adus la veșnică desăvîrșire pe cei ce se sfințesc" (Evrei 10, 14).

Sf. Liturghie, care a fost prevestită încă din Vechiul Testament, prin profeții, icoane și prefigurări, este cel mai mare dar pe care l-am primit din partea Mîntuitorului Hristos, pentru ca taina vieții Lui, misterul patimilor și al morții Lui, să rămînă pururea vii în sufletele noastre. Liturghia este o continuă reînnoire a tainei întrupării, a Nașterii Mîntuitorului, a vieții și minunilor săvîrșite de El pe pămînt, a patimilor, a morții, a Învierii și răscumpărării neamului omenesc, este „forma de perpetuare sau continuare a prezenței Mîntuitorului în lume de-a lungul veacurilor, conform cuvintelor: „Iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului" (Mt. 28, 20) (Pr. Prof. Dr. Ene Branițe, Liturgica specială, Buc., 1980, p. 292).

Dacă în Sf. Liturghie bunul Dumnezeu ne-a dat chiar trupul și sîngele Fiului Său, nu putea să ne dea altceva mai mult pentru viața noastră duhovnicească. Putem spune deci, că acest așezămînt, de origine divină, adică Sf. Liturghie, este un permanent izvor de întărire duhovnicească. În cursul Sf. Liturghii sufletul nostru, inima noastră întreagă, intră într-o strînsă legătură cu Hristos, care biruind moartea a înviat cu slavă dăruindu-ne nouă viața cea veșnică.

Sf. Liturghie devine pentru noi un puternic izvor de viață duhovnicească dacă urmărim cu toată cucernicia rugăciunile și actele care o compun și care trezesc în sufletele noastre sentimente de adorare, de laudă, de mulțumire, de cerere și de împăcare. Intrînd în sfîntul locaș, viața noastră duhovnicească se întărește fiindcă avem încredințarea că sîntem ai lui Dumnezeu, de la El am venit și la El trebuie să mergem, după cuvintele Fer. Augustin: „Ne-ai făcut pentru Tine Doamne, și neliniștită este inima noastră pînă cînd se va odihni întru Tine".

Ecteniile, antifoanele, Ieșirea cu Sf. Evanghelie, sînt momente care ne mișcă profund sufletele prin semnificația lor simbolică, purtîndu-ne cu gîndul la viața, la patimile și la moartea Mîntuitorului.

La lecturile din Sfînta Scriptură, Apostolul și Evanghelia, îl vedem pe Hristos vorbindu-ne cum vorbea odinioară mulțimilor care îl urmau. La Ieșirea cu Cinstitele Daruri participăm la îngroparea Mîntuitorului și plîngem moartea Lui împreună cu toți cei care L-au însoțit de pe Golgota la locul unde a fost îngropat.

Participînd la aceste momente din viața lui Hristos trebuie să izvorască în trăirea noastră simțăminte noi de evlavie și de iubire, făcîndu-ne să cădem în genunchi și să-L adorăm și să-L slăvim.

La rostirea Crezului ne mărturisim credința și prin această mărturisire ne întărim viața noastră duhovnicească.

În momentul epiclezei cînd Cinstitele Daruri se prefac în trupul și sîngele Domnului, îl avem pe Hristos în chip real în mijlocul nostru. De acum avem certitudinea că pe marea furtunoasă a acestei vieți nu mai sîntem singuri, ci Hristos este cu noi așa cum a fost cu Apostolii, așa cum a fost cu toți cei pe care I-a vindecat în timpul vieții Sale de aici de pe pămînt. Avem nădejdea că la cuvîntul Lui va învia și sufletul nostru din mormîntul păcatului în care a căzut, așa cum a înviat fiica lui Iair, se vor înzdrăveni oasele trupului nostru ca și ale paraliticului, se vor limpezi și ochii noștri ca să vadă lumina cerului, așa cum s-au limpezit ochii orbului și vom auzi și noi din gura lui Iisus făgăduința făcută făcătorului de rele: „Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai".

Împărtășirea cu trupul și sîngele Domnului trebuie să constituie cel mai solemn și cel mai sfînt moment din viața noastră. Întîlnirea cu Hristos trebuie să devină cel mai fericit moment de trăire duhovnicească pe care nu-l vom uita niciodată.

Împărtășirea noastră cu Sf. Taine trebuie să fie moment foarte potrivit pentru luarea de hotăriri care să determine starea sufletească necesară prin care să dobîndim cele mai alese daruri cerești, să devină cu adevărat izvor îmbelșugat de întărire duhovnicească.

În cursul Sf. Liturghii, ne rugăm pentru ctitori și binefăcători, pentru cei bolnavi, pentru cei care călătoresc sau se află în nevoie și strîmtoare, ne rugăm pentru cei dragi ai noștri care s-au mutat din viața aceasta.

În conținutul rugăciunilor de la Sf. Liturghie „s-au sintetizat și s-au transmis nealterate adevărurile credinței noastre, după cum prin ele s-au trasat liniile arhitectonice ale comportamentului creștin în viață. În ele aflăm, într-o formă condensată, teologia întreagă, turnată în forme speciale pentru viața duhovnicească a tuturor creștinilor, devenită vie și lucrătoare în activitatea lor. Cu ajutorul acestor rugăciuni învățăturile credinței pătrund ca niște raze în viața noastră spirituală și susțin cele mai alese năzuințe ale sufletului nostru. De aceea Liturghia a fost un neîntrerupt pedagog al creștinilor către Dumnezeu și a exercitat mereu o pătrunzătoare influență asupra vieții spirituale a acestora, modelîndu-o după chipul sublim de trăire, dat nouă de Hristos Domnul" (P. S. Vasile, Episcopul Oradiei, Cuvîntări liturgice, Oradea, ed. II-a, p. 7).

Cunoscînd că Sf Liturghie este izvor de întărire duhovnicească să ne hotărîm să participăm activ și cît mai des la săvîrșirea ei, fiindcă fără ea trăirea noastră duhovnicească se va stinge mereu și mîntuirea veșnică va fi greu de dobîndit.

Numai împlinind voia lui Dumnezeu ne vom învrednici de darurile pe care le revarsă Dumnezeu asupra sufletelor în Sf. Liturghie, numai așa, acest așezămînt dumnezeiesc va deveni pentru noi izvor puternic de întărire duhovnicească. Să pătrundem cu mintea și cu inima înțelesul adînc al cîntării bisericești: „Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvîntăm, Ție îți mulțumim Doamne și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru".

Pr. *Al. Moisiu*

Credința, rugăciunea și postul

(Continuare din pag. a 5-a)

ciune, ne povățuiește prin Biserica Sa spre lumina veșniciei.

În sfera rugăciunii intră și trebuințele zilnice ale omului pe care Dumnezeu le cunoaște (Mat. 6, 32). Ne rugăm pentru sănătate, pentru binele părinților și al copiilor noștri, pentru înmulțirea iubirii și a păcii între noi, pentru sporirea muncii noastre, iertarea păcatelor, înțeleptirea dușmanilor, pentru iertarea celor răposați și altele.

Nevoia rugăciunii o simt cei mai mulți oameni, căci fără rugăciune în sufletul omului se strecoară o nesiguranță, un gol, o sete după sprijin sigur și statornic. Fără rugăciune simțim mai puternic atacul gîndurilor rele și năvălirea ispitelor. Rugăciunea liniștește furtunile sufletești și întărește încrederea în Dumnezeu. Dacă asemănăm credința cu o rădăcină, atunci rugăciunea se poate asemăna cu tulpina și cu frunzele, iar faptele bune cu roadele. Tulpina și frunzele nu pot exista fără rădăcină. Dar nici rădăcina nu poate trăi fără tulpină și frunze. Rugăciunea și faptele bune se hrănesc din credință, dar ele, la rîndul lor, întăresc credința. Fără rugăciune, credința e amenințată de lene, de uscăciune spirituală, de formalism. Credința și rugăciunea luminează gîndurile și rezolvă problemele care se ivesc în conștiința omului. Omul credincios știe că viața i-a fost dată de Dumnezeu, spre a fi înălțată pe trepte de lumină și nimeni nu are dreptul să și-o irosească în slujirea păcatului. Credința și rugăciunea sînt forțe active și creează o dispoziție favorabilă pentru săvîrșirea faptelor bune. Fără fapte bune, credința e în primejdie de moarte (Isac. 2, 17).

Pentru întărirea rugăciunii și a faptelor bune, Dumnezeu a rînduit postul. În învățătura Bisericii, postul este o înfrînare de bunăvoie de la mîncarea de dulce și de la abuzul băuturilor alcoolice, precum și reținerea de la fapte și vorbe rele. Postul a fost dat primului om în rai spre a se întări în virtute. În Sf. Scriptură se amintește des rînduiala postului, ca o acțiune de luptă împotriva păcatului. Disciplina și înălțarea vieții sufletești trebuie precedată de o disciplină trupească, de o ordine materială, căci trupul — ca locaș al Duhului Sfînt (I Cor. 6, 19) — nu poate fi lăsat pradă viciilor și neorînduielii. Mîntuitorul Însuși a postit, deși era fără de păcat (Mat. 4, 12; Luca 4, 2), arătînd că prețuiește postul și lăsîndu-ne exemplul Său personal de a posti. El a spus că numai rugăciunea și postul pot ajuta în situații grele (Mat. 17, 21; Marcu 9, 29). Urmîndu-I Mîntuitorului, Sf. Apostoli au postit și ei (Fapte 13, 3; Rom. 14, 17; II Cor. 6.5).

Postul este deci o rînduială dumnezeiască, în care renunțăm, cu voia noastră, la tot ce împiedică progresul nostru moral-duhovnicesc. Ca să urmăm lui Hristos, trebuie „să umblăm cuviincios ca ziua: nu în ospețe și la beții, nu în desfrînări și fapte de rușine, nu în certuri și în pizmă. Ci îmbrăcați-vă în Domnul Hristos și grija de trup să nu o faceți spre pofte" (Rom. 13, 13—14). Cînd omul slujește numai trupului, atunci viața lui sufletească slăbește și — după cuvintele Apostolului — „Pîntecele este Dumnezeul lui" (Filip. 3, 19). Și Sf. Apostol Petru îi îndrumă pe crestini „Fraților, vă îndemn să vă feriți de poftele cele trupești, care se războiesc împotriva sufletului" (I Petru 2, 11).

Postul e o jertfă adusă înaintea lui Dumnezeu și ca atare trebuie adusă cu inima smerită (Ps. 50, 18), fără a deveni prilej de laudă, ca la farisei (Luca 18, 12). Dar în același timp, postul e expresia unei credințe prin care mărturisim pe Hristos, iar credința nu trebuie ascunsă sub obroc, ci mărturisită (Mat. 10, 32). Mărturisită, însă, cu smerenie, ca o datorie și un exemplu pentru alții.

Creștinilor, care nu cinstesc postul, invocînd cuvintele Mîntuitorului: „Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om" (Mat. 15, 11; Marcu 7, 15), trebuie să li să spună să citească în întregime capitolele menționate mai sus din Sf. Evanghelie și vor vedea că Iisus Hristos s-a referit în aceste cuvinte nu la post, ci la spălarea mîinilor înainte de mîncare.

Este foarte important de menționat că postul trebuie însoțit mai mult de fapte bune și de cercetarea sfintelor slujbe bisericești, cum îndeamnă Sf. Părinți și cîntările Postului Mare.

În aceste condiții, credincioșii se vor pregăti cu seriozitate pentru Sfintele Taine a Spovedaniei și a Împărtășirii și vor întîmpina cu vrednicie duhovnicească praznicul Învierii Domnului.

Martirii libertății

Slăviți să fiți Martiri ce-ați arătat în lume
Că Țara noastră are un nume în renume
Voința voastră dîrză, un uragan în forță
S-a dezvoltat năvalnic în flacără de torță!

În suflet Vă păstrăm Eroi cu braț de zmei
Pe voi ce-ați biruit pe crîncenii mișei
Cu piepturile voastre stropite-n val de sînge
Un Neam va blestema, se va ruga, va plînge!

Călăii ucigași, tirani fără cruțare
V-au secerat de-avalma, pe toți cu mic și mare
În gropi v-au aruncat! Of, floarea noastră dragă
Cu zîmbet de copii, cu fața ca o fragă!

V-au ars și în cuptoare barbarii scelerați
În primăvara-vieții așa nevinovați
Prin jertfa voastră însă deschis-ați larg o ușă
Ați renăscut o Țară din propria cenușă!

Azi clopote vă cheamă în dangăt de aramă
În rugi fierbinți și facle, în gemete de mamă!
În hohot toți vă plîng și mire și mireasă
Și buciumul și doina a munților Crăiasă

În triluri ciocîrlia spre cer își ia avîntul
Suspină pentru voi și pentru voi e cîntul
Și vîntul parcă plînge în negrăite șoapte
Prin cringuri și zăvoaie, tîrziu în miez de noapte!

Și mugetul pădurii, talazul de pe Mare
Sînt strigăte la Ceruri și roagă răzbunare!
Un neam întreg va plînge, se roagă pentru voi
Martiri ai nemuririi, eroi între eroi!

Jurăm, jurăm solemn, și mai jurăm odată:
Nu vom uita de voi acum și niciodată!
În suflet vă păstrăm ca cel mai scump tezaur
Și-n veci veți figura în Cronica de Aur!

Pr. T. Bodnar

Două documente ce pun în evidență remarcabila personalitate a Dr. Nicolae Bălan

(Continuare din pag. a 2-a)

fost denumit „Cardinalul" conferinței. A ieșit chiar în presa bisericească bulgară cu aprecieri favorabile „Cardinalului". V-a citat și cuvintele cu cari ați pus la punct pe Mitropolitul Ghermanos al Greciei — de drept al Patriarhiei Constantinopolitane — care dorea să treacă drept unicul reprezentant al Ortodoxiei. Sosirea I. P. S. Voastre la Sofia, ar umple de bucurie și inimile românilor macedoneni de aci, nerăbdători de a auzi cîteva cuvinte de zidire sufletească și de a săruta mîna vrednicului urmaș al renumitului mitropolit Andrei Șaguna — macedonean de origine. Cît privește pentru subsemnatul, ași încerca o deosebită mulțumire sufletească plecîndu-mă nu numai în fața actualului Mitropolit al Ardealului — în fața marelui ierarh care știe să adune lauri pentru sine și pentru Biserica noastră strămoșească națională, ci și în fața modestului dascăl de odinioară de la Seminarul Teologic din Sibiu, pe care l-am cunoscut cu ocazia celor două excursii, într-un timp cînd Carpații nu erau ai noștri. Iubesc și respect deopotrivă atît pe Vlădica cel „învățat și cu tact", cît și pe profesorul de odinioară care avea darul să ne electrizeze cu cuvinte ca acestea: „Va sosi timpul cînd căldura inimilor noastre frățești va topi culmile despărțitoare ale Carpaților. Cu toții să lucrăm în acest sens". Neștiind adresa, solicit permisiunea de a trimite aci o caldă îmbrățișare elevului înalt P. S. Voastre și fratelui meu coleg de la Berlin „Colan". Rămîn al înalt Prea Sfinției Voastre cu toată stima, smerenia și considerația cuvenită. Preot Stelian Iliescu, Sofia, Rue Tzar Boris 148".

Am reprodus integral conținutul scrisorii, care ne scutește de orice comentarii.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 138 Sibiu, 15 aprilie 1990 Nr. 15—16/1990

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS A ÎNVIAT

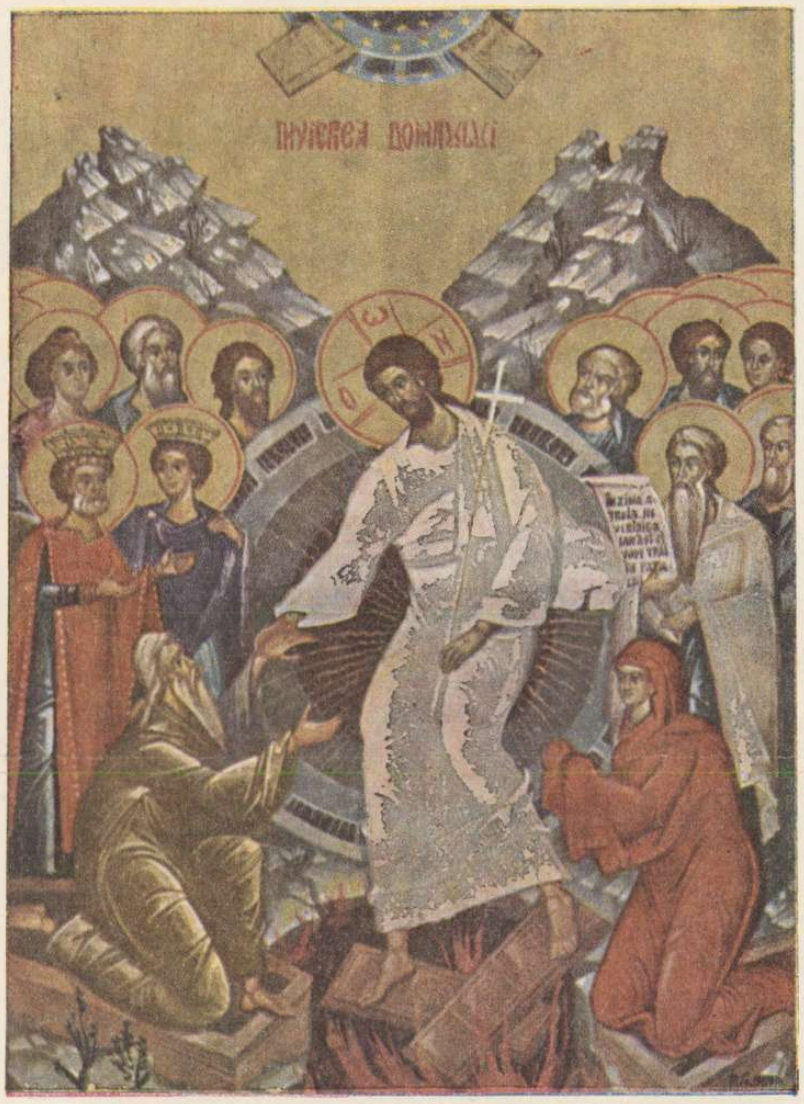

„Învierea lui Hristos văzînd, să ne închinăm Sfîntului Domnului Iisus, Unuia celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm Hristoase şi sfîntă Învierea Ta o lăudăm şi o mărim, că Tu eşti Dumnezeul nostru, afară de Tine pe altul nu ştim, numele Tău numim. Veniţi toţi credincioşii să ne închinăm sfintei Învierii lui Hristos, că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea, totdeauna binecuvîntînd pe Domnul, lăudăm Învierea Lui, că răstignire răbdînd pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat".

*

„Cît este de sfinţită, cu adevărat, şi mult prăznuită această noapte de mîntuire şi strălucită, a zilei celei purtătoare de lumină a Învierii, mai înainte vestitoare fiind, întru care lumina cea fără de ani, din mormînt trupeşte tuturor a strălucit".

*

„Îngerul a strigat celei pline de dar, curată Fecioară bucură-te, şi iarăşi bucură-te, că Fiul tău a înviat a treia zi din mormînt".

*

„Luminează-te, luminează-te noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit. Saltă acum şi te bucură Sioane; iar tu curată Născătoare de Dumnezeu veseleşte-te întru Învierea Celui născut al tău".

*

„Paştile cele sfinţite astăzi nouă s-au arătat, Paştile cele nouă şi sfinte, Paştile cele de taină, Paştile cele prea cinstite, Paştile Hristos izbăvitorul; Paştile cele fără prihană, Paştile cele mari, Paştile credincioşilor, Paştile care au deschis nouă uşile raiului, Paştile cele ce sfinţesc pe toţi credincioşii".

Vecernia mare din Duminica Învierii, la Ierusalim

În Duminica Învierii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, din 10 aprilie 1977, am luat parte activă la Vecernia cea mare de la Biserica Învierii din Ierusalim, cînd se citeşte Sfînta Evanghelie în douăsprezece limbi.

La ora 12, grupul de pelerini români este prezent la reşedinţa Patriarhiei ecumenice. După ce ne îmbrăcăm în odăjdii strălucitoare, pornim spre Biserica Sfîntului Mormînt, depărtare de cca 1 km, în dangătul solemn al clopotelor minunate.

Intrînd în măreaţa catedrală a Sfîntului Mormînt trecem prin faţa „Pietrii Ungerii", acoperită cu flori, cu miresme şi aromate. Ne închinăm cu smerenie şi bucurie în faţa Sfîntului Mormînt care este puternic iluminat şi împodobit cu numeroase coroane de flori. *Urcăm* încet la Sfîntul Altar al Bisericii Învierii care este mult mai ridicat faţă de naos, cu o priveliştе excepţională. La Sfîntul Altar sînt zeci de ierarhi în scaune arhiereşti şi clerici superiori din toată lumea ortodoxă. De faţă sînt autorităţile civile care au locurile rezervate, în jurul tronului patriarhal.

În lipsa Sanctităţii Sale Părintele Patriarh ecumenic Benedictos I, pe atunci bolnav, la Vecernie serveşte ca protos-patriarhal I. P. S. Sa, Mitropolitul Vasileos de Cezareea, înconjurat de nouă ierarhi şi mulţi preoţi. După ce I. P. S. Sa tămîiază cu pietate Sfîntul Mormînt, apoi Sf. Altar şi pe credincioşi, dă

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. *Simion Radu*

ÎNVIEREA DOMNULUI ŞI ÎNVIEREA NOASTRĂ

În general ne-am obişnuit să reducem Învierea Domnului la un fapt trecut — pe care îl comemorăm în fiecare an la Paşti ca şi în fiecare duminică — iar învierea noastră la un fapt viitor, pe care-l aşteptăm la sfîrşitul veacurilor. Nu mărturisim doar: „Aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie"! Puţini sînt însă aceia care văd şi încearcă să trăiască cele două evenimente în unitatea lor desăvîrşită şi în actualitatea lor permanentă.

Toate actele mîntuitoare ale Domnului: Întruparea, Propovăduirea Evangheliei, Minunile, Patimile, Moartea pe Cruce, Învierea şi Înălţarea la cer — ca fapte reale, concrete, istorice —, deşi legate de un anumit timp şi loc sînt totodată şi mai presus de timp şi de spaţiu pentru că autorul lor nu este numai un simplu om, supus timpului şi spaţiului, ci şi Dumnezeu care este deasupra acestor categorii ale existenţei umane. Ori, tocmai prin Învierea Sa din morţi, Mîntuitorul Hristos a pus pecetea veşniciei asupra tuturor actelor Sale mîntuitoare, care liberate de timp şi de spaţiu primesc caracterul actualităţii permanente. De aceea comemorarea lor pe parcursul anului bisericesc nu este o simplă aducere aminte de un eveniment trecut — cum se întîmplă cu sărbătorirea evenimentelor pur omeneşti —, ci o reactualizare a lor prin Duhul Sfînt şi prin puterea credinţei. Iată de ce la Crăciun cîntăm: „Hristos se naşte măriţi-L! Hristos din ceruri, întîmpinaţi-L!" iar la Paşti: „Ieri m-am îngropat împreună cu tine, Hristoase, astăzi şi înviez împreună cu Tine" (să remarcăm prezentul verbelor din aceste fraze!). Sărbătorile creştine sînt deci trăiri actuale cu Mîntuitorul Hristos care după Sfînta Sa Înviere a zis ucenicilor: „Iată Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacurilor" (Mt. 28, 20).

Prezenţa aceasta a Mîntuitorului Hristos cu noi nu trebuie redusă la o stare morală sau sentimentală de comuniune cu El, ci văzută şi trăită în fundamentul ei sacramental: Hristos cel înviat este prezent în noi şi în lume în primul rînd prin Sfintele Taine ale Bisericii. Să amintim aici foarte pe

(Continuare în pag. a 2-a)

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL

ZIUA ÎNVIERII - ZIUA BUCURIEI

Din cea mai veche tradiţie creştină răsăriteană ni s-a transmis, din generaţie în generaţie, cîntarea: *„Hristos a înviat din morţi cu moartea pe moarte călcînd şi celor din morminte viaţă dăruindu-le"*. **Am cîntat-o toţi în această Zi a Învierii, cu bucuria inimii şi a minţii, şi o vom cînta cu mereu sporită bucurie pînă la Înălţare, şi ne vom saluta în toată această vreme, vestindu-ne unii altora că: HRISTOS A ÎNVIAT! Prin aceste cuvinte ne mărturisim credinţa că Mîntuitorul, după ce a fost răstignit, a murit şi a fost îngropat, a treia zi a înviat. Sfîntul Pavel şi toţi evangheliştii ne dau mărturia clară că după Înviere Mîntuitorul s-a arătat mironosiţelor,** *„apoi lui Chefa, apoi celor doisprezece; după aceea s-a arătat deodată la mai bine de o sută de fraţi"* **şi, ca să-şi încredinţeze ascultătorii şi pe noi, că mărturia Sa era adevărată şi verificabilă, adăuga:** *„dintre care cei mai mulţi trăiesc pînă acum"*, **deci aceşti fraţi puteau fi întrebaţi, puteau adeveri oricui că L-au văzut înviat** (I Cor. 15, 4—6).

Apoi, pe drumul Damascului, mergînd Sfîntul Pavel sub numele său vechi, de Saul, să-i prigonească pe creştini, să-i întemniţeze şi să le facă tot răul, căci nu credea în Înviere, Iisus I s-a arătat şi lui, a stat de vorbă cu el şi aşa, din cel mai mare prigonitor, Saul a devenit Sfîntul Pavel, apostolul neamurilor, martor al Învierii, ziditor al creştinismului în lumea păgînă de atunci, lume pe care creştinismul a transformat-o din temelii.

Atît de mult a transformat-o încît, odată cu creştinismul, începe în istoria omenirii o eră nouă, era creştină. Anii încep să se numere de la naşterea lui Hristos.

Credinţa în Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu s-a întemeiat pe învăţăturile Sale, căci chiar duşmanii Săi au recunoscut că: *„Niciodată n-a grăit un om aşa, ca omul Acesta"* (Ioan 8, 46). **S-a întemeiat apoi pe minunile Sale, căci El a vindecat orbi din naştere, ologi, slăbănogi, leproşi şi, în chip definitiv şi desăvîrşit, s-a întemeiat pe propria Sa înviere din morţi.**

Învierea Domnului a fost cea mai mare minune a Sa şi ea a fost menită să-i convingă pe toţi de dumnezeirea Sa, de puterea Sa şi, în felul acesta, să ofere cel mai puternic argument pentru ca învăţăturile Sale să fie primite ca învăţături dumnezeieşti, ca porunci divine, ca mijloace şi căi de mîntuire. *„Căci nu este alt nume sub cer, dat oamenilor, prin care trebuie să ne mîntuim"* (F. Ap. 4, 12), **în afară de numele şi învăţăturile lui Iisus. Să nu mai rămînă nici o îndoială în această privinţă. Şi într-adevăr, nu mai rămîne nici o îndoială. Hristos a înviat! Mormîntul a fost găsit gol. Femeile care au venit Duminică dimineaţa cu mir la mormînt au găsit piatra dată la o parte şi înăuntru giulgiurile păzite de îngeri. Apoi Cel înviat s-a arătat ucenicilor şi, cum am mai spus, şi unor mulţimi, a mîncat cu ei, lui Toma i-a arătat urmele rănilor, ca să-l încredinţeze că era El cu adevărat şi nu o fantomă, sau un duh, sau altcineva. Le-a dat ucenicilor ultimele învăţături şi apoi, în faţa lor, S-a înălţat la ceruri.**

Cei care L-au văzut şi L-au ascultat înainte şi după Înviere ne-au lăsat şi nouă mărturie neîndoielnică despre toate acestea şi pe mărturia lor se întemeiază credinţa noastră. Mai ales după Pogorîrea Duhului Sfînt, primind puteri noi, precum fuseseră încredinţaţi de Iisus (Luca 14, 4, 9), **Sfinţii Apostoli au devenit** *„martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi Samaria şi pînă la marginea pămîntului"* (F. Ap. 1, 8), **că Hristos a înviat, că a fost Mesia trimis de Tatăl, Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu, Unul din Treime.**

Cît de emoţionant, simplu şi convingător, răspund Sfinţii Petru şi Ioan căpeteniilor sinagogii care le porunceau să nu mai vorbească de Iisus şi de Învierea Sa. Ei zic: *„Nu putem să nu grăim cele ce am văzut şi am auzit"* (F. Ap. IV, 20). **Ei, fricoşii din timpul Patimilor, acum vorbeau în limbi în-**

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

CRUCEA — izvor de bucurie

„Veniţi toţi credincioşii să ne închinăm sfintei Învierii lui Hristos, că iată, a venit, prin Cruce, bucurie la toată lumea".

Răstignirea pe Crucea Golgotei constituie ultimul moment din viaţa de chenoză, umilinţă şi deplină ascultare a Logosului întrupat, fiind expresia cea mai elocventă a dragostei lui Dumnezeu pentru umanitate. Hristos a primit crucea pentru noi, a purtat-o în spate şi a omorît pe ea umanitatea noastră cea veche schilodită de păcat ca a treia zi să o reînvieze transfigurată şi pe deplin pătrunsă de harul Duhului Sfînt. Între Cruce şi Înviere există o tainică legătură interioară; Învierea însăşi este o consecinţă firească a acceptării Crucii şi a morţii. Fără Cruce şi moarte nu s-ar fi putut experia bucuria Învierii.

Prin Sfintele Taine, în Biserică, Hristos îşi actualizează lucrarea Sa mîntuitoare, prin Sfîntul Duh, pînă la sfîrşitul veacurilor, parcurgînd cu fiecare dintre noi, drumul spre Golgota morţii omului celui vechi al păcatului şi al reînvierii noastre, ca făptură nouă. Întreaga viaţă a creştinului se desfăşoară sub semnul biruitor al Crucii, de la Botez şi pînă la mormînt. Acest fapt ne arată, o dată în plus, că şi creştinul care vrea să experieze bucuria Învierii întru făptura nouă, trebuie, mai întîi, să primească Crucea, fără cîrtire.

Crucea, ca moarte a omului cel vechi al păcatului, este izvor de libertate, pace şi bucurie: „iar cei ce sînt ai lui Hristos Iisus şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi poftele lor" (Gal. 5, 24). Păcatul se suprapune vieţii omului şi după o perioadă de convieţuire, el devine o a doua natură. Un om păcătos se vede atît de înlănţuit de poftele şi patimile lui încît nu mai întrezăreşte nici o posibilitate de eliberare. Plăcerea păcătoasă odată săvîrşită, provoacă durere; alinarea durerii pretinde satisfacerea plăcerii şi omul se va plasa într-un cerc vicios de unde nu va mai putea ieşi niciodată. Singura posibilitate de eliberare şi de experiere a bucuriei ce decurge din aceasta este decizia de a accepta Crucea, de a pune începutul morţii omului celui vechi, a naturii păcătoase suprapuse fiinţei umane, create după chipul lui Dumnezeu.

Drumul nostru spre Golgota nu este deloc uşor. Pe cale vom avea momente cînd şi noi vom cădea sub greutatea Crucii. Hristos este însă cu noi şi în noi şi face cu fiecare, în parte, drumul Crucii dezrobirii noastre. Bucuria învierii noastre care ne aşteaptă va fi însă prea mare pentru a mai da înapoi şi a abandona Crucea.

Natura păcătoasă a ipocriziei, duplicităţii, a parvenirii cu orice preţ, şi, în general, a decăderii morale care s-a suprapus pe fiinţa multora dintre noi în ultimii 45 de ani, trebuie răstignită şi anihilată. Doar prin acceptarea Crucii şi a morţii omului celui vechi, societatea românească va putea experia cu prisosinţă, bucuria eliberatoare a Învierii lui Hristos şi a reînvierii ei.

Pr. Ioan Sauca

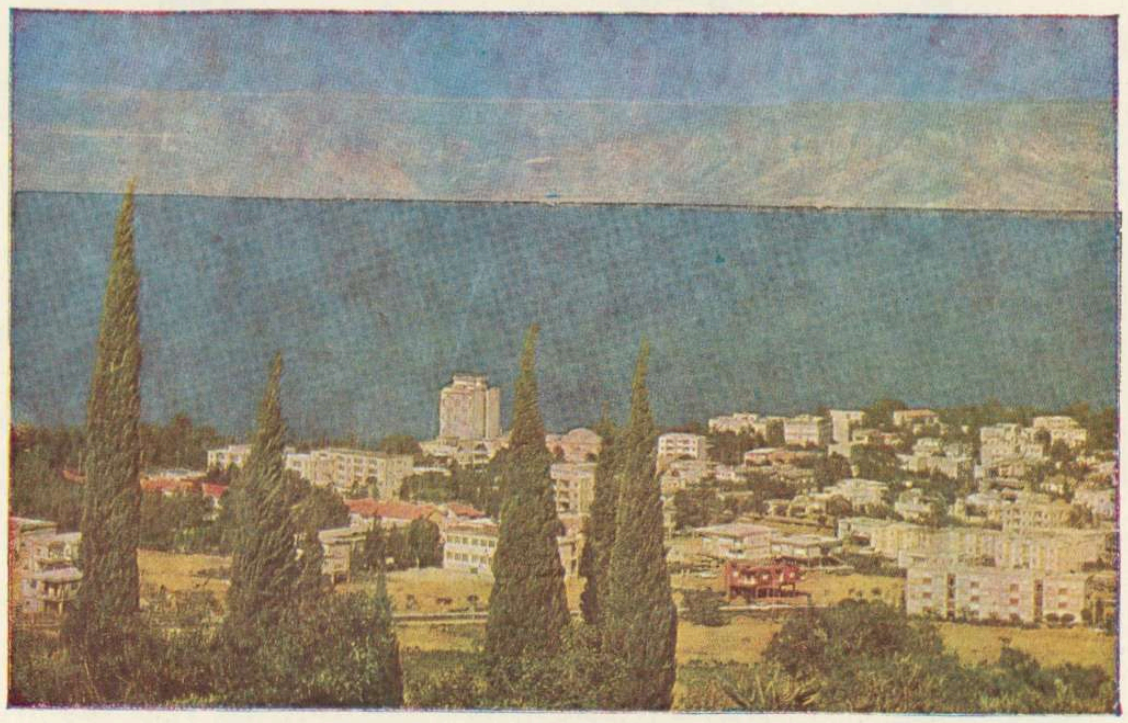

ZIUA ÎNVIERII – ZIUA BUCURIEI

(Continuare din pag. I-a)

țelese de toate națiile adunate în Ierusalim, și *„grăiau cu îndrăzneală“* (F. Ap. 4, 31). **Acum nu se mai temeau de nimic și de nimeni. Spuneau și propovăduiau adevărul pe care îl văzuseră: pe Hristos cel înviat.**

De ce e importantă pentru noi Învierea Domnului?

E importantă pentru că, dacă Hristos a înviat, și noi vom învia. Dacă Hristos a înviat, moartea nu mai este moarte, adică nu este dispariție definitivă, ci e doar o trecere din viața aceasta în altă viață, cu durată eternă.

Învierea Domnului aduce omenirii, doritoare din totdeauna de a cunoaște rostul vieții și taina morții, dezlegarea care le luminează pe amîndouă.

Învierea Domnului ne arată că sîntem nemuritori, că viața de aici are rostul de a fi trăită frumos, în iubire și înțelegere, deoarece toți sîntem fiii lui Dumnezeu și frați între noi. Sîntem creația Sa cea mai iubită, pentru că totul, cerul, și stelele, și pămîntul cu toate frumusețile și darurile lor, pentru om au fost create, *„spre desfătarea noastră“*, **cum spun textele bisericești.**

Învierea Domnului e marea noastră mîngîiere: ne vom întîlni, ne vom vedea cu cei dragi ai noștri de care ne despărțim aici prin moarte. Dacă Hristos a înviat, spune Sf. Pavel, ultimul vrăjmaș al omului a fost biruit, acest vrăjmaș fiind moartea (I Cor. 15, 26). **Căci, cu adevărat, cine nu socotește moartea ca pe cel mai mare vrăjmaș, pentru că amenințâ și curmă pe cel mai mare dintre darurile dăruite omului, și anume viața? Viața e cel mai mare dar, pentru că** *numai* **Dumnezeu îl poate da. De aceea nimeni nu dorește să-l piardă. Și iată că înviind Iisus, El ne arată că chiar dacă, aparent, la un moment dat ne pierdem viața de fapt n-o pierdem. Ea continuă dincolo, acolo de unde Iisus s-a putut întoarce.**

Învierea Domnului a schimbat radical concepția despre lume și viață a omenirii. Viața a căpătat sens înalt și, fiind veșnică, impune răspundere pentru felul cum e trăită pe pămînt. Nu mai poți trăi la întîmplare, cînd știi că ești nemuritor. Nimic nu-ți mai este indiferent, cînd știi că trăiești sub ochiul lui Dumnezeu. Învierea Domnului e temelia moralei, a faptei bune. Și viața, și moartea au căpătat înțelesuri noi, pline de rosturi care, fără Învierea Domnului, ar fi rămas ascunse omenirii și ar fi domnit ca și pînă atunci, în lume, neștiința și întunericul. Ar fi domnit filosofiile imaginate după mintea fiecăruia, religiile idolatre lipsite de sens, sau cele care erau nedesăvîrșit descoperite, formaliste, învechite, lipsite de cea mai elementară legătură dintre viață și moarte. Aceasta din urmă era privită ca o catastrofă inevitabilă și absurdă, și din perspectiva ei, tot așa de absurdă apărea în cele din urmă și viața. Numai Învierea Domnului a dat sens ultim și definitiv, și vieții și morții, căci a convertit moartea în viață, a dat sens nonsensului, a dat înțeles neînțelesului.

Ziua Învierii e ziua bucuriei depline. Această bucurie o cîntăm și ne-o reamintim în toate cîntările: *„Ziua Învierii, să ne bucurăm popoare“* **și** *„unul pe altul să ne îmbrățișăm“*. **Sfînta noastră Biserică ne îndeamnă cu acest prilej, ca, dacă au existat între noi unele neînțelegeri și greșeli, să ne reconciliem unii cu alții și** *„să iertăm toate pentru Înviere“*. **Adevărul Învierii e atît de mare, atît de copleșitor, încît nimic nu poate fi mai important, decît faptul că Hristos a înviat. În lumina Învierii Lui să redevenim alți oameni, să ne înnoim simțirile, să ne primenim gîndirea, să uităm tot răul pe care ni l-au făcut alții nouă, sau dacă noi am alunecat în astfel de fapte, să ne pară rău și să reinstaurăm între noi iubirea. Căci a înviat Domnul iubirii, Acela care ne-a învățat că din aceasta vor cunoaște oamenii că sîntem ucenicii Lui, de vom avea dragoste între noi** (Ioan 13, 35).

„Dragostea — **spune Sfîntul Pavel** — *rabdă mult și se milostivește; dragostea nu pizmuiește; dragostea nu se trufește, nu se mîndrește, nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale foloase, nu se mînie, nu se gîndește la rău, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Ea toate le acoperă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă“*. **Trei sînt virtuțile cele mari care se cer fiecărui creștin:** *„Credința, nădejdea și dragostea, dar dintre ele dragostea este cea mai mare“* (I Cor. 12, 4—7, 13).

Să iubim pe aproapele nostru ca pe noi înșine. Să dispară ura, răutatea, răul sub toate formele lui. Să ne readucem aminte că toți sîntem frați. Și legea de aur a creștinismului, acea sinteză a învățăturii Mîntuitorului: *„Ce vrei să-ți facă ție oamenii, aceea fă-le și tu lor“*, **să fie legea vieții noastre de toate zilele. Așa va domni între noi** *„pacea lui Hristos“*, **libertatea, dreptatea, iertarea, răbdarea, iubirea și buna înțelegere.**

Odată cu toate aceste virtuți vă îndemn să vă păstrați neștirbită credința ortodoxă a moșilor și strămoșilor noștri, iar cu cei de alte credințe și neamuri, să fiți în bună înțelegere, ca frați viețuitori pe același pămînt românesc, pe care trebuie să domnească dragostea, semnul cel mare al credinței noastre în Dumnezeu.

Să cîntăm lui Dumnezeu cîntare nouă, din inimi noi, renăscute într-o credință și mai puternică. Să primim în suflete curate darul Învierii, încredințarea nemuririi noastre și credința că Mîntuitorul cel înviat, pentru noi a înviat, pentru fiecare din noi, și pentru mîntuirea noastră, căci El ne știe pe fiecare pe numele și după gîndurile și faptele noastre. Să-I oferim gînduri și fapte bune.

Precum atunci s-a întîlnit, în dimineața Învierii, cu femeile purtătoare de mir și cu ucenicii, astăzi cînd îi sărbătorim Învierea se întîlnește cu fiecare din noi, și tuturor ne adresează cuvîntul: *„Bucurați-vă!“* (Matei XXVIII, 9). **Ziua Învierii e ziua bucuriei. Să ne deschidem inimile ca să pătrundă în ele această bucurie și să rămînă pururea în noi.**

DUPĂ „ZIUA ÎNVIERII“ NOASTRE

Dumnezeu și-a ținut întotdeauna făgăduințele, chiar și atunci cînd părea că întîrzie să le împlinească. *Atunci* lucrarea Lui se arăta mai limpede, mai fără îndoială pentru noi oamenii.

*

Se spunea pentru Avva Daniil, cum că venind barbarii în Schit, au fugit părinții. Și a zis bătrînul: „Dacă nu poartă grijă de mine Dumnezeu, pentru ce să grăiesc“. Și a trecut prin mijlocul barbarilor, și nu l-au văzut pre el. Atuncea a zis către sine: „Iată a purtat grijă de mine Dumnezeu, și nu am murit. Fă dar și tu ceea ce este al omului, și fugi ca părinții“. (Din Pateric).

Dumnezeu a făcut ale sale, să facem și noi ale noastre. „Hristos a înviat“ pentru noi toți, dar și de noi depinde ca să înviem cu El, întru El, la fericirea și viața veșnică.

*

Cînd duhul cel necurat iese din om, umblă prin locuri fără apă, căutînd odihnă, și, negăsind, zice: Mă voi întoarce la casa mea, de unde am ieșit. — Și venind, o află măturată și împodobită. — Atunci merge și ia cu el alte șapte duhuri mai rele decît el și, intrînd, locuiește acolo; și se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decît cele dintîi. (Lc. 11, 24—26).

Să ne ferească Bunul Dumnezeu de un astfel de pluridemonism.

Și a intrat Iisus în templu și a alungat pe toți cei ce vindeau și cumpărau în templu și a răsturnat mesele schimbătorilor de bani și scaunele celor care vindeau porumbei . . . (Mt. 21, 12 . . .).

Oare de ce nu a alungat și pe arhierei și, în general, oare de ce nu s-a păstrat în Evanghelie vreun cuvînt de-al Mîntuitorului împotriva „clerului de instituire divină“ al Vechiului Testament? Poate pentru că erau, totuși, preoții Tatălui Său ceresc? — Alte cuvinte ale Sale s-au păstrat: „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! că sînteți ca mormintele care nu se văd, și oamenii, care umblă peste ele, nu le știu“. (Lc. 11, 44).

Și cuvintele Lui rămîn adevărate . . .

*

Să nu ne amăgim și să nu ne fie frică să spunem adevărul, (căci acesta este Duhul Bisericii, cel adevărat): la Judecată vor fi prezenți și pruncii uciși în toate vremurile, fie de către irozii și tiranii și genocizii atîtor neamuri, fie în avorturile de atîtea feluri . . .

Oare și în acest caz va fi adevărat că cei dintîi vor fi cei din urmă?

*

Nu mai este iudeu, nici elin . . . (Gal. 3, 28), căci nu este deosebire între iudeu și elin, pentru că același este Domnul tuturor, care îmbogățește pe toți cei ce-L cheamă pe El. (Rom. 10, 12).

Oare ce (mai) înseamnă aceasta?

*

Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcînd și celor din mormînturi viață dăruindu-le.

Peste toate mizeriile, nenorocirile și tragediile lumii acesteia *„Hristos a înviat . . . cu adevărat . . .“!*

Stud. *Vasile Grajdian*

Învierea Domnului și învierea noastră

(Continuare din pag. I-a)

scurt doar două dintre acestea: Botezul și Euharistia. După Înviere, Mîntuitorul a poruncit ucenicilor să meargă și să boteze neamurile în numele Sf. Treimi, adăugînd apoi cuvintele amintite mai sus „. . . și iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacurilor“. Iar la Cina cea de Taină a spus: „Aceasta să o faceți spre pomenirea Mea“ (Lc. 22, 19). Căci, zice Sf. Ap. Pavel, „de cîte ori veți mînca această pîine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți . . .“ (I Cor. 11, 26).

Botezul este moarte și înviere adevărată cu Hristos, care a murit și a înviat pentru noi. Îngropați fiind împreună cu El prin botez, zice Apostolul neamurilor, cu El ați și înviat prin credința în puterea lui Dumnezeu“ (Col. 2, 12). De aceea moartea pentru noi este un fapt trecut și nu unul viitor. Noi nu mai sîntem sub osînda păcatului care aduce moartea — căci „plata păcatului este moartea“ (Rom. 6, 23) —, ci sub puterea Învierii care ne transformă progresiv, făcîndu-ne asemenea cu Dumnezeu. Botezul ne pune în situația bobului de grîu care fiind semănat, moare mai întîi pentru ca să poată încolți și aduce roadă. Iar moartea noastră biologică nu-i decît o schimbare de veșmînt (II Cor. 5, 4), o trecere (Paște=pasaj) sau mutare la viață. „Mutatu-te-ai la viață, fiind Maica Vieții“, zicem în troparul Adormirii Maicii Domnului. Așadar, botezul ne comunică Învierea Domnului (viața Sa însăși), care devine astfel și învierea noastră; o înviere reală, adevărată și cu putere de transformare. Iar rostul vieții noastre nu-i altul decît acela de a ne strădui să actualizăm mereu acest mare dar al botezului, să manifestăm adică tot mai evident învierea noastră, trăind ca „fii ai Învierii“ (Lc. 20, 36). Atunci Hristos va lua chip în noi și vom putea spune cu Apostolul: „nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine“ (Gal. 2, 20).

Dar actualizarea continuă a botezului nostru și înaintarea spre desăvîrșire nu-i în primul rînd lucrarea noastră, ci a lui Dumnezeu, care vine mereu la noi în Taina Sfintei Euharistii. Împărtășirea deasă cu Sfîntul Trup și Scumpul Sînge al Domnului înnoiește și transfigurează încetul cu încetul firea noastră slăbănogită de păcat, desăvîrșind astfel lucrarea botezului. Căci „firea celui mai tare schimbă firea celui mai slab“, zice Sf. Maxim Mărturisitorul. De aceea, Euharistia, în care Domnul cel mort și înviat este mereu prezent, trebuie să constituie centrul vieții noastre sufletești. Prin Euharistie ca și prin celelalte Sfinte Taine, Mîntuitorul reface împreună cu fiecare din noi drumul vieții Sale pămîntești, începînd de la Naștere și pînă la Suirea Sa la ceruri, comunicîndu-ne mereu puterea transformatoare a Învierii Sale. La care noi trebuie să adăugăm rugăciunea și osteneala noastră de îmbunătățire permanentă, căci în toate sîntem „colaboratori cu Dumnezeu“ (I Cor. 3, 9). Numai voind și noi, Dumnezeu ne transformă, numai luptînd și noi harul Învierii vine în ajutorul neputințelor noastre! Astfel încît Învierea Domnului va fi cu adevărat și învierea noastră; o înviere prezentă și nu numai viitoare, de la sfîrșitul veacurilor, o înviere dinamică, transformatoare a vieții noastre și a lumii înconjurătoare.

Vecernia mare din Duminica Învierii la Ierusalim

(Continuare din pag. I-a)

„Binecuvîntarea“ de pe tronul arhieresc, din naos și se începe Vecernia Sfintei Învieri, în fața zecilor de mii de credincioși.

La Vohod, doi preoți duc în față, pe brațe, o Sfîntă Evanghelie de aur, de cca 80—90 cm mărime. Am rămas uimiți, adînc impresionați, că niciodată n-am văzut așa ceva. Înconjurăm Sfîntul Mormînt cu Evanghelia, apoi ne oprim în mijlocul catedralei, sub un uriaș candelabru aprins cu mii de becuri electrice de toate formele și culorile, care fac o impresie extraordinară asupra tuturor.

Urmează citirea Sfintei Evanghelii de la Ioan 20, 19—25, despre arătarea Domnului Hristos după Înviere — în douăsprezece limbi ale pămîntului. Sunetul marelui clopot al bisericii însoțește fiecare verset, în fiecare limbă. Domnește o pace adîncă și o liniște profundă. Este o tăcere mormîntală, *o trăire în cer*. Citirea se face din cotul catedralei, de la o foarte mare înălțime. Pare că este un glas din cer care coboară peste inimile credincioșilor, le fascinează și le transfigurează. *Acum omul tace, ascultă și se supune*, pentru că îi vorbește însuși Hristos-Domnul Cel înviat, ca să-i arate rostul său în lume, să-l treacă din moarte la viață și de pe pămînt la cer. Clipa de acum te extaziază și faci sfînta și suprema experiență că trăiești în prag de veșnicie, . . . și s-au deschis cerurile. Acum simți că *Hristos-Dumnezeu coboară în „potirul“ sufletului tău* pentru ca, purificîndu-te să te ridice la El, înnoit, sfințit, îndumnezeit. Cugetul mi s-a umplut de lumina adevărului exprimat de S. Bulgacoff, — că *Ortodoxia este „cerul pe pămînt“*, care se revelează omului ca să-l înalțe la Dumnezeu.

A șaptea Sf. Evanghelie se citește în românește, de către superiorul Așezămîntului românesc de la Ierusalim iar corul maicelor noastre călugărițe, este 50, răspunde pătrunzător, frumos și armonios: *„Slavă Ție, Doamne, Slavă Ție!“*. Este un moment care ne emoționează profund și ne umple inima și ochii de lacrimi de bucurie. Și cum ar putea un suflet de român ortodox să nu lăcrimeze la cele ce vede și aude? Oare nu este aici o afirmare plenară, în grad superlativ, a demnității Ortodoxiei românești în concertul tuturor Bisericilor Ortodoxe surori, aflate acum la Ierusalim? Ar trebui să fii insensibil, sau orb și surd la inimă, ca să nu te impresioneze măreția faptului că auzi citindu-se Sfînta Evanghelie a Învierii Domnului — chiar lîngă Sfîntul Său Mormînt — în scumpa, dulcea și sfînta limbă românească, limba noastră strămoșească, *„limba vechilor cazanii“*, limba unui popor care s-a născut și a crescut creștin, a trăit și s-a bucurat arareori și a plîns adeseori la sînul Bisericii Ortodoxe — a cărei soartă era identică cu a sa, care l-a ocrotit și-l ocrotește de două milenii, pentru că este așezat „în calea tuturor răutăților“, cum zice cronicarul Gr. Ureche.

Minunat este Dumnezeu în mijlocul neamurilor pămîntului! El a făcut să răsune limba românească, ca un cor îngeresc, în Biserica Sfîntului Mormînt în Ziua Învierii Domnului, în Biserica din Ierusalim care este *prima Biserică creștină din lume*, întemeiată în anul 33, la pogorîrea Sfîntului Duh peste Apostoli. Ea este *mama tuturor Bisericilor creștine de pe pămînt*. De aici ne-a venit și nouă, românilor, *„Lumina lui Hristos“*, — zice istoricul Eusebiu de Cezareea — prin Apostolul Andrei, apoi prin ucenicii Sf. Ap. Pavel care au predicat în Asia Mică și Peninsula Balcanică, în Macedonia și Tracia. Din Ierusalim au plecat Apostolii să cucerească lumea pentru Evanghelie după ce au văzut pe Domnul înviat, Care i-a asigurat că va fi cu ei pînă la sfîrșitul veacurilor (Mat. 28, 20). În Ierusalim, Apostolii Domnului au primit harul Sfîntului Duh, la Rusalii, și de aici au pornit cu eroism ceresc, prin puterea și lumina credinței, să cucerească Atena filozofilor (Fapte 17) și să supună Roma cezarilor, să îmblînzească moravurile și să convertească popoarele păgîne la Împărăția lui Dumnezeu.

De aceea ne-am bucurat că am venit la maica tuturor Bisericilor creștine, la Ierusalimul cel de jos, sfințit cu Sîngele Răscumpărătorului neamului omenesc, Hristos-Domnul, și, în adîncul inimii, am zis: „Doamne Iisuse Hristoase, Îți mulțumim pentru harul Tău că ai făcut milă cu neamul nostru — odinioară păgîn — și l-ai chemat la Evanghelie, să-Ți slujească Ție și, prin Tine, omenirii întregi. Sîntem o mică insulă latină între neamuri străine și *am supraviețuit milenii* — ca o minune a Ta în istorie — deși au trecut peste noi, ca ape vijelioase, popoare migratoare, care ne-au sărăcit, dar nu ne-au mutat din loc. Dispărut-au din cartea neamurilor imperii, state și popoare mari, dar noi, românii, *ne-am păstrat ființa etnică, unitatea și continuitatea*, identitatea și autenticitatea *geto-daco-romană*, în pofida valurilor furtunoase ale istoriei noastre strămoșești zbuciumate, dar mărețe. Care este taina acestei supraviețuiri în Carpați, la Dunăre și la Mare? „Ești numai Tu, Doamne! Este credința în Tine, este dragostea noastră de jertfă și Învierea Ta, de glia strămoșească și de Biserica Ta! Și tot numai dragostea de Tine și de Biserica Ta, de glie și de neam, ne va menține și în viitor în istorie. Ție ne rugăm, ocrotește cu harul Tău, *Biserica, Patria, poporul ca să Te preamărim în veci!*“

La sfîrșitul Vecerniei a cîntat frumos un cor al clericilor ruși, cu voci minunate, după care a urmat corul serafimic al maicelor noastre. Ele cîntă și *încîntă* pe credincioși cu melodii de muzică psaltică. Cîntă „Hristos a înviat!“ pe mai multe variante, „Ziua Învierii . . .“ și „Îngerul a strigat!“ Deodată Î. P. S. Sa Mitropolitul proistos-Vasileos, zice cu glas tare, *în limba română: „Să cînte românii „Pe Stăpînul!“* Iar corul nostru cîntă cu multă măiestrie și căldură acest imn al arhiereilor ortodocși. Și din nou, la sfîrșit, Î. P. S. Sa zice *tot în românește:* „Mai cîntați încă odată „Pe Stăpînul!“. Iar corul repetă imnul, pomenind numele Î. P. S. Sale, fapt care a impresionat plăcut și profund și a pus în uimire toată suflarea ortodoxă, care auzea întîia oară frumoasa cîntare religioasă românească.

Apoi, cu mare bucurie și înaltă satisfacție duhovnicească, am sărutat icoana Sfintei Învieri din mîna Î. P. S. Mitropolit Vasileos și Sfînta Evanghelie (portativă) din mîna celorlalți nouă ierarhi slujitori, după care am fost stropiți cu mirodenii, parfumuri aromate și petale de flori multicolore. În toate cele de aici, am simțit lucrarea minunată a harului divin în viața Bisericii Ortodoxe Române, strîns conjugată cu a celorlalte Biserici surori, prin marea taină a Învierii Domnului care ne unește pe toți.

Ca odinioară Sfinții Apostoli pe Tabor, am fi dorit *să spunem, cu ardoare, clipei sfinte de acum să se oprească pe loc . . . ca să visăm că trăim în cer . ..* Dar omul este neputincios și stă sub vremi, iar vremile curg și fug și se varsă în oceanul veșniciei care ne cheamă, ne dorește și ne așteaptă la capătul acestei vieți trecătoare. De aceea am plecat cu visul nostru drag spre casă, apoi spre Patrie, aducînd cu noi numai eterna amintire a sfintei bucurii despre cele ce am văzut, am auzit, am simțit și am trăit la Ierusalim la Învierea Domnului, din anul 1977, 10 aprilie, care nu se pot spune în grai omenesc și nu se vor mai repeta.

„SĂ NE LUMINĂM POPOARE!"

„Ziua Învierii, să ne luminăm popoare!" — spunem, între alte multe și ziditoare rostiri, în zilele de Paști, toate chemîndu-ne să ne împărtășim fiecare din „vițelul cel gras", după cuvîntul Sf. Ioan Gură de Aur, adică din negrăitele daruri ale Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, Înviere prin care „toate se umplu de lumină, și Cerul și pămîntul și cele dedesubt". Învierea Domnului umple într-adevăr totul de înțeles, de sens, de bucurie, de pace, de armonie, El, Iisus-Domnul, fiind, după cum simțim fiecare, mai ales în aceste zile, „lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume" (Ioan 1, 9).

„Ziua Învierii, să ne luminăm popoare!" Ce negrăită chemare la edificare lăuntrică, nu numai a ființelor în parte, ci, iată, a tuturor popoarelor; ce negrăită chemare la larghețe sufletească, nu numai pe planul mic din cadrul familial și al obștei în care viețuim fiecare, ci și pe planul mare al relațiilor dintre popoare; ce fierbinte chemare la înfrățire, îngăduință și toleranță, nu numai între noi, în cadrul mediului social în care ne este dat să trăim, ci și al înfrățirii între toate popoarele, cu consecințele sale binefăcătoare pentru mai binele omenirii de astăzi, al Europei în special, acum cînd se tinde cu bun temei spre o casă comună a tuturor popoarelor bătrînului nostru continent.

Astfel de daruri ale Învierii Domnului pentru poporul nostru sînt, după cum se știe și se poate constata de oricine, realități evidente. Dar nu numai la Paști, cînd ne dăm cu toții sărutarea păcii, după o veche rînduială creștinească, ci am putea spune că largheța sufletească, blîndețea, toleranța față de semeni și față de alte neamuri, ospitalitatea dusă uneori pînă la incredibil și alte asemenea sînt trăsături ființiale ale sufletului poporului român. Acest lucru se poate constata nu numai în viața sa de zi cu zi, din saluturile și vocabularul său deosebit de bogat în expresii ale omeniei, ci și în obiceiurile sale, în arta sa arhitecturală, în poeziile sale, în portul său, predominant alb, culoarea nevinovăției, și în toate ale sale, ceea ce, de altfel, s-a reflectat și în momentele cruciale ale istoriei sale. Cîteva exemple:

„Eu (numele) jur în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, Dumnezeului celui viu, cum, ca român voi susține totdeauna națiunea noastră română pe calea dreaptă și legitimă și o voi apăra cu toate puterile în contra oricărui atac și asupriri;

Nu voi lucra niciodată în contra drepturilor și intereselor națiunii române, ci voi ține și apăra Legea și limba noastră română, precum libertatea, egalitatea și fraternitatea; peste aceste pricine *voi respecta toate națiunile ardelene, poftind egală respectare de la dînsele, nu voi asupri pe nimeni, dar nici nu voi suferi să se asuprească nimeni*" — se spune în jurămîntul ostașilor lui Avram Iancu din 1848, iar în Manifestul „crăișorului" adresat națiunii maghiare se spune între altele: „Firea ne-a așezat într-o patrie *ca împreună să asudăm cultivînd-o, împreună să gustăm dulceața frupturilor ei*... Convingeți-vă deplin că între noi și voi armele niciodată nu pot decide".

Aceleași principii de largă înțelegere, lipsite total de exclusivism, simțăminte de creștinească dragoste față de conaționalii lor au călăuzit pe români și în 1918 la constituirea statului național unitar român, călăuzit și atunci în a se da *„drepturi desăvîrșite tuturor neamurilor din țară"*, cum se spune într-un document.

La aceeași dragoste întreolaltă vă chemăm și acum stimați și iubiți frați unguri și secui, vă chemăm și acum, în aceste zile în care trebuie să punem umărul cu toții la ridicarea acestei țări din înfiorătoarea stare în care a lăsat-o dictatura, ca împreună să ne bucurăm de „dulceața frupturilor" acestui pămînt, după cum spunea Avram Iancu, „frupturi" sau roade din care știți prea bine stimați frați că noi, românii, nu ne-am permis niciodată să luăm ceea ce nu ni se cuvenea și, mai ales, în defavoarea altor concetățeni de-ai noștri. Dimpotrivă, am lăsat totdeauna de la noi numai să fie bine, să fie pace, căci noi nu iubim vrajba, nu iubim încăierările, conduși fiind mereu de ceea ce Sf. Scriptură ne spune că „cel care apasă pe cel sărman defaimă pe Ziditorul lui" (Pilde 14, 31), precum și de convingerea că „dreptatea este cea care înalță un popor" (Pilde 14, 34). „Noi sîntem curați în suflet — spunea în aceste zile un țăran român maramureșan pe marginea evenimentelor de la Tg. Mureș. Noi sîntem așa cum ne vedeți: primitori, iubitori, darnici... La noi nu sînt porți, ziduri ca la temniță... Noi n-am vrut niciodată răul nimănui..., măcar că alții s-au uitat cu vicleniе și cu ură la noi".

Drept aceea, stimați și iubiți frați unguri și secui, Vă rugăm din toată inima, cei ce mai sînteți prinși în lanțul dezonorant al dușmăniei și disprețului față de nația noastră, vă rugăm stăruitor, spre binele nostru al tuturor, deschideți-vă ochii minții și vedeți în ce veac trăim, cînd toate popoarele, și mai ales aici în Europa, își dau mîna și își pun minte lîngă minte pentru a face față marilor probleme ale lumii de astăzi; vă rugăm, ca pe Dumnezeu, cum zice românul, ajutați-ne să uităm cît de cît bisericile care ne-au fost dărîmate în decursul vremii aici în Transilvania, nevinovate ca și noi, doar pentru că erau ortodoxe românești, ajutați-ne să ne plîngem fără gînduri necreștine părinții, fiii și fiicele intrați în pămînt înainte de vreme doar pentru că erau români; ajutați-ne să nu ne mai amintim de actele samavolnice din anii 40—44, pe care le-am trăit atîția dintre noi și care, în zile ca cele din preajma Bunelvestiri, fără voia noastră ne-au venit potop în minte.

„Ziua Învierii, să ne luminăm popoare!... Unul pe altul să ne îmbrățișăm, să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi, să iertăm toate pentru Înviere". Așa cîntăm noi la Paști și așa ne străduim să și trăim.

Doamne, Tu care cunoști inimile tuturor, rămîi cu noi, cu toți fiii acestei țări, și ne ajută să trăim ca buni fii ai Tăi și frați întreolaltă.

Arhid. *Gh. Papuc*

„Cela ce răstignire ai răbdat, și moartea ai stricat, și ai înviat din morți, împacă viața noastră, Doamne, ca un atotputernic".

•

„Ziua Învierii și să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișăm. Să zicem: fraților! și celor ce ne urăsc pe noi, să iertăm toate pentru Înviere și așa să strigăm: Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd, și celor din mormînturi viață dăruindu-le".

Suferință și eliberare

Suferință, un cuvînt cu adînci implicații în ființa noastră, cu atîtea și atîtea sensuri înțelese într-un fel sau altul, cuvînt răscolitor de nedorite opțiuni; cuvînt cu adîncimi de tainice înțelesuri, cuvînt ce exprimă o realitate deși nedorită, totuși mereu întîlnită pe cărările vieții noastre ca o umbră ce însoțește prezența noastră fizică pe pămînt.

Încercările înțelesurilor ei se par a fi zadarnice. Ele rămîn o mare taină a existenței noastre. O mare taină, dar totuși o realitate. O realitate fără nici un sens? Nicidecum, ci din contră o realitate cu implicații ale pedagogiei divine în viața fiecăruia dintre noi.

Apariția ei în viața noastră coincide cu apariția păcatului săvîrșit de către prima pereche de oameni, care au ajuns la constatarea că în locul frumoasei comuniuni cu Dumnezeu, plină de curajul încrederii, s-a sălășluit înăuntrul lor suferința fricii: „Am auzit glasul Tău și m-am temut, căci sînt gol și m-am ascuns" (Fac. 3, 10) Gol? Gol de sublimele simțăminte ale sfintei comuniuni. Gol de lumina lină a frumuseții raiului. Gol de îmbrăcămintea nestricăciunii veșnice. Pe bună dreptate constată și Psalmistul: „Întîi am păcătuit și apoi m-am tulburat".

Începutul nu a fost sfîrșitul. De la zbuciumul suferințelor ucigașului Cain, la nesuferita mustrare a suferinței pesimiste a lui Iuda Iscarioteanul și pînă la marile mustrări de conștiință ale noastre ale tuturor celor ce săvîrșim păcatul, suferința se continuă ca un zbucium asemenea valurilor mării, ca un pustiu fără de apă, ca o temniță întunecată pe cărările vieții.

Există oare vreo suferință așa de mare ca suferința pricinuită de prezența păcatului? Noi căutăm fel de fel de explicații ce ar cauza suferința de la Pascal la Kierkegaard, de la Schopenhauer la Eminescu de la Nietzsche la Cioran, dar toate acestea încercări explicative cu implicații biologice, sociale etc. nu-și au oare originea — dacă le analizăm în lumina Adevărului, — în păcat și numai în păcat? Sfîntul Apostol Iacob întărește această convingere atunci cînd zice în epistola sa (Cap. 4, 1—3). „De unde vin războaiele și de unde certurile între voi? Oare nu de aici din poftele voastre, care se luptă în mădularele voastre? Poftiți și nu aveți, ucideți, pizmuiți și nu puteți dobîndi ce doriți... cereți și nu primiți pentru că cereți rău, ca voi să risipiți în plăceri".

*

O neclaritate. Cum după atîta suferință întîlnită în cale, vine Mîntuitorul și ne îndeamnă tot la suferință prin luarea crucii ca să-i urmăm Lui? Aici este o altă nuanță a suferinței, suferința înfrînării, suferința răbdării. Dacă prima suferință de care am vorbit este chinuitoare, aceasta la care ne îndeamnă Mîntuitorul este salvatoare. Prima începe cu o plăcere și sfîrșește cu o durere, după spusa Sfîntului Maxim Mărturisitorul, pe cînd suferința crucii la care ne îndeamnă Mîntuitorul începe cu poverile înfrînării și ale răbdării și sfîrșește cu întrarmarea sufletească cu tăria puterii Duhului Sfînt, cu acea eliberare despre care Mîntuitorul zice: „Și veți cunoaște adevărul și adevărul vă va face liberi" (Ioan 8, 32) Adevărul? Adică realitatea puterii Dumnezeiești, descătușată de vicleniele amăgiri ale ispitelor diavolești, deoarece toată înstrăinarea de Adevăr, este minciună, lipsă de lumina fericitoare ce o dă Adevărul. Pe bună dreptate cîntarea bisericească ține să prezinte această înstrăinare ca o temniță, zicînd: „Scoate din temniță sufletul meu ca să se mărturisească numelui Tău".

Iată-ne în fața unei alternative, a unei deliberări: a păcătui și a suferi chinuitor, sau a suferi luîndu-ți crucea înfrînării și a răbdării ca să trăiești puterea Dumnezeului Celui viu?

Dacă suferințele crucii urmării lui Hristos nu sînt ușoare, cele ale urmării păcatului sînt îngrozitoare. Deci „a fi sau a nu fi".

În lumina dreptei judecăți în fața acestor două realități, mai poți să stai îndoit, sau căldicel, cînd diferențele dintre ele sînt așa de mari? Iată o întrebare ce așteaptă un răspuns.

*

Bunul nostru Dumnezeu, ca pedagog după expresia lui Clement Alexandrinul, în pedagogia Sa divină, dacă nu luăm o hotărîre categorică în a urma Lui, ne pune El o cruce a suferinței pe umerii noștri. Nu o cruce distrugătoare, ci tămăduitoare, dătătoare de viață, tăind în carnea vie a patimilor noastre, asemenea medicului operator în rana sîngerîndă a bolnavului, cu scopul tămăduirii, însănătoșirii.

La prima vedere s-ar putea ca operația să fie rău înțeleasă atît cea a Mîntuitorului cît și a medicului și chiar aspru criticată, dar după tămăduirea rănilor, păcatelor și a rănilor trupului, le vom mulțumi, ca unor mari binefăcători și tămăduitori ai sufletelor și ai trupurilor noastre.

Ce încercăm noi în fața suferințelor vieții? Să fugim? Unde pe Pămînt? Să credem că vom scăpa? Poate sîntem prea pretențioși. N-au scăpat marii sfinți ai Bisericii, nici chiar Mîntuitorul suferind nu pentru păcatele Sale, ci pentru ale noastre. Ce mai neîntîlnită angajare? „Căci cu greu zice Sf. Apostol Pavel va muri cineva pentru un păcătos; dar pentru cel bun poate se hotărăște cineva să moară. Dar Dumnezeu își arată dragostea Lui față de noi, prin aceea, căci pentru noi Hristos a murit cînd noi eram încă păcătoși" (Rom. 5, 6).

Rezolvarea nu constă în încercarea de a fugi de suferință, nici în credința falsă că vom scăpa de ea ci în convingerea fermă că singura salvare este întărirea noastră în puterea dumnezeiască ce se revarsă din Sfînta Treime, precum raza din soare, care putere este în stare să facă față oricăror suferințe, oricăror încercări pe care le vom întîlni pe cărările vieții pînă la sfîrșitul vieții noastre. Celelalte încercări sînt doar surogate ce nasc complicații peste complicații și ca urmare suferințe peste suferințe. Deci să nu fugim, ci să ne întărim.

Că e cu putință această plinire ne stau mărturie atîtea cete de sfinți și martiri, începînd cu Sfîntul Arhidiacon Ștefan, care mergeau la moarte cu fața senină spre marea uimire a păginilor.

Îndemn la meditație. Încercăm să ne dobîndim această convingere pentru folosul vremelnic și vesnic al nostru și al copiilor noștri, sau facem alte și alte planuri amăgindu-ne.

În concluzie, adevărata eliberare constă în eliberarea noastră din păcat, posibilă omenește.

Toate celelalte zise eliberări sînt relative și vor avea un rost numai dacă vor fi stăpînite de această autentică eliberare.

Nu se poate dobîndi această eliberare fără un ajutor dumnezeiesc, fapt pentru care s-a întrupat însuși Fiul lui Dumnezeu, El pe bună dreptate s-a numit Mîntuitorul nostru, adică eliberatorul nostru din robia păcatului.

*

Eliberarea adusă de El cere o împreună lucrare și din partea noastră un fericit sinergism.

În actualitate mereu se vorbește de eliberarea țării noastre și a noastră din grele suferințe, suferințe pricinuite tot de marile fărădelegi ale păcatelor unei familii răsfrînte asupra noastră. Deci avem pe viu o experiență a suferințelor păcatelor asupra fiecăruia dintre noi.

La înlăturarea acestor suferințe a contribuit în cea mai mare măsură putere lui Dumnezeu, care a făcut cu noi o adevărată minune. Dar și aici nu a lucrat numai harul dumnezeiesc ci și o fericită împreună lucrare a sufletelor curate ale tinerilor noștri care împreună lucrare a mers pînă la jertfa lor. S-a dovedit încă o dată că numai tinereasca inimă curată e capabilă de jertfă pentru altul.

Vom ști noi să folosim această eliberare dobîndită prin atîtea jertfe? sau ne vom lăsa înrobiți și noi în mrejele păcatelor și atunci vom deveni din nou robi. Dacă Mîntuitorul prin suferințele răstignirii păcatelor noastre ne-a adus Învierea atît de binefăcătoare pentru neamul omenesc, noi să stăm oare nepăsători față de învierea neamului nostru românesc, adusă prin suferințele celor ce s-au jertfit într-o împreună lucrare cu harul dumnezeiesc? Iată o întrebare ce așteaptă o angajare serioasă.

† IOAN CRIȘANUL

„Dar un lucru trebuie" (Lc. 10, 42)

Este binecunoscută relatarea evanghelică despre popasul Domnului în casa prietenilor Săi din Betania: Lazăr, Marta și Maria.

N-a fost săvîrșită cu acea ocazie nici o minune și nici altceva mai aparte nu s-a întîmplat și cu toate acestea respectiva pericopă evanghelică din Lc. 10, 38—42 a devenit tema unei interesante reprezentări iconografice.

Ceea ce constituie nota definitorie a narațiunii este remarca făcută de Mîntuitorul la plîngerea Martei că a fost lăsată să se ostenească singură pentru a-L sluji pe oaspete, pe cînd sora ei stă și ascultă cuvintele Lui. „Marto, Marto — răspunde Domnul — te îngrijești și pentru multe te silești, *dar un lucru trebuie* ..."

Lucrul la care n-a luat aminte Marta este tocmai acela pe care sora ei Maria îl sesizase ca fiind de cea mai mare importanță: să fie cît mai aproape de Domnul și să-I asculte cuvîntul de învățătură.

Ocazia era într-adevăr deosebită și nu era iertat să fie nesocotită. Rămînea desigur timp și pentru împlinirea legilor ospeției, dar acum prioritară trebuia să fie grija pentru dobîndirea celor folositoare sufletului. Mîntuitorul a poposit în casa prietenilor Săi nu atît pentru a primi și a fi slujit ci pentru a dărui și a sluji El.

La acest lucru, despre care Domnul a afirmat că nu poate să lipsească, este imperios necesară să cugetăm și noi, românii, acum cînd, după aproape o jumătate de secol ne-a fost dat să ne putem făuri o viață nouă și demnă, pe măsura aspirațiilor și structurii noastre sufletești. Sîntem un popor creștin de la origine. Morala evanghelică este parte constitutivă a concepției noastre despre viață. În calendar avem înscrise nume de martiri români care și-au jertfit viața pentru credința ortodoxă străbună. Sînt apoi numele celor pe care istoria noastră le așează la loc de înaltă cinstire, tot pentru același fierbinte devotament față de Hristos și sfînta Sa Biserică, precum este cazul cu Constantin Brîncoveanu și fiii săi, decapitați de turci pentru că n-au voit să apostazieze.

În îndelungata și întunecata perioadă a dictaturii s-a acționat, clipă de clipă și în chipul cel mai perfid posibil, pentru a se șterge tocmai această definitorie și adînc întipărită pecete creștină în ființa noastră.

Acum este momentul să acționăm spre a stăvili procesul de înstrăinare a poporului nostru de valorile veșnice ale creștinismului.

Să ne reîntoarcem cu toții degrabă la Dumnezeu și să reînviem tradiția de viață creștinească în care au petrecut și au adormit străbunii.

Acesta este *lucrul care trebuie* și despre care ne atenționează Mîntuitorul. Printr-un alt cuvînt al Său, Domnul ne îndeamnă: „Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă" (Mt. 6, 33).

Într-adevăr, să înțelegem acum cît de nefirească și păgubitoare a fost pentru noi românii politica promovată de vechiul regim de îndrumare a vieții noastre naționale pe făgașul unei ideologii totalitare, potrivnică oricărei credințe și în special creștinismului. Să nu uităm, în aceste momente cruciale că „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar privegheа cel ce o păzește" (Ps. 126, 1).

Pr. prof. *D. Abrudan*

CÎTEVA LĂMURIRI PRIVIND BISERICA ROMÂNEASCĂ

Revoluția de la 22 decembrie 1989 ne-a adus tuturor bucuria firească a izbăvirii din robie și a redeșteptării naționale. Spre regretul nostru, în loc să ne bucurăm din plin de roadele revoluției, unii ierarhi catolici de „rit grec" încearcă să producă o nouă dezbinare sufletească a românilor transilvăneni, cu metode cunoscute din trecut. De trei luni încoace, în presă, la emisiunile TVRL și la radio se aud mereu denigrări la adresa ierarhiei ortodoxe, acuzată că nu și-ar fi făcut datoria în timpul dictaturii și că a „colaborat" cu vechiul regim. În schimb, Biserica unită sau greco-catolică și-a găsit „apologeți" destoinici, în persoana Doamnei Doina Cornea, a Domnului Nicolae Balotă și a altora, care susțin că aceasta Biserică a fost „la datorie", deși nevoită să activeze „în catacombe". O lămurire asupra acestei noțiuni cred că ar fi binevenită, căci se știe că marea masă a clerului și a credincioșilor foști uniți au revenit la Ortodoxie în 1948, iar o parte infimă de preoți și intelectuali au preferat să se roage în biserici romano-catolice. În plus, o serie de ziariști — care nu cunosc lucruri elementare din trecutul Bisericii noastre — prezintă istoria celor 250 de ani de existență a Bisericii unite în culorile cele mai luminoase. Citez doar o celebră replică ce mi s-a dat în paginile ziarului clujean „Aedvărul în libertate" (nr. 12 din 6 martie 1990, p. 4), în care se scria negru pe alb că numai datorită Bisericii unite s-au realizat — pe lîngă „Școala ardeleană", — revoluția din 1848, Memorandumul din 1892 și chiar unirea statală din 1918! („Oameni de vază greco-catolici, politicieni români de anvergură în imperiul austro-ungar au inițiat, organizat și înfăptuit Marea Unire din 1918"!).

Recunoaștem aportul deosebit al episcopului Inochentie Micu în lupta de emanciparea politico-socială a românilor transilvăneni, aportul cărturarilor uniți la promovarea istoriografiei și a lingvisticii românești, la afirmarea conștiinței de unitate națională, la dezvoltarea învățămîntului elementar și mediu românesc, ca și rolul unor ierarhi, preoți și mireni în momentele de seamă din istoria poporului român pomenite mai sus. Dar a pune totul în seama Bisericii unite, ca și cînd ortodocșii majoritari nici n-ar fi existat, depășește limitele bunului simț.

Autorul aceluiași articol susține că numai Biserica unită „prin episcopul patriot Iuliu Hossu (devenit — în detenția comunistă — primul cardinal român în Biserica Romei) a stat pavăză împotriva impilării horthyste, ocrotind pe toți asupriții, indiferent de neam, credință și crez politic". Probabil autorul nu știa că și episcopul Nicolae Colan de la Cluj a rămas alături de credincioșii săi în toată perioada ocupației horthyste, că a fost chemat la recrutare ca un simplu cetățean, că i s-au spart geamurile reședinței și a fost expus la fel de fel de umilințe?!

Autorii atîtor articole denigratoare la adresa Ortodoxiei trec însă sub tăcere modul în care s-a ajuns la unirea cu Biserica Romei, prin călugări iezuiți maghiari sprijiniți de Curtea imperială din Viena și mai ales prin generalul de tristă amintire Nicolae Adolf von Bukow, trimisul împărătesei Maria Tereza, considerat de istoricul Silviu Dragomir ca adevăratul întemeietor al Bisericii unite. Uită să prezinte suferințele pe care le-au îndurat înaintașii noștri acum mai bine de două veacuri, dacă se împotriveau unirii; uită pe martirii: ierom. Visarion Sarai, credinciosul Oprea Miclăuș din Sălițe și preotul Moise Măcinic din Sibiel, morți în închisoarea de la Kufstein, pe preotul Ioan din Galeș, mort la Graz, după 24 de ani de detenție, și atîția tineri și bătrîni, bărbați și femei, preoți și credincioși închiși, bătuți, maltratați, alungați din sate și case lor numai pentru că erau ortodocși; uită cele aproape 200 de schituri și mănăstiri ortodoxe distruse cu tunurile sau incendiate din ordinul aceluiași Bukow.

În schimb, în multe articole de ziar și chiar la emisiunile TVRL se pomenește de cei 12 episcopi martiri, de „sutele de preoți și miile de credincioși uniți care au umplut închisorile și lagărele de muncă forțată, începînd din 1948, numai pentru că erau greco-catolici", după cum se arată în același număr al ziarului clujean, dar și în alte periodice. Nu se precizează, însă, care au fost cei 12 episcopi „martiri", căci e lucru știut că în 1948 Biserica unită avea numai șase episcopi, iar calendarul de perete 1990, editat de Biserica unită, prezintă chipurile a *nouă* episcopi. De unde, atunci, cifra „apostolică" de 12 episcopi, cu precizarea că printre ei nu s-a găsit nici un „trădător", așa cum s-a întîmplat cu unul dintre apostolii?! După cîte știm, au murit în închisori numai patru episcopi: Vasile Aftenie, Ioan Suciu, Valeriu Traian Frențiu și Alexandru Rusu.

Am dori să lămurim încă un lucru. În afară de episcopii, preoții și credincioșii greco-catolici, au fost închiși sute de preoți și zeci de mii de credincioși ortodocși. Aceștia pentru ce au fost închiși? Pentru că erau ortodocși? De ce nu sînt sinceri autorii articolelor respective și să spună că toți erau închiși pe considerente de ordin politic — este adevărat, de cele mai multe ori imaginare, — fără să se țină seama de confesiune?! Ce e mai trist: Biserica ortodoxă este acuzată că „s-a pretat" la condamnarea acestor ierarhi, după cum declară mitropolitul Alexandru Todea într-un interviu publicat recent. Oare autorii articolelor respective — din care unii sînt intelectuali cunoscuți — nu știu că au fost aruncați în temnițele comuniste și teologi ortodocși de prestigiu, ca profesorii Dumitru Stăniloae, Teodor Popescu, Ilarion Felea, Liviu Galaction Munteanu (ultimii doi morți în închisoare) sau arhimandriții Benedict Ghiuș, Sofian Boghiu, Haralambie Vasilache, Valeriu Anania (pe atunci ierodiacon) și atîția alții. Numai în orașul Sibiu locuiesc azi peste 10 preoți — în frunte cu mitropolitul Antonie — care au cunoscut închisorile comuniste (doi dintre ei cu peste 20 de ani detenție (!). Nu le spun nimic aceste lucruri celor care încearcă cu orice preț să denigreze Ortodoxia? Pentru o deplină clarificare a lucrurilor, doresc să informez pe toți cei interesați că s-a inițiat alcătuirea unui volum cu date despre toți preoții *români* care au suferit în închisorile comuniste. De asemenea, se intenționează publicarea unei lucrări care să prezinte detaliat toată gama suferințelor de ordin bisericesc și național pe care le-a adus neamului nostru întreg „unirea" cu Biserica Romei din 1698—1701.

*

Recent, Vaticanul a numit șase episcopi catolici de rit latin și cinci de „rit grec" (oriental) în România, natural fără consultarea autorităților noastre de stat și cu anunțarea numai cu 24 de ore înaintea publicării lor. La protestul Ministerului Cultelor, Vaticanul a răspuns cu cinismul obișnuit: „Recentele numiri... se bazează pe faptul că dreptul canonic adoptat acum trei ani de Conciliul Vaticanului prevede o asemenea practică de numire, fără a fi consultate autoritățile din statele respective". În continuare, sînt date alte cazuri de asemenea numiri (Köln, Minsk), care „au iscat unele fricțiuni", iar recent „s-a procedat în aceeași manieră" în Polonia, Ungaria și Cehoslovacia care „au fost anunțate *din curtoazie* (subl. ns.) cu cîteva ore înainte ca numirile să fie publicate" (ziarul *Adevărul* din 25 martie 1990, p. 3). Cu alte cuvinte, Vaticanul se consideră și acum — ca și în Evul Mediu — un suprastat, cu drept de imixtiune în treburile altor state!

În lunile ianuarie—martie a.c. au avut loc cinci hirotoniri de episcopi-vicari ortodocși, dar hirotonia acestora s-a făcut în mod festiv, în catedralele episcopale respective, cu citirea decretului de recunoaștere în post, semnat de Dl. Ion Iliescu, citit de Ministrul Cultelor Nicolae Stoicescu și publicat în Monitorul oficial. Adică, Biserica ortodoxă, care constituie Biserica majorității covîrșitoare a statului, Biserica neamului românesc, recunoaște autoritatea de stat, iar Vaticanul o ignoră complet, deși numărul credincioșilor săi este foarte redus în raport cu al ortodocșilor! Considerăm acest act *ca o adevărată sfidare la adresa statului român și a Bisericii Ortodoxe strămoșești!*

Au fost numiți și cinci episcopi catolici de rit grec (uniți). Pentru cine? Pentru că marea masă a credincioșilor care pînă în 1948 au fost uniți, nu mai vor să știe de unirea cu Roma, ci doresc să rămînă ortodocși, așa cum a fost întreg neamul românesc pînă la 1701, nu mai doresc să existe „granițe în sufletele noastre", cum spunea mitropolitul Nicolae Bălan într-o cuvîntare rostită în Senatul României în 1928.

Cine sînt noii episcopi? Nu-i cunoaștem. Drept aceea, am dori să întrebăm pe părintele „mitropolit" Alexandru Todea și pe toți ceilalți episcopi uniți, cine i-a hirotonit și cînd? În ce rit au fost hirotoniți, în cel „latin" sau cel „oriental"? Prelații hirotonisitori erau români sau străini? După informațiile pe care le avem, cei din urmă erau toți de rit latin, deci romano-catolici. Este bine ca credincioșii noștri să știe aceste lucruri!

Este bine să fie cunoscută și atitudinea acestor ierarhi față de Ortodoxie. Părintele „mitropolit" Alexandru Todea într-o telgramă adresată ministerului Cultelor Nicolae Stoicescu, îl acuza că „împreună cu domnul Gelu Voican Voiculescu v-ați pus în slujba unei Biserici trădătoare de neam în momentele grele ale istoriei" (ziarul *Dimineața*, din 24 februarie). Cred că orice comentariu este de prisos. Deci Biserica Ortodoxă, considerată de Mihai Eminescu „mama neamului românesc", este socotită de un mitropolit român „trădătoare de neam", lucru pe care nu și l-au permis nici conducătorii comuniști de pînă mai ieri.

Același mitropolit, într-un interviu acordat ziarului *Dimineața* din Sibiu (nr. 65 din 20 martie 1990) în legătură cu lăcașurile de cult foste greco-catolice, declara că „de peste 40 de ani sînt obligat să mă lupt „contra românilor". Iar în continuare declara *„Nu cerem credincioși*, dar ne cerem lăcașurile de cult, care de drept ne aparțin. Dacă cineva vine la aceste lăcașuri e bine, dacă nu, nu; vom ști noi ce să facem cu ele, cui să le dăm în folosință". Cu alte cuvinte, părintele mitropolit dorește o reîntoarcere la practicile generalului N. A. von Bukow, care, în anii 1761—1762, a atribuit arbitrar 515 biserici ortodoxe uniților, chiar și în parohii cu un număr infim de credincioși (de pildă, Topîrcea — Sibiu, cu 3 preoți și 9 familii, iar cele 226 familii ortodoxe au rămas fără biserică). Prin abuz și forță au ajuns atunci unite și ctitoriile brîncovenești de la Făgăraș și Ocna Sibiului sau mănăstirea Prislop, biserica cnezială de la Densuș și atîtea altele.

Se pare că ierarhii de „rit grec" nu vor să țină seama de un lucru elementar: că de 42 de ani încoace marea masă a credincioșilor nici n-a auzit de uniație; nu vor să țină seama de faptul că cei 4 sau 5 preoți ortodocși care au declarat recent că trec la Biserica unită n-au fost urmați nici de proprii lor credincioși, ci dimpotrivă, li s-a cerut să părăsească parohiile respective! Cu alte cuvinte, pe ierarhii uniți îi interesează numai bunurile materiale, iar ortodocșii să rămînă fără bisericile construite de moșii și strămoșii lor, întreținute de ei înșiși, cu grele sacrificii în cei 45 de ani de dictatură. De fapt, este un lucru cunoscut că Biserica unită are destule capele în case particulare, suficiente pentru puținii credincioși pe care îi are.

Într-un interviu mai vechi al mitropolitului Alexandru Todea, publicat în revista *Flacăra*, din ianuarie a.c., se menționa că Biserica unită are azi 500 de preoți. Unii din ei sînt preoți septuagenari sau octogenari, hirotoniți înainte de 1948, iar despre alții se spune că au fost hirotoniți „în clandestinitate" și chiar „în închisoare". Am fi bucuroși să aflăm cum se puteau săvîrși hirotonii de preoți în închisorile comuniste?! Despre unii din preoții de azi știm că în perioada dictaturii au îndeplinit funcții de contabili, profesori și altele. Dar ce ne surprinde este faptul că printre noii preoți ai Bisericii unite se află și unii care aveau pe vremuri „carnete roșii" de membri p.c.r. Se spune că unul din Sighetu Marmației a fost chiar „secretar de partid". Și atunci, de ce este acuzată Biserica ortodoxă că a colaborat cu vechiul regim?

O altă întrebare care ar cere un răspuns: există atîția preoți, dar oare în afară de puținii intelectuali, mai ales din nordul Transilvaniei, cîți credincioși practicanți mai are Biserica unită? S-au putut convinge înșiși episcopii și preoții uniți care au oficiat în mod ostentativ Sf. Liturghie pe Cîmpia Libertății de la Blaj în ziua de 18 martie a.c., că-n pofida atîtor chemări prin presă — n-au fost de față, după relatările presei, decît aproximativ 5000 de credincioși *din toată Transilvania!* Ziarul *Dimineața* de la Sibiu (în numărul citat) scria că printre ei erau și „credincioși ortodocși dar și liber cugetători". În realitate, unii dintre ortodocșii participanți ne-au informat că n-au fost mai mult de 3000 de oameni; cu toate acestea, postul de radio „Europa liberă" — „bine informat", ca de obicei — anunța că au fost 50.000"! Pe de altă parte, într-un interviu publicat în ziarul *„Românul liber"* (an. VI, nr. 3 din martie 1990, p. 10), condus de Dl. Ion Rațiu, care este unit, Dl. Doru Novacovici făcea precizarea că în România există doar 2000 (două mii) de credincioși uniți. Credem că această cifră nu este departe de adevăr. Acesta este motivul pentru care ierarhii uniți nu mai acceptă înțelegerea — la care inițial a subscris și mitropolitul Alexandru Todea — ca lăcașurile de cult să fie atribuite — ortodocșilor sau uniților — în raport cu numărul credincioșilor. În schimb, în mod ostentativ, în diferite orașe mari fac slujbe „în aer liber", ca să arate, chipurile, că sînt „persecutați" chiar și după 22 decembrie 1989, atît de noile autorități, cît și de Biserica Ortodoxă!

Închei aceste rînduri cu o întrebare sinceră pe care o adresez clerului și credincioșilor Bisericii unite. Astăzi, cînd în Transilvania se pun probleme mult mai grave, de interes național, considerați că trebuie să fie continuate disensiunile și discuțiile inutile între fiii aceluiași neam — mai corect: între fiii aceleiași Biserici românești — pentru primatul papal? Nu este un secret pentru nimeni că în cei 250 de ani de existență a Bisericii unite n-au fost între noi deosebiri de doctrină sau de cult, căci credincioșii n-au știut nici de filioque, nici de purgatoriu, nici de azime. Doar clerul cunoștea o singură deosebire: primatul de jurisdicție al papei asupra întregii creștinătăți. Și atunci, azi, cînd ne-a redat Dumnezeu libertatea mult dorită, să ne întoarcem iar la polemici inutile, la scuze și invective reciproce pentru primatul papal? Rugăm să ni se spună: cu ce au ajutat papii pe români în decursul istoriei? Cu închizitorii din secolele XIV—XV trimiși să nimicească pe „ereticii și schismaticii" din Transilvania sau cu iezuiții din secolul al XVIII-lea trimiși să semene ură, dezbinare între fiii aceluiași neam și chiar între membrii aceleiași familii? Nu e mai cinstit, mai creștinește și mai românește să ne întindem o mînă frățească, să se întîlnească ierarhii uniți cu frații lor ortodocși — lucru pe care cei dintîi îl refuză categoric — și nu cu cei romano-catolici care n-au urmărit niciodată interesele românești, ca să discute sincer, și să se ajungă la unitatea deplină de credință și organizare pe care o așteaptă de la noi un neam întreg?!

A ne diviza din nou — pe motive de credință — e o adevărată trădare a intereselor mari ale poporului nostru.

Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*

Țara

Țara nu e doar un steag,
Ea e rîu și este ram,
Ea e tot ce mi-e mai drag,
Ea e tot ce sînt și am.

Scris pe veci e-n foi de fag
Și în cronici vechi de neam:
Țara nu e doar un steag,
Ea e rîu și este ram,

Ea e-o vatră-ntr-un meleag,
E sfințirea unui hram!
Fără ea aș fi pribeag,
Fără ea nici nu eram!

Țara nu e doar un steag!

George Corbu

1989

SETEA DE LIBERTATE

Sînt unul din zecile de mii de foști deținuți politici care au cunoscut, sub îndelungata tiranie comunistă, viața infernală a lagărelor, închisorilor și Canalului. Mai ales acesta din urmă fusese conceput, la sugestia lui Stalin (după cum a scris Marin Preda în „Delirul"), în scopul exterminării adversarilor politici și mai ales a intelectualității românești.

După ce ani îndelungați am trecut prin diverse închisori și Canal, în anii 1954—55 am fost încarcerat în odioasa închisoare de la Pitești, după teribila „experiență" despre care a scris cutremurător Paul Goma. Aici am fost ținut la celulă, mai mult singur, pentru așa-zise „cercetări", fiindcă pînă atunci nu avusesem nici o condamnare. Menționez că în tot acest timp, de aproape un an și jumătate, n-am fost scos afară la ceea ce se numea „plimbare" nici măcar o zi. Aveam ca spațiu de mișcare circa doi pași și jumătate, în care căutam să fac toate mișcările posibile, ca să nu mă anchilozez. După un an și ceva mi s-a astupat și fereastra, cu excepția unei mici porțiuni în partea superioară, așa încît nu mai puteam vedea decît un petecuț de cer. Bineînțeles, nici vorbă de vreo legătură cu familia sau cu lumea din afară.

Ceea ce m-a salvat ca om, în această cumplit de grea situație, a fost în primul rînd credința nestrămutată în Dumnezeu care nu m-a părăsit nici o clipă; iar, în al doilea rînd, a fost faptul că mintea a lucrat tot timpul prin: rugăciune, meditație, rememorarea în gînd a unor cărți, romane, poezii de diferiți autori clasici, cîntece, romanțe etc., precum și prin însăilarea unor versuri proprii, tot în gînd, în condițiile în care cartea și mijloacele de scris erau absolut excluse. Această din urmă preocupare a mijit involuntar, din nevoia irezistibilă de a-mi exprima față de propria-mi conștiință anumite preocupări și stări sufletești precumpănitoare.

Sentimentul dominant care mă stăpînea în mod firesc era *setea de libertate*. Era o respirație din adîncul sufletului, ceva care-mi angaja în mod dureros întreaga ființă. În acea stare sufletească am căutat să dau expresie — e adevărat, o expresie imperfectă — unei aspirații atît de înalte, în versurile care urmează, versuri care prin repetare mi s-au întipărit puternic în conștiință, așa încît le-am putut reconstitui cu ușurință la cîtva timp după ce am fost eliberat.

LIBERTATE

Din vitrege ziduri cu porți zăvorite
Ce-ascund a durerii cetate,
Din cușca flămîndă ce viața-mi înghite
Pe tine te strig, Libertate!

Cînd zornăie lanțuri sub boltele sumbre
Și-amarnic tînjesc împilate
Sărmanele trupuri rămase doar umbre,
Mă-ntreb: unde ești, Libertate?

Și-atuncia cînd doruri și sfinte aleanuri
Sînt cinic într-una scuipate,
Cu brațele-ntinse spre-a tale limanuri
Te chem răzvrătit, Libertate!

Se-ntinde pe plaiuri mănoase urgia
Și țara în chinuri se zbate,
Se stinge la vetre și-n ochi bucuria
Și tot nu mai vii, Libertate!

Vieți fără număr, în vremuri întoarse,
Se frîng în zidiri blestemate
Și toți osîndiții, cu buzele arse,
Te cheamă mereu, Libertate!

Te-așteaptă neveste, și inimi de mamă,
Și pruncii, și gloate-njugate;
Pe tine și morții din groapă te cheamă
Să vii mai degrab, Libertate!

Ion Apostol
fost deținut politic

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 138 Sibiu, 1 mai 1990 Nr. 17—18

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

DUMNEZEU ESTE LUMINĂ

În pericopa evanghelică de la Ioan, cap. 1, 18 ş.u. care s-a citit a doua zi de Paşti, la Sfînta Liturghie, se afirmă că „pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată", ceea ce duce la concluzia firească a incognoscibilităţii lui Dumnezeu. De aici şi apofatismul limbajului teologic, adică a modalităţii de a afirma mai degrabă ceea ce nu este Dumnezeu, în fiinţa Sa, decît ceea ce este sau ar putea să fie. Propoziţiile negative despre Dumnezeu sînt cele mai adecvate pentru a exprima profunzimea misterului de nepătruns al existenţei în Sine a lui Dumnezeu.

Cu toate acestea, în chip paradoxal, omul se înfăţişează ca o fiinţă cunoscătoare a tainelor dumnezeieşti şi, în mod expres, a Creatorului său, fapt adeverit şi prin cîntarea de la utrenie: „Dumnezeu este Domnul şi s-a arătat nouă...". Avem redată aici nu o simplă exprimare metaforică ci o afirmare categorică a unui fapt istoric incontestabil. Dumnezeu s-a arătat, într-adevăr, în multe rînduri şi în multe chipuri oamenilor.

Este interesant de reţinut că în majoritatea cazurilor de teofanii consemnate în Sfînta Scriptură, Dumnezeu s-a arătat înconjurat de un nimb de lumină, sau îmbrăcat în lumină ca şi cu o haină, cum spune psalmistul (Ps. 103, 2), uneori manifestîndu-se chiar ca un foc sau o lumină strălucitoare.

Ne aducem aminte astfel de teofania din pustiul Sinai, unde Moise, evreul pribeag, care păştea turmele socrului său Ietro din Madian, a văzut din depărtare un rug ce nu se mistuise, adică un vrej de mure care ardea cu flacără strălucitoare, fără ca planta să piară. Mirat de acest fenomen, viitorul conducător al poporului evreu s-a apropiat şi a auzit un glas care îi poruncea să-şi lepede încălţămintea deoarece locul pe care îl călca era sfînt.

Tot în deşertul Sinai şi în vremea marelui legiuitor al evreilor, s-a întîmplat o altă teofanie, care s-a repetat constant pe tot parcursul călătoriei evreilor spre Ţara făgăduită, după ieşirea lor din Egipt. Din cartea Ieşirii aflăm că în pribegia sa, poporul ales era condus ziua de un nor luminos, iar noaptea de un stîlp de foc. Cînd Israel făcea un popas, instalînd cortul sfînt, deasupra acestuia cobora norul luminos. Evreii numeau această lumină călăuzitoare *„şekina"*, adică slava dumnezeiască, convinşi fiind că ceea ce văd ei este de fapt numai semnul prezenţei Fiinţei dumnezeieşti, care Fiinţă rămîne de-a pururi ascunsă privirilor omeneşti. În Sinea Sa, Dumnezeu este lumină de o strălucire infinită, iar vederea acestei lumini, adică a Esenţei sau Fiinţei dumnezeieşti este imposibilă pentru om. Acesta poate percepe numai slava dumnezeiască sau nimbul de lumină care-L înconjoară pe Dumnezeu. O întîmplare este revelatoare în această privinţă. Ni se relatează că Moise, pe cînd se afla la începutul misiunii sale, copleşit de povara răspunderii ce o avea, date fiind condiţiile cu totul vitrege din deşert (lipsa de apă şi de hrană) a cerut ca Dumnezeu să-i vină în ajutor şi pentru ca el şi tot poporul să fie încredinţat de lucrul acesta, Dumnezeu să-i arate faţa Sa. Răspunsul a fost afirmativ, Domnul spunîndu-i lui Moise că îi va trece pe dinainte toată slava Sa (şekina) şi va rosti numele Său de Iahve, nume pe care i l-a dezvăluit anterior, dar adaugă: „Faţa Mea însă nu vei putea s-o vezi că nu poate vedea omul faţa Mea şi să trăiască" (Ieş. 33, 19—20). Minunea arătării Domnului s-a petrecut aevea, dar în condiţiile arătate mai sus, precum rezultă în continuare din acelaşi text: „Şi iarăşi a zis Domnul către Moise: „Iată aici la Mine un loc: şezi pe stînca aceasta; cînd va trece slava Mea, te voi ascunde în scobitura stîncii şi voi pune mîna Mea peste tine, pînă voi trece; iar cînd voi ridica mîna Mea, tu vei vedea spatele Meu, iar faţa Mea nu o vei vedea" (Ieş. 33, 20—23).

Ceea ce percepe omul, prin urmare în legătură cu Dumnezeu este „spatele" sau acea aureolă care-L înconjoară. Faţa lui Dumnezeu, adică esenţa sau natura dumnezeiască infinită nu poate fi percepută de către om.

Şi în viziunea unor profeţi, Dumnezeu s-a arătat înconjurat de o inefabilă lumină. Este binecunoscută în acest sens relatarea lui Iezechiel despre chemarea sa la profeţie, prilej cu care deschizîndu-i-se cerurile L-a văzut pe Domnul aşezat pe un tron, împresurat de jur împrejur de „un fel de lumină strălucitoare". Copleşit de această vedenie, profetul precizează că „precum este curcubeul ce se află pe cer la vreme de ploaie, aşa era înfăţişarea acelei lumini strălucitoare care-L înconjura. Astfel era chipul slavei Domnului" (Iez. 1, 27—28).

Dar nu numai profeţii ci şi evangheliştii au avut parte de această revelaţie cum că Dumnezeu este lumină. Astfel, Sfîntul Evanghelist Ioan, căruia, prin inspiraţie dumnezeiască, i s-a dat să poată pătrunde taina existenţei din veşnicie a Fiului lui Dumnezeu, îl numeşte pe Acesta „Lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul care vine în lume" (In. 1, 9).

Coborîndu-se din cer spre a ne mîntui de păcat, Fiul lui Dumnezeu întrupat a ţinut ascunsă vederii noastre slava Sa dumnezeiască, mai bine zis strălucirea ei şi aceasta pentru că a venit în lume să slujească şi să pătimească pentru păcatele noastre. Menirea Sa era să fie robul tuturor, iar starea de slavă nu este specifică stării de robie. Cu toate acestea, odată Domnul s-a arătat ucenicilor Săi înconjurat de slava sau lumina dumnezeiască. Lucrul acesta s-a petrecut la schimbarea la faţă pe muntele Tabor, despre care evanghelistul Matei scrie următoarele: „Şi s-a schimbat la faţă înaintea lor (a Apostolilor n.n.) şi a strălucit faţa Lui ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina" (Mt. 17, 2).

Şi la Învierea Domnul ţese din mormînt ca un soare care a risipit cu strălucirea Sa tenebrele iadului. Mormîntul Său este cinstit pînă azi de întreaga creştinătate ca un loc izvoritor de lumină. Evanghelistul Matei descrie momentul Învierii Domnului cu aceste cuvinte: „Şi iată s-a făcut cutremur mare, că îngerul Domnului, coborînd din cer şi venind, a prăvălit piatra şi şedea deasupra ei. Şi înfăţişarea lui era ca fulgerul şi îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Şi de frica lui s-au cutremurat străjerii şi s-au făcut ca morţi" (Mt. 28, 2—3). Lumina dumnezeiască s-a răsfrînt, în această împrejurare, şi asupra îngerului vestitor al Învierii.

Un alt moment în care Dumnezeu a intrat în imanenţă, manifestîndu-se întru strălucirea slavei Sale a fost acela al convertirii lui Saul din Tars, pe drumul Damascului. Iată cum este descrisă această copleşitoare minune în cartea „Faptelor Apostolilor": „Dar pe cînd călătorea el şi se apropia de Damasc, o lumină din cer, ca de fulger, l-a înveluit deodată. Şi căzînd la pămînt, a auzit un glas, zicîndu-i: Saule, Saule, de ce Mă prigoneşti? Iar el a zis: Cine eşti Doamne? Şi Domnul a zis: Eu sînt Iisus pe Care tu îl prigoneşti" (cap. 9, 3—5).

În sfîrşit, o ultimă referire la un fapt similar, cînd le-a fost dat oamenilor să perceapă slava dumnezeiască cea mai presus de fire. Este vorba de evenimentul Pogorîrii Duhului Sfînt, la Cincizecime, cînd Apostolilor, care erau adunaţi în Ierusalim, „li s-au arătat, împărţite, limbi ca de foc şi au şezut pe fiecare dintre ei. Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfînt şi au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi" (F. Ap. 2, 3—4).

Descriind împărăţia veşnică în care vor petrece dreptii după judecata finală, autorul Apocalipsei arată că acolo „noapte nu va mai fi şi nu vor avea trebuinţă de lumina lămpii sau de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu le va fi lor (celor mîntuiţi n.n.) lumină" (cap. 22, 5).

Dat fiind faptul că Dumnezeu ni s-a revelat ca lumină, înseamnă că toţi cei ce cred în El şi îl ascultă ca pe un Tată, pot fi socotiţi fii adoptivi ai Săi şi deci şi fii ai luminii. Comportarea lor trebuie să fie adecvată acestei calităţi pe care o au, umblînd pe calea dreptăţii, mărturisind adevărul şi săvîrşind în permanenţă binele.

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

Pe cînd o mănăstire românească la Sfîntul Munte Athos?

Din cele douăzeci de mănăstiri athonite, trei aparţin negreciIor, şi anume: Sfîntul Pantelimon, Ruşilor, Hilandarul, Sîrbilor, şi Zografu1 Bulgarilor. Recent, Biserica Ortodoxă Georgiană îşi exprima dorinţa de-a reintra în posesia mănăstirii Ivir de la Athos. Şi, într-adevăr, mănăstirea Ivir a fost proprietatea Georgienilor sau Ivirilor la Athos timp îndelungat.

Românii, deşi au ajutat Athosul cu mănăstirile sale mai mult decît toate celelalte popoare ortodoxe în timpul dominaţiei otomane, ei n-au întemeiat, n-au cumpărat şi nici n-au cerut în schimbul ajutoarelor acordate o mănăstire pentru neamul lor. Ajutorul lor era oferit dezinteresat tuturor mănăstirilor athonite, ca de altfel, întregului Orient ortodox.

În secolul al XIX-lea însă, Românii încearcă să revendice dreptul de-a avea şi ei o aşezare monahală proprie la Athos, asemenea celorlalte popoare ortodoxe şi ca unii ce salvaseră existenţa însăşi a mănăstirilor athonite timp de secole. Tot ce au reuşit însă, şi aceasta în urma unor mari străduinţe, a fost doar dobîndirea unui schit românesc la Athos. Biserica schitului românesc, Prodromul, de pe Sfîntul Munte, era sfinţită în anul 1863. Cît priveşte schitul Prodromul, acesta a fost declarat drept comunitate românească abia la 19 iunie 1871. Cîţiva ani mai tîrziu, în 1876, Patriarhul ecumenic Ioachim III recunoştea şi el această stare a lucrurilor.

Minţile luminate şi inimile încălzite de credinţa strămoşilor a unora dintre Români voiau nu doar un schit românesc la Athos ci chiar o mănăstire, îndeosebi după 1878, cînd pămîntul românesc scăpase pentru totdeauna de suzeranitatea otomană şi naţiunea română din cele două Principate devenise liberă. Un Român, cu o astfel de minte luminată şi inimă încălzită, publica în anul 1881 un articol, nesemnat, în revista „Biserica Ortodoxă Română", (V, 1881, nr. 9, p. 623—627), în care cerea Guvernului român să întreprindă tot ce-i stătea în putinţă pentru ca neamul românesc să dobîndească o mănăstire la Athos. Iată, mai exact, ce scria, printre altele, în articolul său intitulat, „Schitul Românu din Muntele Athos": „... iar pe de altă parte se va putea convinge şi onor. Guvernu, că ceea ce ceremu de la el, — dreptul de a avea uă monastire în Sf. Munte, — este uă cerere dréptă, pe care, décă voesce, uşoru va putea să o realizeze" (p. 624). Şi, autorul articolului îşi argumenta astfel pledoaria sa, în continuarea acestuia: „Onoarea Ţărei nóstre cere, ca România să aibă în Sf. Munte uă monastire independentă ca să represinte acolo Biserica nóstra română cu tótă demnitatea cuvenită. Demnitatea nóstră cere să avemu şi noi Românii acolo uă monastire cel putinu ca a Bulgarilor şi a Serbilor, cu locu, cu pădure, cu dreptul de representantu şi cu tóte privilegiele, iar nu unu schitu atârnatu, cu 5 pogóne de pétră, şi espusă la tóte şicanele. Sacrificiele ce au făcutu de atâtea secule Românii acolo şi în totu orientul, ne dau acestu dreptu. Să sperămu că guvernul nostru se va interesa de acéastă chestiune şi va face totu ce cere interesul şi demnitatea ţărei" (p. 627).

Chiar dacă guvernul de atunci, ca şi cele următoare, de altfel, n-au întreprins demersuri eficace în vederea dobîndirii unei mănăstiri româneşti la Athos, glasul acelui binecredincios şi patriot român de la 1881 continuă să interpeleze încă suflarea românească, iar mesajul său rămîne mereu actual. Din fericire, şi în timpurile noastre s-au ridicat voci ale Românilor ce-şi făceau proprie cerinţa dobîndirii unei mănăstiri româneşti la Athos. Aşa de exemplu, în anul 1963, Preotul Profesor Ioan G. Coman şi Preotul Doctor Olimp Căciulă cereau într-un articol, publicat în acelaşi an,: „Să se atribuie deci, neapărat, şi Bisericii Ortodoxe Române una dintre mănănstirile istorice, şi anume una la construirea căreia au contribuit mai mult voievozii şi domnitorii români în trecut" (p. 648). Cei doi teologi de seamă exprimau cele de mai sus în articolul, intitulat, „Sărbătorirea mileniului Sfîntului Munte şi participarea Bisericii Ortodoxe Române la festivităţile comemorative" (1963, iun. 23—24), şi publicat în revista „Biserica Ortodoxă Română" (LXXXI, 1963, nr. 7—8, p. 598—649). De notat că, ambii teologi îşi ridicaseră glasul pentru o mănăstire românească la Athos, la întoarcerea lor de acolo, unde participaseră în calitate de membrii ai delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române, la festivităţile comemorative ale mileniului Sfîntului Munte.

Cerinţa destoinicilor noştri înaintaşi rămîne actuală şi astăzi, motiv pentru care subscriem, pe deplin, la aceasta. Şi, la care, fireşte, subscrie orice Român ce-şi iubeşte Biserica şi neamul.

Fie, ca măcar la sărbătorirea a două mii de ani de la pătrunderea Creştinismului pe pămîntul strămoşilor — festivităţi ce sperăm să aibă loc la plinirea vremii —, neamul românesc şi Biserica sa Ortodoxă să dispună de o mănăstire pe pămîntul Athosului cel sfinţit şi de rugile şi nevoinţele atîtor fii ai acesteia de-a lungul secolelor. Amin!

Pr. Dr. *Ioan Dură*

Unele observaţii asupra cărţii „Credinţa adevărată" a lui Iosif Ţon

„Adevărate sînt acestea?" (Fapte 7, 1)

Nouă, oamenilor, ne plac titlurile mai măgulitoare, care ni se adresează personal, denumirile confesiunii din care facem parte, şi din aceeaşi plinătate de sine dăm şi titluri oarecum senzaţionale unor cărţi pe care le editäm, fără să cugetăm într-un adînc de smerenie dacă aceste titluri acoperă în chip autentic şi faptic realitatea cuprinsului cărţii.

Aşa socotim că este şi titlul cărţii „Credinţa adevărată", scrisă de Iosif Ţon.

După citirea cărţii cu titlul de mai sus, te întrebi: oare care e credinţa cea adevărată? Cea prezentată de autor, cea a lui Cornilescu, cea a lui Tudor Popescu, sau a lui Iosif Trifa? Căci nici unul dintre aceştia nu împărtăşeşte credinţa celuilalt, sau, altfel spus, nu mărturisesc aceeaşi credinţă.

Autorul laudă mult pe cei care au descoperit Sfînta Scriptură. Oare Sfînta Scriptură e de azi sau de ieri? Oare ea n-a fost hrana sufletească a atîtor oameni şi popoare? Oare în limba noastră românească primele traduceri nu au fost pericope din Sf. Scriptură, şi apoi Noul Testament de la Bălgrad şi Biblia de la Bucureşti? Sau cine a păstrat Sfînta Carte pînă la apariţia cultelor neoprotestante şi a ocrotit-o de scrierile apocrife, dacă nu Biserica?

Şi azi milioane de oameni citesc această sfîntă carte şi nu poţi să nu te întrebi cum se poate că deşi toţi citesc aceeaşi Carte, totuşi nu împărtăşesc toţi aceeaşi credinţă? Numărul cultelor religioase bazate pe aceeaşi Scriptură a trecut de mult de 6.000 şi nici chiar O.N.U. nu mai are, din cauza numărului lor, o evidenţă clară a acestor divizări, apărute mai ales în vremea din urmă, după traducerea Sfintei Scripturi în limbile popoarelor.

Cum se explică acest fapt? După judecata sănătoasă, ar trebui ca toţi cei care se bazează pe aceeaşi carte să aibă aceeaşi „credinţă adevărată", exceptînd, firește în cazul de faţă, Biserica ortodoxă şi cea romano-catolică, care, pe lîngă Sfînta Scriptură acceptă şi Sfînta Tradiţie.

O paranteză. Prima Evanghelie s-a scris la anul 44, deci la 11 ani după înălţarea Domnului. Deci între anii 33—44 s-a propovăduit fără textul scris al Noului Testament, ceea ce înseamnă că mai întîi a fost Sfînta Tradiţie şi apoi s-a fixat în scris Testamentul cel Nou. Înţelegem din aceasta că Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie au aceeaşi valoare şi însemnătate pentru credinţa noastră. În acelaşi timp, Sf. Tradiţie ne este ajutătoare a interpretării autentice a textelor Sfintei Scripturi, după tălmăcirile date de Sf. Părinţi.

Unde este atunci cauza acestor împărţiri? Nici într-un caz în Sf. Scriptură, al cărei cuvînt este inspirat de Dumnezeu, precum spune Sf. Ap. Pavel: „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu" (II Tim. 3, 16).

Cauza se cade a o căuta în lumea gîndurilor şi simţămintelor persoanei umane, care modifică textul sfînt intrat în această împărăţie de gînduri şi simţiri uneori atît de străine de realitatea Adevărului. Aşa s-a ajuns la „cîte capete, atîtea păreri". Vai nouă!

De reţinut şi faptul că pe baza acestor interpretări greşite a textelor Sf. Scripturi s-a ajuns uneori la adevărate războaie şi nenumărate vărsări de sînge, mai ales în urma Reformei lui Martin Luther (vezi cartea lui Georges Blond, Furioşii Domnului).

Cum ne explicăm aceasta? Este datorită faptului că Sf. Scriptură e cea mai grea carte din lume, fiind o carte inspirată de Dumnezeu, iar noi interpretăm fiecare după patimile noastre.

Ce bine ar fi dacă pretenţia de a interpreta ar fi mai mică decît dorul de a ne îndrepta duhovniceşte! Sf. Apostol Iacov zice: „Nu vă faceţi voi mulţi învăţători, fraţii mei, ştiind că noi mai mare osîndă vom lua" (Iacov 3, 1). Iar Sf. Ap. Petru de asemenea: „Precum v-a scris şi iubitul nostru frate Pavel după înţelepciunea dată lui, cum vorbeşte despre acestea în toate epistolele sale, unde sînt unele lucruri cu anevoie de înţeles, pe care cei neştiutori şi neîntăriţi le răstălmăcesc, ca şi pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare (II Petru 3, 15—17 ş.u.).

Deci cine o interpretează mai adevărat? Răspundem: Cei ce se apropie prin viaţa lor moral-duhovnicească de viaţa moral-duhovnicească a celor ce au scris-o, inspiraţi fiind de Duhul Sfînt adică Sfinţii Părinţi.

Spre exemplu, Sf. Ioan Gură de Aur citea de trei ori pe săptămînă Noul Testament, afară de Apocalipsă. Te uimeşte abundenţa scripturistică a acestor texte. Or, dacă noi nu cunoaştem modalitatea lor de interpretare, bazată pe o adîncă trăire, avem convingerea fermă că ne înstrăinăm de tîlcuirea şi propovăduirea adevărată a Sf. Scripturi şi a credinţei dreptmăritoare. Cine a practicat ca ei învăţăturile Sfintei Scripturi, mari postitori, mari rugători, neîntrecuţi miluitori, mari făcători de minuni, de la Sf. Arhidiacon Ştefan şi pînă la Sf. Ioan Iacob din zilele noastre, al cărui trup neputrezit îl poate vedea oricine merge la Ierusalim, fiind îmbrăcat cu veşmintele cu care a fost înmormîntat acum vrea 30 de ani? Cum se poate compara orice predicator, — cu un Sf. Părinte al Bisericii în ceea ce priveşte viaţa morală şi înţelegerea textului Sfintei Scripturi?

Socotim că dacă am accepta exegezele scripturistice ale Sf. Părinţi, nu ar mai fi atîtea interpretări eronate şi despărţiri confesionale.

Cîteva citate ne sînt edificatoare despre felul cum aceştia înţelegeau ajungerea la o interpretare autentică. „Să căutăm cele aflătoare în Scripturi, zice Petru Damaschinul, cu osteneală şi smerenie şi cu sfatul celor încercaţi, căutînd să le aflăm mai degrabă cu fapta decît cu cuvîntul" (Filocalia, vol. V, p. 168). Sf. Ioan Gură de Aur, ori de cîte ori se pregătea să citească Biblia, se ruga: „Doamne Iisuse Hristoase, deschide-mi ochii inimii mele ca să înţeleg şi să plinesc voia Ta" (după Evdochimov,

(Continuare în pag. a 2-a)

MORMÎNT FĂRĂ CRUCE

FILE DE JURNAL SUB TENEBRE

Ca să răsfoiesc aceste file şi să dau la lumina tiparului cîteva din ele, am avut de înfruntat o luptă interioară, între trei comandamente:

În primul rînd, *calitatea de jertfă*, în care m-am silit să-mi menţin umila-mi suferinţă de: 15 ani, 2 luni şi 8 zile, în temniţele din: Sibiu şi Aiud, în domiciliul obligatoriu de pe Bărăgan, urmat, fără întrerupere, de lagărele de muncă: Noua Culme — Constanţa — şi Periprava.

Înţeleg prin: *calitatea de jertfă* poziţia sufletească: de a nu avea nici în gînd şi nici în inimă, nici un gînd şi nici un sentiment de nemulţumire, de răzbunare, sau de învinuire faţă de Dumnezeu — „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai lăsat? — şi faţă de oameni, care ţi-au cauzat şi ţi-au produs suferinţa; apoi, de a nu aştepta şi de a nu pretinde nici o recompensă, nici un avantaj şi nici o laudă, de la nimeni. Orice gînd, sau atitudine, împotriva celor de mai sus, le-am socotit o profanare şi o cădere, din poziţia de jertfă a suferinţei. Şi aceasta cu atît mai mult acum, cînd sînt conştient, că numai Dumnezeu mi-a ajutat să-mi apăr, ca pe cel mai scump giuvaer, calitatea de jertfă a suferinţei mele.

În faţa acestui comandament, care cuprinde în sine şi faptul, de a nu etala, de a nu expune cunoştinţii publice umila-ţi suferinţă, s-a ridicat, odată: *conştiinţa datoriei*, de a vorbi, în locul şi despre cei mulţi care au „rămas sub zidurile Troiei", care „nu mai sunt", dar a căror suferinţă a fost împletită cu a ta; în al doilea rînd: *obiectivitatea istoriei*, care impune, pe măsura unui imperativ categoric, datoria de a vorbi, de a pune în lumină concretizarea în fapt a cutării sau cutărei ideologii.

Potrivit acestor două comandamente, *tăcerea* a început să-mi apară ca o dezertare, ca o lăşitate, ca un inconştient egoism, ca o sustragere de la o datorie a tuturor care, bine înţeles, au cît de puţin capacitatea şi darul: *de a scrie*.

Din această perspectivă, a scrie despre suferinţa ta şi a tuturor, nu dăunează cu nimic calităţii de jertfă a suferinţei, dimpotrivă, o proclamă. Să scrii cu ţinuta sufletească, fără nici un interes personal, cu care au scris Sf. Evanghelişti despre Crucea Domnului Hristos.

În această lumină, totuşi cu multă sfială, încerc să transcriu, în cele ce urmează, o primă filă, din cele care ar mai putea urma, înfăţişînd viaţa, sub tenebrele de mormînt, în toată autenticitatea ei.

Era 7 iulie 1948. Mă întorceam din satul Paloş, jud. Braşov — satul de origine al soţiei mele — trecînd şi prin satul meu natal, Alma jud. Sibiu. La gara Copşa Mică, unde trebuia să schimb trenul spre Sibiu, am fost aşteptat şi sechestrat de oamenii securităţii din Sibiu, care aveau să mă escorteze pînă la capătul drumului.

Conştient de situaţie, mă obseda în tren, pe toată distanţa pînă la Sibiu, grija: cum s-o fac pe soţia, care ştiam că mă aşteaptă la gară, să-şi dea seama de situaţie şi să se depărteze de mine. N-a fost chip, în speranţa, că m-ar putea scăpa, s-a ţinut după mine şi cei care mă escortau. Urmarea a fost, că în loc să ajungem acasă, unde ne aşteptau cei trei copii ai noştri, am intrat amîndoi, puţin după miezul nopţii, pe poarta casei de cazna a Securităţii din Sibiu.

Pe soţie au introdus-o într-o cameră cu cîteva necunoscute, de unde, a doua zi, au transferat-o la penitenciar. Ar fi ţinut-o, ca şi pe celelalte, fără termen, dacă nu le-ar fi spus, că era în stare binecuvîntată. Pe acest motiv au pus-o în libertate.

În ce mă priveşte, fără nici o întrebare din partea celor care m-au luat în primire şi fără nici un răspuns la întrebările mele, m-au aruncat într-o groată întunecată. Nici scaun, nici pat, nici masă, dădea impresia, că nu avea nici pereţi, pur şi simplu, o mică peşteră, cu apă pe jos şi cîteva scînduri, pe care să te aşezi, fără să te uzi cu totul. Şi nimeni altul, decît eu singur, cu gîndul, cu grija şi cu spaima pentru soţia arestată şi pentru copiii, care ne aşteptau acasă.

(Continuare în pag. a 2-a)

PROFESORUL NICOLAE LUNGU – NONAGENAR

În 2 martie 1990, profesorul și compozitorul Nicolae Lungu a împlinit venerabila vîrstă de 90 ani în aproape deplină sănătate. Dacă este adevărat ce spun muzicologii că muzica, între multele daruri pe care le are, îi are și pe acela de a susține îndelunga viețuire celor care o practică cu disciplina respectivă, în viața și activitatea maestrului Nicolae Lungu acest adevăr se confirmă pe deplin. Personalitate complexă muzicală, profesor-pedagog inegalabil, compozitor deosebit de prolific, dirijor deosebit de exigent, teoretician muzical, Nicolae Lungu înscrise în letopisețul muzicii românești o pagină de glorie netrecătoare, realizată cu trudă și disciplină și în final, încununată de recunoștința unanimă a tuturor celor care l-au cunoscut și iubit, în țară cît și peste hotare. De aceea, nu e de mirare că dintre toți muzicienii noștri de astăzi, dînsul a fost de cele mai multe ori omagiat cu sinceritate și recunoștință, la popasuri aniversare (aproape din 5 în 5 ani, începînd cu anul 1960 încoace), recunoscîndui-se merite unice, deosebite în viața muzicală românească (laică și bisericească deopotrivă). Făurindu-și personalitatea sa artistică sub ipostazele de dascăl, compozitor, dirijor și teoretician muzical, crezul său artistic, ființa sa în întregime și-a dăruit-o muzicii corale, armonizării melodiilor populare și muzicii bisericești tradiționale. „Am iubit poporul și cîntecele lui pe care m-am străduit să le armonizez, păstrîndu-le cu evlavie duhul lor nealterat așa cum mi-au sunat mie încă din copilăria mea", spunea cîndva maestrul Nicolae Lungu.

Petrecîndu-și copilăria într-un mediu sătesc oltenesc cu un bogat folclor, și într-o familie de agricultori cu mulți copii (9) în care muzica era la ea acasă, sufletul său a vibrat nestingherit și plin de vigoare la frumoasele melodii populare oltenești, pe care mai tîrziu le-a cules și le-a armonizat cu o neîntrecută măestrie. Cine n-a auzit de „Alunelul oltenesc", de „Cîntec de leagăn" cu ritm dublu, de „Alei codrule firtate" adevărată frescă sonoră a freamătului pădurii, de suava și idilica cîntare „Maria neichii Marie", ori „Hora cu strigături", pastelul „Tîrziu în toamnă", cele „Cinci cîntece oltenești" armonizate pentru voce și pian, ori de „Suitele corale de cîntece haiducești" ș.a. apreciate de toți muzicienii de frunte din țara noastră.

Ca elev la Seminarul Central și Facultatea de Teologie din București, Nicolae Lungu a deprins ca puțini alții, duhul slujbei ortodoxe și farmecul neîntrecut al cîntărilor bisericești psaltice pe care mai apoi, le-a și armonizat dînd Bisericii noastre o operă inegalabilă, „Liturghia psaltică pentru cor mixt" și altele ca ea, apreciate de specialiști ca deschizătoare de drumuri noi în acest domeniu armonic modal bisericesc. În orice caz, meritele deosebite agonisite de maestrul N. Lungu în domeniul armonizării muzicii psaltice strămosești este atît de valoros încît a deschis o nouă epocă în istoria acestei vechi arte bisericești care face frumusețea cultului ortodox. Lucrările din anii mai noi tipărite de Editura Institutului Biblic sub semnătura profesorului N. Lungu și a colaboratorilor săi, dovedesc o dată mai mult activitatea extrem de bogată desfășurată în această direcție.

Participînd de la început la ansambluri corale tot mai renumite fie ca membru activ, fie ca dirijor ori chiar ca întemeietor de Societăți corale cum a fost „România" cu care a dus faima țării și peste hotare, iar din 1948 încoace ca director artistic al Coralei Sf. Patriarhii, prof. Nicolae Lungu s-a afirmat ca un virtuos conducător de cor, concertele sale de muzică populară și religioasă bucurîndu-se totdeauna de aprecierile cele mai elogioase.

Trebuie neapărat menționat că din școala maestrului Lungu au ieșit o serie întreagă de profesori de muzică, artiști de operă și compozitori, zeci de generații de studenți și preoți au în creațiile lor ceva din duhul și dragostea imprimată pentru muzică de iubitul lor profesor. Fără a exagera se poate vorbi chiar de un stil Nicolae Lungu, atît prin armonizarea cîntărilor populare și a celor psaltice modale cît și un stil Nicolae Lungu în arta dirijorală, pedagogică și interpretativă.

Pentru a înțelege mai complet competența și bogăția creației sale muzicale însemnăm aici cîteva date spre știința celor care vor veni după noi.

Nicolae Lungu s-a născut la 2 martie 1900 în comuna Dobridor județul Dolj, din părinți agricultori care au avut 9 copii, el fiind al 4-lea. Școala a început-o în satul natal. În 1911 se înscrie la Seminarul Central din București pe care îl absolvă în 1920. Paralel, din 1914 pînă în 1920, termină și Școala normală de învățători din București. În 1921—27 urmează și absolvă Conservatorul de muzică din București avînd între profesori și pe renumitul D. G. Kiriac deschizătorul de drumuri în armonizarea muzicii noastre populare. Paralel cu Conservatorul frecventează din 1921—25 Facultatea de Teologie din București. În 1929 absolvă examenul de capacitate pentru profesori de muzică „Titu Maiorescu", fiind clasificat întîiul pe țară.

Pe scurt activitatea didactică-pedagogică este următoarea:

— Suplinitor de muzică la Seminarul „Melchisedec Episcopul" și liceul de fete din Ismail, între 1920—1921, asta imediat după terminarea Seminarului Central din București.

— Profesor de muzică la liceul „M. Eminescu" din București, 1927—31, deci imediat după terminarea Facultății și Conservatorului.

— Profesor de muzică la liceul „A. Vlaicu" din Buc. 1931—1940 și concomitent — profesor la Seminarul Pedagogic Universitar „T. Maiorescu" — 1932—1946.

— Inspector general de muzică între anii 1941—1944.

— Profesor de muzică la Colegiu „Sf. Sava" din București 1944—48.

— Profesor la liceul „T. Vladimirescu" din București 1948—1953.

— Conferențiar la catedra de Cîntare Bisericească și Ritual de la Institutul Teologic Universitar din București din 1948—1980.

În acest interval de timp prof. N. Lungu și-a găsit loc și pentru alcătuirea și tipărirea unor lucrări didactice și științifice:

— Manuale de muzică pentru întregul învățămînt secundar, seminarial, normal și comercial, pentru toate cele 7 clase, în colaborare cu prof. Gr. Magiari. Toate la un loc 1012 pagini tipărite.

— Îndrumări metodice pentru predarea muzicii, cu planuri de lecții model 1936 (nepublicat).

— Manual general de muzică pentru învățămîntul teologic seminarial și școlile de Cîntăreți bisericești (în manuscris).

— Gramatica Muzicii psaltice (studiu comparativ) în colaborare, 206 p.

— Cîntări liturgice omofone și Cîntări la cateheze, pe ambele notații suprapuse, în colaborare, 118 p.

— Cîntări la cateheze pe ambele semiografii, 32 p.

— Vecernierul uniformizat, pe ambele notații, 298 p. în colaborare.

— Utrenierul uniformizat, pe ambele notații, 575 p. în colaborare.

— Liturghia psaltică pentru 3 voci egale, litografiată, 80 p. 1956.

— Liturghia psaltică pentru 4 voci mixte, 300 p. 1957.

— Cîntările Sf. Liturghii si Podobiile celor 8 glasuri pe ambele notații, 234 p. 1960.

— Cîntări la Sf. Taine și Ierurgii pe ambele notații 112 p. 1964.

Lista completă a lucrărilor muzicale pe genuri ar putea fi completată cu a) Cîntări corale bisericești; b) Cîntări corale, populare și psaltice; c) Colinde. etc.

Studii și articole de muzicologie bisericească. Am spus că profesorul N. Lungu a fost și teoretician muzical dată fiind larga pregătire intelectuală pe care o avea. Menționăm cîteva din aceste studii: Tehnica recitativului liturgic, în Studii Teologice 1949, nr. 3—4. Este pentru prima dată cînd se pune această latură a muzicii bisericești în literatura noastră muzical-bisericească.

— Folclorul religios muzical, în Studii Teologice 1949 nr. 7—8.

— Cîntarea în comun a poporului în biserică, în St. T. 1951 nr. 1—2.

— Cîntarea în comun ca mijloc de înțelegere a dreptei credințe în B.O.R. 1952 nr. 11—12.

— Cincizeci de ani de la moartea lui Gavriil Muzicescu, în Mitrop. Olteniei, 1954 nr. 1—3.

— Problema transcrierii și uniformizării cîntărilor psaltice în Biserica noastră în St. T. 1956 nr. 3—4.

— Combaterea inovațiilor în recitativul liturgic, în St. T. 1957, 7—8.

Și încă alte recenzii și monografii ale unor muzicieni bisericești ca Gh. Cucu, T. Teodorescu, Paul Constantinescu ș.a.

Și despre profesorul Nicolae Lungu s-a scris mult pînă acum. De exemplu, în Lexiconul „Muzicieni români" din 1970 de Viorel Cosma, Nicolae Lungu este însemnat într-un articol foarte cuprinzător. N. Ursu prof. la Timișoara fostul dirijor al Coralei Mitropoliei din Timișoara a făcut o recenzie elogioasă la cartea „Liturghia psaltică" a lui N. Lungu. De asemenea, și Gh. Șoima, fostul prof. de la Sibiu și dirijorul corului Mitropoliei. A mai scris prof. N. Moldoveanu de la Institutul Teologic din București și alții ca: Gh. Alexe, C. Pavel, M. Georgescu, M. Popescu care la diverse popasuri aniversare i-au prezentat viața și opera sa.

Parcurgînd deci pe scurt viața și activitatea maestrului N. Lungu ne putem da seama de forța creației sale muzicale, de munca fără preget pe care o depunea, de complexitatea și diversitatea activităților ce le-a îndeplinit. Toate acestea ne fac să credem că maestrul Lungu a fost o personalitate muzicală de primă mărime cu care nu te poți întîlni la fiecare pas și că atît noi care l-am cunoscut și i-am sorbit știința muzicii, cît mai ales Biserica noastră și poporul nostru care beneficiază de împlinirile acestui neobosit osîrduitor în aria muzicii noastre bisericești și românești ne putem mîndri că avem asemenea oameni vrednici de cinstea și recunoștința noastră. Dacă mai adăugăm că prof. N. Lungu era un om de omenie rară și de o bunătate și răbdare nemaiîntîlnite vom avea imaginea aproape integrală a figurii sale. Cu drept cuvînt s-a spus că „o viață închinată celei mai frumoase arte este o viață închinată slujirii lui Dumnezeu și oamenilor", o viață fericită a unui om foarte ponderat care, nici nu s-a lăsat îmbătat de multele succese repurtate, dar nici n-a disperat în fața necazurilor. Un vorbitor la cea de-a 70-a aniversare a sa, spunea: „viața cunoaște victorii și biruințe. În victorie adversarul este răpus, în biruință, primul răpus este însuși învingătorul. Victoria duce la trufie, biruința la înălțare. Prețul ei este totdeauna jertfa de sine". În biruințele sale, maestrul N. Lungu și-a jertfit ambițiile mărunte și orgoliile desarte pentru a face că biruie el și opera lui — modestia, bunătatea. Pe unii oameni îi conduce mintea, pe alții simțurile, pe alții sufletul. Prof. N. Lungu a realizat o fericită sinteză a acestora pe dominanta sufletului. Un suflet hrănit de dragostea pentru om care să încălzească judecata, curajul să se supună chibzuinței, avîntul să se lase ademenit numai de chemarea adevărului. Autorul zice mai departe: „Consider că între operele realizate de prof. N. Lungu, OMENIA este opera cea mai valoroasă, fiindcă din ea au izvorît și crescut toate celelalte. În plan muzical însă, deosebita contribuție adusă de Compozitorul N. Lungu se referă mai ales la căutarea și găsirea unor soluții noi în prelucrarea și armonizarea cîntecelor noastre populare si a celor bisericești continuînd și înălțînd mai sus experiența înaintasilor printr-o mulțime de lucruri noi în acest domeniu. Prin creatia sa N. Lungu atinge punctul culminant al solutiilor de armonizare a muzicii noastre.

În limita puterilor noastre dar cu sinceritatea totală și mai ales cu recunostinta ce o purtăm profesorului și maestrului nostru, ne asociem la urările de bine și sănătate ale celorlalți ucenici ai săi cu ocazia acestui popas aniversar dăruit de Dumnezeu celor aleși de El.

Arhid. *Ion Popescu*

MORMÎNT FĂRĂ CRUCE

(Continuare din pag. I-a)

Firește că pleoapele nu s-au închis și ochii au refuzat odihna, pînă ce, pe coridor, s-a luminat de ziuă, în spelunca mea rămînînd tot întunericul.

În sfîrșit, în jur de ora 9, ușa s-a deschis și în patratul ei a apărut, furios și încrîncenat temnicerul.

— Sus la anchetă!

Și l-am urmat, fără să spun un cuvînt, pînă la camera nesfîrșitelor întrebări.

Numele, prenumele, părinții... Ce-ați făcut?... Cu cine ați lucrat?... Spuneți tot!... Că noi știm tot!... etc.... etc.... pînă la cea vizată: Ce-i cu calendarul?

Aici am replicat: Care calendar?

— Vă faceți că nu știți?

— Ba știu atît, că am editat un calendar pe anul: 1948, la Tipografia Veștemeanu, un calendar carte, cu numele: „Credința", cu unele deosebiri față de cel oficial bisericesc. Un calendar care a trecut prin cenzură, unde a suferit și o mică modificare: nu mi s-a aprobat tipărirea pe copertă a portretului Mitropolitului Șaguna, în medalion, sus, pe partea dreaptă.

— Numai atît?

— Și asta s-a remediat, că am umplut medalionul cu un cuvînt al lui Avram Iancu: „Să ia aminte Europa, să știe popoarele civilizate. Noi ne luptăm pentru dreptatea noastră cea asuprită de a veacurilor nedreptate".

— Și numai atît?...

— Ce alta?

— Ai să spui tu! — schimbă furios anchetatorul adresarea.

Și băieții din jur s-au pus în mișcare. Îmi amintesc trei nume, identificate de mine ulterior, dintre cei care au pus întrebările: Moldor, despre care am fost informat, că era din Avrig; Nistor și pantofarul Löprich. Cei mai mulți necunoscuți, fără nume, care și-au luat în primire rolul: *la morișcă*.

Ca încălzire, s-au repezit mai întîi cu cîteva palme și două trei serii de vergi. Poate că au sperat, că ar fi de-ajuns atît, ca să se dezlege „sacul".

Furioși și disperați, că nu le-a ieșit pasența, au trecut la organizarea morișcăi. Aceasta era în raport de greutatea victimei și greutatea mea era la acea vreme destul de apreciabilă. Le-a fost ușor, să-mi pună cătușile la mîini. Mai greu a fost să-mi treacă mîinile încătușate peste genunchi. Și mai greu a fost la băgarea lemnului, între mîinile încătușate și genunchii îndoiți. Băieții erau, însă, experți și în această operație, ca în cîteva minute victima să atîrne, ca mielul la belitoare, între cele două mese, pe care se sprijineau capetele bătului.

— *Ei, ne mai spui ceva, sau îi dăm drumul?...*

La totala mutenie, cu care li s-a răspuns și la semnul discret al lui Moldor, doi dintre cei mai solizi au pus mîna pe capetele bătului și au început să învîrtă. Adică, era învîrtită victima pe băț, de către cei doi, în vreme ce ceilalți loveau pe nimerite cu alte bețe, în cap, tălpi, spate, după cum ajungea fiecare parte a trupului deasupra, în iureșul vîrtejului.

Ca să se odihnească, făceau pauză, atîrnindu-mă între cele două mese. M-am odihnit o clipă și eu și mi-a venit ideea, să provoc eu, din cînd în cînd, oprirea vîrtelniței. Simulam pierderea conștiinței, ceea ce nu le convenea, nu că-i interesa viața omului, dar le era să nu piardă o sursă de informare, fără să fi fost complet stoarsă.

După clipele de odihnă, se relua cursa, iarăși și iarăși, doar doar, pe fila albă, întinsă după fiecare vîrtej, victima învinsă va cere să aștearnă recunoașteri de vini, mai mult sau mai puțin fictive.

În fond, ce le-așI fi putut spune, afară de faptul, că am încercat să dau o pîine neagră copiilor unuia sau altuia dintre cei închiși?... Firește, că interpretarea lor era cu totul alta. Și nu înțelegeam ce voiau să le spun mai mult, în legătură cu calendarul „Credința".

Enigma s-a dezlegat în una din repetatele nopți de cazmă, cînd, dintr-o cameră vecină de anchetă, am auzit glasul unuia dintre tinerii muncitori, care ne-au dat ajutor la vînzarea calendarului".

— Da, popa știa, că o parte din venitul vostru, provenit din vînzare intra la ajutorul unor familii de huligani?

— Noi n-am discutat niciodată cu Părintele în acest sens. Credem că avea conștiința, de a ne ajuta pe noi ca oameni fără de lucru, în acel moment.

Cu aceasta m-am lămurit și mi-am dat seama, că indiferent de declarațiile lor și ale mele, voite sau nevoite, reale sau ireale, nu vom termina cazna pînă nu vom semna tot ce ni s-ar pune în sarcină, în mod prezumtiv și abuziv.

Pe linia acelelași metode, am fost încopciați unui întreg lot, adunat recent în beciurile Securității, pentru a întocmi o organizație județeană de *uneltire*, în care subsemnatul aveam să mă văd printre conducători.

Pentru tot ce ni s-ar fi pus în socoteală, prin alte declarații din lot ne-am lămurit și personal m-am liniștit, la constatarea, prin proprie experiență, că fiecare om are o limită a rezistenței sale fizice și psihice, dincolo de care au făcut toți ceea ce au fost siliți să facă: *au scris ceea ce li s-a cerut sau li s-a dictat*, în speranța, că adevărul se va putea restabili în fața: *Instanței de Judecată*.

Preot ic. stavr. *Zosim Oancea*

Prohodirea prot. stavr. ASACHIE MARCOVICI

Sîmbătă, 21 aprilie 1990 a avut loc în Catedrala mitropolitană din Sibiu prohodirea celui care a fost protopopul stavrofor ASACHIE MARCOVICI.

Prin plecarea dintre noi la venerabila vîrstă de 91 de ani, ne părăsește unul din slujitorii de elită ai altarului, care făcuse parte din pleiada preoților de școală veche în tot ceea ce această școală a fost în stare să ne dea preoți de vocație și ziditori de suflete. După ce i-a fost dat să-și petreacă la mormînt pe soția sa AURELIA, pe singura sa fiică, profesoara Minerva și pe ginerele său Ștefan, senin și împăcat sufletește cu Dumnezeu și cu oamenii părintele Asachie s-a stins din viață lăsîndu-și înscris pînă și cele mai mici amănunte, prin care a vrut să ușureze truda celui care va aminti ceva despre faptele și gîndurile lui.

A văzut lumina zilei în satul Idici de pe Tîrnave la data de 3 august 1899, dintr-o veche familie de preoți. Tatăl său se numea Ieronim iar mama Maria, originară din Sibiu. Unul din străbunii săi, Ioan Marcu, a primit darul preoției de la cunoscutul mitropolit din Carlovițul sîrbesc, Ștefan Stratimirovici (1838), care i-a adaos la nume și terminația sîrbească — vici. Ambii frați ai tatălui său, Radu și Ambrozie, au fost și ei preoți în satele învecinate, Șmig și Curci. Atît școala primară cît și cea secundară precum și școala teologică le-a urmat în Sibiu, unde a avut, între alții, coleg pe viitorul profesor, Sofron Vlad. În 1917 a fost recrutat în armata Austriacă și trimis mai întîi pe frontul sîrbesc și italian, iar anul viitor pe frontul polonez. Întrucît în 1918 a izbucnit și acolo revoluția, tînărul Asachie a putut lua parte la Adunarea de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, iar în februarie 1919 a fost din nou chemat sub arme, de astă dată în armata română, pentru eliberarea Transilvaniei.

În urma căsătoriei cu învățătoarea Aurelia Băcilă din Sibiu, Asachie Marcovici a fost hirotonit în 1924 de către mitropolitul Nicolae Bălan pe seama parohiei Lepindea, unde a păstorit 18 ani. În primii 3 ani a ridicat acolo casă parohială, apoi a reparat Biserica — monument istoric din 1790, iar în calitate de președinte al Comitetului parohial a mărit construcția școlii din comună, zidind și locuință pentru directorul școlii.

În anul 1942 este transferat la parohia Custelnic de unde putea conduce și secretariatul protopopesc din Tîrnăveni, dar a reușit să lase în Custelnic și o casă parohială nouă. În 1948 e numit protopop Tîrnăveni unde a păstorit 20 de ani neîntrerupt, făcîndu-se pentru multe din parohiile acestui protopopiat adevărat părinte. Pentru munca lui, protopopul Asachie a fost apreciat de conducerea bisericească și ridicat la treapta de protopop tsavrofor iar din partea organelor de stat fiind distins cu mai multe decorații. Întrucît în 1968 fiica lor ajunge profesoară în Sibiu, protopopul Asachie și-a cerut pensionarea dar mitropolitul Nicolae Mladin l-a rugat să primească (pentru 3 ani) postul de duhovnic din cadrul Institutului Teologic din Sibiu. Pensionarea s-a făcut în 1972. Din păcate în 1985 familia protopopului Marcovici a fost greu pusă la încercare prin pierderea vrednicei lor fiice Minerva. În scurtă vreme fi decedează și soția. Mîngîierea rămîne de acum numai la Mîntuitorul Hristos și la sfintele slujbe ale Bisericii.

Om de rară înțelepciune, plin de tact cînd era vorba să găsească cea mai potrivită soluție în problemele pastorale, dar mai presus de toate cultivînd evlavia și bunătatea, care constituie cea mai prețioasă cunună a calităților unui preot vrednic, părintele Asachie a cinstit întotdeauna demnitatea preoțească, cîștigînd inimile enoriașilor săi. Amintim în mod deosebit doar două împrejurări, în care insistența și perspicacitatea pastorației sale a putut avea cistig de cauză chiar și atunci cînd nu te-ai mai fi așteptat: readucerea la credința strămoșească în 1945 a comunității Scheilor „bulgari" din comuna Cergăul Mic de lîngă Blaj și obținerea aprobării ca să se termine Biserica rămasă neterminată din Tîrnăveni — uniți, acțiune dusă la îndeplinire de preotul Asachie și de soția lui. Desigur că activitatea răposatului nu s-a mărginit numai la cîmpul realizărilor practice și materiale. În afară de acțiunile de ordin duhovnicesc (servicii divine și predici temeinice, el a lăsat și lucruri scrise, unele din ele publicate în „Telegraful Român", „Tîrnava", „Libertatea", „Universul", „Îndrumător pastoral" precum și „Volumul de predici antisectare" (scriere colectivă). Condeiul său sprinten s-a făcut cunoscut în diferite alte scrieri literare, în versificări apreciabile, rămase în manuscris, unele din ele constituind minunate evocări istorice din trecutul poporului român. Unul dintre preoții prezenți la prohodire, (au fost 6 preoți) a evocat la mormînt faptul că atunci cînd unii dintre studenții teologi rugau pe duhovnic să fie cu înțelegere dacă vor întîrzia cîteva minute la vecernie, acesta nu numai că le aproba cererile, ci scotea el însuși bani din buzunar ca să-și aibă cu ce plăti biletul de tren.

De aceea vrednicia lui preoțească a fost evidențiată pe bună dreptate de către părintele prot. D. Luca, care a prezentat și din partea I. P. S. Antonie mulțumiri pentru munca depusă în cadrul bisericii. Plecarea părintelui Asachie dintre cei vii a fost deplînsă cu toată sinceritatea de către nepotii săi Mihail si Paraschiva, care i-au purtat de grijă în ultimii ani.

Amintirea lui se va păstra cu laudă în inimile tuturor celor care l-au cunoscut. Odihnească-n pace!

Pr. prof. *T. Bodogae*

Unele observații asupra cărții „Credința adevărată" a lui Iosif Țon

(Continuare din pag. I-a)

Les âges de la vie spirituelle de Pères du desert à nos jours, Paris, 1964, p. 207).

O trecere de la un cult la altul care se soldează doar cu unele mici schimbări nu aduce mari plinîri. Trebuie potolite toate patimile ca apoi să se poată urca spre dragostea sinceră față de toți semenii, penetrată de dragostea luminoasă către Dumnezeu.

În această privință, Sf. Vasile cel Mare rămîne un exemplu viu și grăitor. El a adunat în Vasiliada sa, care era un fel de spital ecumenic, păgîni, evrei sau creștini, spre alinarea suferințelor lor trupești și sufletești, sărutîndu-le rănile, ca un semn al dragostei nefățarnice. La moartea lui, spunea un martor ocular (Sf. Grigore de Nazianz), „plîngeau păgînii, plîngeau evreii, plîngeau creștinii și toți într-un glas strigau: a murit părintele nostru".

Cu astfel de exemple, de ordinul miilor de atunci și pînă acum, se mai poate susține (așa cum o face în cartea sa Dl. Țon), că nu este înnoire în Biserica ortodoxă? Dar tinerii care s-au jertfit pentru eliberarea din suferințele cauzate de mîndria și păcatele unei familii dictatoriale, tineri care sînt fii ai Bisericii ortodoxe, n-au devenit un simbol al înnoirii noastre atotcuprinzătoare? Și atunci?...

•

Autorul încearcă să aducă acuza neîntemeiată că în Biserica ortodoxă nu se citește din Biblie.

O teză de doctorat a unui profesor de teologie a identificat peste două sute de citate din Sfînta Scriptură în Sf. Liturghie. La fel, toate cărțile de cult ale Bisericii noastre sînt penetrate de mii de texte scripturistice, atît din Vechiul cît și din Noul Testament.

Un alt exemplu ne oferă slujba Ceasurilor împărătești din Vinerea mare a Patimilor, la care la o singură slujbă se citesc 24 de pericope din Sf. Scriptură. Am întreba: la care cult neoprotestant la un singur serviciu divin se citesc atîtea pericope? Socotim deci că întotdeauna credincioșii Bisericii ortodoxe, chiar și cei care altădată erau neștiutori de carte, nu erau străini de cuvintele și învățăturile Sfintei Scripturi pentru că ei le ascultau în biserică la sfintele slujbe și primeau o dreaptă tîlcuire a lor, potrivit interpretării autentice a Sfinților Părinți.

•

Pastorul Țon vorbește în cartea sa despre Sfintele Taine și despre dogme ca de niște simple rituri care ar împiedica înnoirea Bisericii ortodoxe. Dar oare dogma Sfintei Treimi, de pildă, pentru restabilirea căreia s-au adus în vechime atîtea eforturi și jertfe de către credincioși, poate fi așa de ușor bagatelizată? Dacă învățătura lui Arie cum că Hristos Mîntuitorul n-a fost Dumnezeu în deplinătate nu se restabilea în sinoadele ecumenice, era primejduită chiar mîntuirea noastră, prin transmiterea unei învățături greșite de credință pe care Arie căutase s-o argumenteze chiar cu texte din Sf. Scripturi. Sau jertfele și sîngele vărsat pentru restabilirea adevărului că icoana nu este idol, precum nici heruvimii din templul Vechiului Testament nu erau idoli, au fost jertfe inutile. Să nu fie!

Dar Sfintele Taine, prin care ni se împărtășește harul dumnezeiesc asemenea tinei cu care s-au uns ochii orbului, sînt fără nici un rost? Dar puterea harului preoțesc de a lega și dezlega păcatele este un simplu ceremonial? Exegeza autorului făcută la textele biblice care temeinicesc această putere, Matei 18, 18 și Ioan 20, 22—23, interpretează eronat că a lega înseamnă a da afară din biserică pe cei ce au greșit și a dezlega înseamnă a-i primi din nou, ca pe incestuosul din Corint.

De ce oare cultele neoprotestante, care nu admit preoția specială a Bisericii, nu au nici un sfînt făcător de minuni? Oare nu cumva pentru că le lipsesc Sfintele Taine ale harului, pe care le plinește Preoția cea vestită de Noul Testament, cu episcopi, preoți și diaconi?

Biserica este numită de Sfînta Scriptură „stîlp si temelie a adevărului" (I Tim. 3, 15) și așa a fost considerată în tot trecutul ei zbuciumat și pe care „porțile iadului nu o vor birui" (Matei 16, 18). A denigra această Biserică dreptmăritoare, care a purtat prin veacuri lumina credinței, a vestit cuvîntul adevărului și s-a preaslăvit întru sfinții si martirii ei, de la Sfîntul Ștefan la Ioan Iacob din zilele noastre și la un Constantin Brîncoveanu, ni se pare a fi o afirmație lipsită de o cugetare în smerenie și de dragoste creștină.

Părintele *Ioan*

INSTITUTUL TEOLOGIC UNIVERSITAR SIBIU
Str. 1 Mai nr. 20

Informaţii şi tematica pentru examenul de admitere

Material pentru examenul de preselecţie din cunoştinţe religioase la Institutele Teologice Universitare din cadrul Patriarhiei Române, pentru absolvenţii de liceu

I. ISTORIA BIBLICĂ A VECHIULUI TESTAMENT: Despre Sf. Scriptură (generalităţi). Crearea lumii văzute şi nevăzute (Gen. cap. 1). Despre crearea omului (Gen. cap. 1—2). Paradisul. Căderea oamenilor în păcat. Pedeapsa pentru încălcarea poruncii. Făgăduinţa lui Mesia (Gen. cap. 3). Noe. Potopul. Turnul Babel. Patriarhii Avraam, Isac şi Iacob. Urmaşii lui Iacob. Iosif vîndut de fraţii săi. Robia egipteană. Moise. Ieşirea din robie. Decalogul. Cortul sfînt. David, Solomon. Templul din Ierusalim. Dreptul Iov. Despre profeţii: Isaia, Ieremia. Date generale despre Ţara Sfîntă: aşezarea, graniţele, munţii, apele, localităţi mai importante, provinciile Ţării Sfinte.

Izvoare: Sf. Scriptură; Mica Biblie; Istorii biblice de I. Puşcariu, Sibiu; Istorii biblice de I. Popescu Mălăeşti, Bucureşti.

Catehisme: Catehismul din Sibiu, ortodox, tipărit de I. P. S. Mitropolit Iustin Moisescu, Sibiu 1956 şi la Iaşi 1957. Cartea de învăţătură creştină ortodoxă, tipărită de P. F. Părinte Patriarh Justinian 1952, Bucureşti.

II. ISTORIA BIBLICĂ A NOULUI TESTAMENT: Sf. Ioan Botezătorul (naşterea, activitatea). Buna Vestire. Naşterea Domnului. Botezul Domnului. Predica de pe munte. Parabola semănătorului. Parabola neghinelor şi parabola năvodului. Parabola bogatului nemilostiv şi a săracului Lazăr. Parabola fiului risipitor. Parabola vameşului şi a fariseului. Parabola samarineanului milostiv. Nunta din Cana Galileii. Vindecarea paraliticului din Capernaum. Prima înmulţire a pîinilor. Învierea lui Lazăr. Vindecarea slăbănogului de la scăldătoarea Vitezda. Iisus şi vameşul Zaheu. Intrarea triumfală a Mîntuitorului în Ierusalim. Patimile şi răstignirea Mîntuitorului. Arătările Domnului Celui înviat. Înălţarea Domnului. Alegerea lui Matia. Pogorîrea Sf. Duh. Activitatea Sf. Apostoli la Ierusalim. Martiriul Sf. Arhidiacon Ştefan. Viaţa şi activitatea Sfîntului Apostol Pavel.

Izvoare: Noul Testament, Mica Biblie, Prof. I. Constantinescu, Studiul Noului Testament, Manual pentru Seminariile teologice.

III. ISTORIA BISERICEASCĂ UNIVERSALĂ: Sf. Constantin cel Mare şi încetarea persecuţiilor. Despre cele 7 sinoade ecumenice din 325, 381, 431, 451, 553, 680 şi 787. Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nazianz şi Sf. Ioan Gură de Aur. Sf. Ioan Damaschinul. Dezbinarea Bisericii din 1054. Căderea Constantinopolului sub turci şi urmările ei pentru viaţa Bisericilor Ortodoxe. Reformatorii Martin Luther şi Jean Calvin.

Izvoare: Pr. Prof. I. Mihălcescu, Istoria Bisericii Universale pentru clasele V şi VI Seminarii. Prof. T. M. Popescu, Pr. Prof. T. Bodogae şi Prof. G. Stănescu, Istoria Bisericească Universală, Bucureşti, 1956, vol. I şi II.

IV. LITURGHIA. Cele şapte laude şi numirea lor. Sf. Liturghie, Slujba aducerii jertfei euharistice. Întemeietorul Sf. Liturghii, săvîrşitorul, locul unde se poate săvîrşi. Liturghiile din Biserica Ortodoxă şi părţile lor; timpul în care se săvîrşesc. Forma şi numirea piinii aduse de credincioşi pentru Sf. Liturghie. „Agneţul" şi „Miridele". Rînduiala pe scurt a Proscomidiei, a Liturghiei catehumenilor şi a Liturghiei credincioşilor; explicarea lor. Cea mai importantă parte a liturghiei şi cuvintele prin care se sfinţesc darurile. Împărtăşirea preotului şi a credincioşilor în cadrul Sf. Liturghii. Sf. Taine. Numărul şi numele lor; Săvîrşitorul şi primitorul Tainelor; Locul unde se săvîrşesc. Ierurgiile şi scopul lor; împărţirea lor. Aghiasma şi felurile ei. Ierurgii în legătură cu omul. Pomenirea morţilor. Parastasele. Acatistele şi paraclisele. Serbarea duminicii; Sărbătorile din cadrul anului bisericesc. Postul şi felurile lui. Posturile din Biserica Ortodoxă. Biserica — locaş de închinare; Forma bisericii ortodoxe şi părţile ei. Altarul; Obiectele care se află în Biserică; veşmintele şi împărţirea lor. Cărţile liturgice şi cuprinsul lor. Vasele liturgice şi întrebuinţarea lor. Ziua liturgică, săptămîna liturgică şi anul liturgic. Cele trei cicluri ale anului bisericesc.

Izvoare: Pr. Prof. Ene Braniştе, ş.a. Liturgica teoretică, Manual pentru Seminariile teologice, Bucureşti 1978.

(Continuare în pag. a 4-a)

125 de ani de activitate teologică neîntreruptă la Caransebeş

Împlinirea în 1990 a 125 de ani de activitate teologică neîntreruptă la Caransebeş, nu numai că ne oferă posibilitatea, dar ne şi obligă, să aruncăm chiar şi numai o privire asupra rolului pe care învăţămîntul teologic de aici l-a avut în cadrul activităţii teologice din Biserica Ortodoxă Română, sau de aportul pe care l-a adus sub aspect religios-patriotic, pe plan local.

Deşi învăţămîntul teologic propriuzis a luat naştere şi s-a organizat în Caransebeş odată cu reînfiinţarea în 1865 a Episcopiei de aici, există totuşi indicii sigure că Biserica Ortodoxă Română de pe aceste meleaguri nu a fost lipsită de-a lungul vremii de posibilitatea de a-şi forma mereu slujitori ai Sfintelor Altare.

S-a subliniat pe bună dreptate că, oraşul „Caransebeş reprezintă pentru bănăteni, ceea ce este Braşovul pentru ardeleni". Printre cei care au tradus Palia de la Orăştie în anul 1582, se numără şi Ştefan Herce, „propovăduitorul" din Caransebeş, precum şi Efrem Zăcan, „dascăl de dăscălie" de aici. Nu poate fi trecut cu vederea nici numele eruditului Mihail Halici, corifeu al latinităţii românilor şi autorul primului dicţionar român. În acest context cultural nu putem pune la îndoială faptul că nu s-ar fi aflat la Caransebeş şi o şcoală mănăstirească, pe lîngă mănăstirea de aici, unde îşi avea reşedinţa episcopul. La astfel de şcoli mănăstireşti se pregăteau viitorii cantori, învăţători şi preoţi.

Datorită deselor războaie cu turcii, episcopul Ioan Georgevici mută în anul 1759 Episcopia din Caransebeş, la Vîrşeţ. Nu peste mult timp se va deschide aici Institutul teologic ortodox în limba sîrbă, iar în anul 1822 „stăpînirea cea mai înaltă ocîrmuitoare bine a voit a introduce sistemirizuite şcoli clericeşti pră limbă românească", cum sună documentul vremii, prin care se recunoaste secţia românească a Institutului teologic ortodox din Vîrşeţ. Printre dascălii acestei secţii se numără si Andrei Saguna, Ignatie Vuia, Nicolae Tincu Velea.

După reînfiinţarea Episcopiei Ortodoxe Române din Caransebeş în anul 1865, primul episcop Ioan Popasu, numit de Ştefan Velovan „semănător de aşezăminte culturale, tot atîtea monumente nepieritoare, care sînt o mîndrie naţională şi garanţă pentru un mai bun viitor", reuseşte încă din noiembrie acelaşi an, să mute la Caransebeş secţia românească a Institutului teologic de la Vîrşeţ. În primul an şcoala se deschide cu 12 elevi şi doi profesori: George Pestean, adus de la Vîrşeţ, şi Mihai Velcean, preot în Dognecea, numit la catedră prin concurs. La început şcoala s-a numit „Institut teologic diecezan", avînd cursurile de 2 ani. Apoi cursurile s-au ridicat la durata de 3 ani. În 1876 acelaşi vrednic episcop înfiinţează şi preparandia (pentru învăţători), institutul purtînd de acum numirea de „Institut teologic-pedagogic diecezan", functionînd sub aceiasi conducere pînă în 1924, cînd pedagogia se transformă în şcoala normală de stat. La Institutul teologic diecezan erau primiţi absolvenţi de liceu. În mod excepţional se primeau şi absolvenţi a şase clase gimnaziale (la început chiar şi cu patru clase) pentru parohiile vacante de categorie inferioară, cu conditia ca după absolvirea institutului să-şi termine studiile. Din lipsă de învăţători, pînă la înfiintarea preparandiei, absolventii institutului erau obligaţi să îndeplinească, pînă la ocuparea parohiei, functia de dascăli în diferite localităţi. Deşi erau multe parohii vacante şi numărul elevilor destul de mic, totuşi cei fără vocatie preotească nu erau promovati pentru misiunea preotească. Cît privesc materiile de învătămînt, ele se înmulţesc şi se perfecţionează de-a lungul anilor. Bunăoară, în primul an de învătămînt se preda: Teologia dogmatică, morală, exegetică, polemică, pastorală, Catehetica, Retorica, Metodica, Pedagogia, Istoria bisericească, Cîntarea şi Tipicul, Limba română. Din anul şcolar 1896/1897 se introduce facultativ gimnastica, iar pe parcursul vremii se mai adaugă şi Dreptul canonic, Isagogia, Istoria biblică, Arheologia biblică, Teologia fundamentală, Liturgica, Contabilitatea bisericească, Economia, Stilistica, Literatura română, Igiena, Muzica vocală şi instrumentală. Problema manualelor şcolare şi a cărţilor de cult se rezolvă abia după 1885, cînd se înfiinţează aici tipografia diecezană.

Printre dascălii Institutului teologic diecezan se remarcă Filaret Musta, elev din prima promoţie, devenit directorul institutului şi apoi arhiereu vicar al Episcopiei Caransebeşului. Succesorul lui la direcţiune este bine cunoscutul teolog Iosif Iuliu Olariu, care a „introdus cel dintîi la noi modelul comentariilor ştiinţifice", şi care — după cum declară un biograf al său — „a servit şcoala şi neamul românesc 35 de ani încheiaţi, din care 33 sub asprul şi intolerantul regim ungaresc". Vrednic de reţinut este şi numele celui de al treilea director al institutului, Petru Barbu, cunoscut prin tipărirea manualelor de Catehetică şi religie şcolară. Pentru patriotismul său înflăcărat a fost depus de la catedră în anul 1908 şi este reactivat abia după Marea Unire din 1918. Cel care a continuat şi cimentat pe aceste meleaguri tradiţia muzicii bisericeşti, timp de patru decenii, a fost preotul profesor Gheorghe Petrescu, iar lui Antoniu Seqvens îi revine meritul de a fi cultivat muzica instrumentală, formînd dirijori şi coruri. Nu poate fi trecută cu vederea activitatea desfăşurată la acest institut de profesorul Vasile Loichiţă, timp de 16 ani, precum şi rodnica activitate a preotului profesor Dr. Moise Ienciu, sau a protopopului de mai tîrziu, Andrei Ghidiu, care a scris Monografia oraşului şi a ţinut cu demnitate înălţat steagul românesc, timp de jumătate de veac de asuprire străină.

Sub aspect educativ se cuvine să remarcăm faptul că fiind întemeiat de Biserică, şi desfăsurîndu-şi activitatea sub directa obîăduire a Bisericii, Institutul teologic este legat organic de duhul Bisericii, el avînd menirea de a forma preoti cărora să le insufle năzuinţele spirituale care animau Biserica pe aceste meleaguri, încît studentii care se formau la acest institut îsi dăltuiau personalitatea religios morală, lăsîndu-se pătrunsi şi cultivînd mai departe cele mai frumoase tradiţii bisericeşti şi româneşti, aducîndu-şi în mod real aportul la păstrarea conştiinţei de neam a poporului pe care îl slujeau. Acest fapt este remarcat şi de Nicolae Iorga, care vizitînd în 1921 Institutul teologic-pedagogic diecezan, putea spune: „Mă bucur încă odată la vederea acestor tineri înimosi şi mîndri de neamul lor ce învaţă astăzi în deosebite scoli pe care le ţinea tărănimea noastră din aceste părti supuse străinului şi care mîine vor da o nouă îndreptare, mai sigură şi mai puternică, hotărît românească tuturor puterilor de viaţă ale neamului nostru de aice".

În anul 1924 Adunarea Eparhială din Caransebeş propune ridicarea Institutului de la 3 ani la 4 ani, sub formă de Academie teologică. Lipsa de profesori împiedică însă realizarea acestui deziderat pînă în anul 1927, cînd noua şcoală academică îşi va deschide cursurile de 4 ani, funcţionînd pînă în 1948. O galerie de profesori activînd aici îşi vor înscrie numele cu litere de aur în patrimoniul teologiei româneşti. Operele lor scrise la Caransebeş, rămîn lucrări de referinţă pentru întreaga teologie românească. Iată şi numele lor, care nu mai necesită nici un fel de prezentare: Petru Barbu, Dimitrie Cioloca, Ioan David Zeno Muntean, Gheorghe Cotoşman, Laurenţiu Busuioc, Constantin Vladu, Petru Rezuş, Mircea Chialda, Dumitru Belu, Sofron Vlad, Iova Firca, Teodor Savu, Marcu Bănescu, Nicolae Corneanu (actualmente: I. P. S. Sa Mitropolitul Banatului). Pe lîngă cărtile scrise aici, profesorii Academiei teologice au colaborat la „Foaia Diecezană" a Eparhiei, au publicat studii în „Anuarul Academiei teologice", ca şi în celelalte reviste bisericeşti din ţară, şi au editat între 1944—1947 revista „Altarul Banatului", redactor fiind preotul profesor dr. Petru Rezuş.

Pentru a crea elemente corespunzătoare la stranele Bisericii de pe aceste meleaguri, ia fiinţă la Caransebeş, sub episcopul Iosif Bădescu, în 1931, o şcoală de cîntăreţi bisericeşti cu durata de 3 ani. Aici se preda, pe lîngă Cîntare bisericească şi Tipic, mai multe materii menite să deschidă orizontul teologic şi intelectual al viitorilor cantori. Nu lipsea din programa analitică Catehismul, Istoria Bisericii Române, Istoria Bisericească Universală, Administraţia bisericească, Limba română, Istoria României, Geografie, etc. Corpul didactic al acestei şcoli era format din profesorii de la Academia teologică şi cadre ale administraţiei locale bisericeşti.

După reorganizarea învăţămîntului teologic din 1948 rămîne la Caransebeş, ca şi în alte centre eparhiale din cuprinsul Patriarhiei Române, o şcoală teologică cu durata de 2 ani, transformată nu după mult timp în şcoală medie, cu durata de 3 ani, apoi de 4 ani, iar începînd cu anul şcolar 1955/1956 se ridică durata anilor de studii la 5 ani, cunoscută sub numele de Şcoala de cîntăreti bisericesti (primii doi ani şi seminarul teologic ultimii trei ani). Absolvenţii de seminar puteau deveni preoţi în parohii de grad inferior şi se puteau înscrie la unul din cele două institute teologice de grad universitar, din Bucureşti şi Sibiu. Începînd cu anul şcolar 1976/1977 seminarul devine de sine stătător, cu o durată de 5 ani, iar şcoala de cîntăreţi bisericesti, despărţită de seminar, cu o durată de 2 ani, va funcţiona doar 4 ani, pînă în anul 1980.

Învăţămîntul teologic organizat unitar la nivelul Patriarhiei Române se află în acelaşi timp şi sub obîăduirea şi coordonarea administrativă a Conducerii Eparhiale teritoriale, încît se poate vorbi de o reală continuitate a învăţămîntului teologic din Caransebeş, prin cultivarea acelorasi traditii bisericesti şi româneşti statornicite pe aceste meleaguri. Tot în contextul acestei continuităţi se înscrie şi străduania conducerii eparhiale, personal şi direct a întîistătătorului ei, de a crea conditii mereu îmbunătătite formării viitorilor preoţi, atît sub aspect didactic-educativ, cît şi administrativ-gospodăresc. Astfel şcoala dispune de unele construcţii date în folosinţă în ultimul pătrar de veac, precum, un cămin internat cu două nivele, dotat cu mobilierul necesar, o biserică-capelă, o sală festivă, o sală de mese cu bucătărie, iar sălile de clase au fost reamenajate şi dotate cu mobilier corespunzător.

Folosind după cuviinţă conditiile de studiu create în seminar, multi absolventi îsi îndeplinesc cu cinste şi devotament misiunea preoteasc; altii, desăvîrsindu-si studiile în ţară şi străinătate, ocupă posturi de conducere la Centrele Eparhiale, sau Protopopesti, iar alţii onorează catedre universitare.

Odată cu zorii anului 1990 seminarul a primit numele primului episcop al Caransebeşului, întemeietorul şcolii teologice de aici, Ioan Popasu, fapt ce dă expresie, odată în plus, continuităţii învăţămîntului teologic de pe aceste meleaguri. Aprobînd această nouă numire a scolii, Înalt Prea Sfinţia Sa Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, face seminarului următoarea urare: „Fie ca viata, activitatea şi exemplul luminos al noului patron al seminarului să constituie un îndemn permanent pentru profesorii, elevii şi întregul personal al şcolii".

Pr. prof. *Sorin Cosma*

Sîngele... strigă la cer

Din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, actul tisoric din 22 Decembrie 1989, a fost un adevărat miracol, revoluţie cîştigată cu mare preţ de sînge curat al tinerilor jertfiţi pentru libertate, dreptate şi demnitatea ţării pentru un climat de revitalizare şi spiritualizare bisericească şi culturală.

Au trecut patru luni de zile, situaţie în care, deşi perspectiva libertăţii ne da impuls optimist întru spiritualizarea poporului nostru, a valorilor sale perene, în circuitul valorilor europene şi pe plan mondial, sîntem totuşi, din păcate, împresuraţi de mari frămîntări, de neliniste, tensiune, dezechilibru.

Sub formă ascunsă, acoliţii vechii oprimări continuă, pe ici, pe colo să iese totuşi la iveală, să hărţuiască, să răvăşască sufletele celor de bună credinţă prin tulburări, confruntări interetnice, incendii, crime şi întreaga gamă de răutăţi, care s-au dezlănţuit în diferite zone ale ţării în mod distructiv, spre uimirea celor ce aşteptau practicarea virtuţilor neamului nostru, cu o reintegrare de prestigiu în Europa, în întreaga lume.

Tentaţiile cărnii, ale desfriului constituie adevărată moarte. Dumnezeu le vede, sînt uriciuni înaintea Sa. E un păcat ce contravine justiţiei divine (cf. Romani 8, 6—8), respectiv poruncii a 7-a . . .

Un fapt sigur dar profund regretabil stăruie însă să anunţe conştiinţa fiecăruia că sîngele curat, vărsat de odraslele, de tinerii ţării noastre ne urmăreşte insistent şi permanent, ca pe compatrioţii beneficiari ai revoluţiei lor. Martirii aceştia ne urmăresc de pe tărîmul veşniciei, unde, cu adevărat sînt nemuritori, dînd pămîntului ţării sîngele lor izbăvitor.

Cu atît mai mult, la ceasul de faţă, aceştia nu se opresc la a compătimi doar pe nerecunoscătorii, beneficiari ai jertfei lor, ci se înspăimîntă de manifestările nerecunoscătorilor, se tulbură liniştea duhurilor lor. Ei privesc de acolo pe părinti, fraţi, surori spre toţi cei rămaşi aici, pe care i-au dorit, prin jertfa lor, să aibă parte de perspectiva viitorului fericit, prin eroismul lor pilduitor.

Dar regretabil şi strigător la cer e faptul că se varsă sînge în continuare. Dar nu în scopul pilduitor al jertfitorilor pentru regenerare, pentru înviere a neamului, pe altarul patriei, în mod constructiv, ci se varsă sînge, din porniri nesăbuite, fără conştiinţă, porniri imorale de obstrucţionare a natalităţii care trebuie să constituie vitalitatea neamului nostru, din păcate însă se distruge procreaţia prin avorturi condamnabile.

Libertatea absolută, în esenţa sa, emană din Dumnezeu, din pacea lăuntrică a unei conştiinţe care trebuie să fie trează. Adevărul Sf. Scripturi, adevărul preceptelor evanghelice că: nu toate cele ce sînt slobode, (libere) sînt şi de folos, este evident. Avem libertate de structură spirituală, dar condiţionată de promovarea binelui, mijloc de desăvîrşire morală, dar nu greşit înţeleasă, dusă din libertinaj în scop distructiv, ori haotic.

Sînt părinti de bună credinţă care îşi aşteaptă odraslele lor, fiicele lor, cu dragoste părintească şi nerăbdare, ca aceştia sau acestea să le vină în mod decent în cămin, la ore cuvenite. Tentatiile jocurilor nesăbuite, desănţate însă schimonosesc chipul frumos, angelic pe care l-au primit de la Dumnezeu, preferînd cu mare uşurinţă şi iresponsabilitate larma răvăşitoare de suflete şi ruinarea întregii fiinţe psiho-fizice. Dar, faptul dureros e acela că, în multe şi nefericite cazuri, tinerii lipsesc de acasă, induc în eroare pe părinţi, căci îşi irosesc sănătatea la ore tîrzii în petreceri, ori mai grav, fete tinere se află în spital, unde se comit avorturi. Alte tinere de diferite profesii ori din miasma dezmăţului, a desfrîului sînt pe aceeaşi pantă a pericolului, din marginea prăpastiei imoralităţii. Să ne mai mirăm de ce ne aflăm astfel?

Curge sîngele celor ce trebuiau să constituie florile căminului traditional, viitorii cetăteni de mîine ai patriei, liantul fericit în cămin, prin păcate de acest fel. Prin consimţămînt infam, viitoarele vlăstare sînt extirpati prin condamnabilele avorturi sau chiuretaje într-o macabră teribilă priveliste comitîndu-se astfel păcate de moarte.

Poate că dacă ar fi citit Morala creştină ori chiar în Cartea de rugăciuni, cît de categorică este porunca a şasea împotriva uciderii, inclusiv *oprirea pruncilor*, prin asemenea practici condamnabile, dacă ar fi respectat, cinstit si ascultat de părintii lor, în lumina poruncii a cincea din Decalog, dacă ar fi respectat sănătoasa traditie a strămbunilor noştri, dacă ar fi privit la frumusetea psiho-fizică a mamelor fericite cu copii multi, cum zice Psalmistul, n-ar fi ajuns în această rătăcire, să comită acest grav păcat al uciderii de prunci, prin avort în acest mod condamnabil. Dacă ar fi reflectat asupra textului din Cartea Sfîntă la cuvintele veşnice ale Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: „Lăsati copiii să vină la Mine" (pentru puritatea şi frumusetea sufletului lor) că a unora ca acestia e Împărăţia Cerurilor (cf. Matei 19, 14), sau textul din Geneză (Cartea Facerii) de la prima omucidere, cînd Cain şi-a ucis pe fratele său Abel, glasul Domnului precizînd că: *singele fratelui tău a strigat (la Mine) din ţărînă* (cf. Geneză 4, 10), n-ar fi ajuns să comită acest grav păcat în dreptatea lui Dumnezeu, *după faptă şi răsplată*, un permanent *memento* e şi un principiu de echitate de care trebuie să se ţină seama printr-o atenţie mărită.

Dorim să se pună capăt acestor practici imorale, pînă ce nu va fi prea tîrziu, spre a nu fi pasibili de o mai mare pedeapsă a tuturor: compatrioţi, respectiv credincioşi de bună credinţă şi traditie. Ţintim devenirea noastră la autenticitate, la spiritualizare, revitalizare generală ca imperativ al ceasului de faţă.

Tineretul e bine să privească la aleşii Domnului dintre ei, la salvatorii noştri demni cu adevărat, în jertfele lor curate, de la revolutia de eliberare a ţării. E bine să-şi întrebe conştiinţa cum cred că îi privesc şi ce aşteaptă de la toţi şi toate. Feriţi-vă să nu smintiţi pe altii (cf. Luca 17, 1—2). Credem că pe cei aleşi ai Săi, Mîntuitorul îi va răsplăti după faptele lor jertfelnice spunîndu-le: Veniti (la Mine) binecuvîntatii Părintelui Meu, de moşteniti Împărăţia Cerului, gătită vouă . . . (Matei 25, 34) iar, în contrast izbitor la judecata universală, celor ce au comis asemenea păcate de moarte le va zice: Duceti-vă de la Mine, blestematilor în focul cel veşnic (Matei 25, 41), descriind întregul arsenal al păcatelor comise.

Cu căldură sufletească, părintește rugăm pe fetele tinere, rugăm stăruitor prin apel deosebit, pe mame, atît ale fetelor decente bine educate cît şi pe mamele cu fiice care au căzut în aceste grave păcate să-şi amintească de secventa de la Televiziunea română liberă din 24 februarie a.c. în jurul orei 18, cînd o compatrioată se plîngea crainicului respectiv care o întrebase despre conditiile de locuit, cu această mişcătoare tînguire: am dorit foarte mult să am copii — si plîngînd amarnic a continuat: din cauza conditiilor necorespunzătoare a locuintei — şi îşi intensifica plînsul suspinînd, am pierdut însă sarcina îmbolnăvindu-mă de hepatită. Iată o impresionantă mărturisire publică, izvorită însă dintr-o inimă curată, care grăieşte pilduitor. Această mamă trebuie privită de către fiicele Bisericii şi Patriei noastre cu propria constiinţă, întelegînd, fără ezitare ce atitudine şi cotitură radicală se impune din conştiintă, de a lăsa în mod fericit să vină în lume copii, viitorul de mîine al ţării şi Bisericii noastre, strămosesti, liant fericit al căminului, mîngîiere, spriiin la bătrînete şi deosebit de important; poate un far de lumină, o personalitate importantă, dotată cu talantii pe care i-ar fi fructificat spre fericirea părintilor, a tuturor celor de bună credintă. Poate ar fi devenit un bun sluiitor al Bisericii, sau un creator de valori pilduitoare.

Întreg acest reflex determină o lucrare deosebită în suflet, un regret din partea celor culpabili, determinant însă spre îndreptare, prin revenirea în sine de la rătăcire, prin mijloacele minunate pe care ni le pune la îndemînă, pe care ni le împărtăşeste Biserica, mai ales acum în noul climat de desfăsurare a cultului în libertate. Ce rămîne de făcut? Ne încredinţează Sf. Scriptură că Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului, ci îndreptarea lui ca să fie viu, deci să lucrăm cu discernămînt şi respect faţă de sufletul nostru, pînă ce LUMINA. DREPTARUL. POVĂTUIREA, MODELUL DESĂVÎRSIT este cu noi, adică este Biserica cu Sf. Sale Taine. Să trecem la o pocăintă sinceră spre iertare prin iubirea divină. Nimic nu trebuie amînat. Cei împietriti vor fi condamnati de însăsi constiinta lor, care îi va urmări pas cu pas, permanent. Să se ştie că păcatul avortului lasă răni adînci atît în suflet cît şi în trup.

Cu harul lui Dumnezeu şi vointa proprie, solutia salvatoare există. S-ar face bucurie în cer pentru întoarcerea celor ce doresc să o facă cu adevărat. Dumnezeu se preamăreste în Duh si în trup, care trebuie să fie curate (cf. I Cor. 6, 20).

Credincioasele respectiv compatrioatele noastre sînt rugate să mediteze asupra semnificatiei profunde privind Duminica femeilor Mironosiţe. Avem convingerea că numai sîngele jertfelniciei din credintă curată si al tradiţiei viguroase româneşti va opri strigătul la cer al sîngelui biologic vărsat din patimă regretabilă. Numai sîngele martirilor, cel purificator va preamări pe Dumnezeu implorîndu-L pentru iertare.

Privind sîngele izbăvitor al jertfei Supreme a Domnului Iisus Hristos şi al celor ce au urmat Lui, să luăm aminte în constiinta noastră . . .

Dorim să fie oprit sîngele curs prin păcatele condamnabile ale practicilor distructive de vieti omenesti. Să triumfe viata! Toate virtutile să fie practicate în lumina binelui fericitor, puse în lucrare în unitate de gînd şi de actiune: rugăciuni, privegheri, milostenii, pocăintă, iubirea semenilor prin care se împlineste însăsi iubirea lui Dumnezeu, care să ne salveze cu milostivire, din această stare de fapt, spre liman liniştit. Aşa să ne ajute Dumnezeu!

Pr. *Vartolomeu Constantinescu*

Semnal

În numărul din 1 martie a.c. al „Telegrafului Român" semnalam apariţia unor noi publicaţii bisericeşti ortodoxe.

La cele menţionate dorim a adăuga şi altele pe care le-am primit între timp:

1. *„Călăuza Ortodoxă"*, Foaie religioasă editată de Episcopia Dunării de Jos, Anul I, nr. 1, joi, 1 martie 1990.

Din „Cuvîntul către cititori" retinem că initiativa publicării foii apartine unui grup de preoţi entuziasti din judeţul Galaţi şi că, între alte obiective care se vor afla în permanentă în atenţia redactiei, pe primul plan se situează: propagarea învăţăturii creştine cuprinsă în Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie, cunoasterea marilor valori creştine naţionale şi universale, precum şi statornicirea bunei întelegeri şi iubirii între oameni.

2. *„Credinţa Strămoşească"*, Foaie religioasă ortodoxă română, Anul I, nr. 1, martie 1990, editată de pr. Mihai Muntean din Petroşani. Impresionează plăcut faptul de a vedea în paginile ziarului articole dedicate celor care trudesc din greu în subteran, contribuind astfel la redresarea economică a României (vezi: „Învăţăm de la mineri").

Adresăm Redacţiei noii publicaţii bună audienţă în rîndurile cititorilor.

Red. T. R.

Informaţii şi tematica pentru examenul de admitere

(Continuare din pag. a 3-a)

TEMATICA

pentru concursul de admitere în Institutele teologice universitare

I. ÎNVĂŢĂTURA ORTODOXĂ

1. Dogmă, teologumenă: definiţie, note caracteristice, exemple.
2. Originea şi fiinţa religiei:
   a) originea religiei;
   b) fiinţa religiei;
   c) teorii despre originea şi fiinţa religiei.
3. Argumente raţionale pentru dovedirea existenţei lui Dumnezeu şi valoarea lor:
   a) argumentul istoric;
   b) argumentul cosmologic;
   c) argumentul teleologic;
   d) argumentul moral;
   e) argumentul ontologic.
4. Revelaţia dumnezeiască:
   a) revelaţia naturală;
   b) revelaţia supranaturală;
   c) Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie, căi de transmitere şi păstrare a Revelaţiei dumnezeieşti supranaturale;
   d) raportul dintre Sf. Scriptură, Sf. Tradiţie şi Biserică;
   e) criteriile Revelaţiei:
      1. Profeţiile;
      2. Minunile.
5. Cunoaşterea lui Dumnezeu:
   a) Cunoaşterea naturală;
   b) Cunoaşterea supranaturală.
6. Fiinţa şi lucrările lui Dumnezeu.
7. Atributele lui Dumnezeu:
   a) atribute naturale;
   b) atribute intelectuale;
   c) atribute morale.
8. Dogma Sfintei Treimi:
   a) Dogma Sf. Treimi în Sf. Scriptură;
   b) Persoanele Sf. Treimi şi proprietăţile lor specifice;
   c) Raportul dintre Persoanele Sf. Treimi (perihoreza şi viaţa de comuniune a Persoanelor Sf. Treimi);
   d) Filioque şi combaterea lui.
9. Dumnezeu Creatorul:
   a) Creaţia lumii în general. Referatul Biblic despre creaţie.
   b) Crearea lumii nevăzute (îngerii);
   c) Crearea lumii văzute;
   d) Crearea omului (teorii despre originea sufletului);
   e) Starea paradisiacă a omului (interconfesional);
   f) Căderea omului în păcat;
   g) Păcatul strămoşesc şi urmările lui (interconfesional).
10. Dumnezeu Proniatorul:
    a) Definiţia şi aspectele providenţei;
    b) Raportul dintre providenţa divină şi libertatea omului;
    c) Obiecţii împotriva providenţei divine.
11. Dumnezeu Mîntuitorul:
    Persoana Mîntuitorului
    a) Pregătirea omenirii pentru venirea Mîntuitorului (păgîni şi iudei). Plinirea vremii;
    b) Proorocii despre venirea Mîntuitorului;
    c) Întruparea; persoana divino-umană a Mîntuitorului;
    d) Unirea ipostatică şi consecinţele ei;
    Opera de mîntuire
    a) Noţiunea de mîntuire şi sensurile ei;
    b) Raportul dintre persoana şi opera Mîntuitorului Hristos;
    c) Întreita slujire a Mîntuitorului;
    d) Răscumpărarea (mîntuirea obiectivă) şi aspectele ei;
    e) Adeverirea morţii şi învierii Mîntuitorului.
12. Dumnezeu Sfinţitorul:
    a) Persoana şi lucrarea sfinţitoare a Duhului Sfînt (Cincizecimea);
    b) Relaţia dintre Hristos şi Duhul Sfînt în iconomia mîntuirii;
    c) Harul şi darurile Sf. Duh;
    d) Raportul dintre har şi libertate;
    e) Mîntuirea subiectivă (îndreptarea) şi condiţiile ei: har, credinţă şi fapte bune (interconfesionale);
    f) Cinstirea sfinţilor şi a Sf. Icoane;
    g) Preacinstirea Maicii Domnului.
13. Despre Sfînta Biserică:
    a) Întemeierea Bisericii ca organ de sfinţire şi mîntuire a credincioşilor;
    b) Constituţia şi însuşirile Bisericii (interconfesional);
    c) Ierarhia bisericească şi membrii Bisericii (interconfesional);
14. Despre Sfintele Taine:
    a) Fiinţa, necesitatea şi numărul Tainelor (interconfesional);
    b) Cele 7 Sfinte Taine (fiecare în parte);
    c) Sf. Taine în viaţa Bisericii şi a credincioşilor;
    d) Sf. Taine şi ierurgiile.
15. Dumnezeu Judecătorul:
    a) Învăţătura creştină despre viaţă şi moarte;
    b) Judecata particulară şi starea sufletelor după moarte;
    c) Rai şi Iad;
    d) Purgatoriul;
    e) A doua venire a Domnului;
    f) Învierea morţilor şi judecata obştească;
    g) Viaţa veşnică.

MATERIAL BIBLIOGRAFIC

1. Pr. IRINEU MIHĂLCESCU, *Dogmatica Ortodoxă (manual pentru seminarii)*, Bucureşti, 1932.
2. *Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă*, Ed. Inst. Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Buc., 1952, ed. a II-a, 1988.
3. *Carte de Învăţătură Creştină Ortodoxă*, Ed. Inst. Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Buc., 1978.

II. LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

1. Apariţia şi dezvoltarea limbii române; originea şi caracterul latin al limbii române.
2. Contribuţia Bisericii Ortodoxe Române la apariţia şi biruinţa scrisului în limba română, precum şi la formarea limbii române literare vechi (sec. XV—XVII).
3. Contribuţia mitropoliţilor Simion Ştefan, Varlaam şi Dosoftei la dezvoltarea limbii literare vechi româneşti.
4. Noul Testament de la Bălgrad (1648) şi Biblia de la Bucureşti (1688) în cultura românească şi pentru limba română literară veche.
5. Contribuţia Mitropolitului Antim Ivireanul la dezvoltarea culturii şi limbii române literare.
6. Contribuţia cronicarilor moldoveni la dezvoltarea culturii şi literaturii române vechi (Grigore Ureche, Miron Costin şi Ion Neculce).
7. Dimitrie Cantemir în cultura şi istoriografia română şi europeană.
8. Poezia patriotică a lui Vasile Alecsandri (Deşteptarea României, Hora Unirii, Odă ostaşilor români, Peneş Curcanul, Dan Căpitan de Plai, Dumbrava Roşie).
9—12. Mihai Eminescu:
   — Trecutul istoric în poezia eminesciană (Criticilor mei, Scrisoarea a III-a, Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie);
   — Natura şi iubirea în poezia lui Mihail Eminescu (Dorinţa, Sara pe deal, şi Dacă..., Lacul);
   — Luceafărul, capodoperă a creaţiei eminesciene şi româneşti în general.
13. Ioan Slavici: Nuvela şi romanul Mara. Tematica acestora.
14—15. George Coşbuc:
   — Evocarea trecutului de luptă al poporului nostru (Decebal către popor, Moartea lui Gelu, Paşa Hasan, Dorobanţul, Povestea căprarului, O scrisoare de la Muselim-Selo, Trei, Doamne, şi toţi trei);
   — Natura, satul şi folclorul românesc în poezia lui G. Coşbuc.
16. Octavian Goga — Satul românesc şi natura în poezia lui O. Goga (Clăcaşii, Noi, Dăscăliţa, Apostolul, Lăutarul, Oltul, Rugăciune).
17. Mihail Sadoveanu:
   — Evocarea trecutului glorios al poporului nostru (Neamul Şoimăreştilor, Şoimii, Nicoară Potcoavă, Fraţii Jderi.
18—20. Liviu Rebreanu:
   — Satul românesc în proza lui Liviu Rebreanu (nuvele şi romanele Ion, Răscoala);
   — Pădurea spînzuraţilor, primul roman psihologic în literatura românească. Analiză literară;
   — Răscoala — analiză literară.
21. Primul război mondial oglindit în romanul românesc (Pădurea spînzuraţilor; Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război; Întunecare ş.a.).
22. Gala Galaction şi Ion Agîrbiceanu, reprezentanţi de frunte ai prozei româneşti.

III. ISTORIA BISERICII ROMÂNE

1. Începutul vieţii creştine pe teritoriul patriei noastre. Dovezi literare, arheologice şi lingvistice pînă în secolul al IV-lea.
2. Mitropolia Ungro-Vlahiei şi Moldovei în secolele XIV—XV: întemeierea, organizarea şi ierarhi de seamă.
3. Biserica Ortodoxă în Transilvania în secolele XIII—XV.
4. Biserica din Ţara Românească şi Moldova în prima jumătate a sec. al XVII-lea. Ierarhi şi tipărituri de seamă. Sinodul de la Iaşi.
5. Biserica din Ţara Românească şi Moldova în a doua jumătate a sec. al XVII-lea. Ierarhi şi tipărituri de seamă.
6. Biserica din Transilvania în sec. al XVII-lea. Ierarhi de seamă.
7. Mitropolitul Antim Ivireanul.
8. Dezbinarea Bisericii Româneşti din Transilvania în 1698—1701. Figuri de ierarhi, preoţi şi credincioşi, apărători ai Ortodoxiei şi ai legii străbune.
9. Mitropolia Ungro-Vlahiei şi episcopiile ei sufragane în secolul al XVIII-lea.
10. Mitropolia Moldovei şi episcopiile ei sufragane în secolul al XVIII-lea.
11. Viaţa bisericească a românilor din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş în sec. al XVIII-lea.
12. Viaţa bisericească în Moldova în vremea mitropolitului Veniamin Costache.
13. Biserica Ortodoxă din Transilvania sub mitropolitul Andrei Şaguna şi sub urmaşii săi.
14. Biserica Ortodoxă din România între anii 1859—1918. Obţinerea autocefaliei şi organizarea ei în această perioadă.
15. Biserica Ortodoxă Română între anii 1918—1948. Unificarea Bisericii şi ridicarea ei la rangul de Patriarhie. Ierarhi de seamă.

MATERIAL BIBLIOGRAFIC

Pr. Prof. MIRCEA PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, pentru seminariile teologice, ed. 1978 şi 1987.

EXAMEN LA MUZICA BISERICEASCĂ ŞI VERIFICAREA DICŢIEI

(examen eliminatoriu)

A. Solfegierea pe ambele notaţii muzicale a următoarelor cîntări:
   1. Vecernier: Doamne strigat-am..., Să se îndrepteze..., dogmaticele celor opt glasuri şi Lumină lină pe glasul 8.
   2. *Utrenier:* Dumnezeu este Domnul..., Troparele învierii pe cele 8 glasuri; Binecuvîntările învierii pe glasul 5; Catavasiile Bunei vestiri pe glasul 4; Laudele pe cele 8 glasuri; Cele unsprezece Voscresne; Doxologia mare pe glasurile 1, 5, şi 8.
   3. *Idiomelar:* Troparele praznicelor împărăteşti şi Sfinţilor mari; Condacul şi Svetilna Naşterii şi Botezului Domnului.
   4. *Triod şi Penticostar:* Uşile pocăinţei şi celelalte; Cu noi este Dumnezeu, Doamne al puterilor, Iată mirele, Cînd slăviţii ucenici; Hristos a înviat, Cu trupul adormind, Ziua învierii (slava).
   5. *Sfînta Liturghie* pe glasurile 5 şi 8; Axioane duminicale şi praznicale; podobiile celor opt glasuri.
   6. *Cîntări* de la botez, Cununie, înmormîntare.

B. *Verificarea dicţiei:* rostirea unei rugăciuni, a unei ectenii a unui psalm sau a unei poezii.

VIZITA MEDICALĂ — Eliminatorie

ACTELE NECESARE PENTRU ÎNSCRIERE

1. Binecuvîntarea ierarhului de care aparţine candidatul.
2. Diploma de seminar sau bacalaureat. (original)
3. Certificat de naştere (copie legalizată).
4. Certificat de botez.
5. Dovadă de bună purtare de la preotul locului.
6. Fişa medicală.
7. Două poze tip buletin.

— Se primesc candidaţi băieţi şi fete absolvenţi de seminar, liceu şi alte facultăţi. Informaţii la telefonul nr. 924/1 71 29.

— Examenul se va ţine în luna septembrie, la o dată ce se va comunica ulterior.

ANUNŢ

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în şedinţa de lucru din 12 februarie 1990 a aprobat reînfiinţarea Institutului Teologic Universitar din Cluj-Napoca şi a Institutului Teologic Universitar din Iaşi, care îşi vor deschide cursurile începînd cu anul universitar 1990—1991.

În acest scop, publică pentru ocupare prin concurs următoarele posturi didactice vacante la fiecare din cele două Institute teologice universitare:

1. Un post de profesor pentru Catedra de Studiul Vechiului Testament (Introducere, Arheologie biblică, Exegeză) şi Limba Ebraică;
2. Un post de profesor pentru Catedra de Studiul Noului Testament (Introducere, Ermineutică biblică, Exegeză);
3. Un post de profesor pentru Istoria bisericească universală;
4. Un post de profesor pentru Patrologia şi Literatura creştină postpatristică;
5. Un post de profesor pentru Bizantinologie;
6. Un post de profesor pentru Istoria Bisericii Române (cu noţiuni de paleografie şi limba slavă bisericească);
7. Un post de profesor pentru Teologia dogmatică şi Simbolică;
8. Un post de profesor pentru Morala creştină;
9. Un post de profesor pentru Ecumenism şi Misiune creştină;
10. Un post de profesor pentru Omiletică şi Catehetică cu noţiuni de Pedagogie;
11. Un post de profesor pentru Liturgică, Artă creştină şi Pastorală;
12. Un post de profesor pentru Drept bisericesc cu noţiuni de administraţie, contabilitate parohială;
13. Un post de conferenţial pentru Conferinţa de Îndrumări misionare;
14. Un post de conferenţiar la Conferinţa de Teologie fundamentală şi Istoria religiilor;
15. Un post de conferenţiar la Conferinţa de Muzică bisericească şi ritual;
16. Un post de lector pentru Lectoratul de limbi clasice;
17. Un post de lector pentru Lectoratul de limbi moderne: rusă şi franceză;
18. Un post de lector pentru Lectoratul de limbi moderne: germană şi engleză;
19. Un post de asistent la Secţia Biblică;
20. Un post de asistent la Secţia Istorică;
21. Un post de asistent la Secţia Sistematică;
22. Un post de asistent la Secţia Practică;
23. Un post de spiritual I — cu rang de conferenţiar;
24. Un post de spiritual II cu rang de asistent.

•

Condiţiile de prezentare la concurs cerute candidaţilor sînt cele prevăzute de art. 115 din Regulamentul pentru organizarea şi funcţionarea instituţiilor de învăţămînt teologic din Biserica Ortodoxă Română.

Dosarele pentru concurs se vor depune la Serviciul de învăţămînt al Cancelariei Sf. Sinod (str. Antim nr. 29, sect. 5, Bucureşti, cod 70666) şi vor cuprinde:

1. Cererea de înscriere la concurs;
2. Actele de studii;
3. Memoriul de activitate didactică şi ştiinţifică;
4. Lista lucrărilor publicate;
5. Cîte 5 (cinci) exemplare din lucrările şi studiile publicate;
6. Acte de vechime în muncă şi funcţiile îndeplinite;
7. Declaraţie că nu prezintă impedimente canonice;
8. Autobiografie detaliată.

Termenul de candidare şi depunere a dosarelor este de la 20 aprilie—20 mai 1990.

CANCELARIA SF. SINOD

Hram mănăstiresc

Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, are, după cum se ştie, două hramuri: Adormirea Maicii Domnului şi Izvorul Tămăduirii, acesta din urmă poate şi în amintirea izvorului cu însuşiri deosebite în preajma căruia voievodul martir şi-a aşezat ctitoria sa din Ţara Făgăraşului, aşezămînt rectitorit în cel mai autentic înţeles al cuvîntului de către I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului. Poate şi din astfel de motive, căci noua incintă a mănăstirii cucereşte nu numai prin stilul autentic brîncovenesc ci prin toate ale ei, cît şi datorită faptului că credincioşii noştri au scăpat de teama de dinainte de Revoluţie, teamă care îi împiedica pe mulţi să-şi cerceteze bisericile şi vetrele mănăstireşti, Izvorul Tămăduirii din acest an, vineri, 20 aprilie, de la Mănăstirea Brîncoveanu a constituit nu numai prilej de rugăciune, ci şi de adevărată descătuşare lăuntrică, ceea ce se putea citi pe feţele celor peste 5000 de oameni veniţi din toată ţara la acest praznic.

La el au sosit încă din ajun şi I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului şi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, însoţiţi de la Sibiu de P. C. cons. Gh. Papuc, P. C. profesori L. Streza şi I. Glăjar de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, P. C. pr. R. Bar şi C. diaconi: Visarion Bălţat, secretar eparhial, A. Băciilă şi V. Sicoe.

Vecernia de joi seara s-a săvîrşit în biserica mare din noua incintă a mănăstirii, ştiută pînă la Revoluţie ca sală de expunere, ea fiind de fapt de la început proiectată ca lăcaş de cult, de care mănăstirea avea atîta nevoie.

Vineri, în ziua praznicului, la altarul din pădure Sf. Liturghie a fost săvîrşită de I. P. S. Mitropolit Antonie şi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, înconjuraţi de un mare sobor de preoţi şi diaconi răspunsurile fiind date de un grup de elevi seminarişti şi studenţi teologi, precum şi de obştea mare a credincioşilor.

La priceasnă, predica zilei a fost rostită de P. Cuv. arhim. *Teofil Părăian*, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit:

P. C. prot. *R. Zaharie* (Făgăraş), care, între altele, a exprimat bucuria preoţilor şi credincioşilor de a avea în mijlocul lor pe Ierarhii de la Sibiu;

P. S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul*, care a zăbovit cu deosebire asupra unor înţelesuri ale Sf. Liturghii, subliniind înnoirea şi restaurarea omului prin Iisus Hristos-Domnul nostru;

I. P. S. Mitropolit *Antonie*, care, între altele, a adus în atenţie înţelesul praznicului, Izvorul Tămăduirii fiind desigur în primul rînd Mîntuitorul Iisus Hristos, Tămăduitorul nostru de neştiinţă, de egoism, de lăcomie şi de toate celelalte păcate.

În continuare, s-a săvîrşit sfinţirea apei, iar un sobor de preoţi, avînd în frunte pe P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, a săvîrşit Sf. Taină a Maslului.

Praznicul s-a încheiat cu o agapă frăţească.

P.

INFORMAŢII

— După ce a condus soborul slujitor din Joia Mare, la denia celor 12 evanghelii, la slujba Prohodului din Vinerea Mare, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, ajutat de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul şi un sobor de preoţi şi diaconi, a săvîrşit slujba Învierii Domnului nostru Iisus Hristos şi Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană din Sibiu, precum şi vecernia din Duminica Învierii, cu citirea Sf. Evanghelii în 12 limbi.

După Sf. Liturghie a prezentat credincioşilor Pastorala de Paşti trimisă preoţilor şi credincioşilor din Arhiepiscopia Sibiului.

— Luni, a doua zi de Paşti, 16 aprilie 1990, I. P. S. Sa a participat la Sf. Liturghie din parohia Ucea de Jos, prot. Făgăraş, paroh P. C. pr. prof. I. Glăjar, cu care prilej a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

— După ce în 13 şi 14 aprilie a.c. P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a cercetat peste 15 parohii din prot. Sf. Gheorghe, luni, a doua zi de Paşti, P. S. Sa a resfinţit biserica, de curînd pictată, din parohia Riul Sadului, prot. Sibiu, pr. paroh Moga Poplăcean, distins şi hirotesit „iconom", iar marţi, a treia zi de Paşti, a resfinţit biserica-monument istoric, reparată capital iar pictura restaurată, din parohia Jina, prot. Sibiu, pr. paroh Pavel Olteanu, distins şi hirotesit „iconom", aceeaşi distincţie acordîndu-se şi C. pr. Poplăceanu Crăciun.

— Duminică, 22 aprilie 1990, a avut loc resfinţirea bisericii Sf. Paraschiva din parohia Glîmboaca, prot. Sibiu, pictată de pictorul Iosif Stieger, resfinţire săvîrşită de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

La priceasnă a predicat P. C. cons. Gh. Papuc, iar după Sf. Liturghie a vorbit C. pr. Ilie Oprişiu, parohul local, distins şi hirotesit „sachelar", cuvînt de învăţătură rostind apoi P. S. Episcop-vicar Serafim.

— Luni, 23 aprilie 1990, Sf. Gheorghe, I. P. S. Mitropolit Antonie, însoţit de P. C. pr. prof. M. Păcurariu, a cercetat biserica Sf. Nicolae, pr. Urian Pintilie, şi bis. Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil, pr. Erneanu Cornel, ambele din Dumbrăveni, precum şi catedrala din Mediaş, preoţi: I. Găban, protopop, D. Cărăbaş şi Gh. Munteanu, la fiecare din aceste biserici I. P. S. rostind cîte un cuvînt de învăţătură.

PAROHIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
„Naşterea Domnului" Baia Mare
Nr. 6/1990

Parohia „Naşterea Domnului" din Baia Mare, înfiinţată la 3 decembrie 1989, prin preotul paroh Dodea Vasile, roagă pe toţi credincioşii şi oamenii de bine, după posibilităţi, să contribuie financiar la construirea bisericii din această nouă parohie.

Sumele vor fi trimise pe adresa — Sucursala CEC Baia Mare cont nr. 50 40 00 1 pentru parohia „Naşterea Domnului, Cont nr. 45 11 08 45.

Vă mulţumim,
Preot **Dodea Vasile**

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Taxa poştală plătită în numerar
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

44.206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 138 Sibiu, 15 mai 1990 Nr. 19—20/1990

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ÎNĂLŢAREA DOMNULUI

„El a zis către ei . . .: Îmi veţi fi Mie martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi Samaria şi pînă la marginile pămîntului. Şi acestea zicînd, pe cînd ei priveau, S-a înălţat şi un nor L-a luat de la ochii lor. Şi privind ei, pe cînd El mergea la cer, iată doi bărbaţi au stat lîngă ei, îmbrăcaţi în haine albe, care au zis: Bărbaţi galileeni, de ce staţi privind la cer? Acest Iisus care S-a înălţat de la voi la cer, astfel va şi veni, precum L-aţi văzut mergînd la cer" (F. Ap. 1, 7—11).

*

„De sînurile părinteşti nedespărţindu-Te, Preadulce Iisuse, şi cu cei de pe pămînt laolaltă vieţuind, ca un om, astăzi Te-ai înălţat întru slavă, de pe Muntele Măslinilor; şi cu milostivire înălţînd firea noastră cea căzută ai făcut-o să şeadă împreună cu Tatăl. Pentru aceasta, cetele cereşti ale celor fără de trupuri, de minune spăimîntîndu-se, cu frică se mirau; şi de cutremur fiind cuprinse, măreau iubirea Ta de oameni. Cu care şi noi, cei de pe pămînt, slăvind cu cîntări pogorîrea Ta la noi şi Înălţarea de la noi, ne rugăm, zicînd: Cel ce la Înălţarea Ta ai umplut de bucurie nemărginită pe ucenicii Tăi şi pe Născătoarea de Dumnezeu, ceea ce Te-a născut pe Tine, pentru rugăciunile lor, înveredniceşte-ne şi pe noi, bucuriei aleşilor Tăi, pentru mare mila Ta".

*

„Suindu-Te la ceruri, de unde Te-ai şi pogorît, nu ne lăsa pe noi orfani, Doamne! Să vină Duhul Tău, aducînd pace lumii; arată fiilor oamenilor lucrurile puterii Tale, Doamne, Iubitorule de oameni!"

Sf. Sinod a optat pentru unitate

Dincolo de modul uneori ireverenţios în care este tratată, direct sau indirect, Biserica Ortodoxă Română în unele publicaţii din presa laică, publicul are dreptul să fie informat asupra motivelor care au determinat Sfîntul Sinod să recheme pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

Aşa după cum s-a anunţat deja în comunicatele de presă din 18 ianuarie şi 4 aprilie 1990, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist s-a retras din motive de sănătate şi vîrstă în data de 18 ianuarie a.c., într-o atmosferă foarte agitată ce a urmat revoluţiei. Sfîntul Sinod s-a opus retragerii Prea Fericirii Sale, pentru că potrivit sfintelor canoane ale Bisericii Ortodoxe Universale, un păstor ales pe viaţă nu trebuie să părăsească din proprie iniţiativă turma duhovnicească încredinţată lui, nici măcar în timp de prigoană. Cu alte cuvinte, un patriarh poate să se retragă doar atunci cînd i se cere acest lucru de către Sfîntul Sinod, adică atunci cînd sinodul constată că îndeplinirea misiunii sale devine imposibilă. Totuşi, Sfîntul Sinod a înţeles oarecum că Prea Fericirea Sa are nevoie de tratament. Îndată după retragerea Prea Fericitului Părinte Patriarh s-a constituit o locotenenţă colectivă formată din cinci membri ai Sfîntului Sinod. Locotenenţa aceasta a fost confruntată cu o serie de probleme legate de nevoile urgente ale Bisericii: înfiinţări de eparhii noi, de institute de teologie noi, alegeri de noi episcopi şi arhierei vicari. Imediat după revoluţie, procesul de înnoire a fost iniţiat de P. F. Patriarh Teoctist, dar el trebuia acum continuat de această locotenenţă. În mare parte, ea a reuşit să rezolve problemele majore imediate. Inconvenientul principal, însă, a fost conducerea prin rotaţie, adică în fiecare săptămînă locul patriarhului era ţinut de alt membru al locotenenţei, ceea ce a produs un efect de fragmentare şi discontinuitate în rezolvarea problemelor curente ale Patriarhiei. Desigur, atîta timp cît starea sănătăţii Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist era încă neclară, şi deci Prea Fericirea Sa încă nedecis dacă mai poate sau nu reveni, s-a vorbit, cum era şi firesc, de necesitatea alegerii unui nou patriarh. Aşa se explică, de pildă, faptul că în presa laică unii teologi, oameni de marcă ai Bisericii noastre, ca părintele Profesor Dumitru Stăniloae şi Părintele Arhimandrit Valeriu Anania au scris despre Părintele Arhimandrit Cleopa Ilie ca posibil candidat la demnitatea de patriarh.

Pe de altă parte, însă, majoritatea Bisericilor Ortodoxe surori din lume au privit cu oarecare rezervă retragerea Prea Fericitului Patriarh Teoctist. Deşi ele au fost informate oficial despre existenţa unei locotenenţe patriarhale colective, s-a constatat că ceilalţi patriarhi ortodocşi au continuat să pomenească la liturghie pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, ceea ce putea fi interpretat ca o dovadă că ei nu recunoşteau canonicitatea (legalitatea) retragerii sale.

Totuşi, ceea ce a constituit ponderea cea mai mare în hotărîrea Sfîntului Sinod de a rechema pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost refacerea sănătăţii Prea Fericirii Sale şi, legată de aceasta, dorinţa de a răspunde pozitiv numeroaselor cereri şi memorii înregistrate la cancelaria Sfîntului Sinod, prin care mii de persoane: preoţi, călugări şi credincioşi, din diferite părţi ale ţării, cereau revenirea Prea Fericirii Sale pe scaunul de patriarh. Desigur, aşa cum s-a arătat şi în comunicatul Sfîntului Sinod din 4 aprilie,

(Continuare în pag. a 2-a)

Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena

„In acest semn (al Crucii) vei învinge!"

Biserica noastră cinsteşte azi cu rugăciuni şi cîntări pe împăraţii Constantin cel Mare şi Sfînt şi pe mama sa, Elena, şi îi pun alături de Sfinţii Apostoli, pentru faptele lor nemuritoare.

Constantin şi mama sa Elena au trăit la începutul sec. IV-lea, pe cînd Biserica trecea prin împrejurări grele, căci era persecutată de împăraţii păgîni timp de 300 de ani.

Soarta grea a pruncului Iisus a avut-o şi Biserica Sa. După întemeierea ei, în ziua de Rusalii, persecuţiile contra Bisericii le-au preluat de la evrei romanii. Vreme de 300 de ani, aceştia au îndreptat contra creştinilor 10 persecuţii fioroase, cu scopul să distrugă tînăra religie care se răspîndea neîncetat şi ameninţa să cucerească tot imperiul roman. Acum creştinii ardeau ca torţele în parcuri, iar sîngele lor curgea valuri valuri şi *el a fost sămînţă pentru creştinism*, căci cu cît creştinii mureau, păgînii treceau la creştinism. Acum au murit ca martiri toţi Sf. Apostoli în frunte cu Sf. Petru şi Pavel şi cu ucenicii lor: Policarp, Irineu, apoi Sf. Dumitru, Sf. Marele Mucenic Gheorghe, Teodor Tiron, Teodor Stratilat ş.a.

Persecuţiile şi suferinţele acestea au cuprins întreg imperiul roman şi au încetat abia la începutul sec. IV, cînd la cîrma imperiului a ajuns împăratul Constantin cel Mare. El a fost crescut de mama sa Elena în dragoste faţă de creştinism şi Sf. Evanghelie. Tatăl său, Constantin Clorus era păgîn, dar cu sentimente nobile faţă de creştinism. După moartea tatălui său, Constantin ajunge singur împărat peste Spania, Galia şi Britania.

Chiar de la începutul stăpînirii sale, Constantin s-a arătat un om al lui Dumnezeu, înger trimis de Cel de sus să scape pe creştini de persecuţii şi întuneric, de necazuri şi dureri. Ca şi bunul său părinte, el se purta cu multă omenie, respect şi dragoste faţă de creştini şi sprijinea Biserica deşi nu era creştin în formă, căci nu s-a botezat decît mai tîrziu. Ca om bun şi înţelept, el şi-a dat seama că creştinismul nu poate fi oprit, că este o religie venită de sus, de la Dumnezeu, este o religie puternică şi va cuceri lumea spre binele şi fericirea tuturor.

În timpul acesta, la Roma era împărat Maxenţiu, om aspru şi rău, cu suflet mic şi gînd viclean, care dorea să distrugă Biserica creştină. De aceea persecuta pe creştini, iar poporul fiind nemulţumit, a chemat pe Constantin cel Mare să le fie împărat, iar el s-a învoit. A plecat din Galia (Franţa de azi), peste munţii Alpi, cu o armată mică, să cucerească Roma şi Italia. A ajuns în oraşul Milan în an. 313 şi a dat acum un edict (decret, lege) prin care *declara creştinismul religie liberă* în stat, egală cu celelalte religii păgîne. De acum Constantin a oprit persecuţiile împotriva creştinilor.

În drum spre Roma, i-a ieşit în cale rivalul său, împăratul păgîn Maxenţiu, cu oaste mare. Se găsea de astă dată faţă în faţă David cel credincios, cu Goliat păgînul — Hristos Dumnezeu şi diavolul. Acum are loc o minune, istorisită de însuşi Constantin, celui dintîi mare istoric al Bisericii creştine, Eusebiu de Cezareea († 334). El zice că, înainte de luptă, Constantin cel Mare s-a rugat lui Dumnezeu să-i ajute şi i s-a arătat pe cer, ziua la amiază, o *cruce mare şi luminoasă făcută din stele* pe care scria: „In hoc signo vinces!" — „În acest semn vei învinge!" În noaptea următoare, i s-a arătat Mîntuitorul în vis, cu acelaşi semn de pe cer şi i-a zis să pună pe steag *chipul crucii* şi să-l poarte în război pentru biruinţă. În înfruntarea care a avut loc creştinii au biruit, Maxenţiu fugind s-a înnecat în Tibru.

Curînd după aceasta, Constantin a avut luptă cu Liciniu cumnatul său, un păgîn prefăcut creştin, pe care l-a biruit şi a rămas singur împărat peste tot imperiul roman (în 326). Constantin nu s-a botezat însă decît pe patul de moarte (an. 337), ca să nu ridice pe păgînii, colaboratori ai săi, împotriva sa, dar a luat toate măsurile necesare pentru întărirea Bisericii, pentru libertatea creştinilor şi răspîndirea Evangheliei, pentru progresul ei spiritual şi material. Astfel a declarat:

1. Creştinismul religie de stat,
2. Repausul duminical
3. Creştinii au drepturi egale în stat. Ei pot ocupa posturi publice,
4. A restituit creştinilor locaşurile bisericeşti şi bunurile materiale confiscate de păgîni,
5. A aprobat zidirea de noi biserici,
6. Creştinilor li s-a dat dreptul de-a face studii în cele mai înalte şcoli păgîne etc.

În general, epoca lui Constantin cel Mare a fost pentru Biserica creştină cea mai luminoasă, plină de măreţie şi fericire în toate domeniile vieţii creştine, pe care vor merge urmaşii săi — marii împăraţi bizantini,

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Dr. *Simion Radu*

„OASTEA E CREŞTINĂ"

Oastea română a fost şi este creştină, după cum poporul, ai cărui fii sînt chemaţi anual la datoria de onoare de a-şi îndeplini serviciul militar, este creştin.

Dacă răsfoim filele istoriei noastre nu prea îndepărtate vom constata — spre surprinderea generaţiilor de azi —, că în armata română pînă în preajma celui de al doilea război mondial, în fiecare garnizoană militară exista în cadrele active ale armatei şi cîte un preot militar, avînd gradul de căpitan. Organizaţia aceasta religioasă a armatei noastre a fost pecetluită prin înfiinţarea unui Episcopat militar cu sediul în Alba Iulia — oraşul reîntregirii ţării prin Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 — iar ca episcop militar a fost înscăunat protopopul Ioan Stroia de la Episcopia din Sibiu.

Creştinătatea armatei române s-a confirmat şi prin participarea cu companii de onoare date la bisericile din garnizoanele respective la slujbele religioase ce se făceau la Anul Nou, Bobotează şi Sfintele Paşti. Mai mult chiar în Vinerea Paştilor se instalau gărzi de onoare în biserici la catafalcul ce reprezenta Îngroparea, gărzi care se ridicau odată cu terminarea slujbei Învierii.

Regimul comunist instalat după 6 martie 1945, a făcut totul ca această manifestare creştinească să fie oprită, apoi desfiinţată. Această măsură contra credinţei creştine se părea că la suprafaţă ar fi reuşit, dar în realitate şi în intimitate credinţa a continuat să existe, cu tot riscul unor sancţiuni, la care se expuneau cadrele militare, care nu o res-

(Continuare în pag. a 2-a)

APEL LA DIALOG

Din dorinţa de a respecta canoanele Bisericii Ortodoxe Universale precum şi libertatea de opţiune politică a celor peste 18 milioane de credincioşi ortodocşi români pe care îi reprezintă într-o societate pluralistă, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a recomandat deja la începutul acestui an ca toţi clericii ortodocşi români (episcopi, preoţi şi diaconi), fiind părinţi spirituali ai tuturor credincioşilor, să nu se înscrie şi să nu activeze în vreun partid *politic*.

Fidelă acestei hotărîri, conducerea Bisericii Ortodoxe Române se abţine să dea vreo îndrumare sau să facă vreo recomandare preoţilor şi credincioşilor privind opţiunea lor faţă de vreun partid politic din societatea românească de azi.

Desigur, această neutralitate politică a celei mai vechi şi mai mari instituţii a poporului român nu înseamnă o indiferenţă a ei faţă de aspiraţiile majore profunde ale întregului popor care se exprimă prin intermediul consultării electorale. Biserica discerne acum, cu preocupare părintească, trei aspiraţii majore:

1. Dorinţa vie a poporului român pentru promovarea libertăţii şi demnităţii umane, recîştigate prin jertfe multe, mai ales în rîndurile tineretului ţării.

2. Dorinţa de reînnoire morală şi spirituală ca eliberare de comunism, ateism, falsitate şi minciună.

3. Dorinţa de dreptate socială atît pe plan obştesc cît şi personal, adică afirmarea binelui acum şi a valorii unice şi a demnităţii fiecărei persoane umane.

În acest sens, Biserica susţine, prin rugăciune şi îndemn pastoral, realizarea acestor aspiraţii profunde ale poporului, ele fiind roade ale conlucrării noastre cu harul lui Dumnezeu.

Conducerea Bisericii Ortodoxe Române nu este interesată în primul rînd care partid sau care partide politice cîştigă alegerile, şi ce cîştigă poporul întreg în urma alegerilor. Ea nu promovează iubirea de putere ci puterea iubirii binelui comun.

De aceea, mai presus de confruntarea electorală partinică, Biserica face un apel călduros şi insistent la diferitele grupări şi orientări politice să se asculte reciproc pe baza unui dialog sincer şi util. Ea consideră că dialogul între reprezentanţi ai diferitelor aspiraţii sociale şi rituale profunde din patria noastră va fi de folos întregii societăţi româneşti şi va contribui la afirmarea unităţii noastre spirituale în cadrul unui pluralism legitim şi necesar.

Patriarhia Română
Biroul de presă şi comunicaţii

Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena

(Continuare din pag. 1-a)

Teodosie cel Mare, Iustinian cel Mare etc.

Faţă de păgînism, împăratul Constantin s-a purtat cu toată înţelepciunea. El n-a oprit cultul zeilor, avea titlul de Pontifex Maximus dar a oprit cultul imoral de la temple şi aducerea de jertfe sîngeroase. Prin aceasta, a netezit calea păginilor pentru trecere la creştinism.

Ca să smulgă rădăcinile păginismului care era foarte puternic la Roma, a mutat capitala imperiului în Bizanţ, pe care l-a împodobit cu biserici frumoase, opere de artă, şcoli etc. şi i-a dat numele său — Constantinopol.

În toate aceste mari şi binefăcătoare fapte pentru viaţa şi dezvoltarea Bisericii creştine, Constantin a fost ajutat, sfătuit şi îndrumat de Sf. Elena, mama sa, o femeie simplă, dar foarte credincioasă şi evlavioasă din tinereţele sale. La dorinţa ei de mamă, împăratul Constantin a ridicat mai multe şi frumoase biserici la Locurile Sfinte, la Ierusalim şi Muntele Sinai. Aşa s-a ridicat biserica din Betleem, la Golgota, la Mormîntul Domnului şi locul Sf. Învieri, pe Muntele Măslinilor, pe locul Înălţării Domnului la cer şi Biserica Adormirii Maicii Domnului. La dorinţa mamei sale, Constantin cel Mare a aprobat să se facă săpături mari şi grele la Golgota, ca să se descopere Crucea Domnului; şi aflînd trei cruci, în mod minunat s-a aflat crucea Domnului — căci un bolnav s-a atins de ea şi s-a vindecat.

Împăratul Constantin este numit pe drept „întocmai cu apostolii" pentru *apărarea dreptei credinţe* apostolice. Pe vremea lui s-a ivit un mare *eretic, Arie,* un preot din Alexandria care, prin învăţătura sa rătăcită, sectară, a adus mult rău Bisericii şi a pierdut multe suflete. Arie învăţa greşit, despre Domnul Hristos, spunînd că El *nu este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu,* ci este numai o creatură a Sa prin care a făcut lumea.

Această erezie a cîştigat mulţi aderenţi şi a tulburat mult viaţa Bisericii care abia a scăpat de persecuţii. Ca să oprească această rătăcire, Sf. Părinţi ai Bisericii au rugat pe împăratul Constantin cel Mare să *convoace I-ul Sinod ecumenic* la Niceea, 325. La Sinod au participat 318 părinţi, mărturisitori, ierarhi luminaţi din toată lumea. Aici s-a combătut erezia lui Arie şi s-a stabilit învăţătura ortodoxă, despre Mîntuitorul Hristos, în primele 7 articole din Simbolul credinţei pe care-l rostim în fiecare duminică şi sărbătoare la Sf. Liturghie.

Tot acum şi aici, Sinodul I Ecumenic a hotărît timpul sărbării Paştilor în Biserica Ortodoxă. Acum s-a stabilit ca Paştile să se serbeze în prima duminică după lună plină, după echinocţiul de primăvară, după Paştile evreilor. S-a stabilit, apoi, căsătoria preoţilor înainte de hirotonie.

După 30 ani de domnie, Constantin a murit în Nicomidia, în 21 mai 337, fiind botezat de episcopul Eusebiu de Cezareea. Cu el se încheie epoca de prigonire, suferinţă şi întuneric a Bisericii creştine şi începe epoca de triumf a creştinismului, de libertate şi progres multilateral al Bisericii, de propovăduire a Evangheliei şi de mîntuire pentru toţi cei ce cred, mărturisesc şi urmează lui Hristos-Dumnezeul nostru.

Sf. Împărăteasă Elena, stăpînită de sentimentul de smerenie şi ardoare, faţă de Mîntuitorul Hristos a trăit în Ierusalim pînă la moartea sa, la adînci bătrîneţe. Moaştele sale au fost aduse, apoi, în Constantinopol şi aşezate în Biserica Sf. Apostoli, unde se află mormîntul ei şi al fiului său împăratul Constantin.

Pentru faptele lor bune şi frumoase, pentru marile realizări rămase nemuritoare în viaţa creştină, Biserica este adînc *recunoscătoare Sf.* Împăraţi Constantin şi Elena şi i-a trecut în rîndul sfinţilor şi le face pomenirea cu cinste în fiecare an.

Să-i cinstim şi noi urmîndu-le pilda vieţii de slujire, credinţă şi dragoste faţă de Biserică în tot locul şi tot timpul. Să cinstim şi să ne jertfim pentru binele, întărirea şi propăşirea Bisericii strămoşeşti, care — zice Eminescu — este mama noastră, mama neamului românesc. Ea ne-a născut, ne-a crescut şi ne-a îngrijit, ne-a păstrat credinţa, limba, identitatea şi fiinţa naţională.

Să nu uităm că Sf. Împărat Constantin cel Mare a biruit pe păgîni prin Sf. Cruce. Să credem în Sf. Cruce, să ne închinăm ei şi să cerem de la Dumnezeu ajutor. Ea este armă împotriva diavolului, care se cutremură şi fuge de puterea ei.

EROI AI REVOLUŢIEI SIBIENE

MITITEL IOAN

La data de 4.II.1955, se năştea în satul Coveş de lîngă Agnita, într-o familie de gospodari români cel de al şaptelea copil. A fost botezat cu numele de Ioan.

La naştere ursitoarele nu i-au pus, însă, în leagăn prea multe bucurii.

La numai 6 luni, tatăl său aflîndu-se la lucrul cîmpului a decedat.

Au rămas toţi cei şapte copii în grija mamei lor Ana.

Copiii au ascultat-o.

Fiecare a învăţat cîte o meserie. S-au aşezat apoi la casele lor întemeind alte familii. Unii s-au stabilit la Deva, alţii la Sibiu, alţii la Agnita.

Ioan, cel mai mic, după terminarea şcolii generale în satul natal, urmează Şcoala Profesională la I.P.A. Sibiu, obţinînd calificarea de lăcătuş mecanic.

Se încadrează în această meserie la Într. Balanţa Sibiu.

În această perioadă o cunoaşte pe tînăra muncitoare Elena, de la Într. „7 Noiembrie" venită şi ea la Sibiu din satul Gusu, comuna Ludoş.

În aprilie 1981 se căsătoresc. În curînd apar şi copii.

Prima dată Florin, în prezent pe clasa a I-a la Şcoala Gen. nr. 15 şi apoi Claudiu în grupa mare la Grădiniţa nr. 1 Sibiu.

Viaţa de familie decurge în mod normal, doar cu grijile pentru „cei mici", care cereau totuşi de mîncare şi aveau nevoie de supraveghere. Pentru a se putea rîndui mai bine în schimb cu soţia sa ca să aibă mai bine grijă de copii, se transferă la Coop. Progresul Sibiu, tot ca lăcătuş mecanic.

Gîndul lui nemărturisit era de a se preocupa mai mult de supravegherea copiilor şi de a le procura cele necesare.

Ştim cu toţii cît de uşor se procurau cele necesare traiului. Lapte nu era, carne nu era, pîine pe cartelă, cozi interminabile.

În acest zbucium l-a prins luna decembrie a anului 1989.

Evenimentele de la Timişoara erau foarte bine receptate şi de populaţia Sibiului deşi nu pe cale oficială.

În ziua de 21 decembrie 1989 ca deobicei la orele 6 dimineaţa pleacă la serviciu luînd cu el şi cartela de pîine.

Ajuns aici, începe să comenteze cu colegii de lucru evenimentele din ţară. Împreună pleacă apoi la o chemare lăuntrică spre Piaţa Unirii, în faţa Casei de Cultură. De aici cu alte grupuri de muncitori se îndreaptă spre Piaţa Republicii. Era în jurul orei 9. În acest loc încep să sosească grupuri de muncitori de la Într. Mecanica, Balanţa, iar pe alte cărări cei de la Într. Independenţa, Republica şi altele. Încep să se strige binecunoscutele lozinci: „Ceauşescu — P.C.R., libertatea noastră unde e" şi „morţii de la Timişoara cheamă astăzi toată ţara". Sosesc şi primele forţe de represiune, încep incidentele, se aud împuşcături...

Mititelu Ioan, scoate din buzunarul stîng al hainei cartela de pîine, o ridică cu mîna dreaptă în sus şi strigă: „Oameni buni, nu trageţi, sîntem fraţii voştri", „în piaţă sînt copiii voştri".

Nu avea de unde să ştie că în clădirile din jur, îndeosebi în acoperişuri erau postaţi cu multe zile înainte securişti. Nu avea de unde să ştie că în diferite locuri ale pieţii erau îmbrăcaţi în civili alţi securişti dotaţi cu o tehnică de luptă perfecţionată.

Un glonte i-a străpuns pieptul deasupra inimii. S-a prăbuşit încet pe caldarîmul pieţii. Colegii l-au luat pe braţe, l-au pus într-o maşină şi l-au dus la spital. Certificatul de deces sună sec „Plagă provenită prin împuşcare transfixiantă toracică". Locul morţii: teritoriul municipiului Sibiu.

A doua zi dimineaţa în 22 decembrie, soţia ajutată de colegii de serviciu i-a ridicat corpul neînsufleţit de la spital, transportîndu-l cu o maşină în satul natal de lîngă Agnita. Maşina abia a părăsit teritoriul oraşului Sibiu că a şi început măcelul de la securitate.

Să nu uităm eroii Revoluţiei. Nici pe ei, nici pe familiile lor care au nevoie atît de ajutor moral cît şi material. Ai uita înseamnă să uităm o parte din sufletul nostru, înseamnă a uita tradiţiile strămoşeşti ale poporului nostru.

Comitetul pentru cinstirea eroilor

Prof. *D. Costea*

„OASTEA E CREŞTINĂ"

(Continuare din pag. 1-a)

pectau. Au fost dese cazurile cînd cadrele active ale armatei după celebrarea căsătoriei civile la Oficiile de stare civilă, sub masca unor excursionişti de ocazie plecau la mănăstirile de la Sîmbăta sau Cozia unde — în mare taină — săvîrşeau şi căsătoria religioasă. Ne referim numai la cei din zona noastră.

A mai fost apoi tradiţia la poporul nostru să ridice cruci la diferite răspîntii, pe întreg cuprinsul ţării, în cinstea unor evenimente istorice sau la locurile de popas. Tot după legea creştină s-a obişnuit punerea unei cruci la mormîntul unui decedat, pentru a i se cinsti memoria, dar şi pentru a i se confirma calitatea de creştin.

Acelaşi lucru îl confirmă şi crucile puse la mormintele eroilor noştri din cele două războaie mondiale, morminte la care se fac pelerinaje la anumite zile din an, spre a se depune coroane de flori şi a li se cinsti memoria lor, pentru suprema jertfă făcută în susţinerea existenţei şi viitorul acestui neam.

Deşi au fost obiecte sacre dictatura ceauşistă, pentru a lovi şi din acest punct de vedere în tăria credinţei poporului nostru, a luat odioasa măsură ca sub mascarada îngrijirii cimitirelor de eroi din ţară, crucile să fie înlocuite cu borne din beton. Înlocuirea acestora din nou cu adevărate semne creştine, adică cu cruci este o operaţiune necesară dar şi costisitoare şi poate în prezent nu sînt condiţiuni economice şi financiare pentru a se realiza acest deziderat creştinesc. Există însă posibilitatea ca în fiecare cimitir al eroilor să se înalţe la locul de onoare o cruce mare şi impunătoare o troiţă care să preamărească pe cei ce zac acolo sub glie şi să confirme credinţa creştină a oştirii noastre.

Despre această credinţă a oştirii noastre depune mărturie poetul transilvan Andrei Mureşanu, în poezia „UN RĂSUNET", în care, în strofa unsprezecea, se spune:

... „Preoţi, cu crucea-n frunte, căci oastea e creştină" ...

După cum poporul nostru este creştin, aşa şi oastea lui a fost, este şi va fi creştină. Ca o confirmare a credinţei noastre în Dumnezeu şi în jertfa Fiului Său stă „Crucea de pe vîrful Caraiman".

Ioan Cristea
Veteran de război

Opriţi sîngele!

Fraţi Români de pretutindeni opriţi sîngele şi ura
Mînă-n mînă fiţi ca fraţii, nu mai este dictatura
Izgoniţi din suflet vrajba, orice gînd de răzbunare
Calea să vă ducă paşii spre iubire şi-mpăcare!

În zadar Martirii noştri au murit în val de sînge
Dacă scumpa noastră Ţară nu va înceta a plînge!
Sînt destule răni deschise prin teroare şi cruzime
Vreţi să le sporiţi durerea printr-un şir de alte crime?

Oameni buni, de orice Neam ce iubiţi în suflet glia
Noi avem aceeaşi mamă: Patria şi omenia
Veac de veac trăita-ţi doară în aceeaşi blîndă Ţară
Să lăsăm metoda Junglei! Vai, ne facem de ocară!

Voi mineri ce-aţi dobîndit admiraţie adîncă
Bravi eroi fără de frică coboriţi în fund de stîncă
Ţara, Neamul vă sărută pentru-a voastră vitejie
C-aţi pornit protest năvalnic în epoca de urgie!

Scumpi studenţi şi vrednici tineri ce-aţi ajuns la un
Repurtînd o biruinţă unică pe-ntreaga lume! renume
Fără arme doar curajul v-a dezlănţuit în forţă
Şi-aţi aprins văpăi în suflet prin a voastră sfîntă Torţă!

Voi ţărani, cu suflet mare, ce purtaţi în palme lutul
Voi ce-aţi fost loviţi de soartă şi cu foamea şi cu cnutul
Azi s-a împlinit de-a pururi ruga voastră, plînsul, dorul
Să vă înfrăţiţi din nou cu livada şi ogorul!

Pe maidane însorite tinerii vor bate oina
Şi din bucium şi tilincă iar va răsuna şi doina
Cucul va cînta cu fală în dumbrava moşilor
Şi veţi fi stăpîni în toate, azi şi-n vecii vecilor!

În genunchi să stăm cu toţii la Altare şi afară
Să ne prosternăm spre Domnul şi spre Sfînta sa Fecioară
Rugi fierbinţi, cu multe lacrimi şi recunoştinţă vie
Că ne-a scos din iadul morţii şi din crunta tiranie!

Pr. T. Bodnar

ASOCIATIA „CHRISTIANA"

La iniţiativa unui grup de medici şi preoţi ortodocşi şi evanghelici din Sibiu, s-a constituit un Comitet de iniţiativă pentru înfiinţarea Asociaţiei filantropice medical-creştine „CHRISTIANA", în Sibiu.

S-a ţinut o şedinţă în ziua de miercuri 18 aprilie, a.c., ora 16, la Centrul Arhiepiscopesc ort. rom. din Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. Cu acest prilej s-a citit PLATFORMA-Program şi STATUTELE acestei asociaţii, primite de la BUCUREŞTI, unde s-a constituit şi organizat Asociaţia „CHRISTIANA", cu sediul în str. Sapienţei nr. 5, telefon 42 20 05.

După unele dezbateri şi propuneri, s-a constituit un CONSILIU provizoriu, al cărui preşedinte este P. S. Episcop-vicar Dr. Serafim Făgărăşanul.

Comunicăm PLATFORMA-program a acestei asociaţii, care — cuprinzînd categorii sociale şi profesionale largi, avînd scop filantropic, ajutorarea oamenilor bolnavi, azilelor, spitalelor şi orfelinatelor — îşi propune:

1. Să fie apolitică. Asociaţia nu se implică politic şi nu este instrumentul de lucru al nici unui partid. Ea nu împiedică dreptul cetăţenesc la vot al fiecărui membru, nici apartenenţa politică. Preşedinţii consiliilor însă, nu pot face parte din partide politice. Să contribuie la reechilibrarea societăţii româneşti pe baza moralei creştine universale.

2. Să adune şi să administreze fonduri materiale pentru bolnavi, azile, orfelinate.

3. Să acorde asistenţă medicală, spirituală şi socială gratuită celor în suferinţă, indiferent de naţionalitate, rasă, religie, cetăţenie.

4. Să construiască aşezăminte medical-creştine formate din spital, policlinică şi biserică cu altare ortodoxe, catolice şi protestante unde medicii şi preoţii să slujească împreună pentru vindecarea bolnavilor.

5. Să ajute şi să construiască azile de bătrîni şi orfelinate.

6. Să susţină şi să editeze publicaţii medical-creştine, să iniţieze şi să organizeze contacte interconfesionale, schimburi de experienţă, burse în domeniul terapiei prin credinţă.

7. Apelul se adresează tuturor celor care gîndesc fiinţa umană ca fiind chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, şi care luptă pentru vindecarea sufletului şi a trupului.

Menţionăm, în continuare, că în zilele de 21—22 aprilie ac.., s-a ţinut la Mănăstirea Cernica o consfătuire organizată de Asociaţia CHRISTIANA din Bucureşti, cu tema: „Vindecarea miraculoasă în Tradiţia ortodoxă". S-au susţinut cîteva referate cuprinzînd aspecte teologice şi medical-ştiinţifice, ale acestei importante teme. S-au făcut completări prin discuţii deschise, în care s-au subliniat necesitatea şi însemnătatea colaborării între medic şi preot, între mijloacele oferite de credinţă şi rugăciune şi cele ale unei ştiinţe medicale, întemeiate pe valorile moralei creştine universale, în vederea păstrării şi refacerii sănătăţii sufleteşti şi trupeşti. În concluzie, s-au stabilit cîteva criterii ale recunoaşterii vindecării miraculoase, în perspectiva Tradiţiei şi experienţei ortodoxe şi a unor exigenţe riguroase ale ştiinţei medicale. Între acestea amintim: vindecarea miraculoasă este spontană, prin intervenţia puterii dumnezeieşti, această vindecare are urmări pozitive prin o transformare moral-religioasă a credinciosului; aceasta priveşte un echilibru şi optimizarea psiho-fizică, manifestate prin virtuţile creştine ale încrederii depline în ajutorul divin şi ale credinţei vii, statornice şi lucrătoare în faptele iubirii de Dumnezeu şi de semeni, în atmosfera unei smerenii adevărate şi căinţe sincere a limitelor şi neputinţelor omeneşti. O asemenea vindecare miraculoasă se face în condiţiile şi urmările unei eliberări moral-creştine, de biruinţă prin harul Sf. Duh asupra tuturor pornirilor care ating demnitatea fiinţei umane, a drepturilor şi îndatoririlor ei universal-recunoscute.

Comunicăm că proxima şedinţă de constituire a Asociaţiei filialei din Sibiu, se va ţine în ziua de miercuri 9 mai, a.c. ora 16, la Centrul Arhiepiscopesc ort. rom. din Sibiu, str. 1 Mai nr. 35.

Informaţii se dau la Secretariatul Arhiepiscopiei ort. rom. din Sibiu, str. 1 Mai, nr. 24, telefon 1 28 67.

Pr. *Filaret Costea*

Sf. Sinod a optat pentru unitate

(Continuare din pag. I-a)

au fost şi unele sesizări, foarte puţine însă, prin care se considera inoportună revenirea Prea Fericirii Sale. O astfel de opinie, de pildă, au exprimat-o majoritatea studenţilor de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti şi o parte dintre profesorii aceluiaşi institut.

În condiţiile date, Sfîntul Sinod, după o intensă dezbatere, a considerat că este mai înţelept şi mai folositor pentru Biserică să se evite o eventuală polarizare sau dezbinare a clericilor şi credincioşilor în jurul a doi patriarhi: unul retras, dar sănătos şi cerut de multă lume ca să revină; şi altul ales de către o altă grupare a Bisericii, şi probabil care ar fi putut întîmpina greutăţi de recunoaştere a canonicităţii sale, atît în ţară cît şi peste hotare. Astfel, Sfîntul Sinod a optat pentru unitate şi canonicitate. Rechemînd pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Sfîntul Sinod nu a rechemat un patriarh depus din treaptă, ci un patriarh căruia nu i-a acceptat de fapt în mod canonic retragerea.

Toţi membrii Sfîntului Sinod, inclusiv cei mai fervenţi susţinători ai procesului de înnoire din viaţa Bisericii în contextul social şi misionar nou din ţara noastră, au ajuns la un consens, deoarece au înţeles că înnoirea trebuie să se facă în unitate, căci Biserica nu se guvernează prin partide de opoziţie care se succed la putere, ci prin efortul anevoios şi necesar al înţelegerii că binele comun al Bisericii trebuie căutat în comun şi că unitatea sau frăţietatea cea mai profundă în Biserică nu este doar de ordin administrativ, ci de ordin spiritual. De aceea, un mare duhovnic ca Părintele Cleopa Ilie de la Mănăstirea Sihăstria a cerut mai multor mănăstiri să facă rugăciuni speciale pentru revenirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

În condiţiile de faţă, ascultarea reciprocă dintre ierarhi, preoţi şi credincioşi, dialogul constructiv şi exerciţiul coresponsabilităţii la toate nivelele în Biserică sînt preferabile judecăţilor pripite şi acuzaţiilor reciproce.

În acest sens, poate că noi toţi, cu multă smerenie, avem multe de învăţat. Să ne ajute Dumnezeu să o putem face nu unii împotriva altora, ci unii împreună cu alţii.

Acest lucru este cu atît mai necesar acum cînd conducerea Bisericii trebuie să fie ajutată în efortul de a răspunde nevoilor spirituale urgente ale unei societăţi de răscruce de drum, timp în care Biserica este chemată să reafirme cu tărie atît darul sacru al libertăţii şi al unităţii, precum şi valoarea veşnică şi unică a fiecărei persoane umane, valoare pe care pretinsul umanism ateu marxist a batjocorit-o în toţi anii de dictatură. Sîntem convinşi şi realitatea înconjurătoare o arată din ce în ce mai mult că fără înnoirea vieţii Bisericii şi a credinţei în Patria noastră, libertatea civică nu are un fundament spiritual solid şi trainic.

† DANIEL CIOBOTEA LUGOJANUL
Episcop-vicar Timişoara

CHEMARE—APEL

Dacă azi vom face o scurtă privire a situației demografice a municipiului Zalău din ultimii 60 de ani, vom constata că acest oraș a cunoscut o creștere deosebit de mare. Poate că vă veți întreba „de ce din ultimii 60 de ani?" Pentru că în ultimii aproape 60 de ani în orașul Zalău nu s-a construit nici un lăcaș de cult al credinței strămoșești-românești, cu toate că numărul populației de naționalitate română a crescut în acești 60 de ani de peste 22 de ori.

Cele două biserici românești construite în anii 1928—1933, corespundeau populației din acea perioadă și chiar pînă în anii 60 din acest secol XX. Statistic populația orașului Zalău era în anul 1930 de 8.340 de locuitori. La recensămîntul din iulie 1989, populația orașului Zalău era de 65.190 locuitori din care aproximativ 47.000 de naționalitate români, respectiv 72%.

De mai mulți ani, cele două biserici ortodoxe au devenit neîncăpătoare, cei mai mulți credincioși stau afară în jurul bisericii, pe lîngă faptul că mulți nici nu mai vin (în aceste condiții) la biserică, neputînd asculta Sfînta Liturghie.

Revoluția din 22 decembrie 1989 a creat și condițiile de libertate deplină a credinței strămoșești inclusiv posibilitatea aprobări de a se construi noi lăcașuri de rugăciune.

La îndemnul părintelui protopop al Zalăului, Ioan Pop, și sub directa coordonare a preotului Ioan Ghiurco, paroh al parohiei ortodoxe române Zalău III, la 28 ianuarie a.c. s-a constituit „comitetul de construcție a noii catedrale în orașul Zalău".

Această mare catedrală, dorim să o închinăm ca lăcaș de rugăciune și pomenire în memoria „eroilor căzuți în revoluție", cu hramul „Sfînta Vineri", avînd ca temei ziua de vineri, care a fost o zi a victoriei și libertății.

Din studiile geo-topografice făcute de specialiști, cu acordul organelor județene și municipale, s-a stabilit și locul unde se va construi această mare catedrală, anume în cartierul Simion Bărnuțiu pe platoul din deal, lîngă grădinița de copii și căminul de nefamiliști „Armătura", avînd o largă deschidere spre bulevard și Sala Sporturilor. Pe lîngă cartierul Simion Bărnuțiu, biserica va fi și în apropierea cartierelor Dumbrava I și II, Dumbrava Nord, Vișinilor, Astralis și chiar a celor din Porolissum, precum și aproape de spitalul județean cu policlinică accesibilă pentru rugăciune celor ce merg sau vin la spital. Catedrala va avea o capacitate de cca 4000 de locuri în sala mare și 400 locuri în sala mică.

Întrucît la cele două biserici românești s-au făcut în ultimii ani, lucrări capitale și pictură în curs de executare și în prezent, de o valoare mare și prin contribuția credincioșilor, parohiile noastre nu dispun și de fonduri pentru începerea noii construcții.

Facem un călduros apel-chemare către toți oamenii de bine din municipiul Zalău, județul Sălaj și din țară, la cler și dreptcredinciosul popor, indiferent de conceptie, ne adresăm cu stimă și încredere intelectualității: ingineri și tehnicieni, profesori, educatori, medici și alt personal sanitar, economiști și juriști, ofițeri și subofițeri, aparatul funcțional, sindicatele și conducători din întreprinderi și instituții, muncitorilor cu rugămintea de a sprijini această acțiune, atît de necesară hranei sufletești și care va rămîne o amintire peste veacuri urmașilor noștri, care cu încredere la rîndul lor ne vor pomeni în rugăciunile lor din acest sfînt lăcaș al Domnului.

În scopul constituirii fondului de construcții, membrii comitetului de construcție a noii catedrale, avînd asupra lor legitimații și chitanțier oficial, se deplasează la domiciliul locuitorilor din oraș pentru a face înscrieri de ajutoare cu sume pe care fiecare cred că va putea contribui în acest an precum și în următorii 2—3 ani și vor încasa primele avansuri oferite.

Cei care sînt din alte localități și doresc să contribuie la această sfîntă construcție, pot depune suma la orice unitate CEC din țară în contul nr. 45.11.08.23, Sucursala Județeană CEC Sălaj-Zalău, titular Parohia ortodoxă română Zalău III, cu mențiunea „pentru construcția noii catedrale din Zalău".

Familiile care au pierdut aparținători în revoluție și doresc ca numele acestora să fie menționate în pisania catedralei, ce va fi pusă în temelia celor două altare, sînt rugați să ne comunice numele acestor eroi care vor fi pomeniți, după datină, în vinerile de parastas sau la simbetele de pomenire ale morților din postul mare, care se vor face fără nici o plată. Trimiterile se pot face pe adresa: Parohia ortodoxă română Zalău III, municipiul Zalău, strada Florilor nr. 4, cod 4700, județul Sălaj.

Sperăm că vom fi sprijiniți în această sfîntă și nobilă misiune. Bunul Dumnezeu să primească și să vă răsplătească jertfa și să vă dăruiască sănătate și întru toate bună sporire.

Gaidos Nicolae
Secretar al comitetului de construcție

„Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul"

Duminică, 6 mai 1990 a avut loc, după 46 de ani, memorabila întîlnire a neamului la Prut, unde au luat parte și s-au îmbrățișat, cu flori în mîini, dragoste în suflete și lacrimi în priviri, frați de același sînge, aceeași limbă și aceeași credință.

A fost cu adevărat această Duminică „Ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într-însa".

SFINTELE PAȘTI ÎN DETENȚIE

Pentru imensul număr de năpăstuiți cum am fost cei aruncați în gulagurile comuniste de-a lungul anilor regimului totalitar, pe lîngă credința în Dumnezeu care mai mult decît orice ne-a dat putere de rezistență, marile praznice creștinești ca Paștile și Crăciunul au constituit momente providențiale de întărire și înălțare sufletească. Mai ales Paștile, precedate de amintirea sfintelor patimi ale Domnului, ne insuflau forțe noi de rezistență și speranță. Fiecare vedea în crucificarea Domnului propriile sale pătimiri și încercări, iar în Înviere ultima speranță de supraviețuire și salvare. Dar tocmai în aceste momente vigilența torționarilor era mai ascuțită, credința în Dumnezeu și datinile creștine fiind considerate unul din principalele obstacole în calea formării „omului nou".

La Paștile anului 1949 mă aflam încarcerat la închisoarea de la Ocnele Mari. Erau acolo aproape o mie de deținuți politici, necondamnați, repartizați în 12 camere mari, 6 la parter, 6 la etaj, cîte 70—80 în fiecare cameră, pe priciuri suprapuse. Pînă la 24 ianuarie 1950 am fost repartizat în camera 12. Masa ni se servea afară, pe un coridor larg, unde ne încolonam cîte doi cu gamelele în mînă, înaintînd încet spre hîrdăul cu mîncare aburindă (nu mai arăt cum era mîncarea). Șeful secției noastre era un gardian înalt și voinic pe nume Lupu, care nu pot spune că a fost un om rău. Își făcea datoria cu oarecare omenie. Spre cinstea oltenilor, pot declara că gardienii de aici, chiar primii gardieni, spre deosebire de cei de la alte închisori, au fost oameni aproape cumsecade.

După ce ni s-a servit masa, înainte de a reveni în cameră, ca la un semnal nevăzut am început toți, ca un singur om, să cîntăm din străfundurile sufletului „Hristos a înviat". În fața acestei situații, gardianul a rămas înlemnit. Au fost cîteva secunde de cumpănă pentru el. Să ne oprească, și-a dat seama că e imposibil. Să rămînă pe loc, însemna că face o nepermisă concesie, pentru care putea să suporte consecințe disciplinare. Soluția la care s-a oprit în acele secunde hotărîtoare a fost *s-o ia la fugă*, să se ducă departe de noi. Cîntecul sfînt, intonat de trei ori, izbucnise ca un vulcan din inimile noastre. A fost un moment sublim, de neuitat, ca o descătușare supremă.

La Paștile următor din 1950 mă aflam în camera 2, unde fuseserăm izolați, sub strictă supraveghere, vreo 50 de deținuți, considerați mai „periculoși" sau, poate, „vîrfuri". După rugăciunile făcute de preoți, rugăciuni discrete și oarecum tolerate, am fost invitat de colegii de cameră să vorbesc eu, în calitate de teolog, despre semnificatia Învierii. Menționez că în această cameră se aflau oameni ca Petre Țuțea, „țăranul imperial", cum l-a caracterizat atît de inspirat dl. Andrei Plesu, dar și filozof de înaltă clasă, Mihai Popovici, unul din fruntașii partidului național-țărănesc, om foarte cult și umblat, Mihail Manoilescu, fost ministru de externe, Petre Pandrea, avocat cu renume si eseist original, Cumnatul lui Lucrețiu Pătrășcanu, neuitatul meu prieten George Grama, originar din Șerbeni jud. Mureș, tînăr de o cultură impresionantă, care studiase la Blaj și apoi la Roma, cu studii și activitate culturală în capitala Italiei timp de vreo 11 ani. Acest om, care era o mare promisiune pentru cultura română, a fost răpus în torturi de „reeducatorii" de la Pitești după plecarea mea la Canal. În afară de cei de mai sus erau încă destui, fiecare reprezentînd o valoare umană în felul său. Totuși poate că ar mai trebui citat distinsul profesor Ilie Ioan de la Craiova, specialist în limbile română și franceză, o adevărată enciclopedie vie nu numai în domeniul său.

Revenind la felul în care am prăznuit Paștile aici, menționez că am rostit cuvîntul despre Înviere de pe priciul de sus, de lîngă fereastră, avîndu-l alături pe Mihai Popovici care, din cauza surzeniei, apleca urechea cu mîna ca să mă poată auzi mai bine. Vorbind despre Patimile și Învierea Domnului, am făcut legătura cu destinul nostru, cu suferințele și speranța învierii noastre, rostind adevărurile exprimate cu toată ardoarea de care era capabil sufletul meu în acele clipe. Am încheiat cuvîntul meu cu ultima strofă, atît de potrivită cu situația noastră de atunci, din poezia „Hristos a înviat" de Al. Vlahuță:

Voi toți ce-ați plins în întuneric
Și nimeni nu v-a mîngîiat
Din lunga voastră-ngenunchere
Sculați: Hristos a înviat!

Am trăit atunci cu toții momente de mare emoție colectivă. Eu însumi simțeam că plutesc în alte sfere, că m-am desprins de tot ce e pămîntesc sau material.

Această cameră, camera 2 de la Ocnele Mari — despre care se va mai vorbi — a fost tot timpul de circa un an, cît a ținut izolarea, o adevărată universitate, în care se dezbăteau, cu discreția necesară, fel de fel de probleme, bineînțeles „nepolitice", în care mai ales „nenea Petrică", adică Petre Țuțea domina cu autoritate atît prin originalitatea și profunzimea ideilor, cît și prin frumusețea și plasticitatea exprimării. La un moment dat George Grama, care îl asculta cu nesaț, a exclamat: Ascultîndu-l pe Țuțea, îmi dau seama cît de frumoasă e limba română! Cîte nu s-ar putea povesti despre efervescența intelectuală din această cameră și despre rolul ei profund reconfortant pentru noi!

Paștile din anii următori 1951—1953 i-am petrecut la Canal și anume la așa numita „colonie" de la Capu Midia, cea mai cumplită din toate, de sub comanda sinistrului Borcea Liviu. Au fost Paști de neînchipuită opresiune. N-au mai fost posibile nici rugăciuni și nici slujbă în grup. Doar în șoaptă, de la om la om, sau prin semne dacă ne mai puteam transmite o urare sau un gînd de încurajare. Munca era așa de grea, foamea atît de crîncenă și opresiunea atît de diabolică, încît speranta supravietuirii se stingea încet în sufletele multora. Aș mai adăuga că începînd cu 1 ian. 1952 timp de șase luni n-am avut absolut nici o zi liberă. Se adoptase „metoda" infernală ca acelora care nu-și puteau face norma să li se taie masa principală și să fie retinuti la lucru și în schimbul următor. Dealtfel în această perioadă mureau oamenii ca muștele.

Dar Dumnezeu a rînduit altfel. În martie 1953 a decedat marele „eliberator al popoarelor". Ca urmare, s-au sistat și lucrările la Canal puse la cale sub inspirația lui. O parte din deținuți au fost eliberați, altii trimiși la alte „șantiere" din țară, iar o parte au rămas pe loc la unele „colonii" nelichidate încă. Fac mențiunea că personal am avut onoarea să fac parte din grupul de circa 30 de inși, considerați mai valizi, grup retinut să lichideze „colonia" de la Capu Midia (Aici gardienii nu ne mai ziceau „banditi", ci ne chemau cu apelativul „mă!", ceea ce era o mare noutate și chiar o onoare). De aici am fost repartizat la „colonia" cu perspective de lichidare de la Peninsulă, de unde în vara lui 1954 am fost transferat la închisoarea de la Pitești.

Așadar Sfintele Paști din 1954 le-am petrecut la Peninsulă. Printre altele, aici am declarat greva foamei cîteva sute de deținuți, scopul fiind acela de a ni se clarifica „situația juridică": sau să fim eliberați, neavînd pînă atunci nici o condamnare, sau să fim condamnați dacă ni se găsește vreo vină (greva a grăbit clarificarea situației noastre în urma deplasării de la București a unei delegații de înalți ofițeri din Securitate). Aici am petrecut un Paște unic în felul său. Dar cum l-am petrecut?

Eram ținuți sub strictă supraveghere. Trăiam într-o atmosferă de așteptare și tensiune. Nu cu mult în urmă, din cîte îmi amintesc, avusese loc la București condamnarea la moarte și execuția lui Lucrețiu Pătrășcanu. De lucrat nu prea mai lucram. Mai mult aflare în treabă. Doar unele corvezi în cadrul „coloniei". Dar de Paști doream cu ardoare să sărbătorim cum se cuvine marele praznic al creștinătății. Gardienii însă erau cu ochii pe noi, pîndind pe la ferestre și pe unde se putea. Voiam să prăznuim marea sărbătoare nestingheriți. Ne-am sfătuit cu preoții, între care admirabilul tînăr preot Nicolae Popescu din părțile Vîlcii, și am găsit soluția. Așezați pe priciuri, întinși, fiecare la locul lui, într-o atmosferă de liniște și adîncă reculegere, de fapt ne prefăceam că dormim. S-a făcut din memorie, fragmentar, slujba de Paști cît s-a putut mai piano, aproape în murmur, atît din partea preoților cît și a celorlalți care dădeam răspunsurile în cor. Gardienii se mișcau pe la ferestre, erau intrigați că nu observă nici o mișcare în baracă, vedeau că se petrece ceva... suspect, dar n-au intrat înăuntru și nu ne-au deranjat. A fost, poate, cea mai înălțătoare slujbă de Paști la care am participat vreodată. Eram cu toții copleșiți de sublimul monumentului. Trăirea în duh a Sfintei Învieri a fost covîrșitoare. Giovanni Papini, în răscolitoarea sa carte „Viața lui Iisus", comentînd cuvintele Domnului din seara cu femeia păcătoasă — „Cine se simte fără de păcat să la cel dintîi piatra și să arunce în ea" — mi se pare că încheie cu uimire (citez din memorie): *Numai atita dacă ar fi spus Iisus și face să mori pentru El.* Referindu-mă la Sfintele Paști de la Peninsulă și la înaltul gard de trăire spirituală pînă la lacrimi din acea împrejurare, puteam spune atunci și pot spune și acum că pentru asemenea clipe unice merită să mori pentru Hristos.

După aceea a urmat închisoarea de la Pitești, unde aproape un an și jumătate am fost tinut la celulă, în condițiile arătate în articolul „Setea de libertate" publicat în numărul de Paști al „Telegrafului". Fiind cu desăvîrșire fără nici o legătură cu familiia sau cu lumea din afară, cred că aici n-am știut nici măcar cînd a căzut Paștile, această mare sărbătoare variind ca dată, cum se știe, de la an la an. Dar Domnul Iisus Hristos, cel ce a pătimit și a înviat din morți pentru lume și pentru fiecare din noi, a fost cu mine și cu toți cei năpăstuiți care și-au păstrat credința în El.

Iată că anul acesta, în anul mîntuirii 1990, am avut tot neamul românesc imensa și nesperata bucurie de a prăznui din nou Sfintele Paști în libertate, cînd odată cu reînvierea și înflorirea naturii a îmbobocit și înflorit ca niciodată sfînta noastră credință strămoșească. *Ce ar trebui să facem și cum ar trebui să fim, ca să merităm o asemenea binefacere și fericire?*

Ioan Apostol
Dragoslavele

Opinii

MITROPOLITUL ANDREI ȘAGUNA

— Editarea operelor complete o necesitate culturală —

În istoria Bisericii Ortodoxe Române, mitropolitul Andrei Șaguna ocupă un loc aparte, pe de o parte, datorită talentului organizatoric, iar pe de altă parte operei valoroase pe cît de vastă pe atît de complexă, elaborată în mai puțin de un sfert de secol, la baza căreia a stat o muncă uriașă, plină de renunțări și sacrificii, începută în perioada formării intelectuale și continuată cu aceeași tenacitate în răstimpul păstoririi sale, așa încît se spunea, pe bună dreptate, despre arhiereu *„că are o minte cît o jumătate de țară"*.

Integral sau parțial unele dintre scrierile sale au fost înserate în cîteva lucrări, iar din numărul lor zăbovim asupra cîtorva exemple: Nicolae Popea, *Memorialul arhiepiscopului și metropolitului Andrei baron de Șaguna sau luptele naționale-politice ale românilor 1846—1873*; T. V. Păcățean, *Cartea de aur...* (vol. I—V); I. Lupaș, *Mitropolitul Andrei baron de Șaguna;* Gh. Tulbure, *Mitropolitul Șaguna* și multe altele.

În 1923 Ilarion Pușcariu publică integral un manuscris intitulat *Memoriile arhiepiscopului și mitropolitului Andrei Șaguna în anii 1846—1871*, în filele cărora se reflectă activitatea arhiereului, așa după cum reiese din introducere. „Fericitul Mitropolit Andrei Șaguna pînă a fost în viață a făcut notițe scurte despre întîmplările sale din viață, un fel de memorial compus în mod cronologic, an de an, începînd cu anul venirii sale în Ardeal 1846, pînă la 1871". În fond Andrei Șaguna prin intermediul memoriilor se adresa posterității, pentru a explica atitudinile și opțiunile sale în anumite momente cruciale, hotărîri confirmate de istorie.

În decursul timpului o parte dintre scrierile sale de mai mică întindere au fost retipărite cu diferite prilejuri, însă nu identic se procedează cu lucrările de anvergură cum ar fi: *Istoria Bisericii ortodoxe răsăritene universale de la întemeierea Ei pînă în zilele noastre* (două volume); *Teologia pastorală; Manual de Teologie Morală creștinească; Elementele dreptului canonic; Tîlcuirea evangheliilor* și altele. Aceste lucrări de sinteză demonstrează gradul înalt al erudiției ierarhului, iar interpretarea și stilul ne dezvăluie un intelectual de excepție. Să nu uităm că la mijlocul secolului al XIX-lea cultura românească modernă se pregătea pentru efectuarea saltului calitativ, iar Andrei Șaguna se înscrie între făptuitorii lui.

Arhiereul conștient de valoarea operei sale (științifice și organizatorice), afirma în 1864 la sinodul diecezan următoarele: „Eu sînt astăzi plugarul, care cu mare grijă a arat holda sa, a sămănat-o cu grăunțul cel mai fructifer, a avut toată iarna, primăvara și vara grijă de holda sa și, ieșind la seceră, a secerat seceriș bogat".

În momentul de față, din motive subiective și obiective, opera mitropolitului Andrei Șaguna se află în continuare răspîndită în ziare, reviste, broșuri, volume, arhive și nu se găsește adunată într-un corpus. După atîția ani de la apariție scrierile se mai întîlnesc în număr mic și îndeosebi există în marile biblioteci. De aici provine dezinformarea cercurilor largi de cititori și în special a celor de dincolo de Carpați.

În vederea înlăturării unei astfel de lacune culturale propunem retipărirea exhaustivă a scrierilor mitropolitului Andrei Șaguna într-un număr nelimitat de volume, iar în funcție de interes să se difuzeze în mai multe tiraje. Numeroase scrisori, memorii, petiții au fost redactate în limbile germană, maghiară și sîrbă, texte ce-ar trebui traduse, pentru a fi accesibile publicului larg și nu numai specialiștilor. La traduceri ar putea colabora intelectuali români domiciliați în Ungaria și Iugoslavia, cunoscători ai operei arhiereului Andrei, conlucrare ce s-ar încadra pe linia solidarității românești din toate timpurile.

Activitatea mitropolitului s-a desfășurat pe mai multe planuri (bisericesc, politic, cultural, învățămînt, ziaristică), în fiecare domeniu existînd un vast material. Un capitol separat l-ar constitui discursurile și cuvîntările. Cum se va proceda încă nu știm. De exemplu vor fi adunate toate într-un singur volum conform compartimentării mai sus menționate sau vor fi separate pe domenii. În aceeași situație se află și circulare prin conținutul lor variat. O altă latură importantă este înfățișarea arhiereului ca ziarist. În „Telegraful Român" pe lîngă articolele semnate sînt și multe fără semnătură care îi aparțin cu siguranță după stil și conținut.

Mitropolitul Andrei Șaguna a jucat un rol decisiv în înființarea Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, iar cu ocazia încheierii adunării de constituire din toamna anului 1861 declara următoarele: „Ne-am adunat în caritate, ne despărțim în caritate. Dea Dumnezeu ca pînă la capătul veacului să fie tot așa. Să ne mai întîlnim la masa mamei noastre comune, să ne îndulcim de limba, naționalitatea și de toate cîte sînt ale românului. Luați seama în ce momente și în care epocă vietuim. Popoarele mai-nainte au putut trăi fără literatură, iar astăzi așa ceva este curat peste putință... să nu uităm însă, că puterea minții și a geniului, științele și artele... dau popoarelor tăria și le asigură viitorul". Contribuția președintelui în primii ani este foarte importantă, concretizată în numeroase pagini cu conținut documentar.

În articolul de față nu ne-am propus să nu intrăm în detalii, ci am urmărit să lansăm ideea tipăririi operelor complete, pentru a prezenta într-un tot unitar multilateralele sale creații spirituale. Această idee ne-a venit în urma propunerii ca Universitatea din Sibiu să se numească Andrei Șaguna. Pe marginea denumirii au fost unele comentarii și nedumeriri, însă ele proveneau nu din rea-credință, ci mai mult din lipsa de informare. Să nu uităm și calomnierea sistematică a mitropolitului din ultimele decenii. Andrei Șaguna n-are nevoie de apărători, întrucît cel mai bine îl apăra opera sa plină de umanism și cald patriotism, la care se adaugă faptele sale nobile ce nu contravin naționalităților.

Tipărirea operelor complete ar fi un omagiu postum adus nemuritorului arhiereu, Andrei Șaguna, care și-a încordat toate puterile pentru propășirea românilor transilvăneni și apărarea cauzei lor naționale.

Mihai Sofronie

Elegia a 9-a

Am îndrăgit pămîntul veșniciei
M-abat în fiecare zi la el,
Că o să-i fiu tovarăș numai gliei
Și timpului, asemenea, fidel.

Am îndrăgit necontenita pace,
Cu florile în simetria lor,
Din care o mireasmă se desface,
Umplînd văzduhul încă mai cu spor.

Am îndrăgit cîntările și psalmii
Ce însoțesc desprinderea de lut.
O să m-aștepte și pe mine calmii
În adormire, — bunii din trecut.

Am îndrăgit un drum care se-nfundă
Pe totdeauna — aceluiași sfîrșit
Și liniștea, deapururea, profundă
Din acre fiecare am venit!

Octav Sargețiu

PRAZNIC LA CATEDRALA DIN SF. GHEORGHE, JUD. COVASNA

S-au împlinit în această primăvară 7 ani de la sfinţirea monumentalei catedrale cu hramul Sf. Gheorghe din municipiul Sf. Gheorghe, jud. Covasna.

Cu acest prilej, luni, 23 aprilie a.c. Sf. Marele Mucenic Gheorghe, hramul catedralei şi patronul municipiului menţionat, a fost sărbătorit într-un cadru deosebit, Sf. Liturghie fiind săvîrşită de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, cu participarea unui mare număr de credincioşi, nu numai din municipiul Sf. Gheorghe ci şi din alte parohii din prot. Sf. Gheorghe.

Au fost de faţă dl. pastor reformat Incze Sandor, dl. pastor unitarian Török Aron şi d-na pastor evangh. S. P. Fejér Katalin.

A participat de asemenea dl. ministru Adrian Moţiu.

La priceasnă a predicat P. C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: C. pr. I. Cucu, paroh la catedrală, P. C. pr. Gh. Olteanu, paroh la Covasna, d-na Fejér Katalin, în numele reprezentanţilor de culte, şi dl. av. Calinic Savin, membru în consiliul parohial, cu toţii subliniind importanţa praznicului pentru românii ortodocşi din Sf. Gheorghe şi împrejurimi, ca şi necesitatea convieţuirii armonioase în această vatră străbună românească.

Cuvînt de învăţătură a rostit în continuare P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, care, avînd în vedere situaţia cu totul nepotrivită creată în prot. Sf. Gheorghe din jud. Covasna de către grupuri şovine ale minorităţii secuieşti la adresa românilor, ceea ce a determinat pe unii preoţi şi foarte multe cadre didactice să părăsească zona, a exprimat, între altele, ideea că răul de orice fel poate fi învins, că cu cît ne deschidem spre Dumnezeu cu atît ne apropiem şi unii de alţii, ceea ce este atît de necesar şi în aceste momente şi mai ales în această zonă, că se cuvine să trăim ca oameni cu adevărat renăscuţi prin moartea şi învierea Domnului nostru Iisus Hristos.

A vorbit apoi dl. ministru Adrian Moţiu, care a făcut apel la calm, arătînd că autorităţile sînt preocupate şi depun eforturi pentru binele tuturor fiilor ţării, fără nici o deosebire.

Tuturor a mulţumit P. C. prot. A. Suciu.

La agapa care a urmat, au toastat: dl. prot. reformat Incze Sandor, dl. Gh. Şuiu, tatăl inginerului Gh. Şuiu, căzut eroic în zilele Revoluţiei din decembrie 1989, dl. pastor reformat Dezsö Andrei şi dl. pastor Török Aron.

De la cititorii noştri

Mult onorată Redacţie!

Am urmărit cu înfrigurare şi strîngere de inimă desfăşurarea evenimentelor din decembrie trecut, petrecute în România cu ocazia revoluţiei poporului român împotriva regimului dictatorial şi m-am rugat Domnului pentru biruinţa fraţilor noştri, — iar pentru cei căzuţi jertfă libertăţii ca nişte eroi bravi ai neamului, m-am rugat ca Domnul să-i odihnească în lăcaşurile Sale împreună cu toţi cei drepţi ai Săi.

Sînt mîndru că poporul român s-a ridicat împotriva tiraniei clanului ceauşist şi l-a depus. Slavă Domnului că dreptatea a biruit şi ţara a devenit liberă după cum şi presa s-a eliberat. Aceasta am observat-o atunci cînd am primit „Telegraful Român" (ultimele numere ale anului trecut şi primele din anul acesta) pe care le-am citit şi le recitesc cu emoţie şi lacrimi. Aici noi sîntem doritori, atît de scrisul cu caracter latin, cît şi mai mult de cel cu caracter adînc duhovnicesc-creştin. Avem nevoie de hrană duhovnicească pentru ca să creştem şi să ne dezvoltăm în valoroasele învăţături ale Sf. noastre Biserici.

Această hrană o aflăm şi în Telegraful pe care Sfinţiile Voastre îl redactaţi şi ni-l trimiteţi şi pentru care Vă aducem cele mai sincere mulţumiri şi recunoştinţă. Bunul Dumnezeu vă va răsplăti pentru acest mare bine săvîrşit „fraţilor celor neînsemnaţi" de aici. Avînd în vedere că se apropie marea sărbătoare a Învierii Domnului — Paştele, ţin să Vă transmit de aici multe urări de sănătate, bucurie şi fericire, dorindu-Vă să-l petreceţi nestingheriţi în pace şi libertate. Primiţi tradiţionalul nostru salut creştinesc „Hristos a înviat"! Vă cerem scuze şi iertare pentru deranjare şi vă mulţumesc pentru Telegraful... atît de dulce şi sătios. Cu cea mai adîncă stimă, respect şi dragoste frăţească în Hristos cel înviat, cel mai neînsemnat dintre servii Sf. Voastre şi împreună coslujitor la Altarul Domnului.

Protoiereul *Adrian Acostakioaei*
Cernăuţi

Către cititorii noştri

Prea Cucernice Părinte Protoiereu Adrian

Frăţeasca Dumneavoastră urare de Sfintele Paşti, ca şi alesele şi adînc simţitele gînduri pe care ni le-aţi adresat, ne-au adus în inimi nespusă bucurie.

A dat Bunul Dumnezeu ca după aproape o jumătate de secol, poporul nostru cel mult încercat să apuce să vadă din nou răsărind pe cerul patriei soarele libertăţii.

In inimile noastre au odrăslit mugurii speranţei în zile mai fericite, zile de prosperitate şi pace.

Vă rugăm să ne pomeniţi în rugăciunile Prea Cucerniciei Voastre.

Cu frăţească îmbrăţişare în Hristos Domnul.

Redacţia „Telegrafului Român"

Suna în deal de Liturghie

Bunică, îmi aduc aminte,
Cînd răscoalesc al vetrei scrum,
De-o primăvară nestricată
De-un scurt popas pe-al vieţii drum.

Suna în deal de liturghie
Cîntarea clopotelor sfinte;
Treceau spre hram în haine albe
Bătrîni şi juni cu pas cuminte.

Din strat de flori în grădiniţă
Rupeam şi izmă şi muşcată
Şi la biserică de mînă
Plecam cu inima-mpăcată.

Cînd ajungeam la casa sfîntă,
Intram sfios într-o minune
De cîntece şi de lumină.
De frunţi plecate-n rugăciune.

Tu te opreai pe la icoane
Şi cruci făcînd le sărutai;
Să le sărut şi eu, cu grijă
De subsuori tu mă săltai.

Şi flori culese din grădină
Lăsai pios la o icoană;
Apoi şoptind rosteai molitve
În vechea ta umilă strană.

Un moş cu barba ca argintul
Slujea-n odăjdii de-mpărat,
Prin fum subţire de tămîie
Şi de lumini înconjurat.

Din cadrul zidurilor, sfinţii
Priveau în lume milostiv;
Alunecau raze domoale
Pe chipul lor cel uscăţiv.

Înfiorat priveam în juru-mi
Şi mă credeam că sînt în rai;
Şi-atît de cuvioasă-n strană,
Atît de blîndă tu erai.

Athanasie Bucur

D. VATAMANIUC, M. Eminescu, **Iubirea de Patrie, Bucureşti, 1989, pp. 240**

Proclamarea anului 1989 an Eminescu de către UNESCO a produs o mulţime de manifestări literare, care au drept scop cunoaşterea operei eminesciene, creaţia celei mai înalte întrupări a „inteligenţei româneşti", cum se exprimase Titu Maiorescu.

Autorul D. Vatamaniuc face o privire asupra publicisticii lui M. Eminescu „cu nimic mai prejos decît poezia sa", pentru a scoate în evidenţă sentimentele iubirii de patrie a genialului poet.

Articolele adunate în această culegere sînt numeroase. Ele dau expresie încrederii lui Eminescu în muncă, văzută ca izvor al prosperităţii oamenilor în dezvoltarea vieţii economice, ca temelie a sporirii avuţiei ţării, în propăşirea învăţămîntului, ca forţă a progresului şi civilizaţiei, precum şi încrederii în statul organizat pe baza unei legislaţii riguroase, condiţie a respectării demnităţii umane şi asigurării mobilizării forţelor naţiunii pentru propăşirea ţării.

In diferite rînduri poetul arată că o întoarcere la trecut nu este posibilă în dezvoltarea istorică ireversibilă. Poetul nu invocă orice „icoane vechi". Acestea sînt numai epocile lui Mircea cel Mare, Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare, Matei Basarab şi mai încoace Alexandru Ion Cuza. Mai este de observat că în „icoane vechi" figurează şi epoci pe care Eminescu nu le glorifică, cum este cea a domniei fanarioţilor.

Unor probleme precum: apărarea patriei, administraţia de stat, progresul societăţii româneşti, economia ţării, critica în termeni severi a politicii de maghiarizare promovată de guvernul de la Budapesta în Transilvania şi şi politica de germanizare dusă de Curtea din Viena în Bucovina, Eminescu le acordă o atenţie în egală măsură în paginile sale de publicistică. Subliniem articolele: „Austro-Ungaria şi naţionalităţile", „O lege maghiară contra exportului nostru", „Naţiunea constată", „Ziua de ieri a fost, Mîine are a se descoperi", „Columna lui Traian", „Notiţe asupra proiectului întrunirii la mormîntul lui Ştefan cel Mare la Putna", etc.

In multe ocazii poetul relevă necesitatea luptei popoarelor împotriva robiei şi asupririi, afirmînd că „un popor nu se poate dezvolta şi afirma decît în libertate şi prin valorificarea propriilor sale resurse materiale şi potenţe spirituale". Preţioasă este sublinierea lui Eminescu făcută circularei lui V. A. Ureche, ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice, „ca toţi învăţătorii şi învăţătoarele să treacă la costumele naţionale şi să desfăşoare propagandă în acest sens în cercul lor de activitate", manifestînd în acest fel respectul său faţă de tradiţie.

In multe articole Eminescu stăruie asupra schimbării sistemului de guvernare din ţara noastră. Poetul ţine seamă de poziţia geografică a României, situată între trei imperii şi se pronunţă pentru o politică de neutralitate a ţării noastre.

D. Vatamaniuc a avut o bună idee de a strînge în volum activitatea publicistică a geniului poeziei româneşti, de a ne da textele care oferă o privire panoramică asupra iubirii de patrie a poetului şi de a le însoţi de Comentariile care lămuresc problemele puse în discuţie.

Nicolae Neaga

Moment editorial: **Şcoala Românească din Şcheii Braşovului**

După micromonografia, „Intîia şcoală românească" publicată la Braşov, în anul 1981, de profesorul Vasile Oltean, directorul muzeului de pe lîngă biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, om cu darul vorbirii şi al unui dialog ştiinţific accesibil şi convingător, a apărut în Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, sub aceeaşi semnătură, lucrarea, „Şcoala românească din Şcheii Braşovului" (198 pagini).

Avînd la îndemînă o bibliografie de proporţii şi un bogat tezaur de studii şi articole semnate, odinioară, de Nicolae Iorga, Andrei Bîrseanu, Aurel A. Mureşianu, Nicolae Sulică, Candid Muşlea, Ion Colan şi Emil Micu, cercetătorul Vasile Oltean aduce prin cartea sa, recent intrată în librării, noi contribuţii şi sublinieri privind adînca istorie românească a acestei ctitorii multiseculară din Şcheii Braşovului, atestată documentar la anul 1495.

Pe tot parcursul lucrării sale, domnul Vasile Oltean aduce un cald elogiu cărţii vechi la a cărei apariţie şi răspîndire au contribuit, cu munca şi enorme sacrificii materiale, ierarhii şi clericii români de-a lungul timpului. Din acest punct de vedere lucrarea domnului Vasile Oltean nu reprezintă doar „o simplă monografie şcolară, ci are — aşa cum se poate desprinde din paginile acesteia — o intensă viaţă culturală a românilor braşoveni, a schimbului de idei şi valori de cultură cu românii de pretutindeni".

Construindu-şi cartea în secţiuni (capitole) bine delimitate, domnul Vasile Oltean vorbeşte, cu ton emoţional, despre rolul grămăticilor din anii de început ai şcolii, din epoca tiparului coresian, şi cea a luminilor (sec. XVII—XVIII) precum şi despre perioada pregătirilor pentru înfiinţarea gimnaziului românesc de la anul 1850.

Acestor secţiuni documentar-istorice li se adaugă o galerie de nume importante ce au trudit la înălţarea spirituală şi materială a acestui edificiu de cultură românească, precum: Popa Cristea, Popa Dobre, Diacul Oprea, Popa Voicu, Protopopul Iane, Protopopul Mihai, Vasile cronicarul, Dascălu Corbea, Ioan Cărăuş, Dascălul Andrei, Dascălul Simion Ivaşcul, Ion Ştefanovici, Eustatie Cătană, apoi familiile de cărturari: Grizii, Baranii, Corbeştii, Hobanii, Dumeştii, Tempea şi mulţi, mulţi alţii.

Cît despre cărţile cu întrebuinţare în şcoala românească din Şcheii Braşovului, domnul Vasile Oltean formulează observaţia că, „Tezaurul de carte veche, aflat în arhiva istorică a muzeului: manuscrise slave şi româneşti de proveniență locală sau străină, tipărituri ieşite din teascurile diaconului Coresi, cît şi valori ale patrimoniului tipografic universal, cărţi parvenite din Italia (Veneţia), Polonia (Cracovia), Rusia, Serbia, ne îngăduie să apreciem că şcoala, slujită de valoroşii ei educatori, îşi putea alimenta interesul de cunoaştere în bune condiţiuni".

Sînt descrise, astfel, în aceste capitole, cărţile şi manuscrisele de cult, precum: *Octoihul, Liturghierul, Catehismul românesc, Biblia, Omiliarul, Molitvelnicul slav, Psaltirea* precum şi numeroasele bucoavne şi abecedare tipărite la Bucureşti, Braşov, Sibiu, Blaj — toate aceste podoabe ale învăţămîntului românesc făcînd şi acum parte din patrimoniul virtual al bibliotecii muzeului din Şcheii Braşovului (Catalogul de carte veche).

Cartea, „Şcoala românească din Şcheii Braşovului" reprezintă — aşa după cum apreciază şi autorul ei, domnul Vasile Oltean, un pios omagiu acestei ctitorii de învăţămînt românesc care, prin dascălii săi de cuget şi faptă, a susţinut de-a lungul veacurilor flacăra vie a simţirii patriotice româneşti.

Constantin Catrina

Adunare eparhială şi Consiliu eparhial la Centrul mitropolitan din Sibiu

Expirînd mandatul vechilor adunări eparhiale, în 5 aprilie 1990 au avut loc în întreaga Patriarhie Română alegeri pentru noile adunări eparhiale.

Sîmbătă, 28 aprilie a.c., a avut loc şedinţa de constituire a Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului. Lucrările s-au desfăşurat în Aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, fiind conduse de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

Deschizînd lucrările, Î. P. S. Sa a rostit o cuvîntare în care, între altele, a adus în atenţie aspecte privitoare la condiţiile vitrege în care Biserica noastră a trebuit să lucreze în timpul dictaturii, cînd totuşi Biserica s-a străduit să menţină adevărurile dumnezeieşti fundamentale fără să le mutileze, lucru înfăptuit desigur cu preţul a mari jertfe, un foarte mare număr de preoţi şi credincioşi de-ai noştri trebuind să treacă prin închisori, să fie marginalizaţi, să se ascundă ani îndelungaţi etc.

Î. P. S. Sa a vorbit apoi despre jertfele Revoluţiei române din Decembrie 1989, propunînd un moment de reculegere pentru eroii şi martirii căzuţi în acele zile. În continuare a prezentat pe P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, a făcut o informare în legătură cu activitatea din Arhiepiscopie din acest an, cu ridicarea de biserici, de care am dus atîta lipsă, înfiinţarea de parohii noi, cărţile de rugăciuni, icoanele, catehismele tipărite sau în curs de tipărire etc., subliniind în partea finală a cuvîntării că datoria ceasului de faţă este de a trece pe toate planurile şi cu toată dăruirea la folosirea libertăţii de care ne bucurăm întru zidirea religios-morală a credincioşilor şi ridicarea poporului nostru.

În continuare, s-au citit atribuţiile Adunării eparhiale şi, potrivit procedurii statutare, s-a trecut la verificarea mandatelor, după care Î. P. S. Sa a declarat Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului legal constituită.

S-au ales, în continuare, *biroul definitiv* al Adunării eparhiale, format din trei secretari: Prot. Z. Moşoiu, av. I. Moraru şi prof. Şt. Răducanu; cele patru comisii permanente ale Adunării eparhiale: *bisericească*, preşed. pr. C. Codrea, raportor Dr. Gh. Tatu; *culturală*, preşed. pr. I. Vladovici, raportor Dr. V. Iacob; *economică*, preşed. prot. D. Luca, raportor judec. Gh. Vâja; *de organizare şi validare*, preşed. arhid. I. Floca, raportor prof. Gh. Iliescu; *reprezentanţi în Adunarea Naţională Bisericească:* arhid. prof. I. Floca; av. I. Moraru şi Dr. N. Suciu; *Consistoriul disciplinar eparhial:* preşed. prot. onor. N. Todor, membri titulari: pr. Gh. Răţulea, pr. T. Burcuş; membri supleanţi; pr. I. Gîrlonţa, pr. L. Moisiu şi, în sfîrşit, *Consiliul eparhial* şi anume 3 clerici: pr. prof. M. Păcurariu, prot. Z. Moşoiu, pr. I. Vladovici, şi 6 mireni: judec. Gh. Vâja, Dr. V. Iacob, av. I. Moraru, prof. I. Sorea, prof. C. Popica şi epitr. I. Bica, iar membru onorar arhid. prof. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic din Sibiu.

În continuare s-au desfăşurat lucrările propriu-zise ale Adunării eparhiale, în cadrul cărora P. C. pr. prof. M. Păcurariu, vicar ad-tiv interimar, a prezentat un referat privitor la unele modificări în structura protopopiatelor din Arhiepiscopia Sibiului şi reînfiinţarea protopopiatelor Sălişte şi Avrig, iar P. C. pr. prof. V. Mihoc, consilier bisericesc interimar, a prezentat un referat prin care s-a cerut avizul Adunării eparhiale pentru înfiinţarea de parohii noi în Sibiu, Braşov şi alte oraşe din Arhiepiscopie, în majoritatea dintre ele urmînd a se ridica şi biserici noi, ţinînd cont că în unele dintre aceste parohii slujbele religioase se săvîrşesc sub cerul liber.

Pe marginea acestor materiale şi a altora care s-au prezentat au luat cuvîntul următorii deputaţi eparhiali: Pr. Gh. Răţulea (Băcel — Sf. Gheorghe), prof. I. Timofte (Or. Victoria), pr. C. Codrea (Or. Victoria), arhid. C. Voicu (Sibiu), prot. Z. Moşoiu (Braşov), pr. Gh. Cismaş (Olteţ — Făgăraş), pr. Alex. Comşa (Cuciulata — Rupea), Dr. Gh. Tatu (Chirpăr — Agnita) şi I. Ciolănel (Dumbrăviţa — Braşov).

Au vorbit de asemenea P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul şi, la încheierea lucrărilor, Î. P. S. Mitropolit Antonie.

*

Potrivit prevederilor statutare, sîmbătă, 12 mai 1990, a avut loc şedinţa de constituire şi de lucru în acelaşi timp a noului Consiliu al Arhiepiscopiei Sibiului, ales de Adunarea eparhială în şedinţa sa din 28 aprilie 1990.

Participarea a fost unanimă, iar lucrările au fost conduse de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, prezenţi fiind şi părinţii protopopi, conducătorii celor şapte protopopiate din Arhiepiscopie.

După ce acest organ executiv al Adunării eparhiale a fost declarat constituit, potrivit prevederilor statutare Î. P. S. Mitropolit Antonie a propus spre confirmare pentru o perioadă de patru ani permanenţa Consiliului eparhial şi anume: P. C. pr. A. Răduleţ (Sibiu) în postul de vicar ad-tiv, P. C. pr. S. Săsăujan (Agnita) în postul de consilier bisericesc; P. C. arhid. Gh. Papuc în postul de consilier cultural şi P. C. arhid. E. Oancea în postul de consilier economic. Consiliul eparhial a aprobat în unanimitate aceste propuneri.

Î. P. S. Mitropolit Antonie a mulţumit apoi fostei permanenţe a Consiliului arhiepiscopesc Sibiu pentru munca susţinută depusă în perioada în care a funcţionat, mulţumiri aducînd totodată şi permanenţei interimare din momentul de faţă, iar noii permanenţe, care îşi va începe munca începînd cu 1 iunie a.c., i-a exprimat mult spor în uriaşa muncă ce-i stă în faţă.

În continuare, Consiliul arhiepiscopesc a rezolvat o seamă de probleme curente care intră în competenţa sa, la toate cele trei sectoare: bisericesc, cultural şi economic.

INFORMAŢII

Miercuri, 9 mai 1990, împlinirea a 45 de ani de la victoria asupra fascismului şi 113 ani de la războiul pentru independenţă, în piaţa Revoluţiei din Sibiu s-a săvîrşit, de către P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul înconjurat de către un sobor de preoţi şi diaconi, un parastas în memoria tuturor eroilor noştri căzuţi pentru apărarea şi libertatea Patriei.

Un scurt dar cald cuvînt de pioasă amintire a tuturor eroilor noştri şi de cinstire a armatei române de astăzi a rostit cu acest prilej dl. colonel de stat major Stoenescu Nicolae, vicepreşedintele Asociaţiei veteranilor de război.

Din partea oficialităţilor civile şi militare din Sibiu au fost depuse coroane de flori.

Tot cu acest prilej, preoţi de la catedrala noastră mitropolitană au făcut rugăciuni de pomenire la cimitirul şi monumentul eroilor din Sibiu, la cimitirul eroilor din 1916—1918 din Dealul Dăii şi la crucea lui Mihai Viteazul de la Şelimbăr, prezenţi fiind reprezentanţi ai armatei, ai judeţului şi municipiului Sibiu.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Taxa poştală plătită în numerar
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44.206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 iunie 1990
Nr.
21—22/1990

POGORÎREA SFÎNTULUI DUH

„Împărate ceresc, Mîngîietorule, Duhul adevărului, Care pretutindenea eşti şi toate le plineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi Te sălăşluieşte întru noi şi ne curăţeşte pe noi de toată întinăciunea şi mîntuieşte, Bunule, sufletele noastre".

„Bine eşti cuvîntat Hristoase Dumnezeul nostru, Cel ce prea înţelepţi pe pescari ai arătat, trimiţîndu-le lor Duhul

Sfînt. Şi printr-înşii lumea ai vînat, Iubitorule de oameni, slavă Ţie!" (Troparul Pogorîrii Duhului Sfînt).

„Grabnică şi statornică mîngîiere robilor Tăi dă-le Iisuse, cînd se întristează duhurile noastre. Nu părăsi sufletele noastre întru necazuri, nu Te depărta de cugetele noastre întru primejdii, ci pururea ne întîmpină pe noi. Apropie-Te de noi, apropie-Te, Cel ce eşti pretutindenea; precum şi cu apostolii Tăi ai fost pururea, aşa şi cu noi cei ce Te dorim uneşte-Te, Îndurate; ca uniţi fiind cu Tine, să lăudăm şi să slăvim pe Duhul Tău Cel întrutot Sfînt" (Icosul Pogorîrii Duhului Sfînt".

„Veniţi popoarelor să ne închinăm Dumnezeirii celei în trei ipostasuri: Fiului în Tatăl, împreună cu Sfîntul Duh. Că Tatăl a născut din veci pe Fiul, Cel împreună veşnic şi împreună pe scaun şezător; şi Duhul Sfînt era în Tatăl preaslăvit împreună cu Fiul: o Putere, o Fiinţă, o Dumnezeire, Căreia toţi închinîndu-ne zicem: Sfinte Dumnezeule, Cel ce toate Le-ai făcut prin Fiul, cu împreună-lucrarea Sfîntului Duh; Sfinte tare, prin Care pe Tatăl am cunoscut şi prin Care Duhul Sfînt a venit în lume; Sfinte fără de moarte, Duhule Mîngîietor, Cel ce din Tatăl purcezi şi în Fiul Te odihneşti, Treime Sfîntă, slavă Ţie!"

NEAMURI ŞI GRAIURI

După potop, neamul omenesc s-a înmulţit prin cei trei fii ai lui Noe: Sim, Ham şi Iafet (Fac. 10, 1). Din fiii lor „s-au format o mulţime de popoare, care s-au aşezat în diferite ţări, FIECARE DUPĂ LIMBA SA, DUPĂ NEAMUL SĂU ŞI DUPĂ MINTEA SA" (Fac. 10, 5).

Purcezînd de la răsărit (dinspre Armenia) urmaşii fiilor lui Noe au coborît în cîmpia Senaar (cf. Fac. 11, 2), situată între rîurile Tigru şi Eufrat (Mesopotamia, Irakul de astăzi). În ţinutul acesta l-a creat Dumnezeu pe om şi l-a aşezat în Eden (cf. Fac. 2, 15). Tot aici a trimis El groaznicul potop căruia i-a supravieţuit Noe şi familia sa.

1. Cu scopul de a se sustrage unei eventuale pedepse cu un al doilea mare potop, urmaşii fiilor lui Noe şi-au zis: „Haidem să ne facem ... un turn al cărui vîrf să ajungă la cer" (Fac. 11, 4). Iniţiativa era un act de nesocotire a atotştiinţei şi atotputerniciei lui Dumnezeu. Ziditorul le-a amestecat, drept aceea, limbile, ca să nu se mai înţeleagă unul cu altul (Fac. 11, 7). Lucrul a rămas neterminat. Oamenii s-au împrăştiat în diferite părţi ale pămîntului DUPĂ LIMBA PE CARE O VORBEAU (cf. Fac. 11, 8—9).

Turnul plănuit s-a numit Babel sau al Babilonului, ceea ce se tîlcuieşte „amestecăre", în amintirea amestecării limbilor. Ruinele Babilonului (în Irak) se pot vedea şi astăzi.

2. Recapitulînd, reţinem faptul că VARIATELE NEAMURI ŞI GRAIURI S-AU FORMAT ÎNAINTE de puternica amăgire manifestată în construirea turnului. Pînă la construirea turnului, neamurile care vorbeau graiuri diferite s-au înţeles ca o singură limbă. După amestecarea lor însă, oamenii nu s-au mai înţeles. (A se vedea şi a se compara textele: Fac. 10, 5; Fac. 11, 1).

3. Observăm că atît înainte cît şi după turnul Babel, neamurile şi graiurile se încadrează în realitatea istoriei. Acest adevăr nu poate fi ignorat sau desfiinţat. Naşterea în sînul unei anumite naţiuni, a unui anumit grup etnic, este un fapt natural. Logic, deci, păstrarea atributelor neamului căruia îi aparţine insul, se înscrie pe făgaşul formării şi afirmării depline a personalităţii umane.

4. Că limbile şi neamurile sînt voite de Dumnezeu, ne-o arată şi Cincizecimea. La Pogorîrea Duhului Sfînt fiecare neam a auzit vorbindu-i-se de către un Apostol în limba lui. Astfel, dacă la Babilon limbile au despărţit pe oameni, la Cincizecime Duhul Sfînt i-a unificat. Este grăitor apoi şi faptul că, după Pogorîrea Duhului Sfînt peste cei botezaţi de Apostoli, a rămas, fiecare, ceea ce a fost înainte: iudeul, iudeu; elinul, elin; fenicianul, fenician ..., dar s-a născut, totuşi, o comunitate nouă, legată prin credinţa în dumnezeirea lui Hristos Cel răstignit, înviat şi înălţat de-a dreapta Tatălui.

5. Aşa că manifestarea vieţii unui neam, exprimarea acesteia potrivit graiului, temperamentului şi tradiţiei specifice prin veacuri, nu trebuie interpretată mecanic, inconştient, ca o negare a altor naţiuni. Pentru fiecare om este firesc să fie devotat neamului căruia îi aparţine şi, în acelaşi timp, să şi dăruiască din prisosul său spiritual şi material, altor neamuri. CĂCI TOATE NAŢIUNILE SÎNT DATOARE CU BUNĂVOINŢA FAŢĂ DE FIECARE NEAM ŞI FIECARE OM ESTE DATOR SPRE TOŢI OAMENII, DE ORICE NEAM, PENTRU CĂ NEAMURILE SÎNT VOITE DE DUMNEZEU.

Esenţialul constă în DUHUL PE CARE-L INFUZĂM, cu respect, pentru chipul lui Dumnezeu. În maximă preţuire pentru acest chip, avem datoria să slujim, cu iubire, tuturor oamenilor ajutîndu-i fie spiritual (Matei 28, 19), fie material (Luca 10, 25—37).

6. Respectînd şi cinstind, deci, limba fiecărui neam şi pe cei ce o vorbesc, BIRUIM EGOISMUL, DEPĂŞIM TENTAŢIILE DE EXCLUSIVITATE ŞI VALORIFICĂM MULTIPLELE FORME DE SPIRITUALITATE UMAN-CREŞTINĂ ÎN DETERMINĂRILE ISTORICE, GEOGRAFICE ŞI TRADIŢIONALE. ACEASTA ESTE CEEA CE SE DOREŞTE SĂ FIE SPUS şi trebuie comunicat în toate limbile şi pentru toate popoarele pămîntului.

Pr. *Gh. Răţulea*

„Noi evoluţii în Europa Centrală şi Răsăriteană: impactul lor asupra mărturiei Bisericilor"

Aceasta este tema unei consfătuiri ce s-a ţinut la Moscova, în mănăstirea Danielov, între 14—20 mai a.c. la care au participat delegaţii din Bulgaria, Cehoslovacia, Ungaria, Polonia, România, URSS şi Iugoslavia precum şi invitaţi din Angola, Cuba şi Etiopia. Au fost prezenţi deasemenea şi reprezentanţi ai Consiliului ecumenic al Bisericilor, Federaţiei luterane mondiale şi Alianţei mondiale a Bisericilor reformate care au organizat această întîlnire. Din partea Bisericii noastre au participat episcopul Serafim Făgărăşanul, Diac. Prof. Aurel Jivi de la Institutul Teologic din Sibiu şi Pr. Asistent Constantin Coman de la Institutul Teologic din Bucureşti.

Fiecare delegaţie a prezentat cîte un raport privitor la 1. Situaţia spirituală şi ecumenică din ţara respectivă; 2. Situaţia economică şi schimbările intervenite; 3. Participarea poporului la procesul de democratizare al societăţii; 4. Relaţiile dintre Biserică şi Stat; 5. Angajarea Bisericilor şi perspectivele ce li se deschid în condiţiile nou create. S-a lucrat în plen şi pe grupe. În penultima zi a lucrărilor a avut loc şi o conferinţă de presă la care şefii delegaţiilor au răspuns la întrebările puse de ziarişti sovietici şi străini. Episcopul Serafim a fost solicitat şi cu un interviu pentru ziarul: Vestitorul Patriarhiei Moscovei.

Rapoartele prezentate au relevat faptul că schimbările politice din Europa de Răsărit sînt darul lui Dumnezeu peste o lume împilată spiritual şi material şi lipsită de cele mai elementare drepturi. Este vremea în care Dumnezeu a cercetat pe poporul Său şi l-a scos din nou la lumină. În cazul României, acest dar dumnezeiesc s-a conjugat cu jertfa multor fii ai neamului care se cere continuată prin angajarea tuturor în vederea realizării depline a ideaurilor de libertate, frăţietate şi demnitate pentru care ei au murit. Delegaţia noastră a subliniat faptul că Revoluţia română a fost în rădăcinile ei o revoluţie spirituală. Căci numai credinţa şi nădejdea în Dumnezeu, împreunate cu rugăciunea şi cu dorinţa sfîntă de libertate — cel mai mare dar făcut de Dumnezeu omului —, au putut înfrăţi un popor întreg, dincolo de orice deosebire naţională, înlăturînd psihoza fricii generale în care a fost ţinut şi făcîndu-l să se ridice ca unul împotriva minciunii, terorii, nedreptăţii şi sărăciei care degradează şi pervertesc fiinţa umană, creată după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. S-a spus de asemenea că în perioada de asuprire Biserica a fost singura instituţie publică ce nu împărtăşea ideologia oficială, degradatoare, căreia i se opunea prin însăşi existenţa ei. Ea a oferit garanţia stabilităţii, întărind şi încurajînd aspiraţiile acestor popoare spre libertate şi dreptate.

În privinţa ecumenismului s-a remarcat faptul că dacă în perioada dominaţiei comuniste acesta era destul de intens, el reprezentînd şi o formă de solidaritate în faţa ideologiei oficiale atee, în prezent se constată o neglijare a relaţiilor ecumenice. Între cauzele care au generat acest declin a fost semnalată apariţia unor conflicte etnice în diferite ţări. Cît priveşte ţara noastră, semnatarul acestor rînduri a prezentat constatările făcute în jud. Covasna din Arheopiscopia noastră (situaţia fiind identică şi în alte judeţe ca Mureş şi Harghita) unde imensa masă a românilor şi a maghiarilor vrea să trăiască în pace şi frăţietate. Există însă elemente şovine care incită la ură împotriva românilor ajungîndu-se pînă la profanarea unor biserici şi ameninţări cu moartea, îndeosebi la adresa preoţilor şi a profesorilor. Aşa se face că mai mulţi preoţi şi sute de cadre didactice au trebuit să părăsească această zonă. O altă cauză a declinului ecumenic este prozelitismul confesional şi sectar. Apariţia catolicilor de rit oriental (fostii greco-catolici) în Ucraina şi România a redeschis o rană demult vindecată (cel puţin la noi) cu consecinţe grave asupra unităţii de credinţă şi de neam, care ar trebui să fie ţinta tuturor eforturilor noastre. Căci Mîntuitorul s-a rugat „ca toţi să fie una" după chipul Sf. Treimi (Ioan 17). Orice dezbinare este potrivnică Duhului Sfînt şi nu poate veni decît de la Cel rău (Diabolos, în greacă, desemnează tocmai pe cel ce dezbină, separă, învrăjbeşte).

Creden că merită să relevăm aici cîteva din concluziile Consfătuirii, la care ne îngăduim să adăugăm şi unele reflecţii personale.

1. În legătură cu spiritualitatea şi cu ecumenismul s-a subliniat nevoia aprofundării credinţei (printr-o reevanghelizare a creştinilor) care să angajeze pe fiecare la o viaţă creştină autentică de trăire maximală a Evangheliei, ce nu îngăduie slujirea la doi domni: lui Dumnezeu şi lui Mamona. Aceasta nu înseamnă nici pe departe negarea angajamentului în viaţa socială, ci dimpotrivă îl implică, căci creştinii fiind „sufletul lumii" (epistola către Diognet, sfîrşitul sec. I) sînt datori s-o îmbunătăţească şi s-o transforme prin darul lui Dumnezeu pentru a se ajunge la un „cer nou şi un pămînt nou". Biserica trebuie să se implice în toate domeniile vieţii pentru ca să le catalizeze şi să le spiritualizeze cu puterea ei dumnezeiască, evitînd pericolul de a se închide în ele şi uitînd că misiunea ei profetică este aceea de a transfigura şi îndumnezei lumea. Biserica nu poate rămîne la marginea societăţii; ea trebuie să fie prezentă în inima ei pentru a o însufleţi, a o purifica şi înfrumuseţa, ferindu-o de degradarea morală şi chiar biologică. Ea trebuie să fie creatoare de istorie, inspirînd şi încurajînd toate iniţiativele care zidesc viaţa oamenilor. Numai astfel o societate va putea dăinui în pace şi armonie. Secularizarea (uitarea credinţei şi a datoriilor faţă de Dumnezeu) poate face mai mult rău omenirii decît toate regimurile politice nedrepte. Toţi creştinii trebuie să fie conştienţi de acest rol al lor în lume şi să promoveze frăţietatea şi dragostea, neîngăduind naţionalismul şovin. Căci în Hristos toate neamurile îşi găsesc împlinirea în unitatea şi diversitatea lor.

2. În legătură cu viaţa economică s-a spus că economia de piaţă nu trebuie să constituie un ţel în sine. Numai omul este un scop în sine pentru că numai el este transcendent prin creaţia şi destinul său. Omul nu trebuie să se lase robit de nici un sistem economic sau politic. S-a spus de asemenea că libertatea economică nu înseamnă acelaşi lucru cu libertatea politică. Dar şi una şi cealaltă trebuie să concure la libertatea interioară a omului. Numai un om liber în sufletul său este cu adevărat stăpînul a tot ceea ce există. Stăpîn peste toate fără să fie robit de nimic!

3. Pornind de la constatarea că în unele cazuri masele n-au fost pregătite pentru pluralismul politic s-a recomandat ca Bisericile să ajute pe oameni în învăţarea democraţiei. Democraţia nu înseamnă numai dreptul egal al tuturor de a se bucura de viaţă şi a se manifesta liber în toate ci şi dato-

(Continuare în pag. a 2-a)

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

VIRTUTEA BLÎNDEŢEI

Asemenea unei orchestre care intonează armonic o melodie în diversitatea instrumentelor, tot astfel şi viaţa Duhului se prezintă ca o unitate armonică în varietatea virtuţilor care fac mereu vie şi prezentă viaţa spirituală a lui Hristos în sufletele credincioşilor. „Iar roada Duhului — spune Apostolul — este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blîndeţea, cumpătarea" (Galateni 5, 22).

Ne vom referi doar la una din razele care izvorăsc din Soarele aducător de viaţă, lumină şi căldură a Duhului, care împodobeşte şi luminează vieţuirea noastră creştinească, şi anume la virtutea blîndeţei.

În general, cuvîntul „blîndeţe" are un înţeles foarte larg şi diversificat. Astfel, el exprimă ideea de linişte, calm, simplitate, îngăduinţă, bunăvoinţă, lipsă de mînie, de supărare, de răzbunare. Noţiunea are apoi şi o sferă foarte variată de aplicare. Se foloseşte, de pildă, pentru indicarea însuşirii animalelor care nu se sperie, sau care nu fac rău (îmblînzite), ca şi a fenomenelor naturale de climă liniştită, domoală, potolită, caldă, fără furtuni, înghe-ţuri, sau calamităţi naturale. Blîndeţea se referă chiar şi la relief, spunîndu-se bunăoară, că o pantă este blîndă, adică lipsită de pericol, spre a fi deosebită de panta abruptă, care este periculoasă. La fel şi apele pot fi domoale, faţă de cele agitate şi învolburate. Referitoare la sufletul omenesc, blîndeţea defineşte firile calme, paşnice, domoale, liniştite, lipsite de tulburare, de supărare, sau de agitaţie provocată de mînie sau de teamă. Sfîntul Ioan Scărarul spune că „blîndeţea este starea nemişcată a sufletului, care rămîne aceiaşi în necinstiri, ca şi în laude", iar Fericitul Augustin arată că „cei blînzi sînt aceia care acceptă împotrivirile fără a le opune rezistenţă, în dorinţa de a obţine pînă la urmă biruinţa binelui asupra răului". Blîndeţea astfel înţeleasă este asemenea uleiului care se ridică la suprafaţa apei clocotite pentru a-i opri tulburarea. Este asemenea stîncii care rămîne neclintită la izbirea valurilor mîniei şi temerii. Ea reprezintă liniştea sufletului, asemenea cerului senin lipsit de nori, sau a izvorului cristalin de munte lipsit de învolburarea impurităţilor ... Evitînd supărarea, sau teama, blîndeţea nu creează o stare de lîncezire, de pasivitate a sufletului, asemenea nesimţirii, ci din contră, ea reprezintă o mare putere sufletească de a elimina orice fel de tulburare din viaţa personală, sau orice fel de tensiune conflictuală din relaţiile cu semenii. S-a subliniat în acest sens într-o carte de pietate creştină că „nu e greu să trăieşti alături de cei buni şi blînzi, căci aceasta, firesc, place tuturor şi fiecăruia îi este dragă pacea şi iubeşte îndeosebi pe cei de un cuget cu el. Dar să poţi trăi în pace cu cei învîrtoşaţi şi înrăiţi, sau cu cei neascultători, sau cu cei ce vorbesc împotriva noastră, iată un mare dar, iată un lucru vrednic de multă laudă ..." (Toma de Kempis, Urmarea lui Hristos, Timişoara, 1982, p. 63). De aici vedem că a-ţi putea menţine liniştea, calmul, bunătatea şi chiar zîmbetul senin al sufletului, atunci cînd de multe ori împrejurările dure, situaţiile stresante şi insuccesele apăsătoare ale vieţii te încolţesc, demonstrează odată în plus caracterul de virtute al blîndeţei, ca putere sufletească, activă, dinamică şi creatoare. De aceea, cei blînzi cuceresc sufletele semenilor nu prin mînia şi forţa aducătoare de teamă prizonierilor ei, ci prin puterea de atracţie pe care o procură în relaţiile interumane sinceritatea, frăţietatea, liniştea, bunătatea şi pacea, pe măsură să elimine tulburarea, răutatea şi viclenia. Tocmai de aceea Mîntuitorul fericeşte pe cei blînzi, spunînd că ei vor moşteni pămîntul (Matei 5, 5).

Caracterul de virtute al blîndeţii este întîlnit şi pe plan religios.

În Vechiul Testament virtutea blîndeţii era recomandată mai ales în relaţiile dintre oameni, concretizate în cuvinte şi fapte. Citim astfel în Sfînta Carte că „un cuvînt blînd domoleşte mînia, iar un cuvînt aspru aţîţă mînia" (Pilde 15, 1); sau: „Cuvintele spuse cu blîndeţe sînt o mîngîiere" (Iov 15, 11). La fel şi oamenii blînzi sînt mai lăudaţi decît vitejii în războaie: „Omul domol la mînie e mai de preţ decît un viteaz, iar cel ce-şi stăpîneşte duhul este mai preţuit decît cuceritorul unei cetăţi" (Pilde 16, 32). Blîndeţea este în Vechiul Testament şi o calitate a lui Dumnezeu, redată prin imaginea Bunului Păstor, care grijeşte de oile Sale: „Domnul Dumnezeu vine cu putere şi braţul Lui supune tot ... El va paşte turma Sa ca un Păstor şi cu braţul Său o va aduna. Pe miei îi va purta la sînul Său şi de cel ce alăptează va avea grijă"

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Sorin Cosma*

DE ZIUA VICTORIEI

Veteranii de război cinstesc memoria eroilor neamului*

„Cu aşa eroi un neam e greu să piară".

Este poate prima dată cînd aici, în această piaţă scăldată de sîngele eroilor ce ne-au redat libertatea acum patru luni şi jumătate, veteranii din cel de al II-lea război mondial se întîlnesc cu populaţia din Sibiu, prezentă la această sfîntă ceremonie.

Iată ocazia de a ne prezenta acestei mulţimi.

Sîntem nepoţii veteranilor de la '77 care prin eroismul lor după cea de a 3-a bătălie de la Plevna, pentru care Ţarul Nicolae al Rusiilor, pierzînd primele două bătălii pentru cucerirea Plevnei, trimite Domnitorului Carol următoarea telegramă:

„Târnovo-Mardi 19/13 Juillet 1877, 3 heures 35' du soir.

Prince Charles de Roumanie à l'endroit oú se trouve la Quarti er Général Roumain

Les Turcs ayant amossé les plus grandes masses à Plevna, nous abiment.

Prie de faire fusion, démonstration et si possible, passage du Danube que tu désires faire, entre le Jiul et Corabia, cette demonstration est indispensable pour faciliter nos mouvements

Nicolae"*

Cum să nu fim mîndri de eroismul acestor bravi, ce ne-au dat independenţa ţării.

Sîntem, de asemenea, copiii celor din primul război mondial care ne-au lăsat România Mare, ajutaţi de adevăraţii prieteni şi sprijinitori în înfăptuirea măreţelor noastre realizări istorice, culminînd cu tratatul de la Trianon cînd primul ministru al Franţei Raymond Poincar, în plenul congresului a spus:

„România abandonată şi trădată în 1917 de aliaţii săi care au început revoluţia, merită să i se acorde tot ceea ce pretinde întrucît provinciile româneşti solicitate fac parte în mod organic din trupul acestei ţări".

Atunci s-a realizat visul de veacuri al neamului românesc, prin adunarea fraţilor subjugaţi de alte naţii sub acelaş sceptru şi în fruntariile sale naturale devenind România Mare.

În primul război mondial am pierdut 1 milion de oameni, adevăraţi eroi, care puşi să servească numai interesele patriei au acceptat suprema lor jertfă ca cel mai înalt şi preţios omagiu pentru asigurarea graniţelor şi integrităţii ţării.

Cinste lor, acestor adevăraţi ambasadori ai eroismului românesc!

Drept recunoştinţă Patria le-a imortalizat memoria şi faptele lor în filele de aur ale istoriei scrisă cu sîngele lor, ca şi a înaintaşilor lor de la '77 — pentru ţara lor dragă.

Eroii în ceasuri tragice vorbesc prin acţiuni. Ei sînt pudici ascunzîndu-şi faptele ca îndrăgostiţii iubirea.

Cel de al II-lea război mondial a început pentru noi în anul 1941, după ce în anul 1940 — anul de doliu al neamului românesc, cînd ţara ne-a fost sfîrtecată şi cînd mai bine de 4 milioane de români trebuia să intre sub dominaţie străină. Pe aliaţii noştri nu-i interesa decît aportul nostru uman şi material în ducerea războiului.

Domnii din stînga fac parte din pleiada actorilor celei mai îngrozitoare tragedii pe care a jucat-o neamul românesc de-a lungul istoriei sale, în cel de al doilea război mondial — fără o pregătire corespunzătoare, după cum spune poetul:

„Aşa e lumea, e un teatru şi noi sîntem actorii săi, da, dar cînd eşti în celălalt teatru, cînd eşti pe scenă, ştii ce vrei.

(Continuare în pag. a 2-a)

Un veteran de război rănit, ce-a comandat mulţi din aceşti eroi

Col. de Stat Major în rez.
N. Stoenescu

* „Târnovo — Marţi 19/13 iulie 1877, orele 3 şi 35' după amiaza.
Principelui Carol al României la locul unde se află cartierul general român.
Turcii avînd adunate cele mai mari mase la Plevna ne zdrobesc.
Dacă este posibilă trecerea Dunării pe care tu o doreşti să o faci între Jiu şi Corabia. Această demonstraţie este indispensabilă pentru a ne uşura mişcările noastre.
Nicolae"

* Cuvîntare rostită cu prilejul zilei de 9 Mai, în Piaţa Revoluţiei din Sibiu.

DOCTORUL ELIE MIRON CRISTEA (II)

Doctorul *Elie Miron Cristea* mai are pe suflet un of greu. În trecutul istoric românesc, înalta ierarhie bisericească, era plămădită, era formată în mînăstirile românești. La pasul vremii sale, o bună parte din ierarhii Bisericii, episcopi titulari și arhierei vicari, erau proveniți din preoții de mir, rămași văduvi. În Moldova, Muntenia și Oltenia, aproape jumătate. Patriarhul Miron, născut dintr-o provincie văduvită, prin silnicie și nelegiuire de mînăstirile ei, vibrează într-un mod uluitor rostul de Mare Duhovnic al Mînăstirii, în formarea ierarhilor Bisericii.

Avea un mare simț al marilor adevăruri ale vieții, și ale istoriei, dar era dăruit, și cu un simț olimpian al umorului rece. Este cunoscută butada lui ironică, dar plină de amărăciune grea de veriditate, privindu-l pe Gala Galaction, pentru duplicitatea lui literar-teologică: literatura a pierdut un, probabil adevărat, condei mare și talent, iar Biserica, prin oscilațiile lui, între ispitele vanităților literare, care se încurcau în strîmtoarea sutanei care le jugula, și rîvnele duhovnicești, care cochetau cu vanitățile parnasiene ale scriitorului...

În amîndouă ariile, n-a fost chiar un oarecare, dar nici pe măsura și înălțimea, pe care le-ar fi putut atinge, dacă ar fi optat numai pentru unul, din cele două tărîmuri.

Ironia vieții și a timpului face însă, ca însuși *Doctorul Elie Miron Cristea*, să cadă într-o trapă asemănătoare. Prin amestecul lui, în politică, să nu fi putut da Bisericii care l-a înălțat unde l-a înălțat, atît cît ar fi fost posibil să dea, datorită talanților pe care îi dăruise Dumnezeu.

Ajunsese într-adevăr chiar regent al Țării, în timpul minoratului voievodului de Alba Iulia, Mihai, între 1926—1930. Ce bine ar fi fost să se fi oprit aici, pe scara cea mai de sus a urcușurilor politice. Dar nu a făcut-o, din păcate. După încheierea „dramei" de carnaval regal, după întoarcerea lui Carol II în țară, în epoca de „democrație" carlistă, care a dezagregat țara, pe care a împins-o în brațele Reich-ului nazist, patriarhul Miron s-a lăsat momit și atras de poziția de prim-ministru, marionetă a regelui tiran și năimit, Carol II.

După ce fusese regent, iar finalul acestui act nefericit a fost că, din Franța unde plecase să-și recapete sănătatea zdrențuită de uzura politicii, a regelui aventurier, să se reîntoarcă în vagonul mortuar, cu mîinile înfundate de vată cu mirosuri de fenol și iz de cianură.

Dacă Doctorul Elie Miron Cristea, sub guvernarea habsburgică a Austro-Ungariei, a dus o politică de Talleyrand (și acesta, fost évêque d'Auntun, cum Miron Cristea a fost episcop de Caransebeș, apoi patriarh), a fost înțelept, nu la fel, a fost politica lui, sub regele Carol II. Charles Maurice de Talleyrand — Perigord, prince de Benevent, cu toate faimoasele lui, tot felul de trădări făcute mai ales împăratului său, a adus totuși, mari servicii Franței și Europei, mai ales în timpul Congresului de la Viena, ca singura inteligență din Congres, în măsură să se opună machiavelicei inteligențe a lui Metternich, arbitrul Europei și ciocîul lui Napoleon. Se spune că, într-o zi, cînd Corsicanul l-a prins cu o nouă trădare, după ce și-a scăldat sfetnicul apropiat, în cele mai dure invective, după obiceiul lui Napoleon l-a întrebat coleric: „— Ei, bine, Talleyrand, după ce noi doi am organizat Europa cucerită de mine, ce fel de solidaritate este între noi doi, ticăloșule, cu care m-am sfătuit în toate?"

Talleirand, i-a răspuns zîmbind, spășit, dar cinic: privind cu ochii peste tot și nicăieri, peste capul împăratului cam pîrnicit trupește: „Majestate, solidaritatea dintre... cal și călăreț...!"

Probabil că și primul ministru regal Miron Cristea, va fi avut fentele lui diplomaticești, față de stăpînul său, regele viclean și fără scrupule, dar luciditatea și scînteietoarea lui inteligență, numai atunci, au fost, fugar, dar tragic, încetoșate.

Căci om de mare cultură cum a fost, a intuit ca nimeni altul în istoria noastră bisericească contemporană, a înțeles, ce înseamnă o Biserică fără ierarhi pregătiți excepțional cărturărește și excepțional și temeinic plămădiți duhovnicește, mateutică pe care numai mînăstirile o pot zidi și împlini, ceas de ceas, zi de zi, noapte de noapte, cu privegherile lor și an de an. Numai mînăstirile, — precum și în toată istoria românească —, puteau pregăti viitoarele echipe, valuri-valuri, de noi ierarhi pentru Biserica românească.

Iată de ce fiind regent în aprilie 1929 a înființat la Mînăstirea Cernica Seminarul monahul Cernica, pentru care a obținut, ca regent, și prinderea lui în bugetul Ministerului Educației Naționale de atunci. Fără această subvenționare de către vistieria Statului, Seminarul Cernica, nu ar fi putut dăinui. El ar fi avut soarta seminarului monahal înființat în 1925 la Mînăstirea Neamț, dar desființat peste trei ani, din lipsă de fonduri, deși mînăstirea avea cîteva sute de hectare de pădure.

Rezultatul intuiției și viziunii patriarhului Miron Cristea? Rezultatul Seminarului monahal de la Cernica?

Astăzi sinodul Bisericii Ortodoxe Române, este pe jumătate aproape, alcătuit din cernicanii crescuți de marele duhovnic, de marele director și făuritor de conștiințe duhovnicești și ecumenice, Directorul permanent al conștiințelor noastre, al tuturor cernicanilor, Marele Smerit Duhovnic și Cărturar cu litere mari, *Chesarie Păunescu*. Însăși faptul alegerii de către Patriarhul Doctor *Elie Miron Cristea* a acestui director pentru Seminarul călugăresc de la Cernica, al acestui fără pereche duhovnic și pedagog, atestă simțul istoric al patriarhului Miron.

Iar dintre ucenicii lor, ai întîiului Patriarh și ai marelui Director Chesarie sînt: chiar Patriarhul în scaun al Țării. Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Teoctist a purtat și înflorit duhul chesarian cu meticulozitatea lui gospodărească și corecttiudinea administrativă, monumentale, ale avvei Chesarie, peste tot. Și ca Vicar Patriarhal, și Rector al Institutului Teologic, cît a fost la București, sub partiarhatul celui mai gospodar Patriarh pe care l-a avut Patriarhia Română, — Patriarhul Justinian — Restauratorul, Patriarhul Miron și duhovnicismul și gospodărismul, Duhovnicului și Directorului nostru, al cernicanilor, *Chesarie*, au restaurat, prin seminarul de la Cernica, monahismul românesc și au pus ordine și bună rîduială în mînăstirile spațiului românesc. Patriarhul Justinian, cu dinamismul lui proverbial, Restauratorul —, nu numai al locașurilor bisericești, dar și al Bisericii Ortodoxe Române, — cum de la Șaguna (după al cărui regulament canonic și administrativ B.O.R. se conduce și astăzi), nu a mai făcut-o nimeni, zic, Patriarhul Justinian, a restaurat și locașurile — de la marile vetre de pritoc și întemeiere ale culturii și artei, ale limbii românești, care au fost marile și micile ctitorii mînăstirești, pînă la modestele biserici, sătești, românești, de pretutindeni. Dacă *Avva Chesarie* l-a format în prima fază a vieții, ca elev, pe *Părintele Patriarh Teoctist, Patriarhul Justinian* l-a preluat și l-a format administrativ-ierarhicește, ca vicar ce și l-a ales la Iași și la București. Aici, este a se căuta sorgintea multora, dacă nu a tuturor, caracteristicilor formării și înfăptuirilor cernicanilor, deci și a *Prea Fericitului Teoctist Patriarhul*.

Seminarul Cernica nu a viețuit, din păcate, decît nici 12 ani (aprilie 1929—1941)! Cum spuneam, a format totuși aproape jumătate din Sinodul Bisericii noastre de azi. Dar nu numai ierarhi au plămădit acești 12 ani, ci și stareți restauratori de mari vetre mînăstirești, pictori bisericești și scriitori, cu locurile lor, în istoria culturii, literaturii și artelor românești. **Îi vom aminti, doar pe cîtiva din aceștia.**

Ne reîntoarcem la ierarhii cernicani ai Bisericii.

Am început, cum era firesc, cu întîiul Stătător al Bisericii, T e o c t i s t Patriarhul de astăzi, care a purtat, a semănat și a făcut să rodească duhul cernican, peste tot, pe unde l-au purtat marile și plinele sarcini de răspundere cu care a fost investit. Deci, cum am amintit, a fost vicar mitropolitan, la Iași, și la București, ca ucenic și plămădă întru cele înalte răspunderi, al Patriarhului Justinian Restauratorul.

În acei peste 12 ani, cît a fost episcop la Arad, a restaurat catedrala episcopală, mînăstirile Hodoș-Bodrog, în care în 1902 a luat cinul călugăresc Patriarhul Miron, cu atît de adînci rădăcini în timp, ca întemeiere, Prislopul lui Nicodim și Sf. Simion Stîlpnicul din Gai. Și alte biserici smerite, dar permanent istoric funcționale, de prin sate. Dar a mai făcut ceva: a încropit un paraclis în reședința episcopală, împodobit cu cuvenitele, cu picturile orînduite de erminiile bizantine, ale marilor „cuviosi", „mesteri de subtire". Și a mai făcut și altceva. O bisericuță veche din lemn, de peste un sfert de mileniu durată cu tesla, precum aceea făcută de Horia, în străfund de văi și păduri, a fost adusă și transplantată în parcul reședinței episcopale din Arad. Nu știu, care a fost cea dintîi, transplantată, în timp: aceasta, sau aceea de la Techirghiil, adusă de Patriarhul Justinian Restauratorul, tot din codrii nordului țării, după ce fusese un timp adusă la Breaza-Prahova.

Interesantă este însă ctitorirea Paraclisului din reședința episcopală din Arad, care este de sorginte cernicană și ardeleană chiar, dacă iscodim. Cum? Cînd a fost întemeiat Seminarul Cernica, directorul său și profesorul de latină, în același timp, al nostru, al cernicanilor, a fost găzduit în stăreția veche, o clădire foarte interesantă și plină de pitoresc, pe un promontoriu, cu un pîlc de brazi și o fîntînă cu ghizduri de piatră, toate realizate de Sfîntul Calinic, starețul. Frumoasă, liniștită și retrasa stăreție, avea și un tulburător de frumos paraclis, pictat și el, în care Sfîntul Calinic și starețiî de după el, își făceau zilnic rugăciunile canonului personal, cum și le făcea și Directorul Chesarie în același paraclis. Și chiar Sfinte Liturghii. Căci avea altar mic, ocniță pentru proscomidie și un policandru chiar! Picturile erau făcute de către pictorul Tătărescu, maestrul pictorului Grigorescu. Avea hram pe Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan. A fost construit de către Sf. Calinic în anul 1842, în al 24-lea an al egumeniei sale și al 53-lea al vieții. Deteriorat de cutremurul din 1940, din păcate, aripa, în care era construit, a stăreției, a fost dărîmată din cauza deteriorărilor grave, ale cutremurului amintit. Stărețiia este astăzi muzeu, *Paraclisul trebuiește neapărat reconstruit și refăcut în toată forma lui inițială, pentru că în chilia de lîngă el, rămasă, existentă azi, și-a plecat fruntea pe pragul nemuririi Sfinților, pristăvindu-se, la anul 1868, aprilie 11, ca episcop*, Calinic sfîntul.

Tot în această stărețiie, înălțată de starețul Calinic și-a avut chilia, într-o cameră, (și aceasta existentă), ierodiaconul Iosif Teodorescu, ca ucenic, adică poetul Tudor Arghezi, cît a trăit la Cernica. Lacrimi și sfinți, vorba lui Cioran, răsînăreanul. **Sfinți și „arghezi".**

În zilele noastre, s-a petrecut și următorul fapt, pentru care, se mai află încă martori atestatari, în viață. (V. Anania). Într-o zi, din preajma celor peste 80 de ani, pe care îi împlinise, Tudor Arghezi, era acum și academician —, a vrut să-și revadă locurile și să-și recaute anii și eventual „frații", din vremile tinerețiilor cernicane. S-a dus la Cernica. Fiul său, Baruțiu Arghezi, îl însoțea. Mînăstirea avea cu totul alte înfățișări. Imensitățile vălurilor nesfîrșite de trestii, păpuriști și plauri plutitori, nu mai erau. Erau înlocuite de niște nesfîrșite întinderi de ape albastre, care oglindeau cerul și pădurile în ele. Nu mai erau nici becațele, nici lișițele, nici rațele sălbatice cu gălăgiile lor minunate, în nopțile de atunci. Nu mai erau nici știucile hrăpărețe și iuți ca niște săgeți, și nici tiparii faimoși prin dulceața **și vitalismul** lor proverbial, care-i făcea să se zvîrcolească însă, și în tigaie, în care erau puși la prăjit, cu capetele lor, ca de șepri, tăiate deja. „Frații" lui Arghezi, erau doar cruci în cimitirul de la Sfîntul Nicolae, ori polen, albine și miros de tei.

Poetul „Psalmilor" era din ce în ce mai trist. Se bițiia niței și se tinea de toiag. Nimic din „belicismul" „Bileteler de papagal" nu se mai putea descifra, în bătrînul de acum.

Căuta, descifra cruci, în cimitirul vechi, prin preajma prietenului lui, „Părintele Grigorie", cum scrie pe piatra mormîntului lui Gala Galaction, aflat aici, la Cernica, prin preajma crucii lui Țuculescu, pictorul chinuit și el, sufletește cu cutremure de Van Gogh, aflat și el, aici, tot în familie, lîngă bărbosul din fotografie și din viață, Părintele Grigore, căci sînt rude.

— Mergem să vedem stărețiia, zice Arghezi. Stărețiia lui Calinic, completează el. Și au pornit spre stăre ia durată de Calinic Sfîntul, spre pîlcul de pini, plantați de mîna sfîntului, spre fîntîna cu ghizduri grele de poatră, săpată sub supravegherea lui.

A urcat primele scări ale pridvorului stăreției. Arghezi s-a poticnit puțin, obosit, și s-a sprijinit de toiagul și de gîndurile lui.

După ce a urcat al doilea pîlc de scări, din interiorul stăreției, în camera mare din fața Paraclisului, în care dăduse și camera în care își făcuseră canonul Sfîntul Calinic și Avva Chesarie și dădea, și aceia în care stătuse Arghezi, alias ierodiaconul Iosif Teodorescu, Baruțiu, fiul lui, întreabă, neprevăzut:

— Tată, care-i camera în care ai stat, cînd erai *aici, călugăr?*

Tudor Arghezi s-a oprit, și s-a proptit tare în toiagul lui. Și-a tremurat, nu numai capul, care-i tremura mereu atunci, ci și sufletul și glasul, puțin înecat, puțin sufocat:

— Baruțiu! — Eu... nu am fost... eu sînt călugăr și... acum. Aceasta-i chilia mea... în care am stat.

I-a arătat-o cu toiagul... a „reintrat" în ea. Era, în cealaltă parte, decît aceia în care stătuseră Sf. Calinic și Avva Chesarie. A lor era pe partea dreaptă. A lui Arghezi, era *pe stînga*, cum se intră în stărețiie. Amîndouă, în fața Paraclisului...

Poate că aici este a se căuta și isvodul Paraclisului pe care Episcopul Aradului Teoctist, l-a încherbat și împodobit, în reședința episcopală de la Arad.

Iar starețul Calinic Sfîntul îl făcuse, după, și mai minunatul și mai tulburătorul paraclis al Starețului Gheorghe, sălișteanul, pe care, Gheorghe, și-l făcuse cel dintîi, și care există și astăzi, în chilia lui de retragere, din Ostrovul Sfîntului Gheorghe, ostrov care fusese descoperit în 1782, după ce, el, starețul Gheorghe sălișteanul și cu ucenicii lui, cu toporîștile, făcuseră viețuibil ostrovul Sf. Nicolae.

Toți cernicanii sîntem, dintotdeauna, permanent și azi deci, în zăcămintele de aur duhovnicesc ale conștiințelor noastre, cu amintirea, ca niște ruguri biblice permanent în mistuitoare ardere —, în aceste două paraclise, două ruguri cu nestinsă ardere de rugăciune de la Cernica, copilăriei noastre.

Fără îndoială, că aici este a se căuta sorgintea obsesiei și rîvnei care-l mistuie și pe *Părintele Patriarh Teoctist cernicanul*, de a lăsa paraclise cernicane și transplantări de biserici vechi, cioplite cu dalta, precum aceia a lui Horia, peste tot, pe unde și-a purtat cu osîrdie ascultările de chiriarh și episcop sau mitropolit.

Am aflat recent, chiar din gura Prea Fericirii Sale, într-o recentă întrevedere, că a mai transplantat și alte biserici, iar de la alți mărturisitori, am aflat că în satul în care s-a născut a ctitorit o biserică nouă, din agonisala personală, ridicată din temelii, care este aproape gata, adică la faza pictării ei interioare, înfăptuită de un colectiv de pictori, sub conducerea altui cernican, Părintele Arhimandrit Sofian, poate cel mai harismat, dintre pictorii noștri bisericești de azi. Este cel care a repictat Mînăstirea Dealului și este și starețul Mînăstirii Antim, din București.

Tot cernicani, — din înalta noastră ierarhie, — componenți ai actualului Sfînt Sinod al Bisericii Ortodoxe Române mai sînt:

P.S. Roman Ialomițeanul, vicarul patriarhal pentru Arhiepiscopia Bucureștilor, care este și renovatorul Mînăstirii Cernica, în care și-a petrecut copilăria, renovarea făcută sub Patriarhul Justinian Renovatorul, în timpul în care P.S. Roman, a fost starețul Cernicăi.

De asemenea, cernicani, ucenici ai Avvei Chesarie Păunescu și ai adjunctului său, Arhimandritul Dionisie Udișteanul, directorii formării sufletului și conștiinței tuturor cernicanilor, sînt și: *P.S. Gherasim Cristea*, episcopul de Rîmnic, *P.S. Eftimie Luca*, Episcopul Romanului și al Hușilor, orașe dragi lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș, și *P.S. Emilian Birdaș*, fost Episcopul Albei Iulii, altarul și inima unității și Unirii Românei.

Deci, aproape jumătate din Sinodul Bisericii Ortodoxe Române este cernican. Plămădiți sufletește și duhovnicește, de strădaniile și jertfele necrezut de mari, ale celor doi, amintiți dascăli de conștiințe ai cernicanilor — Chesarie Păunescu și Dionisie Udișteanu. Plămada făcută, într-o maieutică socratică, paisiană, calinicianâ și a duhului marelui stareț sălișteanul, alungat de „capistrani" și „bucovineni", din Ardealul lui și care, cu toporișca sa ciobănească de luptă cu lupii și ursii din Ardeal, a strămoșilor săi, a nimicit și paragina, și dihăniile și șerpii ostroavelor cernicane părăsite, rămase pustii, din cauza ciumei. Fiul mocanilor din mărginimea ardeleană, nu s-a înspăimîntat de nimic și ca ucenic al lui Paisie, a pregătit calea Sfîntului Calinic de la Cernica, înghebuind, pe lîngă uriașele greutăți de reconstruiri și o școală de caligrafi și miniaturiști, din care va ieși și zugravul Petrescu, care ne va lăsa o splendidă copie, talentat artistică, după cea mai mare operă de grafică a Dürerului graficii românești, *Antim Ivireanu: Chipurile Vechiului și Noului Testament, un Cronograf — istorie universală*, de la Adam și pînă la Iisus Hristos, împodobit cu, *nu mai puțin de 518 gravuri reprezentînd măiestrit artisticește, în medalioane de 300 mm fiecare, toate „chipurile de seamă", nu numai ale celor din Biblie, ci și din întreaga istorie universală.*

Această vatră sfîntă, ctitoria Vornicului Cernica al lui Mihai Viteazul, a ales-o Doctorul *Elie Cristea Miron*, în care a înființat Seminarul monahal Cernica, pentru regenerarea mînăstirilor și a conducerii superioare a Bisericii.

Din păcate, n-a durat acest seminar, decît nici doisprezece ani. Dar au fost îndeajuns, ca să dea, nu numai mînăstirilor românești stareți de măsura necesităților istorice, dar și aproape jumătate din ierarhii Sinodului Bisericii noastre.

Seminarul și tipografia mînăstirească de la Mînăstirea Cernica, tot de Doctorul Elie Miron Cristea înființată, din păcate, nu mai există.

Ambele ieșite din rănile sufletului ardelean, usturătoare încă neînchise, răni ale tunurilor imperiale ale lui Bukow și ale tortionarilor capistrani papiștașe, de a „purifica" și „mîntui", pe „schismatici" adică pe români, prin foc și sabie.

Doctorul *Elie Miron Cristea*, visa să vindece răni. Mijloacele lui de luptă, Seminarul Monahal și Tipografia Cernica, ieșite din viziunea sa, de a înălța Biserica, pe lîngă neîncetatele nestinsele rugăciuni și racodelii și prin *reîncărturarea* și prin *reartistizarea duhovnicească, prin mînăstiri luminoase, iar;* ca în istorii; pentru ca *prin mînăstiri modele, stareți și ierarhi, strălucind prin cărturărie, artă și duhovnicie*, să repare neînchisa rană a istoriei românești, rana și rănile amintite sumar, ale Unirii papiștășești.

Pentru că, fortuita, silnica și înșelătoarea cu promisiuni neîmplinite pentru români, împotriva cărora a luptat chiar și „unitul" Samuel Micu Clain, *singeroasa bucowiana Unire papiștășească cu Roma, a însemnat și înseamnă, prima sfîșiere a unității sufletului românesc, în istoria noastră.*

Această sfîșiere a visat s-o tămăduiască *Doctorul Elie Miron Cristea*, fiul de țăran. din Topliță și primul și cel mare Patriarh pînă azi, al României.

Cristofor Dancu

Veteranii de război cinstesc memoria eroilor neamului

(Continuare din pag. 1-a)

Pe cîtă vreme teatrul lumii îl joci cu rolul neînvățat și nu e nici măcar sufleurul să-ți sufle cînd te-ai încurcat".

Destrămarea țării a început prin ultimatumul lui Stalin din 26 iunie 1940, cînd ne cerea evacuarea Basarabiei și a Bucovinei.

La 29 august, la Viena, Ciano și Ribenttrop ne impun printr-un dictat samovolnic cedarea unei bune părți a Ardealului, cu scopul de a ajunge cît mai aproape de zona petroliferă și a nu da posibilitatea României să ia cumva legătura cu foștii aliați din primul război mondial.

La 7 septembrie acelaș an, bulgarii prin actul de la Craiova ne cer Cadrilaterul cu „perla" Mării Negre, Balcicul.

La începutul celei de a treia decadă a lunii iunie 1941, am început alături de nemți fără declararea războiului, al II-lea război mondial cînd conducătorii țării cunoscînd victoriile lui Hitler din '40 pe frontul de vest, au acceptat propunerile acestuia sperînd la reîntregirea Patriei dezmembrate, poate chiar înaintea sfîrșitului războiului.

La trecerea Prutului și a Nistrului prin valuri calde de sînge eroic — hotarele împilărilor străine au fost strămutate pe vechile fruntarii voievodale ale românismului.

Au fost generali români care s-au opus înaintării spre Est, dar nemții dîndu-și seama de valoarea de luptător a soldatului român ca și de capacitatea intelectuală și pregătirea superioară a ofițerilor români — ceea ce a constituit pentru nemți un adevărat dar al Providenței — n-au cedat pretinzînd armatei române continuarea războiului în Est...

După cucerirea Odesei unde am lăsat eroii a 4 divizii, în toamna lui '41, în iunie '42 în fața Sevastopolului greul l-a dus tot armata noastră și primul care a înfipt steagul românesc pe Bastionul II a fost maiorul Pănuși din regimentul 18 Dorobanți.

Terminînd operațiile din Crimeea, unitățile noastre au fost dirijate spre Est, în Caucaz, în stepa Calmucă, la Stalingrad și cotul Donului.

În toamna anului 1942 începe retragerea în fața unităților ruse dotate cu armament și tancuri anglo-americane, pînă în aprilie—mai 1944 — cînd ajung pe teritoriul țării noastre și ne obligă să încheiem un armistițiu extrem de greu.

Trecînd de partea lor, după 23 august, am eliberat Ardealul pînă la 25 octombrie, după care, trecînd în Ungaria și mai ales la Budapesta, unde, prin fulgere și flăcări de incendiu, prin uragan de catastrofe, am eliberat-o lăsînd și aici, în Ungaria, cîteva zeci de mii de eroi.

Am continuat urmărirea germanilor și ungurilor și în Cehoslovacia fiind nevoiți să petrecem iarna în M-ții Tatra. După lupte extrem de grele și cu pierderi foarte mari, am ajuns pînă la 9 mai în pădurile din nordul Boemiei.

În zorii zilei de 9 Mai 1945 cînd în vîrful piramidei durerilor neamului și pe Golgota suferințelor lui suna trîmbița Gloriei și ne smulgea din fundul transeelor care ne oferise de-a lungul aproape a 5 ani ospitalitate nici cînd imaginată și cu atît mai puțin dorită — VICTORIA — prin mare sacrificiu.

Vestea cea mare a victoriei pe care o așteptam cu toții, de la general la soldat, ne-a restabilit echilibrul sufletelor, dereglat de eforturile depuse de-a lungul anilor în deplasări și lupte pe ambele teatre de război — est și vest.

Dar sutele de mii de morminte ce-au rămas sub glia străină și-au jalonat drumul grelei noastre istorii, ne-au adus din nou în suflet durerea, gîndindu-ne la frații noștri eroi rămași departe de țară, unii în gropi comune, fără o floare pe mormînt sau o cruce-simbol al creștinismului.

În Ungaria și Cehoslovacia au rămas cimitirele eroilor nostri la care noi, veteranii de război, sîntem în fiecare an invitați să depunem o floare și o lumînare la fiecare mormînt al eroilor, care prin suprema lor jertfă au redat libertatea și independența și acestor țări.

Sînt mii de eroi căzuți pe alte meleaguri de care nu știm nimic.

Statele civilizate păstrează cu sfințenie cultul eroilor.

Într-o călătorie de comandament la Verdun am văzut în fața fortului Douomont un osuar improvizat unde, după sfîrșitul războiului, tot ce s-a găsit pe cîmpul de luptă s-a depus în acest osuar, astăzi, înlocuit prin cea mai măreață capodoperă a Verdunului. În fața osuarului stătea statuia Franței îndoliate cu degetul arătător la gură făcîndu-te atent la citirea inscripției ce purta pe pieptu-i udat de lacrimile durerii:

„Ori cine vei fi, trecătorule, intră și salută cu smerenie rămășițele eroilor căzuți pentru salvarea ta".

Și cîte alte monumente ridicate în cinstea și onoarea eroilor nu poartă asemenea inscripții.

În ceea ce ne privește, n-au fost suficiente sutele de mii de morminte lăsate departe, a trebuit ca pentru obținerea libertății răpită de o clică exploatatoare și fără conștiință să se adauge la nr. eroilor războaielor anterioare, în decembrie 1989, jertfe noi ale tinerilor eroi căzuți pe baricadele libertății neamului, cu piepturile și mîinile goale în fața celor fără conștiință și dușmani ai țării care le-a ocrotit copilăria, spre a deveni mai tîrziu ucigașii fraților lor.

Pentru toți eroii neamului păstrăm în sufletele noastre de bătrîni ostași, durerea și recunoștința cu toată sinceritatea — căci să nu uităm, că sinceritatea absolută este cea mai perfectă formă a recunoștinței.

Eroii au dreptul la această recunoștință pentru că au acceptat pentru noi suprema lor jertfă și că ceea ce sîntem azi o datorăm lor.

Cinstea, onoarea și gloria le sînt apanajul în eterna lor viață.

Cu așa eroi un neam e greu să piară, iar cei ce căzut-au sub steag în veci n-au să dispară.

Ei nu sînt morți trăiesc cu noi.

Cu așa eroi un neam e greu să piară. Ei sînt mîndria neamului lor.

VIRTUTEA BLÎNDEȚEI

(Continuare din pag. 1-a)

(Isaia 40, 10—11). Blîndețea este concretizată și mai mult în imaginea profetică „a Mielului blînd dus la junghiere" (Ieremia 11, 19). O astfel de imagine îi este atribuită și lui Mesia care „ca un Miel spre junghiere s-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu și-a deschis gura Sa" (Isaia 53, 7).

Plecînd de la aceste imagini, Mesia a fost descoperit de Înainte-Mergătorul Său tocmai ca „Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii" (Ioan 1, 29), motiv pentru care El însuși se oferă ca pildă de blîndețe: „Învățați de la mine că sînt blînd și smerit cu inima" (Matei 11, 29). A imita blîndețea lui Hristos înseamnă a te lăsa pătruns de iubirea, bunătatea, înțelepciunea, pacea, smerenia, sfințenia, răbdarea și curățiia lui duhovnicească, fiindcă fără toate acestea nu poate fi concepută nici blîndețea lui Iisus, sau altfel spus, blîndețea Domnului se realizează în interdependența celorlalte calități duhovnicești. În același timp, recomandînd blîndețea, Domnul oferă imaginea nevinovăției porumbeilor (Matei 10, 16), înțelegînd astfel prin blîndețe lipsa oricărei întinăciuni, lipsa păcatului, care tulburînd sufletul, aduce supărare celor din jur. În felul acesta, blîndețea devine temelia pe care se zidește edificiul vieții duhovnicești, sau, exprimată într-o formă sugestivă și plastică, „ea este lumina zorilor care premerge răsăritul soarelui" (Pr. prof. Ion Bria, „Credința pe care o mărturisim", Buc. 1987, p. 271).

În felul acesta inimile curate, care au în ele viața și duhul lui Hristos, transmit semenilor și întregii firi înconjurătoare „duhul blîndeței", pe măsură să dezarmeze de la mînie și violență, pentru a instaura pacea și liniștea atotbiruitoare. „Atunci cînd un om mînios întîlnește un om blînd — spune Sfîntul Ioan Gură de Aur — este ca și cînd s-ar cufunda în apă un fier care arde... Nu potolim mînia prin mînie, după cum nu potolim focul prin foc".

Acest duh al blîndeții se manifestă atît prin fapte, cît și prin cuvinte. „Un cuvînt blînd face buni pe toți cei răi", spunea Sfîntul Macarie. Iar pentru a înțelege mai bine aceasta, vom urmări o întîmplare din viața Sfîntului. Se spune că odată „Sfîntul mergea cu un ucenic al său în pustie. Ucenicul mergea cu ceva înainte. La o răspîntie de drumuri întîlnește un preot păgîn. „Du-te din calea mea, tu slujitor al diavolului", strigă tînărul mînios. Preotul păgîn se mînie și lovi cu toată puterea pe tînăr cu un baston. Tînărul căzu la pămînt, amețit. Plecînd mai departe preotul păgîn îl întîlni pe Macarie. „Dumnezeu să-ți ajute, iubite frate, și să-ți lumineze cărarea", îi zice Sfîntul. Preotul păgîn rămîne mișcat și zice: „cum de mă numești frate, căci eu sînt păgîn, și tocmai mai înainte am trîntit la pămînt pe unul din învățăceii tăi?" La aceasta răspunse Macarie: „Acum cu atît mai mult îți doresc drum bun, pentru că ai apucat pe un drum rău, al răzbunării. Iar frate te numesc pentru că toți avem un Tată, pe Dumnezeu... „Vorbirea Sfîntului a mișcat adînc pe preotul păgîn și după o lungă convorbire a cerut să fie botezat și încreștinat" (Vasile, Episcopul Oradiei, „Cuvîntări Liturgice", Oradea, 1973, p. 148).

Citind în „Viețile Sfinților" găsim multe cazuri cînd cu duhul blîndeței se poate învinge chiar și violența sălbatică a animalelor celor mai fioroase, și dezarmate fiind de ferocitatea lor, au fost îmblînzite și ținute în tovărășia oamenilor. Mai mult chiar, duhul blîndeței statornicit în inimile bune și generoase se îndreaptă asupra întregii naturi spre a o proteja și înobila cu bucurie și înfrățire, creind astfel o atmosferă de armonie și ordine în întregul univers. Nu-i de mirare, și știința confirmă și demonstrează faptul că sînt unele plante și flori care reacționează la stările de mînie, de iritare, de supărare, sau de blîndețe, de calm, de liniște, de bunătate ale sufletului omenesc, care se apropie de ele...

Este cunoscută tuturor strădania oamenilor de bine din lumea întreagă pentru crearea și statornicia unui climat de pace și bună înțelegere între oameni și popoare. Pacea atît de mult rîvnită se formează însă și pornește din sufletul omului, fiind animată și întreținută de iubire, dreptate, înțelepciune, curaj, bunătate, prietenie, răbdare și nu în ultimul rînd de blîndețe.

„Noi evoluții în Europa Centrală și Răsăriteană: impactul lor asupra mărturiei Bisericilor"

(Continuare din pag. 1-a)

ria fiecăruia de a respecta pe celălalt ca diferit de sine, voit astfel de Dumnezeu însuși. Diversitatea oamenilor nu distruge unitatea lor, ci o consolidează și o înfrumusețează. Aici nu trebuie să uităm că „libertatea noastră este Dumnezeu" (Berdiaev), căci numai în Dumnezeu putem fi cu adevărat liberi și recunoaște pe celălalt ca pe egalul nostru, ca pe fratele nostru pe care sîntem datori să-l iubim, după pilda Domnului, pînă la a ne da viața pentru el.

4. Privitor la relațiile între Biserică și Stat, ele trebuie să aibă la bază principiul enunțat de împăratul Justinian (sec. VI) și anume acela al „simfoniei". Conlucrarea dintre Biserică și Stat este absolut necesară. Căci dacă Statul prin legile lui nu poate decît să împiedice ca o societate să devină iad, Biserica prin mijloacele ei dumnezeiești poate ajuta societatea să devină un adevărat rai pămîntesc. S-a recomandat ca Biserica să nu se angajeze în nici un partid politic dar să judece și să condamne acțiunile Statului sau ale partidelor cînd acestea nu sînt conforme spiritului Evangheliei. În prezent se lucrează în multe țări la o nouă legislație privind Biserica. Ea va trebui să țină neapărat seama de imensul potențial spiritual pe care-l reprezintă Biserica și să-i creeze posibilitatea de a-l pune în slujba societății fără nici un fel de opreliște.

5. Popoarele liberate de dominația comunistă atee își pun mari nădejdi în revigorarea vieții morale a societății respective, prin Biserică. De aceea Biserica este chemată să-și extindă activitatea ei pretutindeni în societate. Astăzi slujitorii Bisericii nu mai pot aștepta pe credincioși să vină de la sine la biserică, mulțumindu-se numai cu cei prezenți la slujbe, chiar dacă sînt atît de numeroși încît umplu bisericile. Faptul acesta nu-i neaparat un semn al fervoarei creștine ci poate indica și lipsa de locașuri suficiente de închinare. Astăzi activitatea preotului nu se mai poate reduce la o pastorație colectivă, cu neglijarea pastorației personale, individuale. Preotul trebuie să cunoască nu numai pe cei ce merg la biserică, ci mai ales pe cei ce nu merg, pentru a-i îndruma pe calea credinței și a mîntuirii. Este necesară de asemenea prezența preotului în școală, universitate, armată, spitale, azile și închisori. Mijloacele de mass-media trebuie să acorde un spațiu mult mai larg problemelor religioase, vitale pentru însănătoșirea morală a societății. De asemenea trebuie să se reia și să se accentueze activitatea fostelor asociații creștine de femei, de tineret, de intelectuali și de alte categorii sociale în vederea aprofundării credinței sau în scopuri caritative. În același sens; trebuie să se reia vechile tradiții religioase: pelerinaje la mînăstiri și locuri sfinte, procesiuni, binecuvîntarea roiților și a cîmpurilor, sfințirea fîntînilor și a rîurilor la Bobotează ca și alte obiceiuri creștine specifice fiecărui sat sau regiuni. S-a recunoscut de toți delegații că în general Bisericile nu sînt la ora actuală suficient pregătite pentru a face față imenselor sarcini ce le revin în condițiile noi de libertate. Aceasta pentru că vechile regimuri totalitare au reușit să paralizeze mai mult sau mai puțin activitatea și chiar structurile lor. De aceea este nevoie de o acțiune concertată în vederea reînnoirii atît a structurilor (prin crearea de noi episcopii, mînăstiri, școli teologice...) cît și a cadrelor. Lucrare de reînnoire în care toate Bisericile sînt angajate. Este nevoie însă de o colaborare fructuoasă a tuturor membrilor Bisericii: ierarhie, preoți și credincioși.

Conferința de la Moscova a permis participanților să cunoască îndeaproape situația din țările respective, să găsească mijloace noi pentru o acțiune concertată în vederea unei mărturii comune a tuturor creștinilor în fața lumi de azi.

ONESTITATEA CITĂRII — SAU: RECITIND DIN IORGA

Pe o pagină uniată recent tipărită, — (în foaia bilunară *Viața creștină*, nr. 1/1990) —, este reprodus următorul text din marele nostru istoric N. Iorga, în legătură cu Blajul:

„... Întrebuințez ziua ca să văd bisericile Blajului și acele școli de preoție și de învățătură a mirenilor, care, venind tocmai la ceasul lor, cînd se închideau izvoarele de lumină mai umilă ale mănăstirilor, au dus mai departe grija pentru cartea românească și, statornicind legaturi nouă cu cultura conștientă a Apusului, au deschis largi orizonturi cugetării neamului. Aici e pămîntul sfînt al Blajului, în locurile unde au scris cu sîngele inimii lor și au învățat pe alții cu toată căldura credinței ce stătea întrînșii acei înainte-mergători ai culturii naționale românești care au fost blîndul călugăr Samuil Clain, asprul muncitor fanatic Șincai și cumintele alcătuitor de teorii Petru Maior".

(Textul este reprodus din volumul: *Pagini alese din însemnările de călătorie prin Ardeal și Banat*, Edit. Minerva, București, 1977).

Pentru subliniere și pregnanță, (reținînd și faptul că a fost tipărit în primul număr al numitei foi), textul a fost încadrat în chenar, fiind deci tratat printr-o regie tipografică specială...

Regie.

Cu ce intenție?

Cu intenția foarte abil voalată dar în același timp foarte străvezie de a duce gîndul cititorilor neavizați într-o concluzie falsă, pe traseul tacit insinuat: ...vedeți, dacă așa se exprimă marele Iorga despre Blaj și despre școlile lui de odinioară, ați înțeles desigur că aceste afirmații se referă, prin extensiune, la uniatism în genere, în sinea și în întregul lui...

Este procedeul arhicunoscut de inducere în eroare, este lunecușul pe care mizează orice citat trunchiat din întregul unei opere sau dintr-o anume lucrare, — din întregul atitudinilor și pozițiilor unui om de cultură într-o problemă dată.

Pentru cazul aici vizat, specificînd, adăugăm: este tehnica de insinuări și dedesubturi cu iezuitism tivite, iezuitism pe care-l preacunoaștem din urzirile și falsul de la 1700.

Dar să revenim.

A) ÎN RAPORT CU PARAGRAFUL DIN CARE A FOST PRELUAT...

Mai întîi, deci, citatul în discuție se oprește strictamente la locul de la care dacă ar fi mers în paragraful respectiv doar cîteva cuvinte mai departe, *ar fi lăsat să se vadă situații și orizonturi supărătoare pentru uniatism*, — cum cei trei numiți învățați, „blîndul călugăr Samuil Clain, asprul muncitor fanatic Șincai și cumintele alcătuitor de teorii Petru Maior", au trebuit să plece *„pe rînd"* din Blaj, *„această reședință episcopală unde ei nu puteau fi înțeleși pe deplin și nici măcar îngăduiți, cu întregimea* (n.n. adică: integritatea) *firii lor"*, — pentru gîndirea lor și pentru clare și foarte incomode afirmații ale lor cu privire chiar la uniația în care erau implicați. — În orizont teologic, ne gîndim în special la Petru Maior, cu al său *Procanon* radical și caustic antipapal; antipapal în totului tot, în perspectiva lui istorică-și-canonică, în exegeza textelor neotestamentare perfect și totdeauna ortodoxă, — (cu toată prelunga școlire catolică a lui Maior la Tg. Mureș, la Roma și la Viena) —, în bunul simț teologic și în umorul românesc cîteodată fin ca un rîs interior stăpînit și exteriorizat doar într-un zîmbet, cîteodată de foarte tăioasă ironie. Trei mici extrase din *Procanon* ne vor arăta ținuta lui teologică de ansamblu, iată-le: *„Ba și acuma să află unii, și prin părțile noastre, carii, învățînd la Roma theologhia, socotesc că numai acelea sînt adevărate, cîte le-au auzit la Roma, și doar sîngele și l-ar vărsa pentru monarhia papei. O! de-ar fi apărat Dumnezeu neamul românesc de acest feliu de oameni învățați și theologi!"* — *„De spun ceva de la Roma, să taci, să înlemnești, să caști gura. De arăți din Sfinții Părinți, din Soboare și din istoria cea veche a Bisericii, asupra* (n.n. adică împotriva) *poveștilor lor, îndată ești schismatic și mai rău decît ereticii"*. — *„Dar Romei încă din vremile cele de demult începusă a-i răsări coarne, care după curgerea vremilor mai tare și mai tare au crescut, cît în suta a patra așa grăia Sfintul Marele Vasilie, dascălul a toată lumea, despre Roma: scîrbitu-m-am de mîndria besericii aceiia"* (P. Maior, *Scrieri*, ed. îngr. de Fl. Fugariu, B.P.T., Buc. 1976, vol. I, p. 16—17; N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a Românilor*, vol. II, Buc. 1930, p. 195; *Procanonul lui Petru Maior*, ed. îngr. de Prot. Dr. Gr. T. Marcu, Sibiu, 1948, p. 68—69).

B) ÎN RAPORT CU POZIȚIA DE BAZĂ A LUI IORGA FAȚĂ DE UNIATISM...

Aici, însă, important pentru noi și moral absolut obligatoriu este ca, — vizavi de atît de insinuanta regizare-și-manipulare a citatului din scrisul lui Iorga — să arătăm ceea ce am numi poziția de rădăcină și de principiu major a lui Iorga față de uniatismul de la 1700, față deci de fosta biserică greco-catolică născută prin și din acel uniatism. (Născută din el, iar cînd era să moară, reînființată de generalul Buccow, cu focul și cu tunurile și cu întregul program de operațiuni, unele dure, altele favorizant-momitoare. Au fost atunci arse și desființate circa 150 de schituri și mănăstiri transilvănene ortodoxe, suflet din sufletul neamului nostru dintotdeauna profund și frumos creștin).

În acest sens, *pentru faza de sub vlădica Teofil a „unirii"*, citățm, — dar nu înainte de a preciza că ghilimelele de contrasens cu care e însemnat cuvîntul „unire" îi aparțin lui Iorga, ele spunînd că în realitate „unirea" aceea a fost *sfîșiere* (cuvîntul îi aparține de asemeni lui Iorga) a unității sufletului românesc ortodox, care s-a știut dintotdeauna și s-a recunoscut, în Ardeal, în Țara Românească și în Moldova, într-o bucurie și o lacrimă, în Același Hristos și în Aceeași Biserică, într-o credință și o Cruce și o Cuminecătură.

Citățm deci:

«„Unirea" Românilor de sub Coroana Ungariei era să ieie însă peste puțin forme mai hotărîte și un caracter public care nu puteau să lase nesimțitoare Biserica ortodoxă a Românilor din principatul muntean, care ajunsese și ocrotitoarea, epitroapa vieții bisericești a fraților de peste munți. Lupta între Unire și dușmanii Unirii începea, interesînd și amestecînd în vălmășagul, ei, mai mult ori mai puțin, PE TOȚI ROMÂNII, DIN ÎNTREAGA ÎNTINDERE A ROMÂNIMII, (subl. I.T.). **Teofil fusese totuși începătorul, și hotărîrea soborului lui e cel dintîi SEMN AL SFÎȘIERII UNITĂȚII ROMÂNEȘTI ÎN FORMA BISERICEASCĂ, — SINGURA CU PUTINȚĂ** (n.n.: atunci) —, **prin care se statornicea, ca urmare firească, unitatea culturii, strînsă încă în jurul Bisericii»** (*Op. cit.* vol. I Buc. 1928, p. 426).

Așadar, acesta este cuvîntul prin care marele Iorga definește în rădăcina ei „unirea" de la 1697—1701, — *sfîșiere a unității românești în ordinea Bisericii*, dezbinare între frații de un sînge și de o lege; dezbinare întru ceea ce nu trebuia și nu trebuie să fie dezbinare, ci, dimpotrivă, biblic vorbind, trebuie să constituie obligația-și-frumusețea cea mai sfîntă și mai mare a unui neam în Hristos-Dumnezeu, în Hristos-Biserica.

(Să nu omitem a releva că vorbirea lui Iorga se menține întru acestea mereu în sfera vie a organicului, a afectiv-organicului: *sfîșiere; toți românii; întreaga întindere a românimii).*

Și dacă sfîșierea aceea a simțit-o, într-o măsură sau alta, românimea întreagă, — cît de dramatic și amar au trăit-o românii din Ardeal, ei îndurînd, sub presiunile, violențele, tracasările și înșelăciunile habsburgo-iezuite, pe lîngă închisori și martiriu nominal de sînge, — *un intens martiriu lăuntric de durată și de masă* (Pentru toate acestea a se vedea măcar: S. Dragomir, *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal*, 2 vol., primul avînd în anexă 150 iar al doilea 75 de documente din arhivele epocii 1701—1761, în limbile română, latină, germană și maghiară; St. Meteș, *Mănăstirile românești din Transilvania și Ungaria*, Sibiu, 1936; Pr. Prof. D. Stăniloae, *Uniatismul din Transilvania încercare de dezmembrare a poporului român*, Buc. 1973).

Pentru faza de sub vlădica Atanasie, citățm întîi din lungul rezumat (*op. cit.* vol. II, p. 32—34) pe care Iorga îl face, cu inimă grea, condițiilor acceptate de Atanasie la Viena prin declarație scrisă, în aprilie 1701:

«Mitropolitul muntean, chiriarhul de pînă atunci, îi este acum numai „Bucureșteanul": Domnul Țării Românești, vechiul „patronuș" și binefăcător în toate privințele, stăpînitor peste românii liberi, e numit „Craiul sau Voda Țărăi-Muntenești"; amîndoi sînt „sismatici" și „eretici" — (nota I.T.: **„sismatic" și „eretic"** Constantin Brîncoveanu, voevodul care nu peste mult va sfîrși ca martir, la Constantinopol, împreună cu fiii lui!) —, **și cu niciunul din ei nu va mai păstra „prietesug", nu va mai ține „curășpundeație", supuind noilor săi stăpîni orice scrisoare va fi „de lipsă" a le trimite»** (p. 32). **«Va primi lîngă el ca supraveghetor și sfătuitor pe acel „teolog" catolic pe care și unii din iezuiți îl credeau prea împovărător și jignitor pentru bietul „episcop" căzut în epitropie; îl va primi „ca un părinte dătător de sfat"** (p. 33); **„teologul" va avea dreptul să-l mustre și el datoria de a primi „dojeneala"** (p. 33); **și, dacă nu s-ar ține de aceste condiții și ar călca și a treia oară porunca „teologului său", va putea fi scos din vlădicie, ca un dregător oarecare...»** etc. (p. 33—34).

Zice, deci, Iorga, în final, cu privire la declarația lui Atanasie:

„Declarația lui din April 1701 e desigur CEL MAI ÎNJOSITOR ACT PUBLIC SĂVÎRȘIT PÎNĂ ATUNCI DE VREUN VLĂDICĂ ROMÂNESC" (vol. II, p. 34).

Și zice apoi cu privire la instalarea lui Atanasie la Bălgrad:

«Cînd, în bătrîna mănăstire a lui Mihai-Vodă biruitorul, grofu1 Apor citea recunoașterea, cu data de 19 mart., a lui Atanasie ca episcop» (p. 34) **și «cînd iezuitul Carol Neurauter, noul „teolog", adăugi întărirea privilegiilor episcopului românesc, pe cînd eroul zilei** (adică Atanasie) **își va fi oprit ochii la strălucita strîngere subjugătoare a aurului,** — (e vorba de lanțul de aur ce i-a fost dat la Viena, n.n.) —, **NUMAI CÎȚIVA INIȚIAȚI ȘTIAU ȘI ÎNȚELEGEAU CĂ ACEASTĂ ZGOMOTOASĂ PETRECERE SE SERBEAZĂ PE RUINA UNEI VECHI ORGANIZĂRI BISERICEȘTI ȘI PE RĂMĂȘIȚELE SFĂȘIATE ALE TRUPULUI BISERICII ROMÂNEȘTI UNICE, ÎNTINSE FĂRĂ ÎNTRERUPERE PÎNĂ LA HOTARELE NEAMULUI»** (p. 35).

Îndurerată și de data aceasta, — ca înlăcrimată —, este fraza marelui istoric al neamului nostru. Și gravă, ca de profet rănit în adîncul ființei sale. Parc-a fost scrisă cu sufletul unuia care s-a întors de la o îngropăciune grea.

Iar pentru că prin formularea: *„... rămășițele sfășiate ale trupului Bisericii Românești"* Iorga a recurs încă o dată la serviciul familiei de cuvinte: **a sfîșia; sfîșiate; sfîșiere, —** fără îndoială el n-a făcut aceasta din sărăcie de vocabular, o, nicidecum!, ci a procedat așa spre a-și oferi termenul cel mai direct și mai precis întru a defini actul „unirii" de care vorbea, căci actul acela exact asta era: *sfîșiere a „trupului Bisericii Românești unice"", cea „întinsă fără întrerupere pînă la hotarele neamului"*.

*

Bine știind că noi ne-am sfințit și ne-am înfrumusețat ființa de aproape două mii de ani în Taina și-n Frumusețea cerească a Ortodoxiei, în mii de biserici, schituri și mănăstiri, — (cîte străvechi biserici și mănăstiri s-ar cuveni pomenite aici, Doamne, din binecuvîntatul nostru spațiu mioritic, începînd cu cele din apostoleasca și strămoșească Dobroge pînă la cele din înaltul Maramureș) —, ca în Sfînta Liturghie, să zicem toți, din tot sufletul și din tot cugetul nostru:

Ajută-ne, Doamne Dumnezeul părinților noștri, și apără-ne de războiul cel dintre noi, de care s-ar bucura șarpele; dă-ne harul iubirii Tale ziditoare ca să Te mărturisim și să-Ți slujim într-un crez și într-un gînd, în gîndul și-n crezul curat și neschimbat al părinților și străbunilor noștri din morminte și din cer.

Pr. *Ioan Turcu*

Rugăciune

Prea multe suferințe și rele
împreună
Urgii tulburătoare prevestind
furtună
Doamne, fii bun și uită
lunga-ndepărtare
Acum copiii tăi, smeriți își cer
iertare
Pogoară-n inimi, tainic înnoind
simțire
E-atîta nevoie de TINE și de
iubire...

Dr. *Corneliu Ionescu*

"ASTRA" ȘI UNITATEA CONFESIONALĂ A ROMANILOR ARDELENI

S-a spus, și pe bună dreptate, cu toată forța argumentelor autentice, că cea dintîi și cea mai de preț „ctitorie" a Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, cunoscută sub numele simbolic de „Astra", a fost pregătirea și realizarea, prin cuvîntul și fapta actului cultural național, de peste o jumătate de secol, a Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918.

Dar ctitorii „Astrei", precum și, în continuare, toți marii săi înainte-mergători erau conștienți că românii viețuitori înlăuntrul arcului Carpaților, dezbinați, la 1700, în două confesiuni religioase, trebuie înainte de toate strînși sub aceeași cupolă spirituală.

Argumentul unui atare demers este întreaga activitate desfășurată, încă în momentele premergătoare înființării Asociațiunii, apoi concomitente acesteia, continuînd pe tot parcursul existenței sale.

Încă în anul 1850, pe care Timotei Cipariu — preaînvățatul canonic de la Blaj, viitorul vicepreședinte al primului comitet de conducere al Astrei, îl petrece la Viena ca „împuternicit al națiunii române", unde contribuie la întocmirea mai multor acte către tron, între care — revelator pentru problema pe care o discutăm — este protestul din septembrie — împreună cu August Treboniu Laurean, Ion Maiorescu și Simion Bărnuțiu — adresat Ministerului de Culte și Instrucțiune Publică „în contra ingerinței Primatului Ungariei în lucrurile bisericei române unite", imixtiune prilejuită de enciclica arhiepiscopului primat Ioan Scitovscky de la Strigoniu către clerul romano-catolic al diecezei Făgărașului din Transilvania, prin care acesta își atribuie cea mai deplină autoritate asupra clerului român unit. Iată cîteva extrase revelatoare din acest protest (după monografia „Timotei Cipariu — viața și activitatea lui" de Dr. Ioan Rațiu, Blaj, 1905): „Noi reprobăm acest fel de vorbe (adecă numirea „romano-catolică" a clerului român)... ci, vorbind sincer, le urîm din tot sufletul ca pe niște înșelăciuni periculoase... La aceasta mai vine că, după divertizarea (divizarea n.n.) riturilor numai Episcopii de același rit pot avea dreptul metropolitic, ceea ce este atît de adevărat, încît de ar fi altmintrelea, s-ar putea da Episcop și de rit latin la diecezele de ritul grecesc, *lucru care au voit să încerce la început cu clerul nostru, dar mai pe urmă s-a reieptat... ca un ce absurd și periculos"* și, mai departe „Asemenea și dreptul primațial nu aduce cu sine dregătoria metropolitică asupra diecezei noastre, din cauză că Arhiepiscopul de Strigoniu este și se chiamă Primatele bisericei ungurești; *iară biserica noastră nici nu e ungurească, nici nu se poate zice că face în vreun mod parte din biserica ungurească"* (Trebuie să notăm aici faptul că de aceleași sentimente naționale este animat și Șaguna atunci cînd înfăptuiește, la 1864, actul reînființării Mitropoliei de la Sibiu, scoțîndu-i pe românii ortodocși transilvăneni de sub jurisdicția Carlovitzului. Problema, desigur, pretinde o mai largă dezvoltare, într-un alt cadru).

Sentimentul acesta de apartenență la aceeași nație, peste convingerile de ordin confesional, îi animă apoi pe toți astriștii în întreaga activitate a Asociațiunii, actul urzirii de la 1861 fiind semnat, în primul rînd, de ierarhii Șaguna și Șuluțiu, iar primul comitet de conducere este astfel alcătuit încît să fie reprezentați, echitabil, și ortodocșii și uniții. Practica aceasta va fi continuată în alegerea tuturor comitetelor de conducere la fel ca și cea a ținerii adunărilor generale, în fiecare an, în altă localitate, alternați cu pondere ortodoxă sau unită.

Este adevărat că în Statute, la punctul 4, se stipulează că: „În adunările Asociațiunii nu se pot discuta obiecte religioase sau politice", noi și toți astriștii, înțelegînd că aceaste probleme nu se pot discuta în contradictoriu, caz în care s-ar contraveni intereselor nației, dezbinînd-o. În realitate ele nu numai că nu se discută și că deosebirile confesionale nu îi dezbină pe conducătorii „Astrei", dar le dau prilejul să-și exprime bucuria că se află împreună „pe cîmpul totdeauna roditor al culturii", că pot lucra împreună și că pot culege roadele acestei munci tot împreună. pentru că, iată, ce spune tot Cipariu, la adunarea de la Brașov, din 1862: „Dea Cerul ca precum toți sîntem de un sînge, toți ne-am îndulcit de la sînul maicii noastre cu aceleași cuvinte dulci, cîți sîntem frați, oricît ne despart munții și văile și *oricît ne împart stările politice și confesionale religioase — tot numai una să fim, o nație, o limbă, o literatură"*.

Activitatea practică desfășurată de „Astra" ne prilejuiește aceleași concluzii, un singur exemplu fiind edificator: însăși modul în care se selecționau bursierii din rîndurile studenților sau ucenicilor, era acela al echilibrului între ortodocși și uniți, în funcție doar de meritul personal și rezultatele la învățătură.

Contrar art. 4 din Statute, problemele religioase sînt mereu prezente în activitatea „Astrei", nu în sens contradictoriu, al dezbinării, ci în acela al adevărului care unește. Astfel, revista Transilvania — organul de presă al „Astrei", din 1886 (la aniversarea a 25 de ani de existență a Asociațiunii), nr. 5/6, în articolul „Alte documente istorice relative la istoria românilor (scris probabil de Barițiu) prezintă în mod veridic momentul dezbinării confesionale: „Plînsorile și vaieraturile curgeau ca ploile la Viena (la 1691 n.n.); chiar și mitropolitul Atanasie I devalvatu (retrogradat n.n.) acum la starea de episcop s-a plîns la împăratul *că domnii bat și aruncă în temniță pe popii românești* și că zece popi din comitatul Hunedoarei au trecut cu poporenii lor la calvini, numai să aibă pace cu domnii", iar mai departe „...încă și sub Maria Terezia *s-au opus din răsputeri la emanciparea deplină a bisericii românești*, fie că a fost sub nume orientală sau greco-catolică, ba pe aceasta din urmă o urau și mai mult" „Transilvania" din același an, 1886, vorbind despre adunarea generală de la Alba Iulia, afirmă: „...și în fine cel mai mare succes al ei (al Asociațiunii n.n.) este întrunirea poporului român laolaltă ca frații așa după cum au fost ei înainte de anul... (1700, se subînțelege n.n.) ...căci divide et impera a fost o maximă, care a adus fructele veninului și amărăciunea pentru nația română".

Spiritul astrist al unității se menține mereu activ și în conti-

Nicolae Gastone

(Continuare în pag. a 4-a)

Preocupări misionare în slujirea arhierească a episcopului Andrei Magieru al Aradului (1891-1960)

(Cu prilejul aniversării a 30 de ani de la moartea lui)

La 13 mai 1990 s-au împlinit treizeci de ani de la trecerea la cele veșnice a episcopului Dr. Andrei Magieru, unul dintre cei mai vrednici episcopi ai Aradului din epoca modernă.

Începuturile slujirii sale arhierești se leagă atît de Bihorul unde și-a făcut ucenicia preoțească și arhierească sub îndrumarea și ocrotirea episcopului Roman Ciorogariu, cît și de Aradul în care a păstorit ca episcop între anii 1936 și 1960. Ambele eparhii pomenesc numele lui cu evlavie și recunoștință pentru tot ce a făcut cu dăruire de sine pentru promovarea vieții religioase-morale în aceste părți de țară.

Cu altă ocazie (Cf. volumul colectiv, *Episcopia Aradului, Istorie, Viață culturală, Monumente de artă*, Arad, 1989, p. 69—76) am avut prilejul de a înfățișa viața și activitatea sa, în șirul celorlalți episcopi ai acestei eparhii. Ca un omagiu cuvenit acestui mare ierarh, la împlinirea acestor trei decenii de la moartea sa, vom stărui asupra preocupărilor sale misionare începute încă la Oradea și continuate cu succes la Arad.

Misionarismul religios — prin care înțelegem activitatea de îndoctrinare și înduhovnicire a credincioșilor — își are tradiții vechi în Eparhia Aradului. Episcopul Andrei venea la Arad ca urmaș al episcopului de pie memorie Grigorie Gh. Comșa (1925—1935) care a fost supranumit „episcopul misionar", pentru activitatea pusă în slujba misionarismului ortodox.

De la începutul păstoriei sale, episcopul Andrei s-a preocupat de publicarea în organul oficial „Biserica și Școala" a unor predici model pentru fiecare duminică și sărbătoare. La începutul fiecărui an, un preot dintre cei mai bine pregătiți, — începutul făcîndu-l chiar el, în 1937, — primea sarcina de a lucra predici de cuprins diferit, dogmatic, apologetic, moral și liturgic, care aveau să fie publicate săptămînal la rubrica *Despre ce să predicăm?* La sfîrșitul anului, ele erau extrase în volum. Astfel au apărut volumele: *Duhul Adevărului* și *Religia iubirii* de Ilarion V. Felea; *Viața în Hristos* de Petru Bogdan; *Jertfa laudei* de Tudor Demian; *Fă și tu asemenea* de Florea Codreanu, și altele. Înarmați cu un astfel de curs întreg de studii teologice, preoțimea arădeană a putut porni la o activitate misionară rodnică.

O altă inițiativă misionară a fost luată în legătură cu programul catehetic de duminica după vecernie, numit *Școala de duminica*. Pentru fiecare duminică, episcopul Andrei publica în *„Biserica și Școala"* programul tip al întrunirii cuprinzînd: *Rugăciunile începătoare*, Cîntarea troparului Rusaliilor, tîlcuirea Evangheliei și Apostolului zilei, cîntări liturgice și din cîntările cele mai reușite ale „Oastei Domnului", citiri și tîlcuiri din Vechiul Testament și din cărțile duhovnicești, poezii religioase, etc. În sprijinul acestui program catehetic a fost editată revista pentru popor *Calea Mîntuirii*, au fost organizate pelerinaje la sf. mănăstire Hodoș-Bodrog, la hram mai ales. Au fost organizate întreceri între preoți pentru cea mai bună Școală de duminica, pentru cei mai harnici răspînditori ai revistei *Calea Mîntuirii*.

Pe baza experienței misionare cîștigată timp de zece ani, episcopul Andrei, împreună cu Consiliul eparhial, a trecut la organizarea eparhiei din punct de vedere misionar, pe protopopiate și pe cercuri misionare. Astfel a apărut — lucru unic, după cîte știm, în Biserica noastră — *Statutul pentru organizarea misionarismului religios în Eparhia Aradului*, alcătuit de episcop însuși și aprobat de Consiliul Eparhial din 22 octombrie 1946 (Nr. 4071/1946). O privire cît de scurtă asupra cuprinsului acestui Statut ne va ajuta să cunoaștem concepția misionară a acestui vrednic ierarh, preocupat în cea mai mare măsură de progresul religios-moral al credincioșilor din eparhia sa.

În preambulul Statutului se subliniază *necesitatea misionarismului*, pornind de la convingerea că „unitatea vieții religioase în eparhie se menține nu numai prin unitatea de: doctrină, cult, disciplină și jurisdicție canonică, ci — mai ales — prin difuzarea aceluiași *spirit misionar* în toate elementele ei constitutive". În concepția episcopului Andrei, organele misionare, de la preotul misionar tractual pînă la preotul misionar eparhial — care se aleg de colegiul preoțesc — nu se suprapun organelor administrative bisericești ci sînt „auxiliare organizației jurisdicționale". Capitolul al treilea din Statut se ocupă de *Lucrarea misionară* care trebuie să aibă în vedere „luminarea minții, mișcarea inimii și înduplecarea voinței credincioșilor pentru o viață religioasă-morală cît mai vie și mai activă". „Ținta fiecărei misiuni religioase — se spune în Art. 18 — este apropierea credincioșilor și împărtășirea lor cu Sfintele Taine, ale spovedaniei, cuminecării și maslului. Fără rezultate tot mai pronunțate ale împărtășirii cu Sfintele Taine, efectul misiunilor religioase nu poate fi considerat ca mulțumitor".

Statutul mai cuprinde prevederi pentru *Mijloacele misionare*, *Timpul pentru misionarism* și *Dispoziții transitorii*. Trebuie să mai amintim aci și activitatea misionară a ieromonahului Toma Gherasimescu, la îndemnul episcopului Andrei, care a cutreierat satele eparhiei organizînd misiuni și folosind și mijloace tehnice ca: diafilme, tablouri religioase, icoane și cruciulițe, precum și cărți de rugăciuni.

Acest Statut a fost aplicat cu succes în eparhia Aradului mai mulți ani de-a rîndul, chiar și în timpul anilor de suferință ai episcopului, pînă cînd îngrădirea tot mai puternică a activității misionare din partea organelor administrative și nu mai puțin lipsa de interes a organelor superioare bisericești, a făcut să cadă oarecum în desuetudine. A rămas însă ideea misionarismului religios în eparhie și, după cîte știm, ea se aplică și azi sub arhipăstoria actualului ei episcop.

Înșirînd cîteva din preocupările misionare ale episcopului de pie memorie Andrei Magieru, omagiem amintirea lui „cu laudă", făcînd constatarea că, pe temelia vechilor tradiții misionare din trecutul acestei eparhii, el a realizat — împreună cu clerul său — o treaptă nouă și măreață pe care urmașii sînt chemați s-o ducă mai departe și s-o desăvîrșească.

Prot. Dr. *Gheorghe Lițiu*

O „UNIVERSITATE" CREŞTINĂ ORTODOXĂ ÎN ROMÂNIA?

(la Înălţarea Domnului)

„Înălţatu-te-ai întru slavă, Hristoase Dumnezeul nostru, bucurie făcînd ucenicilor cu făgăduinţa Sfîntului Duh...", „Acela, Duhul Adevărului, (care îi) va călăuzi la tot adevărul..." (In. 16, 13).

Împlinirea unui miracol al Tainei mîntuirii îl cuprinde şi îl anunţă deja pe cel următor, Pogorîrea Duhului Sfînt, ce va surpa „peretele din mijloc al despărţiturii" (Ef. 2, 14) limbilor, deschizînd o cale largă propovăduirii Evangheliei. Acest moment de rupere dumnezeiască a barierelor de comunicare dintre oameni îşi dezvăluie înţelesuri noi mai ales în epocile în care stavile mai vechi sau mai noi încep să se ridice iarăşi. Iar cauzele despărţirilor şi ale neînţelegerii au rămas aceleaşi ca în Babilonul biblic: mîndria, lipsa de iubire... (Fac. 11).

Decembrie 1989 ne-a redescoperit pe mulţi ca fiind ceea ce eram dintotdeauna, adică creştini şi ortodocşi. Posibilitatea pătrunderii mesajului evanghelic în şcoală, presă, radio, televiziune, armată etc. a dat naştere, în mod firesc, la o rîvnă şi un zel deosebit din partea foarte multora, care ne aduce aminte de cuvintele Sfîntului Apostol Pavel, adresate atenienilor: „Bărbaţi atenieni, în toate văd că sînteţi foarte evlavioşi. Căci străbătînd cetatea voastră şi privind locurile voastre de închinare, am aflat şi un altar pe care era scris; Dumnezeului necunoscut. Deci pe cel pe care voi, necunoscîndu-L, Îl cinstiţi, pe Acesta Îl vestesc eu vouă. Dumnezeu, care a făcut lumea şi toate cele ce sînt în ea..." — Şi mai spune Sfîntul Apostol: „Şi a făcut dintr-un sînge tot neamul omenesc... ca ei să caute pe Dumnezeu, doar L-ar pipăi şi L-ar găsi, deşi nu e departe de fiecare din noi... (şi) nu trebuie să socotim că Dumnezeirea este asemenea aurului sau argintului sau pietrei cioplite de meşteşugul şi de iscusinţa omului" (Fapt. 17, 22—29).

Prilejul, ocazia neasemuită a întîlnirii cu Dumnezeirea în orice domeniu, oricît de neînsemnat sau oricît de „nebisericesc", să dea ocazia unei convergenţe creştin-ortodoxe a artelor, ştiinţelor, politicului etc., şi a cugetării despre ele? Care ar fi punctele de contact a atîtor zone culturale contemporane cu credinţa ortodoxă a neamului nostru? Premizele învăţăturii creştine ortodoxe, care se identifică, de fapt, cu însăşi *realitatea* creaţiunii şi mîntuirii întregii existenţe, constituie paşii dinspre partea Dumnezeirii, care aşteaptă venirea în întîmpinare a tuturor celor din lume, cu ofranda conştiinţei de sine a dependenţei de Dumnezeu. — Şi poate atunci alta va fi lumina şi nădejdea fabricii, laboratorului, şcolii înalte etc., şi a tuturor acelor locuri cărora, chiar şi simpla alăturare a Bisericii putea părea, unor mentalităţi „moderniste", nelalocul ei.

*

Dar, pînă la această fericită „Cincizecime", să ne mai amintim cîteva fapte semnificative ce au urmat Înălţării Domnului; toţi ucenicii Mîntuitorului „într-un cuget, stăruiau în rugăciune", iar cînd au trebuit să aleagă (!) un alt apostol în locul lui Iuda cel căzut rugîndu-se, au zis: Tu, Doamne, Care cunoşti inimile tuturor, arată pe care din aceştia doi i-ai ales, ca să ia locul acestei slujiri şi al apostoliei din care Iuda a căzut, ca să meargă în locul lui. Şi au tras la sorţi..." (Fapt. 1, 14; 24—26).

*

Şi pe cînd îi binecuvînta, S-a despărţit de ei şi S-a înălţat la cer. Iar ei, închinîndu-se Lui, s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare. Şi erau în toată vremea în templu, lăudînd şi binecuvîntînd pe Dumnezeu. Amin (Lc. 24, 51—53).

Stud. *Vasile Grăjdian*

Tradiţii şi preocupări socio-juridice

Cînd la „1 ianuarie 1866" Andrei Şaguna îşi iscălea prefaţa la „Compendiu de Dreptul Canonic al unei sântei sobornicești şi apostoleşti biserici" şi arăta că „manualul dorit" a fost „compus... după temeiurile genuine şi originale scoase din sânta scriptură, din canoanele sinoadelor ecumenice şi locale, şi din interpretările, care le-am găsit în Pidalion şi din cele ale lui Balsamon, Zonara şi din sintagma alfabetică a lui Blastar; iar în privinţa anticuităţilor bisericeşti m-am folosit cu opurile lui Bingham şi Haneciu", marele mitropolit şi ctitor, nu aducea doar o carte de căpătîi pentru învăţarea „legilor bisericeşti", ci determina şi conturul unui vast domeniu de preocupări pentru membrii Astrei.

Este interesant de constatat, în această privinţă, că temeiul epistemic al compendiului andreian, concretizat atît în sistemul juridic prezentat cît şi în implicaţiile sociale, ale acestuia — nu se poate omite că „Tăierea a III-a" a manualului este intitulată „Despre elementele sociale ale organismului bisericesc" — se regăseşte apoi, amplificat şi, de atîtea ori, diversificat ca mod de abordare ori formă de exteriorizare, în tot ceea ce a întreprins Asociaţiunea.

Această legătură între social şi juridic, între norma de drept, pe de o parte, şi sursa, conţinutul şi consecinţele sociale ale elaborării, aplicării şi respectării legislaţiei, pe de altă parte, rămîne, de-a lungul anilor, o constantă a activităţii teoretice şi practice desfăşurată de astrişti. Era, de altfel, această necontenită relaţie între instituţia de drept şi cea socială, una din permanenţele universului sibian, cu o etnie principal bilingvă, de provenienţă şi perspectivă economică multiplă: agricolă, meşteşugărească, comercială şi industrială; cu împliniri culturale remarcabile; cu o administraţie care aplică o legislaţie unitară unor fapte şi acte juridice ce îşi găsesc, de multe ori, rădăcinile, deopotrivă, în obiceiuri, uzuri, statute ca şi în situaţii sociale, diferite. De aici, nevoia de a cunoaşte esenţa raporturilor de drept ca şi pe cea a relaţiilor sociale ce dau expresie unor interese, subiectiv neconcordante, dar, într-o deschidere colectivă, armonic corelate, şi, tot de aici, necesitatea de a investiga şi cunoaşte, printr-o metodologie comparatistică, istoria şi viaţa comunităţii noastre. Determinarea nivelului, ordinii şi profunzimii comparaţiilor întreprinse, potrivit cu specificul obiectului investigat, permite, odată cu descifrarea realităţii socio-juridice descrise ori studiate, şi integrarea firească în fluxul necontenit al istoriei.

De aceea, propunem şi ne propunem ca, din cadrul acţiunilor desfăşurate, de acum înainte, de către Asociaţiune, să facă parte şi preocupările pentru tot ceea ce a fost şi este — în planul legăturii dintre drept şi societate — instituţie, raport juridic şi situaţie socială, regulă şi normă.

Vom putea, astfel, să investigăm biografii de juriști sibieni; să cercetăm istoria unor procese de răsunet naţional (de opinie şi de apărare a unor sate româneşti) ce s-au dezbătut aici; să stabilim deosebiri, apropieri şi identităţi între instituţii de drept canonic ortodox, canonic protestant, statute municipale săseşti, drept civil austriac şi drept românesc; să identificăm izvoarele dintîi ca şi roadele actuale ale atîtor instituţii sociale, şi să stabilim fundamentul şi deschiderea spre viitor a formelor ce prind viaţă şi dobîndesc aplicare în prezentul nostru juridic şi social.

Îndeplinirea acestor obiective ne este asigurată, mai ales, prin conferinţele, consfătuirile, simpozioanele, mesele rotunde, întrunirile, pe care le preconizăm, pentru început, la nivel de secţie, despărţămînt şi centrală şi pe care le dorim extinse, treptat, în plan regional, naţional, şi de ce nu, şi internaţional.

Dimensiunea, valoarea ştiinţifică, însemnătatea şi eficienţa socială a activităţii ce o vom desfăşura nu va depinde decît de voinţa, competenţa şi entuziasmul nostru. Să le dăm cît mai curînd viaţă. Astra ne aşteaptă.

Arhid. prof. *Ioan Floca*
Dr. *Gheorghe Iliescu*

Monumente, oameni, fapte şi locuri istorice

MAUSOLEUL MITROPOLITULUI ANDREI ŞAGUNA

În frumoasa şi străvechea comună Răşinari, lîngă biserica cea mare, aflată pe un deal, în partea de jos a cimitirului, chiar la marginea şoselei care trece prin mijlocul acestuia, împărţindu-l în două, se află mausoleul lui Andrei Şaguna, alcătuit din criptă, bust monumental şi capelă.

Încă pe cînd era în viaţă, mitropolitul Andrei Şaguna, marele cărturar şi om politic, fondator de tipografie şi ziar românesc, îndrumător şi sprijinitor deosebit al culturii şi învăţămîntului în limba maternă, pe toate planurile, militant de prestigiu pentru emanciparea românilor ardeleni, participant activ la revoluţia de la 1848/1849 din Transilvania şi preşedinte al comitetului naţional român ales de Adunarea naţională de la Blaj din 3—5/15—17 mai 1848, patriot care a pus în slujba poporului nostru întreaga sa energie şi capacitate creatoare în cei peste douăzeci şi cinci de ani cît s-a aflat în fruntea Bisericii ortodoxe ardelene, a dispus să fie înmormîntat lîngă biserica din Răşinari, „fără pompă, fără **muzică şi fără predică". Tot** dînsul a mai stabilit prin testament ca din averea sa, pusă la dispoziţia Bisericii, să i se dea 4.000 florini bisericii din Răşinari „pentru facerea criptei".

Cu această sumă, răşinărenii, în 1873, au construit o criptă din piatră, unde a fost depus sicriul cu corpul neînsufleţit al distinsului ierarh. Deasupra s-a aşezat o lespede de marmură albă, pe care a fost aplicată o cruce din marmură neagră. La căpătîi — o cruce din marmură albă, fixată pe un postament mic din ciment.

Peste criptă, în 1877, consistoriul arhidiecezan a ridicat o capelă, cu pereţii din piatră cioplită, după modelul aceleia ce se află pe mormîntul lui Prisnitz din Graefenberg, lucrare care a costat 5.000 de florini. Pe turla capelei s-a dăltuit cu litere aurite următorul text:

„Arhiepiscopului şi Mitropolitului Marelui Andrei, născut la 20 decembrie 1808, mort la 16 iunie 1873. MDCCCLXXVII"

În anii următori, în nişa din zidul capelei de la capul celui decedat s-a aşezat un bust monumental din marmură albă, operă a sculptorului Fr. Storck, pe un postament din acelaşi material, înalt de un metru. cu baza patrată, care se îngustează pe măsură ce se înalţă. Pe soclu se află inscripţia:

„Andrei baron de Şaguna, arhiepiscop şi mitropolit 1808—1873".

La intrarea în capelă. se află cinci scări din piatră, care sînt încadrate cu cîte un postament din acelaşi material, pe care s-a aşezat cîte un leu din bronz. Cei doi lei, realizaţi în mărime naturală, sînt culcaţi pe labe şi fixaţi pe cîte o placă din bronz, care, la rîndul lor, se află prinse de postament, sînt opera sculptorului A. Liuba, fiind turnaţi în anul 1904.

Pentru a evidenţia meritele sale deosebite în lupta pentru libertatea şi emanciparea pe toate planurile a românilor ardeleni, răşinărenii au aşezat o panglică tricolor, în diagonală, pe bustul lui Şaguna, încă de la sfîrşitul veacului trecut, cu toată interdicţia autorităţilor străine.

Mausoleul lui Şaguna, lucrare monumentală de prestigiu, pe măsura marelui cărturar şi patriot, bucurîndu-se de cinstirea şi preţuirea cuvenită din partea urmaşilor, aminteşte peste timp de numele şi faptele acestuia, puse în slujba cauzei naţionale.

Prof. *Paul Abrudan*

"ASTRA" şi Unitatea Confesională a Românilor Ardeleni

(Continuare din pag. a 3-a)

nuare, relevîndu-se cu diverse prilejuri, cum a fost şi acela al jubileului de 50 ani, împliniţi în 1911, cînd, la serbările de la Blaj, participă mitropolitul Ion Meţianu, însoţit de toţi episcopii ortodocşi din Ardeal, ocazie cu care rosteşte un simţit cuvînt, din care spicuim: „...deşi noi, românii, din acest stat, sîntem împărţiţi în două confesiuni, fiind noi toţi de aceeaşi origine, de aceeaşi viţă şi de aceeaşi limbă strămoşească, toţi avem aceeaşi sfîntă dorinţă de a *lucra împreună la cultura şi înaintarea poporului nostru, pentru a-i asigura şi lui şi nouă un viitor tot mai bun şi ferice*".

Îi răspunde Ioan Micu Moldovan — prepozit capitular, viitor preşedinte al „Astrei", care subliniază: „Lipsită de politică şi de confesionalism, care adeseori otrăvesc relaţiile vieţii omeneşti, societatea noastră a ajuns la dezvoltarea îmbucurătoare despre care este mărturie sărbătoarea de azi şi încheie: *„salutăm pe toţi marii arhierei ai celor două biserici ale noastre"*.

În acelaşi spirit se desfăşoară şi serbările de la împlinirea a 75 de ani de existenţă a Astrei, în 1936, cînd, din nou, ierarhii ortodocşii, în frunte cu mitropolitul Nicolae Bălan, sînt prezenţi la Blaj. Redăm un citat şi din cuvîntul acestuia: „Izvodită din mintea creatoare a neuitatului nostru arhiepiscop şi mitropolit, Andrei Şaguna, care a fost cel dintîi preşedinte îndrumător al ei, *şi avînd şi sprijinul înaltului ierarh al bisericii surori din Blaj*, ea (Asociaţiunea n.n.) a pornit înainte de aceasta cu 75 de ani la drum însoţit de binecuvîntările celor doi părinţi şi păstori duhovniceşti ai poporului nostru... primind cu dragă inimă invitarea ce ne-a făcut domnul preşedinte al „Astrei", pentru ca să vadă şi de astă dată toţi fiii poporului nostru, că noi părinţii sufleteşti ai lor, pe lîngă deosebirile de cîteva puncte, *care nu ele ne vor despărţi vreodată, sîntem una şi cu suflete înfrăţite* la marea operă de ridicare culturală şi de înnoire a forţelor morale ale naţiunii".

Toate aceste şi încă multe alte argumente, pe care spaţiul unui singur articol nu ne îngăduie să le prezentăm acuma, îl determină pe Nicolae Iorga să afirme, în 1905, la inaugurarea Casei Centrale a „Astrei" (azi Biblioteca „Astra"): „De la început „Asociaţiunea a fost şi a lui Şaguna şi a lui Şuluţiu şi a blăjenilor şi a sibienilor şi a uniţilor şi a neuniţilor. Şi aceasta alcătuieşte însuşirea ei de căpetenie şi cea mai scumpă... Unde dezbină legea, uneşte cartea, lumina".

Fie, deci, ca spiritul „Astrei" renăscute să unească naţia română, prin puterile culturii, pentru ca nici o lege să nu ne mai poată dezbina în veac de veac.

MORMÎNT FĂRĂ CRUCE

FILE DE JURNAL SUB TENEBRE

(urmare)

În ultimele zile ale săptămînii de caznă, mi s-a introdus în speluncă un al doilea, evident, să mă tragă de limbă.

Chiar dacă aşi fi vorbit, ceea ce nu era cazul, n-avea să afle mai mult, decît cele scrise în camera de anchetă, de către anchetatorul Nistor, în seama căruia am rămas pînă la urmă.

La împlinirea săptămînii am fost scos de lîngă „tovarăş" şi m-am trezit, tot la subsolul clădirii, într-o cameră cu mulţi, trecuţi şi ei prin vămile caznei.

Faţă de spelunca mea, camera, în care am fost introdus, prezenta un cu totul alt aspect. Întîi, lumină, intrată prin aceeaşi fereastră de subsol, prin care puteam urmări şi pe trecătorii de pe stradă, ca şi pe cei care treceau prin faţa universităţii, de vis-à-vis, clădirea fostului liceu de fete: „Domniţa Ileana". Pe jos, urmele unui strat de beton spart, ale cărui rămăşiţe însemnau tot atîtea ghionturi pentru majoritatea locatarilor prezenţi, avizaţi să doarmă pe ele, pe un aşternut cu totul sumar. Singurul priciu de scîndură existent era rezervat, în mod umanitar, ca loc de protecţie pentru cei ieşiţi mai dărîmaţi din anchetă.

Cea dintîi impresie, la întîlnirea cu cei din cameră, a fost că toţi aceşti oameni încercau să uite. Să uite şi ceea ce făcuseră afară, şi caznele prin care au trecut toţi, ca şi cele ce aveau să urmeze.

Aşa mi-am explicat setea după întîmplări şi povestiri hazlii şi mai ales organizarea de jocuri: cărţi, domino, table, dar mai ales jocul de şah. Bineînţeles, cu piese confecţionate pe loc, din bucăţi de cartoane, cutii de chibrite, rămăşiţe de placaj etc.

Şi totuşi, după cîteva zile numai, în care cei care nu m-au cunoscut de mai înainte, s-au putut edifica, cît de puţin, de felul meu de a fi şi de a gîndi, m-am trezit pe adevăratul tărîm al frămîntărilor şi preocupărilor mai din adînc, de care încercau zadarnic să se desprindă şi să se depărteze. În centrul lor, eterna problemă a suferinţei: sensul, rostul ei, în atît de fugara şi efemera viaţă omenească, şi, îndeosebi, în momentul de faţă, pe care-l trăiau.

„Cu care dintre instrumente aţi făcut cunoştinţă, Părinte? Cu becul, cu şocul electric, sau cu picătura de apă?

— Eu am trecut prin morişcă. Dar cum e cu becul?

E aşa, că ţi-l pune înaintea ochilor, bec de minimum 500 W şi te silesc să-l priveşti, fără să clipeşti, pînă ţi se tulbură mintea, judecata, că nu mai ştii ce spui, ba spui tot ce ţi se spune să spui, fără să mai ai discernămîntul veridicităţii a ceea ce spui.

Dar cu şocul electric?

— V-o poate spune mai bine, din proprie experienţă, profesorul A. Z., apropiat de tagma dvs., avînd în pregătirea sa, ca şcoală secundară, seminarul teologic.

Legat la frunte, cu dureri necontenite de cap — a fost arestat de pe masa de operaţie — A. Z. intră în vorbă.

— E aşa, că te pune cu mîna la curentul electric, mai bine zis, îţi arată unde să pui mîna.

— Şi d-ta ai pus-o?

— M-am făcut că nu înţeleg, iar gardianul mi-a prins mîna în mîna lui, ca să-mi arate. Urmarea a fost, că pe el l-a izbit curentul mai tare decît pe mine, aproape să cadă la pămînt, iar eu m-am ales cu o lovitură de picior şi cu înjurătura lor obişnuită:

— Mama şi ăia ai tăi!!!...

— Mai sînt destule, Părinte, şi pe parcurs le veţi afla pe toate, dar mă iertaţi că intervin — ca să nu uit — cu altă întrebare — intră în vorbă, de pe patu-i de lut, amestecat cu ciment, blajinul judecător: B. E.?...

— Cum e socotită, Părinte, fapta lui Simon Cireneanul, care i-a ajutat Mîntuitorului, să-şi ducă Crucea, pe dealul Golgotei?

— E foarte limpede, că prin suferinţa sa Simon Cireneanul a participat la jertfa cea mare a Lui, pentru mîntuirea noastră.

— Şi dacă nu era acest Simon Cireneanul s-ar fi compromis mîntuirea noastră?

— Nicidecum! Mîntuitorul şi-ar fi dus singur, pînă la capăt Crucea. Simon Cireneanul n-a apărut pe firul neputinţei Domnului Hristos, ci pe firul iubirii Sale, de a ne face şi pe noi părtaşi la propria noastră mîntuire. Simon Cireneanul, era, în acel moment, un simbol al întregei suferinţe istorice a creştinătăţii, în care se cuprinde şi cea de azi, a noastră.

Ca să înţelegem mai bine, asemănăm jertfa Mîntuitorului cu un fluviu, care a izvorît de pe dealul Căpăţînii şi străbate istoria, înglobînd în el, ca afluenţi, întîi, toate Sf. Liturghii, care s-au slujit şi se vor sluji pînă la sfîrşitul lumii, iar în rîndul al doilea suferinţele personale ale creştinilor.

— Toate suferinţele?

— Fără îndoială, că nu, ci numai cele duse în duhul pildei şi învăţăturii Lui. Concret: pe Golgota, la stînga şi la dreapta Mîntuitorului, au fost răstigniţi şi doi tîlhari. Unuia, suferinţa i-a fost doar chin, şi scrîşnire de dinţi, cîtă vreme pentru celălalt a fost mîntuitoare: *„Astăzi vei fi cu Mine în rai!"*...

În tăcerea, care s-a lăsat în celulă, în sufletul şi în mintea mea s-a deschis o zare, spre un cîmp de pastoraţie, la care nu m-am gîndit pînă în acea clipă şi despre care n-am citit în nici un manual: *pastoraţia în închisoare*, preotul prezent şi activ, ca părtaş la aceeaşi suferinţă, în viaţa celor scoşi din lume.

Oare, pentru aceasta a îngăduit Mîntuitorul, să fiu adus şi eu aici???...

Pr. iconom-stavrofor *Zosim Oancea*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

● Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, luni, 21 mai 1990, de Sfinţii Constantin şi Elena, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi, a oficiat slujba punerii pietrei de temelie pentru o biserică nouă în Piaţa Rahovei, situată în cartierul dintre Calea Cisnădiei şi Calea Dumbrăvii din Sibiu, angajate fiind în chip special în această lucrare parohiile Sibiu-Iosefin II, pr. paroh A. Răduleţ, şi Sibiu-Hipodrom IV, pr. paroh I. Popa.

Cu participarea unui mare număr de credincioşi din zonă, în continuare, s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia, la priceasnă, a predicat P. C. pr. prof. M. Păcurariu, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii cuvînt de învăţătură rostind P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul şi P. C. pr. A. Răduleţ.

● Joi, 24 mai 1990, Înălţarea Domnului, tot din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, ajutat de un sobor de preoţi şi diaconi, a oficiat slujba punerii pietrei de temelie unei alte biserici, care va avea hramul Înălţarea Domnului şi care se va ridica şi în memoria eroilor noştri căzuţi pentru apărarea şi libertatea poporului român şi anume în cartierul Hipodrom din Sibiu, la întretăierea bulevardului Mihai Viteazul cu str. Kolarov, biserică la care vor gravita credincioşi din parohiile Hipodrom I—III, păstorite de C. preoţi: I. Sârbu, F. Costea şi V. Boeru.

Şi aici, după slujba amintită, s-a oficiat Sf. Liturghie arhierească, răspunsurile fiind date la ambele Liturghii de către corul mixt al bisericii Sibiu-Iosefin, condus de C. diac. N. Popa, precum şi de obştea credincioşilor. Au vorbit: P. C. prot. onor. N. Todor, C. pr. I. Sârbu şi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

„Adu-le curînd la săvîrşire cu puterea Ta cea dumnezeiască, ca în ea şi pe el pînă la sfîrşitul veacului poporul Tău cel binecredincios neîncetat şi fără nici o împiedicare să aducă şi să săvîrşească doxologia prea sfîntului Tău nume şi jertfa Ta cea fără de sînge şi curăţitoare", încrestăm din bogatul buchet de rugăciuni care s-au rostit cu acest prilej.

● Reluîndu-se o veche tradiţie, întreruptă de stăpînirea comunistă atee, tot joi, 24 mai 1990, la vremea prînzului, în Piaţa Revoluţiei din Sibiu, un mare sobor de preoţi şi diaconi, avînd în frunte pe P. S. Episcop Serafim Făgărăşanul, a oficiat un parastas în amintirea ostaşilor români căzuţi pe toate cîmpurile de luptă pentru apărarea Patriei, ca şi în amintirea eroilor şi martirilor căzuţi în Revoluţia română din decembrie 1989, prezente fiind oficialităţi civile şi militare din municipiul Sibiu.

Un cald şi ziditor cuvînt de evocare a tuturor acestor eroi a rostit la sfîrşitul slujbei P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

— În aceeaşi zi, d.p.m., P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit un parastas pentru eroii căzuţi în luptele din 1916, în locul numit „Augur" din Munţii Cibinului, cît şi pentru ceilalţi eroi ai neamului, cu care prilej a rostit şi un cuvînt de învăţătură mulţimilor adunate în acest loc.

C. pr. A Hîrsan, parohul din Fîntînele, prot. Sibiu, a mulţumit tuturor participanţilor.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Taxa poştală plătită în numerar
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

44.206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 iunie 1990
Nr.
21—22

SUPLIMENT

REGULAMENT

de funcţionare al "Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român„ — "ASTRA"

CAPITOLUL I

Art. 1 Asociaţiunea „Astra" va funcţiona conform Statutului aprobat în adunarea generală.

Art. 2 „Astra" va avea un sigiliu propriu cu inscripţia: „Asociaţiunea Transilvană Pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român — 1861 — Sibiu" şi o MINERVA în mijloc. Sigiliul se păstrează la secretarul I al „Asociaţiunii".

Art. 3 Membrii „Asociaţiunii" vor primi la înscriere un Talon de membru şi o Diplomă. La excluderea sau părăsirea „Asociaţiunii" se retrage Talonul respectivului membru.

Art. 4 Cotizaţia anuală pentru un membru este de 120 lei (10 lei/lună). Un membru fondator trebuie să depună, la înscriere, o sumă de cel puţin 1.000 (una mie) lei. Un membru activ poate deveni, cînd doreşte, membru fondator.

Art. 5 Un membru fondator primeşte gratuit toate publicaţiile „Astrei".

Art. 6 Membru de onoare poate fi aleasă o personalitate remarcabilă a vieţii cultural-ştiinţifice interne sau internaţionale ori o persoană care, prin activitatea sa, a sprijinit „Asociaţiunea".

Art. 7 Înscrierea în „Asociaţiune" se va face prin completarea unei Fişe de înscriere, care se va păstra la Consiliul de Conducere al Despărţămîntului. La sediul central de la Sibiu se va realiza o evidenţă centralizată, unde fiecare membru va primi şi un cod.

Art. 8 Publicaţiile „Astrei" sînt:

a) Organul „Asociaţiunii" „Ţara noastră"
b) Analele „Astrei" (se vor publica pe secţiuni)
c) Calendarul „Astrei"
d) Colecţia „Biblioteca populară a Asociaţiunii"
e) Publicaţiile propuse şi realizate de secţiuni.

În organul „Asociaţiunii" se vor publica: procesele verbale ale şedinţelor plenare, dările de seamă ale adunărilor generale, rapoartele secţiunilor, informaţii, studii şi articole de popularizare, lucrări ştiinţifice şi literare etc.

În „Biblioteca populară a Asociaţiunii" se vor publica scrierile premiate şi operele a căror cuprins cere o publicare separată.

CAPITOLUL II

CONSILIUL CENTRAL DE CONDUCERE AL ASOCIAŢIUNII

Art. 1 Lucrările Consiliului central de conducere se desfăşoară conform Statutelor „Astrei"

Art. 2 Consiliul central de conducere ţine trimestrial o şedinţă ordinară. În caz de necesitate, la cererea a trei membri, se ţin şedinţe extraordinare. La şedinţe se invită toţi membrii Consiliului.

Art. 3 Şedinţele se convoacă prin invitaţii speciale, în care se indică ordinea de zi. Convocarea la şedinţe se face de către secretarul I, cu aprobarea preşedintelui. În situaţii speciale, şedinţele pot fi convocate şi de secretarul II cu aprobarea unuia din vicepreşedinţi.

Art. 4 La şedinţele Consiliului pot fi invitaţi şi alţi membri al „Astrei" care nu fac parte din Consiliu.

Art. 5 O şedinţă este statutară numai dacă participă preşedintele sau unul dintre vicepreşedinţi şi cel puţin jumătate plus unu din membri Consiliului.

Art. 6 Şedinţele Consiliului sînt conduse de preşedinte sau, în lipsa lui, de unul dintre vicepreşedinţi.

Art. 7 Unul dintre secretari întocmeşte procesul verbal al şedinţei.

Art.8 Pentru discuţii, membrii se anunţă la cel care conduce şedinţa şi primesc dreptul la cuvînt în ordinea în care s-au anunţat. Un vorbitor poate ceda, prin liberă voinţă, altuia rîndul său. La chestiunile administrative, un membru al Consiliului poate lua cuvîntul numai de două ori. Această restricţie nu funcţionează în dezbaterile culturale şi ştiinţifice.

Art. 9 Vorbitorul este dator să se refere numai la obiectul dezbaterii şi, prin cuvîntul său, să nu provoace jigniri de persoane. În caz contrar, cel care conduce şedinţa poate să-i atragă atenţia vorbitorului iar în caz de persistenţă să-i retragă cuvîntul.

Art. 10 Dacă în decursul dezbaterii unei chestiuni se cere încheierea sau amînarea ei pentru o altă şedinţă, atunci aceasta se pune imediat la vot, dacă nu se aprobă, atunci se continuă dezbaterea problemei.

Art. 11 Deciziile se iau prin majoritate simplă a celor prezenţi, relativă la numărul total de membri al Consiliului.

Art. 12 În chestiuni relative la persoane, votul este secret; în alte chestiuni votul se face prin ridicarea de mînă. La cererea a cel puţin 3 membri, votul se face în orice chestiune în secret.

Art. 13 Nimeni nu poate participa la discutarea şi deciderea cauzelor proprii sau alte rudeniilor ori în acele în care ar rezulta pentru persoana sa vreun folos sau vreo pagubă.

Art. 14 Propunerile, amendamentele şi proiectele deciziilor vor fi formulate clar, trecute în procesul verbal, recitite de cel care întocmeşte procesul verbal şi numai după aceea puse la vot. Propunerile pentru amînarea, pentru încheierea discuţiilor, pentru trecerea la un alt punct din ordinea de zi, pentru respingerea, pentru reanalizarea de o comisie se pot supune la vot şi fără controlul formulării.

Art. 15 De obicei, preşedintele nu votează. În caz de paritate, votul preşedintelui hotărăşte. Preşedintelui îi stă în putinţă, ca, pe lîngă abţinerea de la vot să convoace, în decurs de 3 zile, o şedinţă extraordinară, pentru a discuta şi a se vota definitiv.

Art. 16 Despre şedinţele Consiliului, unul din secretari redactează un proces verbal, în care se înscriu membrii prezenţi, apoi ordinea de zi şi deciziile luate. În cazuri de o deosebită importanţă se însemnează propunerile cu motivaţiile lor.

Art. 17 Registrul cu procesele verbale se păstrează la secretarul I, iar hotărîrile mai importante se vor publica de către acesta în organul Asociaţiunii şi în alte publicaţii.

Art. 18 Între şedinţele Consiliului de conducere, activitatea este coordonată de către Biroul Consiliului, format din: preşedinte, vicepreşedinţi, secretari, preşedintele despărţămîntului Sibiu şi a unor despărţăminte limitrofe Sibiului. Acesta ţine şedinţe lunare, în care se rezolvă probleme curente. În cazul unor probleme mai delicate şi neurgente, se va cere, prin corespondenţă, părerea membrilor Consiliului, şi la şedinţele Biroului se vor întocmi scurte procese verbale. Acestea vor fi trecute în acelaşi registru de procese verbale.

Art. 19 Preşedintele verifică procesele verbale şi corespondenţa. Rezolvă, pe cale prezidenţială, toate actele care nu cer o decizie din partea Biroului sau Consiliului, precum şi acele acte, care nu se pot amîna pînă la şedinţa Biroului sau Consiliului.

Art. 20 Vicepreşedinţii ajută preşedintele în îndeplinirea obligaţiilor sale. În caz că preşedintele nu-şi poate îndeplini sarcinile sau lipseşte de la sediu, atunci vicepreşedintele de la sediu preia prerogativele preşedintelui. În situaţia că ambii vicepreşedinţi se află la sediu, atunci unul preia prerogativele reprezentative iar celălalt atribuţiile administrative. Această împărţire de atribuţii se face de către Consiliu la prima şedinţă după constituire.

Art. 21 Dintre membrii „Astrei" se va alege un jurisconsult care va fi consultat în respectarea legalităţii.

Art. 22 Secretarul I se îngrijeşte de organizarea activităţii „Astrei". Poartă corespondenţa internaţională. Răspunde de publicaţiile „Asociaţiunii" şi de corespondenţa cu oficialităţile.

Art. 23 Secretarul II se ocupă de corespondenţa Consiliului cu despărţămintele şi coordonează activitatea lor. Se ocupă de propaganda activităţilor Asociaţiunii.

Art. 24 Administratorul ţine evidenţa bunurilor financiare şi materiale ale „Asociaţiunii". Contabilitatea se va ţine pe baza legislaţiei în vigoare. Pentru operaţiunile financiare se va obţine Cont la C.E.C./Bancă.

Art. 25 Pentru studierea unor probleme şi pregătirea hotărîrilor, Consiliul poate numi comisii formate din persoane din Consiliu şi experţi dintre membrii „Astrei". Aceste comisii întocmesc un material ce va fi prezentat la prima şedinţă de Consiliu.

Art. 26 Corespondenţa intnată la Consiliu, prin poştă sau direct, o primeşte secretarul II. Acesta o înregistrează, notînd pe ea data primirii. Pentru rezolvare se înaintează preşedintelui sau celui răspunzător de rezolvarea problemelor ridicate.

Art. 27 Corespondenţa primită, cît şi cea expediată, se înregistrează într-un registru care cuprinde rubricile: nr. crt., ziua primirii/expedierii, data, expeditorul/destinatarul, conţinut, data la care s-a răspuns.

Art. 28 Dacă rezolvarea unei probleme durează, se va răspunde adresantului, anunţîndu-l data la care se estimează rezolvarea.

Art. 29 Fiecare act trebuie însoţit de un referat scris de rezolvare.

Art. 30 Pentru corespondenţă se vor tipări cărţi poştale, hîrtie de corespondenţă cu antetul „Astrei" şi plicuri.

Art. 31 Actele emise de Consiliul de conducere vor fi semnate de unul din secretari şi de preşedinte sau unul dintre vicepreşedinţi.

Art. 32 Actele „Asociaţiunii" se păstrează în arhivă. Fiecare act primeşte un număr de înregistrare; actele care se referă la anteacte se aşează la acelea în ordine cronologică. Actele de arhivă se eliberează celor în drept numai în schimbul unei adeverinţe semnate de primitor şi aprobată de preşedinte. Adeverinţa se aşează în locul actului pînă ce acesta se primeşte înapoi.

CAPITOLUL III

Art. 1 Secţiunile „Asociaţiunii" funcţionează pe baza art. 25 din Statut.

Art. 2 Scopul secţiunilor este să organizeze activităţile „Asociaţiunii" pe domenii şi să dea un ajutor Consiliului de conducere la realizarea acţiunilor „Astrei". În cadrul fiecărei secţiuni se pot constitui subsecţii. Secţiunile vor încerca să colaboreze cu societăţile cu scopuri asemănătoare.

Art. 3 Fiecare secţiune va fi coordonată de un birou, format dintr-un preşedinte, vicepreşedinte şi secretar.

Art. 4 Biroul fiecărei secţiuni elaborează un plan de activitate. Acesta va fi aprobat în adunarea generală a secţiunii. După aprobare, acest plan se înaintează Consiliului central de conducere.

Art. 5 Adunările generale se ţin odată pe an. Hotărîrile se aprobă cu 2/3 din cei prezenţi. Adunarea generală alege biroul secţiei, aprobă activitatea secţiunii şi propune bugetul pentru secţie. La adunarea generală va fi prezent un membru din Biroul Consiliului central.

Art. 6 Secretarul Biroului este notarul şedinţelor.

Art. 7 Activitatea secţiunilor este coordonată din partea Consiliului central de secretarul I.

Art. 8 Mijloacele financiare şi materiale pentru îndeplinirea lucrărilor secţiunilor se vor procura: a) din fondul central al „Asociaţiunii"; b) din donaţii speciale pentru secţiunea respectivă; c) din subvenţii.

După aprobarea bugetului secţiunii de către adunarea generală a secţiunii, acesta va fi încorporat bugetului central al „Asociaţiunii" şi supus adunării generale a „Astrei".

Art. 9 Gestiunea la nivel de secţiune este ţinută de secretarul biroului secţiei.

Art. 10 În caz că o secţiune nu se întruneşte timp de un an şi nu rezolvă lucrările încredinţate, Consiliul de conducere central este dator să convoace o şedinţă plenară extraordinară, în care constatîndu-se cauzele neactivităţii secţiunii, să se încerce înlăturarea lor. Nereuşind, şedinţa plenară va dispune desfiinţarea sau reorganizarea secţiunii respective.

Art. 11 Secţiunile pot propune adunării generale a „Asociaţiunii" completarea şi modificarea regulamentului de funcţionare a secţiunilor.

CAPITOLUL IV

Art. 1 Despărţămintele funcţionează conform Statutului „Astrei".

Art. 2 Fiecare despărţămînt trebuie să-şi elaboreze un regulament de funcţionare propriu, respectîndu-se Statutul şi Regulamentul de funcţionare al „Astrei". Acesta va fi aprobat de adunarea generală a despărţămîntului şi de Consiliul central de conducere al „Asociaţiunii".

Art. 3 Consiliul unui despărţămînt coordonează activitatea cercurilor de pe raza sa de acţiune.

CAPITOLUL V

DISPOZIŢII FINALE

Art. 1 Acest regulament se pune în aplicare imediat după ce a fost aprobat de adunarea generală.

Art. 2 Modificări în regulament se pot face la propunerea Consiliului central, numai de către adunarea generală a „Asociaţiunii"

Aprobat în adunarea generală cu despărţămintele din data de 21 aprilie 1990.

Preşedinte,
Pr. prof. dr. DUMITRU ABRUDAN

Secretar I,
Prof. NICOLAE GASTONE

PLAN DE ACTIVITATE

pentru perioada 25 aprilie—31 decembrie 1990

PROIECT

În perioada respectivă se propune realizarea următoarelor obiective şi acţiuni:

În domeniul organizatoric-administrativ

I.1. Desfăşurarea adunărilor generale de constituire a despărţămintelor şi înaintarea documentelor Consiliului de Conducere.

2. Înaintarea la Consiliul de Conducere a planurilor de muncă cu acţiunile preconizate la nivel local şi la nivel central, cu cheltuielile prevăzute şi sprijinul solicitat de la centru.

3. Definitivarea propunerilor pentru membri de onoare ai ASTREI.

4. Definitivarea propunerilor privind întocmirea planului de muncă pentru anul viitor, referitoare atît la activitatea centralei cît şi la activitatea despărţămintelor şi cercurilor.

5. Sporirea permanentă a numărului membrilor ASTREI.

II.6. Realizarea imprimatelor de cancelarie necesare (plicuri, cărţi poştale, hîrtie corespondenţă cu antet etc.).

7. Executarea sigiliului Asociaţiunii.

8. Tipărirea carnetelor de membru, a diplomelor de onoare etc., după modelele tradiţionale ale Asociaţiunii.

9. Efectuarea demersurilor necesare în vederea definitivării sediului, solicitîndu-se spaţiu iniţial în imobilul ASTREI.

În domeniul publicistic

1. Editarea revistei Asociaţiunii: *Ţara noastră* — cu apariţie lunară.

2. Editarea publicaţiei periodice ştiinţifice-culturale ANALELE ASOCIAŢIUNII PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ŞI CULTURA POPORULUI ROMÂN — în fascicule pe domenii (trimestrial).

3. Realizarea unor ilustrate cu reproduceri ale tablourilor preşedinţilor şi personalităţilor ASTREI şi a busturilor existente în Sibiu, care să fie difuzate prin intermediul membrilor şi cu concursul filialelor Asociaţiei Filateliştilor, cu un preţ care să asigure venituri pentru Asociaţiune.

4. Reluarea editării *Bibliotecii poporale* (populare) a ASTREI (trimestrial), cu maximum 64 de pagini, al cărei prim număr să fie Calendarul ASTREI pe anul 1991.

5. Iniţierea unui concurs pentru elaborarea celor mai bune monografii ale satelor.

6. Colaborarea cu celelalte publicaţii în vederea publicării unor materiale de popularizare a activităţii ASTREI.

7. Realizarea unor expoziţii aniversare, temporare, permanente, itinerante, printre care:

— „Lăcaşuri ale literaturii române" (expoziţie de cartofili şi bibliofilie) — iunie.

— „Flori" — (expoziţie de pictură).

8. La expoziţii se va percepe la intrare o contribuţie benevolă (sau bilete de 1—2 lei), ce va intra în bugetul Asociaţiunii.

În domeniul ştiinţific, manifestări, acţiuni culturale

I.1, Secţiunile îşi vor întocmi planurile de activitate cuprinzînd, pe lîngă celelalte, acţiuni, teme şi activităţi de cercetare manifestări ştiinţifice, forme de valorificare.

2. Colaborarea strînsă cu Academia Română privind activitatea de cercetare ştiinţifică, prin integrarea în planurile Academiei şi prin planuri comune, precum şi cu celelalte instituţii de învăţămînt superior, de cercetare şi de cultură, în vederea participării la elaborarea unor teme comune sau sprijinirii cercetării acestora.

3. Reluarea editării *Enciclopediei Române*, prin aducerea acesteia pînă la prezent.

4. Efectuarea unor anchete lingvistice şi etno-folclorice pe teren şi valorificarea rezultatelor acestora prin organele ASTREI.

II.1. Organizarea unor sesiuni ştiinţifice, simpozioane, şezători literare, conferinţe, expuneri, la oraşe şi sate, cu prilejul diferitelor comemorări şi aniversări: V. Alecsandri (centenarul morţii — august); N. Iorga (semicentenarul morţii); V. Madgearu (semicentenarul morţii); Al. Macedonski (70 de ani de la moarte; a debutat în *Telegraful Român* la Sibiu); I. Molnar-Piuariu (175 de ani de la moarte); Grigore Ureche (400 de ani de la naştere); Constantin Cantazuzino (350 de ani de la naştere); Enăchiţă Văcărescu (250 de ani de la naştere); *Dacia literară* (150 de ani de la apariţie); *Familia* (125 de ani de la apariţie). Comemorarea unor oameni de ştiinţă, artă, cultură.

III.1. Organizarea acţiunilor necesare în vederea aniversării în 1991 a 130 de ani de la înfiinţarea ASTREI.

2. Realizarea unei sesiuni jubiliare şi a unui volum omagial.

3. Realizarea, cu concursul Ministerului Poştelor şi Telecomunicaţiilor şi al Fabricii de timbre, a unui timbru jubiliar.

4. Realizarea, cu concursul Monetăriei Statului şi colaborarea Societăţii Numismatice Române, a unei medalii jubiliare — pe baza machetei prezentate de Asociaţiune.

5. Editarea unor numere jubiliare ale publicaţiilor ASTREI, cu acest prilej.

Diverse

1. Realizarea unor legături de colaborare şi sprijin cu alte foruri ştiinţifice, societăţi şi asociaţii, din ţară şi din străinătate.

2. Definitivarea raporturilor cu Biblioteca „Astra", ca unitate integrată ASTREI.

3. Înfiinţarea, în cadrul ASTREI, a Reuniunii Meseriaşilor cu filiale în toate despărţămintele.

4. Înfiinţarea Agenţiei de turism „Astra", prin intermediul căreia să se organizeze excursii de tematică literar-culturală şi istorică în ţară şi în străinătate. Filiale ale Agenţiei se vor putea înfiinţa şi în despărţăminte.

5. Stabilirea datei şi locului viitoarei adunări generale.

NOTĂ: Prezentul proiect este menit să ofere puncte de reper menite să stimuleze sugestii privind completarea, optimizarea şi definitivarea lui, prin dezbaterile în adunarea generală şi în despărţăminte.

Prima Adunare generală cu despărţămintele „Astrei"

Aşa cum s-a anunţat în „Telegraful Român", nr. 13/14 din 1 aprilie 1990, p. 4, în ziua de 21 aprilie a.c., în aula Institutului Teologic Universitar (ortodox) din Sibiu, str. 1 Mai, nr. 20, s-au desfăşurat lucrările celei dintîi Adunări generale a „Astrei" cu reprezentanţii despărţămintelor. Deşi cu un caracter constitutiv, avînd scopul de a discuta Statutele, Regulamentul de funcţionare şi Programul de activităţi pe anul 1990, adunarea a marcat reluarea activităţii vechii Asociaţiuni înfiinţată la 1861 de Şaguna, Bariţiu, Cipariu şi alţi nemuritori bărbaţi ai neamului nostru. S-a avut în vedere însă şi perspectiva deschisă de libertatea adusă întregii ţări de revoluţia din decembrie, precum şi necesităţile actuale ale societăţii noastre.

După vechea tradiţie „astristă", lucrările au debutat cu slujba unui Te-Deum, în capela Institutului Teologic, săvîrşit de un sobor de preoţi. Au participat delegaţi din Sibiu, Blaj, Orăştie, Dej, Bucureşti, Năsăud, Alba Iulia şi Turnu Roşu.

Deschiderea lucrărilor a fost făcută de către P. C. Pr. Prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic şi preşedintele Consiliului provizoriu de conducere a „Astrei". După ce a făcut o scurtă prezentare a activităţii depuse pînă acum de sibieni în vederea reînvierii Asociaţiunii, P. C. Sa a arătat că „Astra" nu este o organizaţie politică ci, prin reînnodarea firului întrerupt în 1948, ea urmăreşte ca, pe linia îndelungatei tradiţii să contribuie la ridicarea neamului nostru. Sibiul a recunoscut meritul fraţilor braşoveni, care au prioritate în a fi invitat pe românii transilvăneni să se pună sub auspiciile „Astrei" reînviate. Sibienii s-au constituit şi ei curînd într-un despărţămînt care a invitat şi celelalte despărţăminte la adunarea de faţă. Faptul că delegaţii acestora au venit la Sibiu, unde s-a aflat sediul şi biblioteva vechii Asociaţiuni nu poate decît să ne bucure.

A fost ales apoi un prezidiu din care au făcut parte: Pr. prof. Dumitru Abrudan (Sibiu), prof. dr. Victor Grecu (Sibiu), conf. dr. Dumitru Acu (Sibiu), prof. Nicolae Gastone (Sibiu), conf. dr. Octavian Bologa (Sibiu), pr. prof. Teodor Bodogae (Sibiu), prof. Viorel Cugereanu (Orăştie), prof. Dan Mârza (Dej), dl. Ioan Maniţiu (Sibiu), dl. Valentin Hossu-Longin (Bucureşti), prof. Felicia Cărăuş (Sibiu) şi doamna Maria Moraru (Blaj). În secretariat au fost aleşi: diac. dr. Ioan Vasile Leb, prof. Mircea Avram şi prof. Nicolae Scutea, toţi din Sibiu.

A urmat apoi referatul pr. prof. Teodor Bodogae, intitulat: „La izvoarele Astrei", în care au fost rememorate unele aspecte şi realizări ale Astrei, arătînd că există şi în viitor un cîmp larg de slujire a neamului nostru prin „Astra". P. C. Sa a încheiat cu cuvintele rostite de mitropolitul Nicolae Bălan în anul 1940: „Un popor trăieşte din afirmarea drepturilor sale imprescriptibile. Cu cît împrejurările s-ar arăta mai maştere, cu atît să strigăm cu putere: nu renunţăm şi nu vom renunţa niciodată la drepturile noastre, la moştenirea noastră strămoşească". „Bine ar fi — a spus P. C. Sa — dacă ne-am însuşi şi noi astfel de legăminte!".

A urmat apoi citirea Raportului de activitate, în care dl. prof. Nicolae Gastone a arătat pe larg

(Continuare în pag. a 2-a)

(Continuare din pag. 1-a)
demersurile făcute de sibieni pentru reînvierea „Astrei".

După o pauză, lucrările au continuat cu luările de cuvînt ale delegaților despărțămintelor: prof. Dan Mârza (Dej), Valentin Hossu-Longin (București), prof. Dumitru Gheorghe (Sibiu), de Viorel Cugerean (Orăștie), dl. Carol Comșa (Sibiu), prof. Ioan Seni (Năsăud), prof. Paul Philippi (Sibiu), dl. Mircea Avram (Sibiu), doamna Maria Moraru (Blaj), prof. Dan Dorin Ovidiu (Alba Iulia), care au adus salutul lor și au relatat despre activitatea desfășurată de dînșii pînă acum pe linia „Astrei". Astfel, prof. Dan Mârza din Dej a arătat că imediat după revoluție mai precis în 18 ianuarie a.c. a fost înființată „Asociația culturală Astra" din Dej, care a ținut pînă acum 6 conferințe. Prin trimiterea delegaților la Sibiu, Dejul și-a dat consimțămîntul ca și celelalte despărțăminte de altfel, ca în orașul de pe Cibin să fie din nou sediul Consiliului de conducere al Asociațiunii.

O vibrație deosebită a avut cuvîntarea d-lui Valentin Hossu-Longin din București. Ca scriitor de origine ardeleană, domnia sa a venit la Sibiu „pentru a sorbi din izvorul vetrei carpatine", aducînd cu sine salutul ardelenilor din București și al „Asociației Atheneum", și propunînd colaborarea dintre cele două asociații în vederea constituirii și în capitala țării a unui despărțămînt al „Astrei". Acest lucru este cu atît mai necesar, cu cît evenimentele de la Tîrgu Mureș au demonstrat că bucureștenii cunosc prea puțin realitățile transilvănene. Este necesar ca, împreună cu „Asociația Atheneum", „Astra" să contribuie la cunoașterea mai bună și pe bază de documente, a adevăratelor realități din Transilvania. În acest sens, domnia sa are și promisiuni de ajutor din partea d-lui Radu Șteflea din New-York, sălișteanu care deține în America o mare editură.

De adîncă simțire patriotică a fost cuvîntarea domnului Viorel Cugerean din Orăștie care a amintit marele rol al „Astrei" pentru cultura și ridicarea neamului românesc. În cuvinte pline de emoție, domnia sa a evocat mărețul act din decembrie 1918 cînd, din voia lui Dumnezeu, românii de pretutindeni s-au unit într-o singură țară. Dar, și-a amintit cu tristețe și de trunchierea acestei țări în 1940, cînd armata română a fost nevoită să părăsească Sibiul. A făcut apoi apel la toți românii să contribuie la ridicarea culturală a țării. „Vrem azi — a spus vorbitorul — să ne reluăm crezurile noastre. Avem multă civilizație, dar e nevoie de cultură. E nevoie să redevenim drepți, demni, buni creștini. Sperăm să fim ajutați ca, prin „Astra", să revenim în Europa, acolo unde a fost și este locul nostru".

Între vorbitori amintim cuvîntarea domnului dr. Paul Philippi, profesor la Institutul Teologic Evanghelic din Sibiu, care a evidențiat bunele raporturi care au existat de-a lungul veacurilor între sași și români, exprimîndu-și nădejdea că acestea vor continua să fie bune și în continuare. Reținem, de asemenea, propunerea d-lui prof. Dan Dorin Ovidiu de la Alba Iulia ca „Astra" să-și trimită delegați la cea de a 10-a Ediție jubiliară Blaga, între 9—10 mai și la „Serbările Unirii" care vor avea loc în luna decembrie.

După citirea Planului de activități, de către prof. Victor Grecu, s-a trecut la discutarea celor trei documente. Au luat cuvîntul părintele Ioan Beju (Sibiu), dl. Valentin Hossu-Longin (București), dr. Radu Ispas (Sibiu), prof. Dorin Goția (Sibiu), prof. Dan Mârza (Dej), Pr. prof. Mircea Păcurariu (Sibiu), prof. Nicolae Scutea (Sibiu), prof. Nicolae Gastone (Sibiu), prof. Ioan Seni (Năsăud), dl. Virgil Cugerean (Orăștie), dr. Oct. Bologa. Vorbitorii s-au referit la o serie de probleme ca: editarea periodicului „Astrei" „Transilvania", reluarea tradiției monografiilor sătești și urbane, precizarea responsabilităților membrilor, implicarea mai puternică a preoților și a intelectualilor în activitatea culturală a „Astrei". Întrucît încă nu s-au constituit toate despărțămintele, s-a cerut ca, pe măsura constituirii lor, acestea să trimită observațiile lor la Statute și Regulament, pentru ca, după ce vor discuta la o nouă Adunare generală, aceste documente să poată fi republicate.

Trecîndu-se la votarea conducerii Astrei, au fost aleși următorii: pr. prof. D. Abrudan, președinte; conf. dr. D. Acu, vicepreședinte; prof. dr. V. Grecu, vicepreședinte; prof. N. Gastone, secretar I și dl. Mircea Avram, secretar II. Au fost aleși și următorii președinți ai secțiilor: Liviu Petrescu (literară), pr. prof. M. Păcurariu (istorică), pr. prof. I. Floca (bisericească), ing. I. Luca (tehnică), doamna M. Morar (ec.-juridică), dl. N. Adam (etnografie-folclor), dl. M. Turcu (sociologie), dr. Radu Ispas (medicală), prof. D. Mârza (școlară), prof. E. Macavei (asistență socială), dl. M. Bradu (teatrală), dl. N. Deneș (sport-turism), prof. M. Tipuriță (muzicală), dl. M. Dăncuși (muzeală), dl. Al. Lungu (artă) și dl. I. Manițiu (meseriași).

Cei 10 membri aleși în Consiliul de conducere sînt: V. Hossu-Longin, M. Tomuș, D. Goția, I. Glodariu, I. Seni, D. Ovidiu, V. Cugerean, I. Buzași, Gh. Pop și Dan Dorin. S-a precizat că președinții despărțămintelor sînt membri de drept ai Consiliului de conducere.

Păstrîndu-se o veche tradiție a „Astrei", a fost ales și un președinte de onoare, în persoana Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, precum și mai mulți membri de onoare. Lista a rămas deschisă pentru noi propuneri venite din partea despărțămintelor.

Încheind ședința, părintele prof. D. Abrudan, președintele „Astrei", a evidențiat munca folositoare pentru „Astra" și pentru Transilvania, realizată în cadrul adunării. Este deosebit de important faptul că cea mai mare dificultate a fost trecută: pericolul de a renunța. De acum înainte va trebui ca toți să colaborăm la împlinirea activității la care ne-am angajat.

În plină tradiție astristă, participanții au mulțumit lui Dumnezeu cîntînd tradiționalul și creștinescul „Hristos a înviat!", despărțindu-se mai întăriți și cu nădejde în viitorul liber al poporului nostru.

Lector dr. *Ioan-Vasile Leb*

DARE DE SEAMĂ

prezentată adunării generale cu despărțămintele, din 21 aprilie 1990

În data de 15 martie a.c. a fost convocată adunarea generală a „Astrei", care și-a înscris pe ordinea de zi cîteva puncte deosebit de importante:

— prezentarea și aprobarea noilor Statute;
— constituirea secțiunilor de lucru;
— alegerea consiliului provizoriu de conducere.

Toate acestea avînd drept scop să introducă „Asociațiunea" într-un cadru legal de desfășurare a activității: înscrierea la judecătorie, stabilirea cotizației de membru și, îndeosebi, convocarea adunării generale cu despărțămintele de astăzi.

În privința Statutelor, vom menționa un singur fapt: s-a opinat în respectiva adunare generală ca să se renunțe la atributul de *Transilvană* pentru „Asociațiune", considerîndu-se că aceasta i-ar restrînge aria teritorială de activitate, dîndu-i mai mult un caracter local. Adunarea însă și, vă rugăm, să fiți și dumneavoastră de acord cu acest punct de vedere, a considerat că atributul de Transilvană a „Asociațiunii" noastre culturale trebuie păstrat pentru a evidenția cu mîndrie locul de naștere și renaștere a „Astrei", ea fiind, de fapt, a întregului popor român.

A fost ales atunci comitetul provizoriu de conducere, compus din: pr. prof. dr. Dumitru Abrudan — prorector al Institutului Teologic Universitar (ortodox) din Sibiu — președinte; prof. dr. Victor V. Grecu și prof. dr. Dumitru Acu — vicepreședinți; prof. Nicolae Gastone — secretar I și dl. Mircea Avram — secretar II. Aceasta doar pînă la această adunare, cînd se impune a alege un consiliu complet și definitiv, pe baza Statutelor și a propunerilor venite din partea fiecărui despărțămînt.

Adunarea a mai stabilit o cotizație, pentru membrii activi, de 10 lei pe lună (elevii și studenții, 5 lei) și plata sumei de minimum 1 000 lei pentru membrii fondatori. Totodată, s-a stabilit ca despărțămintele să contribuie — conform Statutelor — cu 30% din veniturile lor proprii la fondul central al „Astrei". Acest fond urmează a fi folosit pentru realizarea obiectivelor propuse în planul de activități curente și de perspectivă ce va fi supus spre aprobarea adunării generale.

Pe lîngă membrii de onoare propuși mai sus, solicităm reprezentanților despărțămintelor și alte propuneri de personalități care merită acest titlu din partea „Astrei".

Se impune acum a fi remarcat, cu multă bucurie, ajutorul acordat de către Mitropolia Ardealului, care a binecuvîntat demersul nostru cultural patriotic și a aprobat ca cea mai veche revistă românească, cu apariție neîntreruptă, „Telegraful Român", să se constituie în organul oficial al „Astrei", pînă cînd vom fi în măsură să realizăm cu mijloace proprii, propriul nostru oficios. De fapt, rolul acesta și l-a asumat „Telegraful Român" și în 1861, pînă la apariția „Transilvaniei", în 1868.

La fel, aprecieri favorabile și mulțumiri trebuie să adresăm Institutului Teologic Universitar din Sibiu, care a acceptat să devină sediul oficial al „Astrei" pînă la soluționarea și a acestei probleme. De fapt, istoria se repetă, sediul „Astrei" de la 1861 fiind tot, pe atunci, Seminarul teologic ortodox din Sibiu.

Onorată adunare generală a „Astrei", din aprilie 1990. Este prima întrunire a vechii noastre „Asociațiuni" după o întrerupere de aproape jumătate de secol — *întrerupere și nu dispariție* — și de aceea nu ne putem referi la prea multe și mari realizări pe plan cultural. „Astra" a avut de dus o luptă permanentă cu adversitățile vremurilor care i-au fost ostile pentru a rămîne mereu vie în conștiința tuturor categoriilor sociale de români de pe aceste meleaguri. Și dacă a reușit acest lucru, după cum arătam în rîndurile de față, aceasta o datorează oamenilor de bine care n-au precupețit timp, energie, inteligență și înțelepciune pentru ca să-i afirme numele, și să-i crească renumele, ajungînd astăzi să renască tînără și viguroasă în speranța împlinirii idealurilor sale de totdeauna: creșterea și propășirea culturii românești.

Iată deci că putem vorbi și despre o mare realizare a „Astrei" — propria ei înviere.

Vivat, crescat, floreat ASTRA!

N. Gastone
M. Avram

Anii '80 au adus însă, după cum se știe, o tot mai aspră îngrădire a vieții culturale românești, înregimentarea ei silită în penibila cîntare, care numai a României n-a fost. Victimele acestei politicii anti culturale i-au căzut victimă toate instituțiile de cultură, bineînțeles, și „Astra".

Dar, în ciuda acestor îngrădiri — și ca o reacție la acestea — după îndelungate insistențe și intervenții pline de meandre, s-a reușit ca aniversarea a 125 de ani de la înființarea „Astrei", în 1986, să constituie totuși o sărbătoare marcată de cîteva evenimente deosebite:

— Sesiunea de comunicări, organizată la Sibiu de către Academia Română, în colaborare cu Societatea de Științe Filologice, în august 1986, lucrările sesiunii fiind reunite într-un volum festiv, de peste 500 de pagini, apărut în 1987, sub redacția prof. dr. Victor V. Grecu;

— Apariția în noiembrie 1986, la Editura Dacia, a volumului monografic „Astra", sub semnătura prof. Pamfil Matei;

— Organizarea de către Biblioteca „Astra", în toamna aceluiași an a unei sesiuni jubiliare, cu participarea unor personalități culturale din mai toate marile centre ale țării (neurmată, din păcate, de un volum care să reunească lucrările respective);

— Emiterea, prin bunăvoința Filialei Sibiu a Asociației Filateliștilor (dl. Ioan Opriș) a unei medalii jubiliare.

Dacă adăugăm la toate acestea și o serie de alte acțiuni, sub egida și în spiritul „Astrei" în aproape toate localitățile mari ale județului și chiar și în afara lui, la care au participat, de asemenea, personalități de seamă ale vieții noastre culturale, artistice și științifice, avem o imagine care a stimulat inițiativa reînvierii Asociațiunii noastre.

Evenimentul aniversar a fost consemnat — mai amplu sau mai sumar — în aproape toate publicațiile culturale din țară, însă, fără îndoială, că ar fi fost ultima afirmare publică a „Astrei", dacă...

În climatul nou, de libertate, de descătușare a energiilor și inițiativelor creatoare, puse în slujba propășirii marilor idealuri ale acestui popor, generat de Revoluția din Decembrie 1989, așadar, am cutezat și noi, sibienii, să gîndim că „prima și cea mai veche societate culturală românească din toate provinciile locuite de neamul nostru" trebuie să-și reia locul ce i se cuvine, de drept și de fapt, în geografia spirituală a Transilvaniei și a întregii noastre Românii. Gîndul cel bun ne-a călăuzit spre faptă și astfel am convocat o primă întrunire, de testare a opiniilor intelectualității sibiene, ale tuturor categoriilor profesionale, privind căile de acțiune, modalitățile de lucru, a priorităților actelor ce avem de îndeplinit, în data de *13 februarie 1990*.

Deși, participarea n-a fost foarte numeroasă, s-au purtat discuții constructive, care au condus la o singură concluzie: „Astra" trebuie reînviată, cu sediul la Sibiu, dar prin efortul tuturor foste despărțăminte și cercuri.

S-a ales atunci un comitet de inițiativă, a cărui obligație a fost aceea de a elabora noile, „Statute" ale „Asociațiunii", după modelul și în spiritul Statutelor „Astrei" de după Unirea din 1918.

Același comitet de inițiativă, consultîndu-se și cu vechii astriști, convocați într-o întrunire specială, în prima sa adunare consideră că „Asociațiunea" nu trebuie... reînființată, ci doar *să își reia activitatea, păstrîndu-și statutul de continuitate*, după o întrerupere abuzivă și, deci, nelegală, impusă în 1948.

Drept aceea, se întocmește un Memoriu către Guvernul României, prin care se solicită abrogarea actelor de desființare a „Astrei", din 1948 (nule și neavenite) și obținerea „statutului de continuitate". Memoriul respectiv a fost înaintat personal D-lui ministru secretar de stat, Adrian Moțiu, care și-a însușit punctul nostru de vedere și s-a angajat să obțină soluționarea favorabilă a solicitărilor formulate.

În acest moment se cuvine să menționăm faptul că am primit un substanțial ajutor din partea D-lui ministru adj. Otto Stamp, de la Ministerul Învățămîntului, care ne-a mijlocit contactul cu Guvernul României și a încurajat demersurile astriștilor sibieni, solicitînd chiar primirea în Asociațiune. Bineînțeles că acordul nostru a fost unanim și că propunem adunării generale ca domnii Moțiu și Stamp să fie cooptați ca membri de onoare ai „Astrei". Totodată propunem ca și domnul Ioan Rațiu — urmașul unei familii care a dat pe unul din semnatarii Actelor urzirii de la 1861 — să fie confirmat ca membru de onoare al Asociațiunii noastre.

În perioada de după 13 februarie, comitetul de inițiativă a avut mai multe întruniri — uneori chiar zilnice — în care au fost definitivate Statutele Asociațiunii, s-au căutat mijloacele cele mai eficiente de popularizare a inițiativei sibiene și de contactare a fostelor despărțăminte și cercuri, atît din județul Sibiu, cît și din întreaga Transilvanie. În presa locală au apărut o serie de articole, în sensul acesta, au avut loc întîlniri directe sau am purtat corespondență cu o serie de localități: Deva, Orăștie, Dej, Cluj, Oradea, Bistrița, Beiuș, Tîrgu Mureș, Alba Blaj, Sebeș.

ASTRA — stindard al unirii românilor

Dezidentul unității naționale, al unificării politice, reprezintă principala rațiune de a fi a ASTREI, gîndită de urzitorii acesteia Ioan Pușcariu, Andrei Șaguna, Timotei Cipariu, George Barițiu etc., însușită și promovată de toți conducătorii și exponenții ei.

Așa cum Timotei Cipariu, la adunarea de constituire, i-a prescris lapidar rostul cel mai de seamă, de a fi „reazem al naționalității române", ASTRA, și-a făcut din promovarea idealului național o menire de prim ordin, care a călăuzit-o în toate inițiativele, acțiunile și realizările sale, ea devenind, cu adevărat, un „centru al unirii românilor".

În condițiile adîncirii asupririi naționale, ale abuzurilor și îngrădirilor de tot felul, ASTRA, împlinîndu-și menirea de „înaintatoare a culturii poporului român", a constituit, ca și Academia mai tîrziu, o ripostă dată dualismului. Școală de educație națională, ASTRA, reprezentînd un veritabil parlament politic al Transilvaniei, cum s-a apreciat cu îndreptățire, sublinia categoric, la începutul secolului, drept unică alternativă: „e un interes capital să ne unim cu toții", cerință din care Octavian Goga decantează, la 1908, misiunea cea mai acută a epocii: „întărirea noastră în sens național".

Produs firesc al evoluției istorice — așa cum îl caracteriza Andrei Bîrseanu — „idealul năzuințelor noastre de un lung șir de ani", moștenit cu pietate, „împotriva tuturor piedicilor firești sau meșteșugite", este însușit și așezat la temelia tuturor întreprinderilor ASTREI și ale revistei *Transilvania*, avînd drept finalitate: *„unitatea culturală și trezirea conștiinței românești în mase"*. În acest fel, ASTRA și-a asumat, nu fără numeroase riscuri și sacrificii, o fundamentală îndatorire misionară: „să semene conștiința unității noastre naționale și culturale", pe care a îndeplinit-o cu un devotament patriotic exemplar.

Toate convingerile, toate străduințile și toate împlinirile sale aveau menirea să pregătească și să apropie realizarea idelului nobil: „cel mai mare bine, ce am fi putut dori: *„Unirea politică a neamului nostru"*. Situînd la baza imensei sale opere de propășire națională acest ideal, precum și prin consecvența slujirii lui, ASTRA a devenit întruchiparea însăși a ideii de unitate, simbolizarea acestui ideal; ea era „expresiunea unității noastre naționale", după cum o caracteriza I. Pușcariu.

Țelul unificării politice a călăuzit și a însuflețit toate preocupările și întreaga activitate a ASTREI, dominînd toate înfăptuirile din domeniul social, cultural și național; sub imperiul lui ele dobîndesc o amplă și solidă motivație și un elan nebănuit. Subordonate unui singur ideal, așa cum sublinia Al. Ciura, apreciind începutul de secol, toate înfăptuirile însemnau, în final, tot atîția pași înainte „spre *cealaltă* unire, care se deslușea acum tot mai clar în mințile oamenilor", prin care „s-a înfăptuit visul de veacuri al Neamului nostru, s-a dat cea mai firească soluție năzuințelor noastre politice".

Ca și Academia, ASTRA a fost exponentul și militantul cel mai de seamă, pe plan cultural și național politic al năzuințelor poporului român privind realizarea unității sale statale.

Prin secțiunile sale, prin lupta tenace pentru unitatea limbii ca premisă și factor al unificării politice, prin activitatea despărțămintelor și cercurilor, împreună celelalte inițiative și înfăptuiri: cursurile de alfabetizare, conferințele și prelegerile poporale, stipendii și premii, expoziții și muzee, încununate de inaugurarea *Muzeului Asociațiunii*, în 1905; colecții de cărți, broșuri, calendare, „Biblioteca poporală" (1891), „Biblioteca tineretului", Școala civilă de fete, Biblioteca „Astra" (1861), prima bibliotecă publică din Transilvania, monumentala lucrare *Enciclopedia română*, în trei tomuri, publicațiile periodice: *Transilvania, Analele Asociațiunii, Țara noastră, Revista industrială*, în sfîrșit prin adunările generale — adevărate congrese naționale, care au fortificat credința în triumful idealului național, mobilizînd pe toți românii sub stindardul acestuia — idealul unirii tuturor românilor într-un stat național unitar a fost promovat cu chibzuință și tenacitate, cu credință și devotament, constituind piatra unghiulară a întregii existente și meniri a ASTREI, țelul suprem al tuturor străduințelor și realizărilor sale, călăuzind lupta românilor de pretutindeni pentru înfăptuirea lui.

Acest merit esențial și definitor al ASTREI îi conturează rolul și contribuția sa la împlinirea marilor imperative ale istoriei naționale, îi sporesc și îi consacră definitiv însemnătatea în viața poporului român, în conștiința posterității. Lupta pentru înfăptuirea idealului național, pentru făurirea statului național unitar român a reprezentat virtutea supremă a ASTREI, „aceasta alcătuiește — cum arăta Ioan Lupaș, vorbind despre Șaguna — însușirea ei de căpetenie și cea mai scumpă".

Victor V. Grecu

ASTRA — PREOCUPĂRI TURISTICE

A concretiza și sintetiza, tema preocupării ASTREI în domeniul turismului este o problemă destul de dificilă, ca urmare a unor însemnate evenimente și acestea destul de abundente înglobînd toată viața poporului, sub toate aspectele materiale și spirituale, ceea ce azi constituie o importantă paletă la Patrimoniului turistic, ce trage greu în cumpăna turismului românesc.

În dezvoltarea turismului european este cunoscută cea mai veche și cea mai importantă asociație turistică din Norvegia la 1850, ca numai la 11 ani, în 1861 să ia ființă la Sibiu ASTRA, neprofilată în domeniul turismului ca primă preocupare. Dar din activtiatea ei desprindem și preocupări în organizarea de excursii tematice. Spre exemplificare să amintim doar excursia condusă de Gheorghe Barițiu pe ruta Sibiu—Deva—Hunedoara—Hațeg—Sarmisegetuza Romană. În scopul documentării asupra trecutului daco-roman și perioadelor următoare.

De remarcat caracterul excursiilor în promovare prin propagandă, pătruns de principiul fundamental al ASTREI național-biopolitic străduindu-se pentru a dezvolta un interes deosebit în educarea tineretului.

Sînt cunoscute excursiile cu ocazia serbărilor ce aveau loc în anumite orașe din țară și străinătate sau vizitele unor personalități din America, Cehoslovacia, Polonia, Franța, etc. la sediul centralei ASTREI din Sibiu și despărțămintelor din țară.

Valorile create de ASTRA au fost apreciate de o seamă de scriitori români și în acest sens să amintim pe Nicolae Iorga care călătorește la Sibiu, Brașov, Bistrița, Blaj, Arad etc., poposind nu numai în orașe dar și în sate, alcătuind lucrările: „Sate din Ardeal", 1902, „Drumuri și orașe din România", 1904, „Neamul românesc din Ardeal" și alte descrieri, acestea constituind adevărate ghiduri la îndemîna sătenilor și orășenilor furnizate de bibliotecile sătești și a despărțămintelor. În județul Sibiu se evidențiază localitățile: Miercurea, Sălișteu, Galeș, Vale, Orlat, Sibiel, Gura Rîului, Rășinari, Șelimbăr, Bungard, Veștem, Tălmaci, Turnu Roșu, Boița, Avrig, Porumbacu de Jos, Mediaș, Ocna Sibiului. Furnizează date despre fiecare așezare din punct de vedere istoric, monumente și locuri istorice, Biserici și Mănăstiri, etc. culese de la preoții locului și membrii ASTREI.

La Sibiu o atenție deosebită o atribuie albumului profesorului Comșa cu țesături cuprinzînd 284 de broderii după originalele țărănești. Albumul profesorului Comșa este pentru Nicolae Iorga o bijuterie de artă produs al romîncelor de la munte și recomandă acest album să fie luat model și multiplicat de către cunoscătoarele meșteșugului pentru a fi popularizat și expus pretutindeni vizitatorilor.

Ion Georgescu călătorește prin Ardeal în 1922, descriind fiecare localitate în lucrarea „Ardealul" iar Silvestru Moldovan în urma unei călătorii prin țară scrie lucrarea „Țara noastră", tipărită la Sibiu în 1894, în care face aprecieri asupra portului din localitățile vizitate.

În volumul omagial 50 de ani de la moartea poetului Mihai Eminescu a revistei „Convorbiri literare", cap. „Eminescu și Ardealul" de Horia Teculescu se spune: „Destinul și dorul de a cunoaște îl poartă la Alba Iulia unde se ține Adunarea generală a ASTREI în 27—28 august, 1866. Părintele Domșa își amintea că l-a văzut în Biserică ascultînd cu mult interes la ședință...". El călătorește prin împrejurimile Blajului de unde vine la Sibiu și de aici prin intermediul lui Nicolae Densușeanu se duce în Rășinari la preotul Bratu unde stă două zile, timp în care se documentează asupra valorilor ASTREI. De aici, prin „vama cucului", presupusă a fi trecătoarea clandestină a Prislopului din zona comunei Boița ce făcea legătura cu Țara Românească.

Revista ASTREI „Transilvania", Calendarele anuale, Gazetele și multe alte lucrări au sensibilizat dorința de călătorie pentru a cunoaște frumusețile și istoria înaintașilor, contribuind astfel la educația și dragostea pentru țară.

Valorile promovate de ASTRA au fost preluate și de O.N.T. înființat în 1936 cu un birou de propagandă turistică la Sibiu (în 1937), din a cărei activitate se desprinde alcătuirea de broșuri, ghiduri, filme și expoziții. Prin expozițiile O.N.T. la Luna București, tîrgurile de la Belgrad 1937, Milano 1937, Londra 1938, Praga 1938, expunerea de fotografii turistice la Berna, Paris, Berlin, expoziții de afișe în 1937 la Wroclav, etc. promovează în rîndul străinilor și românilor muzeele ASTREI, Bisericile și troițele, portul, datinile și obiceiurile în sărbătorile religioase, ceea ce a constituit o frumoasă zestre a neamului nostru, contribuind la intensificarea mișcării turistice în cunoașterea acestor valori.

În reluarea activității ASTREI după 42 de ani printre principalele categorii de activități se înscrie și secția de turism, facilitînd organizarea de excursii care vin să acopere cerințele de cunoaștere a zonelor țării, procesiuni religioase, participări la serbări și festivale, divertisment.

Nicolae Deneș

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
25 iunie 1990
Nr.
23—24

Fer. Augustin — Cuvîntul CCIV

La Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel

Copilaşii mei, auziţi-ne pe noi şi vă veţi face slobozi.

Alergaţi pentru voi la izvorul învăţăturii, şi aceasta ne va fi garanţie sigură şi nouă şi vouă.

Obştească va fi bucuria noastră, dacă vă vom vedea îmbrăcîndu-vă în Hristos.

Tineri şi fecioare, bătrîni şi tineri grăbiţi-vă spre har, Maica noastră (Biserica) se arată a nu face deosebire de vîrstă.

Ea însăşi l-a născut pe Petru, însăşi a născut pe toţi apostolii ea însăşi l-a născut pe Pavel, în aşa fel ca din lup să devină miel.

Şi s-a născut Saul, a crescut şi s-a făcut mare. A fost botezat de către Mamă, luminat de Tatăl şi a început a dori să-l vadă pe Petru, şi cu cît îl căuta mai mult să-l vadă, cu atît Petru se temea mai tare de el.

A auzit deci Petru că Saul îl căută. Nu te teme fericite Petre, că nu Saul te caută, ci Pavel vasul alegerii doreşte să te vadă.

O Sfinte Petre binecuvintează-l pe Tatăl, şi primeşte-l pe fratele tău şi ai să poţi să-ţi aperi Mama (Biserica).

O fericite Petre, te miri că s-a întors Saul; precum eşti tu aşa va fi şi acela şi una vă va fi vouă ziua naşterii pentru cer.

Cel care a făcut din Saul pe Pavel, Acela a făcut şi din Simon pe Petru.

Unul v-a cinstit pe voi şi Unul vă va şi încununa.

S-a schimbat prigonitorul, s-a schimbat şi pescarul, dar mai întîi tu Petre, iar acela mai pe urmă, totuşi la amîndoi Unul v-a dăruit cinstea.

Vino Sf. Pavele, vino de-l urmează pe Petru, dar învăţînd şi nu fugind.

Fugea Petru doar atunci cînd nu te cunoaştea.

Căci preafericitul Pavel precum citim în cartea Faptelor Apostolilor, la glasul ceresc s-a aruncat la pămînt. Pe cînd, ieşit din minţi, turbînd de mînie lupul venea la staul, pe cînd înverşunat de ură prigonea numele Mielului nevinovat, pe cînd căuta să sfîşie şi să tulbure turma, a auzit din înălţime glas: „Saule, Saule de ce mă prigoneşti"?

De ce lupţi în zadar şi nebuneşte împotriva numelui meu şi ai ucis pe Martirul meu?

Odată trebuia să te pierd, dar Ştefan al meu s-a rugat pentru tine.

Şi Saul a zis: Cine eşti Doamne? Şi Domnul a zis „Eu sînt Iisus Nazarineanul pe care tu îl urmăreşti" (Fapte 9; 4, 5).

Capul din cer a strigat pentru mădular.

S-a neliniştit trupul şi din cer a tunat Hristos: „Saule, Saule de ce mă prigoneşti". Ce este oare că bolta cerului a răsunat în taină, şi contra furiei lui Pavel s-au plîns oştile cereşti, decît că cel care nu crezuse în Cel Înviat, cel puţin să creadă în cel care stă în cer?

Căci zisese lui Anania, Domnul „Mergi la el (la Saul) şi însemnează-l cu semnul Meu, căci multe va pătimi pentru numele Meu" Şi acela a zis „Doamne am auzit de la mulţi despre acest om, că multe rele a făcut sfinţilor Tăi". A zis Domnul iarăşi „Du-te fiindcă este vas al alegerii mele" (F. Ap. 13, 15).

O fericite Anania pe bună dreptate ai tremurat... Dar a căzut trufia şi s-a ridicat sfinţenia. A venit Anania, l-a botezat pe Saul şi l-a făcut Pavel. A botezat lupul şi s-a făcut miel, şi de acum avem propovăduitor pe cel pe care l-am avut persecutor.

De acum a început să-l propovăduiască pe Hristos, căruia înainte i se împotrivea, s-a pregătit să sufere pentru El, împotriva căruia mai înainte se lupta.

Saul a ucis cu pietre, Pavel a fost lovit cu pietre. Saul a bătut cu vergi pe creştini, Pavel pentru Hristos, 40 fără una a primit, de cinci ori. Saul a persecutat Biserica lui Dumnezeu, Pavel a fost zidit la temelia ei.

Saul a învins, Pavel a fost învins. Şi pe cînd Saul furios căuta să micşoreze numărul creştinilor, Pavel s-a alăturat la numărul mărturisitorilor.

Şi acelaş care căuta pe alţii să-i ucidă, a primit el însuşi moarte pentru Hristos.

Şi pe cînd intra ca lup răpitor în staul să sfîşie, el însuşi s-a făcut oaie.

Căci pe preafericitul Petru pescarul cu genunchii plecaţi îl cinstesc împăraţii, iar pe groaznicul persecutor Pavel îl cinsteşte mulţimea celor care au crezut dintre neamuri, în Domnul nostru Iisus Hristos, care împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh trăieşte şi domneşte în vecii vecilor. AMIN.

Col. 2124-2125.
Trad. ierod. drd. *Visarion Bălţat*

Moment important din viaţa „OASTEI DOMNULUI" la Sibiu

A devenit deja tradiţie ca în ziua de Rusalii membrii ai „Oastei Domnului" din întreaga ţară să se întîlnească în număr mare la mormîntul părintelui Iosif Trifa din cimitirul central al oraşului Sibiu, pentru a cinsti memoria animatorului acestei mişcări de regenerare duhovnicească din sînul Ortodoxiei româneşti, care îşi regăseşte astăzi, după mai bine de patru decenii de persecuţie, locul ei firesc în cadrul Bisericii noastre străbune.

Cu prilejul întîlnirii din anul acesta am dorit să marcăm această regăsire în libertate a tuturor: episcop, preoţi şi credincioşi-ostaşi, să mulţumim lui Dumnezeu pentru darul libertăţii de care ne-a învrednicit şi să punem un început nou lucrării de înnoire spirituală în duhul Evangheliei, prin săvîrşirea împreună a Sf. Liturghii. Căci prin slujirea Sf. Liturghii noi devenim cu adevărat Biserica lui Hristos, Trupul Său Tainic, formînd o singură unitate, un singur organism viu, în care fiecare mădular nu-şi are raţiunea de a fi decît în legătură cu celelalte. Şi tot numai prin Liturghie putem aduce mulţumirea cea mai plăcută lui Dumnezeu, căci o facem prin Iisus Hristos, Fiul Său, care se jertfeşte nesîngeros pe masa Sf. Altar. De altfel cuvîntul însuşi de *Euharistie* înseamnă în traducere românească mulţumire. Am săvîrşit deci Sf. Liturghie în ziua de Rusalii, 3 iunie a.c., în mijlocul cimitirului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi ca şi de o mulţime de „ostaşi" veniţi din toată ţara şi chiar de peste hotare. Minunea Pogorîrii Sfîntului Duh s-a întîmplat şi cu noi, căci „inima şi sufletul mulţimii era una" (F. Ap. 4, 32), lăudînd şi preamărind pe Dumnezeu. Bucuria regăsirii în libertate a umplut sufletele tuturor, iar inimile noastre erau arzînd „la auzul cuvintelor de zidire duhovnicească ale fraţilor care tîlcuiau Scripturile" (cf. Lc. 24, 32) şi ale mulţimii care interpreta cîntările atît de duioase, specifice „Oastei Domnului". După Sf. Liturghie, şirul cuvîntărilor a fost deschis de către părintele Vasile Mihoc, profesor de Noul Testament la Institutul Teologic din Sibiu, care a tîlcuit semnificaţia marelui praznic al Pogorîrii Sf. Duh, subliniind necesitatea înnoirii personale şi colective prin Duhul lui Dumnezeu care sălăşluieşte întru noi de la botezul nostru, cînd am primit Ungerea cu Sf. Mir, adevărată cincizecime personală. Au vorbit apoi mai mulţi fraţi din diferite zone ale ţării care au elogiat în cuvinte calde memoria părintelui Iosif Trifa şi a fratelui Traian Dorz, iniţiatorul şi respectiv sufletul „Oastei Domnului" din perioada de persecuţie; au evidenţiat rolul acestei asociaţii în cadrul Bisericii, ca mişcare de reînnoire evanghelică şi au chemat pe toţi credincioşii la o mărturie comună a Mîntuitorului Iisus Hristos în Duhul Sfînt, prin pilda unei vieţi curate de comuniune permanentă cu Dumnezeu. Au vorbit de asemenea cîţiva fraţi din străinătate care au îndemnat pe „ostaşi" la unitate în sînul Bisericii. Între cuvîntări, mulţimea lăuda pe Domnul prin cîntări, iar mai mulţi copii şi tineri au rostit poezii religioase.

La sfîrşitul întîlnirii am împărtăşit celor prezenţi un cuvînt de zidire sufletească, îndemnîndu-i să se simtă şi să activeze ca mădulare vii ale Bisericii lui Hristos, fiecare avînd o responsabilitate personală pentru binele comun al obştei creştine din care face parte. Dacă în perioada persecuţiei s-a creat uneori un hiatus între membrii „Oastei Domnului" şi preoţi, ceea ce a generat suspiciuni şi neîncredere reciprocă, astăzi trebuie să ne unim forţele în slujirea comună a Bisericii pentru a cîştiga pe cei indiferenţi sau rătăciţi. Preoţii nu trebuie să vadă în „ostaşi" nişte credincioşi cu tendinţe spre sectarism după cum nici „ostaşii" nu trebuie să vadă în preoţi sau în ierarhia bisericească duşmanii lor. Sfîntul Sinod al Bisericii noastre şi-a exprimat convingerea că „Oastea Domnului", prin accentul pe care-l pune pe cunoaşterea Cuvîntului lui Dumnezeu şi pe lupta împotriva păcatului care degenerează fiinţa umană şi societatea, va contribui substanţial la renaşterea spirituală a poporului nostru, pe care o dorim cu toţii. Am subliniat pentru toţi fraţii „ostaşi" nevoia fundamentării lor, ca şi a tuturor creştinilor, pe Sf. Taine ale Bisericii şi îndeosebi pe Sf. Liturghie, în afara cărora nu există Biserică, nu există creştinism autentic. Euharistia sau „frîngerea pîinii" a fost de la început inima cultului creştin (F. Ap. 2, 42) şi va rămîne pentru totdeauna semnul celor ce sînt ai lui Hristos.

Am simţit în cele peste şase ore de împreună petrecere cu „ostaşii" că Duhul lui Dumnezeu era în noi şi printre noi. Am citit pe feţele lor mulţumirea de a fi avut un ierarh şi preoţi în mijlocul lor şi sînt convins că fiecare s-a întors acasă regenerat sufleteşte şi cu dorinţa şi mai fierbinte de a sluji lui Dumnezeu şi oamenilor cu toată dragostea şi smerenia.

Bunul Dumnezeu să binecuvinteze lucrarea de zidire sufletească a „Oastei Domnului" şi să facă din fiecare membru al ei un martor al Împărăţiei Sale!

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Naşterea Sfîntului Ioan Botezătorul

Ziua de 24 iunie este sărbătoarea creştină a naşterii Sfîntului Ioan Botezătorul. În tradiţia poporului nostru, ea poartă denumirea de *Sînziene*, primindu-şi acest nume de la latinescul *Sanctus Dies Iohannis*. E sărbătoarea care ne aminteşte felul minunat în care s-a născut cel din urmă, dar şi cel mai mare dintre profeţii mesianici: un înger îl vesteşte; o femeie stearpă, Sfînta Elisabeta, îl naşte, tatăl, unul dintre arhiereii slujitori la templu, prooroceşte apariţia sa în lume; pruncul se umple, în pîntecele maicii sale, de Duhul Sfînt, înainte de a veni pe lume. „Adevărat zic vouă — spune Mîntuitorul Iisus Hristos însuşi —: Nu s-a ridicat între cei născuţi din femei unul mai mare decît Ioan Botezătorul" (Matei 11, 11). Întrebarea e, în ce constă, în esenţă măreţia acestei naşteri? Potrivit cuvintelor din Evanghelie, Sfîntul Ioan, profet şi vestitor al împărăţiei lui Dumnezeu, înaintemergător şi botezător al Domnului, pregăteşte calea venirii Mîntuitorului (Luca 1, 75). Ba chiar mai mult, el şi Sfînta Fecioară Maria sînt această cale, sînt scara lui Iacob (Facere 28, 12), pe care Fiul lui Dumnezeu, Cuvîntul veşnic, pogoară în lume, părăsind „piscul tăcerii" şi venind în cea mai apropiată comuniune cu oamenii, ca să le aducă, astfel, cerul pe pămînt.

Înainte de minunata sa naştere, înainte chiar de binecuvîntata sa zămislire, numele Sfîntului Ioan este descoperit ca atare tatălui său Zaharia, în vremea în care se afla, în calitate de mare preot, slujind la altarul templului din Ierusalim. Numele „Ioan" se traduce cu cuvintele: „Dumnezeu dă dar". Între nume şi cel rînduit ca să-l poarte, în cazul de faţă, este o perfectă acoperire. Semnul alegerii şi chemării sale este arătat de către îngerul Gavriil cu aceste cuvinte: „Încă din pîntecele mamei sale se va umplea de Duhul Sfînt" (Luca 1, 15). Într-adevăr harul pe care proorocii Vechiului Testament l-au primit doar la maturitatea lor i-a fost dat Sfîntului Ioan odată cu venirea sa în lume. De fapt, primirea Duhului este dovada neîndoielnică şi tare că toate proorociile cele de demult ating o culme. Toţi au fost cuprinşi de spaimă: „Ce va fi, oare, acest copil?" Semnele îl însoţesc: „Mîna Domnului este cu el" (Luca 1, 66). Menirea lui, însă, este mare. El însuşi devine această mînă, degetul Domnului, pentru a-l arăta personal şi a zice: „Iată Mielul lui Dumnezeu" (Ioan 1, 36).

Pruncul Ioan vine în lume „să dea poporului cunoştinţa mîntuirii întru iertarea păcatelor" (Luca 1, 77), să anunţe cercetarea Răsăritului celui de sus (Luca 1, 78). Sfînta Liturghie îl numeşte stea strălucitoare a cărei apariţie precede aurora. Nu prin simpla amintire a faptelor petrecute la naşterea Sfîntului Ioan, ci prin însăşi prezenţa tainică a acestor fapte, legate strîns de evenimentele care pregătesc „Căile Domnului", trăim astăzi clipe de sărbătoare. Ne regăsim în spusele profetice ale Evangheliei: „Mulţi se vor bucura de naşterea Lui" (Luca 1, 15). În Sfînta Biserică, bucuria de care sîntem cuprinşi are o tonalitate cosmică: „Deşertule, bucură-te! Toată făptura, tot pămîntul sînt pline de bucurie". E bine să ne dăm seama că exact peste o jumătate de an vom sărbători marele praznic al Naşterii Domnului. Iată semnificaţia zilei pe care o trăim.

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

„FAMILIA" (125 DE ANI DE LA APARIŢIE)

Iniţiativa cărturarului Iosif Vulcan în anul 1865 de a edita „Familia" a reprezentat un act cultural de o însemnătate deosebită pentru românii de dincoace de Carpaţi, mai ales după încetarea tipăririi la Braşov a revistei „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", fondată de G. Bariţiu. Noul periodic cu conţinut enciclopedic şi beletristic, ce apărea la Budapesta, îşi propunea propagarea culturii şi întărirea solidarităţii româneşti, devenind o nouă punte de legătură a românilor de pretutindeni. Prestigiul revistei s-a datorat colaboratorilor numelor de rezonanţă ale culturii româneşti în frunte cu M. Eminescu, V. Alecsandri, G. Bariţiu, T. Cipariu, B. P. Haşdeu, T. Maiorescu, D. Bolintineanu, I. L. Caragiale, Il. Chendi, G. Coşbuc, O. Goga, B. Delavrancea, Al. Vlahuţă, Şt. O. Iosif şi nu în ultimul rînd I. Vulcan. Prin conţinutul său variat şi calitativ „Familia" s-a impus în cultura românească, bucurîndu-se de succes în rîndurile tuturor cititorilor.

Ţinem să precizăm că în cadrul revistei literatura a ocupat un loc aparte, despre a cărei importanţă în viaţa unei naţiuni episcopul A. Şaguna a reliefat-o în şedinţa de constituire a Astrei: „...popoarele mai-nainte au putut trăi fără literatură, iar astăzi aşa ceva este curat cu peste putinţă". Colaborările poetului unic al literaturii noastre au contribuit la creşterea faimei „Familiei", în coloanele acestei reviste a debutat M. Eminescu în 1866. I. Vulcan a fost mîndru toată viaţa pentru acest debut, dînsul fiind acela care i-a definitivat numele literar, acceptat şi de autor: EMINESCU. În preajma îmbolnăvirii poetului (1883) I. Vulcan i-a publicat în „Familia" cîteva poezii (S-a dus amorul, Cînd amintirile, Ce e amorul, Pe lîngă plopii fără soţ, De-acum) apariţie ce l-a impresionat pe Eminescu, aşa cum rezultă dintr-o scrisoare din care redăm un fragment: „Mulţumesc pentru onorariul trimis *cel dintîi pentru lucrări literare pe care l-am primit vodat-n viaţă*". În România domneşte demagogia şi în politică şi în literatură, precum omul onest rămîne aci necunoscut în viaţa publică, astfel talentul adevărat e înecat de buruiana rea a mediocrităţilor. ... Iartă-mi stimate amice, acest ton polemic, dar te asigur că a fost pentru mine o rară mîngîiere de-a mă vedea remunerat dintr-un colţ atît de îndepărtat al României, din Oradea-Mare — cînd în ţara mea proprie nu voi ajunge nicicînd să însemnez ceva, excepţie făcînd de cercul restrîns

Mihai Sofronie

(Continuare în pag. a 2-a)

MIHAI EMINESCU ŞI TIMOTEI CIPARIU

Scrierile filologice şi istorice ale lui Timotei Cipariu (1805—1887) au fost cunoscute de M. Eminescu încă din biblioteca gimnaziştilor români din Cernăuţi. Apoi în timpul şederii sale la Blaj (mai—sept. 1866), se poate să le fi cercetat în biblioteca lui Ion Micu Moldovanu şi în cea a seminarului blăjean.

La Blaj, în vara anului 1866, M. Eminescu dădea tîrcoale casei în care locuia T. Cipariu, iar apoi l-a urmărit şi la Alba Iulia (27—28 august 1866), în cadrul adunărilor „ASTREI" (Asociaţia transilvană pentru literatura şi cultura poporului român), pentru a-i asculta cu atenţie memorabila disertaţie privind unificarea ortografiei limbii române.

Oricum, poetul deţinea între cărţile din biblioteca sa, unele din operele învăţatului ardelean, pe care le va fi cunoscut şi din timpul directoratului la Biblioteca centrală din Iaşi (1874—1875).

Cu ocazia acordării distincţiei *(Medalia benemerenti)*, prin *Decret* domnesc (1876), lui T. Cipariu şi altora, M. Eminescu — redactor al *Curierului de Iaşi* — se referă mai pe larg asupra activităţii ştiinţifice a acestuia:

„Părintele canonic Cipariu — scria poetul — *este autorul multor scrieri cunoscute, din care citäm numa[i] vreo cîteva din memorie: Gramatica (etimologică) a limbei româneşti; Analecte literare, reproducere diplomatică de modele de limbă din secolii trecuţi; o culegere de documente privitoare la istoria bisericei române din Transilvania (atingătoare mai cu seamă de mitropolia Albei-Iulii); o istorie bisericească; Organul luminării (foaie politică dar în mare parte şi literară); „Archivul" culegere de documente istorice. O traducere a compendiului de filozofie de W. Krug (3 volume), un manual de metrică şi versificaţie, o gramatică latină pentru licee, disertaţii istorice ţinute la adunările generale ale Asociaţiunii Transilvane* ş.a.".

Citîndu-le *„din memorie"*, poetul insistă asupra conţinutului lor, fără a cita, dintre scrierile mai importante: *Elemente de limbă română după dialecte şi monumente vechi*, Blaj, 1854. El cunoştea şi publicaţiile scoase de T. Cipariu: *Organul luminării* (1847—1848) şi *Arhivu pentru filologie şi istorie* (1867—1870, 1872), specificînd că prima n-a fost numai foaie politică, ci şi literară.

În perioada ieşeană (1874—1877), poetul îi împrumută din biblioteca sa cărţile lui T. Cipariu, filologului H. Tiktin, pe cînd acesta strîngea material şi începuse a lucra la întocmirea dicţionarului român-german. Părăsind ţara, H. Tiktin le-a luat cu el, iar poetul, în perioada bucureşteană (1877—1883), se gîndea să-i scrie, rugîndu-l să-i înapoieze cărţile, la care ţinea mult, aşa cum reiese din manuscrisul 2255, f. 303: *„Să scriu lui Tiktin pentru Boiadgi şi Cipariu..."*.

Referindu-se într-un articol la dicţionarul latinizant al limbii române de A. T. Laurian şi I. C. Massim, poetul apreciază gramatica ciparianä: *„In privirea acestui dicţionar însuşi părintele canonic Cipariu au declinat onoarea de-a-l fi inspirat cumva în tendenţele sale. Şi filologul din Blaş a şi avut drept să decline asemenea onoare, căci gramatica sa, desigur o lucrare foarte serioasă, n-au îndreptăţit pe nimenea la clădirea babiloniei academice"*.

După cum s-a observat, M. Eminescu cunoştea bine cartea lui T. Cipariu: *Elemente de poetică. Metrică şi versificaţiune*, Blaj, 1860, pe care o menţiona: *„un manual de metrică şi versificaţie"*, şi care a figurat printre cărţile sale, cu semnătura sa. E cea dintîi poetică românească amplă, studiind „natura" şi „forma" poeziei, adică ceea ce constituie obiectul artei literare şi exprimarea artistică.

În această carte, autorul elogia poezia populară şi dădea indicaţii metodologice asupra culegerii folclorului, ridicîndu-se împotriva acelora ce-i alterează autenticitatea. El susţinea *„continuarea adunării poeziilor populare"*, fiindcă *„naţiunea are dreptul de a pretinde ca editorii să-şi comunice operele cum le-au compus poeţii ei"* şi de asemenea *„poezia populară să rămînă populară, nu literară"*.

Numele lui T. Cipariu este invocat de M. Eminescu ca autoritate în materie de lingvistică şi istoria arheologiei, relevînd caracterul de pionierat.

Poetul menţionează într-o recenzie (1878) că **„Crestomaţia sau analectele** *canonicului Cipariu (Blaj, 1858) coprind transcrieri exacte din vechi tipărituri româneşti. Texturile cărţilor bisericeşti din suta a XVI-ea şi a XVII-ea i-au servit învăţatului filolog la compunerea gramaticei sale istorice, cunoscute sub titlul de* **Principiă de limbă"**, menţionînd şi scăderile acestei cărţi. Poetul i-a citit şi cercetat scrierile, iar rîndurile scrise despre T. Cipariu arată preţuirea de care se bucura învăţatul ardelean în ochii lui, înserîndu-l astfel între oamenii de seamă ai neamului.

Graţian Jucan

Teiul lui Eminescu

În Copou înfloare-un tei
Unde-ncepe veşnicia,
Ninge raiul de miresme
La un loc cu poezia.

Orice frunză e o doină
Scrisă-n pravila iubirii,
Împăratul poeziei
Tace-n apa amintirii.

Numai florile şi teiul
Dinspre vremi tot cînt respiră,
Unde-o frunte arde-n stele,
Unde suferă o liră.

Şi coboară veşnicia
Pînă-n vaduri de vocale,
Unde stoluri mari de aripi
Trec cu gîndurile sale.

Lîngă teiul fără iarnă
Lîngă flori şi lîngă rază
Prin luceafăr Eminescu
Din adînc de timp veghează.

Gheorghe Şora

„Unde sînt cei care nu mai sînt?"

Cuvintele de mai sus reprezintă titlul unei poezii, al cărei autor a fost profesorul mai vechilor generații de teologi și totodată unul din poeții de frunte din perioada interbelică, precum și director al prestigioasei reviste „Gîndirea", *Nichifor Crainic*.

Din spusele unora care l-au cunoscut, direct sau indirect, în anii de detenție, reiese că această poezie a fost concepută în acei ani și că circula din gură în gură datorită miracolului unei *culturi orale* deosebit de vii. Această cultură orală a constituit unul din suporturile morale care au salvat de la abrutizare pe deținuți, în condițiile neverosimil de inumane instaurate de regimul comunist, care mulți ani interzisese cartea și orice unealtă cît de rudimentară de scris în gulagurile staliniste.

Poezia nu are decît trei strofe, dar fiecare cuvînt și figură de stil s-ar putea spune că au valoarea unei revelații. Toată poezia, dar mai ales ultimele versuri sînt de o acută actualitate, fiind vorba de miile de deținuți politici — intelectuali, muncitori și țărani, dar mai ales intelectuali — care și-au găsit sfîrșitul în morminte fără cruce sau în gropi comune, cu deosebire la infernalul Canal care a fost pus la cale mai ales cu un scop politic, acela de a extermina pe adversarii politici și mai ales intelectualitatea românească.

Ceea ce mai trebuie precizat e faptul că acestei frumoase poezii i s-a adăugat o melodie pe măsură, al cărei autor a fost cunoscutul etnomuzicolog *Harry Brauner*, fost deținut politic și el, unul din discipolii apropiați ai marelui nostru muzicolog și etnomuzicolog de renume european, Const. Brăiloiu. Acest lucru l-am aflat de la o persoană apropiată lui Harry Brauner, acesta stingîndu-se din viață în ultimii ani, după ce dăduse la iveală „o carte fermecătoare", cum a caracterizat-o critica de specialitate, cu conținut folcloric, avînd titlul: „Să auzi iarba cum crește" (Edit. Eminescu, 1979). Iată textul poeziei:

Întrebat-am vîntul, călătorul,
Bidiviu pe care-aleargă dorul:
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Zis-a vîntul: aripile lor
Mă doboară nevăzut în zbor.

Întrebat-am minunata ciocîrlie,
Candelă ce leagănă-n tărie
Untdelemnul cîntecului sfînt:
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Zis-a ciocîrlia: S-au ascuns
În lumina Celui nepătruns.

Întrebat-am bufnița cu ochiul sferic,
Ooarba care vede-n întuneric
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Taine necuprinse de cuvînt:
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Zis-a bufnița: vei vedea
Cînd marele întuneric va cădea!

Acum, după ce am văzut minunea căderii „marelui întunerec", trebuie să se descopere și *unde sînt cei care nu mai sînt*.

Ioan Apostol Dragoslavele

Avram Iancu

Chipeș tînăr moț de la Abrud,
Fiu al unui neam de impilați,
Rosu-te-a un gînd, sub jugul crud:
Sol să fii la curți de împărați.

Cei loviți de crunte nedreptăți,
Biruri și momeli împărătești,
Te-au visat, sub ziduri de cetăți,
Te-au văzut în platoșe cum crești.

Visul lor, al tău, s-au întîlnit
Unde-n văi, prin munții Apuseni,
De amar, de plîns, au răsărit
Numai spini, pe straturi buruieni.

Chipul lor de ceară, ca de Criști,
Ți-a umplut viața cu nesomn.
Ai tot vrut în anii goi și triști,
Ei să fie peste plaiuri domni.

Strîns-ai, strîns, cu tulnic lung de foc,
Sumănarii tăi de aspru stei.
Să le faci — viteaz — sub soare loc,
Să alungi urîții ani și grei.

Iancule, habsburgii te-au mințit!
De atunci cu fluiera-n desagi,
Tot cîntat-ai, și ai tot doinit
Pe sub rămuriș uscat de fagi.

Kaizerii azi, Iancule, s-au dus ...
Urmă nu mai vezi din ei pe plai.
Plaiul, peste veacul lor apus,
Cîntă cîntec vesel, mîndre Crai!

Petre Pascu

„FAMILIA"

(Continuare din pag. 1-a)

al cîtorva amici. Ș-apoi să nu fiu pesimist".

Alături de Eminescu au publicat numeroși scriitori din rîndul cărora ne oprim asupra cîtorva: V. Alecsandri, G. Coșbuc, Șt. O. Iosif, O. Goga, I. L. Caragiale, B. Delavrancea, Al. Vlahuță și alte personalități.

Concomitent cu promovarea literaturii românești I. Vulcan s-a străduit prin intermediul revistei să familiarizeze cititorii cu pagini memorabile din cultura clasică și universală prin traduceri din Eschil, Ovidiu, Horațiu, Dante, Hugo, Goethe, Schiller, Heine, Pușkin, Turgheniev și alți scriitori de renume. Cu ajutorul traducerilor se urmărea nu numai lărgirea orizontului cultural al românilor, ci și desăvîrșirea educației estetice și morale atît de necesare națiunii, despărțită prin granițe nedrepte.

Tot în paginile revistei în vederea înlăturării superstițiilor și explicarea unor fenomene și invenții s-a pus accent pe popularizarea științei și îndeosebi au fost prezenți corifeii ei în frunte cu Darwin, Edison, Pasteur, Roentgen, Humbold, Faraday și alții.

O altă latură importantă a publicației a constituit-o informațiile cu privire la societățile culturale românești: Asociațiunea transilvană (Astra), Academia Română, Societatea pentru fond de teatru, reuniuni culturale. Îndeosebi se publicau corespondențe cu prilejul adunărilor generale și se popularizau hotărîrile și principalele realizări.

O rubrică foarte apreciată a fost prezentarea biografiilor oamenilor de seamă români, inclusiv portretele lor: Barițiu, Papiu Ilarian, Xenopol, Tocilescu, Densușeanu, Iorga, Babeș, Kogălniceanu, Marienescu și alții.

În genere în revistă au fost tratate diferite domenii — lingvistică, artă (pictură, muzică), teorie și critică literară, etnografie și folclor, învățămînt, economie (industrie, agricultură), subiecte cu o mare valoare documentară. Această publicație s-a bucurat de un larg sprijin din partea intelectualilor, colaborînd aproximativ 1900 autori, iar I. Vulcan, directorul revistei, a redactat circa 1000 de articole, o muncă enormă depusă pe altarul propășirii românești.

În cultura românească modernă revista „Familia", prin conținutul său, ocupă un loc distinct, de necontestat, iar inițiativa lui Iosif Vulcan s-a dovedit extrem de oportună în lupta desfășurată pentru dreptate națională și progres social.

430 ani de la editarea celei dintîi cărți în limba română de către DIACONUL CORESI

CATEHISMUL ROMÂNESC (1559–1560)

După ce „nește creștini buni socotiră și scoaseră cartea den limba sîrbească pre limba românească — se menționa în prefață — să înțeleagă toți oamenii cine-s români creștini", diaconul Coresi, conștient că „în sfînta besearecă, mai bine e a grăi 5 cuvinte cu înțeles, decît 10 mie de cuvinte neînțelese în limba striină", editează la Brașov cea dintîi carte a sa în limba română, *Catehismul românesc*, care, în ciuda unei circulații deosebite în spațiul românesc, a fost multă vreme pierdut, generînd atît de multe controverse în literatura de specialitate.

Descoperit în 1921 de profesorul șagunist Andrei Bîrseanu, cu prilejul expoziției „Astra" din Sighetul Marmației, în cadrul unui Miscelaneu, cunoscut sub numele de „Codicele de la Ieud", textul Catehismului coresian cuprinde doar 11 file (f. 158 r—169 v din „Codicele de la Ieud"), în format 4°, tipărit pe aceeași hîrtie brașoveană și în aceeași manieră grafică cu „Tetraevanghelul românesc" (1560—1561), „Pravila coresiană" (1560—1562) și „Tetraevanghelul slav" (1562), conținînd prefața (incompletă), Decalogul, Crezul, Tatăl nostru și două din cele șapte taine ale bisericii (botezul și cuminecătura), nelipsind comentarii asupra noțiunilor de creștin, creștinătate, prezente în toate catehismele timpului.

Cercetări ulterioare lui Andrei Bîrseanu au încercat să pună în relație cartea coresiană cu numeroasele ediții sau manuscrise ale Catehismelor din epocă: manuscrise slave, grecești, ediția din 1544 a „Catehismului grecesc" al lui Valentin Vagner de la Brașov; al lui Honterus din 1546; Catehismul Sturzan sau cel Martian etc. și în funcție de relația găsită, să opteze pentru o influență sau alta. O mare parte dintre acești cercetători (Nicolae Drăgan, I. Sbiera, I. Gheție ș.a. au considerat fără ezitare patronajul luteran asupra cărții coresiene, invocînd ca izvor Catehismul lui Luther, în timp ce Nicolae Sulică și D. R. Mazilu propune ca izvor catehismul reformat maghiar de tip luteran. La polul opus se situează rezultatele cercetătorilor: Hașdeu, N. Cartojan St. Ciobanu, I. Crăciun, Al. Procopovici, Pandele Olteanu, D. R. Mazilu ș.a. care dovedesc caracterul pur ortodox al Catehismului coresian, propunînd un izvor slavon, întrucît — după afirmația lui D. R. Mazilu „textul lui Luther nu poate fi socotit nici măcar izvor parțial al Întrebării creștinești" și în acest caz exclude și filiația cu Catehismul sibian din 1544.

Este firesc să ne întrebăm, cît de luterană putea fi cartea coresiană, care nu-l pomenește pe Luther și în care, pînă și crezul este cel nicenian-constantinopolitan ortodox și nu cel apostolic al lui Luther, ba mai mult, între interdicții figurează cu valoare de mare păcat: „iară cine va mînca pîne spurcată sau carne, sau va bea apă din vas jidovesc sau *de la latini*...". Dacă diaconul Coresi a folosit unul sau mai multe texte ale Catehismelor în circulație, aceasta e făcut-o în măsura în care acestea serveau cultul ortodox, după cum el însuși mărturisește în „Tîlcul evangheliilor": „Și dac-am cetit, bine am ispitit și socotit și am aflat că toate tălcuiesc, adevereză și întăresc cu Scriptura sfîntă și mie tare plăcură și am scris cu tipariul voao fraților, românilor, să fie pre învățătură și vă rog ca frații miei, să cetiți și bine să socotiți, că veți vedea voi înșivă, cum că e mărgăritariul și comoară ascunsă...".

Chiar dacă cronicarii timpului Simion Massa, Marcus și Joseph Teutsch afirmau că în 12 martie 1559 judele Johanes Benkner a încercat să reformeze biserica valahilor din Șchei, ultimul dintre cronicarii amintiți spune clar: „es half, aber wenig", deci nu a ajutat la nimic „oferta" autorităților brașovene. Și aceasta pentru că diaconul Coresi, mînat de idealuri puse în slujba ortodoxismului, pentru a sluji limba poporului, cu 430 de ani în urmă a tipărit „Cartea de învățătură creștinească" — cum i se spunea Catehismului — tocmai pentru a anula implicațiile pe care le-ar fi putut avea Catehismul luteran de la Sibiu din 1544.

Prof. *Vasile Oltean*

DOUĂ MII DE ANI DE CREȘTINISM

Teologii și chiar și credincioșii ar trebui, măcar din cînd în cînd, să-și oprească gîndurile, după aproape două mii de ani, asupra stării doctrinare, morale, sociale și practice a Creștinismului, singura religie întemeiată pe un altar însîngerat de jertfă. Două mii de ani este un timp enorm, cînd ne gîndim la alte religii care au apus cu zecile în zorii Buneivestiri a Domnului nostru Iisus Hristos. Nu se poate afirma că timpurile și locurile au avut o influență și asupra Creștinismului. De la început, se impune o departajare netă între supranaturalul creștin și naturalul creștin. Ele conlucrează în mod armonic, cînd sînt respectate înaltele principii ale Mîntuitorului.

Între principiul obiectiv soteriologic și între eforturile de însușire a mîntuirii lucrurile nu se prezintă așa cum le-a dăruit Domnul Iisus Hristos Bisericii și prin ea nouă. Credincioșii au încercat, în decursul celor două milenii, tot atîtea norme de mîntuire, cîți dintre ei au adormit întru Domnul. Imensa majoritate a credincioșilor și-au restrîns lucrarea mîntuirii lor la simplitatea vieții, dusă după învățătura Domnului.

Adeseori, Domnul a fost ispitit de cărturarii vremii Sale. Ei căutau să-l prindă în cuvînt, de aceea și Domnul a fost foarte prudent cu ei. De n-ar fi fost așa, poate că Domnul Iisus Hristos ne-ar fi dăruit nenumărate nestemate din tezaurul său de viață dătător. Și mai tîrziu, Sfîntul Apostol Pavel, și nu numai el, a fost ispitit în cuvînt și în faptă, de aceea unul din preceptele valabile în timpul acela și valabil și acum este: *„Pune, Doamne, strajă gurii mele"!* Asta nu înseamnă că un principiu de bază al noii religii a fost simplitatea doctrinară. Cuvintele Domnului erau adînci și, observînd că este vînat în cuvînt, a recurs la alte mijloace de propovăduire, iar cînd socotea că înțelesul este prea ascuns, atrăgea atenția ascultătorilor: „Cine are urechi de auzit să audă!"

Față de cărturari avea cuvinte grele: „Feriți-vă de cărturari, cărora le place să se plimbe în veșminte lungi și să li se plece lumea în piețe... Aceștia mai grea osîndă vor lua" (Marcu XII, 38—40). Domnul nostru Iisus Hristos știa că este urmărit de farisei, de saduchei și de irodiani. Mulțimile se țineau însă după El și zadarnic lua măsuri de retragere, ca să n-aibă altă pricină de ură dușmanii Săi, El se îndura și le vorbea. Cuvintele care cuprindeau Legea cea Nouă nu-i tulbura atît de mult cît faima minunilor pe care le făcea.

Și astăzi se aud aceleași obiecțiuni, fără să fie adîncite temeiurile lor șubrede. Unele „fracțiuni protestante" impută Creștinismului lipsa de minuni și profeții. Ne întrebăm însă dacă s-a constituit vre-o comisie a vreunei Biserici, care să ateste cu dovezi că timpul nostru este lipsit de minuni. Universul este atît de puțin cunoscut de oamenii de știință, încît o asemenea problemă nici n-are sens să se pună. Necunoscutul înconjoară încă pe omul de știință din toate părțile și nu acestor cărturari li se adresează cuvintele Mîntuitorului.

Nici asupra învechirii învățăturii Mîntuitorului n-au ce spune oamenii de știință și chiar și teologii. Unii dintre teologi vor să acomodeze teologia cu știința (cu de la sine putere). De tare mult s-a încercat a se transforma viața Domnului nostru Iisus Hristos într-un „mit" religios. Să recunoaștem că acest mit vehiculează în spiritualitatea europeană de aproape două mii de ani și principiile sale încă nu s-au închistat sau învechit. Ele sînt valabile, în întregimea lor, și astăzi, fără rezerve mitologizante sau neomitologizante.

Sîntem încă datori cu unele clarificări. Simplitatea (nu simplismul) credincioșilor noștri nu impune neapărat și cunoașterea teologiei savante. Cine știe mult i se va cere mult, cine știe puțin i se va cere puțin, pe măsura mîntuirii sale subiective. Sfintele Evanghelii, dacă ar fi cuprins toate cîte le-a propovăduit Domnul în scurta Sa viață „n-ar fi încăput cărțile pe pămîntul acesta" (Ioan, XXI, 25). Așa că toată cărturăria cade de la sine, lipsindu-ne atîtea izvoare originare.

Fiind unul dintre ostenitorii teologi, mi-am dat seama că și învățătura față de simplitate își are rostul ei de care Maica Biserică se îngrijește. Adică Biserica Ortodoxă s-a dezbărat de toate instituțiile feudale, care mai înfloresc sub alte chipuri în alte locuri. Libertatea este o realitate în Biserica Ortodoxă, fără putință de contestare. Ne străduim ca să ne apropiem de chipul lui Iisus, folosindu-i cu credincioșie toate cîte ni le-a dăruit din tezaurul Său dumnezeesc.

Petru Rezuș

Din cuvintele părintelui Arsenie Boca

Mulți dintre dreptmăritorii creștini, din părțile Făgărașului și ale Brașovului, din părțile Sibiului și ale Hațegului, au cunoscut pe părintele Arsenie Boca, de pe vremea cînd își desfășura activitatea în cadrul Mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus (1939—48) sau la Mănăstirea Prislop (1948—1959). Părintele Arsenie a fost căutat ca un „om cu dar de la Dumnezeu" de credincioși și în vremea cînd a lucrat, ca pictor de icoane, în cadrul atelierelor de pictură ale Patriarhiei din București, pînă în anul 1969, precum și la biserica parohială din satul Drăgănescu, de lîngă București, pe care a împodobit-o cu o minunată pictură, și unde iubitorii de învățătură și de osteneală au putut să-l găsească, în anumite zile, pînă în anul 1988. În Mănăstirea Brîncoveanu mai sînt și acum cîțiva călugări, care și-au început viața călugărească la îndemnul și cu îndrumarea părintelui Arsenie. Părintele Arsenie este prezent în amintirea și în conștiința multora dintre credincioșii pe care i-a îndrumat și care se gîndesc la el cu dragoste și cu respect. Pentru cei care l-au cunoscut și îl iubesc, ca și pentru cei ce au dorit să-l cunoască, dar n-au ajuns să-și împlinească dorința aceasta, prezentăm mai jos cîteva din gîndurile dînsului, rămase în conștiința celor pentru care au fost spuse, sau consemnate de părintele însuși, în scrierile care au rămas de la el, cîte au ajuns la mine. Începutul îl facem cu ultimul cuvînt ajuns la mine, din cele spuse de părintele Arsenie. El mi-a fost predat de un tînăr, care, ca student, și pe o vreme friguroasă, s-a prezentat la părintele, avînd capul descoperit. Părintele Arsenie i-a spus:

— „Să-ți fereși capul de frig și de prostie". E un cuvînt care merită să fie știut și urmat, el putînd fi de folos tuturor celor ce nu iau aminte la ei înșiși, tutror celor ce vreau să braveze și nu se gîndesc la urmările pe care le pot avea, spre răul lor, niște atitudini care nu sînt destul de bine gîndite și controlate. Să luăm deci aminte la cuvîntul de mai sus și să-l împlinim în cele două laturi ale lui.

— „Concepția de viață creștină", cîtă o avem, ne statornicește în gîndul și dorința de a ne ridica mai presus de fire, de a îndumnezeii firea, prin harul și îndurările și iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Tocmai de aceea folosim și resursele firești cîte le avem la îndemînă, aerul, aerul bun, hrana rațională, somnul și energia vitală, pe care nu vrem s-o risipim pe plăceri, ci vrem s-o canalizăm spre binele nostru material și spiritual. Așa dorea părintele Arsenie, care a formulat îndreptarul de viață, pe care l-a predat tinerilor și oricui care vrea să ia aminte la el.

— „În mintea strîmbă și lucrul drept se strîmbă", obișnuia să spună părintele Arsenie, care urmărea pentru oameni o minte dreaptă și lucruri drepte și îndreptate de mintea cea bună. Valoarea acestui cuvînt o intuiesc toți cei ce îl aud, și asta se întîmplă des, căci noi îl aducem înaintea vizitatorilor și închinătorilor noștri, mai ales atunci cînd au prilejul să vadă o pictură a părintelui Arsenie reprezentînd Adormirea Maicii Domnului, pictură în fața căreia se opresc cu admirație mulți dintre cei ce vizitează Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta. Mintea se strîmbă în urma patimilor și se îndreaptă pe măsura curățirii de patimi. Cînd mintea se îndreaptă, vede lucrurile drept, deci așa cum sînt ele.

— „Cea mai lungă cale este calea care duce de la urechi la inimă", adică de la informație la convingere. Oameni de informație religioasă sînt mai mulți decît cei ce au convingeri religioase. E necesară și informația, care adeseori se face prin auzire. Dar a rămîne la informație înseamnă doar a fi la începutul drumului „la urechi". Pînă la inimă mai e o cale lungă, „cea mai lungă cale".

„Un suflet trist este cu luminile stinse". Cuvîntul acesta al părintelui ne aduce aminte de un cuvînt asemănător, cu circulație mai ales în lumea din Apus: „Un sfînt trist este un trist sfînt". Părintele a fost totdeauna pentru optimism, pentru bucurie, credința noastră fiind „izvor de bucurie", creștinismul fiind „religia bucuriei". Domnul Hristos le-a spus ucenicilor Săi: „Acestea vi le spun ca bucuria Mea să fie întru voi și ca bucuria voastră să fie deplină" (Ioan 15, 11).

— „Bobul lui se preschimbă în tăciune, iar el se crede grîu nedreptățit". Așa caracteriza părintele Arsenie pe omul care se abate de la cele bune și care nu caută și nu primește îndreptarea, ci își explică el mai bine cele pentru sine condamnînd pe cei ce vreau să-l îndrepte. Începutul oricărei îndreptări este să-ți recunoști greșala. „Cînd greșala s-a făcut în tine *așezare* și *adevăr*", — cînd o ai ca deprindere și o mai și justifici, — atunci „nu mai e greșală, ci e păcat de moarte". Într-o astfel de situație, cel ce se crede a fi drept, fără să și fie de fapt, nu mai e bob de grîu, ci doar tăciune.

— „Mustrarea învinge, dar nu convinge". E și aceasta o cugetare a părintelui Arsenie, la care e bine să luăm aminte. Are și mustrarea rostul și puterea ei, dar ea, ca constrîngere, doar învinge, însă de convins nu convinge. De la învingere pînă la convingere e o cale lungă; poate tot atît de lungă cît cea de la informație la convingere, cît cea de la urechi la inimă.

— „Dragostea lui Dumnezeu de cel mai mare păcătos este mai mare decît dragostea celui mai mare sfînt față de Dumnezeu". Cu o astfel de afirmație, părintele Arsenie ne dă încredere în bunătatea lui Dumnezeu, în iubirea lui Dumnezeu față de noi, păcătoșii, căci se afirmă și în rugăciunile de dezlegare ale sfintei noastre Biserici, că mila lui Dumnezeu este tot atît de mare, tot atît de infinită, cum este de infinită și mărirea Lui, de vreme ce se spune: „Că precum este mărirea Ta, așa este și mila Ta". Cuvîntul spus de părintele Arsenie, în formularea de mai sus, ne aduce aminte și de ceea ce spune Psalmistul, prin cuvinte ca acestea: „Cît e de sus cerul de-asupra pămîntului atît de mare e bunătatea Lui (a lui Dumnezeu) spre cei ce se tem de Dînsul. Cît de departe e Răsăritul de Apus, atîta a depărtat El de noi fărădelegile noastre. Cum miluiește un tată pe copiii săi, așa miluiește Domnul pe cei ce se tem de Dînsul" (Ps. 102, 11—13).

Să ne împodobim mintea prin astfel de gînduri și să ne îndreptăm viața prin ele și fericiți vom fi.

Arhim. *Teofil Părăian*

Teologia unei expresii românești

Ca de la cer la pământ

Expresia definește o distanță enormă între două locuri, momente, caractere sau chiar poziții sociale. N-avem posibilitatea să stabilim cînd a apărut în limba română, cu atît mai mult cu cît documentele de limbă vorbită nu ni s-au consemnat decît foarte tîrziu. Oricum, expresia este destul de veche, dacă avem în vedere fondul de idei, pe care-l exprimă.

Mii de ani oamenii au crezut că cerul este întins peste pămînt ca o pînză de cort, de care sînt agățate candelabre menite să asigure iluminatul pămîntului: soarele, luna, stelele. Atît Vechiul, cît și Noul Testament sînt scrise în spiritul acestei concepții. În cer erau locurile lui Dumnezeu, ale îngerilor, ale drepților, pe pămînt ale oamenilor, iar sub pămînt ale diavolilor și păcătoșilor condamnați la chinurile iadului. Dumnezeu a creat cerul și pămîntul (Fac. I, 1), numai El fiind Dumnezeul cerului și al pămîntului (Deut. IV, 39). Cerul are temelii (II Sam. XXII, 8); din cer se pogoară foc și mistuie păcătoșii, cît și lucrarea lor de pe pămînt (2 Reg., I, 10); cei drepți sînt ridicați la cer (2 Reg., II, 1); cerurile sînt simbolul curățeniei, al purității (Iov. XV, 15), doar slava Domnului fiind mai presus de ceruri (Ps. VIII, 1). Din cer privește Dumnezeu asupra pămîntului și oamenilor (Ps. XIV, 2). Între cer și pămînt este distanță mare (Ps. CIII, 11). Chiar Lucifer a căzut din cer (Is. XIV, 12), ca și ploaia și zăpada (Is. IV, 10). Cerul are porți, dar poate fi și despicat prin voia lui Dumnezeu (Is. LXIV, 1; Mat. III, 16). La cer s-a înălțat Mîntuitorul după patruzeci de zile de la Înviere (Marc. XVI; Luc. XXIV, 51). Din ceruri se pogoară pîinea vieții, care dă viață lumii (Ioan, VI, 33). Uneori chiar și oamenii pot vedea cerul deschis (Fapt. X, 11), iar Sfîntul Pavel a fost „răpit pînă într-al treilea cer" (II Cor. XII, 2). Cerurile nu sînt veșnice. La ziua judecății de apoi cerurile vor trece cu vuiet mare (II Petr. III, 10), și va fi un cer nou și un pămînt nou (Apoc, XXI, 1). Toate aceste citate (în Sfînta Scriptură sînt și alte multe de acest gen) ne relevă tocmai ideea aceasta a cerului ca un fel de „tavan" sau „planșeu" al lumii acesteia văzute, materiale, deasupra căruia viețuiește lumea nevăzută, spirituală. Între pămînt și cer e posibilă legătura fie prin înălțări miraculoase, fie printr-o scară, asemănătoare celei a lui Iacob.

În sensul celor menționate din Sfînta Scriptură expresia românească își are rostul ei bine definit și justificarea ideatică. Ea este produsul gîndirii și expresiei unui popor profund religios, crescut în spiritul Sfintei Scripturi și al Sfintei Tradiții. Alături de această expresie avem numeroase legende și basme, care vorbesc despre cer și pămînt în același spirit al Sfintei Scripturi. Geocentrismul a fost la modă în concepția lumi vechi de-a lungul a multe mii de ani și de aceea nu trebuie să ne surprindă expresiile și citatele menționate.

Evoluția științei a dus la răsturnări structurale în concepția lumii despre existență, despre viață. Heliocentrismul a dus la perimarea geocentrismului și se părea că însăși baza religiei creștine se clatină. Ultimele descoperiri astronomice au dus la concluzia că de fapt nu Soarele este centrul universului, ci doar al unei galaxii. La rîndul lor galaxiile se rotesc într-un anumit ritm, pe anumite traiectorii. Ideea cerului „ca un cort" întins deasupra pămîntului s-a destrămat. Pămîntul a devenit o planetă oarecare, rotindu-se în jurul soarelui și al propriului său ax, ca oricare altă planetă. Între galaxii, planete și corpuri cerești sînt distanțe inimaginabile pentru o minte neobișnuită cu calculele astronautice. Unitatea de măsură a distanțelor este „anul-lumină"! Și cînd ne gîndim că într-o secundă lumina parcurge trei sute de mii de kilometri! Putem cuprinde în mintea noastră cîți kilometri sînt într-un an-lumină?! Aceste descoperiri ne-au alungat cerul!

În fața teologului modern și oricărui om de bine a fost necesară o revizuire a anumitor teze și concepții. Printre acestea a fost și aceea de *cer*. Explicațiile date textelor din Sfînta Scriptură privitoare la cer au fost simpliste, bazate pe concepția specifică vremii. Ele nu mai corespund azi. Nu este o modificare a dogmei, ci o aprofundare a ei, o cunoaștere mai realistă. În paralel cu descoperirile științifice, teologii au re-descoperit Sfînta Scriptură. Cerul, în acest caz, nu a mai rămas un postament, tavan sau firmament material, ci el a redevenit ceea ce a fost de fapt dintotdeauna: *lumea nevăzută*. Pămîntul cu toate cele de pe el, soarele, luna, stelele și toate corpurile cerești, planetare constituie lumea văzută, materială, materia. Dumnezeu, îngerii și sufletele celor decedați constituie „cerul", adică lumea nevăzută. Omul este un intermediar între cele două lumi, prin natura sa psihocorporală. Între cele două lumi nu mai este o distanță incomensurabilă. De fapt, nici nu știm precis unde se află lumea nevăzută. Știm despre Dumnezeu că se află pretutindeni, în ciuda legilor timpului și spațiului, în virtutea ubiquității Sale, dar ceilalți componenți ai lumii nevăzute, ai cerului? Sfînta Scriptură nu ne spune cu precizie și, de fapt, nici nu era necesar pentru mîntuirea noastră. Se pune însă, firesc, întrebarea: cît de mare este, oare, distanța aceasta de la cer la pămînt și invers? Să fie, oare, lumea nevăzută în afara spațiului galactic, în afara cosmosului? Nu, categoric nu! Atît lumea văzută cît și cea nevăzută sînt creații ale lui Dumnezeu. Ele nu se exclud reciproc, ci se completează. *Sînt două forme diferite de existență.* Cunoaștem lumea nevăzută din cele descoperite nouă din Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție. Ne întrebăm: oare, pînă la sfîrșitul lumii acesteia materialele vor rămîne numai la acest stadiu de cunoaștere? Știința nu va putea ajuta cu nimic căutările noastre în acest sens? Credem că da! Primii pași au fost făcuți. Observăm că la vremea cînd a fost scrisă Sfînta Scriptură cunoașterea omului se reducea la datele furnizate de simțurile sale: văzul, auzul, mirosul, pipăitul, gustul. Datele și terminologia cu care operau scriitorii biblici trebuiau să se refere la această cunoaștere senzorială, pentru ca texul să fie accesibil omului de atunci. Progresele științei au fost imense. Omul a învins multe dintre legile spațiului și timpului, iar senzorii săi au căpătat puteri nebănuite. Omul se „plimbă" azi de pe o planetă pe alta; omul aude azi, prin intermediul radiofoniei și telefoniei, zgomote și sunete care se produc la distanțe enorme; vede, prin intermediul televiziunii, cele ce se petrec în oricare alt punct al pămîntului. Este suficient ca să regleze niște butoane, niște antene și o lume de sunete și imagini năvălește în camera lui!

În contextul acestei explozii științifice, ne întrebăm cu îndreptățire: oare, cît timp va mai trece pînă cînd vom avea posibilitatea să intrăm în relație directă, în comunicare cu lumea nevăzută, cu cerul, prin intermediul unor aparate? Sau, poate, aparatul acela miraculos vom fi noi înșine, oamenii, prin stimularea unor bioenergii, unor potențe native, pe care încă nu ni le cunoaștem în prezent. Poate distanța dintre „pămînt" și „cer" înseamnă doar o „perdea", o „fereastră", prin care se trece între cele două lumi, între cele două forme de existență. Citeam zilele trecute rezultatele unor cercetări științifice (vezi „Transilvania", Sibiu, 1990, 3, p. 54—55) asupra celor care „fuseseră cu un picior în groapă", cum ar spune românul, și mă uimise imaginea „văzută" de muribunzi: lumina, care inunda cu dragoste, căldură și stare benefică. „Eu sînt lumina lumii" (Ioan, VIII, 12), spunea Mîntuitorul. Această Lumină luminează și întunericul morții „și întunericul n-a biruit-o" (Ioan, I, 5), micșorează distanțele între oameni și între lumi prin iubire. Oare, de ce n-am recunoaște că *iubirea* este lungimea de undă, pe care s-a bazat întotdeauna legătura dintre oameni, dintre Dumnezeu și oameni. Cu cît această iubire este mai intensă, mai profundă, cu atît distanțele în timp și spațiu sînt reduse pînă la dispariție, iar expresia „ca de la cer la pămînt" ar putea, într-un asemenea caz, să semnifice apropierea. Vom ajunge, oare, clipa, cînd oameni își vor spune, conform cu adevărul și realitatea, fără pic de ironie: „— Sîntem atît de apropiați unii de alții, întru dragostea lui Hristos ca de la cer la pămînt!"

Pr. *Al Stănciulescu-Bîrda*

Momente taborice la mănăstirea Sibielului

Sub aspect geografic, Taborul a rămas colina binecuvîntată, din Țara Sfîntă, pe culmea căreia a strălucit lumina dumnezeirii lui Iisus Hristos, dîndu-le celor de față clipa de fericire, pe care n-ar fi voit s-o mai piardă: *„Bine este nouă să fim aici!"*...

Istoric, Taborul a rămas colină spirituală, pe care ne putem întîlni cu singura condiție pe pămînt a oricărei fericiri: Iisus Hristos.

O asemenea clipă ni s-a dat s-o trăim marți, în 5 iunie, a treia zi de Rusalii, la tradiționala slujbă, de la: „Schitul Chilii", fosta Mînăstire a Sibielului, slujbă îmbogățită de data aceasta cu prezența: *P.S. Sale Serafim Făgărășanul,* tînărul arhiereu vicar al Sibiului, înconjurat de un frumos sobor de preoți și diaconi.

Chilia rămasă din sec. XVII, devenită un frumos paraclis, s-a arătat mult prea mică pentru mulțimea credincioșilor, veniți din jur și de mai departe — un autocar venit de la Mediaș cu 50 de credincioși — motiv pentru care s-au săvîrșit sfintele slujbe pe pajiștea din jur, în mijlocul unei mărețe catedrale a munților.

Succesiv s-au oficiat: Sf. Liturghie, parastas pentru călugării morți la mînăstire și sf. maslu, pentru revărsarea darului și milei lui Dumnezeu peste cei de față și pentru toți care s-au pomenit.

După Sf. Liturghie, pr. paroh *Zosim Oancea,* iconom stavrofor, a schițat un scurt istoric al Mînăstirii Sibielului, existentă cel puțin din a doua jumătate a sec. XVII, dovadă poziția de înaintată cultură la anul 1716, cînd *Ieromonahul Varlaam* copia, aici, un „Triodion", aflat azi în colecția de documente Bianu, de la București.

Despre Mănăstirea Sibielului relatează istoricul *Ștefan Meteș* că era la această mînăstire școală pentru preoți, pentru dascăli și pentru toți cei care voiau să învețe carte.

Scăpată de urgia dărîmării, dezlănțuită în Transilvania de generalul Adolf Bucow, trimisul Vienei în sprijinul uniației cu Roma, la 1760, Mînăstirea și-a continuat viața pînă în jurul anului 1800, cînd au fost împrăștiați călugării de către aceleași autorități politice străine, care socoteau mînăstirile ortodoxe: *„cuiburi de tîlhari"*.

Funcțiunea spirituală a Mînăstirii nu s-a sfîrșit o dată cu împrăștierea călugărilor. Ea a continuat în tot cursul sec. XIX și XX, pe o rază întinsă în jurul ei. Ca la un etern Tabor, ca la toate mănăstirile de pe fața Țării, se urcau din sat și din jur, să ceară aici darul și mila lui Dumnezeu, pentru toate suferințele personale, ca și ale neamului românesc de pretutindenea.

Chilia, devenită paraclis, s-a sfințit în anul 1940 și s-a îngrijit în continuare, pînă s-a ajuns la starea în care se găsește azi.

Pr. Zosim Oancea mulțumește *P.S. Sale Prea Sfințitului Serafim* pentru dragostea și osteneala, de a se sui la acest modest Tabor al Sibielului, și-și exprimă speranța, că ziua de azi să însemneze începutul perioadei de refacere a vechei Mînăstiri a Sibielului.

Vorbește apoi Păr. prof. Ilie Moldovan, plecînd tot de la Tabor: „Bine este nouă să fim aici!"... arătînd însemnătatea și binecuvîntarea rugăciunii, în viața personală a omului și a comunității creștine, în general.

P.S. Sa Serafim, într-o frumoasă și elocventă cuvîntare, a arătat funcțiunea călugărului în viața comunității creștine și a lumii, în general. A început cu o veche zicere, că lumea stă pe spatele a patru călugări, ca să sintetizeze apoi rolul călugărului în două aspecte esențiale:

1. Rugăciunea pentru sine și pentru toți, atît cei din veac, cît și cei care se prezintă în fața lui Dumnezeu, fără să aibă pe pămînt pe cineva, care să se roage pentru ei;
2. Viața, asceza, faptele lui, prin care se stabilește contrabalansul păcatelor celor mulți, menținînd astfel echilibrul în trupul universal al omului.

Face aprecieri asupra stadiului, în care se află Schitul și mulțumește, nominalizînd, celor care s-au ostenit.

Pr. *Zosim Oancea*

Un modest început de activitate catehetică

Între multiplele îndatoriri ale preoției noastre, în condițiile noi în care libertatea de manifestare a bisericii nu mai este îngrădită, se numără și aceea a catehizării copiilor, acțiune care în Sibiu a început cu cîteva luni în urmă, în mai multe școli.

Între cei care au întreprins ceva în această direcție se află și semnatarul acestor rînduri. În data de 7 martie 1990 am ținut prima oră de „cunoștințe religioase" cu elevii claselor I—IV de la Liceul Pedagogic și de la Școala nr. 2, într-una din sălile acestei școli, de pe strada Avram Iancu din Sibiu. Începerea fiind arhiplină, am hotărît, împreună cu părinții copiilor, să facem două grupe. În prima grupă am inclus elevii claselor I—II cu care am făcut ora de religie, miercurea de la 17—18,30, iar cu cea de-a doua, clasele III—IV, făceam joia, tot la aceeași oră, avînd în total 160 de elevi.

Primele ore le-am consacrat noțiunilor elementare de cunoștințe religioase, respectiv despre felul cum trebuie să ne închinăm, de ce trebuie să ne închinăm, despre rugăciune, despre comportamentul copiilor acasă, în școală, la biserică, în societate etc.... Le-am oferit apoi 160 de cărți de rugăciuni de unde am învățat aproape toate rugăciunile, Crezul și cele 10 porunci dumnezeiești. Începeam și terminam ora întotdeauna cu rugăciunile: Doamne, Doamne ceresc Tată și Toți cu inima curată.

Pentru mai multă receptivitate am folosit istorioare cu teme religioase sau laice. Și cum copiilor le place să asculte muzică dar și să cînte, am reușit să învățăm în aceste puține ore mai multe cîntece religioase de la Sf. Liturghie ca și de la Vecernie. Am învățat cîte ceva despre nașterea, viața și activitatea Sf. Ioan Botezătorul, a Maicii Domnului și a Mîntuitorului. Pentru fixarea acestor cunoștințe am folosit și mijloace tehnice audio-vizuale, proiectînd casete cu cuprins religios, în sala de sport, unde au putut participa și alți elevi din clasele mai mari.

În încheierea acestor cursuri am pregătit o scurtă serbare cu caracter catehetic, unde copiii răspundeau la întrebările puse din materia făcută în fața colegilor dar și a părinților lor, deci, un fel de examinare. Unii dintre ei au recitat și poezii religioase dedicate mamei, eroilor din timpul Revoluției etc. Alții au cîntat frumoase pricesne, au citit lecturi biblice și din înțelepciunea populară.

Pentru vacanță ne-am propus, pe lîngă participarea la Sfintele slujbe, și cîteva excursii la diferite monumente bisericești, mănăstiri etc.

Pe lîngă cuvintele calde de mulțumire și de felicitare adresate copiilor pentru tot ce și-au însușit în acest interval scurt de timp, fiecare elev a primit cîte o iconiță și o cruciuliță.

Sîntem conștienți că-n fața noastră se deschide o pagină nouă de istorie, se deschid căi noi de afirmare și de muncă pentru întreg clerul Bisericii Ortodoxe Române. De aceea consider că avem fiecare datoria sfîntă de a readuce pe Domnul Hristos în toate sectoarele vieții, în spitale, în azile, în școli. Să facem în așa fel încît să înlocuim „dispozițiile" de pînă mai ieri, cu adevărurile veșnice ale Sf .Evangheliii care au călăuzit viața neamului românesc timp de două milenii.

Împreună, cler și credincioși, va trebui să contribuim la renașterea spirituală, duhovnicească, a întregii țări. Și consider că primul pas trebuie făcut cu copiii.

Să ne ajute bunul Dumnezeu!

Diac. *A. Băcilă*

Arhive epistolare: TIMOTEI POPOVICI

În ultimii ani, documente și studii de muzicologie au pus în lumină un număr important de scrisori autograf semnate de compozitorul, dirijorul și profesorul Timotei Popovici (1870—1950).

Așa de pildă, numeroase epistole ale muzicianului sibian au fost adresate, urmare a unor legături prietenești și profesionale compozitorilor, muzicologilor și folcloriștilor: D. G. Kiriac, Mihail Gr. Poslușnicu, George Breazul, Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, Ștefan Mărcuș și în cîte alte direcții pe care nu le cunoaștem, încă. Din surse colegiale mai știm, de exemplu, că profesorul Dumitru Jompan din localitatea Marga, județul Caraș-Severin se află în posesia unui impresionant număr de asemenea documente, semnate de Timotei Popovici, care urmează să fie încredințate unei edituri din țară.

Recent, etnomuzicologul Marin Marian deschide în *Revista de Etnografie și Folclor,* București, Tomul, 34, nr. 5, 1989, seria unor articole, componente ale unui studiu mai amplu, avînd ca titlu: *„Marginalii la istoria folcloristicii românești. Opt decenii de știință și umanitate oglindite în arhiva epistolară „Ioan R. Nicola"*, p. 459—466. Și după cum vom observa, îl vom întîlni aici pe Timotei Popovici într-un dialog de înaltă ținută științifică cu folcloristul din Cluj-Napoca, Ioan R. Nicola (1913—1981) publicîndu-i-se deocamdată 5 scrisori concepute și expediate în perioada: ianuarie 1925 — mai 1944.

Deși, „n-a publicat niciodată folclor la modul academic, strict științifici" — apreciază Marin Marian, muzicianul Timotei Popovici dispunea de largi cunoștințe în acest domeniu, de puncte de vedere imbatabile. Era un om deosebit de meticulos, concret și neiertător față de superficialitatea întîlnită în unele culegeri de folclor, în editarea unor volume din acest fermecător domeniu al culturii noastre populare. Sublinierile critice făcute în scrisoarea din 20 iunie 1938, pe marginea volumului de *Folklor basarabean, adunat din județele Soroca, Bălți, Orhei de Tatiana Gălușcă, profesoară de l. română* [...], Bălți, 1938, sînt demne de cunoscut mai ales pentru faptul că și azi, pe aiurea, ne mai întîlnim cu asemenea mostre.

Din corespondența publicată în studiul lui Marin Marian se poate identifica în personalitatea lui Timotei Popovici un om cu o largă observație științifică, susținător al unor puncte de vedere moderne în ceea ce privește culegerea (înregistrarea) folclorului muzical. Așa de exemplu, apreciindu-i hotărîrea de culegere a nestematelor populare, Timotei Popovici avea să-i transmită colaboratorului său, folcloristul I. R. Nicola, la 21 iunie 1938, aceste recomandări metodologice: „[...] să fii atent. Bine ar fi dacă ai avea un fonograf. Mai grele de cules sînt cîntecele cu formă de doină, cele cu text dar cu ritmul liber. La acestea se fac cele mai multe greșeli. Mai ușoare sînt colindele și cîntecele de joc. La acestea cînd le cîntă din instrumente, mai ales din fluier și clarinet, încă sînt foarte multe podoabe, dar astea se pot totuși prinde mai ușor, și se pot chiar și ignora în bună parte.

Se face în special abuz neiertat de triolete, care în cîntecul veritabil românesc nu există, numai doar în cele împrumutate de la alții, dar mai ales le scriu culegătorii din pricina că nu pricep cîntecul românesc, nu-l pătrund în tainele lui intime".

În finalul acestor însemnări, sîntem siguri că paginile ce vor urma, datorate lui Marin Marian, vor proiecta noi lumini asupra mersului folcloristicii românești la al cărei prestigiu și-au adus aportul, cu demnitate și conștiință patriotică, atît Timotei Popovici cît și Ioan R. Nicola.

Brașov, 25 februarie, 1990

Constantin Cătina

Un valoros disc cu muzică patriotică:

„Sfînta zi de libertate"

Un dar de o rară frumusețe și de-o mare valoare patriotică și artistică ne-a fost oferit după REVOLUȚIA din 22 Decembrie 1989: discul cu titlul simbolic: „SFÎNTA ZI DE LIBERTATE", înregistrat direct din concertele publice, de către specialiștii Radioteleviziunii Române Libere. Cuprinde piese care au fost difuzate la Radio în zilele de 24—28 decembrie 1989.

Sînt înregistrate în total 12 coruri dintre cele mai valoroase de acest gen. Discul este o EPOPEE NAȚIONALĂ a unei perioade de 200 ani de luptă pentru libertatea poporului nostru de sub jugul otoman, austro-ungar și comunist.

Cel mai reprezentativ imn, care are o vîrstă de 150 de ani este „Deșteaptă-te române", devenit în urma Revoluției imnul de Stat al României. Autorul muzicii este ANTON PANN; Acesta a compus-o pentru cîntecul religios „Din sînul maicii mele". Melodia este influențată din opera lui G. Rossini — „TANCRED", care se juca la București în anul 1838. Versurile cîntecului „Deșteaptă-te române" sînt semnate de Andrei Mureșanu. Acest imn se identifică cu însăși istoria neamului românesc și dorința lui de libertate și are o circulație extrem de mare în numeroase țări balcanice (Cehoslovacia, Rusia, Ungaria, Canada și S.U.A.) — grație emigranților români.

Din lucrările compozitorului Ionel Brătianu figurează pe disc: „Imnul eroilor" și „Pui de lei".

Compozitorul ploieștean Ioan Danielescu are pe discul de față corul de o mare expresivitate artistică „Voința neamului", compus în anul 1918. Între anii 1920—1940 se cînta la postul de radio București.

Compozitorul Flechtenmacher figurează pe disc cu corurile: „Sfînta zi de libertate", „Cîntecul unirii" și celebra „Hora UNIRII". Ultima bucată de pe disc nu este amintit numele compozitorului. Totuși cei mai mulți cercetători, în frunte cu Gh. Breazul, Viorel Cosma, Gh. Ciobanu o atribuie lui Flechtenmacher.

Din creația lui Ciprian Porumbescu figurează pe disc piesele: „Tricolorul" și „Românul".

Gavriil Muzicescu ne oferă corul care a avut o mare înrîurire asupra bravilor ostași din Războiul de Independență de la 1877: „Trompetele răsună".

Tumultosul compozitor bănățean, Ion Vidu care a suferit anii închisorii pentru dorința sa fierbinte de unire a tuturor românilor de la 1918, se află înregistrat pe disc cu celebrul cor de mare valoare și profundă înduioșare a sentimentelor patriotice:

„Răsunetul Ardealului", avînd ca solistă pe soprana de renume european Emilia Petrescu, prof. universitară la conservatorul din Ancara.

Toate cele 12 coruri sînt interpretate cu mult suflet, de corurile Radioteleviziunii Române Libere, „Doina" al Armatei, corul Academic al Tineretului, și corul conservatorului din București.

Discul „Sfînta zi de libertate" este unul dintre cele mai valoroase realizări artistice, care generează o mare înălțare patriotică, și se adresează prin graiul universal al muzicii inimilor însetate de adevăr și frumos, tuturor care iubesc istoria patriei noastre și libertatea.

Ploiești, iunie 1990

Muzicolog *Florian V. Ion*

Erol ai revoluției

GÎNDILĂ DAN GHEORGHE

Cei care au participat în mod direct la desfășurarea Revoluției în orașul Sibiu au putut vedea, în primele rînduri ale demonstranților, un tînăr bine legat, cu o înfățișare plăcută și alură de sportiv.

Era Gîndilă Dan Gheorghe, în vîrstă de 21 de ani, muncitor lăcătuș la „Drapelul Roșu", întreprindere la care lucrează și mama lui, tot ca muncitoare.

Prin gesturile largi pe care le făcea cu mîinile, prin toată comportarea lui se vedea că este un conducător al grupului de tineri de care era înconjurat.

În ziua de 22 decembrie 1989, pe la orele amiezii, grupurile de demonstranți se aflau în fața sediului miliției și securității din Sibiu.

În fața clădirii securității, la circa doi metri de intrarea principală, era postată o tanchetă. Dînd dovadă de un curaj deosebit și cu mișcări de adevărat sportiv, acest tînăr s-a urcat pe tanchetă și a început să strige bine cunoscutele îndemnuri revoluționare: „Fără violență" și „Armata e cu noi".

Armata făcuse deja dovadă că este cu poporul, deoarece chiar ea favorizase pătrunderea demonstranților spre clădirea miliției și securității.

La aceste îndemnuri pașnice, din clădirea Securității s-a răspuns însă cu focuri de armă automată.

Un glonte i-a pătruns în șold, explodînd în interior, rupîndu-i mușchi, oase și țesuturi vitale.

Transportat la spital, cu toate îngrijirile medicale, a decedat după 10 zile, lăsînd în urma lui o mamă îndoliată, un tată suferind și o iubită înlăcrimată...

Și ce gînduri frumoase avea...

Urma să se căsătorească. Dar i-a fost dat să se cunune cu glia strămoșească.

Tineri, cînd treceți pe Aleea Eroilor din Cimitirul Comunal, la crucea lui de lemn (deocamdată) așezați o lumînare.

Prof. *D. Costea*

COMITETUL PENTRU CINSTIREA EROILOR

Credința strămoșească

Credință strămoșească nu ai egal în lume
Tu ești o floare rară cu zeci și zeci de nume:
În nopțile de vară ești cerul plin de stele
Izvoare cristaline prin cringuri și vîlcele

Te văd pe vîrf de munte Troiță solitară
Prin neguri și zăpezi o strajă pentru Țară!
În denii și prohoade, în cîntec de colindă
În dangăt de aramă și glas de toacă blîndă

În mîna ta de mamă porți smirnă și tămîie
Ne aperi zi și noapte de boale și urgie
În cruce busuioc și tei pe la fereastră
O, cît de minunată e credința noastră!

În post și rugăciune, agheazmă și prescură
Prin nopți de priveghere cu slove din Scriptură
Cu lacrimi la Altare. O, Doamne-a cîta oară
Spre Tine Preacurată și pururea Fecioară!

La drum spre schituri vechi, spre sihăstrii în munți
Pornesc în valuri, valuri tineri și cărunți
E crezul unui Neam ce s-a născut creștin
Și care s-a legat de-al Cerului destin!

Tu ești o veche oază, pronaus, scară sfîntă
Pe care trubadurii prin muza lor o cîntă
Aici e prima școală prin dascăli de la Stranã
Aici cultura noastră, aici de suflet hrană...

Spre tine avem gîndul și inima și dorul
La sînul tău de mamă privește tot poporul
Cădem în fața ta, în brațe dulci ne poartă
În mîna ta ne punem întreaga noastră soartă!

Credință strămoșească — doar știe azi ori cine
Că tot ce-am fost și sîntem sînt daruri de la tine
Mereu te vom urma în sacru jurămînt
Din leagănul prunciei și pînă la mormînt!

Iunie 1990

Preot *T. Bodnar*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

● Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 10 iunie 1990, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, a pus piatra de temelie la biserica ce urmează a se construi în cartierul Valea Cetăţii din Braşov, unde în momentul de faţă sfintele slujbe se săvîrşesc sub cerul liber, răspunsurile fiind date de obştea credincioşilor.

După slujba punerii pietrei de temelie s-a oficiat Sf. Liturghie, în cadrul căreia la priceasnă P. C. Pr. prof. M. Păcurariu a rostit predica zilei. A vorbit de asemenea P. C. pr. paroh Cornel Gârbacea, iar P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură.

A fost de faţă şi dl. ministru al cultelor, prof. Dr. Nicolae Stoicescu.

În după masa aceleiaşi zile, P. S. Sa a săvîrşit slujba vecerniei la parohia Braşov-Noua, parohie înfiinţată şi păstorită cu frumoase roade vreme îndelungată de P. C. pr. I. Popiţa, acum retras la pensie, avînd ca paroh pe C. pr. S. Cibian.

● Duminică, 17 iunie 1990, în cadrul Sf. Liturghii săvîrşită în catedrala mitropolitană din Sibiu, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei a rostit un cald şi ziditor cuvînt de învăţătură.

Plecînd de la textul evanghelic, cu chemarea la apostolie, şi motivînd că ne aflăm în postul Sf. Apostoli Petru şi Pavel, Î. P. S. Sa a zăbovit cu deosebire asupra uriaşei personalităţi a Sf. Apostol Pavel, marele teoretician al învăţăturii Mîntuitorului Iisus Hristos, insistînd cu deosebire asupra textului: „Fără cuvînt de apărare eşti tu, omule, care judeci pe altul căci în ceea ce judeci pe altul însuţi te osîndeşti de vreme ce tu, cel ce judeci săvîrşeşti aceleaşi lucruri“ (Rom. 2, 1), text căruia i-a făcut o amplă exegeză, pe care a aplicat-o la viaţa noastră de zi cu zi.

Să ne judecăm pe noi înşine înainte de a judeca pe alţii, a spus între altele Î. P. S. Sa, şi atunci vom fi mai blînzi, mai toleranţi, mai deschişi unii faţă de alţii, mai în armonie unii cu alţii.

Al 138-lea an de apariţie neîntreruptă

La Centrul mitropolitan din Sibiu a apărut în aceste zile *„Îndrumătorul bisericesc pe anul 1990“*, al 138-lea ani de apariţie neîntreruptă a acestui „Calendar“ înfiinţat de marele mitropolit Andrei Şaguna, spre a fi „o publicaţie... la îndemîna credincioşilor din toate straturile sociale, pe care a urmărit să-i ţină aproape de Biserică, să le dea informaţii cu privire la aceasta şi, în acelaşi timp, să le ţină trează conştiinţa ortodoxă şi cea românească“ — cum potrivit arată Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului în „Cuvîntul înainte“ (p. 5).

Cei ce vor zăbovi asupra lui îşi vor da seama că, prin bogatul şi foarte variatul său conţinut religios-moral, patriotic-cetăţenesc, literar etc., Îndrumătorul bisericesc pe anul 1990 răspunde şi el destul de potrivit scopurilor mai sus arătate. Aceasta, cu atît mai mult cu cît, datorită noilor condiţii create în Ţara noastră de Revoluţia Română din decembrie 1989, prin conţinutul său şi această publicaţie a păşit cu acest an într-o nouă eră, nădăjduim a libertăţii adevărate, a omeniei, a minţii luminate, a credinţei în Dumnezeu, a muncii cinstite şi dragostei între oameni, valori care să nu mai fie sugrumate niciodată pe meleagurile noastre.

Evenimentele istorice din 16—22 decembrie 1989, cu urmările lor ziditoare, sînt oglindite în rubrica *„Patria, vatra noastră străbună“*, prin articole ca: Sărbătoarea învierii neamului; „Saltă dar şi dănţuieşte scumpă Românie“; Cuvînt de suflet şi credinţă creştină; O revoluţie spirituală ş.a.

După o *„Cronică bisericească“* privitoare la unele evenimente mai deosebite din viaţa Arhiepiscopiei Sibiului, Îndrumătorul bisericesc pe care îl semnalăm cuprinde rubrica: *„Aniversări — Comemorări“*, în care sînt evocate, cald şi ziditor pentru noi cei de astăzi, chipuri luminoase, ca acela al neîntrecutului nostru istoric Nicolae Iorga, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la trecerea sa pe tărîmul veşniciei, al bardului de la Mircești, Vasile Alecsandri, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la chemarea sa la Domnul ş.a.

Marea problemă a zilelor noastre, poluarea fizică şi morală, este abordată într-un material de la rubrica: *„Întru apărarea vieţii pe Pămînt“*.

Mult căutate sînt de preoţii noştri mai ales articolele de la rubrica: *„Experienţe pastorale“*, care în acest an cuprinde titluri ca acestea: Jaloane ale slujirii preoţeşti; Gînduri pentru angajarea credincioşilor în viaţa religios-morală a Bisericii; De vorbă cu preoţii tineri; Importanţa Sf. Maslu în pastoraţie ş.a.

„Din învăţăturile Bisericii noastre“ este, desigur, capitolul cel mai bogat al Îndrumătorului arătat, în care şi în acest an întîlnim o seamă de binevenite materiale, ca: Profeţii V. Testament, făclieri ai voii lui Dumnezeu şi ai dragostei Sale faţă de om; Cu privire la existenţa şi lucrarea celui rău; Tîlcuiri la unele texte evanghelice; „Feriţi-vă de prooroci mincinoşi“ (Matei 7, 15); Înţelesuri ale Sf. Taine a Botezului ş.a.

„Chipuri luminoase de slujitori ai Bisericii româneşti din Transilvania“, *„Prin penel în slujba Bisericii“*, *„Din Sf. Părinţi“* şi *„Tabel statistic-şematism“*, sînt următoarele rubrici ale Îndrumătorului bisericesc pe anul 1990, care, pe lîngă materiale ca cele specificate mai sus, cuprinde un bogat mănunchi de versuri religioase şi patriotice, cugetări ale unor oameni de seamă, istorioare morale, întîmplări diverse etc.

Autorii articolelor sînt ierarhi, profesori de Teologie, consilieri, preoţi de parohie, alţi iubitori de condei.

Prin toate ale sale, cartea semnalată* îndeamnă, aşadar, la lecturare, răsplătind pe cititor cu un plus de lumină şi un spor de îndemn spre ceea ce ne este atît de necesar astăzi: pace lăuntrică şi între noi, muncă ziditoare, dragoste faţă de pămîntul străbun şi de tot ceea ce este frumos şi ziditor în lume.

* Cartea poate fi găsită la fiecare parohie din Arhiepiscopia Sibiului şi la Librăria eparhială Sibiu, str. 1 Mai nr. 35, unde poate fi comandată şi ramburs.

APEL

Parohia ortodoxă română „Sfîntul Ioan Botezătorul“ din Noua-Braşov a fost înfiinţată în 1944 — timp de război şi începutul epocii de dureroasă aducere aminte pentru noi şi ţară.

De atunci — strîmtoraţi într-o capelă, timp de 45 de ani — ne străduim în zadar să ne construim sfînt lăcaş de slujire lui Dumnezeu şi întărire în lupta cu greul vieţii. Am fost respinşi mereu cu duritate.

Astăzi, cînd, cu preţ scump de sînge nevinovat, sîntem liberi, am pornit cu zel să ridicăm sfînt altar întru pomenirea noilor martiri ai libertăţii: Braşov 15.XI.1987 (stegarii Revoluţiei) — Timişoara, Bucureşti şi toată Ţara (22.XII.1989). Conştiinţa şi testamentul jertfei lor ne obligă pe toţi creştinii profund iubitori de patrie. Rugăm călduros pe cei ce pot să ne stea în ajutor şi veţi fi peste veacuri în rugăciunile viitorului sfînt lăcaş. Obolul Dv. poate fi trimis poştal pe adresa: Parohia Noua-Braşov, str. Brazilor 40, cod 2200, cont CEC Suc. Braşov 45.11.08.9.

Paroh, pr. Simion Cibian.
Prot. Ioan Popiţa, cons. onorific.

*

Acelaş cald apel îl face şi parohia *Braşov-Valea Cetăţii*, pr. Cornel Gârbacea, parohie care nu are lăcaş de închinare şi unde au început lucrările de ridicare a unei sf. biserici.

Cei ce doresc să contribuie pot trimite obolul lor în cont nr. 45.11.08.77; CEC-Braşov, parohia Valea Cetăţii Braşov.

● — ● — ● — ● — — ● —

Cu privire la postul religios

Zicem *post religios*, pentru că postul este şi de altă natură: *medical*, cînd pacientului i se prescrie regim alimentar, *profesional*, cînd unui muncitor e oprită cu desăvîrşire consumarea băuturilor alcoolice ca de exemplu unui şofer în timpul muncii. Aceste restricţii sînt obligatorii şi nu benevole.

Postul religios este înfrînarea totală (ajunarea) sau parţială (mîncarea de post şi apă) de la mîncările de frupt şi de la băuturile alcoolice pe un timp determinant, în vederea iertării păcatelor şi a patimilor.

Este necesar postul religios pentru un creştin? Pentru un creştin care voieşte mîntuirea sufletului său, postul religios nu numai că este necesar, dar chiar obligatoriu, fiindcă mîntuirea sufletului nu se poate concepe fără post, afară de cei bolnavi şi cazuri motivate (Matei 9, 14—15; Matei 12, 3—4).

Mîntuitorul Hristos a postit total patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi. El nu a avut nevoie de post, pentru că a fost fără de păcat. Totuşi a postit ca să ne dea nouă exemplu să postim. El zice: „Acest neam de demoni nu iese decît numai cu rugăciune şi cu post“ (Matei 17, 21). Sînt patimi atît de înrădăcinate în sufletul şi trupul omului care pentru a fi scoase, reclamă, necesitatea postului (ajunare). De exemplu *beţia* nu se poate vindeca decît numai prin neconsumarea totală de băuturi alcoolice şi prin post şi rugăciune din partea familiei.

Despre rostul postului religios, Sf. Ioan Gură de Aur spune: „Postiţi? Arătaţi-mi-o prin fapte. Cum? De vedeţi un sărac, aveţi milă de el, un duşman, împăcaţi-vă cu el, un prieten înconjurat de un nume bun, nu-l invidiaţi... Nu numai gura şi stomacul vostru să postească ci şi ochiul, şi urechile, şi picioarele şi mîinile voastre şi toate mădularele trupului vostru. Mîinile voastre să postească, rămînînd curate de hrăpire şi lăcomie, Picioarele nealergînd la privelişti urîte şi în calea păcătoşilor. Ochii, neprivind cu ispitire frumuseţile străine... Gura trebuie să postească de sudalme şi de alte vorbiri ruşinoase“ (Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, Bucureşti 1952, p. 341—342).

După Sf. Ioan Gură de Aur, postul ca să fie valid, trebuie asociat de alte fapte bune şi ferit de fapte rele.

În Evanghelia duminicii lăsatului de brînză (Matei VI, 14—21) unde este vorba despre post, este vorba şi despre iertarea greşelilor aproapelui nostru şi despre milostenie. Deci, cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur au temei biblic.

Noi în zadar postim dacă nu iertăm din inimă pe aproapele nostru. Noi în zadar postim dacă nu facem milostenie săracilor, fie de natură trupească, fie de natură sufletească (Vezi Cartea de rugăciuni).

Postul religios are prieteni, dar are şi duşmani. Unii îl condamnă pînă la desfiinţare. Aceştia sînt creştini numai cu numele. „Nu ce intră în gură spurcă pe om“ (Matei 15, 11) este lozinca lor. Dacă „nu ce intră în gură spurcă pe om“, de ce strămoşii neamului omenesc Adam şi Eva mîncînd din pomul oprit s-au spurcat şi au fost scoşi din rai? Ce s-ar întîmpla dacă bolnavii şi muncitori amintiţi la începutul acestui articol ar ţine seama de lozinca „nu ce intră în gură spurcă pe om“? Ce se poate întîmpla şi creştinilor care cred în lozinca „nu ce intră în gură spurcă pe om“ oare nu ca şi strămoşilor din rai?.

Dacă postul medical este obligatoriu pentru anumiţi pacienţi, dacă postul profesional este obligatoriu pentru anumiţi muncitori, postul religios este obligatoriu pentru creştinii păcătoşi.

Mîntuitorul Hristos a fost fără de păcat, totuşi a postit dînd pildă să postim şi noi.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

ÎNDREPTARE: La Telegraful Român nr. 19—20/1990 — art. Sf. Paşti în detenţie, pag. 2; col. 3, rîndul 52, în loc de monumentului se va citi *momentului;*

col. 3, rîndul 57, în loc de seara se va citi *scena;*

col. 3, rîndul 64, în loc de gard se va citi *grad.*

„Au muncit mîinile acestea“

F. Ap. 20, 34)

Apostolul care s-a citit la Sf. Liturghie din ultima Duminică din luna mai ne-a adus în atenţie una dintre cele mai mişcătoare scene din viaţa marelui Apostol Pavel.

Se afla în a treia sa călătorie misionară şi, după ce petrecuse iarna anului 57/58 în Corint, Sf. Apostol Pavel se îndrepta spre Ierusalim. In portul Milet de pe ţărmul Asiei Mici face un scurt popas, chemînd la sine pe slujitorii bisericeşti din părţile Efesului. Presimţind că sfîrşitul zilelor sale pămînteşti se apropie, marele, neobositul şi plinul de rîvnă pentru cele ale lui Dumnezeu Apostol evocă în faţa acestora lucrarea sa de evanghelizare din Asia, făcută „cu toată smerenia şi cu multe lacrimi şi ispite“ (F. Ap. 20, 19), stăruind în a-i îndemna ca şi ei, slujitorii bisericeşti chemaţi de el la Milet, unii hirotoniţi poate chiar de el, să-i urmeze pilda, „ostenindu-se“ şi ei spre binele turmei duhovniceşti lor încredinţate. Între alte multe şi extrem de ziditoare gînduri, cu acest prilej le spune şi următoarele cuvinte: *„Voi singuri ştiţi că pentru trebuinţele mele şi ale celor ce sînt împreună cu mine au muncit mîinile acestea“* (F. Ap. 20—34).

Textul Apostolului din Duminica amintită ne readuce în atenţie, aşadar, nu numai extraordinarul foc evanghelic al Apostolului Pavel, care se cuvine să ne încendieze şi pe noi din cînd în cînd, preoţi şi credincioşi deopotrivă, mai ales în aceste clipe de profundă redresare religios-morală la care sîntem chemaţi cu toţii, ci şi faptul că Sf. Pavel era în acelaşi timp şi un neobosit *„muncitor manual“*, cum bine l-a numit un venerabil dascăl de Teologie ortodoxă românească (pr. prof. Gr. Marcu). Era bunul obicei la poporul evreu din vechime ca orice tînăr, indiferent pentru ce carieră se pregătea, să cunoască şi o meserie manuală, potrivit principiului că *„cine nu învaţă pe fiul său o meserie manuală îl învaţă să fure“*, iar tînărul Saul învăţase pe aceea de a face corturi, articol care în acel timp era mult căutat. Or, pentru a nu leza cumva lucrarea sa de propovăduitor al Mîntuitorului Iisus Hristos cel înviat, pentru a nu prejudicia cu nimic lucrarea sa de evanghelizare, Sf. Pavel îşi împlinea nevoile sale materiale, şi nu numai ale sale ci şi ale întregului său echipaj misionar, practicînd din plin meseria pe care o învăţase în tinereţe. S-a spus, în acest sens, de către unii specialişti, că între orele 5 şi 11 dimineaţa Sf. Pavel lucra în atelier, iar între orele 11 şi 5 d.m., uneori pînă noaptea tîrziu, propovăduia Evanghelia.

În felul acesta, cu adevărat putea spune preoţilor şi diaconilor din părţile Efesului de acum aprox. 1 950 de ani şi, desigur, nouă tuturor: *„Voi singuri ştiţi că pentru trebuinţele mele şi ale celor ce sînt cu mine au lucrat mîinile acestea“* pe care nu ni le putem imagina decît bătucite, arse de soare şi uscate de vînt.

De altfel, Sf. Apostol Pavel arată acest lucru şi cu alte prilejuri. „Vă aduceţi aminte, fraţilor — scrie el Tesalonicenilor — de ostenelile şi nevoinţele noastre, că *lucrînd ziua şi noaptea ca să nu îngreunăm pe vreunul dintre voi*, v-am propovăduit Evanghelia lui Dumnezeu“ (II Tes. 2, 9), sau: *„Ostenim, lucrînd cu mîinile noastre“* — cum scrie Corintenilor (I Cor. 4, 12). Astfel de realităţi îl făceau de bună seamă pe Sf. Ioan Gură de Aur să ne lase şi el gînduri ca acestea: „Să nu ne ruşinăm de cismar, de vopsitor sau de alţi meseriaşi, pentru că şi noi (creştinii) sîntem ucenici ai pescarilor, ai vameşilor, ai făcătorilor de corturi, ai Aceluia care a crescut în casa unui tesîar“. De aceea, „cînd vezi un lemnar, un fierar sau hornar să nu-i dispreţuieşti din această cauză, ci pentru aceasta cu atît mai mult să-i preţuieşti“.

*

Prilejuite de Apostolul amintit, am socotit necesar să încrestăm rînduri ca cele de mai sus avînd în vedere una din barbariile pe care le-am trăit în ultimele decenii şi pe linia celor de mai sus. Adică, în diverse moduri „orînduirea cea mai dreaptă“ cum îi plăcea să se numească şi „stat al oamenilor muncii“, cultiva de fapt disprețul faţă de muncă şi, în primul rînd, faţă de munca manuală.

Se vedea acest lucru din sfidarea în atîtea chipuri a celor ce munceau efectiv, prin neplata muncii lor, prin nepromovarea lor dacă nu stăteau bine „cu organele“, prin lipsirea lor de hrana cea de toate zilele, prin aducerea lor de atîtea ori şi Duminica la lucru etc.

Se mai vedea acest lucru şi din faptul că meseriaşii se răriseră foarte mult, ca să nu mai spunem că în urmă cu aprox. 20—25 ani la o piesă de teatru transmisă la televizor ne-a fost dat să auzim pusă în gura unui tată care-şi mustra fiul, mai puţin înclinat spre ale cărţii, această replică: „Dacă nu înveţi, te trimit la strung“. Cu alte cuvinte, munca la strung era o pedeapsă nu o muncă nobilă şi onorantă ca oricare alta.

Disprețuită mai ales era munca fizică din cîmp, munca de la ţară, ca de altfel şi ţăranul însuşi. Nu o dată ni s-a întîmplat, cu ani în urmă, ca unii credincioşi de-ai noştri de la ţară, care ne cercetau pe la birou cu unele păsuri pe care le aveau, să le fie frică şi ruşine parcă să spună că sînt ţărani.

Îngrozitor lucru, nu numai pentru că, aşa cum am spus, orice muncă trebuie respectată, dacă este prestată cinstit, dar mai ales că munca de la ţară este într-un fel sfîntă şi sfinţitoare. „Sfîntă muncă de la ţară, izvor sacru de rodire / Ce legi omul cu pămîntul într-o dulce înfrăţire“ — spune atît de potrivit Vasile Alecsandri în „Plugurile“, aceasta pentru că munca în mijlocul naturii creează raporturi de reciprocitate între om şi firea înconjurătoare, că ea apropie mai mult de Dumnezeu, domesticind mai mult pe oameni, căci „tot ce-i înconjoară deal, luncă, şes, izvor / E pacinic ca blîndeţea din sufletele lor“, tot după spusa lui Alecsandri (Păstorii şi plugarii).

*

Încheind aceste cîteva gînduri vom reţine, aşadar, că „nimic nu este mai bun pentru om decît să mănînce şi să-şi desfăteze sufletul cu mulţumire din munca sa“ (Ecleziast 2, 24), că, adică, munca este o necesitate vitală pentru fiecare om, că orice muncă este onorantă dacă este prestată cinstit, încredinţîndu-ne de aceasta şi înţelepciunea populară prin cuvintele: „Munca, cînd ţi-o cauţi bine / E şi Dumnezeu cu tine“ — şi invers: „Cine-n lene se tîrăşte / Dumnezeu îl părăseşte“.

Şi în aceste zile, ca totdeauna de altfel, ţara are mare nevoie de munca noastră a tuturor, de munca noastră conştientă şi responsabilă, de munca minţii, dar şi de munca braţelor noastre, indiferent unde este prestată, inclusiv pe ogoare care, în nici un caz, nu trebuie să ne ruşineze, dimpotrivă, să fim încredinţaţi că ea ne dă un plus de demnitate. Vom spune deci tot cu Sf. Apostol Pavel: „Nevoiţi-vă a trăi în linişte, să vă faceţi datoria şi să lucraţi cu mîinile voastre“ (I Tes. 4, 11).

Arhid. *Gh. Papuc*

Din începuturile muzicii bisericeşti moderne în Transilvania: Dimitrie Cunţan

Pentru viaţa muzicală a Transilvaniei, secolul al XIX-lea a constituit începutul apropierii de această artă a unei largi mase de oameni, înfiinţarea unor asociaţii muzicale şi a unor şcoli unde se învăţa cîntatul la instrumente şi se înfăptuia o educaţie muzicală teoretică.

O rămînere în urmă, însă, se observă în ceea ce priveşte dezvoltarea instituţionalizată a muzicii bisericeşti. Despre studiul cîntărilor bisericeşti în cadrul Seminarului teologic-pedagogic din Sibiu se face pomenire abia începînd cu anul 1849 cînd se preconiza, prin regulamentul de funcţionare al şcolii, ca în fiecare zi, după rugăciunea de seară, să se predea în capelă cîte o oră cîntările bisericeşti. Pentru această activitate îi găsim nominalizaţi pe Ioan Bobeş (1852—1858), Nicolae Begnescu (1858—1860), Ioan Dragomir (1860—1864), melodiile fiind învăţate „după auz“, în acea perioadă necunoscîndu-se cîntatul după partitură, nici unul dintre profesori neavînd pregătirea profesională necesară.

Începînd cu anul 1864 catedra la cîntări bisericeşti este ocupată de Dimitrie Cunţan. Născut în anul 1837 în Dobîrca, judeţul Sibiu, a urmat şcoala elementară în satul natal, şcoala nemţească la Miercurea Sibiului şi gimnaziul catolic la Sibiu. Tot aici, în anul şcolar 1858—1859, este înscris în rîndul studenţilor de la Seminarul teologic-pedagogic. În perioada 1860—1864 este învăţător la şcoala parohială din Sibiu iar începînd cu anul 1864, pînă la moarte, *(27 iunie 1910)*, profesor de cîntări bisericeşti la seminar.

Dimitrie Cunţan a înţeles modul empiric în care s-a predat muzica bisericească în seminar pînă la el, aceasta şi datorită puţinelor cunoştinţe de specialitate pe care le aveau dascălii. Din această cauză însuşi a început să se pregătească, în particular, cu Ottomar Neubner, absolvent de conservator, fost organist şi dirijor de cor la biserica romano-catolică din Sibiu.

Înarmîndu-se, astfel, cu cunoştinţele necesare se aşterne la greaua dar folositoarea lucrare de culegere şi notare a tuturor cîntărilor bisericeşti de la strană, în uz prin bisericile ortodoxe din Sibiu şi împrejurimi, în felul acesta punînd în practică o dorinţă mai veche a mitropolitului Andrei Şaguna ca „melodiile cîntărilor bisericeşti de strană să fie fixate prin punerea lor pe note“. Melodiile, de origine bizantină, conform celor mai recente cercetări, dar cu evidente influenţe ale muzicii româneşti populare şi a celei culte, le învăţase, după auz, de la profesorii săi Ioan Bobeş şi Ioan Dragomir şi aşa îi învăţa şi el, „lecţiune de lecţiune“, pe elevii săi. După o muncă asiduă de douăzeci de ani, Dimitrie Cunţan prezintă Consistoriului arhiepiscopesc, la data de 15 martie 1889, manuscrisul lucrării *Cîntările bisericeşti, după melodiile celor opt glasuri*, lucrare de importanţă capitală pentru muzica bisericească din Ardeal, prima de acest fel, prin care i s-a dat muzicii bisericeşti o bază ştiinţifică şi fixă. In ea sînt cuprinse melodiile fundamentale ale celor opt glasuri, podobiile, cîntările de la vecernie, utrenie şi liturghie, irmoasele sărbătorilor domneşti şi cîntările la mormîntul Domnului. Lucrarea a văzut lumina tiparului, în urmă cu un veac, în imprimeria lui Joseph Eberle, din Viena, în anul 1890, şi de atunci, cu unele revizuiri impuse de trecerea timpului, a constituit manualul de bază pentru studiul cîntărilor bisericeşti în seminarul arhidiecezan şi apoi în Institutul teologic din Sibiu, pînă azi, punîndu-se capăt, astfel, metodei învăţării cîntărilor „după auz“.

O dată încheiată această amplă muncă, Dimitrie Cunţan se angajează să umple un alt gol în sectorul cîntărilor bisericeşti. După modelul celor opt glasuri compune, pentru cor la două voci, *Cîntările Liturghiei Sf. Ioan Gură de Aur*, lucrare pe care o va tipări la Sibiu, în anul 1903. Tot în acel an va tipări *Cîntări funebrale pentru cor de bărbaţi*, culegere cu atît mai importantă cu cît, în acea vreme, nu exista în Transilvania nici un fel de îndrumar privitor la cîntecele funebre.

Cu prilejul sfinţirii bisericii catedrale din Sibiu, în anul 1906, Dimitrie Cunţan a tipărit lucrarea *Cîntări religioase la cununii, hirotoniri şi la sfinţirea bisericilor*, cuprinzînd cîntările bisericeşti ocazionate de evenimentele respective, aranjate pentru cor bărbătesc la patru voci. Cartea a fost dedicată, după cum reiese din cuvîntul autorului, memoriei mitropolitului Andrei Şaguna celui care „prin activitatea sa rodnică, prin individualitatea sa aleasă a dezrobit biserica sa, o a organizat şi o a dotat cu toate mijloacele de subzistenţă, cu toate bunurile morale şi materiale“.

Spre sfîrşitul vieţii mai tipăreşte *Dumnezeul nostru*, text de Ioan Lăpădat, *La intrarea în biserică*, text Zaharia Boiu, pricesnele *Ochiul* şi *Cu trupul*. În manuscris vor rămîne *Rugăciune*, text Zaharia Boiu şi cîteva irmoase la sărbătorile domneşti de peste an.

Dimitrie Cunţan a fost luptătorul al cărui nume istoria epocii Şaguniene l-a impus definitiv în mişcarea de înviorare a muzicii bisericeşti din Ardeal, de aşezare a acesteia în tipare noi, moderne. Dorim ca aceste rînduri să se constituie, acum cînd se împlinesc optzeci de ani de la moartea sa şi o sută de ani de la apariţia lucrării sale capitale *Cîntările bisericeşti, după melodiile celor opt glasuri*, într-un cald omagiu adus activităţii sale de pionierat în muzica bisericească, vast domeniu al istoriei muzicii româneşti. *Nicolae Scutea*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu 44 206

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138

SIBIU
1 iulie 1990

Nr. 25—26

Religia în şcoală

Au trecut aproape cincizeci de ani de cînd s-a început să fie frustraţi elevii tuturor şcolilor noastre, de o *disciplină* capitală, care este religia sau educaţia religioasă în şcoală, strangulîndu-se, cu bună ştiinţă, accesul copiilor la o învăţătură de noblețe a sufletului lor. Un adevărat atentat asupra personalităţii umane în devenire!

Omul, ca structură psiho-fizică, fără a mai putea fi contestat acest adevăr, nu se poate realiza ca persoană umană, în contextul social al nici unei epoci, fără o educaţie echilibrată, axată pe necesităţile vitale ale celor două componente majore: trupul şi sufletul, care ne caracterizează pe fiecare.

Ori de cîte ori şi ori de cine s-a acordat atenţie forţată uneia sau alteia din părţi, în detrimentul celeilalte, făptura umană s-a trezit spoliată şi condamnată unui declin inevitabil, cu implicaţii grave nu numai în aria personală a individului, ci şi în viaţa de ansamblu a societăţii.

Preot *Nichifor Todor*

(Continuare din pag. a 2-a)

Regula comportamentului în lume*

Începutul, originea şi afirmarea a tot ce există este iubirea faţă de Dumnezeu. Dar la noi acest început se află la sfîrşit; şi noi iubim, dar iubim tot ceea ce există în lume mai mult decît pe Dumnezeu. Or, trebuie să-l iubim pe Dumnezeu în aşa fel, încît tot restul lucrurilor, tot ceea ce se află în afara Lui, să fie considerat secundar şi nu primar, încît legile Lui să fie pentru noi toţi mai presus decît hotărîrile omeneşti, sfaturile Lui să fie mai presus decît toate sfaturile, iar ca să-L mîhneşti pe El să fie considerat mult mai grav decît să mîhneşti un om oarecare. A iubi pe Dumnezeu înseamnă a-L iubi mai mult decît îţi iubeşti tatăl, mama, copiii, soţia, soţul, fratele sau prietenul; noi însă nu-L iubim nici măcar atît cît îi iubim pe aceştia. Cine IL iubeşte pe Dumnezeu, acela îşi iubeşte cu mult mai mult şi tatăl, şi mama, şi copiii, şi fratele, decît acela care se leagă de ei mai mult decît de însuşi Dumnezeu. Iubirea celui din urmă este doar o înşelăciune optică, este o iubire trupească, senzuală, este doar o dragoste pătimaşă. O astfel de iubire nu poate acţiona raţional, întrucît ochii ei sînt orbi. Iubirea însă este lumină şi nu întuneric. În iubire se află Dumnezeu şi nu duhul întunericului: acolo unde este lumina este şi liniştea, unde este întunericul este şi răzvrătirea. Şi de aceea iubirea provenită de la Dumnezeu este puternică şi aduce tărie în caracterul nostru şi ne face pe noi înşine puternici; iar iubirea care nu provine de la Dumnezeu este şubredă şi răzvrătită şi ne face şi pe noi şubrezi, fricoşi şi slabi. Iată de ce direct din iubirea divină trebuie să izvorască orice altă iubire pe pămînt.

Iubirea pămînteaşcă, izvorîtă din cea divină, devine mai înălţătoare şi mai cuprinzătoare, prin faptul că ne povăţuieşte să ne iubim aproapele şi fratele mult mai mult decît îi iubim: ea ne sfătuieşte să le acordăm nu numai un ajutor material, ci şi unul spiritual, să ne preocupăm nu numai de trupul lui, ci şi de sufletul lui, să-l deplîngem nu pentru neplăcerile pe care ni le face, ci pentru că prin fapta sa îşi aduce singur nenorocire în sufletul său. Pentru că păcatul lui planează şi asupra noastră: noi trebuia să-l învăţăm, să-l îndrumăm, să-l instruim, să-l educăm. Dar cum putem să facem toate acestea de vreme ce noi înşine sîntem slabi şi neajutoraţi? Pe calea iubirii divine totul este posibil: în lipsa ei totul este greu. Ca să-i educăm pe alţii, trebuie mai întîi ca noi să ne autoeducăm.

Cum să ne educăm pe noi înşine? Educaţia trebuie să aibă loc prin cugetarea neîncetată asupra îndatoririi noastre, prin citirea acelor cărţi în care este înfăţişat omul într-o stare aidoma celei în care ne situăm noi, în acelaşi mediu, societate şi condiţie socială, în aceleaşi împrejurări — iar toate acestea să fie întrebuinţate şi comparate fără încetare cu legea lui Hristos: ceea ce nu-l contrazice pe Hristos, să fie acceptat, iar ceea ce nu corespunde legii lui, să fie respins: întrucît tot ceea ce nu vine de la

Traducere de *Tetean-Vinţeler Diana*

(Continuare din pag. a 2-a)

Pomenirea lor din neam în neam

Vineri, 22 iunie 1990, la împlinirea a şase luni de la Revoluţia Română din decembrie 1989, ţara întreagă şi-a unit nu numai glasul clopotelor, care, în această zi s-au pus în mişcare în toate bisericile din România, ci ea s-a unit şi în rugăciune, pentru odihna sufletelor ostaşilor, eroilor şi martirilor care şi-au dat viaţa pentru libertatea, dreptatea şi demnitatea poporului român.

Parastas închinat memoriei acestor eroi s-a săvîrşit şi în Piaţa Revoluţiei din Sibiu, de către P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, prezente fiind oficialităţi ale judeţului şi municipiului Sibiu, care au depus şi coroane de flori, membri ai familiilor celor căzuţi în Revoluţie, cetăţeni ai Sibiului de toate vîrstele, elevi şi studenţi.

După slujba parastasului, la care s-au pomenit cu numele toţi cei căzuţi la Sibiu în zilele lui decembrie 1989, pentru care rugăciuni au fost rostite şi în l. germană de către dl. prof. H. Pitters de la Institutul teologic evanghelic din Sibiu şi în l. maghiară, de dl. pastor reformat, P. S. Episcop-vicar Serafim a rostit un cald cuvînt de evocare a acestora, subliniind ideea de unitate la care sîntem chemaţi în aceste zile toţi fiii ţării, indiferent de limba pe care o vorbim şi credinţa pe care o avem, întărind această idee cu exemplul unităţii existente în Sf. Treime.

Rugăciuni de pomenire a făcut apoi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul înconjurat de preoţi şi diaconi, şi în cimitir, la mormintele eroilor din decembrie 1989.

Redăm în continuare, pomelnicul eroilor care au căzut în data de 22 decembrie 1989, la Sibiu:

Nr. crt.	Numele şi prenumele	Anul naşterii
0	1	2
1.	Mititel Ioan	1955
2.	Diaconu Vasile	1956
3.	Luft Richter	1955
4.	Sărac Victor	1938
5.	Deutschlander Iohann	1958
6.	Bragă Ioan	1949
7.	Fărcaş Nicolae	1951
8.	Gavril Gheorghe	1961
9.	Mihali Ioan	1970
10.	Heintz Reinhardt Wilhelm C.	1971
11.	Oancea Mihai	1967
12.	Ciul Ioan Marinel	
13.	Papacică Ioan Nicolae	1958
14.	Boantă Valeriu	1960
15.	Coma Ioan	1944
16.	Andronic P. Constantin	1968
17.	Bogdan Ioan	1954
18.	Homescu Ioan	1916
19.	Neagoe Anişoara	1967
20.	Botei Gheorghe	1962
21.	Dîrlescu Daniela	1969
22.	Croitoru Dumitru	1953
23.	Istrate Nicolae	1968
24.	Vicaş Teodor	1937
25.	Nemeş Ioan	1925
26.	Ganţă Nicolae	1949
27.	Curăraru Vasile	1925
28.	Folea Andrei Marian	1968
29.	Stancu Dumitru Constantin	1967
30.	Niţă Cătălin	1970
31.	Chirca Paul Alin	1986
32.	Talpoş Ioan	1968
33.	Mitiţi Dan	1971
34.	Cîrpătorea Gh. Cristian	1970
35.	Giura Nicolae Liviu	1966
36.	Posa Toma	1968
37.	Sebeş Mihai	1960
38.	Cîrdăneanu Gheorghe	1972
39.	Munteanu Ioan	1929
40.	Szentkovitz Erika	1971
41.	Lutsch Hans Werner	1957
42.	Nedelca Tiberiu	1946
43.	Bunaciu Petru	1964
44.	Sedenciuc Cristian Ioan	1968
45.	Mihai Adrian Mircea	1969
46.	Tîrnoveanu Dumitru	1965
47.	Ştefan Nicolae	
48.	Constantin Mihai	1938
49.	Onu Ioan	1951
50.	Gîndilă Dan Gheorghe	1968
51.	Lupea Constantin	1909
52.	Hoza Marcel Vasile	1943
53.	Bulea Nicolae	1943
54.	Colhon Elena Victoria	1923
55.	Răspop Petru	1941
56.	Marcu Ioan	1947
57.	Sobius Tibor	
58.	Damian Florian	1955
59.	Niţă Octavian	1957
60.	Almen Werner	
61.	Mihu Dumitru	
62.	Roman Valentin Ion	1967
63.	Tudor Nicolae	1952
64.	Galaftion Nicolae	1947
65.	Motica Victor	1953
66.	Cioran Victor	1962
67.	Radu Valentin	1960

Alegerea şi instalarea noului întîistătător al Episcopiei Evanghelice C. A. din România

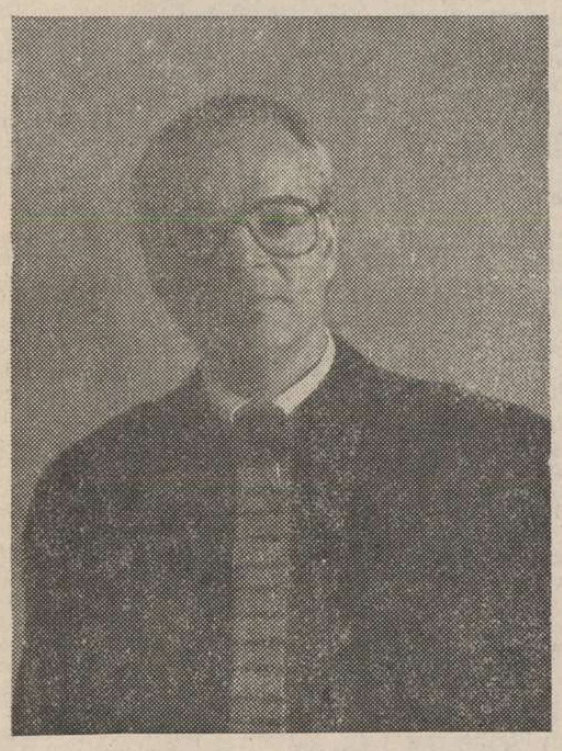

Scaunul de episcop al Episcopiei Evanghelice C. A. din România, devenit vacant în urma trecerii la cele veşnice a regretatului episcop Albert Klein, a fost completat, în data de 13 mai 1990, prin alegerea în înalta funcţie de episcop a prof. dr. dr. h. c. *Christoph Michael Klein.*

Născut în 1937, noul episcop a studiat, între 1954 şi 1959, teologia, la Cluj şi Sibiu. Din 1959 şi pînă în 1962 a urmat cursurile de doctorat.

Activitatea pastorală şi-a început-o în parohia Cata-Rupea, unde a funcţionat din 1960 pînă în 1964, iar de aici trece preot la Sibiu, slujind în această calitate pînă în 1968. În toamna acestui an este promovat lector la Institutul Teologic Protestant din Sibiu, iar în anul următor îşi ia doctoratul în Teologie la Cluj. Revine în pastoraţie în 1972 cînd este numit prim-preot la Sibiu. După patru ani, respectiv în 1976, se titularizează ca profesor de Teologie sistematică la Institutul Teologic Protestant din Sibiu. În 1978 este numit decan al acestui institut iar din 1982 va îndeplini şi funcţia de vicar episcopesc.

Ca o recunoaştere a temeinicei sale pregătiri va fi cooptat ca membru în Comisia pentru Burse şi Schimbul Cadrelor în Federaţia Lutherană Mondială (1974—1985). În continuare va funcţiona ca membru în Comisia pentru Credinţă şi Constituţie şi deopotrivă în Comisia pentru Misiune şi Evanghelizare ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor (1985—1990).

Pr. prof. *D. Abrudan*

(Continuare din pag. a 2-a)

Să urmăm pilda eroilor noştri*

Se împlinesc astăzi şase luni de la Revoluţia din decembrie care ne-a descătuşat dintr-o amară robie materială, dar mai ales spirituală. Comemorarea acestei sfinte zile de 22 decembrie se face în aceste momente în toată ţara prin slujba de pomenire a eroilor martiri, căci prinosul rugăciunilor noastre este cea mai mare cinstire pe care le-o putem aduce. Pomenindu-i cu numele pe cei ce au căzut la Sibiu am remarcat că aceştia au fost în marea lor majoritate români, dar şi cîţiva germani şi maghiari. Eroi români, germani, maghiari înfrăţiţi în moartea pentru aceeaşi cauză comună: libertatea, demnitatea şi dreptatea tuturor fiilor acestor meleaguri strămoşeşti pentru fiecare! A fost voia lui Dumnezeu ca să trăim aici în Transilvania o treime de popoare de origini diferite, cu daruri şi virtuţi specifice dar cu un destin comun, izvorît din calitatea noastră de creştini: desăvîrşirea (plinătatea) vieţii în şi prin Iisus Hristos-Domnul nostru. Este înscrisă în firea omului această tindere spre plenitudinea vieţii care este Dumnezeu însuşi. Căci numai El singur este „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6) la modul superlativ. Dar Dumnezeu este plenitudinea vieţii tocmai pentru că El n-o posedă în mod egoist. În Dumnezeu viaţa este identică cu dragostea (cf. Ioan 4, 8), iar dragostea se cere împărtăşită şi numai împărtăşindu-se ea rămîne mereu vie, mereu nouă şi deplină. Darul vieţii — care este dragostea — pleacă veşnic din Tatăl, se revarsă în Fiul şi se oglindeşte în Duhul Sfînt. La rîndul lor, Fiul şi Duhul Sfînt întorc Tatălui darul dragostei cu pecetea personalităţii lor, realizîndu-se astfel acea comuniune veşnică de iubire între cele trei Persoane divine, care este izvorul şi modelul oricărei comuniuni autentice între oameni, începînd cu familia, continuînd cu popoarele şi sfîrşind cu omenirea în ansamblul său. Comuniunea de dragoste a Persoanelor Sf. Treimi ne-a fost descoperită şi ni se împărtăşeşte mereu în Persoana Mîntuitorului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care a venit în maximă apropiere faţă de noi, făcîndu-se om pentru ca „tot cel ce crede în El să nu piară ci să aibă viaţă, şi s-o aibă din belşug" (Ioan 3, 15; 10, 10). De aceea numai în Hristos şi prin Hristos putem avea plenitudinea vieţii cu tot ceea ce ea implică: libertatea, demnitatea, dreptatea, fericirea, adevărul, binele... Or Mîntuitorul Hristos ne-a dovedit prin pilda Sa că viaţa înseamnă dragoste şi că dragostea este dăruire de sine mergînd pînă la jertfa supremă care nu înseamnă încetarea vieţii, ci plenitudinea ei în forma infinit superioară a vieţii veşnice. Martirii noştri ne-au arătat această dragoste supremă jertfindu-se pentru noi şi tocmai de aceea ei sînt vii, cu mult mai mult decît noi! Chemarea lor este ca şi noi să avem mai multă viaţă, silindu-ne să avem mai multă dragoste unii pentru alţii. Dumnezeu a înzestrat fiecare din şi fiecare popor cu daruri diferite, rînduind fiecăruia timpul şi locul petrecerii în lumea aceasta. Prin Fiul Său, Iisus Hristos, El ne împărtăşeşte darul comuniunii divine al Sf. Treimi pentru ca pe pămînt să trăim ca şi în cer. De aceea El nu vrea uniformitatea oamenilor şi a neamurilor, ci unitatea lor cea mai perfectă în diversitatea lor cea mai mare. Ceea ce este posibil numai prin dragostea unora faţă de alţii.

† *Serafim Făgărăşanul*
Episcop-vicar

* Cuvîntare rostită în Piaţa Revoluţiei la Parastasul de 6 luni (22 iunie 1990).

UN STUDIU DESPRE EMINESCU DIN 1889

În anul cînd se stingea din viaţă, Luceafărul poeziei româneşti, la numai cîteva luni, un tînăr profesor de la Braşov, Vasile Goldiş, publica în Tribuna de la Sibiu primul studiu amplu despre Eminescu, intitulat *Pesimismul în poeziile lui Mihai Eminescu.*

Apreciind lirica eminesciană ca o „visterie a frumuseţilor limbii noastre naţionale", declarîndu-se de acord cu opinia lui Maiorescu (din prefaţa volumului de poezii pe care acesta l-a editat) că în cazul versurilor „sub al lor farmec limba română pare a primi o nouă viaţă". Goldiş nu se opreşte doar la acest aspect. El subliniază şi profunzimea de cugetare, existentă în substraturile acestei creaţii, în paralel cu „puterea poetului de a exprima ideea atît de clar de parcă o vedem întrupată înaintea ochilor noştri", harul de a fi ştiut să spună „cuvîntul ce exprimă adevărul" şi totodată consonanţa sensibilităţii şi gîndirii eminesciene cu „spiritul timpului". Declarîndu-se împotriva opiniei lui Vlahuţă ,care, în articolul *Amintiri despre Eminescu* (din Revista nouă, anul II, nr. 7), susţinea că marele poet a depăşit cadrele istorice şi sociale ale perioadei în care a trăit şi reţinînd doar la suprafaţă conţinutul acestei afirmaţii (absolut valabilă, de fapt, în sens filosofic şi estetic). Goldiş scrie „Eminescu nu s-a ridicat deasupra timpului şi a societăţii în care a fost născut. Din contră, el s-a adîncit în acel timp şi societate", ceea ce este tot atît de adevărat.

Una din strînsele legături ale poetului cu lumea contemporană lui ar fi fost realizată în planul concepţiei despre viaţă. Analizînd „pesimismul eminescian", Goldiş îi atribuie atît vieţii nefericite a poetului („împrejurările sale personale"), cît şi atmosferei spirituale a epocii („timpul în care trăim"). Căci, după părerea autorului, „optimismul fără margini" caracterizează raţionalistul secol al XVIII-lea. Mai apoi visurile s-au năruit, iar credinţa în forţa raţiunii (vezi filosofia lui Kant ori Schopenhauer) s-a spulberat.

Fără îndoială că, în anumite cercuri intelectuale (destul de largi), o asemenea stare psihică exista. Goldiş, însă, generalizează neîntemeiat, dînd o monotonă imagine sumbră unui secol care cunoaşte apreciabile victorii ale minţii umane, în ştiinţă şi tehnică.

O anumită unilateralitate şi rigiditate dovedeşte Goldiş şi în descoperirea influenţelor kantiene şi schopenhaueriene în opera lui Eminescu. Acestea, incontestabil, există, şi Goldiş le distinge uneori, cu fineţe şi pătrundere. Ecouri directe din teoria lui Kant asupra spaţiului şi timpului găseşte el în Sărmanul Dionis („Nu există nici timp, nici spaţiu, — ele sînt numai în sufletul nostru". Tot aci vede cu temei şi teza lui Schopenhauer, potrivit căreia numai legătura logică deosebeşte viaţa de vis („In faptă lumea e visul sufletului nostru"). Reflexe puternice ale concepţiilor acestui filosof citeşte Goldiş şi în poeziile *Împărat şi proletar, Scrisorile I* şi *IV, Glossa* etc.

Dar marea originalitate a lui Eminescu n-ar fi existat fără suportul unei profunde gîndiri personale. Pe aceasta, Goldiş o vede mai puţin. La poetul român nu apare o abdicare intenţionată de la exercitarea voinţei, aşa cum o cere Schopenhauer şi cum crede a o surprinde Goldiş. Poezia *Melancolie*, de pildă, exprimă oboseala la capătul unor crude lupte cu viaţa, nu indiferenţa celui autoexilat în liniştea absolută a sufletului. *Mortua est* aduce frămîntata îndoială hamletiană între „a fi sau a nu fi" („... cine ştie, de este mai bine / A fi sau a nu fi?"). Iar finalul din *Luceafărul* e numai o aparenţă şi iluzorie retragere în lumea de dincolo de pasiuni.

Din asemnea frămîntări sufleteşti şi spirituale, din această, în fond, continuă dragoste de viaţă a lui Eminescu (fireşte complex şi multilateral exprimată), se realizează, în mare măsură, individualitatea sa literară puternică.

Lectura lui Vasile Goldiş — după cum am văzut: unilaterală —, dovedeşte, totuşi, capacitatea de a surprinde nuanţat anume aspecte, pe baza unei temeinice culturi filosofice, a unor apreciabile deschideri estetice şi a unei evidente şi serioase originalităţi de gîndire. Geniul poetic eminescian a însemnat, înainte de toate, pentru Vasile Goldiş, un catalizator al energiilor spirituale româneşti, îmbold şi punct de plecare spre noi cuceriri artistice, în perspectiva dezvoltării limbii şi culturii noastre naţionale.

Evident, ca profesor, acesta a urmărit, prin familiarizarea ele-

Prof. Dr. *Gheorghe Şora*

(Continuare din pag. a 2-a)

Închinare Sibiului-Martir

Onoarea ţi-ai plătit-o-n sînge
Iar faima ta — prin demnitate,
Oraş — martir tu ai a-ţi plînge
Doar jertfa pentru LIBERTATE.

Martirii biruinţei sfinte
Sînt unguri, saşi lîngă români
Uniţi vărsînd sînge fierbinte
Ca noi să devenim stăpîni.

În Calendarul Veşniciei
Vi-s numele cu aur scrise,
Sînteţi simbolul vitejiei
Şi-a celor mai frumoase vise.

Cu Gheorghe Lazăr împreună
Jeleşti eroi căzuţi în Piaţă —
Şi le-mpleteşti cu el cunună
Celor plecaţi spre-o altă Viaţă.

Luptînd eroic, strămoşeşte
Tu ai învins prin fiii tăi,
Martiriul tău, SIBIU, trăieşte
Pe veci în noi, în munţi şi văi.

8 martie 1990

Dr. *Vasile IACOB*

Trei zburătoare

de Panait CERNA

Din larg apus, trei zburătoare
S-au îndreptat înspre Calvar,
S-aducă laudă şi dar
Durerii celei roditoare...
Dar cea dintîi veni-n zadar,

Zbura aproape de pămînt;
Îşi căuta ceva de hrană,
Şi n-avea vreme, nici avînt,
Să urce pînă-n vîrful sfînt, —
La Omul fără de prihană.

Iar cînd s-a şters de tot din zbor,
Veni o ciocîrlie-n ora
Cînd Crist cerea un ajutor —
Cînd duhul morţii da fior
În sufletele tuturora.

Urcă-n văzduh ca pe o scară,
Şi smulse cîntec din tărie...
Un imn de blîndă primăvară
Îi alină durerea vie;
Îi ajută lui Crist să moară...

E pace; ca-n străvechi altare —
Duiosul, sfîntul cîntăreţ
Căzu din slăvi ameţitoare; —
Şi iată vulturul măreţ,
Scăldat în cald apus de soare.

Porni din culmi, ca o furtună;
Dar şi-a-nfrînt avîntul, jos,
Tăind cerc larg şi maiestuos —
Făcînd din zborul său cunună
Deasupra crucii lui Cristos...

Poezie publicată în „Sămănătorul", III, nr. 4, 25 ianuarie, 1904 şi comunicată nouă de

Prof. *Aurel Toader*
din Medgidia

NOI PUBLICAŢII ORTODOXE

Cu bucurie semnalăm primirea la Redacţia „TELEGRAFULUI ROMÂN" a două noi publicaţii ortodoxe:

1. „TOMISUL ORTODOX", periodic al Arhiepiscopiei Tomisului, Anul I, Nr. 1, aprilie 1990.
2. „ÎNVIEREA", foaie religioasă editată de Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului, Anul I, nr. 1, mai 1990.

Alegerea şi instalarea noului Întîistătător al Episcopiei Evanghelice C. A. din România

(Continuare din pag. 1-a)

În anul şcolar academic 1987—1988 va activa ca profesor-oaspete la catedra de Teologie sistematică a Facultăţii de Teologie Evanghelică a Universităţii din Viena, universitate care îi va conferi în 1990 titlul de doctor honoris causa.

Rezultă din această succintă prezentare a momentelor esenţiale din viaţa noului ales episcop că Eminenţa Sa şi-a agonisit o temeinică pregătire teologică şi a desfăşurat o meritorie activitate în domeniul pastoral-administrativ şi în învăţămîntul teologic. S-a remarcat de asemenea în cadrul ecumenismului, atît pe plan local cît şi pe plan general-creştin.

Instalarea în fruntea Episcopiei Evanghelice C. A. din Sibiu a avut loc Duminică, 24 iunie a.c., în cadrul slujbei oficiată în catedrala evanghelică din localitate.

A participat Dl. prof. dr. Nicolae Stoicescu, ministrul Cultelor.

Din partea celorlalte culte din ţară au luat parte Inalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, dr. Szederssy Pál, episcop al Bisericii Sinodo-Presbiteriene din Cluj-Napoca, dr. Kovacs Lajos, episcop al Bisericii Unitariene, prot. romano-catolic Otto Nutz, din Sibiu, arhid. prof. dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic din Sibiu.

Evenimentul a fost cinstit şi prin prezenţa unui însemnat număr de oaspeţi de peste hotare, precum: Prof. dr. Joachim Henbach din partea Bisericii Lutherane din R.D.G., dr. Dieter Knall, episcop al Bisericii Lutherane din Austria, dr. Johannes Hempel, episcop evanghelic din Dresda, dr. Heinz Joachim Held, episcop evanghelic din Hannovra — R.F.G., dr. Theodor Gloser, din partea Bisericii Evanghelice din Bayern (München).

Autorităţile locale au fost reprezentate atît la nivel judeţean cît şi municipal.

Încrezători în faptul că noul ales episcop dr. *Christoph Michael Klein* va lărgi şi adînci relaţiile de colaborare dintre Bisericile noastre, dorim să-i facem aleasa urare de sănătate şi îndelungată slujire ca Întîistătător al Bisericii Evanghelice C. A. din România.

Întru mulţi şi fericiţi ani!

Cateheza despre rugăciune

I. *Introducerea* (Pregătirea aperceptivă)

La baza oricărei religii stă legătura dintre Dumnezeu şi om. Dumnezeu se descoperă omului comunicîndu-i voia Sa şi ajutîndu-l în acelaşi timp să intre în comuniune cu El. Cum îl putem noi cunoaşte pe Dumnezeu? (Pe de o parte pe calea naturală, din creaţia Sa: „Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu şi facerea mîinilor Lui o vesteşte tăria"; iar pe de altă parte, pe cale supranaturală, prin descoperirea directă pe care Dumnezeu însuşi o face aleşilor Săi şi în special prin Fiul Său întrupat, prin Domnul nostru Iisus Hristos (Evrei 1, 1—2)). Care este rezultatul cunoaşterii lui Dumnezeu (Prin cunoaşterea lui Dumnezeu noi putem intra în comuniune cu El, ca un copil cu Părintele Său, Căruia îi, poate spune totul, şi de la Care primeşte ajutor). De ce numai omul poate să-L cunoască şi să intre într-o astfel de comuniune cu El? (Fiindcă numai omul poartă chipul lui Dumnezeu în el, iar ca şi coroană a creaţiei divine, numai în om a suflat suflare din suflarea Sa).

De aceea Dumnezeu i-a dat omului puterea de a crede în El, a-L iubi şi cunoscîndu-L, să intre în comuniune cu El).

II. *Anunţarea temei.*

Acest dar oferit omului este rugăciunea.

III. *Tratarea.*

Fiind specifică oricărei religii, rugăciunea exprimă necesitatea sufletească a credinciosului de a intra în legătură cu divinitatea. Rugăciunea a existat ca o practică a religiei şi a evlaviei şi înainte de venirea Domnului. Mîntuitorul însă arată care sînt trăsăturile ei caracteristice. Face acest lucru tocmai fiindcă acestea lipseau din felul în care credincioşii acelor vremuri îşi exprimau pietatea. De pildă, la păgîni legătura cu divinitatea se baza pe teamă, iar dorinţele erau exprimate prin multe şi întortocheate cuvinte, neînţelese chiar de cei care se rugau. Nici în cultul religios al poporului ales, rugăciunea nu exprima în mod sincer simţămintele interioare, dorinţele şi bucuriile sufleteşti, ca şi întreg clocotul inimii care cere ajutorul în nevoi, sau care se înalţă în admiraţie faţă de frumuseţea creaţiei în care vede bunătatea Ziditorului. Rugăciunea devenise o formalitate. De pildă, fariseii timpului mergînd în sinagogi şi aşezîndu-se pe scaunele din faţă, rosteau rugăciuni din dorinţa de a fi auziţi şi apreciaţi de ceilalţi; şi tot din aceste motive, cînd nu ajungeau la timpul prescris la simagogă, se opreau din drum, se aşezau pe colţurile străzilor pe unde trecea mai multă lume spre a fi văzuţi şi admiraţi. Mîntuitorul arată că Dumnezeu este „Tatăl", Părintele bun şi iubitor cu care oricine poate intra în legătură de iubire. El îi aşteaptă pe toţi şi iubindu-i pe toţi la fel ca pe copii Săi, le cunoaşte nevoile, le ştie apăsarea inimii, le vede faptele bune sau rele. De aceea, îi va răsplăti pe fiecare „la arătare". Dumnezeu fiind Părinte, iar credincioşii fii, rugăciunea trebuie să exprime tocmai această realitate de apropiere, de comuniune sinceră şi discretă, plină de încredere în atotbunătatea lui. (Matei 6, 5—8). În felul acesta Mîntuitorul petrece zile şi nopţi în rugăciunea către Tatăl (Luca 21, 37), îndemnînd şi pe cei ce cred în El: „în toată vremea să se roage" (Luca 21, 36; vezi şi I Tes. 5, 17). Deşi Domnul ne arată că nu trebuie să „bolborosim ca păgînii", sau să practicăm rugăciunea adevărată ca un mijloc de neîntreruptă legătură cu Dumnezeu Tatăl: fie prin cuvinte simple şi sincere pornite din suflete curate sau chinuite de păcate; fie numai prin gîndul fiecăruia; sau chiar numai prin suspinul tăcut şi adînc sucombat de neputinţă şi amărăciune...; Ori admiraţia sufletului copleşit de frumuseţea şi bunătatea divină. De aici vedem că rugăciunea poate fi de laudă, de mulţumire şi de cerere. Noi îl lăudăm pe Dumnezeu pentru mărirea, puterea şi sfinţenia lui (Ps. 134 şi 135), ataşîndu-ne astfel întregii creaţii, care prin însăşi existenţa ei laudă pe Cel ce a plăsmuit-o (Ps. 18, 148, 150). Îl lăudăm pe Dumnezeu că este milostiv şi bun, „că în veac e mila Lui" (Ps. 135, 1). Tot pentru bunătatea darurilor sale, (Iacob I, 17), noi aducem lui Dumnezeu în semn de recunoştinţă şi rugăciunea de mulţumire.

Apoi rugăciunea de cerere în nevoi şi în necazuri trebuie să fie totdeauna de stăruinţă şi încredere în bunătatea Părintelui ceresc. După felul de exprimare al rugăciunii, ea este particulară sau publică. Rugăciunea particulară este o adresare directă, intimă şi discretă lui Dumnezeu prin care intrăm în legătură cu El, lăudîndu-L, mulţumindu-I, sau cerîndu-I ajutor în nevoi. Rugăciunea comună sau publică, aparţine comunităţii credincioşilor. Ea uneşte întreaga Biserică în acelaşi duh de laudă, de cerere sau de mulţumire. Practic ea se împlineşte prin cultul divin public, în biserică, cuprinzînd Sfînta Liturghie, cele şapte Laude, slujbele Sfintelor Taine, şi Sfintelor Ierurgii.

Pentru ca o rugăciune să fie bine primită de Dumnezeu şi să-şi aducă roadele aşteptate, ea trebuie să aibă mai multe însuşiri sau caracteristici. In primul rînd să pornească din credinţă: „Toate cîte veţi cere, rugîndu-vă credeţi că veţi lua şi le veţi avea", spune Mîntuitorul (Marcu 11, 24; Matei 21, 22). Această credinţă trebuie să fie stăruitoare şi plină de încredere, ca a femeii cananience, ca a femeii cu scurgere de sînge, sau ca a sutaşului, care cere vindecarea slugii sale. În toate aceste cazuri rugăciunea porneşte din inimi sincere şi conştiinţe curate, nu vizează scopuri egoiste îndreptate contra vieţii semenilor , ci în favorul lor. Astfel de rugăciuni nu cer, „semne din cer" ca să poată crede, ci credinţa lor este asemenea unui torent plin de putere care le-a cuprins întreaga fiinţă. Pe de altă parte, în toate aceste cazuri vedem că rugăciunea este pornită din smerenie, asemenea aceleia a vameşului din Sfînta Evanghelie. Rugăciunea „gîndului smerit", ca cea a Sfîntului Efrem Sirul, (Doamne şi Stăpînul vieţii mele...) are oricînd puterea de a ierta greşelile ce ne vin din partea semenului, pomenindu-l chiar în

Pr. prof. *Sorin Cosma*

(Continuare în pag. a 4-a)

Regula comportamentului în lume

(Continuare din pag. 1-a)

Dumnezeu nu este adevărat. De vom găsi ceva îndoielnic şi nu vom şti ce hotărîre să luăm, va trebui să mai aminăm pentru un timp şi să nu ne sfiim: acesta este un semn că noi nu sîntem însă pregătiţi şi că ochii noştri vor primi o claritate a lucrurilor mai tîrziu, pe măsura perfecţionării noastre. De controverse trebuie să ne ferim ca de foc, oricît de tare ne-ar contrazice cineva, oricît de neadevărată ar fi părerea care ni s-ar expune, nu trebuie în nici un caz nici să ne ieşim din fire, nici să încercăm să demonstrăm contrariul: mai bine este să taci şi, retrăgîndu-te în tine să cîntăreşti toate cele spuse şi să le examinezi cu sînge rece. Dar şi după cercetare să nu vorbim, dacă simţim că nu putem să o spunem în aşa fel încît să fie pe înţelegerea acelui om cu care discutăm, sau dacă simţim că nu o putem spune cu sînge rece şi fără furie. Adevărul spus la mînie iritä şi nu supune. Aşadar, a-i educa pe altul şi a-i acorda un ajutor spiritual vom putea doar atunci cînd am atins noi însine trepta cea mai înaltă a lipsei de duşmănie, cînd nici un fel de insultă nu ne mai poate jigni. Atunci şi Dumnezeu ne va ajuta la fiecare pas, învăţîndu-ne care sînt mijloacele adevărate împotriva oricăror rele. Pe acestea se bazează şi viaţa: să înveţi singur şi să-i înveţi pe alţii, şi singur să te înalţi şi pe altul să-l înalţi spre Dumnezeu.

În toate începuturile şi acţiunile noastre trebuie să ne ferim cel mai mult de unul din cei mai puternici duşmani ai noştri. Duşmanul acesta este mîhnirea. Această stare este ispita duhului întunericului cu care încearcă să ne cucerească, ştiind cît de greu îi este omului să se lupte cu ea. Mîhnirea este contrară lui Dumnezeu. Ea este urmarea unei lipse de iubire faţă de El. Mîhnirea duce la disperare, care este o crimă a sufletului, mai rea decît toate fărădelegile înfăptuite de om, deoarece suprimă toate căile de salvare şi de aceea mai mult decît orice alt păcat este detestată de Dumnezeu. Pentru aceasta şi în rugăciunile de fiecare zi cerem să ne dea Dumnezeu o inimă cumpătată, minte viguroasă, gînd luminos şi să alunge din noi spiritul amărăciunii.

Cîteodată neliniştile şi tulburările sufleteşti, asemănătoare mîhnirii, se sînt trimise de Dumnezeu pentru a ne pune la încercare, dacă ne-am întărît caracterul; altădată pur şi simplu pentru a ne pune, încercînd să găsim mijloace de a scăpa de o astfel de nelinişte şi mîhnire, să căutăm să facem ceva deosebit, ceva ce n-am fi făcut nicidecum înainte. Întrucît Dumnezeu încearcă în toate felurile să ne povăţuiască şi ne cere să depunem un oarecare efort pentru a cunoaşte voia Lui. Şi de aceea mulţi dintre cei care s-au educat în atmosfera emoţiilor ne sfătuiesc în astfel de clipe să ne întoarcem privirea spre toată viaţa noastră precedentă şi să încercăm să ne amintim tot ceea ce ne-a scăpat din vedere sau am aminat pentru altă dată, iar amintindu-ne să începem să ne ocupăm nu de treburile noastre obişnuite de zi cu zi, ci tocmai de acelea pe care le-am scăpat din vedere, şi să ne ocupăm în continuu de ele cît mai bine toată perioada, atît timp cît durează amărăciunea şi tulburarea. Şi să nu ne ocupăm de ele de parcă noi ni le-am fi impus, ci ca şi cum ne-ar fi fost date de către Dumnezeu şi nu de altcineva, şi să le îndeplinim aidoma unui călugăr care îndeplineşte fără murmur, ca un rob orice încercare dată de stareţ şi stăpînul său.

Viaţa noastră pămîntească nu poate fi nici pentru o clipă liniştită, lucru pe care trebuie să-l ţinem minte întotdeauna. Grijile vin una după alta, astăzi unele, mîine altele. Sîntem chemaţi în lume la luptă, nu la praznic; victoria o vom sărbători pe lumea cealaltă. Aici va trebui să luptăm voinicește, fără să cădem cu duhul, ca să primim mai multe recompense, mai multe preamăriri, îndeplinind totul ca pe o datorie a noastră, cu multă liniște raţională, privind de fiecare dată în jur şi comparînd totul cu legea lui Hristos — stăpînul nostru. Nu mai avem cînd să ne gîndim la smerenie sau la fuga de pe cîmpul de luptă: la fiecare pas avem de realizat o faptă creştină de curaj, fiecare faptă de curaj fiind o nouă treaptă pentru dobîndirea Împărăţiei Cereşti. Cu cît sînt mai mari primejdiile, cu atît mai mult trebuie să ne adunăm forţele şi să înălţăm cu mai multă putere rugăciunea către Dumnezeu. Aflîndu-te în toiul luptei, nu uita nici o clipă acest lucru, cînd eşti gata de luptă, pregăteşte-te pentru ea din timp. ca să pleci treaz la drum, plin de viaţă şi vesel. Mai mult curaj! Pentru că la capătul drumului se află Dumnezeu şi fericirea veşnică. Dar, ca şi nebunii, nepăsătorii şi neprevăzătorii, noi nu privim la capătul drumului, şi de aceea nu simţim nici vioiciune, nici forţă ca să mergem pe această cale. Noi vedem doar obstacolele, fără să observăm că tocmai ele sînt treptele renaşterii noastre. Iar cel mai adesea vedem totul altfel: movila ne pare un munte, un lucru de nimic ni se pare un lucru de seamă, mirajul — realitate, totul apare exagerat în ochii noştri şi ne sperie. Pentru că ţinem ochii plecaţi în jos şi nu dorim să-i ridicăm. Dacă i-am fi ridicat pentru cîteva clipe în sus, am fi văzut mai presus de toate numai pe Dumnezeu şi lumina ce vine de la El, care luminează totul în înfăţişarea sa reală şi am fi ris singuri de orbirea noastră.

Orice lucru şi început să-l însoţim întotdeauna de o rugăciune sufletească lăuntrică: nu de rugăciuni cum ne-am obişnuit să repetăm zilnic, fără să încercăm să pătrundem în înţelesul fiecărui cuvînt; o astfel de rugăciune care să iasă din toate forţele sufletului nostru şi după care, blagoslovindu-ne şi făcîndu-ne cruce, să putem să ne apucăm dintr-odată de treaba propriu-zisă.

Nimeni să nu cadă în amărăciune dacă Dumnezeu nu ne va împlini imediat, în urma rugăciunii, dorinţa noastră şi dacă darul nu va pogorî în urma rugăciunii: din contră, atunci trebuie să fim mai plini de viaţă şi veseli, să ne rugăm şi să acţionăm. Tocmai atunci va creşte mai mult puterea speranţei noastre. Deoarece Dumnezeu, mînat de marele înţeles al lucrurilor, le dă unora la sfîrşit ceea ce altora le dă în început. Dar fericit, de cîteva ori mai fericit e acela căruia îi este sortit, după multă şi îndelungată trudă, să guste ceea ce altuia i se dă după o muncă mai puţină: sufletul lui este mai pregătit, mai vrednic şi poate să îmbrăţişeze şi să cuprindă toate bucuriile mai mult decît sufletul celuilalt. „Cel ce va răbda pînă la urmă, se va mîntui" — a spus Mîntuitorul — şi cu aceasta ne-a arătat taina vieţii, la care noi nici nu dorim să ne uităm cu ochii, darămite să o înţelegem.

Trebuie să încercăm să ne luminăm sufletul şi nu să-l întunecăm. Dumnezeu este lumină şi de aceea şi noi trebuie să tindem spre lumină. Dumnezeu este bucuria supremă şi de aceea şi noi trebuie să fim senini şi veseli. Să fim fericiţi tocmai atunci cînd totul se ridică împotriva noastră, pentru a ne tulbura şi întrista. Altfel nu avem nici un merit: nu este greu să fii vesel cînd totul în jurul nostru este vesel; atunci oricine ştie să se veselească: şi cel care nu e pătruns de credinţă şi cel care nu are tărie de caracter, şi cel care nu este creştin, şi păginul — toţi ştiu atunci să fie liniştiţi şi să se veselească. Dar valoarea creştinului decurge din faptul că şi în tristeţe ştie să fie cu sufletul senin. Altfel care ar fi deosebirea dintre el şi un păgîn?

Totul să se conducă deci la iubirea faţă de Dumnezeu. Fie ca ea să se înfăţişeze veşnic în faţa ochilor minţii noastre ca un far! Fericit este cel ce şi-a început faptele mîntuirii sale din iubirea către Dumnezeu. Mai repede decît toţi ceilalţi el va zbura pe drumul său şi va învinge tot ceea ce altuia i se pare de netrecut şi imposibil. Atunci întreaga lume îi va apărea într-o altă lumină, în adevăratul său aspect: de lume va fi legat doar pentru că Dumnezeu l-a trimis în lume şi i-a poruncit să se ataşeze de ea; dar şi în lume el va iubi ceea ce este după chipul şi asemănarea Domnului. Şi iubirii pămînteşti i se va închina nu aşa cum se pleacă un om neînstruit în faţa icoanei, închipuindu-şi-o ca pe însuşi Dumnezeu, ci cum se închină icoanei un om luminat de credinţă, care o consideră numai o palidă imagine, pusă doar pentru a ne aminti că trebuie să ne înălţăm către Cel a cărui chip ne este dat să-l vedem cu ochii noştri păcătoşi. Tot astfel trebuie să privim şi oricare alte iubiri pămînteşti ale noastre, oricît de pure şi minunate ar fi ele, trebuie privite ca nişte semne vizibile şi insuficiente ale nemărginitei iubiri divine. Acestea sînt doar nişte scîntei, nişte margini ale acelei minunate odăjdii, în care s-a întrupat iubirea divină fără de margini şi fără de sfîrşit, pe care nimic n-o poate cuprinde, după cum nimic nu-l poate cuprinde pe însuşi Domnul Dumnezeu.

* Lucrarea de mai sus aparţine ilustrului scriitor rus N.V. Gogol, autorul cunoscutului roman *Suflete moarte*, a piesei *Revizorul*, precum şi a mai multor opere nemurtioare. Deşi autorul a trăit între anii 1809—1852, opera de mai sus a văzut lumina tiparului abia în 1910, iar fragmentar în 1965 în revista „Russkaja literatura", nr. 3. Noi am efectuat traducerea după „Literaturnaja gazeta" nr. 17 (5291) din 25 aprilie 1990, p. 5. Sîntem de părere că în această lucrare vor găsi unele răspunsuri oamenii (creştini şi atei) secolului nostru şi dacă vor citi cu atenţie vor deveni mai blînzi, mai buni, mai sensibili la întrebările pe care le pune omenirea în zilele noastre.

Religia în şcoală

(Continuare din pag. 1-a)

În această mare a vieţii, plină de viforniţe, am putea asemăna omul cu o navă plutitoare, care dacă e supusă unei încărcături neechilibrate şi repartizate numai pe-o parte, greu va ajunge la destinaţie şi mai de grabă la naufragiu.

Conştientizarea omului de îndatoririle ce-i revin este minima obligaţie a unei pedagogii strict obiective. Şi aceasta nu se poate face numai ocazional sau benevol, ci într-o succesiune normativă, pe linia tradiţională a învăţămîntului românesc, verificat între cele două războaie şi apreciat pe plan mondial, în baza programei sale analitice şi a rezultatelor benefice care s-au implantat în societatea românească.

Integritatea morală a omului creştin în urma educaţiei religioase primite în şcoală, ca o continuare şi perfecţionare a începutului din familie, a contribuit la realizarea omului-om de încredere. Astfel, cuvîntul era cuvînt şi nu minciună; onoarea era conştiinţă integră şi nu destrămare morală; respectul faţă de om şi bunul altuia era ca o lege a sufletului. Datoria faţă de muncă era o cinste, o onoare, o întrecere. Promovarea frumosului, a ordinei şi curăţeniei, nu erau valenţele hazardului, ci ale unui echilibru lăuntric, axat pe factorul educaţional care nu l-a privat pe copil de această noblеţe a caracterului, ci dimpotrivă, l-a ajutat să-şi contureze personalitatea în totală armonie, ca beneficiar al educaţiei religioase primită în şcoală, într-o împletire de vîrstă cu celelalte obiecte de studiu. Aşa s-a sudat bagajul cunoştinţelor lui pentru viaţă!

Abstracţie făcînd de aceste considerente logice, nu trebuie să uităm cel mai important motiv care ne determină să abordăm o asemenea problemă de viaţă. Şi anume: sîntem unicul popor din lume, un *popor miracol*, care ne-am născut creştini. Spre deosebire de toate popoarele europene, sîntem unicul popor format din simbioza geto-daco-romană, popor de gintă latină şi de lege ortodoxă. Nu avem două date de referinţă. Ne-am născut români creştini ortodocşi. E un adevăr istoric de necontestat. Cultul sacru pentru istoria noastră bimilenară a fost esenţa vieţii şi dăinuirii noastre. În mod special, viaţa poporului român din Transilvania a dăinuit şi s-a afirmat şi în cele mai vitrege conjuncturi ale istoriei, ca o viaţă de *„lege românească"*. Şi prin aceasta s-a înţeles şi neamul şi credinţa în Dumnezeu, învăţată în şcolile confesionale.

Respectul faţă de istorie este un comandament suprem şi chezăşia demnităţii şi a trăiniciei noastre. A fracţiona această „lege românească", ignorînd sau subestimînd adevăratul ei suport, credinţa în Dumnezeu, e tot una cu a te lepăda de legea bunilor şi străbunilor şi a da frîu liber nelegiuirilor de tot felul pe care nicidecum nu le poate promova o omenie românească, ci dimpotrivă le înfierează.

Fără să împietăm asupra atîtor generaţii care n-au beneficiat de-o educaţie religioasă, e de netăgăduit acel vid, cu toate consecinţele lui, care se resimte în societatea contemporană. E vremea să ne întoarcem acasă. La noi! Noi, românii sîntem ca noi. Nu ni se potriveşte nici o haină străină, nici pe trupul şi nici pe sufletul neamului. Să nu ne fie frică de-a fi autentici, de-a fi ca noi aşa cum au fost ai noştri atunci cînd au putut respira liber într-o Românie Mare şi cînd s-au putut organiza după cele mai nobile principii democratice, încît alături de noi, s-au simţit ca acasă, toate minorităţile. Ne considerăm fiii aceluiaş Părinte ceresc, căruia toţi, ca fraţii, îi spunem TATĂL NOSTRU.

Dimensiunea morală şi socială a poporului nostru nu se poate restabili fără o educaţie religioasă pe care o reclamă însăşi strucutra noastră ancestrală. Iar realizarea unui profil umanitar al tinerei generaţii, piatră de temelie a viitorului nobil al poporului nostru, stopează dacă nu va fi contrabalansată actuala „poluare" cu o inundaţie de streinisme haotice, împinse pînă la desmăţ. În acest început de libertate gustată în mare măsură fără discernămînt, omul nostru nu se poate reaşeza între gardinile fireşti ale cuminţeniei, fără respectul faţă de sufiet, fără a-L cunoaşte pe Dumnezeu şi fără a ne încadra în linia testamentară pe care ne-au lăsat-o Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Constantin Brîncoveanu şi nemurtiorul Eminescu.

Educaţia religioasă în şcoală, e un deziderat suprem al credincioşilor, e un imperativ sacru al întregului nostru popor, e cumpănă de destin între generaţii.

Să nu uităm că nici un fel de educaţie temeinică, nu se poate realiza fără un program analitic şi fără un sistem de învăţămînt bine gîndit.

Experienţa pe care am făcut-o de-a programa educaţia religioasă a copiilor în biserică, cum s-a dispus în ultima vreme de fostul regim dictatorial de tristă şi dureroasă amintire, ne-a convins că am fost dirijaţi ca majoritari în ţară, pe o linie moartă. Există dintotdeauna o psihologie a minorităţii, indiferent de credinţa ei, de-a reacţiona în caz de obstrucţie, de-a fi la un loc chiar şi în privinţa educaţiei religioase, copiii participînd masiv la ora de religie din bisericile respective.

Cu totul altfel e situaţia majorităţii. Intervine delăsarea. Practic nu se poate realiza o educaţie religioasă eficientă a copiilor, la ora de religie în biserică. Copiii nu vin regulat, oricum te-ai strădui, dacă nu-i prinzi într-un program şcolar de învăţămînt public. Se duc la joacă, îi absoarbe televizorul, scapă de sub controlul părinţilor angajaţi. Şi prin absurd, chiar dacă ar veni, nu-i poţi programa pe clase într-o biserică de cartier, fiind prea mulţi. Am avut şi cazul cînd după multe strădanii, ne-au venit peste şase sute de copii deodată, dar a fost un vacarm, neputîndu-se realiza o educaţie religioasă progresivă şi cu temei, la vîrstele lor diferite. Copiii dîndu-şi seama că n-au condiţiile comode din şcoală, n-au mai venit decît într-un număr redus şi astfel se compromite toată educaţia lor religioasă.

De aceea, avem mare încredere în factorii de conducere ai ţării noastre şi nu ne îndoim că vor aprecia rezonabil aceste deziderate legitime şi deodată cu începerea noului an şcolar 1990/1991, vor restitui poporului român dreptul de a-şi educa iarăşi copiii în şcoală, prin ora de religie programată ca materie de învăţămînt. E magnifică şansa de-a contribui la formarea integră a omului de bine şi la asigurarea demnităţii vrednicului nostru popor care aşteaptă.

Un studiu despre Eminescu din 1889

(Continuare din pag. 1-a)

vilor cu poezia eminesciană, un scop instructiv, dar şi unul politic. El a căutat să descifreze în opera poetului acele simboluri capabile să dinamizeze conştiinţa naţională, să mobilizeze eforturile de luptă ale poporului. Scopul popularizării lui Eminescu era, în concepţia lui Vasile Goldiş, regenerarea conştiinţei naţionale, fertilizarea gîndirii transilvănene cu preţioasele idei, ale poetului, în vederea potenţării luptei pentru drepturile sociale şi naţionale. Nu întîmplător, din încredinţarea lui Iosif Vulcan, în cadrul unei adunări generale a „Societăţii pentru crearea unui fond de teatru român", organizată la Caransebeş la 30 septembrie 1889, Vasile Goldiş vorbeşte, în „Casina română", despre viaţa şi opera poetului. El evoca pe Eminescu dintr-o nevoie lăuntrică de certitudine, ca să ne primenim sufleteşte şi să ne întărim conştiinţa specificităţii noastre. Vasile Goldiş era convins încă de pe atunci că, numai datorită lui Eminescu şi prin dialogul implicit deschis de el cu valorile culturii europene şi universale, cultura românească a dobîndit o însemnătate perenă, trainică şi de durată. Eevenimentul a fost consemnat şi în revista „Familia", ca un omagiu adus memoriei marelui poet: „În şedinţa a doua, înainte de-a se asculta rapoartele comisiunilor s-a cetit frumosul studiu literar intitulat „Pesimismul în poeziile lui Eminescu" de dl. Vasile Goldiş, actualmente profesor la Gimnaziul românesc din Braşov, care s-a ascultat cu cea mai mare atenţiune şi la sfîrşit fu acoperit cu aplauze". Din programele Gimnaziului din Braşov mai reiese că profesorul Vasile Goldiş, în cadrul cursului de stilistică, la clasa a V-a, a analizat piese din opera lui Eminescu şi Alexandru Odobescu.

Dragostea şi pasiunea pentru frumos, coordonate esenţiale ale personalităţii lui Vasile Goldiş, împletite cu aspiraţia de a face din artă o tribună militantă în slujba idealurilor noastre naţionale, au generat o admiraţie constantă pentru cultura şi literatura română şi a altor popoare. Sentimentul apropierii de operа marilor scriitori, între care Mihai Eminescu ocupă locul de frunte. Privite şi analizate din unghi istoric, opiniile sale despre viaţa şi opera genialului poet îşi demonstrează cu prisosinţă actualitatea.

Între criticii şi eseiştii români din secolul trecut Vasile Goldiş se dovedeşte a fi primul exeget autorizat al lui Eminescu aici în Transilvania şi Banat. Fie că ne referim la studiul şi articolele închinate lui Eminescu, judecata critică a lui Vasile Goldiş nu se abate niciodată de la menirea ei înaltă, a artei lui Eminescu. Evocîndu-i magia, „chipul său lunar şi amar zîmbitor", în stare să dea expresie simţurilor moderne şi românești şi cu fluierul său poetic să ducă aspiraţiile noastre pretutindeni, *„peste ape, peste punţi, peste codri de pe munţi"*.

Cu Domnul Iisus, în închisoare

Perioada postrevoluționară pe care a străbatem, marcată de atîtea frămîntări, instabilitate și chiar confuzie, pare că-i face pe oameni să uite de atîtea vieți tinere și nevinovate, jertfite la revoluție, și cu atît mai mult să uite de cei mai îndepărtați, de miile de români, mai ales intelectuali, morți în închisorile comuniste sau la sinistrul Canal. Dar supraviețuitorii acelor decenii de batjocură și împilare nu putem uita calvarul prin care am trecut, *nu avem dreptul să uităm.* Totodată avem obligația să povestim celorlalți cele ce am pătimit, cu toate că multe întîmplări par de necrezut, pentru ca generațiile de azi și de mîine să afle de ce a fost în stare „cea mai dreaptă dintre orînduiri".

O întrebare care se pune în mod firesc, avînd în vedere teribilele încercări pe care le-am suportat, este următoarea: *Cum de am putut rezista, ce putere ne-a ajutat să supraviețuim și să rămînem oameni?*

La această întrebare, gîndul mă îndreaptă spre „cazul" lui Ion Dincă, unul din cei patru mari lideri comuniști, judecați, singurul care s-a comportat demn și responsabil în fața justiției. Dar Dincă este interesant și prin unele declarații făcute ca deținut unui ziarist (declarații apărute în „România liberă" din 3.03.1990). Ziaristul respectiv, arătînd că l-a abordat pe Dincă după ce acesta citise pagini din Vlahuță, reține de la el următoarele: „Ne declară că nu poate să se plîngă de nimic. Hrana este suficientă, tratamentul corespunzător, *dar viața în închisoare i-a distrus moralul"* (s.n.). Are deci de toate, nu-i lipsește nimic, dar simpla privare de libertate l-a dărîmat, l-a distrus. Iar acestea, *numai după cîteva luni de detenție.* Dar e o diferență ca de la cer la pămînt între ceea ce am pătimit noi, foștii deținuți politici, și ceea ce „pătimește" Dincă și ceilalți ca el. Să fii întemnițat pe termen nelimitat, de multe ori fără nici o judecată, să n-ai nici o legătură cu familia, lipsit total de carte sau unelte de scris, înfometat ani de-arîndul, supus la munci îngrozitoare ca cele de la Canal, chinuit și torturat de fiare cu chip de om etc. etc., poate fi vreo asemănare între condițiile detenției lui Dincă și ale detenției victimelor comunismului?

Și totuși noi am rezistat, nimic nu ne-a „distrus moralul". *Care a fost secretul acestei rezistențe?* Secretul a stat în ceea ce nu au Dincă și ai lui: *credința în Dumnezeu.* Poate că la unii a mai fost și altceva care i-a susținut: poate încredințarea că sufăr pentru o cauză dreaptă, poate convingerea că o asemenea monstruozitate cum a fost comunismul nu poate dura, poate că și altceva. Dar, mai precis de toate, credința în Dumnezeu și în dreptatea Lui a fost ceea ce ne-a susținut moralul și ne-a întărit pe cei mai mulți. Oricine a trecut prin închisorile comuniste poate da mărturie despre propria experiență și despre forța care l-a susținut în situațiile-limită prin care a trecut.

Autorul acestor rînduri a făcut parte și el din cohortele de năpăstuiți, încăpuți pe mîna hîdă a călăilor întunericului. După închisori ca: Aiud și Ocnele Mari și după infernalul Canal, în anii 1954—55 am fost încarcerat pentru așa-zise „cercetări" în închisoarea de la Pitești (cum am mai arătat și în alte împrejurări). Rupt de familie și de lumea din afară, între niște pereți umeziți și insalubri, cu fereastra astupată, fără drept de „plimbare" zilnică, fără carte, creion sau hîrtie, cu o mîncare mizerabilă, fără nimic ce ar putea „să omoare timpul", eram pîndit de un dublu risc: pe de o parte prăbușirea fizică, pe de alta descompunerea psihică, abrutizarea, ceea ce se și urmărea.

Dar a intervenit puterea credinței, aspirația fierbinte către Dumnezeu, chemarea patetică, din adîncurile ființei, a ajutorului Domnului Iisus. In împrejurările cele mai grele simțeam că Mîntuitorul e tot mai aproape de mine, că dragostea Lui mă împresoară, *că nu sînt singur.* La un moment dat am simțit nevoia să meditez la menirea izbăvitoare a lui Iisus pentru omenire, în general, pentru mine însumi. Și nu numai să meditez, dar să și însăilez, mintal, un șirag de versuri despre Domnul Iisus. A fost greu pînă am reușit să definitivez strofa întîi, cu lungimea versurilor, cu ritmul și rima ce mi s-au părut potrivite. Restul a urmat de la sine. Așa s-a rotunjit poezia *Iisus* cu 22 de strofe. E o poezie fără pretenții poetice de mare performanță, dar a fost rezultatul unei profunde trăiri în duh și, mai presus de orice, are valoarea de *mărturie* și de *document sufletesc* dintr-un moment de răscruce al vieții mele. În perioada de detenție următoare, mai ales în clipele grele, o reluam mintal și aflam în ea însăși suport moral și mîngîiere sufletească. Este poezia care urmează, publicată totuși odată, și anume în *Almanahul* pe anul 1979 al *Parohiei ortodoxe române din Viena:*

Ai coborît din Cerul de lumină,
Cela ce ești eternul Răsărit,
Și îmbrăcat în omenească tină
Ca om și printre oameni ai trăit.

Ca lumii să-i aduci o nouă Lege
N-ai apărut în vreun măreț palat
Și n-ai venit ca împărat sau rege
În purpură și-n aur îmbrăcat.

Cînd te-ai născut în ieslea-n loc de casă
Aveai ca așternut un braț de fîn —
Și Te-ncălzea în noaptea friguroasă
Suflarea boului cu ochi blajini.

În casa de teslar cu mîini trudite
Agonisit-ai pîinea în sudori,
Iar mai tîrziu, pe drumuri colbuite,
Nici căpătîi n-avei adeseori.

Mereu pe urma oilor pierdute,
Flămînd poate c-ai fost și însetat —
Și-n apăsarea clipelor durute
Tu Te-ai simțit adesea-mpovărat;

Iar cînd pe Cruce-ai fost bătut în cuie
Și moartea ai răbdat pe Golgota,
Ce limbă, oare, ar putea să spuie
Tot chinul și singurătatea Ta?

Ca unul dintre noi ai fost, Iisuse,
Și-ai sorbit paharul pîn' la fund...
Tu știi poverile pe umeri puse
Și-a noastre inimi ce dureri ascund.

Cînd colindai — sublimă caravană! —
Cîndva cu ucenicii prin popor,
Oriunde-n cale-Ți sîngera o rană
Te abăteai cu sprinten pas și zor

Să vindeci răni, să dai învățătură,
Să duci sărmanul om către liman —
Și toți se-mpărtășeau cu-o picătură
Din harul Tău, Ceresc Nazarinean!

De-aceea, Doamne, oropsiții vieții
În Tine văd un frate — cel mai bun...
Tu însoțești pe aspre căi drumeții
Și dai speranțe celor din surghiun,

Pe cei ce plîng nicicînd Tu nu-i înlături
Și-aprinzi din lacrimi zori de suflet nou,
Cei prigoniți Te simt cu ei alături
Și-și fac icoană din calvarul Tău;

Pe cei împovărați îi chemi la Tine
Iar celor istoviți le dai puteri,
Și-un frate bun Tu vezi în orișicine
Îndură lovituri și-ngenuncheri.

Ca omului să-i dărui mîntuirea
Te-ai îmbrăcat în slăbiciunea sa
Și i-ai adus, o, Doamne, din iubire
Cuvîntul, Jertfa și Iubirea Ta.

Prietenilor Tăi le-ai dat poruncă
— Și-aceia-Ți sînt adevărați urmași —
Să se iubească între ei — și încă —
Să poată a-i iubi chiar pe vrăjmași!

Iar flacăra în suflete aprinsă
Topit-a munți de zgură și păcat,
Prin dragostea de oameni necuprinsă
Crescut-ai sfinți din lutu-nnobilat.

Și-așa Tu ne-ai lăsat o cale-anume
Și-o seară de cleștar spre înălțimi,
Din hîrburi ai clădit o nouă lume
În revărsări de haruri și lumini.

Meșteșugite-nvățături deșarte
N-avură-n timp nici viață și nici spor.
În inimi și-n a vremurilor carte
Tu ai rămas unic Învățător.

S-au stins împărății cu faimă mare,
Pierdute-n prăbușiri și vijelii
Și pulberea-nghiți biruitoare
Coroane fără seamăn și domnii;

Pe-atîția-i proslăviră pămîntenii,
Ca tot ei să-i prăvale, cît mai jos...
Tu Te înalți slăvit peste milenii
Și crești de-apururi tot mai luminos.

Pribeagul om, mereu în căutare,
Flămînd de fericire și-adevăr,
În drumul său spre marea împăcare
Nu a găsit un alt Mîntuitor.

Mulțimi de credincioși nenumărate
În Tine văd un *Om* și-un *Dumnezeu*
Și-Ți murmură adînc înfiorate
În zvon de rugăciuni Numele Tău.

Cînd toate trec și lumea-i amăgire
Tu n-amăgești și nici nu Te petreci...
Izvor ceresc de veșnică iubire,
Ești viu mereu și-Același ești în veci!

Ion Apostol
Dragoslavele

„VENIȚI DUPĂ MINE" (Matei 4, 19)

Cei ce am fost la biserică Duminică, 17 iunie a.c., a doua după Rusalii, am auzit citindu-se la Sf. Liturghie pericopa evanghelică cu chemarea la apostolie a celor două perechi de frați: Simon-Petru și Andrei și pe cei doi fii ai lui Zevedei: Iacob și Ioan.

Textul evanghelic ne spune că Iisus-Domnul nostru se afla pe malul lacului Ghenizaret, sau Marea Galileii, ori Marea Tiberiadei, cum i se mai spune, mult sub nivelul mării și ea, ca și Marea Moartă, dar, spre deosebire de aceasta, Marea Galileii, ceva mai mică decît șesul Făgărașului, are apă dulce, extrem de curată și plină de pești chiar și astăzi. De aceea pescuitul era ocupația de căpătîi a multor locuitori din preajma acestei mări, iar dintre aceștia Iisus-Mîntuitorul și-a recrutat pe unii dintre ucenicii și Apostolii Săi de mai tîrziu. Între primii au fost Simon-Petru și Andrei, precum și Iacob și Ioan, pe care îi întîlnește tocmai în exercitarea meseriei lor și cărora le spune cît se poate de simplu: *„Veniți după mine"* (Matei 4, 19). Aceștia, fără nici o ezitare, fără nici o tocmeală, fără să pună condiții sau altceva de acest fel au lăsat toate, plasele de pescuit, corăbiile cu care pescuiau, chiar și pe unul din părinți, cum este cazul lui Iacob și Ioan, și, așa cum ne spune textul Evangheliei, *„au mers după Dînsul"* (Matei 4, 22).

Primul lucru care ne impresionează, care ne izbește atenția este, precum vedem, spontaneitatea sau graba cu care cei patru pescari răspund chemării care li s-a făcut. Lucrul însă nu este greu de înțeles, dacă ne gîndim că glasul care îi chema nu era un glas oarecare, nu era vocea unui om oarecare, ci era glasul lui Dumnezeu.

Să nu uităm că același glas care a chemat pe Apostoli a potolit furtuna pe mare, l-a chemat din mormînt, înviindu-l, pe Lazăr mort de patru zile, pe fiul văduvei din Nain, pe fiica sutașului, a alungat demonii etc. Aceasta pentru că era glasul Celui ce „a făcut tot neamul omenesc", „așezînd vremurile și hotarele", adică legile de viețuire a tot ce există văzut și nevăzut, ca Unul în care „viețuim și sîntem", după spusa Sf. Apostol Pavel (F. Ap. 17, 16, 28). Era, așadar, glasul marelui nostru Ziditor, era voința Creatorului nostru, care a adus din neființă la ființă toată această minunăție pe care noi o numim viață, cu nesfîrșitul său șir de ființe.

De aceea răspunsul celor chemați de Iisus-Domnul nostru a fost atît de prompt, iar acest răspuns n-a fost de-o zi—două, n-a fost pentru o săptămînă sau pentru un an, ci a fost de o viață întreagă, cu tot ceea ce a implicat acest răspuns, cu toate certitudinile, cu toată măreția, cu toate luminile, cu toată pacea și puterile lăuntrice pe care le aduce răspunsul la această chemare, dar și cu toate neajunsurile, cu toate suferințele, cu toate sîngerările văzute și nevăzute pe care le implică ea și despre care va vorbi mai tîrziu Sf. Apostol Pavel în termeni ca aceștia: „Mi se pare că pe noi Apostolii Dumnezeu ne-a arătat ca pe cei de pe urmă oameni, ca pe niște osîndiți la moarte, pentru că privelește ne-am făcut lumii, și îngerilor și oamenilor... Pînă în ceasul de acum flămînzim și însetoșăm și sîntem goi și pătimim și sîntem pribegi și ostenim lucrînd cu mîinile noastre. Ocărîți fiind, grăim de bine: prigoniți fiind, răbdăm; huliți fiind, mîngîiem" (I Cor. 4, 9, II—12).

Cei chemați de Iisus-Mîntuitorul au răspuns și pentru că prin acest răspuns ființa lor se împlinea, se realiza moral, viața religios-morală fiind, după cum știm și vedem, cheagul și suportul vieții omenești; prin acest răspuns ființa lor și a tuturor celor ce fac la fel se apropie de obîrșia ei, de izvorul ei. Căci, asemenea unei plante, care, pe lîngă umezeală, are nevoie și de căldura și lumina Soarelui, la fel și făptura omenească are nevoie de Soarele spiritual, care este Iisus-Domnul, Dragostea, Adevărul, Înțelepciunea, Blîndețea, Binele absolut, valori după care sufletul nostru însetează permanent și spre care tinde totdeauna. O spune Psalmistul atît de potrivit cînd zice: „În ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa te dorește sufletul meu pe tine, Dumnezeule" (Ps. 41, 1), sau cum arată în altă parte: „Tu ești așteptarea mea, Doamne; Domnul este nădejdea mea din tinerețele mele" (Ps. 70, 6). Iată că cei chemați vedeau acum toate acestea direct, față către față, ceea ce reprezenta o mare, o negrăită binecuvîntare, cu adevărat o fericire. Le-o va spune și Iisus mai tîrziu: „Fericiți sînt ochii voștri care văd cele ce voi vedeți" (Luca, 10, 23).

„Ba mai mult, într-un anumit context, în care poate uneori ne putem afla și unii dintre noi, Iisus „a zis celor doisprezece: nu cumva vreți să vă duceți și voi?" (Ioan, 6, 67), adică, nu vreți cumva să mă părăsiți, să plecați la ale voastre, cuvintele mele părîndu-vi-se prea grele, drumul meu prea spinos, calea mea prea anevoioasă etc., întrebări la care unul dintre Apostoli, unul dintre cei chemați în Evanghelia din Duminica arătată, răspunde: „Doamne, la cine ne vom duce. Tu ai cuvintele vieții celei veșnice...", căci „noi am crezut că tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu" (Ioan 6, 68—69). Cu alte cuvinte, Tu ne-ai luminat, Tu ne-ai spus tot ce trebuie să știm spre a ne împlini menirea în această lume, Tu ai deschis ochii noștri ca să ne întoarcem de la întuneric la lumina minții aici și la Lumina cea fără de sfîrșit din veșnicie, căci „nu este alt nume sub Soare prin care noi să ne mîntuim", cum va spune mai tîrziu Sf. Apostol Pavel, adică să scăpăm de păcat, de puterile răului.

*

Încheind aceste cîteva gînduri, se cuvine să reținem în chip special faptul că, prin glasul Bisericii Sale, de două mii de ani Iisus-Mîntuitorul cheamă neîncetat la Sine pe toți fiii Pămîntului, fără nici o deosebire. *„Veniți după mine"* — ne spune, ne cheamă El și pe noi cei de astăzi. Ca într-o permanentă noapte de Înviere, El ne spune: „Veniți de luați lumină", lumină din lumina mea, din dragostea mea față de voi, din înțelepciunea mea, de care aveți atîta nevoie, din cuvintele mele de care duceți atîta lipsă.

„Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pe voi" (Matei 11, 28) — ne cheamă cu atîta stăruință Iisus-Domnul nostru, cu atît mai mult cu cît se pare că am ieșit destul de „osteniți și împovărați" din cei peste patruzeci de ani de îndoctrinare forțată atee, de stîlcire sau siluire a adevărului, de cultivare a suspiciunii ajunsă pînă și între membrii aceleeași familii, de frămîntările care ne urmăreau zi și noapte, de răsturnarea totală a valorilor morale, de zeificare a „conducătorului" etc., din care motiv ne dorim acum atît de mult liniștea lăuntrică, liniștea între noi, liniștea în țară și în lume.

„Luați jugul meu asupra voastră — continuă El cu îndemnul Său — și vă învățați de la mine că sînt blînd și smerit cu inima și veți afla odihna sufletelor voastre. Căci jugul meu este bun și sarcina mea ușoară" (Matei 11 29—30). Un gînditor bisericesc din vechime are și aceste cuvinte: Anima humana naturaliter christiana, adică: Sufletul omenesc în chip firesc este creștin, ceea ce ne ajută să înțelegem mai bine că învățătura Mîntuitorului Iisus Hristos se așterne sau corespunde întru totul aspirațiilor sufletului nostru și, în felul acesta, sarcina pe care ne-o cere responsabilitățile pe care trebuie să ni le asumăm, urmîndu-L sînt cu adevărat ușoare, la purtarea acestui „jug" ajutîndu-ne desigur și dragostea noastră față de El.

Să răspundem deci chemării Mîntuitorului Iisus Hristos. Să reintroducem în ființa noastră lăuntrică, în relațiile noastre de zi cu zi cu semenii noștri, la locurile noastre de muncă frica de Dumnezeu, de care societatea noastră de astăzi are atîta nevoie, frică ce înseamnă conștiința prezenței lui Dumnezeu în viața noastră, a voii și judecății Lui, așadar o viețuire superioară, deplin conștientă și responsabilă cu efecte binefăcătoare pentru ins și pentru obște, aici și-n veșnicie.

Arhid. *Gh. Papuc*

În amintirea celui care a fost arhimandritul IOAN DINU

Anul trecut în luna decembrie, s-au împlinit zece ani de cînd a trecut la cele veșnice cel ce a fost arhimandritul Ioan Dinu. El s-a mutat din această viață la scurtă vreme după ce a împlinit vîrsta de 88 de ani. Dintre cei 88 de ani de viață, ultimii 27 de ani i-a petrecut la Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, unde s-a stabilit în toamna anului 1952, ca pensionar. Timp de mai bine de 15 ani (mai 1955—octombrie 1971), arhimandritul Ioan Dinu a fost starețul Mănăstirii Brîncoveanu.

Părintele Ioan — cum obișnuia să se prezinte, cînd făcea o nouă cunoștință — a venit la Mănăstirea de la Sîmbăta, cînd și-a încheiat activitatea publică, pensionîndu-se din postul de vicar administrativ al Arhiepiscopiei de Iași. Mitropolitul Sebastian, care dorea să-l aibă și pe mai departe colaborator, l-a întrebat pe cel la care ne este acum luarea aminte, de ce ține să se pensioneze. El a răspuns zicînd că, pe lîngă faptul că a ajuns la vîrsta pensionării (avea 60 de ani împliniți), se gîndește că „postul pe care îl deține conferă multă cinste celui ce îl ocupă" și că dorește „ca și altul să se învrednicească de cinstea pe care a avut-o el".

„Părintele Dinu", cum îl știau și îl numeau cei mai mulți dintre cunoscuții lui, sau „Prea Cuviosul", — cum îl numeam noi, cei de la mănăstire, cînd vorbeam despre el, — și-a început activitatea publică în anul 1911, ca învățător, în Cetatea de Baltă, județul Alba, unde a lucrat doar un an școlar. În următorul an școlar, 1912—1913, a fost învățător în localitatea Drăguș, din părțile Făgărașului. După aceea a prestat serviciul militar, fiind repartizat la școala de ofițeri, dar în anul 1914 a fost trimis pe front, în primul război mondial, unde, în primele luni de front, a căzut rănit și a fost luat prizonier. S-a întors în țară abia în anul 1921. Între anii 1921—1925, a studiat Teologia, în Sibiu, la Academia Andreiană, Institutul Teologic de azi. Ca absolvent de Teologie, în anul 1925, a fost hirotonit diacon, treaptă în care a slujit vreme de 13 ani. Din 1925, pînă la plecare la Oradea (1937), părintele Dinu a avut mai multe îndatoriri, între care pe cea de catehet, la mai multe școli din Sibiu și pe cea de director al internatului de fete de la școala normală, îndatoriri pe care și le-a îndeplinit cu cinste și cu demnitate. La Oradea, vreme de zece ani, — pînă în anul 1948, — a fost vicarul episcopiei, rămînînd chiar conducătorul administrativ al eparhiei, pe timpul celor patru ani de ocupație străină. A fost tuns în monahism în 4 octombrie 1938, iar în ziua următoare, a fost hirotonit preot. Hirotesia de arhimandrit a primit-o la sărbătoarea Bunei-Vestiri, în anul 1943. Între anii 1948—52, a îndeplinit rostul de vicar administrativ la Episcopia din Constanța și Galați și la Arhiepiscopia de Iași.

La Mănăstirea de la Sîmbăta, părintele Ioan a venit cu o bogată experiență ,cu niște concluzii bine stabilite, cu un orizont larg și cu niște vederi pe care numai un om cu experiență lui putea să se aibă. Era de o legalitate dusă la extrem. Avea o conștiință ecleziastică bine conturată; se știa membru al Bisericii, se simțea subordonat ierarhiei bisericești. „La locul competent" și „în forma reglementară" erau expresii pe care le folosea adeseori vădind prin aceasta preocupările pe care le avea în perspectiva legalității.

Ca slujitor la altar, avea o prestanță care impunea respect. Se vedea interesat pentru a atmosferă proprie cu sfînta slujire. Avea o dicțiune remarcabilă și un recitativ liturgic expresiv și didactic.

De la părintele Dinu ne-au rămas și unele cuvinte de învățătură, precum și unele amintiri care ne însoțesc de-a lungul anilor noștri de viață. De la el știm că, cu prilejul sfințirii catedralei din Sibiu, în anul 1907, fiind invitat și istoricul Nicolae Iorga și neavînd autorizația să vorbească celor ce erau de față, a spus doar atît: „Acest popor este vrednic de o dragoste fără hotare!" Vorbea cu plăcere despre evenimente din vremea copilăriei sale. Pomenea adeseori de orele de limba română de la Liceul Gheorghe Lazăr, din Sibiu, unde a urmat gimnaziul, liceu, pe atunci cu limbă de predare maghiară. Orele de limba română erau facultative, dar la ele participau toți elevii români. Profesorul maghiar le citea elevilor poezii scrise de poeți români și spunea: „Cît e de frumos!".

Ne-a rămas de la Prea Cuviosul Ioan Dinu și cuvîntul, pe care îl repeta adeseori, că „sănătatea o avem de la Dumnezeu, prin părinți". Avea adeseori și prilejul să spună că „ce este între soț și soție numai ei și Dumnezeu știe".

Astfel de gînduri îmi vin în minte acum, cînd, la zi comemorativă, facem pomenirea celui ce a fost arhimandritul Ioan Dinu. Părintele Dinu, Părintele Ioan Prea Cuviosul, rugînd pe bunul Dumnezeu să-l odihnească cu drepții și cu sfinții și să-i facă veșnică pomenire. Pomenirea lui să fie din neam în neam.

Arhimandritul *Teofil Părăian*

O lucrare inedită de Theodor Glatz

(Înmormîntarea episcopului V. Moga)

În depozitele Galeriei de Artă Brukenthal se conservă numeroase opere (pictură, grafică, sculptură, artă decorativă) ce conțin nu numai o valoare artistică, ci și una documentară. Între lucrările de pictură și grafică se înserează și cele ale pictorului și graficianului Theodor Glatz, născut la Viena în ziua de 10 decembrie 1818 unde a frecventat Academia de Artă, iar după aceea s-a stabilit ca profesor la Sibiu, oraș în care se stinge la 3 aprilie 1871.

Între operele sale de pictură și grafică (portrete, peisaje) se remarcă un desen în tuș (peniță și laviu), rămas inedit, semnat Th. Glatz și datat [']846, avînd dimensiunile de 24,5×20,4 cm., iar în partea inferioară se află un text explicativ în limba germană: „Leichenzug des walachische nichtunirten Bischofs zu Hermannstadt (Convoi funebru al episcopului valah neunit la Sibiu)." Desenul reprezintă prima parte a cortegiului funerar al episcopului ortodox Vasile Moga, iar privitorii sînt mulți orășeni sași și români în portul lor național, ce stau pe ruinele fostei porți a Cisnădiei, demolată la începutul secolului al XIX-lea. Cortegiul este în dreptul fostei cazarme 90 și se îndreaptă spre cimitirul Bisericii din groapă, unde arhiereul a fost înmormîntat. Procesiunea l-a impresionat într-o așa măsură pe tînărul artist vienez, încît l-a determinat să transpună momentul într-o lucrare de grafică.

Episcopul Vasile Moga după o activitate intensă de aproape 35 de ani, în parohia edversităților, izbutise să se impună prin înfăptuirile sale materiale și spirituale din care redăm cîteva mai însemnate: stabilirea sediului episcopiei și reședinței sale nu numai la Sibiu, ci și în centrul orașului (cu ajutorul împăratului), sprijinirea învățămîntului primar, reorganizarea seminarului, testarea averii sale de circa 100 000 florini în folosul episcopiei, la care se adaugă numeroasele memorii pentru drepturi naționale.

Prin publicarea pentru prima oară a unei lucrări de grafică, semnată de Th. Glatz, s-a încercat să se prezinte o nouă mărturie referitoare la episcopul Vasile Moga, rămasă de foarte multă vreme necunoscută.

Mihai Sofronie

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — ÎNFORMAȚII

— Din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, Duminică, 17 iunie 1990, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, însoțit de P.C. pr. prof. I. Moldovan și C. diac. A. Băcilă a săvîrșit Sf. Liturghie în parohia Noul Român, prot. Sibiu, cu care prilej a sfințit și o troiță ridicată în mijlocul acestei parohii de către fam. Dr. Gh. Telea, în memoria eroilor căzuți pentru libertatea și demnitatea poporului român.

În după amiaza aceleiași zile, P.S. Sa a săvîrșit slujba vecerniei în parohia Arpașul de Sus, prot. Sibiu.

— Tot din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 24 iunie 1990, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a oficiat Sf. Liturghie arhierească în parohia Covasna, prot. Sf. Gheorghe, cu participarea unui mare număr de credincioși localnici și străini, aflați la tratament în această vestită stațiune balneoclimatică de la curbura Carpaților.

La priceasnă a predicat P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrșit cuvînt de învățătură a rostit P.S. Sa. Au mai vorbit: P.C. prot. A. Suciu și P.C. paroh local Gh. Olteanu.

În după amiaza aceleiași zile, înconjurat de un mare sobor de preoți și diaconi, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a săvîrșit slujba vecerniei în parohia Sita Buzăului, prot. Sf. Gheorghe, după care s-a slujit și un parastas în amintirea eroilor noștri din decembrie 1989.

Au vorbit: P.C. cons. Gh. Papuc, P.C. prot. A. Suciu și P.C. paroh local D. Comșa, însuflețitor cuvînt de învățătură adresînd credincioșilor, care umpleau monumentala biserică din Sita Buzăului, P.S. Episcop-vicar Serafim.

O scrisoare — document

Posed o carte poștală editată la 1894 de Poșta din România cu un conținut, care depășește interesul colecționarilor-filateliști și de aceea, cred că, merită să fie cunoscut. Este vorba de o corespondență din 13 martie 1897 trimisă de ziarul „TIMPUL" din București, ziarului „Telegraful Român" din Sibiu. Redau conținutul: „Domnule Administrator Vă rugăm să bine voiți a ne trimite un exemplar din „Telegraful Român" în care a apărut articolul relativ la moartea d-lui Al. Lahovari. Vă mulțumim și vă salutăm cu toată stima.

„TIMPUL" Administratorul ss. indescifrabil".

Al. Lahovari, om politic român, ca ministru de justiție sub guvernarea conservatorilor a făcut reforma Codului penal din 1873—1876 și s-a aflat, în perioada respectivă, între marii oratori români.

Cartea poștală respectivă este un document care atestă atît circulația ziarului sibian în România, dar și aprecierea de care se bucura. Păcat că sursa de informare a celor de la „TIMPUL" nu a format-o direct ziarul „Telegraful Român".

Ioan Opriș

GEORGE DIMA
creator de școală muzicală românească

Odată cu cele trei scrisori semnate și expediate, în anul 1932—1933, de Maria Dima (1862—1934), pe adresa tînărului muzician Constantin Zamfir (1908—1987), cel care peste ani le va publica în pertinentul său studiu, *Atitudinea lui G. Dima față de muzica populară* (1958) și apoi în monografia, *George Dima* (1974), am primit de la doamna Eprad Zamfir (soția etnomuzicologului român C. Zamfir) și o emoționantă scrisoare autograf semnată de profesorul, dirijorul și compozitorul Dumitru D. Botez (1904—1988), personalitate de frunte a muzicii românești, privitor la cîteva aspecte ale vieții și operei compozitorului George Dima.

Atrăgîndu-ne atenția însemnarea lui D. D. Botez că, „Păcat că o mare parte din compozițiile sale nu pot fi executate!" am înțeles în intimitatea acestei sublinieri că este vorba despre o amplă sancțiune a operei compozitorului George Dima (1847—1925), pe nedrept neglijată și nu departe de a fi chiar uitată de interpreții ei, și anume muzica corală religioasă.

Deși acest gen de lucrări, compuse cu o admirabilă măiestrie, au fost evidențiate în scrierile de muzicologie semnate de Viorel Cosma, Ana Voileanu-Nicoară, Constantin Zamfir doar cîntările *Liturghiei Sfîntului Ioan Gură de Aur* se puteau asculta în execuția cîtorva coruri bisericești în comparație cu multe, foarte multe pagini de muzică sacră rămase necunoscute bunilor noștri creștini.

Ca dirijor al reuniunilor de cîntări din Sibiu și Brașov însuși George Dima a interpretat în concertele corale publice lucrări de amploare precum, *Fericiți sînt cei goniți pentru dreptate, Pre tine te lăudăm, Heruvicul, Doamne Iisuse Hristoase* sau lucrări similare semnate de Ciprian Porumbescu — *Adusu-mi-am aminte,* Gavriil Musicescu — *Concert bisericesc, op. 15,* Augustin Bena — *Lăudați pre Domnul,* etc.

De fapt, o ultimă apariție editorială postumă a lucrărilor religioase semnate de G. Dima s-a săvîrșit acum 60 de ani (în 1930), prin contribuția bănească a Ministerului Cultelor și Artelor, la „Scrisul românesc" din Craiova, prilej cu care au fost tipărite 42 de titluri, compactate în 11 caiete de formatul 35×27 și anume: *Cîntări bisericești* (două caiete cu 26 de cîntări), *Patru pricesne, Cîntări funebre* și interesant, în ciclul de *Cîntece pentru voce și pian,* încă două lucrări cu text religios: *Cînd de pre lemn* și *De frumusețea fecioriei tale* alături de *Se bate miezul nopții,* pe versurile poetului național Mihai Eminescu.

Un interes deosebit — apreciază reputatul muzicolog George Breazul — o au postumele lui George Dima lucrate în vremea întemnițării din timpul primului război mondial (1917—1918). Sînt cuprinse aici — remarcă același om de știință — armonizări și prelucrări făcute asupra melodiilor bisericești bizantine publicate de Dimitrie Cunțan în 1890 (deci acum o sută de ani), așa cum au fost ele în cultul ortodox ardelenesc, rămînîndu-le, peste veacuri, încă din etosul lor primitiv și sacru.

O sumară analiză a cîtorva pagini corale religioase semnate de George Dima ne conferă amploarea unor elaborări polifonice și armonice din cele mai inspirate și măestrit șlefuite, încadrate riguros în forme autentice de exprimare artistică elevată precum: *Irmosul Adormirii Maicii Domnului, Cu sfinții odihnește Hristoase, Veniți fraților, Cu trupul lui Hristos, Gustați și vedeți, De tine se bucură,* etc.

Pornind de la unisonuri și armonii viguroase, în multiple nuanțe și ipostaze, trecînd frecvent prin tonalități ferme și inflexiuni modulatorii muzica corală religioasă semnată de compozitorul G. Dima rămîne un model de realizare artistică și de conștiință profesională și umană neînfrîntă.

Desfășurînd o amplă și consistentă analiză asupra lucrării pentru cor mixt, *Fericiți sînt cei goniți pentru dreptate,* muzicologul Octavian Lazăr Cosma avea să concluzioneze: „Cine dorește să cunoască fantezia și arta corală a compozitorului transilvănean [Gheorghe Dima], să înțeleagă nivelul atins de arta componistică românească în domeniul corului, trebuie neapărat să asculte această minunată muzică, demnă de cel mai ilustru maestru al polifoniei vocale" *(Hronicul muzicii românești,* vol. VII, București, Editura Muzicală, 1986, p. 274).

Pornind de la această destăinuire de credință tainică semnalată de D. D. Botez, se poate aprecia că muzica corală religioasă își păstrează încă multe necunoscute prin care compozitorii români Ciprian Porumbescu, Eusebie Mandicevski, D. G. Kiriac, Gheorghe Cucu, Dimitrie Cuclin, Sabin V. Drăgoi, Ion Vidu, Timotei Popovici, Ioan Gr. Danielescu, Anton Sequens, Ioan D. Chirescu, Paul Constantinescu, Gheorghe Șoima, Dimitrie Cunțan, au îngemănat inedite și profunde vibrații umane și spirituale semnificative pentru cultura artistică românească, din toate timpurile.

Constantin Catrina

MĂNĂSTIREA PUTNA
loc de veșnică odihnă al voievodului ȘTEFAN CEL MARE

Hărăzită a fi un important centru cultural și religios, ba chiar loc de refugiu și apărare în caz de primejdie, reședință și necropolă domnească, Mănăstirea Putna reprezintă și astăzi, după de cinci ori seculara ei existență, o mărturie a dăinuirii poporului nostru pe aceste meleaguri străbune.

Valoarea acestei mănăstiri se datorește, în primul rînd faptului că Putna este păstrătoarea osemintelor lui Ștefan cel Mare, așezate aici la 2 iulie 1504, în cripta de marmoră pregătită de el cu 12 ani înainte de moarte. Dar umbra sa măreață plutește nevăzută, însă simțită de toți fiii patriei noastre. Este viu și trăiește prin faptele sale în conștiința poporului nostru, neștirbit în imensul său prestigiu, cu care l-a încununat Țara, în trecerea anilor. Cu cît ctitorul crește în conștiința românească, ca întruchipare a aspirațiilor de unitate, libertate, dreptate și prosperitate ale poporului nostru, pe atît se amplifică și faima frumoasei sale ctitorii.

Astăzi Mănăstirea Putna își are acea înfățișare pe care i-au dat-o cele peste cinci secole scurse, de cînd vîrful săgeții lui Ștefan cel Mare, dirijat de Dumnezeu, indicase locul pentru zidire la 10 iulie 1466.

Prefacerile ulterioare n-au făcut altceva decît să permanentizeze istoria, să o integreze în sfera ei nepieritoare și să țină vie recunoștința generațiilor de români față de marele străbun.

Putna a dăinuit peste veacuri cu marile ei valori și rămîne în continuare o permanență a simțirii românești și așa va fi și pentru cei ce vor veni după noi. Cu toate că fiecare epocă și-a lăsat propria sa pecete, ea a rămas aceeași, izvor nesecat de înflăcărare patriotică și credință vie în Dumnezeu pentru toate timpurile.

Cu temeliile adînc statornicite în cel ce a întruchipat în cel mai înalt grad atributele de: cel Mare, cel Bun, cel Sfînt, eroul creștinătății, atletul lui Hristos, soarele, protectorul și părintele Moldovei, a străpuns secolele cu o tărie de nestăvilit. Vremurile, cu necontenitele lor prefaceri, n-au izbutit să-i mistuie, să-i erodeze înțelesurile adînci izvorîte din însăși ființa milenară a neamului nostru.

Îmbrăcată astăzi în haină nouă prin munca migăloasă și strădania unor specialiști de cele mai diverse profesiuni: arheologi, istorici, arhitecți, ingineri, Putna ne apare ca cea mai grăitoare mărturie a trecutului, pentru prezent.

Căci Putna nu este numai mănăstire. Ea este săgeată de foc, flacără nestinsă peste timp. Putna, este inima aprinsă de iubire față de glia strămoșească a acestui sfînt Părinte al Moldovei. Este un mesaj fundamental, un exemplu, o chemare, un îndemn din partea celui ce nu a obosit niciodată să-și iubească Țara și odată cu ea, credința ortodoxă a fiilor acestor meleaguri.

Iată de ce, aici, în dulcea Bucovină, Ștefan cel Mare și-a ales reședința pentru veșnicie. Iată de ce candela de la mormîntul său nu s-a stins o clipă. Din ea s-a aprins torța geniului eminescian în clocotitor elan patriotic. Această flacără a făcut să vibreze corzile inimii lui Ciprian Porumbescu. Aici, generații după generații s-au lăsat pătrunși de idealurile sfinte de unitate, independență și suveranitate.

Chiar de n-am vorbi noi, aici la Putna totul vorbește. Trebuie, doar să asculți. Să simți românește. Să te reculegi. Să te convingi că pășești pe urmele marilor strămoși. Aici, la Putna, fior adînc de taină și istorie te învăluie la tot pasul.

Știm și sîntem convinși că Ștefan cel Mare, n-a precupețit nimic pentru a ne lăsa o istorie frumoasă. De asemeni, Eminescu prin entuziasmul său patriotic ne-a lăsat o limbă curată românească, încît nici nu se poate vorbi de Ștefan, fără să rostești și cuvîntul Putna, iar de vorbești de Putna, este de neconceput să nu amintești de Ștefan cel Mare, de Daniil Sihastru, de Eminescu sau de Ciprian Porumbescu, care a cîntat „Daciei întregi", aici, la Putna.

Putna, mîndrie a artei și culturii noastre vechi românești, slăvită și cîntată de preoți, studiată de istorici, întreținută și îngrijită de popor, cercetată și vizitată permanent de credincioși constituie o mărturie elocventă a cinstirii marelui ei ctitor, la cei 486 ani de la moartea sa, soroc la care ea se află întegrată adînc și pe veci în conștiința românească.

Ierodiacon *Ciobică Teofilact*
Mănăstirea Putna

Stătuse timpul

Stătuse timpul, prinse să se nască
Întîiul semn de vatră românească,
Geneza sfîntă a acestui plai,
Cînd se încheagă neamul, trup și grai.

Stătuse timpul, glia legendară
Învață tainic să se cheme Țară,
Într-un izvor etern se modelează
Din cosmosul trecutului o rază!

Stătuse timpul, între munți și locuri,
Iar suflul nostru a suit spre veacuri,
Așa cum urcă marmura-n statuie,
Și focuri mari se-aprind din flăcăruie.

Stătuse timpul, se ridică-n zare
Meleag român între Carpați și mare,
În litere de aur să rămînă
În piatra vremii, patria română!

Gheorghe Șora

ITINERAR PASTORAL

— În ziua de vineri 29 iunie a.c., praznicul Sf. Apostoli Petru și Pavel, Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, însoțit de la Centrul eparhial de P. Cuv. Arhid. Visarion Bălțat, secretar eparhial, a descins în mijlocul credincioșilor din parohia „Sf. Petru și Pavel" din Sibiu, păstorită de P.C. Sa Pr. Sămărghițan Mihai și P.C. Sa Pr. Traian Bîrsan.

Î.P.S. Sa a asitat la Sf. Liturghie, iar apoi în fața unei numeroase asistențe care a umplut pînă la refuz biserica, a rostit un cuvînt înălțător de învățătură, scoțînd în relief activitatea și rîvna misionară a celor doi mari apostoli, îndemnînd în același timp pe bunii credincioși ai parohiei la o viață curată și evlavioasă, trăită în duhul Evangheliei propovăduite de cei doi corifei ai Bisericii.

În încheire Î.P.S. Sa a recitit din cap. 13, al epistolei I Cor. imnul dragostei, cel mai sublim și mai pătrunzător dintre cîte s-au scris vreodată în legătură cu această virtute creștină.

Vizita Î.P.S. Sale va rămîne pe bună dreptate ca un moment de neuitat în viața parohiei și a credincioșilor prezenți la sărbătoarea hramului bisericii „Dintre brazi".

— În ziua de 1 iulie a.c. Î.P.S. Sa a luat parte la sfințirea bisericii din parohia Orlat, prot. Sibiu cu hramul Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală prin strădunița parohienilor sub îndrumarea părinților parohi Radu Bot și Ioan Peană.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, oficiată de P.S. Episcop Serafim Făgărășanul, Î.P.S. Sa a rostit cuvînt de învățătură stăruind asupra înțelesului bisericii ca locaș de închinare și a rugăciunii care trebuie să-l definească pe adevăratul creștin.

La sfîrșit Î.P.S. Sa a stropit cu apă sfințită troița în care se află lemnul ce are însemnat în el Semnul Crucii, lemn descoperit în decembrie 1989. A fost vizitată apoi biserica restaurată, în care I.P.S. reția răsplății, dacă te gîndești că ție-ți faci bine, nu vrăjmașului, taina Sf. Botez.

Ierod. *Visarion Bălțat*

COLȚUL PATRISTIC

Iubirea de vrăjmași
de Sfîntul Ioan Gură de Aur

în românește de *Pr. D. Fecioru*

Cît de mare e virtutea iubirii de vrăjmași se vede din răsplățile pe care le-a făgăduit Dumnezeul universului celor ce săvîrșesc această virtute. Că după ce a spus: *„Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă prigonesc, rugați-vă pentru cei ce vă supără"* (Matei, 5, 44) a adăugat: *„Ca să fiți asemenea Tatălui vostru celui din ceruri, că răsare soarele Lui peste răi și buni și plouă peste drepți și nedrepți"* (Matei, 5, 45). Ai văzut cu cine se aseamănă, după puterile omenești, cel care nu numai că nu se răzbună pe vrăjmași, dar chiar se străduiește să se roage pentru ei? Să nu ne lipsim, dar, din pricina trîndăviei noastre de niște daruri ca acestea și de niște răsplăți care depășesc orice cuvînt, ci în tot chipul să căutăm să săvîrșim virtutea aceasta, silind și învățînd cugetul nostru să se plece poruncii lui Dumnezeu. De aceea fiecare din noi să-și dea toată silința, dacă are vreun vrăjmaș să se împace cu el, arătîndu-i multă dragoste. Să nu-mi spui mie că l-ai rugat odată și de două ori și n-a vrut să se împace. Dacă facem lucrul acesta din toată inima, apoi nu vom înceta pînă ce nu-l vom birui cu stăruința noastră mare, pînă ce nu-l vom atrage și pînă ce nu-l vom face să lase ura ce ne-o poartă. Crezi că îi faci cu asta aceluia vreun bine? Nu! Nouă ne facem bine! Cu fapta aceasta atragem bunăvoința lui Dumnezeu asupra noastră, dobîndim mai dinainte iertare de păcate și dobîndim multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Dacă ne vom împăca cu vrăjmașii noștri, vom putea rosti cu conștiința curată și cu îndrăznire cuvintele cuprinse în Rugăciunea Domnească: *„Și ne iartă nouă greșalele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri"* (Matei, 6, 12). Dar dacă ne vom trîndăvi și vom face fapte potrivnice cuvintelor rugăciunii, de cîtă osîndă nu vom fi noi vrednici că îndrăznim să rostim la întîmplare și de mîntuială cuvintele rugăciunii? Nu vom aduna, oare, mai mult foc pe capetele noastre? Nu vom chema, oare, asupra noastră mînia Stăpînului? Vindecarea sufletelor noastre, leacul ranelor noastre, calea cea mai bună pentru a bineplăcea lui Dumnezeu, semnul cel mai mare al unui suflet iubitor de Dumnezeu este să faci totul de dragul legii Stăpînului, să nu te lași tîrît de slăbiciunea gîndurilor, ci să fii mai presus de patimi, gîndindu-te la binefacerile pe care în fiecare zi le face Dumnezeu cu noi. Dar oricît ne vom gîndi, nu vom putea spune nici cea mai mică parte din binefacerile date nouă de Dumnezeu, fie cele date pînă acum, fie cele ce ni le dă în fiecare zi, fie cele gătite nouă. Numai să voim să împlinim poruncile Lui! Căutați, deci, ca fiecare să se împace cu dușmanii săi, să se grăbească tare ca spre o mare comoară, să nu zăbovească deloc. Dacă trebuie să se ostenească, dacă trebuie să-l caute pe vrăjmașul său, dacă trebuie să facă cale îndepărtată, dacă sînt greutăți, să caute să ridice din cale toate aceste obstacole. Un singur lucru să urmărim: cum putem împlini porunca aceasta a Stăpînului, ca să primim răsplata ascultării. Credeți că nu știu ce greu și anevoios este să te duci la vrăjmașul tău, să-i stai în față și să-i vorbești? Dar dacă te gîndești la vrednicia acestei porunci, la măreția răsplății, dacă te gîndești că ție-ți faci bine, nu vrăjmașului, atunci toate îți vor părea lesnicioase și ușoare.

Cateheza despre rugăciune

(Continuare din pag. a 2-a)

rugăciunea noastră, pentru a primi și noi iertarea lui Dumnezeu. (Marcu 11, 25; Matei 6, 44—48) alungă întristarea devenind expresia iubirii noastre (Matei 5, 44—48) alungă întristarea păcatului, sădind în suflet bucuria și pacea, cum remarcă un Părinte al Bisericii. „Semințele rugăciunii se seamănă cu lacrimi pe pămîntul inimii în nădejdea bucuriei secerișului ce va urma".

IV. *Recapitularea — Aprecierea.*

Cum am împărțit rugăciunea după cuprins? (În rugăciune de laudă, de mulțumire și de cerere). Dar după felul în care este exprimată? (În rugăciune particulară și publică). Ce trebuie să reținem că ne-a învățat Mîntuitorul atunci cînd ne rugăm? (Că adevărata rugăciune pornește din credință sinceră, stăruitoare, plină de încredere; și din smerenie plină de iubire față de semeni, care nu judecă, ci iartă... Pe de altă parte, că rugăciunea trebuie să pornească din adîncul sufletului, să fie simplă, sinceră, cu discreție ca a unui copil către părintele său). Care este avantajul rugăciunii publice? (Practicînd această rugăciune credincioșii se simt pătrunși de duhul iubirii și bucuriei duhovnicești, aprinzîndu-se unii de la alții, ca și cărbunii — după expresia unui Părinte al Bisericii — aflați pe aceiași vatră de jăratec.) Se pune problema: dacă Dumnezeu știe de ceea ce noi avem nevoie, mai sînt necesare rugăciunile de cerere? (Sînt necesare întrucît Dumnezeu nu lucrează contra voinței noastre. Este asemenea situației cînd un părinte vrea totdeauna binele unui copil, dar trebuie să-l dorească și să-l exprime și copilul). De ce nu ne sînt îndeplinite totdeauna rugăciunile de cerere? (Fiindcă nu întotdeauna noi „știm ce cerem". Adică dacă ni s-ar împlini o cerință sau dorință în prezent, ea poate nu ne-ar fi favorabilă totdeauna și în viitor. De aceea în rugăciunile de cerere trebuie să urmăm modelul rugăciunii Mîntuitorului — arată Părinții Bisericii — spunînd la sfîrșit: „Facă-se voia Ta, sau: după voia Ta", știind „că toate se lucrează spre binele celor ce-L iubesc pe Dumnezeu (Romani 8, 29). Sfîntul Apostol Pavel spune că rugăciunea de cerere trebuie îmbinată cu cea de laudă și mulțumire în sensul că rodnică. Pe plan duhovnicesc rufie „cu mulțumire întru toate" (Filipeni 4, 6).

V. *Asocierea.*

Intrînd prin rugăciune în comuniune cu Dumnezeu care este Binele suprem, de la care ne vine „toată darea cea bună și orice dar desăvîrșit" (Iacob 1, 17) se cuvine ca rugăciunea să fie însoțită de fapte ale binelui, ale voii lui Dumnezeu.

Intrînd prin rugăciune în comuniune cu Dumnezeu care este Binele suprem, de la care ne vine „toată darea cea bună și orice dar desăvîrșit" (Iacob 1, 17) se cuvine ca rugăciunea să fie însoțită de fapte ale binelui, ale voii lui Dumnezeu.

„Nu oricine îmi zice Mie, Doamne! Doamne! va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui..." (Matei 7, 21) Prin comuniunea cu Dumnezeu în rugăciune, noi devenim „împreună lucrători cu Dumnezeu" (I Corinteni 3, 9), contribuind și trebuind să ne aducem aportul la desăvîrșirea creației divine, la perfecțiunea și continua ei îmburodnică. Pe plan duhovnicesc rugăciunea cu munca. Adevărata deviză a celui ce se roagă este: „roagă-te și muncește!". Această formulă a devenit un îndreptar atît în viața personală, cît și în viața Bisericii, a comunităților monahale, etc.; în sensul că orice muncă începe cu rugăciunea și orice muncă se continuă cu activitatea, cu munca cinstită și rodnică. Pe plan duhovnicesc rugăciunea se asociază postului și este urmată de fapte ale milosteniei trupești și sufletești. Fără acestea, rugăciunea — spune un Sfînt Părinte — este ca „norii fără ploaie...".

IV. *Generalizarea.*

Din cele mai sus tratate vedem că rugăciunea este darul divin oferit sufletului credincios pentru a putea intra în comuniune cu Dumnezeu spre curățiia de păcate și sporirea duhovnicească pentru mîntuirea sufletului și împreună lucrarea cu Dumnezeu la desăvîrșirea creației Sale.

VII. *Aplicarea (Încheierea)*

Cuvine-se să acordăm importanță rugăciunii, practicînd-o „neîncetat" după îndemnul Apostolului (I Tesaloniceni 5, 17) îndreptîndu-o atît către Părintele ceresc, de la care așteptăm toate binecuvîntările (Iacob I, 17), cît și Sfintei Fecioare și sfinților ca mijlocitori.

Vom rosti rugăciuni potrivite oricărei nevoi, orientîndu-ne după cărțile de rugăciuni. Orice lucrare o vom începe și sfîrși cu rugăciunea, la fel cînd stăm la masă sau înainte de a adormi.

Participînd cu evlavie și regularitate la serviciile divine oficiate în biserică vom cere rugăciuni atît pentru nevoile proprii, cît și pentru familiile noastre, pentru bunăstarea vieții, pentru pacea lumii, conducătorii bisericești, și de stat, pentru unirea tuturor creștinilor.

Orice rugăciune o vom începe și sfîrși cu semnul Sfintei Cruci, o vom rosti cu evlavie, în genunchi sau în picioare, ca și cum ne-am afla în fața lui Dumnezeu, sau a Sfinților Săi. (Se pot rosti cu credincioșii rugăciuni ca: „Împărate ceresc", „Prea Sfîntă Treime", „Psalmul 50", Rugăciunea Sfîntului Efrem Sirul, „Învrednicește-ne Doamne... și se poate cînta: „Tatăl nostru", „Lumină lină", „Pre Tine Te lăudăm", etc.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul,* episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea,* tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu,* corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu 44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138

SIBIU
15 iulie 1990

Nr.
27—28

Puterea rugăciunii în viaţa Sf. Prooroc Ilie

De aproape două mii de ani, Biserica noastră serbează cu laudă pe Sf. Ilie, mare prooroc al Testamentului Vechi. El este singurul prooroc din Legea Veche care, deşi n-a profeţit nimic în legătură cu venirea Mesiei-Hristos, n-a predicat Evanghelia, n-a murit ca martir, este pomenit mai presus decît proorocul Moisi, care a dat Legea, mai presus decît marele prooroc Isaia, supranumit evanghelistul Testamentului Vechi, mai presus decît proorocii Ieremia, Iezechil şi Daniil şi regii David şi Solomon.

Care să fie motivul pentru care Sf. Biserică îl ridică pe Sf. Ilie în vrednicie peste toţi aleşii lui Dumnezeu din Testamentul Vechi? Răspunsul este unul singur: valoarea excepţională a personalităţii sale, tăria sa de caracter religios-moral, curajul şi înţelepciunea sa deosebită, arătate în lupta contra idolatriei, în apărarea credinţei în Dumnezeul cel adevărat. La aceste virtuţi religios-morale se adaugă viaţa sa sfîntă, întocmai ca a monahilor şi pustnicilor creştini, apoi darul ceresc cu care l-a înzestrat Dumnezeu să facă minuni în mijlocul poporului israelit.

Ca să înţelegem mai bine valoarea religios-morală a vieţii şi activităţii Sf. Prooroc Ilie să ne amintim de vremile extrem de grele în care a trăit, acum aproape trei mii de ani, pe timpul regelui Ahab şi a soţiei sale Isabela. Aceasta era o femeie păgînă care se închina idolului Baal şi, în răutatea ei, a distrus toate altarele şi ucis toţi preoţii care se închinau adevăratului Dumnezeu. In locul lor a ridicat temple zeului Baal şi a aşezat 450 preoţi păgîni.

Rătăcirea era generală, pentru că chiar regele şi regina erau pilde de viaţă imorală, pentru cei de jos. În tot regatul lui israil erau numai crime, jafuri, beţii, desfrîu şi idolatrie. Nimeni nu putea să mustre pe rege şi regină, să vorbească contra idolilor, să mustre pe cei imorali. Slujbaşii lui Ahab supravegheau toate şi omorau repede pe toţi cei ce ar fi încercat să schimbe acest infern.

Dar Dumnezeu este prezent şi lucrează permanent în istoria omenirii — Cu deosebire Pronia Sa este activă în clipe mari şi hotărîtoare, cînd se foloseşte de aleşii Săi, de personalităţi temerare, să întoarcă pe cei mulţi şi rătăciţi, tiranizaţi de satrapii lor. În acele momente critice pentru poporul israelit, Dumnezeu a trimis pe Sf. Ilie la Ahab, despre care — zice Sf. Scriptură — „mai mult decît toţi regii a *săvîrşit fărădelegi* prin care a mîniat pe Domnul Dumnezeu". Şi i-a zis: „Viu este Domnul Dumnezeul lui Israel, înaintea căruia slujesc eu; în aceşti ani nu va mai fi nici rouă, nici ploaie, decît numai cînd voi zice eu" (III Reg. 16, 33; 17, 18).

Şi aşa s-a întîmplat. Prin puterea rugăciunii, Sf. Ilie a închis cerul şi s-a făcut secetă şi foamete mare, trei ani şi şase luni şi au pierit oameni şi animale pentru necredinţa regelui Ahab şi a soţiei sale. Aceştia au urmărit să-l omoare dar, la îndemnul lui Dumnezeu, el a fugit de la faţa lor. A trăit ascuns la pîrîul Cherit, apoi la Sarepta Sidonului, la o femeie văduvă, în sărăcie mare, căci făină era puţină şi uleiul pe sfîrşite. Dar Dumnezeu are grijă de cei ce-L caută pe El şi de ei nu se va atinge moartea. Căci atît făina cît şi uleiul nu s-au împuţinat, pînă cînd Dumnezeu, la rugăciunea lui Ilie, a deschis cerul şi a dat pămîntului ploaie şi roade (Ibid. 17, 14).

Vorbind despre aceste mari momente din viaţa Sf. prooroc Ilie, Sf. Ap. Iacob zice la „Apostolul" citit azi: „Ilie era un om asemenea cu noi în slăbiciuni, şi cu rugăciune s-a rugat să nu plouă şi nu a plouat trei ani şi şase luni. Şi iarăşi s-a rugat şi cerul a dat ploaie . . ." (Iac. 5, 17).

Iată, *puterea minunată a rugăciunii Sf. Ilie care închide şi deschide* porţile cerului, pentru că a izvorît dintr-un suflet curat, drept şi cinstit şi dintr-o inimă plină de credinţă. De aceea este necesar să zăbovim puţin asupra rugăciunii, ca să vedem ce este ea şi cum trebuie să ne rugăm şi noi.

Rugăciunea este inima religiei, legătura sufletului nostru cu Dumnezeu, vorbirea noastră cu Părintele ceresc, căruia îi mulţumim pentru darurile Sale cele mari revărsate asupra noastră, în toate zilele, sau îi cerem ajutor în lupta vieţii ca să biruim greutăţile şi să facem bune toate lucrurile noastre şi să ne umplem sufletul şi inima de bucurie, admiraţie şi recunoştinţă.

Din viaţa Sf. Ilie vedem că rugăciunea ridică sufletul peste greutăţile şi grijile mărunte ale zilei. Filozofii creştini spun că rugăciunea este prilej de depăşire din valea relativităţii spre culmile Absolutului divin. Ea este metodă de purificare de gînduri şi dorinţi inferioare, de vorbe şi

Prot. Stavr. Dr. Simion Radu

(Continuare în pag. a 2-a)

ACT PATRIARHAL

Noi, Teoctist, Patriarhul României şi Preşedintele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, dimpreună cu alţi membri ai Sfîntului Sinod: Inalt Prea Sfinţitul Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nestor al Olteniei, Prea Sfinţitul Episcop Gherasim al Rîmnicului şi Prea Sfinţitul Epifanie, Episcopul Buzăului, Prea Sfinţitul Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor, Prea Sfinţitul Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul, Prea Sfinţitul Episcop Vicar Patriarhal Vasile Tîrgovişteanul, Prea Sfinţitul Episcop Vicar Pimen Suceveanul, Prea Sfinţitul Episcop Vicar Damaschin Severineanul, Prea Sfinţitul Arhiereu Vicar Calinic Argeşanul, locţiitor de episcop al Argeşului, Prea Sfinţitul Arhiereu Vicar Gherasim Vrînceanul, Prea Sfinţitul Arhiereu Vicar Ioachim Vasluianul, Prea Sfinţitul Arhiereu Vicar Casian Gălăţeanul, în conslujire cu Inalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Vladimir al Chişinăului şi Prea Sfinţitul Episcop Antonie al Cernăuţilor, prezenţi la Mănăstirea Putna în data de 2 iulie 1990, ţinînd seama de dorinţa testamentară a Voievodului Ştefan cel Mare de a i se face parastas anual după moarte, precum şi de marea cinstire a memoriei Domnitorului binecredincios, ctitor de biserici şi mănăstiri, vajnic apărător al credinţei strămoşeşti şi al hotarelor patriei, luptător neînfricat pentru păstrarea fiinţei neamului românesc;

Luînd în considerare că în fiecare an, la 2 iulie ziua trecerii Voievodului Ştefan cel Mare la cele veşnice († 1504), se face la Sfînta Mănăstire Putna parastas sau slujbă de pomenire pentru marele Domnitor, la care participă nu numai localnici ci şi credincioşi români din diferite părţi ale ţării de o parte şi de cealaltă a Prutului, astăzi 2 iulie 1990, instituim slujba de pomenire a lui Ştefan cel Mare la Sfînta Mănăstire Putna ca „Parastas Voievodal Naţional", cu însemnătate bisericească şi românească pentru românii de pretutindeni.

Cu nădejdea că pomenirea memoriei Marelui Voievod va contribui la sporirea dragostei pentru credinţa şi Biserica strămoşească, de renaştere şi reînnoire a virtuţilor străbune de cinstire, dreptate, adevăr, libertate şi omenie românească, binecuvîntăm cu părintească dragoste pe toţi care vor lua parte în fiecare an la parastasul voievodal naţional de la Mănăstirea Putna.

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toţi!" Amin. (2 Cor. 13; 13).

TEOCTIST PATRIARHUL ROMANIEI

Dat astăzi 2 iulie anul mîntuirii 1990 la Sfînta Mănăstire Putna

Întru pomenirea episcopului martir Dr. NICOLAE POPOVICI al Oradiei (1936—1950)

Se împlinesc treizeci de ani de la trecerea la cele veşnice a episcopului Nicolae al Oradiei (20 oct. 1960) şi patruzeci de ani de la pensionarea lui forţată (5 oct. 1950) prin care s-a pus capăt unei activităţi rodnice, de mare prestigiu în conducerea duhovnicească a Episcopiei Oradiei.

Sînt oameni pe care vremurile îi ajută să înainteze pe scara ierarhiei sociale, nu întotdeauna pe temeiul unor merite reale. Sînt alţii pe care, dimpotrivă, vitregia împrejurărilor îi doboară sau le micşorează avîntul constructiv spre binele obştesc, sfîrşind, adeseori, prin a fi lăsaţi să cadă în nedreaptă uitare. Unul dintre aceştia a fost, fără îndoială, cel de al doilea episcop al reactivatei Episcopii a Oradiei, Dr. Nicolae Popovici, urmaşul marelui episcop Roman Ciorogariu.

În toamna anului 1935, preocupat de succesiunea sa în scaunul episcopesc, după alegerea lui Andrei Magieru Crişanul ca episcop al Ardealului, bătrînul episcop scria mitropolitului său Nicolae Bălan: „doresc să-mi văd asigurată succesiunea onorabilă la scaunul din Oradea, cu omul capabil să zidească Sionul românesc la graniţa de Vest prin profesorul de teologie Dr. Nicolae Popovici, *singurul care corespunde aşteptărilor mele* şi ca (şi) curăţie a vieţii şi ca pregătire teologică". Bătrînul episcop, pedagog de o viaţă întreagă şi fin cunoscător al sufletului omenesc, nu s-a înşelat deloc. Dorinţa i-a fost împlinită şi în primăvara anului 1936, tînărul profesor de teologie de la Sibiu (avea atunci abia 33 de ani) era ales la Bucureşti, ca episcop al Oradiei. Cu acest prilej, el mărturisea, plin de smerenie, în faţa Colegiului electoral, spunînd: „îmi dau seama că nu meritele şi vredniciile unei vieţi abia începute cum este a mea, ci mai vîrtos încrederea şi nădejdile legate de smerita mea persoană, au fost acelea care au îndreptat privirile D. Voastre spre mine şi care mă obligă mult . . . Voi căuta să fiu propovăduitorul entuziast al unui creştinism viu . . . dinamic, al unui creştinism care să dospească toată frămîntătura sufletului românesc".

De la începutul arhipăstoriei sale, episcopul Nicolae şi-a îndreptat privirea atît asupra înzestrării eparhiei cu instituţii şi aşezăminte corespunzătoare — la Oradea ca şi la Beiuş — cît şi asupra activităţii misionare a clerului său. În primii ani a reuşit să adune un fond pentru ridicarea unei *catedrale a Bihorului* după modelul catedralelor din Cluj, Satu Mare şi Timişoara. Acest fond a ajuns în 1939 la suma de şapte milioane lei din care s-a cumpărat imobilul din strada principală, aproape de reşedinţă. Tot în acel an se raporta Adunării eparhiale terminarea în roşu a *Internatului de fete* din Beiuş. Tot Beiuşul avea să primească o nouă otitorie, *Şcoala normală de conducătoare* pentru copiii mici care prin Decretul Lege din 9 decembrie 1940 trecea în proprietatea Episcopiei Oradiei, cu sediul în Beiuş, ca şcoală confesională.

Dictatul de la Viena (30 aug. 1940) i-a rupt eparhia în două silit fiind să părăsească Oradea, după ce, împreună cu alţi fruntaşi români, a fost expulzat şi aruncat într-un vagon de marfă, peste graniţă. Cu toate suferinţele şi umilinţele prin care a trecut, nu s-a descurajat şi şi-a continuat activitatea rodnică în refugiul de la Beiuş. Aici a ridicat, din donaţii adunate din toate părţile ţării, impunătoarea clădire *Căminul-şcoală* pentru orfanii celor căzuţi pe cîmpurile de luptă. Era instituţia dragă sufletului său de ierarh luminat, filantrop şi patriot, ridicată pentru alinarea suferinţelor pricinuite de război. A vizitat atît pe luptătorii din Răsărit cît şi pe cei ce au luptat pentru libertatea şi reîntregirea neamului pe fronturile din Apus.

Episcopul Nicolae Popovici a fost şi un teolog de înaltă erudiţie precum şi un orator bisericesc cu mare putere de convingere a sufletelor. Lucrările sale din tinereţe, teza de licenţă, *Inceputurile nestorianismului* şi mai ales teza de doctorat *Epicleza euharistică*, (Sibiu, 1933) au rămas, pînă azi, lucrări de referinţă în Teologia dogmatică ortodoxă, necombătute, după cîte ştim, de asemenea pînă azi. Imprejurările grele prin care i-a fost dat să-şi desfăşoare activitatea arhierească nu i-au dat răgaz să dea la lumină şi alte lucrări. În anii cît a stat la Beiuş a scos doar o singură lucrare, în 1942, intitulată *Lespezi de altar* în care şi-a adunat o parte din cuvîntările ocazionale, pastorale şi articole apărute în presa vremii. Ultima lucrare, terminată în exilul de la mănăstirea Cheia, în condiţii deosebit de grele, era închinată aniversării unui secol de la proclamarea dogmei catolice, *imaculata concepţie*, a cărei publicare ar fi pe cît de necesară pe atît de o recunoscătoare restituire a unei personalităţi de cel mai înalt prestigiu teologic în Biserica noastră.

După reîntoarcerea la Oradea, în 1944, şi-a găsit reşedinţa şi eparhia răvăşită de evenimentele de război. Împrejurările şi oamenii îi erau potrivnici. O parte dintre colaboratorii săi îl duşmăneau (mai ales dintre cei zişi reveniţi) şi foloseau orice prilej spre a-l reclama pentru cuvîntările şi atitudinea sa intransigentă în apărarea Bisericii şi a drepturilor poporului său. N-a cedat presiunilor de tot felul şi venite din toate părţile, în problema catehizaţiei, ca şi în alte probleme, fapt care i-a adus demiterea „din motive de interes superior bisericesc şi din

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

(Continuare în pag. a 2-a)

I. P. S. Sa Dr. Daniel Ciobotea
noul arhiepiscop al Arhiepiscopiei Iaşilor şi mitropolit al Moldovei şi Bucovinei

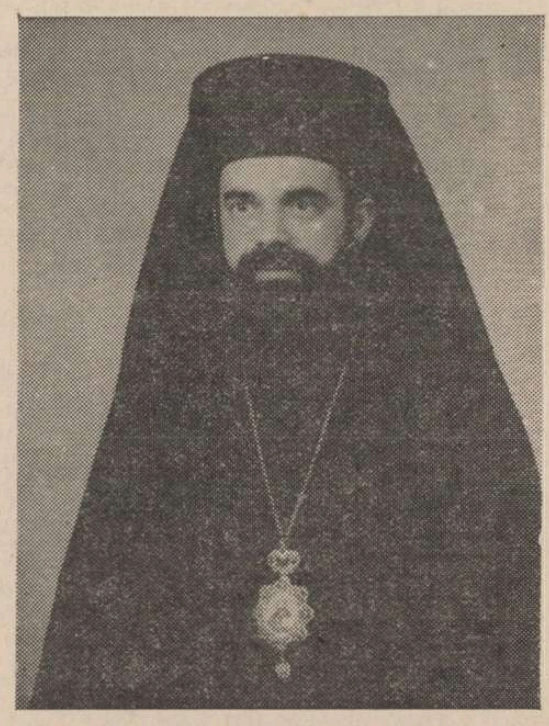

După o vacanţă de aproape patru ani, scaunul de arhiepiscop al Arhiepiscopiei Iaşilor şi mitropolit al Moldovei şi Bucovinei a fost completat în ziua de 7 iunie 1990, prin alegerea în această înaltă funcţie, de către Colegiul Electorul Bisericesc, a episcopului-vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului — dr. Daniel Ciobotea, ierarh tînăr, cu o temeinică pregătire teologică, ecumenist experimentat şi profesor de teologie cu activitate meritorie în ţară şi străinătate.

I.P.S. Sa s-a născut în 22 iulie 1951, în satul Dobreşti din jud. Timiş.

După absolvirea şcolii generale şi a liceului (secţia umanistă) s-a înscris la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, devenind licenţiat în 1974. In toamna aceluiaşi an a dat examen de admitere la cursurile de doctorat de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, secţia sistematică. Peste doi ani pleacă cu o bursă de studii în Franţa, unde va urma cursuri de specializare la Facultatea de Teologie Protestantă din Strasbourg (1976—1978), iar de aici trece, tot ca bursier, la Facultatea de Teologie Catolică din Freiburg im Breizgau — R.F. Germania (1978— 1980). In iunie 1979 a susţinut, la Universitatea de Ştiinţe Umaniste din Strasbourg, teza de doctorat: „Reflexion et vie chrétienne aujourd'hui. Essai sur le rapport entre la théologie et la spiritualité", obţinînd titlul de doctor în teologie.

În 1980 a fost numit, cu acordul conducerii Bisericii noastre, lector la Institutul Ecumenic din Bossey (Elveţia), după ce, în prealabil, şi-a echivalat, la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, titlul de doctor în teologie, obţinut la Strasbourg, susţinînd teza: „Teologie şi spiritualitate creştină. (Raportul dintre ele şi situaţia lor actuală)".

Între 15 noiembrie 1980—15 septembrie 1988 a onorat funcţia didactică amintită în cadrul Institutului de la Bossey, unde din 1986 a îndeplinit şi funcţia de director adjunct pentru relaţii cu Facultăţile francofone şi ortodoxe.

La 6 august 1987 profesorul dr. Dan Ilie Ciobotea a fost tuns în monahism, la mănăstirea Sihăstria din Moldova, iar la data de 14 august, acelaşi an, a fost hirotonit ierodiacon,, pentru ca în data de 15 august, la sărbătoarea „Adormirea Maicii Domnului" să fie sfinţit preot de către P.F. Părinte Patriarh Teoctist.

Cu începere de la 1 septembrie 1988 va îndeplini funcţia de consilier patriarhal pentru sectorul nou înfiinţat: „Teologie contemporană şi dialoguri ecumenice", de la Administraţia Patriarhală. Concomitent a activat şi în calitate de conferenţiar suplinitor la conferinţa de „Misiune creştină şi Ecumenism", de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

Deşi tînăr, I. P. S. Daniel Ciobotea are deja constituită o impresionantă listă bibliografică, publicînd peste 100 de studii şi articole în reviste din ţară şi străinătate. Spre a ilustra sfera de preocupări în domeniul cercetăţii teologice, amintim titluri ca:

1. „Înţelesurile conciliarităţii ortodoxe şi participarea credincioşilor la ea astăzi," în „Ortodoxia" nr. 4/1988, p. 113—125.
2. „Autocefalia bisericească: unitate de credinţă şi libertate responsabilă", în „Mitdopolia Banatului", nr. 5—6/1985, p. 290—298.
3. „Dorul după Biserica nedespărţită sau apelul tainic şi irezistibil al Sfintei Treimi" în „Ortodoxia" nr. 4/1982, p. 586—598.
4. „Elemente ale religiei geto-dacilor favorabile procesului de creştinare a strămoşilor", în „Studii Teologice", nr. 7—10/1976, p. 611—622.
5. „Învăţătura Sfîntului Ioan Gură de Aur despre rugăciunile pentru cei adormiţi în Domnul", în „Mitropolia Banatului", nr. 9—12/1976, p. 643—654.
6. „Legătura interioară dintre Cruce şi Înviere în Ortodoxie", în „Mitropolia Banatului", nr. 3—4/1984, p. 123—127.
7. „Temeiuri dogmatice ale bucuriei creştine", în „Mitropolia Banatului", nr. 46/1977, p. 347—359.
8. „Timpul şi valoarea lui pentru mîntuire în Ortodoxie", „Ortodoxia", nr. 2/1977, p. 196—207.

În data de 12 februarie 1990, consilierul patriarhal ierom. dr. Daniel Ciobotea a fost ales, la propunerea I. P. S. mitropolit Nicolae al Banatului, în funcţia de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului, fiind hirotonit arhiereu în catedrala din Timişoara, în data de 4 martie 1990.

* * *

Ceremonia instalării noului întîistătător al Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei a avut loc Duminică, 1 iulie 1990, în catedrala mitropolitană din Iaşi, prilej cu care s-a oficiat Sfînta Liturghie, de către P. F. Patriarh Teoctist, înconjurat de un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi.

După otpust, P. S. Nifon Ploieşteanul a dat citire Gramatei patriarhale de instalare a I. P. S. Sale Dr. Daniel Ciobotea, în scaunul de arhiepiscop al Arhiepiscopiei Iaşilor şi mitropolit al Moldovei şi Bucovinei.

In continuare Dl. Aurel Stoica, ministru de stat, însărcinat cu calitatea vieţii şi protecţia socială a citit decretul prezidenţial de recunoaştere a hotărîrii Sfîntului Sinod de alegere a I. P. S. Sale Daniel Ciobotea în funcţia de mitropolit al Moldovei şi Bucovinei.

A vorbit apoi P. F. Patriarh Teoctist, care a dat expresie satisfacţiei personale şi a preoţilor şi credincioşilor din Moldova şi Bucovina pentru că, în sfîrşit, s-a putut înfăptui actul legal de completare a scaunului mitropolitan, vacant de atîta vreme.

Un cuvînt de întîmpinare al noului mitropolit a fost rostit de către P. S. Pimeu Suceveanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor.

Ceremonialul instalării din catedrală s-a încheiat cu cuvîntul programatic al Inalt Prea Sfinţitului Părinte mitropolit Daniel.

După Sfînta Liturghie, P. F. Părinte Patriarh şi I. P. S. Părinte mitropolit Daniel, împreună cu soborul ierarhilor şi preoţilor slujitori au ieşit în faţa catedralei mitropolitane, unde era depusă racla cu moaştele Prea Cuvioasei Maici Paraschiva — ocrotitoarea Moldovei. S-a rostit aici o rugăciune şi au fost adresate cuvîntări de binecuvîntare a credincioşilor, care au umplut parcul reşedinţei arhiepiscopale.

A urmat apoi o agapă frăţească, oferită de Consiliul Episcopal în saloanele restaurantului „Traian" din Iaşi.

Mai mulţi vorbitori au adus omagiul lor ierarhului proaspăt instalat la cîrma Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei.

Şirul cuvîntărilor a fost deschis de către I. P. S. mitropolit Nestor al Olteniei, care a vorbit în numele membrilor Sfîntului Sinod.

Dl. Ion Aurel Stoica, ministru de stat, însărcinat cu calitatea vieţii şi protecţia socială, a rostit cuvînt de felicitare din partea D-lui Ion Iliescu, preşedintele României, al D-lui Petre Roman, prim-ministru al Guvernului.

Din partea autorităţilor locale a vorbit Dl. primar al municipiului Iaşi.

Cu vie emoţie a fost întîmpinat cuvîntul D-lui Ion Ungureanu, ministrul culturii şi cultelor din Chişinău. Domnia Sa a arătat că a fost profund mişcat

Pr. prof. *D. Abrudan*

(Continuare în pag. a 2-a)

Proscomidia, cerească poartă a dumnezeieştii Liturghii

Cu gîndirea îmbăiată, de-ale lumii griji uşor,
preotul spre-altar zoreşte, ca şi cerbul la izvor.

Sfintu-altar ca cerul este, sfînta masă, tron divin
şi în juru-i îngeri care cu părintele se-nchin'.
Preotul, la sfînt Jertfelnic, cu veştmintele pe el,
tremurînd, apucă-n mînă Piinea ce-a venit din cer.
Îngeri-s pătrunşi de-uimire. Tins pe disc Pruncu-a rămas,
ca un miel spre junghiere, ca o oaie fără glas.
Preotul, cu frică mare, junghie divinul Miel
spre a noastră ispăşire, spre-a ne înălţa la cer.
Coasta Mielului împunge: sînge, apă curg din ea,
adăpînd întreaga lume, care pe Hristos Îl vrea.

Dumnezeu-Hristosul-Omul, ceru,-aduce-aici deodat'.
Discul, proscomidiarul întru cer s-au transformat.
Stă de-a dreapta-mpărăteasa, toată în divin veştmînt,
veşnicită sus în ceruri, pururi faţă pe pămînt.
Sfinţi-n cete se aşează. Îngerii înlocuiesc.
Toţi de faţă sînt în pîine, lîngă Mielul cel ceresc.

Preotu-n miride cheamă sufletele celor vii.
I-aud şoapta, se adună toţi cei ai Bisericii.
Tainic sînt uniţi creştinii lîngă sfinţi, Hristos, Fecioară.
Pomeniţii se-n aripă, viaţa lor spre ceruri zboară,
dacă vor să-i ia cu dînşii îngerii de subţioară.

Cerne preotul miride lîngă trupul lui Iisus
pentru credincioşii care întru Domnul au apus.
Freamăt în cealaltă lume . . . Curge har în cei de-acol',
dacă-n suflete avut-au pe Hristos în viaţa lor.
Uni-n beznă saltă-oleacă spre duhovnicescul rai,
Alţi-s izbăviţi aproape de cumplitul chin şi vai.
Trec în grabă unii peste al infernului hotar,
în odăjdii de lumină, date de Hristos în dar.
Alţi-ajung mai plini de slavă. Suie veseli spre Hristos,
că e mare-ntr-a lor fire, L-au crescut de-aici de jos.

Harici sfori creştini-i leagă de Hristos viat din morţi,
milă către ei s-arate, cînd va judeca pe toţi.

E Biserica unită, cea de jos cu cea de sus,
pe-acest disc, aici, în pîine, lîngă Maică, sfinţi, Iisus.

Clopotul brăzdează zarea şi creştinii se adună
la biserică să ducă viaţă paşnică şi bună.
Liturghia-nfăţişează tainic viaţa lui Iisus,
cu-al Său trup 'nălţat pe Cruce, mort, viat şi-n ceruri sus.
Sfintul Duh pătrunde Jertfa. Piinea, vinul se prefac
într-al Domnului Trup-Sînge, Ce miridele atrag,
cînd părintele, cu Agneţ, sfinţi, Fecioară,-n grup le strînge
şi-n potir le mută toate şi le-mbibă cu sfînt Sînge,
rostind ruga cea din urmă către Domnul cu-ai Săi sfinţi:
„Curăţă orice păcate celor pomeniţi aici"!

Doamne, fără Preoţie, fără Jertfă ce-ar mai fi?
Cine-ar curăţi păcate? Cine ne-ar mai mîntui?
Chezăşia învierii cine oare ne-ar mai da?
Cine ne-ar mai arăta Crucea-Învierea Ta?
Cine-ar uşura pămîntul de păcate-a' toţi şi toate?
Căci Hristos, Fecioara, sfinţii, îngerii duc lumea-n spate.

De aceea noi creştinii, ai străbunei datini fii,
să dăm cinste Preoţiei, că ne ţine-n duhuri vii
şi prin harul, ce continuu curge de la Cincizecime,
către Dumnezeu ne-nalţă, la Cel Unul în Treime

Părintele *Ioasaf*

Miracolul

Cum am putea lupta cu Timpul
Şi-n încleştări să-nvingem Marea
Şi-am depăşi, 'nalt Olimpul
Şi-am spulbera, adînc, uitarea

Cum am putea coborî CERUL
Pe nedreptate şi durere-
Apăsătoare precum fierul
Şi, pentru toţi, iubire-a cere?

Cum am putea, un vesel cîntec,
Plutind, să-l facem să nu moară
Şi pruncului, aflat în pîntec,
Să-i fie naşterea uşoară?

Cum am putea, în bucurie
Să prelungim al vieţii capăt,
Mereu în oameni să-ntîrzie
Şi soarele să nu dea-n scăpăt?

Cum am putea, curgînd, şuvoiul
Să verse în cuvînt doar miere,
Să spulberăm lumii războiul,
Să înceteze tot ce piere?

Ar fi MIRACOLUL pe care
L-aşteaptă veacul în furtună
Şi cînd Planeta sorţii-şi are
În forţele ce şi le-adună!!

Octav Sargeţiu

Începuturile poeziei lirice culte

IENĂCHIŢĂ VĂCĂRESCU

250 de ani de la naştere (1740)

Este poetul reprezentativ pentru o epocă în care o lume se încheie, pentru a lăsa locul alteia care se plămădeşte din diferite încrucişări de direcţii şi curente.

Paralel cu mişcarea din Ardeal, unde cultura naţională se manifesta mai ales prin producţii de natură istorică, filologică şi religioasă, în Principate încep a miji zorii unei literaturi, care avea să dea expresie unor alte aspecte ale sufletului românesc cult. Este vorba de începuturile poeziei lirice româneşti.

Poezia lirică cultă apare la sfîrşitul veacului al XVIII-lea în Ţara Românească şi în Moldova, după o lungă perioadă de manifestări anonime populare. Născută sub impulsul curentului popular, neo-grecesc şi francez, ea şi-a căutat rînd pe rînd motivele de inspiraţie în fiecare din ele şi după o perioadă de dibuire a ajuns, în cele din urmă, să-şi găsească adevărata cale şi să întrupeze simţirea şi cugetul românesc.

Rezultă prin încrucişarea acestor trei curente, poezia noastră lirică cultă cîntă mai ales iubirea. Ea se manifestă sub forma unui sentimentalism exagerat, într-o limbă încărcată de diminutive dulcege şi de exclamaţiuni ridicule cum se observă la primii poeţi Văcăreşti în Muntenia şi la Costache Conachi în Moldova.

Cu toată slăbiciunea ei, prima noastră poezie lirică avea într-însa germenii dezvoltării ei viitoare. Elementul dătător de viaţă avea să fie cel popular care, din cînd în cînd, reuşeşte să izbucnească în accente puternice. El va creşte tot mai mult pînă ce va ajunge, în cele din urmă, să prefacă din temelie întreaga literatură cultă, dîndu-i un caracter original românesc.

Începuturile poeziei noastre lirice culte în literatura română se datoresc lui Ienăchiţă Văcărescu, reprezentant remarcabil al literaturii şi culturii timpului, bun cunoscător al antichităţii greco-romane şi al iluminismului francez şi italian. Se naşte pe la anul 1740. Coborîtor dintr-o familie boierească, originară din Făgăraş, a primit o educaţie aleasă. În anii tinereţii a trăit la Constantinopol şi cîtăva vreme a locuit la Braşov. A cunoscut mai multe limbi apusene şi orientale, a fost mare vistier şi spătar, a fost trimis în misiuni diplomatice în diferite ţări (Turcia, Ungaria şi Austria) şi, din cauza atitudinii sale politice, a trăit mai mult timp în exil. Moare pe la anul 1800.

Poezia lui Ienăchiţă Văcărescu, ca fond şi formă, este slabă, fiind o poezie naivă, o poezie în căutarea adevăratului ei drum. Versurile lui sînt tînguiri de dragoste de nuanţă lăutărească. Erau în spiritul vremii, dar şi în tradiţia traiului oriental al boierilor. Poezia lui este lipsită de un sentiment adînc, de ritm regulat şi rimă corectă. Dacă opera lui nu are valoarea literară, ea are în schimb o mare însemnătate istorică, poetul fiind considerat ca un pionier al poeziei noastre lirice culte.

Deschizător de drum, poetul şi-a dat seama de la început, de înalta menire a poeziei: „Creşterea limbii româneşti / Şi-a patriei simţire". Aceste cuvinte, care exprimă dragostea de neam şi limbă au o însemnătate simbolică pentru dezvoltarea ulterioară a literaturii noastre.

Preocupat de limba literară, pe care o consideră ca începînd cu traducerea Bibliei din 1688, el deplînge lipsa unor norme de scriere corectă şi, pentru a contribui la îndreptarea acestui rău, tipăreşte o gramatică românească (1787) cu titlul „Observaţii sau băgări de seamă asupra regulelor şi orînduielilor gramaticii româneşti", unde dă şi un scurt tratat de poetică, exemplificat cu versuri originale, spre a dovedi că şi în limba română se pot scrie versuri. Poetul admite neologismele pentru îmbogăţirea vocabularului şi încetăţeneşte la noi terminologia ştiinţifică în Gramatică. În acest sens cartea lui depăşeşte gramaticele tipărite anterior de D. Eustatievici, S. Micu şi Gh. Şincai.

Cunoştinţele sale istorice şi talentul memorialistic reies din ampla lucrare: „Istoria preaputernicilor împăraţi otomani", în două volume (1300—1791), menită nu Apusului, ca cea a lui D. Cantemir, ci Românilor.

Cu prilejul împlinirii a 250 de ani de la naştere, se cuvine să omagiem memoria acestui pionier al poeziei noastre lirice culte, păstrîndu-i loc de cinste în istoria literaturii române şi a culturii noastre naţionale.

Prof. *Ieremia B. Ghita*

ODIHNA SUFLETULUI

Alcătuit din suflet veşnic viu şi trup trecător, pe pămînt, omul nu este făcut să se bucure de activitate necontenită. Timpul activităţii poate fi prelungit variind natura senzaţiilor pe care omul le încearcă; numai că înseşi îndeletnicirile sale, oricît de statornice, îl fac să dorească la un moment dat odihna. Odihna duce la somn, iar somnul la vise. Odihna îi conferă o stare de bine pe cît de generală, pe atît de nelămurită. Somnul, ca şi noaptea, este precedat şi urmat de două asfinţituri, dintre care unul duce la nemişcare, iar celălalt trezeşte la viaţă activă. Tocmai pentru aceasta a şi fost asemănat somnul cu moartea.

Întrebarea este ce face sufletul în acest timp? căci dacă cerem odihna corpului, după bună chibzuială înseamnă: „dă-mi somnul!" — pe cînd dacă cerem odihna sufletului, după aceeaşi bună chibzuială înseamnă: „dă-mi-l pe Dumnezeu!"

Este nevrednic a cugeta că sufletul, care împrumută corpului puterea, ar putea să obosească la fel de repede ca şi corpul, ba mai mult, nevoit ar fi să se odihnească aşa mult ca şi corpul.

Atunci revenim la întrebarea: ce face sufletul? Sufletul lucrează noaptea ca şi ziua; noaptea judecă faptele de peste zi (în subconştient) şi aduce hotărîrea judecăţilor sale asupra omului. Cu alte cuvinte, trăieşte în sine însuşi — e ca un cîrmaci cînd marea vieţii e liniştită.

Chiar şi unii psihologi susţin că sufletul nu-şi întrerupe activitatea. Ei aduc drept dovadă faptul că orice individ smuls din somn încearcă aceeaşi senzaţie de parcă ar fi fost tulburat dintr-o îndeletnicire extrem de serioasă, care-l preocupase foarte tare.

Observaţia nu-i lipsită de temei. Pustnicii din Sfîntul munte, ca şi ceilalţi, au obiceiul de a dormi puţine ceasuri doar ziua, iar noaptea şi-o petrec în cugetare şi rugăciune. În liniştea patronată de întunericul nopţii, cînd simţurile îşi reduc simţitor programul de lucru, atunci sufletul lucrează nestingherit şi cu mult spor. Lucrul acesta este extrem de folositor pentru propăşirea sufletelor lor. Neîntrerupta apropiere a sufletului cu lumea nevăzută şi nesimţuală, face desigur ca şi visele pustnicilor să fie diferite de cele ale oamenilor care se conduc numai de simţuri. Rezultă de aici că cel care îşi petrece nopţile în cugetare şi rugăciune cunoaşte din propria experienţă, că sufletul este neobosit. Omul care n-a învăţat ori care a uitat să „umble împreună cu Dumnezeu" ca şi Enoh, prin aceeaşi cugetare şi rugăciune, vorbeşte neîncetat despre „oboseala sufletească". Ce-i această stare, decît tirania unei prea imense lucrări a simţurilor uzuale asupra sufletului nelucrător.

Numai neîntrerupta comunicare a omului cu Dumnezeu — în liniştea inimii, în stăruinţa minţii, în tăcerea sufletului întreg — duce la curăţia serafică şi neoboseala omului interior.

Iar toate acestea: „Pentru că cine a intrat în odihna lui DUMNEZEU s-a odihnit şi el de lucrurile lui, precum DUMNEZEU de ale sale".

Dr. *Mihai Mateiciuc*

Întru pomenirea episcopului martir Dr. Nicolae Popovici al Oradiei

(Continuare din pag. 1-a)

cauză de boală" — cum grăia decizia sinodală care continua „Pentru refacerea sănătăţii i se atribuie deocamdată sfînta mănăstire Cheia, din regiunea Prahova". Avem cunoştinţă sigură că cei mai mulţi dintre sinodali au semnat cu strîngere de inimă această decizie impusă de cei care nu puteau suporta atitudinea demnă şi curajoasă a episcopului demis.

L-am cunoscut pe episcopul Nicolae Popovici al Oradiei din anii studenţiei. Mi-a îndrumat paşii pe calea slujirii preoţeşti primindu-mă în buna şcoală de Teologie care se afla atunci la Oradea. Nu voi uita niciodată lungile plimbări prin curtea reşedinţei la care mă făcea părtaş dăruindu-mi sfaturi şi îndemnuri părinteşti. Evenimentele din 30 august 1940 ne-au despărţit trupeşte dar nu l-am uitat niciodată. Întîmplarea a făcut ca, în calitatea mea de vicar al Episcopiei Aradului, la care era îmbisericit în vederea completării pensiei pe care o avea, să fiu cel care să port grija ca aceasta completare să-i sosească la timp. Într-o scrisoare (singura care mi-a rămas din cele primite de la dînsul) din 19 aprilie 1953, îmi scria: „Iubite părinte Liţiu, Ne mai despart abia cîteva zile de prăznuirea sfîntului marelui mucenic Gheorghe purtătorul de biruinţă — patronul vieţii Prea Cucerniciei Tale. Imi fac o plăcută datorie de conştiinţă faţă de P.C. Ta — *singurul dintr-o eparhie întreagă, care ţi-ai adus aminte de mine, în zilele smeririi şi însingurării mele*, trimiţîndu-mi la marile praznice şi la Sf. Nicolae, urările tradiţionale — şi îţi trimit din prilejul prăznuirii onomastice cele mai cordiale doriri de sănătate, de bucurie, de mulţumire şi de bună sporire în toate cele plăcute lui Dumnezeu şi oamenilor care-I slujesc Lui. Bunul Dumnezeu să-ţi binecuvînteze gîndurile şi faptele vieţii, spre a le putea închina pe toate, cu devotament neclintit, preamăririi Lui în lume şi gloriei Bisericii străbune, care s-a făcut nouă mîntuire din neam în neam. Pe aici nimic deosebit. Am avut o iarnă teribilă, vreme de cinci luni încheiate. Cu sănătatea o duc cum pot. Mulţumesc lui Dumnezeu care nu uită pe nimeni şi poartă grijă tuturor, că sînt în viaţă. Cu iubire şi binecuvîntare, Nicolae".

Recitesc cu emoţie şi cu lacrimi în ochi aceste rînduri care oglindesc felul părintesc în care acest om ştia să-şi poarte crucea vieţii. L-am cercetat la mănăstirea Cheia în iulie 1953, nu fără riscuri şi urmări pe care le-am simţit mai tîrziu.

A murit în satul natal, Biertan — se spune că în braţele bunei sale mame şi înconjurat de cei dragi ai săi — lăsînd în urmă amintirea unui om integru, ierarh luminat şi distins teolog, dar mai presus de toate amintirea unui martir al credinţei noastre dreptmăritoare căreia i s-a dăruit cu toată fiinţa sa.

Fie pomenirea lui cu laudă şi memoria binecuvîntată de toate generaţiile care vor veni!

Puterea rugăciunii în viaţa Sf. Prooroc Ilie

(Continuare din pag. 1-a)

de fapte josnice; este mijloc de alungare de ispite şi patimi. Rugăciunea este forţa divină care apropie şi sudează legătura de viaţă spirituală a eului uman finit, cu Eul infinit divin şi realizează comunitatea de viaţă fericită a noastră cu Dumnezeu.

Prin rugăciunea izvorită dintr-o credinţă vie şi tare, sufletul omenesc cucereşte pacea, liniştea şi odihna pe care o caută pe pămînt şi se ancorează în Dumnezeu, limanul vieţii de la care a pornit şi la care doreşte să se întoarcă. Rugăciunea ţine sufletul în contact viu şi permanent cu Dumnezeu, Izvorul energiilor divine şi cauza eficientă a fericirii noastre reale şi depline.

Ca instrument divin de autoperfecţiune, rugăciunea depăşeşte legile firii şi faptele omeneşti, cum se revelează în viaţa Sf. Ilie, a dreptilor şi sfinţilor, chiar şi în viaţa personală. Cîţi dintre noi n-au simţit rugăciunea ca armă a sufletului împotriva răului şi a păcatului din noi, ca întărire împotriva slăbiciunilor spirituale şi materiale?! Cel ce se roagă se simte pătruns de o energie supranaturală, care este chiar prezenţa lui Dumnezeu şi a harului Său, care ne ocroteşte, ne călăuzeşte şi lucrează în noi, şi prin noi, toate cele bune în viaţă.

Rugăciunea este puterea lui Dumnezeu în om şi face minuni. Astfel prin rugăciune Sf. Ilie proorocul a înviat pe copilul văduvei din Sarepta Sinodului, a înmulţit făina şi untdelemnul în casa ei, a închis cerul şi a coborît, apoi, ploaie peste pămîntul însetat (Is. Sirah 48, 4—5). Tot prin rugăciune Sf. Ilie coboară foc din cer care mustuie jertfa sa, în prezenţa preoţilor lui Baal, care sînt ucişi pentru că ţineau poporul în idolatrie. Pe drept zice Sf. Ap. Pavel: „Neîncetat vă rugaţi" (I Tes. 5, 17); Sf. Ap. Iacob cere să ne rugăm „unul pentru altul", ca să ne vindecăm, că „mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului" (5, 16).

Ne punem întrebarea: Pentru ce rugăciunea Sf. Ilie, a celor drepţi şi sfinţi este ascultată de Dumnezeu, iar a noastră, a muritorilor de rînd, nu este ascultată, deşi şi ei sînt oameni ca noi (Iac. 5, 17)? Răspunsul este unul singur: Aceştia sînt Aleşii lui Dumnezeu, care au ascultat şi au fost aproape de El, au crezut şi au trăit cum le-a poruncit El. Or, noi sîntem departe de Dumnezeu cu inima noastră, nu-L cinstim decît cu vorba, căci cu faptele îl batjocorim. În timp ce Aleşii Domnului cugetau la El ziua şi noaptea, noi ne lăsăm orbiţi şi furaţi de ispite, păcate şi patimi, de răutate, ură şi răzbunare, care ne depărtează de Dumnezeu şi de ajutorul Său.

Deşi era om ca şi noi, Sf. Ilie a izbutit ca prin o puternică voinţă morală, să-şi stăpînească patimile, păcatele şi poftele rele şi să-şi ţină cugetul şi inima curată, mai ales la rugăciune şi să se facă lăcaş al lui Dumnezeu. Or, noi uităm de Dumnezeu şi de rugăciune şi, chiar cînd ne rugăm, gîndul nostru fuge către plăceri deşarte şi lucruri vinovate. De aceea rugăciunea noastră nu poate face lucruri mari şi rămîne fără efect duhovnicesc.

Să vedem care este cuprinsul rugăciunii, pentru ce ne rugăm? Sf. Ilie proorocul cere ajutorul lui Dumnezeu să învingă puterea diavolului care ţine în întunericul idolatriei poporul lui Israel. El, dorea să salveze sufletele semenilor săi de la rătăcire şi păcat, de la moarte duhovnicească. Iar noi, care ne numim creştini, cerem ajutorul lui Dumnezeu să ajungem la ranguri, mărire, avere, putere, stăpînire, viaţă lungă, tihnă şi bunăstare materială. Noi cerem ajutor să facem rău, să distrugem pe aproapele, pe duşmanul nostru, ca să-i întindem curse, să furăm, să înşelăm, să jefuim, să exploatăm etc., fără să fim descoperiţi şi pedepsiţi. Ceva mai mult, rugăm chiar pe preot să se roage pentru ca să-i meargă rău duşmanului nostru, pe care-l urîm, îl blestemăm şi am dori ca imediat să piară. Or, bunul Dumnezeu nu ascultă astfel de cereri, căci este Părinte bun pentru toţi oamenii care sînt fiii Săi, chiar dacă sînt răi. El este îngăduitor cu ei şi aşteaptă, cu răbdare, să se întoarcă la pocăinţă şi să se mîntuiască. Dumnezeu chiar se întristează pentru asemenea rugăciuni, care au ca scop să semene ură, vrajbă, ceartă şi moarte între oameni. Numai Satana se bucură de această rătăcire, căci dorinţa lui este să piară sufletul oamenilor să-i facă nenorociţi şi nefericiţi. Este mare lucru să ştii să te rogi, ca să se bucure Părintele ceresc; să ştii ce să ceri şi darul să-ţi folosească. De aceea Domnul Iisus ne zice ca şi Apostolilor Iacob şi Ioan: „Nu ştiţi să cereţi" (Marc. 10, 39). Şi nu primim cele ce cerem, pentru că rugăciunea nu este străbătută de fiorul sacru al credinţei, al nădejdii şi al dragostei faţă de Dumnezeu şi de aproapele. Nu este o rugăciune sinceră, smerită şi feirbinte ca a vameşului, plină de duhul altruist, al dorinţei de bine şi de fericire pentru altul, ci este plină de duhul egoismului, al interesului personal, al deşertăciunilor lumeşti şi al desfătărilor trupeşti, etc.

Înainte de a ne ruga se cuvine să ne coborîm în adîncul din noi şi să ne controlăm gîndul şi dorinţele pe care le aducem înaintea lui Dumnezeu. Să ne cercetăm conştiinţa — acest ochi al inimii — să vedem dacă este curată şi cele ce cerem sînt bune şi folositoare aproapelui şi nouă înşine şi, apoi, să ne rugăm. Să evităm orice păcat pe care l-am putea face în rugăciune, deoarece în loc să ne mîntuim, ne osîndim.

Rugăciunea făcută cu gînd şi inimă curată, cerînd cele de folos pentru suflet şi trup, pentru noi şi aproapele, ne reaşează viaţa — zi de zi — pe făgaşul voiei lui Dumnezeu şi pogoară de la El harul atotputernic absolut necesar ca să înfrîngem toate piedicile pe drumul vieţii, urmînd pe Hristos pînă la sfîrşit.

Accentuăm că rugăciunea este absolut necesară creştinilor. Ceea ce este apa pentru peşte şi aerul pentră păsări, ceea ce este pîinea şi apa pentru trup este rugăciunea pentru suflet. Ea îl susţine şi-i dă viaţă. Un suflet care nu se roagă, este pierit pe veci.

Rugăciunea este respiraţia sufletului, viaţa lui, învierea lui, motorul vieţii şi al progresului duhovnicesc. Ea reaşează sufletul în făgaşul slujirii lui Dumnezeu, Creatorul său, ţine în contact viu cu chemările majore ale vieţii şi ne deschide uşile împărăţiei cereşti, la care ne cheamă Domnul Hristos, prin Sf. Sa Biserică (Mat. 11, 28).

Pentru marea sa eficienţă, pentru mulţimea farurilor cereşti şi pămînteşti, care se revarsă peste sufletul şi trupul nostru prin rugăciune. Mîntuitorul nostru ne atenţionează în Predica de pe Munte, zicînd: „Cereţi şi vi se va da, ... Căutaţi şi veţi afla, ... Bateţi şi vi se va deschide!" (Mat. 6, 5—8; 7—11). El ne dă model rugăciunea „Tatăl nostru".

Să cerem de la Dumnezeu toate cele ce ştim că sînt bune şi necesare, care ne folosesc; dar să nu uităm că la sfîrşitul cererilor noastre să adăugăm cu toată încrederea: *„Doamne, fie voia Ta*, în toată cererea mea, că numai Tu ştii, dacă cele ce cerem ne sînt spre binele şi mîntuirea noastră".

Pomenirea Sf. Prooroc Ilie este prilej fericit de meditaţie pentru felul cum trebuie să trăim ca creştini, cum trebuie să ne rugăm şi ce să cerem în rugăciunile noastre.

Noul mitropolit al Moldovei şi Bucovinei

(Continuare din pag. I-a)

de frumuseţea limbii române în care slujitorii altarului şi corul au cîntat şi lăudat numele lui Dumnezeu. „Basarabia — a ţinut să precizeze Dl. ministru — încearcă să reînvie tocmai prin limbă ... şi aceasta pentru că şi în Evanghelie afirmă că „La început a fost Cuvîntul ..." Cu tristeţe în suflet a amintit apoi Domnia Sa de cele 1100 de biserici cîte au existat în Basarabia, dar dintre care, din nefericire ,au mai rămas, după cei 45 de ani de robie comunistă, numai 190 de biserici.

Dl. ministru Ion Ungureanu a oferit I. P. Sale mitropolitul Daniel un clopoţel „din pămîntul negru al Basarabiei", cu dorinţa ca sunetul clopotului să fie glasul fraţilor de acelaşi sînge de la răsărit de Prut.

Cuvînt de frăţească solie din partea clerului şi credincioşilor basarabeni a adus şi înalt Prea Sfinţitul Vladimir, mitropolitul Chişinăului.

P. S. Petru Gherghel, episcop al Episcopiei Romano-Catolice din Iaşi, l-a asigurat pe noul titular al scaunului mitropolitan al Moldovei şi Bucovinei de sprijinul în rugăciune al credincioşilor catolici. Referindu-se la măreţele ctitorii din nordul Moldovei, P. S. Sa a afirmat că acestea sînt o mărturie de necontestat despre „fondul profund religios al românilor de pretutindeni".

P. S. Antonie, episcop de Cernăuţi a prezentat felicitările şi bunele urări din partea Sanctităţii Sale Alexei, patriarhul Moscovei şi a toată Rusia.

Însufleţitor şi plin de frumuseţe a fost cuvîntul poetului Ioan Alexandru, care a arătat între altele că la Iaşi, în împrejurarea dată, lumina n-a mai venit de la răsărit, ci de la Apus, din Timişoara, unde în decembrie trecut s-a produs prima licărire de lumină a libertăţii noastre. Domnia Sa a oferit în dar noului mitropolit volumul cu cei 65 de poeţi Basarabia, ediţia îngrijită de scriitorul martir Dumitru Matcovschi.

P. S. Eftimie al Romanului şi Huşilor a exprimat salutul eparhiei sufragane şi a adus în legătură numele noului mitropolit cu acela al lui Daniil Sihastrul, sfetnicul marelui voievod Ştefan.

O altă voce de peste Prut a fost prot. Ieşanu de Călăraşi. P. C. Sa, cu emoţie în glas, a arătat că „toţi alcătuim un singur popor, vorbind aceeaşi limbă, avînd aceeaşi credinţă şi fiind de acelaşi sînge. Sîngele apă nu se face. Pronia Dumnezeiască a făcut să fim astăzi împreună, la această mare sărbătoare care este a noastră a tuturor".

P.C. Ilie Maier, vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului a dat cititre scrisorii I. P. S. mitropolit Nicolae al Banatului, care din motive de sănătate n-a putut participa. Adresîndu-se episcopului-vicar de pînă mai ieri, I. P.S. Sa a arătat: „Începutul slujirii arhiereşti l-aţi făcut la graniţa de vest, iar de acum veţi păstori la graniţa de est. Important este că oriunde ne-am afla între aceste fruntarii ale ţării sîntem la noi acasă, pe glia noastră sfîntă şi strămbună". I. P. Sa a adresat noului arhipăstor întronizat, îndemnul de a iubi oamenii şi a li se dărui în jertfelnică slujire.

P. C. preot Jean de Beauregard a adus cuvîntul de salut şi felicitare din partea Episcopiei Ortodoxe Catolice din Franţa şi a titularului acesteia, P. S. Episcop Germain.

Monahul anglican, prezent la ceremonia de întronizare a adresat un cuvînt de felicitare pentru P. F. Patriarh Teoctist ca şi pentru I. P. S. Daniel, din partea arhiepiscopului de Kanterbury şi primat al Angliei — Robert Runcie.

P. C. pr. prof. Ion Bria a vorbit în numele secretarului general al C.E.B. — Emilio Castro, al Conferinţei Bisericilor Europene şi al foştilor colegi ai I. P. S. Sale de la Bossey.

P. C. Sa a arătat că Consiliul Ecumenic al Bisericilor, vede în alegerea I. P. S. Daniel ca mitropolit al Moldovei şi Bucovinei, un mare semn de înnoire în viaţa Bisericii noastre, semn care va genera alte semne şi minuni. Referindu-se la situaţia mişcării ecumenice azi, vorbitorul a arătat că a sosit momentul să ne întrebăm: spre ce ne îndreptăm şi ce va fi creştinismul de mîine. După evenimentele din Europa răsăriteană istoria mişcării ecumenice se va derula la un alt nivel, care va influenţa cu siguranţă procesul de unitate creştină.

Dl. prof. dr. Nicolae Stoicescu, fost ministru al Cultelor a arătat că în cele 5 luni de la revoluţie, în ţara noastră au fost emise 25 de decrete de confirmare de episcopi şi mitropoliţi, mai multe decît în cei 45 de ani de dictatură, fapt ce grăieşte de la sine de libertatea religioasă garantată tuturor credincioşilor. „Statul are nevoie de o Biserică puternică, a subliniat Domnia Sa, fără de care este de neconceput asanarea morală a societăţii româneşti. Un îndemn insistent a adresat Domnia Sa noului instalat în scaunul mitropolitan de a-i avea permanent la inimă pe fraţii români de peste Prut. Referindu-se la faptul că I. P. S. mitropolit Daniel este tînăr şi că vine de pe alte meleaguri în Moldova, Dl. profesor N. Stoicescu a arătat că în istoria Mitropoliei Moldovei există cazuri de precedenţă. Astfel, în ce priveşte vîrsta, Venianim Costachi, spre a oferi numai un exemplu, a fost şi el foarte tînăr (avea 42 de ani) cînd a ajuns mitropolit, iar în ce priveşte originea, un înaintaş al I. P. S. Daniel a fost oltean (patriarhul Iustinian), un altul a fost ardelean (mitrop. Sebastian Rusan) şi în fine, un altul a fost muntean (patriahul Iustin). Era cazul să ajungă mitropolit la Moldova şi un bănăţean.

Au luat cuvîntul, în continuare: D-na prof. Elena Stoicescu, Dl. Mihai Iacobescu, din partea C.P.U.N. Suceava, Dl. prof. Ion Solcanu din partea Universităţii Iaşi, Dl. Al. Zub, care a arătat că I. P. S. Sa este aşteptat în rîndurile intelectualităţii din Iaşi, ca unul care se bucură de prestigiu prin înalta sa pregătire; Dl. preşedinte al Comunităţii mozaice din Iaşi, care a arătat că, pe plan religios, a existat o atmosferă de bunăînţelegere între toate cultele, Biblia, respectiv Vechiul Testament, fiind cartea care îi uneşte pe creştinii şi necreştini; P. C. pr. Dumitru Soare, directorul Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române; P. C. Scarlat Porcescu, fost vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor, care a arătat că venirea I. P. S. Daniel la Iaşi, nu este întîmplătoare, Dumnezeu fiind Acela care îl aşează pe fiecare la locul lui, ori se ştie că Dumnezeu este obiectiv şi nepărtinitor; Dl. Andreas Rados, reprezentantul Uniunii Elene din România; Pr. Ioan Ioniţă din America, care a prezentat urările de bine din partea I. P. S. Arhiepiscop Victorin, ale clerului şi fraţilor români de peste ocean, mulţi dintre aceştia fiind originari şi de pe plaiurile bucovinene şi moldovene; P. C. arhid. prof. C. Voicu, care a vorbit în numele instituţiilor de învăţămînt teologic şi al transilvănenilor.

În final, a răspuns I. P. S. mitropolit Daniel care a arătat că i-a urmărit pe toţi vorbitorii cu deosebită luare aminte, preferînd hrana spirituală celei materiale. Din cuvîntările care s-au rostit, I. P. S. Sa a reţinut cît de mult datorează altora. În primul rînd se simte îndatorat faţă de Dumnezeu, de la care avem totul şi care ne poartă de grijă. Apoi se simte profund dator faţă de părinţii care l-au născut şi l-au crescut, faţă de Banat în general, faţă de Sibiu, de Bucureşti, de instituţiile de învăţămînt din străinătate, unde a studiat, faţă de Consiliul Ecumenic, faţă de P. F. Părinte Patriarh, şi nu în ultimul rînd faţă de clerul şi credincioşii moldoveni şi bucovineni care l-au ales şi l-au primit să le fie păstor. „Dumnezeu ne cheamă la unitate, a continuat I. P. S. Sa. Regionalismul îşi are valoarea lui pentru că Dumnezeu iubeşte diverstiatea. Dar El voieşte să trăim şi în unitate deplină. Cu voia Sa eu am venit de la vest înspre est. Se cuvine să fim un singur popor, unit în dragoste şi frăţie. Şi în prezenţa fraţilor de peste Prut, la această sărbătoare trebuie văzut un semn al voii lui Dumnezeu că noi românii, oriunde am trăi, trebuie să fim una".

Firi deschise, românii sînt ecumenişti prin excelenţă. Iată de ce, în atenţia I. P. S. Sale se va afla şi grija pentru cultivarea celor mai bune relaţii cu celelalte confesiuni şi religii.

Încheindu-şi cuvîntul, I. P. S. Sa a arătat că poporul român n-a primit niciodată ceva fără jertfe şi sacrificii. Aşa a fost şi în Decembrie 1989, cînd prin jertfa tinerilor am redevenit liberi. Să preţuim aceste jertfe ale poporului şi să ne angajăm în strînsă unitate să ne facem viaţa fericită din patria noastră străbună.

* * *

Luni, 2 iulie 1990, cînd s-au împlinit 486 de ani de la intrarea în veşnicie a părintelui Moldovei, marele voievod Ştefan, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi I. P. S. Sa mitropolitul Daniel, însoţiţi de mulţi dintre oaspeţii prezenţi la instalare, s-au îndreptat spre Putna, locul de odihnă al ctitorului acelui sfînt aşezămînt.

La ora 12, întîistătătorul Bisericii noastre, ceilalţi membri ai Sf. Sinod, ca şi oficialităţile care au luat parte la instalare au fost întîmpinaţi de stareţul mănăstirii şi de o mare masă de credincioşi veniţi din împrejurimi ca şi de peste Prut spre a asista la slujba de pomenire a lui Ştefan cel Mare. Parastasul s-a oficiat în foişorul de la stareţie, de către P. F. Patriarh Teoctist şi soborul de ierarhi prezenţi. S-a citit cu acest prilej actul patriarhal, pe care-l publicăm în prezentul număr al „Telegrafului Român", de instituire a *„parastasului voievodal naţional"* care se va oficia de acum încolo, în mod solemn, în fiecare an.

La încheierea slujbei, P. F. Patriarh Teoctist a omagiat în cuvinte emoţionante personalitatea marelui domn al Moldovei şi a dat mulţumire lui Dumnezeu pentru milostivirea Sa faţă de poporul nostru căruia i-a stat în ajutor pentru înlăturarea înrobirii comuniste şi atee.

A vorbit în continuare Dl. ambasador E. Manciur, reprezentantul D-lui preşedinte Ion Iliescu şi şeful protocolului de stat.

Din partea autorităţilor locale a vorbit Dl. Gavriil Moroşan, primarul judeţului Suceava.

Dl. Ion Ungureanu, ministrul culturii şi cultelor din Chişinău a rostit şi aici cuvinte emoţionante despre destinul comun al românilor de pretutindeni, destin întruchipat pilduitor în persoana eroului ce-şi doarme somnul de veci la Putna. Domnia Sa a oferit şi aici ca dar un clopoţel din pămîntul Basarabiei, care să fie aţîrnat deasupra mormîntului lui Ştefan cel Mare, spre a-şi uni sunetul său discret cu glasul copleşitor al clopotului Buga întru veşnica pomenire a domnului Ştefan.

Poetul Vasile Levinţchi, venit de asemenea din Basarabia a arătat că Putna, cu slăvitul mormînt pe care îl ocroteşte, va rămîne peste veacuri. *„o stea a speranţei pentru toţi românii"*.

Dl. George Muntean, preşedintele Societăţii Basarabia-Bucovina a dat expresie aceloraşi sentimente de profundă veneraţie de care sînt pătrunşi toţi cei ce au aderat la această asociaţie faţă de voievodul Ştefan cel Mare, faţă de ţara şi poporul din care a odrăslit acest viguros vlăstar al neamului.

Poetul Ion Alexandru, după ce a cititi un imn dedicat lui Ştefan cel Mare, a propus P. F. Patriarh Teoctist şi Sf. Sinod să reflecteze la înfăptuirea actului de canonizare a Domnului moldovean, pe care poporul îl venerează ca pe un sfînt. Domnia Sa a mai cerut, ca acolo, în preajma mormîntului protectorului Moldovei şi al poporului român, să ne propunem înfăptuirea a trei deziderate, despre care opinia publică din ţara noastră să fie sensibilizată şi anume:

1. Pe viitor, preşedintele României să rostească jurămîntul faţă de ţară cu mîna pe Biblie;

2. Pentru consolidarea moralităţii şi refacerea fizionomiei spirituale a poporului nostru să fie reintrodusă, odată cu noul an de învăţămînt, predarea religiei în şcoală. Nu trebuie uitat că poporul român s-a născut creştin şi ca atare nu trebuie împiedicat de a-şi păstra specificul etnic şi spiritual.

3. Să fie oprit degrabă păcatul îngrozitor pe care-l săvîrşesc acele mame care îşi ucid, în pîntece, propriul copil.

Şirul vorbitorilor a fost încheiat de către Prea Cuviosul stareţ al Putnei Iachint, care a adus mulţumiri tuturor celor care s-au ostenit pentru a fi prezenţi la acest moment solemn de pomenire, a lui Ştefan cel Mare.

Toţi cei prezenţi s-au aliniat apoi într-un cortegiu impresionant, care s-a deplasat prin faţa mormîntului lui Ştefan, deasupra căruia va arde veşnic candela recunoştinţei neamului.

A urmat o agapă frăţească în marea sală a palatului voievodal, refăcut, prin strădania şi permanenta veghe a P. F. Patriarh Teoctist. Corul elevilor din Putna a oferit cu acest prilej un bogat şi impresionant program de cîntece şi versuri patriotice.

Au fost rostite şi aici cuvîntări însufleţitoare şi pline de speranţă în viitorul mai luminos al poporului român.

Scrisoare deschisă către P. C. pr. prof. univ.

Academician Dumitru Stăniloae

Î. P. C. Părinte Profesor,

Avem inima plină de bucurie sfîntă şi emoţie duhovnicească, **că aţi fost ales,** membru al Academiei Române, în 3 iulie 1990.

Simţeam un gol în sufletul meu şi o mare nedreptate care vi se face Î.P.C.V., nefiind aşezat la locul de înalt prestigiu şi onoare care Vi se cuvine în cultura românească, după o activitate intelectuală de peste **şapte decenii.**

Acum, voia lui Dumnezeu s-a făcut. Cele dorite şi aşteptate cu răbdare de smerita noastră inimă s-au împlinit — şi altele asemenea vor urma. Fie numele Domnului binecuvîntat, de acum şi pînă în veac. Vedem aici un act **sinergic,** lucrare a lui Dumnezeu. S-a adeverit cuvîntul psalmistului: **„Adevărul** (despre P.C.V.) din pămînt a răsărit şi **dreptatea** (pentru recunoaşterea muncii depuse), din cer a privit. Mila (lui Dumnezeu) şi adevărul (recunoscut de oameni) s-au întîmpinat, dreptatea şi pacea (în fiinţa mea) s-au sărutat" (Ps. 84, 11—12). Răbdarea şi încrederea în Părintele ceresc, ne-au fost răsplătite.

Înaltul Forum de cultură umanitar-creştină şi naţională, V-a recunoscut şi chemat la locul de mare onoare şi cinstire, pe care l-aţi meritat cu prisosinţă cu decenii înainte, pentru munca depusă în ogorul revelării şi promovării ortodoxiei, pe plan ecumenic şi naţional.

Împreună cu smerenia mea, se bucură azi toţi colegii mei dragi, vii şi adormiţi din seria anului 1929, cînd aţi început să semănaţi în inimile noastre, adevărurile dogmatice care ne-au cucerit viaţa şi fiinţa pentru eternitate. Alături de noi, colegii, se bucură azi toate generaţiile de foşti studenţi ai Academiei Teologice „Andreiene" din Sibiu, pînă în anul 1946, cînd aţi plecat la Bucureşti.

Încerc un arc de istorie de peste 130 de ani.

Aici la Bucureşti, V-aţi întîlnit doi fii de ţărani ardeleni din Ţara Oltului, din Avrig şi Vlădeni, veniţi din Sibiul nostru drag, din aceeaşi familie spirituală, din şcoala Marelui Păstor şi Părinte, nemuritorul Mitropolit Andrei Şaguna.

Unul era diacon, celălalt preot, făceaţi parte din Biserica de martiri ardeleni din sec. XVIII-lea. Ambii eraţi mînaţi de acelaşi ideal, Vă clocotea în inimă mărgăritarul credinţei în Hristos şi dragostea de neam. Erau ascunse aici nebănuite alte daruri cereşti, care au rodit în eternitate, în viaţa neamului nostru.

Unul aducea un duh românesc în toată cultura naţională sugrumată de străinism; **altul** aducea — ceea ce lipsea — o amplă şi profundă spiritualitate creştină, o trăire ortodoxă în Sf. Liturghie a Bisericii strămoşeşti.

Această doctrină, I.P.C. Pr. Academician, aţi promovat-o, ca un al doilea Sf. Ap. Pavel, neîncetat, cu rîvnă şi zel, în timp şi fără timp, la cursurile universitare, în conferinţe interconfesionale, întruniri ecumenice, simpozioane, etc., ţinute la cel mai înalt nivel, în metropolele europene şi americane.

La această muncă de catedră şi ex-catedră, se adaugă lucrările originale excepţionale de profundă Teologie şi Filosofie creştină ortodoxă, apoi studii şi articole în toate revistele de specialitate din ţară şi străinătate. În fruntea acestora stau traducerile celor zece Filocalii, făcute cu înalt spirit critic şi claritate, lucrări de renume mondial, pentru toate Bisericile creştine.

Întreagă această muncă zdrobitoare, a avut darul fericit să ne facă cunoscuţi ca neam în toată lumea, să fim apreciaţi ca un popor profund credincios şi ortodox, cu mari resurse spirituale, religios-morale, revelator de orizonturi noi, creator de valori perene, transcendentale, model pentru toată creştinătatea. Acestea au ridicat Biserica noastră, la cel mai înalt nivel de preţuire, a atras stima şi atenţia celorlalte confesiuni care se interesează neîncetat de doctrina ei, ca una care deţine tezaurul autentic de credinţă şi viaţă lăsate ca testament de Mîntuitorul Hristos şi Apostolii Săi.

În faţa luminoasei personalităţi a Î.P.C.V. Pr. Prof. Academician Dumitru, noi, ucenicii de credinţă şi de studiu, uniţi în cuget, Vă aducem modestul nostru omagiu de dragoste, admiraţie şi preţuire pentru locul pe care-l ocupaţi în cultura naţională. Ne bucurăm că sînteţi sinteza maximă a **spiritualităţii ortodoxe** ecumenice şi a celei româneşti în special.

Vă rugăm să primiţi smeritele noastre felicitări, că Cel de sus, v-a rînduit să vorbiţi — ca odinioară Sf. Ap. Pavel (Fap. 17, 19) — Ţării şi neamului românesc întreg, de la supercatedra universitară, din Areopagul României Libere şi democrate, care este Academia Română. Spuneţi aici, colegilor Î.P.C. Voastre, că Hristos — Dumnezeu Cel înviat din morţi, este axa de foc a istoriei noastre care ne luminează, ne călăuzeşte şi ne ajută cu Harul Său. Că El, Domnul şi Dumnezeul nostru Atotputernic, a condus tineretul şi poporul nostru, cu mînă tare şi cu braţ înalt, la biruinţa Revoluţiei din 22 decembrie 1989.

Ca fii duhovniceşti, rugăm pe Mîntuitorul nostru Iisus Hristos — pe care-L slujiţi cu credinţă vie şi dragoste curată — să Vă dăruiască ani mulţi şi fericiţi, de plină sănătate şi sporite puteri de muncă, bucurie şi pace, ca să lucraţi toate după voia Lui.

Aceasta este bucuria noastră, a celor ce Vă iubim şi Vă preţuim.

În numele celor pomeniţi mai sus,

Prot. Stavr. Dr. *Simion Radu*

IEROMONAHUL MACARIE

primul stareţ al Mănăstirii Bistriţa-Vîlcea

Primul stareţ al Mănăstorii Bistriţa din nordul Olteniei, atestat documentar, este ieromonahul Macarie. Menţionat într-un hrisov emis de voievodul Vlad Călugărul (1482—1495) la 16 martie 1494, din „cetatea de scaun Bucureşti", poate fi considerat chiar întîiul egumen al ctitoriei boierilor Craioveşti, fondată în anul 1491.

Hrisovul exprimă aprecierea voievodală faţă de rîvna „vlastelinilor" săi de-a înălţa acest măreţ aşezămînt întru cinstea Adormirii Maicii Domnului, şi de a-l înzestra cu numeroase sate şi sălaşe. „Am văzut marea silinţă — glăsuieşte documentul — către atotcinstitul hram, care este în numele atotcinstitei Uspenii a Preasfintei Născătoarei şi pururea Fecioarei Maria, cu cîtă silinţă de trudă iubitoare s-au sîrguit bunii şi credincioşii şi preacinstiţii noştri vlastelini, jupan Barbu Cralevschi cu fraţii săi, jupan Pîrvu şi Danciu şi Radu, şi au ridicat din temelii atotcinstitul mai sus zisul hram pe rîul numit Bistriţa şi l-au înfrumuseţat cum se cuvine şi au dăruit satele anume: Plăvicenii pe Soaş cu tot hotarul cu viile şi zeciuala din vin cît se cuvine din acea ocină oricît este hotarul lor, şi Brîncovenii toţi, şi Gîndenii şi Vădastra pe care au cumpărat-o de la Vladu cu 15 000 aspri, şi Potelul şi cu Balta Albă şi Pîrîul tot, şi Mălurenii i-au dăruit jupan Hamza".

Acestor danii, făcute de vlastelinii voievodali, adaugă însuşi Vlad Călugărul „căşăritul din judeţul Vîlcea, oricît este hotarul judeţului, şi încă vama de la Secui, pe toată".

În continuare, domnitorul stabileşte că „aceste toate, pe care le-am dăruit mai sus sfintei Mănăstiri, să fie de ocină şi de ohabă, cît va trăi domnia mea, şi cît vor trăi prea iubiţii fii ai domniei mele, Radu voievod şi Mircea, să fie pentru întărirea sfintei Mănăstiri dumnezeieştilor călugări şi rugători, părintelui **egumen ieromonah Macarie** (s.n.), şi după aceea celor ce vor fi năstavnici,, şi tuturor celor întru Hristos fraţi, să le fie de hrană, nouă şi părinţilor noştri de veşnică pomenire, şi după aceea celor ce vor fi, copiilor noştri şi rudelor".

Din lipsă de izvoare, e greu de identificat cine a fost acest ieromonah Macarie. Numele este destul de răspîndit printre călugări. Chiar în anul 1492, egumenul Govorei era un Macarie, iar în 1495, un ieromonah Macarie — identificat greşit de Alexandru Odobescu cu Macarie tipograful — donează acestei Mănăstiri o vie la Ocnele Mari, „să fie călugărilor întru hrană, şi moşie ohavnică şi nezăticnită de nimeni după moartea mea şi după moartea părinţilor şi fraţilor, carii m-am tocmit cu dînşii să-mi facă pomenire în tot anul o zi". Nu peste mult timp apare şi misteriosul ieromonah Macarie tipograful, îmbogăţind cultura noastră cu primele incunabule ale tiparului românesc, dintre care, **Liturghierul** (1508) şi **Evangheliarul** (1512), au fost descoperite de Alexandru Odobescu în fondurile bibliotecii Mănăstirii Bistriţa, în anul 1861. De asemenea, în 1512, odată ajuns domn, Neagoe Basarab „ridică Biserica cea căzută şi puse pe Macarie mitropolit a toată Ţara Românească, Plaiului şi Severinului, cu blagoslovenia lui Pahomie, patriarhul de la Ţarigrad".

În afară de menţiunea din hrisov, nu cunoaştem alte amănunte documentare din viaţa ieromonahului Macarie. Cert este că în timpul egumeniei sale, Mănăstirea Bistriţa se afirmă ca o renumită vatră de cultură bisericească şi laică. Aici funcţiona o şcoală bine organizată, condusă de însuşi „năstavnicul" Macarie ieromonahul, unde viitorul domn Neagoe Basarab, împreună cu alţi tineri care vor îmbrăţişa ulterior cariera diplomatică sau eclesiastică, primeşte o aleasă cultură literară, artistică şi religioasă. În „biblioteca" acestei şcoli, tînărul Neagoe cunoaşte o serie de manuscrise, folosite mai tîrziu ca domn, drept izvoare de inspiraţie la întocmirea valoroasei sale lucrări **Învăţăturile lui Neagoe către fiul său Teodosie,** sau le va citi cu pasiune, cum rezultă dintr-o însemnare păstrată pe fila unuia dintre ele, care cuprinde **Vieţile Sfinţilor pe scurt,** unde scrie: „Au fost odinioară împrumutat... la ţarul Neagoe, un an, şi n-a luat-o", adică a restituit-o Mănăstirii.

Sub directa purtare de grijă a egumenului Macarie ieromonahul, în şcoala de la Mănăstirea Bistriţa, s-au format, în perioada respectivă o serie de scritiori, caligrafi şi miniaturişti, pregătiţi pentru redactarea hrisoavelor şi a corespondenţei, dar mai ales pentru a copia şi împodobi cărţile de ritual, necesare oficierii cultului divin. Dintre ei, la începutul secolului al XVI-lea, cunoaştem pe „mult păcătosul numit Stepan" (1506) şi pe „Stan logofătul" (1514), care redactează documente în Mănăstirea Bistriţa. Aceasta denotă că Macarie era un cărturar de elită al epocii.

Din această cauză, n-ar fi exclus ca, ipoteza emisă, cu privire la ridicarea acestui egumen la rangul de episcop şi, ulterior, de mitropolit, să fie corectă.

Se ştie că, în anul 1503, voievodul Radu cel Mare (1495—1508) aduce pe fostul patriarh al Constantinopolului Nifon al II-lea, să organizeze viaţa bisericească din Ţara Românească. In acest scop, Nifon hirotoniseşte doi episcopi, nenominalizaţi în documente, unul pentru Oltenia, cu reşedinţa în Rîmnicu Vîlcea, iar altul pentru părţile de răsărit ale ţării, cu reşedinţa la Buzău. Pentru Oltenia, n-ar fi exclus ca Nifon să fi ales pe ieromonahul Macarie, de la ctitoria Craioveştilor, favorizat atît de cultura sa, cît şi de puternica influenţă a acestei mari familii de boieri, care dirija întreaga Oltenie. Prin aceasta, s-ar mai reduce şi lacuna din lista episcopilor eparhioţi de la Rîmnic, din perioada 1505—1517.

Ajuns domn al Ţării Româneşti, Neagoe Basarab, fiul vornicului Pîrvu Craiovescu, n-ar fi exclus să fi ales în fruntea Bisericii pe episcopul de la Rîmnicu Vîlcea, fostul egumen al Mănăstirii Bistriţa sub influenţa căruia s-a format în tinereţe. În acest sens, este deosebit de concludent şi faptul că Neagoe Basarab, în Învăţăturile către fiul său Teodosie, atribuie Mitropolitului Macarie al II-lea, o serie de apelative care ar denota că el a fost dascălul şi duhovnicul voievodului în timpul pregătirii sale: „Bunul meu părinte, chiar Macarie", „Învăţătorul şi îndreptătorul meu", sau „Cel ce eşti cu mila şi cu darul lui Dumnezeu ales şi pus înaintea noastră, de ne luminezi şi ne străluceşti ca razele soarelui, ca să ne arăţi şi să ne înveţi calea lui Dumnezeu şi nouă, prea iubite părinte, chir vladico Macarie".

Dacă cele relatate sînt în concordanţă cu realitatea istorică, nedovedită întrutotul documentar, ar însemna că ieromonahul Macarie a fost stareţ al sfintei Mănăstiri Bistriţa de la fondarea ei, în anul 1491, pînă la 1504—1505, cînd a fost ridicat la treapta de episcop al Rîmnicului-Noului Severin.

Arhim. *Veniamin Micle*

430 ani de la prima traducere braşoveană în limba română

„APOSTOLUL" POPEI BRATU (1559—1560)

Descoperit la sfîrşitul secolului trecut de către Gr. Creţu, la mănăstirea Suceviţa, manuscrisul avea să fie supus cercetării abia după 1960 prin contribuţiile cercetătorilor P. P. Panaitescu, George Mihăilă, I. Gheţie ş.a.

Scris în semiunicială, format 8°, constînd din 474 pagini, în caiete de 8 file (lipsă prima filă, care conţinea desigur informaţiile fireşti ale foii de titlu) „Apostolul" Popei Bratu din Şchei este copiat pe hîrtie veneţiană, dar şi braşoveană, conţinînd Faptele Apostolilor", aproape în întregime, „Epistolele" apostolilor Iacov, Petru, Ioan, Iuda, Pavel către Corinteni; interpretări din Vechiul şi Noul Testament; un fragment dintr-o omilie (neidentificată); extrase din scrierile Părinţilor Bisericii şi ale altor scriitori ecleziastici; fragmente din Cartea Facerii, din Evangheliile după Matei, Luca şi Ioan; rugăciuni apocrife legate de anumite practici; de magie populară; Psalmul necanonic 15 şi Omilia pentru Sfintele Paşti, atribuită lui Ioan Hrisostomul. Textele sînt redate, în marea lor majoritate, alternativ, în slavonă şi română, alternanţă care se respectă şi în ceea ce priveşte culoarea cernelii: negru şi roşu.

Însemnarea autografă certifică data copierii textului şi copistul acestuia în persoana preotului Bratu: „S-a scris cu mîna păcătosului, eu popa Bratul, întru slava Dumnezeului nostru, în veci. Amin. S-a început în anul 1068 (1559 septembrie 1 — 1560 august 31)".

Nemenţionîndu-se localitatea copierii, Ion Gheţie găseşte prilej să pună sub semnul întrebării copierea textului în Scheii Braşovului prin preotul local Bratul, motivînd că pentru această perioadă cronica protopopului Vasile din Şchei, nu-l menţionează ca preot aici, iar particularităţile de limbă optează pentru zona Banat—Hunedoara.

Ori, se cunoaşte adevărul că protopopul Vasile, în cronica se este preocupat şi „interesat" să prezinte „istoria" propriei familii de la Petru cel Bătrîn (1484) la protopopul Constantin, fratele său, mort la numai 23 de ani (1628), iar omiterea preotului Bratul şi a altor preoţi neînrudiţi familiei sale este explicabilă, adevăr pe care documentele braşovene îl certifică prin consemnarea ca locuitori în Schei a altor preoţi de la această biserică. Pe preotul Bratul, după anul 1542 îl aflăm locuind tocmai în „der popen Haus" (în casa parohială) de pe Uliţa Mare (azi, 30 Decembrie), plătind în acelaşi timp taxe cetăţeneşti, iar între anii 1542—1570 este înscris în lista contribuabililor din Cvartalul Ecaterina din Şchei.

Informaţii deosebit de preţioase ne oferă un „Molitvelnic mislavon" (de fapt două Molitvelnice colegate), aflat în arhiva istorică din Scheii Braşovului, care conţine cele două însemnări de apartenenţă, în limbă slavonă: „Acest Molitvelnic — se menţionează în prima însemnare — l-a cumpărat popa Dobre de la (popa) Bratul cu 55 aspri şi l-a dat la sfînta biserică din Schei — 7 077 (1569) (f. 109v); „Acest Molitvelnic — afirmă a doua însemnare — l-a cumpărat popa Dobre de la (popa) Bratul cu 75 aspri şi la dat sfintei biserici".

Deci în perioada în care popa Bratul îşi scria Apostolul, cumpără de la popa Dobre (tatăl vestitului protopop Mihai) cele două Molitvelnice pe care le dăruieşte bisericii din Şchei.

Tot în favoarea acestei localizări pledează şi faptul că manuscrisul popei Bratul este scris pe hîrtie braşoveană (folosită în Schei şi de diaconul Coresi) şi pe de altă parte, redacţia textului slav al manuscrisului este medio-bulgară, redacţie întrebuinţată în tipăriturile braşovene ale diaconului Coresi. Nu este exclus ca însăşi izvorul slav al manuscrisului să se fi aflat în Schei, întrucît, în protocolul şedinţei din 1 iulie 1847 consemnează dăruirea unui Apostol „în manuscris octav sîrbesc... scris pe pergament" pentru arhiepiscopul Carlovîţului, Iosif Raiacici.

După 430 de ani, în lumina ultimilor cercetări, manuscrisul Popei Bratul din Şcheii Braşovului trebuie încadrat în epoca de renaştere culturală a începuturilor şi biruinţei definitive a scrisului în limba română, la care biserica „Sf. Nicolae" prin preoţi-cărturari de aici, şcoala de copişti şi tiparul coresian şi-au adus un recunoscut şi meritoriu aport.

Prof. *Vasile Oltean*

Înainte de înviere

Cumplită suferinţă
Pentru poporul meu,
Precum Hristos pe cruce
A îndurat mereu.

Iar patimile toate
De veacuri i s-au strîns
Imperii de durere,
De doină şi de plîns!

Dar răsărea în taină
Speranţa înălţimii
Ieşind din suferinţă,
Ea, flacăra mulţimii,

A rupt un lanţ de veacuri
Şi beznele tăcerii...
Poporul meu păşeşte
Spre noaptea învierii!
25.III.1990

Gheorghe Şora

Atanasie M. Marienescu

(1830—1915)

La 20 ianuarie s-au împlinit 75 de ani de la moartea cărturarului Atanasie M. Marienescu, folclorist, membru al Academiei Române, unul dintre fondatorii Asociaţiei transilvane, care a rămas în conştiinţa românească cea mai prestigioasă societate culturală de dincoace de Carpaţi, o personalitate cunoscută în zilele noastre doar de specialişti şi mai puţin de publicul larg.

Născut la Lipova (8/20 martie 1830) a studiat la Arad, Timişoara, Pesta şi Viena, iar după susţinerea doctoratului a lucrat în justiţie. Odată cu pensionarea sa (1900) s-a stabilit la Sibiu, unde a contribuit la buna desfăşurare a activităţii Astrei.

De altminteri Atanasie M. Marienescu a fost unul dintre fondatorii Asociaţiunii transilvane, participînd cu articole în legătură cu necesitatea unui asemenea aşezămînt, publicînd după fondare în „Concordia" din 1861 următoarele: „Înfiinţarea Asociaţiunii literare a cărei inaugurare s-a sărbat în 4 noiembrie în Sibiu e evenimentul cel mai însemnat în viaţa noastră naţiunală... Stăruind a înfiinţa asociaţiunea literarie, care din parte-mi o socotesc ca începutul unui aşezămînt mai măreţ, ca sîmburele din care va creşte o academie ştiinţifică, demnă de naţiunea noastră... Onoare Transilvaniei! în a cărei arterie naţiunală sîngele a pulsat totdeauna mai tare decît în celelalte provincii ale României. Providenţa au voit ca sora cea mai asuprită să fie leagănul renaşterii noastre naţiunali".

După ce s-a stabilit la Sibiu este ales în 1901 membru în comitetul central al Astrei, iar între 1904—1906 devine vicepreşedinte al acestui aşezămînt. Cînd la 1900 şi-au început activitatea secţiile ştiinţifice, Atanasie M. Marienescu a fost ales preşedinte al secţiei literare.

Atanasie M. Marienescu are meritul să fi întreprins dincoace de Carpaţi ceea ce întăptuise dincolo V. Alecsandri, iar fără iniţiativa sa multe dintre nestematele literaturii populare s-ar fi pierdut pentru totdeauna. Astfel în 1859 publică *Colinde* şi *Balade poporale,* subiectul al doilea reluîndu-l şi-n 1867. Astfel Atanasie Marienescu se numără printre primii folcloriştii români.

Pe lîngă folclor cărturarul a avut preocupări şi-n domeniul istoriei (Istoria română naţională pentru tinerimea română, Sibiu, 1861; Viaţa şi operele lui Petru Maior; Petru Rareş, principele Moldovei; Cultul păgîn şi creştin (sărbătorile şi datinele române vechi); Mitologia daco-românească; Studiu despre celţi şi numele de localităţi şi multe altele. Ca o consecinţă a străduaniilor sale, Academia Română l-a ales în 1877 membru corespondent la secţia istorică, iar din 1883 devine membru activ.

Datorită prestigiului de care se bucură, Academia Română l-a desemnat să o reprezinte la anumite festivităţi de dincoace de Carpaţi. Astfel în 1904 a luat cuvîntul în numele înaltului for cultural, atît la sfinţirea bustului ridicat la mormîntul lui G. Baritiu, fost preşedinte al Academiei şi Astrei, cît şi la jubileul „Familiei" (40 de ani de la apariţie), sărbătorindu-l pe Iosif Vulcan, un vechi prieten al său.

În cultura românească modernă Atanasie M. Marienescu ocupă un loc aparte, contribuind prin opera sa la întărirea unităţii spirituale a românilor de dincoace şi de dincolo de Carpaţi.

Mihai Sofronie

Răbdarea, virtute aducătoare de pace

Pacea fiind atît de necesară bunei desfăşurări a vieţii este mult rîvnită de toţi oamenii de bine. Pentru a se ajunge însă la dobîndirea ei — atît pe plan individual, cît şi în relaţiile cu semenii — se impune să fie cultivată ca o înaltă trăsătură de caracter ,adică să fie căutată şi înfăptuită în mod statornic, constant, neşovăielnic, fără ezitări... În felul acesta, pacea se realizează pe plan moral într-un context mai larg, în interdependenţa altor virtuţi, precum: iubirea, dreptatea, blîndeţea, bunătatea, înţelepciunea, iertarea, cumpătarea, prietenia şi nu în ultimul rînd răbdarea.

Virtutea răbdării, ca aducătoare de pace, la care ne vom referi în cele ce urmează, se temeluieşte pe fundalul a două virtuţi: pe curaj şi pe nădejde. Astfel răbdarea înseamnă a şti şi a putea să suporţi şi să aştepţi.

Curajul aduce totdeauna energia, puterea şi stăpînirea de sine în a suporta durerile fizice şi morale pricinuite de boli, necazuri, asperităţi şi surprize neplăcute de tot felul pe care ţi le oferă nu de puţine ori viaţa... Dar întrucît curajul nu are numai caracter pasiv de a suporta, ci şi unul activ de concentrare a energiei morale în direcţia biruinţei asupra răului, şi răbdarea ca virtute va primi un sens activ şi dinamic: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele" (Romani 12, 21). — Nu e uşor, adică să-ţi învingi impulsurile firii aducătoare de mînie şi ură, care te agită şi în acelaşi timp tulbură şi relaţiile cu semenii. Nu e uşor apoi să învingi slăbiciunile firii, prin căutarea şi găsirea energiilor latente, pe care scoţîndu-le din cele mai dosnice cute ale sufletului, să le dai orientare dinamică şi creatoare. Nu e uşor nici să suporţi toate metehnele semenului, să ierţi, să fii blînd, să fii totdeauna liniştit şi calm cînd gîndeşti şi iei o hotărîre, sau adopţi o atitudine faţă de firile dificile şi recalcitrante ,sau să învingi supărările pe care ţi le pricinuiesc. De aceea, curajul oferă răbdării un caracter activ, dinamic şi creator.

Nădejdea, ca privire în viitor şi aşteptare în timp, e impusă de însăşi desfăşurarea vieţii şi acţiunilor omeneşti. Cît timp trebuie, de pildă, să aşteptăm ca cineva, după ce se naşte, să ajungă la maturitate şi să-şi crezieze un rost în viaţă?!... Cît timp trebuie să aştepte medicul, ca să aducă însănătoşire bolnavilor; dascălul, ca să dăltuiască caractere şi orientare profesională; elevul, ca să ajungă la împlinirea idealurilor; ţăranul ca să recolteze rodul semănatului; muncitorul, ca să execute lucrări de calitate; artistul, ca să creieze opere nemuritoare; savantul sau cercetătorul, ca să caute şi să găsească noi căi mai utile şi mai eficiente, care să slujească progresului omenirii?!... A apărut

Preot prof. *Sorin Cosma*

(Continuare în pag. a 4-a)

Mă dăruiesc luminii

Mă dăruiesc Luminii, spre-a arde necurmat
acolo unde jertfa se cere mai curat.

Lumina să mă facă o flacără pe-altar,
adeverind misterul din Pîine şi Pahar.

Şi să mă facă rază de candelă-nsoţind
gemuta rugăciune din duhul suferind.

Şi să mă facă-un soare strălucitor şi-aprins,
Mărturisind Iubirea pe cît pămînt m-a-ntins.

Şi să mă facă-al nopţii îndreptar
spre Adevărul unic din orişice hotar.

Şi să mă facă farul ce-arată luminos
Limanul şi Salvarea eternă în Hristos.

Şi să mă facă faclă să luminez curat
Soliei înţelesul cel drept şi-adevărat.

Şi să mă facă fulger, puternic despicînd
hotare de-ntuneric, cu fiecare gînd...

— Mă dăruiesc Luminii ca torţă şi ca rug,
pe totdeauna gata de jertfă şi de plug.

Traian Dorz

Răbdarea, virtute aducătoare de pace

(Continuare din pag. a 3-a)

astfel chiar şi noţiunea de „răbdare profesională“ şi s-a spus că „geniul nu-i altceva decît o mare dispoziţie pentru răbdare“ (G. Buffon). Nădejdea aduce apoi încredere în sine, împrospătîndu-ţi puterile de a duce lupta pînă la capăt. Să ne închipuim bunăoară, cum este suportată suferinţa de către un bolnav care are speranţa vindecării, sau cît de sufocantă este suferinţa celui ce nu are această nădejde!?...

Desigur, suferinţa, durerea, sau necazul în mod normal reprezintă o iritare supărătoare. „Nimeni nu este desfătat în durere!“ — spuneau cei vechi. Dar înţelepţii au reuşit ca prin curaj să cultive răbdarea şi să ajungă la o aşa de mare stăpînire de sine, încît să poată suporta şi învinge toate vicisitudinile vieţii. Pornind, de pildă, de la constatarea că graba nu-ţi dă posibilitate să deliberezi şi să iei cea mai bună hotărîre în problemele majore ale vieţii, împăratul Octavian Augustus, recomandînd răbdarea şi calmul, obişnuia să îndemne înaintea unei bătălii: „grăbeşte-te încet!“ („Festina lente“). Mai mult, devenise celebră deviza unei şcoli filozofice care îndemna tot la răbdare, prin formula: „Îndură (rabdă) şi te abţine“ („Sustine et abstine“). Se spune, spre ilustrare, despre filozoful sclav Epictet, care de fapt a şi formulat această maximă, că fiind lovit de stăpînul său peste picior, îi atrage la un moment dat atenţia cu mult „sînge rece“ şi stăpînire de sine, spunîndu-i că dacă nu contenеşte cu loviturile, s-ar putea rupe piciorul... Şi după ce i s-a rupt într-adevăr piciorul, filozoful privind la rana-i sîngerîndă, cu răbdare nepăsătoare exclamă: „Vezi că ai rupt piciorul dacă ai lovit atît de mult?!...“

Fiind îndeobşte cultivată ca o putere a sufletului de a nu se lăsa învins de vicisitudinile vieţii, de a nu-şi pierde cumpătul şi de a putea mereu aspira spre mai bine, răbdarea a fost recomandată de înţelepciunea tuturor popoarelor, prin multele proverbe şi cugetări pe care ni le-au lăsat. Iată cîteva: „Lemnul se usucă, piatra crapă, omul însă rabdă“ (albanez); „Răbdarea toceşte munţii“ (Lumea Arabă); „Cu timp şi răbdare, frunzele de dud devin borangic“ (chinezesc); „Cu răbdarea treci şi marea, cu răul, nici pîrîul“ (român); „Cu răbdare şi tăcere se face agurida miere“ (român); „Răbdarea şi trecerea timpului fac mai mult decît forţa şi mînia“ (francez); „Lecţie cu lecţie fac omul învăţat“ (italian); „Cine aduce mereu cîte o roabă de pămînt, cu timpul poate ridica un munte“ (persan); „Încetul cu încetul toarce bătrîna fuiorul“ (spaniol); „Cînd nu ştii ce să faci, aşteaptă“ (englez); „Mai de grabă bine, decît repede“ (german); „De nouă ori răbdare şi de nouă ori perseverenţă vor face să obţinem bare de aur“ (Indochina); „Apa la moară vine de departe“ (portughez); „Drumul cel mai scurt pînă la ţel este răbdarea“ (turc), etc.

Aducînd înţelepciunea, dreapta socoteală, judecata limpede a gîndului, curăţia inimii, întărirea voinţei şi liniştea cu sine şi cu semenii, virtutea răbdării ca aducătoare de pace se descopere — după cum arată un dascăl al Bisericii — în chiar fizionomia celui ce o cultivă: „Faţa îi este liniştită şi binevoitoare, fruntea senină, necontractată de nici un rid al tristeţii sau al mîniei. Sprîncenele neîncruntate a supărare, cu ochii privind în jos de umilinţă, nu de nefericire, gura însemnată cu cinstea vorbirii măsurate, culoarea cum se cuvine celor liniştiţi şi nevătămători... Şade pe tronul acelui spirit prea blînd şi prea binevoitor, care nici nu se frămîntă în vîrtej, nici nu se întunecă de nor, ci este de o seninătate tînără, deschisă şi simplă... Unde este Dumnezeu, acolo e şi frica Sa, răbdarea. Aşadar, cînd coboară Duhul lui Dumnezeu, îl însoţeşte în chip nedespărţit răbdarea“ (Tertulian, Despre răbdare, cap. XV, trad. rom. Buc., 1981, p. 197).

Sub aspect creştin răbdarea primeşte un sens specific prin cele trei virtuţi teologice: credinţa, nădejdea şi dragostea.

Credinţa face ca răbdarea să fie pînă la sfîrşit o virtute plină de încredere în bunătatea şi purtarea de grijă a Părintelui ceresc: „Cel ce va răbda pînă la sfîrşit, acela se va mîntui“, a spus Iisus Apostolilor Săi atît la începutul, cît şi la sfîrşitul activităţii Sale (Matei 10, 22 şi 24, 13), voind să le atragă atenţia că drumul nu le va fi numai neted, ci vor întîlni şi spini, că fiecare din ei trebuie să-şi ducă crucea cu cinste şi demnitate pînă la capăt... Ne sînt date apoi ca pilde de răbdare profeţii şi Iov (Iacob 5, 10—11). Cu cîtă putere sufletească rabdă Iov totul, fără nici un murmur şi fără nici o ezitare?!... Avea credinţa puternică şi vedea în toată destrămarea fiinţei lui lucrarea lui Dumnezeu. Era convins că Dumnezeu nu l-a părăsit şi nici nu-l va părăsi. Şi din această convingere se naştea forţa uimitoare a răbdării pînă la capăt, plină de linişte, de pace şi de optimism: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvîntat!“

Credinţa se continuă apoi cu nădejdea. Iov nu privea numai la clipa ruinării sale, ci mereu aştepta intervenţia salvatoare a Dumnezeului său. Nici o secundă nu a apărut în sufletul său fiorul deznădejdii, sau al tristeţii ucigătoare. La fel şi creştinul nu se lasă doborît de povara crucii, nici nu o suportă cu o resemnare pasivă, ci priveşte mereu spre înviere. Dacă nu ar avea acest ideal strălucitor care îl cheamă mereu spre scopul vieţii lui duhovniceşti, răbdarea ar rămîne o energie sufocantă în neputinţă şi non-sens: „Şi de nădăjduim în Hristos numai în această viaţă sîntem mai de plîns decît toţi oamenii. Dar acum, Hristos a înviat din morţi şi s-a făcut începătura celor adormiţi“ (1 Corinteni 15, 19—20).

Dacă în mod natural omul evită durerea, răbdarea îi aduce totdeauna resemnare şi putere de a o suporta şi chiar depăşi. Ca roadă a Duhului, îndelunga răbdare (Gal. 5, 23) poate deveni însă şi mai mult. Poate primi amprenta bucuriei duhovniceşti în suferinţă. Este de neînţeles la prima vedere. E un paradox sublim şi tainic. Nu a putut fi înţeleasă, de plidă, atitudinea primilor creştini, care răbdau toate prigoanele şi întîmpinau moartea cu pace şi cu bucurie, rugîndu-se plini de iubire pentru vrăjmaşi, cu ochii aţintiţi spre cununa nevestejită pe care o aşteptau plini de nădejde: „Căci pentru mine moartea este un cîştig, iar viaţa este Hristos“ (Filipeni 1, 2).

În acelaşi timp, prin lucrarea Duhului, nu numai răbdarea este animată de nădejde, ci ea însăşi devine izvorul şi puterea nădejdii: „...Şi nu numai atît, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare, iar răbdarea încercare, iar încercarea nădejde. Iar nădejdea nu ruşinează, pentru că dragostea lui Dumnezeu s-a revărsat în inimile noastre prin Duhul Sfînt cel dat nouă“ (Romani 5, 3—5).

În sfîrşit, „dragostea îndelung rabdă... toate le îndură, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă“ (1 Corinteni 13, 4—7). Dacă Dumnezeu n-ar fi iubire (1 Ioan 4, 16) nu ar fi nici „Dumnezeu al răbdării“ (Romani 15, 5), Părinte bun şi iubitor care îndelung aşteaptă întoarcerea fiului pierdut pe calea cea bună... Viaţa lui Iisus este pilda cea mai vie a iubirii lucrătoare prin îndelungă răbdare, aducătoare de iertare şi pace: „Părinte, iartă-le lor că nu ştiu ce fac...“ (Luca 23, 34). Dar şi răbdarea devine la rîndul ei altarul pe care se înalţă flacăra celei mai jertfelnice iubiri. Ea este fermentul care face ca dragostea să rodească în iertare, îngăduinţă, blîndeţe şi pace: „Luaţi seama la Iisus, care a răbdat de la cei păcătoşi o aşa împotrivire faţă de sine, ca să nu vă lăsaţi osteniţi, slăbind în sufletele voastre“ (Evrei 12, 3).

Ne întrebăm acum: de ce le este pusă răbdarea la încercare tocmai celor drepţi prin tot felul de ispite, încercări, necazuri şi suferinţe.

Printr-o comparaţie plastică se poate răspunde că aşa cum metalele preţioase se călesc în foc, tot astfel şi viaţa duhovnicească se călеşte în ispite... Răspunsul mai sugestiv ni-l oferă însă un înţelept viеţuitor al unei mănăstiri, care întrebat de ucenicul său tocmai asupra acestui fapt, îl îndeamnă să privească cu luare aminte doi copaci din pădurea apropiată mănăstirii. Unul era zvelt şi frumos, celălalt plin de îndoituri. Primul a înfruntat bătaia vîntului şi a furtunii, rămînînd de fiecare dată mai înălţat spre soare. Celălalt, ascuns după alţi pomi, era scutit de vitregia naturii, dar a rămas noduros şi plin de îndoituri. Care crezi că va fi soarta acestor doi pomi? — întrebă bătrînul înţelept pe ucenicul său. Copacul cel drept — răspunse tot el — va fi folosit pentru cherestea şi alte obiecte plăcute şi necesare oamenilor, făcîndu-l astfel nemuritor în casele lor; pe cînd celălalt, neputîndu-se folosi la nimic, va fi aruncat în foc: „Pe voi nu v-a cuprins ispita decît numai omenească. Dar credincios este Dumnezeu, care nu vă va lăsa ispitiţi peste puterile voastre, ci odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să o puteţi răbda“ (1 Corinteni 10, 13).

Văzînd toate acestea putem conchide că „cine ştie să rabde mai mult, acela îşi va păstra o pace mai îndelungată“ (Toma de Kempis, Urmarea lui Hristos, Timişoara, 1982, p. 64).

FAMILIA CREŞTINĂ (I)

Vorbind în capitolul 5 al Epistolei către Efeseni despre taina căsătoriei şi despre datoriile soţilor unuia faţă de altul, Sf. Ap. Pavel reia cuvintele Facerii: „De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi vor fi amîndoi un trup“ (2, 24), adăugînd că „Taina aceasta este mare; iar eu zic de Hristos şi de Biserică“. Cu alte cuvinte, Taina Căsătoriei este mare pentru că ea reflectă în sine unirea dintre Hristos şi Biserică. Toate recomandările făcute de Apostol bărbaţilor de a-şi iubi femeile „ca pe însăşi trupurile lor“, ca şi femeilor de a se supune bărbaţilor lor „ca însuşi Domnului“ îşi au temeiul în acest mare mister al unirii dintre Hristos-Capul şi Biserică-Trupul Său tainic sau umanitatea Sa îndumnezeită în care se cuprind toţi oamenii. E adevărat că Mîntuitorul Hristos a fost la înfăţişare un om ca toţi oamenii. Însă El ascundea în Sine o taină mai mare decît a tuturor oamenilor pentru că era în acelaşi timp şi Dumnezeu adevărat, iar ca om, fiind fără de păcat, era diferit de ei şi în sensul că era unit cu toţi, îi purta în Sine pe toţi. Cum? Este o taină la înţelegerea căreia nu se poate ridica decît cel ce a redus în el lucrarea păcatului atît cît omeneşte este posibil cu ajutorul lui Dumnezeu. Pentru că lucrarea păcatului în om şi în lume este prin excelenţă alienare, învrăjbire şi dezbinare a omului în el însuşi şi în raport cu semenii săi. Păcatul îl înstrăinează pe om de el însuşi şi de ceilalţi oameni, aşa încît omul nu mai simte solidaritatea sa cu ei şi cu întreaga făptură. Ori Mîntuitorul Hristos a fost un om integral, singurul om în adevăratul înţeles al cuvîntului, recunoscut astfel pînă şi de păgînul Pilat, care a exclamat: „Iată Omul!“ (In. 19, 5). In trupul Său îndumnezeit prin tot ceea ce a făcut din dragoste pentru oameni şi mai ales prin Învierea Sa din morţi; Mîntuitorul Iisus Hristos a purtat şi poartă întreaga omenire. Şi tocmai acest trup al Domnului proslăvit este Biserica Sa, în care virtual este cuprinsă lumea întreagă, iar actual cei ce sînt botezaţi în numele Său şi se străduiesc să se libereze de orice dominare a păcatului şi să crească în dragoste pentru a deveni şi ei ca şi Hristos oameni cu adevărat, hristoşi după har: „Nu mai trăiesc eu ci Hristos trăieşte în mine“ (Gal. 2, 20). Taina unirii dintre Hristos şi întreaga umanitate trebuie deci să se reflecte în fiecare om ca realitate existenţială a Sa. In Hristos şi prin Hristos fiecare poate să înainteze spre acea unitate primordială în care se cuprind toţi oamenii şi al cărui fundament este dragostea. Numai iubindu-ne reciproc cu iubirea lui Hristos îi vom simţi trăind în noi pe toţi oamenii: le vom înţelege necazurile, durerile, păcatele... şi vom fi în stare să le luăm asupra noastră rugîndu-ne pentru ei şi pătimind împreună cu ei aşa precum Hristos s-a împovărat cu păcatele şi durerile tuturor.

Aşadar între Hristos şi Biserică, deci între Hristos şi umanitate există o adevărată identitate care nu înseamnă confuzie. Familia a fost numită de Sf. Ioan Gură de Aur“ „Biserica mică“ sau „Biserica domestică“ pentru că în ea se realizează în mic ceea ce întreaga Biserică trebuie să realizeze în mare: unitatea în diversitate a tuturor membrilor ei. Într-adevăr în familia în care domneşte dragostea lui Hristos există cea mai mare armonie, pace şi unitate pentru că „dragostea îndelung rabdă, este binevoitoare, nu pismuieşte, nu se trufeşte, nu caută ale sale, nu se aprinde de mînie, nu gîndeşte răul... ci toate le suferă, toate le crede, toate le rabdă...“ (I Cor. 13). Unitatea în dragoste a tuturor membrilor familiei face ca fiecare să viеţuiască pentru celălalt, să existe pentru el, să-şi pună chiar viaţa pentru el. Căci dragostea înseamnă dăruire de sine, renunţare la sine, la dorinţele sau pretenţiile sale, la „dreptatea“ sa..., chiar cînd celălalt pare „nevrednic“ de dragostea noastră. Să nu uităm niciodată că Dumnezeu ne-a iubit şi ne-a mîntuit pe cînd noi eram vrăjmaşii Lui! (Rom. 5, 8).

† *Serafim Făgărăşanul*
Episcop-vicar

Scandalul sau sminteala, păcat de moarte împotriva iubirii aproapelui

Porunca iubirii faţă de aproapele (Mt. 22, 38) impune tuturor creştinilor numeroase datorii faţă de acesta, în scopul de a-l ajuta la satisfacerea nevoilor lui sufleteşti şi trupeşti, spre a-şi putea dobîndi mîntuirea sufletului. Unele dintre aceste datorii sînt pozitive, ceea ce înseamnă că ele pretind din partea noastră fapte prin care noi împlinim nevoile lui atît trupeşti, cît şi sufleteşti. Ele sînt cunoscute sub numele de faptele milei trupeşti şi sufleteşti. Faptele milei trupeşti sînt: 1. A sătura pe cel flămînd; 2. A da de băut apă celui însetat; 3. A îmbrăca pe cel gol; 4. A găzdui pe cel străin; 5. A cerceta pe cei bolnavi; 6. A cerceta pe cei ce se află în necazuri şi nevoi; 7. A îngropa pe săracii morţi. Faptele milei sufleteşti sînt: 1. A îndrepta pe cel păcătos; 2. A învăţa pe cel neştiutor; 3. A da sfat celui ce are trebuinţă; 4. A mîngîia pe cel întristat; 5. A nu ne răzbuna pe cel ce ne-a făcut rău; 6. A ierta pe cei ce ne-au greşit; 7. A ne ruga pentru aproapele nostru.

Dar unele datorii ale iubirii faţă de aproapele ne pretind să nu rostim vorbe, să nu manifestăm atitudini şi să nu facem fapte prin care putem atrage sau seduce pe aproapele nostru să păcătuiască, poartă numele de **scandal** sau **sminteală**. În Sf. Scriptură a Noului Testament întîlnim de nenumărate ori aceşti termeni, totdeauna în înţelesul de prilej sau ocazie pe care le dăm aproapelui nostru, intenţionat sau neintenţionat, spre a păcătui.

Mîntuitorul Iisus Hristos a înfierat adeseori scandalul sau sminteala, arătînd nu numai răutatea şi urmările acestui păcat, ci şi gravitatea lui pentru cel care îl săvîrşeşte. De aceea, atunci cînd Petru, după ce Domnul şi-a prezis patimile, moartea şi învierea, a încercat să-I stea împotrivă, îndemnîndu-l să nu se supună acestor suferinţe, Mîntuitorul l-a mustrat aspru, zicîndu-i: „Mergi înapoia mea, satano! Sminteală îmi eşti, că nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor“ (Mt. 16, 23).

Dar Mîntuitorul Hristos se ocupă în mod special de scandal sau de sminteală într-o altă împrejurare şi anume atunci cînd dă de exemplu smerenia şi nevinovăţia pruncilor tuturor celor ce vor să fie mai mari în împărăţia cerurilor. Cu această ocazie, El zice: „Iar celui ce va sminti pe unul din aceşti mici care cred în mine, mai de folos i-ar fi ca să-şi atîrne o piatră de moară de gît şi să fie aruncat în adîncul mării. Vai lumii din pricina smintelilor! Că smintelile trebuie să vină, dar vai de omul acela prin care vine sminteala! Iar de te sminteşte mîna ta, sau piciorul tău, taie-le şi aruncă-le de la tine, că mai bine este ţie să intri în viaţă şchiop sau ciung, decît să ai amîndouă mîinile sau amîndouă picioarele, şi să fii aruncat în focul cel veşnic. Şi dacă ochiul tău te sminteşte, scoate-l şi aruncă-l de la tine; că mai bine este ţie să intri cu un ochi în viaţă, decît avînd amîndoi ochii, să fii aruncat în gheena focului“ (Mt. 18, 6—9).

Din aceste cuvinte ale Mîntuitorului, rezultă trei lucruri cu privire la sminteală sau la scandal:

1. Scandalul în lume şi în viaţă este ceva firesc, din cauza naturii omului, datorită căreia cei buni şi drepţi sînt nevoiţi să conviеţuiască împreună cu cei răi şi păcătoşi. Dar pe cît ne stă în putinţă, e necesar să nu avem relaţii apropiate cu aceştia, în afară de cele inevitabile. În acest sens ne dă îndemn şi Sf. Apostol Pavel cînd zice: „Să nu vă amestecaţi cu desfrînaţii şi nu am zis întru totul de desfrînaţii lumii acesteia, sau lacomii, sau răpitorii, sau slujitorii idolilor, căci altfel ar trebui să ieşiţi din lumea aceasta“ (I Cor. 5, 9—10).

2. Scandalul e un păcat cu atît mai greu, cu cît el se îndreaptă sau prin el se smintesc unii „din aceştia mai mici“, adică pruncii nevinovaţi sau creştinii smeriţi şi evlavioşi asemenea pruncilor. Gravitatea scandalului îndreptat faţă de aceştia este un păcat mai mare chiar decît sinuciderea prin înnecare (Mt. 18, 6; Mc. 9, 42; Lc. 17, 1—2).

3. În cazul în care cineva dintre cei mai iubiţi sau mai apropiaţi ai noştri sînt sau se află pe cale să devină pricină de sminteală pentru noi sau pentru alţii, atunci avem datoria de a ne lipsi de aceştia sau de a renunţa la ei, spre a nu ne atrage pe noi sau pe aproapele în păcat. Desigur, prin expresiile: tăierea mîinii sau a piciorului sau scoaterea ochiului care te sminteşte, Mîntuitorul ne arată în mod figurat, folosindu-se de aceste metafore, că oricît ne-ar fi aceştia de apropiaţi sau de necesari, sau oricît am ţine la anumite persoane, lucruri sau situaţii, dacă acestea ne-ar fi nouă sau altora pricină de sminteală, avem datoria să renunţăm la ele, oricîte dureri sau regrete ne-ar provoca această renunţare.

În acest sens şi Sf. Apostol Pavel subliniază că dacă prin săvîrşirea unei fapte care mie îmi este permisă, dar prin ea eu pot deveni pricină de sminteală pentru aproapele, dîndu-i prilej sau ocazie de păcătuire, atunci am datoria să nu mai fac acel lucru niciodată: „De aceea, dacă mîncarea face sminteală fratelui meu, nu voi mînca în veac carne, ca să nu fac sminteală fratelui meu“ (I Cor. 8, 13). Acest îndemn al Sf. Apostol Pavel de a nu da prilej de sminteală aproapelui, trebuie să fie mereu în atenţia părinţilor faţă de copiii lor şi a preoţilor faţă de păstoriţii lor. În calitate de părinţi sufleteşti ai credincioşilor, preoţilor nu le este îngăduit sub nici o formă şi în nici o împrejurare să fie pricină de sminteală pentru fiii lor duhovniceşti. Aceasta cu atît mai mult, cu cît din pricina unor astfel de sminteli pe care preotul le provoacă unor credincioşi, aceştia părăsesc Biserica, lăsîndu-se prinşi în mrejele diferitelor secte.

Scandalul poate fi de două feluri şi anume: **scandal activ** şi **scandal pasiv.** Scandalul activ se opune direct iubirii faţă de aproapele, deoarece prin el acesta este îndemnat, sfătuit sau chiar i se porunceşte să săvîrşească un păcat. Dacă această seducere se face din răutate, sau din bucuria pierzării sufleteşti a aproapelui, atunci e vorba de scandal **diabolic** sau **diavolesc.** Printr-un astfel de scandal i se aduce aproapelui o adevărată ucidere sufletească, mai gravă chiar decît uciderea trupească (Mt. 10, 28). Scandalul pasiv deşi nu urmăreşte să îndemne pe aproapele la păcătuire, totuşi îi oferă acestuia prilejul de a păcătui prin condiţiile sau împrejurările prielnice oferite de către noi. În cazul acesta, cauza păcatului nu stă în răutatea voinţei noastre, ci se află în cugetul aproapelui, în lipsa lui de experienţă, în ignoranţă, în slăbiciunea lui de caracter. Dacă însă el aşteaptă să i se ofere prilejul de a păcătui, atunci cauza păcatului stă în propria lui voinţă perversă, iar scandalul se numeşte scandal **fariseic.**

Subliniem că noţiunea de scandal în sensul în care am precizat-o, nu se acoperă pe deplin cu noţiunea de scandal în sensul ei juridic. În acest din urmă sens, prin scandal se înţelege o comportare antisocială, prin care se încalcă legile de conviеţuire socială în localuri publice, în mijloace de transport comun, în stradă sau chiar în propria familie, de pe urma căreia pot rezulta victime (proferare de injurii, loviri sau bătăi, distrugere de bunuri, tulburarea liniştei publice etc.). Luat în acest înţeles, un moralist l-a definit în mod ironic: „Scandalul este un tărăboi care provoacă mirarea poporului“...

Din punct de vedere moral, un astfel de scandal este şi mai condamnabil, deoarece urmările lui depăşesc pe cele ale scandalului în înţeles strict moral, cumulînd în sine şi fiind izvorul mai multor păcate grele împotriva aproapelui.

Ca păcate împotriva iubirii aproapelui, scandalul trebuie absolut evitat, fie cel activ, fie cel pasiv. De aceea, calitatea noastră de creştini ne pretinde totdeauna o comportare prin care să nu dăm niciodată aproapelui nostru prilej pentru păcătuire, luînd aminte la cuvintele Sf. Apostol Pavel: „Toate îmi sînt slobode, dar nu toate îmi sînt de folos; toate îmi sînt îngăduite, dar eu nu mă voi lăsa stăpînit de ceva“ (I Cor. 6, 12).

Arhid. Prof. *I. Zăgrean*

PÎINE NOUĂ (holdele)

Coruri dulci de glasuri stinse
Vin pe vînturi legănate
Siluete zvelte-ncinse
Dănţuiesc holdele toate

Tije lungi ce se-mlădie
Căi rotunde fermecate
Din pămînt taine îmbie
Să-nflorească dezlegate

Căţăraţi pe hornuri albe
Din comori vechi de sub glie
Cocoşaţi de grele salve
Embrioni de grîu învie

Pitici cu căciuli de aur
Şi unelte fermecate
Din adîncuri greu tezaur
Urcă-n spice legănate

Sori mărunţi, furaţi strategic
De mustăţi prin rourare
Ard în boabe, strînşi energic,
Noaptea grîu-i copt de soare

S-aud glasuri de ciocane
Certînd focuri ferecate
Nicovale năzdrăvane
Bat în spice-ncovoiate

Cînd un făurar greşeşte
Şi din trudă iese-o rană
Un mac roşu înfloreşte
Peste holda dolofană

Glasul tainelor în şoapte
Îl ascultă pitpalacii
Grînele aflînd că-s coapte
Ei o spun ca prostănacii

Cosaşi harnici din lăcuste
Ascut coase mititele
Seceri mici, greble înguste
Buburuze-aduc cu ele

Greierii scripcari sînt gata
Cu sacîz să-şi dea arcuşul
Unei libelule, fata
I-a abandonat culcuşul

Pe un cîntec de vioară
Fuge peste ţarini iute
Îngrozite, c-o omoară
Seceri, coase, atît de multe

Mari luceferi plini de rouă
Arămiţi fac pe brutarii.
Luna ca o pîine nouă,
Urcă-ncet prin fum de arii

Îngeri nevăzuţi o poartă
Peste lumi înfăinate
Dumnezeu s-o guste toată
Pîrga primelor bucate

Mîna udă de mireasmă
Mirosind a pîine caldă
Varsă peste cîmp aghiasmă
Roua holdele le scaldă.

Cristofor Dancu

Rugă de doi

Mîini ca nişte lebede
pe un rîu nerepede
ruga vor s-o lepede
dintr-un vis pe lespede...

Dar nu visul parcă ne
trece sfînt prin cearcăne...

Iartă-mă ori iartă-ne
ori mai mult încearcă-ne
pe o cruce limpede
dintr-un cer de lebede!

Alexandru Prahovara

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 august 1990
Nr. 29—30

SCHIMBAREA LA FAŢĂ A DOMNULUI

„Iisus a luat cu Sine pe Petru şi pe Iacob şi pe Ioan, fratele lui şi i-a dus într-un munte înalt. Şi s-a schimbat la faţă, înaintea lor, şi a strălucit faţa Lui ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina. Şi iată, Moise şi Ilie s-au arătat lor, vorbind cu El (despre sfîrşitul Lui, pe care avea să-l împlinească în Ierusalim). Şi grăind Petru a zis lui Iisus: Doamne, bine este nouă să fim aici; dacă voieşti, voi face aici trei colibe: Ţie una, lui Moise una şi lui Ilie una. Vorbind el încă, iată un nor luminos i-a umbrit pe ei, şi iată glas din nor zicînd: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, în care am binevoit; pe Acesta să-L ascultaţi!"

Şi auzind ucenicii au căzut cu faţa la pămînt şi s-au spăimîntat foarte.

Şi Iisus a venit la ei şi atingîndu-i le-a zis: sculaţi-vă şi nu vă temeţi.

Şi ridicîndu-şi ei ochii, n-au mai văzut pe nimeni, decît numai pe Iisus singur.

Şi pe cînd se coborau din munte, Iisus le-a poruncit, zicînd: Nimănui să nu spuneţi ce aţi văzut, pînă cînd Fiul Omului se va scula din morţi". (Mat. 17, 1—9).

FAMILIA CREŞTINĂ (II)

Sf. Ioan Gură de Aur numeşte căsătoria „taina dragostei" pentru că nicăieri ca în familie dragostea divină care este esenţa întregii creaţii nu se concretizează mai spontan şi mai natural, rămînînd totuşi un mister insondabil şi inepuizabil ce trebuie mereu înnoit şi actualizat prin credinţă. Într-adevăr, nicăieri ca în familie nu se oglindeşte mai bine taina lui Dumnezeu cel Unul în fiinţă dar întreit în Persoane. Căci aşa precum în Dumnezeu unitatea absolută (de Fiinţă) se întîlneşte cu diversitatea absolută (de Persoane) tot astfel şi în familie (ca şi în umanitate în general) există o unitate profundă a celor ce o compun, care însă nu anulează, ci dimpotrivă afirmă, specificul fiecărui membru, de persoană unică. Şi aceasta pentru că omul şi lumea în totalitatea ei sînt „chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Iar „Dumnezeu este dragoste" (I In. 4, 8). Ori dragostea uneşte persoanele pînă la identitatea fiinţei lor păstrînd totodată şi afirmînd caracterul specific al fiecăruia.

În interiorul familiei, unirea conjugală dintre soţi este o expresie a dragostei derivată din porunca divină „Creşteţi şi vă înmulţiţi şi stăpîniţi pămîntul" (Fac. 1, 28). Ea este deci legată de procreaţie şi numai cînd se face cu respectul legilor firii este cu adevărat o expresie autentică a iubirii dintre cei doi soţi, un adevărat „limbaj" prin care ei comunică în chipul cel mai intim. Porunca de a se înmulţi fiind anterioară căderii în păcat în ea însăşi. Numai păcatul o poate perverti şi culpabiliza. Iar pervertirea înseamnă reducerea actului conjugal numai la unirea trupurilor cu căutarea exclusivă a plăcerii, care însă nu poate împlini elanul de infinit al soţilor ascuns în unirea lor ci îi aruncă în braţele durerii. de care ei vor fugi căutînd din nou plăcerea. Şi aşa cei doi se închid într-un cerc vicios. Astfel unirea conjugală nu mai este o unire „întru Domnul", o unire care să tindă spre comuniunea cu Dumnezeu cel infinit care singurul poate împlini nevoia omului de absolut. Căci dincolo de unirea trupurilor există o unire a duhurilor celor doi şi a lor cu Dumnezeu, autorul vieţii. De aceea se poate vorbi despre o adevărată „transfigurare" a vieţii conjugale. Şi pentru că unirea

Serafim Făgărăşanul
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 2-a)

Din învăţăturile Sfîntului Ioan Gură de Aur

Au trecut mai bine de 50 de ani de cînd un cercetător francez a publicat o carte cu titlul „Sfîntul Ioan Gură de Aur, dascăl al învăţăturii despre desăvîrşirea creştină", dar şi după această dată admiraţia creştinătăţii faţă de marele predicator din Antiohia a găsit mereu în scrisul său noi şi înălţătoare mesaje. Unele din acestea erau chiar necunoscute. Astfel în anul 1957 au fost date la iveală opt predici sau „cateheze baptismale", care au adus noi lămuriri asupra tainei Sfîntului Botez, respectiv asupra modului cum era văzută pe la anii 390 această Sfîntă TAINĂ. Dar şi în vremurile mai noi studierea predicilor acestui mare părinte al Bisericii aduce mereu noi informaţii.

Şi la noi, la români, scrierile Sfîntului Ioan s-au bucurat de mare preţuire întrucît încă în epoca în care el trăia, strămoşii de atunci ai poporului s-au împărtăşit de purtarea de grijă a acestui mare păstor bisericesc. Cercetători recenţi în frunte cu prof. Gh. Mihăilă şi Î.P.S. Nestor al Olteniei au dovedit că binecunoscutul „Cuvînt de învăţătură din ziua de Paşti" era folosit la noi încă înainte de veacul XVI, iar sub titlul de „Mărgăritar" o colecţie din cele mai alese din predicile Sfîntului Ioan au fost cunoscute şi sub formă slavonă, iar din 1691 ele au fost traduse şi tipărite în româneşte, încît marele învăţat Dimitrie Cantemir a ajuns să citească din ele tatălui său Antioh Cantemir. (Din Omilia II la Filipeni)

Pr. prof. *T. Bodogae*

(Continuare în pag. a 2-a)

În întîmpinarea postului Adormirii Maicii Domnului

RESTAURAREA SUFLETEASCĂ

Verbul a restaura (a reface, a reconstitui, a transforma ceva) se foloseşte şi în ordinea spirituală a vieţii cu înţelesul de înnoire sufletească, înviere din moartea păcatului, renaştere interioară, progres din nou, reabilitare morală, primăvară duhovnicească, transformarea trecutului păcătos în izvor de viaţă nouă.

În ordinea naturală a firii, primăvara urmează unei ierni amorţite, lipsită de viaţă, iar în ordinea vieţii spirituale primăvara duhovnicească urmează unei ierni a păcatului.

Este posibilă o astfel de primăvară, adică restaurarea unui trecut învechit în păcat? Răspunsul este afirmativ.

În legătură cu această restaurare, părerile se împart între cei ce o contestă şi între cei ce o susţin.

Păcătoşii lipsiţi de credinţă şi încredere în Dumnezeu se cred osîndiţi pentru veşnicie. Sînt convinşi că păcatul rămîne păcat, că păcătosul moare păcătos şi că trecutul omului nu poate fi schimbat sub nici o formă. Nimeni nu-i poate scoate din osînda păcatului şi cu atît mai vîrtos ei singuri. Pentru ei trecutul rămîne ceva încheiat şi neschimbat, iremediabil şi irecuperabil. Sceptic-ismul lor îi împiedică să se ia orice iniţiativă pentru trezirea lor la o viaţă dinamică.

Spre deosebire de aceştia, cei încrezători în Dumnezeu şi dornici de mîntuire, ajutaţi de puterea harului, nutresc sentimente de optimism moral. Pentru ei trecutul poate fi modificat şi fă-

Prot. *Ieremia B. Ghita*

(Continuare în pag. a 2-a)

Proiect de lege în Senat:

1 Decembrie — Ziua naţională a României

În legătură cu stabilirea Zilei Naţionale a României, senatorul Romulus Vulpescu a făcut din partea Comisiei juridice a Senatului următoarea expunere de motive:

Comisia senatorială constituită în vederea redactării Proiectului de Lege privitor la proclamarea Zilei Naţionale a României propune alăturatul proiect de lege susţinut de următoarea justificare:

Unirea tuturor românilor, înfăptuită la 1 decembrie 1918 şi corolarul ei, consfinţirea statului naţional de drept, unitar, suveran, independent, indivizibil şi inalienabil rămîne un eveniment crucial în istoria milenară a poporului român.

În temeiul acestei hotărîri istorice a românilor din toate cele 10 provincii tradiţionale, hotărîre care la Alba Iulia statua realitatea unităţii naţionale şi de stat, Comisia senatorială propune următorul Proiect de lege:

ARTICOL UNIC: Se proclamă 1 Decembrie, Ziua Naţională a României.

În actuala sa redactare, Proiectul de lege a fost votat de către Senat în unanimitate.

(Rompres)

„Tîlharul, cu limba, a deschis raiul

„Pomeneşte-mă, Doamne,
cînd vei veni în Împărăţia Ta..."
(Luca XXIII, 42)

Iubind pe Hristos şi Patimile Sfinte,
Tîlharul a deschis Raiul prin cuvînt;
Toţi sfinţii au rostit aceste cuvinte,
Celui preaslăvit în cer, şi pe pămînt...

Şi ca tîlharul mărturisim şi noi
Acelaş crez, în Biserica Străbună
— Cu bună nădejde în Viaţa de Apoi, —
Ca să fim părtaşi la Veşnica Lumină!...

* * *

Îl iubim pentru Sfînta Lui Omenie,
— Răsplătită cu coroana cea de spini, —
Silim spre Cerească Lui Împărăţie
Unde toţi spinii răsar flori de lumini!...

Îl mai iubim, pentrucă a fost sărman
Şi-a îndurat povara umilinţei;
— Slujind, paşnic, Supremul Ideal Uman —
A înfăptuit minunea biruinţei!...

Dar, îl iubim pentru că este Iisus:
A iertat pe tîlhar, şi pe păcătoasa, —
Ne-a descoperit Lumina Lui de sus, —
Şi cerul ni L-a arătat, — şi coasa!...

Îl iubim, că mai întîi El ne-a iubit:
Ne hrănim din Jertfa Lui nevinovată;
— S-a jertfit să facă pe altul fericit, —
Cum n-a făcut-o nimeni, — niciodată!...

Prin harul Crucii, trăim sfinte bucurii:
— Cîntînd imn de slavă Soarelui Iubirii, —
Printre surîsuri dragi, — ne simţim iar copii,
Ca pe Meleagurile Neprihănirii!...

* * *

De aceea Îl iubim, că este Dumnezeu!...
— Fiind rugat de Maica Sa Preacurată
Ne scapă cu bine din mîna celui rău
Şi ne cuprinde în dragostea Lui toată!...

Preot Lăudatu Vasilescu

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

Andrei Bîrseanu (1858—1922)

Între reprezentanţii de frunte ai şcolii, literaturii şi culturii naţionale româneşti, de la sfîrşitul veacului trecut şi începutul veacului nostru, s-a numărat şi profesorul Andrei Bîrseanu, „unul din stegarii cei mai de seamă ai Societăţii *Astra*", pe care a condus-o cu pricepere, dăruire şi pasiune, timp de peste un deceniu şi jumătate.

Născut în 1858, în comuna Dîrste, judeţul Braşov, într-o familie de preoţi, cu dragoste de cultură şi cauza naţională, Andrei Bîrseanu a început să înveţe carte la şcoala din locul natal. De aici, s-a îndreptat spre Braşov, unde a urmat studiile secundare la liceul ortodox român întemeiat de Ioan Popazu, iar pe cele superioare — la Facultatea de filozofie din Viena şi München.

După încheierea studiilor universitare, tînărul profesor a revenit la Braşov, intrînd în serviciul şcolilor române din oraş. Prin cunoştinţele sale culturale şi de specialitate deosebit de solide şi vaste, însuşite în anii de studii din cele două mari centre europene, şi prin talentul de scriitor în proză şi poezie, cărturarul Andrei Bîrseanu a militat cu abnegaţie şi hotărîre pentru înfăptuirea idealului naţional. Iar prin măiestria şi tactu-i pedagogic deosebit de fin, prin blîndeţea şi bunătatea sa părintească, profesorul Bîrseanu a ştiut să se apropie de sufletul elevilor săi, ca puţini alţii. Prin lecţiile sale de istorie, literatură română şi geografie, a reuşit, nu numai să trezească interesul, ci şi entuziasmul generaţiilor tinere pentru comorile istoriei şi literaturii române, ca şi pentru frumuseţile vetrei dacice. Ca dascăl şi pedagog, Andrei Bîrseanu a ştiut că adevărata chemare a unui profesor nu este aceea de a încărca memoria elevilor cu o cantitate prea mare de cunoştinţe seci şi obositoare, ci să selecţioneze cu iscusinţă din volumul nesfîrşit al ştiinţelor, numai ceea ce este necesar şi folositor pentru buna pregătire a elevilor. Folosind asemenea metodă, Bîrseanu a reuşit să fie un educator iscusit, apreciat şi îndrăgit de şcolari.

Concomitent cu munca de la catedră, Andrei Bîrseanu a desfăşurat o bogată activitate publicistică şi literară. El a îmbogăţit literatura didactică, reeditînd şi completînd „Geografia şi istoria evului vechi, mediu şi modern" de dr. Ioan G. Meşotă, apărută la Bucureşti, în 1879—1880; a prelucrat, în colaborare cu Dionisie Făgărăşanu, „Geografia pentru şcolile medii"; a publicat „Cîteva observări cu privire la propunerea studiului istoriei" în Anuarul XXII al Liceului din Braşov, pe anul 1886. Împreună cu profesorul Ioan Popea, a redactat revista „Şcoala şi familia" în anii 1887—1888, care se adresa părinţilor şi cadrelor didactice. Andrei Bîrseanu a culeş şi publicat o serie de creaţii folclorice, dintre care amintim volumul „Cincizeci de colinde", în 1890; lucrarea „Din traista lui Moş Stoica", care cuprinde 101 anecdote poporale, publicată la Braşov, în 1891; iar, în 1885, în colaborare cu învăţatul ceh dr. I. Urban Jarnik, a tipărit „Doine şi strigături din Ardeal".

Cea mai importantă scriere a lui Andrei Bîrseanu o reprezintă voluminoasa monografie intitulată „Istoria şcoalelor centrale române gr. or. din Braşov", publicată în 1902 şi premiată de Academia Română. În această prestigioasă lucrare, eruditul cărturar a înfăţişat dezvoltarea şcolii româneşti braşovene din cele mai îndepărtate timpuri şi pînă la 1900. În cadrul monografiei, un loc de seamă îl ocupă eforturile protopopului Ioan Popazu, înarmările înţelepte ale mitropolitului Andrei Şaguna şi contribuţia tuturor celor ce şi-au adus obolul la ridicarea şi susţinerea liceului românesc din Braşov.

Pe lîngă scrierile în proză, Andrei Bîrseanu a realizat şi versuri de factură lirică şi naţională, dovedind talent şi o mare sensibilitate artistică, pe care le-a publicat în „Convorbiri literare", „Familia" şi „Gazeta Transilvaniei". Din acest gen de creaţie, un loc cu totul aparte în ocupă poezia „Steagul nostru", cunoscută publicului larg de toate vîrstele sub denumirea de „Pe-al nostru steag e scris unire", scrisă în 1880, şi care, prin conţinutu-i patriotic şi mobilizator, a devenit imn de luptă pentru eliberare naţională şi înfăptuirea unităţii politico-statale a tuturor românilor, adînc intrat în conştiinţa poporului nostru.

Cărturarul Andrei Bîrseanu a desfăşurat şi o intensă şi rodnică activitate în cadrul „Astrei". Remarcîndu-se ca unul din activiştii de seamă ai „Asociaţiunii", în 1898, a fost ales director al Despărţămîntului Braşov al „Astrei". Peste opt ani, adunarea generală, ţinută la Sibiu, în august 1906, cu prilejul inaugurării Muzeului etnografic al „Astrei", l-a ales vicepreşedinte al „Asociaţiunii", iar adunarea generală, care şi-a desfăşurat lucrările la Blaj, în

Prof. *Paul Abrudan*

(Continuare în pag. a 2-a)

CEL MAI MARE MITROPOLIT AL ŢĂRII ROMÂNEŞTI

Cu întîrziere, din păcate, mi-a căzut în mînă o carte de permanentă referinţă şi „piatră din capul unghiului", a istoriei culturii româneşti. Cartea se cheamă: ANTIM IVIREANUL — OPERE, de Gabriel Strempel. Are nu mai puţin de 477 pagini scrise, scoasă şi într-o ediţie elegantă, sobră. Este apărută, nu chiar recent, dar este o carte realmente, fără figuri encomiastice, *substanţială*. Autorul cărţii acesteia (nu este o întîmplare banală, desigur, cum se întîmplă, nu chiar rar, în istoriile culturii), autorul lui ANTIM IVIREANUL — OPERE, este cel mai harismat, dintre toţi cercetătorii noştri literari şi ştiinţifici ai culturii noastre vechi, care este temelia din care îşi trag — cultura şi limba românească —, sevele. Autorul despre care vorbim, este, repet, *Gabriel Ştrempel*. După toate dovezile ieşite de sub pana Domniei Sale, este cel mai îndrăgostit de cultura noastră veche românească. Şi pe departe, fără egal, în cunoaşterea lui Antim Ivireanul, incomparabil cu oricare alţii din cercetătorii culturii româneşti vechi (şi, har Domnului, că avem mulţi şi iscusiţi în meseria lor!), chiar şi decît marele, şi el, cărturar, Melhisedec, episcopul de Roman, primul nostru înalt ierarh membru al Academiei Române, care şi el s-a ocupat în mod deosebit de Antim Ivireanul, fiind cel dintîi, — pare-mi-se — care a atras atenţia asupra *fenomenului Antim Ivireanul*, fenomen despre care vom zăbovi, într-un articol viitor. Căci despre *fenomenul Ivireanul*, despre opera uriaşă, multilaterală, despre cea mai interesantă prezenţă uriaşă a lui în istoria românească, cît şi despre pecetluirea operei sale cu jertfa sîngelui său şi cu martiriul în propriul înteles al cuvîntului, nu s-a descifrat nici pe departe cît trebuie, cum credem noi, şi cum atît de smerit o spune Gabriel Ştrempel, cel care a făptuit cel mai mult, pînă astăzi, dintre toţi cei care s-au minunat de acest mare şi straşnic ROMÂN, deşi, el de fapt, prin naşterea lui, este *ivirean din Georgia*. Este lucrul acesta un fapt cutremurător, logic, dovedi-tor, *a ceea ce înseamnă duhul ecumenic al Ortodoxiei şi al smereniilor ei.*

Ne însuşim şi subscriem cu totul la cele scrise de Gabriel Strempel, că „ANTIM IVIREANUL este cel mai învăţat Mitropolit ce a stat vreodată în scaunul Ungrovlahiei", la care la sfîrşit vom adăuga şi alte cîteva lucruri, părerile şi credinţele noastre, despre *„Cel mai mare Mitropolit al Ungrovlahiei"*.

Aşadar, de la Gabriel Strempel pornire: Antim Ivireanul este adus în ţara noastră de către marele nostru, cred, de cel mai rafinat cărturar, dintre voievozii noştri: marele Io Constantin Brîncoveanu Voievod, unii istorici cred că la sugestia Patriarhului Dositei al Ierusalimului. Alţii zic că la aceea a lui Dionisie Seraglanul, patriarhul Constantinopolului.

Şi unul şi altul, din cei doi erau patriarhi, amîndoi greci, aveau interesele lor, care erau aceleaşi: renaşterea helenismului. Indiferent cine i le-a recomandat, aducerea lui Antim de către Brîncoveanu, aceasta dovedeşte „flerul", intuiţia marelui voievod de a-şi „alege" colaboratorii. Cea mai esenţială dintre calităţile unui conducător adevărat şi mare. Dar la rîndul lui, — aceasta este iarăşi părerea noastră —, Brîncoveanul n-ar fi realizat, cîte a realizat, nu şi-ar fi lăsat în istorie opera lui, strălucită, dacă nu şi l-ar fi avut lîngă el, pe Antim Ivireanul. Pur şi simplu, Constantin Brîncoveanu, nu ar fi fost atît de mare, în istorie, cît este.

Brîncoveanul preia conducerea Ţării în condiţii foarte grele. El se afla, ca o biată şi micuţă buburuză, cu tărişoara lui mică, între trei monştri preistorici, le-am zice: imperiul otoman cu nesăţietatea lui de haraciuri în pungi de aur, imperiul austroungar, cu „rafinamentul" lui, nu mai puţin hulpav şi între imperiul ţarist, cu „hicleniile" şi cu „pohtele" lui de cuceriri gingişhanice.

Pe de altă parte, în interiorul micuţei buburuze, Ungrovlahia lui, faţă de brontozaurii geologici ca întindere şi forţă, imperiile hulpave, amintite, starea socială a românilor era pur şi simplu cumplită! Ţara Românească, la venirea lui Brîncoveanu, plătea nu mai puţin de *patruzeci şi două de biruri*, cum scrie C.C. Giurescu în Istoria Românilor, Bucureşti, 1946, partea II-a, pag. 434—435. Iar Cronicarul Radu Popescu, deloc prieten Brîncoveanului ,spune că pentru a obţine domnia „... au făcut alt adaos haraciului (cumpărarea domniei), 240 pungi (aur) peste cele 280", fixate pînă atunci de Poartă. Biciul birurilor de pe spatele ţăranilor, (şi nu al boierilor care „se scuteau"), a mărit fuga ţăranilor de pe moşii, fapt pe care a încercat să-l oprească, dar fără succes, şi Mihai Viteazul! Însuşi secretarul personal al Voievodului Brîncoveanu, florentinul Anton Mario del Chiaro, în a sa *Istorie delle moderne rivoluzioni della Valachia*, în general favorabil stăpînului său, arată undeva, printre alte rînduri elogioase, că Brîncoveanu era atît de dibaci la vorbă şi blîndeţe, că poporul îi scosese, mai în tragic, mai în şagă vorba amară: „că Domnitorul Constantin Brîncoveanu ştie să jupoaie oaia fără să o facă să ţipe". („Il principe Constantino Brancovani sapeva pelar la gazzuola sensa farla gridare" — Del Chiaro, p. 174). Aşa că bunul, gloriosul şi, cred, cel mai mare voievod al culturii româneşti, nu a putut fi, nici pe departe, un îngeraş. El însuşi, a pus şi încă, alte biruri pe care le plăteau, tot ţăranii, căci în mare măsură, ca întotdeauna, boierii erau defetişti şi se sustrăgeau de la aceste biruri. Acestea toate însă nu l-au împiedicat pe Marele Brîncoveanu să ne lase nouă şi Ţării, epoca lui glorioasă.

Cu toate cele înşirate mai sus, el era iubit şi ajutat de poporul său, mai ales pentru ultima parte a vieţii sale: „Cuvîntul lui Constantin Brîncoveanu către fiii săi" în faţa călăilor şi a sultanului dement fanatic, care-i cerea decapitîndu-i public, unul cîte unul, coconii şi ginerele — sub ochii mulţimilor: „Leapădă-te de credinţa ta creştină şi îţi voi da viaţă", în timp ce Voievodul Martir le spunea, îmbărbătîndu-i: „Fiii mei, am pierdut totul. Nu ne-a mai rămas decît credinţa, care-i mai scumpă decît toate, care este nepieritoare şi deci, să nu o pierdeţi! Puneţi vitejeşte gîturile pe butuci, sub satîrul păgînilor călăi!"

De aceea poporul i-a iertat toate şi îl venerează ca pe un sfînt martir, deşi, încă este, necanonizat.

Dar, revenind la geniala intuiţie a voievodului Brîncoveanu, era unul din cei mai mari iluminişti ai epocii. Curtea lui era refugiul şi gazda tuturor cărturarilor prigoniţi ai Orientului; era centrul elenismului plin de hicleşuguri care voia să-şi înfăptuiască visul pe pămîntul şi cu truda românească. Faimoasele şcoale de la Sfîntul Sava, şi Mănăstirea Mărgineanu, pe care le-a topit prin mintea lui, fiul de ţăran de la Avrig, Gheorghe Lazăr, colcăiau de patriarhi ecumenici cărturari şi savanţi, ca Dositei al Ierusalimului şi Hrisant Notara, vestitul, şi de strălucitii dascăli greci ca: Sevastos Chimenitul, sau Kiminitic, Ioan Comnen, Gheorghe Maioto, Panaiot Sinopeus, Gheorghe din Trapezunt, Ion Carifoli ş.a., ş.a. Toţi erau dirijaţi de Dositei şi Hrisant, patriarhii de Ierusalim.

Brîncoveanu i-a ajutat şi i-a sprijinit. Dar mintea lui scînteietoare, nu s-a lăsat înfăşurată, decît de adevărurile permanente ale veşniciei. El trimite permament tineri la învăţătură, unde credeţi? La Maica Roma, în Italia. Şi nu numai atît: din Italia îşi aduce sfetnici apropiaţi şi de taină. De la Florenţa îşi aduce pe secretarul său, Del Chiaro, care nu era un oarecare. Era, cum s-a văzut, destul de iscusit cronicar şi scriitor. Şi va aduce si alti secretari şi doctori, precum Ştefan cel Mare pe doctorul Schendl. „Hirile" mari se întîlnesc peste veacuri. Aduce teologi si literati, precum Iacob Pylarnia. Dar credinţa tării şi a Domnului ei nu sînt umbrite, ca pe timpul lui Vlaicu Vodă, nici cît umbra unei frunze în cădere. El moare, cum stim, cu coconii lui, în sfînta credintă a Ortodoxiei lui, neumbrite de nimic. Curtea lui, era un „loc de refugiu al tuturor cărturarilor nemulţumiţi şi cetate prote-

Cristofor Dancu

(Continuare în pag. a 2-a)

Din partea Comitetului „Nicolae Titulescu" din Braşov

Sînt 49 de ani de cînd Nicolae Titulescu îşi doarme somnul de veci în cimitirul de la Cannes — Franţa, aşteptînd ca „prietenii... din Ardeal" să-i îndeplinească dorinţa de a fi înmormîntat la Braşov. Pentru a fi mai expliciţi vom reproduce chiar din testamentul marelui bărbat al neamului, următorul paragraf: „În ce mă priveşte, cum m-am considerat totdeauna ca un soldat al teritoriilor alipite României între 1918 şi 1920, doresc să fiu îngropat la Braşov, într-un loc ceva mai la o parte... Tache Ionescu — sus, la Sinaia şi eu la picioarele lui — jos, la Braşov, pentru repaosul etern este felul cel mai convenabil şi doresc ca locuitorii Braşovului să accepte rugămintea mea".

Ivindu-se zorii libertăţii, braşovenii au simţit că a venit timpul pentru a-şi aduce la îndeplinire datoria de onoare pe care o au faţă de ilustrul lor compatriot şi ca atare au creat, în urmă cu cîteva luni, un comitet, care să se preocupe de această problemă.

Comitetul a început demersurile necesare pentru înhumarea rămăşiţelor pămînteşti ale lui Nicolae Titulescu la biserica „Sfîntul Nicolae" din Şcheii Braşovului, biserică ce adăposteşte şi lăcaşul primei şcoli româneşti.

Restaurarea sufletească

(Continuare din pag. 1-a)

cut izvor de viaţă nouă. Optimismul lor, în direcţia virtuţii, îi determină să se angajeze la un proces de purificare şi spiritualizare a vieţii, adică de curăţire a oricărui rău şi de dezvoltare a tot ceea ce este bun.

În cele ce urmează mă voi ocupa de aceştia din urmă, care nădăjduiesc într-o schimbare fundamentală a sensului vieţii. In concret voi arăta posibilitatea (realitatea) procesului de înlocuire a trecutului păcătos cu un prezent şi viitor de sfinţenie şi mijloacele folosite în acest scop.

*

Viaţa omenească se desfăşoară în vadul timpului şi poate fi raportată la trecut, prezent şi viitor. Între aceste trei dimensiuni există o strînsă legătură. Pentru trecutul păcătos omul se căieşte şi-l poate eradica, pentru prezent acţionează şi pentru viitor se hotărăşte. Vorbind de trecut, putem afirma că restaurarea lui influenţează prezentul şi determină viitorul.

În legătură cu restaurarea trecutului s-au formulat teorii potrivit cărora orice renaştere este imposibilă, trecutul fiind ceva terminat şi neschimbat. Se afirmă că este absolut imposibil să se mai poată desfiinţa ceea ce s-a petrecut odată, să se întoarcă, înapoi direcţia timpului în care se scurge viaţa. Cu alte cuvinte omul nu poate muta nimic din ceea ce a făcut şi a rămas în urma faptelor sale păcătoase. Asemenea unui munte care rămîne neclintit la orice izbitură i s-ar da, aşa şi el rămîne neclintit în trecutul său. Afirmaţia are la bază ideea greşită că viaţa spirituală ar fi lipsită de o înlănţuire structurală. Adevărul este cu totul altul. Viaţa spirituală are specificul ei. Spre deosebire de fenomenele naturale trecute, care au o desfăşurare rectilinie, în viaţa spirituală fiecare moment al vieţii noastre cuprinde în sine şi o lansare nu numai spre viitor, ci şi spre trecut. Faptul este explicabil: conştiinţa activă, care are puterea de a reveni asupra unui conţinut sufletesc, proiectează asupra lui mereu altă lumină pe urma noilor experienţe de viaţă. În urma acestui fapt putem afirma că dispunem şi asupra trecutului nostru, care deşi neschimbat cronologic-istoric poate fi transformat ca sens. După cum curăţim un izvor de noroiul din el, tot aşa orice clipă din viaţa noastră o putem curăţi de răul din ea. Nu se poate spune de o faptă trecută că şi-a epuizat valoarea şi puterea de determinare. Numai prin moarte, viaţa devine ceva încheiat (D. Stăniloae, Căinţă şi înviere sufletească, în „Revista Teologică" Nr. 1—2, 1945, p. 9—10).

Restaurarea trecutului păcătos este posibilă şi din alt punct de vedere. Păcatul omoară viaţa sufletească. După cum sinuciderea distruge existenţa fizică, la fel el duce la moartea sufletului şi distruge existenţa morală. Cu toată nocivitatea lui, păcatul naşte şi dorul după mîntuire, pentru că „inima omului este din fire sanctuarul lui Dumnezeu" (Fer. Augustin), pentru că în sufletul lui a mai rămas o sămînţă de har şi puteri încă necariate, plus un imbold spre desăvîrşire. Orice om, fie oricît de păcătos, are potenţial de speranţă care-i dinamizează faptele prezente şi viitoare. Calea păcatului nu este indicată niciodată. Pentru acest motiv omul trebuie să urască păcatul săvîrşit şi să pună hotărîre nestrămutată de a-şi înscrie trecutul păcătos pe o nouă traiectorie spirituală.

Mijloacele prin care omul lucrează la restaurarea trecutului său păcătos sînt amintirea şi căinţa (Idem, art. cit. pg. 11—12 şi N. Stoleru, Rolul pocăinţei pentru promovarea moralităţii credinciosului, în „Studii Teologice" Nr. 1—2, 1973, p. 61—62).

Prin amintire readucem în actualitate trecutul nostru păcătos. De cîte ori ne gîndim la o faptă făcută, ne răsare în aceeaşi clipă împreună cu ea hotărîrea de a nu mai greşi. Trecutul neamintit rămîne fără putere de restaurare. Amintirea fiind o meditaţie are forţa de a se apleca asupra trecutului, căruia îi adaugă ceva nou: sensul şi puterea eficientă care vrea.

Profetul ne îndeamnă: „Să-ţi aduci aminte de trecut şi să roşeşti" (Iezechiel 16, 63). Folosul amintirii este ilustrat şi prin cuvintele: „Amintirea faptelor din trecut devine exemplu pentru bună chibzuială cu privire la cele viitoare" (Plutarh). Intr-adevăr, prin amintirea plină de regret, în locul faptei păcătoase, reuşim să înrădăcinăm temeiul hotărîrii de a lucra în viitor într-un mod nou. Nimeni nu-şi priveşte trecutul decît pentru că vrea ca viitorul său să fie altul. Prin amintirea trecutului său, omul îşi poate defini sensul major al vieţii, poate deveni stăpînul conştient al propriei deveniri, cu condiţia să fie un judecător obiectiv.

Amintirea de trecut are folosul ei, dar singura formă eficientă de restaurare a trecutului păcătos este căinţa, adică amintirea unei fapte împreunată cu regretul pentru săvîrşirea ei. Dacă prin amintire păcatul apare şters sau în plan secund, căinţa îl poate înlocui în mod radical. Prin căinţă pe locul unui fost păcat ţîşneşte un izvor de apă a vieţii; un fost păcat se preface prilej de viaţă nouă, se înlocuieşte „eul" vechi cu un „eu" nou sau înnoit. Căinţa scoate la suprafaţă noi puteri, sub forma unor virtuţi pe care nu le mai aveam. Ea este redresarea morală a individului uman. Căinţa n-are valoare dacă se reduce la simplul regret pentru păcatele săvîrşite, ci trebuie să fie o mutaţie categorică a vieţii pe noi coordonate spirituale, o veritabilă lucrare de restaurare a întregii firi, după îndemnul Mîntuitorului de a ne transforma din interior spre exterior. In acest proces de restaurare se cere o căinţă integrală, fiinţială, prin care viem în Duhul liber de forţa trecutului care se rostogolea în automatismul vieţii trupeşti.

Căinţa are putere retroactivă. Aceasta nu înseamnă că ea şterge faptele păcătoase sau să oprească de a mai fi repetate, ci poate să dea celor săvîrşite un sens nou. Căinţa elimină răul moral din centrul fiinţei umane, răpeşte faptei rele puterea ei generatoare de rău şi pozitiv îi dă omului o putere nouă spre săvîrşirea binelui moral. In felul acesta începe procesul de restaurare sufletească, care, — desigur — trebuie dus la desăvîrşire (O. Bucevschi, Vină şi căinţă, art. în „Glasul Bisericii", Nr. 10, 1956, p. 548).

*

Omul este o fiinţă în veşnică devenire. „A deveni este mai important decît a fi" (Iohan Galtung). Afirmaţia este întărită şi de cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur: „Nu-i de ajuns să recunoşti că eşti păcătos, ci trebuie să te ridici şi să te schimbi". Tot el spune: „Dacă eşti păcătos nu deznădăjdui... înnoieşte-te prin pocăinţă".

Sf. Scriptură confirmă că sufletul păcătos va muri (Iezechiel 18, 4) şi cine se întoarce de la nelegiuirea sa îşi va întoarce sufletul la viaţă (v. 28). De aceea „lepădaţi de la voi toate păcatele voastre cu care aţi greşit şi vă faceţi o inimă nouă şi un duh nou; întoarceţi-vă şi veţi trăi (v. 31—32), ca să ajungeţi la sfinţirea voastră (Romani 6, 19).

Avînd aceste îndemnuri să intrăm în trecutul nostru, să-l supunem şi ca dintr-o comoară să scoatem alte sensuri şi direcţii pentru viaţa noastră. Să încercăm ca noi să determinăm trecutul, nu el pe noi. Restaurarea lui ne pune în situaţia de a nu mai fi robi ca natura, ci — descătuşaţi — să putem începe viaţa spirituală de la început, printr-o nouă naştere, cum spune Evanghelia.

Viaţa omului nu este statică, ci dinamică. Datorită acestui dinamism omul cît trăieşte poate fi mereu altfel şi altfel. De aceea, să stăpînim trecutul, să-l transformăm ca sens şi într-o nouă ipostază să-l predăm viitorului spre desăvîrşire.

FAMILIA CREŞTINĂ

(Continuare din pag. 1-a)

„întru Domnul" a soţilor este deschisă spre viaţa nouă care poate apărea şi care trebuie primită ca dar al lui Dumnezeu, ne dăm seama de responsabilitatea cu care este împreunat actul conjugal. Din momentul conceperii, embrionul este deja o individualitate absolut unică, o persoană umană în potenţă care are nevoie de iubire pentru a se putea dezvolta. Este un lucru dovedit că embrionul simte nu numai iubirea mamei care îl poartă dar chiar şi iubirea tatălui. Cînd acesta este alături şi dacă vorbeşte, embrionul se deplasează uşor spre el, adică spre această voce pe care o aude şi care îi devine încetul cu încetul familiară, cu multe luni înainte de a se naşte.

S-a constatat de asemenea — lucru înfricoşător — cum embrionul, această nouă fiinţă, se zbate şi „fuge", deplasîndu-se în sînul mamei, atunci cînd sabia ucigătoare a morţii îl urmăreşte. Este aici misterul persoanei umane care încă din momentul conceperii este deplin individualizată şi care are nevoie de ocrotire şi de iubire pentru a se putea dezvolta.

Dragostea adevărată, aceea care împlineşte pe om şi-l desăvîrşeşte, este creatoare de viaţă, şi ca atare responsabilă. Mai mult ea este împreunată cu suferinţa, cu dăruirea de sine care trebuie să meargă pînă la sacrificiul suprem. „Dragostea este mereu crucificată", a zis cineva. Numai o astfel de dragoste poate întemeia o familie adevărată. Numai acolo unde ea este prezentă va fi şi binecuvîntarea lui Dumnezeu.

Andrei Bîrseanu

(Continuare din pag. 1-a)

august 1911, cu prilejul sărbătoririi semicentenarului „Astrei", i-a încredinţat lui Andrei Bîrseanu funcţia de preşedinte, demnitate pe care a deţinut-o „pînă în ceasul din urmă".

Dar Andrei Bîrseanu a fost şi unul dintre militanţii de seamă pe tărîmul luptei politice, apărînd cu stăruinţă şi dîrzenie cauza naţională. În acest context se înscrie şi adunarea generală a „Astrei", ţinută la Blaj, în 1911, întrunire cu un pronunţat caracter politic, la pregătirea căreia Andrei Bîrseanu şi-a adus preţioasa-i contribuţie. În concepţia fruntaşilor „Astrei", adunarea trebuia s-o reediteze pe aceea din mai 1848. Ca urmare, ea s-a ţinut pe Cîmpia Libertăţii şi a cuprins peste 30 000 români, sosiţi din toate unghiurile ţării, ardeleni, munteni şi moldoveni. În fruntea mulţimilor se aflau cărturarii Nicolae Iorga, George Coşbuc, I. L. Caragiale, Şt. O. Iosif. Era de faţă şi inginerul Aurel Vlaicu, care a făcut o serie de demonstraţii aviatice, uimindu-i pe cei prezenţi. Printre cei care au luat cuvîntul cu acea ocazie s-au numărat Andrei Bîrseanu şi Vasile Goldiş.

În semn de preţuire a bogatei sale activităţi ştiinţifice şi culturale, Academia Română l-a ales membru, în 1908, pe Andrei Bîrseanu.

Dînd dovadă de tact şi măiestrie politică, Andrei Bîrseanu a ştiut să apere şi să conducă cu pricepere activitatea „Astrei", ca organ reprezentativ al românilor ardeleni aflaţi sub stăpînire austro-ungară, prin sinuoasele căi, generate de primul război mondial, dovedindu-se un demn urmaş al lui Şaguna, Timotei Cipariu şi George Barîţiu, în postul de preşedinte al „Asociaţiunii".

În condiţiile izbucnirii revoluţiei burghezo-democratice în Imperiul austro-ungar, la chemarea lui Andrei Bîrseanu, românii sibieni s-au întrunit la 31 octombrie 1918, în sala de conferinţe a „Astrei", pentru a stabili viitoarea lor conduită. Adunarea a ales un Comitet Executiv, alcătuit din Andrei Bîrseanu, ca preşedinte, dr. Nicolae Bălan, Nicolae Ivan, dr. Ioan Stroia, dr. Silviu Dragomir, dr. Ioan Broşu, dr. Lucian Borcia, dr. Octavian Russu, dr. Ilie Beu şi Ioan Lăpădatu, ca membri; comitet care să ţină legătura cu Consiliul Naţional Român Central, să urmărească evoluţia evenimentelor politice, să organizeze şi să conducă lupta maselor populare româneşti de pe teritoriul judeţului pentru realizarea aspiraţiilor multiseculare ale întregii naţiuni — Unirea.

A doua zi, cu ocazia unei noi adunări, Comitetul Executiv s-a transformat în Consiliu naţional român din judeţul şi oraşul Sibiu, organ subordonat Consiliului Naţional Român Central de la Arad, în fruntea căruia a fost ales Andrei Bîrseanu. În zilele următoare, sub îndrumarea lui Andrei Bîrseanu au luat fiinţă Legiunea română din Sibiu, consiliile naţionale şi gărzile naţionale româneşti din aşezările judeţului Sibiu, care au alungat vechile autorităţi, preluînd puterea pe plan local. În ultima decadă a lunii noiembrie 1918, Andrei Bîrseanu, în calitatea de preşedinte al Consiliului naţional român al judeţului Sibiu, s-a preocupat de organizarea alegerii celor 76 delegaţi şi 41 supleanţi, care urmau să facă parte din Adunarea Naţională de la Alba Iulia, precum şi de desfăşurarea adunărilor în toate localităţile româneşti, de adeziune la unirea cu patria-mamă.

Andrei Bîrseanu împreună cu ceilalţi delegaţi oficiali şi peste 8 000 de sibieni, ca delegaţi neoficiali, a luat parte la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, organ care a hotărît unirea Transilvaniei cu România. După împlinirea idealului naţional, Andrei Bîrseanu este ales deputat, încredinţîndu-i-se postul de vicepreşedinte al Marelui Sfat Naţional, şi sarcina de Director regional al învăţămîntului din Transilvania.

În această ultimă calitate, Andrei Bîrseanu a participat la primul Congres al tuturor dascălilor din România, ţinut la 12 iulie 1919, în sala Teatrului Naţional din Iaşi. Ales vicepreşedinte, şi de această dată Andrei Bîrseanu s-a ridicat la înălţimea acestei demnităţi. Cu acel prilej, distinsul cărturar, făcîndu-se ecoul sentimentelor românilor ardeleni, spunea: „Am venit să vă aducem tributul recunoştinţei noastre pentru tot ce aţi făcut pentru liberarea noastră şi pentru triumful ideii de unitate naţională; pentru jertfele de muncă şi devotament ce le-aţi adus, ca visul hrănit de veacuri, de neamul nostru mult încercat, să se poată înfăptui; pentru seminţele sănătoase ce le-aţi aruncat cu dărnicie, în cursul vremurilor în sufletul generaţiilor tinere, ca să aducă acum roade aşa de îmbelşugate. Am venit de astădată între dv. nu pe furiş şi răzleţi, ca în alte vremuri, ci mîndri şi cu fruntea ridicată; am venit fraţi la fraţi, ca oameni liberi în ţară liberă şi întregită".

Activitatea prodigioasă a lui Andrei Bîrseanu, preşedintele „Astrei", s-a întrerupt brusc, la 19 august 1922, la Bucureşti, cînd inima sa a încetat să mai bată. De acolo, el a fost transportat la Sibiu, şi înmormîntat, cu deosebită solemnitate, fiind condus la cimitir de Comitetul Central al „Astrei" şi o mulţime de prieteni, cunoscuţi şi elevi. Peste şapte ani, la 27 octombrie 1929, osemintele i-au fost exhumate şi transportate la Brasov, fiind aşezate în cimitirul Groaveri. La căpătîiul marelui dispărut, prin contribuţia „Astrei", Academiei Române şi a instituţiilor de învăţămînt, i s-a ridicat un binemeritat monument.

Prin munca-i neobosită pusă în slujba emancipării poporului român, a luptei, cu vorba şi cu condeiul, pentru libertatea şi unitatea sa naţională, cărturarul Andrei Bîrseanu a intrat în conştiinţa şi istoria neamului nostru.

CEL MAI MARE MITROPOLIT AL ŢĂRII ROMÂNEŞTI

(Continuare din pag. I-a)

guitoare şi strălucită a literelor; se vor încrucişa aci aceste influenţe şi se vor realiza la curtea Brîncoveanului numeroasele opere ale neoelenismului — cum scrie Gabriel Strempel, noi fiind, iarăşi total de acord cu Domnia Sa".

Aici se conturează fenomenul ANTIM IVIREANUL.

Nu îl credem un străin, ci inspiratorul direct al acestui uriaş fenomen: legătura dintre Răsărit şi Apus cu inocularea în cultura apuseană a culturii răsăritului, a patristicii şi prin tipărirea cărţilor de cult, fără ştirbirea, de nici un fel, a Ortodoxiei ecumenice, din lumea Orientului în aceea a Islamului şi Apusului.

De aici, tipografiile lui Antim, în tot Orientul şi în limba lui georgiană, de aici dibăcia lui diplomatică, de a scoate în atîtea limbi orientale cărţi *cu litere făcute de mîna lui de mitropolit,* de aci *elocvenţa fără egal a Didahiilor lui,* care musai trebuiesc traduse în toate limbile mari ale lumii, nu numai în cele europene, occidentale, de aci căutarea, sorgintea operelor lui artistice, ca un multidotat, cel mai dotat miniaturist, mai mare şi mai iscusit şi decît Athanasie Crimca, cu al cărui EVANGHELIER al lui Ştefan cel Mare miniaturat de el, mitropolitul de la Dragomirna Athanasie, se lăuda în lume, la cel mai mare muzeu al lumii, British Musseum.

Şi acum tristeţea cea mare: aşa cum Psaltirea în versuri a lui Dosoftei, însemnează izvodul poeziei moderne româneşti ,aşa cum pe drept a scris George Ivaşcu în a sa Istorie a literaturii române şi o mai spun şi alţii, o spun şi eu, în consens cu ei toţi.

Tot aşa, Didahiile lui Antim Ivireanu, atît de puţine, din păcate, cîte sînt, *nu sînt cu nimic mai prejos decît faimoasele „Sermons" ale lui Bossuet,* ţinute în faţa Regelui Soare, precum Antim în faţa Voievodului său, *ori tot aşa de faimoasele Petit Carem ale lui Jean Baptiste Massillon.* Apusul musai trebuieşte să aibă în limbile — limbile mari ale Apusului — Didahiile mucenicului Antim Ivireanul.

În sfîrşit, mă doare sufletul de durere cruntă.

Aproape de doi ani, tot datorită lui Gabriel Strempel, alerg între Biblioteca Mănăstirii Cernica şi aceea a Academiei Române.

De 280 de ani, cred, că *cea mai mare operă a lui Antim Ivireanu,* în special a multiplului său talent artistic „de caligraf ,sculptor, desenator şi lucrător în broderie" cu care i-a uimit pe toţi din timpul său, zace, încă, în rafturile bibliotecii Mănăstirii Cernica o copie, făcută de zugrafu C. Petrescu, iar în rafturile Bibliotecii Academiei Române într-un sul mare de 11,07×0,45 m² zace, altă copie, plus un album de fotografii în octo, *al căror original se află* (dacă cele de la Cernica şi Academie sînt în negru copiate), *la Kiev. Acesta este în culori.* Se cheamă pe scurt (titlul este mult mai mare), CHIPURILE VECHIULUI şi NOULUI TESTAMENT. Reprezintă o operă uriaşă, repet poate cea mai mare a marelui Mitropolit. Ea cuprinde o istorie universală „de la Adam pînă la Hristos". Dar este universală, pentru că, textul deşi nu este prea mare, cîteva zeci de pagini mari; dar este concentrată ca text, gen cronică, şi paralel ea cuprinde toate marile imperii ale erei respective, începînd cu cele mai vechi popoare ale lumii; pe lîngă aceia a evreilor pînă la, inclusiv, poporul roman.

Ceea ce însă este pur şi simplu, să facem un pleonasm, căci nu putem spune altfel, ceea ce ne-a stat de zeci de ori sub ochi, şi ne stă permanent în mînă, sînt cele *518 (cinsisute şi optsprezece) de gravuri, portrete ale tuturor obrazelor mari ale lumii",* în care sînt portretele, nu numai ale marilor personagii biblice, dar şi ale tuturor împăraţilor şi generalilor lumii. Şi ale Ptolomeilor şi al lui Darius şi al lui Alexandru Macedon şi ale lui Iuliu Cezar şi Pompei şi al Cleopatrei. Numai fila 21, *cuprinde 35 de portrete,* celebre, între care: Antipater Idumeul cu cei 4 feciori şi fata pe care a avut-o. Apoi Irod Asculonitul, Arhelau, Filip Tetrarhul etc. etc. Un splendid portret, *acesta colorat, şi la Biblioteca Academiei, al lui Alexandru cel Mare.*

Ne oprim cu însirările care sînt uluitoare una mai mult decît alta. Gabriel Strempel este uluit de originalul pe care l-a văzut la Kiev, în Biblioteca Naţională, ajuns acolo de la Facultatea de Teologie din Kiev, căruia i-a dat-o mitropolitul Chişinăului, cumpărată de la un boer român, probabil rudă de a lui Brîncoveanu, scăpătată.

De 280 de ani aşteaptă să fie tipărit!

El a fost făcut, dar personal, de către Mitropolitul Antim lui Constantin Brîncoveanu la 1709.

Apoi au urmat tragediile lor, pe care le ştim.

Iar sufletul meu, nu-şi va găsi pace pînă ce binecuvîntarea întîiului Stătător al Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST Cernicanul, nu va cădea peste condeiul şi fruntea cernicanului Cristofor, pentru tipărirea şi reproducerea lor într-o ediţie monumentală, cum se cuvine.

Iată, în încheiere, titlul complet al acestei, cea mai mare operă a lui Antim, cel mai mare Mitropolit al Ţării Româneşti, în care printre altele, celelalte harisme pe care 1 le-a dăruit Bunul Dumnezeu, este şi adeverirea şi spiritul critic de mare istoric universal, deoarece, ades, la anumite legende ale Istoriei, sau chiar religioase el, adnotează, smerit, cunoscător şi logic, ca un, şi, iluminist dintre ortodocşi ce se afla, şi se află. Titlul cărţii de pe fil. 2 este aşa: *„Chipurile Vechiului şi Noului Testament, adecă obrazele oamenilor celor vestiţi ce să află în Sfinta Scriptură în Biblie şi în Evanghelie şi adunare pe scurt a istoriilor celor ce s-au făcut pe vremea lor, adeverind a fieştecăruia viaţa şi faptele atita a acelora ce au vieţuit cu viaţă bună, cît şi a acelora ce au vieţuit cu viaţă necuvioasă, începînd de la Adam şi pogorînd pînă la Hristos, acum întîi într-acest chip alcătuită şi aşăzată, prin multă nevoinţa şi osteneala presfinţitului mitropolit al Ungrovlahiei Chir Antim Ivireanul" şi închinată cu cucerie, spre semn de dragoste adevărată, prealuminatului şi înălţatului marelui domn şi oblăduitoriu a toată Ţara Românească Ion Constantin Brîncoveanul, Basarab Voievod.*

Dat în vestitul oraş al Tîrgovişteî, la anul de la zidirea lumii 7207 «1709» meseţi iulie, 1."

După modesta noastră părere, ne aflăm în faţa uneia dintre cele mai interesante şi dintre cele mai mari opere şi de cultură, dar sigur, *operă de artă,* cu cele *518 portrete ale „obrazelor mari ale lumii",* nu numai ale smeritei culturi româneşti, de care Apusul şi Lumea sa ia cunoştinţă şi să se desfăteze duhovniceşte, ca dar din duhul smerit al ecumenicităţii Ortodoxiei, luînd act de acest „Dürer", român.

Mai pe larg într-un articol viitor.

Din învăţăturile Sfîntului Ioan Gură de Aur

(Continuare din pag. 1-a)

Marele predicator care şi-a dobîndit încă de timpuriu porecla „Hrisostom" sau „Gură de Aur" folosea o limbă simplă şi nemeşteşugită, în schimb avea atîta căldură şi atîta putere de convingere încît, răpiţi de frumuseţea cuvîntului lui, credincioşii care-l ascultau au ajuns să-l aplaude în biserică. Nu-i mirare deci că în evlavia poporului român „Cuvîntul de învăţătură din ziua de Paşti" i-a păstrat Sfîntului Ioan una din cele mai calde mărturii de recunoştinţă.

În cele de mai jos reproducem şi noi trei fragmente din predicile Sfîntului Ioan şi anume din omiliile la epistolele Sfîntului Pavel. În general, tema lor e despre frica lui Dumnezeu.

„Cînd e vorba să ajungem înaintea unui tribunal în care aşteptăm să dobîndim vreun cîştig de cauză pentru vreun interes trecător, atunci cei mai mulţi dintre noi alergăm pe la toţi cunoscuţii şi nu încetăm o clipă de a pune în mişcare pe toţi care ne-ar putea ajuta să cîştigăm procesul. În acelaşi timp, să recunoaştem sincer, cîţi dintre noi ne pregătim să dobîndim cîştig de cauză în faţa lui Dumnezeu dacă, punem cazul ne-am afla în faţa acestei judecăţi nemitarnice a lui Dumnezeu? Am alerga noi atît de mult pentru interesul nostru sau al semenilor noştri? Ori măcar rugăciuni adresate Atotputernicului vom şti noi să facem în aşa fel încît să avem sufletul împăcat că, în calitate de fii ai Lui, aşteptăm liniştiţi judecata Lui? De cîte ori ne-am făgăduit noi că ne vom îndrepta dacă vom scăpa din necazul de acum? Dumnezeu nu ne-a oprit şi nici nu ne-a îngustat în îndeletnicirile noastre. El ne îngăduie mereu... Dar pînă cînd?"

(Din Omilia I la II Tesaloniceni)

II

„Cine supără pe vreun rege te aştepţi să fie pedepsit mai aspru decît dacă ar supăra pe vreun om de rînd. Tot atît de firesc ar fi ca şi atunci cînd supărăm pe Dumnezeu şi vinovăţia noastră să fie mai aspru pedepsită decît dacă am greşi faţă de un semen oarecare. Şi totuşi, e îngrozitor să constatăm că de cele mai multe ori, noi, oamenii ne temen mai mult de oameni, care sînt numai semenii noştri, decît de Dumnezeu, căruia îi şi arătăm mai puţină cinste".

„Să băgăm numai de seamă: cine săvîrşeşte păcatul desfrînării îşi dă seama că Dumnezeu îl vede, dar se face că nu-i pasă de El, pe cînd dacă îl vede vreun om, îndată îşi înfrînează pornirile. Or, cel care procedează aşa, acela nu numai că necinsteşte pe Dumnezeu, ci — ceea ce-i şi mai grav — unul ca acela dă dovadă că mai mult se teme de un semen al său, dar de Dumnezeu nu-i pasă deloc! Căci dacă-l vede cineva el e în stare să-şi stingă văpaia patimii celei nelegiuite, pe cînd dacă s-ar gîndi că-l vede Dumnezeu, atunci repede îşi dă seama că păcatul pe care-l săvîrşeşte nu-i numai o văpaie care dispare imediat, ci întîi şi întîi fapta lui este o ruşinare şi o nelegiuire care se revarsă asupra lui Dumnezeu. Cînd se gîndeşte că-l vede cineva, păcătosul îndată găseşte motiv să-şi înfrîneze nebunia, dar la îndelunga răbdare a lui Dumnezeu el nu are vreme nici să se gîndească! Tot aşa stau lucrurile şi cu cel care-i pornit să fure ceva: de fapt, hoţul îşi dă seama că face un rău, dar caută să se furişeze şi să înşele lipsa de grijă a semenului, ba caută chiar să se acopere atunci cînd alţii îl învinovăţesc; în schimb, de Dumnezeu, pe Care ştie că nu-L poate minţi şi nici înşela, nici nu-i pasă, nu-I dă nici o atenţie pentru că nu-L cinsteşte deloc, ca să nu mai vorbim că a uitat că Dumnezeu e Tatăl lui! Dacă orice rege sau dregător ne interzic să ne atingem de banul semenului nostru sau ne cer să-i dăm pînă şi propriile noastre bogăţii, ne executăm imediat, dar dacă Dumnezeu ne porunceşte să nu furăm sau să nu ne atingem de avutul altuia, pe El nu-L ascultăm! Oare nici măcar atîta nu observăm că prin astfel de fapte noi cinstim pe oameni mai mult decît pe Dumnezeu?"

„Nu vă plac astfel de vorbe? Vă supără? Arătaţi prin fapte cît de mult vă supără! Fugiţi de păcatele care se ascund în dosul lor, căci dacă veţi fugi de ele, atunci vorbele cum vor mai putea să vă supere? În fond, nu vorbele sînt cele ce supără pe om, ci faptele. Bine ar fi să vi le fi şi spus înainte, pentru ca să nu ajungeţi să şi săvîrşiţi astfel de fapte, de care să fim siguri că nu vom scăpa de a nu fi judecaţi la cea de a doua venire a Domnului!"

(Din Omilia I la Epistola către Filimon)

III

„Pînă cînd ne vom tot plînge de sărăcie? pînă cînd ne purtăm ca nişte cerşetori? Nu aşa fraţilor! Adevăratul sărac nu-i cel care n-are nimic, ci cel care are prea multe dorinţi! Bogat nu-i cel care are bunătăţi, ci mai curînd cel care nu duce lipsă de nimic. Ce ţi-ar folosi, omule, dacă ai stăpîni toată lumea şi în schimb ai petrece plîngîndu-te mereu de griji şi de întristări? Voinţa şi cugetul nostru liniştit sînt cele care fac pe cineva cu adevărat bogat ori sărac, iar nu prisosul sau lipsa lor! Sărmane om! Vrei întra-devăr să ajungi bogat? Dacă vrei, acest lucru e destul de uşor şi nimeni pe lume nu te poate opri; disprefuieşte bogăţiile lumii, socoate-le aşa cum sînt: o nimica toată. Alungă din inima ta dorinţele nesătule şi ai să vezi că vei avea de toate!"

„Cine nu vrea să se îmbogăţească, acela a adunat deja destul; cine se teme mereu că va săraci, acela-i pierdut! A te tot tîngui atîta vreme cît eşti sănătos, aşa ceva e o boală cu adevărat mai grea decît curajul celui ce îndură cu uşurinţă lipsuri şi dureri. Dacă nu poţi răbda lipsurile şi necazurile şi te crezi sărac chiar şi cînd ai de toate, aşa ceva este culmea sărăciei, după cum cel ce întîmpină cu inima liniştită lipsurile şi nenorocirile acela trăieşte adevărata bogăţie. De ce te temi mereu de sărăcie? Întreabă pe toţi cei care au trecut din viaţa aceasta şi vei vedea cîtă dreptate avea înţeleptul cînd a zis: „Cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat? Cine a petrecut în frica Lui şi a fost părăsit?" (Is. Sir. II, 10).

Vocaţia sau chemarea la preoţie

Fiecare om are o chemare, o anumită plăcere pentru săvîrşirea unei lucrări, pentru o anumită slujbă sau pentru o anumită stare de viaţă.

Preoţia creştină fiind o participare concretă şi efectivă la preoţia lui Hristos, e o slujbă plină de răspundere, de aceea pentru primirea ei e necesară o pregătire corespunzătoare, dar mai ales o specială chemare (vocaţie) din partea lui Dumnezeu.

Chemarea la preoţie este o lucrare a lui Dumnezeu, neînţeleasă de firea omenească, prin care unii oameni sînt aleşi de Dumnezeu, dintre cei mulţi, pentru slujirea preoţească ,primind totodată şi darurile cereşti care sînt necesare pentru împlinirea cu toată vrednicia a unei asemenea slujiri.

Unii zic că vocaţia, sau chemarea la preoţie, nu e altceva decît practica iubirii, adică împlinirea poruncii care ne obligă să-L iubim pe Dumnezeu, pentru El însuşi, iar pe aproapele nostru pentru Dumnezeu. Orice vocaţie are ca obiect practicarea în mod cît mai corespunzător şi mai desăvîrşit a acestei îndoite iubiri (D. Mercier, La vita interiore, Milano, ed. a III-a, 1938, p. 266).

Sf. Apostol Pavel ne dă o definiţie sau o descriere a vocaţiei în epistola către Evrei, cînd zice: „Căci orice arhiereu, fiind luat dintre oameni, este pus pentru oameni, spre cele către Dumnezeu, ca să aducă şi jertfe pentru păcate“ (5, 1). În aceste cuvinte ale Sf. Pavel expresia „fiind luat dintre oameni“ nu înseamnă altceva decît vocaţia sau chemarea pe care Dumnezeu o face atunci cînd alege dintre oameni pe cei pe care îi vrea să-I fie preoţi. Restul cuvintelor din textul Sf. Pavel se referă la aşezarea celui ales în treapta preoţiei împreună cu obligaţiile care îi revin prin aşezarea în această treaptă.

Cunoscînd demnitatea, măreţia şi sublimitatea preoţiei înţelegem că chemarea pentru o atît de înaltă slujire nu poate fi decît de la Dumnezeu. Numai Dumnezeu poate face această alegere sau vocaţie, numai El are dreptul să-şi aleagă lucrătorii, numai El are dreptul să cheme pe cei pe care îi vrea, cînd vrea şi de unde vrea. De altfel Sf. Pavel afirmă cu tărie acest adevăr cînd zice: „Şi nimeni nu-şi ia singur cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu, după cum şi Aaron“ (Evrei, 5, 4).

Cu privire la vocaţie sau la chemarea unor persoane în slujba preoţiei, făcută de Dumnezeu, avem nenumărate exemple din V. şi N.T. Astfel avem alegerea lui Levi (Num. 1, 49—50) şi a lui Aaron (Ieşire, 28, 1 şi urm.).

Mîntuitorul însuşi a avut o chemare, după cuvîntul Sf. Pavel care zice: „Aşa şi Hristos nu s-a preaslăvit pe Sine însuşi, ca să se facă arhiereu, ci Cel ce a grăit către El; Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut. In alt loc se zice: Tu eşti Preot în veac după rînduiala lui Melchisedec“ (Evrei, 5, 5—6).

Mîntuitorul îşi alege Apostolii după cum voieşte, spunîndu-le limpede: „Nu voi M-aţi ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi şi v-am rînduit să mergeţi şi roadă să aduceţi, şi roada voastră să rămînă, ca Tatăl să vă dea orice-I veţi cere în numele Meu“ (Ioan, 15, 16).

Cred că cel mai edificator fapt cu privire la vocaţie ne este relatat de Sf. Evanghelist Matei (19, 16—21), cu tînărul cel bogat care l-a întrebat pe Mîntuitorul că ce bine trebuie să facă, ca să aibă viaţa veşnică. Mîntuitorul îi spune să păzească poruncile. Tînărul îi răspunde Mîntuitorului că toate poruncile le-a păzit din tinereţele lui, ce-i mai lipseşte. Atunci Mîntuitorul ne spune Sf. Evanghelist Marcu — (10, 21), privind la el cu drag, i-a zis: „Un lucru îţi mai lipseşte: Mergi, vinde tot ce ai, dă săracilor şi vei avea comoară în cer; şi apoi luînd crucea, vino şi urmează Mie“. Şi ne spune în continuare Evanghelia, că tînărul la auzul acestor cuvinte s-a întristat şi a plecat, căci avea multe bogăţii.

Mulţi tîlcuitori ai Sf. Scripturi văd în privirea plină de dragoste cu care Mîntuitorul a învăluit pe tînăr, şi în chemarea pe care i-a făcut-o, un semn al vocaţiei la apostolat, chiar dacă tînărul n-a răspuns acestei chemări.

Cu privire la chemare sau vocaţie, să ne mai reamintim şi faptul alegerii de către Sfinţii Apostoli a unui nou apostol în locul lui Iuda. Sf. Apostoli s-au rugat atunci printr-o frumoasă şi simţită rugăciune, zicînd: „Tu, Doamne, care cunoşti inimile tuturor, arată pe care din aceşti doi l-ai ales, ca să ia locul acestei slujiri şi al apostoliei din care Iuda a căzut, ca să meargă în locul lui“ (Fapte, 1, 24—25). Cei puşi înainte erau Barsaba şi Matia. Trăgînd sorţi, sorţul a căzut pe Matia, şi s-a socotit cu cei unsprezece Apostoli.

Sf. Pavel în mai toate epistolele lui se numeşte pe sine „Apostol chemat“.

Rezultă deci clar că pentru slujba preoţiei e necesară o chemare specială făcută din partea lui Dumnezeu, o vocaţie.

În V. Testament preoţii aveau misiunea de a pregăti sufletele pentru venirea lui Mesia, în N.T., preoţii au îndatorirea de a continua şi perpetua preoţia lui Iisus Hristos, singurul şi veşnicul preot, fiindcă ei propovăduiesc în numele lui Hristos (II Cor. 5, 20).

Cunoscînd, Mîntuitorul, instabilitatea şi frăgezimea naturii omeneşti, a înălţat preoţia la rangul de taină, Taina Preoţiei. După cum nu poate exista credinţă religioasă fără preoţie, tot aşa nu poate exista preoţie fără alegere sau chemare de sus. Splendoarea şi măreţia preoţiei V.T. ne este prezentată într-o formă deosebit de aleasă în „Înţelepciunea lui Iisus Sirah“, cap. 45, preoţie care a fost numai o palidă icoană a preoţiei Noului Testament.

Pentru faptul că preoţia este o chemare cerească sădită de Dumnezeu în inima celui chemat, ea trebuie să se cunoască după anumite semne, care sînt ale vocaţiei sau ale chemării la preoţie.

Vocaţia constă în împlinirea unor anumite condiţii, anumite aptitudini şi calităţi dintre care unele înăscute, care nu pot lipsi, prin care se recunoaşte chemarea: cucernicia, altruismul, iubirea faţă de aproapele, stăpînirea de sine, smerenia, decenţa în vorbe şi fapte, generozitatea, noblеţea, frica de Dumnezeu, iubirea de părinţi. Candidatul la preoţie trebuie să fie distins şi prin calităţile lui morale, prin rîvna lui în cercetarea cuvîntului dumnezeiesc al Scripturilor (...), ideal ce trebuie să ardă în sufletul lui pentru preoţie şi identificarea lui cu ucenicii lui Hristos (Apostolat social, vol. IV, p. 9).

Se poate spune despre cineva că are vocaţie sau chemare de sus atunci cînd e stăpînit de gîndul şi de dragostea curată de a deveni preot, cînd simte o plăcere în a se ruga, a participa la slujbele religioase; nu-i plac lucrurile zgomotoase, îi place meditaţia, se spovedeşte şi se împărtăşeşte regulat, e plin de iubire şi jertfelnicie pentru alţii, dă dovadă de puterea de muncă necesară pentru a-şi însuşi ştiinţa teologică.

Un tînăr care are vocaţie se va sili să se supună şi să asculte de cei mai mari şi va încerca zi de zi să-şi modeleze chipul după „Chipul“ preoţiei marilor păstori de suflete.

În afară de latura spirituală a formării preotului, tînărul cu vocaţie va fi însufleţit şi de înaltele idealuri ale omenirii de azi, să fie apostol al iubirii şi al păcii, în rîvna de a sluji Biserica şi Patria.

Celui chemat la preoţie îi sînt adresate cuvintele Domnului: „Eu te voi învăţa calea înţelepciunii şi te voi purta pe căile dreptăţii. Cînd vei merge, paşii tăi nu vor şovăi, şi chiar de vei alerga, nu te vei poticni“ (Pilde, 4, 11—12). Aceeaşi idee este exprimată prin cuvintele profetului: „Nu te teme, căci eu sînt ajutorul tău“! (Is. 41, 13).

Cel chemat la preoţie să se roage mereu cu cuvintele psalmistului: „Căile Tale Doamne, arată-mi, şi cărările Tale mă învaţă... Păcatele tinereţilor mele (Ps. 24, 4—7). Să fie convins preotul cu vocaţie că preoţia e un jug uşor atunci cînd se practică din iubirea lui Dumnezeu, fiindcă iubirea îl face să nu simtă ceea ce suferă pentru cel iubit, după cuv. Scripturii: „Şi a slujit Iacov pentru Rahila încă şapte ani şi i s-au părut lui numai cîteva zile pentru că o iubea (Facerea, 29, 20). Legea vocaţiei a fost şi este o lege constantă şi permanentă a creştinismului autentic, prin elementele care dau preoţiei o importanţă şi o vrednicie deosebită.

Pr. *Al. Moisiu*

Nicolae Cabasila, **Tîlcuirea dumnezeieştii Liturghii şi Despre viaţa în Hristos,** Carte tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., Traducere, studiu şi note de Pr. Prof. dr. Ene Braniştе şi Pr. Prof. dr. Teodor Bodogae, Editura Arhiepiscopiei Bucureştilor, 1989, p. 299.

Nicolae Cabasila este unul dintre reprezentanţii de seamă ai culturii şi spiritualităţii bizantine din secolul al XIV-lea.

Datorită veritabilei sale trăiri religioase, ca şi dreptei apărări a credinţei adevărate în faţa eterodocşilor, dar şi pentru operele sale teologice Biserica Greciei a trecut — în anul 1982 — pe Nicolae Cabasila în rîndul sfinţilor.

Cele mai importante dintre scrierile marelui teolog bizantin sînt: *„Tîlcuirea dumnezeieştii Liturghii“* şi *„Despre viaţa în Hristos“*. Prima lucrare a fost tradusă, din limba greacă în românește, de pr. prof. dr. Ene Braniştе iar a doua de P.C. pr. prof. dr. Teodor Bodogae tipărindu-se separat în anul 1946 la Bucureşti şi Sibiu. Apreciindu-se deosebit de favorabil aceste două opere în lucrarea pastoral-misionară şi teologică în Biserica noastră şi epuizîndu-se de mult prima ediţie s-au tipărit ambele opere într-un singur volum, deoarece ele se află într-o relaţie de complexitate.

„Tîlcuirea dumnezeieştii Liturghii“ este cea mai profundă, completă şi celebră dintre toate tîlcurile liturgice clasice ale Ortodoxiei. În această lucrare Nicolae Cabasila aduce pe lîngă cultura sa teologică şi o apreciabilă cultură profană, clasică.

Autorul acestei erminii s-a inspirat în elaborarea acestei lucrări din izvoarele Revelaţiei divine: Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie. Citatele biblice abundă în cursul acestei tîlcuiri liturgice. Se întîlnesc în paginile ei ample texte din operele Sfinţilor Ioan Gură de Aur, Chiril al Ierusalimului, Ioan Damaschin, Grigorie Palama şi alţii. Tot profunda cunoaştere a Liturghiilor ortodoxe, precum şi a liturghiei romane de către autor.

Sfînta Liturghie are în săvîrşirea ei un dublu scop: sfinţirea darurilor liturgice şi sfinţirea credincioşilor.

Sfinţirea credincioşilor, care participă la dumnezeiasca Liturghie, se împlineşte prin: citările, cîntările, rugăciunile, şi actele liturgice. Sfînta Liturghie sfinţeşte pe credincioşi în două moduri:

a. purificînd sufletele şi pregătindu-le să primească cu vrednicie Sfînta Euharistie, şi b. prin simbolismul acestei rînduieli.

Sfînta Liturghie este interpretată de Nicolae Cabasila în dublul ei aspect: de mijloc sfinţitor şi de actualizare a icoanei Mîntuitorului Hristos. Autorul insistă în această tîlcuire liturgică asupra a trei proprobleme fundamentale. Sfînta Liturghie nu este numai o jertfă de cerere ci şi de mulţumire. — Participarea celor răposaţi la roadele jertfei euharistice. — Epicleza.

Explicarea ce se face Sfintei Liturghii, în cele 53 de capitole ale lucrării, este o tîlcuire profundă, este o sondare a sensurilor adînci, duhovniceşti ale rugăciunilor pe care preotul le rosteşte în taină şi a actelor liturgice săvîrşite.

Sfînta Liturghie este redată de Nicolae Cabasila ca mijloc şi mediu al progresului vieţii spirituale şi a sfinţirii omului, dar şi ca formă de reprezentare sau actualizare a iconomiei Mîntuitorului. „Biserica este întruchipată în Sfintele Taine nu în chip simbolic, ci ca mădularele în taină, ca ramurile în rădăcina plantei sau, precum spune Mîntuitorul ca mlădiţele în viţă“ (p. 87).

În cuprinsul Sf. Liturghii se realizează o înaintare ascendentă spre împărtăşirea credincioşilor cu dumnezeieştile Taine. Pentru aceasta prima parte a Liturghiei are un rol pregătitor: citirile biblice din cadrul Sfintei slujbe „ne pregătesc şi ne curăţesc mai dinainte pentru sfinţirea cea mare a Sfintelor Taine“ (p. 62). În această slujire preotul sau arhierul se slujeşte de cuvinte sfinţitoare şi de aceea jertfa liturgică se numeşte „jertfa cuvîntătoare“ (p. 110).

Prin această lucrare Cabasila a oferit cea dintîi şi cea mai temeinică apologie a epiclezei euharistice (p. 20).

„Tîlcuirea dumnezeieştii Liturghii“ este o lucrare cu caracter irenic, un tratat dogmatic al Liturghiei.

Partea a doua a volumului pe care-l prezentăm cuprinde valoroasa lucrare a spiritualităţii răsăritene: *„Despre viaţa în Hristos“* (p. 115—296). P.C. Pr. prof. dr. Teodor Bodogae prefaţează traducerea cu un condensat studiu introductiv.

„Despre viaţa în Hristos“ este o lucrare „unică şi de largă circulaţie spirituală“ în care este descris procesul de naştere şi de creştere în Hristos cu ajutorul Sfintelor Taine. Aceasta este cea mai preţioasă lucrare de mistică liturgică sau sacramentală ortodoxă. Autorul ne înfăţişează adevărul despre viaţa harică sau spirituală care ni se împărtăşeşte prin Sfintele Taine şi ne uneşte progresiv cu Hristos. Dumnezeu caută pe om pentru a-şi însuşi roadele jertfei mîntuitoare a Domnului Hristos, iar omul — în mod firesc — îl caută pe Dumnezeu Ziditorul, căci are chipul Său. Viaţa cea nouă în om se realizează pe înălţurarea distanţei dintre noi şi Dumnezeu şi pe crearea capacităţii de a primii harul dumnezeiesc şi de a lucra potrivit voii lui Dumnezeu. Pentru ca omul să dobîndească fericirea cea adevărată este chemat să-şi îndemne mintea şi simţirea spre voia lui Dumnezeu. Această lucrare se poate realiza prin dragostea şi prin faptele noastre bune.

Nicolae Cabasila care a dus o viaţă de închinător evlavios în cadrul Sfintei Liturghii precum şi în atmosfera lucrării harice a Sfintelor Taine era convins că „omul prin natură, prin voinţă şi prin raţiune caută pe Hristos, întrucît aşa o cere însuşi umanitatea lui Hristos (p. 118).

Lucrarea este structurată în şapte cărţi care formează trei părţii: 1. Itroducere rezumativă unde autorul subliniază adevărul că viaţa în Hristos se dobîndeşte prin Sfintele Taine. Această viaţă este în acelaşi timp dar de sus şi rezultat al strădaniilor noastre: „Noi nu sîntem cei ce ne-am mişcat sau ne-am ridicat mai aproape de Dumnezeu, ci Domnul însuşi este cel ce s-a coborît şi a venit la noi. Căci nu noi am căutat pe Domnul, ci El ne-a căutat pe noi...“ (p. 137). Sfintele Taine, sînt *„casa şi poarta cerului“*, prin Sfintele Taine oamenii ajung Dumnezeu şi fii ai lui Dumnezeu. Atît este de mare puterea Tainelor lui Dumnezeu, încît întrece şi stelele de pe cer“ (p. 139).

2. Partea a II-a (cărţile II—V) arată aportul Sfintelor Taine la realizarea vieţii în Hristos. Autorul tratează despre cele trei Sf. Taine ale iniţierii: Botez, Mirugere şi Sf. Euharistie. Aceste Taine sînt expuse în perspectiva lor practic bisericească, prin acestea înscriindu-se în principiul ciclic al naşterii, dezvoltării şi unirii sufletului cu Dumnezeu.

Botezul este începutul existenţei, este descoperirea chipului divin sădit în noi şi reaprinderea dorului după Dumnezeu. Roada sa principală este cunoaşterea directă ce conduce la reactivarea dragostei şi a dorului după Dumnezeu.

Mirungerea este simbolul arătării Mîntuitorului Hristos în lume, prin care creştem şi ne întărim în virtuţi. Sfîntul Mir împărtăşeşte creştinilor „darul evlaviei şi al rugăciunii, al dragostei şi al înţelepciunii“ (p. 188).

Sfînta Euharistie este culmea vieţii în Hristos .Autorul insistă asupra transformării care se operează în om prin încorporarea lui Hristos în noi şi a noastră în El. Afinitatea care se stabileşte este cvasi-fizică, iar noi devenim mădulare ale trupului tainic al Domnului şi copii iubiţi ai lui Dumnezeu. Viaţa noastră se mişcă după bătăile inimii lui Hristos. Nicolae Cabasila scrie despre realismul euharistic care are ca urmări: sfinţenia omului în trup (p. 220) şi repunerea lui în starea lui primordială.

Partea a treia (cărţile VI—VII) este evocată contribuţia omului în opera de mîntuire. Dacă prin Sfintele Taine dobîndim viaţa în Hristos, prin strădanii proprii ne-o aducem şi ne-o păstrăm. Autorul redă dificultăţile şi bucuriile sufleteşti ale luptei duhovniceşti şi ale urcuşului spre Dumnezeu cu adîncă finеţe psihologică. Cabasila îndeamnă la o permanentă cugetare la legea Domnului. Căci voinţa omului — prin gînduri bune — reuşeşte să alunge treptat ademenirile şi patimile rele, formînd astfel deprinderi bune.

Autorul înfăţişează o frumoasă şi profundă tîlcuire a celor nouă fericiri (p. 248—264).

Lucrarea „Despre viaţă în Hristos“ se încheie cu o recapitulare a principalelor idei forţă pe care Cabasila le-a tratat în cuprinsul celor 165 de pagini.

Lecturarea atentă şi evlavioasă a acestor două valoroase piese ale literaturii post-patristice pot fi lumini călăuzitoare şi îndemnătoare pentru clerul şi credincioşii de astăzi spre o autentică trăire a mesajului evanghelic.

Pr. asist. *Nicolae Dura*

ÎN PROBLEMA UNIRII

Înainte de al doilea război mondial, prin anii 1936—37, fiind elev la seminar, am luat pentru prima dată cunoştinţă despre aşa-numita „Unirea cu Roma“ petrecută în anul 1700 şi săvîrşită de către o parte din clericii Bisericii noastre străbune din Ardeal.

Gîndeam atunci cu mintea unui adolescent de 15 ani şi-mi adresam singur cîteva legitime întrebări, din care mai spicuiesc acum cîteva.

1. De ce oare, după Marea Unire a ţărilor române nu s-a realizat şi unirea din sînul Bisericii ortodoxe române de peste munţi, aşa precum o cereau noile vremi?

2. N-au înţeles ierarhii români ai Bisericii greco-catolice că nu mai există nici o raţiune de a rămîne mai departe pe o poziţie diferită de cea pe care au avut-o cu fraţii lor pînă în anul 1700?

3. Pentru ce ezită şi întîrzie să facă pasul hotărît acum cînd bucuria cea mare este trăită la maximum de toată suflarea românească?

4. Nu ştiu aceşti ierarhi şi preoţi uniţi ce rol a jucat Biserica străbună ortodoxă în faţa puhoielor barbare şi a semilunei turceşti?

Dar... mi s-a şoptit pe vremea de atunci că unii politicieni români din Ardeal sînt greco-catolici şi din raţiuni politice mai întîrzie acest proces al revenirii la matcă...

A venit şi al doilea război mondial, care s-a terminat aşa precum ştim cu toţii şi revenirea greco-catolicilor din ţara noastră s-a făcut în anul 1948 sub păstorirea patriarhului Justinian, ajutat probabil şi de conjunctura politică, repetîndu-se oarecum invers actul din 1700.

Se creease impresia că lucrurile merg bine, cu unele greutăţi la început de drum. Nu eram în stare de libertate şi nu am urmărit la faţa locului cum a decurs această acţiune, ci mă aflam la închisoarea Jilava, unde eram informat de studenţi teologi, preoţi sau alte persoane arestate şi interesate de această problemă. In toamna anului 1949 tot în Jilava fiind, am stat cîtva timp în cameră şi cu un preot greco-catolic arestat şi el. În anul 1951, am stat în aceeaşi cameră cu episcopul romano-catolic de Alba Iulia, pe nume Marton Aron şi cu doi călugări franciscani de prin Moldova, pe nume Ion Matei şi Ion Robu.

Cu toţi aceştia am purtat îndelungi discuţii şi cu alţi preoţi ortodocşi arestaţi şi de la ei am aflat, printre altele, că, preoţii ortodocşi trimişi în Ardeal în fostele parohii unite se purtau în general bine şi dacă preotul greco-catolic nu revenise în sînul Bisericii mame şi era lipsă din parohie, cel ortodox a căutat să se îngrijească de familia preotului plecat, să o ajute şi apoi, încet, cu tact pastoral a reuşit să-şi apropie credincioşii.

După 4 decenii de unire în cadrul aceleiaşi Biserici ortodoxe, după ce unii din vechii uniţi au murit, iar cei tineri n-au cunoscut altă Biserică decît pe cea ortodoxă, ne apare cu totul negîndit bine faptul că, după marea bucurie ce ne-au oferit-o tinerii noştri eroi la sfîrşitul anului 1989 şi cînd, poate mai mult ca oricînd, în istoria bimilenară a poporului român, ni se cere unitate în gînd şi în simţire, apar oameni care vin să deschidă o rană pe care noi o socoteam complet închisă. Ba mai mult decît atît, ne-a ajuns la ureche vestea că au început să treacă la acţiuni de învrăjbire prin Ardeal...

Preot *Ilie I. Ţintă*,
Ploieşti

(Continuare în pag. a 4-a)

Amintiri despre activitatea misionară a episcopului Dr. ANDREI MAGIERU

În luna mai 1990 s-au împlinit 30 de ani de cînd vrednicul Episcop al Aradului Andrei Magieru îşi doarme somnul de veci în cripta de la mănăstirea Hodoş-Bodrog. I-am fost fiu duhovnicesc, păstorind atunci în parohia Baştea jud. Hunedoara. In curînd voi aniversa vîrsta octogenară .Despre distinsul meu ierarh cu ocazia acestei aniversări doresc să scot în evidenţă îndeosebi activitatea misionară ce a depus-o în cei 24 de ani de arhierie la istorica Eparhie a Aradului.

În Telegraful Român din 1 iunie a.c., prot. Dr. Gheorghe Liţiu scoate în evidenţă misionarismul religios depus chiar din primii ani de acest harnic păstor duhovnicesc, publicînd diferite articole în rev. „Biserica şi Şcoala“ în special mai mult predici. S-a îngrijit de asemeni de catehizarea tineretului din şcolile primare şi secundare. Însă cea mai mare atenţie a avut-o pentru misionarismul ortodox, publicînd în anul 1946 un „Statut pentru Organizarea acestor preocupări duhovniceşti“, de aplicare a doctrinei noastre bisericeşti în mijlocul enoriaşilor din Eparhie. In afara misiunii de predicare a cuvîntului bisericesc la Sf. Liturghie, obişnuia deseori să oficieze şi vizite canonice în Eparhie. Ştim că în anul 1949 în patria noastră s-a făcut o reformă administrativ-teritorială, transformîndu-se judeţele patriei în regiuni iar plăşile în raioane. Cu acest prilej regiunea Hunedoara a fost arondată la Eparhia Aradului. Era prin anul 1952, cînd Episcopul de duioasă amintire Andrei Magieru a hotărît să-şi cunoască personal mai bine şi credincioşii din acest ţinut istoric al huniazilor. Îmi revine pregnant în amintire cînd în luna iunie 1952 am avut deosebită satisfacţie sufletească, să primesc în parohie vizita canonică a acestui merituos Episcop însoţit de protopopul Chiffa Teofil din Deva, precum şi de vrednicul arhidiacon — ceremonial Gh. Dărău, a cărui voce de bariton concura cu aceea a neuitatului cîntăreţ clujan de operă, Ştefănescu Goangă. Neuitatul ierarh a hotărît atunci la vîrsta de 61 de ani să viziteze toate bisericile din cuprinsul jud. Hunedoara fără a face vreo întrerupere. Astfel în lunile iunie şi iulie 1952 a reuşit să ducă cuvîntul evanghelic în toate cele 6 protopopiate şi anume: Deva, Hunedoara, Brad, Orăştie, Haţeg şi Petroşani.

Se deplasa din sat în sat cu maşina Episcopiei însoţit de protopopul respectiv şi diaconul amintit şi în fiecare biserică se oficia un Te-deum şi era urmat apoi de cuvîntul misionar al ierarhului.

Ţinutul Hunedoarei este mai mult deluros şi muntos. In unele sate, mai ales din ţinutul pădurenilor, nu putea urca cu maşina pînă la biserică. Atunci Ierahul Andrei mergea pe jos sprijinindu-se în toiagul chiriarhal. Uneori apela la cîte un car cu boi sau căruţă cu cai; au fost locuri cînd a trebuit să urce pînă la biserică călare pe un cal, căci în aceste ţinuturi hunedorene sfintele locaşuri sînt construite de obicei pe dealuri numite „cucă“, pentru că atunci cînd se va bate toaca sau se vor suna clopotele să se audă în tot satul, cît mai departe. Pronia cerească ia ajutat episcopului Andrei ca în cele două luni să viziteze peste 200 de sate din cuprinsul acestui judeţ şi drept mărturie despre acest misionarism special este şi semnătura arhierească pe prima pagină a Evangheliilor din parohiile vizitate. După această vizitaţie canonică am stat la sfat cu credincioşii mei din parohia Baştea, unde păstoream în acea perioadă şi mi-au mărturisit, în special cei vîrstnici, că ei n-au auzit vreodată ca un ierarh ortodox să fi întreprins astfel de vizite canonice prin acele sate de prin văile munţilor. Îmi amintesc cu duioşie cînd eu cu toată suita clericală ne îndreptam paşii spre biserica Baştei, ierarhul Andrei s-a oprit la jumătatea de drum şi mi-a spus părinteşte: „Fiule cînd te învredniceşte Dumnezeu să vii şi să oficiezi Sf. Liturghie la această bisericuţă aşezată în vîrful dealului, se poate afirma atunci c-ai săvîrşit două laude dumnezeieşti nu una“. Am socotit nimerit să scot în evidenţă şi această latură misionară a acestui devotat ierarh român şi mare patriot din Eparhia Aradului, cu prilejul aniversării morţii sale din anul 1960.

Preot Ic. Stavrofor
Simion Ganţa

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

— Ridicată cu ani în urmă, prin jertfelnicia credincioșilor și a preotului Tr. Mehedințiu, biserica de lemn din Netuș, prot. Agnita, a fost sfințită, din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, de către P.S. Episcop-Vicar Serafim Făgărășanul, vineri, 29 iunie 1990, Sf. Apostoli Petru și Pavel, înconjurat fiind de un sobor de preoți și diaconi.

La priceasnă au predicat P.C. Cons. Simion Săsăujan și P.C. pr. Filaret Costea, iar la sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot. Gr. Cernea (Agnita) și C. pr. N. Dragoman, parohul local, după care cuvînt de învățătură a rostit P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul.

În după-masa aceleiași zile, P.S. Episcop-vicar Serafim a săvîrșit slujba veceniei în parohia Bunești, prot. Rupea, cu care prilej a sfințit și monumentul eroilor căzuți pentru apărarea și libertatea Patriei, monument ridcat de credincioșii bunești, avînd în frunte pe harnicul lor preot Gh. Lup.

— Duminică, 8 iulie 1990, în cadrul Sf. Liturghii săvîrșită în catedrala mitropolitană din Sibiu, Î.P.S. Mitropolit Antonie a rostit predica zilei, în care a explicat pericopa evanghelică cu cei doi îndrăciți din latura Gadarenilor, insistînd asupra realității puterilor nemateriale ale „celui rău", subliniind ideea că diavolul nu poate lucra nimic împotriva noastră fără acordul nostru și îndemnînd la a nu pleca urechea la șoaptele sale înșelătoare, fiecare avînd posibilitatea ca, cu ajutorul lui Dumnezeu, să ne opunem ispitelor sale spre rău.

— Tot Duminică, 8 iulie 1990, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Cîrța, prot. Sibiu. La priceasnă a predicat P.C. preot D. Luca (Sibiu), iar la sfîrșitul Sf. Liturghii C. pr. A. Colceru a făcut o prezentare a parohiei și bisericii, fiind distins și hirotonit „iconom", după care cuvînt de învățătură a rostit P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul.

ANUNȚ

Institutul Teologic Universitar din Sibiu, Str. 1 Mai nr. 20, anunță desfășurarea examenului de admitere, după cum urmează:

1. ÎNSCRIERILE: între 3—8 septembrie 1990.
2. EXAMENUL APROFUNDAT DE CUNOȘTINȚE RELIGIOASE (pentru absolvenții de liceu) — eliminatoriu: 12—14 septembrie 1990.
3. VIZITA MEDICALĂ și PROBA DE CÎNTARE BISERICEASCĂ — eliminatorii: 15 septembrie 1990.
4. EXAMENUL DE ADMITERE: 17—19 septembrie 1990.

Absolvenții altor facultăți se vor supune numai examenului de admitere propriu-zis, nu și celui aprofundat de cunoștințe religioase.

În problema unirii

(Continuare din pag. a 3-a)

lul românesc, încercînd să ocupe, utilizînd și forța, unele biserici, despre care pretind că ar fi fost cîndva ale greco-catolicilor, producînd prin aceasta, sminteală printre credincioși. Uniții au fost și sînt încurajați în acțiunea aceasta de Biserica romano-catolică.

Mă gîndesc și privesc cu groază la harta Transilvaniei și îmi trec prin minte toate situațiile grele prin care au trecut frații noștri ardeleni. O mie de ani sub stăpîniri străine, împărțiți la 1700 și din punct de vedere confesional, măcinați și de unele secte importante din afara granițelor românești, apăsați și umiliți de cei care nu-i recunoșteau pe picior de egalitate cu celelalte națiuni conlocuitoare, îngenunchiați dar nu înfrînți, au reușit totuși să vadă visul Marei Uniri de la Alba-Iulia din 1918.

Și acum în decembrie 1989, ne-am bucurat toți românii de pe întreaga planetă de eliberarea de sub jugul satanic comunist, și în loc de mulțumiri lui Dumnezeu, de genunchi plecați, de rugăciuni însoțite cu lacrimi fierbinți pentru binefacerile revărsate asupra noastră, venim să sfîșiem iarăși cămașa lui Hristos și să începem lupta cu sufletele noastre? Nu ne este teamă de Dumnezeu, nu ne gîndim că o asemenea acțiune de sfîrtecare a Bisericii noastre străbune va fi cîndva pedepsită de Creatorul și Pronietorul tuturor făpturilor?

Că la revenirea din 1948 a avut și factorul politic un rol al său poate acest fapt să conțină și un sîmbure de adevăr. Dar întreb eu pe confrații greco-catolici; Unirea de la 1700 au făcut-o în chip deliberativ și voluntar preoții și credincioșii de atunci sub păstorirea lui Atanasie Anghel? Nu sub presiune li s-au oferit anumite avantajii de ordin material, dacă vor accepta această Unire?

Fost-au Atanasie Anghel și protopopii care au semnat actul, mulțumiți de această ispravă? N-au avut remușcări și procese de conștiință? Cum au apărut ei în fața credincioșilor în o altă haină ascunsă, fiindcă cea care se vedea deranja mai puțin pe păstoriții lor?

Aceștia din urmă îi vedeau în aceleași haine, cultul tot în limba română, preoții căsătoriți și cu timpul nu s-au sesizat de Primatul Papal și Filioque, pentru care bieții oameni, din respect pentru „domnul părinte" nu-și făceau probleme.

Dar „domnii părinți" au mers pe la Blaj, unii pe la școlile Romei, unde au început să-și facă pregătirea teologică după alte tipare, cu alți profesori, față de cei pe care-i avuseseră înaintașii lor și cu alte manuale decît cele de la Alba-Iulia sau venite de la frații lor munteni și moldoveni.

Cu timpul și cu tactul iezuiților au uitat sau au dat la o parte Istoria Bisericii Orientale, devenind unii dintre ei, mai catolici decît papa.

Mi-a fost dat în anii grei petrecuți în diverse temnițe sau locuri de muncă (Jilava, Aiud, Minele de plumb din regiunea Baia Mare, să întîlnesc frați care aparținuseră Bisericii greco-catolice și din discuțiile purtate cu ei, am rămas cu impresia, că unii din ei, datorită catolicismului care pusese stăpînire pe gîndirea și formația lor sufletească și intelectuală, lăsau impresia că s-au depărtat de gîndirea sănătoasă și pur românească.

Mai prezintă astăzi importanță că revenirea din 1948 s-a înfăptuit sub patriarhul Justinian, împotriva căruia s-au grăbit mulți să arunce cu noroi fără a pune în balanță și partea cea bună în condițiile în care acesta a condus corabia Bisericii ortodoxe române? Ba, îndrăznesc să afirm că la vremea aceea a fost omul potrivit la locul potrivit.

Și acum, în zilele acestea de mare bucurie românească ochii întregii lumi sînt îndreptați asupra noastră, toată omenirea ne admiră și a rămas cu totul stupefiată de modul original prin care tineretul nevinovat al țării noastre a întors roata istoriei și a sfărîmat cea mai cumplită urgie ce s-a abătut vreodată pe pămîntul românesc. Trebuie să înțelegem că istoria ne obligă să făurim și Unirea tuturor românilor într-un cuget și o simțire, să lăsăm racilele unui trecut de tristă amintire și să ne înscriem pe aceiași verticală pe care se aflau cele trei țări românești creștine ortodoxe la finele secolului al XVIII-lea.

„Dă-ne Doamne duhul smereniei, al înțelepciunii, sfințește inimile și gîndurile noastre ca să Te putem slăvi într-o unitate și deplină pace acum și pînă la sfîrșitul veacurilor". Amin.

După căderea Bisericii Răsăritului sub stăpîniri străine și mai ales sub dominația otomană, clerici, monahi și ierarhi scăpați de iataganul Semilunii au găsit ocrotire în Țările Române. Aici au fost găzduiți, iar priceperea și strădaniile lor au adus rod bogat pentru Biserica lor, dar și pentru noua lor Patrie, Țările Române, primitoare de străini. Românii, domnii și boierii lor n-au făcut numai un gest de umanitate, ci viața lor de creștini i-a îndemnat la unele ca acestea. Și nu numai frați de credință ,ci și de alte credințe — armeni, husiți, catolici, evanghelici, reformați, mahomedani și mozaici — au fost îngăduiți și tolerați, primiți și ospătați ca și în pilda gazdei din Samarineanul milostiv (Luca X, 34—35).

Fiind cucerite de osmanlîi, Patriarhatele Orientale, ierarhii lor, au găsit nu numai găzduire ci și slujire la centrele eparhiale din Țările Române. După distrugerea Tîrnovei (1394), ierarhii români, bulgari, albanezi din sudul Dunării au trecut în părțile noastre. Căzînd Constantinopolul (1453) la noi și-au găsit toți slujitorii și credincioșii loc sigur de viață și rugăciune. Fiind făcute „pașalîk", Serbia, Bulgaria, Ungaria, la români au găsit răspuns bun nevoilor lor. Românii erau singurii ortodocși prin care se putea circula în Imperiul otoman fie din Răsărit spre Apus, fie invers. Așa se explică și viața și trăirea Sfîntului Nifon pe pămînt românesc.

Nicolae, așa se numea Nifon înainte de monahism, s-a născut din părinți creștini: Manuil și Maria, cunoscuți prin 1433. Maria provenea din „boieri mari", valahi din Peloponez. Întîiul copil s-a numit Dimitrie, după numele Marelui ocrotitor al Tesalonicului; al doilea, Nicolae, după numele Marelui ierarh, chip blîndețelor și îndreptător credinței; și al treilea, o fetiță, Maria. Dimitrie a fost trimis la curtea voievodului Toma Cantacuzino — rudă cu familiile Cantacuzinilor din Principatele Române — Maria a fost reținută acasă, iar Nicolae a fost dat în grija dascălului grec Eftimie pentru înțelepcire și carte, apoi a trecut la iscusitul călugăr Ioasaf, învățînd și cele ale teologiei. Dar el avea înclinații spre viața liniștită, fapt care a atras atenția schivnicului Antonie din Cetatea Epidaur, unde Sfinții Vasile cel Mare și Grigore de Nazianz se instruiseră și cunoscuseră cultura greacă veche. Alt nevoitor de aici, Zaharia din Arteia, i-a deschis tînărului Nicolae căile călătoriei prin istoria popoarelor, învățînd pe lîngă greacă, latină și limba slavă bisericească. În același timp, Zaharia-duhovnicul cercetînd viața curată a lui Nicolae îl îmbracă în haina călugărească cu numele Nifon — cel bine ascultător și este hirotonit diacon, de către Mitropolitul regiunii, încheindu-se astfel, perioada de învățăcel și ascultător.

Căzînd Constantinopolul sub turci (1453), mulți ierarhi și călugări pot să scape cu viață și se împrăștie în toată Peninsula Balcanică. Mahomed-cuceritorul urmărește pe fugari și pe dușmanii săi. Zaharia-duhovnicul și cu Nifon pleacă în Albania, unde celebrul Gheorghe-revoluționarul (Scanderberg) i-a primit cu bucurie. În 1466, Albania este atacată și creștinii trași prin sabie, iar mulți boieri turciți. Zaharia și Nifon sînt găzduiți în cetatea vechilor vlahi, Ohrida, în Mănăstirea Maicii Domnului. Aici sînt prinși de turci și trimiși sub escortă la Constantinopol. Zaharia-părintele trece către Domnul în drum spre cetatea sfîntă, iar Nifon ajunge în cetatea trecută prin foc și sabie, iar creștinii scăpați au fost făcuți robi ai turcilor. Prin multe cunoștințe ce le avea, datorită științei lui de carte și iscusinței, reușește să ajungă în Sfîntul Munte Atos, și cu binecuvîntarea întîistătătorului Daniil Protul, pe care Nifon îl cunoștea, merge în obștea Cutlumușilor ctitorie veche valahă. De aici a plecat Hariton, ajuns mitropolit al Țării Românești (1372—1381). El și-a ales pentru nevoință peștera Crit dînd dovadă de aleasă ascultare. A fost chemat, apoi, la altă ctitorie românească din Sfîntul Munte, la Dionisiu, pentru a fi învățător și pildă multimii călugărilor atoniți, primind hirotonia întru preot și duhovnicia. Aici se încheie întîia experiență în mijlocul monahilor sfetagoreți.

Trecînd la cele veșnice mitropolitul Partenie al Tesalonicului, clerul și credincioșii locului au rugat conducerea Sf. Munte ca Nifon înțeleptul și smeritul să vină și să le fie păstor. El, ca și marii ierarhi cu fricâ de Dumnezeu, s-a socotit pe sine nevrednic de asemenea cinste și a justificat refuzul său prin aleasa demnitate pe care nu o merită. La cererea cu lacrimi a tuturor credincioșilor, mai ales că erau destui care așteptau scaunul, Nifon își pleacă cinstitul cap pentru a primi arhieria. Cu acest prilej a vorbit credincioșilor ca „un sfînt Ioan Gură de Aur", avînd atîtea pilde de apărare a dreptei credințe împotriva păginilor, papistașilor condamnînd Sinodul unionist de la Constanța, 1414—1415 și pe cel de la Ferrara-Florența, 1438—1439 — și eresurilor de tot felul. Viața lui personală, exemplu de slujire, de iubire și milostenie s-au făcut cunoscute în toată Patriarhia Constantinopolului și chiar musulmanii îl respectau pentru înțelepciunea și bunătatea lui. El făcea bine tuturor indiferent de credință sau neam spunînd că orice om poartă chipul lui Dumnezeu și toți sînt frați între ei și sînt așteptați în turma lui Hristos. În scurtul timp al păstoriei sale (1483—1486), clerul a fost disciplinat, iar credincioșilor li s-a făcut catehizare, fiindcă nu-și mai cunoșteau adevărurile de credință, iar viața lor necontrolată și numai pentru lumea aceasta a atras atîtea necazuri pentru ortodoxie. Așa s-a încheiat o parte scurtă, dar plină de realizări, a vieții mitropolitului Nifon.

Din cauza atîtor necazuri, Simion Patriarhul Constantinopolului și-a dat obștescul sfîrșit. Toți arhiereii din jurisdicția Țarigradului și ierarhii de prin prejur au cerut în sobor ca Nifon să vină patriarh. Cu toată împotrivirea sa, că nu a lucrat cît trebuie pentru turma încredințată, vrednicul mitropolit este numit întîistătător pe scaunul Sfîntului Ioan Gură de Aur pe care l-a urmat în faptă și în învățătură, iar acum era pildă și sprijin în rugăciune. Ca și Marele înaintaș, dascăl și învățător Ioan, Nifon-patriarhul începe reformele și curățirea din Palatul patriarhal, școlarizează clerul, sfătuiește monahii să stea în mănăstire la lucru și rugăciune nu să cerșească și să lenevească, ierarhii — unii nici n-aveau scaune — să păstorească cu timp și fără timp turma, să nu-și piardă vremea în „săboare" fără știrea maimarilor... Cu toate că stăpînirea otomană nu se amesteca în treburile bisericești, dar mulți virau zizania păgînă în Biserică, ierarhilor fără vocație și rătăciți în cler nu le-a convenit un asemenea conducător. Și iată după doi ani (1486—1488), „diavolul, cel ce nu iubește binele, văzînd atîta îndreptare a păcătosilor, a uneltit pînă și i-a adus învinuiri, pentru a fi scos din scaun". Ca și Sf. Ioan Gură de Aur, Nifon-patriarhul a plecat liniștit la Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul din golful Burgas pentru nevointe, neavînd nici aur nici argint, ci comoara nepieritoare: credința pentru mîntuirea sufletului și înțelepciunea pentru atragerea oamenilor. Și în curînd a ridicat un schit, aproape de Akra, cu hramul Sf. Nicolae, ocrotitorul său. Dar minciuna are picioare scurte. Ierarhii cinstiți și-au dat seama că au scos din scaun o lumină, un apostol, un chemat, iar autoritățile au înțeles că cei ce au urzit înlăturarea din scaunul patriarhal erau furi, năimiți și tîlhari (Ioan X, 10, 12—13). Toți credincioșii îl pomeneau și se rugau pentru el și erau pelerinaje din toată lumea la Părintele cel bun și milostiv, înțelept și iertător. Și din nou este chemat în scaun, ca și patronul său Sf. Ioan Gură de Aur, și iarăși continuă slujirea lui Hristos. Dar vrăjmașul nu dormitează, ci ca un leu caută pe cine să înghită (I Petru V, 8) și numai după doi ani (1496—1498), Amir sultanul îl scoate din scaun și sub arest îl duce la Adrianopol, dar îi îngăduie să slujească în biserica Sf. Ștefan. Și aici, mulți credincioși și fii de domni veneau pentru sfat, îndemn, spovadă și chiar pentru tămăduire. Printre aceștia se aflau mulți valahi din Sudul Dunării, dar și cuconi domnești și boierești din Muntenia, Moldova și Transilvania. Printre cei mai ascultători erau Radu Basarab și rudenia sa mai mică Neagoe Basarab. De-acum Nifon era socotit Sfînt, tămăduitor, persecutat și mărturisitor al dreptei credințe.

Ajuns domn al Țării Românești (1495—1508), după profeția Sf. Nifon, Radu numit cel Mare pentru faptele lui și la îndemnul Înțeleptului ierarh, cere binecuvîntarea Sfîntului ca să meargă la sultan să-i îngăduie venirea în Țara Românească, fiind din neamul atît de credincios al locuitorilor Tesaliei amestecați cu valahii buni creștini și iscusiți crescători de vite. În schimbul unei sume mari de aur, Nifon primește aprobarea sultanului și în 1499, patriarhul Constantinopolului consimte să primească scaunul de mitropolit al Țării Românești, situație unică în istoria bisericească a românilor. Cunoscător al limbii slave bisericești și a limbii române, Nifon convoacă un sinod mixt cu ierarhi, clerici, stareți și credincioși arătîndu-le foloasele științei de carte și cercetarea Sfintei Scripturi și respectarea celor lăsate de Sfinții Apostoli și urmașilor lor, adică Sfînta Tradiție. Îndeamnă preotii să predice și să catehizeze, să învete pe copii scrierea și cititul, cîntarea și bunăcuviința. Aici trebuie căutat începutul de pregătire în seminar. Însuși patriarhul-mtiropolit reorganizează Episcopia Rîmnicului Noului Severin ca o recunoștință adusă lui Hariton cel ce a fost mitropolit al Severinului, și înființează Episcopia Buzăului — vechi centru creștin — (1504) pentru care hirotonește episcopi al căror șir nu s-a întrerupt niciodată. Patriarhul-mitropolit Nifon săvîrșea, ca un monah ascultător, Sfînta Liturghie în fiecare zi și el a propus mutarea Scaunului mitropolitan de la Arges la Tîrgoviște, fapt petrecut mai tîrziu.

Și tot fapt unic în istoria bisericească universală, Nifon, în jurul anului 1502, este din nou chemat să-și ocupe pentru a treia oară Scaunul Constantinopolului, dar refuză categoric delegatia sinodală și pe trimisul marelui vizir.

Și din nou vrăjmașul, care lucrează prin oamenii lui, produce încurcături. Un boier moldovean, fugit de la curtea lui Ștefan cel Mare (1457—1504), Bogdan își părăsește familia și se căsătorește cu domnița Caplea, sora lui Radu. Patriarhul nu admite asemenea fărădelege ceea ce produce dezbinare între domn și mitropolit. Cu toate insistențele lui Radu, Nifon rămîne neclintit. Atunci, boierul îl acuză de amestec în treburile sale și ale neamului său. Nifon, cinstit, îi reprosează: să nu te joci cu sufletul tău, merge în biserică, se îmbracă în veșminte și afurisește pe boierul moldovean, pe domn si pe tot poporul care suportă nelegiuirile. Apoi, se dezbracă, pune veșmintele pe Sfînta masă și pleacă. La rîndul său, Radu poruncește ca nimeni să nu-l mai asculte, iar cel care îi va oferi găzduire să fie pedepsit el și casa lui. Numai un ucenic, Neagoe din neamul Basarabilor, i-a dat cele necesare și l-a ținut în casa sa. Avînd vise groaznice și năluciri de tot felul, Domnul și-a dat seama de efectul blestemului și l-a căutat să vină la Curte, Sfîntul a repetat anatema si profetia că Domnul va muri chinuit. Aicl se încheie activtiatea Sfîntului pe pămîntul românesc.

În vara anului 1505, Nifon-patriarhul trece Dunărea și prin Sofia ajunge în Bitolia Macedoniei și apoi în Sf. Munte, cerînd învoire să sălășluiască în Lavra Vatopedului în mijlocul multor monahi români din toate provinciile. El a plecat cu trei ucenici apropiați. Doi au trecut către Domnul, iar al treilea, Macarie, si-a dat viata în Tesalonic pentru dreapta credință.

Împreună cu Ioasaf, a mers la Dionisiu, simțindu-și sfîrșitul, dar acolo Nifon n-a spus cine este. Staretul i-a dat grele ascultări, deși era vîrstnic, la grajd și la catîri nărăvași, pe care, cu blîndetea sa, i-a liniștit, minunîndu-se de aceasta frații! Descoperit că este Patriarhul-mitropolit din Țara Românească, i s-a dat toată cinstirea și toți s-au bucurat de sfaturile, slujba și știința lui si pe multi i-a întors la adevăr, cîștigînd pentru Hristos peste patru mii de suflete. Simțindu-și sfîrșitul și-a pregătit totul și după Sfînta Liturghie s-a împărtășit, a cerut iertare si binecuvîntarea tuturor si după o scurtă suferință a trecut către Domnul, la *11 august 1508*. După înmormîntare, ucenicul său Ioasaf a mers la Constantinopol istorisind viata Sfîntului. Auzind otomanii, l-au prins pe Ioasaf și l-au ars în foc, așa trecînd la cele vesnice cu moarte mucenicească. În acelasi an se împlineste si profetia, Radu cel Mare este scos din scaun și moare nemîngîiat și anatematizat.

Ajungînd pe tronul Țării Românesti Neagoe Basarab (1512—1526) și cu rugăciunile și mijloacele Înțeleptului Nifon, este trimis la Atos boierul Danciu să aducă Moaștele Sfîntului pe pămîntul românesc. Starețul de la Dionisiu îngăduie acest lucru și odoarele sînt așezate în Mănăstirea Dealu, în 1515. În 1517, după sfințirea bisericii Mănăstirii Argeșului, Patriarhul Teolipt al Constantinopolului, cu soborul de ierarhi din țară și din străinătate, canonizează pe Sfîntul Patriarh-mitropolit Nifon, la 16 august 1517, pomenirea sa — fixîndu-se pe 11 august. Atunci s-a știut de către întreaga ortodoxie cine a fost și ce a făcut Marele ierarh pentru neamul românesc. S-au scris multe despre viața sa, în special Gavriil Protul, Viața Sfîntului Nifon, 1517, tradusă în românește de Udriște Năsturel; Sf. Nicodim Aghioritul, Mitropolitul Dosoftei și apoi traducerea întîiului episcop al Argeșului, Iosif. Slujba Sfîntului a fost întrodusă tîrziu în Minei, în greacă, Constantinopol, 1843 și în românește, Neamț, 1847, dar credincioșii români totdeauna l-au cinstit.

În 1517, după ce credincioșii, români s-au închinat lui Dumnezeu, au cinstit și au sărutat Moaștele în raclа — cu capac în formă de turlă (5 turnulețe — ca biserica Argeșului) — frumos împodobită de Neagoe Basarab, Odoarele Sfîntului au fost trimise Mănăstirii Dionisiu din Sf. Munte. Obștea de aici, auzind de atîtea fapte minunate, de evlavia poporului român pentru Sfînt, fiind copleșită de atîtea daruri și milostenie, de către domnitorii români, au trimis lui Neagoe Capul și mîna stîngă (palma) Sfîntului. Cărturarul-domn le ținea ca pe o comoară și prin ele cerea mijlocirea Sfîntului la Dumnezeu cel milostiv. Pe mormîntul Patriarhului din Mănăstirea Dionisiu, voievodul român a ridicat o biserică ce se vede și astăzi. Simțindu-și sfîrșitul, Neagoe a așezat Moaștele în ctitoria sa de la Argeș și a zugrăvit pe Sfîntul Nifon în pronaos. Aici au stat aproape cincisute de ani: mîna a fost pusă de Iosif al Argeșului într-o cutie de argint, 1795, iar capul într-un mic locaș ferecat în metal prețios de arhimandritul Partenie și împodobit tot de către episcopul Iosif, 1799.

Reorganizîndu-se mitropoliile și episcopiile în 1949, de către vrednicul de pomenire Patriarhul Justinian, urmașul lui Nifon, patriarh și mitropolit, s-a găsit potrivit ca Moaștele să odihnească în Episcopia organizată de Sfînt, adică la Craiova, reședința Mitropoliei Olteniei. Aici se găsesc și astăzi, în biserica Sf. Dumitru, catedrala Arhiepiscopeiei Craiovei, unde nenumărați credincioși vin și se roagă Marelui Ierarh pentru pacea a toată lumea și pentru mîntuirea sufletelor noastre.

Diac. *P. I. David*

SFÎNTUL NIFON PATRIARHUL
(11 august)

Oastea Domnului o problemă a Bisericii

Pentru cei care au trăit anii dintre cele două războaie mondiale, asociația religioasă numită *Oastea Domnului* evocă un trecut de glorioase lupte duhovnicești împotriva relelor de tot felul în care se afla societatea românească din acele timpuri. Măcinată de lipsuri și nedreptăți, de decalajul dintre cei bogați (sau îmbogățiți din război) și cei săraci, de pornirea spre lux și patimi urîte, poporul român a primit cu interes chemarea lansată la Sibiu pentru o viață nouă, pentru o reîntoarcere la viața primilor creștini. „A fost o mișcare de pătrundere în adîncul sufletelor, de dospire a vieții cu aluatul Evangheliei, o armată de suflete ce luptau împotriva răutăților, în primul rînd din ele însele". În anul 1922, ea număra peste șaizeci de mii de suflete din toată țara.

Faptul că oamenii care intrau în Oaste părăseau deprinderi rele, citeau din Biblie și cîntau nu numai din cîntările Bisericii (acelea erau pe primul plan) ci și unele cîntări izvorîte dintr-un folclor bisericesc, foarte iubite și cîntate peste tot, i-a făcut pe unii să-i atribuie o aparență sectară. Cu toate acestea, atît cîntarea cît și cuvîntările, forma și învățătura, erau în fond o școală biblică, Școala de duminica. Un ierarh luminat a spus atunci că *„Oastea Domnului* este un răsad proaspăt în grădina Bisericii noastre ortodoxe, o mlădiță în trunchiul ei, și ea nu poate avea trăinicie decît viețuind în sînul Ei și în duhul Ei".

Au venit ani grei ai războiului; au venit anii și mai grei ai dictaturii atee, timp în care *Oastea*, ca și alte asociații din cadrul Bisericii, au fost scoase în afara legii. Ea și-a adus tributul de pătimiri și de jertfe, dar nu și-a trădat nici o clipă idealul de la început. Cîntările ei au răsunat și răsună și azi în toate bisericile noastre.

Trebuie să subliniem că în Oradea, chiar mai mult decît în alte părți, preoți ca Andrei Lupșa, Valer Ioja, C. Magieru, Gheorghe Coman și alții, mireni ca Pavel Malița, Pompiliu Dan și mulți alții, s-au străduit și au reușit să conducă *Oastea* pe făgașul unei trăiri autentic creștină ortodoxă. Stau mărturii realizările importante (și nu le putem arăta de cît pe unele) pe linia filantropică și culturală ale *Oastei* din Oradea și Bihor, ca *Bucătăria săracilor*, unde primeau hrană caldă pe timpul iernii peste o sută de persoane lipsite, din contribuția bunurilor creștini, din răscumpărarea coroanelor de la înmormîntări și din alte surse; *daruri de sărbători* acordate copiilor, văduvelor și săracilor; *cercetarea bolnavilor* și a celor din penitenciare, colportajul religios în valoare de sute de mii lei, și mai ales organizarea *școlii pentru servitoare*, în care fetelor venite de la țară ca servitoare, cele mai multe analfabete, și se dădeau cursuri de scris-citit și asistență religioasă.

Astăzi, Biserica are nevoie, chiar mai mult decît în trecut, de lucrarea misionară a *Oastei Domnului*. Ea este o problemă a Bisericii noastre pe care trebuie să o rezolvăm în folosul ei. Unii au lucrat și continuă să mai lucreze pentru transformarea ei într-o anexă a unor curente neoprotestante. Credincioșii cunosc cuvîntul cel spus de întemeietorul ei, preotul Iosif Trifa, și după el de mulți fruntași ca preotul Traian Dorz, profesorul I. Marini și alții, că *„Oastea* este o fiică a Bisericii și numai atîta vreme cît există și activează în sînul Bisericii este și se poate numi cu adevărat *Oastea Domnului*.

— *Veniți ostași creștini în casa Domnului cel Sfînt; veniți să ne plecăm genunchii și fruntea pînă la pămînt!*

Pr. Dr. *Gheorghe Lițiu*

† Preotul MARCU BUDAC

Cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi" (Mt. 11, 28) au constituit pentru preotul Marcu Budac — ca ultimă chemare tainică — condiția trecerii la viața veșnică. Ostenit și împovărat de viață și mai ales de boală și neputințe, pr. M. Budac și-a încheiat călătoria vieții pămînteșt i în ziua de 11 februarie 1990, slujba înmormîntării fiind săvîrșită în ziua de 13 februarie a.c., în parohia Ucea de Jos, de către un sobor de 14 preoți în frunte cu P. C. Protopopi Dănilă Luca (Sibiu) și Romul Zaharia (Făgăraș).

Pr. M. Budac s-a născut în satul Oprea Cîrțișoara, în 19 octombrie 1912, din părinții Nicolae și Ana, agricultori. A făcut școala primară în satul natal (1919—1923), liceul la Gheorgheni-Ciuc (1923—1930) și studiile teologice la Academia „Andreiană" din Sibiu (1931—1935). S-a căsătorit cu Elena Mănecuță, fiica preotului Ilie Mînecuță din Ucea de Jos și a fost hirotonit preot în 29 februarie 1936. Ca preot-paroh a slujit în 5 parohii: Glîmboaca (1936—1940), Arpașu de Jos (1940—1944), Ucea de Jos (1944—1959), Părău (1963—1964) și Cîrța (1964—1984). S-a pensionat cu data de 1 ianuarie 1985. În fiecare din aceste parohii a activat sîrguincios și cu rezultate frumoase. În Glîmboaca a organizat un cor al tinerilor, cu care a strîns fondurile bănești pentru întemeierea unei cooperative de consum. În Arpașu de Jos a turnat fundațiile de beton pentru o biserică nouă (1942). La Părău a executat lucrări de împrejmuire a cimitirului. La Cîrța a realizat pictura bisericii și împrejmuirea cimitirului. La Ucea de Jos a format pentru început un cor bisericesc, iar mai tîrziu un grup vocal ce deservește strana și astăzi. Numele dînsului rămîne însă legat de introducerea rețelei de gaz metan în Ucea de Jos (1957—1958). În comitetul comunal pentru introducerea gazului metan în Ucea de jos, pr. M. Budac a activat întens în calitate de casier, achizitor de materiale și organizator al șantierului, fapte și contribuții pentru care oamenii i-au rămas adînc recunoscători.

Ca slujitor la altar, pr. M. Budac a fost mult apreciat: avea o voce bună și mai ales un timbru al vocii aparte, inconfundabil și plăcut. Slujea fără grabă și cu sobrietate.

Ca predicator, nu reproducea predicile nimănui, avea totdeauna o nuanță personală.

Ca păstor de suflete, era realist, gen specific preotului care provine dintr-o familie de țărani.

Pr. M. Budac a fost un constant iubitor de carte: citea zilnic Filosofia vieții, cugetările celebre și maximele oamenilor înțelepți ai lumii, constituiau domeniul de preferință al lecturilor și preocupărilor sale intelectuale. În acest domeniu era și un plăcut partener de discuții.

Dacă pr. M. Budac a avut parte în viață și de lovituri și necazuri (ultimii opt ani i-a trăit în văduvie), Dumnezeu l-a binecuvînta și cu bucurii: bucuria realizărilor amintite, bucuria de a-și vedea fiica studentă la teologie și căsătorită cu un preot, bucuria de a-și vedea nepoții și strănepoții ș.a., rînduindu-i și un sfîrșit liniștit, s-a stins treptat și lin ca o lumînare.

La slujba înmormîntării, au predicat P.C. Protopop D. Luca (Sibiu), P.C. Prot. R. Zaharia (Făgăraș), P.C. Pr. A. Colceriu (Cîrța) și Pr. I. Glăjar (Ucea de Jos).

Trupul neînsuflețit al celui care a trecut cu sufletul la cele vesnice a fost așezat în cimitirul bisericii din Ucea de Jos, alături de al soției sale.

Împreună cu întreaga obște creștină din Ucea de Jos îi zicem din toată inima: fie-i țărîna ușoară și sufletul binecuvîntat în lăcașurile cerești.

Preot *Ioan Glăjar*

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu 44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ȘAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
15 august 1990
Nr.
Nr. 31—32

MAICA DOMNULUI
modelul vieții creștine

Biserica Ortodoxă acordă o cinstire deosebită Sf. Fecioare Maria prin aceia că îi sînt închinate zile anumite de sărbătoare iar în cadrul cultului ea este la loc de cinste imediat după Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Viața Sfintei Fecioare Maria a fost o viață doxologică atît înainte ca ea să nască pe Fiul lui Dumnezeu cît și după naștere.

La vîrsta fragedă ea își închină viața lui Dumnezeu intrînd în templu, ca acolo poposind lîngă cele sfinte să fie mai aproape de izvorul sfințeniei și să se poată desăvîrși în virtute. Dorul de a sluji lui Dumnezeu și de a gusta cît mai mult din bunătățile netrecătoare făgăduite celor ce cred și fac voia Lui a făcut ca viața ei întreagă să se poată încadra într-o „liturghie" continuă. Această „liturghie" fără sfîrșit ea a adus-o lui Dumnezeu, spre lauda Lui, spre cunoașterea Lui și spre primirea harului divin în scopul unirii cît mai mult cu El.

La plinirea vremii (Gal. IV, 4) Dumnezeu confirmă prin îngerul Său Gavriil că slujirea ei „liturgică" se va răsfrînge asupra întreg neamului omenesc: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvîntată ești tu între femei " (Lc. I, 28). De acum viața ei „liturgică" va depăși spațiul și timpul prin aceia că trupul lui Hristos luat din ea va fi temelie și ferment al veșniciei, transfigurînd întreaga creație afectată prin păcat.

Pr. *Dumitru Megheșan*

(Continuare în pag. a 2-a)

Rugăciune

M. Eminescu

Rugămu-ne 'ndurărilor
Luceafărului mărilor:
Din valul ce ne bîntuie
Înalță-ne, ne mîntuie,
Privirea adorată
Asupră-ne coboară,
O maică prea curată
Șu pururea fecioară

Marie!

*

Pieta

Rugă și moarte
Și rugă și somn
Hristos iertînd păcatele lumii
Fecioara Maria mai crede
în Domn
Sărutul ți-l știe
O inimă sfîntă, Ave Maria
Roagă-te pentru noi
Cei ce murim încet
Sub pedeapsa iubirii
De a nu ști ce e Dumnezeirea
Ave Maria,
Fă ca viața să ne fie
Înviere
Ave Maria
Veșnicia tu începe-o
De la sărutul dat
Răstignitului
Și fă să înțelegem iară
Că destinul e o blîndă fecioară,
Tristă,
Îndurerată că nu poate să moară
Atîta timp
Cît tu privești spre noi
Cu ochii dragostei
Dintr-un cuvînt
Înflorit sub pleoapele ei
Preacurata
Ave Maria
Îndurerata
Privirea culege ruga
Sfințenia unui gînd
Mîntuindu-ne
De cuvîntul nerostit niciodată.
Pietà
Marmură albă reînviată
Pietà
Nume etern de fată
Lasă-mă în genunchi
Să-mi recunosc umilința
Viața ce mi-a mai rămas
În dar,
Fecioarei adorate
Să-i fiu memorie
Zodie
Și Rugă

Zaharia Sângeorzan

Dictatul de la Viena — un act odios de injustiție

Anul acesta se vor împlini cinci decenii de la Dictatul de la Viena, din 30 august 1940, act odios și de tristă amintire, impus României de către Hitler și Musolini, prin care țara noastră a fost obligată să cedeze Ungariei horthyste partea de nord a Transilvaniei.

Rezultat al politici revizioniste și de alianțe cu Germania hitleristă și Italia fascistă, desfășurate de guvernanții de la Budapesta cu o mare intensitate și virulență, și pe multiple planuri, atît în interiorul, cît și în exteriorul Ungariei, în perioada interbelică, acest act samavolnic a avut urmări dintre cele mai grele și mai dramatice nu numai pentru românii din teritoriul cedat și pentru România de atunci ,ci și pentru România de astăzi.

*

În condițiile declanșării celui de-al doilea război mondial prin atacarea Poloniei de către Germania, la 1 septembrie 1939, și invadarea, în prima jumătate a anului următor a Danemarcii, Norvegiei, Belgiei, Olandei, Luxemburgului și Franței, cînd țara noastră, rămasă izolată, se afla la discreția Reich-ului nazist, oficialitățile maghiare și-au intensificat politica revizionistă față de România. Astfel, la 27 iunie 1940, a avut loc la Budapesta o ședință a guvernului ungar la care s-a hotărît să se acționeze cu toate mijloacele pentru ca România să fie „constrînsă să satisfacă pretențiile teritoriale ungare". În acest scop, Consiliul Superior al Apărării Naționale a declarat mobilizarea generală și a ordonat desfășurarea treptată a unor mari unități militare spre frontiera cu România, cu un efectiv de cca 250 000 de oameni. În zilele următoare, unele personalități politice horthyste și-au intensificat contactele cu reprezentanții celui de-al treilea Reich în vederea obținerii consimțămîntului pentru un atac armat împotriva României și, eventual, un sprijin militar nazist. Concomitent, guvernanții horthyști amenință țara noastră cu declarații de război, în timp ce trupele ungare și-au înmulțit provocările militare și atacurile împotriva României, au violat sistematic teritoriul și spațiul aerian românesc, iar organele specializate au desfășurat o puternică activitate diversionistă pe teritoriul nordvestic al țării, cu intenția de a face presiuni asupra guvernului de la București, în vederea cedării Transilvaniei de nord către Ungaria.

Sub presiunea, amenințarea și șantajul guvernului german, care solicita conducătorilor politici de la București să satisfacă unele revendicări teritoriale în favoarea Ungariei și Bulgariei — presiuni la care s-a asociat și Italia fascistă —, tocmai atunci cînd U.R.S.S. cerea ultimativ guvernului român, la 26 iunie 1940, cedarea Basarabiei și Bucovinei de nord, acesta din urmă s-a văzut obligat a începe tratative cu reprezentanții regimului horthyst.

În asemenea împrejurări au început la Turnu Severin, discuțiile între delegațiile româno-ungare, desfășurate în zilele de 16, 19 și 24 august 1940. Cu acel prilej, reprezentanții maghiari pretindeau un teritoriu de 69.000 km.p.. cu o populație de 3.900.000 locuitori, dintre care majoritatea — 2.000.000 — erau români, 1.200.000 unguri, și restul alte naționalități. Cererile guvernului de la Budapesta au fost respinse de guvernul român și tratativele s-au întrerupt.

Văzînd că tratativele româno-ungare de la Turnu Severin n-au dat rezultate, a intervenit Hitler, cu o asemenea soluție care să determine, ca în viitor, ambele țări să servească, deopotrivă, interesele Germaniei. La 27 august, el a fost acela care, din motive politice, strategice și militare, a fixat noua frontieră româno-ungară. În cursul aceleiași zile, Legația germană din București a anunțat pe ministrul de externe român că este invitat „la o convorbire asupra afacerii ungaro-române" pentru 29 august, la Viena, recomandîndu-i să aibă „depline puteri pentru tratative".

Sosită la Viena, delegația română, alcătuită din Mihail Manoilescu și Valer Pop, a constatat că nu fusese chemată pentru tratative, ci pentru a lua act de o hotărîre deja adoptată, fără a putea spune un cuvînt în apărarea intereselor statului nostru. Acolo, miniștrii de externe ai Germaniei naziste — Ribbentrop, și al Italiei fasciste — Ciano, cu de la ei putere s-au constituit într-un for arbitral și au cerut reprezentantului țării noastre, pe un ton ultimativ, să accepte arbitrajul guvernelor german și italian. În caz contrar, declarau aceștia, România va deveni obiectul unei intervenții armate, invadată și ștearsă de pe harta Europei.

Dezbătînd cererea ultimativă de la Viena, în noaptea de 29/30 august, Consiliul de Coroană a fost nevoit „să aleagă între salvarea ființei politice a statului nostru și posibilitatea dispariției lui".

În asemenea condiții, România a fost silită să cedeze Ungariei partea de nord a Transilvaniei cu o suprafață de 43.492 km.p. și o populație de 2.667.000 locuitori, din care mai bine de jumătate (50,2%) erau români, 37,1% maghiari și secui, iar restul alcătuit din germani, evrei și alte naționalități.

Dictatul de la Viena a fost primit de către poporul român ca un act odios de injustiție, pentru anularea căruia trebuia luptat din toate puterile, în vederea refacerii frontierelor și dezrobirea milioanelor de oameni rămași sub teroare horthystă. În toată țara au avut loc adunări și mitinguri de protest, la care au participat mii și mii de oameni, civili și militari, din localitățile urbane și rurale.

Dictatul de la Viena a adus poporului nostru și, în mod deosebit românilor din teritoriul cedat, mari daune umane și materiale, morale și spirituale, precum și de altă natură, în cei patru ani cu ocupație horthystă.

Încă pe timpul ocupării de către trupele maghiare a teritoriului Transilvaniei de nord, între 5—13 septembrie 1940, după cum și în lunile următoare, noile autorități și extremiștii unguri s-au comportat cu o sălbăticie rar întîlnită, față de populația românească ,urmărind ca „Daco-românii să dispară de pe acest teritoriu". Acționînd în acest sens, ocupanții au săvîrșit o serie de masacre, violuri, devastări și distrugeri de bunuri — în special biserici și case parohiale ale românilor; exproprieri, rezilieri de contracte încheiate anterior datei de 1 septembrie 1940; expulzarea în masă a țăranilor colonizați în satele întemeiate în perioada interbelică, în județele Bihor, Satu Mare și Sălaj, precum și a intelectualilor și altor categorii sociale — în mod deosebit preoți și învățători —, apreciați ca indezirabili pentru statul maghiar. Numai în perioada 20 august 1940 — 1 noiembrie 1941, atrocitățile comise de horthyști și extremiștii unguri în teritoriul de nord-vest al României au ajuns la 22.713 cazuri, din care 919 omoruri. Dintre acestea, cele mai barbare au fost masacrele de la Treznea și Ip, județul Sălaj, unde asasinii, cu o sălbăticie greu de imaginat, au ucis 86 și respectiv 157 de români, bărbați și femei, bătrîni și copii; unde, după măcel, a urmat jefuirea cadavrelor și a gospodăriilor celor uciși.

De sălbăticia tratamentului aplicat românilor de către horthyști și extremiștii unguri s-au îngrozit pînă și unii din rîndurile conaționalilor lor, oameni de bună credință. Așa a fost cazul gazetarului György Ferenczy, care a criticat cu virulență „asasinatele și execuțiile (care) se țin lanț (...) pentru că unica vină a nenorocitelor victime este aceea de a se fi născut români".

În perioada care a urmat, pînă la 25 octombrie 1944, cînd armatele române și sovietice, cu pierderi grele, au eliberat partea de nord-vest a țării de sub ocupația horthysto-hitleristă, autoritățile maghiare și extremiștii unguri au continuat să maltrateze populația românească din teritoriul aflat vremelnic sub ocupație străină, prin persecuții de tot felul: arestări și întemnițări, amenințări, bătăi, schingiuiri și omoruri bestiale; jignirea demnității și sentimentelor naționale; forțarea românilor de a trece la religiile romano-catolică sau protestantă; obligativitatea ca la biserică slujba religioasă să se efectueze în limba maghiară, iar după serviciul divin să se cînte, în sfîntul lăcaș, imnul de stat maghiar; expulzarea românilor, în special a preoților și altor intelectuali; distrugerea bisericilor și a unor imobile proprietatea locuitorilor români; alungarea studenților români de la cursuri de către colegii lor maghiari; agresarea e-

Prof. *Paul Abrudan*

(Continuare în pag. a 2-a)

Contingența istorică în persoana Mîntuitorului Hristos

— Diogen și Pilat —

Istoria filozofiei și a culturii relatează un caz unic, bidimensional — un filozof Diogen caută un Om și un procuror roman Pilat îl arată.

Despre cinicul filozof grec, Diogen (413—323 a. Hr.), dascălul lui Alexandru cel Mare, se spune că, lăsîndu-și butoiul în care trăia a pornit cu lămpașul aprins pe stradă, ziua în amiaza mare. Întrebat pentru ce face acest lucru, el a răspuns senin, serios și liniștit tuturor: *„Caut un om!"*

Gestul și răspunsul său a uimit și a numulțumit pe mulți socotindu-l mai curînd dement decît un filozof, căci „oameni" întîlnești la tot pasul ziua și noaptea, fără să-i mai cauți cu lămpașul.

Și totuși, gestul lui Diogen este plin de semnificație pentru filozofia și cultura antică, lipsită de un *OM* în înțelesul cel mai înalt al cuvîntului. Deoparte arată că, Diogen era preocupat intens de problema desăvîrșirii umane, de alta, că el voia cu ardoare să vadă realizat în istorie acest Om ideal. Deci Diogen caută modelul Omului superior, care să întrupeze în sine plenitudinea virtuții în grad superlativ, prin care să ne apropiem de Dumnezeu ,să fim „asemănarea" Lui. Ceva, de dincolo de veac, îi șoptea spiritului său luminist că „omul" pe care-l vede zilnic nu este omul adevărat, cum a fost creat, ci este spirit rătăcit și înghețat în materie (ar zice Bergson). Într-un anumit fel, filozoful își pune problema salvării religios-morale a omului istoric printr-un exemplar de elită care — dacă va fi urmat — îl poate restaura în destinul originar, de la care s-a abătut deliberat.

Astfel gestul diogen poartă în sine destinul unei revelații naturale superioare, la nivelul filozofiei antice, făcută de Creator. El stă cu cinste alături de revelația lui Socrate, Platon și Aristotel, de stoici și neoplatonici, care vorbesc despre *Înțeleptul* universal, *Unul* în ființă, Ideea supremă, Logosul, Adevărul absolut, Arhitipul Ideii, Binele suprem (Platon), Actul pur, Primus movens (Aristotel) prin care s-a creat cosmosul etc.

Semnificația revelațională a gestului este limpede și clară: omul pe care-l arată istoria multimilenară, cu multele sale patimi generate de imensul cortegiu de păcate, nu este cel creat de Dumnezeu, ci numai o palidă imagine a lui. Este departe de a fi capodopera cosmosului cum a fost rînduit la creațiune, pentru că profilul său spiritual, religios-moral este profund mutilat, desfigurat din cauza păcatelor care au făcut din el un monstru, un demiurg al nonvalorilor din cosmosul uman. Această maximă cădere de la principiile morale l-a făcut pe Homer (sec. VIII a. Hr.) să spună că omul este cea mai mizerabilă ființă sub soare.

Judecînd omul în concret, Diogen revelează că păcatul nu este un dat creatural în ființa omenească, ci un accident, ceva anormal, o boală teribilă a sufletului în stare să-l degradeze, să-l desfigureze și să-l ucidă, pentru că-l desparte de Dumnezeu, adevărata sa identitate, pentru care simte că este creat. În consecință, filozoful nostru își proectează — în contrast ,pe ecranul istoriei umane — pe Omul ideal, omul desăvîrșit, fără deficiențe spiritual-morale, care să întrupeze Adevărul, Binele și Frumosul absolut. Acest Om există undeva și cîndva, așa cum îl visează, îl dorește și-l strigă sufletul său cu tăria imperativului categoric.

În subconștientul său, Diogen intuiește Modelul infailibil al făpturii umane, așezat creatural în fiecare om, care așteaptă să fie actualizat, trecut din potență la act, de la „chip" la „asemănare". „Asemănarea" este, însă, împiedicată de păcatul strămoșesc care a așezat peste ființa umană zăbranicul morții spiritual-morale și fizice, ca plată a neascultății de Creatorul său (Rom. 6, 23). Păcatul trebuie desființat prin venirea Fiului lui „Zeus", care va dezlega pe Prometeu de stînca deficiențelor morale și va lua asupra sa durerile, suferințele și necazurile acestuia. Prin întruparea Omului durerii se va elibera preotul Laocon și fiii săi — simbolul omenirii suferinde — de șerpii păcatului care le-a răpit fericirea edenică originară.

Gestul lui Diogen proecta peste veacuri un suflet entuziast și plin de credință, pentru că numai un astfel de suflet poate crede în existența unei legi morale universale, mai presus de ureniile de caracter ale contemporanilor săi. În subconștientul său destul de luminos, el intuia pe Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului, care va veni și rămîne dezamăgit că nu-L află și trebuie să mai aștepte încă ... puțin.

Credința aceasta a fost pentru păgini pedagog către Hristos, lumină spirituală către Adevărul absolut și drumul către mîntuire și pace cu Divinitatea care pîlpîia în sufletele celor puțin aleși ca Pitagora, Socrate, Platon ș.a., în timp ce marea masă a popoarelor rătăcea în beznă păcatelor și a morții.

„Omul" de care se dezgustă Diogen — orbecăind în întunericul moral, istovit de puteri și fără ideal superior — este simbolul degradării omenirii pînă la venirea Domnului Hristos, imaginea omenirii păgîne din toate veacurile, care trăiește numai pe plan biologic și se mulțumește cu creații minore, nedemne de sine ca și capodoperă a cosmosului. Un astfel de om trebuie compătimit, pentru că s-a depărtat de la adevăr, inima îi este pervertită și îngenunchiată idolilor, iar voința este sclava patimilor rușinoase, cum descrie tragic Sf. Ap. Pavel în ep. către Romani (2, 21—32).

Trei sute de ani au fost rînduiți de Dumnezeu să treacă peste sărmana conștiință omenească, ajunsă pradă păcatului și lipsită de nădejde, pînă ce Omul ideal, căutat de Diogen, va fi arătat lumii de procuratorul roman, Pontiu Pilat, zicînd: „Iată Omul!" (Ioan 19, 5). Acum gestul lui Diogen își primește întreaga semnificație și măreție istorică.

Pe plan logic transcendental, Diogen și Pilat, se caută și se întregesc reciproc. Pe fundalul istoriei, ei se întîlnesc fără să vrea și fac gesturi neînțelese de contemporani, pe care numai istoria culturii creștine le va destăinui luminoasa și profunda lor semnificație. Este voia lui Dumnezeu ca ei să-și dea mîna peste veacuri și să dezlege problema esențială a vieții morale a omenirii și sensul tainic al îndumnezeirii sale.

Diogen caută cu ardoare și convingere, Pilat descopere cu nădejde — dar se înșeală. Unul întreabă, altul răspunde. Primul strigă cu brațul întins să apuce cerul, simbol al omenirii însetate dar neputincioasă să cunoască drumul către îndumnezeire; al doilea îi revelează acest drum infailibil în Omul suferinței și al durerilor, simbol al nemărginitei iubiri pe care Părintele ceresc o arată omului pierdut ca să-l ridice în paradisul pierdut (Ioan 3, 16). Fără să vrea Pilat a făcut un gest providential și istoric, arătînd omenirii pe Mîntuitorul său, idealul suprem al progresului și al desăvîrșirii sale.

Pilat știa că Domnul Iisus este nevinovat și a fost adus la el din ură și răzbunare și chibzuiește să-l elibereze trezind mila poporului pentru suferințele, durerile și batiocurile Lui. În scopul acesta L-a dat soldaților să-L bată și să-L umilească, iar ei și-au făcut datoria cu vîrf, fără scrupul de conștiință, pînă L-au des-

Prot. *Simion Radu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Centenar Alecsandri:

Spiritualitatea românească în poezia lui V. Alecsandri

Tradiția spiritualității autohtone — românești și creștine deopotrivă — se dovedește a fi fost, de-a lungul veacurilor, vie și neîntreruptă. Literatura și arta — și nu numai ele — au oglindit întotdeauna vocația realizării, prin mijloacele oferite de spiritualitatea națională, a unui tip uman integru, trupește și sufletește, înțelept și harnic, iubitor de bine, frumos și adevăr, în armonie cu sine însuși, cu natura, cu semenii, cu Dumnezeu. Cum altfel s-ar putea interpreta abundența de opere literar-artistice, numărul mare de creatori, exponenți fideli ai unui specific național de o relevantă originalitate în contextul general european! O contribuție marcantă aduce, în această privință, poezia lui Vasile Alecsandri, ce are darul de a pune în ecuație nu numai marea deschidere spirituală pașoptistă, dar și calitățile sufletești cu care s-a îmbogățit personalitatea umană, înflorită sub soarele binefăcător al României moderne, libere și independente, tranformările intervenite în viața psihică a oamenilor, continuitatea spirituală „în cuget și-n simțiri" a acestora. Însă ce elemente vorbesc despre această structură sufletească a națiunii noastre?

În pofida unor distante deosebiri, majoritatea autorilor de real prestigiu în materie (între care n-am putea să-i omitem pe N. Iorga, V. Pârvan, L. Blaga, C. Rădulescu-Motru, I. Zamfirescu, Nichifor Crainic, S. Mehedinți, Mircea Vulcănescu, C. Noica, D. Stăniloae) atribuie spiritualității noastre valori perene precum: conștiința istorică, sentimentul patriotic și respectul altor popoare, dreptate, libertate, demnitate, vitejia înțeleaptă, simplitate, modestie, cinste echilibru (absența extremelor a exceselor care pot falsifica și dezumaniza sufletul), hărnicie, sentiment al naturii, optimism ce „întreține tendința spre un absolut transcendent" (I. Zamfirescu), altfel spus „modul sublim de a trăi ca om în Dumnezeu" (N. Crainic).

Aceste coordonate precizate teoretic, transpuse artistic în creația poetică a bardului de la Mircești, sînt măsura autenticității românești, modele și criterii. Extinzîndu-le la niște orizonturi mai cuprinzătoare, contemporane, am putea adăuga, desigur, și alte dimensiuni care fac nota distinctivă a spiritualității noastre, atît față de alte națiuni, cît și față de eventuale contrafaceri și mistificări. O asemenea reflecție stimulatoare la acțiune este opera alecsandrină. O meditație plină de forță euristică, frumoasă și curată, învăluită, totodată, într-o discretă și densă duioșie față de subiectul abordat sub egida *treziei*. Pentru a desprinde cîteva cotituri și răspîntii esențiale ale autenticității noastre, dincolo de calapoadele de gînd și de eventuala garnitură de aserțiuni discutabile și clișee generate de posibile explicații înguste ale poeziei autorului „Deșteptării României", lectorul e invitat să extragă, cu luciditate și cu un instinct fără greș, acele elemente de *tradiție* și *modernitate* ce se potrivesc eu-lui său. Așa cum o demonstrează, prin extrapolare, și creația lui Eminescu, și proza lui Rebreanu, și pictura lui N. Grigorescu, și muzica lui Enescu sau sculptura lui Brâncuși.

Evident, prima creație culturală, mijlocul principal de transmitere a valorilor spirituale rămîne *limba română*, dar la aceasta se adaugă cultura populară, *doina*, bunăoară, vers și cîntec deodată, despre care Alecsandri spunea că „este cea mai vie expresie a sufletului românesc" (v. ciclul de „Doine") și *balada* ce se distinge prin patos eroic și demnitate și prin personaje care exprimă aspirații ale sufletului colectiv (poetul publică două volume de balade populare „adunate și îndreptate", „Miorița" fiind „cap de listă").

Valeriu C. Neștian

(Continuare în pag. a 2-a)

„Fă-te pildă credincioșilor cu cuvîntul, cu purtarea..., cu duhul"

În realizarea destinului său pămîntesc și ceresc, omul nu este și nu poate fi singur. Trăiește odată cu lumea sa, care-i cere respectarea bunelor norme de viețuire în societate.

1. În raport cu societatea, disciplina comportamentală este mai mult decît o formă. Ea implică, desigur și forma! Mai presus de toate însă, disciplina este un act de viață. Ea presupune mobilizarea lumii din lăuntrul nostru, cu întreaga zestre intelectuală și spirituală. În această antrenare, cuvîntul, aspectul, gesturile sînt indisolubil legate de fondul interior.

2. Respectul normelor de comportament trebuie să izvorască nu din teama de-a fi disciplinat, prin măsuri exterioare, administrative, ci din conștiință (cf. Rom. 13, 5). Iar conștiința presupune sentimentul liber al răspunderii față de noi înșine, față de oameni și față de Dumnezeu. Deci nu sfidare a normelor de viețuire este libertatea, ci o întreită responsabilitate, bună-cuviință discretă, o anumită doză de înțelepciune. În această formulare, disciplina în societate însemnează și un act de mărturisire a Mîntuitorului Iisus Hristos înaintea oamenilor.

3. Pe Hristos-Domnul Îl mărturisim și prin modul în care călătorim, ne îmbrăcăm, muncim. Întreg ansamblu de atitudini: punctualitatea, onoarea cuvîntului dat față de orice om, denotă respect față de noi înșine, stimă față de alții. Un om care se respectă are, față de sine, exigențe mari, aspre chiar. Poate, eventual, să fie concesiv, iertător față de alții, nu însă și pentru sine.

4. Însușirea unui anumit mod de a fi în societatea de astăzi, cu

Pr. *Gheorghe Rățulea*

(Continuare în pag. a 2-a)

Contingența istorică în persoana Mîntuitorului Hristos

(Continuare din pag. I-a)

figurat. L-au dezbrăcat de hainele Sale și I-au pus purpură ca unui împărat. Pe cap I-au pus cunună de spini mari și ascuțiți, deosebiți de curbați și dureroși, care se numesc pînă azi „spinii lui Iisus". Apoi Îi aduc „omagii" sculpîndu-L și lovindu-L (Ioan 19, 1—4). Mai pe urmă, „așa pierdut cum era", fără chip și frumusețe ca să nu ne fie drag" (Is. 53, 3), L-a predat lui Pilat care, arătîndu-i gloatei inconștiente, a rostit cuvintele: „Iată Omul!" „Ecce Homo"! (Ioan 19, 5).

Dar Pilat s-a înșelat amarnic, pentru că nu cunoștea de-ajuns ura și răutatea dușmanilor Mîntuitorului.

Chipul sîngerînd al Omului durerii, palid și desfigurat, n-a făcut decît să îndîrjească și mai mult pe cei care îi voiau moartea.

Ce minunată contingență istorică între Diogen și Pilat!

La răscruce de istorie, cînd întunericul moral domina luciditatea spiritului uman, cînd aberațiile religioase și-au atins apogeul (Rom. 1, 21—32), iar conștiința morală afundată în păcate striga din adîncuri după un Mîntuitor care să-i arate noi altare la care să se smerească, să îngenuncheze și să se roage, atunci cînd a venit „plinirea vremii" (Gal. 4, 4), Dumnezeu a trimis pe Fiul Său în lume, născut sub lege, în Persoana Omului ideal, Iisus Hristos. El ne strigă de-a pururi: „Veniți la Mine, Eu sînt lumina lumii" (Ioan 8, 12). Eu sînt Calea, Adevărul și Viața" (Ioan 14, 6). Eu sînt Calea care nu rătăcește în găsirea sensului suprem al vieții; Eu sînt Adevărul care nu înșeală, ci vă va face liberi (Ioan, 8, 32) și vă va satisface setea voastră de cunoaștere transcendentală; Eu sînt Viața care nu se va stinge și vă va da tinerețea fără bătrînețe, pe care o doriți și după care alergați.

Da, Hristos-Dumnezeu este Adevărul absolut pe care-L caută toată filozofia veacurilor, începînd cu filozofia greco-romană, care, prin rostul lui Pilat, a întrebat curioasă pe Domnul în divan: „Ce este Adevărul?" (Ioan 18, 38). Dar El nu i-a dat nici un răspuns, căci rațiunea umană încă nu era capabilă de o înaltă revelație transcendentală, pe care o întrupa în Persoana Sa. Mai tîrziu filozofii creștini, Aristide, (Atenagora, Justin Martirul, Origen, Fer. Augustin ,Sf. Părinți ș.a. vor înțelege acest Adevăr spre fericirea tuturor veacurilor. Prin savantul și filozoful creștin B. Pascal (†1662), toți gînditorii mari ai omenirii vor spune: „Iisus Hristos este centrul spre care tinde totul. Cine-L cunoaște are rațiunea tuturor lucrurilor. În El stă toată virtutea și fericirea noastră. În afară de El nu există decît vicii, nenorocire și eroare, întuneric, deznădejde și moarte. Prin El Omul cunoaște pe Dumnezeu și se recunoaște pe sine" (M. Uță, Pascal, Buc. 1939, p. 203).

Prin viața, doctrina și Persoana Sa, Hristos Dumnezeu a adus lumina cerească în filozofia și istoria universală, a arătat sufletului omenesc drumul către cucerirea paradisului pierdut. Chemîndu-ne la Sine (Mat. 11, 28—29) și dîndu-se pe Sine idealul desăvîrșirii noastre (Mat. 5, 48), ne-a arătat gradul de perfecțiune multilaterală la care trebuie să ne ridicăm ca fii ai lui Dumnezeu: „Să fim Sfinți", după cum sfînt este Domnul nostru (I Petru 1, 15—16). Să-I urmăm Lui, ca să fim ca El. El este Alfa și Omega, de la El venim, prin El existăm și la El ne întoarcem (Apoc. 1, 8; 21, 6). Întru El trăim, ne mișcăm și sîntem" (F. Ap. 17).

În Persoana lui Hristos Dumnezeu, spiritul uman se restaurează în comunitatea de viață cu Părintele ceresc, Adevărul absolut. Prin El omul ajunge la maximum de demnitate creaturală, de fiu adoptiv al lui Dumnezeu prin har, spre fericirea eternă.

Dictatul de la Viena

(Continuare din pag. I-a)

piscopului greco-catolic Iuliu Hossu din Cluj; amenințarea episcopului ortodox Nicolae Colan din Cluj; devastarea Seminarului greco-catolic din Cluj, molestarea studenților și profesorilor români de la acest institut; reducerea simțitoare a școlilor cu limba de predare română; distrugerea de monumente istorice și troițe românești; internarea românilor în lagăre; trimitera românilor la muncă în Germania; mobilizarea lor la companiile de muncă; jefuirea românilor de bani și alte bunuri, cu tot felul de ocazii; înlocuirea inscripțiilor românești de pe crucile din cimitir și alte monumente cu inscripții în limba maghiară; răspîndirea de cărți și literatură beletristică și de altă natură, calomniatoare și jignitoare la adresa statului român, a poporului nostru, și prin care propagau ideile lor revizioniste — cucerirea Transilvaniei și Banatului pînă la Munții Carpați; înfometarea populației românești; înjugarea la plug și grapă a tinerilor premilitari români; tunderea fetelor și femeilor române și multe altele.

Concomitent cu aceste acțiuni, guvernanții de la Budapesta au elaborat și planuri militare care urmăreau cucerirea prin forță a Transilvaniei de sud-est, operațiune în care erau implicate și „nuclee ce se organizează în Ardealul de sud, (care) vor proceda la suprimarea românilor, la executarea altor atentate, la producerea panicii și la împiedicarea autorităților de a-și îndeplini însărcinările de ordine și siguranță".

Din cauza măsurilor represive, expulzării, înfometării, violenței, omorurilor, atrocităților săvîrșite de autoritățile și extremiștii unguri în Transilvania de nord ,pe timpul celor patru ani de ocupație, din această zonă au trecut ori au fost alungați, expulzați sau aruncați peste granță, în România ,peste 500.000 de persoane, adică mai mult de o treime din populația românească originară din teritoriul cedat în august 1940.

Actele de agresiune, maltratare, omoruri și atrocitate săvîrșite de autoritățile și extremiștii unguri împotriva românilor au luat o mare amploare în lunile septembrie — octombrie 1944, pe timpul retragerii trupelor maghiare și germane de pe teritoriul de nord-vest al României, și eliberării acestuia de către armatele române și sovietice. Ele au continuat și în lunile următoare, cînd în Transilvania de nord a funcționat o administrație militară sovietică (noiembrie 1944 — mai 1945), în spatele și sub acoperirea căreia, actele de violență și exacerbările extremiștilor maghiari din Transilvania, împotriva românilor au luat o amploare, intensitate și duritate ieșite din comun.

Acesta a fost, foarte pe scurt, prețul deosebit de greu plătit de poporul nostru, ca urmare a Dictatului de la Viena, impus României de Germania nazistă și Italia fascistă. La acestea se adaugă daunele mari, umane și materiale, sufertie de populația evreiască din Transilvania de nord, deportată în lagărele de exterminare germane, unde a fost nimicită în cea mai mare parte, precum și de celelalte naționalități.

Ceea ce-i la fel de grav însă, este faptul că Dictatul de la Viena, deși anulat după război, de către Conferința de Pace de la Paris, din 1946 — unde delegații guvernului maghiar au reclamat din nou pretenții teritoriale față de România —, a creat o anume premiză pentru politica revizionistă a oficialităților de la Budapesta și emigrația maghiară din exil în anii care au urmat. Aceasta au dovedit-o cu prisosință evenimentele din perioada postbelică și în mod deosebit cele petrecute în Transilvania după revoluția populară din decembrie 1989, cînd extremiștii maghiari, sprijiniți activ și incitați de unele cercuri politice din Ungaria și din emigrație s-au dedat la acțiuni anti-românești și antistatale, cu caracter revizionist.

Cu prilejul împlinirii a cinci decenii de la Dictatul de la Viena, condamnăm acest act odios de injustiție, cu urmări dintre cele mai grele și mai dramatice. Iar pe baza învățămintelor istoriei, se cuvine a aminti că orice acțiuni cu caracter ofensator și violent, separatist sau revizionist sînt sortite eșecului; și că trăind pe același pămînt, numai conviețuirea pașnică, în condiții de egalitate în drepturi a românilor cu maghiarii, fără privilegii, poate asigura liniștea necesară și prosperitatea fiecărei familii, fiecărei așezări și întregii țări. Cine nu înțelege sau nu vrea să înțeleagă acest lucru este propriul său dușman.

Poetul psalmilor

A venit poetul psalmilor,
puțintel,
agățat de toiag.
Se cam bîlbîia nițel.

A dus condeiul la buze.
Condeiul s-a schimbat în flaut.

Tremura din frunze
plopul tinereții
argintat acum și el,
ca un moșneag.

Șerpii ostrovului cernican
S-au făcut și ei pe harpe,
strune,
pe care melodiau,
un cîntec de alean,
alergînd,
mici buburuze.

Apele cîntă,
nuferii tresar,
Trestiile
tremură sfios, de har,
și-n noaptea asta,
similie,
învață apele
să se mlădie...

Cristofor Dancu

Invocație

În Tine totul se cuprinde:
supremul Bine
severul Adevăr
Frumosul încîntător —
nemărginite,
fără început
și fără sfîrșit.

Cu mintea și brațele mele —
antene,
eu, grăunte în infinit,
m-am trudit
să trec dincolo de zări,
albastre stele și sori
și să Te ating;
ordinea și perfecțiunea
din univers
în perle să le topesc
și să le sădesc
în inima mea.

Fă, Doamne, ca această
străduință pămînteasă
din mine
să fie puntea
către Tine!

Prof. *Natalia Tomoioagă*

Centenar V. Alecsandri

(Continuare din pag. I-a)

Opera creatorului „Horei Unirii", dominată aproape în întregime de conștiință istorică autentică, are drept puncte cardinale omenia, libertatea, țara, neamul românesc. Oda „Țara", de pildă, este o senină dar fierbinte cîntare a patriei; iar poezia „Doina" (1842) se încheie cu un îndemn specific revoluționarilor pașoptiști: „Hai copii, cu voioșie / Să scăpăm biata moșie / De păgîni și de robie!" Alecsandri scrie, în 1848, „Deșteptarea României" apelînd la vitejia românească pentru înfăptuirea revoluției — „La arme, viteji, la arme! faceți lumea să privească / Pe cîmpia românească / Cete mîndre de români!" — și apoi pentru realizarea Unirii („Hora Unirii"); evocă, în timpul luptei pentru independența națională, în ciclul „Ostașii noștri", eroismul pe cîmpul de luptă, „Dan, căpitan de plai" fiind, ca Romăndor al lui Budai-Deleanu, întruchiparea simbolică a patriotului erou anonim. Adevarate „manifeste" către popor pot fi socotite versurile din „Deșteptarea României" — „Fericit acel ce calcă tirania sub picioare! / Care vede-n a lui țară libertatea reînviind" sau același imn „Hora Unirii" (1856) — „Au sosit ziua dreptății! / Ziua sfîntă-a libertății!" (la fel ca și articolul „Libertate, dreptate, frăție", publicat, în 1848, în „Pruncul român").

Simplitatea și modestia specifică românilor au fost pildă și pentru creatorul „Lăcrimioarelor" și „Mărgărtiarelor", ca valoare morală caracteristică. El a scris o poezie vie, robustă și luminoasă, izvorîtă din viața adevărată, cu frămîntări, nevoi, dureri și aspirații proprii acestui neam, din sensibilitatea sa, adîncă și imediată. Prin limba și expresia autentic populare, „acel rege-al poeziei, veșnic tînăr și ferice" a zugrăvit artistic simplitatea, generozitatea și candoarea sufletului național („Pastelurile alecsandriene, ca și „Sara pe deal" a lui Eminescu ori „Noapte de vară", de G. Coșbuc, aduc elogii vieții simple și curate a românului dintotdeauna). Dacă el introduce cu „Doina" natura veritabilă în poezia românească, în „Pasteluri" înalță îmnul plin de încredere în frumusețile peisajului autohton și exotic, unde domnesc frăția, munca rodnică și sănătatea morală. In toate, aceeași apropiere și familiaritate cu natura, căreia omul îi conferă funcții existențial-umane. Cum va spune, ulterior, și Al. Vlahuță în poezia „Sfîntă muncă", T. Arghezi în „Belșug" sau V. Voiculescu în „Imn muncii", lucrarea brațelor și a minții este spiritualizată, săvîrșindu-se ca un adevărat ceremonial, în asistența divinității (truda dobîndește astfel un nimb sacru): „Sfîntă muncă de la țară, izvor sacru de rodire, / Tu legi omul cu pămîntul în o dulce înfrățire!" („Plugurile").

Pe lîngă imaginile naturii familiare din peisagistica alecsandrină, care formează partea cea mai reușită a întregii lui opere, religiozitatea este o altă notă evidentă în poezia lui Alecsandri. Dezvoltat — ca și poporul nostru — într-un anume context spiritual, folosind cu oarecare frecvență metafore și termeni religioși, el se simte „infuzat" de atari elemente, în chip spontan, acestea însemnînd tradiție și datină, credință și iubire intrate organic în viața obișnuită a românilor. Principiul divin ne apare astăzi, în spațiul actual al reabilității spiritualității creștine în largi determinații, și ca un principiu de ordine și echilibru al valorilor, de gospodărire chibzuită a energiilor neamului (cf. G. Călinescu).

Sărbătorile tradiționale — cîntate de mai toți poeții noștri, de la Gh. Asachi și pînă la Ioan Alexandru — prinse de lentile vizuale foarte atente și sensibile, aduc autorului minunate crochiuri de perspectivă, pe care el le stilizează cu o bogăție de imagini proaspete și cu o limbă încărcată de termeni rurali plini de vigoare, cu care uimește și azi pentru frumusețea lor nealterată: „Vin Floriile cu soare / Și soarele cu Florii" („Floriile"); „De Paști în satul vesel căsuțele-nălbite / Lucesc sub a lor malduri de trestii aurite" („Paștele); „Christos Mîntuitorul din morți a înviat, / Și fruntea-i ca un soare, / Lucind peste popoare, / Fiori de nemurire în lumea-a împrăștiat" („Christos a înviat"). În alte creații poetice, virtuțile creștine sînt nemijlocit exprimate într-o formă estetică remarcabilă: „Altarul Mănăstirii Putna", „Biserica risipită", „Noaptea sfîntului Andrei", „Imn religios", „N. Bălcescu murind", „De crezi în poezie..." etc.

Există, e drept, reziduuri fataliste, panteiste, în poezia sa lirică și epică, dar seninătatea clasică — colorată, pe alocuri, de o tinctură romantică — atribuie concepției lui de viață optimiste, ca un filon străbătut de veacuri din firea poporului român născut creștin, glasul ce țîșnește ca printr-o gură de fîntînă arteziană, neproblematic, fără zguduiri sufletești și gînduri chinuitoare; totuși în matca imensului fluviu al vieții creatoare de valori românești nepieritoare.

Fă-te pildă credincioșilor

(Continuare din pag. 1-a)

exigențele ei mereu sporite, are un viu și imediat efect practic. Conduita noastră, cu sau fără voie, se constituie un factor educativ, în „parte activă a societății". Din acest punct de vedere, preotul are, pe lîngă obligații generale, și unele îndatoriri specifice demnității preoțești. Căci ceea ce pentru un mirean reprezintă o manifestare normală, firească, pentru preot poate fi o situație jenantă. De aici datoria de a ne controla în așa fel atitudinea, încît ea să reprezinte o contribuție la înfrumusețarea și perfecționarea personalității. Sf. Ap. Pavel sintetizează îndatorirea de înălțare etică și estetică a omului, ancorîndu-i trupul și sufletul „Fă-te pildă credincioșilor cu cuvîntul, cu purtarea..., cu duhul ,cu credința, cu curățenia" (I Tim. 4, 12).

5. Oamenii de pretutindeni, de orice vîrstă, îndeletnicire, răspundere obștească etc. vor să vadă, în slujitorii lui Hristos, un îndreptar de înțelepciune. Mîntuitorul Însuși vine în întîmpinarea acestei cerințe, atunci cînd poruncește, prin Sfinții Săi Apostoli: „Așa să lumineze lumina voastră..." Așa să lumineze faptele voastre înaintea oamenilor, încît văzînd ei, toate cele bune ale voastre, „să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri" (Mat. 5, 16). Să se poată spune: Prezența slujitorilor Bisericii în societate contribuie la cultivarea și promovarea demnității specifice spiritualității poporului nostru. Minunat, cu adevărat, se arată Dumnezeu și sufletul străbun, întru slujitorii Săi.

6. În lumina acestor gînduri, să ne orientăm voința, energia, în consens cu tot ceea ce este frumos și bun. Oriunde și în orice timp, să fim ceea ce ne-a rînduit Dumnezeu: „Sare a pămîntului" (Matei 5, 13), care nu lasă firea, viața să se strice. Prezența noastră în mijlocul oamenilor să emane delicatețe, să iradieze emoție curată, dînd gust bun atmosferei sociale. Să dezvăluie sensurile eterne alé vieții, ale societății, în drumul ei spre tot ce este frumos, visător, spre tot mai bine.

Oda fagului

Bătrîne fag ce stai cu fruntea-n soare
Și-n rădăcini adînc înfipte-n glie
Tu, peste vremi, ai fost acela care
Ne-ai adăpat din seva ta cea vie

Cu jurămînt noi ne-am legat ca frați
Și de-o fi bucurie sau alean
Să veșnicim, la poale de Carpați
Unde ne-am pomenit, din neam în neam

O! cîte ierni ți-au troienit veșmîntul
Și trunchiul ți l-au legănat în vînt
Dar rădăcinile și legămîntul
Nu te-au lăsat să te pleci la pămînt

Tu adăpost ne-ai fost, cu poala ta
Și-n vremuri de restriște și nevoi
Ne-ai învățat să știm a rămînea
Aceiași bravi din stirpe de eroi

De-aceea, cît în viață fi-voi încă
Spre tine-alerg în prag de dimineață
Să te admir cum stai măreț pe stîncă,
Și-ngenunchind, să te cuprind în brață.

Ștefan Minea

Ploiești, 30 Octombrie 1984

Maica Domnului — modelul vieții creștine

(Continuare din pag. 1-a)

1) Maica Domnului-modelul mamelor creștine.

„Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău!..." (Lc. I, 38). Prin aceste cuvinte scurte Maica Domnului spune un *DA* ca răspuns a firii umane greu încercate de păcat la chemarea iubitoare a lui Dumnezeu. Acest răspuns rămîne peste veacuri modelul vieții creștine precum și al supunerii, atunci cînd ea este încredințată de chemarea lui Dumnezeu. Prin cuvinte puține, ea nu ezită ci trece peste toate înțelesurile vorbelor deșarte simțind tot mai mult prezența și lucrarea lui Dumnezeu, care depășește toate cuvintele și tot ce este sensibil, luîndu-și povara binecuvîntată a mamelor, dar nu numai a ei personală ci și a tuturor mamelor creștine din lumea întreagă și din toate timpurile. Totul este clar, totul liniște, pace și bucurie fiindcă acolo unde este darul lui Dumnezeu nu mai este nici o discordie ci numai dorința fierbinte de a sluji mai mult lui Dumnezeu și oamenilor, așa cum însăși Sfînta Fecioara Maria spune: „Mărește suflete al meu pe Domnul... Că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile" (Lc. I, 46, 48).

Se poate afirma deci că Sfînta Fecioară prin răspunsul său și prin viața sa rămîne peste timpuri un model pentru mamele creștine.

Ea nu numai că primește să nască pe Mîntuitorul tuturor dar este conștientă că soarta lor va depinde și de ea. Ca o mamă bună ea se integrează total în viața oamenilor a căror demnitate umană va fi redată de Fiul lui Dumnezeu născut din Fecioara Maria. Ea trăiește toate clipele de bucurie adîncă și de durere supremă alături de Fiul ei, Mîntuitorul Hristos. Pe drumul calvarului, atunci cînd Fiul ei încoronat cu „darul" cel făcut din spini, Fecioara Maria este alături de El, suferind ca o mamă care își vedea fiul chinuit și batjocorit.

Iată că aici exemplul de mamă iese cel mai bine în evidență fiindcă nici „sabia" ce a trecut prin inima ei (Lc. II, 35) nu a putut să o îndepărteze de a nu suferi alături de Fiul său. Exemplul grăitor pe care ea îl lasă tuturor mamelor rămîne pentru noi un îndemn dar mai ales o obligație ce trebuie să se materializeze prin cinstirea mamelor noastre.

Cine este oare în stare să înțeleagă adîncul inimii unei mame și să-i măsoare iubirea pe care ea o poartă în acest adînc pentru fii săi? Iubirea unei mame este o iubire unică în felul ei pe acest pămînt. Este o iubire sfîntă, dezinteresată și neîntreruptă. Iubirea tuturor mamelor este asemenea unor izvoare sfinte și nesecate fiindcă cu cît scoți mai multă apă din ele cu atît acestea vor fi mai din belșug și mai limpede ,așa este și iubirea de mamă, cu cît ea iubește mai mult cu atît iubirea ei este mai puternică.

2) Maica Domnului-maica tuturor creștinilor.

„Pentru toți te rogi, ceea ce ești bună, care scapă sub acoperămîntul tău cel puternic; că noi păcătoșii nu avem către Dumnezeu, în nevoi și în necazuri altă mijlocire pururea fiind împovărați cu multe păcate, Maica Dumnezeului celui de sus" (Paraclisul Maicii Domnului).

Prin faptul că Sfînta Fecioară Maria a acceptat să devină Maica Fiului lui Dumnezeu a devenit și Maica tuturor celor întristați și necăjiți.

Prin cuvintele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos de pe cruce „...Femeie iată fiul tău... iată mama ta!..." (In. XIX, 26—27) Fecioara Maria devine mama întregii omeniri. Sfînta Evanghelie ne relatează că atunci cînd Mîntuitorul Hristos și cu Maica Sa se aflau la nunta din Cana Galileei, ea îi spune „... Nu mai au vin" (In. II, 3). El face prima minune reieșind astfel purtarea de grijă a Maicii Domnului pentru întreaga lume, ea rugîndu-L parcă ar zice: fie-ți milă de ei și ajută-i fiindcă și ei sînt fiii mei.

Ca o mamă bună ea ne însoțește și pe noi pe drumul desăvîrșirii prin această lume: „Noi cei care ne aflăm încă în călătorie spre această stare de fericire a împărăției lui Dumnezeu te avem pe tine pururea pildă și ajutătoare, o Preacurată Fecioară și Maică" (P. S. Dr. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, Cuvîntări liturgice, ed. II, Oradea 1976, p. 60).

Fiindcă ea ne ajută este numită „scară cerească" sau „pod" pe care trece la cer pe cei de pe pămînt unde lacrimile Evei sînt șterse (Acatistul Maici Domnului).

Ea este un cer pămîntesc unde dumnezeirea se întîlnește cu omenirea ca astfel aceasta să poată fi transfigurată și repusă în starea ei de transparență și înaintare spre cele viitoare. Prin Sfînta Fecioară cele cerești se bucură cu cele pămîntești, cei drepți se bucură de bunătățile dăruite de Dumnezeu iar cei păcătoși au un ajutor în rugăciunile ei.

Deoarece Maica Domnului este și Maica tuturor creștinilor noi învățăm că viața umană are un sens și ea nu se termină cu moartea fizică fiindcă aceasta nu este decît o trecere spre viața viitoare.

Fecioara Maria nu rămîne stăpînită de moarte și astfel nici fii ei care o cinstesc nu rămîn în moarte deoarece aceasta în creștinism este coroana vieții petrecute în sfințenie.

Încredințați ajutorului Maicii lui Dumnezeu, creștinii găsesc mîngîiere și ajung la cunoștința că nu sînt părăsiți niciodată. Ea așteaptă pe fiecare fiu al ei ca să se întoarcă acasă și nu îl refuză pe nici unul. Așa cum în viața de toate zilele vedem atîtea mame plîngînd la căpătîiul copiilor lor bolnavi așa și la căpătîiul copiilor bolnavi sufletește Maica Domnului veghează cu dragostea ei maternă și plînge așteptînd vindecarea lor.

Nimeni nu este izgonit, fiecare fiu care se întoarce din drumul pierzării se bucură de iubirea Sfintei Fecioare: „Nimeni din cei ce aleargă la tine nu iese rușinat, Preacurată Născătoare de Dumnezeu Fecioară. Ci dar bun cerînd, îl primește spre cerea cea de folos" (Paraclisul Maicii Domnului).

3) Cinstirea Maicii Domnului — datorie a fiecărui creștin.

„Iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Lc. I, 48). Prin aceste cuvinte Sfînta Fecioară Maria prevestește cinstirea pe care îi vor aduce toate semințiile pămîntului. Ca fii ai ei sîntem datori să o cinstim în mod deosebit. Așa cum sîntem datori de a cinsti pe mamele noastre pămîntești, pentru iubirea lor revărsată asupra noastră, pentru jertfelnicia lor, datoria de a cinsti pe Maica Domnului este cu atît mai mare.

Prin întruparea Mîntuitorului noi am devenit fii ai ei iar ea mama noastră, o mamă care se roagă pentru noi și este alături de noi în toate necazurile rugîndu-se Fiului ei Iisus Hristos pentru mîntuirea sufletelor noastre.

Adeseori sîntem indignați cînd mamele noastre trupești sînt jignite și pe drept cuvînt acest lucru este pe deplin justificat, fiindcă a jigni o mamă este lucru cel mai înjositor. Dar din nefericire de multe ori mama noastră a tuturor — Maica Domnului — este jignită de unii într-un mod cu totul nejustificat. Înjurii și cuvinte urîte îi sînt adresate fără ca ea să le merite.

A nu cinsti pe Maica Domnului înseamnă a nu cinsti pe Dumnezeu ne spune Sfîntul Grigore de Nazians.

Pentru creștinii adevărați Maica Domnului este cinstită în mod deosebit. Ea este mai cinstită decît Heruvinii și mai mărită decît Serafimii, ea este modul trăirii cele adevărate întru sfințenie. Ea este modelul fecioriei întru cinste, dar și modelul mamelor creștine care se roagă pentru toți fii ei ca să vină iar pe calea cea bună. Ea este zid și liman pentru cei necăjiți, ea este „mireasă dumnezeiască" care a născut pe Hristos începătorul liniștii (Paraclisul Maicii Domnului) unde toți cei îngreuiați de această viață își află liniștea.

Ea este alături de cei bolnavi trupește și sufletește, ea aduce balsamul cel mîngîietor pentru sufletele și trupurile celor sfîșiați de nenorociri. Ea este mama tuturor văduvelor și a orfanilor care își găsesc la sînul ei adăpost ferit de viforul răutății.

Ea nu răsplătește nimănui după faptele sale ci ca o mamă îndelung milostivă așteaptă întoarcerea fiilor ei plecați și rătăciți în țara păcatelor. Ea așteaptă rugîndu-se printre lacrimi și pe cei ce nu mai vor să o recunoască ca mamă.

Oare pînă cînd o vom mai lăsa să aștepte plîngînd?

Materia folosită la sfintele slujbe

Așa cum păcatul a cuprins întreaga ființă a omului, tot astfel și opera răscumpărătoare a Domnului aduce deopotrivă sfințenia sufletului și a trupului. În felul acesta, pe lîngă actele de pietate cu caracter duhovnicesc, precum: rugăciunea, postul, pocăința etc., este folosită în cadrul slujbelor bisericești și o anumită materie, care prin lucrarea sfințitoare a Duhului Sfînt asupra ei, transmite harul mîntuitor asupra întregii noastre ființe, spre desăvîrșirea deopotrivă a trupului și a sufletului.

Vom vedea astfel care este materia necesară sfintelor slujbe bisericești și ce importanță are ea pentru dobîndirea sfințeniei și mîntuirii.

Materiile folosite în cult sînt: pîinea, vinul, apa, untedelmnul, Sfîntul Mir, tămîia și lumînările. Le vom vedea pe rînd.

1. Pîinea reprezintă elementul principal, care ne asigură viața biologică, după cum rezultă și din rugăciunea „Tatăl nostru". Pîinea reprezintă darul lui Dumnezeu, dar și strădania noastră. Din evlavie, noi oferim lui Dumnezeu darul nostru din darul Lui și astfel intrăm în comuniune cu El. „Ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate!"... Dumnezeu Însuși poruncește lui Moise ca în cortul mărturiei, „pe masă să pui pîinile punerii înainte, care se vor afla pururea înaintea Mea". (Ieșirea 25, 30; Levitic 2, 1—4). Pe lîngă acestea, oferirea pîinii și a vinului erau socotite și un mod de cinstire și de binecuvîntare arătat persoanei prețuite (Facere 14, 18—19). Mîntuitorul dă o semnificație proprie pîinii, care se aduce jertfă: „Eu sînt pîinea vieții. Cel ce vine la Mine nu va flămînzi, și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată" (Ioan 6, 35). Datorită acestei asemănări, Domnul prefăce pîinea în Trup al Său la Cina cea de taină, spre a fi o permanentă hrană spirituală credincioșilor (Matei 20, 26). Pîinea prefăcută în Trupul lui Hristos definește Biserica. Așa cum pîinea e formată din mai multe boabe de grîu, tot așa și Biserica este trupul lui Hristos, formată din mai multe membre. Pîinea euharistică nu trebuie să se confunde cu pîinea binecuvîntată, precum este prescura (anafura) de la Sfînta Liturghie, sau pîinea de la litie, care ne amintește de cele cinci pîini pe care le-a binecuvîntat Domnul în pustie (Matei 14, 19—21).

2. Vinul ,asemenea pîinii, avea în Vechiul Testament simbolul cinstirii cuiva și a binecuvîntării lui. El era considerat ca fiind „sîngele boabelor de strugure" (Deuteronom 32, 14), fiind folosit în alimentație, ca întăritor al trupului și chiar ca leac vindecător (Luca 10, 34; I Timotei 5, 23). Ca și pîinii, Mîntuitorul dă vinului o semnificație proprie, prefăcîndu-l în Sîngele Său, la Cina cea de taină, cu puterea de a ierta păcatele (Matei 26, 26—28). La fel ca pîinea, vinul rezultă tot din boabe și reprezintă astfel Biserica, adică trupul tainic al Domnului, ca unitate a credincioșilor care se împărtășesc din același Pahar. Ca simbol al unității și bucuriei, vinul este folosit și în cadrul Tainei Sfintei Cununii. Este binecuvîntat împreună cu pîinea în cadrul slujbei litiei. Se mai folosește apoi și la stropirea trupului celor adormiți.

3. Apa este un element indispensabil vieții. Este și un element al curățeniei trupului, devenind și un simbol al curăției sufletești, precum era și botezul lui Ioan: „Eu unul vă botez cu apă spre pocăință..." (Ioan 3, 11). Prin botezul Domnului însă, apele se sfințesc, primind puterea Sfîntului Duh. Și astfel prin harul Sfîntului Duh apa se sfințește mereu, constituind materia tainei Sfîntului Botez în numele Sfintei Treimi (Ioan 3, 5). Apa sfințită e folosită de Biserică și în

Pr. Prof. *Sorin Cosma*

(Continuare în pag. a 4-a)

Credința întru care viețuim

Pericopa evanghelică Matei 8, 5—13 istoricește dialogul Mîntuitorului Hristos cu un sutaș din Capernaum și vindecarea servitorului acestuia. Chipul spiritual al sutașului roman care s-a dus la Domnul este aureolat de o mare credință. El și-a exprimat convingerea că Hristos-Domnul va putea vindeca pe servitorul său și de la distanță, doar prin puterea cuvîntului Său: *„Zi numai cu cuvîntul și se va vindeca sluga mea"* (Matei, 8, 8). Iată un păgîn care era conștient de puterea Domnului și a cuvîntului Său. Credința sutașului este întru totul justificată. Cum să nu creadă că Domnul, prin cuvînt, poate tămădui un om suferind? Dacă prin puterea cuvîntului dumnezeiesc a fost adus din neființă la ființă pămîntul și celelalte existențe: *„Cu cuvîntul Domnului cerurile s-au întărit și cu duhul gurii Lui toată puterea lor"* (Psalmul 32, 6).

Mîntuitorul a apreciat credința sutașului roman din Capernaum și a exclamat cu bucurie: *„Nici în Izrael n-am găsit atîta credință"* (Matei 8, 10).

Din evocările celor patru Sfinți evangheliști înțelegem că Hristos Domnul nostru a cerut și cere tuturor celor care se îndreaptă spre El credință. Minunile pe care le-a săvîrșit Mîntuitorul au fost, într-un fel, condiționate de credința celui care cere ajutorul Său. Pentru aceasta rostea: *„Fie ție după credința ta"* sau *„Credința ta te-a mîntuit"*.

Dar ce este credința și ce reprezintă ea pentru viața noastră?

Credința este puterea care generează în sufletul omenesc certitudinea prezenței divine sau convingerea că noi ne aflăm permanent în fața lui Dumnezeu. Credința este experiența întîlnirii dintre om și Dumnezeu. Astfel credința este dimensiunea noastră firească de ființe în dialog cu Dumnezeu creatorul și atotțiitorul nostru. Ea este tăria sau suportul existenței noastre de ființe zidite de Dumnezeu creatorul tuturor celor văzute și nevăzute.

Credința în Dumnezeu este încrederea absolută și adeziunea deplină la tot ce ne-a descoperit Dumnezeu și se păstrează în Biserică. Credința este ca o fereastră a sufletului prin care primim puterea și lumina pe care ni le împărtășește Dumnezeu. Ea pune pe om în legătură conștientă și eficientă cu Dumnezeu. De aceea — niciodată și oriunde s-ar afla — adevăratul credincios nu se mai simte singur, ci el este permanent cu Hristos-Domnul, el nu mai lucrează niciodată singur, ci întotdeauna întărit de puterea lui Dumnezeu.

Credința este instrument de cunoaștere (Evrei 11, 3). Chiar mari gînditori din antichitate, prin luminile minții lor, au spus că omul cunoaște prin rațiunea sa numai pînă la un anumit nivel de la care cugetarea devine neputincioasă; peste această limită omul poate să treacă numai cu un alt mijloc al cunoașterii și acest instrument este credința.

Credința este organul receptiv al Revelației divine, este mijlocul de intrare în comuniune cu Dumnezeu. Pentru aceasta credința este primul pas în viața duhovnicească, este prima virtute cu care pornim la drum spre desăvîrșire: *„Credința este începutul virtuților"*, învață Sf. Maxim Mărturisitorul. Este temelia cea sigură a tuturor virtuților.

Sf. Ap. Pavel definește credința ca: *„încredințare a celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute"* (Evrei 11, 1). Același Sf. Apostol o numește: *„pavăză cu care pot fi stinse toate săgețile cele arzătoare ale vicleanului"* (Ef. 6, 16). Este acea realitate care ne îndeamnă să ne rugăm lui Dumnezeu, să înălțăm într-un gînd și într-un cuget *„jertfă de laudă"* în casa lui Dumnezeu.

Credința după cuvîntul Sf. Grigorie Sinaitul este *„dar dumnezeiesc și mărturisire a omului"*. Este act teandric sau divino-uman. Dumnezeu ne împărtășește harul credinței și Revelația divină, iar din partea omului vine receptivitatea spirituală și creșterea în credință, din treaptă în treaptă, pînă la starea de bărbăție, de deplinătate în credință.

Credința pe care o mărturisim și întru care viețuim se cuvine să fie credință *„lucrătoare prin iubire"* (Galateni 5, 6), o adeziune care determină și conduce la un nou mod de viețuire. O credință simplă, ca o adeziune intelectuală nu ajută la mîntuire pentru că și *„demonii cred și se cutremură"* (Iacov, 2, 19), însă nu se mîntuiesc. Credința trebuie să fie materializată prin fapte ale iubirii față de Dumnezeu și față de semeni, căci numai aceasta este o credință adevărată, plenară. Credința adevărată nu poate exista fără faptele cele bune, numite și fapte ale credinței, căci Sf. Scriptură ne descoperă lămurit: *„Precum trupul fără suflet mort este, astfel și credința fără fapte moartă este"* (Iacov 2, 26). Faptele bune sînt adevărate semne ale credinței noastre.

Sfinții Apostoli cunoscînd valoarea și necesitatea credinței s-au rugat Domnului: *„Sporește-ne credința!"* (Luca, 17, 5). Tot astfel se roagă, în taină, slujitorul Sf. Liturghii înainte de cîntarea heruvimică, ca Dumnezeu să dăruiască „spor în credință tuturor celor ce se roagă împreună cu noi".

Avînd la suflet îndemnul Mîntuitorului: *„Credeți în Dumnezeu, credeți și în Mine"* (Ioan 14, 1) să ne străduim să sporim credința noastră prin rugăciuni și fapte bune, prin primirea Sfintelor Taine, prin participarea atentă la Sf. Liturghie și la celelalte slujbe bisericești. Iar atunci cînd credința noastră este încercată de ispita îndoielii sau de cangrena indiferenței să strigăm împreună cu Sf. Ap. Petru, cînd se cufunda în valurile mării: *„Doamne, scapă-ne și ne ajută!"* Să ne rugăm stăruitor Mîntuitorului Hristos, împreună cu toți Sf. Apostoli: *„Doamne sporește-ne credința"*.

Bine știind că *„fără credință nu este cu putință să fim plăcuți lui Dumnezeu"* (Evrei 11, 6), că fără credință ne vom osîndi (Marcu 16, 16) să ne silim permanent să păstrăm și să sporim în credința cea adevărată. Să avem conștiința că moștenim un dar de mare preț pe care ni l-au împărtășit bunii și străbunii noștri care au viețuit pe aceste „plaiuri mioritice" ca într-o grădină a Edenului și au trăit mesajul mîntuirii, identificîndu-se întru totul cu dreapta noastră credință.

Să mărturisim această credință și să trăim potrivit credinței noastre în toate zilele vieții noastre.

Pr. asist. *Nicolae Dura*

Necesitatea Spovedaniei și Împărtășaniei

Necesitatea spovedaniei are două temeiuri: *psihologic* și *biblic*.

Temeiul prihologic. „Un păcat greu care apasă asupa conștiinței și o tulburâ nu poate rămîne multă vreme ascuns. El produce mustrarea insuportabilă a conștiinței. Omul caută să-l descarce de pe suflet și să se ușureze, destăinuindu-l, dacă nu mai mult, cel puțin unui prieten intim. Și asta la oameni și înaintea oamenilor. Cu atît mai mult la Dumnezeu, Care în pocăința omului constată cel mai mare act de curaj și de virtute al acestuia, răsplătindu-l cu toată îndurarea, bunătatea și iertarea Sa".

Temeiul biblic. „Dacă zicem că păcat nu avem ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi" (I Ioan I, 8). Și mulți dintre credincioși spun că nu au păcate și astfel să amăgesc pe ei înșiși și adevărul nu este întru ei. Cine zice că nu are păcate este plin de mîndrie și lipsit cu totul de smerenie și de simțul realității. Adevărul este că numai Dumnezeu este fără de păcat. Noi oamenii sîntem păcătoși și greșim de cînd începem să pricepem și pînă în clipa morții.

Dacă trupul nostru, ca să fie curat, necesită să fie spălat, și sufletul nostru, ca să fie curat, necesită să fie spălat de păcate și de patimi, înaintea preotului duhovnic. Dumnezeu știe lucrul acesta, de aceea, El a lăsat și mijlocul de îndreptare: spovedania. Dumnezeu zice prin proorocul Isaia: „De vor fi păcatele voastre cum e cîrmîzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lîna albă le voi face" (Is. I, 18). Dar în lucrarea spovedaniei nu este suficient numai harul lui Dumnezeu, ci la această lucrare trebuie să participe și omul cu toată sinceritatea și smerenia, mărturisindu-și păcatele sale: „Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea (I Ioan I, 9).

Pentru necesitatea Împărtășaniei este suficient numai temeiul biblic, pentru că în el vorbește chiar Mîntuitorul Hristos.

„Iisus le-a răspuns și a zis: Adevărat, adevărat zic vouă: Mă căutați nu pentru că ați văzut minuni, ci pentru că ați mîncat din pîini și v-ați săturat. Lucrați nu pentru mîncarea cea pieritoare, ci pentru mîncarea ce rămîne spre viața veșnică și pe care o va da vouă Fiul Omului. Adevărat, adevărat zic vouă: Nu Moise v-a dat pîinea cea din cer; ci Tatăl Meu vă dă din cer pîinea cea adevărată. Căci pîinea lui Dumnezeu este cea care se coboară din cer și care dă viață lumii" (Ioan VI, 26—23).

„Eu sînt pîinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămînzi și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată. Pîinea care se coboară din cer este aceea din care, dacă mănîncă cineva, nu moare. Eu sînt pîinea cea vie, care s-a pogorît din cer. Cine mănîncă din pîinea aceasta viu va fi în veci. Iar pîinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul meu. *Adevărat zic vouă, dacă nu veți mînca trupul Fiului Omului și nu veți bea sîngele Lui, nu veți avea viață în voi.* Cel ce mănîncă trupul meu și bea sîngele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul Meu este adevărată mîncare și sîngele Meu, adevărată băutură. Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu rămîne întru Mine și Eu întru el. Cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi prin Mine. Aceasta este pîinea care s-a pogorît din cer, nu precum au mîncat părinții voștri mana și au murit. Cel ce mănîncă această pîine va trăi în veac" (Ioan VI, 35—58).

Iată prin urmare că spovedania la preotul duhovnic și împărtășirea cu Sfintele Taine sînt absolut necesare pentru mîntuirea omului.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

ÎN DUHUL FILOCALIEI

În predica de pe munte Mîntuitorul Iisus Hristos spune: „Fiți, dar, voi desăvîrșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvîrșit este" (Mt. 5, 48) este o lucrare divină-umană, care se realizează în trei etape: despătimirea sau curățirea de patimi, iluminarea prin dobîndirea virtuților și îndumnezeirea sau unirea noastră cu Dumnezeu prin dumnezeiescul har (cf. II. Petru 1, 4). Am putea spune, cu alte cuvinte, că desăvîrșirea este o continuă străduință a colaborării omului, (prin puterile sale întelect, voință și simțire), cu harul lui Dumnezeu pentru dezbrăcarea de omul cel vechi, robit păcatului, și îmbrăcarea în omul cel nou, sau cum zice Sf. Ap. Pavel: „Să vă dezbrăcați, față de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare, și să vă înnoiți în duhul cugetului vostru, îmbrăcîndu-vă în omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și sfințenia adevărului" (Efes. 4, 22—24).

A ne îmbrăca în dreptatea și sfințenia adevărului înseamnă a împlini în viața de zi cu zi învățăturile și poruncile Evangheliei Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos așa cum a propovăduit Sf. Biserică prin Sf. Apoltoli, Sf. Părinți și ierarhia bisericească de drept divin (episcopi, preoți, diaconi) pînă astăzi, și cum se va propovădui pînă la sfîrșitul veacului, pînă cînd va fi un „cer nou și pămînt nou, în care locuiește dreptatea" (II. Petru 3, 13). Mîntuitorul Iisus Hristos a spus despre Sine și despre Evanghelia Sa: „Eu sînt Calea, Adevărul și Viața" (In. 14, 6); „Dacă veți rămîne în cuvîntul Meu, sînteți cu adevărat ucenicii Mei; și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi" (In. 8, 31—32).

Dumnezeu este nesfîrșit. El nu este limitat de timp și spațiu. Deci, și desăvîrșirea noastră religios-morală nu corespunde niciodată unui capăt, de la care nu se mai poate înainta. De aceea, toți părinții răsăriteni spun că desăvîrșirea nu are hotar (cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Teologia Ortodoxă morală, vol. I, p. 5—6).

În lucrarea de desăvîrșire religios-morală, Sf. Părinți numiți „maeștrii spiritului" (trăitori și îndrumători în cele duhovnicești) ne-au lăsat felurite metode și căi, ne-au dat sfaturi și povețe pe care dacă noi le vom folosi vom putea realiza cu mai multă ușurință despătimirea, iluminarea și unirea cu Dumnezeu. O parte din aceste metode, căi, povețe și sfaturi sînt cuprinse în Filocalie, o carte care conține texte reprezentative pentru lucrarea de desăvîrșire religios-morală. Însuși cuvîntul „filocalie", de origine grecească, înseamnă „iubirea de frumusețe, o frumusețe care este totodată și bunătate. Acest cuvînt a fost folosit mai întîi de Sf. Vasile cel Mare și Sf. Grigore de Nazianz pentru o antologie (culegere de texte reprezentative) din scrierile lui Origen cu privire la „îmbunătățirea duhovnicească".

O parte din aceste scrieri sînt traduse și în românește prin osteneala venerabilului profesor de teologie Pr. Dumitru Stăniloae care ne-a dat pînă acum o „mare bogăție duhovnicească" cuprinsă în 10 volume. La acestea mai putem adăuga și colecția „Părinți și scriitori bisericești" tipărită în editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române din București, și care în final va cuprinde aproximativ 100 volume. „Filocalia" și „Părinți și scriitori bisericești" conțin „pîinea duhovnicească" atît de necesară pentru hrana sufletelor noastre în vremea noastră în care se vorbește de o reînnoire în toate domeniile de activitate. În domeniul religios-moral înnoirea trebuie să se facă în duhul Evangheliei și al Sf. Tradiții, în duhul

Protosincel *Visarion Joantă*

(Continuare în pag. a 4-a)

O operă necunoscută a lui Dionisie Exiguul (aprox. 470—555)

În ultimele decenii, studiile românești de specialitate au arătat că, în ciuda celor zece *Epistole* rămase sigur de la el și a cîtorva pagini de calendaristică, acesta este cel mai productiv și mai profund scriitor din istoria străveche a literaturii noastre. Poate că și epoca de disensiuni prelungite și de concilieri entuziaste dintre cele două părți ale creștinătății de atunci a impus apariția unei astfel de personalități.

Dionisie Exiguul s-a născut în eparhia Tomisului, formîndu-se în școlile înalte ale Constantinopolului sau în una din mănăstirile din jurul lui. Se crede că a funcționat aici un timp ca profesor, fiind selectat să meargă la Roma ca interpret de limbile greacă si latină. La curtea pontificală a activat sub zece papi, distingîndu-se nu numai în administrația superioară, ci și în largul culturii contemporane. Elementele biografiei lui se pare că au astăzi nevoie de anumite conotări. Marele „scit" a rămas cunoscut printre romani cu următoarele preocupări: teolog (dogmatist, exeget, polemist), canonist (consilier pontifical și diplomat bisericesc), computist (calendarolog și cercetător astronom), cronologist și istoric, aghiograf și moralist, traducător (arhivist, antologator, prefațator și critic).

Spre deosebire de contribuțiile de seamă ale prof. Dr. Ioan G. Coman și ale Dr. Nestor Vornicescu, încercările noastre au urmat altă pistă. Ele au la bază concluzia cu care am încheiat teza de doctorat în specialitate că marele învățat daco-roman este și autorul celebrei pseudoepigrafii a *Corpusului areopagitic*.

În afară de cele publicate pînă acum, primul semnatar al rîndurilor de față are în pregătire și o lucrare mai extinsă, pentru dovedirea și fundamentarea ipotezei de mai sus.

În cuprinsul acestui articol însă vrem să facem publică altă concluzie științifică la care am ajuns. Este vorba de așa-numitele *Dialoguri* ale lui Pseudo-Chesarie, care — credem — trebuie să-i fie restituite lui Dionisie Exiguul, adevăratul lor autor. Ele cuprind un număr de 197 de întrebări și de răspunsuri, dispuse după cele patru ședințe, în care s-au discutat probleme de ordin teologic, astrologic, meteorologic și fiziologic.

Din comparația lor cu *Epistolele* lui Dionisie Exiguul și, uneori, cu *Corpusul pseudoareopagitic*, noi am dedus că *Dialogurile* aparțin într-adevăr amintitului învățat străromân.

Vom enumera în aceste pagini doar cîteva argumente selectate dintre cele care se pot formula.

1. *Patronajul oamenilor iluștri*[1] sub care se ascund aceste scrieri sfîrșește prin a arăta un autor comun. Se observă că nici una dintre personalitățile luate drept pavăză nu au lăsat opere scrise, dar faima lor continuă să fie vie în istorie. Unul este areopagitul convertit de către Apostolul Neamurilor, iar celălalt, medicul Chesarie, este fratele patriarhului constantinopolitan, devenit paladiul teologiei bizantine și ecumenice. Invocarea acestor două nume din trecut asigura necunoscutului autor garanția vechimii și a ortodoxiei.

2. *Autoindicarea etnică*, Pseudo-Chesarie afirmînd despre Dionisie Areopagitul că este de origine „apostolică" și că provine din rîndurile tracilor.[2] Știrea este „strecurată" în discuția despre numele zeului războiului la greci, Ares. Siguranța și insistența aceasta a autorului iscă bănuieli. Forma corect scripturistică a numelui de Dionisie Areopagitul încă dă mărturie despre intenția indicației. In textul chesarian, glosa provine din introducerea la *Recognitiones clementinae*, în traducerea lui Rufin, piesă pe care codicele canonistului de la Roma a cuprins-o în mod sigur.

3. *Menționarea numelui Dunării și a unor popoare migratoare din preajma ei* în următorul fragment: „Privește la... unul singur dintre cele patru fluvii care curg din izvorul care se află în paradis, și anume cel numit Fison de Scriptura noastră, Istru de eleni, Danubius de romani, Dunavis de goți. Înghețînd în timpul iernii, natura moale a apei se face tare ca piatra, fiind în stare să suporte dușmanii care trec peste ea și se îndreaptă din toate părțile, în număr mare, spre ținuturile romanilor, ilirilor și tracilor"[3]. Este o enumerare hidronimică tradițională, biblică. La identificarea Fisonului cu Gangele sînt două poziții. Următorii istorici o mențin: Iosif Flaviu, Epifanie al Salaminei, Cosma Indicupleutes. Spre deosebire de ei, Efrem Sirul și Severian al Gabalei propun Dunărea în locul fluviului asiatic. Pseudo-Chesarie reține ambele idnetificări de mai sus. Reproducînd toate denumirile regionale și etnice ale afluentului Pontului Euxin, autorul — foarte probabil Dionisie Exiguul — a dat dovadă de directă cunoaștere a locurilor și de dragoste de ședurile natale.

Cît privește trecerea Dunării înghețate de către anți și sclavini, ca și de către longobarzi, amintiți în text, se știe sigur că evenimentul s-a întîmplat în anul 527.

4. *Combaterea astrologiei*, prezentă la Chesarie și la Areopagitul, constituie alt indiciu asupra autorului și a epocii de apariție a lucrării. Amintindu-se de întîlnirea lui Saturn cu Marte, cel dintîi are prilejul să nege determinismul absolut al poziției planetelor asupra oamenilor. Se argumentează cu dovezi etnologice, după care în Britania mai mulți bărbați au aceeași soție, iar sclavinii și fisonii, numiți și „danubiani", mănîncă sînii femeilor însărcinate.[4] Soluția aceasta doctrinară este preluată de la Bardesane prin istoricul Eusebiu al Cezareii. Pseudo-Chesarie reproduce din gînditorul persan zeci de pagini, aproape integral. *Recognitiones*, citate mai sus, și *Filocalia* lui Origen l-au utilizat de asemenea.

Preocupări antiastrologice se întîlnesc și la Pseudo-Areopagitul, ca în următorul fragment din *Epistola a VIII-a:* „Amintește-i (lui Apolofan) și altă împrejurare, căci știe că am mai văzut cum Luna a început acoperirea Soarelui de la răsărit, înaintînd pînă la extremitatea cealaltă a lui, apoi revenind în așa fel că acoperirea și întoarcerea luminii nu s-au produs din aceeași parte, ci din cele două extremități opuse ale discului solar".[5]

Identitatea învățăturilor hristologice și mariologice, precum și combaterea ereziilor teopashite, aftartodochete, a ignoranței hristice, a origenismului, a triteimului, a maniheismului, a arianismului, se întîlnesc și la Chesarie și la Pseudo-Areopagitul.

5. Se mai observă o asemănare a scrierilor acestor autori atunci cînd propun o *metafizică a luminii*, chiar din partea lor introductivă. În acest caz se recurge la versetul clasic *Iacob* I, 17. Bineînțeles că Pseudo-Chesarie urmează, în primele 50 de capitole, pe Epifanie al Salaminei din opera *Ancoratul*. O configurație aproape identică și exact cu același citat la început are și *Ierarhia cerească* areopagitică, preocupată să creeze o atmosferă spirituală cît mai elevată.

6. Argumentul pe care îl formulăm aici atrage atenția că *izvoarele textului chesarian* sînt aproape aceleași, pe care le cunoaștem din preocupările culturale ale lui Dionisie Exiguul. În afară de romanele pseudo-clementine se regăsesc la el Epifanie al Salaminei, Chiril al Ierusalimului, Vasile cel Mare, Grigorie al Nissei.

7. În încheiere semnalăm și o formulare stilistică aproape identică a celor două scrieri comparate. *Dialogurile* vorbesc la un moment dat de credința care „dă pura contemplație a ceea ce este văzut prin nevedere și ajuns prin inaccesibilitate"[6]. La rîndul lui, Pseudo-Areopagitul conchide astfel: „El este nevăzut din pricina strălucirii copleșitoare și inaccesibil din pricina preabogatei revărsări supraființiale de lumină".[7]

Bineînțeles că puterea probantă a acestor argumente pentru dovedirea paternității lui Dionisie Smeritul asupra *Dialogurilor* lui Pseudo-Chesarie devine și mai evidentă în cazul datalierii lor pînă la înțelegerea contextului. Totuși problemele dezbătute și știrile pe care le putem reține din operă sînt acelea care au dominat începutul veacului al VI-lea și îndeosebi străduiile Împăratului Justinian. În limbaj modern, cuprinsul ei echivalează cu un „curs" universitar de astăzi. Poate că avem în față pe acela pe care autorul l-a ținut, către maturitate, la Academia de la Vivarium, în Sicilia. Cu această lucrare, profilul cultural al tomitanului trimis la Roma se întregește, locul uitatului arhivar vatican luîndu-l imaginea învățatului solicitat și urmat în epocă pe meridiane europene. Se remarcă totodată și cît îi datorează fiecare din speciile literare pe care le-a cultivat: canonul disciplinar, omilia, comentariul exegetic, piesa aghiografică, descrierea meteorologică, cursul universitar, tratatul.

Știrile pe care acest izvor de pe la mijlocul veacului al VI-lea le aduce la noi, au fost de mult puse la contribuție de către vecini. Se cunoaște o ediție slavă a lui tipărită de către arhim. Leonid la Petrograd, în 1890, iar în Bulgaria a apărut o istorie a științelor naturii după autorii medievali.[8]

Dr. *Gheorghe I. Drăgulin*
și prof. *M. Gh. Drăgulin*

---

1 *Caesarii sapientissimi viri fratris Gregorii Theologi Dialogi quatuor*, în J.-P. Migne, *Patrologia graeca*, vol. 38, Paris, 1892, col. 851—1190.

2 *Ibidem*, într. 5—8, col. 993.

3 *Ibidem*, într. 68, col. 936. Trad. rom. în *Fontes historiae daco-romanae*, vol. II, București, 1970, p. 483.

4 *Ibidem*, într. 110, col. 998.

5 5. Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Epistola VII*, 2, în J.-P. Migne, *ibid.*, vol. III, Paris, 1889, col. 1081.

6 Pseudo-Chesarie, *ibid.*, într. 173, col. 1140. Pentru defecțiunea textului din J.-P. Migne și pentru normala înlănțuire a capitolelor, vezi Pierre Duprey, P.B. *Quand furent composées les „Dialogues" attribués à Césaire de Nazianz?*, în „Proche-Orient chrétien", 5 (1955), p. 298, nota 71.

7 Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Epistola a V-a*, *ibid.*, col. 1073. Comp. *De divinis nominibus*, VII, 1; trad. rom. de Cicerone Iordăchescu și Theofil Simenschy, Iași, 1936, p. 76: „Astfel Scripturile numesc lumina cea atotstrălucitoare nevăzută, iar pe cel mult proslăvit și cu multe nume îl numesc negrăit și fără nume; pe cel prezent în toate și care poate fi aflat din toate îl numesc neînțeles și cu neputință de aflat".

9 Comp. Prof. Cv. Kristanov și Prof. Ivan Dujčev, *Les sciences naturelles en Bulgarie au Moyen Âge*, Sofie, 1954.

Eveniment bisericesc la Ghijasa de Sus

Duminică 15 iulie 1990, într-un cadru feeric, cu ulițe curate și împodobite cu tradiționalele covoare românești, cu specificile chindeie așezate pe porți și pe armindeni, toți fiii credincioși ai satului Ghijasa de Sus ,jud. Sibiu s-au întîlnit la sf. biserică — împodobită de data aceasta — ca o „mireasă a lui Hristos" pentru ca, împreună cu un mare sobor de preoți și diaconi avîndu-l în frunte pe Prea Sfințitul Episcop-vicar Serafim să participe la actul de sfințire a bisericii.

Răspunsurile au fost date de către un grup restrîns de studenți teologi, precum și de către întreaga obște a credincioșilor îmbrăcați în frumoase costume naționale.

Cuvînt ziditor de suflet a rostit în timpul pricesnei P. C. pr. prof. Ilie Moldovan, pornind de la înțelesul slujbei de sfințire a bisericii și comparînd-o cu rugul aprins din Vechiul Testament care ardea și nu se mistuia; tot astfel Biserica lui Hristos arde de aproape 2000 de ani fără să se mistuie și va arde așa pînă la sfîrșitul veacurilor.

După Sf. Liturghie, P. C. pr. paroh Mihai Rusu a dat glas bucuriei parohienilor de a-l avea în mijlocul lor pe P. S. Episcop Serafim, după care a prezentat istoricul parohiei, a lucrărilor executate la biserică, mulțumind bunilor săi enoriași și consăteni pentru munca și jertfa lor: „Ne sărbătorim și noi ca toată suflarea pămîntului românesc sfînta biserică și vatra, încrezători în dăinuirea neamului nostru pe aceste meleaguri stropite cu lacrimi și sînge. Căci aici ne-au vecuit strămunii și noi pe mai departe, tot aici vom fi, precum și urmașii din al nostru sînge, în credință și respect pentru cele date de Domnul".

Ziditor cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Serafim, scoțînd în evidență înțelesul duhovnicesc al Bisericii, comuniunea dintre Hristos și credincioși, unitatea trinitară ca model de unitate în diversitate a credincioșilor prin împărtășirea cu Hristos euharistic: „... să ne împărtășim cu Domnul Iisus cît mai des căci numai așa vom putea desăvîrși unitatea noastră ființială și morală".

Au fost hirotesiți întru „iconomi" pr. Mihai Rusu și Mircea Leb, fost preot al acestei parohii. În după masa aceleiași zile P. S. Sa însoțit de P. C. prof. Ilie Moldovan și de C. diac. Achim Băcilă și D. Dura au participat împreună cu un sobor de preoți și un impresionant număr de credincioși veniți din parohiile de pe Valea Hîrtibaciului la slujiba de sfințire a unei cruci așezate în locul destinat pentru ridicarea unei mănăstiri la intrarea în satul Țichindeal.

Diac. A. Băcilă

În duhul Filocaliei

(Continuare din pag. a 3-a)

trăirii Sf.Părinții, avînd ca principiu de orientare cuvintele Sf. Ap. Pavel: „Să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun, plăcut și desăvîrșit" (Rom. 12, 2).

În „Cuvînt înainte" al Filocaliei vol. I, părintele profesor Dumitru Stăniloae spune că colecția acestor scrieri filocalice (de îmbunătățire duhovnicească) se adresează în primul rînd monahilor. Dar nu numai lor. În Biserica Ortodoxă nu este linie de separație între viața monahală și viața creștină în general. Deosebirea dintre călugări și credincioșii mireni este numai sub aspect formal și nu de fond. Fiecare dreptcredincios creștin este dator să se silească să se înalțe cît mai mult spre idealul desăvîrșirii religios-morale; fiecare e dator să lupte pentru curățirea sa de patimi și pentru dobîndirea virtuților care culminează în dragoste. Iată de ce, putem afirma că, pentru toți (mireni, monahi), Filocalia și „Părinți și scriitori bisericești" trebuie să fie un ghid de orientare în această lucrare personală de îmbunătățire duhovnicească, fiecare alegînd din aceste scrieri ceea ce se potrivește cu starea sa, cu capacitatea de receptare a acestor învățături sfinte. Fiecare dintre noi am primit un talant sau mai mulți de la Dumnezeu pe care trebuie să-i valorificăm spre binele nostru și al semenilor, în tot ceea ce este bine, frumos și adevărat.

Tot în „Cuvînt înainte" părintele Stăniloae spune: „Vorbim despre Dumnezeu cu multă simțire, cunoaștem destul de bine dogmele credinței orodoxe și spunem multe generalități interesante despre ortodoxia noastră. Dar nu știm îndeajuns cum să le prefacem metodic în valori practice, în puteri care să ne transforme din zi în zi... N-ajunge să-i spui omului în cuvinte duioase să viețuiască după voia lui Dumnezeu ,ci trebuie să-l îndrumezi pas cu pas cum să se izbăvească de „uriașii" păcatului, care îi pun tot felul de piedici și cum să procedeze pentru a se întări în viața virtuoasă, care-i deschide drumul spre lumina cunoștinței de Dumnezeu.

Filocalia și traducerile din Sf. Părinții în colecția „Părinți și scriitori bisericești" ne pot fi călăuze sigure în aceste străduințe de escaladare a „muntelui desăvîrșirii".

În cele ce urmează redăm un pasaj din Filocalia vol. V din care ușor putem constata cît de important este rolul voinței în lucrarea de „îmbunătățire duhovnicească":

„Cel ce vine la Hristos, trebuie la început să se atragă pe sine cu sila la bine, chiar dacă nu vrea inima. Căci zice Domnul cel nemincinos: „Împărăția lui Dumnezeu se ia cu sila și silitorii o răpesc pe ea" (Mt. 12, 12). De aceea tot El zice: „Nevoiți-vă să intrați prin poarta cea strîmtă" (Lc. 13, 24). Drept aceea trebuie, cum s-a zis, să ne împingem pe noi chiar fără voie spre virtute și spre dragoste dacă nu avem dragoste, spre blîndețe, dacă sîntem lipsiți de aceasta. Să ne silim să avem inimă miloasă și iubitoare de oameni, să răbdăm ocări și nesocotini și să rămînem lîngă cei urgisiți dacă nu avem încă această deprindere: spre rugăciune, dacă n-am dobîndit încă rugăciunea Duhului. De ne va vedea Dumnezeu luptîndu-ne astfel și mînîndu-ne cu sila spre bine, chiar dacă inima noastră lucrează împotrivă, ne va da rugăciune adevărată, milă, răbdare, îndelungă îngăduință și ,simplu, ne va umple pe noi de toate roadele Duhului. Iar dacă cineva, deși lipsit de celelalte virtuți, se va sili poate numai spre rugăciune, ca să aibă darul rugăciunii, iar spre blîndețe, spre smerita cugetare, spre dragoste și spre tot neamul bun al virtuților, încă și spre credința tare și spre încredere în Hristos va fi cu nepăsare și fără grijă, unuia ca acesta i se dă uneori rugăciunea harului în parte, întru veselie și odihnă, de către Duhul cel bun, potrivit cu cererea lui; dar rămîne pustiu de celelalte bunătăți, deoarece, cum s-a zis, nu se silește și spre dobîndirea acelora, nici nu-l roagă pe Hristos pentru ele. De aceea trebuie să se silească, chiar fără voie, spre virtuțile pomenite, cerînd să le primească de la Dumnezeu; dar nu numai spre ele, ci și spre deprinderea de a nu judeca vrednice nici măcar de rostit cuvintele nefolositoare și cu totul fără rost; în schimb să se îndeletnicească pururea, cu gura și cu inima, cu cuvintele lui Dumnezeu .Pe lîngă aceasta, încă și spre deprinderea de a nu se mînia și de a nu striga. Toată amărăciunea, mînia și strigarea să se depărteze de la voi" (Efes. 4, 31). Și spre deprinderea de a nu vorbi de rău pe cineva, de a nu judeca, de a nu se îngîmfa, ca văzîndu-l astfel Domnul împingîndu-se pe sine însuși și ducîndu-se cu sila, să-i dea putere ca să facă fără osteneală și cu ușurință cele ce mai înainte nici cu sila nu puteau fi făcute din pricina răutății care sălășluia în el. Atunci toate aceste îndeletniciri virtuoase i se vor face lui ca o fire. Căci Domnul, venind de mai înainte și sălășluindu-se în el, potrivit cu făgăduința, iar el, în Domnul, va împlini întru Acela, cu multă ușurință poruncile" (Filocalie, vol. V, pag. 374—376).

Hrănindu-ne viața sufletească cu cuvîntul Evangheliei și cu experiența Sf. Părinți, vom ajunge, cu fiecare zi ce trece, să ne îmbunătățim viața în „duhul Filocaliei", debarasîndu-ne de păcatele care pun stăpînire pe noi, ne vom împodobi viața cu virtuțile, vom ajunge ca să-L iubim pe Dumnezeu și pe oameni cu tot sufletul și cu tot cugetul și cu toată inima noastră, vom ajunge ca „pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos, Dumnezeu, să o dăm, vom ajunge ca să putem zice împreună cu apostolul Pavel: „M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața mea în trup, de acum, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine" (Galateni, 2, 20).

Materia folosită...

(Continuare din pag. a 3-a)

slujbele ierurgiilor. Aceasta este apa cea vie la care se referă Iisus în dialogul cu femeia samarineancă (Ioan 4, 14). Sfințirea apei se numește „Aghiasmă". Cunoaștem, „Aghiasma mică", numită și „Sfeștanie", făcută la casele credincioșilor. Este apoi și „Aghiasma mare" săvîrșită în special la Bobotează.

4. Untdelemnul alături de pîine și tămîie constituie în Vechiul Testament jertfa care se aduce lui Dumnezeu pe altar (Levitic 2, 4). El este simbolul puterii, de aceea cu el erau unși marii demnitari religioși și politici, adică arhiereii, profeții și regii (I Regi 10, 1; 19, 16; III Regi 1, 45). Asemenea ramurii de măslin din al cărui fruct se extrage, untdelemnul este simbolul bucuriei și al mîntuirii (Facere 8, 11). Fiindcă se folosea și la întreținerea luminii în candele, are și simbolul înțelepciunii (Matei 25, 1—13). Ca și vinului, untdelemnului i se atribuie puteri vindecătoare (Luca 10, 34). Mîntuitorul recomandă Sfinților Apostoli trimiși în misiune să acorde vindecări prin ungere cu untdelemn (Marcu 6, 13), întemeind astfel Taina Sfîntului Maslu, practicată de Biserică (Iacob 5, 14). Untedelemnul simbolizează apoi și bucuria mîntuirii atunci cînd este folosit la taina Sfîntului Botez.

5. Sfîntul Mir constituie un amestec de untdelemn ,vin și 38 de aromate, preparate după o anumtiă rînduială și sfințite în Joia Sfintelor Patimi de un sobor de episcopi. Purtînd în sine prin sfințenie puterea darurilor Sfîntului Duh, Sfîntul Mir constituie materia Tainei Mirnugerii, care se aplică imediat după Botez ca o „pecete a darului Sfîntului Duh" (I Corinteni 1, 2). Se mai folosește apoi la sfințirea locașurilor de închinăciune, a antimiselor, precum și a celor căzuți și reveniți la Biserica Ortodoxă.

6. Tămîia este răsină frumos mirositoare a unor arbori. Sub formă mai fină, de calitate superioară este și smirna. Ea servea mai mult ca aromat la îmbălsămarea morților. Încă din Vechiul Testament tămîia era folosită din porunca lui Dumnezeu (Ieșire 30, 1—8). Tămîia care se ridică în sus, oferă imaginea rugăciunii curate care se înalță spre Dumnezeu (Psalmul 140, 2). Ea reprezintă și simbolul curăției, fiindcă aroma ei alungă mirosul neplăcut. Venirea lui Mesia va aduce o preamărire a numelui lui Dumnezeu, printr-o jertfă universală de tămîie (Maleahi 1, 11).

De aceea Domnul — a fost întîmpinat la nașterea Sa cu aur, smirnă și tămîie... Este folosită în cultul creștin din cele mai vechi timpuri. Obiectul de cult cu care se tămîiază se numește cădelniță. Se folosea la început de slujbele de înmormîntare, apoi s-a generalizat la toate slujbele, avînd de fiecare dată o altă interpretare.

7. Luminările au intrat în cultul creștin încă dintru început, fiind aduse de iudeii încreștinați (Faptele Apostolilor 20, 7—8). Luminarea închipuie lumina lui Hristos (Ioan 8, 12). Pentru credincioși simbolizează și lumina vieții lor curate, izvorită din viața lui Hristos (I Tesaloniceni 5, 5). Ca imagine a luminii lui Hristos, luminările sînt folosite la toate slujbele bisericești, avînd de fiecare dată simbolul specific. Luminările sînt făcute din ceară culeasă de albine din cele mai variate și aromate flori. Și cum albinele sînt toate fecioare, luminarea făcută din ceara lor închipuie Trupul Mîntuitorului născut din Sfînta Fecioară. Luminările sînt puse în sfeșnice. Acestea, după forme în care sînt făcute, au anumite simboluri. Sfeșnicul cu un braț închipuie unitatea Sfintei Treimi. Cele cu două brațe, închipuie cele două firi ale Mîntuitorului; cele cu trei brațe oferă imaginea Persoanelor Sfintei Treimi. Cele cu șapte brațe indică cele șapte daruri ale Sfîntului Duh, iar cele cu 12 brațe amintesc de cei 12 apostoli.

Am văzut că materia folosită în cultul creștin își are originea în cultul iudaic. Ea a fost folosită nu la întîmplare, ci din porunca lui Dumnezeu. Trecînd însă în cultul creștin, ea primește specificul și sensul spiritual al noii religii, încît și semnificația ei va primi amprenta caracteristică vieții duhovnicești specific creștine. Astfel, pîinea și vinul, de pildă, reprezentau modul de cinstire și de binecuvîntare a unei persoane deosebite. Folosite însă la Sfînta Liturghie și prefăcute în Trupul și Sîngele Mîntuitorului, pîinea și vinul se oferă spre iertarea păcatelor, ele reprezentînd în același timp și unitatea Bisericii, ca Trup tainic al Domnului. În felul acesta, puterea Sfîntului Duh se transmite prin materia folosită, întregii ființe a credincioșilor, atît trupului cît și sufletului.

În acest caz nu trebuie să confundăm materia folosită la unele slujbe, față de aceeași materie folosită la alte slujbe. De pildă, pîinea și vinul folosite la slujba litiei reprezintă doar un simbol, pe cînd pîinea și vinul folosite ca daruri în cadrul Sfintei Liturghii, reprezintă o prefacere reală în Trupul și Sîngele Domnului, și cu efectele unei Jertfe reale. Untdelemnul din candele este simbolul înțelepciunii, iar cel de la Taina Botezului simbolizează bucuria mîntuirii, pe cînd în cadrul Tainei Sfîntului Maslu, untdelemnul sfințit are efecte de vindecare a bolilor și de iertare a păcatelor. Tămîia și luminarea sînt simboluri. Sfîntul Mir nu este un simbol, ci purtătorul darurilor Sfîntului Duh, care pecetluiesc viața duhovnicească a celui de curînd botezat. La fel apa sfințită (care nu se strică) are în ea puterea harului sfințitor, nu este ca înainte un simplu simbol al curăției.

Din cele pînă aici tratate vedem că materia necesară slujbelor bisericești reprezintă darul lui Dumnezeu spre a-l sfinți și-a ne fi de folos spre dobîndirea mîntuirii.

Se cuvine ca aceste daruri oferite lui Dumnezeu și sfințite spre mîntuirea noastră să corespundă întru totul acestui scop. Astfel, pîinea oferită ca dar trebuie să fie făcută din făină de grîu și dospită. Vinul să fie din struguri, curat și neoțetit, de preferință de culoare roșie. Untdelemnul să nu fie rîncezit, iar apa totdeauna curată. Se obișnuiește apoi ca la intrarea în sfîntul lăcas de închinare credincioșii să aprindă lumînări și să se roage pentru cei vii și pentru cei adormiți. Aprinderea lumînării atrage însă după sine luarea aminte ca și constiința și faptele să fie pătrunse de lumina lui Hristos: La fel cînd credinciosul aduce darul spre a fi sfințit, să ia aminte la cuvintele Mîntuitorului: „De-ți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, mergi mai întîi de te împacă cu fratele tău și atunci venind, adu darul tău" (Matei 5, 23—24).

CREDINȚA ADEVĂRATĂ

O carte cu acest titlu este firesc să atragă atenția cititorului creștin, preocupat de mîntuirea sufletului său. Creștinul își pune întrebarea: care dintre credințele profesate de prea multele confesiuni creștine este credința cea adevărată, pentru că fiecare revendică pentru sine calitatea adevărului. Cartea de care ne ocupăm, opera pastorului Iosif Țon, întitulată Credința adevărată, **are ca moto textul biblic** „Vă îndemn să luptați pentru credința cea dată sfinților odată pentru totdeauna" **(Ep. Iuda, I, 3). Cine sînt cei chemați să lupte pentru această credință? Cine a păstrat această credință de-a lungul secolelor, dacă nu Biserica și fiii ei care, într-adevăr, au dus această luptă și, uneori, și-au jertfit viața pentru mărturisirea ei.**

Citind această carte, care cuprinde o serie de afirmații de conținut istoric lipsite de simțul critic, de insinuări provocatoare, cu tendința vădită de a diminua prestigiul Bisericii, atît a celei Ortodoxe de Răsărit cît și a celei Catolice de Apus, chemînd credincioșii acestor Biserici la neoprotestantism, cititorul se simte îndatorat să-i de-a răspunsul cuvenit, fără a cădea el însuși acum, în greșeala de a defăima credința autorului. Spațiul tipografic rezervat acestui articol ne obligă să ne restrîndem doar la cîteva aspecte ce rezultă, pe față sau subînțelese, din această carte care, după părerea noastră, nu trebuia scrisă, sau cel puțin nu în felul acesta. Nu de polemici avem azi nevoie, ci de unirea tuturor celor ce cred în Dumnezeu și în mîntuirea adusă lumii de Fiul Său, spre a oferi lumii credibilitatea de care are nevoie, azi mai mult ca oricînd.

În Introducere, **autorul riscă afirmația de-a dreptul uluitoare după care** „religia românilor a luat forma romană și timp de secole multe creștinismul nostru a stat sub tutela Romei". **Aici se vede confuzia voită între** „forma" **credinței, care pare a fi limba, și între ritul bisericesc. Pînă la schisma cea mare din 1504, creștinătatea era una pe toată fața pămîntului, cu toate ereziile și schismele care au avut loc în acest timp. Desigur, lumea creștină din primele secole era divizată între cele două mari centre, Roma și Constantinopolul, socotit a doua Romă, ca fiind capitala Imperiului de Răsărit — după ce și-a asigurat jurisdicția, și politică și bisericească, peste popoarele Europei apusene care se formau, a încercat în repetate rînduri — cu succese trecătoare — să-și întindă jurisdicția și asupra popoarelor din Peninsula Balcanică, mai ales după întemeierea primului stat bulgar (sec. IX) și al celuia care i-a urmat. Pendulările țarilor bulgari între Roma și Constantinopol, asemănătoare de altfel cu cele ale regilor maghiari din dinastia arpadiană, nu au afectat dependența ierarhică a Bisericii din ținuturile de la sudul și nordul Dunării, hotărîtă prin canoanele a două sinoade ecumenice (381 la Constantinopol și respectiv 451 la Calcedon), ca Biserici aflătoare sub stăpînirile trecătoare ale unor popoare migratoare. Aceste popoare, în parte creștinate și cu reprezentanți la sinoadele ecumenice, au dat numele lor ținuturilor locuite de strămoșii, cu toate că poporul din infrastructură, cel care lucra pămîntul și îngrija animalele, pentru ei dar și pentru migratori, era cel ce avea să devină poporul român.**

Trecînd cu ușurință peste secole de viață creștină pe pămîntul în care s-a zămislit și s-a format poporul român — mai întîi în mici formațiuni prestatale apoi, prin unirea acestora în cnezate și voievodate, în „țări românești", **autorul ignoră că căpeteniile acestor țări, după spiritul vremii, aveau pe lîngă ei și căpetenii bisericești, întotdeauna în legătură canonică cu Patriarhia din Constantinopol, pînă la primirea independenței bisericești.**

Dacă în materie de istorie bisericească, autorul domnul Dr. Iosif Țon, riscă afirmații (și nu am amintit decît cîteva), în aprecierea situației de azi a cultelor religioase din România, D-sa își dă pe față intențiile și adevăratele sentimente față de Biserica noastră. Dînsul nu are nici un cuvînt pentru meritele acestei Biserici în ce privește formarea poporului român, a etnogenezei, a limbii și unității, a rolului ei social și cultural în viața poporului nostru de-a lungul secolelor, pentru marii ei ierarhi și smeriții monahi din mănăstirile noastre, adevărate focare de virtute și spiritualitate cu influență binefăcătoare asupra vieții sociale. În schimb arată interes și admirație pentru unii ca Dumitru Cornilescu, Tudor Popescu și revendică — fără dreptate, după părerea noastră și chiar a altora — pe Iosif Trifa, tocmai pentru că cei dintîi doi au „descoperit" **cuvîntul lui Dumnezeu în Biblie, ca și cum, pînă atunci poporul român ar fi fost străin de Sfînta Scriptură. Acest lucru nici un om de bună credință nu l-ar putea susține, deoarece românii au fost printre primele popoare europene care au cunoscut Cuvîntul lui Dumnezeu în limba vorbită de popor.**

Pe ortodocși — ca și pe catolici de altfel — autorul îi socotește atașați de Biserică numai „sentimental" **și** „tradițional" **riscînd chiar afirmația că** „Biserica Ortodoxă a renunțat (?) să mai facă educație religioasă copiilor". **Cu toată siluirea și îngrădirea operată împotriva religiei în timpul dictaturii de tristă amintire (de care am avut parte cu toții) s-a făcut catehizație așa cum s-a putut (fără orar ca în școală, fără catalog și note la religie). S-au tipărit catehisme și cărți de rugăciuni și alte publicații religioase, scoase cu riscul libertății și vieții editorilor lor. (E cazul părintelui Munteanu de la Cluj și al altora, printre care se numără și autorul acestor rînduri. La Arad, s-a tipărit un** Antologhion, un Catehism **dezvoltat, cărți de îndrumări pastorale-misionare, etc.). A existat și o Decizie patriarhală, prin 1950, a patriarhului Justinian (1950) prin care reglementa efectuarea unei catehizații cît de modestă. Cît despre activitatea omiletică a clerului, stau mărturie numeroasele cărți de predici, reviste și traduceri din Sfinții Părinți, tipărite în toate părțile țării în acești ani.**

Autorul ne mai „mîngîie" **și cu perspectiva luptei pentru cucerirea sufletului românesc din partea unor** „curente de gîndire", **cum ar fi — după D-sa** — „cultura mondenă nihilistă, materialistă a Apusului, cultura muzicii rock și a drogurilor, precum și curentele mistice orientale, etc.". **Frumoasă perspectivă, adusă la cele de pînă acum! Dar nu ne înspăimîntă, pentru că — după cuvîntul Scripturii** — „sufletele drepților sînt în mîna lui Dumnezeu".

Nici un curent religios din rîndurile neoprotestantismului, cu excepția unuia, nu s-a născut pe pămînt românesc, ci au fost importate cu sprijinul celor ce nu vedeau cu ochi buni unitatea spirituală a poporului român. Amintim, în acest sens, ceea ce scria, încă în 1913, un ziar din Arad **(Aradi Közlöny), „Chestiunea națională românească ar trebui dezvoltată în așa chip ca poporul să fie deslegat de sub conducerea preoților români. E de mare însemnătate faptul că chestiunea românească, cel puțin în parte, poate fi rezolvată cu ajutorul baptismului, care poate ajunge la cuceriri de necrezut în județul Arad".**

Autorul acordă lungi spații, reproducînd (cu neascunsă satisfacție) părerile unor istorici români despre situația Bisericii Ortodoxe Române în diferite epoci istorice, sub influența statelor slave, a influenței grecești din epoca fanarioților și altele. Nu ne vom ocupa de ele; facem doar constatarea că **„relele"** provocate Bisericii și poporului nostru nu afectează calitatea credinței. Nu Ortodoxia e de vină că acest popor s-a aflat, secole de-a rîndul — **„în calea răutăților".** Dacă neoprotestantismul ar fi existat în acele timpuri grele și el ar fi pătimit la fel, pentru că — vorba cronicarului — **nu stă vremea sub om, ci bietul om sub cîrma vremii".** Faptul că această Biserică a supraviețuit acestor asupriri (cum a supraviețuit și celor mai recente), este meritul ei și purtarea de grijă a lui Dumnezeu care ocrotește Biserica Sa.

Nu ne vom ocupa nici de cazurile preoților D. Cornilescu și Tudor Popescu. În ce privește pe preotul Iosif Trifa și mișcarea religioasă **„Oastea Domnului"**, nu sîntem de acord cu cele afirmate sau insinuate de autor. L-am cunoscut pe părintele Iosif; am toate cărțile lui. Am activat în rîndurile **„Oastei"** în tinerețe. În ciuda unor conflicte și a unor dezertări de oștași, după cum spuneau deunăzi dl. Sergiu Grossu de la Paris — **„Oastea Domnului"** este o fiică a Bisericii și numai atîta vreme cît se află în Biserică și trăiește potrivit învățăturii și modului de viață creștin ortodox, în smerenie și dragoste de adevărata credință, se poate socoti o adevărată **„Oaste a Domnului".**

Dl. Țon ne avertizează — și bine face; e singurul lucru de reținut din lectura cărții — că **„Biserica Ortodoxă va trebui să concureze pe piața liberă a ideilor cu cultele protestante și neprotestante. Fiecare își va expune crezul în libertate și poporul român va alege în libertate".** Întrebăm: **„Ce să aleagă?"** Dacă Ortodoxia nu e bună; dacă despre catolicism spune că **„religia catolică în totalitatea ei nu s-a dovedit a fi cel mai bun mod de înțelegere a religiei creștine și nici cel mai bun ferment pentru dezvoltarea vieții spirituale și individuale a națiunii"** (p. 22) — atunci ce mai rămîne de ales, decît neoprotestantismul, dar și protestanții vechi se dezic de practicile prozelitiste ale unora dintre aceste confesiuni și denominațiuni creștine (sau pretins creștine). Un exemplu recent îl oferă Biserica Lutherană din R.F.G., Hanovra, care a publicat o carte cu titlul **Kleiner Sekten Katechismus** (autor Günther Siedenschnur, 1975, ajunsă la a 11-a ediție), în care se plînge că **„reprezentanți ai diferitelor secte** de reținut această numire de la un lutheran!) **vin la ușile caselor noastre, cheamă pe credincioși la adunările lor și-i angajează în discuții asupra problemelor religioase".**

În ce ne privește, facem observația că termenul **„a alege"** în materie de credință ni se pare nepotrivit. A alege înseamnă a proceda ca la piață, a prefera o marfă alteia, care cumpărătorului i se pare mai bună sau mai ieftină. Nu alegere ne trebuie. Credința nu este o marfă care poate fi aleasă dintre altele. Ne trebuie o adîncire a vieții în Hristos, o cercetare a mijloacelor care s-au dovedit mai potrivite și mai ducătoare la scop pentru această adîncire și convertire a sufletului creștin. Ori, în acest domeniu, socotim că experiența religioasă autentică, bimilenară, a Bisericii noastre poate oferi și metode și exemple realizate de credincioși cu viață îmbunătățită prin credință, har și fapte bune, vrednice de luat în seamă.

În procesul de reînnoire a vieții creștine de pretutindenea, în spiritul ecumenismului autentic — nu **cel** comandat de sus, ca înainte — putem afla terenul potrivit pentru o conlucrare sinceră pentru a oferi creștinismului credibilitatea atît de necesară în fața necredincioșilor și a altor indiferenți, fără de care tristele noastre frămîntări confesionale nu fac decît să compromită succesul Evangheliei lui Hristos în lume.

— Să ne întrecem în slujirea oamenilor, slujind prin aceasta lui Dumnezeu Tatăl nostru al tuturor.

Pr. dr. Gheorghe LIȚIU

APEL

În anii 1948—1952 „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român" — „ASTRA" i-a fost confiscată de către regimul comunist toată baza materială și financiară, acumulată de la înființarea ei în 1861.

În urma revoluției din decembrie 1989 „ASTRA" a renăscut dar în activitatea ei se resimte lipsa unei baze materiale și financiare adecvate. Oricîte eforturi ar face și oricît de bine s-ar organiza nu-și va putea îndeplini țelurile propuse fără sprijinul transilvănenilor, al tuturor oamenilor de bine din țară și străinătate.

De aceea, primim orice fel de sprijin, de orice natură: cărți, publicații, aparatură pentru tipărit și multiplicat, pentru înregistrări și fotografiat.

Donațiile materiale se pot trimite pe adresa *„Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român"* — „ASTRA" — Str. Mitropoliei nr. 20, 2400, SIBIU — ROMANIA, iar cele de natură financiară se pot depune direct la C.E.C. în cont „ASTRA" nr. 45.11.09.35.

Recunoștință și sincere mulțumiri tuturor celor doritori de a sprijini venerabila instituție transilvăneană în îndeplinirea misiunii ei.

Consiliul Central al ASTREI
SIBIU

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 septembrie
1990
Nr. 33—34

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

SMERENIA FRATELUI EULALIE

Un filozof german care a făcut eforturi de a întoarce creştinismul pe dos şi a-l schimonosi, spunea că acesta „sacrifică întreaga libertate a omului, toată mîndria şi toată încrederea spiritului în sine însuşi". Creştinismul ar înrobi şi ar mutila personalitatea omenească. El acuza creştinismul de *cruzime*, de *fanatism* şi de blazare a conştiinţelor obosite ale oamenilor. E vorba de Friederich Nietzsche (1844—1900), de altfel fiu de pastor protestant. Toate acestea le-ar produce creştinismul prin îndemnul către oamenii credincioşi de a renunţa la toate bucuriile vieţii, şi de a se supune unor rînduieli morale restrictive şi nefireşti impuse de un Dumnezeu tiran, şi care, la urma urmei, nici nu ar mai exista. Ar fi mort!

Ce anume i-a stîrnit filozofului această ură împotriva creştinismului şi, în general, o stare sufletească morbidă care, pînă la urmă, i-a întunecat mintea — şi cu ea întunecată a părăsit lumea — ar fi greu de stabilit în cîteva cuvinte. Era şi bolnav dar avea şi un intelect ieşit din comun. Măcinat de orgolii, născute din talente scriitoriceşti care i-au cultivat o monstruoasă autosuficienţă, aceasta l-a opus tuturor valorilor şi ideilor consacrate şi tuturor celor care i se păreau că ar fi mai mari decît dînsul. Aşa s-a apucat să lupte şi cu Iisus. S-a declarat marele Lui adversar. Nu şi-a dat seama că chiar prin aceasta îi atestă superioritatea! A şi scris o carte, împotriva lui Iisus, un fel de Evanghelie — antievanghelie, intitulată *Antihristul*. Acesta era el, Nietzsche!

Nici măcar protestanţii lui nu l-au luat în serios. Abia în secolul nostru, nişte teologi secularizanţi, tot protestanţi, au reluat ideea morţii lui Dumnezeu, dar mai repede decît s-au aşteptat ei, a murit teologia lor. Cartea lui Nietzsche, *Antihristul*, e socotită de către mulţi, drept un teribilism adolescentin, epatînd mai ales prin stilul ei cuceritor, şi prin ideile demolatoare care cheamă la o revoluţie în gîndire, mai ales pe cei tineri a căror gîndire e mai îndrăzneaţă şi mai nerăbdătoare. Mai tîrziu,

Mitropolitul Antonie

(Continuare în pag. a 2-a)

Pentru ca să nu se mai întîmple

S-a împlinit în 30 august a.c. o jumătate de veac de la dictatul de la Viena, prin care Hitler şi Musolini au rupt din trupul ţării noastre jumătatea de nord a Transilvaniei, pe care au dăruit-o Ungariei horthyste.

După cum ştim, în largheţea sa sufletească, poporul nostru a trecut de atîtea ori peste fapte care i-au dăunat în fel şi chip şi pe care s-a străduit să le uite. De data aceasta însă, socotim că este necesar să rememorăm evenimentul amintit cel puţin din două motive: Primul este acela că dictatul de la Viena a produs românilor din Transilvania cedată imense suferinţe, care încă nu s-au vindecat pe de-a rîndul şi n-au fost consemnate în totalitatea lor spre a fi cunoscute de toată lumea şi a rămîne ca un memento pentru posteritate, ca ele să nu se mai repete, iar al doilea motiv este acela că întocmai ca în preajma anului 1940 şi mai mult decît atît, aceleaşi nehodinite şi destrămante forţe ale poporului maghiar vîntură problema Transilvaniei cu argumentări şi motivări din cele mai fabuloase şi jignitoare pentru români, toate ţintind spre acelaşi scop: ruperea Transilvaniei din trupul României — locul ei firesc, atît din punct de vedere geografic, cît şi istoric, economic şi etnografic — şi alipirea la Ungaria, ceea ce, desigur, nimeni nu doreşte, cu excepţia acestor cîtorva „îmbătrîniţi în rele", care se pare că n-au învăţat nimic din lecţiile istoriei. Se vorbeşte astăzi de peste 100 de cărţi care s-au scris numai în ultimii ani cu conţinut denigrator la adresa României şi poporului ei, ca să nu mai vorbim de mîrşăviile petrecute în primăvara acestui an în unele judeţe din Transilvania, cînd apreciem că s-a încercat o reeditare a anului 1940.

Din astfel de motive deci se cuvine să ne reamintim de ceea ce s-a întîmplat în aceea toamnă a anului 40 pe pămîntul Transilvaniei şi facem acest lucru nu cu simţăminte de ură şi răzbunare, care ne sînt cu totul străine nouă ca români şi ca fii ai Bisericii, ci cu simţăminte de profundă durere pentru suferinţele îndurate de atîţia români numai pentru că erau români, dar ,totodată, de durere şi pentru îngustimea de minte şi simţămintele josnice, descalificante ca oameni, ale celor ce le-au comis. Să nu se uite şi aceea că s-a scris foarte mult, ceea ce era şi este desigur necesar, despre

Pr. *Gh. Papuc*

(Continuare în pag. a 4-a)

Un cuvînt despre credincioşii Bisericii din Oastea Domnului

Nu mică mi-a fost bucuria avînd prilejul să fiu vizitat de mai multe ori de regretatul Traian Dorz, care mi-a adus odată lucrarea despre Maica Domnului intitulată „Minune şi Taină". Văzîndu-i conţinutul şi bucurîndu-mă de el, i-am dat prefaţa în anul 1985. De asemenea mare mi-a fost bucuria să vorbesc cu acest poet al Oastei Domnului şi să-i văd alipirea deplină la dreapta credinţă a Bisericii strămoşeşti.

Am aflat de la el şi de la alţi membri ai „Oastei Domnului" că în timpul domniei comuniste au susţinut dreapta credinţă împotriva ateismului cum au putut. Mulţi dintre ei au suferit din această pricină închisori de mulţi ani, cum a fost şi poetul Traian Dorz condamnat la 17 ani închisoare. Am aflat de la mulţi dintre ei hotărîrea de a lucra în sînul Bisericii strămoşeşti şi în lăcaşurile bisericeşti sub călăuzirea preoţilor şi prin colaborarea cu aceştia spre a întări credinţa strămoşească în cei mai mulţi credincioşi şi a le ajuta acestora să lupte împotriva păcatului, în cea mai deplină unitate şi frăţietate românească.

Bunul Dumnezeu să binecuvînteze această lucrare în cea mai strînsă legătură cu preoţii noştri, încălzind dreapta credinţă strămoşească în tot poporul nostru, odată cu unitatea lui sufletească de care avem azi atîta nevoie.

Preot Prof. Doc. *Dumitru Stăniloae*

SFÎNTA SCRIPTURĂ

1. Dumnezeu l-a creat de la început pe om cu trup şi suflet nemuritor, fiind cununa creaţiei Sale văzute. Cu sufletul, omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu, înzestrat cu raţiune, cu logica înţelegerii faptelor sale şi a răspunderii de faptele sale în conştiinţa sa, care este oglinda sufletului său nemuritor. Prin raţiunea sau logosul său, omul a avut putinţa ca şi a îngerilor de a cunoaşte pe Dumnezeu, Creatorul său, Raţiunea întregii existenţe, Logosul divin, de a fi în dialog cu Dumnezeu, cu Logosul divin, şi de a se bucura în fericirea harului divin cu care era înzestrat sufletul său ca fiinţă raţională şi cunoscătoare în libertate de binele pe care îl trăia în rai, unde fusese aşezat de Dumnezeu, căci Dumnezeu a creat pe îngeri şi pe om, fiinţe raţionale şi cunoscătoare, să se bucure în comuniune întru asemănare împreună de fericirea dumnezeirii Sfintei Treimi. Pentru fericirea sa, omul avea îndatorirea conştiinţei sale de fiinţă cugetătoare şi liberă să fie mereu recunoscător Creatorului său, să asculte şi să-I urmeze voinţa, pentru ca să nu piardă fericirea dobîndită. Cum ştim, primii oameni, Adam şi Eva, au fost ademeniţi din invidie pentru fericirea lor de satana, îngerul pierzării, cu păcatul căderii lui, păcatul mîndriei, de a se socoti mai presus decît Dumnezeu. Satana i-a îndemnat pe primii oameni, că dacă vor ieşi din smerenia ascultării lui Dumnezeu şi vor mînca din pomul oprit, al cunoştinţei binelui şi răului, vor ajunge şi ei dumnezei, la fel ca Dumnezeu. Călcînd porunca ascultării, primii oameni au pierdut harul lui Dumnezeu şi mărirea Lui care-i acoperea şi au căzut în puterea răului de care fuseseră preveniţi să se ferească, fiindcă dacă aveau să calce porunca ascultării, *„cu moarte veţi muri"* (Fac. 2, 17). Şi urmarea neascultării Cuvîntului lui Dumnezeu, *„Plata păcatului"* (Rom. 6, 23; I Cor. 15, 22), a fost moartea, cu cele trei trepte ale ei: trupească, sufletească şi veşnică. Urmările păcatului strămoşesc au trecut la toţi oamenii. *„Printr-un om (Adam) a intrat păcatul în lume"* (Rom. 5, 12). Şi prin puterea păcatului în om, chipul satanei a pus stăpînire pe chipul lui Dumnezeu în om, încît mintea lui i s-a întunecat şi n-a mai putut să-L cunoască, să-L audă şi să-L cinstească cu adevărat pe Dumnezeu, inima i s-a pervertit în patimi şi plăceri şi voinţa i-a slăbit, încît binele pe care voia să-l facă nu-l mai putea face, ci răul pe care nu-l voia îl făcea. *„Nu fac binele pe care-l voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl fac. Iar de fac aceasta care nu voiesc eu, iată nu fac eu aceasta, ci păcatul care locuieşte în mine"* (Rom. 7, 19—20). Omul a ajuns astfel *„rob legii păcatului"* (Rom. 7, 23), încît nu se mai putea scăpa sau mîntui pe sine din această robie a morţii păcatului. În milostivirea proniei Sale, Dumnezeu a făgăduit celor dintîi oameni, cînd i-a izgonit din rai, că le va trimite un Mîntuitor, care-i va izbăvi din robia morţii păcatului lor, atunci cînd a blestemat pe şarpe, chipul satanei, că cineva se va naşte din femeie, care-i va zdrobi capul: *„acela va zdrobi capul tău şi tu vei păzi călcîiul lui* (Fac. 3, 15).

Dumnezeu ne-a făcut parte din nou de moştenirea fericirii Sale pierdute din cauza păcatului strămoşesc, prin jertfa de bună voie a Fiului Său, Domnul Iisus Hristos, care ne-a împăcat cu Dumnezeu Tatăl şi ne-a renăscut după har fii ai lui Dumnezeu şi ne-a făcut iar moştenitori ai împărăţiei Sale veşnice. *„Iar de sîntem fii, sîntem dar şi moştenitori, adică, ai lui Dumnezeu şi împreună moştenitori ai lui Hristos"* (Rom. 7, 17).

Ca să rămînem fii ai lui Dumnezeu şi moştenitori ai împărăţiei Sale, pe care am dobîndit-o prin jertfa Fiului Său, născut om fără de păcat, om adevărat, Fiul Omului, şi Dumnezeu adevărat, născut din veci din Tatăl şi de o fiinţă cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt, Treimea cea de o Fiinţă, datori sîntem cu smerenia recunoştinţei sufletelor noastre de a asculta şi a împlini Cuvîntul lui Dumnezeu, care ni l-a grăit prin prooroci în *Legea Veche*, iar în *Legea Nouă*, deplin şi desăvîrşit, prin Însuşi Fiul Său întrupat, Domnul Iisus Hristos.

2. Cuvîntul lui Dumnezeu, învăţătura şi poruncile Sale, descoperite nouă oamenilor, ca să le cunoaştem şi să le urmăm, ne sînt cuprinse în *Cartea Sfîntă*, numită *Sfînta Scriptură* sau *Biblie*, despre care ne va fi cuvîntul de învăţătură.

3. *Sfînta Scriptură* sau *Biblia* este un corp sau o colecţie de cărţi numite ale *Vechiului* şi ale *Noului Testament*, scrise sub insuflarea Duhului Sfînt, într-un răstimp de aproape 1500 de ani, din timpul proorocului Moise, cu circa 1400 de ani înainte de Hristos şi pînă la autorul Apocalipsului, Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan, circa 100 de ani după Hristos. Cuvîntul „Biblie" este de origine greacească şi însemnează „carte" sau „cărţi", fiindcă *Sfînta Carte* sau *Sfînta Scriptură* a fost scrisă o bună parte în limba greacă, iar în primele veacuri ale creştinismului, învăţătura cuprinsă în ea a fost propovăduită mai ales în limba greacă. *Sfînta Scriptură* sau *Biblia* cuprinde *„Cuvîntul lui Dumnezeu"* (Luca 3, 2; Fapte 4, 31; Efes. 6, 17), care este *„Cuvîntul vieţii veşnice"* (Ioan 6, 63; Filip 2, 16), *„Cuvîntul mîntuirii"* (Fapte 13, 26). *Cuvîntul lui Dumnezeu* cuprins în *Sfînta Scriptură* ne-a fost făcut cunoscut prin descoperirea dumnezeiască mai presus de fire, prin Revelaţia supranaturală. *„Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepţirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvîrşit, bine pregătit pentru orice lucru bun"*. (II Tim. 3, 16—17).

Prin cuvintele: *„Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu"* înţelegem lucrarea Duhului Sfînt asupra conştiinţei scriitorului biblic, de a o curăţi şi lumina să înţeleagă Cuvîntul lui Dumnezeu care intim i se adresează de a scrie cele ce în taină i se comunică, ferindu-l de greşeli şi rătăciri de la adevărurile de credinţă. Sfîntul Apostol Petru ne arată că: *„nu prin voia oamenilor s-a făcut cîndva proorocie, ci purtîndu-se de Duhul Sfînt au grăit oamenii cei sfinţi ai lui Dumnezeu"* (II Petru 1, 21). Despre insuflarea Sfintei Scripturi, referindu-se la Legea Vechiului Testament, Mîntuitorul afirmă: *„Amin zic vouă: pînă ce va trece cerul şi pămîntul, o iotă sau o cîrtă nu va trece din Lege, pînă ce vor fi toate"* (Matei, 5, 15), iar despre Legea Noului Testament ne spune: *„Mîngîietorul, Duhul cel Sfînt, pe care îl va trimite Tatăl întru numele Meu, acela vă va învăţa pe voi şi vă va aduce aminte toate cele ce v-am grăit"* (Ioan 14, 26). Avînd autoritatea dumnezeiască, Sfînta Scriptură nimeni *„nu o poate desfiinţa"* (Ioan 10, 35). şi pentru aceasta ea este *Cartea* sau *Scriptura Bisericii*, pe care ea o predă şi o explică credincioşilor fără greşeală. Nu oricine poate interpreta sau tălmăci Sfînta Scriptură fără o pregătire specială teologică şi în afară de învăţătura normativă a Bisericii, fiindcă riscă să greşească, făcîndu-se vinovat de avertizarea scripturistică: *„Vă rătăciţi, neştiind Scripturile şi puterea lui Dumnezeu"* (Matei 22, 29). Sfîntul Apostol Petru, referindu-se la Epistolele Sfîntului Apostol Pavel spune: *„În epistolele sale sînt unele lucruri cu anevoie de înţeles, pe care cei neştiutori şi neîntăriţi le răstălmăcesc, ca şi pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare"* (II Petru 3, 16).

Sfînta Scriptură cuprinde două părţi: *Vechiul Testament* (sau *Legea Veche*) şi *Noul Testament* (sau *Legea Nouă*).

Vechiul Testament cuprinde învăţăturile care au fost descoperite de Dumnezeu oamenilor prin Moise şi proorocii, bărbaţi aleşi şi călăuziţi de Duhul Sfînt, care au trăit înainte de venirea în lume a Domnului Iisus Hristos, a Cărui venire ei au văzut-o în duh mai înainte şi au vestit-o. *„Dumnezeu odinioară, în multe rînduri şi în multe chipuri, a vorbit părinţilor noştri prin proorocii"* (Evrei 1, 1). În parte, în *Vechiul Testament* ni se prezintă istoria poporului Israel ca popor ales dintre celelalte popoare, chemat să păstreze învăţătura despre Adevăratul Unul Dumnezeu, descoperită prin proorocii, precum şi lucrarea lui Dumnezeu în crearea şi purtarea de grijă a lumii în general.

Cărţile cuprinse în Vechiul Testament sînt în număr de 39 şi unele au caracter *istoric*, altele *didactic* şi altele *profetic*.

Cele care au caracter sau cuprins *istoric* sînt: *Facerea, Ieşirea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul, Iosuna, Judecătorii, Cartea Rut, I Regi, II Regi, III Regi, IV Regi, I Cronici, II Cronici, Ezdra, Neemia (Ezdra II), Estera.*

Cele cu conţinut sau caracter *didactic* (învăţătoresc) sînt următoarele: *Psalmii, Cartea lui Iov, Proverbele lui Solomon, Ecleziastul, Cîntarea Cîntărilor.*

Cele care au cuprinsul profetic sînt: *Profeţii mari: Isaia, Ieremia, Iezechiel, Daniel, Plîngerile lui Ieremia. Profeţii mici: Osea, Amos, Miheia, Ioil, Iona, Naum, Avacum, Sofonie, Agheu, Zaharia* şi *Maleahi.*

Pe lîngă cele 39 de cărţi enumerate, primite de Biserică a fi insuflate de Dumnezeu, pentru care se numesc *canonice* (cuvînt primit din limba ebraică prin mijlocirea limbii greceşti care însemnează „dreptar" sau „regulă"), Vechiul Testament mai cuprinde un număr de cărţi, pe care Biserica le-a socotit folositoare şi ziditoare de suflet şi le recomandă să fie citite, cărţi

Pr. *I. Ionescu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Copilăria şi tinereţea Maicii Domnului

Lîngă templul din Ierusalim era în vechime o şcoală pentru creşterea fetelor care-şi închinau viaţa slujirii lui Dumnezeu. Sub supravegherea preoţilor, ele învăţau aici Legea lui Moisi, luau parte la rugăciunile şi jertfele de dimineaţa şi seara şi participau activ la întreg serviciul divin prin cîntări frumoase şi evlavioase.

În cuprinsul acestei şcoli, pe lîngă viaţa curată, fetele se ocupau cu munca, lucrul de mînă, ţesutul, lucratul hainelor preoţeşti, covoare etc. La vremea majoratului, la 14 ani, părinţii le duceau acasă şi le căsătoreau.

La o astfel de şcoală de bună creştere au adus evlavioşii părinţi Ioachim şi Ana pe scumpa lor fetiţă, Maria, la vîrsta de 3 ani. Prin aceasta, venerabilii părinţi ne dau pildă înţeleaptă să fim cu cea mai mare grijă la creşterea copiilor. Nu este de ajuns să ai copii şi să-i laşi să crească oricum, să devină răi, mincinoşi, certăreţi, hoţi, criminali, blestemaţi ca să ne facă de ruşine în lume. Copiii trebuie îndrumaţi de mici să trăiască şi să umble în căile lui Dumnezeu, în ascultarea de El şi deprinderea virtuţilor religios-morale care le aduc numai bine, cinste şi fericire în viaţă.

Părinţii Bisericii spun că din clipa intrării în templu, Sf. Maică a făcut vot înaintea lui Dumnezeu că va rămîne fecioară. Este primul caz de acest fel în istoria vieţii morale a omenirii. Ea a făcut această juruinţă din propriul îndemn, prin inspiraţia Sf. Duh. Mai tîrziu, exemplu acesta de lepădare de sine va fi urmat de mii şi mii de fecioare. Votul nu a fost nici simplu şi nici uşor deoarece la evrei căsătoria era preţuită mai mult decît fecioria, iar rămînerea fără urmaşi era o ruşine înaintea oamenilor şi socotită ca o pedeapsă a lui Dumnezeu pentru păcate neştiute.

La şcoala bisericii, viaţa Sf. Fecioare Maria era ca într-o mare familie, în care Dumnezeu este Tatăl tuturor şi grăieşte prin preoţii Săi, iar copiii Lui sînt toate colegele sale. Sf. Fecioară vedea în ele pe surorile sale pe care le iubea şi le vorbea cald, blînd şi cuminte. Ea este model de viaţă religios-morală tuturor. Ea n-a făcut rău nimănui. Inima ei era un fagure de miere, iar cuvintele sale erau pline de dulceaţă. Vorbea rar şi puţin, dar totdeauna la loc potrivit. Cuvîntul său era plin de înţelepciune şi putere şi toţi se bucurau de el pentru că înalţa, întărea şi mîngîia, căci spunea cele bune, grăia numai adevărul şi dreptatea. Era cuvînt de pace şi de armonie, de

Prot. Dr. *Simion Radu*

(Continuare în pag. a 2-a)

ÎNVĂŢĂMÎNTUL RELIGIOS ÎN ŞCOALĂ

O trăsătură morală esenţială a modului de vieţuire a poporului român a fost ceea ce îndeobşte se numeşte „frica de Dumnezeu", care nu este, aşa cum s-ar putea crede, o teamă paralizantă la gîndul că Dumnezeu, în atotputernicia Sa, ne-ar putea nimici oricînd datorită nevredniciei noastre, ci este mai degrabă conştiinţa vie a prezenţei lui Dumnezeu în viaţa noastră, conştiinţă care frînează pornirile noastre spre rău, spre păcat, direcţionînd totodată în bine paşii vieţii noastre. Cunoscuta „omenie românească" are la obîrşia ei, în principal, această frică de Dumnezeu, adică grija de a nu greşi şi de a înfăptui binele, din dragoste faţă de Dumnezeu, pe care Îl simţim lucrînd în viaţa noastră, ceea ce ne arată cît se poate de clar că este o strînsă legătură între credinţa dreaptă în Dumnezeu şi viaţa morală a omului.

Credinţa creştină ortodoxă, pe care o moştenim încă de la obîrşie şi care ne-a însoţit pe tot parcursul veacurilor, a inspirat o notă distinctivă în fizionomia noastră morală. Ea a devenit parte constitutivă a fiinţei noastre naţionale şi, de aceea, orice tentativă de înăbuşire a ei înseamnă implicit o gravă atingere sau mutilare a propriei noastre fiinţe.

În sensul acesta se exprima, la vremea sa, prof. Simion Mehedinţi, cînd arăta că dacă s-ar atinge cineva de credinţa noastră strămoşească, „ar însemna să ucidă însăşi fiinţa sufletească înfiripată de atîtea sute de ani, împreună cu limba şi neamul, prin toate împrejurările fericite şi nefericite de care poporul nostru a avut parte pe acest pămînt".

Or, după cum ştim cu toţii, ateismul comunist a încercat pe toate căile o astfel de tentativă, adică să-L smulgă pe Dumnezeu din sufletul oamenilor, al copiilor nevinovaţi, şi să acrediteze ideea că la viaţa pămîntească se limitează totul, sfidînd astfel total valorile spirituale care de fapt îl disting pe om de restul creaturilor.

Roadele acestei „educaţii" atee s-au văzut şi se văd din nefericire în atîtea nelegiuiri despre care aflăm zilnic şi care întristează pe toţi oamenii de bine, precum: furturi, crime, un îngrijorător de mare număr de avorturi, dorinţa de îmbogăţire rapidă şi prin orice mijloace, egoism păgîn şi alte asemenea fapte care toate sînt manifestările omului fără frică de Dumnezeu.

În felul acesta a devenit evident faptul că trebuie să se întreprindă de urgenţă măsuri care să stăvilească procesul de degradare morală a societăţii şi să deschidă totodată în faţa tinerei generaţii perspective noi şi sănătoase de creştere şi desăvîrşire.

Masa mare a poporului român este conştientă de acest lucru, din care motiv cere cu insistenţă *reintroducerea învăţămîntului religios în şcoală*, aşa cum a fost pînă în anul 1948. La Centrul mitropolitan din Sibiu sosesc permanent pe această temă memorii semnate de zeci de mii de credincioşi şi preoţi din Arhiepiscopia Sibiului. Credincioşii parohiei Şming, din jud. Sibiu, spre exemplu, socotesc ca „un drept elementar ce ni se cuvine" introducerea orelor de religie în şcoală.

„Avem convingerea — scriu ei în continuare — că această măsură va contribui la educarea sănătoasă a noii generaţii de copii şi tineret, în spiritul moralei creştine, al cinstei, adevărului, dreptăţii şi al tuturor înaltelor virtuţi moştenite de la strămoşi".

La fel, credincioşii din parohia Şeica Mare, jud. Sibiu, consideră că „acest deziderat al nostru (reintroducerea religiei în programa de învăţămînt) corespunde intereselor poporului român şi că numai astfel se va putea desăvîrşi şi educaţia copiilor noştri, spre binele Patriei noastre şi al întregului popor român".

Credincioşii din parohia Boian, jud. Sibiu, motivează cererea prin aceea că predarea religiei în şcoală „a fost în tradiţia poporului nostru, iar la ora actuală se impune ca o lucrare necesară de îndreptare morală a poporului după 45 de ani de regim totalitar".

„Cerem introducerea religiei în şcoală — scriu şi credincioşii din Dumbrăveni, jud. Sibiu, pentru ca şi copiii noştri să cunoască Legea creştinească de care avem atîta nevoie şi care a ţinut neamul nostru românesc în unitate".

În sfîrşit, credincioşii parohiei Şeica Mică motivează cererea lor, scriind că „poporul nostru, pe lîngă o redresare economică, are nevoie şi de o redresare spirituală".

Dînd glas acestei dorinţe generale Sf. Sinod al Bisericii noastre a făcut multe şi insistente demersuri la forurile competente spre a se concretiza încă din această toamnă dorinţa obştească mai sus arătată, lucrare în care preoţimea noastră doreşte să se implice cu toată fiinţa sa.

Vom încheia aceste cîteva gînduri cu ceea ce şi N. Iorga exprima atît de clar la vremea sa, prin cuvintele: „Învăţămîntul religios, în şcoala primară, este în aceste timpuri... o necesitate de neînlăturat".

Sfînta Cruce

Sfîntă cruce eşti în lume un şirag de nestemate
O comoară fără seamăn, mai presus de toţi şi toate
Eşti un dar de sus din Ceruri, cel mai scump de pe pămînt
Care ne-nsoţeşte soarta de la leagăn la mormînt!

Cine poate să arate tot ce eşti, puterea ta?
Numai cel căzut în lacrimi, sufletul şi inima!
Chipul tău din brad sau paltin, piatră, busuioc sau aur
Este elixirul tonic, cel mai strălucit tezaur!

Braţul tău ne poartă paşii pe căi line, cu izvoare
Prin dumbrăvi cu flori alese sub un cer scăldat în soare
Orbilor tu eşti lumină, celor trişti o mîngîiere
Pentru cei ce te sărută o fantastică putere!

Semnul tău îl face mama pe odrasla cea din faşă
Preotul la-ncreştinare şi pe mire şi mireasă
Orice taină, orice slujbă, orice act am medita
Nu se poate, Sfîntă Cruce, fără de prezenţa ta!

Stai pe locuri de năprasnă sau prin neguri sus pe munţi
Eşti la piept cu drag purtată şi de tineri şi cărunţi
Sus pe turle de Biserici, jos pe cimitir cu jale
Ca o mamă ne-ncălzeşti între faldurile tale!

Se cutremură pămîntul cînd te slobozeşti în ape
Şi împingi cu dor şi sete valuri, valuri să s-adape!
Fug, se îngrozesc vrăjmaşii ,spre abisuri se avîntă
Chiar şi demonii furtunii cad sub raza ta cea sfîntă!

Eşti toiag cu multe Haruri care spargi şi zid şi stîncă
Eşti un revărsat de fluviu din albia sa adîncă!
Codru eşti cu caste coame, adumbrind întreaga lume
Ai primit din Cer botezul. O, ce nume, ce renume!

Eşti o fermecată cheie ce deschizi orice îndată
Şi cătuşe, orice casă cît ar fi de ferecată!
Scară-n trepte nesfîrşite, Golgota e mama ta!
Îngerii te înconjoară, fii cu noi nu ne uita!

1 august 1990

Preot *Teodor Bodnar*

(Continuare din pag. I-a)

cînd tinerii se maturizează, cînd astfel de idei se cer verificate, cele ale lui Nietzsche le apar, chiar și acestora, drept simple declarații oratorice care, ca să supraviețuiască, sînt expediate rapid și firesc în categoria literaturii, fiind izgonite din cea a filosofiei care rămîne totuși o disciplină serioasă. **Istoria culturii mai cunoaște** asemenea cazuri, chiar și în grădina noastră! În literatură asemenea scrieri fac ușor carieră, sub formă de sentințe sau de micro eseuri, în care, tot ce se spune frumos provoacă și delectează spiritul, fără să-l tulbure sau să-l lumineze prea tare, cum ar face un discurs sau o demonstrație riguros filozofică.

* * *

Dar de ce am pornit de aici, de la acest filozof negativist care, la urma urmei, n-a fost pe aproape de viața duhovnicească niciodată în trista și chinuita lui existență? Pentru un motiv foarte simplu. Anume acela că el ne prilejuiește să arătăm că ceea ce credea el a fi, în creștinism, *slăbiciune, renunțare, demobilizare, blazare, încovoiere vinovată a omului, lașă și nedemnă, cedare fără luptă, umilire și înjosire, pierdere fără rost a vieții și a bucuriilor ei*, e de fapt o *luptă eroică, un exercițiu major de voință, un semn de superioritate a omului, de biruință asupra sinelui dezordonat și descumpănit, o echilibrare și o împlinire, o intrare în bucurie și într-un sens al vieții care luminează destinul pămîntesc al omului și îl conjugă cu destinul lui etern, stabilind între amîndouă o cale de continuitate, o speranță și un rost senin care fac frumusețea vieții.*

Să ne oprim în cele ce urmează asupra uneia din virtuțile creștine pe care, filozoful de care am pomenit mai înainte, o socotește înjosire, renunțare la demnitate, lașitate ușor de realizat, pe cît de comodă, pe atît de răufăcătoare omului, a cărui stare sufletească normală ar trebui să fie starea de mîndrie.

Ați înțeles desigur că e vorba de *smerenie*. De smerenia creștină. E drept oare să fie considerată renunțare la demnitate și lașitate ușor de realizat?

Smerenia, în creștinism, nu e umilire și înjosire. Nu e abandonarea luptei, ci tocmai începutul luptei pentru desăvîrșire, pentru demnitate, pentru omul adevărat. E biruință și *stăpînire de sine*. De aceea e așa de greu de obținut. De aceea cere luptă de o viață, gîndire echilibrată, autocunoaștere deplină, stăpînirea celor mai subtile legi ale psihologiei, ale științei desăvîrșirii, ale discernămîntului duhovnicesc, prin sine, dar mai ales prin îndrumarea de către un iscusit și experimentat părinte duhovnicesc.

Smerenia e găsirea măsurii celei drepte a gîndului și a simțirii, împotriva măsurii false a orgoliului și a slavei deșarte care ne urcă pe treapta de sus, fără s-o merităm, și ne pune în raporturi de conflict cu noi înșine și cu aproapele. Pledoaria lui Nietzsche pentru orgoliu, e pledoarie pentru Lucifer. Dar Lucifer, se știe, se afla în fals, căci nu era cine se credea: voise să fie ca Dumnezeu, din orgoliu, să-L înlocuiască pe Dumnezeu, și căzuse la starea de *demon*, de prototip al negației și al răului.

În istoria războiului nevăzut al nevoitorilor pentru sfințenie, adică pentru a ajunge la desăvîrșire, la omul cel nou născut din duh, lupta pentru dobîndirea smereniei e lupta decisivă. Nu e ceva în care se cade la întîmplare și care se dobîndește cu ușurință. Pentru a ajunge la smerenie, se folosesc adevărate metode, care presupun o mare înțelepciune — fără asta nu se poate — un efort extraordinar, *strădanii de o viață și atenții de clipă care*, îi țin permanent pe cei porniți pe drumul acesta, ca pe o muchie de cuțit. Căci din smerenie se cade ușor în sus, în opusul ei, în orgoliu. In orgoliu, în mîndrie se cade ușor. E calea cea largă. În smerenie se urcă.

Smerenia fratelui Eulalie

E calea cea strîmtă. Ne aflăm într-un domeniu de mare subțirime de gînd. În ce are spiritualitatea creștină mai subtil, mai mare și mai folositor. Smerenia trebuie să meargă, cum spunea cineva, pînă la smerenia smereniei, și așa, din treaptă în treaptă, pînă la a ajunge un infinit de smerenie, ca să nu cadă în orgoliu. Smerenia smereniei ar fi să te smerești și pentru că reușești să realizezi smerenia.

Așa cum spun Sfinții Părinți duhovnicești, în orgoliu se cade ușor. Fără luptă. Orgoliul e renunțarea la luptă. Cine se mîndrește, se mîndrește întotdeauna cu ușurătate pe motive de suprafață, de aparență și iluzie. Numai smeritul știe ce face. Mîndrul pur și simplu cade, tocmai cînd crede că urcă deasupra tuturor. Smerenia dă măsura omului adevărat, nu mîndria. Căci cine poate fi mîndru de ceea ce are, sau de ceea ce poate, sau de înțelepciunea lui, sau de alte virtuți, cînd de fapt ar trebui să știe *cîte nu are, cîte nu poate*, cîte nu-și explică încă, de fapt, din tainele lumii și ale omului. De aceea mîndria e o tentație ușoară și în ea cad cei slabi. Cei puternici se luptă cu o astfel de ispită.

Smeritul se străduiește să se afle mereu în atenția lui Dumnezeu. Trăiește în Dumnezeu. Și Dumnezeu în el. Căci găsește loc în el. Cel mîndru se dorește mereu în atenția oamenilor. Smeritul vrea să fie ceea ce este cu adevărat; mîndrul vrea să pară ceea ce nu este. În cel mîndru Dumnezeu nu găsește loc, pentru că mîndrul e plin de sine, nu-i dă loc nici aproapelui. Iată de ce, cel mîndru e singur. Orgoliosul iese din comuniune. El crede că se situează deasupra, dar de fapt se situează în afară. In afara celorlalți, a fraților, dar și a lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu, iubirea, e legătura comuniunii.

Orgoliosul, pînă la urmă, după ce o vreme își pare suficient sie-și, se descoperă izolat, ajunge la dezolare, la disperare, în tragic, în marea singurătate a lipsei de sens a existenței. Se trezește și fără frați și fără Dumnezeu. Căci cine poate avea sensul în sine? Iată, un cugetător și un mîndru de geniu, precum Cioran, nu poate să nu scînteieze un adevăr ca acesta: *„Este evident că Dumnezeu reprezintă o soluție, și că nu vom mai găsi niciodată una atît de satisfăcătoare"* (Despre neajunsul de a te naște, VII, 3 trad. Florin Sicoe, Contemp. 20, 1990). Și Mircea Eliade, încă din tinerețe scria *„Trebuie să fim creștini pentru a găsi un sens vieții, sens care să întreacă simpla umanitate și să cuprindă din acel suc al metafizicii care singur ne orientează"* (Ziarul *Cuvîntul*, nr. 924, din 1927).

Numai printr-o dreaptă cunoștință și afirmare a ceea ce sîntem, și numai printr-o dreaptă situare față de Dumnezeu, scăpăm de acel „sentiment tragic al vieții", despre care scria spaniolul Unamuno. Mircea Eliade, parcă răspunzîndu-i, scria în același articol: *„Acele conștiințe care trăiesc efectiv o viață sufletească, nu pot îndepărta altfel sentimentul tragic al existenței, decît prin creștinism. In dreapta și în stînga, nu e decît gol... Creștinismul stăpînește sensul vieții, care nu e un sens tragic"*.

Iată de ce Nietzsche, cu orgoliul lui, chema la o stare de cădere, tocmai atunci cînd credea că cheamă la o stare de înălțare; chema la o stare de umilire către *Cel rău*, tocmai atunci cînd credea că cheamă la demnitate. Orgoliul în viziunea părintelui său, Lucifer, e dorința de situare *Sus* prin efracție, prin substituire lui Dumnezeu, nu prin unirea cu El, care se face în duh, prin rugăciune și smerenie. Luptînd împotriva lui Iisus, Nietzsche nu-I citise desigur cuvintele: *„Cel ce va cădea peste piatra aceasta, se va sfărîma, și cel peste care va cădea ea, pe acela îl va zdrobi"* (Matei XXI, 44). Piatra era Iisus. Nietzsche a murit trist și cu mintea rătăcită. Să ne rugăm, inspirîndu-ne dintr-un titlu a lui Noica, pentru fratele Nietzsche!

Părinții cei vechi ai pustiei, mari înțelepți care își exersau înțelepciunea din tinerețe, sub îndrumarea altora și mai înțelepți, cunoșteau drumul smereniei și căutau să se țină pe el cu tot sîrgul, cu toată îndemînarea, ca nu cumva pierzînd acest drum, să-și facă inutilă retragerea în singurătate și să piardă plata tuturor ostenelilor, poate de o viață. Căci lupta începea din tinerețe. Și dura o viață. Și echilibrul se ținea ca pe o sîrmă întinsă peste o apă, mereu în primejdia căderii.

Ca să ne facem o idee despre cum, cu cîtă rîvnă, cu cîtă hotărîre și voință, cu cîtă abilitate, cu cîtă subtilitate, cu cîtă discreție, cu cît calcul duhovnicesc se duce lupta pentru cîștigarea și menținerea smereniei, voi povesti în cele ce urmează lupta pentru a se menține în smerenie a fratelui Eulalie, relatată într-un Pateric latin din cele vechi, (publicat în *Commonitiones Sanctorum Patrum*, Coimbra, 1974, IV, 16).

Fratele Eulalie viețuia într-o mănăstire de obște și părea cam sărac cu duhul, dar era ascultător și rezervat. Văzîndu-l așa, frații ceilalți, cînd făceau vreo greșeală și bătrînii duhovnici le cereau socoteală, îl împovărau pe el cu greșelile lor. Dădeau vina pe el. „Cine a rupt unealta?" — „Fratele Eulalie", spuneau toți în cor. „Cine a spart cutare vas?" — „Fratele Eulalie"! etc. Drumul spre desăvîrșire e lung și frații începători mai veneau încă în mănăstiri cu apucături din lume, precum și în cazul acesta, cu această pîră nedreaptă. Trece multă vreme pînă se înțelepțesc. Cei care nu se înțelepțesc, nu înțeleg monahismul și se întorc în lume.

Se vede că Eulalie era mai vechi în mănăstire și-și dobîndise o așezare duhovnicească mai bună, pentru că nu protesta niciodată împotriva nedreptății care i se făcea. Cînd bătrînii aflau că Eulalie a făcut greșeala care i se imputa, îl certau cu blîndețe sau cu asprime, după faptă, și el nu nega că el ar fi fost vinovatul. Făcea metanie și cerea iertare. Se mai întîmplau și certuri și alte neorînduieli între frați, și Eulalie era indicat întotdeauna drept cel care le pornise. Uneori bătrînii îl pedepseau cu canoane de post negru de două-trei zile, și el suferea totul cu răbdare și fără supărare.

Văzînd că Eulalie greșește mereu, bătrînii se duseră la stareț și-i spuseră:

— Părinte stareț, oare ce e de făcut? Nu mai știm cît vom mai îngădui toate neorînduielile și greșelile pe care le face fratele Eulalie. Iată, pînă acum a spart o mulțime de vase, a stricat unelte, le-a rupt, le-a pierdut și totul numai din neglijență. Cum să-l mai tolerăm? Oare să-l mai îngăduim aici? Altfel e blînd, și recunoaște, și face canonul, dar se adună prea multe.

Starețul le-a răspuns:

— Să mai așteptăm cîteva zile, părinților și, după aceea, vom hotărî cele cuvenite în privința lui. Mergeți la treburile voastre.

Rămînînd singur, starețul căzu în genunchi în fața icoanei Mîntuitorului și se rugă să-l lumineze ce hotărîre să ia în legătură cu Eulalie. Și iată că, printr-o minune dumnezeiască, i se descoperi tot atunci adevărul, anume că Eulalie nu era vinovat de nimic din cele care i se puneau în sarcină. Adună atunci toată obștea ca pentru a-l judeca pe Eulalie, și le cuvîntă tuturor:

— Am auzit, părinților și fraților, că unii din voi faceți ascultările (munca manuală) cu murmure și cîrteală, și nu aveți destulă grijă de liniștea și bunurile mănăstirii, și de uneltele cu care lucrați. Am avut descoperire de la Dumnezeu să vă încerc inimile și să aflu cine e vinovat de atîtea neorînduieli și stricăciuni care mi se aduc la cunoștință.

— Doar știi că e fratele Eulalie, săriră mai mulți. Să spună și el.

— Pentru ca să vedem ce ne va spune Domnul, să-mi aduceți aici cîte una din rogojinile pe care le-ați lucrat azi. Le-au adus. A poruncit să se facă un foc mare și a aruncat în el, pe rînd, toate rogojinile fraților. Toate s-au prefăcut scrum, în afara celei a fratelui Eulalie, care a rămas intactă.

Văzînd frații aceasta, s-au umplut de uimire, dar și de frică. De frică duhovnicească, dar și de frică de stareț și de bătrînii duhovnici. Și aceștia din urmă s-au rușinat pentru că nu avuseră discernămîntul să priceapă adevărul despre Eulalie. Au căzut cu fețele la pămînt, au cerut iertare Mîntuitorului, și starețului, și au lăudat răbdarea și smerenia fratelui Eulalie, care luase toate vinovățiile asupra lui, nevinovat fiind. Din ziua aceea l-au considerat ca pe unul din cei mai îmbunătățiți viețuitori ai mănăstirii.

Fratele Eulalie mai întîi a crezut că îi răsplătește Dumnezeu răbdarea și smerenia, dar apoi observă că laudele începuseră să-i trezească mîndria. Începuse să-i încolțească gîndul că ar fi mai virtuos decît ceilalți, *că ar fi lăudat pe dreptate*, că ceilalți ar trebui să asculte de dînsul, și tot astfel de gînduri. Își dădu seama că mîndria alimentată de laudele celor dimprejur și acceptarea laudelor lor îi stricau așezarea sufletească și îi ruinau smerenia. Mîndria îl asalta cu ușurință și cu spor din toate părțile și simțea cum e gata, gata să-l cucerească în întregime.

Și atunci luă o hotărîre eroică. La căderea nopții își strînse puținele lucruri și cărți și fugi din mănăstire. Plecă departe în deșert, unde nu-l cunoștea nimeni, și unde se stabili într-o peșteră. Numai așa își putuse învinge mîndria și, cu tot riscul plecării în necunoscut, își asumase acest risc. Nu fără luptă. Dimpotrivă, cu eroism și jertfire a unei bune situații deja dobîndite, dar gata să-l ducă la cădere. Textul, pe care noi l-am prelucrat aici, se încheie așa: *„Căci nu voia laudele trecătoare ale oamenilor, ci voia să primească de la Mîntuitorul în viața viitoare, slava cerească și veșnică"*.

Gîndește cineva că i-a fost ușor fratelui Eulalie să ia o astfel de hotărîre? Nu i-a fost ușor. Și-a părăsit mănăstirea care îi era casă, și-a părăsit obștea cu care se obișnuise, unde făcea ascultare și unde își agonisea hrana, și a plecat în necunoscut. Pe drept cuvînt, pentru a lua o astfel de hotărîre era nevoie de eroism, de forță sufletească pentru a-și salva virtutea. Renunțările pe care și le-a impus, și le-a impus cu scopul de a se apăra de căderea în mîndrie, și de a se păstra curat și smerit în fața lui Dumnezeu, desigur pentru a-și putea continua efortul de îndreptare a minții și a inimii pe drumul desăvîrșirii. Cît de departe sîntem de înțelegerea răsturnată pe dos a creștinismului, de către Nietzsche!

Fratele Eulalie e un bun exemplu de renunțare eroică la păcat și de hotărîre de a se păstra în demnitatea virtuții, pentru a răspunde chemării Mîntuitorului: *„Fiți desăvîrșiți!"*. Căci Hristos n-a zis: fiți slabi și neputincioși, cum pretindea filozoful german. Marele nostru istoric al religiilor, Mircea Eliade scria că la *„renunțarea eroică, pe care toți trebuie s-o jinduim... nu se înalță decît personalitățile autentice"*, și avea în vedere precum o spune, *„calea creștină ortodoxă"*. Această cale conduce la Hristos, la mîntuire, la Împărăția Cerurilor. Aceasta ni i-a dat pe marii sfinți și eroi ai ascezei, pe marii înțelepți ai creștinismului care înseamnă, pentru cei care îl trăiesc, lumină, sens și bucurie a vieții de aici și a celei veșnice.

SFÎNTA SCRIPTURĂ

(Continuare din pag. I-a)

care se numesc *deuterocanonice* și acestea sînt: 1. *Cartea lui Tobit*; 2. *Cartea Iuditei*; 3. *Cartea Înțelepciunii lui Solomon*; 4. *Cartea Înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah*, numită și *„Eclesiasticul"*; 5. *Cartea a treia a lui Esdra* (cartea a doua a lui *Neemia* cuprinsă în cărțile canonice); 6. *Cartea întîia a Macabeilor*; 7. *Cartea a doua a Macabeilor*; 8. *Cartea a treia a Macabeilor* (este și o a patra carte a Macabeilor); 9. *Cartea Baruh și Scrisoarea Proorocului Ieremia*;

Ca necanonice sînt considerate și următoarele fragmente sau bucăți din cărțile canonice enumerate, și acestea sînt: 1. *Rugăciunea Regelui Manase* (aflată la sfîrșitul cărții a doua *Paralipomene* sau *Cronice*); 2. O parte din Cartea *Estera* (cea care nu este împărțită în versete); 3. Ultimul *Psalm* (care urmează după *Psalmul 150*); 4. *Cîntarea celor trei tineri* (din *Cartea lui Daniil*); 5. *Istoria Suzanei*; 6. *Bel și balaurul*.

Cuvîntul lui Dumnezeu cuprins în *Vechiul Testament* sau în *Legea Veche* a chemat și a pregătit pe oameni pentru venirea Domnului Iisus Hristos și înțelegerea *Legii Noi* cuprinsă în *Noul Testament*. Pentru aceasta *Vechiul Testament* este considerat a fi un „pedagog" sau un „învățător" către Hristos (Gal. 3, 24), în special prin proorocirile care vestesc venirea Sa, în Care s-au împlinit toate proorocirile și Scripturile.

Canonul *Noului Testament* cuprinde un număr de 27 de cărți și anume: *Cele patru Sfinte Evanghelii: Matei, Marcu, Luca* și *Ioan*; *Faptele Apostolilor*; Epistolele Sfîntului Apostol Pavel: *Romani, Tesaloniceni, 1 și 2 Timotei, Tit, Filimon* și *Epostola către Evrei*; Epistolele numite sobornicești: *Iacob, 1 și 2 Petru, 1, 2 și 3 Ioan, Iuda* și *Apocalipsa Sfîntului Apostol și Evanghelist Ioan*.

Cărțile Vechiului Testament au fost scrise înainte de Hristos, într-un răstimp de peste o mie de ani (1400—400), iar cărțile Noului Testament au fost scrise în secolul I, cele mai multe înainte de anul 70, în afară de cărțile Sfîntului Ioan Evanghelistul și Teologul, care au fost scrise după anul 70, pînă la sfîrșitul secolului I. Noul Testament cuprinde învățăturile descoperite de Domnul Iisus Hristos și au fost transmise de Sfinții Apostoli și urmașii lor.

Cuvîntul lui Dumnezeu descoperit oamenilor, la început prin Moise și proorocii Vechiului Testament, a fost descoperit desăvîrșit prin Însuși Fiul Său, Domnul Iisus Hristos, după cum se arată: *„în zilele acestea mai de pe urmă — Dumnezeu — ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate și prin Care a făcut și veacurile"* (Evrei 1, 2).

Atît *Vechiul* cît și *Noul Testament* formează o unitate, un întreg, care se completează și se armonizează într-o singură Sfîntă Carte, *Sfînta Scriptură*, care *„este insuflată de Dumnezeu"* (II Tim. 3, 16), și ne stă deschisă în față să cunoaștem, să ascultăm și să împlinim Cuvîntul lui Dumnezeu pentru mîntuirea noastră.

Prin cuvîntul *„Testament"* înțelegem în mod obișnuit hotărîrile luate de cineva cu scopul de a fi respectată după moarte voința sa. Voința Mîntuitorului, pecetluită cu Sfînta Sa jertfă, a fost de a mîntui neamul omenesc, de a ne face moștenitori ai împărăției veșnice pe cei ce vor crede în El și-I vor împlini Cuvîntul. *„Și pentru aceasta — Hristos — este mijlocitorul așezămîntului (Testamentului) celui nou, ca făcîndu-se moarte spre răscumpărarea greșalelor ce erau în așezămîntul de lege cel dintîi, să ia cei chemați făgăduința moștenirii celei veșnice"* (Evrei 9, 15—18).

4. Din cele arătate, vom reține ca idei principale următoarele: Omul, cununa creației văzute a lui Dumnezeu, a fost înzestrat cu suflet nemuritor, rațional și cugetător, după chipul lui Dumnezeu, fiind în dialog cu Creatorul său și cu natura înconjurătoare care îi era supusă și putea să dispună liber de acțiunile sale. Avînd harul lui Dumnezeu și mărirea Lui care-l acoperea, omul, în fericirea existenței sale așezat în rai, putea să devină nemurtior, tinzînd la asemănarea cu Dumnezeu, dacă rămînea în iubirea față de Dumnezeu și în smerenia ascultării de cuvîntul lui Dumnezeu ce-i fusese dat în rai. Prin ispita satanei, omul a fost mușcat de veninul morții păcatului mîndriei de a deveni prin neascultare Dumnezeu, cum voise și satana, și s-a văzut desgolit de mărirea lui Dumnezeu și de harul ce i-l dăduse la creație și a devenit *„rob legii păcatului"* (Rom. 7, 23) iar *„plata păcatului"* (Rom. 6, 23) a fost moartea, cu cele trei trepte ale ei: trupească, sufletească și veșnică. Urmările păcatului strămoșesc a trecut la toți oamenii, căci *„Printr-un om (Adam) a intrat păcatul în lume"* (Rom. 5, 12).

În pronia milostivirii Sale, Dumnezeu a făgăduit primilor oameni după cădere un *Mîntuitor*, care îi va elibera din robia morții și va zdrobi puterea satanei, „capul șarpelui". Această făgăduință dată primilor oameni a fost un *legămînt* dintre Dumnezeu și om, un *„Testament"*, care i l-a încredințat Dumnezeu verbal și care a fost apoi reînnoit față de Patriarhul Avraam (Fac. 12, 1—4), strămoșul poporului evreu, iar mai tîrziu a fost încheiat și în scris pe muntele Sinai, cînd Dumnezeu i-a dat lui Moise cele două Table ale Legii, *Decalogul* (Ieșire 20, 1—17), ce cuprindea datoriile credincioșilor față de Dumnezeu și față de semenii lor.

Cuvîntul lui Dumnezeu s-a adresat mereu poporului evreu prin prooroci, prin oameni trimiși, drepți și sfinți, ca să-i învețe să nu se abată de la dreapta credință în Unul și Adevăratul Dumnezeu și să nu uite *„Testamentul"* de a fi pregătiți prin credință să primească pe Fiul Său, Domnul Iisus Hristos, care avea să vină să mîntuiască întreg neamul omenesc.

Toată această zestre spiritual-profetică descoperită de Dumnezeu oamenilor, înainte de venirea Mîntuitorului, alcătuiește *Legea Veche* sau *Testamentul Vechi*, și cuprinde 39 de cărți canonice, recunoscute și admise de Biserică, fiind inspirate mai presus de fire de Dumnezeu, și ele au pregătit *Legea Nouă*, *Testamentul Nou*, adus de Însuși Fiul lui Dumnezeu și pecetluit cu sfînta Sa jertfă, și toți care vor crede în El și vor urma cuvîntul Său vor fi eliberați de robia morții satanei și vor moșteni împărăția veșnică a lui Dumnezeu. Învățătura Cuvîntului Domnului Iisus Hristos, transmisă nouă de Sfinții Apostoli, se găsește mărturisită în scris în cele 27 cărți canonice care alcătuiesc *Noul Testament* sau *Legea Nouă*.

5. *Vechiul Testament* și *Noul Testament* alcătuiesc laolaltă *Cartea Sfîntă*, *Sfînta Scriptură*, care cuprinde Cuvîntul lui Dumnezeu descoperit oamenilor ca să-l cunoască, să-l asculte și să-l împlinească pentru mîntuirea și dobîndirea vieții lor veșnice, ca fii răscumpărați ai lui Dumnezeu prin jertfa Fiului Său, Domnul Iisus Hristos.

Fiind Cartea Cuvîntului vieții veșnice, *Sfînta Scriptură* este cartea Bisericii, pe care Biserica o interpretează fără greșeală credincioșilor.

Trebuie însă să știm că *Sfînta Scriptură* cuprinde numai o parte a Cuvîntului adevărului descoperit nouă oamenilor de Dumnezeu, prin Moise și proorocii Vechiului Testament și, „la plinirea vremii", în mod desăvîrșit, prin Însuși Fiul lui Dumnezeu făcut Om fără de păcat, de o ființă cu noi oamenii din umanitatea Sa, și care s-a fixat în scris. Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan spune: *„Sînt încă și alte multe cîte a făcut Iisus, care, de s-ar fi scris cîte una, cred că nici în lumea aceasta n-ar încăpea cărțile ce s-ar fi scris"* (Ioan 21, 25).

Cuvîntul de învățătură adresat de Dumnezeu oamenilor, care nu s-a fixat în scris, și care s-a păstrat prin viu grai și prin practici cultice-rituale în Biserică, alcătuiește *Sfînta Tradiție* sau *Sfînta Predanie*, despre care ne va fi cuvîntul de învățătură la timpul potrivit.

6. În Sfînta noastră Biserică, după porunca încredințată de Mîntuitorul Sfinților Apostoli: *„Mergînd, învățați toate neamurile..."* (Matei 28, 19). se rostesc citiri din Sfînta Scriptură la slujbele bisericești și, în special la Sfînta Liturghie, cînd se citește *Apostolul* adică părți sau pericope din epistolele sau scrisorile Sfinților Apostoli, și *Sfînta Evanghelie*, pe care credincioșii o ascultă cu evlavie în genunchi, ca fiind cuvîntul Mîntuitorului, și care cuprinde părți sau pericope din cele patru Sfinte Evanghelii, ale Sfinților Evangheliști: *Matei, Marcu, Luca* și *Ioan*, pe care slujitorii bisericești îndatorați să predice cuvîntul lui Dumnezeu le tîlcuiesc învățăturile credincioșilor, de la care, credincioșii trebuie să se străduiască să nu lipsească, fiindcă se lipsesc de lumina Cuvîntului lui Dumnezeu, care se rostește în Sfînta Lui Biserică pentru mîntuirea vieții lor.

7. *Sfînta Scriptură* este darul nepieritor al lui Dumnezeu, pe care din iubire ni l-a încredințat ca un *„Legămînt"*, ca un *„Testament"* nouă oamenilor în scris, ca să-I cunoaștem și să-I urmăm învățătura Cuvîntului Său divin și să devenim fii după har și moștenitori ai împărăției Sale veșnice.

8. *Sfînta Scriptură* fiind *„Cartea vieții"* care cuprinde *„Cuvîntul mîntuirii"* (Fapte 13, 26), nu ne putem lipsi să nu o cunoaștem, să nu o citim și să nu-i ascultăm învățătura ei dumnezeiască păstrată și explicată nouă fără greșeli de Sfînta noastră Biserică Ortodoxă. Cunoscînd *„Cuvîntul mîntuirii"* care ni-l rostește *Sfînta Scriptură*, datori sîntem să-l urmăm, să-l trăim și să-l păzim cu sfințenie curat și nealterat de învățături și de interpretări străine, căci: *„Fericiți cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și îl păzesc pe el"* (Luca 11, 28).

Doină

Iancule, Măria Ta,
Iartă-ne de poți ierta,
Știm că ai iertat prea mulți
Încălțați dar și desculți,
Cei ce-au stat pe sub țărînă
Cu icoana ta în mînă
Și cu paloșul la briu
Luminează-acum prin grîu.
Ție ți-i s-ar cuveni,
Cel mai Viu dintre vii
Să-ți cioplim din dor statuie
Cum în Țara asta nu e,
Sufletul de-am fi în stare
Să-i mai dăm o întrupare
Sus pe Munții din Apus
Să cuvinți ce ai de spus.
Iancule, cel Sfînt și Bun
Stelele pe cer apun,
Soarele apune-n Văi,
Niciodată ochii tăi!
Ochii tăi adînci ca Marea
Să ne lumineze zarea,
Cele patru zări străbune
Ce închid în ele-un nume
Și oricît or vrea străinii
Să-ți pună pe creștet spini,
Tu, Măritul Nostru Domn,
Noaptea să le treci prin somn
Cu un plug de os fierbinte
Veșnic să te țină minte,
Cu un plug amar de dor
Că Ardealul nu-i al lor,
El a fost și-o să rămînă
Țară în Țara Română!

Nicolae Nicoară

(Continuare din pag. I-a)

prietenie și zidire. Niciodată nu a ofensat și nu a supărat pe nimeni; nu s-au auzit minciuni de pe buzele ei și glasul său evlavios, dulce și îngeresc a fost scară care a ridicat totdeauna inima oamenilor spre cer și așa rămîne în vecii vecilor.

Lîngă templu, Sfînta Fecioară a învățat calea care duce sufletul de pe pămînt la cer; a deprins trăsăturile de caracter și faptele prin care se adoră Dumnezeu și omul se îndumnezeiește. Aici a deprins bunătatea, blîndețea și răbdarea; rîvna de cele sfinte, munca și rugăciunea, credința în Dumnezeu și jertfa pentru poruncile Lui care sînt însăși viața și fericirea noastră (In. 10, 10). Aici a învățat să-și împlinească toate datoriile față de Dumnezeu și de oameni, cu orice sacrificiu, chiar cu prețul vieții, al durerii și al suferinței. Era cea dintîi la privegheri și rugăciune, la citirea Scripturii și la aducerea jertfelor. Conștiința sa curată a fost mereu trează la chemările cerului, iar viața ei în trup a fost sfîntă, ca a îngerilor din cer. Pentru aceasta, Sfînta Fecioară a fost aleasă să nască pe Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului, pe Omul durerilor și al suferințelor, pe Mîntuitorul Hristos.

Copilăria și tinerețea Maicii Domnului

Suferința și durerea se călesc în suferință și durere, iar sufletele mari, eroii și binefăcătorii omenirii le-au cunoscut și le-au trăit din tinerețea lor. Sf. Fecioară Maria, Maica durerii — cum îi spune Sf. noastră Biserică a cunoscut și trăit suferința din fragedă vîrstă. Paharul durerii a început să-l guste cu amărăciune chiar din școală, primind vestea despre moartea iubitului său tată.

La vîrsta de 14 ani Sf. Fecioară a ieșit din templu, ocrotită de Dreptul Iosif și a trăit în Nazaret, unde primește de la Arhanghelul Gavriil marea veste de bucurie a întrupării Mesiei cel făgăduit lui Adam (Fac. 3, 15; Lc. 1, 26—45). Bunul Dumnezeu a scos acum la lumină nevinovăția și curățenia Sf. Fecioare pe care a mîngîiat-o și a răsplătit-o cu harul Său. El i-a dat binecuvîntarea cerească între femei prin rodul pîntecului Său, prin nașterea lui Emanuil (Mt. 1, 22). Plină de bucurie, ea rostește în fața Tainei divine rugăciunea: „Mărește suflete al meu pe Domnul și s-a bucurat Duhul meu de Dumnezeu, Mîntuitorul meu, că a căutat spre smerenia roabei Sale, că iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Lc. 1, 47—48).

Înțelegînd că este voia Celui de Sus, Ea se supune Proniei divine și ascultă cu smerenie și încredere de înger, devenind Maica Dumnezeului nostru.

Plină de recunoștință, Ea strălucește peste veacuri ca Palat al Împăratului ceresc, ca Biserica vie a lui Dumnezeu și Mijlocitoarea mîntuirii noastre.

Ca părinți să urmăm pilda de educație aleasă pe care o dau Sf. Fecioare părinții ei Ioachim și Ana. Ca prunci, ca fete și băieți să urmăm pilda vieții Sf. Fecioare, să trăim ca ea din fragedă pruncie, în tinerețe și pînă la bătrînețe. Să ne împodobim ca și ea de toate virtuțile religioase-morale, ca să fim folositori societății în care trăim. Să nu facem rău nimănui, să slujim și să ne dăruim pentru binele altora.

Să credem în Dumnezeu și să împlinim voia lui, cu dragoste de toți oamenii. Să cerem ajutorul Sf. Maria ca să ne izbăvească de nevoi și dureri prin rugăciunile Sale înaintea Fiului Său și Mîntuitorul sufletelor noastre.

CHEMAREA LUI AVRAAM

— Împlinirea făgăduinţei dumnezeleşti —

După ce speranţa mîntuirii a fost transmisă de la Adam pînă la Noe, aceasta intră într-o nouă fază. Pregătirea pentru venirea Mîntuitorului se va face pe linia genialogică a lui Avram, din soţia lui, Sarai.

1. La vîrsta de 75 de ani, Dumnezeu i-a poruncit lui Avram să părăsească cetatea Ur (unul din cele mai vechi oraşe din lume), si să se strămute în Canaan. Ascultînd, Avram şi-a luat soţia, pe Lot, (un nepot de frate), şi s-a îndreptat spre pămîntul Canaanului (Cf. Fac. 13, 1—5) unde a ajuns pe la anul 2086 înainte de întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Fericirea lui Avram însă era umbrită: Nu avea copii! Va fi constrîns să lase moştenirea slujitorului său, Eliezer. Prevăzător, Avram prezintă grijile sale Domnului. Şi Domnul i-a zis: „Nu te va moşteni acela (Eliezer), CI CEL CE VA RĂSĂRI DIN COAPSELE TALE, acela te va moşteni". Apoi l-a dus afară şi i-a zis: „Priveşte la cer şi numără stelele, de le poţi număra!" Şi, într-o generozitate fără hotar, Domnul a adăugat: „ATIT DE MULŢI VOR FI URMAŞII TAI!" (Cf. Fac. 15, 2—5).

2. Trec 10 ani şi prevestirea nu se împlineşte. La vîrsta de 86 de ani, în urma propunerii soţiei sale, Avram are, prin Agar (o slujitoare în casa sa), un fiu: pe Ismael (Cf. Fac. 16, 16).

Mai trec 13 ani şi la vîrsta de 99 de ani, Dumnezeu îi spune explicit lui Avram CA IL VA FACE TATA A MULŢIME DE POPOARE. De aceea nu se va mai numi Avram, ci Avraam! (Cf. Fac. 17, 4—5). Şi iarăşi i-a zis Dumnezeu: „Pe Sarai, femeia ta, să n-o mai numeşti Sarai, ci Sarra... şi-ţi voi da din ea un fiu; O VOI BINECUVINTA ŞI VA FI MAMA DE POPOARE" (Fac. 17, 15—16).

În acelaşi an, la stejarul Mamvri, Domnul îi spune — încă odată — lui Avraam, precizînd: „LA ANUL PE VREMEA ASTA am să vin iar pe la tine şi Sarra VA AVEA UN FIU" (Fac. 18, 10—14). „Şi a zămislit Sarra şi a născut lui Avraam un fiu la bătrîneţe, la vremea arătată de Dumnezeu" (Fac. 21, 2). Avea atunci 100 de ani. „Avraam era de o sută de ani, cînd i s-a născut Isaac, fiul său" (Fac. 21, 5).

3. Observăm că, între prima prevestire şi împlinirea ei, există o perioadă de 25 de ani. In calea împlinirii ei era un prim obstacol: Sarra era stearpă din tinereţele sale! Al doilea obstacol: bătrîneţea! Dacă în tinereţe n-a avut fii, cum va avea la bătrîneţe, stearpă fiind? Dumnezeu însă a amînat înadins împlinirea făgăduinţei pentru ca oamenii să creadă şi să vadă, prin veacuri, că atunci cînd El voieşte se biruieşte rînduiala firii (Cf. Fac. 18, 14; Lc. 1, 37).

4. Dar Dumnezeu i-a spus lui Avraam nu numai că va avea un fiu, ci şi că urmaşii lui vor fi precum stelele de pe bolta cerească. Şi Avraam a crezut! Mulţi vor fi obiectat: Cum vei putea fi tată unei mari mulţimi de oameni, cînd tu nu ai nici măcar un fiu? În plus, eşti aşa de înaintat în vîrstă. Avraam însă nu se tulbură de formulările fireşti ale raţiunii, pentru că el se bizuie pe cuvîntul lui Dumnezeu. Potrivit acestui cuvînt, al lui Dumnezeu, din Isaac s-a născut poporul israel. Din Ismael, s-au născut ismaeliţii. Din Madian, fiul lui Avraam cu Chetura, soţia lui de după moartea Sarrei, se trag madianiţii (arabii de astăzi). Amîndouă aceste aspecte ale profeţiei s-au împlinit întocmai şi, din această împlinire, reţinem:

a) Patriarhul Avraam prezintă neliniştile sale Domnului fără să-I ceară ceva, ca Unuia ce este atotştiutor. Şi el primeşte, ca răsplată, cele ce depăşesc puterea de imaginaţie a omului.

b) Prin credinţă şi ascultare, patriarhul Avraam a trăit certitudinea că viaţa sa se află sub obrăduirea lui Dumnezeu.

c) Împlinirea cuvîntului Sfintei Scripturi pînă în cele mai mici amănunte PROCLAMA EXISTENŢA LUI DUMNEZEU, ATOTPUTERNICIA, ATOTŞTIINŢA ŞI PRONIA SA.

d) Dumnezeu îşi ţine făgăduinţele chiar şi atunci cînd ni se pare că întîrzie să le împlinească.

e) Prin credinţă şi ascultare de Dumnezeu, primim şi noi, de la El, ceea ce abia îndrăznim să nădăjduim atunci cînd, potrivit circumstanţelor nefavorabile şi rînduielilor fireşti, vedem numai situaţii fără de ieşire.

Pr. *Gh. Răţulea*

PREOTUL PROFESOR IOAN BUNEA

În dimineaţa zilei de 6 iulie 1990 a fost chemat de Dumnezeu la cele veşnice *părintele profesor Ioan Bunea*, distins dascăl al teologiei ortodoxe româneşti, slujitor model al Sf. Altar şi iscusit propovăduitor al Evangheliei lui Hristos cu cuvîntul, cu scrisul şi cu fapta deopotrivă.

A văzut lumina zilei la 11 septembrie 1906 ca al patrulea copil al dreptcredincioasei familii Maria şi Mihai Bunea din Lunca Arieşului, judeţul Alba. Rămas orfan încă la vîrsta de 2 ani, începe şcoala primară în Ocolişel sub grija iubitoare a părinţilor răposatei sale mame şi le continuă în satul natal. Liceul (clasele I—VIII) îl urmează la Turda, unde pentru a-şi completa cele necesare traiului dădea meditaţii de limbă română copiilor gazdei maghiare.

După promovarea examenului de bacalaureat în anul 1926, se înscrie la Academia Teologică Ortodoxă din Cluj. Şi aici se întreţine prestînd diverse munci în administraţia Academiei şi la Centrul eparhial. În anul 1930 este absolvent al Academiei Teologice iar în 12 ianuarie 1932 îşi susţine examenul de licenţă cu teza: *Viaţa şi activitatea teologic-ştiinţifică a Fericitului Augustin*", iar în 17 martie 1936 susţine examenul de licenţă în Teologie şi la Facultatea de Teologie din Chişinău, cu teza: *„Raportul între raţiune şi credinţă"*, sub îndrumarea distinsului teolog Ioan Gh. Savin.

Paralel cu Academia Teologică din Cluj, începînd cu anul 1927 a urmat şi cursurile Facultăţii de litere şi filozofie, secţia filozofie, din Cluj, al cărei licenţiat devine în 1931 în urma susţinerii tezei: *„Filozofia în Evul Mediu"*.

La 25 februarie 1933 se căsătoreşte cu cea care avea să-i devină soţie iubitoare, jertfelnică şi ocrotitoare de-a lungul celor 57 de ani de împreună vieţuire, învăţătoarea Măioara Runcu din Corpadea, judeţul Cluj, avînd ca naşi pe familia prof. Dr. Orest Bucevshi.

În 11 şi 12 martie 1933 este hirotonit de vrednicul de pomenire episcopul Nicolae Ivan, diacon şi preot pe seama parohiei Năsăud unde i se încredinţează şi orele de religie de la Liceul grăniceresc G. Coşbuc şi de la Şcoala de arte şi meserii. Cei şase ani de pastoraţie, de multe ori în condiţii deosebit de vitrege, pe care părintele Ioan Bunea a desfăşurat-o aici, au rămas încrestaţi pentru totdeauna în istoria acestor meleaguri şi prin cele trei biserici construite cu multe greutăţi şi jertfe: Biserica „Sf. Constantin şi Elena" din Năsăud (sfinţită în noiembrie 1939), Biserica „Schimbarea la Faţă" din Singeorz Băi (sfinţită în iulie 1937) şi Biserica „Sf. Dumitru" din Feldru (ridicată în roşu), la care trebuie adăugată terminarea şi finisarea casei parohiale din Năsăud.

Începînd cu 1 septembrie 1939 se transferă ca profesor de religie la Semniarul Pedagogic Universitar din Cluj, de unde în toamna anului 1940, în urma diktatului de la Viena, s-a refugiat la Turda la Liceul de băieţi iar apoi la Liceul de fete, în calitate de profesor şi director de internat. Revine la catedra din Cluj începînd cu 1 septembrie 1945 unde rămîne pînă în toamna anului 1948, cînd în urma reformei învăţămîntului, prin scoaterea religiei din programa de învăţămînt, este transferat la Şcoala generală din satul Călăţele, ca profesor de limba română.

La 1 februarie 1949 este numit lector la Institutul Teologic Universitar din Cluj, iar după desfiinţarea Institutului, rămîne ca profesor la Seminarul Teologic. În această perioadă îşi pregăteşte şi teza de doctorat în Teologia Morală cu tema: *„Fenomenologia conştiinţei morale"* urmînd ca în iunie 1952 să o susţină la Institutul Teologic din Bucureşti, dar vremurile se dovedesc a fi din nou vitrege şi doctoratul se desfiinţează înlocuindu-se cu cel de „magistru" (după model sovietic) iar examenul şi teza pregătită n-au mai fost susţinute niciodată.

În ziua de 2 februarie 1959 este arestat, iar în 6 mai este judecat şi condamnat la 12 ani muncă silnică, confiscarea averii şi 7 ani degradare civică, pentru infracţiunea de uneltire contra orînduirii statale. In fapt „infracţiunea" era întocmirea, împreună cu pr. prof. dr. G.L. Munteanu, a unei programe pentru lecţiile de religie pe care urmau sa le ţină preoţii în parohii. In urma recursului, pedeapsa s-a redus la 5 ani închisoare corecţională, pe care i-a executat pînă în ultima zi în penitenciarele din Gherla şi balta Brăilei, fiind eliberat în 31 ianuarie 1964.

În perioada 1 iunie 1964 — 30 aprilie 1969 îşi desfăşoară activitatea ca preot la parohia Cluj-Someşeni, iar din 1 mai 1969 este transferat la parohia „Schimbarea la Faţă" din Cluj-Napoca, de unde se pensionează în anul 1981. Menţionăm că în perioada 1972—1980 este chemat din nou la catedră la Seminarul Teologic.

Pe lîngă activitatea pastorală — didactică şi administrativ-gospodărească pe care a desfăşurat-o în parohiile şi la catedrele care i-au fost încredinţate, părintele Ioan Bunea a desfăşurat o susţinută şi rodnică activitate publicistică, concretizată prin publicarea a 133 de *studii şi articole*, peste 30 de *evocări* (a unor personalităţi, figuri distinse de preoţi şi profesori), 59 de *recenzii* a diferite *lucrări*, volumul de predici *„Cuvînt de învăţătură la duminici şi sărbători"*, editura Arhiepiscopiei Clujului, 1983, iar în 1986, în aceeaşi editură, volumul *„Cuvînt de învăţătură la botez, cununie şi înmormîntare"*. A colaborat la volumele de predici editate de Mitropolia Banatului (Timişoara, 1984) şi cel editat de Arhiepiscopia Sibiului în 1985. Dacă adăugăm colaborarea la revistele mitropolitane din Patriarhia Română, la diferite publicaţii din străinătate precum şi cele de la *Indrumătorul bisericesc* (de la apariţia lui — 1978 — şi pînă în prezent) şi *Renaşterea*, seria nouă, editate de Arhiepiscopia Clujului, putem spune, fără teama că greşim, că şi activitatea publicistică a părnitelui Ioan Bunea a fost din cele mai rodnice. Facem precizarea că în ultimul timp avea pregătit pentru tipar, volumul: *„Din comoara de în-*

Pr. *Justin Tira*

(Continuare în pag. a 4-a)

Vasile Alecsandri şi Astra

Se împlinesc o sută de ani de la stingerea scriitorului clasic Vasile Alecsandri, personalitate proeminentă a liricii româneşti, care în a doua jumătate a secolului al XIX-lea a devenit cel mai popular poet de dincoace de Carpaţi. Atît în timpul vieţii cît şi după moarte, bardul de la Mircesti s-a bucurat în cadrul Asociaţiunii transilvane (Astra) de o consideraţie unanimă.

Referiri asupra operei sale s-au publicat în organul Asociaţiunii „Transilvania" încă din 1868, primele aprecieri s-au datorat cărturarului George Barijiu, redactorul responsabil al periodicului. În numărul 5 al „Transilvaniei" se comenta pe marginea recenziei lui Titu Maiorescu apărută în „Convorbiri literare" cu privire la o culegere de poezii populare elaborată de V. Alecsandri, reliefînd importanţa ei în cultura românească. In continuare s-au tipărit numeroase fragmente din opera poetului (folclor, pasteluri) adevărate nestemate ale literaturii noastre. În „Transilvania" din 15 aprilie 1877 se făceau aprecieri referitoare la răspîndirea creaţiilor sale dincoace de munţi. „Nu cunoaştem în toată naţiunea noastră un scriitor mai popular, mai mult citit şi gustat decît este dn. Alecsandri; de aceea şi suntem convinşi că nu va rămînea o singură bibliotecă românească, fie aceea încă pe atît de modestă, ca să nu-şi cîştige scrierile d-sale...".

Războiul de independenţă din 1877 a stîrnit un entuziasm de nedescris şi dincoace de Carpaţi. În „Transilvania" apar poezii din ciclul *Ostaşii noştri* cu un vibrant conţinut patriotic, iar prin mijlocirea acestora şi a altora tipărite în alte publicaţii, V. Alecsandri şi-a creat o popularitatea enormă dincoace de munţi, cum n-a mai avut-o niciun alt poet în Ardeal pînă la O. Goga.

În anul următor, cu prilejul unui concurs organizat la Montpellier de *Societatea limbilor romanice*, V. Alecsandri a cîştigat premiul întîi cu poezia *Cîntecul gintii latine*. La 3 iunie 1878 comitetul central al Astrei a fost convocat într-o şedinţă extraordinară, în vederea expedierii unei telegrame de felicitare, ce conţinea următoarele: „Comitetul Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român cu viuă plăcere se foloseşte de ocaziunea, în care *Societatea limbilor romane* Te-a distins pentru *Cîntecul gintei latine* — dîndu-ţi coroana de lauri a poeţilor latini — a-ţi aduce şi din partea sa felicitările cele mai călduroase.

Negreşit că nu acest cîntec este singurul merit literar, pentru care românii Te salută; lucrările ce ai dat în trecut sunt multe şi de o valoare nepieritoare pentru noi românii în special şi pentru latinitate în general.

Dacă Te salutăm şi Te felicităm cu astă ocaziune, este că pe lîngă mertiele literarie din trecut chiar acum prin opera premiată ai pus la înălţime înaintea gintei latine, şi putem zice, a lumei întregi onoarea şi gloria naţiunei române, sentinelă perpetuă a civilizaţiunei la porţile orientului."...

Dintre toate felicităţile cea a Astrei l-a impresionat profund, întrucît venea din partea românilor din afara României, aşa cum reiese din răspunsul expediat de V. Alecsandri cîteva zile mai tîrziu. „Mă simt mult onorat de adresa de felicitare ce am primit din partea Comitetului Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român, şi vă rog să binevoiţi a fi pre lîngă d-nii membrii acelui comitet interpretele simţirilor mele de gratitudine. A fi poet este un avantagiu personal, a fi însă apreciat între conaţionalii săi, este o favoare a soartei, pe care ştiu a o preţui cu legitimă mîndrie."...

În 1879, adunarea generală de la Sighişoara l-a ales membru onorar, aşa cum se procedase în anii precedenţi cu numeroase personalităţi: Simion Bărnuţiu, Al. Papiu-Ilarian, Aron Florian, Ioan Maiorescu, A. T. Laurian, Damaschin Bojincă, Aron Pumnul, Constantin Hurmuzachi, Petrache Poenaru, Scarlat H. Rosetti, Atanasie Şandor, principele Bibescu Bracovan, arhimandritul D. Scriban, M. Kogălniceanu, G. Sion, Al. Odobescu, B.P. Haşdeu, V. A. Urechia... După primirea diplomei de membru onorar V. Alecsandri răspunde la 28 mai st. v. 1880. „Primind diploma de membru onorar al Asociaţiunii transilvane pentru literatura şi Cultura poporului Român viu a vă ruga să arătaţi onorabililor mei colegi sincerele mele mulţumiri pentru marea distincţie ce mi-au făcut"...

În anul 1881 Astra organiza la Sibiu a doua expoziţie culturală şi economică. Cu acel prilej Petronela Missiciu din Arad a expus un goblen brodat cu mărgele şi mătase ce-l înfăţişa pe bardul de la Mircesti. In 1884 V. Alecsandri este copleşit de valul de simpatie de la Băile Herculane, unde sosise pentru un tratament.,

Admiraţia de care s-a bucurat toată viaţa se explică prin felul cum a ştiut să îmbine activitatea literară cu cea politică, prin participarea la evenimentele cruciale — 1848, 1859, 1877 — fiind în acelaşi timp şi luptător şi rapsod. În toate momentele decisive s-a situat de partea progresului, luptînd cu tenacitate împotriva conservatorilor şi ideilor lor perimate.

În vara anului 1890 boala i s-a agravat în mod vertiginos, grăbindu-i sfîrşitul. In „Transilvania" din 15 septembrie Virgil Oniţiu semna necrologul intitulat *„regele poeţilor români nu mai este între cei vii"*. Atît în acest număr cît şi-n cel din 15 noiembrie autorul reliefa însemnătatea operei sale şi locul ce-l ocupă V. Alecsandri în spiritualitatea românească.

Mihai Sofronie

Mormînt fără cruce

— File de jurnal sub tenebre —

Odată făcută introducerea, n-a fost greu să le sugerez, seara, să facem o rugăciune împreună. Nu numai că n-a fost nici o împotrivire, dar am rămas cu impresia, că era ceva aşteptat.

A stat fiecare la locul lui. Halaga pe masa şubredă, ce avea să troznească chiar în acea noapte, sub greutatea celor cca 130 kg ale lui; cîţiva pe priciul mîncat de carii, de lîngă peretele dinspre stradă;ceilalţi pe jos, pe pămîntul amestecat cu ciment. Şi toţi, cu mîinile încrucişate pentru rugăciune, cu inimile înfiorate şi cu ochii înlăcrimaţi.

„Împărate ceresc, Mîngîitorule, Duhul adevărului"...

Sfîrşitul rugăciunii mi-a ridicat în amintire, de pe lespezi de memorie, din vremea studenţiei, cuvintele minunatului duhovnic şi profesor, răp. *Haralambie Rovenţa*, de la Internatul Teologic din Bucureşti, rostire într-o meditaţie de Sîmbătă seara: *„Nu este viaţă fără suferinţă şi nu este mîngîiere fără Duhul Sfînt!"*

Le-am tălmăcit, în cuvinte scurte şi pe înţelesul tuturor.

Noapte, linişte, în puţin mai larga noastră speluncă, linişte şi afară, pe stradă. Doar din camerele de cazną, de mai sus, mai străbăteau, pînă la noi, la subsol; ţipete, uneori; gemete grele, mai adesea; lovituri de bete şi cravaşe de cauciuc.

Şi, cum am încheiat seara, aşa am deschis şi dimineaţa, ca o pavăză împotriva grijei, ce ne rodea mereu în suflet, de a nu fi reluaţi la un nou supliment de anchetă, ceea ce însemna reluarea caznelor. Şi pentru întărirea credinţei, că Dumnezeu e cu noi, ne-am amintit făgăduinţa: *„Nu te voi lăsa şi nici nu te voi părăsi"* (Evrei 13, 5).

Scurt timp, după servirea apei de dimineaţa — aşa arăta mîncarea —, s-a pornit din nou moara. La fiecare pas, ce mişca pe coridor, ne îndreptam ochii spre uşă, să vedem dacă nu ne mai aruncă pe cineva între noi.

— Intră aici! — am recunoscut glasul temnicerului, care m-a dus şi pe mine, sus, la anchetă.

Şi prin uşa deschisă, a intrat, supt la faţă şi palid, N.B., după cîteva săptămîni de cazną.

— Bună, fraţilor! — Nu vă speriaţi, că nu-s pe moarte!

— A mers greu?

— M-au zăpăcit cu picătura de apă, în creştetul capului. Ceasuri şi zile, să-ţi pice în acelaş loc, încît ai mereu senzaţia, că ţi se despică cutia craniană, că-ţi intră toate trăznetele din lume, din creştetul capului pînă-n vîrful degetelor de la picioare.

— Şi totuşi, există ceva mai greu şi decît chinul cu picătura de apă, ieşi din tăcerea, în care a stat închis pînă atunci, tînărul I.L.

— Ce anume, ar putea fi şi mai greu — îl acostară, în acelaş timp, curioşii, din toate colţurile camerei.

Preot *Zosim Oancea*

(Continuare în pag. a 4-a)

Teologia unei expresii româneşti

Bogdaproste

Cuvîntul nu este românesc. Provine din limba slavonă: *Bogda-prosti*. În traducere înseamnă „Dumnezeu să primească". In vorbirea obişnuită din unele zone (Oltenia, spre exemplu, se întîlneşte şi sub forma „bodaprost". Expresia e folosită cînd se primeşte de către cineva un dar făcut în numele unui mort sau chiar al unui viu, la pomeni, parastase şi sărindare. Este întîlnită foarte adesea şi în varianta românească de „Dumnezeu să primească". Cel care dăruieşte de pomană spune: „Să fie pentru sufletul lui (N)"!

Există unii dintre creştinii noştri, care cred că pomenile, respectiv mîncarea, băutura, hainele şi celelalte obiecte care se împart pentru sufletul unuia decedat „merg" în lumea cealaltă intacte, aşa cum sînt aici pe pămînt şi acolo sufletul mortului se înfruptă sau se foloseşte de ele. Cel mai adesea, cînd se face o pomană, parastas ori sărindar pentru un răposat, se fac cîţiva colăcei şi pentru alţi morţi din familie, pentru ca aceia „să nu se uite", să nu jinduiască la cel care primeşte pomana, pentru ca toţi să mănînce şi să se bucure împreună de darul trimis de cei dragi de pe pămînt. Există la mulţi credinţa foarte puternică în folosul pomenilor pentru sufletele proprii sau pentru ale celor apropiaţi aflaţi încă în viaţă. Pomana respectivă chiar constînd din mîncare şi băutură este păstrată „dincolo" pînă cînd cel în cauză va deceda şi, cînd se va duce acolo va găsi masa pusă, cu scaune, lumînări, bunătăţi de tot felul. Altfel spus, „suflete mănîncă, bea şi te veseleşte!" Îmi amintesc că eram preot la Gruia în jud. Mehedinţi şi mulţi enoriaşi făceau sărindare pentru ei înşişi. Sărindarul era o adevărată nuntă în ceea ce priveşte investiţia făcută. Erau angajaţi şi lăutari, iar cheful se prelungea două-trei zile. Veneau cunoscuţi, rude şi prieteni de aproape şi de departe şi petreceau vîrtos, spunînd doar „Bodaprost" şi „Dumnezeu să-ţi facă rai!" Mda! Desigur, despre asemenea cazuri se pot povesti multe.

Pentru a înţelege corect expresia şi, mai ales, rostul pomenilor, parastaselor şi sărindarelor pentru vii şi pentru morţi, sînt necesare cîteva precizări elementare, bazate pe învăţătura Bisericii noastre Ortodoxe.

Căile pe care creştinul poate ajunge la mîntuire, — ţelul suprem al vieţii lui —, sînt trei: rugăciunea, postul şi faptele bune. De fapt, mai corect putem spune că este *o singură cale* cu trei benzi de circulaţie, fiindcă toate cele trei sînt atît de legate între ele, încît nu le poţi socoti separat. Despre rugăciune ştim că este particulară şi publică, se face acasă, la biserică, la locul de muncă, pe drum, în faţa unei troiţe, biserici, oriunde se simte nevoia, se face în duminici şi sărbători, în orice zi a săptămînii, seara, dimineaţa, la masă, la lucru, oricînd creştinul simte nevoia să vorbească cu Dumnezeu, să-I spună bucuriile şi necazurile, să-I ceară ajutor şi sfat. Ştim, de asemenea, că rugăciunea se poate face în gînd, şoptit, cu voce tare, cîntată, individual, în comun. Despre post ştim că este o abţinere de la anumite mîncări, gînduri, vorbe şi fapte rele cu scop religios-moral. Ştim despre posturi că sînt rînduite de Sfînta Biserică în cursul anu-

Pr. *Al. Stănciulescu-Bîrda*

(Continuare în pag. a 4-a)

Scrisoare din Basarabia

(Podului de flori)

Cu vorba-mi proastă şi pripită
Eu ştiu că te-am rănit, spunînd
Că mi-ai luat şi grai şi pită
Şi-ai năvălit pe-al meu pămînt.

În vremea putredă şi goală
Pe mine, frate, cum să-ţi spun,
Pe mine m-au mîntit la şcoală
Că-mi eşti străin, nu frate bun.

Refren
Vă scriu din Basarabia,
Dulci fraţi de peste Prut.
Cu vise mari corabia
A duhului străbun
Spre voi azi o strămut!

Credeam că un noroc e plaga
Un bine graiul cel sluţit.
Citesc azi pe Arghezi, Blaga,
Ce tare, Doamne,-am fost mînţit!

Acum, în zi de sărbătoare,
Mă rog Înaltului Iisus
Să-mi ierte vorba jignitoare
Ce despre tine, frate,-am spus.

Refren
Vă scriu din Basarabia
Dulci fraţi de peste Prut.
Cu vise mari corabia
A duhului străbun
Spre voi azi o strămut.
iulie 1990

Grigorie Vieru
Chişinău, 12 mai 1990

* Profesorului Marinescu-Nour..."

„Scrisoarea" a apărit în „PANORAMIC" — radio-TV, An. I, nr. 23, sept. 11—17 iunie 1990.

Lui Grigore Vieru

„Răspuns"
la „Scrisoare din Basarabia"

Cu lacrimi scrii de soarta grea
Tu, frate-al meu de peste Prut;
Sărut, citind scrisoarea ta,
Şi plîng, şi iarăşi o sărut.

Sărmane frate din Moldova
La şcoală, vai, cît de tîrziu
Ai fost lăsat să afli slova
Al cărui neam şi tu eşti fiu.

Scriai în litere străine
Şi descifrai abecedare
Plîngînd de dor şi de ruşine
Şi aşteptînd cu-nfiorare

Noapte de noapte, zi de zi,
Să recitesti din vechi anale,
Din Eminescu-Alecsandri,
Coşbuc, Arghezi, Caragiale.

Acum, înfiorat dar ferm,
Pui pe hîrtie, rînd de rînd,
Icoana unui vis etern
Şi versul izvodit de gînd.

Dar cînd îmi scrii ce soartă grea
Ai frate-al meu de peste Prut,
Citesc şi plîng şi o sărut,
Şi iar citesc scrisoarea ta.

Arcadiu Marinescu-Nour
iulie 1990

RĂSPUNS

la articolul „PĂRINTELE ARSENIE, PROOROCUL DIN BUNCĂR"
apărut în ziarul „Dreptatea", nr. 107, de Joi 14 Iunie 1990, sub semnătura d-lui Ilie COSTACHE

Subsemnata, monahia Zamfira Constantinescu, stareţă a Mănăstirii Prislop-Haţeg-Hunedoara în perioada 1952—1959, după care Mănăstirea a fost desfiinţată în mod abuziv şi nedrept în urma decretului 410 din 1959, declar următoarele în legătură cu articolul publicat în ziarul *Dreptatea* din 14 iunie 1990 sub semnătura d-lui Ilie Costache, întrucît părintele Arsenie a funcţionat la Mănăstirea Prislop între anii 1948—1959, întîi ca stareţ şi apoi ca preot-duhovnic, subsemnata fiind deci în măsură să cunosc adevărul despre activtiatea părintelui Arsenie:

— Articolul d-lui Ilie Costache este o înşiruire de invenţii şi neadevăruri de la început pînă la sfîrşit, o adevărată fabulaţie.

— Citatul dat din lucrarea în manuscris a părintelui Arsenie nu este autentic, reprezentînd numai o ciornă a acestei lucrări, sustrasă şi răspîndită de persoane necompetente.

— Părintele Arsenie nu este licenţiat în medicină. A făcut numai 3 ani cursuri de anatomie cu profesorul Rainer, în cadrul Belle-Artelor.

— Nu a ştiut limba engleză.

— Nu şi-a petrecut cea mai mare parte din viaţă la Mănăstirea Sîmbăta, unde a stat numai între anii 1939—1948.

— Dacă Izvorul Tămăduirii este atestat în secolul XVI, cum a putut lua naştere din lacrimile părintelui Arsenie în secolul XX?!

— La Mănăstirea Brîncoveanu-Sîmbăta de Sus nu există nici un schit de la care a putut fi arestat părintele, există numai clădirile Mănăstirii.

— N-a făcut 8 ani închisoare, nu a avut nici o condamnare.

— Nu a fost declarat niciodată legionar.

— A fost luat numai cîteva luni pentru cercetări în anul 1948 de la Mănăstirea Brîncoveanu-Sîmbăta de Sus, din cauza popularităţii pe care o avea, iar în anul 1951 a fost luat şi trimis un an de zile la canal, de la Mănăstirea Prislop, din aceeaşi cauză.

— Nu este adevărată întîmplarea cu Regina Maria şi Regele Mihai. Întîi pentru faptul că Regina Maria a murit, pare-mi-se, în 1938, iar părintele Arsenie s-a dus la Mănăstirea Sîmbăta abia în 1939. Regele Mihai a fost la Mănăstirea Sîmbăta cînd avea 18—19 ani, însoţit de nişte aghio-

Monahia *Zamfira Constantinescu*
Sinaia, vineri 6 iulie 1990

(Continuare în pag. a 4-a)

ITINERAR PASTORAL

Duminică, 19 august a.c., Î.P.S. Sa Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ a poposit în mijlocul credincioşilor din parohia Turnu Roşu (prot. Avrig), luînd parte la Sf. Liturghie.

Slujba Sf. Liturghii s-a desfăşurat în aer liber, în poiana schitului de pe Valea Caselor, aşezare monahală, atestată documentar încă din 1661, precum şi într-un raport al episcopului rutean Manuil Olsavsky de Muncaci, din anul 1746.

În secolul al VIII-lea, schitul a împărtăşit şi el soarta crudă a celorlalte aproximativ 200 de biserici şi mănăstiri, căzînd pradă tunurilor generalului Buckow.

Prin strădania preotului paroh Vrînceanu Mihai, în ultimii ani s-a renovat bisericuţa schitului şi s-a împodobit cu o frumoasă pictură în frescă, realizată de pictorul Dobre din Braşov.

La sfîrşitul Sf. Liturghii oficiate de un sobor de preoţi şi diaconi, avînd ca protos pe P.C. Sa Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, Î.P.S. Sa a rostit un ales cuvînt de învăţătură. Pornind de la semnificaţia sărbătorii Adormirii MAICII DOMNULUI, căreia i-a fost închinată şi acest schit, Î.P.S. Sa a scos în relief rolul Sf. Fecioare Maria în viaţa de credinţă şi har a Bisericii, stăruind asupra „predicii" Maicii Domnului concretizează în cuvintele „Faceţi orice vă va spune" (Ioan 2, 5).

Î.P.S. Sa a îndemnat pe bunii credincioşi, prezenţi în număr mare la Sf. Liturghie, să păstreze pe mai departe credinţa cea adevărată a înaintaşilor şi în acelaşi timp să se străduiască la o viaţă aleasă, plină de virtuţi, izvorînd din dragostea faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni.

După cuvîntul înaripat al Î.P.S. Sale a avut loc sfinţirea şi punerea pietrei de temelie la noul aşezămînt monahal, ce se va ridica aici, şi, prin care se va reînoda astfel firul vieţii călugăreşti pe aceste meleaguri.

La sfîrşit a vorbit prof. dr. V. Grecu, fiu al satului, care a mulţumit Î.P.S. Sale pentru prezenţa în mijlocul sătenilor, şi l-a asigurat că toţi credincioşii parohiei se vor strădui să traducă în faptă părinteştile sfaturi primite de la Întîistătătorul Mitropoliei Ardealului.

„Mănăstirea de pe Valea Caselor va deveni o candelă care va păstra focul sacru al credinţei ortodoxe şi al românismului pe aceste binecuvîntate plaiuri ale Sibiului, a spus domnia Sa".

La agapa oferită de parohia Turnu-Roşu, a luat cuvîntul P.C. Pr. Dr. Dumitru Abrudan, P.C. Pr. M. Vrînceanu, parohul comunei, iar la sfîrşit Î.P.S. Sa, care a mulţumit tuturor pentru osteneală şi a asigurat pe parohieni de dragostea şi preţuirea Î.P.S. Sale. Cu siguranţă că praznicul de duminică, 19 august, va rămîne pentru toţi cei prezenţi un moment de neuitat şi un puternic imbold la dragoste pentru Biserica Strămoşească.

Arhid. Drd. *Visarion Bălţat*

HRAM MĂNĂSTIRESC

Prin refacerea incintei, aşa cum se presupune că a fost ea pe vremea ctitorului ei, voievodul martir Constantin Brîncoveanu, mănăstirea ce-i poartă numele de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, a intrat într-o nouă perioadă a istoriei sale. Cele două monumentale corpuri de clădiri, unite prin două pergole, toate într-un autentic stil brîncovenesc, dau mănăstirii arătate o notă de autentică şi continuă sărbătoare, inspirînd totodată închinătorului un simţămînt de siguranţă, de aşezare şi liniştire lăuntrică, ceea ce s-a putut citi pe feţele miilor de fii ai Bisericii noastre veniţi şi în acest an la hramul din 15 august, Adormirea Maicii Domnului sau Sf. Marie Mare.

De la Centrul mitropolitan din Sibiu a participat Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoţit de P.C. rector C. Voicu al Institutului Teologic Universitar din Sibiu, P.C. pr. prof. I. Moldovan, P. Cuv. arhim. D. Dan, P.C. consilieri Gh. Papuc şi E. Oancea, P. Cuv. V. Bălţat, secretar eparhial, P.C. pr. R. Bar ş.a.

Praznicul a început încă din ajun, cînd la altarul din pădure s-a săvîrşit slujba vecerniei, cu un cuvînt de învăţătură rostit de P. Cuv. arhim. T. Părăian, precum şi Prohodul Maicii Domnului, încheiat după zenitul nopţii.

În ziua praznicului, tot la altarul din pădure, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi, Î.P.S. Mitropolit Antonie a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, răspunsurile fiind date de un grup de studenţi teologi şi elevi seminarişti, ca şi de marea mulţime de credincioşi care erau de faţă.

La momentul cuvenit, P.C. arhid. Gh. Papuc a fost hirotonit preot, iar după Sf. Liturghie C. pr. Ştefan Popica de la parohia Sîmbăta de Sus — apuseană a fost hirotesit „iconom".

La priceasnă, a predicat P. Cuv. arhim. T. Părăian, care a adus în atenţia ascultătorilor cîteva foloase ale participării noastre la sf. slujbe ale Bisericii, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii un cuvînt de salut a rostit P.C. prot. R. Zaharie (Făgăraş).

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î.P.S. Mitropolit Antonie, care, după ce a tălmăcit setea de Dumnezeu a celor veniţi la hram şi după ce a evocat chipul luminos al sf. voievod martir C. Brîncoveanu împreună cu cei patru feciori ai săi, din care motiv a şi intrat în baladă ca „boier vechi şi domn creştin", a insistat în chip special asupra a trei momente deosebite din viaţa Maicii Domnului: Momentul Bunei Vestiri, momentul Cana Galileii şi momentul cînd Mîntuitorul Iisus Hristos a fost pe cruce, pe marginea cărora a adus în atenţie o seamă de ziditoare învăţături ilustrate cu un semnificativ mănunchi de istorioare.

S-a săvîrşit apoi sfinţirea apei, precum şi Sf. Maslu de obşte.

La agapa care s-a servit la trapeza mănăstirii a vorbit P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrşit Î.P.S. Mitropolit Antonie, care, între altele, a mulţumit obştei sf. mănăstiri, evidenţiind totodată munca depusă de P. Cuv. arhim. V. Tohăneanu, P. Cuv. arhim. D. Dan şi P.C. pr. R. Bar, pentru ridicarea incintei sf. mănăstiri Brîncoveanu, despre care am amintit la începutul acestor rînduri, şi care, cu voia lui Dumnezeu, la hramul din anul viitor se doreşte a fi inaugurată oficial.

P.

Preotul profesor Ioan Bunea

(Continuare din pag. a 3-a)

văţătură a Bisericii Ortodoxe. Creionări teologice", care sperăm să vadă lumina tiparului.

Pentru toţi cei care l-am cunoscut, părintele profesor Ioan Bunea rămîne pentru totdeauna ca un model viu şi demn de urmat pentru ceea ce însemnează să-ţi iubeşti cu adevărat şi să-ţi slujeşti pînă la sacrificiu Biserica şi neamul deopotrivă. Credinţa neclintită de nimeni şi nimic, şi demnitatea, au fost coordonatele principale care l-au călăuzit în viaţă, în slujirea preoţească, în activitatea didactică şi în relaţiile cu semenii.

Pentru toate acestea rugăm pe Dumnezeu să-l odihnească în ceata aleşilor Săi iar pe doamna Mărioara — preoteasa văduvă, pe doamna Dorina (fiică) cu soţul Cornel şi pe nepoţii Cătălin, Tudor şi Bianca, să-i mîngîie.

*

Slujba înmormîntării a fost oficiată *luni, 9 iulie 1990* în Catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca de către P.S. Episcop vicar patriarhal Dr. Vasile Tîrgovişteanul şi P.S. Episcop-vicar Justinian Maramureşeanul, împreună cu un sobor de preoţi şi diaconi.

Cuvînt de omagiere au rostit: P.S. Vasile Tîrgovişteanul, P.S. Justinian Maramureşanul, P.C. pr. Simion Cristea de la parohia „Schimbarea la Faţă" din Cluj-Napoca, P.C., pr. prof. Vasile Stanciu de la Seminarul Teologic şi P.C. pr. Onisie Moraru de la parohia „Sf. Dumitru" din Cluj-Napoca.

Sicriul, cu rămăşiţele pămînteşti ale adormitului întru Domnul, a fost apoi transportat la Lunca Arieşului, jud. Alba şi înmormîntat în cimitirul parohial, în prezenţa P.S. Episcop Andrei Andreicuţ al Alba Iuliei, care a rostit şi un cald cuvînt de omagiere.

Bogdaproste

(Continuare din pag. a 3-a)

lui în posturi mari (Postul Sfintelor Paşti, Postul Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, Postul Sfintei Marii, Postul Naşterii Domnului), în cursul săptămînii (miercurea şi vinerea), în anumite zile (Tăierea capului Sfîntului Ioan Botezătorul ş.a.), la vreme de război, de calamităţi naturale (cutremure, potoape, inundaţii, insecte distrugătoare, boli, secete prelungite etc.), sînt rînduite de preoţi şi duhovnici pentru necesităţi de obşte sau particulare (canoane pentru diferite păcate). În timpul postului sufletul se înalţă spre cele sfinte, rugăciunea poate fi făcută cu mai multă uşurinţă, patimile şi ispitele se îndepărtează neputincioase. Despre faptele bune se ştiu multe, depăşind cadrul acestui articol. Ele sînt traducerea în practică a credinţei, dragostei şi nădejdii noastre în Dumnezeu. Noi ţinem legătura cu Dumnezeu prin rugăciune în mod direct, dar şi indirect, prin semenul nostru, prin binele pe care i-l facem acestuia. În măsura în care ne ajutăm aproapele, semenul, ne apropiem de Dumnezeu, îi dovedim că-L iubim cu adevărat. El a spus că nu cel ce-I spune doar „Doamne, Doamne" va intra în împărăţia Sa, ci acela care-I face voia. Iar voia lui Dumnezeu este de a face bine „unuia dintre aceştia mai mici ai mei". Posibilităţile de a face bine semenului sînt foarte multe. Din lipsă de spaţiu vom menţiona cîteva: ajutorarea cu bani, îmbrăcăminte, încălţăminte, hrană, adăpost, medicamente; uşurarea unor sarcini grele de purtat, fie ele spirituale, fie materiale; mîngîierea celor în suferinţă, în necazuri, disperare, boli, temniţe şi încercarea de a le reda speranţa în Dumnezeu şi încrederea în El; aducerea celor rătăciţi pe cărările vieţii şi ale mîntuirii, pe calea Bisericii, indiferent dacă ei au fost necunoscători ai învăţăturii creştine, atei, luptători împotriva Bisericii şi a lui Dumnezeu, sau amestecaţi în tot felul de secte; înfierea de copii orfani sau părăsiţi, ajutarea şi apropierea de bătrînii părăsiţi şi neajutoraţi, sfătuirea şi învăţarea la bine a celor necunoscători sau mai slabi cu mintea; rugăciunea pentru semenul nostru rătăcit sau neajutorat, pentru bunul mers al casei, al ţării şi al lumii, pentru dispariţia războaielor, suferinţelor, bolilor, pentru buna înţelegere între oameni şi popoare, pentru pace şi fericire pe pămînt, pentru ca Evanghelia lui Hristos să triumfe în lumea întreagă. Tot faptă bună este şi aceea pe care o face omul asupra lui însuşi, fiecare dintre noi fiind „temple ale Duhului Sfînt". Avînd o viaţă curată, virtuoasă, avînd credinţă, dragoste şi speranţă în Dumnezeu, făcîndu-mi datoria faţă de Dumnezeu, faţă de oameni, faţă de mine însumi, nelăsîndu-mi fiinţa pradă păcatului, viciilor şi ispitelor de tot felul ce mă ademenesc la tot pasul, rugîndu-mă lui Dumnezeu, iubind oamenii în sensul creştin al noţiunii, săvîrşesc o faptă bună, plăcută lui Dumnezeu. Pentru toate acestea şi pentru celelalte asemenea putem spune cu toată convingerea: „Bogdaproste" sau „Dumnezeu să primească"! Aceasta în sensul de a scrie aceste fapte bune în cartea vieţii şi a veşniciei, iar la judecata de apoi să ţină seama de ele.

În acest context putem să precizăm că sufletul — esenţă spirituală — nu foloseşte cele materiale în viaţa de apoi, precum hrană, îmbrăcăminte, băutură etc. Altfel spus, sufletul nu se împărtăşeşte din cele ce noi dăm de pomană pentru el, ci din fapta bună pe care o facem. Pomana, parastasul şi sărindarul sînt fapte bune, în sensul că la masa pe care o pregătim chemăm cerşetorii, nevoiaşii, bolnavii şi chiar apropiaţii, că la acea masă credincioşii împreună cu preoţii şi cîntăreţii săvîrşesc rugăciune către Dumnezeu pentru uşurarea păcatelor sufletului pentru care se face pomenirea. Acesta este sensul adevărat al ofrandelor aduse. Va spune, poate, cineva: „Da, dar din acele ofrande se duce şi la biserică, se înfruptă şi slujitorii bisericii, deşi ei nu intră în categoria cerşetorilor, nevoiaşilor, bolnavilor!" E foarte adevărat! Această practică este străveche în tradiţia creştină. Ea vine de pe vremea cînd preoţii şi cîntăreţii şi ceilalţi slujitori ai Bisericii nu aveau salarii, ci trăiau din aceste ofrande. Prin faptul că ajutai slujitorii Bisericii să trăiască şi să-şi poată desfăşura activitatea cultică în mod normal, deci să ţii biserica deschisă cultului, nu făceai oare o faptă bună? Astăzi cîţi dintre slujitorii Bisericii Ortodoxe au salarii? Cîţi cîntăreţi sînt angajaţi? Cîţi preoţi îşi pot realiza retribuţia din fondurile proprii ale parohiilor? Cîţi îngrijitori ai bisericilor au îndemnizaţie? Puţini, destul de puţini, aşa că practica de a oferi prinoase slujitorilor Bisericii nu împietează cu nimic tradiţia creştină autentică. Mai mult, este pomană românească, vorba lui Tudor Arghezi, şi se cuvine s-o respectăm.

Înţelegem, aşadar, că din pomana, parastasul ori sărindarul pe care le facem nu mănîncă mortul, cum zic unii, ci acelea sînt fapte bune, alături de alte multe feluri în care se pot săvîrşi faptele bune, care se scriu în cartea vieţii şi a nemuririi. Amin.

Mormînt fără cruce

(Continuare din pag. a 3-a)

— Am aflat, în trecerea mea pe la Jilava, că la Arad funcţionează ca anchetatoare şi o femeie, care se dezgoleşte, fără nici o jenă morală, în faţa anchetatului tînăr şi-l dezgoleşte şi pe el..., căutînd să-i smulgă o declaraţie, în sensul celor vrute şi impuse de Securitate.

— *Sadic* şi *dezgustător*, — încheie noul intrat, N.B., şi această discuţie.

N-a trecut 1/2 oră şi din nou s-a deschis uşa, ca să fie aruncat în cameră de data aceasta un tînăr roşu la faţă, dar speriat şi beat, de se clătina pe picioare. S-a uitat în jur, întrebător şi timid, crezînd că se află într-o cameră de anchetă, mai ales că, veniţi de curînd de afară, eram îmbrăcaţi toţi în haine bune.

Sesizînd încurcătura tînărului, B.Z. a luat îndată poziţie de anchetator.

— Cum te cheamă? — de unde eşti? — Tata! Mama! Ce-ai făcut? — Ai? — De ce-ai fost adus aici?

— Am... am... am înjurat o doamnă!...

— Acum e doamnă!... Ai? — Atunci cum i-ai zis? — Hai, spune!

— A — a — a — atunci am crezut că-i alta, şi — şi — i-am — i-am zis-i-i-am zis.

— Hai spune odată, cum i-ai zis?

— Apăi — apăi — i-am zis... cu-cu-cu... vă!

— Aşa i-ai zis tu doamnei Ana Paucker?

Interogatul dădea înapoi, încerca să spună că regretă, în timp ce întreaga cameră se prăpădea de rîs, nu atît pentru ce făcuse „inculpatul", cît pentru seriozitatea cu care l-a executat „anchetatorul B.Z.

În vioraţi de această scenă şi pentru că mai erau în jur de două ceasuri bune pînă la amiazi, ca să omoare timpul, s-a dat drumul campionatului de şah. Tabla, un carton, cu pătrăţele desenate de acelaş B.Z. Şi tot de el fasonate şi desenate figurile, în forma lor corespunzătoare: soldaţi, ofiţeri, cai etc.

Matschul depăşise fazele duale, ca şi faza între cele două echipe, care se formaseră în cameră. Acum se dădea matschul între reprezentativa camerei noastre cu reprezentativa camerei vecine. Propriu zis, camera cu camera, despărţite doar printr-un perete de scîndură, cu rezonanţă puternică.

S-a prelungit şi după masă, dar s-a soldat cu bucluc. „Gazdele" de deasupra, care ascultau, printr-un instrument acustic, toate comunicările între cele două camere, au interpretat anunţarea mişcărilor de şah: a1 la b2; e2 la f3 etc., drept: *„cifru"*, prin care „banditii" îşi comunicau planurile lor de uneltire împotriva regimului.

Era spre seară, cînd s-a deschis pentru a treia oară uşa, prin care s-au strecurat, destul de speriaţi şi ei, preoţii din Cisnădie: *Nanu* şi *Cristea*. Am aflat de la ei, în cele dintîi vorbe schimbate, că au fost aduşi aici tot pentru calendarul: „Credinţa", pe care l-au desfăcut şi ei, în parohie.

Aflîndu-ne într-un mic sobor, am încheiat seara, în şoaptă pătrunzătoare, cu cîntarea de la Vecernie: „Lumină lină".

Pentru ca să nu se mai întîmple

(Continuare din pag. I-a)

crimele făcute de hitlerişti în Franţa, în Polonia şi în alte ţări, dar s-a vorbit extrem de puţin despre crimele săvîrşite de acoliţii lor, horthyştii maghiari, în Transilvania.

Deşi între români şi populaţia maghiară minoritară din Transilvania au fost totdeauna legături frăţeşti, de convieţuire paşnică, de stimă şi ajutor reciproc, fiind alături în multe din evenimentele mari ale istoriei, totuşi se pare că de cînd au pus piciorul în Transilvania oficialităţile maghiare au dus un război nedeclarat pe faţă împotriva populaţiei româneşti, băştinaşă şi majoritară, ceea ce se poate vedea pe tot parcursul ultimelor 7—8 secole. Aşa de pildă, după înfrîngerea lui Carol Robert în 1330, intrat în Ţara Românească cu scopuri expansioniste, Papa Ioan al XXII-lea provoacă pe catolicii din Ungaria să se ridice împotriva „schismaticilor" (românilor), promiţîndu-le iertarea păcatelor tuturor celor ce ar cădea morţi în luptă cu ei.

Se cunosc încă multe acte oficiale şi acţiuni maghiare sau austro-maghiare îndreptate împotriva românilor, între ele distrugerea a aproximativ 200 de biserici şi mănăstiri ortodoxe în Transilvania în anul 1760, reprimarea crudă a Răscoalei lui Horea, Cloşca şi Crişan din 1784, masacrarea în masă a multor români transilvăneni după Revoluţia din 1848, pe toate întrecîndu-le se pare în cruzime cele petrecute după dictatul de la Viena din 1940. „Ceea ce s-a petrecut acolo la luarea în stăpînire de armată şi administraţia maghiară — scria N. Iorga în 24 septembrie 1940 — sub ochii ei şi fără nici o încercare de a o opri, ba chiar cu binevoitorul ei concurs, întrece orice închipuire şi se poate pune alături de cele mai groasnice scene din vremea năvălirilor barbare, cînd cel puţin setea de a omorî nu era unită cu un sadism care aparţine vremurilor noastre. Spînzuraţi cu capul în jos — continuă N. Iorga — răstigniţi, baterea cuielor în cap, presărarea cu var nestins a rănilor, acestea au fost, după cîte ştim pînă acum — şi martiriul se desluşeşte tot mai mult — semnele civilizaţiei poporului care s-a dezonorat cu asemenea acte".

Se cuvine, aşadar, să ne reamintim că dictatul de la Viena a însemnat pentru noi românii, după unele statistici, uciderea a peste 400 de taţi, mame, fraţi şi surori de-ale noastre, în jud. Sălaj, a peste 150 în jud. Bihor, a peste 150 în jud. Cluj, a peste 35 în jud. Someş, a peste 25 în jud. Satu Mare, a peste 25 în jud. Maramureş, a încă peste 100 în judeţele Trei Scaune ,Odorhei, Ciuc ş.a. Între cei ucişi, unii în modul cel mai barbar posibil, au fost mulţi preoţi, între care să nu uităm chipul luminos al părintelui Aurel Munteanu din Huedin, jud. Cluj. Să nu uităm de asemenea de „noaptea Sf. Bartolomeu" pentru românii din Ip, Trăsnea, Moisei, Sărmaşul de Cîmpie ş.a. „Pe aceşti valahi opincari trebuie să-i extirpăm, să-i ucidem ca pe duşmanii noştri... — spunea în acele zile baronul Aczél Ede. Vom organiza o noapte a Sfîntului Bartolomeu şi vom ucide şi copiii în pîntecele mamelor lor". Şi aşa au făcut.

Dictatul de la Viena ne mai reaminteşte de cele peste 500 de schingiuiri şi bătăi în jud. Mureş, de cele peste 300 în jud. Trei Scaune, de cele peste 800 în jud. Sălaj, de cele peste 350 în jud. Someş, de cele peste 1 000 în jud. Ciuc, de cele aproape 1 000 în jud. Cluj, de cele peste 1 000 în jud. Bihor etc., fără să mai vorbim de zecile de mii de arestări, profanări, devastări etc.

Această ură sălbatică nu s-a revărsat numai asupra atîtor fiinţe omeneşti nevinovate, ci şi asupra unor bunuri materiale care aparţineau românilor, asupra caselor şi mai ales asupra bisericilor lor, în chip special asupra bisericilor ortodoxe. „Satelor ungureşti trebuie să li se redea aspectul lor vechi prin înlăturarea bisericilor zidite în stil bizantin, care nu se potrivesc cu mediul acestora" — scria în 12 octombrie 1940 ziarul budapestan: „Magyarorszàg", sau cum scria alt ziar din Ungaria — Nemzeti Ujsàg, că „Transilvania reanexată reclamă urgentă soluţionare a clădirilor bisericilor ortodoxe româneşti". Astfel, numai în actualul jud. Covasna au fost dărîmate pînă la temelii bisericile noastre din Vîrghiş, o adevărată catedrală cu două turnuri, din Căpeni, din Racoşul de Sus, din Bibortени, din Comolău, din Borosnelul Mare, iar cele din Doboşeni şi Herculian pînă la streaşină, stare jalnică în care aceste două biserici pot fi văzute şi astăzi. „În prezent din biserică nu mai este doar locul unde a fost clădită şi înfrumuseţată cu atîta muncă şi jertfă din partea acestor români", scria în toamna anului 1944 pr. Ioan Rauca din Comolău, prot. Sf. Gheorghe.

De reţinut că românii ortodocşi din astfel de parohii au fost trecuţi peste noapte la una din confesiunile maghiare din localitatea respectivă.

Am fost martor ocular la unele dintre faptele mai sus arătate. Între altele, nu pot uita o noapte de groază petrecută în prima jumătate a lunii ianuarie 1941, cînd pe o zăpadă mare şi ger năprasnic, aprox 100 de case româneşti din Covasna au fost făcute praf de către o ceată de confraţi secui din zonă. Mama, fie iertată, ne-a ascuns pe toţi fraţii într-o grădină, unde, acoperiţi cu nişte cojoace, tremuram şi de frig şi de frică. Mai tîrziu cînd am învăţat despre năvălirile barbare, le-am asemănat cu vuietul, loviturile, ţipetele şi groaza acelei nopţi.

Fie deci ca astfel de lucruri să nu se mai întîmple, să nu se mai repete. „Din partea noastră — scria tot N. Iorga în legătură cu cele de mai sus — n-avem decît un sfat. A nu clinti un fir de păr din capul unui cetăţean maghiar al României. E cea mai teribilă pedeapsă ce putem da chinuitorilor şi asasinilor".

O cîntare bisericească de la Paşti ne cheamă atît de minunat: „Să ne luminăm popoare!"

Să ne luminăm cu adevărat şi să ne venim „în fire", ca oarecînd fiul rătăcit din parabola evanghelică, mai ales acum cînd, pe plan intern, ne-am dobîndit libertatea atît de mult dorită, iar pe plan extern, tindem spre o familie de popoare ale unei Europe înfrăţite, care să nu mai cunoască ura, zîzanii şi conflicte generatoare de războaie şi de atîtea suferinţe inutile.

RĂSPUNS

(Continuare din pag. a 3-a)

tanţi, dar nu a tras cu „un pistol cu ventuze de cauciuc în picturile de pe pereţi", cum afirmă d-l Ilie Costache.

— Nu este adevărată nici afirmaţia referitoare la portretul Regelui Mihai, care a fost numai acoperit cu var şi apoi curăţat, fără ca să fi fost pictat vreodată Ceauşescu.

— Că a fost bine văzut sau nu de guvern nu o poate spune d-l Ilie Costache, care nu ştie că între anii 1970—1985 părintele Arsenie a pictat nestingherit Biserica din satul Drăgănescu, jud. Giurgiu, continuîndu-şi aici şi activitatea pastorală, iar ierarhia bisericească dacă a avut ceva cu părintele Arsenie a avut numai de teama autorităţilor civile, cărora nu le-ar fi fost pe plac popularitatea părintelui Arsenie şi ierarhia ar fi putut fi trasă la răspundere din acest motiv, ceea ce nu s-a întîmplat, întrucît părintele Arsenie nu a fost reacţionar, ci a fost convins de principiul scripturistic că: „orice stăpînire este de la Dumnezeu".

— Nu a fost adus în Sinaia spre sfîrşitul anului trecut, ci a locuit în Sinaia din anul 1977, unde cu linişte şi hotărîre am reorganizat o parte din obştea Mănăstirii Prislop, scoasă pe drumuri, pe nedrept, în anul 1959.

— Sfîrşitul articolului, întrevederea cu Ceauşescu şi celelalte nu sînt decît iarăşi invenţie şi imaginaţie bolnăvicioasă.

— Părintele Arsenie s-a săvîrşit din viaţă la Sinaia, la 28 noiembrie 1989 şi a fost înmormîntat la Mănăstirea Prislop. Toată lumea ştie acest lucru, afară de d-l Ilie Costache, care afirmă că a fost luat de 3 securişti şi dus nu se ştie unde!

— În privinţa Mănăstirii Sîmbăta, nu ştiu ce s-a construit acum în subsol, dar orice s-ar fi construit nu poate avea nici o legătură cu părintele Arsenie, care a plecat de la Mănăstirea Sîmbăta din 1948, — şi deci titlul senzaţional al articolului „Părintele Arsenie, proorocul din buncăr" nu are nici o justificare.

Avînd în vedere cele de mai sus, vă rog să dispuneţi să se oprească imediat continuarea publicării ciornei pe care o deţine d-l Ilie Costache, întrucît manuscrisele părintelui Arsenie aparţin Mănăstirii, din care a făcut şi face parte, singura în măsură să decidă.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
20 septembrie
1990
Nr. 35—36

Cuvinte duhovnicești

CĂINȚĂ ȘI IERTARE

Printre marile sentimente de durere, de durere sufletească adîncă, sfîșietoare, pe care le poate trăi un om, *căința* mi se pare a fi dintre cele mai dramatice. A fi făcut ceva și a regreta, a te căi. A te căi din tot sufletul, din toată inima, cu tot gîndul, cu toată ființa. A te căi și a nu mai putea îndrepta ceea ce ai făcut. A voi să ștergi, și a nu putea șterge. A voi să uiți, și a nu putea uita. A voi să nu fi făcut ceea ce ai făcut, și fapta să rămînă totuși făcută. A-ți părea rău, și a nu putea îndrepta nimic. A-ți explica, și a nu te putea convinge pe tine însuți că te poți justifica prin ceva. Și a nu putea convinge nici pe alții. Pe nimeni. Povara căinței poate încovoia omul, îl poate zdrobi, îl poate scoate din minți.

Cine n-a trecut prin aceasta? Cine n-a fost îngrozit de fapta predată istoriei, și de neputința de a și-o mai retrage?

Pentru omul dăruit cu conștiință, dar nu și cu credință, povara căinței, deși e floare a sufletului care putea fi frumos, e mai degrabă boală grea, nevindecabilă. Pentru cel credincios, ea poate deveni virtute. Se poate converti în virtute. Se poate vindeca. Aceasta, în măsura în care, tot atît de intensă fiind — și numai fiind tot atît de intensă — căința-boală începe la un moment dat să spere într-o îndreptare, într-o ștergere, într-o iertare, prin încredințarea situației sale disperate lui Dumnezeu, prin duhovnic. Drama căinței se poate converti în liniște și în împăcare sufletească, în eliberarea de păcatul comis, eliberare obținută prin spovedanie. Numai prin spovedanie. Căci, atunci cînd nu mai poți îndrepta nimic, și răul făcut, mai ales altora, rămîne rău în veci, și e gata să te chinuie, să te mustre în veci vecilor, să-ți întunece zilele și nopțile, vine creștinismul și te mîngîie, și te asigură că *totul* se poate ierta. Că poți fi din nou curat. Din nou nevinovat. Și-ți curățată, și-ți împacă definitiv conștiința.

Iată miracolul creștinismului. Iată mîna întinsă a lui Iisus și vocea Lui: *„Iertate să-ți fie păcatele"*. Și condiția: *„De acum să nu mai păcătuiești"*. Să nu-ți mai prilejuiești stări de vinovăție și de căință chinuitoare. Iată mîngîierea. Nesperata mîngîiere. Nașterea din nou. Sfînta Scriptură e plină de astfel de exemple. Zaheu vameșul, femeia păcătoasă, slăbănogul, și alții, și alții. Și tradiția vieții duhovnicești a nevoitorilor întru curățirea de păcate și desăvîrșire, e clădită toată pe căință și iertare. Drumul spre marea *odihnă* a sfinților, trece prin încăperile căinței, prin zbuciumul arzător al căinței, fără de care nu vine răcoarea iertării, care devine începutul desăvîrșirii. Cu cît te menții mai mult în căința urmată de iertare, și în smerenia celui iertat fără să-și fi plătit datoria — căci fapta rămîne, iar iertarea e gratuită — cu atît devii mai apt pentru urcușuri duhovnicești.

Iertarea, am spus, e gratuită. De n-ar fi gratuită, n-ar fi iertare. Ar fi plată. Cuvenită. Dar iertarea nu e plată, ci har. Căci căința nu e merit, ci recunoaștere a greșelii care a fost și rămîne greșală. De bună seamă că ea, căința, e mai plăcută lui Dumnezeu decît indiferența, sau bravada, sau pur și simplu ignorarea călcării normelor morale care au fost poruncite oamenilor de Dumnezeu.

Dumnezeu iartă după mare mila Sa. El a zis: *„Milă voiesc"*! Și vrea și de la noi milă față de alții. Căci nu cu dreptatea se intră în Împărăția Cerurilor. Cine este drept, după măsura cerută de Dumnezeu? Și sfinții se cred păcătoși, pentrucă au încă în ei, virtual, prilejul de a păcătui.

Ce mare favoare iertarea! Ce adînc de înțelepciune în dedramatizarea căinței prin iertare! Ce ne-am face cu povara căinței pe umerii ființei noastre, toată viața și toată veșnicia?

Marii Părinți ai vieții duhovnicești ne asigură toți că există un răspuns la căință. Și cînd căutăm acest răspuns cu tot dinadinsul, căința devine *pocăință*, act de îndreptare, act de compensare, de recunoaștere prin mărturisire, și de îndreptare prin practicarea virtuților opuse păcatelor comise. Am făcut rău? Voi face bine. Am făcut *un* rău? Voi face *zece* fapte bune. Nu voi plăti prin acestea răul pe care l-am făcut, dar voi arăta că pot cere iertare pentru el. Părinții insistă mult pe căință și iertare, ca să combată disperarea căinței lipsite de credință, acolo unde aceasta intervine totuși, ca rod al legii naturale, a firii celei de Dumnezeu sădite în noi.

Un frate l-a întrebat pe Ava Macarie: *„Părinte am căzut în păcat. Ce voi face?"* Ava Macarie i-a răspuns: *„Scris este: Nu voiesc moartea păcătosului, ci să se îndrepte și să fie viu* (Ez. 33, 11) *Îndreaptă-te spre Dumnezeu, fiule, și vei vedea plin de bunăvoință, pe Domnul nostru Iisus Hristos, cu chipul plin de bucurie din pricina ta, ca o mamă al cărei chip e plin de bucurie cînd își vede fiul întinzîndu-și mîinile și fața către ea. Chiar dacă el e plin de murdărie, ea îl ia, îl curăță, are milă de el și-l strînge la pieptul ei, cu chipul plin de bucurie. Dacă o creatură este plină de milă față de copilul ei, cum să nu fie, cu atît mai mult, plin de dragoste pentru noi, Creatorul, Domnul nostru Iisus Hristos"?*

Ce suflete delicate aveau acești mari asceți! Cum știau ei să mîngîie și să îndrepte. Cînd păcatele erau însă mari, prea mari, ei organizau, cu grijă și metodă, pocăința celor ce veneau să le ceară sfat, dar tot cu delicatețe, cu amînări pedagogice, cu puneri la încercare și cu rugăciuni pentru ei. Uneori cereau și semn de la Dumnezeu că pocăința le-a fost acceptată, și cînd anume, ca să slăbească măsura penitenței, dar să dea celui în cauză și siguranța iertării, ca să-l elibereze de tortura căinței. Iată o asemenea întîmplare legată de numele Avei Zenon, mare părinte nevoitor întru ale desăvîrșirii.

Un oarecare i-a pus lui Ava Zenon întrebarea: *„Există cu adevărat iertare pentru orice păcat"?*

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolitul Antonie

Despre rugăciune

(Sf. Ioan Gură de Aur)

P.G. 62, col. 737-740

Veniți toți fraților ca să recunoaștem pe Cel care ne-a făcut pe noi, Domnul nostru Iisus Hristos, Bunul, Îndelungatul și Milostivul care nu vrea moartea păcătosului, ci mai ales întoarcerea lui, ca să fie viu.

Privegheați toți și fiți pregătiți căci nu știți în care ceas Domnul nostru va veni; veniți ascultați-L pe El zicînd „Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor".

Fraților, fiindcă judecătorul este la ușă trebuie multe lacrimi, multe suspunuri, multe rugăciuni, rugăciuni zic, nu atît pentru astăzi cît mai ales pentru ziua de mîine. Căci rugăciunea este, dintre toate bunurile, tezaur nefurat, liman neînviforat, pricină liniștitoare, doctor al sufletului; rugăciunea este psalmodiere, sfințirea sufletului și a trupului și ca să zic totul: rugăciunea deschide poarta cerului și aduce la Dumnezeu pe orice om, pe cel sărman ca și pe cel mare, pe cel bogat ca și pe cel sărac, și cel care se roagă în fiecare zi, lucrează mai mult chiar decît îngerii. Dar cît este de rece acest cuvînt al unora (care zic): Sînt păcătos, fără îndrăzneală, plin de rușine, nu pot privi înălțimea cerului, căci mult am păcătuit cu cuvintele, cu lucrurile și cu sufletul și toată ziua și ceasul vieții mele le-am petrecut în nepăsare. Cu ce față, cu ce îndrăzneală voi intra în Biserică? Cum voi deschide gura mea cea rea și necurată, în ce mod voi mișca buzele (mele) cînd mă voi ruga, pentru care din răutățile mele mă voi ruga mai întîi lui Dumnezeu?

Oare nu sînt cuvinte satanice acestea! Învață cum cheamă Hristos, venind El pe pămînt, pe cei drepți și pe cei păcătoși, căci

Traducere de Arhid. drd. Visarion Dumitru Bălțat

Poeți creștini, creștini poeți

În memoria lui Vasile Voiculescu

Pelerini chemați, ca marii singurateci
la cina de taină a desăvîrșirii,
pe cît de liberi, pe atît de ostateci
în dumnezeiscul canon al iubirii,
trăiesc murind, perfectă penitență
pentru restanțe din alte vieți precare:
cu lacrimi proprii, pînă la
transparență
spălîndu-și ființa, spre iluminare.

Gheorghe Stănescu

Introducerea educației moral-religioase în învățămîntul de stat

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI ȘI ȘTIINȚEI
Nr. 150052

SECRETARIATUL DE STAT PENTRU CULTE
Nr. 7758

1 Începînd cu anul școlar 1990—1991, se introduce în învățămîntul primar gimnazial, cîte o oră la două săptămîni, educație moral-religioasă.

2. Educația moral-religioasă este obiect de învățămînt, are statut de disciplină opțională și facultativă, este inclusă în orar și se desfășoară în școli.

3. Educația moral-religioasă accentuează asupra elementelor de etică și istorie culturală. Programele analitice sînt elaborate de fiecare cult, avizate de Secretariatul de Stat pentru Culte și aprobate de Ministerul Învățămîntului și Științei. Elaborarea programelor de învățămînt și predarea se vor face în spirit irenic, ținînd seama de principiile vieții comune într-un stat modern.

4. Conducerile școlilor vor crea posibilitatea ca elevii să se poată grupa, cu ocazia orelor de educație moral-religioasă, pe criterii confesionale. Grupe de educație moral-religioasă pot funcționa și prin gruparea elevilor de aceeași confesiune de la mai multe școli din aceeași localitate. Apartenența confesională nu poate fi un criteriu în organizarea claselor ori în înscrierea la cursuri la o unitate de vînvățămînt de stat, în acordarea unor privilegii, în îngrădirea ori pierderea anumitor drepturi.

5. Lecțiile de educație moral-religioasă sînt predate de cadre didactice din instituțiile de învățămînt religios, de preoți, teologi și studenți ai instituțiilor de învățămînt superior teologic. De asemenea, pot preda această disciplină cadre didactice din învățămîntul preuniversitar. Conducerile cultelor își vor da acordul prealabil pentru numirea acestor cadre didactice. Secretariatul de Stat pentru Culte va prezenta Ministerului Învățămîntului și Științei programele cursurilor de perfecționare pedagogică, pentru anul 1990—1991, în vederea asigurării competenței metodico-didactice a celor ce predau educație moral-religioasă. Numirea cadrelor pe catedre, jumătăți de catedră sau ore de educație moral-religioasă se face de către inspectoratele școlare, la propunerea organelor de conducere ale cultelor. Revocarea cadrelor menționate se face în aceleași condiții.

6. Ministerul Învățămîntului și Științei are drept de control asupra educației moral-religioase în școală, urmînd să încadreze specialiști pentru efectuarea inspecției școlare, pentru asigurarea condițiilor desfășurării procesului didactic. Personalul didactic menționat la punctul 5 se subordonează, pe timpul activității în școli, conducerii acestora, respectînd regulamentele de ordine interioară. Ierarhii și conducătorii diverselor culte pot însoți, la cerere, cadrele Ministerului Învățămîntului și Științei, precum și cele ale inspectoratelor școlare, cu prilejul inspecției școlare a educației moral-religioase.

7. Aprecierea rezultatelor obținute de elevii care optează pentru educația moral-religioasă se face prin acordarea de calificative („foarte bine", „bine", „suficient", „insuficient"). Calificativul „insuficient" nu atrage situația de corigență sau repetență a elevilor în cauză.

8. Educația moral-religioasă intră sub incidența legislației școlare curente.

9. În timpul trimestrului întîi al acestui an școlar, Ministerul Învățămîntului și Științei împreună cu Secretariatul de Stat pentru Culte și reprezentanții cultelor vor elabora o programă obligatorie pentru obiectul de educație moral-religioasă. În cursul trimestrului întîi, în cele 6 ore pentru fiecare clasă, vor fi predate noțiuni introductive, urmînd ca în trimestrele II și III cadrele desemnate să respecte programa elaborată între timp.

10. La finele anului școlar 1990—1991, Ministerul Învățămîntului și Științei, împreună cu Secretariatul de Stat pentru Culte și conducerile cultelor, vor analiza activitatea de educație moral-religioasă desfășurată, urmînd ca Ministerul Învățămîntului și Științei să dispună asupra modalităților de integrare a acestei discipline de învățămînt în sistemul constituțional, legislativ și curricular al reformei educaționale.

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI ȘI ȘTIINȚEI,
Gheorghe Ștefan

SECRETAR DE STAT PENTRU CULTE,
Gheorghe Vlăduțescu

Biserica și școala*

Vă mărturisesc sincer că sînt foarte emoționat de întîlnirea noastră acum la începutul primului an școlar ce se deschide sub zorii libertății adusă de jertfa celor mai tinere vlăstare ale neamului nostru. Sînt emoționat pentru faptul că întîlnirea noastră se petrece într-o instituție de învățămînt cu nume prestigios și într-un moment pe care l-aș califica drept istoric. Ne regăsim împreună după 42 de ani, slujitori ai Bisericii și slujitori ai Școlii, în fața celor pe care avem datoria de a-i educa în așa fel ca să devină oameni integri, înzestrați cu înțelepciune și cu calități morale capabili să continue și să ridice pe o nouă treaptă tradițiile și virtuțile milenare ale neamului nostru.

Nu-i deloc insolit faptul că Biserica este prezentă astăzi în Școală, Căci Școala și întreaga cultură românească sînt fiicele Bisericii. Ele s-au născut în „tinda Bisericii", sub ocrotirea și sub directa ei purtare de grijă. Parafrazînd începutul Evangheliei de la Ioan un istoric al nostru spunea: „La început a fost Biserica și Biserica a fost Școala și Școala a fost Biserica".

Biserica și Școala nu pot fi despărțite, cum nu poate fi despărțit sufletul de trup decît prin moarte.

Să ne amintim ce a însemnat credința creștină ortodoxă pen-

† *Serafim Făgărășanul*
Episcop-Vicar

* Cuvînt rostit la deschiderea anului școlar în cadrul liceului Octavian Goga din Sibiu, luni 17 septembrie 1990.

(Continuare în pag. a 4-a)

„Poți fi om deplin fără să fii creștin?"

Este titlul unei cărți, se poate spune — de mare actualitate, al cărei autor a fost marele învățat *Simion Mehedinți* (Editura „Viața românească", București, 1922). Conținutul cărții este evidențiat atît prin titlu, cît și prin aceea că chiar pe copertă ne înfățișează următorul motto: *„Un om, ca și un popor, atîta prețuiește, cît a înțeles din Evanghelie"*.

Autorul (1868—1963) a făcut parte din pleiada reprezentanților de primă mărime ai culturii noastre, bogate și îndelungata sa activitate îmbrățișînd, parțial, două secole. „Născut în munții Vrancei, pe ale căror plaiuri a înflorit minunea poeziei *Miorița*, a crescut la umbra zidurilor mănăstirii de unire și împăcare între frați, ale mănăstirii Soveja" (e vorba de împăcarea dintre Matei Basarab și Vasile Lupu), mănăstire înălțată de Matei Basarab, Vasile Lupu ctitorind, ca semn al împăcării, biserica Stelea din Tîrgoviște.

În răspunsul la discursul de recepție rostit de Simion Mehedinți ca nou membru al Academiei române la 6 iunie 1920, Ion Bianu arăta, în continuarea citatului de mai sus, că acesta a „intrat în viață cu sufletul format sub impresiile acestor elemente: alipirea de moșie, iubirea de neam, poezie — avîntul spre sublim, dragostea de frați și dorul neastîmpărat de a contribui la luminarea și fericirea lor" (Discursuri de recepție la Academia română, Edit. Albatros, 1980, pag. 141).

Alături de personalități ca M. Dragomirescu, P.P. Negulescu cau C. Rădulescu-Motru, Simion Mehedinți a făcut parte din prima generație următoare lui Titu Maiorescu, între anii 1907—1923 fiind chiar directorul revistei „Convorbiri literare", organul literar al Junimii. A fost mare geograf creator de „școală", onorînd prima catedră de geografie din țara noastră și inaugurînd laborioase cercetări de teren în domeniul geografic și etnografic. A fost și un mare etnolog, căutînd să descifreze trăsăturile caracteristice ale sufletului românesc și ale culturii noastre populare.

Pe lîngă monumentala lucrare *Terra — introducere în geografie ca știință* (1931), între altele anterior a mai publicat: *Către noua generație* (1912), *Școala poporului* (1918), *Poporul* (1922), *Altă creștere — Școala muncii* (1922), *Ce trebuie să cugete un Român despre țara și neamul său* (1922) etc. Simion Mehedinți a avut de asemenea vocația de remarcabil pedagog, aplecîndu-se cu pasiune asupra nevoilor spirituale ale celor mulți, în acest sens conducînd, înainte și după primul război mondial, instructiva publicație săptămînală *Duminica poporului*, scrisă pe înțelesul tuturor, cu accent pe explicarea Evangheliei și pe educația religioasă.

Lucrarea care face obiectul acestei prezentări a apărut și ea în primii ani după Marea Unire, cînd toți

Ion Apostol
Dragoslavele

Limba moldovenească — Limba românească

Toți filologii, lingviștii și scriitorii români afirmă, în cunoștința perfectă de cauză, că limba românească este aceeași pe tot întinsul etnic, geografic, istoric, cultural și religios al țării; orice cetățean român se înțelege, în vorbă, ușor și foarte bine, cu orice român, în toate părțile țării românești. Limba română este unitară; nu are dialecte — ci doar unele diferențieri de cuvinte și pronunțare, provinciale — locale, datorate unor contingențe istorice-politice. Mihai Eminescu, geniul absolut al neamului și al spiritualității românești, care a măsurat cu pasul toată țara și a auzit limba obștească, a declarat că „limba noastră e singura în Europa, care se vorbește aproape în același chip în toate părțile locuite de români" *(Opere*, XI, p. 156). Și tot el a învederat un merit primordial al Bisericii Ortodoxe Române — „mama poporului român", cum a numit-o — că ea a contribuit hotărîtor la formarea, menținerea și întărirea unității limbii românești *(ibid.*, IX, p. 253), îndeosebi prin cărțile bisericești, care au circulat pretutindeni, n-au cunoscut hotare, pentru care au și fost numite „cărți călătoare".

Deci, unitatea limbii române este fapt evident, unanim recunoscut.

Și totuși se vorbește și se pretinde de existența unei *limbi moldovenești*, alta și altfel decît limba românească!! Îndeosebi,

Pr. Gheorghe Cunescu

(Continuare în pag. a 4-a)

Reflecții pe marginea celei de a șasea întîlniri plenare a Comisiei mixte internaționale pentru dialogul dintre Biserica Catolică Romană și Biserica Ortodoxă

Arhiepiscopia catolică din München și Freising a fost anul acesta, între 7—15 iunie, pentru a doua oară gazda generoasă a lucrărilor dialogului dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă. Comisia mixtă internațională pentru dialog și-a desfășurat lucrările în fosta localitate de reședință a Arhiepiscopiei, orașul Freising de lîngă München, după ce în 1982, aceeași comisie a elaborat la München primul document comun de lucru. Lucrările celei de a 6-a sesiuni plenare de la Freising aveau în spatele lor experiența celor zece ani de împreună lucrare, începută în 1980 în Rhodos.

Se ne fie permis, în virtutea celor zece ani ce s-au scurs de la începutul dialogului teologic dintre Biserica română și cea ortodoxă, să amintim că la interval de doi ani se întîlnește Comisia mixtă internațională în sesiune plenară pentru a analiza texte și documente elaborate în ședințe comune, organizate de un Comitet mixt de coordonare. Dialogul teologic dintre cele două Biserici a fost anunțat printr-o declarație comună a Papei Ioan Paul II și a Patriarhului ecumenic Dimitrios I, la Constantinopol în 30 noiembrie 1979 și are ca scop restabilirea comuniunii depline între Bisericile surori, catolică și ortodoxă, exprimată prin împărtășirea comună din același potir.

Deschiderea dialogului teologic a fost posibilă prin pregătirea lui, făcută în cadrul dialogului dragostei, ai cărui promotori au fost cei doi mari ierarhi, Papa Paul VI și Patriarhul ecumenic Athenagoras I ai Constantinopolului. Prin întîlnirile și strădaniile celor doi întîistătători ai creștinismului s-a ridicat în 1965 anatema dintre cele două Biserici ale răsăritului și apusului și s-a creat un climat de înțelegere și dragoste necesar purtării unui dialog teologic. Erau încercări ce tatonau un teren minat timp de secole de neîncredere, suspiciuni, tensiuni și uneori de agresiuni deschise și care trebuiau înlăturate prin smerenie și pocăință, prin dragoste, multă dragoste, singura care, după cuvintele Sf. Apostol Pavel (1 Cor. 13, 4—7): „nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește, nu gîndește rău"... ci este binevoitoare și le suferă pe toate cu înțelepciune.

După Rhodos (1980), unde a avut loc prima sesiune plenară, Comisia mixtă internațională s-a întîlnit la München (1982), Creta (1984), Bari (1986 și 1987) și Noul Valamo în Finlanda (1988), gazdele fiind prin rotație atît ortodocșii cît și catolicii. Trei din cele cinci sesiuni plenare au elaborat documente comune ce au stîrnit un viu interes și în afara Bisericilor implicate în dialog. La München, în 1982, s-a redactat un document comun cu privire la „Taina Bisericii și a Euharistiei în lumina misterului Sfintei Treimi", urmat în 1987 de un al doilea text comun elaborat la Bari, în cea de a patra sesiune plenară, care trata „Credința, Sfintele Taine și unitatea Bisericii". Și cea de a 5-a sesiune plenară, ce a avut loc la Noul Valamo (1988), a redactat un document comun cu tema: „Taina hirotoniei în structura sacramentală a Bisericii, cu privire specială asupra importanței succesiunii apostolice pentru sfințirea și unitatea poporului lui Dumnezeu".

Pedagogia dialogului a impus la început teme în care cele două Biserici aveau puncte comune sau aproape comune de vedere, urmînd ca treptat și după descoperirea reciprocă a tradiției comune a Bisericii nedespărțite, să se treacă la diferențele ce au apărut după marea și dureroasa despărțire din 1054. Dacă în primele documente, în ce privește doctrina comună, delegații au ajuns să adopte formula Biserica mărturisește (nu Bisericile), cînd era vorba de exprimarea punctului comun de vedere, trebuie să recunoaștem că în temele ce urmează se pregătea discuția asupra primatului papal ce constituie punctul central al diferențelor dintre ortodocși și catolici. De acest lucru sînt conștienți reprezentanții celor două Biserici, iar începutul discuțiilor unor aspecte ale primatului episcopului Romei erau implicate în tema ce urma să fie discutată anul acesta la Freising și care era intitulată: „Consecințele ecleziologice și canonice ale naturii sacramentale ale Bisericii. Conciliaritatea și autoritatea în Biserică." De aici probabil și interesul cu care a fost așteptată această întîlnire.

Cu cîțiva ani în urmă însă, ortodocșii au adus problema unitarismului tradițional sau a formelor lui moderne și a prozelitismului legat de ele pe agenda de zi a ședințelor plenare ale Comisiei mixte internaționale pentru dialog. La Noul Valamo s-a constituit chiar o subcomisie a dialogului ce urma să studieze problema uniatismului și care și-a început lucrările chiar în timpul celei de a 5-a sesiuni plenare. Această subcomisie s-a întrunit apoi la Viena, între 26—31 ianuarie 1990, alcătuind un Raport privind Bisericile de rit bizantin unite cu Roma și a problemelor uniatismului și prozelitismului, care trebuia prezentat și discutat, de asemenea, în cea de a 6-a sesiune plenară a Comisiei mixte internaționale de dialog. Sesiunea de la Freising avea deci o ordine de zi mai încărcată decît de obicei. Pe lîngă tema fixată de Comitetul mixt de coordonare ce și-a ținut lucrările în mănăstirea Sf. Daniil din Moscova, urma să fie discutat și documentul asupra uniatismului, elaborat la Viena la sfîrșitul lunii ianuarie 1990. La bogăția și importanța temelor s-au adăugat și schimbările structurilor politice din Europa de răsărit, cu consecințe serioase asupra organizării Bisericilor catolice de rit oriental în unele țări din răsăritul continentului nostru, printre care și România... Toate aceste probleme, precum și actualitatea uniatismului au determinat Comisia mixtă să inverseze prioritatea temelor și să-și consacre în întregime lucrările problemelor stîrnite de reorganizarea uniatismului și de prozelitismul intensificat legat de reapariția lui.

Dat fiind faptul că uniatismul a constituit totdeauna un motiv de tensiune între catolici și ortodocși, fiind interpretat de ultimii drept un atac ce urmărea sfîșierea Bisericii Ortodoxe, Comisia mixtă și-a luat timp de a discuta această problemă sensibilă. Delegații catolici și-au manifestat dorința sinceră de a cunoaște opinia ortodocșilor în legătură cu reapariția uniatismului în țările din răsăritul Europei, precum și efectul pe care l-a produs numirea, din partea Vaticanului, a 5 episcopi de rit oriental în România. Delegația Bisericii Ortodoxe Române la sesiune (Pr. Prof. D. Radu, București și Pr. Dr. Mircea Basarab, München) a făcut o expunere detaliată a evenimentelor, prezentînd stiuația încordată a relațiilor dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Catolică de rit oriental în ceea ce privește problema lăcașurilor de cult, precum și refuzul ultimei de a admite un recensămînt al credincioșilor, pe baza căruia

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. dr. *Mircea Basarab*,
München

PRAZNIC DE HRAM LA PREDEAL

Așezămîntul bisericesc din frumoasa stațiune Predeal își prăznuiește în fiecare an la 8 septembrie (Nașterea Maicii Domnului) hramul, prilej cu care sute de credincioși din stațiune și din împrejurimi vin aici să se roage Maicii Domnului, ca una ce l-a născut cu trup pe Dumnezeu Cuvîntul Întrupat.

Anul acesta bucuria enoriașilor a fost sporită și amplificată prin prezența în mijlocul lor a Întîistătătorului Bisericii Ardelene, Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ.

Î. P. S. Sa a fost însoțit de la Centrul eparhial de către P. Cuv. Arhid. drd. Visarion Bălțat, secretar eparhial.

În ziua praznicului în biserica „Sf. Nicolae" s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească de către Î. P. S. Sa Mitropolit Antonie al Ardealului înconjurat de un sobor de slujitori.

A fost de față Dl. Dr. Gheorghe Vlăduțescu, ministru secretar de Stat al Secretariatului pentru Culte din România.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, I. P. S. Sa a rostit un înălțător cuvînt de învățătură, scoțînd în relief semnificația sărbătorii Nașterii Maicii Domnului, rolul ei în iconomia mîntuirii și în viața Bisericii.

După terminarea Sf. Liturghii, s-a purces în procesiune pînă în centrul orașului, unde a avut loc un eveniment impresionant: punerea pietrei de temelie la noua biserică ce se va zidi aici, biserică avînd hramul „Înălțarea Domnului și Sfinții Împărați Constantin și Elena".

În fața unei numeroase asistențe, Î. P. S. Sa a săvîrșit slujba punerii pietrei de temelie, după care a explicat celor prezenți semnificația actului săvîrșit și a tălmăcit înțelesul cuvîn-

(Continuare în pag. a 4-a)

Ierod. Visarion Bălțat

DESPRE RUGĂCIUNE

(Continuare din pag. I-a)

zicea așa „N-am venit să chem pe cei drepți ci pe cei păcătoși, la pocăință" (Matei 9, 13). Sînt păcătos, zici. Și cum voi intra în Biserică și voi fi drept?

Mai bine zi „ascult și nu păzesc", și atunci care este folosul meu?

Și eu iarăși, îți zic ție: Dacă păzești ori dacă nu păzești (poruncile) intră totuși în Biserică, auzi Sf. Scriptură, auzi învățăturile!

Știu cu adevărat că dacă intri în Biserică și vei auzi Sf. Evanghelie, pe Sf. Apostoli și Sf. Părinți, chiar dacă ai avea o inimă de piatră, totuși se va face ușoară la a pricepe învățătura.

Ești păcătos? Intră în Biserică, cazi la pămînt, plîngi, strigă, tînguiește-te, lăcrimează.

Păcătuiești? Mărturisește-i Domnului păcatul tău, zi numai atît: Am păcătuit! spune-i Domnului care cercetează inimile și rărunchii, zi aceasta, ca să nu te rușinezi acolo înaintea miilor de îngeri și oameni. Spune-mi, ce este mai bine, aici în Biserică, singur să te mărturisești lui Dumnezeu, și duhovnicului sau acolo înaintea acelora mulțimi? Ești păcătos? spune-mi singur. Nimic altceva nu te micșorează, decît nerecunoștința.

Ce să-ți zic, ce să-ți impun, ce suferință, ce greutate este a zice doar atît: am păcătuit. Dar tu zici: Mie rușine. Nemernicule, vrednicule de plîns, dar cînd ai făcut păcatul nu ți-a fost rușine?, și cînd trebuie să faci pocăință spre mîntuire te rușinezi, cînd te purtai din desfrînare în răutate și făceai răul nu te rușinai, și acum te rușinezi? Cînd păcătuiai, cînd desfrînai, cînd preacurveai nu te rușinai și cînd voiești să te pocăiești ca să fii mîntuit te rușinezi? cînd răpeai cele străine, cînd asupreai pe văduve și furai pe cei săraci nu te rușinai și acum te rușinezi? cînd înjurai numele lui Dumnezeu la mînie, cînd ziceai mărturie mincinoasă, cînd oprimai, cînd tot răul și toate pe care Dumnezeu le urăște le făceai, nu te-ai rușinat, acum se rușinezi?

O omule, cum noi cei care avem pe Domnul cel bun l-am neglijat și nu ne-am pocăit? Hristos învață: Să nu furi, să nu faci desfrînare, nu fă adulter, nu ucide, nu zi mărturie falsă, cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți, fi blînd, bun, milostiv, răbdător, fi fără răzbunare, pacific, ca să fii vrednic de împărăția cerurilor, și totuși nimeni nu este care să înțeleagă, nimeni care să asculte, nimeni care să aștepte.

Din contră diavolul zice: fi desfrînat, ucide, înjură, fură, fi crud, blasfemitor, nemilos, dur, corupt, fi zgîrcit, clevetitor, de oameni, și clevetitor împotriva lui Dumnezeu, fi nedrept, iubitor de avuții, fi grăitor de rău, fabulator, desfrînat, sperjur și știm că cei care fac toate acestea îl ascultă, fiindcă precum sclavii sînt legați de mîini și de picioare la fel alergăm și sîntem supuși firii. Iată, din tinerețea noastră ne-a robit diavolul pe noi, iată ne-am ridicat și sîntem iarăși căzuți păcatului. Binele nu-l putem face, și împărăția cerurilor s-o primim, diavolul însă ne oferă foc și chin veșnic și noi alergăm spre el.

Ce trebuie să facem o omule? Ce vrei? Ce dorești? să fii cu Hristos sau să fii cu diavolii. Vrei să fii cu Hristos, pune capăt plăcerilor și dorințelor, nici un desfrîu, nici un furt, nici o beție, încetează de a fura cele străine, încetează de a te mînia, de a minți, de a te înălța peste măsură.

Numai cine le lasă pe acestea care sînt așa, va intra în împărăția cerurilor. Dacă însă dorești să fii cu demonii, dacă ai plăcerea să intri în gheena focului, fă ce voiești, du viata care o vrei, nimeni nu te oprește; lasă lumea, rușinile păcatelor, desfrîul, adulterul, beția, nestatornicia, toată plăcerea diavolească, nimic nu te împiedică.

Dar pe tine Evanghelia nu te convinge, legea nu te înțelepțește, profeții nu-ți indică rușinea, sfaturile părinților nu-ți folosesc, adunarea fraților nu te întoarce (de la rele) nerușinarea întru toate o faci, arătarea răului o săvîrșești. Trebuie să iei cele bune în viața ta, acolo însă nici mîntuirea, nici moștenirea care va veni în ziua lui Hristos cea așteptată (nu vei lua). Căci tu fugi de ceasul, cînd gol și pustiu vei sta la tribunalul lui Hristos, și te vei face priveliște îngerilor și oamenilor.

Acolo îți va arăta cine ești, acolo îți va răsplăti toată nedreptatea ta. Dumnezeu nu înșeală și atunci vei auzi glasul acela trist: „Legați-l pe el de mîini și de picioare și aruncați-l în întunericul cel mai dinafară, acolo va fi plîngerea și scrîșnirea dinților". Cine nu va plînge pe un om ca acesta cine nu-l va căi pe el, care din cauza plăcerii trecătoare se va munci veșnic. Nu vă înșelați, Dumnezeu nu se înșeală, scris este: „nici desfrînații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici sodomiții, nici iubitorii de avuții — nici cei asemenea lor nu vor moșteni împărăția cerurilor (I Cor. 6, 9, 10).

Acestea toate cugetînd fraților, de la astfel de fapte rele să ne oprim și din tot sufletul să nepocăim, ca să nu fim prinși, ci să fugim din ziua mîniei noastre, și să dobîndim bunurile cerești și veșnice pe care noi toți le nădăjduim, prin harul și bunătatea Domnului nostru Iisus Hristos, căruia fie slava împreună cu Tatăl și Sf. Duh acum și în toți vecii vecilor. AMIN!

„Poți fi om deplin fără să fii creștin?"

(Continuare din pag. I-a)

românii și-au dat mîna sub același sceptru, și a fost scrisă din „dorul neastîmpărat de a contribui la luminarea și fericirea lor", cum spusese atît de frumos Ion Bianu sub cupola Academiei. În cuvîntul începător „Către cetitori" autorul, arătînd că „oamenii deplini n-au putut și nu vor putea niciodată să nu-și arunce ochii *dincolo* și să nu-și facă unele socoteli în fața veșniciei", vine cu marea întrebare: *„Ești creștin?* Afla-ți-i despre universul moral o concepție superioară creștinismului ?" Răspunsul său este categoric: „Omul de adevărată cultură e dator să dea creștinismului ceea ce i se cuvine: recunoașterea superiorității lui practice față de orice altă religie și de orice alt sistem de morală".

Simion Mehedinți credea că unul din imperativele noii vieți din România Mare era acela „ca tinerii să dea seamă pe la 12—14 ani, că *știu* ce cuprinde învățătura lui Iisus", asemenea celor din țările creștine înaintate, el vestejind totodată *metodele absurde* „în predarea învățăturii lui Iisus".

Precizînd în „Prefață" ce anume a determinat apariția cărții, autorul arată că „unii profesori" l-au îndemnat să publice în volum tîlcurile din „Duminica poporului"; dar hotărîtor a fost faptul că „studenții teologi" au insistat „să înfățișeze problema religioasă auditorilor universității din București și publicului doritor de a cugeta asupra acestei mari chestiuni".

În contextul anilor de după 1918, ani de triumf dar și de profundă criză, atît pe plan material cît și spiritual, autorul era „încredințat că timpul de față are o însemnătate *unică* în toată desfășurarea vieții poporului român". Convins că însănătoșirea vieții materiale este condiționată de însănătoșirea morală, marele învățat exprima credința sa nestrămutată că „poporul român trebuie îndrumat mai mult ca orișicînd spre o educație religioasă. — Aceasta este numaidecît necesar pentru higiena lui morală și e o condiție indispensabilă pentru progresul Statului".

Arătînd că această carte apare „ca o împlinire" la lucrarea anterioară „Altă creștere — Școala Muncii", adresîndu-se mai ales tineretului, autorul conchide: „Toate studiile sînt însemnate pentru pregătirea tineretului, dar cele mai însemnate dintre toate sînt cele care pot ridica pe om peste nivelul totdeauna șovăitor al judecăților legate de relativitatea intereselor trecătoare: iar *creștinismul* o poate face, căci el nu e o confesiune oarecare, ci e formula etică cea mai deplină în toată dezvoltarea omenirii de pînă astăzi și cea mai sigură temelie pentru progresul individual și național". Și în continuare: „Cine e în adevăr *creștin*, acela a dezlegat partea cea mai grea a problemelor sociale...". Dar, „creștinismul trebuie *simțit* nu citit, și trebuie să fie înfățișat tuturor *în forma cea mai limpede cu putință*" (s.n.)

Aprecierile asupra acestei cărți au fost din cele mai pozitive, chiar elogioase, așa cum se va vedea în final, ea fiind deosebit de atrăgătoare atît ca fond cît și ca formă, Cartea cuprinde două părți mari și o scurtă „Încheiere". Prima parte constă din trei capitole și anume: 1. *Cum s-a ivit Evanghelia?* 2. *Iisus ca învățător.* — *Chipul său de a învăța.* 3. *Evanghelia ca mărturie a învățăturii și faptelor Mîntuitorului.* A doua parte cuprinde *Pildele lui Iisus* și cîteva din învățăturile Sale fundamentale, și unele și altele cu explicațiile și aplicațiile cele mai potrivite.

În primul capitol din partea întîi autorul înfățișează starea omenirii înainte de Hristos, concentrîndu-se asupra a trei probleme: *Robia, Închinarea la idoli;* după care ne conduce spre Vechiul Testament și apoi spre apariția creștinismului în paragrafele: *Un popor pe calea mîntuirii, Vestea cea bună, Alte credințe, Credința cea mai bună.* În al doilea capitol, înfățișîndu-ni-l pe Mîntuitorul ca învățător și chipul Său de a învăța, în trei subcapitole autorul arată că: Iisus vorbește *oriunde*, vorbește *orișicui*, Iisus vorbește în *pilde*. În al treilea capitol autorul îi prezintă pe cei patru evangheliști, cuprinsul și specificul fiecărei sfinte evanghelii, totul deosebit de clar și convingător; după care, adresîndu-se oricărui creștin, înfățișează calitățile neîntrecute ale învățăturilor evanghelice în aprecieri ca cele ce urmează:

„Asemenea unui izvor de apă curată, care astîmpără setea, Evanghelia este un izvor de înțelepciune pentru tînăr și bătrîn, pentru învățat, ca și pentru neînvățat, pentru bogat, ca și pentru sărac.

Pînă azi nu s-a ivit nici o carte, care să se poată asemăna cu Evanghelia: Cine ascultă cuvintele ei și le cîntărește cu deamănuntul, acela nu se poate să nu ajungă mai înțelept, mai bun și mai fericit de cum fusese pînă atunci" (p. 40—41).

Partea a doua a cărții, de altfel cea mai extinsă, cuprinde prezentarea pildelor rostite de Mîntuitorul, prezentare desfășurată la fiecare din ele după următorul plan: sub titlu, o sentință morală aparținînd autorului, legată direct de înțelesul pildei respective: o scurtă introducere adecvată cuprinsului pildei: explicația, pe cît de cuprinzătoare pe atît de clară, cu referiri la împrejurarea și contextul social și moral în care pilda a fost rostită, precum și la felul cum învățătura desprinsă din ea se oglindește în contemporaneitate; în final, aplicații la viața tineretului școlar sub titlul: „Potrivire la viața școlarilor".

Din scurtele exemplificări ce urmează, se poate vedea cît de interesant, plin de noutate și nu mai puțin convingător este conținutul fiecărei trepte din desfășurarea pildei. Astfel, ca moto, la Pilda Semănătorului putem citi: „Seamănă sămîntă bună și numai în pămînt bun"; la Pilda Vameșului și a Fariseului: „Nu te semeti niciodată. Nu zice niciodată că ai făcut destul. Și mai ales teme-te a doua zi după izbîndă"; la Pilda celor zece fecioare: „Cine n-are grijă, n-are nici noroc. De pierderea unei clipe poate atîrna soarta unei vieți întregi". Și așa mai departe. Ca introducere, la fiecare pildă, iată un singur exemplu și anume acela la Pilda nunții fiului de împărat: „Gîndul la care ținea mai mult Iisus era acesta: să facă pe oameni să înțeleagă că mîntuirea lor *de ei* atîrnă: toți se pot spăla de păcate, *numai să voiască*. Ca să lămurească deplin acest gînd, El a spus într-o zi ucenicilor pilda ce urmează:...".

În ceea ce privește explicațiile și aplicațiile la viața creștinilor, ne oprim la răscolitoarea pildă a Fiului risipitor. O primă explicație se referă la mînia cel mare care nici nu vrea să-l vadă pe fratele său mai mic, primit cu mare cinste de tatăl său, după revenirea din rătăcirea lui. Autorul arată că „așa judecă numai oamenii tineri. Cine ajunge însă să știe ce însemnează grija de creșterea copiilor, acela dă dreptate tatălui... Fiindcă așa e firea omenească: un părinte ai cărui copii sînt sănătoși nu se bucură atît de vioiciunea celor teferi care îi înveselesc inima, pe cît se bucură să vadă pe cel bolnăvicios că se întremează și el. — E firesc lucru: aceluia îi *lipsea* ceva, și iată dobîndește tocmai ce-i lipsea. Cum să nu se bucure părinții!". O altă învățătură desprinsă de autor, din această pildă este ca *„cel rătăcit să nu-și piardă niciodată nădejdea* — dacă vrea să între în calea adevărului măcar cît de tîrziu...". Referindu-se la *trezirea* fiului rătăcit în stiuația de adîncă decădere în care ajunsese ca paznic de de porci, arată că în momentul „cînd amărăciunea i-a cuprins sufletul și s-a pocăit, a și început înălțarea lui... E destul adică, să lepede cineva zdrențele păcatelor și să se îmbrace cu haine frumoase (purtări de laudă), pentru ca cel rătăcit să fie îmbrățișat de oamenii cinstiți; iar biserica are și un ospăț pentru dînsul: are *sfînta cuminecare* — semnul că este primit iarăși în rîndul creștinilor".

Cît privește aplicațiile la *viața școlarilor*, și aici găsim idei și povețe din cele mai interesante și mai sugestive. Să ne oprim la Pilda cu bogatul nemilostiv și săracul Lazăr. Iată ce citim aici: „Sînt copii bogați care nu înțeleg ce este lipsa de sărăcie, ba chiar disprețuiesc pe săraci. — Cine cade în păcatul acesta e în mare primejdie să alunece și mai jos. Neștiind ce e strîmtoarea, ei devin risipitori, cheflii... și e destul pînă încep. Sfîrșitul e mai totdeauna la fel: copilul cel îmbrăcat în haine scumpe și corcolit mai totdeauna ajunge codaș în viață. Dimpotrivă, copilul născut într-o familie nevoiașă, știind ce înseamnă nevoia, de obicei își încordează mai mult puterile la muncă și ajunge la urma urmei mai de istpravă decît fiii bogătașilor. Iar la sfîrșit, cînd „se numără bobocii", adică se adună munca feicărui tînăr, cel pornit din colibă sau bordei ajunge adeseori în fruntea tuturor tovarășilor de etate".

Pe lîngă pilde, autorul se oprește la cîteva din învățăturile fundamentale ale creștinismului sub titlurile: *Lepădarea de sine*, cu referire la pericopa de la ev. Marcu 8, 34—38, arătînd urmările nefaste ale egoismului; apoi: *Cine vrea să fie mai mare acela să fie întîi slugă*, referindu-se la cele cerute de fiii lui Zevedei (Marcu 10, 35—45), unde în final autorul vine cu un îndemn ca acesta: „Prin urmare, nu la slavă și la ranguri trebuie să se gîndească întîi omul, ci la *muncă*, începînd de la muncile cele mai mărunte, pentru a pricepe apoi pe cele grele". Și, în sfîrșit: *„Recunoștința adevărată față de cei ce ne fac bine"*, o lecție admirabilă atît pentru cei mari cît și pentru cei mici cu privire la această floare rară care este virtutea *recunoștinței*, plecînd de la minunea vindecării celor zece leproși.

Valoarea acestei cărți (care nu are decît 154 de pagini) este subliniată de un raportor sinodal și de două referate către Ministerul Instrucțiunii din acea perioadă. Astfel, raportorul sinodal (pr. Dimitrie Dan, ședința Sinodului din 24.XI.1921) scrie: „Atît explicarea evangheliștilor cît și „aplicațiile la școlari" sînt menite să aducă religiunei un mare serviciu și să regenereze neamul românesc". Referatul fostului profesor de teologie pr. I. Popescu-Mălăești conchide: „Explicarea evangheliei e făcută cu o deosebită pricepere și măestrie. Autorul, avînd darul de a scrie în graiul românesc pe înțelesul poporului și al copiilor, a făcut un serviciu real învățămîntului publicînd aceste explicări". Iar pr. ic. Pocitan, cel ce avea să devină arhiereu vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, conchide și el: „Cartea are un stil simplu, curgător și viu, care atrage și cîștigă pe cetitor. Autorul are un chip deosebit de a scrie și de aceea lucrarea de față nu se potrivește cu alte lucrări de același fel, scrise mai toate într-un stil pedant, cu ton poruncitor, fără suflet și mai ales fără sentiment. Mărturisesc că e un mare cîștig că un scriitor de talentul autorului se ostenește a ne da un manual didactic". (pag. 8).

Din cele de mai sus reiese nu numai *valoarea* cărții, dar și necesitatea ca ea *să fie reeditată* cît mai curînd posibil, poate cu unele adaptări, această carte fiind de o mare actualitate atît pentru nevoile învățămîntului religios, cît și pentru instruirea și edificarea creștină a oricărui român. De asemenea, și alte lucrări ale lui Simion Mehedinți — ca *Altă creștere — Școala Muncii* sau *Către noua generație* și altele ,cu deosebite calități educative pentru tineret, ar trebui reeditate cu prioritate. Iar aceasta, întrucît vremurile actuale, de profundă criză morală, au poate „o însemnătate *unică* în desfășurarea vieții poporului român", așa cum afirmase marele învățat despre vremurile de după primul război mondial. Și tot el își exprima convingerea nestrămutată că în asemenea vremuri poporul român să fie „îndrumat mai mult ca orișicînd spre o educație religioasă", acest lucru fiind absolut necesar „pentru higiena lui morală" și ca o „conditie indispensabilă pentru progresul Statului".

CĂINȚĂ ȘI IERTARE

(Continuare din pag. I-a)

Acesta și-a dat seama că era vorba de un păcat mare. I-a zis: *„Cel care se pocăiește pe măsura păcatului, obține iertarea"*. Întrebătorul i-a explicat: *„M-aș mira, părinte, să existe iertarea pentru păcatul meu"! — „Ți-am spus, fiule, dacă te pocăiești pe măsura păcatului, există iertare. Dar spune-mi ce-ai făcut. Lasă rușinea deoparte, căci cel ce se rușinează să mărturisească, nu se vindecă"*.

Căpătînd pe loc încredere, acela i-a mărturisit păcatul. Mare. Nici nu e bine a-l aminti aici. Bătrînul observă: *„E mare într-adevăr, dar dacă te pocăiești, am încredințare că Dumnezeu te va ierta"*. — *„Spune-mi ce trebuie să fac, și voi face"*, spuse pe loc păcătosul, încurajat de bătrîn.

Bătrînul Zenon îl duse în grădină și-i arătă un sicomor uscat de multă vreme. Îi propuse apoi o probă de mare îndrăzneală față de Dumnezeu, pe care numai un sfînt ca el și-o putea îngădui: *„Du-te în deșert pe lîngă Ava Cutare și rămîi cu el, postind o zi din două, fără a neglija rugăciunea, timp de un an. Apoi vino să vedem: dacă sicomorul acesta n-a prins rădăcini, înseamnă că Dumnezeu nu te-a iertat încă"*. După un an veni. Sicomorul era tot uscat. Bătrînul îi zise: *„Mergi înapoi și controlează-ți gîndurile"*. Peste un an veni iar. Sicomorul era tot uscat. *„Mergi și veghează asupra ta însuți"*. După al treilea an veni din nou. *„Mergi și vezi sicomorul"*. Merse. Prinsese rădăcini și înfrunzea. Îi spuse vestea cu bucurie bătrînului. Îi zise acesta: *„Iată-te vindecat. Să nu mai greșești de acum înainte, ca să nu ți se întîmple ție ceva și mai rău"* (Ioan 5, 14). Și păcătosul iertat plecă, dînd slavă lui Dumnezeu și mulțumind Avei Zenon.

Ava Zenon îi zisese însă: *„Iată-te vindecat"!*

Extrem de semnificative cuvinte. Probele celor trei ani, postul și rugăciunea, apoi controlul asupra gîndurilor, apoi veghea asupra sa însăși din toate punctele de vedere, fuseseră menite nu atît să-i obțină iertarea ci, pe lîngă aceasta, să-l vindece de acel păcat la care mai gîndea încă, la început, și pe care îl mai putea repeta. Și s-a vindecat. Atunci i-a venit și confirmarea de la Dumnezeu, prin proba încolțirii sicomorului uscat. De fapt sufletul său uscat de păcat, reîncolțise, revenise la viață. Sufletul său era sufletul sicomorului. Ceea ce bătrînul și aștepta să se întîmple, dacă proba îi reușea cu sufletul păcătosului pocăit. Și i-a reușit.

A fost o vreme cînd Dumnezeu asculta de sfinții Lui! Cred că mai ascultă și azi.

UN SEMNIFICATIV GEST FRĂȚESC

La Chișinău (Republica Moldova) a luat ființă Societatea cultural-bisericească *„Mitropolitul Varlaam"*, care își propune, între altele, să ajute la „consolidarea eforturilor tuturor celor ce doresc să contribuie la renașterea și reafirmarea în societate, prin cultură și culturalizare, a valorilor etice și estetice general-umane ale Creștinismului..., la înviorarea rolului Bisericii în viața socială prin intermediul educației creștinești, propagării științei artelor și culturii religioase", după cum citim în Statutul Soceității menționate.

Pe seama acestei Societăți ,care-și propune scopuri atît de nobile și necesare lumii de astăzi, Centrul mitropolitan din Sibiu, împreună cu Asociația culturală Pro-Basarabia și Bucovina, filiala Sibiu, au colectat în cursul acestei veri, de la parohiile noastre din Arhiepiscopia Sibiului și de la unele școli din Sibiu, peste 12 000 volume; minee, liturghiere, octoihuri, cărți de rugăciuni, catehisme, istorii bisericești și alte cărți de cult și literatură teologică, precum și manuale diverse și literatură română pentru trebuințele școlarilor.

Toate aceste cărți au fost expediate cu un camion, în cursul lunii septembrie a.c., românilor din stînga Prutului, ceea ce constituie un foarte frumos și semnificativ gest frățesc.

Reflecții pe marginea celei de a VI-a întruniri plenare a Comisiei mixte internaționale pt. dialogul dintre Biserica Catolică Romană și Biserica Ortodoxă

(Continuare din pag. I-a)

să fie apoi repartizate lăcașurile de închinare. Dat fiind refuzul acceptării recensămîntului, și deci necunoașterea numărului eventualilor credincioși uniți, ortodocșii au rămas surprinși de atitudinea Vaticanului care a numit 5 episcopi, fără să se cunoască numărul credincioșilor Bisericii catolice de rit bizantin. Reînvierea vechilor episcopii greco-catolice a fost privită cu îngrijorare și, de asemenea, ca o deconsiderare a noilor realități religioase din România. Au fost voci care s-au întrebat dacă dialogul mai are vreun sens în acest caz. În general, numirea episcopilor a marcat o discrepanță totală între discuțiile din cadrul dialogului și eforturile pentru unitate pe de o parte și politica Vaticanului în anumite momente și stiuații concrete ale istoriei pe de altă parte. De fapt, această discrepanță a creat o oarecare tensiune ce s-a reflectat și în declarația comună.

Cu multă atenție a fost ascultată delegația Bisericii Ortodoxe Ruse, care a prezentat stiuația din Ucraina, subliniind acte ce depășesc cadrul Bisericii și n-au nimic comun cu atitudinea vieții creștine. Demn de subliniat este efortul comun al Bisericii Ortodoxe Ruse și al Vaticanului de a soluționa problema atît de arzătoare din Ucraina.

Pornindu-se de la aceste exemple concrete, la care s-au adăugat altele din istoria uniației sau din cea mai recentă realitate, Comisia mixtă a analizat fenomenul uniatismului din punct de vedere teologic, urmînd ca prezentarea lui din perspectiva politică, socială și uneori națională să fie făcută în viitor în studii competente de istorie. Din discuțiile delegaților celor două Biserici a reieșit clar că uniatismul reprezintă o concepție ecleziologică insuficientă, adică o învățătură limitată, exclusivistă despre Biserică, potrivit căreia mîntuirea nu era asigurată decît celor ce se găseau în comuniune cu episcopul Romei. Acest exclusivism soteriologic a fost promovat printr-un prozelitism agresiv susținut, din interese politice și de puterea de stat. Este cazul Transilvaniei, în care s-a încercat refacerea unității Bisericii prin alipirea unei părți a Bisericii Ortodoxe sau a unor grupuri de ortodocși la Biserica Romano-Catolică, fără să se țină cont de faptul că Biserica Ortodoxă poate oferi ea însăși mijloacele harice necesare mîntuirii. Unitatea realizată prin uniație a stabilit între Biserica romană și cele unite un raport de supunere, de ascultare, de încadrare treptată ce mergea pînă la latinizarea unor anumite domenii. Într-o astfel de uniație apare clar pretenția de superioritate a unei Biserici față de alta, exprimată în raportul dintre Biserica-mamă față de Biserica-fiică, în care Biserica-Mamă era încărcată de noțiunea de superioritate și autoritate, pe care a primit-o în Evul Mediu (Mater et Magistra, Domina), ea fiind cea care învață, care oferea, în timp ce Biserica-fiică era cea care asculta, care primea totul în tăcere. Această ecleziologie sau învățătură despre Biserică reflecta un raport de supunere, de influență în sens unic și continuu de la centru spre periferie, din metropolă spre noile Biserici unite, un raport ce se caracteriza prin *monolog*.

Admițînd concepția teologică ce a stat la baza uniatismului pentru partea catolică, trebuie să subliniem însă că în ceea ce privește pe semnatarii actului unirii din 7 octombrie 1698 de la Alba Iulia, aceștia n-au acceptat uniatismul pentru că se considerau într-o criză teologică, pentru că își vedeau periclitată mîntuirea prin lipsa de comuniune cu Biserica catolică. Ei au încheiat actul ca să împlinească voia împăratului, voie ce a îmbrăcat forme de constrîngere, și prin aceasta urmăreau să beneficieze de privilegiile preoților catolici. Mîntuirea și-o doreau însă prin păstrarea Legii și a obiceiurilor „Bisericii noastre a Răsăritului".

Uniatismul, ca model de unitate a Bisericii și metodă de realizare a ei, exclude din principiu dialogul, iar acest lucru este recunoscut astăzi de tot mai mulți teologi catolici, fapt pentru care el este respins în comun, de catolici și de ortodocși. Uniatismul este respins pentru că se bazează pe dezbinarea dintre frați, pe sfîșierea trupului unei Biserici surori. Acolo unde a fost promovat, el n-a adus unitatea, ci doar dezbinare și suferință, întreținînd un climat de încordare între cele două Biserici, catolică și ortodoxă. Apariția lui a creat o situație anormală, introducînd o structură bisericească paralelă cu structura Bisericii ortodoxe locale și a promovat prin amestec în problemele unei Biserici ortodoxe o stare de tensiune dăunătoare. De la apariția lui și pînă astăzi, uniatismul a constituit un motiv de încordare și discuții între Biserica catolică și cea ortodoxă. După zece ani de dialog, Bisericile unite constituie încă punctul sensibil, rana deschisă în trupul Bisericii ortodoxe, iar anumite atitudini ale Vaticanului față de uniatism pun sub semnul întrebării pentru noi, dorința catolicilor după unitate. Exemplul cel mai recent îl constituie numirea de episcopi pentru Biserica catolică de rit oriental din România, al cărui număr de credincioși nu credem că justifică graba și numărul episcopilor uniți desemnați de Vatican.

Untiatea Bisericii cerută de imperativul lui Hristos „ca toți să fie una" (Ioan 17, 21) este astăzi mai actuală ca oricînd. Străduaniile după unitate au fost promovate de deschiderea și orientarea lucrărilor Conciliului II Vatican și de teologia promovată de Conferințele Panortodoxe, care au dus la o apropiere reciprocă și la redescoperirea unor noțiuni ce aparțin tezaurului comun de credință, adică tradiției Bisericii nedespărțite. Dialogul teologic dintre Biserica catolică și cea ortodoxă caută unitatea Bisericii de pe bazele unei ecleziologii noi, ale unei concepții teologice ce promovează comuniunea euharistică, rflectată în ecleziologia Bisericilor surori.

În străduania lor după refacerea unității, Biserica ortodoxă și cea română s-au redescoperit și s-au recunoscut Biserici surori, fapt ce implică raporturi spirituale frățești. Relația de superioritate ce caracteriza raportul dintre Biserici în cadrul uniatismului a fost părăsită în schimbul unei relații frățești, exprimată prin noțiunea de Biserică soră. Este vorba deci de Biserici egale, ce posedă mijloacele harice necesare mîntuirii membrilor lor și care de pe principiul libertății și egalității caută soluționarea divergențelor și aprofundarea problemelor de credință, aparținînd credinței apostolice. Raportul este exprimat și caracterizat prin *dialogul* unor parteneri egali. Este vorba deci despre aprofundarea învățăturii despre Bisericile locale, în sensul tradiției apostolice, adică a unor Biserici egale între ele, ce caută prin dialog unitatea Bisericii. Raportul dintre Biserici este cel de fraterntiate și egalitate spirituală, așa cum se reflectă el în Noul Testament și care exclude superioritatea unei Biserici asupra alteia. Declarația comună a Papei Paul VI și a Patriarhului ecumenic Athenogoras I, cu ocazia vizitei ultimului la Roma, subliniază explicit spiritul ce trebuie să domnească între cele două Biserici ce s-au redescoperit surori și sînt antrenate „într-un spirit de loialitate față de adevăr și de înțelegere mutuală, în dorința efectivă de a evita ranchiunele trecutului, precum și orice fel de *dominare spirituală sau intelectuală"* (subl. noastră, Tomas Agapis, nr. 195, p. 446). De pe bazele unei astfel de ecleziologii, Biserica Romei și sora ei din Orient discută astăzi perspectiva unității Bisericii, a unei unități de învățătură și a unei unități sacramentale, care să ne ducă la împărtășirea din același potir.

Comisia mixtă internațională pentru dialogul dintre cele două Biserici surori a discutat de pe aceste poziții teologice situația uniatismului, care a fost respins ca model de unitate a Bisericii. Recunoscînd uniatismul ca o realitate dureroasă în trupul nostru comun, ca un semn al despărțirii noastre, noi îl respingem împreună cu cele două Biserici aflate în dialog, ca metodă și concepție eronată despre unitate, dar nu condamnăm persoanele.

Referindu-ne la situația din țara noastră, unde Biserica catolică de rit oreintal este pe cale să se organizeze, considerăm că odată cu dreptul de liberă alegere a credinței religioase, pe care nu-l poate contesta nimeni fraților greco-catolici, ei ar trebui, în opțiunea lor, să țină cont și de eforturile de unitate ale Bisericilor, precum și de noua învățătură despre Biserică, susținută și de Biserica Romano-Catolică în cadrul dialogului. Uniatismul, promovat la sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea, e depășit ca și concepție teologică, baza unității Bisericii fiind căutată astăzi, așa după cum spuneam, prin prizma ecleziologiei comuniunii euharistice și a învățăturii despre Bisericile surori. Din acest motiv considerăm că înainte de a opta pentru un trecut inadecvat din punct de vedere teologic, frații greco-catolici ar trebui să mediteze asupra orientării actuale a Bisericilor și în funcție de străduaniile lor pentru unitate să aleagă soluția potrivită cu timpul în care trăim. Ar fi regretabil ca printr-o acțiune necugetată îndeajuns, adică printr-o reîntoarcere la metoda uniatismului, să se distrugă întreaga lucrare realizată cu atîtea eforturi în cadrul dialogului.

ÎN ATENȚIA CITITORILOR TELEGRAFULUI ROMÂN

Stimații cititori ai *Telegrafului Român* sînt rugați a-și achita abonamentul pe anul 1991 pînă la data de *15 decembrie 1990* cel mai tîrziu.

Costul abonamentului anual este de 150 lei și se expediază pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cont virament nr. 45.10.4.09.2. B.N.R., filiala Sibiu.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anul este de 10 dolari S.U.A. sau echivalentul acestora în altă valută.

Rugăm insistent pe stimații noștri abonați ca să-și scrie citeț și complet adresa unde doresc să li se trimită ziarul.

FAMILIA CREŞTINĂ (III)

În prima epistolă către Timotei, Sf. Ap. Pavel spune că „femeia se va mîntui prin naştere de fii, dacă stăruieşte, cu deplină înţelepciune, în credinţă, în iubire şi în sfinţenie“ (2, 15). Copiii sînt rodul dragostei care uneşte pe soţi. Iar responsabilitatea pentru ei aparţine în egală măsură celor doi părinţi. Toţi părinţii doresc să aibe copii sănătoşi şi buni, înzestraţi nativ cu cît mai multe daruri. Din păcate sînt şi copii care se nasc cu diferite infirmităţi sau sînt predispuşi încă de timpuriu unor boli sau chiar unor vicii: agresivitate, furt, desfrîu sau alte perversiuni. Fără să ne hazardăm în explicaţii puerile care ar păcătui împotriva misterului care învăluie fiecare fiinţă umană, trebuie să facem în acest sens unele consideraţii generale pe baza Sf. Scripturi şi a învăţăturii de credinţă a Bisericii noastre. Şi aceasta cu singurul gînd că ele ar putea ajuta la prevenirea măcar a unora dniin aceste maladii fizice sau spirituale.

Se ştie că tot răul din lume îşi are originea în păcatul primilor oameni, păcat multiplicat şi agravat de păcatele urmaşilor lor, într-un şir neîntrerupt pînă astăzi. Căci nu există om fără de păcat (III Regi 8, 46; Iac. 3, 2; I Ioan 1, 8). Păcatul aparţine persoanei, adică celui ce îl săvîrşeşte şi în acest sens el nu este transmisibil. Ceea ce se moşteneşte sînt consecinţele păcatului asupra firii umane şi a naturii în general, cu care omul este solidar (Rom. 8, 20—22). Pentru că păcatul este o adevărată boală care atacă firea omului şi o slăbănogeşte. Iar această fire slăbită de păcat se moşteneşte, din tată-n fiu. De unde noţiunea de „păcat strămoşesc“ cu care ne naştem şi care se referă nu la păcatul personal al lui Adam ci la consecinţele lui asupra firii omeneşti care o duc în cele din urmă la moarte. „Căci plata păcatului este moartea“, zice Sf. Ap. Pavel (Rom. 6, 23; vezi şi Fac. 1, 15). Botezul şterge „păcatul strămoşesc“, în sensul că el introduce în firea celui botezat sămînţa nestricăciunii, germenele învierii, care dacă este ajutat să se dezvolte duce real pe om la nestricăciune şi la înviere. Dovada concretă ne-o dau trupurile proslăvite ale sfinţilor şi alte fapte minunate din viaţa acestora. Din păcate, cei mai mulţi înăbuşim în noi prin păcatele personale această sămînţă a nestricăciunii şi a învierii, aşa încît botezul nostru nu se poate actualiza printr-o transformare radicală a vieţii spre nemurire. Căci această transformare presupune şi colaborarea noastră prin credinţă şi fapte bune. Cei care se silesc să ducă o viaţă curată, conformă cu chemarea lor de creştini, înlăturînd păcatul şi cîştigînd virtuţile creştine care sînt deprinderile bune, aceia îşi înzdrăvenesc firea şi o sfinţesc. Este de sine înţeles că nu-i tot una să moşteneşti firea unor părinţi pătimaşi sau a unor părinţi care se silesc spre sfinţenie. „Codul genetic“ al copiilor rezultaţi din astfel de părinţi va fi cu totul altul. Sfînta Scriptură exprimă lucrul acesta prin cuvintele „Eu, Domnul Dumnezeul Tău, sînt un Dumnezeu zelos, care pedepsesc pe copii pentru vina părinţilor ce mă urăsc pe mine pînă la al treilea şi al patrulea neam, şi mă milostivesc pînă la al miilea neam, către cei care mă iubesc şi păzesc poruncile mele“ (Ieş. 20, 5—6).

Părinţii care doresc să aibe copii buni trebuie deci să ştie că aceasta depinde în cea mai mare măsură de ei înşişi, de viaţa lor, de credinţa lor, de dragostea lor faţă de Dumnezeu şi faţă de toţi oamenii. Responsabilitatea părinţilor faţă de copii începe înainte ca aceştia să se zămislească. In această privinţă Sf. Ioan Gură de Aur sfătuieşte pe părinţi ca înainte de a se împreuna unul cu altul să se roage de fiecare dată lui Dumnezeu cerîndu-I mila şi binecuvîntarea pentru noua fiinţă care poate apărea prin unirea lor.

Trebuie să se ştie şi aceea că zămislirea de prunci în duminici şi sărbători sau în zile de post poate avea consecinţe negative asupra lor. Iar după ce părinţii constată zămislirea unui copil, viaţa lor şi îndeosebi a mamei trebuie să se desfăşoare în cea mai perfectă armonie, cu păstrarea înfrînării trupeşti, cu înmulţirea rugăciunii şi a sentimentelor sfinte care se imprimă deja în firea noii fiinţe ce se dezvoltă în pîntecele maicii sale. Altfel, neînfrînarea trupească, stările conflictuale, tulburările sufleteşti şi alte vicii ale părinţilor vor afecta negativ, cu consecinţe pentru tot restul vieţii, pe acest copil care încă n-a văzut lumina zilei. Perioada maternităţii are deci o importanţă capitală pentru noii născuţi şi ca atare ea trebuie ocrotită potrivit rînduielilor firii şi a celor mai presus de fire.

† *Serafim Făgărăşanul*
Episcop-vicar

Hram la mănăstirea Moisei

Este bine cunoscută evlavia credincioşilor noştri din Maramureş faţă de Maica Domnului, „Împărăteasa cerului şi nădejdea poporului“, precum o preamăresc imnurile cîntate mai cu seamă cu prilejul perelinajelor la Sfintele mănăstir, în sărbătorile mari închinate ei. Este de-a dreptul impresionant să vezi şi să asculţi grupurile de credincioşi în frunte cu cei mai mici, îmbrăcaţi în alb şi cu coroniţe pe cap, purtînd prapori şi icoane ale Maicii Domnului, îndreptîndu-se în procesiune „cu cîntare de mărire“, spre mănstirile de la Moisei, de la Nicula, Rohia, Bixad sau din alte părţi ale Maramureşului. Să urmăreşti aceste grupuri sosind la mănăstire, unde se întîmpină reciproc după un adevărat ritual, înconjoară biserica în coate şi genunchi pentru ca apoi să participe la sfintele slujbe într-o ordine desăvîrşită.

Anul acesta, la invitaţia P. S. Episcop Justinian, locotenent al Episcopiei Maramureşului, P. S. Episcop Serafim Făgărăşanul a sărbătorit Adormirea Maicii Domnului la mănăstirea Moisei împreună cu un sobor numeros de preoţi şi cu o imensă mulţime de credincioşi veniţi în procesiune din satele şi oraşele Maramureşului. De la Sibiu P. S. Sa, a fost însoţit de P. C. părinţi profesori Vasile Mihoc şi Liviu Streza de la Institutul Teologic.

Praznicul s-a desfăşurat după datină, alternîndu-se neîncetat slujbele tradiţionale cu predici şi cîntări, începînd cu vecernia din ajun şi încheindu-se cu Sf. Liturghie din ziua sărbătorii. P. S. Serafim a vorbit credincioşilor atît la vecernie cît şi la Sf. Liturghie despre „Maica Domnului şi Maica noastră a creştinilor“ şi respectiv despre „Maica Domnului cea plină de har“. Cuvîntul P. S. Sale, rostit „cu autoritate şi cu putere multă“ din prisosinţa inimii, a fost primit de cei prezenţi ca o sămînţă dumnezească ajunsă în pămîntul cel bun al inimilor lor care va rodi fără îndoială după strădania fiecăruia. După Sf. Liturghie, P. S. Sa s-a întîlnit cu preoţii slujitori cărora le-a transmis binecuvîntarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului şi îndemnul I. P. S. Sale de a păstra unitatea de credinţă şi de neam, respectînd libertatea de conştiinţă a fiecăruia.

Praznicul de la Moisei s-a desfăşurat sub semnul libertăţii de care ne bucurăm azi, într-o atmosferă duhovnicească deosebită, de care s-au împărtăşit toţi cei prezenţi. Asemenea perelinaje la mănăstirile noastre sînt prilejuri privilegiate de reîmprospătare a puterilor noastre duhovniceşti pe care le recomandăm cu căldură tuturor.

Participant

Bucură-te mireasă pururea Fecioară

O Maică sfîntă şi Stăpînă îndreaptă-ţi ochii tăi spre noi
Că doar tu eşti nădejdea noastră, în suferinţe şi nevoi
Spre tine-i gîndul tuturora, priveşte-ne cu dor de mamă
Cînd vezi în ochii noştri lacrimi le şterge-n sfînta ta năframă!

Tu eşti o pasăre măiastră ce zbori ca raza de lumină
Spre cei cu sufletul în zbucium ce te roagă şi suspină
Tu eşti a lumii porumbiţă, lină, fără răutate
Mereu te rogi la Fiul tău să ne ierte de păcate.

Tu eşti ca pasărea furtunii printre hăuri şi talazuri
În tine-i unica scăpare din primejdii şi necazuri
Tu eşti împărăteasa lumii, împărăteasa noastră dragă
Tu eşti o inimă de aur, o floare mîndră ca o fragă!

Tu eşti robiţilor nădejde, în mari dureri o alinare
Celor ce zac pe patul morţii o licărire de scăpare
În faţa ta se pleacă sfinţii, mii de îngeri, toţi în tremur
Răsună Cerul şi Pămîntul, glasul tău e un cutremur!

Tu eşti o muză de miracol, izvor curat cu line ape
Spre tine-aleargă tot poporul în valuri, valuri să s-adape
Tu eşti o sfîntă simfonie ce mîngîie fără de veste
Un cînt din zeci şi mii de coarde ca o vrajă din poveste!

Noi ştim că Fiul tău Iisus te-a pus Stăpînă peste toate
O lacrimă de-a ta Măicuţă spală haina de păcate
Să fugă demonii, ispite, furtuna-n ploaie şi ninsoare
S-avem viaţa luminoasă ca un răsărit de soare!

Săltaţi în cor, în rugi şi cînt ca o gigantică fanfară
Un imn solemn celei ce este a lumii Maică şi Fecioară
Purtînd în braţe şi în inimi tot garoafe şi sulfină
Mereu, mereu s-o venerăm că-i Mama noastră şi Regină!

Tu eşti o oază răcoroasă în mijloc de pustiu cu dune
Tu eşti un sacru scut şi leagăn al Bisericii străbune
Un Neam întreg se roagă ţie şi cere ocrotirea ta
În veci de veci, Măicuţă sfîntă, să fii cu noi. nu ne lăsa!

Iunie 1990 Pr. T. Bodnar

APEL către toţi creatorii şi iubitorii de poezie religioasă

Timp de o jumătate de veac poezia religioasă a fost o adevărată cenuşăreasă a culturii române. Aceasta nu înseamnă că poeţii români nu au creat poezie religioasă. După Revoluţia din Decembrie puzderia de ziare şi reviste au început să publice numeroase poezii religioase. Aceasta ne face să înţelegem că realizarea unei antologii a acestui gen de poezie este nu numai posibilă, ci şi imperios necesară.

În acest spirit ne adresăm tuturor creatorilor şi iubitorilor de poezie religioasă românească să ne ajute în realizarea acestui proiect. Ajutorul cel mai eficace considerăm că ar fi acela de a ne trimite fiecare creator ceea ce consideră că este poezie religioasă în cadrul creaţiei sale, indiferent dacă sînt piese edite sau inedite. Despuierea tuturor colecţiilor de periodice apărute numai în aceste cîteva luni după Revoluţie depăşeşte posibilităţile noastre. În cazul în care poeziile respective au fost publicate, rugăm să ni se precizeze şi locul unde au fost publicate. De asemenea, rugăm pe toţi iubitorii de poezie religioasă românească, dacă au posibilitatea, să ne indice volume mai vechi sau mai noi, unde am putea găsi asemenea poezii, indiferent de vremea cînd au fost scrise, periodice şi orice alte materiale şi informaţii, care consideră că ne-ar putea fi de folos.

Mulţumim anticipat tuturor celor ce vor înţelege că iniţiativa noastră este nu numai un act de cultură, ci şi unul de redeşteptare a sentimentului religios al poporului român, ajutîndu-ne după posibilităţile dumnealor.

Preot *Alexandru Stănciulescu-Bîrda*
1521 Bîrda-Mehedinţi

File din istoria muzicii bisericeşti din Ardeal: CANDID POPA

În istoria muzicii bisericeşti din Ardeal, preotul profesor Candid Popa s-a evidenţiat printr-o activitate artistică spontană şi personală susţinută, în contextul vieţii sociale şi economice destul de complexe de la începutul sec. al XX-lea.

S-a născut la 24 august 1874 în familia lui Gheorghe şi Maria Popa din Cîrţişoara, familie de ţărani harnici, mărunţi la vorbă şi distinşi în atitudini, credincioşi, generoşi şi de o rară bunătate sufletească. Deslușirea literelor o deprinde la şcoala din sat şi apoi la Scorei şi Avrig. In perioada 1888—1891 îşi continuă pregătirea şcolară la Sibiu, mai întîi la şcoala romano-catolică iar apoi la şcoala de stat. Incepînd cu toamna anului 1891 se **numără printre elevii Seminarului „Andreian“ din Sibiu unde,** datorită preocupărilor şi calităţilor sale muzicale, s-a bucurat de aprecierile lui Gheorghe Dima care se afla atunci în primul an **de activitate în Sibiu la catedra** de vioară şi canto. Fără a neglija disciplinele de bază predate în seminar, Candid Popa s-a arătat preocupat mai ales de cursurile de muzică — cîntări bisericeşti, muzica vocală şi instrumentală — simţindu-se foarte apropiat de cei doi profesori ai săi, Gheorghe Dima şi Dimitrie Cunţan, din bogata lor experienţă profesională încercînd să împrumute cît mai multe cunoştinţe.

După absolvirea cursurilor, în anul 1895, funcţionează ca învăţător la şcoala parohiei greco-ortodoxe române Sibiu-Cetate, pînă în anul 1910 iar pe urmă la şedinţa de aplicaţii de pe lîngă Şcoala normală pînă în anul 1919. Fiind mult apreciat de către mitropolitul Nicolae Bălan, pentru vocea caldă şi sensibilitatea sa muzicală, este numit de către acesta, începînd cu anul 1922, profesor la catedra de Cîntări bisericeşti şi Tipic a Seminarului „Andreian“, ocupată pînă la acea dată de Nicolae Topolog, unde va rămîne pînă în anul 1937. Moare la 23 septembrie 1949, regretat de toţi cei care l-au cunoscut.

Cele mai frumoase rezultate în domeniul muzicii bisericeşti le-a obţinut Candid Popa în perioada în care a deţinut funcţia de profesor la catedra de Cîntări bisericeşti, la Seminarul „Andreian“, devenit mai tîrziu, începînd cu anul 1924, Academia Teologică „Andreiană“. Prin prezenţa lui la această catedră s-a continuat tradiţia muzicii bisericeşti autentice ardeleneşti creată de Dimitrie Cunţan, punîndu-se astfel capăt tuturor încercărilor şi improvizaţiilor. Ca un rezultat al preocupărilor sale în această direcţie ne-a rămas de la Candid Popa revizuirea primei ediţii a volumului lui Dimitrie Cunţan *Cîntările bisericeşti după melodiile celor opt glasuri,* Sibiu 1890. Intervenţiile operate au vizat aducerea unor reale îmbunătăţiri lucrării, în special cu referire la numărul de cîntări, reducînd unele şi adăugînd altele, dar şi în ceea ce priveşte linia melodică, aceasta devenind mai firească, limpede, uşoară, cursivă şi inteligentă.

În afara preocupărilor directe privind dezvoltarea şi perfecţionarea cîntărilor bisericeşti în lăcaşurile de cult, în special din Ardeal, Candid Popa a desfăşurat o prodigioasă activitate de dirijor de cor. In această calitate munca artistică se întîlnea permanent cu cea organizatorică, de selectare şi prezentare a repertoriului cu mijloace cît mai bune, pentru ca ascultătorii să fie apţi a percepe şi aprecia arta în funcţie de gustul elevat al dirijorului. Ca membru activ al Astrei, s-a apropiat, sufleteşte, de două formaţii corale, una

Nicolae Scutea

(Continuare în pag. a 4-a)

† Monahia TEODOSIA ZORICA LAŢCU

De-a lungul anilor, în Telegraful Român şi în Îndrumătorul bisericesc al Arhiepiscopiei de Sibiu, au fost publicate mai multe poezii scrise de talentata poetă Zorica Laţcu sau Teodosia Laţcu, căci poeta la care ne este luarea aminte a devenit călugăriţă, primind numele de Teodosia. Mulţi dintre iubitorii de frumuseţi literare şi de profunzimi de gînd, îmbrăcate în veşmînt poetic luminat, s-au întrebat desigur şi nu odată: Cine este Zorica Laţcu? Cine este Maica Teodosia Laţcu? A venit vremea să afle acum, răspunsul dorit. Prilejul pentru aceasta ni-l oferă trecerea din această viaţă a celei ce a fost monahia Teodosia Zorica Laţcu. Ea a trecut la cele veşnice în ziua de 8 august, anul acesta, şi a fost înmormîntată la Mănăstirea Maicii Domnului de la Tudor Vladimirescu, judeţul Tecuci — mănăstirea ei de metanie, — în ziua de 11 august. Slujba înmormîntării ei a fost oficiată de un sobor de preoţi şi diaconi, avînd în frunte pe P. S. Episcop-vicar Casian, de la Galaţi, de faţă fiind soborul mănăstirii de curînd reînfiinţată şi o mare mulţime de credincioşi.

Zorica Laţcu s-a născut în 17 martie 1917, în localitatea Mezötur, din Ungaria, unde părinţii ei se găseau în timpul primului război mondial. Copilăria şi adolescenţa şi le-a trăit în Braşov, unde a făcut şcoala primară şi liceul, luîndu-şi bacalaureatul în anul 1936. Între anii 1936—1940 a urmat cursurile universitare la Cluj, studiind filologia clasică, greacă şi latină, iar secundar, limba şi literatura franceză. În anul 1941 a fost numită preparator universitar la Institutul Român de lingvistică, lucrînd la marele dicţionar al Academiei Române şi făcînd, în acelaşi timp, bibliografia la revista Daco-Română şi la Buletinul Institutului de Lingvistică.

Încă de pe băncile şcolii primare a scris poezii, dintre care unele au fost premiate; în special poezii la Ziua Mamei (8 martie).

A publicat trei volume de versuri: un volum de poezii cu subiecte antice şi în metru antic, intitulat „Insula Albă“, care a apărut în anul 1944, în editura Dacia Traiană. Un al doilea volum, intitulat: „Osana Luminii“, a apărut în anul 1948, în editura Episcopei Clujului. Cel de al treilea volum: „Poemele Iubirii“, a apărut în anul 1949, în editura Ramuri, din Craiova. Ultimele două volume cuprind poezii religioase.

Zorica Laţcu a fost în legătură cu Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus şi a fost îndrumată spiritual de părintele Arsenie Boca. In anul 1948, ea a intrat în obştea mănăstirii de la Vladimireşti, judeţul Tecuci, unde, cu prilejul călugăriei, a primit numele de Teodosia. In acea mănăstire a rămas pînă în anul 1955, cînd mănăstirea a fost desfiinţată. Au urmat apoi, pentru Maica Teodosia, ani grei de detenţie şi de pribegie, pînă cînd s-a stabilit, pentru ultimii mai bine de 20 de ani de viaţă, în Braşov, locuind în casa moştenită de la părinţi. În februarie, anul acesta, s-a reîncadrat în mănăstirea ei de metanie, reînfiinţată după revoluţie. Acolo şi este înmormîntată.

Maica Teodosia Laţcu, pe lîngă activitatea poetică, a desfăşurat şi o activitate de traducător, căci a tradus din greceşte în româneşte, din scrierile lui Origen şi ale Sfîntului Grigorie de Nissa, traduceri care au fost tipărite în colecţia: „Părinţi şi scriitori bisericeşti“, apărută cu purtarea de grijă a Patriarhiei noastre.

Dumnezeu s-o odihnească pe maica Teodosia Laţcu,

Colo-n depărtări,
Dincolo de zări,
unde
Este-un loc curat,
Larg şi desfătat,
Unde ochi nu plînge,
Unde n-a curs sînge,
Unde glonţ n-ajunge,
Unde nu străbate
geamătul de frate,
Plînsul de vădană,
Oful de orfană,
Unde, prin finaţuri,
Nu-s curse şi laţuri, —
Unde-i numai floare,
Umbră şi răcoare.
Că e loc curat,
Binecuvîntat,
Loc de bucurie
Şi de veselie,
Care nu se trece,
Ci în veci petrece,
Unde nici o rază
Nu mai însereză.

(Din poezia Pasăre de nea, de Maica Teodosia)

Arhim. *Teofil Părăian*

Focul

Căsuţa mea de scînduri s-a aprins.
Ardea în noapte. Focul a cuprins
Şi tindă şi odăi şi coperiş.
Voiam să plec din casă pe furiş,
C-o legătură-n mînă. N-am putut.
În val de flăcări albe m-am zbătut;
Vecinii toţi dormeau; şi de-nzadar
Plîngeam, închisă-n grinzile de jar.
Şi, ca să pot scăpa din casa mea,
Am lepădat şi haina, căci ardea,
Şi-am aruncat şi legătura-n foc.
Mă-năbuşam şi nu vedeam deloc;
Cuprinsă de uimirea morţii, stam
În oarbă nemişcare. Aşteptam
Să ardă-n mine tot, să fiu un scrum
Şi vîntul să mă vînture pe drum.
Am auzit un zvon de prăbuşiri
Şi casa mea pieri; subţiri, subţiri
Se ridicară palele de fum ...
În goliciunea mea pornii la drum.
Cerşam lumini, şi-n pragul nopţii reci
S-au fost deschis zări albe de poteci.
Curată ca o candelă-n altar,
Cu trupu plin de răni şi greu de har,
M-am pomenit urcînd pe scări cereşti,
Spre miezul dragostei dumnezeieşti.
Ştiam acum că focul fost-a pus
în casa mea, de mîna lui Iisus.

(Poezie publicată în volumul Osana Luminii, de *Zorica Laţcu)*

În amintirea victimelor din Transilvania de nord de acum 50 de ani

În 30 august 1990 s-au împlinit, după cum se ştie, 50 de ani de cînd printr-o hotărîre nedreaptă Hitler şi Musolini au rupt din trupul ţării noastre Transilvania de nord pe care au dat-o în dar Ungariei horthyste, eveniment care a fost comemorat şi la Centrul mitropolitan din Sibiu.

Astfel, joi, 30 august a.c., la ora 12, în catedrala mitropolitană din Sibiu s-a săvîrşit un parastas de către I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, ajutat de un sobor de preoţi şi diaconi, în memoria martirilor neamului şi tuturor victimelor dictatului de la Viena şi din timpul ocupaţiei horthyste a Transilvaniei de nord.

La sfîrşit, I. P. S. Mitropolit *Antonie* a rostit un scurt dar cald cuvînt, în care a arătat între altele că românii comemorează acest act cu simţăminte de durere, dar şi de iertare, pentru ca toţi cei ce sîntem astăzi în Transilvania să vieţuim în pace şi armonie.

În după amiaza aceleiaşi zile, în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu şi în prezenţa unui numeros public, a avut loc un simpozion consacrat aceluiaşi eveniment: 50 de ani de la dictatul de la Viena (30 august 1940), simpozion prezidat de I. P. S. Mitropolit *Antonie* al Ardealului, care a rostit şi cuvîntul de deschidere în care a arătat, între altele, că ruperea în două a Transilvaniei a însemnat „o dramă istorică şi o dramă umană, aproape de neînţeles pentru o minte omenească“.

„Dumnezeu să reverse asupra noastră — a spus de asemenea I. P. S. Sa — dragostea şi grija Sa, ca asemenea lucruri să nu se mai repete, pentru ca să trăim în bună pace, ca fii ai lui Dumnezeu, toţi cei ce vieţuim pe aceste meleaguri. Aş vrea ca această comemorare să fie lacrima inimii noastre pentru toţi cei ce au murit atunci, căci suferinţa lor a fost şi suferinţa noastră. Aş vrea de asemenea ca tinerii să ştie tot ceea ce s-a întîmplat atunci şi nimeni niciodată să nu uite.

Dumnezeu să-i odihnească pe toţi, Dumnezeu să ocrotească România, Dumnezeu să întărească Transilvania“ a spus în încheiere I. P. S. Sa, după care a propus un moment de reculegere în memoria tuturor victimelor dictatului de la Viena.

În continuare, P. C. pr. prof. *M. Păcurariu* a prezentat comunicarea: 50 de ani de la dictatul de la Viena — 30 august (1940—30 august 1990).

P. C. cons. *Gh. Papuc* a prezentat comunicarea: Gînduri şi amintiri legate de un eveniment dureros, pe care vorbitorul l-a trăit pe viu.

P. C. pr. prof. *Ilie Moldovan* a vorbit despre dictatul de la Viena oglindit în literatura vremii, comunicare în care a plecat de la versurile populare apărute în acel timp:

În pădurea de la Ip
Nu s-aude cip-cirip;
Numai vîntul hăulind
Oase de român jelind.

P. C. pr. *Ioan Beju,* profesor la liceul Gh. Lazăr pe vremea dictatului de la Viena, a făcut o amplă expunere asupra simţămintelor românilor din Transilvania de sud, referitoare la dictatul de la Viena.

Dl. *Gh. M. Span,* reprezentant al Ligii tineretului ortodox, filiala Sibiu, a adus Cuvîntul tinerei generaţii.

În încheiere a luat cuvîntul P. C. pr. prof. *Dumitru Abrudan,* prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, care a formulat cîteva concluzii pe marginea materialelor prezentate.

P. C. Sa a făcut apel la dragoste şi înfrăţire, întreg simpozionul desfăşurîndu-se de altfel sub semnul trăirii în frăţietate, al toleranţei şi stimei reciproce, cît şi al luptei împotriva urii şi a vrajbei, indiferent de unde ar veni acestea.

În final, I. P. S. Mitropolit Antonie a mulţumit conferenţiarilor, Ligii tineretului ortodox şi tuturor participanţilor.

— „Să nu se laude cel înţelept cu înţelepciunea sa şi cel puternic să nu se laude cu puterea sa, nici cel bogat să nu se fălească cu bogăţia sa, ci cel ce vrea să se laude, cu aceea să se laude că ştie şi cunoaşte pe Domnul şi să facă dreptate în mijlocul pămîntului“.

(I. Regi 2 ,9)

— „De flămînzeşte vrăjmaşul tău, dă-i să mănînce pîine şi dacă însetează, adapă-l cu apă, căci numai aşa îi îngrămădeşti cărbuni aprinşi pe capul lui şi Domnul îţi va răsplăti ţie.“

(Pilde 25, 21—22)

BISERICA ŞI ŞCOALA

(Continuare din pag. I-a)

tru neamul nostru. Profesorul universitar Radu Vulpe spune într-un studiu al său că „*romanitatea* şi *Creştinismul* sînt cele două coordonate fundamentale ale etnogenezei române". Explicînd această afirmaţie el dovedeşte că Creştinismul a jucat un rol hotărîtor în formarea poporului nostru, în sensul că a continuat procesul romanizării dacilor într-un moment foarte critic, cînd armata şi administraţia romană s-au retras în sudul Dunării (275). Dacă misionarii creştini nu veneau în acele momente de cumpănă pentru etnogeneza noastră cu predicarea Evangheliei într-o latină populară procesul romanizării dacilor s-ar fi oprit şi noi nu mai eram astăzi români. Deci datorită credinţei creştine noi sîntem astăzi ceea ce sîntem şi lucrul acesta nu trebuie să-l uităm niciodată! Pătrunsă în însăşi plămada noastră ca popor, credinţa creştină a fasonat firea românului de-a lungul veacurilor, făcîndu-l bun, iubitor de semeni, ospitalier. Aceeaşi credinţă prin Biserica strămoşească a marcat profund limba populară şi a creat limba literară. Să ne aducem aminte numai de primele texte româneşti cunoscute: Psaltirile din Maramureş (sec. XIV—XV), de monumentele de cultură care sînt Palia de la Orăştie (1560), Cazania lui Varlaam (1642), Noul Testament de la Bălgrad (1648), Biblia de la Bucureşti (1688)... Eminescu avea dreptate cînd spunea „Biserica a creat limba noastră"! Tot pe linia aceasta trebuie să amintim şi monumentele istorice, capodopere ale geniului românesc: biserici, schituri şi mănăstiri care împodobesc plaiurile ţării şi care ne recomandă peste veacuri în faţa lumii întregi.

În acelaşi timp Biserica a jucat un rol inegalabil în păstrarea unităţii de neam a tuturor românilor. Separaţi veacuri de-a rîndul în trei provincii din pricina vitregiilor istorice, românii şi-au menţinut conştiinţa unităţii lor de neam şi şi-au păstrat aceeaşi limbă pentru că credinţa ortodoxă i-a înfrăţit şi le-a alimentat mereu idealurile prin cărţile de ritual şi de învăţătură ce au circulat, adesea clandestin, între cele trei ţări. Şi cîte alte lucruri nu s-ar putea spune despre simbioza aceasta fericită care a mers pînă la identificare între Biserică şi Neam, Biserică şi Cultură, Biserică şi Şcoală.

Astăzi Dumnezeu reintră în Şcoală de unde a fost alungat cu 42 de ani în urmă în numele unei ideologii cu totul străină sufletului românesc. El intră ca să aducă copiilor şi tinerilor noştri puterea de creaţie şi înţelepciunea Lui divină pentru ca aceştia să crească şi să se formeze în duhul înaintaşilor lor. El intră ca să aducă elevilor şi profesorilor noştri libertatea Duhului care înseamnă conştiinciozitate, muncă cinstită în interesul obştesc, viaţă curată şi plcută lui Dumnezeu şi oamenilor. Căci în afară de Dumnezeu nu există libertate, zicea marele filozof Berdiaef.

Bunul Dumnezeu să binecuvînteze străduaniile dumneavoastră ale tuturor şi să le încununeze cu roadele cele mai frumoase aşteptate de întreaga noastră societate, care are nevoie de tineri luminaţi, de tineri cuviincioşi, de tineri care să-şi pună sufletul pentru înălţarea ei spirituală şi materială.

Aşa să ne ajute Dumnezeu!

INFORMAŢII

— **Duminică, 22 iulie 1990**, din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi au oficiat Sf. Liturghie în cartierul Valea Aurie din Sibiu. A fost de faţă şi I. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală, care la priceasnă, a vorbit credincioşilor prezenţi în număr mare despre înţelesul Bisericii ca locaş de închinare.

După Sf. Liturghie, I. P. S. Sa a participat la slujba de punere a pietrei de temelie la biserica ce urmează a se construi în cartierul Valea Aurie din Sibiu, unde în momentul de faţă se săvîrşesc sub cerul liber. Cu acest prilej P. C. preot-paroh Simion Săsăujan a fost distins şi hirotesit „Iconom-stavrofor".

În după masa aceleiaşi zile, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit slujba vecerniei la parohia Veştem, prot. Sibiu.

— Duminică, 29 iulie a.c., tot din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a oficiat Sf. Liturghie arhierească în parohia Calvaser, prot. Mediaş, însoţit de P. C. pr. prof. Ilie Moldovan,

C. pr. Paraschiv Ioniţă, preot-paroh, a fost distins „iconom". Vecernia zilei a oficiat-o în parohia Buia.

— Duminică, 5 august a.c., P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit slujba punerii pietrei de temelie pentru noua biserică din Oraşul Victoria, prot. Făgăraş, după care a oficiat Sf. Liturghie arhierească, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. În după amiaza aceleiaşi zile a oficiat slujba vecerniei în parohia Drăguşi, prot. Făgăraş.

— Duminică, 12 august 1990, P. S. Serafim Făgărăşanul a săvîrşit binecuvîntarea bisericii din parohia Ileni, prot. Făgăraş. În cadrul Sf. Liturghii arhiereşti a fost hirotonit întru preot diac. Mezinca Marius, pe seama spitalelor din Sibiu. În după masa aceleiaşi zile, P.S. Sa a pus piatra fundamentală pentru noua biserică de pe B-dul Saturn din Braşov.

— În ziua de 9 septembrie 1990, din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Serafim Făgărăşanul în fruntea unui sobor de preoţi şi diaconi a sfinţit biserica din parohia Scorei, prot. Avrig, care a fost îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală. C. pr. paroh Andrei Todîrcea a fost distins şi hirotesit „Iconom".

— Dumnică, 16 septembrie 1990, P. S. Serafim, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a săvîrşit slujba de resfinţire a bisericii din parohia Dridif, prot. Făgăraş, căreia i s-au făcut reparaţii capitale şi a fost pictată de D-na Elisabeta Ursu, pictură care onorează această parohie.

C. pr. I. Ciocă, parohul-local, a fost distins şi hirotesit „Iconom".

Itinerar pastoral

— Duminică 26 august a.c. I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a vizitat parohia Răşinari, cercetînd mai întîi biserica cu hramul „Sf. Treime", păstorită de P. C. pr. Nicolae Brote.

După citirea Sf. Evangheliei I. P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură, explicînd credincioşilor pericopa duminicală. În continuare s-a cercetat şi biserica cu hramul „Cuv. Paraschiva" din aceeaşi localitate, păstorită de P.C. pr. Nicolae Streza, prilej cu care I. P. S. Sa a rostit şi aici un cuvînt de învăţătură îndemnînd pe cei prezenţi la Sf. Liturghie, la pace, dragoste şi spirit de jertfelnicie.

— Joi 6 septembrie a.c., I. P. S. Sa a primit la Mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus, pe maica Alexandra (principesa Ileana), venită în vizită particulară în ţara noastră.

Cu acest prilej, oaspetele a vizitat vechea biserică a mănăstirii, în care s-a păstrat portretul regelui Mihai, chiar şi pe timpul dictaturii fără a fi acoperit, apoi noul aşezămînt brîncovenesc, reconstruit după aproape 250 de ani prin străduania şi grija I. P. S. nostru, Mitropolit Antonie.

Maica Alexandra a avut cuvinte de apreciere faţă de Biserica strămoşească şi faţă de realizările de excepţie de la mănăstirea voievodului martir Constantin Brîncoveanu.

— Duminică 16 septembrie a.c. I. P. S. Sa a participat la instalarea noului episcop de Alba Iulia, P. S. Andrei Andreicuţ, instalare ce a avut loc în Catedrala episcopală a oraşului.

Cu acest prilej I. P. S. Sa a înmînat cîrja arhierească noului chiriarh, rostind totodată un înălţător cuvînt de îndemn şi învăţătură, adresat P. S. Andrei precum şi mulţimii credincioşilor prezenţi în Catedrală la această festivitate.

Au participat I. P. S. Arhiepiscop Teofil, al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Arhiereu-vicar Ioan Crişanul, de la Oradea, P. S. Episcop auxiliar romano-catolic George Iakubini, protopopi, preoţi şi credincioşi din oraş.

Erau de faţă dl. Gheorghe Vlăduţescu, Secretar de Stat al Secretariatului pentru Culte, reprezentanţi ai puterii locale şi ai armatei.

Arhid. Visarion Bălţat

APEL

Parohia ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu-Azil face un cald apel la sentimentul de jertfelnicie creştină al cititorilor gazetei pentru a ajuta financiar sau sub o altă formă această parohie spre redarea cît mai grabnic în folosinţă a celui mai vechi edificiu de cult şi spital (secolul XIII), cunoscut sub denumirea: „Biserica de la Azil".

Sumele se pot vira în contul nr. 45.11.08.2. — Sucursala C.E.C. Sibiu — pentru parohia: „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu-Azil. Informaţii tel. 4 72 13, preot paroh Ioan Trifan.

Mulţumim cu recunoştinţă tuturor celor ce ne vor sta în ajutor.

Organele parohiale

Praznic de hram la Predeal

(Continuare din pag. I-a)

tului de biserică, după care a îndemnat pe enoriaşii din Predeal la spirit de dăruire şi jertfă în aşa fel ca visul lor, acela de a avea o biserică-catedrală, să devină realitate.

I. P. S. Sa a mulţumit pentru invitaţia de a veni în mijlocul lor şi a felicitat pe păstorii sufleteşti ai oraşului, pr. N. Plămădeală şi pr. drd. I. Herda, pentru iniţiativa de a zidi o nouă biserică. A vorbit apoi dl. Gheorghe Vlăduţescu, Secretar de Stat pentru Culte, care în cuvinte de adîncă vibraţie a salutat evenimentul la care a participat şi a îndrumat pe toţi la muncă creatoare, asigurînd pe credincioşi de sprijinul moral şi material al Secretariatului de Stat pentru Culte. A mai vorbit dl. Ioan Şuteu, viceprimar al oraşului Predeal, iar în încheiere C. pr. I. Herda, care a mulţumit tuturor pentru participare.

În încheiere s-a oficiat un trisaghion pentru eroii şi martirii neamului căzuţi în Revoluţia din Decembrie.

După agapa oferită de către Consiliul parohial, în holul hotelului „Carmen", un grup de tineri conduşi de pr. Grindu din Braşov au prezentat un scenariu religios cuprinzînd scene din viaţa Sfintei Fecioare Maria, scenariu scris de monahia Teodosia Laţcu, de curînd adormită în Domnul.

La sfîrşit I. P. S. Sa a felicitat pe tinerii braşoveni şi pe pr. Grindu, îndrumătorul lor.

Festivitatea s-a încheiat cu rugăciunea: „Cu noi este Dumnezeu", cîntată de întreaga asistenţă.

File din istoria muzicii bisericeşti din Ardeal: Candid Popa

(Continuare din pag. a 3-a)

mixtă şi alta bărbătească, ambele aparţinînd Reuniunii meseriaşilor români din Sibiu.

La conducerea corului mixt al meseriaşilor sibieni, Candid Popa a ajuns în anul 1897, atunci cînd se aniversau treizeci de ani de la înfiinţarea lui de către Dimitrie Cunţan. Prima ieşire în public o face în anul 1900, cu un concert în cadrul căruia, printre alte lucrări, au fost preferate piesele *Ce faci, Ioane* şi *Nu-i dreptate* de Gheorghe Dima şi *Cîntec de primăvară* de Ciprian Porumbescu. Activitatea corului s-a desfăşurat normal în anii următori, cu concertele ordinare organizate periodic, un moment de vîrf constituind manifestaţiile ce au avut loc cu prilejul aniversării a patruzeci de ani de existenţă a corului, în anul 1907. In acest cadru s-a evidenţiat importanţa reuniunii la dezvoltarea vieţii culturale a Sibiului, faptul că prin cuprinderea în repertoriul său a creaţiilor compozitorilor locali s-a contribuit mult la cunoaşterea acestora în rîndul unui tot mai mare număr de auditori.

Cu sprijinul conducerii Reuniunii meseriaşilor români din Sibiu, tot în anul 1907, Candid Popa a pus bazele unui cor bărbătesc bisericesc, singurul de acest fel existent în Sibiu în acea perioadă, cu care a învăţat răspunsurile liturgice şi cele funebre fiind prezent, după aceea, timp de peste patruzeci de ani în catedrala mtiropolitană din municipiu, înfrumuseţînd prin glasurile lor serviciul liturgic. Meseriaşii fondatori ai corului bisericesc: Gheorghe Poponea, Ioan Stanciu, Gheorghe Săsărman, Ştefan Duca, Nicolae Stoica, Ioan Marcu, Ilie Baciu, Gheorghe Trifon şi Ioan Bologa l-au sprijinit fără rezerve de-a lungul întregii activităţi pe venératul lor profesor şi dirijor care s-a dăruit cu întreaga fiinţă acestei formaţii şi care „tot tînăr şi cu dragoste a rămas în cele tipiconale şi numai cazurile de forţă majoră îl pot obliga de a nu fi prezent în fruntea corului acolo unde ar fi cazul", cum îşi aminteşte Traian Chirilă în volumul dedicat reuniunii meseriaşilor sibieni, tipărit la Sibiu în anul 1946.

Om de vibrantă conştiinţă, de curajoasă atitudine şi de spontană sinceritate, Candid Popa, aşa cum consemna Onisifor Ghibu într-o scrisoare de condoleanţe trimisă Minodorei Popa, a rămas pînă la sfîrşitul vieţii sale credincios montărilor dominante ale concepţiei sale: „dragoste de neam, de Dumnezeu, de oameni, de muncă şi de cultură".

Limba moldovenească — Limba românească

(Continuare din pag. I-a)

cînd este vorba de Basarabia şi de basarabeni, se spune că ei, acolo, au vorbit şi vorbesc moldoveneşte şi nu româneşte!?! (în virtutea obişnuinţei, frecvent se spune şi astăzi că, între Prut şi Nistru, s-a vorbit şi se vorbeşte moldoveneşte, însă nu peiorativ; această provincie este parte din Moldova, iar Moldova este românească, limba moldovenească este românească; este logic!).

Dar nu toată lumea recunoaşte acest adevăr categoric. Ideea, pretenţia, teoria formulată şi acţiunea că basarabenii nu sînt români şi limba moldovenească vorbită de ei nu este limba românească, aparţine ţării vecine, care, în anul 1812, a răpit şi a răzleţit partea dintre Prut şi Nistru a Moldovei, i-a dat un alt nume, Basarabia, nume „tîlhăresc", cum l-a calificat N. Iorga, şi a încorporat-o imperiului ţarist; a administrat-o 106 ani, cu acţiuni şi presiuni de rusificare, pînă în martie (27) 1918, cînd a hotărît, de bună voie, să se unească, „pe vecie", cu Patria Mamă-România. A pretins-o şi a anexat-o iarăşi, în iunie 1940 şi respectiv, în august 1944, cu acţiuni mai drastice de rusificare, care continuă.

Ca să justifice, într-un fel, actele şi faptele, a inventat diversiunea infamă că Basarabia nu este pămînt românesc, basarabenii nu sînt români şi limba moldovenească nu este limbă românească!! A găsit şi savant (!) sovietic care a arătat şi a dovedit, ştiinţific (!) aceste elucubraţii!... A fost academicianul L. M. Lazarev, care, într-o cogemite carte de 900 de pagini, cu titlul *Conducerea de est sovietică şi problema Basarabiei*, tipărită la Chişinău, în anul 1974, a încercat să susţină şi să dovedească, denaturînd realităţile, falsificînd documentele, combinînd, după bunul plac şi interese, datele, informaţiile şi evidenţele..., tezele şi pretenţiile imperialiste sovietice asupra Basarabiei — în fapt, că, repetăm, Basarabia nu este românească, basarabenii nu sînt români şi limba moldovenească nu este românească!...

I-a dat o replică, promptă, suprem competentă şi de autoritate, academicianul român Petre Moldovanu (recte profesorii istorici Constantin C. Giurescu-Dinu C. Giurescu, după propria lor deconspirare, cînd mi-au dat replica lor), prin broşura intitulată *A. M. Lazarev: un faux-monnayeur de l'histoire*, Editions Nagard-Milan, Collection HISTOIRE DE L'EUROPE, 1976, 50 p. (s-a tipărit şi în limbile germană, engleză, italiană, rusă). Au restabilit ,cu adevărat şi riguros ştiinţific, datele şi realităţile istorice, aşa cum se cunosc, nefalsificate şi nerăstălmăcite, respectiv, ce este Basarabia, copitolele ei dramatice cu anexările şi administraţiile străine silnice şi duşmănoase, menţinerea şi continuarea unităţii etnice şi a limbii româneşti la basarabeni, combaterea aserţiunilor forţate că limba moldovenească nu este limbă românească etc.

Însă, nu s-a sichisit deloc. Şi fapt mai grav, la un Congres internaţional al lingviştilor, ţinut în Republica Democrată Germană, Uniunea Sovietică, făcînd uz de influenţă şi de forţă, a reuşit să se impună şi să se recunoască limba moldovenească ca limbă de sine-stătătoare, de obîrşie slavonească nu romană, şi s-o lanseze ca atare pe plan mondial!...

*

Citäm cîteva cazuri mai concludente.

La Congresul naţional al învăţătorilor, din 25—28 mai 1917, de la Chişinău, s-au pus în discuţie şi hotărîre, două probleme majore: Introducerea limbii române (moldoveneşti) în învăţămînt şi Cum să se numească moldovenii basarabeni?... A prezidat Congresul cărturarul basarabean Pavel Gore (viitor membru al Academiei Române). De la început, însă, s-a petrecut următorul incident. El s-a adresat cu „fraţi români". Din sală s-a strigat: — „Noi nu sîntem români, ci moldoveni". Preşedintele le-a răspuns acestora: „Domnilor, eu cunosc istoria neamului nostru şi ştiu că el se numeşte românesc (voci din sală: „Sîntem moldoveni, nu români!"). Neamul românesc locuieşte în mai multe ţări, astfel avem români ardeleni, români bucovineni, munteni, moldoveni..., dar cu un cuvînt toţi sînt români... *Neam moldovenesc nu există*" (subl. ns.).

Precizări de acest fel a făcut şi preotul poet Alexie Mateevici (autorul de peste o lună — şi de totdeauna — a excepţionalei poezii *Limba noastră*, provocată de Congresul acesta). Era profesor le Seminarul Teologic din Chişinău şi confesor militar pe frontul de la Mărăşeşti, de unde a venit la Congres. A ţinut o magistrală lecţie de istorie, în care a arătat, documentat, că Basarabia este pămînt românesc, basarabenii sînt români, limba moldovenească este românească şi basarabenii trebuie să se numească români. „Da, sîntem moldoveni, fiii vechei Moldove, însă facem parte din marele trup al românismului, aşezat în România, Bucovina, Transilvania (aplauze). Fraţii noştri din Bucovina, Transilvania, Macedonia îşi zic români. Aşa trebuie să ne zicem şi noi, români (aplauze). Trebuie să ştim de unde ne tragem, căci altfel sîntem nişte nenorociţi rătăciţi. Trebuie să ştim că sîntem români, strănepoţi de ai romanilor şi fraţi cu italienii, francezii, spaniolii şi portughezii. Acestea trebuie să le spuneţi copiilor şi tuturor celor pe care îi luminaţi. Să-i lumniaţi pe toţi cu lumină dreaptă".

A vorbit, înţelept şi cu efect, şi soldatul Ion Codreanu, din Ştefăneşti-Soroca, din partea ţăranilor. A arătat şi el însemnătatea limbii româneşti, limba norodului. „Pentru noi nu poate fi ceva mai sfînt, decît limba noastră moldovenească, care-i limbă românească. M-a durut adineauri, cînd cineva dintre D-voastră l-aţi supărat pe domnul Gore, spunîndu-i că limba noastră nu-i limbă românească. Apoi, eu, fraţilor, am citit fel de fel de cărţi (a învăţat singur să citească, fără a umbla la şcoală) şi am căutat să văd cine sîntem noi şi am aflat că, adevărat, sîntem români (lungi aplauze). Spuneţi fără frică, oriunde, că români sîntem, români ne cheamă (aplauze lungite). Mergeţi ca apostoli în Basarabia! Să avem cu toţii un suflet şi un grai. Să nu zicem că ăsta-i preot, ăsta-i boier, ăsta-i ţăran, ci să zicem: ăsta-i moldovan, frate de-al meu, pe care trebuie să-l jut (aplauze lungite)". „Prin Ion Codreanu, a menţionat reporterul, a vorbit poporul basarabean, Basarabia românească, sufletul românesc".

Vladimir Herţa — vicepreşedintele Partidului Naţional Moldovenesc, a declarat şi el: „Da! Sîntem români, strănepoţi de-ai lui Traian. Să fim mîndri de aceea ce sîntem şi să facem totul ca să ne ridicăm cît mai degrabă la înălţimea către care am fost opriţi pînă ieri" (Şcoala moldovenească nr. 1/1917).

La Congresul noţionalităţilor din Rusia, ţinut la Kiev, între 6—10 septembrie 1917, delegatul Partidului Naţional Moldovenesc, Teofil Ioncu, a salutat Congresul în numele *românilor* din Basarabia... A lămurit, de ce a zis români din Basarabia. „Mulţi aţi auzit de moldoveni, dar puţini ştiţi că naţiunea moldovenească nu există. Există o naţiune românească. Numele de Moldova, moldovean, limba moldovenească, Basarabia..., este numai teritorial, nu naţional. Moldovenii basarabeni sînt români şi limba zisă moldovenească este limba românească" *(ibid.)*.

Profesorul ardelean Dr. Onisifor Ghibu, prezent, în Chişinău, ca refugiat şi luptător, împreună cu patrioţii români basarabeni, pentru cauza românească, a scris şi publicat, acum, un întins articol, intitulat *Moldoveni şi Români;* a arătat şi el, cu dovezi şi autoritate de specialist, că moldovenii basarabeni şi românii sînt unul şi acelaşi popor românesc şi limba moldovenească este limbă autentică românească. În altă parte a ziarului, s-a adresat basarabenilor, cu litere mari şi cu îndemnul: „*Nu vă* temeţi şi nu vă ruşinaţi să spuneţi deschis, oriunde şi oricui, că sînteţi români, fraţi buni cu românii de peste Prut şi de peste Carpaţi. Românii sînt urmaşi ai marelui popor roman din vechime. Putem să ne mîndrim cu obîrşia noastră" („Cuvînt moldovenesc", 6 iunie 1917).

Şi tot Onisifor Ghibu dă mărturie despre simţirea şi limba românească din Basarabia, anume din Chişinău, în reportajul ce l-a scris şi publicat, despre felul cum s-a sărbătorit ziua de 21 noiembrie 1917. Fiind sărbătoarea Intrării în Biserică a Maicii Domnului, s-a săvîrşit, în catedrală (Sobor), Sf. Liturghie, cu fast deosebit, cu arhiereu, 20 de preoţi şi diaconi moldoveni, în limba românească, răspunsurile date de corul condus de N. Berezovschi tot în limba românească. „Cînd am intrat în biserică, arhiereul spunea tocmai „Ale Tale dintru ale Tale"..., iar corul a început Pe Tine te lăudăm...". O clipă am rămas uimit. Mi se părea că am intrat în catedrala din Sibiu... Mă uit la cor. Intre coriştii văd alevea pe Nicolae Oancea de la Braşov, care cîntă împreună cu ceilalţi corişti răspunsurile liturgice, întocmai ca la Sibiu şi ca la Biserica Sfîntului Nicolae din Braşov. Nu-mi mai pot stăpîni emoţia, pe care mi-o coboară în suflet slujba românească. Voiam să-mi ascund lacrimile, dar nu pot. Cînd după o vreme mă uit împrejur, văd aceeaşi emoţie la toţi credincioşii. Plîng bejenarii transilvăneni, bucovineni, munteni şi macedoneni, pe cari această slujbă îi transportă departe în ţara lor — şi plîng de bucurie şi moldovenii cari văd, în sfîrşit, cum visul lor vechi prinde trup. Cîtă fericire a adus această slujbă în toate sufletele! Ce putere mare are cuvîntul Domnului, spus în limba norodului!"

Înţelegem însemnătatea capitală ce a avut-o limba în trezirea, menţinerea, continuarea şi întremarea unităţii etnice, a simţirii şi conştiinţei patriotice româneşti în Basarabia. Adevăr confirmat de N. Iorga, care a constatat, istoriceşte şi personal, că, în Basarabia, totdeauna şi sub ocupaţia silnică rusească, „româneşte răsunau cîntările în biserici, româneşte se citea Cuvîntul lui Dumnezeu şi se săvîrşeau Tainele Cele Mari, româneşte vorbea predica din vechile cazanii" *(Sufletul românesc în Basarabia după anexare,* în „Neamul românesc", 15.XII. 1909, p. 2160).

Să relatăm şi întîmplarea de la Sibiu... În primul război mondial, au fost luaţi prizonieri, pe frontul germano-rus din Polonia, cîţiva soldaţi basarabeni. I-au dus la Sibiu. Aici, avîndu-se nevoie de translatori din rusește, au socotit că soldaţii basarabeni trebuie să ştie rusește şi au apelat la ei. Dar, mare le-a fost surpriza, să audă că ei nu cunosc limba rusească! Au explicat: „La noi, în casa părnitească se vorbeşte româneşte. În sate se vorbeşte numai româneşte. La şcoală am învăţat pe cărţi româneşti. În biserici se slujeşte şi se cîntă româneşte. Nu am avut nevoie să învăţăm limba ruseaască. La armată am învăţat rusește numai comenzile militare. Nu vorbim rusește. Nu ştim!" (Gazeta Transilvaniei", 18/31 iulie 1915, p. 2 — *Prizonierii basarabeni la Sibiu).*

Înţelegem dragostea nesecată a poeţilor români din Moldova Sovietică (Basarabia) pentru limba românească, lupta lor eroică, cu împotrivirea oficialităţii opresoare, pentru a o impune şi recunoaşte ca limbă naţională, introducerea ei în învăţămînt, în presă, în cultură, în biserici...; o biruinţă salutară, împreună cu litera latină, tricolorul drapel naţional, independenţă şi suveranitate, titulatura de Republică Română Moldova...

A mărturisit poetul Grigore Vieru despre limba românească:

In aceeaşi limbă
Toată lumea plînge,
In aceeaşi limbă
Rîde un pămînt.
Ci doar în limba ta
Durerea poţi s-o mîngîi,
Iar bucuria
S-o preschimbi în cînt.
In limba ta
Ţi-e dor de mama,
Şi vinul e mai vin,
Şi prînzul e mai prînz.
Şi doar în limba ta
Poţi rîde singur,
Şi doar în limba ta
Te poţi opri din plîns.

Iar cînd nu poţi
Nici plînge şi nici rîde,
Cînd nu poţi mîngîia
Si nici cînta,
Cu al tău pămînt,
Cu cerul tău în faţă,
Tu taci atunce

Tot în limba ta" (În limba ta).

Este aceeaşi limbă — graiul românesc — pe care înaintaşul Alexie Mateevici, poet binecuvîntat din constelaţia Luceafărului Eminescu, a preamărit-o ca „comoară, din veacuri înfundată, şirag de piatră rară (nestemate), foc ce arde, numai cîntec, doina dorurilor..., graiul pîinii (al holdelor), limba vechilor cazanii, care o plîng şi care o cîntă pe la vatra lor ţăranii, limbă sfîntă, să ridice slavă în ceruri, să spună veşnicele adevăruri..., graiul ţării"... *(Limba noastră).*

*

Dragi şi scumpi confraţi basarabeni, Vă trimitem acest mesaj sufletesc de admiraţie pentru cele ce faceţi şi năzuiţi — cu ale voastre dintru ale voastre!...

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu 44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMANA A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 octombrie
1990
Nr. 37—38

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

A IERTA

Te mînii pe cel care îţi face rău. Mai ales pe cel care te vorbeşte de rău. Te superi. Suferi. Suferi de o durere adîncă, a sufletului, mai mare decît orice durere a trupului. Te superi îndeosebi cînd o face pe nedreptate. Cînd inventează. Cînd minte. Cînd te judecă şi te condamnă cu rea credinţă. Mai ales cînd te judecă aşa, cu nedreptate, suferinţa ta atinge culmi care cheamă răzbunarea.

Şi cînd te judecă pe dreptate te superi. Ai dori să te ierte. Nimeni nu e bucuros de greşelile pe care le-a făcut. Le-ar dori uitate. Această dorinţă e aproape întotdeauna semn de părere de rău, de căinţă. Şi te doare profund, te arde, te mistuie cînd nu ţi se primeşte căinţa. Poate că de aceea Mîntuitorul ne sfătuieşte să iertăm şi noi pe cei care ne fac rău. Poate că şi lor le va părea rău. Sigur că le va părea rău. Să iertăm şi noi răul pe care ni-l fac, aşa cum am dori să ni se ierte şi nouă greşelile noastre. Să-i iertăm, adică, mai ales pe cei care cu nedreptate ne fac rău, pe cei care ne ruinează prestigiul cu evidentă rea credinţă, pe cei care ne calomniază, pe cei care ne insultă. Pe cei care ne judecă pe dreptate, să-i considerăm unelte ale judecăţii lui Dumnezeu care, pedepsindu-ne acum, nu ne va mai pedepsi dincolo, la Marea Judecată. Şi să ne rugăm pentru cei care se fac unelte ale pedepsei lui Dumnezeu, din răutatea lor. Să ne rugăm să nu vină şi asupra lor judecata şi plata. Mai ales de răzbunare să ne depărtăm. Să ştie cei care ne fac rău, cu dreptate sau cu nedreptate, că nu ne vom răzbuna. Să nu se teamă de noi. Şi, dacă se poate, să nu zicem nici măcar vorba biblică: *„A Domnului este răzbunarea"*. Căci, dacă o zicem, se cheamă că tot n-am iertat.

Sfinţii, plecînd de la Marele Învăţător, Mîntuitorul, ştiu că trebuie *să iertăm de şaptezeci de ori cîte şapte*, adică la infinit. Pentrucă răul nu se stinge cu rău, precum nici focul cu foc. Grija cea mare a Învăţătorului era să curme răul. Să-i pună stavilă. Să-l oprească. Să-i taie cursul prin iertare. Altfel înseamnă a-l înmulţi. Şi a înmulţi răul, înseamnă a îmbolnăvi lumea, a o strica şi mai tare, a o da în mîinile celui rău. Zicea Ava Epifanie: *„Dacă cineva te batjocoreşte, binecuvîntează-l!"* Şi îi explica ucenicului, ce urmări putea avea atitudinea lui: *„Dacă îţi va primi binecuvîntarea, va fi bine pentru amîndoi. Dacă nu ţi-o va primi, tu vei primi înapoi de la Dumnezeu binecuvîntarea, iar el pedeapsa"*. Alţi Părinţi, pentru ca nu cumva cel ce binecuvîntează şi nu-i este primită binecuvîntarea, să nu se bucure de pedeapsa ce va veni asupra batjocoritorului, îl îndeamnă să se roage pentru el, şi să nu ţină minte răul. Într-un *Pateric* armean *(Vies des Saint Pères,* Veneţia, 1855) se arată că un Bătrîn a zis: *„Dacă cineva ţine minte pe fratele care l-a rănit, care l-a supărat sau l-a insultat, trebuie mai degrabă să şi-l aducă aminte ca pe un doctor trimis de Hristos, şi să-l considere ca pe un binefăcător. Căci dacă te superi dintr-o asemenea întîmplare, înseamnă că sufletul tău e bolnav. Că de n-ar fi bolnav, n-ai suferi. Trebuie deci să-i mulţumeşti celui ce ţi-a adus supărarea, pentru că datorită lui ţi-ai descoperit boala. Roagă-te pentru el, şi primeşte ceea ce ţi-a venit de la dînsul ca pe o doctorie trimisă de Domnul"*.

Şi Bătrînul (Paul Everghetinos, pune cuvîntul pe seama Avei Zosima), ca să-şi convingă ucenicul, îi arată ce se poate întîmpla dacă nu-i urmează sfatul: *„Dacă, dimpotrivă, te superi pe dînsul, e ca şi cum i-ai spune lui Iisus: Nu primesc doctoria. Prefer cangrena şi înmulţirea rănilor"*. Logica sfinţilor e imbatabilă! Şi cu argumente pentru toate. Cînd nu merge unul, ştiu să găsească altul.

Un frate, maltratat de altul, s-a dus să se spovedească Bătrînului. Acesta i-a zis: „Convinge-ţi gîndul că nu fratele vrea să te maltrateze, ci păcatele tale îl îndeamnă s-o facă. De fapt, aş vrea să-ţi spun că, în legătură cu toate cele ce-ţi vin de la un om, să nu-l acuzi pe acela, ci să zici doar atît: Ceea ce mi se întîmplă, e din pricina păcatelor mele". Un astfel de gînd nu se poate naşte decît din smerenie. Fiind între-

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolitul Antonie

BISERICA ORTODOXĂ A FOST COMPROMISĂ?

Mereu auzim exprimîndu-se aceste cuvinte, iar uneori ne e dat să le vedem scrise în unele reviste şi ziare. Oare aşa să fie? O astfel de afirmaţie este susţinută chiar şi de teologi, nu numai de laici, fie ei ortodocşi sau de altă confesiune.

Ne întrebăm, sînt aceşti teologi preocupaţi în mod serios de adîncirea şi lărgirea noţiunii cuvîntului Biserică? E Biserica o simplă instituţie socială? E Biserica doar o adunare de episcopi, preoţi şi credincioşi, sau noţiunea de Biserică ortodoxă are un înţeles mult mai adînc şi mai cuprinzător?

După textele Sfintei Scripturi, Biserica este „Trupul tainic al lui Hristos" *(Efes .1, 23)*, este „stîlp şi întărire a adevărului" *(I Tim. 3, 15)*. Biserica are asigurare de la Însuşi Întemeietorul ei că „porţile iadului nu o vor birui" *(Mt. 16, 18)*, asigurare confirmată de însuşi trecutul ei istoric atît de zbuciumat, trecînd prin sute de ani de persecuţii, prin nenumărate erezii şi schisme, ieşind mereu biruitoare din toate acestea. Putem afirma cu certitudine că dacă Biserica ortodoxă a ajuns pînă la noi, acest fapt este o minune care ne dovedeşte că Biserica este sprijinită de mîna cea mai puternică a lui Dumnezeu.

După Sf. Părinţi, Biserica este o instituţie divin-umană şi este fundamentată pe Sfînta Treime, din care se revarsă în toate mădularele ei, printr-o ordine bine stabilită, puterile necreate ale energiilor divine ale harului, asemenea razelor binefăcătoare ale soarelui asupra a tot pămîntul. Datorită acestui fundament, putem susţine cu toată convingerea că Biserica este infailibilă în *totalitatea ei*. Şi cînd zicem în totalitatea ei atunci nu ne referim doar la credincioşi şi ierarhie şi nici la un singur episcop, fie chiar şi episcopul Romei, ci ne bazăm pe fundamentul ei, pe Sfînta Treime, de aceea, repetăm e infailibilă în totalitatea ei.

Astfel judecînd, cu frică de Dumnezeu şi evlavie creştinească, mai putem susţine că Biserica ortodoxă s-a compromis?A face o astfel de afirmaţie însemnează a privi noţiunea de Biserică ortodoxă dintr-un unghi foarte îngust, care îngustare e întunecată de duhul disprepuitor al ambiţiei slavei deşarte, care duh nu e de la Dumnezeu.

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhiereu Vicar Ioan Mihălţan
Crişanul

Necesitatea disciplinei în societate

— Temeiuri teologice —

Alături de puterea legilor şi forţa moralei, disciplina este al treilea element care stă la baza unei societăţi.

Disciplina, ordinea, bună rînduiala, este totalitatea regulilor de comportare şi de ordine, obligatorii pentru membrii unei societăţi; supunere liber-consimţită a membrilor unei colectivităţi faţă de dispoziţiile luate de organele superioare, în scopul asigurării unei comportări şi ordini corespunzătoare (Mic Dicţionar Enciclopedic, Bucureşti, 1978, p. 304).

Societatea este totalitatea oamenilor care trăiesc laolaltă, fiind legaţi între ei prin anumite raporturi de producţie; ansamblu unitar, sistem organizat de relaţii între oameni istoriceşte determinate, bazate pe relaţiile de producţie; totalitatea oamenilor consideraţi sub raportul acestor relaţii (Ibidem).

Preotul este slujitor al lui Dumnezeu şi cetăţean al Statului, iar credincioşii au aceeaşi dublă calitate. În concepţia Bisericii noastre clerul şi credincioşii au datoria să contribuie la asigurarea disciplinei în societate.

În comportamentul individual disciplina este absolut necesară. Fără disciplină se ajunge la neorînduială, la o stare haotică, cu urmări negative în dezvoltarea societăţii. Legea de bază a unei societăţi este munca fizică şi intelectuală. Sf. Scriptură mărturiseşte că munca este o obligaţie (Ieşire 20, 9), o trebuinţă pentru îndeplinirea nevoilor personale şi obşteşti (Proverbe 27, 23; Faptele Apostolilor 20, 34).

De la această lege absolut necesară pentru existenţa vieţii se abat toţi aceia care cad în păcatul lenei sau al trîndăviei. Didahia învaţă: „Nici un creştin să nu trăiască între voi în lenevie". In cartea lui Iov citim: „Iar din lene izvorăşte sărăcia şi lipsa mare, căci lenea este mama foamei" (4, 13). „Cei ce se hrănesc fără trudă şi se lenevesc să fie ruşinaţi" — zice Sf. Ioan Gură de Aur. Lenea este apoi mama desfrînării. Ea naşte parazitismul social care este, în fond, un furt camuflat sau o exploatare a sentimentelor familiare, a milei semenilor etc. Ea este un delict antisocial, întrucît lenesul consumă de la societate bunuri fără a da nimic în schimb. În Sf. Scriptură, lenea este considerată păcat capital.

Necesară este disicplina şi în colectivitate. Această formă de convieţuire obligă pe individ la respectarea unor norme faţă de societate şi faţă de semeni. Semenul nostru este orice om, fără nici o deosebire, pe care trebuie să-l respectăm, să-l iubim, să-l ajutăm la nevoie. Cu atît mai virtos se impune respectarea bunurilor colective ale societăţii şi repartizarea lor.

Disciplina trebuei respectată la locul de muncă, pe stradă, în localurile publice şi în toate relaţiile noastre de semeni izolaţi sau în raport de societate.

Familia creştină este prima celulă socială de care depinde dezvoltarea societăţii. Disciplina trebuie să existe şi în familie, atît în raportul dintre soţi cît şi în creşterea şi educarea copilor. Respectarea disciplinei în familie îi asigură o dezvoltare normală şi loc de cinste în societate. Biserica şi societatea nu se bucură de familii compromise de la periferia şi din zona suburbană a vieţii, ci de familii purtătoare a unor virtuţi morale şi sociale, de familii modele, care să-şi îndeplinească cu brio misiunea rînduită de Dumnezeu în societate. Buna rînduială din familie îi asigură prestigiu şi demnitate, o aşează în centrul vieţii creştine şi sociale şi face să contribuie cu maximum de eficienţă la întărirea disciplinei în societatea actuală.

În scopul întăririi disciplinei în societate se cere respectarea statului şi a legilor ţării. In concepţia Bisericii noastre statul este un domeniu al existenţei umane voit de Dumnezeu, în cadrul căruia vaiţa omului se desfăşoară sub aspectul ei material-istoric. Supunerea faţă de autoritatea statului este urmarea logică a concepţiei creştine că stăpînirea este de la Dumnezeu (Romani 13, 1) şi că puterea pe care o exercită ea „s-a dat de sus" (Ioan 19, 11), „de la cel prea înalt" (Înţelepciune 6, 3).

Pentru respectarea ordinei de stat şi a convieţuirii sociale, societatea aşează pe individ în cadrul legilor, care se cer respectate. Respectînd şi îndeplinind prescripţiile legii, fiecare credincios poate avea conştiinţa împăcată că a ajutat la bunul mers al vieţii obşteşti şi al Patriei din care facem parte.

Respectarea statului şi a legilor are fundamentare scripturistică şi tradiţională şi s-a practicat din primele zile ale vieţii creştine. Mîntuitorul a recunoscut autoritatea de stat şi a fost un exemplu grăitor de supunere şi ascultare faţă de conducerea politică a vremii Sale. Sf. Apostoli, Sf. Părinţi şi creştinii din primele veacuri s-au mişcat cu fidelitate pe făgaşul de gîndire şi simţire trasat de Mîntuitorul Iisus Hristos.

În condiţiile vieţii de astăzi, Biserica a adoptat nu numai formal o poziţie de loialitate faţă de stat, ci a subliniat această atitudine prin acţiuni corespunzătoare de sprijinire a tuturor iniţiativelor care duc spre instaurarea unei adevărate libertăţi.

Preoţii, în primul rînd, se cuvine să contribuie la asigurarea disciplinei în societate prin exemplul personal şi îndrumarea credincioşilor. In legătură cu exemplul personal Seneca spune: „Calea sfatului e lungă, a exemplui e mai scurtă". Sf. Ioan Gură de Aur zice: „În măsura în care slujitorii Domnului sînt sfinţi, în aceiaşi măsură domneşte sfinţenia printre creştini".

Un preot care se bucură de ascendenţă morală, prestigiu şi demnitate va fi de mare folos şi efect pentru îndrumarea credincioşilor.

Toţi credincioşii Bisericii şi cetăţenii Statului, indiferent de naţionalitate sau religie au datoria să respecte disciplina în noua soceitate românească şi să fie convinşi de necesitatea ei în toate domeniile de viaţă socială şi creştină.

Prot. Ieremia B. Ghita

Cateheză despre venerarea Sfintei Cruci

I. *Pregătirea aperceptivă*

Ce ne spune articolul al IV-lea din Simbolul de credinţă despre Mîntuitorul nostru Iisus Hristos? „Că s-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponţiu Pilat şi a pătimit şi s-a îngropat...") De aici vedem că Domnul a primit pentru mîntuirea noastră cea mai grea condamnare la moarte, şi anume cea prin crucificare. Datorită mîntuirii care ne-a fost adusă prin cruce, aceasta îşi va schimba înţelesul, devenind din lemn de tortură, aducător de moarte, „puterea lui Dumnezeu"; aducătoare de viaţă.

II. *Anunţarea temei*

De aceea, în cele ce urmează ne vom referi la temeiurile pentru care aducem venerare Sfintei Cruci.

III. *Tratarea*

Crucea indica la popoarele antice lemnul de tortură, aducător al celor mai îngrozitoare chinuri. Condamnarea la moarte prin crucificare sau răstignire era rezervată sclavilor, criminalilor, sau celor mai răi dintre oameni. Romanii au preluat acest mod de pedepsire de la cartaginezi. La iudei a fast folosită numai după ce Ţara Sfîntă a devenit provincie romană. Fiind foarte umilitoare şi crudă, pedeapsa prin crucificare era privită cu rezervă la iudei, încît cel astfel condamnat, era total descalificat în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor: „Blestemat cel spînzurat pe lemn", se spunea în Legea Veche (Deuteronom 21, 23).

Cuvîntul „crucii" a primit şi un înţeles figurat, fiind folosit în vorbirea curentă spre a exprima necazurile şi greutăţile vieţii (Marcu 8, 34).

Iisus a fost condamnat la moarte prin răstignire şi a suferit pe cruce cele mai groaznice chinuri. Alături de crucea Lui au mai fost înălţate încă două cruci ale unor tîlhari. Pe Golgota se aflau deci trei cruci, fiecare avînd tîlcul ei. Pentru tîlharul nemîntuit crucea a fost instrumentul oribil de tortură şi chin aducător de moarte. Pentru tîlharul mîntuit, crucea a însemnat şansa vieţii lui veşnice. Crucea lui Iisus are însă un cu totul alt înţeles. Ea se referă la noi oamenii: „Hristos ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcîndu-se pentru noi blestem..." (Galateni 3, 13). În felul acesta, crucea lui Hristos transformă, schimbă sensul sau înţelesul lemnului odios de tortură şi chin, în cel de altar pe care se aduce suprema jertfă de ispăşire: „Aşa şi Hristos, aducîndu-se (jertfă) odată, ca să ridice păcatele multora, a doua oară se va arăta fără de păcat celor ce îl aşteaptă spre mîntuire" (Evrei 9, 28). Şi cum „jertfelnicul era lucru prea sfînt şi tot ce se atingea de el se sfinţea" (Ieşire 29, 37), tot astfel şi crucea lui Hristos devine prin jertfa adusă pe ea un lucru, un obiect aducător de sfinţenie. Cei ce privesc spre crucea lui Hristos nu mai sînt stăpîniţi de teama distrugătoare a sufletului, ci de bucuria şi pacea sfinţitoare şi mîntuitoare. De aici şi cuvintele Apostolului: „Mie însă să nu-mi fie a mă lăuda decît numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos" (Galateni 6, 14). Reprezentînd biruinţa asupra păcatului şi a morţii (Efeseni 2, 15—17; Coloseni 2, 14—15), crucea devine obiect de sfinţenie şi mîntuire, aducătoare de putere şi har: „Căci cuvîntul crucii este nebunie pentru cei pieritori, iar pentru noi cei ce ne mîntuim este puterea lui Dumnezeu" (1 Corinteni 1, 18).

Pentru acest motiv, crucea devine emblema creştinismului, un obiect de cinste, sfinţit cu sîngele Domnului, iar creştinii din cele mai vechi timpuri s-au numit „cinstitori ai crucii". Reprezentînd stema, sau steagul creştinismului, crucea va fi şi „semnul Fiului Omului", care se va arăta pe cer la cea de a doua Sa venire (Matei 24, 30).

Păstrînd în sufletele lor roadele jertfei răscumpărătoare prin crucea Domnului, creştinii din cele mai vechi timpuri au căutat să exteriorizeze semnul mîntuirii. Imaginea crucii a angajat mereu simţirea creştinilor şi dragostea faţă de Cel răstignit, de harul lui mîntuitor, şi atingînd-o cu evlavie şi venerare, prin sărutare sau rugăciune, simţim puterea harului care izvorăşte din sîngele Domnului care a curs pe ea.

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot profesor Sorin Cosma

SF. DIONISIE AREOPAGITUL — 3 octombrie

Învăţătura propovăduită de Mîntuitorul Iisus Hristos, cel înviat a treia zi din mormînt, a fost răspîndită şi apărată cu zel şi uneori chiar cu preţul vieţii de către Sfinţii Apostoli, de Sfinţii Părinţi, de către mii şi milioane de mucenici şi mucenişte, care între a-şi lepăda credinţa şi a-şi da viaţa pentru mărturisirea acestei credinţe, au ales pe cea din urmă. Astfel, calendarul Bisericii creştine este presărat de la un capăt la celălalt cu nenumărate exemple, pilde de urmat pentru noi toţi, luceferi ce strălucesc astăzi pe cerul ortodoxiei. În fiecare perioadă a anului, în fiecare lună, în fiece zi din calendar Biserica îşi aminteşte şi cinsteşte precum li se cuvine pe unul, doi sau chiar mai mulţi dintre aceşti eroi, genii, biruitori, flori alese crescute în grădina Sfintelor Scripturi. Credinţa unora a fost mai încercată decît a altora, viaţa altora mai cunoscută decît a celorlalţi; unii însemnaţi în calendar cu cruce roşie, alţii cu cruce neagră, alţii „cu poleleu", alţii nu, dar toţi sînt cinstiţi prin slujbe, serbări, cîntări duhovniceşti, cuvinte de laudă, posturi, ajunări, deslegări, închinări, comemorări deosebite. Luna octombrie a fiecărui an, pe lîngă sfinţii cu ţinere deosebită cum ar fi Cuvioasa Paraschiva şi Cuviosul Dimitrie cel Nou (ambii cu sfinte moaşte la noi în ţară), Sf. Dimitrie, izvorîtorul de Mir, Sfinţii Evanghelişti Matei şi Luca, aminteşte la 3 ale lunii pe *Sf. Dionisie Areopagitul*.

În Faptele Sfinţilor Apostoli, XVII, 34 citim: „Iar unii bărbaţi, alipindu-se de el au crezut, între care şi Dionisie Areopagitul". Textul se referă la predica Sf. Ap. Pavel din Atena cînd, în „areopag", face atenienilor cunoscut pe „Necunoscutul Dumnezeu". S-a afirmat de către unii exegeţi şi teologi că ceea ce a fost „legea veche" pentru

(Continuare în pag. a 3-a)

Protos Ştefan Guşă

„Cel ce vine"

(Focşani, sept. 1908)

Cel ce vine este Omul, care a mai fost odată,
Dar pe care omenirea nu l-a cunoscut de tată;
Ci l'a alungat cu pietre şi l'a răstignit pe lemn
Şi l'a pus apoi în templu ca al mîntuirii semn.

Cel ce vine este omul care a avut chemarea
Să strămute munţi cu vorba şi să potolească marea;
Dar a strămutat un munte de durere peste Dînsul
Şi în mare prefăcut-a lacrimile lui şi plînsul.

Cel ce vine este Omul ce-a mai fost odinioară,
Dar a fost gonit de înşişi oamenii ce-l aşteptară;
Căci a fost în ochii lumei şi n'a fost văzut de lume —
În auzul lor fusese şi le-a spus cerescul nume.
Dar ei nu-l aud nici astăzi, după cum nu-l auziră —
Şi a fost sub paşii care fără milă îl striviră...
Astfel fost-a Cel ce vine, dar acum sosește Altul
Să cutremure pămîntul şi să dărîme înnaltul,
Şi va spune iar Cuvîntul dar va fi cu glasul sorţii:
Să-l audă cu fioruri pân'şi pietrele şi morţii...

Panait Cerna

Din volumul *„Viziuni pe calvar (II)"*, (1908—1909) Ms. 32/V/2 (6439) 1—2, 124 pagini, aflat în Muzeul Literaturii Române. Versuri inedite, comunicate nouă de către prof. Aurel Toader, din Medgidia.

Rugaţi-vă pentru fratele Alexandru

Cu acest titlu a apărut, post mortem, lucrarea filozofului de nuanţă creştină Constantin Noica Rugaţi-vă pentru fratele Alexandru, în Colecţia Totalitarism şi Literatura Estului, editura Humanitas, Bucureşti, 1990. Cartea lui Constantin Noica — „scriitorul cu tentativa de a integra pe omul care gîndeşte universal în spiritualitate şi în ritmul imanent" — este impresionantă, prin conţinutul ei. Cartea consideră suferinţele prin care trece omenirea veacului nostru. Într-o epocă de progres luminos şi de glorie cosmonaută, el constată că unii oameni petrec multe zile în închisori, alţii sînt robiţi, trăind într-o revoluţie a bogatului nu a săracului. Cei închişi în celule sînt bătuţi, adesea fără motiv, lipsa, grija, nevoia, procese de trădare, într-o parte sau alta a lumii, în Europa sau America, în Africa sau Asia.

Personajul celor în suferinţă este uneori Alexandru, alteori simbolul lor este Smerdiakov, nenorocitul acela din Fraţii Karamazov.

Autorul condamnă idealul acelora care cred că satisfacerea nevoilor materiale va produce fericirea omului, fie el capitalist sau comunist. Şi iată că oamenii nu sînt fericiţi. Creşterea brusc a taliei tinerilor, este ceva morbid, pledoaria pentru eros liber este semn de degenerare a speciei, maladivitatea urcă în sistemul nervos, unde nu mai încape vindecare. Totul s-a surpat în jurul nostru. A spus el, fericitul Augustin. „Iubeşte pe Dumnezeu şi fă ce vrei". Cel care iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu nu face ce vrea, ci ce trebuie, fiindcă orice dragoste este pînă la urmă dragoste către Dumnezu. Dar toate virtuţiile au ceva personal, bunătatea, curajul, înţelepciunea...

Şi totuşi se fură..., iarna lemnele din pădurea altora... etc.

(Continuare din pag. a 4-a)

A IERTA

(Continuare din pag. I-a)

bat ce este smerenia, Ava Isaia a răspuns: *„A fi smerit, e a te considera mai păcătos decît toți oamenii, și a te disprețui ca și cum n-ai făcut nimic bun în fața lui Dumnezeu. Lucrarea smereniei e a tăcea, a nu te socoti cine știe cine, a nu te certa cu nimeni, a fi supus, a privi în pămînt, a avea mereu moartea în fața ochilor, a nu minți, a nu grăi vorbe deșarte, a nu-l contrazice pe mai marele tău, a nu voi să-ți impui părerea, a suporta insultele, a te violenta în toate, a veghea asupra voii proprii ca să ți-o înfrînezi, a nu supăra și a nu invidia pe nimeni“.*

Așadar și *„a suporta insultele“!* Sfinții Bătrîni știau că nu e ușor. Și cine ar putea spune că e ușor? Nu e ușor, dar aceasta e calea. În definițiile date mai sus smereniei, a suporta insultele, e urmat de *„a te violenta în toate“*, a-ți face silă. Textul vine din Sfînta Scriptură: *„Din zilele lui Ioan Botezătorul pînă în ziua de azi, Împărăția cerurilor se ia cu sila, și cei care își fac silă, aceia o capătă“*. (Matei XI, 12). Așa tîlcuiesc Sfinții acest verset biblic. Împotriva a tot ceea ce te-ar îndemna să te superi, să te răzbuni, să suferi, împotriva dreptății care ar fi de partea ta, rabdă și iartă. Vede Dumnezeu și îți va scurta suferința. Te va mîngîia. E greu. Trebuie să te violentezi, să-ți faci silă, dar altfel ce-ar însemna iertarea? Iertarea e iertare, numai cînd cel care ți-a făcut rău, cu adevărat te-a rănit adînc. Numai atunci iertarea trece dincolo de cuvînt și devine faptă. A ierta nimicuri, e la îndemîna oricui. Examenul cel mare îl treci, numai cînd ești pus în situația de a ierta o greșeală mare, adevărată, cumplită, zdrobitoare. E greu! Dar asta e porunca. Cei tari în credință, cei puternici în voință duhovnicească, aceia o pot împlini. Aceia trebuie s-o împlinească. *Cei tari iartă. Cei slabi în credință se lasă prinși de gîndul răzbunării.* Numai cei slabi și neîncrezători în Dumnezeu, numai aceia se răzbună. Cel care se răzbună ia asupra lui păcatele aceluia pe care se răzbună. Sfinții spun că și cei care cu nedreptate sau cu dreptate, dar cu rea credință ne defaimă, iau asupra lor păcatele noastre. Noi însă, să iertăm.

Toți sîntem, adesea, puși în fața unui astfel de examen. Examen de creștinism. Lecția ne-a predat-o însuși Iisus, chiar de pe cruce. Cînd ne răstignesc și pe noi atîția, să arătăm că ne-am însușit Lecția Lui. Și, mai ales, să nu răstignim și noi pe alții, pe cei care ne răstignesc pe noi, cînd ne calomniază.

Într-o mănăstire de obște un bătrîn monah, foarte cuvios, se îmbolnăvi de-o boală gravă. Căzu la pat și nimeni nu-i putea fi de nici un ajutor, și nimeni nu se putea ocupa de dînsul ziua și noaptea. Auzind de această nenorocire, o femeie binecredincioasă dintr-o localitate învecinată îl rugă (pe stareț să-i dea voie să-l ia acasă la dînsa ca să-l îngrijească. Starețul se învoi și porunci unor frați să-l transporte în casa femeii. Cu credință în Dumnezeu, ea îl îngriji, îi procură medicamente, gîndindu-se doar la răsplata pe care o va primi în ceruri. După trei ani, oameni de rea credință se apucară să-l vorbească pe bătrîn de rău, bănuindu-l de gînduri și fapte urîte săvîrșite cu binefăcătoarea lui. Auzind acestea, bătrînul se rugă implorîndu-L pe Dumnezeu: „Tu Doamne care știi și vezi durerile și nenorocirea mea; Tu care îmi știi suferința care mă roade și nevoia pe care o am de slujirea acestei femei evlavioase, pentru numele Tău, dă-i ei, Doamne, răsplata cuvenită în Împărăția Ta“.

Cînd i s-a apropiat ziua morții, mulți sfinți bătrîni și tineri evlavioși au venit din mînăstire să-și ia rămas bun de la dînsul. Bătrînul știind că în inima lor aveau bănuieli, stîrnite de calomniatori, le-a zis: „Vă rog, părinților și fraților, cînd voi muri, luați toiagul meu și mi-l înfigeți pe mormînt. Dacă într-o zi veți vedea că toiagul a prins rădăcini și a făcut fructe, atunci să fiți convinși că am avut conștiința curată față de cea care, în numele Domnului, m-a slujit. Dacă nu va încolți, atunci să știți că gîndul și conștiința mea n-au fost curate“.

Au făcut așa. Și iată că toiagul a prins rădăcini, a făcut frunze și fructe și toți slăviră pe Dumnezeu. La auzul întîmplării mulți din satele vecine veniră să vadă minunea și să dea toți slavă lui Dumnezeu.

Cel care povestește întîmplarea (Commonitiones Sanctorum Patrum, Coimbra, 1974, IV, 10), încheie mărturisind că el însuși și alții împreună cu el au văzut pomul cu roade și au binecuvîntat pe Domnul, Cel care îi apără pe cei care Îl slujesc în Duh și adevăr.

Bătrînul și-a pus nădejdea în Dumnezeu. A cerut mărturie după moartea lui. Despre calomniatori, nici o vorbă. Nici un blestem. A cerut doar restabilirea adevărului. Și Dumnezeu l-a ascultat. Aceasta avem și noi dreptul s-o cerem. Numai să fim curați ca bătrînul și să avem credința lui.

Pe cei ce rabdă, pe cei ce iartă, pe cei care își pun nădejdea în Dumnezeu, Dumnezeu îi ajută.

Teoria credinței la N. Berdiaeff

În examinarea credinței este necesar a se pleca de la faptul atît de important al posibilității de a nega existența lui Dumnezeu, adică de la posibilitatea ateismului. Cuvintele Sfintei Scripturi ne dovedesc acest lucru: „Zis-a nebunul în inima sa, nu este Dumnezeu“. (Psalm 53, 2).

Nu tot așa stau lucrurile cu realitatea lumii naturale, a lumii vizibile. Aceasta nu sîntem liberi a o nega. Dacă negarea unor idei ce le avem în inima noastră nu are repercusiuni remarcabile în modul de desfășurare a vieții noastre, negarea lucrurilor fizice însă, de care ne convingem în mod practic, la tot pasul, că există, ar avea o cu totul altfel de influență asupra noastră. Realitatea existenței lucrurilor fizice este susținută, indiferent de sistemul filozofic adoptat sau care își exercită influența.

Sîntem deci în situația de a putea să negăm prima realitate, din care sînt toate, realitatea existenței mame. La negarea lui Dumnezeu sîntem deplin liberi, căci nimic nu ne împiedică, nimic nu ne constrînge a-l recunoaște pe Dumnezeu. Negarea lui Dumnezeu — după cum zice filozoful și teologul rus N. Berdiaeff — se pare a fi mai serioasă decît negarea lumii fizice, negarea lumii vizibile. (Logos: revue internationale de synthèse chrétienne orthodoxe. 1-ère année No.-1, Bucarest, 1928).

Recunoașterea lumii spirituale se face după alte criterii decît cea a lumii naturale. Factorul care ne asigură de existența lumii spirituale este credința, pe care apostolul Pavel o numește: „adeverirea celor nădăjduite și dovada lucrurilor celor nevăzute“. (Evrei, 11; 1).

Cunoașterea lumii vizibile nu se face prin credință, ci printr-o cunoaștere care este o demonstrare. O singură sforțare a intelectului, precedată de o normală funcționare a simțurilor, ne duce la cunoașterea și prin aceasta, la recunoașterea lumii vizibile, naturale.

Credința — după cum am văzut mai sus — din punctul de vedere al subiectului religios, presupune un act liber al spiritului omenesc, care este urmat de un simțămînt de dragoste. Credința este străină de ceea ce se numește constrîngere.

Realitatea lumii spirituale și în deosebi existența lui Dumnezeu ne sînt tăinuite și aici își găsește locul actul de liberă voință. Realitatea lumii de dincolo ni se descopere nouă prin actul Revoluției divine, care nu e un act de constrîngere al spiritului omenesc. Ea presupune credința, care este un act de libertate a voinței.

Teologul rus N. Berdiaeff — a cărui concepție asupra naturii credinței încerc să o expun — susține, că Revoluția divină este posibilă, dat fiind faptul, că omul, pe lîngă că e ființă rațională, mai este și ființă spirituală, adecă are sădit în el acea scînteie divină, care îl ajută să pătrundă realitățile spirituale.

Misterul de pe Golgota nu ne constrînge a-l recunoaște, căci forța divină ne rămîne nouă invizibilă. Deși se revelează, Dumnezeu le rămîne multora ascuns; continuă să aparțină lucrurilor nevăzute. Misterul de pe Golgota nu poate fi văzut cu ochii trupului; poate fi văzut însă cu ochiul inimii, care este credința. La credință se referă Mîntuitorul, cînd, după înviere, arătîndu-se lui Toma, a rostit: „Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut“. (Ioan, 20, 29). Aceștia, pe care-i fericește Mîntuitorul, n-au văzut cu ochii trupești, care obligă, ci au văzut cu ochiul cel sufletesc, care presupune libertatea voinței. Credința nu are nevoie de argumentări sau de dovezi, căci, a face acest lucru, ar însemna a contesta, a nega acțiunea spirituală a credinței.

Scepticii, care caută să se convingă de adevărurile credinței, rămîn tot la vechea lor părere, căci, neschimbîndu-și vechea stare de conștiință, nu vor putea să-și reprezinte obiectul credinței decît sub aspectul concepției lucrurilor din lumea aceasta. Argument constrîngător nu există în sfera credinței. Ceea ce poate fi argumentat, dovedit, nu are nevoie de credință.

Credința este o viziune a lumii nevăzute, a lumii spirituale. Ea presupune o sguduire, o pătrundere a întregii ființe omenești, presupune trezirea tuturor forțelor spirituale ale omului, însoțită de o transformare a sufletului său. Credința deschide intrarea într-o lume de ordin supranatural.

Esența credinței nu se rezumă la supunerea față de un adevăr supranatural revelat, nici la o justificare înaintea lui Dumnezeu. Prin credință se ajunge la o reală schimbare a firii noastre umane, se năzuiește spre o renaștere a noastră și spre o iluminație de sus.

Reiese deci că rostul credinței

(Continuare în pag. a 4-a)

Petru Dumtireasă

Să nu mai fim purtați de orice vînt de învățătură! *Adevăruri mîntuitoare de suflet*

Azi despre:

IISUS HRISTOS - MÎNTUITORUL LUMII

„În nimeni altul nu este mîntuire. Nu este sub cer alt nume dat oamenilor în care să fim mîntuiți“ (Fa. Ap. 4, 12).

Propunîndu-ne să vorbim despre personalitatea dumnezeiască a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, trebuie să arătăm de la început că I se cuvine aceeași cinstire (cult religios) care o datorăm și Tatălui. „Toți să cinstească pe Fiul cum cinstesc pe Tatăl. Cine nu cinstește pe Fiul, nu cinstește pe Tatăl Care L-a trimis“ (Ioan 5, 23).

Părțile mai însemnate, componente și esențiale ale cultului ce-I datorăm, sînt:

— El să aibă locul cel dintîi în toate ale noastre (cinstire).

— Plecarea genunchilor la rugăciune în numele lui Iisus (Fil. 2, 10).

— Mărturisirea spre slava lui Dumnezeu Tatăl că Iisus Hristos este Domnul (Fil. 2, 11).

Cine mărturisește că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămîne în el și el în Dumnezeu (I Ioan 4. 14—15).

Dumnezeu Tatăl a voit ca prin Fiul Său să ne arate calea mîntuirii, calea ce ne conduce la cer. Calea mîntuirii ne este arătată prin mai multe mijloace cum sînt:

— Învățăturile Evangheliei
— Predicile Sale minunate
— Minunile Sale dumnezeiești
— Înălțarea Sa la cer din mijlocul ucenicilor
— Trimiterea Duhului Sfînt
— Întemeierea Bisericii
— Rînduielile și poruncile date urmașilor Săi
— Lucrarea Duhului Sfînt — în vederea zidirii Bisericii lui Hristos.

Toate aceste mijloace harice își au locuri nemijlocite în Biblie sau Sfînta Scriptură de unde ne hrănim și învățăm ce trebuie să facem. Se ridică o întrebare și anume:

Dacă toți creștinii ne hrănim și ne învățăm din aceeași Sfîntă Carte plină de lumină și de învățătură dumnezeiască, de ce nu vorbim cu toții una și aceeași limbă? De ce în unele privințe vorbim la fel, iar în altele nu ne putem înțelege și fiecare susține că adevărul este de partea sa?

În tinerețe am citit o care ce era intitulată: „Biruința Evangheliei“. În această carte se descrie un

(Continuare în pag. a 3-a)

Corneliu Rusu

Catehează despre venerarea Sfintei Cruci

(Continuare din pag. I-a)

Tot ca o formă de exteriorizare a venerării Sfintei Cruci este și însemnarea creștinului cu semnul crucii, ca practică datînd din cele mai vechi timpurii. Astfel, Tertulian (+240) arată că „la fiecare pas, la fiecare mișcare,la fiecare intrare și ieșire, îmbrăcîndu-ne, la spălat, la masă, seara, culcat sau șezînd și în orice atitudine pe care o luăm, noi ne însemnăm frunțile cu un mic semn al crucii“. Episcopul Ipolit al Romei (+235) scria: „Străduiește-te în orice vreme să-ți însemnezi fruntea cu bună cuviință căci acesta este semnul cunoscut și încercat al pătimirii împotriva diavolului, dacă îl faci cu credință... Potrivnicul fuge văzînd puterea ce vine din inimă... Însemnînd fruntea și ochii cu mîna, depărtăm pe cel care încearcă să ne nimicească“.

Cu toată această justificată venerare a Sfintei Cruci, sînt totuși unii creștini care nu admit cinstirea ei, spunînd că aceasta contravine primelor două porunci din Decalog, care interzic închinarea la idoli. Este adevărat că aceste porunci combat idolatria. Dar se pune problema dacă venerarea crucii poate fi considerată într-adevăr idolatrie? Este știut că idolatria înseamnă adorarea idolilor în locul adorării cuvenită numai unicului Dumnezeu. Iar pentru a constata dacă crucea poate fi considerată idol. să cercetăm că este idolul? Idolul este o închipuire în gînd a unor lucruri care nu există în realitate. De aceea, idolul se mai numește și iluzie, aparență, fantomă, vanitate, imaginea unei iluzii (Psalmul 134, 15; Ieremia 10, 14—15). „Idolul nimic nu este în lume“ (1 Corinteni 8, 4), spune Sfîntul Apostol Pavel. Nu tot același lucru se poate spune și despre cruce, care reprezintă o realitate și care odată cu jertfa Domnului a primit un sens nou, profund și plin de semnificații pentru mîntuirea noastră. Ea nu mai poate fi considerată simplu lemn de tortură și de chin, ci altarul de jertfă sfințit prin sîngele nevinovat al Domnului, iar „tot cel ce se atinge de altar se va sfinți“ (Ieșirea 29, 37).

IV. *Recapitularea — Aprecierea*

Cum era considerat lemnul crucii înainte și în timpul activității Mîntuitorului? (Lemn aducător de groază și de moarte). Dar după moartea Domnului pe cruce? (Lemn aducător de viață, bucurie și mîntuire). De ce această schimbare a înțelesului? (Fiindcă Domnul a sfințit cu sîngele său nevinovat, transformînd lemnul de tortură în altarul jertfei Sale). Ce devine crucea pentru noua religie creștină? (Devine emblema care o reprezintă, încît atunci cînd spunem „creștin“, îl considerăm și „cinstitor al crucii“). De cînd cinstesc creștinii crucea? (De cînd Domnul a adus pe ea jertfa Sa mîntuitoare, deci din perioada Sfinților Apostoli, care o numesc „puterea lui Dumnezeu“). Poate fi considerată crucea pe mai departe lemnul de tortură și de chin, deci un obiect odios pentru creștini? (Nu poate fi consiedrată așa, ci pentru creștini ea este lemnul de sfințire a vieții duhovnicești prin sîngele Mîntuitorului care a curs pe ea, care ne-a mîntuit și sfințit viața). Poate fi considerată crucea idol, iar venerarea ei idolatorie? (Nu poate fi considerată idol, întrucît crucea este o realitate de sfințire a vieții, pe cînd idolul „nu este nimic în lume“).

V. *Asocierea*

Venerarea sau cinstirea Sfintei Cruci este un cult relativ, subordonat celui absolut, de adorare, pe care îl aducem numai lui Dumnezeu. Cultul îngerilor, al sfinților, al moaștelor, al icoanelor, la care se asociază și cel al crucii, este numit „cult de dulie“, sau de cinstire, de închinăciune, de venerare. Le cinstim pe acestea, deoarece vedem în ele lucrarea lui Dumnezeu, sfințenia lui Dumnezeu, dar pe Dumnezeu îl cinstim pentru El însuși, ca și creator și mîntuitor al nostru. Cinstind „crucea prin care a venit mîntuirea la toată lumea“ îl cinstim pe Mîntuitorul însuși și astfel cinstirea trece de la cruce la cel răstignit pe ea, la patimile și învierea Lui. Așa se explică și faptul că însemnîndu-ne cu semnul crucii pronunțăm numele Sfintei Treimi, iar crucea ne introduce în comuniunea Ei. Aceasta dovedește încă odată că venerarea Sfintei Cruci nu poate fi socotită idolatorie.

VI. *Generalizarea*

Aducînd venerare Sfintei Cruci „prin care a venit mîntuirea la toată lumea, aducem prin aceasta preamărire Sfintei Treimi, care ne-a acordat și ne acordă mîntuirea“.

VII. *Aplicarea*

1. Aducînd venerare Sfintei Cruci, Biserica a rînduit ca zilele de miercuri și de vineri să fie puse sub ocrotirea Sfintei Cruci și a Patimilor Domnului.

2. Au fost rînduite și două sărbători închinate Sfintei Cruci. Astfel la 14 septembrie sărbătorim Înălțarea Sfintei Cruci“ (sau „Ziua Crucii“) în amintirea înălțării ei în văzul tuturor credincioșilor, la Ierusalim în ziua de 14 septembrie 335. Cea de a doua este numită „Duminica Crucii“, stabilită în a treia duminică din postul Paștelui.

3. Alte moduri de venerare sînt și slujbele rînduite, în cinstea și spre lauda crucii. „Acatistul Sfintei Cruci“, care se citește la 14 septembrie, cîntările de laudă și cinstire a crucii din zilele de miercuri și vineri, precum și de la sărbătorile închinate ei.

4. Se va cînta cu credincioșii: „Crucii Tale ne închinăm Hristoase, și sfîntă învierea Ta o lăudăm și o mărim“.

AM VĂZUT MINUNEA!

Așa cum am arătat în unele articole anterioare („Setea de libertate“ nr. de Paști, „Sfintele Paști în detenție“ nr. 19—20, 1990, „Cu Domnul Iisus, în închisoare“ nr. 25—26/1990), în anii 1954—55 am fost încarcerat în închisoarea de la Pitești, celebră deja prin cumplita „experiență“ torționară regizată acolo în anii 1949—52. Ținut la celulă, parte din timp singur, eram rupt complet de lumea din afară. Nu mai amintesc în ce condiții. Dar și aici, ca și în alte locuri de detenție și chin, Dumnezeu a rînduit să ne fie hărăzite nouă, osîndiților, unele plăceri și bucurii de neuitat, poate ca o compensare a vieții infernale pusă la cale de oameni. Astfel, la Ocnele Mari ceea ce ne încînta auzul și ne prilejuia o nespusă bucurie în amurguri era cîntecul privighetorilor. La Canal cîntecul ciocîrliei era acela care ne transporta în alte sfere, odată cu revărsatul zorilor.

La Pitești a fost o altă bucurie, de data asta nu a auzului ci a văzului, cu profunde reverberații în suflet. Închisoarea avea în spate o curte gospodărească în care se puteau vedea o claie-două de fîn, o căruță, o iapă cu un mînz frumos, acareturi. Dar mai apărea și un pui de lup, lăsat liber prin curte. Acest pui de lup, care s-a dovedit apoi a fi o lupoaică, s-a împrietenit cu mînzul, prietenia lor jucăușă strîngîndu-se pe parcurs tot mai mult, pe măsură ce creșteau. Marea încîntare oferită ochilor noștri, a deținuților care aveam ferestrele spre această curte, era jocul celor două animale, joc ce se petrecea mai ales în zilele frumoase, mai cu seamă de primăvară. Urmărit prin ferestrele zăbrelite, jocul acesta apărea ca un dar dumnezeiesc pentru cei care îl puteam contempla.

Dar, după aproximativ un an, vigilența torționarilor a venit cu măsura astupării ferestrelor, spre a nu se mai putea vedea nimic în afară. Divinul spectacol, unic în felul său și cu adînc înțeles, nu mai putea nici el să fie văzut și urmărit. Dar el devenise un lucru atît de însemnat și de necesar ochilor și sufletului, cel puțin pentru mine, încît am simțit după aceea nevoia să mi-l readuc mereu în amintire, ba să mi-l și povestesc mie însumi mintal, bineînțeles. Așa s-au născut versurile ce urmează, cărora nu le puteam da alt titlu mai potrivit decît cel de mai sus: *Am văzut minunea!*

Ceea ce ar trebui să mai adaug este asigurarea pe care trebuie s-o dau cititorilor că în cele de mai jos nu se află nici măcar un procent produs al fanteziei. Ba mai mult: cred că nici nu am reușit pe deplin să redau toată frumusețea și tîlcul acestei prietenii și acestui joc dintre un animal domestic și o fiară a pădurii.

În cele ce urmează — din capăt dau de știre —,
Nu-i izvorît nimica din vreo închipuire,
Ci-i vorba de-o-ntîmplare, aevea petrecută,
Prin gratii de-nchisoare de zeci de ochi văzută.
Dar, mai întîi de toate, așa cum se cuvine,
Să vă prezint eroii, ca să-i cunoașteți bine...
Primul e o lupoaică, lupoaică-adevărată,
Cum pare-n toate cele, cum firea o arată,
Cam de un an adusă, de cine știe unde,
De prin sălbăticia vreunei păduri afunde,
Silită ca să schimbe o vastă-mpărăție
Cu-o searbădă ogradă de sumbră pușcărie,
Pe cînd era, sărmana, cît pumnul doar de mică,
Tot căutînd să fugă în vrun ungher, de frică.
Vegheată-ndeaproape de-atuncea zi de zi,
Fu bine ocrotită, nici hrana nu-i lipsi,
Și, liberă prin curtea din jur destul de-ntinsă
Ce vrea să-nlocuiască pădurea necuprinsă,
Crescu pe nesimțite și se-mblînzi treptat...
Are o blană sură și mersul aruncat,
E ageră și-adesea o vezi adulmecînd
Sau în culcuș la claie parcă ceva pîndind.
În lumea asta totuși se simte cam stingheră.
Se uită curioasă la pușca mitralieră...,
Sau înspre santinela ce-o cheamă în zadar,
Pornește mai departe cu pasul larg și rar...,
Privește încurcată autocamionul
Ce huruie să plece și-o-ncurcă mai rău... tonul,
Și toate cîte vede ei i se par ciudate,
Chemînd-o parcă-ntruna meleaguri depărtate.
Cînd vreunul dintre oameni să și-o apropie-ncearcă
Ea se retrage-ndată, cu bănuială parcă...
La cîțiva doar se lasă s-o mîngîie pe coamă,
Ca și cum n-ar pricepe și n-ar băga de seamă,
Și nu la orișicare, ci numai la acei
Care-au știut să intre în grațiile ei.
Cît e de pădureață și de sălbăticiune
Are cu toate astea o mare slăbiciune.
E mînzul pușcăriei, de fapt un cal de rege.
E murg de-a sa culoare, de talie mijlocie
Și plin de tinerețe își poartă cu mîndrie
Frumosu-i gît în coardă, de coamă-mpodobit,
Cînd e lăsat prin curte să-i treacă de urît.
Noi îl privim din cușcă, furiș, printre zăbrele,
Să nu ne prindă-n vină pîndari ori santinele
Și-l urmărim cum zburdă voios prin bătătură
Șu cum îi sare-n cale sălbăticiunea sură...
Ea stă pitită bine și vremea își petrece
Pe unde-i spune simțul și năzdrăvanul trece
Ca astfel să-l surprindă și-ndată să-i arate
Cît e de jucăușă, ce știe și ce poate.
Un joc fără pereche din clipa asta-ncepe
Și plin de înțelesuri cînd mintea îl pricepe...

Văzînd-o murgul astfel fără de veste-n față
Pe sprintena lupoaică, frumoasă și-ndrăzneață,
Se-aruncă spre ea, fulger, s-o calce par-ar vrea
Și-atunci, din două salturi, se-abate-n lături ea
Și se preface, poate, că stă pe loc cuminte:
Iar el din nou în fugă pornește înainte,
Dar tot privind hoțește cu coada ochiului
Ca și cum ar chema-o să vină-n urma lui.
Ea vede, îl ajunge și ca o strengăriță
De coadă-l prinde bine și-l trage de-o șuviță.
Te-ai aștepta ca mînzul s-arnuce din copite,
Sau, poate, să se sperie, cînd colo, pasă-mi-te,
Aleargă mai departe și mai satisfăcut.
Și-așa-și continuă jocul pînă ce-au obosit...
Iar într-o zi văzurăm o scenă și mai rară.
Era o zi-nsorită cu cer de primăvară.
Lupoaica și cu mînzul, pe la amiaza mare,
Se tot jucau prin curte sub razele de soare.
Deodată ea apare — să-i facă lui plăcere —,
Cu-o măturâ stufoasă și lungă de nuiele
Pe care, radioasă, o ține bine-n gură
De parc-ar vrea să-i spună: îți place-așa figură?
El caută s-o prindă, și fuge după ea
Pînă cînd, încolțită, îi scapă măturа.
Și, ca să nu rămînă nici dînsul mai pe jos,
Apucă de nuiele cu gura, tacticos,
Și se învîrte-n loc, odat', de două ori,
Purtînd în dinți trofeul, ca un biruitor.
Apoi, ca și pe scenă, depune măturа
Și-așteaptă ca lupoaica să vină și s-o ia.
Ea fără-ntîrziere se-apropie și o prinde
Și iar e fugărită ca și mai înainte...
Iar jocul se încheie frumos, ca între frați,
Și se retrag și unul și altul, împăcați.

Ai crede că-i poveste, dar nu-i deloc poveste.
Ce pildă minunată și ce mustrare este!
Un cal și-un lup se joacă, la temniță-nfrățiți,
Privindu-i deopotrivă tirani și asupriți.
O necuvîntătoare alături de o fiară,
De vechea dușmănie și de porniri uitară
Și-n strînsă prietenie știură să se lege,
Poate-nvrăjbiții oameni ceva vor înțelege.
Căci om cu om ajuns-au, în zodie nebună,
Să nu se mai cunoască, să nu-și întindă-o mînă,
Să decreteze ura suprema lor virtute,
Iar ei să se preschimbe în fiare și în brute;
Și-așa să se dezbine, cînd soarta nu-i desparte,
În tabăre vrăjmașe, pe viață și pe moarte,
O parte fără murmur trăgînd din greu în jug,
Iar alții poartă biciul și-mpart al lor belșug.
De la cei doi primirăm o pildă și-o mustrare,
Și una ca și alta la fel de grăitoare —
Și mă întreb acuma, de-aici din cușca mea:
Acei ce poartă biciul vor fi-nțeles ceva?
Oricare-ar fi răspunsul, un adevăr rămîne
În care-i și speranța acelora de mîine:
Că mîna își vor da-o și oamenii-ntr-o zi,
Dacă știură calul și lupu-a se-nfrăți.
În al acestor vremuri întunecat desiș
Unirea lor îmi pare un semn și-un luminiș,
Iar ei — povestitorii acelei dimineți
Cînd bietul om afla-va semnul altei vieți.
De-aș fi putut, în ziua cu mîngîieri cerești,
Cînd își sfîrșiră jocul acela ca-n povești,
Pentru minunea asta, văzută și de noi,
Îi sărutăm cu lacrimi, duios, pe amîndoi!

Ion Apostol
Dragoslavele

IISUS HRISTOS - MÎNTUITORUL LUMII

(Continuare din pag. a 2-a)

proces imaginar ce se dezbătea în iad, pentru destrămarea unității creștine.

Pericolul cel mare prezentat de creștini în defavoarea iadului stă în unitatea strînsă a credincioșilor lui Iisus cum citim în Faptele Sf. Apostoli că cei ce crezuseră în El și s-au botezat, stăruiau în învățătura Apostolilor, în legătură frățească, în frîngerea pîinii și în rugăciuni (Fa. Ap. 2, 42). Erau o inimă, o simțire, un cuget și un gînd.

Diavolul dezlănțuia asupra demonilor săi — scria în carte — tot felul de schingiuiri dar fără efect pînă într-o zi cînd cel mai neînsemnat demon al iadului și-a adus contribuția la dezbaterea marelui proces spunînd că biruința iadului împotriva răspîndirii creștinismului în lume se poate face doar pe o singură cale și anume: cînd printre creștini vom strecura — spunea el — oameni cu ideile noastre. Atunci nu se vor mai putea înțelege între ei. Vor abandona lucrarea exterioară de cucerire a sufletelor pentru Hristos și de răspîndire a Evangheliei, se vor măcina luptîndu-se între ei, nu se vor mai putea înțelege, se vor grupa, iar cei mulți descurajați de aceste neînțelegeri, vor părăsi calea lui Hristos și se vor alătura nouă.

Din Istoria Bisericii desprindem marele adevăr că, începînd cu „marea schismă", toate destrămările n-au făcut altceva decît să dezmembreze și să sfîșie „Trupul lui Hristos" care este „Biserica" (I Cor. 5, 27).

Dacă sîntem ai Domnului Iisus Hristos și sîntem ziditi în El, trebuie să ascultăm și să împlinim întocmai cum ne-a spus și ne-a învățat El. Să nu denaturăm nimic în felul cum ne place nouă ca să apărăm o erezie la care-i zicem cult alcătuit după bunul nostru plac și dintr-un singur verset cum ar fi „Marcu 15, 16; Fa. Ap. 8, 26—40", dar și acesta la voia noastră înțelegere.

Am văzut mai sus cele trei părți componente ale cultului religios ce-l datorăm Domnului Iisus. In cel dintîi am văzut că El, Domnul nostru, trebuie să ocupe locul cel dintîi în toate ale noastre.

Cînd sîntem doi sau trei adunați în numele Lui, El, este cu adevărat în mijlocul nostru, sau avem numai păreri și năluciri? Îl învrednicim noi, oare, de cinstea aceasta ,care I se cuvine?

Dar cînd nu ne înțelegem și fiecare ținem cu tărie nu la „Glasul Lui" ci la vederile noastre mai este El, Iisus, în mijlocul nostru?

Plecarea genunchilor noștri la rugăciune mai are vreun efect, vreun farmec? Cine să ne asculte rugăciunile dacă Domnul nu mai este în mijlocul nostru? Cine a făcut să nu ne putem înțelege? Oare nu demonul arătat mai sus? Ce este de făcut fraților?

Să urmărim lucrurile care duc la pacea și zidirea noastră (Rom. 14, 9). „Caută pacea și aleargă după ea!" (Ps. 34, 14). „Fiecare din noi să placă aproapelui în ce este bine în vederea zidirii altora" (Rom. 15, 2). „Fiindcă rîvniți după daruri duhovnicești, să căutați să le aveți din belșug, în vederea zidirii sufletești a Bisericii" (I Cor. 14, 42). „Mîngîiați-vă și întăriți-vă unii pe alții în adevăr" (I Tes. 5, 11). „Sînt felurite daruri dar este același Duh" (I Cor. 12, 4). „Și fiecăruia i se dă arătarea Duhului spre folosul altora" (I Cor. 12, 7). „Toate să se facă spre zidirea sufletească" (I Cor. 14, 26). „Și El a dat pe unii apostoli; pe alții prooroci; pe alții evangheliști; pe alții păstori și învățători, pentru desăvîrșirea sfinților, în vederea lucrării de slujire, pentru zidirea trupului lui Iisus, pînă vom ajunge toți la unirea credinței și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu, la starea de om mare, în înălțimea staturii plinătății lui Hristos" (Efes. 4, 11—12).

Astfel, cel ce nu se ține de învățătura Domnului nostru Iisus Hristos și n-are Duhul Lui, acela nu este al Lui, oricum L-ar chema.

Dacă cel care vestește Evanghelia sau se pretinde a o vesti, nu intră zilnic „în Templul lui Dumnezeu" și nu rîvnește a avea darurile Duhului Sfînt din belșug, vine demonul — cel despre care vorbeam mai sus — și îl încarcă cu minciuni; și în loc să facă slujba pentru Domnul, săvîrșește lucrarea întunecimii sale Diavolul.

Ca „Pacea lui Hristos" să odihnească peste noi, să domnească între noi, să ne facă una în El, condiția principală ne este arătată și este aceasta:

„Cuvîntul lui Hristos să locuiască din belșug în voi în toată înțelepciunea. Învățați-vă și sfătuiți-vă unii pe alții cu psalmi, cu cîntări de laudă și cu cîntări duhovnicești, cîntînd lui Dumnezeu cu mulțumire în inima voastră. Și orice faceți, cu cuvîntul sau cu fapta, să faceți totul în numele Domnului Iisus, și mulțumiți, prin El, lui Dumnezeu Tatăl" (Colos. 3, 16).

„Oricine o ia înainte și nu rămîne în învățătura lui Hristos n-are pe Dumenzeu. Cine rămîne în învățătura aceasta are pe Tatăl și pe Fiul" (II In. 5, 9).

— Să luptăm pentru credința care a fost dată sfinților o dată pentru totdeauna (Iuda 1, 3).

— Să lăsăm orgoliul, mîndria, părerile despre sine, și fiecare să ne supunem unul altuia în frica lui Hristos (Efes. 5, 21) și în smerenie fiecare să privească pe altul mai sus de el însuși (Filip, 2, 3).

— Și fără să mai punem din nou temelia adevărurilor începătoare ale lui Hristos... (Evrei 6, 1—6).

Biserica Ortodoxă a fost compromisă?

(Continuare din pag. I-a)

A susține apoi o astfel de afirmație însemnează implicit a accepta că s-a compromis Insuși Mîntuitorul și în egală măsură Sf. Treime, care este nedespărțită de Biserică, și apoi întregul șir de mucenici și Sfinți Părinți, începînd de la Sf. Apostoli pînă azi, căci toți aceștia fac parte din Biserica ortodoxă.

Iar dacă ne referim la Biserica Ortodoxă Română, însemnează că s-au compromis martirii dobrogeni de la Niculițel, Sf. Sava Gotul, cetele de mucenici care s-au jertfit pentru dreapta credință și apoi Sf. Ioan Valahul, Sf. Calinic de la Cernica, Sf. Iosif de la Partoș, un Constantin Brîncoveanu și pînă la Sfîntul Ioan Iacob, sfînt român din zilele noastre, ale cărui moaște neputrezite se pot vedea într-una din bisericile Țării Sfinte. Inseamnă că pe toți aceștia îi introducem în ceata compromișilor, căci toți fac parte din Biserica ortodoxă.

Că se compromite un credincios sau un ierarh este altceva, dar nici într-un caz Biserica. Dacă mergem pe judecata îngustă că s-a compromis Biserica ortodoxă, trebuie să admitem că s-a compromis și ceata Apostolilor, în frunte cu Mîntuitorul, pentru că s-a compromis Iuda Iscarioteanul, sau chiar Sf. Apostol Petru, de care face atîta caz Biserica Apuseană cum că ar fi piatra de fundament a Bisericii, ridicîndu-se în slavă Roma, și nu Ierusalimul, unde a murit nu un apostol, ci Însuși Mîntuitorul.

Dacă se compromite un membru al unei familii, s-a compromis toată familia, din moși-strămoși? Să fim serioși, să judecăm drept, înțelept și cuminte, cum totdeauna a judecat românul.

Susținerea că s-a compromis Biserica ortodoxă nu e lipsită de fumul negru al urii și al slavei deșarte, de care susțineri cu durere se constată că uneori sînt pline unele ziare, chiar și cele religioase, care se pretind că apără adevărul blîndului și înțeleptului Întemeietor al Bisericii, Domnul nostru Iisus Hristos.

Dacă fumul întunecos al răutății s-ar risipi din inimile noastre, atunci, străbătuți de lumina adevărului, am înțelege altfel Biserica și pe membrii ei. Ne-ar fi milă de cel ce s-a compromis, pentru că orice compromitere e o suferință. Ne-am asemăna în atitudinile față de el cu Mîntuitorul Hristos, care a dat o mînă de ajutor atîtor compromiși, începînd cu femeia păcătoasă și pînă la tîlharul de pe cruce. Cu astfel de atitudini creștinești pline de blîndețe și înțeleaptă cumințenie am predispune pe cei compromiși la pocăință și am stinge atîtea focare de vrăjmășii și răutăți și nu am mai avea pretenția că deținem adevărul, plini fiind de dispreț și ură.

Oare există adevăr în ură și vrăjmășie? Există adevăr în afara unei inimi curate? Să judecăm drept. Admite Mîntuitorul, care este „calea, adevărul și viața" un adevăr stîlcit de patimi? Are neamul nostru românesc vreun folos dintr-un astfel de pretins adevăr?

Să ne străduim a ne descătușa de patimi și fărădelegi, ca să trăim cu adevărat în Adevăr. Atunci vom fi folositori familiei, Bisericii, societății și neamului nostru românesc, dînd slavă Bisericii ortodoxe, care ne-a salvat prin harul Sfintei Treimi din atîtea primejdii în trecutul și prezentul neamului nostru.

Biserica veche, la Oenele Mari

Clopotnița, cu-acoperișul spart
de grindini, de furtuni bezmetice,
pare, în amurgitul de brocart
trecută prin furii eretice.

Capre pătrund, cîini ce s-au hăituit
prin fostele-i voievodale porți;
Clopotul demult a ruginit
de cîte lacrimi pentru atîția morți...

Prădată de odoare, de psaltiri,
Biserica veche, năruită,
Ce pe sorocul unei izbăviri
așteaptă-n cer să fie suită.

Gheorghe Stănescu
oct. 1989

Un apel către membrii „Oastei Domnului"

Frați ostași de pretutindeni...

A căzut, a căzut Babilonul cel mare și ne-a învrednicit Domnul Iisus să ne bucurăm de libertate și acum să-L lăudăm în locașul Lui cel sfînt. Ca unii ce-au cunoscut pe Domnul Iisus prin gornistul de la Sibiu și am suferit ani grei în închisorile comunismului, am suferit umilințe și înjosiri poate și de la cei care trebuiau să se apere, hai fraților să iertăm totul pentru înviere, să venim la picioarele Crucii lui Hristos, cum ne-a învățat părintele Trifa, să vedem cum vedea pr. Dorz lîngă o cruce răsturnată un Hristos părăsit, cum învăța pr. I. Tudosciuc să păstrăm tot ce are Biserica și să nu ne îndepărtăm de tradițiile ei sfinte, să venim cu toții fraților, la altarul cel frumos al lui Hristos, să ne rugăm, să căutăm și să-L primim pe Domnul Iisus, întreg în Sf. Împărtășanie, în Biserica Lui cum odinioară bătrînul Simeon l-a primit în brațe. Să-l ascultăm pe Sf. Ap. Pavel care ne învață că: „mîndrilor Dumnezeu le stă împotrivă, iar smeriților le dă Har". Să ne îmbrăcăm în haina smereniei și să-L lăsăm pe Domnul Iisus să judece El faptele tuturor, cu dreptate. Toți cei care au părăsit Oastea Domnului și au trecut la alte confesiuni să se gîndească că prin gornistul de la Sibiu l-au cunoscut pe Domnul. Mormîntul pr. Trifa este umbrit de o măreață Cruce a lui Hristos, ridicată de frați în vremuri de restriște. Sub umbra crucii și sub scutul Bisericii noastre strămoșești să rămînem și să ne adunăm cu toții.

Slăvit să fie Domnul!

Marin Iliescu
Cîntăreț bisericesc — Boscov, Pitești

Sf. Dionisie Areopagitul - 3 octombrie

(Continuare din pag. I-a)

poporul evreu, același lucru l-a însemnat „filosofia" pentru unele dintre popoarele păgîne. Așa se explică și faptul că în urma predicii Sf. Ap. Pavel în Atena, capitala filosofiei păgîne, aceasta era pregătită să primească adevărurile despre credința în Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu. Unul dintre filosofii ce vorbeau în areopag era și Dionisie, de unde și supranumele „areopagitul". Sfîntul Dionisie contemporan cu Sf. Ap. Pavel se naște în cetatea Atenei, unde după strălucite studii în țară și în Egipt, ajunge ca la vîrsta de 25 ani să stăpînească cu multă măiestrie tainele astronomiei, matematicii și filosofiei antice. În urma cuvîntării înflăcărate pe care alt mare filosof păgîn, devenit creștin — apostolul Pavel — o ține în Atena, Dionisie trece de partea acestuia, stînd în preajma lui și ascultîndu-i cuvintele timp de aproape trei ani, înțelegînd pentru ce a trebuit să coboare Fiul lui Dumnezeu pe pămînt, să ia chip de rob, să fie judecat, răstignit, îngropat și a treia zi să învieze. Primind botezul în numele lui Hristos, la scurt timp ajunge episcop al Atenei, unde păstorește cu mult tact, cu multe daruri și bucurii duhovnicești pînă la adînci bătrînețe. Influențat mult de rîvna misionară a Sf. Ap. Pavel, părăsește Atena și pleacă spre Galia, oprindu-se la Paris, unde pune suflet în propovăduirea credinței celei adevărate, fapt pentru care în ziua de 3 octombrie a anului 96 după Hristos, primește cununa muceniciei. Deși Dionisie n-a cunoscut personal pe Mîntuitorul Hristos a avut tăria și curajul să-L mărturisească și să-L facă cunoscut în două dintre cele mai mari orașe ale Europei: Atena și Paris. Pe cînd studia astronomia în orașul Heleopolis, în anul 30 al erei noastre, vreme de trei ceasuri a observat cum soarele s-a întunecat ziua în amiaza mare, neînțelegînd ce se întîmplă. Mai tîrziu, el însuși, va mărturisi că în acel moment n-a putut decît să rostească: „Sau Dumnezeu Ziditorul a toată lumea pătimește sau lumea aceasta se sfîrșește...". Abia mai tîrziu cînd află că la moartea Dumnului Hristos pămîntul s-a cutremurat, catapepeazma templului s-a crăpat, mormintele s-au deschis și soarele s-a întunecat, își amintește și înțelege cele întîmplate la Heleopolis cu mulți ani în urmă. Sfîntul Dionisie fiind un intelectual distins nu s-a mulțumit numai cu ceea ce a auzit de la Apostolul Pavel în areopag, ci a căutat precum culege albina nectarul din flori, să-și completeze cunoștințele dovedind, în scurt timp, a fi nu numai un filosof distins ci și un teolog profund mărturisind și trăind preceptele învățăturii creștine din plin. Pe lîngă faptul că a trăit și mărturisit cuvîntul lui Dumnezeu, Dionisie este cel care va da la iveală cîteva tratate de teologie: despre teologia mistică, despre numele divine, despre ierarhia cerească sau despre ierarhia bisericească. Pentru a ajunge la cunoașterea lui Dumnezeu scria el, este nevoie mai întîi de o pregătire din partea noastră, pregătire ce începe cu rugăciunea și continuă prin curăție. Numai cine se roagă, cine este curat și nepătat sufletește și trupește, acela se poate apropia de Dumnezeu. Tot el este cel dintîi părinte bisericesc care împarte ierarhia cerească în cele nouă cete îngerești.

Dea Domnul Dumnezeu, cel slăvit și mărturisit de Sf. Dionisie, să ne învrednicească și pe noi de darul și iubirea Sa de oameni, pentru ca asemenea sfinților mărturisitori să putem și noi mărturisi la înfricoșătoarea judecată a lui Hristos: „Lupta cea bună m-am luptat, credința am păzit, călătoria am săvîrșit".

Săraca Românie

In activitatea mea de ziarist și istoric m-am călăuzit de lozinca dăltuită în granit pe frontispiciul vechii universități din Uppsala (1477): „A gîndi liber este un lucru frumos, dar a gîndi *just* este un lucru și mai frumos!". Citind ciupercăria de publicații ce au apărut ca bureții după ploaie, cu durere constat că semnatarii multor articole de denigrări, calomnii și pline de venin ce otrăvesc buna convietuire atît între noi cît și între concetățenii de alt grai nu sînt călăuziți de setea de adevăr, ci de destabilizare a ordinii statale stabilite de sufragiul de la 20 mai.

Desigur nu-i cazul cu semnatarul articolului cu acest titlu, omul de elevată cultură Ioan Alexandru. Intrucît și eu eram curios a constata cercetarea bisericilor, în ultima lună, am participat la serviciul divin la Bărăție, la reînființata (desființată în 1959) mănăstire „Negru Vodă" și la Biserica Domnească. Toate trei sînt și monumente istorice: în prima, avem piatra tombală a lui comes Laurentiu de Longo Campo decedat în 1300, la „Negru Vodă", a lui Nicolae Alexandru din 16 noiembrie 1364.

Bisericuța romano-catolică a „Bărăției", fiind azi doar altarul fostei catedrale arsă de turci în 1737 era într-adevăr plină de credincioase și un singur bărbat, în celelalte ortodoxe, cu mult mai spațioase pentru sute de suflete, abia am putut număra cîteva zeci de femei și foarte puțini bărbați; nici vorbă de „elevi, studenți ce se roagă în genunchi". M-aș fi bucurat să fie așa cum era la Lugoj, cînd eram elev acolo, cu participarea obligatorie, în fiecare duminică, atît a elevilor cît și a elevelor.

Acum, în această perioadă de convalescență istorică atît din punct de vedere economic cît și cultural, presa, mai ales „creștin-democrată", ar avea datoria de a populariza mai mult ca oricînd „Învățăturile de credință" și morale de care tineretul a fost lipsit cîteva decenii. Pînă la reintroducerea religiei în școli, ca obiect de învățămînt, în pagina bisericească a unor ziare ar fi binevenită reproducerea celor zece porunci și a faptelor îndurării trupești și sufletești pe care eu, și acum, le mai pot reciti în cartea de rugăciuni și cîntări bisericești, editată în 1919 la Caransebeș de dr. Petru Barbu. Mă întreb: cîte familii mai pot oferi azi copiilor posibilitatea de a citi Biblia?, așa de greu de procurat. Retipărirea ei cît și a unei noi ediții a „Dicționarului Enciclopedic Român", din 1966 și a „Enciclopediei Istoriografiei Românești" din 1978, se impune. Numai în felul acesta putem astîmpăra setea tineretului nostru dornic de a-și însuși morala creștină și de a cunoaște valorile culturale autentice ale neamului românesc, intenționat deformate de către odioasa dictatură comunistă. Nu vom avea un tineret patriot dacă nu cunoaște PREDOSLOVIA Noului Testament a lui Simion Ștefan din 1648 și imnul de proslăvire a graiului nostru de către poetul basarabean Alexei Mateevici în creația sa *„Limba noastră"*. Noua reformă a învățămîntului este imperios a ține seama de acest lucru.

C. Lung-Muscel, 7.08.1990.

Dr. Ion Hurdubețiu

O CARTE DE MARE ACTUALITATE

Cu puțin timp în urmă, în Editura particulară Globus din București, a apărut lucrarea lui Raoul Șorban, intitulată *Fantasma Imperiului Ungar și Casa Europei*, cu subtitlul: *„Maghiaromania" în doctrina ungarismului.*

Deși are doar 96 de pagini, lucrarea apărută în anul comemorării a cinci decenii de la Dictatul de la Viena — una din paginile cele mai negre din istoria României — prezintă un mare interes pentru publicul larg, prin aceea că vorbește despre agresivitatea de tip *ungarist* și obsesiile imperialiste ale Regatului Ungar, care s-au dezlănțuit în Transilvania de nord în anii ocupației horthyste (1940—1944); pentru că demască agresivitatea *ungarismului* de astăzi, îndreptată în mod deosebit împotriva României privind soarta Transilvaniei; pentru că, drept dovadă a acestei agresivități, înserează o listă cu cărțile revizioniste și ungariste despre Transilvania, publicate în Ungaria în anii 1988 și 1989.

După pagina de titlu, cartea se deschide cu două concluzii care vorbesc de la sine, și anume: una care-i aparține lui Nagyajtai Cserey Mihály (1668—1756), formulată astfel: „Nenorocirea Transilvaniei totdeauna din Tara Ungurească și de la Unguri s-a tras. Așa am pierdut Țara și Libertatea" (Historiája, Pesta, 1852, p. 1), și a doua, preluată din periodicul „Erdélyi Magyarság, Budapesta, an. I, nr. 1, februarie 1990: „E o realitate că viitorul Transilvaniei nu mai constituie o problemă internă a României. Acest viitor este o problemă maghiară și germană, o problemă slovacă și poloneză; e o problemă sîrbă și ucraineană, greacă și armeană, evreiască și țigănească. Este o problemă europeană".

Din cea de-a doua concluzie rezultă că și azi, extremiștii de la Budapesta nu țin seama de învățămintele istoriei în problema neamestecului în treburile Transilvaniei, ba mai mult, vor să o transforme într-o problemă europeană.

În *Cuvînt înainte*, autorul se referă la obsesia fanatică și pasiunea cu care cercurile conducătoare maghiare au acționat pentru refacerea unui „drept istoric milenar" de a subjuga alte popoare și de a stabili, alături de naziștii germani și fasciștii italieni, o nouă ordine în Europa, bazată pe ideea unei puteri politice absolute în spațiul *ungarismului*. Acționînd cu ură, dispreț, repulsie și brutalitate împotriva locuitorilor neamului din teritoriile ocupate timp de patru ani, și dezlănțuind teamă și moarte împotriva acestora, autoritățile horthyste și extremiștii unguri, prin faptele sîngeroase care le-au săvîrșit împotriva unor victime fără apărare, s-au demascat și pe ei, precum și *ungarismul*, pe care-l reprezentau. Cu aceasta, în fața lumii, tot ce s-a spus pe linia propagandei despre misiunea civilizatoare a *ungarismului* în spațiul fostei Ungarii istorice, s-a dovedit nul și fără valoare.

În economia lucrării, locul principal îl ocupă capitolul «„Maghiaromania" în doctrina ungarismului». Aici se vorbește despre faptul că curentele naționalist-șovine și de extremă dreaptă au ca obiectiv refacerea Ungariei milenare, o țară multinațională, poliglotă, în care cei de naționalitate și limbă maghiară sînt în minoritate, unde naționalitățile să fie asimilate și anihilate.

Politica deznaționalizării, a asimilării și a anihilării forțate și rapide a fost și rămîne una din preocupările de seamă ale celor menționați mai sus.

Printre susținătorii aspirațiilor cercurilor ungariste se numără: Kossuth Lajos, Klapka György, baronul Wesselényi Miklós, Tisza Koloman, contele Apponyi Albert, contele Bethlen István, contele Bánffy Miklós, regentul Horthy Miklós, arhitectul Kos Károly, Tusa Gábor, contele Csáky István și alții.

Cel mai aprig dintre toți în aplicarea în practică a politicii de maghiarizare a naționalităților era Kossuth Lajos, care spunea: „Să ne grăbim, să ne grăbim, să-i maghiarizăm pe croați, pe români, pe sași, căci altfel ne prăpădim".

Referindu-se la această problemă, Klapa György, unul din capiii emigrației revoluționarilor unguri de la 1848, într-o scrisoare trimisă din Geneva lui Garibaldi, la 16 august 1861, spunea: „Pentru ca Țara Ungurească să-și poată împlini misiunea ei umanitară are trebuință de toată întinderea teritoriului său, adică de marginile (hotarele — n.a.) sale cele naturale și de toate puterile ce există înlăuntrul acestor margini".

Răspunzînd unor asemenea concepții, Alexandru Papiu-Ilarian consemenează: „Ungurii cer să fim cu ei, însă pe două popoare numai interese reciproce și comune pot să le unească; iară noi, românii, pînă cînd ei pretind încorporarea Transilvaniei, sîntem departe de a avea interese comune, căci ei vor să ne facă țara ungurească, iar pe noi unguri. Din contră, noi vrem ca Transilvania (....) să fie Transilvanie, nu țară ungurească; noi vrem să fim români, nu unguri pe acest teritoriu, care este românesc, nu unguresc (...). Ungurii vor supunere, noi egalitate".

Referindu-se la politica guvernanților de la Budapesta, Mihail Kogălniceanu, într-o scrisoare adresată lui G. Barițiu, la 1 ianuarie 1888, nota: „Cu toții simțim politica greșită și funestă ce se urmărește în contra românilor de către concetățenii voștri maghiari, politică mai înainte de toate funestă însuși statului maghiar. (...) Acei ce voiesc a stinge naționalitatea română în Ardeal și Banat sînt mai mult dușmanii prezentului și viitorului Ungariei, decît ai românilor".

Au fost și o serie de intelectuali unguri, care au abordat mai conștient problema națională. Dintre aceștia menționăm numele scriitorului Jókai Mór și Széchenyi István. Astfel, primul dintre ei, referindu-se la intenția tinerimii radicale de a înfăptui reforme democratice, spunea: „Cuvintele de întinerire din alte țări europene pot fi înțelese, intenția lor e clară. Prin trezirea simțului național vor să-și pregătească odată și odată unirea țărilor lor care au fost sfîșiate în bucăți (...) Dar poate atinge Ungaria același scop trezind conștiința națională adormită? Pentru Ungaria ar rezulta o cu totul altă consecință: dezagregarea unei țări alcătuită din elemente eterogene (...). Pe pămînt francez, german, italian, democrația poate da naștere numai unei națiuni franceze, germane, italiene; pe pămîntul Ungariei, democrația va da naștere la nouă națiuni străine, și pe noi (ungurii — n.a.) ne va mistui".

O poziție și mai realistă în problema națională au avut-o o serie de intelectuali sași, din care se amintesc numele preoților Stephan Ludwig Roth și J. Fr. Geltsch.

Curentul de maghiarizare forțată s-a dezlănțuit puternic în timpul dualismului (1867—1918) și a continuat și după dezmembrarea Imperiului austro-ungar în ultimele luni ale anului 1918. Concomitent, în perioada interbelică, guvernanții Ungariei au continuat politica revizionii Tratatului de la Trianon. In acest scop au desfășurat o activitate de propagandă foarte intensă, atît în țară, cît și în străinătate.

Apoi, autorul adaugă un *Postscriptum*, în care consemnează: „Considerînd că țara noastră s-ar afla în plin proces de destabilizare, în Ungaria a fost pusă la cale o acțiune de anvergură pentru dezintegrarea României".

Drept urmare, a reapărut, mai intensă ca oricînd, ideea fantasmei Ungariei Mari, idee colorată cu un pronunțat dispreț față de slovaci, cehi, sîrbi și mai ales, față de români. În același timp, s-a încercat a pune stăpînire pe conștiința minorității maghiare din România, și a o folosi pentru restabilirea Ungariei Mari.

Foarte activă din punct de vedere revizionist se dovedește publicația „Erdélyi Magyarsag", apărută în februarie 1990, la Budapesta.

Cartea este ilustrată și cu reproducerea a nouă cărți poștale tipărite de Societatea de propagandă de la Budapesta, un afiș și alte cinci materiale de aceeași natură, cu caracter revizionist, preluate după lucrarea „Un nou pericol pentru pacea europeană. Texte și documente", publicată de ziaristul elvețian Jean Bauler, la Berna, în 1923. Fiecare dintre ele, luată în parte, pe lîngă conținutul revizionist, are și aprecieri umilitoare și degradante la adresa naționalităților. Astfel, pe o asemenea carte poștală, de pildă, un maghiar, care ține în brațe Ungaria de dinainte de război, este asediat de patru păsări de pradă: Italia, Iugoslavia, România, Cehslovacia. Pe verso scrie: „Plecați de aici pungașilor! Este Ungaria mea!"

În partea de încheiere, lucrarea cuprinde în *Addenda*, o bibliografie a cărților revizioniste și ungariste despre Transilvania (1988—1989), listă întocmită de Horváth Sz. István și inserată în „Erdélyi Magyarság", nr. 1, februarie 1990, Budapesta. Această listă — desigur, incompletă — cuprinde 110 titluri de lucrări publicate în Ungaria în ultimii doi ani, al căror conținut are menirea să relanseze în circuitul conștiințelor ungare, dar el fiind îndreptat — în același timp —

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. Paul Abrudan

Rugaţi-vă pentru fratele Alexandru

(Continuare din pag. I-a)

Adevărul este că nu te pot mulţumi explicaţii materialiste, istorii ieftine, regimuri care dau o proastă folosinţă inteligenţei umane, în timp ce valorifică atît de nerăbdător toate celelalte materii prime"...

E deprimant... Semnul sub care îşi desfăşoară autorul ideile se poate uşor deduce din cuvintele începătoare ale cărţii:

„Spre sfîrşitul celui de al doilea război mondial, o mănăstire de maici din Moldova a fost ocupată de trupele sovietice biruitoare. Maicile au căutat refugiu în alte locuri. La întoarcerea lor au găsit pe altar un bilet pe care stătea scris: „Comandantul trupelor care au ocupat mănăstirea vă declară că a lăsat-o neatinsă şi vă cere să vă rugaţi pentru sufletul său".

De atunci în fiecare serviciu religios este pomenit numele lui Alexandru.

Dar numele Alexandru nu priveşte doar pe Alexandru comandantul trupelor ruseşti victorioase, ci pe toţi cei care au petrecut în închisoare sau au devenit nişte conformişti, au robit în cîmpul muncii, sau au scris cărţi şi le-au trimis în străinătate..., care au triumfat asupra naturii şi a bunului Dumnezeu... toţi sînt un fel de Alexandru pentru care se cuvine să ne rugăm.

Autorul s-a referit la Vechiul Testament, din care, după zisele unui ortac de suferinţă, unii au făcut minuni de artă, istorie şi înţelepciune, se referă la frumuseţea unor psalmi, la poezia religioasă a lor, la creştinism şi la cei care afirmă că acesta e opiu pentru popor, la moarte, care este numai o trecere spre repetiţie, afirmînd că e interesant să cunoşti pe bunul Dumnezeu şi e bucuros să se roage pentru păcatele poporului.

Prin lucrarea „Rugaţi-vă", prestigiosul gînditor Constantin Noica s-a încadrat în sbuciumul omenirii universale nădăjduind într-un fel de împlinire a vremii şi un viitor mai luminos.

Nicolae Neaga

Semnificaţia unei creaţii corale de muzică psaltică

Pe cînd studia la Schola Cantorum din Paris, sub îndrumarea remarcabilului muzician Vincent d'Jndy (1851—1931), fiind în acelaşi timp şi dirijorul corului *Capelei române* din metropola apuseană, D.G. Kiriac (1866—1928) a finalizat, într-o primă variantă, *Liturghia Sf. Ioan Chrisostomul, melodii tradiţionale ale cîntării bisericeşti orientale armonizate pentru 4 voci bărbăteşti.*

Lucrarea aceasta, cu largi deschideri în creaţia originală de muzică sacră, va purta peste ani o încrustaţie sinceră, desprinsă din inima şi conştiinţa creatorului român D.G. Kiriac: *„Inalt Prea Sfinţiei Sale D.D. Iosif Gheorghian, Arhiepiscop şi Mitropolit Primat al României, închin cu cel mai profund respect această operă. D.G. Kiriac, Paris, 1899"* (George Breazul. *D. G. Kiriac*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1973, p. 188. Ediţie îngrijită de Titus Moisescu).

La mai bine de un an de la audiţia acestei lucrări se va organiza şi la Bucureşti, pentru prima dată în ţara noastră, în ziua de 12 martie 1900, cu participarea corului de elevi ai seminarelor Central şi Nifon, împreună cu studenţii teologi, un concert în care s-au ascultat din cîntările *Liturghiei Sf. Ioan Chrisostomul: Sfinte Dumnezeule, Citi în Christos, Doamne mîntuieşte, Aliluia, Troparul Învierii, Heruvicul, Axion Dumnecal* precum şi Axionul Învierii — *Îngerul a strigat (Audiţiunea de cîntări bisericeşti, în: România muzicală*, Bucureşti, nr. 7, 1 aprilie 1901, p. 50).

Evenimentul muzical religios a fost patronat şi de această dată de înalt P. S. Mitropolit al României, Iosif Gheorghian, de episcopi şi arhierei.

Fiind de faţă şi Ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice din acea vreme, Dr. C. Istrati, acesta nu a întîrziat să afirme: *«Astăzi mă simt fericit că am avut ocasiunea să-mi reamintesc cîntarea bisericească cu care am crescut»* (Octavian Lazăr Cosma. *Hronicul muzicii româneşti*, vol. VII, Bucureşti, Editura Muzicală, 1986, p. 294).

Valoarea intrinsecă a acestei lucrări de muzică psaltică semnată de un devotat slujitor al şcolii şi bisericii strămoşeşti: dirijorul, profesorul şi compozitorul D.G. Kiriac, dar mai ales felul în care a fost interpretată de corul tinerilor teologi, a dus la numeroase sublinieri ce se regăsesc în revistele şi ziarele din Bucureşti precum: *Apărarea naţională, Epoca, Noua revistă română, România jună, România musicală.*

Pe nedrept contestat, mai mult sau mai puţin, de cîţiva din muzicienii timpului ca, Eduard Wachmann, Gvriil Musicescu, C. M. Cordoneanu pe motivul că s-ar fi îndepărtat de „orientarea armonică" iar de I. Popescu-Pasărea, T. Oprescu că „nu cunoaşte, în profunzime, cîntarea strămoşească" D. G. Kiriac va aborda în scrisul său muzical un stil compoziţional limpede, accesibil, debarasat de numeroasele cromatisme ce fuseseră introduse în muzica bisericească românească prin filieră orientală.

Un moment edificator pe drumul creaţiei de muzică religioasă abordat cu măiestrie de compozitorul D.G. Kiriac îl va constitui, în timp, „Liturghia psaltică", — *piatră de hotar în dezvoltarea muzicii româneşti* — la a cărei apariţie editorială şi-au adus aportul cîţiva dintre compozitorii români de primă mărime ca, Paul Constantinescu, Gheorghe Cucu, I. D. Chirescu, Ion Croitoru şi etnomuzicologul Constantin Brăiloiu (D. G. Kiriac. *Liturghia psaltică*, Bucureşti, Editura Societăţii Compozitorilor Români. Ediţie postumă. Prefaţă de Constantin Brăiloiu, 1928, 125 pagini).

La nouă decenii de la concertul de muzică religioasă autohtonă de la Bucureşti (12 martie 1900) avem prilejul să recunoaştem în compoztiorul şi dirijorul D. G. Kiriac o personalitate înzestrată cu fine şi nobile vibraţii faţă de melosul tradiţional al muzicii româneşti pe care, aşa după cum se ştie, a transpus-o cu ştiinţă şi pasiune în zeci de partituri.

Testul lansat de creatorul român D.G. Kiriac în primăvara anului 1900, prin chiar creaţia sa, a pus în lumină — după cum ne conving şi analizele de partitură ale compozitorului şi muzicologului Doru Popovici, el însuşi dătător de ton în valorificarea melosului bizantin — o personalitate, un creator de şcoală în domeniul muzicii corale sacre, „poate primul compozitor ce a redat cu o puternică expresie simţirea românească", credinţa tainică în strămoşeştile noastre valori spirituale şi umane.

Braşov, 25 august 1990. *Constantin Catrina*

Să nu ne mai jucăm...

Să nu ne mai jucăm de-a baba-oarba
Şi nici de-a călăreţii fără cai,
Istoria acestei Transilvanii
Nu-i caşcaval din care poţi să tai.

Felii anume după cum ţi-e pohta
De cartograf flămînd, iredentist,
Ai suferit şi suferi pentru faptul
C-am fost aici contemporani cu Crist!

Cînd a venit cu „pace vouă"-n lume
Din neclintirea măreţiei Sale,
Aveam o Ţară şi aveam un nume,
Aveam şi patru puncte cardinale.

Ce vrei să-mi spui cu ciuma şi cu vidul,
Cu imigrarea soarelui din sud?
Aici ne-a fost întîiul răsăritul
Şi Adevărul ţi se pare crud.

Să nu ne mai jucăm de-a baba-oarba
Şi nici de-a călăreţii fără cap,
Cînd toţi martirii sfintei Transilvanii
Doar în pămîntul Daciei încap...

Nicolae Nicoară

Din lupta gorjenilor pentru înfăptuirea Statului Naţional Unitar Român

În anul 1890 sosea la Tîrgu Jiu, pentru a se stabili definitiv aici, Ştefan Bobancu, cunoscut luptător pentru reîntregirea neamului românesc. Originar din ţinutul Braşovului, fost redactor la „Gazeta Transilvaniei", condamnat pentru atitudinea sa patriotică de autorităţile austro-ungare, va desfăşura în oraşul reşedinţă al Gorjului o intensă activitate culturală, didactică şi gazetărească.

La catedră şi în afară de şcoală, la serbările culturale, precum şi în toate ocaziile de manifestare a sentimentelor naţionale, Ştefan Bobancu a urmărit pregătirea poporului, îndeosebi a tineretului pentru ziua cea mare a făuririi statului naţional unitar. A fondat alături de Iuliu Moisil, alt dascăl transilvănean stabilit în Gorj, revista culturală „Amicul Tinerimei", iar în 1896 a scos revista „Paza Neamului", contra propagandei catolice ce începuse la Tîrgu Jiu, Mai tîrziu a editat gazeta „Unirea Neamului" transformată în „Românismul", adevărate tribune de exprimare a idealului naţional.

În prima zi de mobilizare, în 1916, Ştefan Bobancu a cerut să fie înscris voluntar, dar nu a fost primit din cauza vîrstei înaintate. Sub ocupaţie „vinovat" de a fi luptat pentru dezrobirea Transilvaniei, a fost întemniţat în diferite locuri din ţară şi din Ungaria.

Reîntors în mijlocul gorjenilor, prin suferinţele îndurate devenise un mucenic al eliberării neamului, drept pentru care este sărbătorit ca un adevărat erou. Transformat cum mărturisea un contemporan „într-un simbol al redeşteptării vitejiilor străbune în sufletul tineretului gorjan", are curajul să pună la cale o nouă manifestare de emancipare patriotică sub ochii miraţi ai autorităţilor ocupante, purtînd el însuşi drapelul românesc în fruntea coloanei de demonstranţi.

Colaborarea sa pe terenul luptei naţionale cu reprezentanţii Bisericii a fost constantă şi fructuoasă. Gazetele pe care le-a condus, reprezintă gazde primitoare pentru numeroase articole scrise de slujitori ai Bisericii nu numai din Gorj, ci şi din alte colţuri ale ţării, care cheamă la luptă hotărîtă pentru înfăptuirea Marii Uniri.

Pentru ineditul şi forma sa emoţionantă reproducem o parte din relatarea preotului Ilie Roşoga din Turburea, intitulată „Noii confesori militari din Gorj", apărută la 11 ianuarie 1915 în „Unirea Neamului".

„S-au făcut numiri de confesori la toate regimentele pentru timp de mobilizare... Eu sînt numit la Batalionul 1 din Regimentul 1 de vînători... Am primit cu drag această nobilă sarcină, deşi sînt bătrîn, dar am inima tînără, cînd e vorba de datoria către neam şi ţară. Intr-o zi frumoasă din primăvara trecută m-am şi dus la batalion, unde am fost prezentat domnilor ofiţeri şi soldaţilor.

Izbucnind groaznicul război, am fost chemaţi confesorii militari la Sf. Episcopie din Rîmnicu-Vîlcea, unde am fost echipaţi cu toate cele necesare serviciilor religioase în companie. Aşteptăm cu sufletele pline de speranţă să trecem Carpaţii, ca să înfăptuim idealul neamului, pe care ni l-a arătat Mihai Vodă Viteazul acum trei sute de ani, dar pe care de o mie de ani îl visăm.

Nădăjduiesc să mă aşez cu regimentul meu în Alba Iulia şi de acolo, iubiţi cetitori, să vă binecuvîntez ca şi pe întreaga suflare românească".

Gheorghe Nichifor

O CARTE DE MARE ACTUALITATE

(Continuare din pag. a 3-a)

şi împotriva românilor, ca popor şi ca stat. Dar numărul mare de publicaţii privitoare la Transilvania, apărute în Ungaria, mai dovedeşte că revizioniştii maghiari au declanşat un adevărat război propagandistic, pentru care statul cheltuieşte anual un miliard de dolari, după aprecierea unui cunoscător american.

Cartea lui Raoul Şorban, nu numai că este binevenită, dar constituie şi un semnal de alarmă, tras la scurt timp după declanşarea acestei campanii neorevizioniste maghiare, care „surprinde poporul şi statul român dezarmat, datorită dezinformării şi inactivităţii ştiinţifice şi propagandistice adecvate de peste patru decenii".

Teoria credinţei la N. Berdiaeff

(Continuare din pag. a 2-a)

nu este de a-l subordona pe om autorităţii dumnezeieşti, ci de a fi pentru om începutul unei noi vieţi. Cu atît mai puţin este scopul credinţei de a-l supune pe om unei doctrine teologice.

Una dintre caracteristicile creştinismului occidental-catolic mai mult decît protestant — şi care diferă de creştinismul oriental, este problema justificării, care a dus la disputele janseniştilor ca şi ale iezuiţilor. Această problemă centrală din catolicism o găsim în creştinismul oriental nu atît sub nuanţa de justificare, cît mînării fiinţei umane. Pentru aceasta găsim în centrul patristicii greceşti ideia de θεωσις ca şi ideea de înviere a întregii naturi. Şi tot pentru acesta găsim, în centrul cultului ortodox, sărbătoarea Paştilor, în care se prăznuieşte Învierea plină de măreţie a Mîntuitorului Hristos. Învierea lui Hristos se înţelege ca un eveniment antropogonic şi cosmogonic, adecă eveniment de îndumnezeire a omului şi a naturii, pe care îl putem numi, cu drept cuvînt, a doua creare a omului şi a universului. De aici rezultă deci o nouă înţelegere a credinţei, care nu este doar împăcarea omului cu Dumnezeu, ci mai ales naşterea omului nou, naşterea unei noi creaturi, începutul unui nou fel de existenţă.

Credinţa nu se referă la lucrurile trecătoare nici la înţelepciunea lumii acesteia, căci înţelepciunea veacului acestuia este nebunie înaintea lui Dumnezeu, după cum spune apostolul Pavel. (I Corinteni, 1, 20). Credinţa are un caracter supranatural. Legile logicii nu se aplică la obiectul credinţei, la lucrurile nevăzute, la Dumnezeu, căci ele sînt elaborate pentru lumea lucrurilor văzute, pentru lumea naturală. Lumea lucrurilor văzute are margini, pe care însă lumea lucrurilor nevăzute nu le cunoaşte.

Dacă în lumea lucrurilor văzute nu putem vorbi de o împreunare a lucrurilor contradictorii, fiindcă ele se exclud, aceasta este posibilă însă în lumea celor nevăzute. Credinţa, prin esenţa ei, este paradoxală; ea este nebunie pentru raţiunea omenească. N. Berdiaeff spune despre credinţa în cruce, în răstignirea lui Hristos, că va rămîne nebunie în veacul veacurilor, nu numai pentru elini, ci pentru toată omenirea. Nu sînt lucrurile nevăzute antinomice şi paradoxale în esenţa lor, ci pentru raţiunea noastră. Caracterul acesta supraraţional al credinţei nu este un lucru funest pentru om, ci este poarta unei cunoaşteri mai superioare. Prin credinţă, prin comuniunea cu Hristos se face posibilă cunoaşterea lumii spirituale.

După cum am arătat mai sus, credinţa nu este mărturisirea formală a unei doctrine sau dogme, ci este începutul unei noi vieţi. Credinţa însemnează ieşirea din lumea fizică, în care omul este o monedă psihică şi intrarea lui într-o comunitate religioasă, adică în Biserică. În organismul spiritual al Bisericii dispare separatismul şi dușmănia; în ea totul se preface în legătură de dragoste. În Biserică ni se descopere lumea lucrurilor nevăzute. Biserica este trupul mistic al lui Hristos, care topeşte orice desmembrare şi neprietenie, care domină în lumea lucrurilor văzute. Prin credinţă eu nu mai sînt singur înaintea lui Dumnezeu, ci sînt alături de toţi fraţii mei în credinţă, sînt cu întreaga Biserică.

Credinţa în ceva demn, în Dumnezeu, îl luminează şi-l întreţine pe om, pe cînd credinţa în ceva nedemn îl slăbeşte pe acesta şi-l lasă singur. Credinţa e un act în care lucrează nu numai omul, subiectul credinţei, ci şi Dumnezeu, obiectul credinţei. Real şi fiinţial, credinţa este o colaborare a libertăţii omeneşti cu harul divin. În credinţă se săvîrşeşte iluminarea naturii omeneşti şi se deschide posibilitatea viziunii lumii dumnezeieşti. Fără har, credinţa este obscură, neluminată. Fără de har, ea poate alege pe diavol şi nu pe Dumnezeu, nu fiinţa ci nefiinţa. În scurt: fără har, credinţa este imposibilă.

Acţiunea harului nu se exercită niciodată, în mod violent, din exterior, asupra omului, ci ea este un ajutor al libertăţii omului, venit din lăuntru, este o iluminare a fiinţei omeneşti în toată profunzimea sa. Prin harul, pogorît prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, libertatea omului s-a sfinţit, şi aşa am ajuns a dori binele. Prin Iisus Hristos şi în Iisus Hristos noi ne apropiem în mod liber de Dumnezeu şi răspundem chemării Sale.

Credinţa este un fenomen teantropic şi ne este mai uşor de înţeles la lumina divinităţii-omenităţii lui Iisus Hristos.

Leon P. Karsowin, într-un articol asupra celor două naturi în Iisus Hristos spune, că unindu-ne prin credinţă cu Iisus Hristos, noi devenim adevăraţi fii ai lui Dumnezeu. Prin Iisus Hristos noi ne renaştem în Dumnezeu şi devenim Hristoşi. Fiecare om devine astfel, în mod virtual, adevărat frate al lui Iisus Hristos. Fără de Hristos, omul este inexistent ca personalitate participătoare în comuniunea morală universală. Sfîrşitul tuturor celor ce cred în Hristos constă dintr-o unire cu Hristos, devenind astfel hristoşi, prin credinţă şi prin harul lui Dumnezeu.

Am prezentat aici analiza antologică a credinţei la N. Berdiaeff, care, de fapt, este concepţia despre credinţă a Bisericii noastre ortodoxe.

SFÎNTA TRADIŢIE

1. Cînd am vorbit despre Sfînta Scriptură am arătat că ea nu cuprinde întreaga Descoperire supranaturală a lui Dumnezeu făcută omului pentru mîntuirea sa, ci numai o parte, fiindcă Descoperirea sau Revelaţia supranaturală este mult mai bogată decît cea cuprinsă în Sfînta Scriptură, unde nu se află toată în scris, după cum mărturiseşte şi Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan: *„Dar sînt şi alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus şi care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că în lumea aceasta nu ar încăpea cărţile ce s-ar fi scris"* (Ioan 21, 25), iar în alt loc arată: *„Multe avînd a vă scrie, n-am voit să le scriu pe hîrtie şi cu cerneală, ci nădăjduiesc să vin şi să vă vorbesc gură către gură, ca bucuria noastră să fie deplină"* (II Ioan 1, 12).

Aceste mărturii ne încredinţează că multe din învăţăturile, din faptele şi minunile Mîntuitorului nu ni s-au păstrat în scris, ci ele au fost reţinute şi duse mai departe cu sfinţenie prin viu grai de Sfinţii Apostoli şi apoi de urmaşii acestora prin Biserică pînă la noi, şi care vor fi duse prin Biserică mai departe pînă la sfîrşitul veacurilor. Mîntuitorul, care nu ne-a lăsat nimic scris, a dat poruncă Sfinţilor Apostoli ca ei să propovăduiască prin viu grai învăţătura Sa, faptele şi minunile Sale, fiind martorii Săi înaintea popoarelor pînă la marginile lumii: *„Drept aceea, mergînd, învăţaţi toate neamurile..."* (Mat. 28, 19). A trebuit să treacă mai bine de 10 ani de la Înălţarea Domnului, pînă Sfîntul Apostol şi Evanghelist Matei, în anii 44—45, a scris prima Evanghelie (în limba aramaică, tradusă apoi curînd în limba greacă). Întreg Noul Testament nu este decît formularea scrisă a Tradiţiei apostolice. Răspîndirea creştinismului s-a făcut mai întîi prin viu grai, căci nu stătea atunci la îndemîna tuturor cunoştinţa scrisului, iar răspîndirea cărţilor scrise era un lucru greu, scump şi anevoios. Această realitate o afirmă şi Sfîntul Apostol Pavel: *„Credinţa este din auzire, iar auzirea, prin cuvîntul lui Dumnezeu"* (Rom. 10, 17), *„credinţa care a fost dată sfinţilor, odată pentru totdeauna"* (Iuda 3).

Din mărturiile Sfinţilor Apostoli înţelegem că învăţătura dată de Dumnezeu prin viu grai Bisericii, din care o parte s-a fixat în scris mai tîrziu, o păstrăm în *Sfînta Tradiţie* sau *Sfînta Predanie*, care este al doilea tezaur sau izvor al Revelaţiei supranaturale, egal cu Sfînta Scriptură, între ele fiind o legătură strînsă, încît nu se poate face o deosebire între adevărul cuprins în unul şi în celălalt tezaur de credinţă. Adresîndu-se creştinilor din Tesalonic, Sfîntul Apostol Pavel îi îndeamnă: *„Aşadar, fraţilor, staţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat fie prin cuvîntul, fie prin epistola noastră"* (II Tes. 2, 15).

2. *Sfînta Tradiţie* sau *Sfînta Predanie* este însăşi ţinerea de minte vie a Bisericii, viaţa Bisericii în totalitatea ei, este permanentizarea dialogului Bisericii cu Hristos, căci conţinutul Scripturii primit prin credinţa ce se transmite de la Apostoli în comunitatea Bisericii, nefiind produs omenesc, ci fiind insuflat de Duhul Sfînt, trebuie pe de o parte păzit, pe de alta adîncit în înţelesurile lui nealterate primite de la Sfinţii Apostoli. Prin aceasta, Sfînta Scriptură se cere înţeleasă după o tradiţie neschimbată de la Sfinţii Apostoli. Conţinutul Sfintei Scripturi se cere cunoscut şi trăit într-o intensitate şi adîncime tot mai mare, fiindcă însuşi conţinutul Revelaţiei supranaturale care este Domnul Iisus Hristos cel necuprins, se voieşte cunoscut şi însuşit tot mai mult şi iubit tot mai intens. *Sfînta Tradiţie* actualizează acest dinamism al Sfintei Scripturi fără să-l altereze, fiindcă ea însăşi este o aplicare şi o aprofundare continuă a conţinutului Sfintei Scripturi. Biserica păstrează şi ţine Sfînta Scriptură aplicată în viaţa ei prin *Sfînta Tradiţie*, mereu nouă, dar mereu aceeaşi. O ţine mereu nouă şi mereu aceeaşi Tradiţie originară, prin care Sfinţii Apostoli au precizat dreapta învăţătură de credinţă, prin care Se comunică real Hristos în cursul generaţiilor, cu bogăţia inepuizabilă a bunătăţilor Lui. Tradiţia ca explicare mereu îmbogăţită a aceluiaşi Hristos nu se poate despărţi de primirea Lui, ca conţinut neschimbat al Tradiţiei, de curgerea aceluiaşi har al Lui, sau de primirea aceleiaşi Persoane a Lui în Biserică prin Sfintele Taine şi prin cuvîntul explicativ despre El.

Sfînta Tradiţie este permanentizarea transmiterii în Biserică a aceluiaşi Hristos revelat întreg, adică întrupat, răstignit şi înviat. Este prelungirea acţiunii mîntuitoare a lui Dumnezeu din Hristos în lume descrisă esenţial în Sfînta Scriptură. Numai prin Sfînta Tradiţie conţinutul Sfintei Scripturi devine mereu viu, actual şi dinamic în toată integritatea lui, în cursul generaţiilor din istorie chemate la mîntuire. În acest sens dogmatic, ea completează Sfînta Scriptură. Fără ea nu se poate pătrunde şi trăi tot conţinutul Sfintei Scripturi, fiindcă Sfînta Tradiţie are rolul de a pune şi de a ţine generaţiile succesive de creştini în legătură cu Hristos prin faptul că ea este în esenţă atît invocare a lui Hristos, cît şi primirea Duhului Sfînt, ceea ce reprezintă Sfintele Taine şi ierurgiile, în care se cer şi se primesc prin rugăciune harurile şi darurile Sfîntului Duh, care sfinţesc sufletul şi trupul omului, cît şi natura lui înconjurătoare. Sfînta Tradiţie nu poate deci exista fără Biserică, trupul tainic al Domnului Iisus Hristos, nu poate exista fără oamenii care cred în Sfînta Revelaţie, care cred adică în Hristos şi în lucrarea Lui mîntuitoare, şi care sînt mădulare ale Trupului lui Hristos. De aceea Biserica începe cu Sfînta Tradiţie şi Sfînta Tradiţie începe cu Biserica. Biserica, Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie sînt indisolubil unite. Sfînta Scriptură e absorbită în viaţa Bisericii prin Sfînta Tradiţie. Sfînta Scriptură se finalizează şi ia forma trăirii concrete în Biserică prin Sfînta Tradiţie. Biserica este cea care explică şi aplică Sfînta Scriptură în conţinutul ei autentic prin Sfînta Tradiţie apostolică păzită de ea. Sfînta Tradiţie apostolică apare odată cu Biserica şi Biserica odată cu ea, ca aplicare practică a Sfintei Revelaţii, pe cînd Sfînta Scriptură nu se naşte odată cu Biserica, ci ulterior în Biserică. Biserica dă garanţie de la început despre Sfînta Scriptură ca parte autentică a Sfintei Tradiţii.[1] De aceea, Sfînta Tradiţie şi Sfînta Scriptură formează o unitate indivizibilă, completîndu-se şi armonizîndu-se reciproc, şi ele împreună ne transmit adevărul Revelaţiei supranaturale ce a fost încredinţat Bisericii spre a fi păstrat şi propovăduit pentru mîntuirea noastră.

Primii creştini, ni se spune în Faptele Apostolilor, *„stăruiau în învăţătura Apostolilor şi în comuniune, în frîngerea pîinii şi în rugăciuni"* (Fa. Ap. 2, 42). Din ele s-au dezvoltat apoi Sfînta Liturghie şi rugăciunile prin care se cheamă Duhul Sfînt pentru săvîrşirea Sfintelor Taine şi a diferitelor sfinţiri sau ierurgii. Toate acestea Biserica Ortodoxă le-a păstrat, avînd mărturii despre ele de la Sfinţii Părinţi ai Bisericii, din primele secole creştine, fără a schimba ceva. Centrul cultului nostru creştin este Sfînta Liturghie, *cînd se săvîrşeşte taina mai presus de fire* a transformării pîinii şi a vinului euharsitic în însuşi Trupul şi Sîngele Domnului Iisus Hristos, Taina Sfintei Împărtăşanii sau Sfintei Cuminecări. Liturghia Sfîntului Ioan Gură de Aur este o prescurtare a Liturghiei Sfîntului Vasile cel Mare, iar aceasta este o prescurtare a Liturghiei Sfîntului Apostol Iacob, de prin secolele II sau III, de la primii ucenici ai Apostolilor, care, la rîndul ei, este perpetuarea Cinei de Taină, săvîrşită de Mîntuitorul în Joia înaintea mîntuitoarelor Sale Patimi, cînd le-a poruncit Sfinţilor Apostoli: *„Aceasta să faceţi întru pomenirea Mea"* (Luca 22, 19). Porunca Mîntuitorului este o dovadă clară, că din *Tradiţia apostolică* s-a dezvoltat mai tîrziu *Tradiţia bisericească.*

Sfinţii Apostoli au primit *Sfînta Tradiţie* de la Mîntuitorul, iar Biserica a primit-o de la Sfinţii Apostoli, care au transmis-o urmaşilor lor, episcopilor şi preoţilor pînă în zilele noastre.

Biserica, şi în special Biserica ortodoxă, a păstrat neschimbată toată învăţătura şi practica de închinare şi de unire cu Hristos prin Sfintele Taine, din vremea Sfinţilor Apostoli, aşa cum ne sînt lăsate de Sfinţii Părinţi ai Bisericii în scrierile lor.

Referindu-se la Sfînta Tradiţie, Sfîntul Vasile cel Mare spunea următoarele, din care citîm: „Unele dintre dogmele şi propovăduirile păstrate de Biserică le avem din învăţătura scrisă, pe altele însă, le-am primit din Tradiţia Apostolilor, transmise în taină. Amîndouă aceste categorii au aceeaşi autoritate pentru evlavie. Nimeni nu va spune cuvînt împotriva acestora, pentru că nimeni nu cunoaşte cît de cît aşezămintele bisericeşti. Dacă am încerca să înlăturăm obiceiurile nescrise, ca neavînd mare importanţă, nu ne-am da seama că am păgubi Evanghelia în părţile ei principale; mai mult, am restrînge propovăduirea la numele ei gol. De pildă (ca să pomenesc lucrul cel dintîi şi foarte obştesc), cine a învăţat prin scris, ca cei care nădăjduiesc în numele Domnului nostru Iisus Hristos, să se însemne cu semnul crucii? Ce scriere ne-a învăţat să ne întoarcem spre Răsărit atunci cînd ne rugăm? Ce sfînt ne-a lăsat în scris cuvintele de chemare a Sfîntului Duh pentru prefacerea pîinii Euharistiei şi a Paharului binecuvîntării? Nu ne mulţumim cu cele pe care le menţionează Apostolul sau Evanghelia, ci spunem unele lucruri înainte, altele pe urmă, ca avînd mare putere pentru taină şi pe care le luăm din învăţătura nescrisă. Noi binecuvîntăm apa Botezului şi untdelemnul Ungerii, ba încă şi pe cel ce se botează. Din ce scrieri? Nu din Tradiţia tăcută şi tainică? Ce cuvînt scris ne-a învăţat ungerea însăşi cu untdelemn? Iar cufundarea omului de trei ori, de unde este? Celelalte cîte sînt în legătură cu Botezul, lepădarea de satana şi de îngerii lui, din ce scriere sînt? Nu sînt, oare, din această învăţătură nepublicată şi secretă pe care Părinţii noştri au păstrat-o sub tăcere, fără iscodire, ca unii care învăţaseră bine acel lucru: păstrarea în tăcere a măreţiei sfinte a Tainelor?"[2]

O altă mărturie despre Sfînta Tradiţie ne-o dă şi Sfîntul Ioan Damaschin: „În Sfînta Scriptură nu se pomenesc cele întîmplate la moartea Sfintei Născătoare de Dumnezeu Maria. Dar acestea se istorisesc în cea mai veche şi adevărată Tradiţie, care ne spune că în momentul slăvitei ei adormiri, toţi Sfinţii Apostoli, care colindau lumea în vederea mîntuirii, s-au adunat la Ierusalim venind prin văzduh. Aici ei au avut o viziune cu îngeri şi au ascultat melodia dumnezeească a puterilor cereşti..."[3].

În decursul istoriei, Sfînta Tradiţie orală s-a exprimat şi s-a formulat în diverse moduri. Ea cuprinde acele învăţături, ca şi practici liturgice şi tipiconale pe care Biserica universală, prin autoritatea ei teologică le-a recunoscut ca dogme. Ea vine de la Sfinţii Apostoli, şi totdeauna şi pretutindeni a fost în Biserică fără schimbare. Biserica a statornicit aceste adevăruri prin hotărîrile *Sinoadelor ecumenice* şi prin *Cărţile simbolice* sau *Mărturisirile de credinţă.* Pentru Biserica Ortodoxă sînt obligatorii definiţiile celor sapte Sinoade ecumenice sau a toată lumea, de care facem amintire: *Sinodul I de la Niceea* (325), care s-a pronunţat împotriva ereziei susţinută de preotul Arie, din Alexandria (Egipt), după care, Fiul lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos, ar fi mai mic decît Dumnezeu Tatăl, subordonat Tatălui, fiind cea dintîi dintre făpturile umane create. Sinodul I a stabilit învăţătura că Fiul este de o fiinţă (sau consubstanţial) cu Tatăl, cele trei persoane ale Sfintei Treimi fiind de o fiinţă sau substanţă: *Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat.*

Sinodul al II-lea (Constantinopol, 381) a condamnat două erezii ale timpului: erezia lui Macedonie, care nega deplina dumnezeire a Duhului Sfînt, şi erezia lui Apolinarie, care nega prezenţa sufletului raţional în Domnul Iisus Hristos. Sinodul a hotărît că: *„Duhul Sfînt, Domnul dătător-de-viaţă, Carele din Tatăl purcede, Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit. Carele a grăit prin proroci"*. Sinodul al II-lea a completat crezul de la Niceea în 7 articole cu încă 5 articole despre Duhul Sfînt şi despre Biserică. Simbolul de credinţă „niceo-constantinopolitan" a devenit normativ şi obligatoriu pentru întreaga Biserică şi el este mărturisit la primirea botezului, ca şi în timpul Sfintei Liturghii de către credincioşi împreună cu clericii slujitori.

Pr. I. Ionescu

[1] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, Bucureşti, 1978, pp. 58—77.

[2] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sfîntul Duh*, Migne P.G. XXXII, col. 188—189, cit. din *„Învăţătura de credinţă ortodoxă, Bucureşti*, 1952, p. 34.

[3] Sfîntul Ioan Damaschin, *Omilii la Adormirea Fecioarei Maria*, Migne P.G. XCVI, col. 748, cit. *„Învăţătura de credinţă ortodoxă"*, menţionată, p. 34—35.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
15 octombrie
1990
Nr. 39—40

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

NEVOINŢA ÎMPOTRIVA ÎNĂLŢĂRII DE SINE

Către sfîrşitul veacului al patrulea şi începutul celui de al cincilea, doi monahi din părţile Dobrogei au plecat să cunoască ostenelile desăvîrşirii şi să deprindă înţelepciunea duhovnicească de la Părinţii din Răsărit, din Siria, Palestina şi Egipt. Erau acestea locuri vestite de retragere, avînd pustiuri şi deşerturi prielnice meditaţiei şi rugăciunii neîncetate. Cei doi se numeau Ioan Casian şi Gherman, cel dintîi cunoscut din scrierile sale, cel de al doilea fiindu-i prieten şi însoţitor, dar nu mai puţin rîvnitor spre sfinţenie. Sfîntul Ioan Casian arată în scrierile sale că amîndoi au călătorit peste tot, şi amîndoi au stat de vorbă cu Bătrînii, şi au cules cuvintele şi au însemnat viaţa lor. Acestea au intrat de mult în Tezaurul moştenirii duhovniceşti a întregii Ortodoxii. În trecere prin Constantinopol, la întoarcere, s-au bucurat mai mulţi ani de prietenia Sfîntului Ioan Gură de Aur care i-a şi hirotonit, pe Sfîntul Ioan Casian, diacon, iar pe Sfîntul Gherman, preot.

Deşi cartea de *Convorbiri* cu Părinţii pustiei e scrisă de Sfîntul Ioan Casian, din conţinut se vede că în toate convorbirile amîndoi puneau întrebări şi, cu deosebită pricepere, îi conduceau pe cei cu care stăteau de vorbă în aşa fel, încît aceştia să-şi împărtăşească sfaturile, şi felul lor de a înţelege rîvna spre desăvîrşire şi practicarea ei. E, poate, una din marile cărţi ale omenirii, şi una din cele mai importante surse din care putem cunoaşte viaţa Părinţilor pustiei. (E sub tipar acum la Patriarhie).

Multe învăţături pentru deplina înţelegere a vieţii creştine, pentru cunoaşterea uneltelor în lupta cu păcatele şi cu demonii, şi pentru cunoaşterea mijloacelor prin care se pot dobîndi virtuţile şi se poate intra în Împărăţia Cerurilor, se găsesc în această carte de *Convorbiri*. Se vede din ea cît de învăţaţi erau cei din pustie, şi cît de adînc cunoscători ai sufletului omenesc erau, şi cu cîtă subtilitate, cu cîtă înţelepciune ştiau să-şi conducă viaţa printre stîncile pericolelor care ameninţă bietul suflet omenesc din partea demonilor, a trupului, a lumii, a minţii, biruite de mîndrie şi de slavă deşartă. Tuturor acestor pericole ei ştiau ce să le opună şi, uneori, măsurile de ocolire sau de luptă cu ele, erau dintre cele mai radicale, dintre cele mai aspre. Şi asprimea era întotdeauna împotriva lor înşile, ea fiind singurul medicament vindecător, singura cale de ieşire la linişte, de însănătoşire, de evitare a ciocnirii cu stîncile ispitelor, din care altfel puteau ieşi zdrobiţi.

Istoria spiritualităţii ortodoxe, cu alte cuvinte istoria vieţii duhovniceşti, numeşte aceste lupte cu ispitele şi dobîndirea virtuţilor, *nevoinţe*. Am putea înţelege cuvîntul ca *osteneală, trudă*, dar e întotdeauna şi ceva mai mult. Ispitele, demonii, trupul, lumea, ne trag spre ale lor. Caută să ne subjuge voinţa, să ne-o îndrepte spre ceea ce e comun, şi comod, şi uşor, şi plăcut, dar şi pierzător. *Nevoinţa* e *îndreptarea* sufletului împotriva voinţei de a ceda, de a accepta ispitele. *Nevoinţa* e supunerea voii tale către voinţa duhovnicului, a îndrumătorului spiritual, supunerea la Legea Domnului. Cuvîntul e din aceeaşi familie cu altul, tot din domeniul vieţii duhovniceşti: *Tăierea voii*. Aceasta înseamnă a-ţi tăia propria voie care te poate rătăci, şi a accepta conducerea îndrumătorului duhovnicesc. *Ascultarea* de el, şi de stareţ sau de stareţă în mănăstiri. Dar aceste mijloace de luptă pentru desăvîrşire nu sînt numai pentru cei din mănăstiri. Un îndrumător duhovnicesc, un duhovnic, trebuie să aibă tot creştinul. Tăierea voii spre cele rele i se cere oricui. Şi *nevoinţa* duhovnicească, efortul spre desăvîrşire se cere şi ea oricui, nu numai monahilor. Monahilor li se cere îndeosebi, pentru că ei s-au dedicat anume desăvîrşirii, ieşind din lume ca mai uşor să dobîndească mîntuirea. Şi mai

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolitul Antonie

Tirania bogăţiei
de Sf. Ioan Gură de Aur

În româneşte de Pr. D. Fecioru

De ce iertare sîntem vrednici, cînd cu multă rîvnă ne îngrădim cu bogăţii, care pun zid în calea spre împărăţie, cînd nu numai că le încuiem în sipete şi lăzi, ba le mai îngropăm şi în pămînt, în loc să le dăm să le păzească cerul? Cînd faci aşa, te asemeni cu un plugar, care în loc să-şi samene grîul într-un pămînt bun, lasă pămîntul cel bun şi-şi îngroapă tot grîul într-o groapă, ca să nu se bucure nici el de grîu, iar grîul să se strice.

Dar ce spun bogaţii, cînd îi acuz aşa?

— Nu mică ne este mîngîierea, îmi răspund ei, cînd ştim în siguranţă averile noastre!

— Cînd nu le ştii în siguranţă, atunci ai mare mîngîiere! Chiar dacă nu te temi de foame, trebuie să-ţi temi averea şi din alte pricini mai cumplite: moartea, războaiele, vicleniile. Dacă e foamete, poporul, silit de stomac, îşi înarmează mîna împotriva casei tale. Dar mai bine spus, cînd îţi încui bani în lăzi, tu aduci foametea. Nu ştiu să fi murit cineva repede de foame; că poţi găsi oricînd ceva ca să scapi de răul acesta; dar din pricina banilor, din pricina bogăţiei, din pricina afacerilor, ştiu că mulţi au fost ucişi, unii în taină, alţii în văzul mulţimii. Drumurile, tribunalele, oraşele sînt pline de crime. Dar pentru ce vorbesc de drumuri, tribunale şi oraşe? Şi marea-i plină de sîngele celor omorîţi din **pricina bogăţiei. Tiranul** acesta nu s-a mărginit să **stăpînească numai pămîntul, ci a** năvălit cu multă furie şi asupra mării. Unul porneşte pe mare de dragul banilor, iar altul, tot pe mare, ucide tot de dragul banilor; tiranul acesta a făcut pe unul negustor, iar pe altul ucigaş. Ce poate fi mai puţin credincioasă decît bogăţia, cînd ea te pune pe drumuri, cînd îţi primejduieşte viaţa, cînd îţi bagă cuţitul în inimă? Cei ce cunosc cruda tiranie a bogăţiei ar trebui să fugă de robie şi să se scape de această dragoste cumplită.

— Cum putem s-o facem? mă veţi întreba.

Îndrăgosteşte-te de altceva! Îndrăgosteşte-te de bogăţia cea din ceruri! Cine se îndrăgosteşte de împărăţia cerurilor, dispreţuieşte lăcomia; cine-i rob al lui Hristos, nu mai este rob al lui mamona, ci stăpîn. Că bogăţia obişnuieşte să meargă după cel ce-o alungă, dar fuge de cel ce-o urmăreşte. Nu cinsteşte atît pe cel ce-o urmăreşte cît pe cel ce-o dispreţuieşte. De nimeni nu-şi **bate atîta joc cît de cel ce o do**reşte; şi nu numai că-şi bate joc, ci-l mai şi înlănţuieşte cu mii şi mii de lanţuri. Să rupem, dar, odată aceste îngrozitoare lanţuri! Pentru ce-ţi robeşti sufletul tău, înzestrat cu raţiune, unei materii fără raţiune, mamă a mii şi mii de răutăţi? Dar ce batjocură! Eu lupt împotriva bogăţiei cu vorbele, iar ea luptă împotriva mea cu faptele! Îi poartă pretutindeni pe cei îndrăgostiţi de ea şi-i tîrăşte ca pe nişte robi cumpăraţi în piaţă şi-i necinsteşte biciuindu-i. Poate fi, oare, o mai mare ruşine şi necinste? Dacă ne uimeşte argintul cel strălucitor, cum vom putea evita frumosul chip al aurului? Sînt unii atît de îndrăgostiţi de această tiranie, încît sufăr cînd

(Continuare în pag. a 4-a)

Din nou despre OASTEA DOMNULUI şi despre Şcoala de Duminică

Readuşi la viaţa liberă, ca urmare a Revoluţiei din decembrie 1989, mişcarea religioasă *Oastea Domnului* nu se bucură încă de o apreciere unanimă în rîndurile clerului şi credincioşilor noştri. În timp ce unii — cei mai mulţi şi mai buni dintre slujitorii Bisericii — văd în ea un aluat nou, capabil să dospească frămîntătura vieţii religioase-morale, să ajute la dinamizarea ei, alţii o privesc cu rezervă, dacă nu chiar cu neîncredere. Şi nu e de mirare. Decenii de-a rîndul s-a spus că Oastea este o mişcare sectară pentru că adevăraţii ei membri înţelegeau să ia în serios poruncile lui Dumnezeu şi să trăiască o viaţă religios-morală în Biserică şi după Predania ei. E prea adevărat, din păcate, că în cursul acestor decenii, unii ostaşi, părăsind sfaturile şi îndemnurile întemeietorului şi ale liderilor ei, au părăsit Biserica trecînd în rîndurile neoprotestanţilor. Spunea cineva că dacă părintele Iosif Trifa s-ar scula azi din mormînt, ar rămînea trist de ceea ce au făcut unii dintre ostaşi. Dar, să ne întrebăm cu mîna pe inimă, oare nu avem şi noi o vină în aceste defecţionări? Alţii au căutat să ne convingă, mai ales pe cei tineri care n-au cunoscut Oastea dinainte de 1940, că ea a fost o organizaţie politică, motivînd cu acest pretext, scoaterea ei şi a altor asociaţii religioase, în afara legii şi aplicarea de pedepse şi suferinţe grele celor ce stăruiau în lucrarea ei misionară. Dar, oare şi în această situaţie, nu avem şi noi partea de vină? Nu trebuie să ascundem faptul că unii — clerici şi mireni — nu s-au sfiit să folosească creditul moral al Oastei în faţa poporului în folosul unor mişcări politice. Acolo, însă, unde această mişcare înnoitoare de suflete a fost privită ca un dar ceresc, ca o binecuvîntare a lui Dumnezeu pentru poporul român, liber în patria reîntregită dar apucat, în mare parte, pe căi străine Evangheliei, pe calea patimilor şi a indiferentismului religios, voluntariatul Oastei a ajutat la lupta duhovnicească, la acel „război nevăzut" despre care vorbesc Sfinţii Părinţi, pentru înlăturarea patimilor şi creşterea spirituală a credincioşilor.

Se ştie că în lumea creştină din Occident, a apărut aşa numita *Mişcare harismatică*, nume sub care se înţelege o sumedenie de asociaţii religioase de la simple „asociaţii pentru lectura Bibliei", cîntare şi rugăciune, pînă la întruniri cu caracter separatist, cu practici pretins harismatice protestante sau neoprotestante. Mulţi clerici fac sau au făcut parte din aceste cercuri alţii le-au criticat pe bună dreptate pentru unele practici şi devieri de la Tradiţia şi modul de viaţă al Bisericii. Oficialitatea bisericească, de la eparhii pînă la autoritatea supremă, Vaticanul, a adoptat faţă de aceste mişcări o atitudine prevenitoare, conciliantă, nevoind a-i expulza de-a dreptul din Biserică. Au avut loc congrese, la Roma, în America şi în alte părţi. Unii dintre lideri au fost primiţi chiar la Vatican.

O paralelă pe care cineva ar vrea s-o facă între această Mişcare harismatică şi Oastea Domnului, avem convingerea că ar fi în favoarea acesteia din urmă. Cu toată defecţionarea unor ostaşi în deceniile din urmă, Oastea se declară şi doreşte să rămînă în sînul Bisericii în care s-a născut. Ea n-a încetat să se manifeste ca atare nici în anii prigoanei atee. Putem noi nesocoti aportul acestui voluntariat al Oastei fără a prejudeca interesul duhovnicesc al mîntuirii sufletelor în Biserică? E adevărat, sprijinirea şi coordonarea activităţii ei, îndrumarea ei pe calea Tradiţiei noastre sfinte, presupune un efort deosebit din partea noastră. Aceşti oameni vor să ştie cît mai mult din învăţătura de credinţă a Bisericii, să citească şi să cînte, să laude pe Dumnezeu nu numai în cadrul Liturghiei dinainte de masă, ci şi după masă, în cadrul vecerniei. Desigur astfel de cerinţe nu au toţi credincioşii noştri. Unii se mulţumesc să asculte Liturghia şi predica liturgică. Dar, oare, putem să-i neglijăm pe cei dintîi închizînd biserica după masă? E trist să ni se ceară ceva mai mult în acest domeniu şi să nu putem astîmpăra setea duhovnicească a acestora după cuvîntul lui Dumnezeu şi după o viaţă în duhul Sfinţilor Părinţi. Trebuie să admirăm rîvna lor după cele sfinte şi să folosim această rîvnă pentru a face şi din cei „călduceí" suflete „fierbinţi" pentru dragostea lui Dumnezeu.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Dr. Gheorghe Liţiu

„Unui pas în cunoaştere să-i urmeze trei în trăire"*

Sînt deosebit de bucuros ca în numele I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului să vă întîmpin cu urarea de „Bun venit" pentru începutul unui nou an universitar de pregătire teologică şi duhovnicească. Să vă adresez totodată salutul liturgic: „Hristos în mijlocul nostru", care exprimă o realitate specifică acestui loc sfînt unde ne aflăm. Căci pentru noi Hristos însuşi este ţinta studiului şi a vieţii noastre; El care este *„Calea, Adevărul şi Viaţa"* (Ioan 14, 6).

Deschidem acest an universitar într-o atmosferă nouă, cu totul deosebită de cea din anii dictaturii atee de care ne-a izbăvit bunul Dumnezeu. Noutatea constă în aceea că ne simţim liberi, că nu ne mai e teamă de nimeni, că ne putem manifesta bucuria de a studia, băieţi şi fete, într-un Institut Teologic cu o tradiţie de peste două sute de ani. Drept aceea datori sîntem să mulţumim lui Dumnezeu şi să ne rugăm pentru cei ce şi-au jertfit viaţa în Revoluţia din decembrie trecut, cinstindu-le memoria de martiri ai neamului.

Săptămîna trecută, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române împreună cu Adunarea Naţională bisericească au amendat Statutul Bisericii noastre astfel ca el să exprime totala autonomie a Bisericii faţă de Stat. S-au înlăturat din Statut şi din Regulamentele bisericeşti toate prevederile impuse de Statutul ateu prin care acesta îşi exercita controlul asupra Bisericii, evident în scopul de a împiedica lucrarea ei. Biserica este astăzi liberă, mai liberă chiar decît între cele două războaie, cum s-a spus. Ea poate deci să-şi organizeze şi să-şi desfăşoare viaţa ei potrivit scopului său: mîntuirea oamenilor, fără să fie stînjenită de către Stat. Dar libertatea aceasta a Bisericii nu înseamnă nimic fără libertatea interioară a fiecărui membru al ei, începînd de la ierarhie şi pînă la ultimul credincios. Căci manifestarea exterioară a libertăţii

* Cuvînt rostit la deschiderea anului universitar 1990/1991, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

(Continuare în pag. a 2-a)

† *Serafim Făgărăşanul*
Episcop-Vicar

CORALA „OSANA"

În străvechiul oraş românesc de pe Someş, Cluj-Napoca, cu ajutorul proniei divine a luat fiinţă anul acesta corala „OSANA".

Întrunind un mănunchi restrîns de artişti lirici, formaţia profesionistă „OSANA" este o emanaţie firească a dezrobirii spiritualităţii româneşti, a descătuşării energiilor creatoare izvorîte în urma Revoluţiei noastre din decembrie.

În perfectă concordanţă cu semnificaţia cuvîntului „osana" definit ca exclamaţie de preamărire a divinităţii, repertoriul coralei se compune numai din muzică religioasă.

Este, după cîte ştim, singura formaţie profesionistă de această factură din România.

Ideea primului concert intitulat „Cu noi este Dumnezeu", avînd un caracter tematic unitar, a luat naştere din gîndul şi dorinţa unei jertfe de mulţumire, a unei modeste ofrande adusă Celui Atotputernic care ne-a ajutat să ieşim din robia întunericului şi a morţii.

Fiind o acţiune de suflet şi cuget românesc, corala „OSANA" porneşte la drum cu credinţa, dragostea şi nădejdea într-o viaţă mai liniştită, pentru propovăduirea bunei înţelegeri, toleranţei şi înfrăţirii dintre locuitorii tuturor meridianelor, precum şi cu dorinţa fierbinte de preamărire a Celui ce viaţa ne-a dat.

Ion Lazăr

Cîntările bisericeşti şi interpreţii lor

În cultul creştin cîntarea bisericească a ocupat, încă de la începuturile ei, un loc de primă importanţă, realizîndu-se o bogată şi variată producţie de cîntări, imne sacre, unele fiind de origine biblică iar altele creaţii proprii ale unor imunografi sau melozi. Maniera de interpretare a acestor cîntări, încă din zorii creştinismului, era vocală şi la realizarea ei participa întreaga colectivitate prezentă la slujba religioasă. Că aşa stăteau lucrurile ne-o dovedeşte faptul că şi astăzi în biserica ortodoxă română credincioşii participă în comun la interpretarea cîntărilor de la strană, desigur a celor mai accesibile, specifice sînt cele de la Sf. Liturghie. De asemenea, un argument puternic în favoarea participării credincioşilor la cîntarea bisericească ni-l oferă o serie de replici care intervin pe porcursul derulării slujbelor religioase, unele aparţinînd preotului iar altele revenind cîntăreţilor de la strană, precum şi principalele cîntări, mai ales cele de la Liturghie care au formă de plural, impunînd deci o prezenţă de grup la această activitate: „Să zicem toţi din tot sufletul şi din tot cugetul nostru să zicem", „Pe tine te lăudăm, pe tine bine te cuvîntăm", „Cuvine-se cu adevărat să te fericim" etc.

Modul de interpretare în comun a răspunsurilor liturgice nu exclude însă existenţa cîntăreţilor pregătiţi special, cu rol determinant în conducerea cîntării bisericeşti. Ei au luat naştere, ca reprezentanţi ai credincioşilor din biserică, atunci cînd din pricina dezvoltării crescînde a cultului, a început să se simtă mai acut nevoia disciplinării şi organizării cîntării religioase. Ei erau meniţi să nu înlocuiască pe credincioşi în executarea cîntării rituale ci să-i ajute, să-i reprezinte, să-i instruiască şi să-i conducă în calitatea lor de profesionişti şi responsabili ai cîntării bisericeşti. Rolul şi importanţa lor va creşte în momentul în care se vor introduce în cult noile produce ale poeziei imnografice — tropare, condace, canoane etc. — şi mai ales cînd, în urma sistematizării cîntărilor şi grupării lor pe cele opt glasuri de către Ioan Damaschinul cîntările liturgice de tip bizantin devin din ce în ce mai greu de însuşit şi de executat. Prezenţa la strană a unor cîntăreţi pregătiţi în acest sens s-a impus şi în biserica românească unde, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, se punea problema realizării unităţii cîntării bisericeşti prin aşezarea pe note a cîntărilor liturgice, o muncă pe cît de greu de realizat pe atît de utilă. Istoria muzicii româneşti aminteşte ca vrednici de a face un bun început în acest domeniu pe Gavriil Muzicescu, în Moldova, care tipăreşte în anul 1883 *Rînduiala vecerniei de sîmbătă seara*, iar în Ardeal, unde vechea cîntare bizantină a suferit substanţiale transformări datorită influenţei muzicii populare — multe dintre cîntările de strană, cum ar fi luminînde le, pripelele, polieleul, de exemplu, datorează mult influenţei doinei, cîntec specific acestei zone — pe Dimitrie Cunţan, autorul lucrării *Cîntările bisericeşti după melodiile celor opt glasuri*, Viena, 1890, lucrare de importanţă capitală pentru muzica bisericească din Ardeal, prin care s-a dat acesteia o bază ştiinţifică şi fixă. Ţinînd cont de importanţa acestei lucrări pentru muzica bisericească de la noi, reeditarea ei se impune cu stringenţă.

Existînd de-acum un manual de studiu bine întocmit, pe parcursul anilor un sistem de şcolarizare perfecţionat, atît pentru preoţi cît şi pentru cîntăreţii bisericeşti, la catedra de muzică bisericească şi tipic din seminarii şi şcolile de cîntăreţi, ce-au început să ia fiinţă, cadre cu pregătire superioară, se va simţi o punere la punct şi a cîntării la strană. Cîntăreţul bisericesc îşi cîştigă un statut bine definit, salariat, cu drept la ajutoare băneşti, pensii şi asistenţă medicală gratuită prin unităţile Ministerului Sănătăţii. (Această stare de lucruri mai era viabilă încă în anul 1949 aşa cum reiese din Dispoziţia C.G.M. nr. 5379/1949). Cu timpul însă interesul pentru pregătirea cîntăreţilor bisericeşti scade, instituţiile în care ei erau formaţi au dispărut, un nou sistem propriu de perfecţionare nu a fost iniţiat astfel încît încetul cu încetul golurile în pregătirea noilor cadre au început să devină tot mai vizibile. Primele semne au fost, cel puţin în zona Sibiului şi în părţile în care şcoala sibiană are putere de penetraţie, îndepărtarea de la muzica notată de Dimitrie Cunţan în favoarea muzicii psaltice sau a unor genuri de interpretare cu puternic iz local. In acest fel răspunsurile de la strană îşi pierd tot mai mult caracterul unitar pe care l-a avut pînă acum, desfăşurarea normală a serviciului liturgic fiind mereu obturată din cauza deselor neconcordanţe ce apar prin confruntarea dintre diversele stiluri interpretative, nereguli care pur şi simplu deranjează, abat gîndurile credincioşilor în momentele cele mai solemne impuse de serviciul religios oficiat, împiedicîndu-i totodată pe aceştia să-şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Nicolae Scutea

Ardelenii

Ardelenii nu sînt oameni răi
Şi nu suportă asemenea acuză
Acolo-n Munţi, pe dealuri şi pe văi,
Tăcerea lor are miros de frunză.

Cînd bate vîntul se aude clar
Cum freamătă pădurea înstelată,
Ne-au condamnat gorunii în zadar,
Dar geamătul nu li-i s-a stins pe roată.

Au suferit şi suferă profund
Cînd undeva în lucruri nu-i măsură,
Cu Arieşul murmurînd pe prund
Un cîntec, de dreptate, nu de ură.

Ardelenii nu sînt oameni laşi,
Nici n-au lovit prin spate ca mişeii,
În pacea lor din sînge de nu-i laşi
Prin Munţii din Apus detună zeii...

Pruncuţii lor, precoce şi frumoşi
Cu-ntîiul gîngurit cînd vin în viaţă
Sînt botezaţi cu nume de strămoşi
Şi-n Limba Adevărului învaţă.

Ardelenii nu sînt oameni duri,
Au fost şi au rămas poeţi din fire,
În Ţara dintre lacrimi şi păduri,
Statornici în dreptate şi-n iubire.

Nu-i întrebaţi vreodată de ce tac,
Cu ochii ageri pironiţi în ger,
Cu Iancu şi cu Horea din Albac
Ei stau acolo răzimaţi de cer.

Porecla lor de moţi ori de mocani
În suflet le-a rămas ca o emblemă
De două mii de ani contemporani
Cu brazii şi cu spicele din stemă.

Ardelenii nu sînt din import,
Nici de plecat nu pleacă niciodată
Şi nu le-ntindeţi foi de paşaport —
Ardealu-i Ţara lor adevărată.

Achim Băcilă

Nevoința împotriva înălțării de sine

(Continuare din pag. 1-a)
ușor să lupte cu ispitele, în retragere, prin post și rugăciune.

Din *Convorbirile* avute de Sfîntul Ioan Casian și Sfîntul Gherman cu Părinții pustiei, vedem că aceia se luptau și cu cele trupești, cu ispitele ordinare de tot felul. Dar mai ales erau atacați de demoni subțiri care, după ce erau învinși pe terenul patimilor, al lăcomiei, al avariției, al lenei, și altele asemenea, căutau să cîștige bătălia pe terenul ispitelor sufletești, încurajînd mîndria, slava deșartă, la cei care se considerau eliberați de patimile ordinare.

Părinții dădeau mare atenție luptei pentru a preveni căderea în aceste patimi ale minții. Erau, în această privință necruțători, cu ei înșiși, își puneau în lucrare toată *nevoința*, adică **renunțarea** la tot ce le-ar fi favorizat înălțarea de sine. Remediul era smerenia. Iar aceasta trebuia condusă cu asemenea pricepere, cu atîta sinceritate, încît să nu devină ea însăși prilej de mîndrie. Adică să nu se laude omul lui Dumnezeu chiar cu... smerenia sa! Pentru a nu ajunge aici, cei mai mulți dintre nevoitorii duhovnicești dovedesc o știință a sufletului omenesc, o pătrundere de sine, o cunoaștere a forțelor răului, care întrec cu mult ceea ce ar putea cunoaște un psiholog modern, cu toată știința lui. Căci acesta poate ști multe lucruri teoretic, dar practic va ști puține, iar experiența întîlnirii cu duhurile răutății lui îi va scăpa. Fie pentru că nu crede în ele, fie pentru că pur și simplu este în afara cîmpului de pricepere a lor. Pe acestea le pricep însă, de minune, Sfinții nevoitori care se confruntă cu ele.

Am mai arătat și altă dată că ajunși pe culmile desăvîrșirii, în luptă dreaptă cu duhurile răutății, Sfinții nevoitori se simt adesea pîndiți de un nou pericol: lauda celor din jur, ceea ce am numi cu un cuvînt mai modern, popularitatea. Mulți s-au temut de ea. Și pe drept cuvînt. Pentru că e periculoasă. Îl poate face pe om să-și închipuie despre sine cine știe ce, că e cine știe cine, că e mai înțelept decît toți, că e mai rîvnitor decît toți, că e mai ascultat de Dumnezeu decît alții și tot de acestea. Mai întîi își atribuie aceste calități cu oarecare reținere, dar apoi o face pe față și Doamne ferește să-l contrazică cineva!

Virtuoșii de acest fel, puși la îndoială, sînt mai violenți decît păcătoșii! Și așa devin mai păcătoși decît mulți păcătoși smeriți. De obicei, din fața pericolului popularității se fuge. Am cunoscut mari oameni duhovnicești, chiar din țara noastră, care au preferat popularității, fuga. Ascunderea. Evitarea ei, cînd i-au simțit capcanele .Cei care nu fug, trebuie să-și dubleze smerenia, să știe să-și ascundă virtuțile și darurile, să fie conștienți că se află permanent în calea furtunii, a ispitei celei subțiri a mîndriei și a slavei deșarte. Cine uită să se smerească, e în mod sigur smerit de cineva. De Dumnezeu, de diavol sau de oameni. Și greu se mai pune pe picioare după aceea!

Iată ce a făcut Ava Pinufius, unul din cei cu care au stat de vorbă Sfinții Ioan Casian și Gherman. Era starețul unei mănăstiri din Egipt, din apropierea orașului Panephysis. Toată provincia îl preamărea pentru virtuțile lui și chiar pentru darul facerii de minuni. Era om duhovnicesc într-adevăr. Se gîndi la un moment dat: oare nu cumva, pentru nevoințele mele, îmi iau plata aici, din laudele oamenilor? Așa se spune și în Sfînta Scriptură. Cei ce primesc laudele, își iau plata din ele. Aici. Purtînd de grijă vieții lui viitoare luă o hotărîre eroică. Plecă în pustia cea mai adîncă, la călugării tabeniți ,tot într-o mănăstire de obște, unde nu-l cunoștea nimeni.

Stătu în genunchi trei zile la poarta mănăstirii, îmbrăcat în haine mirenești, rugîndu-se să fie primit printre frați. Toți rîdeau de dînsul și-l acuzau că urmărește să se căpătuiască într-o mănăstire, deoarece acasă n-avea din ce trăi. Pînă la urmă fu primit și i se dădu ascultarea de ajutor de grădinar. Grădinarul era un frate oarecare, dar trebuia să asculte de el. Și făcu ascultare sinceră trei ani încheiați, îndeplinind și alte munci grele în mănăstire, încît în toate diminețile totul era numai ordine și curățenie peste tot. Uitase că fusese starețul unei obști și călugăr de mare popularitate și se simțea bine, împăcat sufletește.

S-a întîmplat însă că într-o zi veni acolo un pelerin care îl recunoscu și care, în fața întregii obști îi căzu la picioare și le spuse tuturor cine era de fapt ajutorul de grădinar. De altfel faima lui ajunsese și în această mănăstire, de mult, numai că nu-l cunoscuse nimeni. Îl luară și cu multă cinste îl conduseră înapoi în mănăstirea lui, iar acolo fu repus în cinstea dinainte, de stareț și preot. Dar popularitatea îl tulbură din nou. Într-o zi plecă iarăși. De data aceasta se îmbarcă pe o corabie și plecă în Palestina, pe atunci provincie a Siriei. O lua de la capăt, ca frate, stătu o vreme acolo, dar virtuțile îl descoperiră din nou și iarăși fu condus în mănăstirea din Egipt.

În Palestina locuise într-o chilie cu Sfîntul Ioan Casian și cu Gherman, care se aflau atunci în vizită acolo. Mai tîrziu aceștia îl căutară și în Egipt, în mănăstirea lui și, una din *Convorbirile* lor, însemnează tocmai pe cea avută cu Ava Pinufius (Conv. XX): *Despre scopul pocăinței și despre semnele iertării*. Ajuns la bătrînețe, precum odinioară Ava Antonie, după ce se exersase îndelung în lupta cu sine, cu mîndria și cu slava deșartă, Ava Pinufius era acum dincolo de ele și-i putu povățui pe cei doi dobrogeni cu competența pe care i-o dădeau nu numai vîrsta, ci mai ales înțelepciunea căpătată în lupta cu valurile ispitelor, cărora le rezistase cu bărbăție, curaj și smerenie.

Ava Pinufius își zicea totuși, și acum, *„cel mai umil dintre toți creștinii"*, și va fi zis-o fără îndoială, cu sinceritate. Iată cîteva din sentințele lui care merită să fie reținute: *„Cînd Dumnezeu e gata să ne pedepsească așa cum meritam, pocăința noastră îi ține în loc, fără voia Lui, ca să spun așa, brațul răzbunător"*. Interesant acest *„fără voia Lui"*! Pocăința îl obligă pe Dumnezeu să ierte!

Încercînd o definiție a pocăinței, Ava Pinufius spune: *„Să nu mai săvîrșim în nici un chip păcatele pentru care ne pocăim, sau pentru care conștiința noastră are remușcări"*. Cînd ne-a fost primită pocăința? *„Cînd nu mai simțim acele păcate în sufletele noastre"*, după ce ne-am pocăit, căci scris este: *„Risipit-am păcatele tale ca pe un nor, și fărădelegile tale ca pe o negură"*.

Să știm însă că nu dreptatea noastră, ci dragostea lui Dumnezeu *„acoperă mulțimea păcatelor"*, și *„milostenia stinge păcatul"* și, bineînțeles, *mărturisirea* lor. Iată mărturisirea ca nevoință, ca luptă cu sine, ca predare vinovată în fața lui Dumnezeu. Ava Pinufius citează cuvintele: *„Am zis: împotriva mea voi mărturisi Domnului nedreptățile mele"*. Iarăși să remarcăm: „împotriva mea"!

Multe căi de iertare a păcatelor descrie Ava. Ascultîndu-l, nimeni nu mai poate spune că pentru el nu este cale de mîntuire. Prin duhovnic, prin facerea de bine, prin osteneală pentru mîntuirea altora, prin dragoste de oameni, prin rugăciune și, dincolo de toate, prin încrederea în bunătatea și iertarea Domnului, căci faptele noastre *„nu vor fi deajuns pentru iertarea greșelilor noastre"*. Ava Pinufius recomanda ca, după pocăință dreaptă, să refuzăm chiar și amintirea păcatelor, spre a nu ne răni ele din nou, căci zice Solomon că atunci cînd ne tulbură amintiri dăunătoare, să ne desprindem pe dată de contemplarea amintirii: *„Ieși repede, nu rămîne în casa ei și nu-ți arunca ochii către ea"*.

Cei doi dobrogeni ai noștri au plecat, în secolul IV, întăriți sufletește de la mănăstirea lui Ava Pinufius, iar Sfîntul Ioan Casian și-a adus aminte de dînsul, în cartea *Convorbirilor*, cu evlavie și recunoștință. Smerenia, înțelepciunea și lupta acestui Avă împotriva ispitei mîndriei, i-a adus numele, iată, pînă în secolul XX. Și-l va duce și mai departe, adeverind cuvîntul că cel ce se smerește pe sine se înalță, iar cel ce se înalță pe sine, e smerit de alții! Cel dintîi intră în istorie, celălalt intră în uitare.

PRONIA ȘI VIAȚA OAMENILOR

Tot ce se întîmplă în această lume, se află sub ochiul proniator al lui Dumnezeu. Călăuzirea Lui, atît în necazuri cît și în bucurii, ia forma unui dialog continuu cu omul. Un crîmpei din viața lui Ismael și mama lui, Agar, este deosebit de grăitor.

1. Într-un moment sărbătoresc pentru casa patriarhului Avraam, Ismael manifestă o jenantă și supărătoare lipsă de respect față de semeni. Deși la vîrsta de 14 ani, își permite să rîdă de Isac, fiul Sarrei, prunc abia de un an. Faptul produce o amărăciune și atrage cuvîntul greu și pedepsitor al Sarrei! Urmarea: mama Agar și nestăpînitul ei fiu, Ismael, pornesc în grea pribegie.

2. Pribegind în pustia Beer-Seba, ajung în primejdie de moarte. Resemnată, cu inima sfîșiată de durere, mama plînge și așteaptă moartea fiului în mari suspine. Dar Dumnezeu a văzut plînsul mamei și a auzit și suspinul implorator al fiului. In lucrarea Sa conservatoare Atotștiutorul deschide ochii mamei ca să vadă, în apropiere, o fîntînă cu apă limpede și rece. Mersul lucrurilor se schimbă: sînt salvate, de la moartea prin sete, două vieți. După aceea „Ismael a locuit în pustia Faran și mama sa i-a luat soție din țara Egiptului" (Fac. 21, 21).

3. Drumul lui Agar și Ismael prin pustie, simbolizează dificultățile, lipsurile și necazurile omului pe acest pămînt. Dar NECAZURILE IN MINA

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Gh. Rățulea

Cîntările bisericești și interpreții lor

(Continuare din pag. 1-a)
dea concursul la interpretarea în colectiv a cîntărilor. Observăm, de exemplu, la Vecernie, la *Doamne strigat-am...*, nerespectarea glasului de rînd, cînd acesta se întîmplă să fie unul mai greu de interpretat, situație în care fie că se schimbă glasul fie se citesc stihirile. Un moment foarte greu îl constituie transpunerea axioanelor, datorită dificultăților melodice, de ritm sau ambitus, situație în care în locul lor se cîntă *Cuvine-se cu adevărat*. Priceasna, de asemenea dă bătaie de cap cîntăreților. Pentru evitarea unui fiasco în interpretarea lor, în ultimii ani s-a renunțat la frumoasele pricesne aranjate pe note de către unii dintre compozitorii noștri care au avut reale preocupări în domeniul muzicii bisericești Gheorghe Dima, V. Petrașcu, G. Muzicescu, Dimitrie Cunțan, Celestin Cherebețiu, A. Lipovan, etc. tipărite în volume ce circulau între cele două războaie mondiale, și după aceea, apelîndu-se la unele cîntece facile, cu caracter strofic, de origine semicultă, ale căror ritmuri (tangou, vals, barcarolă, etc.) nu prea au nimic comun cu muzica bisericească. Chiar și în ceea ce privește textele acestor cîntece, cel puțin în unele cazuri, se pot face observații pertinente: agramatisme, rime forțate, idei confuze, etc., acestea toate pe fondul unor melodii cu totul străine atmosferei de religiozitate impuse de prezența oamenilor într-un lăcaș de cult.

O situație mai inedită, singulară în felul ei, am întîlnit-o într-una din bisericile municipiului Sibiu în vara trecută. Am ascultat în interpretarea unui cîntăreț dotat, de altfel, cu o voce frumoasă, atît ca timbru, ambitus și lejeritate în execuție, o priceasnă al cărui text se constituia într-un reușit imn de laudă închinat Fecioarei Maria, bine constituit din punct de vedere literar, avînd însă ca fond muzical prima parte, *Andante flebile* din *Balada* de C. Porumbescu. Pentru cei care cunosc această veritabilă pagină instrumentală din literatura muzicală românească, încercarea interpretului de a încadra textul literar în tiparul melodic, forțîndu-l în multe situații pe acesta din urmă prin încercare disperată de a augumenta sau diminua formulele ritmice în funcție de numărul de silabe impuse de text, a lăsat impresia unui artificiu, a unei lucrări reci care te scoate pe tine, auditor și creștin totodată, participant la un act religios, din mediul de meditație pe care l-ai căutat intrînd în biserică, unde sperai să te poți detașa de impactul cu viața diurnă, cu problemele aride, concrete pe care viața ți le pune în permanență. Nu trebuie scăpat din vedere faptul că în cîntările bisericești, deci și în pricesne, textul constituie fondul lucrării iar melodia, haina sau îmbrăcămintea acesteia. În consecință, nu trebuie pierdut din vedere faptul că în funcție de calitatea artistică a melodiei și de bogăția de idei transmise de textul literar se va produce un efect mai sensibil în captarea sentimentului religios al credincioșilor, predispunîndu-i pentru o cît mai adîncă participare la slujba religioasă, înălțîndu-i sufletește. Prea rar ascultăm astăzi, din păcate, pricesne care în urmă cu peste un sfert de veac se cîntau frecvent în bisericile noastre din Ardeal: *Lăudați pe Domnul* și *Ochiul inimii mele* de Dimitrie Cunțan, *La rîul Vavilonului* de Gavriil Muzicescu, *Spune-mi Doamne sfîrșitul meu* de A. Lipovan, *Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu* de I. Vorobchievici, *Pleacă Doamne urechea Ta* și *Ridicat-am ochii mei la cer* de V. Petrașcu, *Paharul mîntuirii* de Gheorghe Dima, *Doamne unde vrei să fug* de I. Cart etc., lucrări de rezistență din literatura muzicală bisericească de gen, cu texte luate din Sfînta Scriptură sau din imnele cuprinse în cărțile rituale bisericești.

Pentru a aduce modificări de esență în acest atît de important sector al vieții bisericești se impune, pe lîngă revizuirea cîntărilor bisericești și punerea lor în consonanță cu cerințele acestui sfîrșit de secol și mileniu, cît mai grabnica perfecționare a cîntăreților bisericești, ridicarea ștachetei lor culturale și artistice, transformarea lor din simpli diletanți în adevărați profesioniști. Trebuie avut în vedere faptul că oamenii zilelor noastre sînt posesori ai unui volum mai mare de cunoștințe — științifice, culturale, artistice etc. — dobîndite, fie prin școală, fie prin alte mijloace de instrucție și educație existente în societatea actuală — și sînt mult mai sensibili la modul cum se transmit spre ei idei, sentimente sau alte elemente ale tezaurului nostru spiritual pe care le recepționează dar le și taxează ca atare, așezîndu-le în mercurialul de valori la locul pe care îl merită. Este necesar, în acest sens, pentru formarea viitoarelor generații de cîntăreți bisericești, înființarea unor școli speciale, pe o perioadă determinată, unde să fie primiți tineri cu aptitudini în domeniul muzical care, în urma unor teste riguros concepute, să fie pregătiți special pentru a deveni cîntăreți bisericești. Posesori ai unor calități native în domeniul muzicii, cu un bogat bagaj de cunoștințe dobîndite pe parcursul școlarizării, și ulterior prin activitatea practică, cîntăreții bisericești astfel pregătiți vor putea realiza o bună interpretare și corectă executare a cîntărilor bisericești, vor fi apți să-i angajeze, în final, pe credincioși în cîntarea colectivă la Liturghie și la alte slujbe oficiate în biserică.

Pentru generația mai veche de cîntăreți este necesar a se organiza, periodic, cursuri de perfecționare de scurtă durată, pe lîngă protopopiate sau episcopii, prin care să se încerce realizarea unor posibile retușuri în pregătirea ce o demonstrează, urmărindu-se, în primul rînd, o punere de acord a lor cu nivelul de interpretare a cîntecului bisericesc în momentul de față.

În felul acesta, considerăm noi, vom reuși să avem o interpretare unitară a cîntecului bisericesc, credincioșii vor putea participa la un serviciu religios care va decurge în condiții optime și se va avea în acest fel în bisericile noastre o atmosferă de profundă religiozitate, de adevărată înălțare sufletească.

Catehează despre simbolul de credință

I. *Pregătirea aperceptivă*

Participînd la Sfînta Liturghie sau la oficierea unui Botez facem și mărturisirea credinței noastre spre a ne exprima adeziunea la mîntuirea pe care ne-o oferă Dumnezeu în cadrul Sfintei Euharistii, sau cu prilejul încreștinării unui copil, care prin Botez devine membru al Bisericii.

II. *Anunțarea temei*

Credința pe care o mărturisim este cuprinsă în Crez, sau în Simbolul de credință la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. *Tratarea*

Simbolul de credință numit „Niceo-Constantinopolitan", compus din 12 articole reprezintă credința mărturisită de Biserică, pe baza formulării ei la primele două sinoade ecumenice, cel de la Nicea, din 325, unde s-au fixat primele 7 articole ale Crezului, și cel de la Constantinopol, din anul 381, unde au fost formulate ultimele 5 articole.

Conținutul Simbolului de credință este următorul:

1. Cred într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pămîntului, al tuturor celor văzute și nevăzute.

2. Și într-Unul Domn Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, Unul născut care din Tatăl s-a născut, mai înainte de toți vecii; lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut, Cel de o ființă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut.

3. Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire s-a pogorît din ceruri și s-a întrupat de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria și s-a făcut om;

4. Și s-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și s-a îngropat;

5. Și a înviat a treia zi după Scripturi;

6. Și s-a suit la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui;

7. Și iarăși va să vină cu mărire (slavă), să judece viii și morții, a Cărui împărăție nu va avea sfîrșit;

8. Și într-Unul Duhul Sfînt, Domnul de viață Făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cela ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit (slăvit), care a grăit prin prooroci;

9. Și într-Una sfîntă, sobornicească și apostolească Biserică;

10. Mărturisesc un Botez întru iertarea păcatelor;

11. Aștept învierea morților;

12. Și viața veacului ce va să fie. Amin.

Ce a determinat formularea primelor 7 articole ale Simbolului de credință la primul sinod ecumenic? Faptul că preotul Arie din Alexandria susținea învățătura de credință greșită, spunînd că Dumnezeu fiind mai presus de lume, nu putea intra în contact cu lumea. De aceea, El a creat din nimic înainte de timp, nu din veșnicie, o ființă deosebită de El, prin care a creat lumea, universul. Acesta este Fiul, prima și cea mai perfecționată creatură a Tatălui. Dacă însă Fiul nu este de o ființă cu Tatăl, ci este o creatură înainte de timp și nu din veșnicie, înseamnă că El nu este Dumnezeu și atunci mîntuirea noastră este compromisă. Arie a fost combătut de către episcopul Alexandriei, Alexandru, care îl excomunică în anul 323. Arie se refugiase în Asia Mică, la Cezareea, unde avînd protector pe episcopul Eusebiu, prieten al împăratului, poate să-și difuzeze mai departe erezia. Pentru acest motiv, primele șapte articole ale Simbolului de credință stabilesc învățătura credinței de totdeauna a Bisericii, arătînd că Fiul este de o ființă cu Tatăl; născut din veci din Tatăl și nu creat înainte de timp, cum spunea Arie.

Ce a determinat formularea celorlalte cinci articole ale Simbolului de credință? Faptul că un episcop din Constantinopol, pe nume Macedoniu a emis erezia că așa cum Fiul este creatura Tatălui, Duhul Sfînt este creatura Fiului. Duhul Sfînt este subordonat și slujitor Tatălui și Fiului. Prin această erezie este negată dumnezeirea Duhului Sfînt. Sinodul al doilea ecumenic din Constantinopol stabilește la anul 381 că Duhul Sfînt este „Domnul de viață făcătorul", adică este Dumnezeu adevărat, care purcede de la Tatăl și căruia i se cuvine aceeași mărire ca Tatălui și Fiului.

IV. *Recapitularea-Aprecierea*

În primele șapte articole ale Crezului în cine mărturisim cre-

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot profesor Sorin Cosma

„Unul pas în cunoaștere să-i urmeze trei în trăire"

(Continuare din pag. I-a)
este în funcție de starea lăuntrică a fiecăruia. Nu poți fi liber în exterior cînd ești rob păcatului în sufletul tău. Mîntuitorul spune clar că „orcine săvîrșește păcatul este rob păcatului" și că numai cel ce păzește cuvîntul Său și rămîne întru El este cu adevărat liber (Ioan 8, 31). Această libertate interioară este proprie celui ce trăiește în Duhul Sfînt căci „acolo unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea" (II Cor. 3, 17). Viața și istoria ne arată că libertatea exterioară de manifestare fără libertatea interioară poate fi mai rea decît lipsa de libertate. Lucrul acesta este valabil atît pentru fiecare ins în parte cît și pentru colectivitate, fie ea Biserică, stat sau societate. Înțelegem de ce Origen deplîngea starea Bisericii și a creștinilor din momentele de pace, care era mai jalnică decît în perioadele de persecuție. De aceea cineva spunea că „condiția Bisericii în această lume este de a fi persecutată"! Parecă îl auzim pe Sfîntul Apostol Pavel zicînd: „Mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strîmtorări pentru Hristos căci *cînd sînt slab atunci sînt tare*" (II Cor 12, 10). De aceea „să ne silim să trăim ca oameni liberi, dar nu ca și cum am avea libertatea drept acoperămînt răutății, ci ca robi ai lui Dumnezeu" (I Petru 2, 16).

Condiția noastră de oameni liberi, ostenitori în acest Așezămînt de înaltă știință teologică, este studiul și rugăciunea, izvorîte din conștiința responsabilității pe care o avem înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. Nu trebuie să uităm niciodată — și spun aceasta mai ales pentru cei ce încep acum studiul Teologiei — că Teologia este în același timp știință și viață, cunoaștere și experiență în Duhul lui Dumnezeu. Dacă orice știință presupune identificarea cercetătorului cu obiectul ei, cu atît mai mult știința teologică al cărui obiect este Dumnezeu însuși, cu care tot omul trebuie să fie în raport de comuniune. Teologul este prin excelență omul unit cu Dumnezeu. De altfel acesta este înțelesul patristic al cuvîntului „teolog". „Dacă ești teolog, zice Evagrie Ponticul, roagă-te cu adevărat; și dacă te rogi cu adevărat ești teolog". Este imposibil, este chiar o împietate — zic Părinții — să vorbești despre Dumnezeu dacă nu trăiești în El, dacă nu-L cunoști din experiența personală. Teologia fără rugăciune și fără evlavie este un non sens. Căci Teologia nu-i decît expresia rugăciunii, a Liturghiei, a experienței și a evlaviei, deci a trăirii în Dumnezeu. Un mare teolog contemporan mărturisea că nu și-a făcut niciodată cursul său la facultate fără ca în ziua respectivă să nu fi slujit Sf. Liturghie. Căci, spunea el, „cursul nu-i decît continuarea și expresia a ceea ce trăim în Liturghie". Așadar, fundamentul Teologiei este rugăciunea; și numai *pe* și *prin* rugăciune putem clădi o știință teologică solidă, mîntuitoare, capabilă să ne transforme pe noi înșine și pe cei cărora le vorbim. În Teologie ca și în toate celelalte domenii ale cunoașterii — pe care ea le îmbrățișează și le dă sensul ultim — există pericolul divorțului între cunoaștere și trăire, cînd aceasta din urmă nu secondează pe cea dintîi. Atunci Teologia devine o știință abstractă, lipsită de contactul cu realitatea, o știință pură care nu folosește nimănui, nici măcar celui care o posedă, ci dimpotrivă dăunează căci îngîmfă și smintește (cf. I Cor. 8, 1). De aceea un proverb spune: *„Unui pas în cunoaștere să-i urmeze trei în trăire"*.

Aș dori din toată inima ca viața noastră în acest Institut să fie un imn de laudă lui Dumnezeu prin rugăciune fervență, prin studiu asidu, prin angajarea în toate activitățile care țintesc ajutorarea semenilor în nevoință și înviorarea credinței în rîndurile tineretului și a credincioșilor noștri. Mă voi strădui ca eu însumi să fiu cît mai prezent în mijlocul dumneavoastră, nu numai la cursul pe care îl voi face, ci mai cu seamă la rugăciunea de seară și de dimineață, ca și în organizarea a cît mai multe acțiuni cu caracter duhovnicesc și filantropic.

Ne bucurăm de prezența tinerelor studente care încep anul acesta studiul Teologiei pentru a deveni profesoare de religie și nădăjduim că ele vor fi pentru studenți, ca oarecînd femeile mironosițe pentru apostoli, pilde de evlavie și de rugăciune ca și de bărbăție și de curaj în mărturisirea și propovăduirea credinței noastre ortodoxe.

Vă urez din toată inima succes în lucrarea sfîntă pe care o începeți astăzi, iar binecuvîntarea Domnului să fie de-a pururea peste noi toți. AMIN.

SFÎNTA TRADIŢIE II

Sinodul al III-lea (Efes, 431) s-a ţinut contra lui Nestorie, episcop de Constantinopol, care învăţa că în Hristos există două persoane corespunzătoare cu cele două firi ale Sale, umană şi divină. Sinodul a stabilit învăţătura că există numai o singură persoană a Fiului, preexistentă întrupării, în care s-au unit cele două firi, divină şi umană fără de păcat, şi Maica Domnului nu este Maica trupului sau Născătoare de Hristos, cum susţinea Nestorie, ci *„Născătoare de Dumnezeu"*, fiindcă a născut un singur ipostas sau o singură persoană în două firi, umană şi divină şi a rămas *„Pururea Fecioară"*.

Sinodul al IV-lea (Calcedon, 451) a condamnat monofizitismul, erezie care susţinea că Domnul Hristos nu are decît o singură fire sau o singură natură, cea dumnezeiască, pe cînd trupul Său uman a fost luat în aparenţă. Sinodul a stabilit că în Domnul Iisus Hristos există două firi sau două naturi depline, cea dumnezeiască şi cea omenească, unite într-o singură persoană sau într-un singur ipostas. Persoana sau ipostasul în care sînt unite cele două firi este Cuvîntul veşnic, Domnul Iisus Hristos. Cele două firi sînt unite într-o singură persoană; neîmpărţite şi nedespărţite, neschimbate şi neamestecate.

Sinodul al V-lea (Constantinopol, 553) a condamnat afirmaţiile unor teologi influenţaţi de monofizitism şi de nestorianism, afirmînd că Domnul Hristos păstrează cele două firi şi după ce a avut loc unirea acestora într-un singur ipostas.

Sinodul al VI-lea (Constantinopol, 680—681) a condamnat erezia monotelitismului, care afirma existenţa unei singure voinţe în Mîntuitorul şi a stabilit existenţa a două voinţe naturale şi două lucrări, corespunzătoare celor două firi, însă voinţa Sa umană conlucrează în mod perfect cu cea dumnezeiască, fiind pe deplin îndumnezeită.

Sinodul al VII-lea (Niceea, 787) a condamnat erezia iconoclasmului, care respinge cinstirea icoanelor, pe motivul că ar fi idolatrie. Sinodul a arătat că icoana nu este o imagine a lui Dumnezeu cel nevăzut, ci a lui Dumnezeu întrupat, care confirmă realitatea istorică a întrupării lui Dumnezeu şi recunoaşte cinstirea umanităţii îndumnezeite a Fiului lui Dumnezeu. În cultul icoanelor nu materialul lor este cinstit sau venerat, ci persoana pe care o reprezintă.

După anul 787 nu s-au mai ţinut sinoade ecumenice ale Bisericii întregi universale, din cauza stîlcirii vitrege ale Bisericii Ortodoxe. În secolul al XVII-lea intensificîndu-se controversele confesionale au apărut *Mărturisirile de credinţă* pentru a feri pe creştinii ortodocşi de rătăcirile eretice, alcătuite de: Mitrofan Kritopulos (1625), de Petru Movilă, numită *Mărturisirea Ortodoxă*, formulată definitiv la Sinodul de la Iaşi în 1642, de patriarhul Dositei al Ierusalimului, numită *Pavăza Ortodoxiei*, cunoscută şi cu numele de *Mărturisirea Patriarhilor Ortodocşi*, fiind lucrarea Sinodului de la Ierusalim din 1672. O Mărturisire de credinţă este şi *Enciclopedia Patriarhilor Ortodocşi* de la 1848 (în româneşte, textul şi traducerea de Prof. Teodor M. Popescu, Bucureşti, 1935). Aceste *Mărturisiri de credinţă ortodoxă* se bazează pe Tradiţia apostolică preluată şi transmisă de bărbaţii apostolici, de Sfinţii Părinţi şi de scriitorii bisericeşti şi ea este învăţătura Bisericii sub îndrumarea şi acoperămîntul Duhului Sfînt. Sfînta Tradiţie se află cuprinsă şi în cărţile de slujbă şi de ritual ale Bisericii. Biserica lui Hristos este cea care a statornicit adevărurile de credinţă prin învăţăturile şi canoanele Sfinţilor Sinoade ecumenice, ale sinoadelor locale, prin mărturisirile de credinţă şi în cărţile ei simbolice şi de cult bisericesc.

4. Din cele expuse, reţinem ca idei principale:

a) Dumnezeu a descoperit învăţătura Sa mîntuitoare oamenilor prin viu grai, spre a fi însemnată şi primită. Numai o parte din Descoperirea lui Dumnezeu sau din Revelaţia divină a fost cuprinsă în Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament. Înainte de Sfînta Scriptură, învăţătura descoperită de Dumnezeu oamenilor s-a păstrat „din auzite" prin viu grai în *Sfînta Tradiţie* sau *Sfînta Predanie*, cum spune Sfîntul Apostol Pavel: *„Credinţa este din auzire, iar auzirea, prin cuvîntul lui Hristos* (Rom. 10, 17).

b) Desăvîrşirea Descoperirii sau Revelaţiei lui Dumnezeu s-a făcut „la plinirea vremii" prin Fiul lui Dumnezeu, făcut om fără de păcat, pentru a noastră mîntuire, Domnul Iisus Hristos, care a învăţat pe oameni în timpul petrecerii Sale pe pămînt numai prin viu grai şi a poruncit Sfinţilor Apostoli să înveţe la rîndul lor tot prin viu grai cele ce au auzit, cele ce au văzut şi cele ce ei au trăit împreună cu Domnul Iisus Hristos: *„Mergînd, învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, învăţîndu-i să păzească toate cîte v-am poruncit vouă, şi iată Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului"* (Mt. 28, 19—20).

c) *Sfînta Tradiţie* sau *Sfînta Predanie* este deci al doilea izvor sau tezaur al Descoperirii lui Dumnezeu sau al Revelaţiei divine trebuitoare mîntuirii noastre, egală şi cu nimic mai prejos decît *Sfînta Scriptură*. *Sfînta Tradiţie* a fost de la început şi este preţuită de întreaga Biserică Ortodoxă în aceeaşi măsură ca şi *Sfînta Scriptură* şi formează o unitate deplină.

d) *Sfînta Tradiţie* primită de la Mîntuitorul de Sfinţii Apostoli, numită *Tradiţie apostolică*, şi transmisă mai departe prin urmaşii lor, episcopii şi preoţii, hirotoniţi să conducă bisericile comunităţilor creştine în toată lumea, a fost fixată în parte şi în scris de timpuriu şi s-a păstrat fără schimbare pînă astăzi, în hotărîrile şi canoanele sinoadelor ecumenice şi locale, în simbolurile de credinţă, în scrierile Sfinţilor Părinţi, în cărţile de slujbă ale Sfintei Biserici, în Sfînta Liturghie, în Mărturisirile de Credinţă, şi se numeşte *Tradiţie bisericească*.

5. Trebuie avut în vedere însă că nu orice tradiţii sau tradiţie în Biserică este şi *Sfîntă Tradiţie*. Pentru a deosebi *Sfînta Tradiţie* în Biserică de ce sînt tradiţii sau tradiţie etnică, cultural-bisericească sau de altă natură, *Sfînta Tradiţie* trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

a) Tradiţia să fi fost ţinută de Bisericile apostolice, adică să vină din timpul Sfinţilor Apostoli, şi să aibă continuitate neîntreruptă pînă astăzi;

b) Să fi fost recunoscută şi urmată întotdeauna de întreaga Biserică ecumenică;

c) Să nu cuprindă în sine învăţătură care ar veni în contrazicere cu Sfînta Scriptură, cu Tradiţia apostolică sau cu scrierile Sfinţilor Părinţi ai Bisericii.

d) Adevărul de credinţă trebuie să fie cuprins în Sfînta Scriptură şi în Sfînta Tradiţie şi să aibă consimţirea tuturor Bisericilor Ortodoxe.

6. Confesiunile protestante şi denominaţiunile lor susţin suficienţa Sfintei Scripturi pentru autoritatea cuvîntului lui Dumnezeu şi consideră că nu există un alt criteriu al Revelaţiei divine decît Biblia, ea fiind suficientă pentru mîntuire. Numai ce este consemnat şi scris în Biblie este valabil pentru credinţă. Biblia este mediul prin care Hristos vorbeşte credincioşilor şi mijlocul de transmitere a harului lui Dumnezeu pentru mîntuire. *Tradiţia* este considerată numai un mijloc secundar pentru credinţă. Nu se poate însă nega realitatea că Biserica este aceea care a ales cărţile biblice şi a fixat canonul lor. Biserica le-a păstrat autoritatea divină şi le interpretează întelesul fără greşeală, iar această lucrare în cadrul Bisericii vorbeşte despre prezenţa *Sfintei Tradiţii*. A nega rolul *Sfintei Tradiţii* în sînul Bisericii înseamnă a nega rolul Sfîntului Duh „de viaţă dătător" în Biserică, şi aceasta echivalează cu a nega viaţa însăşi a Bisericii şi a te expune să ieşi din matca ei ca peştele din matca unei ape curgătoare pe mal, expus să moară.

Se invocă unele texte scripturistice ca justificare a suficienţei Bibliei pentru autoritatea cuvîntului lui Dumnezeu, căutînd să se înfirme rolul Sfintei Tradiţii, ca deţinătoare împreună cu Sfînta Scriptură a Revelaţiei supranaturale, cum sînt: *„Cercetaţi Scripturile, că socotiţi că în ele aveţi viaţă veşnică. Şi acelea sînt care mărturisesc despre Mine"* (Ioan 5, 39). Se afirmă că Mîntuitorul a cerut să cercetăm *Scripturile* şi nu *Sfînta Tradiţie*. Textul este greşit interpretat, fiindcă atunci cînd vorbea Mîntuitorul, *Noul Testament* încă nu era scris şi nu făcea parte din Sfînta Scriptură. Aici este vorba despre mărturiile mesianice din Vechiul Testament care se refereau la venirea Mîntuitorului în lume. Sfînta Scriptură o formează şi Vechiul şi Noul Testament laolaltă. În acelaşi sens greşit se interpretează cuvintele Mîntuitorului şi din parabola *„Bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr": „Şi i-a zis Avraam: Dacă nu ascultă de Moise şi de prooroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morţi"* (Luca 16, 31). Pe baza acestui text scripturistic se poate respinge *Sfînta Tradiţie*, cînd se vorbeşte în mod clar numai de Vechiul Testament? Un alt text scripturistic adus în discuţie: *„Iar acestea s-au scris, ca să credeţi că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, şi, crezînd, să aveţi viaţă în numele Lui"* (Ioan 20, 31). Textul este invocat în sprijinul înlăturării *Sfintei Tradiţii*. Orice interpretare scripturistică trebuie să ţină seama de textele paralele şi de contextul textului discutat. Acelaşi Sfînt Apostol şi Evanghelist Ioan nu se cuntrazice cînd afirmă că: *„Multe avînd a vă scrie, n-am voit să le scriu pe hîrtie şi cu cerneală, ci nădăjduiesc să vin la voi şi să vorbesc gură către gură, ca bucuria noastră să fie deplină"* (II Ioan 12). Din textul respectiv rezultă în mod clar folosirea celor două căi, şi *scrisul* şi *predania prin viu grai*. Dar şi mai convingător text scripturistic pentru adeverirea *Sfintei Tradiţii* îl avem tot de la Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan, deja citat: *„Dar sînt şi alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus şi care dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărţile ce s-ar fi scris. Amin."* (Ioan 21, 25). Sfîntul Apostol Pavel le scria Tesalonicenilor: *„Deci, dar, fraţilor, staţi neclintiţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră"* (II Tes. 2, 15). Textul dovedeşte folosirea *Tradiţiei* sau a *Predaniei apostolice* prin viu grai, de la începutul Bisericii, ca şi folosirea scrisului, a *Scripturii sfinte, care*, completîndu-se, cuprind cuvîntul lui Dumnezeu adresat oamenilor pentru mîntuire, şi între ele nu se poate face o separare sau o diminuare.

O atitudine contrară poziţiei protestante o prezintă teologia catolică mai veche, care consideră *Tradiţia* ca un izvor independent al Revelaţiei divine, ce cuprinde adevăruri de credinţă care nu se găsesc şi în Sfînta Scriptură. De aici a decurs atitudinea papală că pentru formularea de dogme noi nu este necesară confirmarea explicită a Sfintei Scripturi. Biserica Ortodoxă învaţă că o învăţătură de credinţă nu se află exclusiv în Sfînta Scriptură sau exclusiv în Sfînta Tradiţie. Orice învăţătură dogmatică trebuie să aibă temei atît în Sfînta Tradiţie, cît şi în Sfînta Scriptură.

7. Din cele prezentate reţinem următoarea învăţătură de credinţă: *Sfînta Tradiţie* sau *Sfînta Predanie* este Descoperirea sau Revelaţia supranaturală făcută din iubire de Dumnezeu prin viu grai oamenilor pentru mîntuirea lor, care, mai tîrziu, o parte s-a fixat şi în scris. Ea este egală cu Sfînta Scriptură, aceasta fiind o parte a Sfinetei Traditii, si împreună alcătuiesc o unitate nedespărţită, întregîndu-se reciproc.

8. Biserica Ortodoxă păstrează nealterat izvorul Descoperirii dumnezeieşti al credinţei noastre creştine cuprins în Sfînta Tradiţie şi în Sfînta Scriptură. Să primim şi noi îndemnul sfatului Apostol Pavel adresat Tesalonicienilor şi să-l urmăm cu credinţă: *„Staţi neclintiţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat"* (II Tesal. 2, 15), avînd nădejdea mîntuirii noastre, Amin!

Pr. I. Ionescu

„Lăsaţi copiii să vină la mine!" (Luca 18, 16)

Încercînd să închegăm aceste cîteva gînduri, acum la început de toamnă, cînd ultimele stîni se sparg iar oile pleacă şi „se duc şi nu mai vin pîn-la Sf. Constantin", cînd pe cîmp se strîng de zor cartofii, şi porumbul, şi ultimele legume, cînd pe uliţele satelor gîştele devin mai gălăgioase şi cînd, mai ales, încep şcolile, ne vin în minte cei peste 40 de ani, în care şcolile începeau nu cu rugăciunea nu cu gînd de mulţumire lui Dumnezeu pentru toate binefacerile Sale ştiute şi neştiute revărsate peste noi, ci cu imne de preamărire a celui ce începuse să se creadă un fel de zeu, cerînd supuşilor săi să i se închine, ca împăraţii romani de odinioară.

Ne vin în minte aceşti ani, în care copiii şi tineretul nostru în general, au respirat din punct de vedere spiritual şi al formării lor intelectuale numai cu un plămîn, dacă se poate spune astfel, căci lor li se vorbea numai într-un anumit fel, iar în bibliotecile publice nu aveau acces decît numai la o anumită categorie de cărţi, cele mai de valoare de obicei, care puteau să ajute tinerilor spre a-şi forma un orizont cît mai larg asupra lumii şi asupra vieţii, asupra modului de gîndire a oamenilor din totdeauna şi de pretutindeni, fiind puse sub cheie, dacă nu eliminate cu totul.

Ne vin în minte acesti ani, în care, în gazeta noastră de pildă, în Telegraful Român, o mare perioadă de timp nu am avut voie să vorbim de copii, de tineri, ca şi cînd ei ar fi fost inexistenţi, ca să nu mai spunem că ne era cu totul interzis să apărem cu vreun clişeu în care să fie şi copii. Dureroasă stare de lucruri!

Cu totul altfel a fost în această toamnă, la acest început de an şcolar, cînd, în majoritatea şcolilor, munca elevilor şi a cadrelor didactice a început cu Dumnezeu, Ocrotitorul vădit al neamului nostru, pe tot parcursul istoriei sale. Ne-am reamintit, aşadar, şi la şcoală de acel românesc: „Doamne ajută!" de faptul că „totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu", ceea ce ştiam cu toţii pînă în anul 1948.

Stări sufleteşti emoţionante, cu totul mişcătoare, înălţătoare s-au creat în sufletele copiilor cînd s-a spus „Tatăl nostru", Unicul şi adevăratul nostru Tată, cînd s-au rostit stăruitoare rugăciuni, „pentru ca să se trimită şcolarilor acestora duhul înţelepciunii şi al înţelegerii şi să le deschidă mintea şi cugetul şi să le lumineze inima lor spre primirea învăţăturilor celor bune...; pentru ca să sădească în inima lor începutul înţelepciunii, frica Sa cea dumnezeiască şi prin ea să se izgonească din inimile lor uşurătăţile tinereţii şi să lumineze mintea lor ca să se abată de la rău şi să facă binele...; pentru ca să deschidă mintea lor spre a pricepe şi a ţine minte toate învăţăturile cele bune şi folositoare...; pentru ca Domnul Dumnezeu să insufle acestor şcolari duhul cel bun, care povăţuieşte pe calea cea dreaptă şi aduce spor de înţelepciune şi de ştiinţă..., să le dăruiască sănătate şi zile îndelungate spre întărirea Bisericii Sale şi a ţării lor".

De acum deci toţi copiii din ţara noastră vor lua cunoştinţă de faptul că Iisus-Domnul nostru îi cheamă la Sine şi pe ei, uneori în chip special, poruncind şi astăzi tuturor celor ce, cu ştiinţă sau neştiinţă, li s-ar pune de-a curmezişul: *„Lăsaţi copiii să vină la mine şi nu-i opriţi...!"* (Luca 18, 16), aşa cum spunea pe vremea petrecerii Sale în chip văzut printre noi. Şi, trebuie să reţinem, că copiii veneau, Îl urmau pe de-a rîndul şi El „îşi punea mîinile peste ei" (Matei 19, 15). Reţinem din Sfintele Evanghelii că la înmulţirea celor cinci pîini şi doi peşti între cei ce s-au săturat, peste cinci mii la număr, erau şi mulţi copii (Matei 14, 21), că cele cinci pîini şi doi peşti au fost luate de la un tinerel (Ioan 6, 9) mai prevăzător, plecat de acasă să asculte şi el pe acest Om extraordinar care le vorbeşte aşa de frumos şi face atîtea minuni, că în Duminica Floriilor, la intrarea în Ierusalim, între cei ce îl întîmpinau pe Iisus erau şi foarte mulţi copii, aşa cum ne arată Sf. Evanghelist Matei cînd zice: „Iar arhiereii şi cărturarii văzînd minunile pe care le făcea şi *copiii strigînd* în templu şi zicînd: Osana, Fiul lui David! — s-au mîniat" (Matei 21, 15), împlinindu-se astfel ceea ce preväzuse Psalmistul: „Din gura copiilor şi a celor ce sug ai săvîrşit lauda" (Ps. 8, 2).

Nu este de mirare deci că, încă în sec. II al erei noastre creştine, *Clement Alexandrinul* — „bărbat virtuos şi strălucit", cum îl recomanda prin anul 211 episcopul Alexandru la Cesareei Capadociei — a scris o carte intitulată: *„Pedagogul"*. Învăţătorul, Dascălul prin excelenţă şi al copiilor, Pedagogul, era Iisus-Domnul nostru. Dar să-l lăsăm pe Clement Alexandrinul să ne spună şi să nu uităm că ceea ce ne spune era în plină perioadă de persecuţii a Bisericii de către puterea romană păgînă: „Acum este timpul să urmărim, după planul expunerii, şi pe Pedagogul nos-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Gh. Papuc

PRONIA ŞI VIAŢA OAMENILOR

(Continuare din pag. a 2-a)

PROVIDENŢEI SÎNT ŞCOALA. Ele au un rost educativ, spre modestie şi înţelepciune.

În acţiunea Sa proniatoare, Dumnezeu se foloseşte atît de faptele rele cît şi de cele bune pentru a conduce lumea pe trepte înnoitoare. Acest adevăr este, în istorie, mai presus de orice îndoială. Puternica împărăţie romană, mîndrul imperiu turcesc sînt dovezi mai mult decît convingătoare. Potrivit înţelegerii omeneşti aceste imperii trebuia să dăinuiască veşnic. Şi totuşi, s-a întîmplat ceea ce pentru mintea omului, era imposibil: au dispărut nu cele slabe ci cele ce, se considerau, nebiruite. Popoare mici însă, apreciate slabe, iar pentru aceasta neluate în seamă, se vor afirma libere şi demne în istorie.

Un alt exemplu. Aprinşi de vii, arşi cu smoală, alungaţi în gura fiarelor sălbatice de către prigonitorii împăraţi romani, creştinii aveau o singură armă: iubirea de Mîntuitorul Hristos întărită de sfînta rugăciune! Şi totuşi, au izbutit tocmai ei, cei defăimaţi, batjocoriţi, asupriţi şi nedreptăţiţi. Dimpotrivă, tiranii au fost biruiţi în toată ura lor. Creştinii însă, ucişi fiind, au supravieţuit prin credinţa şi eroismul lor moral, umplînd pămîntul. Şi biruinţa aceasta dovedeşte că cele bune şi adevărate biruiesc arzînd pe cele rele şi mincinoase.

4. Lucrarea proniatoare a lui Dumnezeu în istorie şi în viaţa fiecărui om este prezentă şi în actualul şi dificilul moment istoric pe care-l traversează lumea. Ea este legată, îndeosebi, de eforturi spre înnoire.

În zbuciumul şi frămîntările de azi, Mîntuitorul Hristos spune tuturor: „IATĂ EU LE FAC PE TOATE NOI" (Apoc. 21, 5). Dar pentru ca toate să devină noi, OAMENII ÎNŞIŞI AU DATORIA SĂ UMBLE ÎNTRU ÎNNOIREA VIEŢII". (Cf. Rom. 6, 4). Căci „noul" spre care ne cheamă Dumnezeu, constă NU ÎN SPORIREA EGOISMULUI absurd şi fără inimă. O astfel de înţelegere a noului echivalează cu o tristă răstălmăcire a ceea ce vrea şi aşteaptă Dumnezeu de la om în strădania spre mai bine. Şi nu există pe lume o tristeţe mai dureroasă decît aceea de a constata că, nu reuşim să ne depăşim pe noi înşine, pentru a înainta DINCOLO DE SINELE EGOIST DINLAUNTRUL NOSTRU. Numai prin transformarea pustiului lăuntric spre solidaritatea în bine şi cu binele celui de lîngă noi, eforturile fizice şi spirituale de acum vor deveni o adevărată binecuvîntare. Fie ca, evoluţia lumii contemporane, aspiraţiile poporului român în totalitatea lui, să se realizeze în concordanţă cu voinţa înnoitoare a lui Dumnezeu şi sub făclia de taină garantată de Providenţa Sa.

ZIUA DE ODIHNĂ — SÎMBĂTĂ SAU DUMINICĂ

Între învăţăturile de credinţă creştină ortodoxă contestate de unele culte neoprotestante, este şi cel în legătură cu ziua de odihnă. Întemeindu-ne învăţătura pe scrierile scripturistice, patristice şi canonice, argumentăm serbarea Duminicii; alţi creştini însă bazîndu-se, ceea ce este curios, tot pe aceleaşi temeiuri, dar interpretate după a lor părere, susţin că ziua de odihnă este cea dată de Dumnezeu lui Moise, pe muntele Sinai prin porunca a IV-a din Decalog, iar pentru cei ce credem în Mîntuitorul Hristos cel înviat a treia zi, Duminica a înlocuit sîmbăta.

În cartea cea dintîi a Facerii, la capitolul II versetul 3, citim: „Şi a binecuvîntat Dumnezeu ziua a şaptea şi a sfinţit-o, pentru că într-însa s-a odihnit de toate lucrările Sale pe care le-a făcut şi le-a pus în rînduială". Acesta este cel dintîi argument pe care îl citează cei ce vor să arate că în adevăr Biblia vorbeşte de sîmbătă ca zi de odihnă. Spre deosebire de celelalte şase zile ale creaţiei, aceasta din urmă, fără a mai fi „seară şi dimineaţă" a fost „sfinţită şi binecuvîntată". Odihna din citatul de mai sus se referă numai la Dumnezeu. Nicăieri nu se afirmă că şi omul s-ar fi odihnit. De fapt, şi de drept, Adam şi Eva nici n-aveau după ce să se odihnească, întrucît ei fuseseră creaţi în ziua a şasea, deci numai cu o zi înainte. Nevoia de odihnă s-a simţit şi a intervenit abia după căderea omului în păcat cînd, creatorul le spune: „Cu sudoarea feţei îţi vei cîştiga pîinea" (Facere 3, 19). Mai departe, tot în Cartea Facerii la cap. 26, 5, ni se spune despre Avraam că a păzit poruncile, poveţele, îndreptările şi legile Domnului, fără a face referiri directe la ziua de odihnă. Pînă acum aşadar, Dumnezeu n-a cerut şi nici n-a recomandat măcar cuiva să ţină ziua de odihnă. Ea apare expres odată cu ieşirea poporului din robia Egiptului, pe vremea lui Moise. Pe de altă parte, unii exegeţi biblici apreciază că de fapt, odihna aceasta despre care vorbeşte Dumnezeu în ziua a şaptea, reprezintă o încheiere a Creaţiei. Dumnezeu nu poate fi stăpînit de afecte: „Nu ştii tu sau n-ai aflat tu că Domnul este Dumnezeu veşnic..., care nu oboseşte şi nici nu-şi slăieşte puterea" (Ieşire 40, 28). După ieşirea poporului evreu din Egipt, întîlnim scris: „Adu-ţi aminte de ziua odihnei ca s-o sfinţeşti. Lucrează şase zile şi-şi fă în acelea toate treburile tale, iar ziua a şaptea este ziua odihnei Domnului Dumnezeului tău; să nu faci în acea zi nici un lucru, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta... nici străinul care rămîne la tine" (Ieşire 20, 8—11). Alte texte referitoare la ziua de odihnă întîlnim şi la: (Ieşire 31, 13—15 şi 35—26; Deut. 5, 15; Iezechil 20, 10—12; Neemia 9, 13—14; etc. Dar din cele expuse pînă aici ca şi din citatele din textele de mai sus putem conchide în prima parte că în ziua a şaptea s-a odihnit Dumnezeu şi nu omul şi că pînă la Moise serbarea zilei de odihnă n-a fost obligatorie, nici chiar pentru evrei.

În ce priveşte atitudinea Mîntuitorului Hristos, faţă de ziua de odihnă, deşi El a spus că „N-am venit să stric, ci să împlinesc legea", totuşi, fără a se contrazice, în zi de sîmbătă a vindecat pe omul cu mîna uscată (Mt. 12, 10—13); în zi de sîmbătă a vindecat pe slăbănogul de la scăldătoarea Vitezda (Ioan 5, 1—17) şi tot în zi de sîmbătă, a redat vederea orbului din naştere (Ioan 9, 1—16), iar cînd fariseii au reproşat că ucenicii săi rup spice sîmbăta, Mîntuitorul le-a spus că „sîmbăta a fost făcută pentru om şi nu omul pentru sîmbăta" (Marcu 2, 27—28) sau altă dată tot ca răspuns dat fariseilor, Mîntuitorul Hristos concluziona că „se cade a face bine sîmbăta" (Mt. 12, 13).

În timpul activităţii sale mesianice, Mîntuitorul Hristos, dimpreună cu Sfinţii Săi Apostoli, au cercetat deseori sinagogile în zi de sîmbătă. Aceasta n-ar trebui să ne ducă la concluzia că ei ţineau sîmbăta, ci intrau sîmbăta în sinagogă, pentru că aici şi acum întîlneau pe iudei adunaţi la un loc, pentru a le vorbi despre Mesia cel prezis de prooroci. Este cunoscut faptul că iudeii în ţinerea evidenţelor calendaristice, considerau atît ziua cu care începea socoteala sau numărătoarea ca şi cea cu care se sfîrşea. Acest lucru rezultă şi din faptul că Iisus a fost răstignit vineri şi înviind a treia zi, această zi nu putea fi decît Duminica, numărîndu-se în întregime zilele de vineri, sîmbătă şi Duminică. Şi tot în zi de Duminică se arată Mîntuitorul Hristos sfinţilor Săi ucenici şi apostoli, lipsind Toma (Ioan, 20, 19). Apoi în Duminica următoare fiind prezent şi Toma (Ioan 20, 26). Tot Duminică, era şi ziua cînd Mîntuitorul Hristos s-a făcut cunoscut lui Luca şi Cleopa la frîngerea pîinii.

Sf. Ap. Pavel a adunat pe creştinii din Troa pentru „frîngerea pîinii", în zi de Duminică (Fapte 20, 7). şi tot el se adresa colosenilor (II, 16—17) „nimeni să nu vă judece pentru mîncare sau băutură sau cu privire la vreo sărbătoare sau lună nouă sau la sîmbete, care sînt umbre celor viitoare". Şi ceilalţi apostoli serbau de asemenea prima zi a săptămînii, ziua în care înviase Domnul, se arătase ucenicilor după Înviere şi le trimisese precum făgăduise pe Sfîntul Duh, pentru a nu-i lăsa singuri (Fapte II, 1—40).

Femeile mironosiţe şi ele, fuseseră întîmpinate prin cuvintele: „Bucuraţi-vă" (Mt. 29, 9), tot în zi de Duminică. Dacă în textul de la Luca 23, 55, 56 ni se spune că femeile mironosiţe s-au odihnit sîmbăta, trebuie înţeles prin aceasta că Hristos încă nu înviase din morţi, fiind vorba de sîmbăta cea mare, dinaintea Învierii. În Noul Testament, cu excepţia poruncii a IV-a sînt amintite toate celelalte porunci; astfel porunca I-a la Marcu 12—29; a II-a la Fapte 15—29 şi Ioan 5—21; a III-a la Ioan 5—12; a V-a, la Matei 15—4; a VI-a la Matei 5—21; a VII-a la Matei 5—27; a VIII-a la Matei 19—18; a IX-a Matei 5—33 şi a X-a Romani 13—9. Explicaţia constă în aceea că sîmbăta urma să fie înlocuită cu Duminica. Mîntuitorul ce-i drept a cercetat sinagoga, dar a fost şi un reformator al cultului iudaic, iniţiind trecerea lină de la ţinerea sabatului la serbarea Duminicii. Textul de la Matei 24—20: „Rugaţi-vă ca fuga voastră să nu fie iarna sau sîmbăta" — nu se referă la ţinerea sîmbetei, ci aminteşte de faptul că sîmbăta porţile cetăţii Ierusalimului erau închise pentru a nu intra negustorii străini, care ar fi putut împieta sfinţenia sîmbetei (Neemia 13, 15—22). Dacă s-ar fi întîmplat ceva în această zi, cei din interior n-ar fi avut nici o şansă de scăpare, porţile fiind încuiate.

La Sinodul apostolic de la Ierusalim, Sfinţii Apostoli au stabilit patru puncte obligatorii pentru primirea la creştinism a celor ce veneau dintre păgîni, fără a aminti ceva de ţinerea sîmbetei, ceea ce duce la concluzia fermă că nu mai era obligatorie.

Despre serbarea Duminicii, în locul sîmbetei vorbesc şi scrierile patristice din primele trei secole, între care: Învăţătura celor 12 apostoli (cap. IV); epistola către Magnezieni a Sf. Ignatie Teoforul (cap. IX); epistola lui Barnaba; Sf. Iustin Martirul şi Filosoful, Meliton de Sardes, Tertulian + 220; etc. Guvernatorul necreştin Pliniu ce Tînăr, mort în 113, într-o scrisoare adresată împăratului Traian în anul 109 e.n. asupra situaţiei din provincia Bitinia, a arătat cum „creştinii obişnuiesc să se adune în ziua soarelui (duminica), înainte de răsăritul soarelui şi să cînte imne lui Hristos, ca unui Dumnezeu". Începînd cu secolele III—IV, dovezile despre serbarea Duminicii se înmulţesc tot mai mult, întîlnind menţiuni clare la: Sf. Clement Alexandrinul, Irineu de Lungdunum, Eusebiu de Cezareea în Istoria Bisericii (cap. 3, 27) Leon cel Mare, Teofil al Alexandriei ,Origen, Sf. Grigorie de Nazians, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur etc. Totodată reguli care statornicesc serbarea Duminicii din secolul IV încoace întîlnim şi în hotărîrile canonice ale unor sinoade locale sau ecumenice cum ar fi: Canonul 64 Apostolic, Canonul 29 al Sinodului V local din Laodiceea din anul 364; Canonul 18 al Sinodului Gangra; Canoanele 19, 56 şi 18 ale Sinodului Trulan; Canonul 1 al Sinodului din Sardica, Canonul II al Sf. Dionisie al Alexandriei; Canonul 39 al Sf. Nichifor Mărturisitorul etc. din toate acestea desprinzîndu-se clar că Duminica este rînduită preocupărilor de ordin duhovnicesc.

Împăratul Constantin cel Mare prin edictul de la Milan decretează Duminica ca sărbătoare oficială în tot Imperiul Roman, zi în care nu se redacta nici un act administrativ, afară de eliberarea sclavilor.

Toate cele de mai sus conduc la concluzia fermă şi pun în lumină adevărul că sabatul a fost legămîntul veşnic al lui Iacve cu poporul israelit, care cu mînă tare şi cu braţ înalt a scos pe poporul său din robia Egiptului, iar Duminica este şi rămîne sărbătoarea creştinilor pentru că „Aceasta este ziua care a făcut-o Domnul să ne bucurăm şi să ne veselim întrînsa".

Protos. Ştefan Guşă

Cateheză despre simbolul de credinţă

(Continuare din pag. a 2-a)

dinţa noastră creştină? (In articolul 1 mărturisim credinţa în Dumnezeu Tatăl, iar începînd cu articolul 2 şi pînă la articolul 7 mărturisim credinţa în Dumnezeu Fiul. Ce mărturisim despre Dumnezeu Tatăl? (Că este creatorul cerului şi al pămîntului, al lumii văzute şi nevăzute). Dar despre Dumnezeu Fiul? (Că este Fiul lui Dumnezeu, că s-a născut din Tatăl înainte de veci; că este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat; că este de o fiinţă cu Tatăl; că împreună cu Tatăl este creatorul lumii. Apoi mărturisim că s-a pogorît din ceruri, s-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Fecioara Maria s-a făcut om, asemenea nouă, pentru a ne mîntui prin moartea, învierea şi înălţarea Sa la cer). Ce mai spunem despre Fiul? (Că va reveni întru mărire ca judecător drept al celor vii şi al celor morţi şi că va întemeia o împărăţie spirituală veşnică). Despre Duhul Sfînt ce mărturisim în articolul opt? (Mărturisim că este „Domn", adică Dumnezeu căruia i se cuvine aceiaşi mărire ca şi Tatălui şi Fiului. Mai mărturisim că Duhul purcede de la Tatăl şi că este de viaţă Făcătorul). In articolul 9 formulat de sinodul II ecumenic din Constantinopol, în ce mărturisim în continuare credinţa? (Într-o singură Biserică sfîntă, sobornicească şi apostolească). Dar în articolul zece? (Despre Taina Botezului, şi prin aceasta despre Sfintele Taine). Dar în ultimele două articole? (Credinţa în învirea morţilor şi în viaţa veşnică.

Autoritatea Crezului este dată de faptul că, el fiind formulat de către două sinoade ecumenice, la care au participat toţi episcopii Bisericii celei Una, reprezintă prin mărturisirea lor, credinţa de totdeauna a Bisericii, credinţa care pretutindeni a fost aceeaşi. El intră în tezaurul Bisericii ca un document al Sfintei Tradiţii, reprezentînd „memoria vie a Bisericii", „viaţa Duhului Sfînt în Biserică".

Pe de altă parte, fiind formulat într-un sinod ecumenic Biserica întreagă, cea nedespărţită asistată de Duhul Sfînt s-a pronunţat, formulînd adevărul de credinţă cuprins în Crez. De aceea, spunem că învăţătura pe care o mărturisim în Simbolul de credinţă constituie un îndreptar al credinţei noastre şi în acelaşi timp o dogmă, adică o Lege a credinţei, un adevăr de credinţă ce nu poate fi tăgăduit, ci trebuie crezut şi trăit în viaţa duhovnicească a fiecărui creştin. Astfel, oricine ar formula o învăţătură de credinţă, săvîrşeşte o erezie, adică o abatere de la învăţătura descoperită de Dumnezeu spre mîntuirea noastră.

V. *Asocierea*

Reprezentînd învăţătura de pretutindeni şi de totdeauna a Bisericii, Crezul îşi are originea în mărturisirea dreptei credinţe de la Mîntuitorul şi Sfinţii Apostoli. Astfel, mărturisirea credinţei în Sfînta Treime şi în Botez o avem ca o poruncă a Domnului lăsată înainte de înălţarea Sa la cer: „Mergînd învăţaţi toate neamurile botezîndu-le în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh" (Matei 28, 19). La fel, Sfîntul Apostol Pavel mărturiseşte adevărata credinţă în mîntuirea ce ne-a venit prin Taina întrupării Fiului lui Dumnezeu: „Cu adevărat mare este taina dreptei credinţe (creştinătăţii): „Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, a fost propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, s-a înălţat întru mărire" (1 Timotei 3, 16). Nu lipseşte în mărturisirea Apostolilor nici învăţătura despre Biserică, ca „Trup al lui Hristos" (1 Corinteni 12, 27) şi despre credincioşi ca mădulare în parte, participînd fiecare la sfinţenia vieţii duhovniceşti prin harul divin. La fel şi învăţătura despre viaţa viitoare îşi are originea în descoperirea făcută de Mîntuitorul şi Sfinţii Apostoli.

VI. *Generalizarea*

Din cele pînă aici tratate vedem că Simbolul de credinţă reprezintă învăţătura de credinţă descoperită de Dumnezeu şi formulată de către Biserică sub asistenţa Duhului Sfînt, învăţătură cu privire la Sfînta Treime şi la mîntuirea noastră în Hristos şi în Biserică prin harul Sfintelor Taine.

VII. *Aplicarea*

1. Văzînd importanţa pe care o prezintă Simbolul de credinţă, ca sinteză a învăţăturii descoperită de Dumnezeu şi formulată de Biserică sub asistenţa Duhului Sfînt, se impune datoria fiecărui creştin de a cunoaşte atît conţinutul Crezului, spre a putea mărturisi credinţa cu voce tare în cadrul Sfintei Liturghii, sau cînd cineva este chemat ca naş, în numele fiului său duhovnicesc; cît şi adîncirea întregii învăţături de credinţă cuprinsă în Crez, spre a fi „totdeauna gata de răspuns oricui cere socoteală de credinţa noastră" (1 Petru 3, 15).

2. Pe lîngă cunoaşterea credinţei sale, credinciosul este dator, să o şi trăiască, împlinind-o prin fapte. „Fără fapte credinţa este moartă" (Iacob 2, 19—20), asemenea pomului care nu aduce roade. Nu este suficient, adică, să mărturisim numai credinţa mîntuirii în Biserică prin harul Sfintelor Taine, ci se impune să şi conlucrăm neîntrerupt cu harul divin, spre curăţia de păcat şi înnoirea continuă în bine. „Nu oricine îmi zice mie: Doamne! Doamne! — arată Mîntuitorul — va intra în împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui meu cel ce este în ceruri" (Matei 7, 21).

PUTEREA RUGĂCIUNII

Cînd Domnul Hristos ne spune: „Cereţi şi se va da vouă, căutaţi şi veţi afla, bateţi şi vi se va deschide". (Luca XI, 9), nevrînd ne întrebăm: Dar ce să cerem? Ce să căutăm? La ce uşă să batem?

La aceste întrebări, Mîntuitorul ne răspunde: „Nu duceţi grijă spunînd: Ce vom mînca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? Că după toate acestea se străduiesc păgînii; ştie doar Tatăl vostru cel ceresc că aveţi nevoie de ele. *Căutaţi mai întîi împărăţia şi dreptatea Lui, şi acestea toate se vor adăuga vouă*" (Matei VI, 31—33). „Dacă voi, care sînteţi răi, ştiţi să daţi fiilor voştri lucruri bune, cu cît mai vîrtos Tatăl vostru cel din ceruri *da-va Duhul Sfînt acelor care cer*". (Luca XI, 13). Căci dacă un tată pămîntesc nu-i dă fiului său piatră în loc de pîine, şarpe în loc de peşte sau scorpie în loc de ou, atunci cu cît mai mult Tatăl ceresc nu ne va da ceea ce ne vatămă şi ne omoară, ci numai ceea ce ne dă viaţă şi fericire.

Într-una din pildele sale, sfîntul Ioan Gură de Aur spune că un împărat avea un prieten iubit, căruia i-a spus: „Ţin la tine atît de mult încît sînt gata să-ţi dau cele mai scumpe daruri pe care le vei cere de la mine. Ce vrei să-ţi dau?" Prietenul i-a răspuns: „Eu, împărate, aş dori să-mi dai nişte gunoaie". Împăratul, care se pregătea să-i dea aur, argint, pietre scumpe şi mătăsuri, a rămas tare întristat cînd prietenul iubit i-a cerut nişte gunoaie netrebnice. Tot aşa, scrie sfîntul Părinte, rămîne Tatăl ceresc întristat cînd El vrea să ne dea daruri cereşti, Împărăţia lui Dumnezeu, mîntuirea sufletului, fericirea Raiului, Duhul Sfînt, iar noi cerem gunoaie pămînteşti.

Cineva ar putea spune: „La ce-mi foloseşte Duhul Sfînt, cînd eu am nevoie de sănătate, fiindcă sînt bolnav; am nevoie de mijloace materiale, fiindcă sînt sărac; am nevoie de luminarea minţii, ca să pot învăţa. La toate acestea, Împăratul ceresc ne răspunde că de vom cere Duhul Sfînt vom avea de toate. Vom avea sănătate, fiindcă El este „dătător de viaţă"; vom avea mijloace materiale şi spirituale, fiindcă El este „vistierul bunătăţilor". El ne va lumina mintea şi ne va mîngîia în necazuri, fiindcă El este „Duhul adevărului" şi „Mîngîietorul", care ne spală de întinăciunea păcatelor şi ne mîntuieşte sufletele noastre. Pe El, deci, să-L cerem în rugăciunile noastre, pe El să-L căutăm zi şi noapte, la uşa Lui să batem. Iar Mîntuitorul ne asigură că cel ce cere ia, cel ce caută află şi celui ce bate i se deschide.

„Hristos se botează înainte de moartea Sa pe cruce, scrie Pr. Prof. Dumitru Stăniloae — pentru a introduce în ape pe Duhul Sfînt, prin Care va crea din nou pe oameni". („Chipul nemuritor al lui Dumnezeu" p. 175, Ed. Mitr. Olteniei, Craiova). De aceea, sfîntul Serafim de Sarov spune că scopul vieţii noastre, scopul rugăciunii, scopul postului şi al tuturor nevoinţelor este redobîndirea Duhului Sfînt pe care L-au pierdut strămoşii noştri Adam şi Eva.

Cînd sfîntul Serafim îi explica ucenicului său care sînt roadele Duhului Sfînt: „dragostea, bucuria, pacea"... (Gal. V, 22), ucenicul nu pricepea nimic. Dar cînd sfîntul Serafim s-a rugat lui Dumnezeu să coboare şi asupra lui lucrarea Duhului Sfînt, ca să simtă lucrările Lui prin propria sa experienţă, atunci ucenicul i-a spus că a simţit atîta bucurie, pace şi fericire cum n-a simţit niciodată în viaţa lui. Acestea sînt mărgăritarele, aurul şi argintul pe care Împăratul din pilda sfîntului Ioan Gură de Aur voia să le dăruiască prietenului său iubit.

Sfîntul Apostol Pavel ne spune: „Bucuraţi-vă pururea", „Rugaţi-vă neîncetat", „Duhul să nu-L stingeţi" (I Tes. V, 16, 17, 19).

Dacă ne vom ruga neîncetat, se va revărsa asupra noastră neîncetat harul Duhului Sfînt, iar acest har ne va face să ne bucurăm pururea, chiar şi în necazurile noastre.

„Eu te-am pus astăzi peste popoare şi peste împărăţii, îi spune Domnul proorocului Ieremia — ca să smulgi şi să arunci la pămînt, să prăpădeşti şi să dărîmi, să zideşti şi să sădeşti!" (I, 10).

Cînd pătrunde energia electrică în aparatul de sudură acesta arde şi topeşte tot ce întîmpină în cale, iar cînd pătrunde Duhul Sfînt în sufletul omului el devine împărat peste patimile şi poftele lui, el smulge şi aruncă la pămînt pe vrăjmaşii văzuţi şi nevăzuţi el prăpădeşte şi sfărîmă întăriturile diavolului şi tot el zideşte şi sădeşte omul nou cu toate virtuţile lui dumnezeieşti.

Şi aşa cum nu aparatul de sudură arde şi topeşte tot ce întîlneşte în cale, ci energia electrică pe care o primeşte, tot astfel nu omul biruie vrăjmăşiile, ci Duhul Sfînt, adică harul Dumnezeiesc pe care îl dobîndeşte prin puterea rugăciunii.

Arhim. Paulin Lecca

Tirania bogăţiei

(Continuare din pag. 1)

văd aurul şi spun glumind că le face bine la ochi vederea monezilor de aur. Dar nu glumi, omule, cu nişte lucruri ca acestea! Că nimic nu vatămă atîta ochii, şi cei trupeşti şi cei sufleteşti, ca pofta monezilor de aur! Vederea aurului, care, după cum spui, face bine la ochi, nu l-a lăsat pe ticălosul Iuda să audă glasul Domnului, ci i-a pus streangul de gît, i-a frînt în două trupul, iar apoi l-a trimis în iad. Poate fi ceva mai nelegiuit, poate fi ceva mai înfricoşător? Nu vorbesc de aur, ci de pofta deşartă şi nebună după aur! Pofta aceasta scoate picătură cu picătură sîngele din oameni, ucide şi-i mai cumplită ca o fiară, sfîşiind pe cei ce-i cad în ghiare; şi ceea ce-i mai rău e că nu-i lasă pe cei sfîşiaţi să simtă sfîşierea. Ar trebui ca cei care îndură nişte suferinţe ca acestea să întindă mîna la cei ce trec pe lîngă ei şi să-i cheme-n ajutor; dar ei dimpotrivă se bucură de aceste sfîşieri.

Din nou despre OASTEA DOMNULUI şi despre Şcoala de Duminică

(Continuare din pag. 1-a)

Trebuei acordată o atenţie deosebită programului catehetic din după mesele duminicilor. Cel puţin în această zi biserica să fie deschisă toată ziua, iar în posturile mari şi miercurea şi vinerea. In eparhia Aradului a existat pe vremuri *Şcoala de duminica* cu un program unic alcătuit de episcopul de vie memorie Andrei Magieru, din citiri şi tîlcuiri biblice, explicarea textului Evangheliei şi Apostolului zilei, lecturi din Vechiul Testament, cîntări liturgice şi din folclorul religios al Oastei Domnului, poezii religioase declamate de şcolari, etc. Era un program mult apreciat de credincioşi. Oastea şi Şcoala de duminica, conduse cu rîvnă şi pricepere, cu dragoste de popor, ne pot aduce un ajutor de nepreţuit în lucrarea misionară pastorală. Trebuiesc părăsite toate prejudecăţile în legătură cu Oastea Domnului, precum şi ostaşii trebuie să se apropie cu încredere şi dragoste faţă de păstorii lor sufleteşti, sprijinindu-i în alcătuirea programului Şcolii duminicale şi în întreaga operă misionară, filantropică şi culturală a Bisericii. Au fost unii care au socotit Şcoala duminicală ca o influenţă „anglicană" (precum şi Drumul Crucii, influenţă catolică), deşi socotim că nimic nu îndreptăţeşte astfel de aprecieri. Şcolile catehetice nu fac parte oare din Tradiţia patristică a Bisericii? Sfinţi Părinţi, ca Atanasie cel Mare şi alţii, n-au combătut imnele eretice ale lui Arie şi ale altor eretici, cu imne ortodoxe cîntat de popor?

Trăim timpuri de puternică efervescenţă a unor secte şi curente creştine sau pretins creştine. Credincioşii noştri şi nu numai ai noştri, sînt literalmente asaltaţi şi interpelaţi asupra unor adevăruri de credinţă. Avem datoria de a-i înarma cu răspunsul cuvenit. Oastea Domnului prin programul Şcolii duminicale pot fi auxiliare preţioase în această lucrare sfîntă.

„LĂSAŢI COPIII SĂ VINĂ LA MINE!"

(Continuare din pag. a 3-a)

tru ca să cunoaştem cine este. El se numeşte Iisus. Uneori El însuşi se numeşte şi „păstor" şi zice: „Eu sînt păstorul cel bun". Prin comparaţie cu păstorii care duc oile, se înţelege, El este Pedagogul care conduce copiii; El poartă grijă de prunci ca un păstor de oile sale...

Pedagogul nostru, Iisus-Dumnezeu, Cuvîntul sfătuitor al întregii omeniri ca unul ce este Dumnezeu iubitor de oameni, este adevăratul Pedagog".

„Pedagogul nostru este, dragi copii — ţine să sublinieze Clement Alexandrinul — ca şi Dumnezeu — Tatăl Său, al cărui Fiu fără păcat este, nepătat şi cu suflet nesupus patimei, Dumnezeu neîntinat în chip de om".

„El este Pedagogul îndemnător la fapte — arată de asemenea Clement — nu Pedagogul metodei, deoarece scopul Lui este să înnobileze sufletul, nu numai să-l înveţe, ci să-l călăuzească spre o vieţuire înţeleaptă, iar nu spre ştiinţa stearpă". El „Pedagogul omenirii — ne spune Clement Alexandrinul — dumnezeeiscul nostru Cuvînt, caută cu tot dinadinsul să mîntuiască pe copii, folosindu-se de toată arta înţelepciunii: El ceartă, mustră, ruşinează, vindecă, făgăduieşte, răsplăteşte şi înstruneşte în hăţuri multe instincte neraţionale ale omenirii".

De aceea „se cuvine să răspundem cu dragoste faţă de Cel ce ne îndeamnă cu dragoste spre vieţuirea cea mai aleasă; se mai cuvine să trăim după rînduielile hotărîrii Lui, nu numai împlinindu-i poruncile sau ferindu-ne de cele oprite, dar să şi desăvîrşim chipurile noastre, fie îndreptîndu-le, fie, mai ales, imitîndu-L după putere, ca să ne asemănăm cu El, cu faptele Pedagogului, ca să se împlinească porunca: „După chipul şi asemănarea Lui". (Texte luate din: Clement Alexandrinul: Pedagogul, colecţia: Izvoarele Ortodoxiei, trad. Dumitru Fecioru şi Ol. N. Căciulă, Bucureşti, 1939).

Iată deci, dragi copii şi iubiţi tineri, cine este acest Dascăl al nostru al tuturor, acest Pedagog prin excelenţă, cine este Cel ce vă cheamă la Sine, cu toată dragostea Sa dumnezeiască, acum la început de toamnă, acum la început de an şcolar, asigurîndu-vă că cei ce se vor împărtăşi din luminile Sale „fii ai Luminii" se vor chema şi de întuneric nu vor mai avea parte.

„Omul drept — ne spune Sf. Scriptură — umblă pe calea lui fără prihană, fericiţi sînt copiii care vin după el" (Pilde 20, 7).

Sfinţirea troiţei-monument pentru eroii parohiei Topîrcea

Duminică, 23 septembrie 1990, într-o zi de toamnă, obştea credincioşilor parohiei Topîrcea, prot. Sibiu, îmbrăcaţi în frumosul costum naţional, a trăit clipe de mare înălţare sufletească, prilejuite de dezvelirea şi sfinţirea unei troiţe-monument, ridicat în memoria celor 101 eroi ai satului căzuţi în cele două războaie mondiale.

La festivitate au participat reprezentanţi ai Prefecturii jud. Sibiu în frunte cu Dl. subprefect ing. Romeo Trifu, un grup de ofiţeri militari conduşi de Dl. general maior Vasile Apostol, comandantul garnizoanei Sibiu, reprezentanţi ai unor asociaţii culturale, umanitare şi sociale, ziarişti, veterani de război şi fii ai satului Topîrcea din diferite localităţi ale ţării.

Programul a început cu Sf. Liturghie săvîrşită în biserica-monument istoric, din Topîrcea, de către P. Cuv. arhim. T. Părăian de la Mănăstirea Brîncoveanu, fiu al satului, P. C. prof. Ilie Moldovan de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu şi C. pr. Vasile Vecerdea, preotul local.

După săvîrşirea Sf. Liturghii, pe platoul din faţa bisericii, o gardă militară a prezentat onorul. Dl. subprefect a rostit o scurtă alocuţiune, dezvelind monumentul în acordurile Imnului naţional intonat de fanfara militară. S-au depus coroane de flori.

Soborul preoţilor a oficiat slujba parastasului pentru făuritorul Unirii de la 1600, a voievodului Mihai, care, în drumul spre Alba Iulia, după victoria de la Şelimbăr, a avut tabăra pe hotarul localităţii Topîrcea şi al cărui chip se află dăltuit pe una din cele patru table de marmură albă ale monumentului, cît şi pentru cei 101 eroi căzuţi pentru patrie: 50 în primul război, 51 în cel de-al doilea război mondial. A urmat apoi rînduială sfinţirii crucii, potrivit rînduielilor tipiconale.

Transmiţînd binecuvîntarea Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, P. C. prof. Ilie Moldovan a rostit o însufleţitoare cuvîntare adecvată momentului; P. Cuv. arhim. Teofil Părăian a subliniat, printre altele, că toate cele 101 nume ale eroilor sînt creştine. Noi cinstim pe oamenii lui Dumnezeu, pe sfinţi — a spus între altele P. Cuv. Sa, cu căldura inimii care îl caracterizează — dar nu numai pe aceştia, ci şi pe eroi şi pe toţi aceia prin care am ajuns la vreo binefacere sau la vreo înlesnire. Din partea Comitetului de organizare a vorbit dl. Viorel Mosora, din partea autorităţilor locale a vorbit dl. primar al oraşului Ocna Sibiului de care aparţine satul Topîrcea.

S-au rostit versuri mişcătoare de către elevii militari şi credincioasa Maria Teleoacă.

În încheiere preotul paroh a mulţumit tuturor celor prezenţi.

Participant

Zi de mare praznic la parohia Vurpăr, prot. Sibiu

În viaţa unor parohii de-ale noastre sînt evenimente care nu pot fi cuprinse şi redate în toate dimensiunile lor. Un asemenea eveniment a fost şi la parohia Vurpăr, prot. Sibiu, şi anume Duminică, 23 septembrie 1990, cînd toată suflarea din această parohie, din împrejurimi, cît şi cei plecaţi pe alte meleaguri s-au regăsit în straie de sărbătoare pentru o prăznuire deosebită şi anume sfinţirea noii lor biserici.

Este meritul vurpărenilor în frunte cu vrednicul lor preot, Eugen Marin, că în anii dictaturii şi-au asumat riscul zidirii unei noi biserici pe locul alteia mai vechi, care devenise neîncăpătoare, biserică nouă pe care au împodobit-o apoi cu mobilier corespunzător, precum şi cu o foarte reuşită pictură în frescă, executată de pictorul Marin Gogea din Bucureşti, lucrări care s-au ridicat la o mare sumă de bani, suportată aproape în totalitate numai de credincioşi.

Sfinţirea a fost săvîrşită de către Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, căruia credincioşii i-au făcut o negrăit de caldă primire.

Înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi, după slujba de sfinţire a bisericii, avînd hramul „Sf. Nicolae", Înalt Prea Sfinţia Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească sub cerul liber, în faţa bisericii, într-un potrivit amfiteatru natural şi sub razele unui soare strălucitor, parcă pe potriva măreţiei 'praznicului. Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi din Sibiu şi de obştea mare a credincioşilor.

La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit:

P. C. prot. *D. Luca* (Sibiu), care a fericit pe cei ce „au îndrăznit şi au biruit", subliniind unitatea dintre preot şi credincioşii din Vurpăr.

C. pr. *Eugen Marin*, parohul local, care, copleşit de o sfîntă emoţie, a făcut o prezentare a parohiei şi a lucrărilor de zidire şi pictare a noii biserici, cît şi a înnoirilor care au avut loc la casa parohială, toate realizate prin „dragostea şi jertfelnicia acestor buni credincioşi", cum a subliniat C. Sa, mulţumiri aducînd lui Dumnezeu pentru purtarea Sa de grijă şi tuturor celor care i-au stat în ajutor.

Un bogat cuvînt de învăţătură a rostit apoi I. P. S. Mitropolit *Antonie*, în care a felicitat pe preot şi credincioşii din Vurpăr, pentru ceea ce au realizat „în vremuri de oprelişti, mai ales în ce priveşte construcţiile de biserici", arătîndu-le că „zidind această biserică aţi mai aprins o candelă pe pămîntul Transilvaniei, ca Dumnezeu să ţină vie şi credinţa şi unitatea poporului nostru".

În contiunuare, Î. P. S. Sa, plecînd de la Evanghelia zilei, a zăbovit asupra rugăciunii, prin care „ne punem în priză cu Dumnezeu", primind astfel „căldura şi lumina Lui", aducînd în atenţie cele trei feluri, mai importante, de rugăciune: de preamărire, de mulţumire şi de cerere, ilustrînd toate aceste aspecte cu o seamă de istorioare.

Î. P. Sa a acordat apoi C. pr. E. Marin un act special de preţuire şi apreciere pentru frumoasa, stăruitoarea şi ziditoarea sa activitate pe plan pastoral şi gospodăresc, act de apreciere înmînîndu-se şi Consiliului parohial.

În sala căminului cultural, altă dată închis şi el pentru nevoile parohiei, a avut loc o agapă la care au toastat: P. C. cons. *Gh. Papuc*, dl. *Ilie Banea*, primarul comunei, dl. *Georg Schirkonyer*, epitropul bisericii evanghelice din localitate, dl. *Ioan Hampu*, epitrop II, dl. *Ilie Banu*, epitrop I, dl. *Şerb Mircea*, fost director al şcolii din Vurpăr, dl. *Ioan Banea*, dl. *N. Tatu* de la direcţia muncii din Sibiu şi C. pr. *E. Marin*.

În final, a luat cuvîntul Î. P. S. Mitropolit *Antonie*, care a îndemnat la întărirea legăturilor cu vetrele noastre de obîrşie, satul, aducînd în atenţie cuvintele lui L. Blaga, că „veşnicia s-a născut la sat".

Menţionînd o seamă de aspecte legate de reintroducerea învăţămîntului religios în şcoală, I. P. S. Sa a mulţumit încă o dată obştei din Vurpăr pentru dragostea de biserică şi pentru larga ospitalitate de care a dat dovadă.

Pr. Gh. Papuc

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu 44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 noiembrie
1990
Nr. 41—42

BISERICA ŞI ŞCOALA

două instituţii în slujba neamnlui românesc, ieri şi azi

După aproape o jumătate de secol, în care instrucţia şi educaţia religioasă au fost eliminate din şcoala românească, a dat Bunul Dumnezeu ca din nou Biserica să-şi poată aduce contribuţia la înnoirea spirituală a poporului român. Anul şcolar a început, ca pe vremuri, cu rugăciune în miros de tămîie şi cu stropire de apă sfinţită din busuiocul preotului.

Faptul acesta a surprins societatea românească, pe unii cu satisfacţie deplină şi nădejdi de mai bine, pe alţii cu nedumerire, indiferenţă şi, în cîteva cazuri, cu împotrivire. Nu e de mirare. Decenii de-a rîndul a fost propovăduită ura împotriva Bisericii şi combătută învăţătura ei. A fost dată uitării, cu bună ştiinţă, contribuţia Bisericii la formarea limbii, păstrarea unităţii şi cîştigarea libertăţii poporului nostru. Un „manual" de istorie a românilor scosese din paginile sale numele unor ierarhi cărturari, ctitori de limbă şi cultură. Uneori, pentru ochii străinilor mai ales, se făcea paradă din expunerea bisericilor şi mănăstirilor, nu ca lăcaşuri de cult, ci ca „muzee" de artă, ca monumente de arhitectură. Toată această mentalitate mai persistă încă în minţile generaţiilor formate în perioada de tristă amintire care se voia „epocă de aur". Repetăm, faptul nu trebuie să ne mire şi cu atît mai puţin să ne tulbure. Avem de îndeplinit o operă de mari proporţii, de mare răspundere şi de lungă durată, aceea a luminării minţilor şi înnoirii conştiinţelor, spre a contribui la crearea acelui adevărat om nou, după chipul lui Hristos. Desigur, această sarcină şi-o propun şi alte religii, şi nu numai acestea.

Trebuie să arătăm generaţiilor mai noi care a fost, în trecut, raportul dintre Biserică şi Şcoală în viaţa poporului român; cum a evoluat acest raport şi care sînt perspectivele lui de viitor. Istoria atestă că formarea poporului român — etnogeneza lui — a mers mînă în mînă cu ceea ce am putea numi hristogeneza, adică naşterea şi creşterea lui întru Hristos; că atunci cînd se vorbeşte în istorie de un popor român pe deplin format, el apare ca un popor creştin după rînduiala Bisericii creştine a Răsăritului.

Trecem peste toate acestea spre a ne opri la timpurile mai noi, cu deosebire în Transilvania —

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Dr. Gheorghe Liţiu

ADEVĂRURI RĂSTIGNITE*

În ziarul „Adevărul în libertate", nr. 97/15 aprilie 1990, citim în articolul: „Biserica răstignită" de sub semnătura d-lui Viorel C.: „Biserica unită este aceea care a apărat şi legiferat prin unirea cu Roma originea latină a limbii noastre"; iar cu o frază mai jos: „Unul din slujitorii ei, diaconul Gh. Lazăr, a trecut munţii şi a pus bazele învăţămîntului, în limba română, trezind conştiinţa naţională a celor de acolo".

În aceste afirmaţii, ca şi în altele din articol, pana înaripată a d-lui Viorel C. zboară pe deasupra adevărului, dacă nu cumva îl răstigneşte cu bună ştiinţă sau din deformare confesională, făcînd mult joc de citate biblice, dar mai puţină istorie.

1. Marele Gheorghe Lazăr (n. aprox. 1779—1823) nu era nici pe departe cleric al Bisericii Unite, ci ortodox, care a studiat la Sibiu şi Cluj, apoi la Viena, dreptul, Teologia şi ştiinţele fizico-matematice, iar la Carlovitz (Teologia şi dogmatica ortodoxă), ca bursier al Episcopiei Sibiului, fiind profesor la Seminarul din Sibiu şi unul din candidaţii propuşi ca episcop ortodox de Arad. De reţinut că acordarea bursei de către Episcopia Sibiului se făcea în vederea instruirii candidaţilor la preoţie de la Sibiu (v. Gh. Pănuţă: Gh. Lazăr, Bucureşti, 1975). Nasc şi în Ortodoxie oameni mari!

A susţine că Gh. Lazăr, trecînd Carpaţii (în 1816), „a trezit conştiinţa naţională a celor de acolo" este prea mult spus; a zice că a adus un mare aport la adîncirea, consolidarea şi activarea acestei conştiinţe, validînd între altele, limba română ca limbă de instruire, ni se pare mai corect şi adevărat. Conştiinţa naţională ca şi ideea originii şi a unităţii de neam o aveau cei de dincolo din vechime, n-a apărut odată cu Gh. Lazăr. Este destul să amintim pentru aceasta războaiele duse pentru neam şi Lege, Unirea sub Mihai Viteazul, traducerile şi tipăriturile de dincolo, unele cu destinaţie pentru întreg neamul românesc, multe cu circulaţie în toate provinciile ţării, afirmaţiile categorice ale cronicarilor asupra originii, a latinităţii limbii şi a unităţii neamului, precum şi operele unui Dimitrie Cantemir (1673—1723), a Stolnicului C. Cantacuzino (1640—1714), a spătarului N. Milescu (1636—1708). Toate acestea să fie expresii ale unei conştiinţe adormite a celor de dincolo de Carpaţi?

2. Dacă este mai greu de înţeles cum a apărut Biserica Unită şi mai ales cum a „legiferat" originea latină a limbii noastre „prin unirea cu Roma", ceea ce spune d-l Viorel C. în ultimul aliniat, este clar dar total neadevărat: Biserica Unită (la dînsul cu literă mică) a făcut „să avem o limbă, o credinţă şi o Ţară". Chiar aşa!

În această „logică", cum Unirea a început de pe la 1700 rezultă că cei dinaintea acestei date n-au avut nici limbă, nici credinţă, nici Ţară! Şi aceasta e valabil, desigur, şi pentru cei de dincolo de Carpaţi, care neavînd Biserică Unită trebuie că şi ască această sarcină şi-o propun şi alte religii, şi nu numai acestea.

* Articol preluat din „Renaşterea", publicaţie a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, nr. 7/iulie 1990, p. 3.

(Continuare în pag. a 3-a)

Sever Buzan

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

† PĂRINTELE PAISIE

A trecut la Domnul Părintele Paisie (Olaru), la Mănăstirea Sihăstria din munţii Neamţului, în vîrstă de peste nouăzeci de ani. Cînd l-am cunoscut, exact acum patruzeci de ani, la Mănăstirea Slatina din părţile Sucevei, bucovinenii pelerini la mănăstirea zidită de Alexandru Lăpuşneanu, îi ziceau *„Părintele Pusnicu"*, aşa cum, cu aproape cinci sute de ani înainte, mai botezaseră pe un monah, *„Daniil Sihastrul"*, duhovnicul lui Ştefan cel Mare.

Părnitele Paisie era pusnic într-o obşte de aproape o sută de călugări şi fraţi. O taină a ortodoxiei, a monahismului ortodox, în care poţi fi singur în mijlocul unei mari mulţimi, şi poţi fi ca în mijlocul unei mari mulţimi, în cea mai desăvîrşită singurătate, dacă gîndurile te poartă prin lume, în loc să te adune în meditaţie şi rugăciune.

Părintele Paisie era un om al chemării minţii în inimă, şi a inimii în minte, al retragerii în sine, în acea sine în care, prin rugăciune neîncetată, poate fi adus să sălăşluiască Dumnezeu. Era un isihast desăvîrşit. Era duhovinicul întregii obşti de la Mînăstirea Slatina. Şi al stareţului Cleopa de a cărui preţuire şi iubire s-a bucurat pînă în ultima clipă a vieţii. Cînd s-au mutat amîndoi de la Mînăstirea Slatina, în părţile Neamţului, Părintele Paisie mai întîi la Schitul Sihla, apoi amîndoi la Mănăstirea Sihăstria, Părintele Cleopa tot pe Părintele Paisie l-a avut duhovnic.

Generaţii întregi de călugări şi călugăriţe s-au bucurat de îndrumările lui duhovniceşti. Era înţelept, bun şi iertător. Era plin de har, de o imensă iubire de oameni şi de o căldură a inimii prin care răzbătea ca un izvor lin sfinţenia şi înţelegerea pentru toate slăbiciunile omeneşti, pe care le ierta asumîndu-şi-le şi expiindu-le el, prin post, canon de rugăciune şi nevoinţă jertfitoare.

Bucovina şi Moldova erau familia lui duhovnicească. Dar şi călugării şi călugăriţele din Transilvania i s-au înfiat. Rîmeţii erau ca la un pas duhovnicesc de Sihăstria. Şi cîţi încă şi din alte părţi ale ţării. Şi nu numai călugării. A fost unul din marii duhovnici ai neamului nostru, şi o făclie nestinsă în ultima jumătate de secol pentru mîntuirea oamenilor căruia, căzuţi sub povara stăpînirii atee, s-a rugat ca nimeni altul.

N-a fost un predicator pentru mulţimi cum e Părintele Cleopa. A predicat însă în scaunul spovedaniei, fiecăruia în parte. Acesta a fost harul, darul, misiunea şi vocaţia lui. Şi poporul credincios l-a simţit.

N-a mers către nimeni. Toţi au venit către el. Pînă în ultima zi a vieţii, prin chilia sa s-au perindat zi şi noapte pelerini, care şi-au lăsat acolo păcatele, pe care Părintele Paisie le ardea în focul rugăciunii sale fierbinţi. De la dînsul ieşeau toţi curaţi, înnoiţi, purificaţi. A fost sfîntul neprihănit al neamului nostru, ascuns într-o smerenie firească, simplă, adevărată, de nimeni bănuită că ar fi prefăcută.

Mare duhovnic, a crescut în jurul său mari duhovnici. A fost un adevărat profesor de spiritualitate ortodoxă, cuvîntul lui întrupîndu-se din faptă şi dintr-o simţire creştină nebîntuită de nici o îndoială, şi neîntinată de nici o abatere de la conştiinţa prezenţei permanente a lui Dumnezeu în lume, în sufletul lui şi în misiunea lui, cu care s-a simţit îndatorat ca dintr-o poruncă anume. Şi a avut această poruncă anume, şi s-a ţinut de ea toată viaţa, anume aceea de a-i încredinţa pe oameni că Dumnezeu îi iubeşte, că le poartă de grijă, că ia aminte la tot gîndul lor de căinţă şi de întoarcere pe calea cea bună.

Părintele Paisie chema şi biruia prin bunătate, prin certitudinea pe care o insufla tuturor că îi întîlneşte cu Dumnezeu cel bun şi iubitor. Aşa le muia inimile oamenilor şi îi întorcea la Dumnezeu.

În ultimii ani parcă rămăsese din el numai sufletul. Se împuţinase la trup, stătea pe marginea patului cu epitrahirul pe piept şi cu o cruce de lemn în mînă, şi penitenţii treceau prin faţa lui cu răbdare, unii aşteptîndu-şi rîndul zile şi nopţi întregi. Credincioşi de pe tot cuprinsul ţării, călugări, maici, stareţi, stareţe, episcopi şi mitropoliţi. Dar răbdarea cea mai mare o avea el.

Ca să-l mai cruţe de vizitatori, călugării din Sihăstria mai spuneau că nu prea aude, că nu prea vede. Dar lumea nu lua aminte. Iar el îi primea pe toţi, şi pentru toţi avea cuvînt de mîngîiere. Cînd se odihnea şi simţea că i s-a deschis uşa, spunea celui venit: *„Dă-mi de aici din dreapta epitrahirul. Şi vezi că în stînga, prinsă într-un cui, de paretar* (un covoraş pe perete, în dreptul patului de scîndură), *e o cruce. Dă-mi-o în mînă"*. Şi se ridica, şi începea ceea ce am putea numi cu un cuvînt poate nepotrivit, terapeutica vindecării. Spovedania. Apoi sfatul. Sfatul pe larg. Fără grabă. Dejghiocarea faptelor, aruncarea cojilor rele, scoaterea miezului bun, spălarea, pieptănarea, reînfrumuseţarea sufletului. Asta făcea. Şi apoi dezlegarea. Cea din *Molitfelnic*, spusă, bine înţeles, pe de rost. Dar nu făcea numai atît. Ceea ce urma cred că era darul lui deosebit. Urma o îndelungă rugăciune rostită cursiv, cu ton de infinită bunătate, şi credinţă, şi speranţă.

(Continuare în pag. a 4-a)

Mitropolitul Antonie

BISERICA

— Una, sfîntă, sobornicească (universală), apostolească —

1. *Una.* Domnul Iisus Hristos prin întruparea, patimile, moartea Sa pe cruce şi învierea din morţi S-a adus pe Sine jertfă de bună voie „ca un miel nevinovat" lui Dumnezeu-Tatăl, ca să ne răscumpere din robia păcatului strămoşesc şi a morţii veşnice. Prin jertfa pe cruce ne-a împăcat din nou după har ca fii adoptivi ai lui Dumnezeu. Fiul, Unul născut din veci din Tatăl, S-a făcut om fără de păcat, ca din trupul Său să extindă mîntuirea ca viaţă dumnezeiască în noi oamenii, născuţi în păcat. Această viaţă dumnezeiască extinsă din trupul Domnului Iisus Hristos în credincioşi este acţiunea de mîntuire începută prin întrupare şi finalizată în Biserica Sa, prin care mîntuirea oamenilor se continuă pînă la sfîrşitul veacurilor. Mîntuirea noastră se realizează astfel prin sălăşluirea în noi a lui Iisus Hristos cu trupul purtat de El, înviat şi înălţat la cer, unde şade de-a dreapta Tatălui ,după cum El ne-a încredinţat: *„Cel ce mănîncă Trupul Meu şi bea Sîngele Meu are viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi"* (Ioan VI, 54). Această sălăşluire a Domnului Iisus Hristos în noi prin Duhul Sfînt a născut *Biserica creştină*. Prin întruparea, răstignirea şi înălţarea la cer, Domnul Iisus Hristos a pus temelia *Bisericii* în trupul Său şi prin aceasta *Biserica* a luat fiinţă virtual. *Biserica* aflată virtual în trupul Domnului Iisus Hristos a fost actualizată prin căldura iubirii Duhului Sfînt în oameni, acţiune care a început la Duminica Rusaliilor, cînd Duhul Sfînt a coborît peste Sfinţii Apostoli şi i-a făcut creştini în care se extinde de acum puterea trupului lui Hristos plin de Duhul Sfînt.

Coborîrea Sfîntului Duh a dat existenţă reală *Bisericii* pe pămînt, punînd începutul sălăşluirii Trupului îndumnezeit al lui Hristos în celelalte fiinţe umane, şi cu aceasta a avut loc începutul *Bisericii*, începutul mîntuirii noastre, începutul împărăţiei lui Dumnezeu pe pămînt.

Opera Fiului lui Dumnezeu de refacere a lumii, de mîntuire a ei, se realizează prin Biserică, fiindcă Dumnezeu-Tatăl: *„Toate le-a supus sub picioarele Lui şi pe El L-a dat peste toate cap Bisericii, care este trupul Lui, plinirea Celui ce plineşte toate în toţi"* (Efeseni 1, 22—23).

În Simbolul de Credinţă, în art. 9, despre *Sfînta Biserică* mărturisim: „(Cred) *şi într-una, sfîntă, sobornicească şi apostolească Biserică*". Aceste patru dimensiuni sau însuşiri ale Bisericii decurg din natura teandrică a *Bisericii* ca trup al lui Hristos.

Biserica este una, fiindcă unul este Iisus Hristos extins cu trupul Lui îndumnezeit în umanitate şi umanitatea unită cu Hristos are imprimat în ea pe Hristos cu trupul Lui îndumnezeit. Cei doi factori, Hristos şi umanitatea, formează o unitate, „încît în Biserică nu poate fi văzut unul fără altul şi nu se poate

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. I. Ionescu

COMUNICAT

În zilele de 25—28 septembrie 1990, Biserica Ortodoxă Română a trăit momente de adevărată însemnătate istorică.

În ziua de 25 septembrie a.c., Sfîntul Sinod, întrunit în şedinţa de lucru, a luat în dezbatere şi a elaborat un proiect privind eliminarea din Statutul şi Regulamentele Bisericii Ortodoxe Române a tuturor prevederilor impuse, în mod abuziv, de regimul comunist ateu, prin care acesta şi-a luat, cu de la sine putere, dreptul de control asupra Bisericii şi de imixtiune în viaţa şi activitatea ei.

În ziua de 26 septembrie a.c., Adunarea Naţională Bisericească a aprobat, în unanimitate, proiectul Sfîntului Sinod. Prin această hotărîre Biserica Ortodoxă Română îşi recîştigă autonomia ei plenară, punîndu-se astfel bazele unor relaţii noi între Biserică şi Stat: de respect reciproc şi de slujire liberă a aceluiaşi popor. In continuare, Adunarea Naţională Bisericească a luat act, cu deosebită bucurie, de marele eveniment al reintroducerii orei de educaţie moral-religioasă în învăţămîntul de stat primar şi gimnazial, Biserica aducîndu-şi astfel contribuţia la renaşterea moral-spirituală a societăţii româneşti. În după amiaza aceleiaşi zi, Colegiul Electoral Bisericesc a ales în scaunul de episcop al reînfiinţatei Episcopii a Maramureşului pe Prea Sfinţitul Iustinian Chira Maramureşanul.

În ziua de 27 septembrie a.c., Colegiul Electoral Bisericesc s-a întrunit, din nou, pentru alegerea de titulari în scaunele vacante a altor două eparhii nou reînfiinţate. Astfel, în scaunul de Arhiepiscop al Tomisului a fost ales Prea Sfinţia Sa Episcop Lucian Tomitanul iar în după amiaza aceleiaşi zile, în scaunul de episcop al Episcopiei Argeşului a fost ales Prea Sfinţia Sa Episcop Calinic Argatu Argeşanul.

În ziua de 28 septembrie a.c., Sfîntul Sinod şi-a continuat lucrările şi a luat în dezbatere alte probleme curente din viaţa Bisericii. Astfel, pe lîngă cele şase seminarii teologice de la Bucureşti, Buzău, Mănăstirea Neamţ, Cluj-Napoca, Craiova şi Caransebeş existente înainte de Revoluţia din Decembrie 1989 şi cel de la Galaţi înfiinţat după Revoluţie, Sfîntul Sinod a aprobat înfiinţarea a încă două seminarii teologice la Roman şi Rîmnicu Vîlcea şi a unui seminar teologic monahal la Mănăstirea Agapia. În continuarea lucrărilor, Sfîntul Sinod a analizat şi a aprobat statutele „Asociaţiei Studenţilor Creştini Ortodocşi din România", „Ligii Tineretului Ortodox Român", „Societăţii Naţionale a Femeilor Ortodoxe din România" şi „Asociaţiei Oastea Domnului din cadrul Bisericii Ortodoxe Române" şi a ridicat caterisirea Preotului Iosif Trifa, întemeietorul „Oastei Domnului". Sfîntul Sinod a elaborat şi a dat publicităţii un Apel către slujitorii sfintelor altare şi credincioşii ortodocşi români de pretutindeni pentru ajutorarea copiilor handicapaţi, orfani, abandonaţi şi a tuturor celor lipsiţi şi suferinzi.

Lucrările Sfîntului Sinod, ale Adunării Naţionale Bisericeşti şi ale Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerile de ierarhi de la Tomis şi Argeş s-au desfăşurat sub preşedinţia Prea Fericitului Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, iar pentru alegerea de la Maramureş de Î. P. S. Antonie, Mitropolitul Ardealului.

BIROUL DE PRESĂ ŞI COMUNICAŢII
AL PATRIARHIEI ROMANE

COMUNICAT

Marţi, 16 octombrie 1990, la Institutul Teologic Universitar „Andrei Şaguna" din Sibiu, a avut loc o primă întrunire de consultare a Bisericilor creştine din România, membre ale Consiliului Mondial al Bisericilor şi ale Conferinţei Bisericilor Europene: Biserica Ortodoxă Română, Biserica Reformată şi Biserica Evanghelică Luterană.

Evocîndu-se relaţiile tradiţionale, ecumenice, frăţeşti şi de bună colaborare existente între Bisericile istorice din ţara noastră chiar şi în perioada dictaturii ateist-comunistă, s-a hotărît, în unanimitate, concretizarea instituţionalizată a acestor relaţii prin înfiinţarea, în principiu, a unui Consiliu Ecumenic al Bisericilor din România în componenţa căruia vor fi invitate să facă parte toate cultele creştine care acceptă baza mişcării ecumenice. Pentru întocmirea Statutului acestui organism urmează a se constitui o comisie interconfesională. În acest scop, Bisericile vor lua în dezbatere această iniţiativă în forurile lor competente şi cu credincioşii.

S-a hotărît, de asemenea, înfiinţarea Societăţii Biblice din România care se va afilia Societăţilor Biblice Unite, avînd ca principal scop traducerea, tipărirea, difuzarea şi studierea Sfintei Scripturi pentru toate Bisericile membre şi în limbile credincioşilor acestora. Se are în vedere realizarea unei traduceri ecumenice a Bibliei pentru România.

În cadrul dezbaterilor s-au abordat şi unele probleme de interes comun precum predarea educaţiei moral-religioase în învăţămîntul de stat şi pregătirea personalului didactic necesar acestei activităţi; restituirea bunurilor bisericeşti confiscate în mod abuziv de către regimul totalitar comunist ateu şi anularea restricţiilor privind utilizarea fondurilor băneşti din unităţile bancare şi ale Caselor de Economii depuse de către Biserici.

Un reviriment al studiilor patristice

AL VII-lea COLOCVIU INTERNAŢIONAL GRIGORIE DE NYSSA

Cînd ne gîndim că anul trecut (1989) a apărut volumul al XXII-lea de „Studii patristice" aşa cum au fost ele prezentate de congresele internaţionale de la Oxford putem deduce că cercetările privind viaţa şi scrierile Sfinţilor Părinţi au făcut mari progrese în ultimii ani. De fapt, „Studiile patristice" sînt numai o parte din publicaţiile de specialitate. Multe alte volume cuprinzînd lucrările colocvii deosebite închinate cîte unuia din părinţii şi scriitorii bisericeşti au adîncit sectoarele mai puţin cunoscute ale multora dintre ei. Intre preferinţele arătate de cercetătorii acestor lucrări speciale locul prim se pare că-l deţine tot Sfîntul Ioan Gură de Aur din opera căruia încă nu s-a terminat nici munca de inventariere a fondurilor manuscrise aflate prin bibliotecile şi arhivele mondiale. Se ştie că în ultimele decenii au fost descoperite şi publicate mai multe cateheze baptismale inedite, necunoscute pînă acum. Tot aşa, din scrierile lui Origen, au fost tipărite unele lucrări inedite aflate pe papirusuri în Egipt iar colocviul al VII-lea dedicat acestui prolific scriitor s-a încheiat abia lunile trecute. Şi mai recente (între 5—10 septembrie 1990) au avut loc lucrările celui de al VII-lea clocviu privind cele opt omilii ale Sf. Grigorie de Nyssa la Eclesiast, la care a participat şi semnatarul acestor rînduri.

Lucrările acestea s-au desfăşurat în Scoţia, la cea mai veche unitate din nordul acestei ţări, la Andrews. Au participat între 45—60 de cercetători. Pentru a decurge lucrările cît mai operativ organizatorul întîlnirii, prof. St. Hall (Londra), a pus la îndemîna tuturor celor prezenţi un copios rezumat al celor 8 omilii dublat în multe locuri de traducerea textului însuşi. In ce priveşte delegaţia română lucrările au fost devansate cu aproape un an înainte, întrucît traducerea şi comentariul textului au fost prezentate spre publicare la Institutul Biblic încă din anul trecut. Primele 4 omilii au fost traduse de regretata maică Teodosia Latcu, iar ultimele au fost traduse de subsemnatul.

Ie felul acesta, pentru prezentarea şi explicarea mai îndea-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. T. Bodogae

Către fraţii noştri români dintre Prut şi Nistru

„Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român — ASTRA", reînviată la Sibiu în februarie 1990, credincioasă tradiţiilor moştenite de la cei care i-au dat viaţă la 1861 — deci acum aproape 130 de ani — între care Şaguna, Bariţiu, Cipariu, Bărnuţiu, Puşcariu, Şuluţiu, Mureşanu, Axente Sever sau Ilie Măcelariu precum şi ale tuturor celor care le-au urmat, îşi declară din nou, cu tărie şi deschis, scopul activităţii sale cultural-patriotice, care nu poate fi decît acela al unităţii de gînd şi faptă românească, în deplinătatea puterilor fizice şi frăţietatea spiritelor, pe tot cuprinsul pămîntului străbun.

Ne-am luat ca deviză cuvintele lui Iosif Sterca Şuluţiu — prieten şi biograf al lui Avram Iancu — fost preşedinte al „Astrei": „Noi nici că intrăm în raiu, dacă nu putem intra ca români, cu limba şi legea noastră strămoşească", accentuînd astfel crezul predecesorului său la conducerea venerabieli grupări culturale, Alexandru Mocsony: „La opera cea mare a emancipării unui popor trebuie să conlucreze generaţii întregi, dar mai curînd sau mai tîrziu, victoria cauzei drepte este inevitabilă".

Credinţa aceasta în Dumnezeu şi „victoria cauzei drepte" a jalonat şi bătătorit drumul „Astrei" spre cea mai măreaţă a sa ctitorie": Marea Unire de la 1 Decembrie 1918.

Românii basarabeni n-au fost nicicînd străini de idealurile, de scopurile şi împlinirile ardelenilor astrişti, alăturîndu-se din tot sufletul fraţilor lor, prin oameni de talia unui Vasile Stroescu, iar apoi constituindu-se şi ei în „ASTRA BASARABEANĂ", imediat după Unire.

Toate acestea ne fac să fim acum, cînd treceţi prin grele încercări, ce pot duce la fărîmiţarea Republicii Moldova, alături de eforturile voastre, de truda voastră fără odihnă pentru a rămîne români în acel colţ de ţară binecuvîntată şi lăsată nouă moştenire de ctitori şi binefăcători, numiţi Basarabi şi Muşatini.

Sîntem alături de voi cu cuvîntul care zideşte limba românească şi cu fapta, dacă şi unde va fi nevoie, pentru că numai aşa împreună, umăr la umăr vom putea să împlinim şi să consolidăm ceea ce a năzuit totdeauna acest curat şi sfînt popor: Unirea, libertatea şi neatîrnarea, înscrise cu sînge pe roşul, galbenul şi pe albastrul Tricolorului Românesc.

Consiliul Central de Conducere al ASTREI şi Despărţămîntul Sibiu

28 octombrie 1990

Simpozionul naţional „SPAŢIUL ECLESIAL CA LOC INTERIOR ŞI EXPRESIE A TRADIŢIEI"

În zilele de 6—8 octombrie 1990 a avut loc la Brăila, sub egida Ministerului Culturii, Patriarhiei Române şi a Prefecturii Judeţului Brăila, un simpozion naţional cu tema: *„Spaţiul eclezial ca loc interior şi expresie a tradiţiei"*. Ideea unui asemenea simpozion, la care au participat arhitecţi, oameni de artă şi teologi, a luat naştere în urma concursului naţional de arhitectură pentru construirea unei catedrale în Brăila, iar iniţiativa convocării lui au avut-o P. S. Arhiereu-vicar Casian Gălăţeanul şi domnii Sorin Dumitrescu şi Teodor Baconsky de la Ministerul Culturii. Din partea Patriarhiei Române au participat: Î. P. S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, Î. P. S. Sa Antonie, Mitropolitul Ardealului, P. S. Casian Gălăţeanul, P. C. Cons. patriarhal Gheorghe Bogdan, P. Cuv. arhim. Bartolomeu Anania, P. C. pr. rector Dumtiru Popescu, P. C. pr. prof. C. Galeriu, P. C. pr. prof. N. Necula de la Institutul Teologic din Bucureşti, P. C. pr. prof. Ilie Moldovan şi P. C. pr. prof. Liviu Streza de la Institutul Teologic din Sibiu.

Deschiderea festivă a simpozionului a avut loc sîmbătă, 6 octombrie a.c., ora 10, în sala de spectacole a Teatrului dramatic „Maria Filotti", după un scurt serviciu religios oficiat de P. S. Arhiereu-vicar Casian şi un sobor de preoţi. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de prefectul Brăilei, după care au vorbit: P. S. Casian Gălăţeanul, Dl. Andrei Pleşu, Ministrul Culturii, Dl. Ioan Ungureanu, Ministrul Culturii şi Cultelor din Republica Moldova (U.R.S.S.), Î. P. S. Mitropolit Daniel, P. C. arhim. B. Anania, P. C. prof. C. Galeriu şi alţii.

Duminică 7 octombrie, după oficierea Sf. Liturghii la biserica „Buna Vestire" de către I. P. S. Daniel şi P. S. Casian, înconjuraţi de un sobor de preoţi, în cadrul căreia Î. P. S. Sa Mitropolit Antonie a rostit un cuvînt de învăţătură, a avut loc binecuvîntarea bustului lui Eminescu, în grădina publică a oraşului.

Comunicările şi discuţiile au continuat Duminică după-amiază şi luni dimineaţa.

Înalţii ierarhi, Î. P. S. Sa Antonie şi I. P. S. Sa Daniel au prezentat în partea finală a simpozionului unele constatări şi concluzii deosebit de importante la care s-a ajuns în acest dialog maraton între arhitecţi, constructori de biserici ortodoxe şi teologi. S-a stabilit de comun acord ca bisericile proiectate să fie biserici ortodoxe româneşti, atît prin planul, cît şi prin arhitectura lor. Pentru realizarea acestui deziderat s-a făcut propunerea ca din Comisia centrală de urbanistică care avizează proiectele de biserici să participe şi reprezentanţi ai Bisericii. Dialogul dintre arhitecţi şi teologi trebuie continuat prin simpozioane locale şi naţionale, iar în Institutele de specialitate să fie introdusă istoria artei bisericeşti încadrată în spiritualitatea ortodoxă.

În încheiere, gazdele au mulţumit participanţilor pentru contribuţia lor la acest bun început de drum.

Pr. prof. Liviu Streza

Al VII-lea colocviu internaţional Grigorie de Nyssa

(Continuare din pag. 1-a)

proape a problemelor întîlnite în decursul celor 8 omilii din tematica colocviului s-a stabilit de mai înainte care dintre participanţi şi-au luat sarcina de a veni în sprijinul explicării textului. În ce priveşte contribuţia noastră ea a căutat să sublinieze îndeosebi două lucruri din scrisul Sf. Grigorie de Nyssa: 1. Întrucît cunoaştea cel mai bine cugetarea filosofilor, şi a altor scriitori antici, el este cel care recurge cel mai adeseori la clasici, dar, în acelaşi timp 2. Sf. Grigorie reuşeşte să ne prezinte în tot scrisul său limbajul cel mai îmbisericit şi aceasta pentru că şi citatele luate din filosofii şi gînditorii clasici au fost împrumutate numai cu scopul de a apăra învăţătura Bisericii punînd adevăr creştin în clişeele sau imaginile clasice.

Dintre participanţii mai remarcabili la colocviul VII privitor la Sf. Grigorie de Nyssa (în afară de prof. Hall), amintim doar pe cîţiva: prof. A. M. Ritter din Heidelberg, care este şi Preşedintele Asociaţiei Internaţionale de Studii patristice, Prof. A. Spira din Mainz, organizatorul colocviului din 1976, prof. B. Studer din Roma, M. Van Paris de la Chevetogne (Belgia), prof. E. Müllenberg de la Götingen (autor al cîtorva studii ecumenice despre Gr. de Nyssa), prof. E. Montsulas din Atena şi alţii. Ca unii care au dovedit pasiune pentru munca de cercetare, cîţiva tineri au prezentat referate serioase, ceea ce constituie o dovadă elocventă că această muncă se va cantinua şi în viitor. Astfel Dr. M. Parmentier a învăţat limba siriacă pentru a putea publica studii privind unele opere ale Sfîntului Grigorie de Nyssa traduse în secolul VI în limba siriacă. Profesorul T. Kobusch de la universtiatea din Bochum a prezentat un temeinic referat în legătură cu critica adusă de Sfîntul Grigorie filosofiei stoice.

În general, referatele şi discuţiile provocate de ele au produs o bună impresie.

În acelaşi timp, cînd a fost vorba de traducerea în româneşte a scrierilor patristice, lucrare care se apropie, credem, la un număr destul de impresionant (30 de volume în decurs de 10 ani) participanţii au exprimat cuvinte de caldă apreciere faţă de Biserica Română cu atît mai vîrtos cu cît o astfel de lucrare nu-şi are pereche în zilele noastre în nici o altă instituţie bisericească, exceptînd cunoscuta serie franţuzească „Sources chrétiennes", care la cei 50 de ani de activitate de cînd lucrează au trecut recent de numărul de 350 de volume.

În orice caz, pentru orice om care doreşte să se apropie de cuvîntul viu şi adînc al scrisului patristic, există destule izvoare şi poate găsi mare mîngîiere în ele.

Biserica

(Continuare din pag. I-a)

vorbi despre unul fără celălalt. (Pr. Prof. D. Stăniloae). Din iubirea Sa, Hristos S-a făcut de o fiinţă cu noi, după umanitate. Cum spune Sfîntul Apostol Pavel, Hristos *„este capul trupului Bisericii"* (Coloseni 1, 18—20). In iconomia divină nu există şi nu poate exista pentru această raţiune decît o singură *Biserică*. Hristos nu poate avea doar mai multe trupuri. Iisus Hristos S-a întrupat, a fost răstignit şi a înviat ca om ca să adune în Sine pe toţi cei dezbinaţi în infinitatea iubirii Sale faţă de Tatăl şi a Tatălui faţă de Fiul. Această unire în iubire a tuturor în Hristos constituie însăşi esenţa mîntuirii în *Biserică*, fiindcă în afară de Hristos nu este cu putinţă mîntuirea noastră, „Căci *printr-Însul (a binevoit) să le împace pe toate cu Sine, fie cele de pe pămînt, fie cele din ceruri, făcînd pace printr-Insul, prin sîngele crucii Lui"* (Coloseni 1, 20). Untiatea între Biserică şi Hristos şi unitatea în interiorul Bisericii decurge din unitatea între Fiul şi Tatăl: *„Ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, ca şi ei să fie întru Noi"* (Ioan XVII, 24). Dar, unitatea Bisericii nu trebuie înţeleasă ca o untiate de ordin instituţional-administrativ şi nici considerată divizată sau fărămiţată în numeroasele confesiuni, secte şi indivizi cu atitudini şi credinţe deosebite. *Biserica* este o untiate de viaţă ontologic-pnevmatică în Hristos şi în Sfîntul Duh, mai presus de fire. In Ortodoxie, temelia unităţii Bisericii este de sus, din Hristos, şi ea luminează tuturor unitatea credinţei în dogme, în săvîrşirea Sfintelor Taine fără diferenţieri, în organizarea şi comuniunea ierarhică săvîrşitoare a Sfintelor Taine. În mod văzut, *Biserica* este locaşul sfinţit, Casa Domnului, în care Iisus Hristos Se aduce pe Sine în tot timpul pe Sfînta masă în altar jertfă de bună mireasmă Tatălui, şi prin El şi noi, credincioşii, prin faptul că din jertfa euharistică ne împărtăşim cu El. Sfîntul Ignatie din Antiohia spune *„Unul* este trupul Domnului Iisus şi *unul* sîngele Lui vărsat pentru noi; *una* şi pîinea îmbiată tuturor şi *unul* paharul împărţit tuturor" (P.G., 69, col. 517). Din acest motiv, *una* este şi *Biserica*, trupul tainic al lui Hristos, căci Hristos cu trupul Său jertfit şi înviat ca om, înfăţişat Tatălui ca o pîrgă neprihănită, ne cuprinde în Sine pe toţi cei ce credem în El şi ne împărtăşim cu Sfînt Trupul şi cu Sfînt Sîngele Lui. Pentru aceasta, Domnul Hristos, care este prezent în Biserică, dar este şi mai presus de Biserică, ne îndeamnă şi ne cere: *„Rămîneţi în Mine şi Eu în voi. Precum mlădiţa nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămîne în viţă, tot aşa nici voi, dacă nu rămîneţi în Mine. Eu sînt viţa, voi sînteţi mlădiţele, Cel ce rămîne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără de Mine nu puteţi face nimic. Dacă cineva nu rămîne în Mine, se aruncă afară ca mlădiţa şi se usucă"* (Ioan, XV, 4—6). Aceasta este drama vieţii celui ce se desparte de *Sfînta Biserică Una*, conştient sau inconştient, el moare sufleteşte ca şi mlădiţa ruptă de viţă, fiindcă nu se mai hrăneşte din trupul tainic al lui Hristos. Din sentimentul de solidaritate creştină ne rugăm cu toţii în *Biserică* „pentru unirea tuturor", pînă cînd *„toţi vom ajunge la unitatea credinţei şi cunoştinţei Fiului lui Dumnezeu, la bărbatul desăvîrşit, la măsura vîrstei plinătăţii lui Hristos..., ca adeverindu-ne în iubire să creştem întru toate, în El, Care este capul, Hristos"* (Efeseni IV, 13—15).

(Va urma)

BISERICA ŞI ŞCOALA

două instituţii în slujba neamului românesc, ieri şi azi

(Continuare din pag. 1-a)

aflată de secole sub stăpînire străină — unde şcoala românească, ocrotită şi susţinută de Biserică cu sacrificii enorme, era mereu pîndită de stăpînire pentru lucrarea ei de formare a ideii de naţionalitate română, de pregătire a poporului pentru marele ceas al eliberării şi formării statului naţional român unitar, în graniţele lui fireşti.

În concepţia statelor europene, în secolele XVIII—XIX, instrucţia şi educaţia religioasă era lăsată mai mult în grija Bisericilor, Statul intervenind cu dreptul său de inspecţie şi cu unele subsidii materiale. Era firesc ca şi Biserica ortodoxă să facă acelaşi lucru întemeind şi susţinînd şcolile sale confesionale. Dar, ce deosebire! În timp ce alte Biserici dispuneau de resurse materiale însemnate (fonduri băneşti, moşii, etc.), Biserica ortodoxă nu dispunea decît de modesta „cantribuţie şcolară" din partea credincioşilor, săraci şi ei, pentru susţinerea şcolii. Această contribuţie pentru şcoală se adăuga la numeroasele şi grelele sarcini în favoarea statului şi a moşierilor. Această situaţie era exploatată de stăpînire care adeseori desfiinţa şcoala românească pentru lipsuri, reale sau imaginare, în dotare şi salarizare a învăţătorului. Alteori, îmbia statificarea şcolii cu promisiuni ademenitoare pentru bieţii dascăli confesionali, dar mai ales pentru contribuabilii săraciţi cărora li se flutura perspectiva scăpării de o contribuţie, din celelalte multe pe care aveau să le plătească. Cine şi-ar lua sarcina — şi trebuie să şi-o ia cineva vreodată — de a răsfoi arhivele bisericeşti şi de stat în domeniul învăţămîntului ar da de pagini splendide de luptă eroică pentru păstrarea şcolii confesionale româneşti.

La Arad exista o *Preparandie* (din 1812), alături de un *Institut teologic* (din 1822) în care se pregăteau învăţători şi preoţi pentru toată partea de vest a pămîntului românesc. Intre preparanzi şi teologi era o convieţuire şi o colaborare frăţească, aşa cum trebuia să fie şi în satele unde aveau să meargă. Cartea episcopului de pie memorie, fost ani mulţi director şi profesor al Institutului teologic-pedagogic din Arad, Roman Ciorogariu, *Zile Trăite*, oglindeşte în paginile sale de epopee naţională felul în care se pregăteau tinerii români, viitori învăţători şi preoţi, pentru apostolatul acelor zile. Dar cel care a ilustrat mai bine şi mai frumos această epocă de glorie din istoria neamului nostru a fost Vasile Mangra, fost profesor al şcolilor de la Arad şi mai tîrziu mitropolit al Ardealului. În 1877, ca redactor al primei reviste de viaţă mai lungă de la Arad (după alte două premergătoare, *Speranţa* (1869) şi *Lumina*, 1873), a dat revistei sale numele de *Biserica şi Şcoala* (1877—1948), nume cu adînci semnificaţii. În articolul de fond al primului număr, el a scris între altele *„Biserica şi Şcoala — in hoc signe vinces* (=sub acest semn vei învinge)". Era deviza împăratului creştin Constantin cel Mare înscrisă, alături de o cruce, pe stindardele, scuturile, căştile şi armele ostaşilor săi, în războiul purtat împotriva lui Maxenţiu, în anul 312. El voia să arate prin acest titlu însemnătatea colaborării dintre cele două instituţii pentru promovarea intereselor superioare ale neamului nostru.

În 1922, în România întregită, Statul român a venit cu propunerea ca şcoala confesională ortodoxă să treacă cu întregul ei patrimoniu în proprietatea statului. Au fost dezbateri furtunoase în presă, în întruniri publice şi în parlamentul ţării pe această temă. Pînă la urmă Biserica noastră a cedat. Neuitată va rămîne splendida metaforă a marelui Roman Ciorogariu, care spunea cu un prilej: „Biserica românească din Ardeal a avut de demult o singură fiică, şcoala ei confesională, pe care o iubea mult şi pentru care a adus sacrificii însemnate. Cînd a venit Făt-Frumosul drag, România Mare, să i-o ceară, i-a dat-o, nu cu inimă uşoară, dar cu gîndul că nu i se va refuza niciodată intrarea în casa comună a ficei sale şi a Făt-Frumosului mult aşteptat". Nu s-a întîmplat aşa. Pesimiştii din 1922 şi-au văzut îndreptăţită temerea. N-au trecut mulţi ani şi rostul Bisericii strămoşeşti în învăţămîntul românesc a fost pus la îndoială, treptat eliminat, pînă în 1948 cînd a fost total eliminat. Nu tot aşa au procedat alte Biserici. Stăpîne pe bogate resurse materiale, pînă cînd le-au posedat, moştenite de la vechea monarhie, recunoscute cu mare şi uneori suspectă generozitate, de guvernele române ce s-au succedat între cele două războaie mondiale, ele şi-au menţinut şcolile proprii pînă cînd a venit tăvălugul epocii amintite şi le-au desfiinţat pe toate.

Trăim zile de nouă aşezare în viaţa poporului nostru şi, poate, a lumii întregi. Biserica a fost admisă să reintre în şcoală, e adevărat (încă) destul de timid şi cu perspective greu de prevăzut de pe acum. Cum am spus la început, anul şcolar curent a demarat în condiţii noi favorabile unei atît de necesare colaborări între cele două instituţii în cadrul procesului de reînnoire început în ţara noastră. S-au iscat totuşi dispute pe tema dacă educaţia religioasă este oportună în vremea noastră. Unii au susţinut că aceasta ar însemna o reîntoarcere cu mulţi ani în urmă pe calea progresului (probabil al celui multilateral dezvoltat, care ne-a adus acolo unde sîntem). Se fac comparaţii între ţara noastră şi alte ţări în care nu există religia ca obiect de învăţămînt. Un cadru didactic scria cu emfază (şi neascunsă plăcere) că „învăţămîntul în România este deocamdată *laic* şi *de stat*". Nu dorim să intrăm cu nimeni în polemică pe această temă, nici nu dorim să se impună forţat o credinţă neacceptată de alţii. Ar fi să cădem în greşala făcută mai înainte de a impune o ideologie fără a se permite ascultarea şi a părţii adverse, a acelui *„audiatur et altera pars"* despre care spuneau strămunii noştri că este condiţia stabilirii adevărului. Cu toate acestea, comparaţia cu alte ţări ni se pare lipsită de temei. Acolo, confesiunile creştine au suficiente resurse pentru a întemeia şi susţine şcoli de toate gradele. În România, nici azi, nici într-un viitor previzibil, Biserica ortodoxă nu va putea susţine şcoli proprii confesionale, în timp ce alţii sînt şi vor fi tot mai mult ajutaţi de confraţii de credinţă de peste hotare. Românii ortodocşi n-au alt ajutor decît pe Bunul Dumnezeu şi dragostea poporului care susţine traiul modest dar cinstit al Bisericii lor.

Nu ni se va lua în nume de rău dacă vom reaminti tuturor cuvintele lui Vasile Mangra: *„Popor român, Biserica şi Şcoala, în hoc signo vinces"* — în acest semn vei învinge — Acest popor, trecut prin înfricoşătoarea pustiire — omnilaterală — a dictaturii atee, are nevoie de colaborarea celor două instituţii pentru promovarea adevăratelor interese superioare ale neamului nostru. Toţi cei care iubesc acest popor şi au în inimă un viitor fericit pentru el, au datoria să-i dea tot sprijinul Bisericii pentru a-şi putea da întreaga măsură a lucrării ei duhovniceşti.

Istoricul austriac Carl Patsch şi cronicarul sas Johann Tröster mărturisesc continuitatea daco-română în Transilvania

Fiindcă istoriografia reviziosistă nu aduce nici o mărturie convingătoare spre a ne infirma continuitatea şi drepturile noastre istorice asupra Transilvaniei, în septembrie 1943, aflîndu-mă în biroul său de la Berna, eminentul romanist Karl Jaberg mi-a mărturisit că mulţimea de broşuri de pe poliţele bibliotecii seminarului său stau necitite fiindcă este convins de dreptatea cauzei noastre. Această convorbire va constitui pentru mine un îndreptar în munca mea de istoric spre a prezenta veridic şi just cititorilor problema tratată.

Folosind argumentele invocate de istoricul austriac Carl Patsch şi cronicarul sas Johann Tröster intenţia mea este de a convinge pe cei interesaţi să cunoască adevărul că Traian, după cucerirea Daciei, n-a exterminat populaţia şi că prezenţa permanent majoritară românească în Transilvania nu se datorează presupusei imigrări din Principate.

Carl Patsch în şapte monografii (vezi teza mea de doctorat *„Die Deutschen über die Herkunft der Rumänen"*, pag. 214) afirmă că, încă în primul război, dacii din Banat s-au supus de bunăvoie, iar după ce Dacia va deveni provincie romană inscripţiile rămase vor menţiona că de aici Roma va recruta o „ala" şi cinci „cohortes dacorum" spre a le folosi în alte părţi ale imperiului (op. cit., p. 111—112). Întrucît în lucrările lor istoricii unguri Ládislau Gáldi şi Emmerich Lukinich susţineau că dacii ar fi fost exterminaţi de către romani m-am dus la Budapesta şi, la 4 august 1943, am avut o discuţie cu dînşii. La întrebarea mea dacă în broşurile trimise la Breslau (le-am găsit în vara anului 1945 şi în biblioteca oraşului Bologna după eliberarea mea din lagărul de la Mariapfaar) este convingerea lor ştiinţifică sau este propagandă. E. Lukinich, indignat, mi-a răspuns: „Mein Herr, was wir schreiben und geschrieben haben ist nur die reine Wahrheit!"; cu alte cuvinte nici vorba de descendenţă dacică şi că n-am fi decît nişte bieţi ciobani care s-au infiltrat (Gáldi şi Makkai în volumniosul volum *„Geschichte der Rumänen"*, Budapest 1942, folosesc termenul de „einsickern" = a se furişa, a se infiltra hoţeşte) abia în secolele XI—XII în nordul Dunării deoarece după a lor părere, past 271—275, din Dacia orice urmă de populaţie romanică ar fi dispărut (pagina 20: „spurlos verschwunden"), iar Likinich în a sa *„Die siebenbürgische Frage"* (ediţia I-a Budapesta 1940 şi a II-a Zürich, 1968) spre a-şi convinge cititorii că am fi venetici, este şi mai îndîrjit împotriva continuităţii noastre afirmînd că „die barbarischen Horden und die raucheden Trümer allen romanischen Resten unmöglich gemacht hätten in Dazien zu verbleiben!" Dacă Robert Roesler ar mai fi trăit ar fi fost încîntat că teoria sa, speculată din motive politice, a rămas ca lozincă a revizioniştilor de la Budapesta. Aceştia practicînd aforismul lui Nicolae Milescu-Spătarul că „speranţa care nu-şi pierde speranţa, măreşte dorinţa" (vezi introducere la Enchiridionul său, tipărit la Paris în limba latină în în anul 1669) încearcă de a ne înrobi iarăşi în propria noastră vatră strămoşească. Este regretabil că astfel de deformări sînt puse, prin manualele şcolare şi prin paginile unor ziare, la îndemîna tineretului şi a cetăţenilor maghiari spre a-i incita împotriva românilor, cînd mai normal ar fi, ca vecini, încercuiţi de o mare de slavi, să trăim în bună înţelegere.

O altă deformare prezentă în istoriografia maghiară informează pe cine vrea să-i asculte că pînă în vremea fanarioţilor, adică secolul al XVIII-lea, ungurii ar fi fost populaţia majoritară în Transilvania. O astfel de afirmaţie am putut-o citi în septembrie 1943 la Geneva în cartea mercenarului istoric Herbert van Leisen, *Le problème transilvain, Genève, MCMXLIII*, apărută tocmai atunci. Editorul mi-a mijlocit o întrevedere cu dînsul şi fiind foarte sincer mi-a mărturisit: „n-am făcut decît să stilizez lucrarea, toată documentaţia mi s-a trimis din Budapesta". Metoda se practică şi azi. Romanistul bernez Karl Jaberg avea dreptate arătîndu-mi broşurile de propagandă: „cu acestea v-au luat ungurii Ardealul de Nord!".

Realitatea este însă cu totul alta. Convins că aduce un folos neamului, în 1988, la Sibiu, istoricul mitropolit *dr. Antonie Plămădeală* a scris o importantă lucrare pornind de la cronica lui Johannes Tröster, *„Das Alt und Neu-Teutsche Dacia"*, tipărită la Nürnberg în 1666. Autorul născut între români, cunoscîndu-le bine şi graiul, cu mult înainte de epoca fanarioţilor, (1711—1821) afirma, bine documentat: „Aşadar, valahii de azi (1666 n.n.), cei din Moldova, din Valahia şi *cei care trăiesc în munţii Transilvaniei*, nu sînt altceva decît poporul rămas din legiunile romane de graniţă după retragerea lor în sudul Dunării (Deţinătorul premiului Nobel pentru istorie în 1902, Theodor Mommsen, în volumul V al operei sale *„Römische Geschichte"*, Berlin, 1885, pagina 20, va face aceeaşi afirmaţie)... Ei nu se numesc în limba lor valahi, nici Blooch, ci *Romunos sau Romani* (pagina 322). Chiar în Alten Mörös (Maramureş) şi în TRANSILVANIA, *sînt atît de mulţi ca număr, că întrec şi pe unguri şi pe germani"* (pagina 338).

Atît originalul din Nürnberg, 1666, cît şi cartea mitropolitului Antonie Plămădeală, *Unitate, romanitate, continuitate*, Sibiu, 1988, nu sînt decît poduri de prietenie între două naţiuni, cărora destinul le-a hărăzit a trăi împreună în spaţiul panono-carpatic. In tot acest timp, începînd de la venirea ungurilor în Ardeal (1100), mulţi cnezi români s-au catolicizat spre a-şi menţine rangul social şi bunurile ca de pildă neamul Corvineştilor şi marele umanist Nicolae Olahus, Matei Corvin purtînd coroana Sf. Stefan, iar ultimul deţinînd la un moment dat şi rangul de regent al Ungariei.

9 iulie 1990
C. Lung-Muscel

Dr. Ion Hurdubeţiu

Adevăruri răstignite

(Continuare din pag. I-a)

tăzi sînt fără limbă, fără credinţă şi fără Ţară! Cum s-or fi înţeles înainte de 1700 bieţii noştri strămoşi fără o limbă, cum de-au ridicat mănăstiri şi lăcaşuri de cult fără o credinţă, cum de s-au războit atîta pentru glie şi lege românească fără o Ţară, dacă toate acestea există numai din 1700 încoace graţie „binefăcătorilor" Unirii, este imposibil de înţeles.

Amintesc d-lui Viorel C. ceea ce spune unul din fruntaşii Şcolii ardelene, protopopul unit Petru Maior: „... se află uni şi prin părţile noastre, cari ... socotesc că numai acelea sînt adevărate care le-au auzit la Roma ... cari ... de spun ceva de la Roma să taci, să înlînceşti, să caşti gura" (Procanon, Nr. 68).

Totuşi n-ar fi nevoie de oarecare bun simţ şi de simţul proporţiilor, recunoscînd cinstit realitatea şi contribuţia tuturor, indiferent de confesiune, la marea lucrare de zidire naţională?! Amîndouă Bisericile îşi au partea lor de contribuţie, diferită, în epoci diferite şi de valoare diferită, în perspectiva istorică, care îmbrăţişează neamul de la origini şi aşa cum au conlucrat în trecut în momente grele, ar fi de dorit să conlucreze şi în continuare pentru binele neamului, deoarece pentru ardeleni momentele grele nu s-au terminat.

3. Afirmaţia „căci lăcaşurile ei (ale Bisericii Unite) de cult sînt în mîini străine" ar putea sugera că în concepţia d-lui Viorel C., poate şi-a altora ca dînsul, ortodocşii, care deţin acum aceste lăcaşuri de cult, sînt nişte străini, nu fraţi de acelaşi neam. Dacă acest fel de a gîndi este real, s-ar putea da trist înţeles faptului că slujbele unităţilor se fac sub statuia lui Matei Corvin (din Cluj-Napoca), rege ungur, catolic deznaţionalizat, şi nu se preferă piaţa şi statuia lui Mihai Viteazul, domn român, ortodox (ce-i drept!) şi unificator de ţară, dacă la acestea adăugăm şi ceea ce se spune într-un articol al altui „frate", în care „paralelele" abundă: „...maghiarii catolici ... ne-au acordat asistenţă spirituală în bisericile lor ... în numele catolicismului" şi (se putea altfel!) ortodocşii „ne-au luat dreptul la credinţă" (Adevărul în libertate nr. 79/25 martie 1990). Sigur „fratele" — încă cu dr. înaintea numelui — nu spune că „în numele catolicismului" asitenţa spirituală acordată a fost de rit latin şi în limba maghiară. Da, în numele catolicismului, ce nu se poate face?!

Dincolo de o opţiune de credinţă, care trebuie respectată, chiar dacă este discutabilă din punct de vedere istoric şi naţional, dincolo de stima pe care o merită uni uniţi de bună credinţă, trebuie ştiut că la 1700 lăcaşurile de cult au fost luate de la ortodocşi prin forţă, cu ajutorul armatei şi a perceptorului, la instigaţia clerului unit, chiar dacă numărul optanţilor uniţi era extrem de mic (V. Silviu Dragomir: Istoria dezrobirii religioase). Nu trebuie respectată şi acum o asemenea procedură, nefirească şi nedreaptă, căci dacă lăcaşurile du cult aparţin credincioşilor (şi cui altcineva ar putea să aparţină?!) este logic şi democratic ca ele să urmeze credincioşii în alegerea pe care aceştia ar face-o între ortodocşi şi uniţi, ca să nu se ajungă iarăşi să se scoată masa de credincioşi ortodocşi din lăcaşuri pentru cîţiva uniţi şi nici invers. Ne întrebăm, de ce se opune atunci conducerea Bisericii Unite unui recensămînt confesional aşa cum s-a propus în 24 ianuarie 1990?

Slujbele în aer liber practicate de uniţi nu sînt o necesitate, ci o demonstraţie, pentru că li s-au oferit lăcaşurile de cult ortodoxe pentru a sluji în ele la ore diferite de ale ortodocşilor, dar n-au acceptat (v. România liberă nr. 79/25 martie 1990), deşi acestea ar putea duce la o apropiere între confesiuni, pînă la împlinirea punctului doi al hotărîrii Adunării Naţionale de la Blaj din 1848 (v. M. Mateiu: Problema unităţii religioase, în Rev. din 1848).

Pare greu de crezut că uniţii s-au simţit mai aproape faţă de maghiarii catolici, ale căror lăcaşuri de cult le-au folosit totuşi, decît faţă de ortodocşi, cu care nu vreau să colaboreze nici provizoriu, pînă la rezolvarea problemei.

Dacă la îndemnul episcopului Hossu, uniţii mergeau la Catedrala ortodoxă şi participau la slujbele ortodoxe, aşa cum au afirmat uni uniţi chiar în ziarul Adevărul în libertate, cum de acum uniţii, Episcopul Todea, nu acceptă să-şi facă slujbele lor proprii într-o biserică ortodoxă, indiferent de aceştia? Nu mai sîntem acelaşi neam, nu mai e acelaşi Dumnezeu ca în vremea episcopilor Hossu şi Colan sau acum „frăţietatea" se stabileşte tot în numele „catolicismului"? Folosind cuvintele D-lui Viorel C. aş zice că Dumnezeu ştie în care tabără „iubirea aproapelui este o lumînare de mult înghe-ţată". În nici un caz nu s-ar putea spune că la ortodocşi!

PREOTUL IEREMIA B. GHITA — 50 de ani de preoţie

De-a lungul anilor numele părintelui Ieremia B. Ghita a devenit familiar celor care citesc revistele noastre bisericeşti şi culturale. Cu toate acestea despre părnitele Ghita s-a scris prea puţin sau aproape deloc. Împlinirea, în acest an, a 50 de ani de preoţie ne prilejuieşte un moment prielnic să însemnăm cîteva date privind viaţa şi activtiatea sfinţiei sale. Este un act de respect pentru cel sărbătorit, cît şi pentru cititorii revistelor la care colaborează.

Părintele Ieremia B. Ghita s-a născut la 22 octombrie 1914, în comuna Doclin judeţul Caraş-Severin, fiu al lui Belu şi Maria Ghita. După absolvirea cursului primar a urmat liceul din Oraviţa bacalaureatul susţinîndu-şi-l la Timişoara. După absolvirea Academiei Teologice de la Caransebeş, şi-a continuat studiile de licenţă la Facultatea de Teologie din Cernăuţi, pe care a terminat-o în 1939. În paralel a urmat şi seminarul Pedagobic Universitar. Licenţa şi-a luat-o la Bucureşti, cu calificativul „excepţional". A fost preoţit în 1940 pe seama Parohiei Doclin, unde a funcţionat pînă în 1967, cînd a fost transferat la Parohia Băile Herculane, unde funcţionează şi în prezent. La cele două parohii deservite a depus toată stăruinţa în activitatea pastoral-misionară şi administrativă. A fost preocupat permanent de starea religioasă a credincioşilor săi, cît şi de starea bisericilor pe care le-a slujit. Pentru meritele sale a fost distins de către organele superioare bisericeşti cu mai multe titluri onorifice.

Părintele Ieremia B. Ghita a desfăşurat şi o susţinută activitate publicistică. Aceasta se concretizează în peste 100 de studii teologice şi istorice, predici, recenzii, articole aniversare etc. publicate în revistele „Mitropolia Banatului", „Îndrumătorul pastoral-misionar al Mitropoliei Banatului", „Telegraful Român", „Mitropolia Ardealului", „Biserica Ortodoxă Română", „Orizont", „Flamura" ş.a.

Studiile de istorie ale părintelui Ghita sînt legate în special de trecutul Banatului, realizarea unei monografii a Băilor Herculane fiind o preocupare majoră. Materialele publicate au fost apreciate şi citate de istorici de prestigiu, ceea ce, de fapt, a constituit răsplata adevărată pentru strădania depusă.

Părintele Ieremia B. Ghita reprezintă chipul preotului cărturar, care, pe lîngă activitatea profesională propriu-zisă, reuşeşte să contribuie la îmbogăţirea culturii şi literaturii teologice. Este un exemplu demn şi un îndemn concret pentru oricare preot, ca, în calitatea sa de păstor sufletesc şi de intelectual, să nu precupeţească nici un efort de a-şi valorifica la maximum toţi talanţii cu care a venit în lume.

La acest moment aniversar, şi a împlinirii vîrstei de 76 de ani, urăm părintelui Ieremia B. Ghita un călduros şi sincer „La mulţi ani!".

Pr. Al. Stănciulescu-Bîrda

APEL

Parohia ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu-Azil face un cald apel la sentimentul de jertfelnicie creştină al cititorilor gazetei pentru a ajuta financiar sau sub altă formă această parohie, spre redarea cît mai grabnic în folosinţă a celui mai vechi edificiu de cult şi spital (secolul XIII), cunoscut sub denumirea: „Biserica de la Azil".

Sumele se pot vira în contul nr. 45.11.08.70. — Sucursala C.E.C. Sibiu — pentru parohia: „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu-Azil.

Informaţii tel. 4 72 13, preot paroh Ioan Trifan.

Mulţumim cu recunoştinţă tuturor celor ce ne vor sta în ajutor.

Organele parohiale

*

„Păzeşte, fiule povaţa tatălui tău şi nu lepăda îndemnul maicii tale.

Leagă-le la inima ta, pururea atîrnă-le de gîtul tău".

(Pilde 6, 20—21)

Antonie Plămădeală: Tîlcuiri noi la texte vechi şi Cuvinte la zile mari, Sibiu, 1989

În editura Arhiepiscopiei Sibiului, au văzut lumina tiparului primele două volume ale Mitropolitului Ardealului Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, în care este înregistrată o parte însemnată din activitatea de propovăduire a I. P. S. Sale desfăşurată ca păstor de suflete al acestei Arhiepiscopii.

Primul volum intitulat: *Tîlcuiri noi la texte vechi* însumează predici rostite, în marea lor majoritate, în catedrala din Sibiu şi culese după înregistrare. Ele se axează pe teme alese din pericopele scripturistice duminicale.

Volumul al doilea: *Cuvinte la zile mari* redă „Scrisorile pastorale" adresate de I. P. S. Sa păstoriţilor săi cu prilejul celor două mari praznice creştine: Naşterea şi Învierea Mîntuitorului (Crăciun şi Paşti). Ele pot fi considerate, pe drept cuvînt, predici tematice, fiindcă au în centrul lor cîte o singură temă privind credinţa noastră, prezentată şi argumentată în chip viu, atrăgător şi convingător. Aceste Pastorale sînt însoţite de un număr de cuvîntări la sărbătorile Maicii Domnului, la unii dintre sfinţi, la Izvorul Tămăduirii, Anul Nou, Cincizecime etc.

În afară de „Scrisorile pastorale" din volumul al doilea, toate cuvîntările sînt rezultatul improvizaţiei, în urma unei adînci meditaţii. În acest sens, autorul mărturiseşte: „Predicile vin dintr-o experienţă personală de predicator. N-au fost scrise, prin urmare nici învăţate pe de rost. N-au fost nici schiţate în adevăratul sens al cuvîntului, adică organizate anterior, după un plan clasic de predică ... Fiecare predică a fost totuşi gîndită înainte de a fi rostită. Jaloanele ei i-au fost fixate în mintea mea. Odată avute jaloanele, mi-a fost uşor să improvizez, pe loc, din scaunul arhieresc, în funcţie de percepţia pe care o aveam, privindu-mi ascultătorii, dacă mai aveau sau nu nevoie de explicaţii suplimentare ...".

Aceste două volume sînt destinate în primul rînd preoţilor, nu ca să le citească în biserică, pentru că sînt prea lungi, ci să culeagă din ele material pentru predicile lor personale. „Cu puţin efort însă, predicile vor putea fi accesibile şi credincioşilor fără prea multă cultură teologică ... Am gîndit aceste predici şi ca pe un tratat teologic despre adevărurile fundamentale de credinţă şi nu fără intenţia de a-l folosi ca pe un catehism care să-i ajute pe cititori, aşa cum i-a ajutat şi pe ascultători, să se înarmeze cu argumente pentru apărarea credinţei lor ortodoxe, în faţa celor care ar încerca să-i ademenească spre alte credinţe şi grupe sectare".

Într-adevăr, cuvîntările din aceste două volume *informează, catehizează* şi *propovăduiesc* Evanghelia mîntuirii spre zidirea sufletească a ascultătorilor şi cititorilor lor. Informaţiile sînt bogate şi variate, ceea ce dovedeşte că autorul lor stăpîneşte un larg cîmp de informaţii, din multiple domenii, pe care îl utilizează cu abilitate în vederea facerii cît mai accesibile a învăţăturii creştine şi pentru cei care manifestă rezerve faţă de Biserică şi doctrina ei.

Aceste predici catehizează pentru că temele tratate fac parte din învăţăturile fundamentale ale Bisericii, pe care trebuie să le cunoască fiecare creştin. „Multe dintre predici sînt intenţionate şi ca fragmente ale *Vieţii lui Iisus*". Ele propovăduiesc conţinutul Evangheliei şi zidesc sufleteşte pe credincioşi. Aceste afirmaţii nu sînt fără acoperire. Cine a văzut şi trăit aglomeraţia credincioşilor din catedrala din Sibiu, care stăteau cu ochii aţintiţi spre scaunul mitropolitan, sorbind de pe buzele păstorului lor cuvintele de învăţătură, de cele mai multe ori timp de peste o oră, fără să le obosească atenţia şi interesul, acela poate trage concluzia că acei credincioşi se întorceau de fiecare dată *mai îndreptaţi* la casele lor.

Fără să consider că voi cădea în exagerare, personal aş asemăna cuvîntările din aceste volume cu predicile marilor predicatori ai Bisericii creştine (Sf. Vasile, Fer. Augustin) prin actualizarea învăţăturii Evangheliei.

Preoţii vor găsi în aceste cuvîntări material informativ şi o expunere clară a unor învăţături de credinţă, la care se adaugă o mulţime mare de istorioare şi chiar fabule cu care îşi vor putea ilustra predicile lor.

Dar nu numai cu privire la conţinutul predicii vor găsi material preţios, ci şi în ce priveşte forma cuvîntărilor. Stilul oral, cursiv, plin de sevă, tehnica argumentării logice, fineţea şi eleganţa răspunsurilor la problemele ridicate etc., toate acestea vor ajuta preoţilor să-şi îmbunătăţească propriul lor stil de propovăduire.

Cuvîntările îşi justifică pe deplin genericul: *Tîlcuri noi la texte vechi*, pentru că autorul lor interpretează textele Evangheliei într-o manieră nouă şi personală, fără să se depărteze de la norma de credinţă a Bisericii Ortodoxe, şi într-o haină aleasă şi populară pe măsura aşteptărilor păstoriţilor şi în acord cu exigenţele literare ale eminentului lor autor.

Prezentarea grafică face deosebită cinste editurii.

Volumele se recomandă prin personalitatea autorului lor şi prin ele însele. Ele vor fi o comoară omiletică pentru fiecare preot.

Pr. prof. Sebastian Şebu

COMEMORÎND SFINŢIREA MĂNĂSTIRII PUTNA

3 SEPTEMBRIE 1470 — 3 SEPTEMBRIE 1990

Vlăstar al Muşatinilor, Ştefan cel Mare „Fost-a om trimis de Dumnezeu" (Ioan 1, 6), cu alte cuvinte un dar pe care Pronia Divină, l-a făcut Moldovei şi neamului nostru românesc, la timpul potrivit, pentru ca acest neam prin dîrzenia şi mintea sa să-şi asigure locul de cinste cuvenit între popoarele lumii.

A fost crescut şi educat în duhul credinţei ortodoxe a pămîntenilor, în lunca şi sub cetina Borzeştilor de pe Valea Trotuşului, de buna şi evlavioasa sa mamă „Doamna Oltea", pe care a aşezat-o spre veşnică odihnă în Mănăstirea Probota, la 4 noiembrie 1465, în cel de al VIII-lea an de domnie a Măriei Sale.

Nu în deşert, în antichitate se spunea că: „minunate mame au creştinii". Prin faptele sale de mai tîrziu, n-a dezmînţit cu nimic această latură creştinească deprinsă din copilărie. Roadele se pot vedea peste timp, căci toţi istoricii au trebuit să i-o sublinieze.

Convins fiind că toate se fac cu bună rînduială, prin efort omenesc şi harul lui Dumnezeu, şi-a sprijinit domnia pe cinste şi omenie, împărţind dreptatea potrivit cu simţămnitele celor mulţi. Nu trecea la fapte decît după un consult cu dregătorii şi sfetnicii săi, care formau Sfatul Ţării. Ales de Dumnezeu şi întărit de Ţară, s-a făcut una cu vrerile şi năzuinţele neamului său. Nu a căutat să cucerească lauri prin cotropirea altor popoare, iar războaiele lui au fost impuse de apărarea şi păstrarea neştirbită a gliei străbune.

Credinţa neclintită în Dumnezeu şi dragostea nepărmurită de glia străbună, nu l-au părăsit nici după moarte, căci atunci cînd e vorba de ţară, sînt vii şi morţii din morminte. Nu pleca la război fără să ceară ajutor de Sus. În tradiţia orală a poporului nostru, se spune că în bătălie totdeauna de-a dreapta lui era un arhanghel, cu sabie de foc care îl apăra şi de aceea zidea biserici şi mănăstiri, iar Dumnezeu era mereu în ajutorul lui şi nu-l părăsea. Readucerea în sînul Moldovei a vestitelor bastioane militare Chilia şi Cetatea Albă (1465), îl determină să ridice Mănăstirea Putna, drept mulţumire lui Dumnezeu, Stăpînul biruinţelor şi Domnul oştirilor, care să întreacă pe toate celelalte, care împodobeau pămîntul Moldovei.

La alegerea locului pentru zidire, după obiceiul vremii, chemase sfestnicii săi, pe Mitropolitul Teoctist I al Moldovei (1452—1477), pe egumenii mănăstirilor existente, la sfat şi ieşise cu ei în poienile Ţării de Sus. Ajungînd în frumoasa vale a Putnei, au poposit pe Dealul Crucii, din faţa chiliei lui Daniil Sihastrul, unde s-a desfăşurat îndătinata ceremonie a tragerii cu arcul, care dirijat de Dumnezeu s-a frînt într-un paltin, în locul căruia s-a aşezat altarul mănăstirii.

Loc paşnic de ţară, unde rugăciunea se înalţă către ceruri, odată cu crestele munţilor bogaţi împăduriţi. Jur împrejur o pace adîncă a codrilor şi şoapta neobosită a pîrîiaşelor ca o binecuvîntare cerească, predispun sufletul la meditaţie. Aici puse voievodul învingător temeliile Putnei, la 10 iulie 1466 şi poruncise lui Ion vistiernicul să sloboadă cheltuielile zidirii, pe care o va numi: „mănăstirea noastră" în toate hrisoavele domneşti. Zidirea Mănăstirii Putna, se spune în popor, că i-a fost poruncită de îngeri cu care stătea de vorbă cum stau de vorbă oamenii buni între ei.

Învăluită în legendă, care nu-i decît un adevăr, păstrat în adîncurile sufletului românesc, Mănăstirea Putna este o podoabă a vieţii noastre religioase şi a evlaviei înaintaşilor noştri, întegrată odată cu ctitorul ei la înădirea veşniciei noastre pe firul istoriei naţionale. Din fire foare evlavios Domnul Moldovei, se obişnuise ca „după fiecare biruinţă să aducă prinos de mulţumire lui Dumnezeu". Evlavia ce-l însufleţea s-a concretizat şi de data aceasta, adică după izbînda din 20 august 1470 de la Lipnic, aproape de Nistru, prin sfinţirea ctitoriei sale, închinată Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu.

Pregătirile au ţinut 14 zile, pînă la 3 septembrie 1470, cînd sub munte la Putna s-a strîns mulţime de moldoveni. Între timp Măria Sa a pus rînduială în ţinutul Soroca şi Orhei, apoi şi-a curăţit cugetul înfierbîntat de luptă prin închinare la Sfinţi în Paraclisul din Cetatea de Scaun de la Suceava, unde slujea zilnic Arhimandritul Amfilofie Sendrea şi prin mărturisire la duhovnicul său de taină Daniil Sihastrul de la Putna.

Astfel pregătit sufleteşte a ţinut să stea de faţă, la cea mai mare serbare bisericească din toată vremea stăpînirii sale, la Sfînta Slujbă de tîrnosire, cu toată curtea sa. Moldova întreagă era prezentă. Popor nenumărat, cum se poate vedea şi astăzi la sfinţiri de biserici: oaste, dregători, cler şi credincioşi.

Aici la Putna, acum 520 ani în urmă se încununa o muncă care durase 4 ani la ridicarea frumoasei mănăstiri. Se cheltuiseră pricepere şi mulţi bani domneşti.

Biserica îmbrăcoată cu frescă pe fond de aur „pre dinlăuntru şi pre denafară şi acoperită cu plumbu", cum scrie cronicarul, arăta ca o bijuterie de mare preţ.

La momentul potrivit, aceeaşi mînă a Mitropolitului Teoctist I, care l-a „pomăzuit" pe Măria Sa ca Domn pe Cîmpia Direptăţii la 12 aprilie 1457, a ridicat-o şi acum cu Sfîntul şi Marele Mir, să o sfinţească pentru eternitate. După Analele Putnene, Sfînta Slujbă a tîrnosirii a fost săvîrşită de un impunător sobor de 64 clerici la Sfîntul Altar, ce nu mai văzuse Moldova pînă atunci, care au invocat Harul Sfinţitor al Prea Sfîntului Duh, peste ctitoria voievodală de la Putna.

Primului egumen al Mănăstirii Putna, Arhimandritul Ioasaf, transferat de la Mănăstirea Neamţ la Mănăstirea Putna, probabil odată cu Slujba de sfinţire a pietrei fundamentale, în vara anului 1466, i-a trebuit mult tact, efort şi pricepere de gazdă.

Datorită acestui vrednic egumen şi în special cu sprijinul mărinimos al voievodului, lucrările continuă, cu ziduri înalte de incintă, cu turnuri de apărare pe colţuri, turnul de intrare în incintă cu pază şi turnul tezaurului, după planul de început, să fie posterităţii spre veşnică aducere aminte. Sub acest aspect, i-a fost dat să creieze şi să se apere marile valori, ce se vor realiza de aici încolo în sînul ei, prin şcoală, ateliere, spital şi prin viaţa înaltă duhovnicească, trăită sub îndrumarea nemijlocită a marilor povăţuitori din obştea putneană.

Deventiă panteon naţional, focar de cultură şi izvor nesecat de simţire românească, Putna a fost martoră de-a lungul veacurilor a nenumărate evenimente spirituale şi evocări ale urmaşilor Măriei Sale, pe care timpul în scurgerea lui nu le-a şters şi nu le va întuneca niciodată. Zona care înconjoară Sfînta mănăstire este pămînt bogat, frămîntat cu sînge şi sudoare, presărat cu osemintele sfinte ale martirilor, eroilor şi strămoşilor noştri, peste care călcăm astăzi de la un capăt la altul al frumoaselor noastre plaiuri de baladă, carpato-danubian-pontice.

Fiecare secol încărcat de istorie a înădit verigă cu verigă la trăinicia veşniciei noastre, ca o permanentă legătură dintre trecut şi prezent spre viitor, prin simţirea românească a tuturor generaţiilor de urmaşi.

Dacă o jumătate de veac, Moldova şi-a cunoscut şi urmat Stăpînul, acelaşi lucru s-a întîmplat şi după ce el a apus în cripta de la Putna, şi el continuă să o conducă şi azi prin conştiinţă şi simţire, cu acelaşi elan şi forţă a imensului său prestigiu. Veacuri după veacuri de istorie îl vor pomeni cu respect, preamărindu-l.

Sfinţirea Mănăstirii Putna din 3 septembrie 1470, rămîne pentru noi cei de astăzi şi de mîine, un far luminos, un exemplu viu de urmat, de a fi buni creştini şi români, aşa cum au fost înaintaşii noştri, cărora le datorăm un cald prinos de recunoştinţă, pentru tot ceea ce ne-au lăsat. Cu alte cuvinte constituie un bun prilej de evocare a trecutului nostru glorios, care împreună cu alte evenimente strîns legate de marile personalităţi istorice ale neamului nostru, contribuie la ridicarea şi menţinerea moralului religios şi patriotic, din generaţie în generaţie.

Ierodiacon Ciobîcă Teofilact

Resfinţirea bisericii din parohia Suciu de Sus Judeţul Maramureş

La depărtare de 15 km de oraşul Tîrgu Lăpuş e situată localitatea Suciu de Sus cu un număr de circa 800 familii. Oameni harnici şi credincioşi buni, care în ultimii 2 ani şi jumătate, sub îndrumarea preotului paroh Burzo Gavril au renovat biserica în exterior şi au adăugat la intrare un balcon frumos pentru oficierea sfintelor slujbe afară. In turnul bisericii s-a montat un ceas mare cu patru cadrane, vizibil din toate părţile, care din oră în oră cîntă melodia „Deşteaptă-te Române" şi „Cu noi este Dumnezeu". Se aude de la o distanţă mare şi pe drept cuvînt credincioşii se mîndresc cu el.

Toate fiind pregătite, a fost invitat P. S. Sa IUSTINIAN Maramureşanul pentru resfinţirea bisericii. În ziua de 2 septembrie 1990, însoţit de P. C. stareţ IUSTIN Hodea de la Sf. Mănăstire Rohia, Prea Sfinţia Sa Iustinian Maramureşanul a sosit la Suciu de Sus fiind întîmpinat de mulţimea credincioşilor şi a soborului de preoţi (24) în frunte cu P. C. prot. Ioan Ciceu de la Tîrgu Lăpuş. A urmat resfinţirea bisericii şi înconjurarea ei de trei ori şi în continuare s-a oficiat slujba Sfintei Liturghii afară pe balcon. Răspunsurile la Sfînta Liturghie au fost date de către corul din parohia Suciu de Sus şi corul din parohia Măcicaş, jud. Cluj.

La sfîrşitul slujbei a vorbit P. C. părinte prot. Ioan Ciceu, apoi P. S. Iustinian Maramureşanul care şi de data aceasta a încălzit duhovniceşte pe toţi cei prezenţi cu frumoasele cuvinte adresate credincioşilor şi preoţilor. Au fost momente de aleasă bucurie duhovnicească. După predica P. S. Sale a urmat o scurtă dare de seamă făcută de preotul paroh Burzo Gavril care a arătat că în decurs de doi ani şi jumătate s-a lucrat la biserică şi la împrejmuirea cimitirului în valoare de aproape un milion de lei. Toate cheltuielile au fost suportate de către credincioşi.

A urmat deplasarea la monumentul eroilor, care este aproape de biserică, unde P. S. Sa Iustinian Maramureşanul înconjurat de preoţi, a slujit parastasul pentru eroii neamului, căzuţi în primul şi al doilea război mondial. Pentru activitatea depusă preotul paroh a fost distins cu dreptul de a purta cruce. La agapa frăţească care a urmat a toastat preotul Pop Romulus, fiu al satului şi P. S. Sa Iustinian Maramureşanul care a mulţumit gazdelor pentru buna desfăşurare a distinsului eveniment. Mulţumim lui Dumnezeu pentru momentele deosebite pe care le-am trăit deopotrivă cler şi credincioşi cu ocazia acestui important eveniment din parohia noastră.

Preot Burzo Gavril

ITINERAR PASTORAL

— Duminică, 14 octombrie a.c., zi în care Biserica Ortodoxă Română prăznuieşte pe Prea Cuvioasa Maica Parascheva, credincioşii ortodocşi din parohia Noua, prot. Braşov, au trăit nu numai bucuria praznicului, ci şi bucuria prilejuită de venirea în mijlocul lor a Î. P. S. Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Ardealului, pentru punerea pietrei fundamentale la noua biserică din parohia lor.

După participarea la Sf. Liturghie la aşezămîntul monahal de la Predeal, unde a rostit un bogat cuvînt de învăţătură creştinească, în legătură cu viaţa şi nevoinţele Sf. Parascheva, I. P. S. Sa, însoţit de P. Cuv. arhid. Visarion Bălţat, secretar eparhial, a poposit la biserica parohiei Noua, unde, după apolisul Sf. Liturghii, soborul preoţilor şi mulţimea credincioşilor s-au îndreptat în procesiune spre locul viitorului locaş de cult, unde s-a oficiat slujba punerii pietrei de temelie la noua biserică ce se va zidi întru cinstea şi pomenirea „Naşterii Sf. Ioan Botezătorul", precum şi în amintirea eroilor braşoveni căzuţi în Revoluţia din Decembrie 1989.

După terminarea slujbei, au vorbit P. C. pr. I. Popiţa, fostul paroh din Noua, care în numele actualului paroh S. Cibian şi al credincioşilor a salutat prezenţa Î. P. S. Sale în mijlocul enoriaşilor, dînd glas bucuriei pe care întreaga comunitate o simte în aceste clipe măreţe.

În cuvîntul său, Î. P. S. Sa Mitropolit Antonie a tîlcuit mulţimii credincioşilor înţelesurile cuvîntului de biserică, arătînd în cuvinte potrivite rugăciunea pe care trebuie să o facem în tot ceasul şi locul către Dumnezeu Părintele nostru.

Î. P. S. Sa a îndrumat pe cei prezenţi la o viaţă curată, paşnică şi împodobită cu alese virtuţi, contribuind în acest fel şi la zidirea bisericii interioare, cea din suflete care este bineplăcută lui Dumnezeu.

Au fost de faţă Dl. Dr. Nicolae Stoicescu, ambasadorul României la Atena, dl. Radu Constantinescu, director în Secretariatul de Stat pentru Culte, autorităţi civile şi militare ale oraşului Braşov.

— Duminică 28 octombrie a.c., Î. P. S. Sa Dr. Antonie, Mitropolitul Ardealului, a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un înălţător cuvînt de învăţătură în care a tîlcuit credincioşilor pericopa evanghelică a zilei.

Înainte de otpustul Sf. Liturghii Î. P. S. Sa a rostit cîteva cuvinte de încurajare şi o rugăciune specială pentru fraţii români din Basarabia aflaţi în aceste zile în grele încercări.

Î. P. S. Sa a îndemnat pe credincioşi la rugăciune stăruitoare pentru fraţii de dincolo de Prut şi a asigurat pe toţi că Transilvania este alături de Basarabia în simţire şi rugăciune.

În aceeaşi zi Î. P. S. Sa în numele său şi al credincioşilor a adresat o telegramă de solidaritate d-lui Ion Ungureanu, Ministrul Culturii şi Cultelor din Republica Moldova.

Ierod. drd. Visarion Bălţat

— Parohia Retiş, păstorită cu multă dăruire şi pricepere de C. pr. I. Scutea, se află în partea de răsărit a prot. Agnita. Biserica, ridicată în 1811, a fost reparată capital şi îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală. Astfel înnoită, ea a fost sfinţită, din încredinţarea I. P. S. Sale Mitropolit Antonie al Ardealului, de către P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, Duminică, 23 septembrie 1990, înconjurat fiind de un sobor de preoţi şi diaconi.

Răspunsurile au fost date de corul de copii al parohiei Albeşti, prot. Sighişoara, condus de C. pr. A. Aroneasa, fiu al Retişului, şi teologul Postoi Ioan.

La sfîrşit au vorbit: C. pr. *F. Costea*, fostul paroh, C. pr. *I. Scutea*, actualul paroh, un cald cuvînt de învăţătură rostind apoi P. S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul*.

Pentru ziditoarea activitate desfăşurată pe plan pastoral şi gospodăresc, C. pr. I. Scutea a fost distins şi hirotesit „iconom".

— Sîmbătă, 13 octombrie 1990, la Centru mitropolitan din Sibiu a avut loc o şedinţă de lucru a Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Desfăşurată sub conducerea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, consiliul a rezolvat o seamă de probleme curente ale Arhiepiscopiei, ca de exemplu: Numiri şi transferări de personal, aprobări de ajutoare pentru construcţii noi de biserici, pentru parohii cu posibilităţi financiare reduse, aprobări de documentaţii, de burse, de noi tipărituri etc.

În cuvîntul de deschidere, Î. P. S. Sa Mitropolit Antonie a făcut o informare privitoare la raporturile dintre Biserică şi stat, la ultimele hotărîri ale Sf. Sinod, dintre care reţinem înfiinţarea de noi seminarii teologice la: Roman şi Rm. Vîlcea, referitoare la Simpozionul de la Brăila avînd ca obiectiv stilul noilor biserici etc.

— Duminică, 14 octombrie 1990, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a sfinţit biserica-monument istoric din parohia Bran-Simon, biserica veche, păstorită de harnicul preot Gh. Puchi, biserică la care s-au făcut reparaţii capitale, fiind apoi împodobită cu o reuşită pictură în tehnica „fresco".

La priceasnă a predicat P. C. pr. prof. *Ilie Moldovan* de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot *Z. Moşoiu* (Braşov), C. pr. *Gh. Puchi* după care cuvînt de învăţătură a rostit P. S. Episcop-vicar *Serafim*.

Pentru munca depusă pe plan pastoral şi gospodăresc, C. pr. Gh. Puchi i s-a înmînat din partea Î. P. S. Mitropolit Antonie un act special de apreciere şi preţuire.

În seara aceleiaşi zile P. S. a săvîrşit slujba vecerniei la parohia Sînpetru, prot. Braşov.

† PĂRINTELE PAISIE

(Continuare din pag. 1-a)

Am mai cunoscut duhovnici mari, buni psihologi, excelenţi terapeuţi, oameni duhovniceşti, buni şi ei, excepţional de buni şi nu neapărat oameni ai cărţii de ritual, ci doctori de suflete, şi voi scrie, poate, vreodată, şi despre dînşii, pentru că au fost mari şi au îndrumat pe calea mîntuirii largi teritorii geografice de credincioşi, precum Cineva pe cei din Ţara Făgăraşului şi din toată Transilvania, şi de dincolo de munţi. Dar fiecare duhovnic îşi are duhul şi cuvîntul şi inima lui. Astăzi, cînd Părintele Paisie a trecut Dincolo, un drept trecut în Ţara dreptilor, în Împărăţia Tatălui, vreau să ne amintim de dînsul.

Aşadar, după ce îndeplinea ritualul cărţii, şi după ce epuiza curăţirea sufletului pînă în cele mai ascunse cotloane ale lui, începea o lungă litanie pe care îmi pare rău că nu i-a înregistrat-o cineva. (Poate că totuşi a înregistrat-o, sau a memorat-o cineva!). Voi reproduce numai cîteva din cuvintele începutului şi, desigur, nu le voi putea reproduce în aceeaşi ordine în care le-am auzit şi eu, cuprins de emoţie şi zdrobit de bunătatea celui ce le rostea:

„Domnul să te ierte. Domnul să te audă. Domnul să te vadă. Domnul să te iubească. Domnul să te însoţească. Domnul să te apere. Domnul să te călăuzească. Domnul să te mîngîie. Domnul să te ajute. Domnul să te apere de vrăjmaşi. Domnul să-i îmblînzească. Domnul să te îmblînzească. Domnul să-ţi moaie inima. Domnul să te facă să nu ţii minte rău. Domnul să te ajute să nu faci rău. Domnul să te călăuzească să faci binele. Domnul să te facă milostiv. Domnul să-ţi dea puterea să ierţi. Domnul să-ţi lumineze mintea ca să înţelegi bunătatea Lui. Domnul să-ţi îndrumeze paşii pe căile Lui. Domnul să-ţi dea duhul răbdării. Domnul să te ajute să te smereşti. Domnul să te facă să vezi în alţii partea cea bună. Domnul să te ferească de gîndul răzbunării. Domnul să te apere de invidie..."

Şi tot aşa, toată Evanghelia şi toate preceptele moralei creştine le rostea sub formă de rugăciune, dar şi de învăţătură şi, prin mîna cu care îţi acoperea capul, simţeai căldura cuvintelor şi puterea lor, intrîndu-ţi în inimă şi în minte, întîlnindu-te cu Dumnezeu într-o experienţă directă, simţită, neîndoielnică, puternică prin simplitate, răzbătătoare pînă în adîncul sufletului prin credinţă şi iubire. Căci prin toate străbătea acea iubire care numai de la Dumnezeu putea veni.

Acestea le ştiu de la mulţi care au trecut pe sub epitrahirul dragostei şi înţelepciunii Părintelui Paisie, omul lui Dumnezeu.

Unii ziceau, cum am mai spus, că acum, la adînca bătrîneţe de peste nouăzeci de ani, nu mai vedea. Poate că nu mai vedea la fel de bine ca la optzeci, sau patruzeci de ani. Dar eu ştiu că vedea.

Cineva care s-a aflat în faţa lui, om din ierarhia de mai sus, care s-a dus la dînsul nu de mult, cu strîngere de inimă pentru că era încolţit de necazuri, dar şi cu hotărîrea de a se supune doctorului de suflet şi de a-i cere îndrumarea lui sfîntă, mi-a povestit un episod care m-a cutremurat şi mi-a luminat povestea cu nevederea lui. Vedea. Dacă nu cu ochii trupului, vedea tot atît de bine cu cei ai sufletului. Dar vedea la propriu, nu la modul figurat, cum ar putea înţelege cineva.

Ascultase mărturisirea celui care mi-a destăinuit întîmplarea. Stătuseră de vorbă. Citise dezlegarea, cu acele inflexiuni ale vocii care erau numai ale lui. Şi numai ale lui. Căci izvorau din sufletul lui de duhovnic mare, de inimă mare, de înţelegere mare. Şi apoi şi-a început litania cea lungă de încheiere, ca pe o ultimă rugăciune, ca pe o sinceră participare la viaţa celui pe care îl spovedise:

„Domnul să te ierte. Domnul să te iubească. Domnul să te mîngîie..." Şi, în momentul acela, el, nevăzătorul, s-a oprit o clipă şi a mai rostit o rugăciune dar, de data aceasta, nu cu cuvîntul, ci cu degetul arătător de la mîna dreaptă.

Şi-a întins degetul şi, cu o delicateţe plină de o grijă maternă, dar şi de mare exactitate, fără să dibuie, şi l-a apropiat de ochii penitentului îngenunchiat lîngă patul de lemn şi i-a şters de pe amîndoi ochii lacrimile care îi curgeau din izvorul căinţei, din emoţia acestei întîlniri eliberatoare cu omul lui Dumnezeu, cu Harul dumnezeiesc, printr-un om sfînt ca acesta, Har împărtăşit cu dăruire, cu compătimire sfîntă, cu iubire, cu iertare.

Şi-a dus apoi degetul ud la ochii lui. Ca să şi-i şteargă şi pe ai lui? Ca să şi-i bucure de lacrima căinţei? Ca să mulţumească pentru darul vederii care i s-a dat poate anume în acel moment, mai mult ca altădată?

Cel care a fost subiectul acestei sfinte iubiri, n-a putut să-şi tîlcuiască de ce şi cum. În clipa următoare Părintele Paisie şi-a reluat litania repetînd ultimele cuvinte: *„Domnul să te mîngîie..."* şi apoi a continuat încă multe minute, poate zeci, poate mai mult, poate mai puţin, căci mîngîierea care i-a inundat sufletul celui care a trăit acele momente, n-a mai simţit curgerea timpului, ci s-a aflat într-un inifinit de bunătate, de reconfort, de mîngîiere.

Cine va mai mîngîia de acum încolo sufletul omenesc cel necăjit şi dosădit, care va merge pe potecile munţilor în căutarea duhovnicului?

Ucenicii. Cred că ucenicii. Cred în ucenici. Căci Părintele Paisie şi-a făcut ucenici. A fost un pom care a dat roade. Pe unul mare îl ştim toţi!

Dumnezeu să-l ierte pe Părintele Paisie dacă va fi avînd pentru ce, şi să-l odihnească în pace! Şi de acolo de unde e acum, să vegheze asupra sufletelor şi vieţilor noastre, ale celor ce l-am cunoscut sau nu l-am cunoscut. Să ne mîngîie. Să ne şteargă lacrima. Să mijlocească şi de acolo, cum a făcut-o în viaţa de aici, pentru noi, la Dumnezeu.

Poporul îi va spune mereu „Părintele Pusnicu". Şi mereu îşi va aminti de dînsul.

În calendarul sufletelor celor cărora le-a adus mîngîiere, el a şi intrat, din momentul în care s-a născut în cer. Căci moartea lui e doar o naştere în cer, cum se numeşte moartea pe alocurea, atît de frumos.

Avea Părnitele Paisie o vorbă pe care o spunea, la despărţire, tuturor celor care îl vizitau: *„Să ne întîlnim la uşa Raiului!"* Putem spera că, fiind el acolo, la uşă, va face totul ca să ne-o deschidă şi nouă. Dacă ne vom aminti şi vom împlini sfaturile lui. Căci toată întîlnirea cu el, la spovedanie, asta era: o potecă deschisă spre Rai.

18 octombrie 1990.

PROFESORUL ALEXANDRU ELIAN — octogenar —

Deşi recunoaştem, împreună cu nemuritorul W. Shakespeare, că „Viaţa fiecărui om este o istorie", în medalionul de faţă vom renunţa aproape total la detaliile biografice (pentru care a se vedea Enciclopedia istoriografiei româneşti, Bucureşti 1978, sub voce ST: 1—2/1982, p. 108—109; 9—10/1985, p. 737—740 şi 2/1986, p. 113—120; RRH, 3/1985, p. 177 sq.; Romanian Orthodox Church News, 1/1986, p. 26—29), limitîndu-ne la a reţine numai cîteva jaloane privind biografia respectabilului dascăl. In final, întrucît nu s-a dat pînă în prezent un tabel bibliografic cvasiexhaustiv, semnatarul acestor rînduri va încerca să prezinte titlurile cele mai reprezentative — în înşiruire cronologică sau după data apariţiei —, spre folosul în primul rînd al specialiştilor.

Născut la Bucureşti în 27 octombrie 1910, în urma unor studii strălucite tînărul Elian Alexandru obţine în 1932 licenţele în Filosofie şi Istorie; dînsul „a reprezentat, în generaţia mea (a lui Constantin Noica, fost coleg de liceu), conştiinţa critică de ultimă severitate pentru noi toţi" (scrisoare adresată subsemnatului în 22.I. 1986). Membru al Şcolii române din Franţa (1932—1934), îndeosebi după 1938 — anul susţinerii doctoratului în cadrul Facultăţii de Filosofie şi Istorie bucureştene, specialitatea Bizantinologie, şi pînă la pensionare (1 septembrie 1975), dar şi după aceea, profesorul Alexandru Elian a depus a stăruitoare activitate didactico-ştiinţifică, publicînd lucrări conform principiului mereu valabil: „non multa, sed multum".

De la Nicolae Iorga — căruia îi va analiza în mod exemplar concepţia istorică — a preluat orizontul enciclopedic, pe cînd de la Demostene Russo, acrivia împinsă pînă la ultimele ei limite. Cum se ştie, două sînt perspectivele principale ale operei Prof. Al. Elian: chestiunea raporturilor româno-bizantine şi însăşi problema culturii noastre autohtone, cu precădere a celei medievale. De pildă, lucrările *Moldova şi Bizanţul în secolul al XV-lea* (1964), sau „Fontes historiae Daco-Romanae", III. *Scriitori bizantini (sec. XI—XIV)* (Bucureşti 1975) rămîn mostre ale genului. „Bizanţul marilor adîncuri" e studiat comprehensiv, însă şi cu remarcabil discernămînt în ce priveşte impactul asupra spiritualităţii româneşti: „Bizanţul a înrîurit mult mai puţin spaţiul carpato-dunărean cînd graniţele Imperiului erau în nemijloctia lui apropiere, decît mai tîrziu, cînd Bizanţul decăzuse sau chiar dispăruse ca stat, dar elementele unei culturi bizantine încă vii erau solicitate de tînăra cultură a statelor române, care se ridica pe o bază social-economică mai înaintată". „Influenţe pot fi descoperite în multe sectoare ale vieţii publice — constată finul analist — în instituţii, în cultură şi în spiritualitate, dar nu este vorba, aproape niciodată, de o acceptare pasivă a lor. Factorul românesc îşi spune din ce în ce mai mult cuvîntul şi — treptat — ies la lumină creaţii în care spiritul bizantin vine să împlinească şi să întegreze la un nivel mai înalt, mai ales în cultură şi artă, virtualităţi proprii etosului românesc". Incidenţa bizantină şi neogreacă în civilizaţia carpato-dunăreană este determinată riguros, în toate conexiunile şi implicaţiile ei. Demersul pluridisciplinar al investigaţiei îl conduce pe autor spre încheieri deosebit de solide şi convingătoare.

Magistrul Al. Elian, prin scrierile tipărite mai ales, demonstrează faptul că este nu numai un reputat bizantinolog şi neoelenist de la noi — apreciat şi pe plan internaţional —, ci şi un excelent eminescolog. Într-o carte recentă (V. Vintilescu, *Eminescu şi literatura înaintaşilor*, Timişoara 1983, p. 6 şi passim) numele lui e citat la loc de frunte. De asemenea specialistul elen L. Vranoussis *(Rigas — un patriot grec din Principate*, trad. Bucureşti 1980) îi menţionează contribuţiile fundamentale şi în acest domeniu, spre exemplu, găsirea la Bucureşti a manuscrisului unui renumit poem revoluţionar aparţinînd lui Rigas, se datoreşte Profesorului Elian care a descoperit şi ceea ce s-a numit opera necunoscută a vestitului cărturar din Moldova secolului XVII, Dosoftei. Tot în „admirabilul veac al XVII-lea românesc" învăţatul sărbătorit plasează începuturile influenţei baroce în Ţara Românească (vezi şi Dan-Horia Mazilu, *Barocul în literatura română în sec. XVII*, Buc. 1976), aportul său la progresul epigrafiei, codicologiei şi al bibliografiei româneşti fiind capital. În cele de mai sus, evident am punctat doar aspectele cele mai semnificative din creaţia celui ce a fost şi a rămas un cercetător de o rară probitate profesională, om de aleasă sensibilitate pentru care — după propria-i mărturie — „fidelitatea este un punct de sprijin în viaţa noastră". Numeroase generaţii de studenţi şi doctoranzi l-au ascultat cu admiraţie, s-au împărtăşit din erudiţia recunoscută a maestrului Elian şi chiar azi, la această etate venerabilă, nu puţini ucenici se bucură în continuare de sprijinul generos, de îndrumările competente ale dascălului vrednic de cinstire. Lista bibliografică ce o vom ataşa acestei prezentări sperăm să întregească imaginea despre o muncă — ştiinţificeşte — pilduitoare.

Cu prilejul acestui popas aniversar, îi aducem un binemeritat omagiu, dorindu-i din inimă noi sporuri în activitatea ştiinţifică ce o desfăşoară pentru dezvoltarea istoriografiei naţionale, în sfera căreia a ctitorit o adevărată şcoală. „Marele nume de referinţă" în bizantinistica românească actuală — cum îl numeşte Alain Ducellier într-un tom apărut la Paris în 1988 *(Les Byzantins. Histoire et culture)* — credem că merită, cum s-a sugerat în ultimii ani, dacă nu o reeditare integrală a operei, măcar imprimarea unui volum antologic din întreaga sa creaţie. Nădăjduim ca într-un viitor apropiat să încredinţăm tiparului cel puţin antologia menţionată, ca o modestă dovadă de gratitudine oferită maestrului nostru.

V. V. Muntean

BIBLIOGRAFIE

Conspiratori greci în Principate şi un favorit mavrogheneşc: Turnavitu, în „Revista Istorică", 21 (1935), p. 337—372;

Ioan Vilaras şi aromânii din Siraco, în „RIR", 7 (1937), p. 170—179;

Un dicţionar neogrec-românesc manuscris şi modelul său grecesc, în „RIR", 7 (1937), p. 180—184;

Demostene Russo, Notiţă bio-bibliografică, în „CL", 71 (1938), p. 390—394;

Notă asupra Proschinitariilor greceşti ale Ierusalimului din Biblioteca Academiei Române, în „Anal. Acad. Rom. — Dezbaterile", 59 (1938—39), p. 65—67;

Cu privire la traducerile franceze ale poeziilor lui Eminescu, în „CL", 72 (1939), p. 1469—1537;

[Cronică], în „CL", 73 (1940), p. 1118—1120;

Între critică şi mistificare, în „CL", 74 (1941), p. 865—873;

Iulian Ştefănescu, în „Hrisovul", 1 (1941), p. 476—481;

PRESCURTĂRI FOLOSITE:

Bal. = Balcani
BOR = Biserica Ortodoxă Română
BS = Byzantinoslavica
CL = Convorbiri Literare
GB = Glasul Bisericii
Ort. = Ortodoxia
RIR = Revista Istorică Română
RRH = Revue Roumaine d'Histoire
ST = Studii Teologice

Contribuţia grecească la „Mărturisirea Ortodoxă", în „Bal.", 5 (1946), p. 79—138;

Die byz. Studien in Rumänien, în „Bal.", 5, (1946), p. 33—78);

Les études byzantines en Roumanie, în „BS", 9 (1948), p. 393—505;

[Notiţe bibliografice asupra publicaţiilor româneşti de Byzantinologie], în „BS", anii 1949 şi urm.;

Eminescu şi vechiul scris românesc, în „Studii şi cercetări de bibliologie", (1955), p. 129—160;

Elemente de paleografie greco-română, în „Documente privind istoria României", vol. I, Bucureşti 1956, p. 359—381;

Epigrame funerare greceşti în epoca fanariotă, în „Studii şi materiale de istorie medie", Bucureşti 1956, p. 9;

Primul manual de paleografie chirilică românească, în „Prima sesiune ştiinţifică de Bibliografie şi documentare", Buc., 1957, p. 181—190;

Les rapports byzantino-roumains. Phases principales et traits caractéristiques, în „BS", 19 (1958), 2, p. 212—225;

Legăturile Mitropoliei Ungrovlahiei cu Patriarhia de Constantinopol şi cu celelalte biserici ortodoxe, de la întemeiere pînă la 1800, în „BOR", 77 (1959), p. 904—935;

Din legăturile mitropolitului Moscovei Platon cu clericii români, în „Ort", 12 (1960), p. 179—196;

Recenzia la „Byzantinoturcica", ed. II, de Gy Monavesik, în „Studia et Acta Orientalia", III (1960/61), p. 235—242;

Sur la circulation manuscrite des écrits politiques de Rhigas en Moldavie, în „RRH", 1 (1962), p. 487—497;

Dezvoltarea culturală în perioada destrămării feudalismului în „Istoria României", III, Ed. Acad., Bucureşti 1964, p. 1038—1090 (în colaborare);

Moldova şi Bizanţul în secolul al XV-lea, în „Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare" (sub red. M. Berza), Bucureşti 1964, p. 97—179;

[Ienăchiţă Văcărescu la Viena], în „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena" (1964).

Inscripţiile medievale ale României. I. Oraşul Bucureşti (sub redacţia lui... plus Introducerea, p. 11—44), Bucureşti 1965, 935 p.;

Pribegia mitropolitului Ignatie al Ungrovlahiei la Viena, în „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena/1965", p. 55—63;

Histoire et sociologie d'après Nicolae Iorga, în „RRH", 4 (1965), p. 1091—1100;

Nicolae Iorga şi istoria universală, în „Studii", 18 (1965), p. 1261—1274;

Antim Ivireanu — apărător al prerogativelor scaunului mitropolitan al Ungrovlahiei, în „ST", 18 (1966), p. 519—530;

Byzance et les Roumains à la fin du Moyen Age, în Proceedings of the XIIIth Int. Congress of Byz. Studies", Oxford 1967, p. 195—203;

Manuscrisele greceşti din Biblioteca Academiei, în „Studii şi cercetări de documentare şi bibliologie", 2—3/1967, p. 271—276;

Biserica Moldovei şi Muntele Athos la începutul veacului al XIX-lea, în „ST", 29 (1967), p. 391—402;

Dosoftei — poet laic, în „Contemporanul", 21 (1967), p. 3;

Ceva despre iconografia bizantină şi cea românească, în „Calendarul ortodox Credinţa"/1967, p. 78 sq.;

Antim Ivireanu ca luptător împotriva agresiunii otomane, în „GB", 28 (1968), p. 1165—1169;

Stolnicul Cantacuzino, în „Contemporanul", 24 (1969), p. 11;

Clerul ortodox român şi răscoala lui Tudor Vladimirescu, în „GB", 29 (1970), p. 734—748;

Atitudinea Bisericii Vechi-Catolice faţă de sinoadele ecumenice, în „Ort.", 22 (1970), p. 373—381;

Nicolae Iorga et le Sud-Est européen, în „Bulletin de l'Association Intern. d'Etudes du Sud-Est européen", 9 (1971), p. 12—21;

St. Runciman. Căderea Constantinopolului — 1453, traducere, note, postfaţă (p. 269—307) şi îngrijirea ştiinţifică a ediţiei româneşti de..., Bucureşti, 1971, 334 p.

Români despre bizantini, bizantini despre români, în vol. „Lumea Bizanţului", Bucureşti 1972, p. 144—152;

Studiul muzicii eclesiastice în Grecia de azi, în „Mitropolia Banatului", 23 (1973), p. 257—265;

Mitropolitul Dosoftei şi literatura patristică, în „BOR", 92 (1974), p. 1350—1375;

Date noi despre Constantin Vardalahos, în „BOR", 92 (1974), p. 536—538;

Iulian Ştefănescu (1880—1937), în „ST", 26 (1974), p. 582—591;

La byzantinologie dans les préoccupations de la théologie roumaine, în vol. „De la théologie orthodoxe roumaine dès origines à nous jours", Bucureşti 1974, p. 195—210;

Fontes historiae Daco-Romanae, III. Scriitori bizantini (sec. XI—XIV), publicate de Al. Elian şi N.-Ş. Tanaşeca, Introducere (p. VII—XXVIII), de prof. Elian, Bucureşti, 1975, 570 p.;

Coordonator al vol. *Sfîntul Vasile cel Mare*, Bucureşti 1980;

Mărturisirea de credinţă a Bisericii Ortodoxe — 1642, Cuvînt înainte (p. 5—22) şi traducere de..., Bucureşti 1981, p. 184.

Postfaţă la teza lui V.V. Muntean, *Organizarea mănăstirilor româneşti în comparaţie cu cele bizantine (pînă la 1600)*, Bucureşti 1984, p. 137—148;

Sfîntul Nicodim Aghioritul. Carte foarte folositoare de suflet, traducere din greceşte şi postfaţă de... Timişoara 1986, 184 p.

Cultura teologică în epoca brîncovenească, în „BOR", 106 (1988), p. 104—115. La acestea se pot adăuga unele articole, comunicări, interviuri din diferite reviste, pe care nu le-am mai consemnat. Totuşi, în încheiere, specificăm principalele:

LUCRĂRI ÎN MANUSCRIS
(depuse la Instituţii)

Doi umanişti greci în Italia: Mihail Sofianos şi Theodor Rentios — 1938 (la Inst. Sud-Est European);

(Traduceri din istoriografia greco-română: Stavrinos, Palamedes, Matei al Mirelor, Const. Ches. Daponte, Mitrofan Grigoras, Chiparissa, Mihai Cantacuzino-Banul) (la Inst de Istorie „N. Iorga"), 1963;

Sophocles, Oedip Rege, traducere din l. elină, 1957 (la Teatrul Naţional, Bucureşti);

Catalogul manuscriselor greceşti, vol. III (Biblioteca Acad. Române);

Dosoftei (un capitol din viitorul Tratat de Istoria literaturii române vechi) (la Inst. „G. Călinescu").

În atenţia cititorilor Telegrafului Român

Stimaţii citiori ai *Telegrafului Român* sînt rugaţi a-şi achita abonamentul pe anul 1991 pînă la data de *15 decembrie 1990* cel mai tîrziu.

Costul abonamentului anual este de 150 lei şi se expediază pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cont virament nr. 45.10.4.09.2. B.N.R., filiala Sibiu.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anual este de 10 dolari S.U.A. sau echivalentul acestora în altă valută.

Rugăm insistent pe stimaţii noştri abonaţi ca să-şi scrie citeţ şi complet adresa unde doresc să li se trimită ziarul.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
15 noiembrie
1990
Nr. 43—44

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Osteneala folositoare — osteneala nefolositoare

Mulţi creştini se supun unor osteneli trupeşti vrednice de toată lauda, şi pornesc pe drumul cel bun al dobîndirii Împărăţiei Cerurilor. Fie călugări, fie mireni, toţi ştim că multe păcate se răscumpără prin astfel de osteneli, precum postul şi rugăciunea, şi alte nevoinţe care ne curăţă sufletele şi ne îndrumă spre o viaţă mai plăcută lui Dumnezeu. Toţi cei care îşi rînduiesc astfel viaţa dovedesc o deosebită simţire duhovnicească, o credinţă puternică şi bună intenţie în a-şi reface legăturile cu Dumnezeu şi a reintra în atenţia Lui. A dobîndi adică iertare, milă şi, desigur, şi mai multă purtare de grijă faţă de noi şi de nevoile noastre, de destinul nostru pămîntesc şi de cel etern, ceresc.

Ce-ar mai trebui totuşi să ştim în legătură cu ostenelile trupeşti, pe care le punem în slujba reîmpăcării noastre cu Dumnezeu, şi pe care le oferim ca semne ale reconvertirii noastre şi ca dorinţe sincere ale reintrării noastre în spaţiul iubirii lui Dumnezeu? Acest spaţiu e, bine înţeles, peste tot şi nimănui nu-i este retras, şi nimeni nu e alungat din el. Ceea ce trebuie să ştim, înainte de orice, după cum spune un teolog, e că Dumnezeu ne iubeşte, înainte chiar de a şti că şi noi trebuie să-L iubim, şi înainte de a-L iubi noi. Dar dacă noi înşine ne ţinem în afara acestui spaţiu al iubirii Sale, fie ignorîndu-l, fie refuzîndu-l prin faptele şi gîndurile noastre rele, vina de a nu profita de iubirea Sa e în întregime a noastră. Dacă ne ascundem de razele soarelui, ele nu ne încălzesc şi nu ne luminează. Şi nu soarele e de vină.

În legătură cu ostenelile, cu nevoinţele pe care le oferim lui Dumnezeu ca semne ale căinţei noastre sau ca mijloace ale păzirii de păcat, ca prevenire a căderii în mrejele păcatului, trebuie totuşi să mai ştim cîteva lucruri. Părinţii duhovniceşti din vechime, pornind de la învăţăturile Sfintei Scripturi, dar şi de la propriile lor meditaţii pe marginea Sfintei Scripturi, şi de la propriile lor experienţe îndelungate de viaţă duhovnicească, au descoperit multe amănunte pe care, dacă nevoitorul nu le are în vedere, riscă să-şi compromită toată osteneala şi buna intenţie. Riscă, adică, să facă totul în zadar, fără folos, şi postul, şi rugăciunea, şi orice altceva. Şi dacă e aşa, e de foarte mare importanţă să cunoaştem aceste „taine" care deosebesc *osteneala folositoare, de cea nefolositoare.* Căci ar fi într-adevăr dramatic să afli, după o cazană de ani de zile, timp în care te-ai lipsit pînă şi de cele mai elementare daruri ale vieţii, precum hrana cea de toate zilele, că totul a fost în zadar, că n-ai obţinut în schimb absolut nimic! Căci trebuie să recunoaştem: toate nevoinţele urmăresc ceva. Să ne cureţe de patimi, să ne facă apţi pentru mîntuire.

Iată din viaţa Bătrînilor înţelepţi de altă dată o întîmplare mai mult decît grăitoare, şi plină de învăţăminte cu privire la cele despre care am vorbit mai sus, întîmplare care se află într-un manuscris de la Sinai (nr. 448): Ne-a povestit nouă Avva Mina odată, scrie autorul manuscrisului:

Cum mă aflam într-o zi în chilia mea, un frate venit de undeva de departe, a intrat la mine şi mi-a zis: *„Du-mă, rogu-te, pînă la*

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolitul Antonie

SFÎNTA MUCENIŢĂ ECATERINA — 25 noiembrie

În primele veacuri creştine, avut multe de suferit. Au fost apînă pe vremea împăratului Constantin cel Mare, creştinismul a tunci prigoane şi urgii nemaiîntîlnite în istoria acestei religii. Peste zece milioane de martiri au plătit cu preţul vieţii convingerile lor religioase, preferînd mai bine să fie maltrataţi, chinuiţi şi schingiuiţi, decît să-şi lepede credinţa cea adevărată. De aceea, unul dintre scriitorii bisericeşti preciza că „sămînţa creştinismului este sîngele martirilor". Între aceştia deşi mai mulţi au fost bărbaţi, întîlnim totuşi şi femei între care, la 25 noiembrie a fiecărui an, serbăm pe Sfînta Mare Mucenită Ecaterina, — fecioara dea preaînţeleaptă. Aceasta trăieşte pe vremea împăratului Maximian (286—305), fiind fiica împăratului roman Constans — anterior lui Maximian. De mic copil în palatele împărăteşti micuţa şi singura fiică a păginului stăpînitor, strălucea cu frumuseţea şi înţelepciunea. În taină, împărăteasa la îndemnul unui cuvios monah o adapă pe Ecaterina cu înţelepciunea şi frumuseţea cea negrăită, insuflîndu-i dragostea către Cel ce din dragoste pentru om a luat chip de rob, pentru ca pe om să-l îndumnezeiască. Astfel, odată cu vîrsta, Ecaterina creştea şi în cunoaşterea dumnezeieştilor Scripturi şi a învăţăturii celei nepieritoare. După moartea tatălui ei, tronul fiind ocupat de un alt mare prigonitor al creştinilor: Maximian — acesta porneşte o şi mai aprigă prigoană împotriva celor ce nu voiau să jertfească idolilor. Văzînd aceasta, prea înţeleapta Ecaterina se înfăţişează în faţa împăratului şi cu demnitate şi curaj, ce a uimit pe toţi cei de faţă îl înfruntă, spunîndu-i printre altele: „Împărate, noi te dorim şi te vrem înţelept. Pentru ce dar te arăţi aşa de simplu? De ce admiri şi te închini acestor idoli din piatră? Cred că mai firesc ar fi să admiri cerul şi pămîntul, marea şi toate cele din ea, soarele, luna şi stelele, căci toate acestea sînt opera Dumnezeului nostru; El e Domnul Domnilor şi Dumnezeul Dumnezeilor". Împăratul ocupat cu aducerea jertfelor îi cere să-l lase acum în pace, dar o invită pentru a-i da răspuns, peste cîteva zile la curtea sa. Între timp, acesta cheamă şi se consultă, cu cei peste 50 de învăţaţi şi înţelepţi din preajma curţii sale, pregătind întrebări cu care să încuie mintea tinerei şi îndrăzneţei Ecaterina, ameninţîndu-i totodată că dacă-l vor face de ruşine şi nu vor putea să înfrunte pe acea creştină, toţi vor fi trecuţi prin ascuţişul sabiei. Cînd totul era gata şi filosofii întregului imperiu veniseră în sprijinul celor de la curtea împăratului, fu chemată şi Ecaterina, care veni imediat cu fruntea senină şi faţa veselă, arătîndu-se bucuroasă pentru astfel de confruntare. În Areopag, în prezenţa împăratului şi a întregii curţi imperiale, prea înţeleapta Ecaterina nu numai că i-a lăsat pe filosofi şi înţelepţi fără de răspuns, dar a uimit pe toţi cei prezenţi prin curajul, isteţimea, luciditatea şi uşurinţa cu care a încuiat pe filosofi. Atît de explicită şi de fermă a fost Ecaterina în faţa întregului aeropag, încît i-a făcut pe mulţi din cei de faţă, să accepte credinţa creştină şi să ceară botezul în numele lui Hristos, începînd chiar cu împărăteasa, cu mai marele oştilor împărăteşti şi cu toţi acei înţelepţi şi învăţaţi care s-au străduit să afle răspuns întrebărilor puse de Ecaterina, dar au rămas fără de glas. Singurul Maximian, păgînul şi tiranul a rămas rece, împietrit şi întunecat la minte, poruncind ca rînd pe rînd, ostaşii şi călăii să taie capetele Sfintei Ecaterina, al împărătesei, al lui Porfirie, mai marele oştirilor şi al tuturor filosofilor care au mărturisit că „singurul Dumnezeu adevărat este Dumnezeul creştinilor". Sfînta Ecaterina îşi dă astfel sufletul, în zorii zilei de 25 noiembrie. Moaştele sale au fost ascunse de creştini pînă în secolul al VIII-lea, cînd au fost descoperite şi aduse în mănăstirea Sf. Ecaterina de pe Muntele Sinai, ctitoria împăratului bizantin Justinian dintre anii 542—551, una dintre cele mai vechi şi mai rezistente cetăţi ale ortodoxiei şi spiritualităţii patristice şi filocalice, care adăposteşte peste 3 500 icoane vechi, bizantine şi o bibliotecă cu peste zece mii volume, între care multe manuscrise din secolul IV—XVIII.

Multe biserici din ţara noastră sînt închinate Sf. Mucenite Ecaterina, iar unele dintre mamele şi surorile noastre îi poartă cu cinste numele.

Protos. Ştefan Guşă

BISERICA (II)

2. Biserica lui Hristos este *sfîntă,* fiindcă sfinţenia Bisericii şi a nembrilor ei decurge din unirea cu trupul sfinţit al Domnului Iisus Hristos, *„Sfîntul lui Dumnezeu"* (Mt. 1, 24) *„Hristos a iubit Biserica Sa şi S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfinţească pe ea, curăţind-o n baia apei prin cuvînt, ca s-o înfăţişeze Sieşi Biserică slăvită, nevînd pata sau sbîrcitură sau altceva din acestea, ci ca să fie sfîntă i fără prihană"* (Efeseni V, 25—27). Prezenţa Domnului Iisus Hristos n Biserică o face să fie sfîntă şi sfinţitoare, fiindcă Domnul Iisus Hristos este izvorul ultim al sfinţeniei şi al iubirii, iar în rugăciunile ei este prezent Duhul Sfînt „care sfinţeşte toate". Duhul Sfînt ucrează la sfinţirea credincioşilor înlăuntrul Bisericii, a cărei viaţă ntimă este imprimată de trupul sfinţit al lui Hristos, pe care îl poartă în sînul ei şi din care iradiază Duhul Sfînt. Cei ce intră în Biserică sînt sfinţiţi de Hristos, întrucît îi integrează prin Botez, sau prin Duhul Său lucrător în Botez, în corpul celor uniţi cu Sine, pe care îi uneşte cu Sine şi ei capătă prin aceasta calitatea de „sfinţi", fiind spălaţi şi curăţiţi de păcatul strămoşesc şi de păcatele lor pînă n acel moment, iar sfinţii poartă chipul lui Hristos ca Cel ce ne comunică prin umanitatea Sa sfinţenia şi strălucirea Sfintei Treimi, sau iubirea desăvîrşită din sînul ei (cf. Pr. Prof. D. Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă,* vol. 2, Bucureşti, 1978, p. 275).

3. Sfînta Biserică este *sobornicească* sau *universală,* fiindcă chemarea ei la mîntuire este adresată în mod universal tuturor popoarelor şi cuprinde pe credincioşii din toate locurile, din toate timpurile şi de la toate popoarele, ca toţi să fie uniţi în Iisus Hristos. *„Mergînd învăţaţi toate neamurile..."* (Mt. XXVIII, 19), le-a poruncit Mîntuitorul Apostolilor după Înviere. Această adunare a tuturor n iubirea lui Iisus Hristos, fără deosebire de neam între credincioşi, cum spune Sfîntul Apostol Pavel: *„Nu este elin şi iudeu, tăiere împrejur şi netăiere împrejur, barbar, scit, rob şi slobod, ci toate şi întru toţi Hristos"* (Coloseni III, 11), formează o „sobornicitate", o adunare, o unire a tuturor cu totul. Fiecare credincos şi toţi la un loc stau în unire cu *Biserica* întreagă şi *Biserica* la rîndul ei stă în unire cu fiecare credincios. *Biserica* se mai numeşte *sobornicească* şi pentru că Sinoadele ecumenice sau Soboarele a toată lumea, cum sînt numite cele 7 Sinoade ecumenice, sînt autoritatea cea mai înaltă în materie de credinţă şi viaţă creştină în Biserică. Din acest motiv, traducerea românească a adoptat pentru termenul grecesc „catholiki" (=universală) termenul slavon *„sobornuiu",* fiind mai cuprinzător. Prin acest termen se exprimă mai clar modul sinodal de păstrare a învăţăturii Bisericii la nivel episcopal, toată Biserica fiind considerată un Sinod permanent, o comuniune, o conlucrare permanentă a tuturor membrilor ei sub asistenţa Sfîntului Duh. Sfîntul Chiril al Ierusalimului explică însuşirea de „sobornicitate" a Bisericii în felul următor: „Biserica se numeşte sobornicească pentru că ea este în toată lumea, de la o margine a pămîntului la alta; pentru că ea învaţă sobornicește (=sinodal) şi fără greşeală toate dogmele, care trebuiesc să ajungă la cunoştinţa oamenilor despre lucrurile văzute şi nevăzute, cereşti şi pămînteşti; pentru că ea supune la adevărata evlavie tot neamul omenesc, conducător şi conduşi, învăţaţi şi neînvăţaţi, pentru că ea tratează sobornicește şi vindecă tot felul de păcate săvîrşite de suflet şi de trup; în fine, pentru că ea posedă tot felul de virtuţi, ori cum s-ar numi, în fapte, în cuvinte şi în tot felul de daruri duhovniceşti" (Cateheza 18 şi 23), din *Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă,* Bucureşti, 1952, p. 145—146).

Pr. I. Ionescu

Cateheză despre existenţa lui Dumnezeu

I. *Pregătirea aperceptivă*

Privind viaţa în desfăşurarea ei, ca şi ordinea şi armonia din univers şi din noi înşine, omul dotat cu libertatea de a-şi pune continuu întrebări, în mod firesc şi-a pus şi îşi pune problema cauzei care le-a determinat pe toate şi a scopului pentru care au apărut. Şi astfel ajunge inevitabil la cauza lor primă, la Stăpînul vieţii şi al universului. Dar cum acest Stăpîn este altceva decît noi, sau decît universul; şi cum nu-L poate sesiza empiric cu simţurile; şi cum raţiunea nu este totdeauna luminată de credinţă, omul şi-a pus şi îşi pune întrebarea dacă există într-adevăr această Fiinţă supremă, fără de început şi fără de sfîrşit, Creatorul a tot ce există, încît

II. *Anunţarea temei*

în cele ce urmează vom arăta că într-adevăr există o Fiinţă supremă căreia îi spunem Dumnezeu, ca Stăpîn a tot ce are un început şi un rost în lume.

III. *Tratarea*

Pe lîngă oamenii care cred în Dumnezeu, sînt mulţi care nu admit existenţa Lui. Ei se numesc atei, şi spun că în lume există legi după care ea se conduce, şi nu mai e nevoie de altceva. Totul merge automat, de la sine. Viaţa însăşi se prezintă într-o mişcare şi evoluţie, materia dezvoltîndu-se de la simplu la complex, tnide mereu spre perfecţiune. Astfel s-a dezvoltat de la anorganic la organic, şi aşa a ajuns să apară omul, ca fiinţă raţională, capabilă să o domine şi să o transforme prin forţele lui proprii şi să facă din ea ce vrea şi ce poate, fără a da socoteala cuiva de aceasta... Nu le este însă uşor celor ce neagă existenţa lui Dumnezeu să-şi susţină părerile sau convingerile lor pînă la capăt... Ei nu pot, de pildă, explica cine anume a pus legile în materie, spre a-i determina mişcarea şi evoluţia?... Cum a apărut frumuseţea materiei?... Cum a putut materia evolua de la anorganic pînă la om?... Cum a apărut viaţa?...

Şi fiindcă ne-am referit la om, e suficient să aruncăm şi numai o privire la noi înşine, ca să ne întrebăm în mod firesc cum s-au putut forma organele corpului o-

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot profesor Sorin Cosma

Consultaţia reprezentanţilor unor Biserici din România şi Ungaria

(Novi-Sad, 5—6 noiembrie 1990)

La iniţiativa Conferinţei Bisericilor Europene (C.B.E.) şi în cooperare cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor (C.E.B.), a avut loc la Novi-Sad, în Jugoslavia, între 5—6 noiembrie a.c., o consultaţie între reprezentanţi ai unor Biserici din România şi Ungaria.

Consultaţia a fost găzduită de către Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Jugoslavia.

Bisericile din România au fost reprezentate prin următorii participanţi:

a) Biserica Ortodoxă Română:
— I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului;
— P. S. Nifon Ploieşteanul, episcop-vicar patriarhal;
— Pr. prof. Alexandru Moraru, rectorul Institutului Teologic Universitar din Cluj-Napoca;
— Pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.
b) Biserica Evanghelică C.A. din România:
— Episcop Dr. Christoph Klein — Sibiu;
c) Biserica Evanghelică Sinodo-Presbiteriană din România:
— Pastor Alexandru Feyer din Timişoara;
d) Biserica Reformată din România:
— Episcop Kálmán Csiha din Cluj-Napoca;
— Pastor Attila Kovacs — vicar episcopesc din Oradea.

Din Ungaria au participat reprezentanţi ai următoarelor Biserici:
a) Biserica Evanghelică-Luterană;
b) Uniunea Baptistă Ungară;
c) Biserica Reformată.

Participanţii au fost salutaţi, la deschiderea consfătuirii, de către mitropolitul Jovan de Novi-Sad (Biserica Ortodoxă Sîrbă), de către Episcopul Berdi al Bisericii Evanghelice C.A. din Jugoslavia şi pastorul Horvan din partea Bisericii Metodiste.

Au fost prezenţi observatori din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva şi din partea Conferinţei Bisericilor Europene.

În cadrul Studiului biblic, desfăşurat luni, 5 noiembrie 1990, rev. Adam Kuczma (C.E.B.) a prezentat o exegeză asupra textului din II Cor. 5, 17—20. Participanţii, împărţiţi apoi în trei grupe lingvistice (engleză-franceză; engleză; germană), au aprofundat textul, punînd accentul pe necesitatea înnoirii raporturilor inter-umane, a înlăturării obstacolelor din calea bunei înţelegeri şi cooperării.

Reuniţi în sesiunea plenară, participanţii au prezentat viaţa, preocupările, provocările şi posibilităţile Bisericilor lor în noul context european şi naţional.

Fără a fi ignorate gravele moşteniri ale trecutului dominaţiei totalitariste comuniste, care generează stări de tensiune şi azi, discuţiile s-au purtat pe un ton irenic, avansîndu-se propuneri şi preocupări, vizînd îmbunătăţirea climatului interetnic şi o mai strînsă colaborare între Bisericile şi popoarele din cele două ţări vecine.

S-a accentuat responsabilitatea creştină ce incumbă tuturor celor care Îl mărturisesc pe Iisus Hristos ca Domn şi Mîntuitor şi se închină Treimii Sfinte şi Nedespărţite faţă de pacea lumii şi înfăptuirea dezideratului comun: o Europă unită, în care să primeze egalitatea, libertatea, dreptatea, prosperitatea şi frăţietatea.

În cea de-a doua zi a lucrărilor s-au purtat discuţii asupra modalităţii de o mai eficientă colaborare a Bisericilor din cele două ţări cu comunitatea ecumenică europeană (Conferinţa Bisericilor Europene) şi a pregătirii pentru cele două mari evenimente ecumenice ce vor avea loc: a IX-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor din februarie 1991, la Canebrra, în Australia, şi cea de a X-a Adunare generală a Conferinţei Bisericilor Europene de la Praga, din 1992.

A fost adoptată apoi o Declaraţie comună, şi s-a expediat cîte o scrisoare cu conţinut identic pentru preşedinţii Ion Iliescu al României şi Arpad Göncz al Ungariei, în care se exprimă speranţa că vor fi încurajate şi sprijinite eforturile pentru făurirea unei noi ere a responsabilităţii morale şi renaşterii spirituale în viaţa celor două popoare şi în special pentru constituirea unei case comune europene.

Lucrările Consultaţiei s-au încheiat printr-o slujbă ecumenică oficiată în biserica unei parohii ortodoxe din apropiere de Novi-Sad.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Bun venit în casa fratelui vostru

Am ajuns în Basarabia, mînat de probleme strict profesionale, la începutul lunii octombrie 1990, într-un moment în care acţiunile separatiste ale populaţiei minoritare găgăuze şi nistrene au început să se contureze, încercînd să pună în pericol integritatea tertorială a ţării. Este adevărat că, în zona pe care am cercetat-o, raionul Ştefan-Vodă, asemenea confruntări nu aveau loc încă, aşa cum îmi mărturisea domnul Vasile Vartic, primarul raionului, „evenimentele pe fond naţional care se desfăşoară în ultimul timp în republică creează atmosferă neplăcută şi ne distrag atenţia de la problemele de bază ale ţării, cele economice". În Ştefan-Vodă, Ermoclia, Olăneşti, Volintiri, Cloburciu, Tudora, Talmaz, Slobozia sau Antoneşti, localităţi în care am poposit mai mult, trăiesc şi muncesc oameni harnici şi primitori care, fără a fi indiferenţi la problemele politice, ce vizează în principal destabilizarea ţării, pentru a-i pune în pericol însăşi existenţa, smulg pămîntului, prin eforturi conjugate, roade bogate, încearcă să înveţe din nou să scrie cu literele strămoşului Traian şi să rostească atunci cînd intră în biserică, *Tatăl nostru.* Spun toate acestea pentru că, din constatările proprii şi din mărturisirile unor oameni vrednici de luat în seamă, moldovenii dintre Prut şi Nistru au avut mult de suferit în plan spiritual după cel de al doilea război mondial, ca de altfel în multe alte perioade din zbuciumata lor istorie. Citim cu adîncă mîhnire în suflet în săptămînanul *Literatură şi artă* din 4 octombrie 1990, din Declaraţia Uniunii Scriitorilor din Chişinău: „Astăzi situaţia social-politică a devenit extrem de încordată. Generată de forţe reacţionare, care ne-au călcat şi ne calcă în picioare ce avem mai sfînt — istoria neamului, graiul, tricolorul — care ne-au răsplătit bunătatea cu valuri de greve contra limbii de stat şi a grafiei latine şi acum încearcă să ne împartă şi pămîntul strămoşesc. De altfel, pămîntul nostru a fost împărţit nu numai o singură dată de aceste forţe. Să ne amintim de anul 1775 cînd, din trupul ţării, a fost smulsă Bucovina de către Imperiul austriac, să ne amintim de anul 1812, cînd Rusia ţaristă a ocupat Basarabia şi să ne amintim de anii 1940 cînd, sub acelaşi pretext de „eliberare", a fost din nou ocupată Basarabia, jefuindu-i-se o parte din pămînturile de la Sud şi de la Nord şi anexîndu-le Ucrainei". Aşa s-a petrecut peste veacuri Basarabia, pămînt cu adevărat românesc, care-şi ascunde în umbra crucilor martirii istoriei, pămînt care-şi adapă copiii cu lacrimile durerii şi vicisitudinile timpului. Mereu cei mari şi puternici au rîvnit la roadele acestui bogat pămînt, răgazul de linişte şi pace, visat şi dorit de Ştefan cel Mare, domnul cel bun şi sfînt, fiind aici, între Prut şi Nistru, de foarte scurtă durată. Urmele acestor suferinţe se citesc şi astăzi pe feţele oamenilor din oraşele şi satele fraţilor noştri moldoveni şi se regăsesc încă în structurile vieţii normale, să ştergi întregul colb

(Continuare în pag. a 2-a)

Nicolae Scutea

Călăuza în citirea Sfintei Scripturi

Mulţi citesc Sf. Scriptură, dar puţini o înţeleg şi neînţelegînd-o cum se cuvine ajung la sectarism şi erezie.

Cei ce nu înţeleg Sf. Scriptură să întrebe pe cei ce o înţeleg, precum a făcut famenul „mare dregător al Candachei, regina Etiopiei" (Fa. Ap. 8, 27). Famenul citea din proorocul Isaia. Diaconul Filip îl întreabă: „Înţelegi oare ce citeşti? Iar el a zis: Cum aş putea să înţeleg, dacă nu mă va călăuzi cineva? Iar Filip, deschizînd gura şi începînd de la scriptura aceasta, i-a binevestit de Iisus" (Fa. Ap. 8, 35). Deci în citirea Sf. Scripturi este nevoie de o călăuză. Această călăuză în parohie este preotul. Lui i s-a dat de Dumnezeu de a călăuzi pe oameni pe calea mîntuirii.

Afirmaţia unor creştini că Sf. Scriptură este pe înţelesul tuturor nu corespunde adevărului, căci dacă ar fi aşa Sf. Ap. Petru n-ar spune că „în epistolele sale (ale Sf. Ap. Pavel, n.n.) sînt unele lucruri cu anevoie de înţeles pe care cei neştiutori şi neîntăriţi le răstălmăcesc, ca şi pe celelate Scripturi, spre a lor pierzare" (II Petru 3, 16).

„Sf. Scriptură se înţelege greu, întîi din pricina vechimii, a mulţimii scriitorilor şi a deosebirii de timp şi de cuprins a cărţilor ei, apoi din pricina felului mai presus de fire al Descoperirii ei" (Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, 1952, Bucureşti, p. 35).

Călăuza în citirea Sf. Scripturi este absolut necesară.

Protos. Ipolit Ciubotaru

Osteneala folositoare — osteneala nefolositoare

(Continuare din pag. 1-a)

Avva Macarie". M-am ridicat şi l-am condus pînă la Bătrînul Macarie. Ajunşi acolo, am făcut o rugăciune şi apoi ne-am aşezat. A zis fratele către Avva Macarie: *„Părinte, vor fi treizeci de ani de cînd nu mai mănînc carne, şi totuşi mai sînt încă ispitit de mîncarea de carne"*.

Iată aşadar cu ce întrebare venise fratele. Şi nu era un oarecare. E de presupus că trecuse de vîrsta de cincizeci de ani, dacă treizeci de ani nu mîncase carne, aflîndu-se probabil în mănăstire din primii ani de maturitate. Şi încă nu putuse scăpa de ispita mîncării de carne. El va fi voit să afle de ce nu scăpa de ispită şi ce era de făcut.

Bătrînul îi va da un răspuns care îl va descumpăni, pentru că îi va decoperi o latură a ostenelii lui care, ca să dea roadele duhovniceşti şi, probabil ca să-l facă să scape şi de a mai fi ispitit, mai trebuia conjugată cu ceva. Fără acea conjugare, adică fără acea împreună lucrare, osteneala ascetică rămîne întotdeauna zadarnică. Şi nu numai cu privire la ispita mîncării de carne de care e vorba în cazul de faţă, ci, în general, cu privire la progresul duhovnicesc. Făcînd doar asceza materială, fratele nu se clintise din loc. Nu înaintase pe calea urcuşului duhovnicesc. Rămăsese tot la început. Se ostenise în zadar treizeci de ani. Căci iată ce îi spuse Bătrînul: *„Fiule, nu-mi spune că ai petrecut treizeci de ani fără a gusta carne, ci te rog, spune-mi mie adevărul: cîte zile ai petrecut fără a spune vreun cuvînt de rău despre fratele tău, şi fără a-ţi judeca aproapele, şi fără a lăsa să-ţi iasă din gură o vorbă deşartă?"*

Lipsirea de carne ar fi avut valoare dacă, odată cu ea, fratele s-ar fi înfrînat şi de la aceste păcate ale minţii. El însă, pe acestea nu le-a avut în vedere, ci s-a încrezut doar în osteneala materială. Şi iată că nici măcar de ispita materială n-a scăpat, dacă pe celelalte virtuţi ale sufletului nu le-a avut în vedere. Fratele nu era pe calea cea bună şi Bătrînul l-a sesizat repede. Ba poate că chiar se şi mîndrise în sinea lui cu osteneala nemîncării de carne.

Virtutea lui cea mai mare, în cele din urmă, a fost aceea de a veni să se verifice printr-un mare duhovnic. E de presupus că îşi luase singur canonul nemîncării de carne, fără sfat şi fără să ştie că acesta nu-i ajuta la nimic dacă, odată cu el, nu-şi schimba şi sufletul, dacă nu se abţinea şi de la vorbirea de rău, şi de la judecata aproapelui, şi de la a vorbi adesea fără rost. Căci, la urma urmelor, acestea erau cele care îl puteau îndrepta în faţa lui Dumnezeu şi îi puteau aduce mîntuirea, potrivit cuvîntului Scripturii că nu ceea ce intră în om îl spurcă, ci ceea ce iese, adică vorbele şi gîndurile rele.

Nu trebuie să înţelegem de aici că n-ar fi bună osteneala nemîncării de carne şi a postului în general. Nu aceasta a spus Bătrînul. Trebuie să înţelegem că ea e fără folos, numai dacă odată cu dînsa nu ne abţinem şi de la păcatele minţii. Dacă ştim că acestea contează, de fapt, cel mai mult, atunci nemîncarea de carne trebuie să fie considerată doar exerciţiul ascetic care să ajute pe postitor să scape de gîndurile rele, să-şi potolească mînia, mîndria, judecata aproapelui şi cele asemenea cu acestea.

Fratele care s-a dus la Avva Macarie s-a dovedit însă înţelept în cele din urmă. Se va fi întristat, dar a înţeles repede pe ce trebuia pus accentul, lucru pe care nu-l învăţase pînă atunci, pentrucă se crezuse în stare să-şi dea singur măsura devenirii lui duhovniceşti. Fără sfat şi fără supravegherea printr-un duhovnic. Cînd, în sfîrşit, a înţeles acest lucru şi a venit la un duhovnic, a aflat ceea ce ar fi fost bine să fi ştiut de la început. N-ar fi irosit în zadar o osteneală de treizeci de ani. În viaţa duhovnicească lucrurile nu sînt chiar atît de simple, pe cît le cred unii. Exemplul acesta e cît se poate de grăitor. Şi nu i-ar fi trebuit fratelui, decît să-şi afle la vreme îndrumătorul.

Sfinţii Pustiei avertizează adesea că totul trebuie făcut cu socoteală, şi cu bună chibzuială, şi avînd cunoaşterea atît a scopurilor, cît şi a metodelor de realizare a lor:

„Zis-a Avva Antonie: cel ce bate bucata de fier, întîi socoteşte cu mintea ce va să facă: secere, cuţit sau topor? Aşa şi noi trebuie să socotim, care faptă bună uneltim, *ca să nu ne ostenim în deşert*". Pericolul ostenelii în deşert le era aşadar bine cunoscut Părinţilor, şi constituia una din piedicile care nu trebuiau scăpate din vedere de nevoitorii către desăvîrşire, piedică pe care fratele nostru în vizită acum la Avva Macarie o ignorase.

Am spus că el s-a dovedit totuşi înţelept chiar după acest eşec la care nu se gîndise. S-a dovedit înţelept pentru că a înţeles unde şi prin ce a greşit. A înţeles şi nu s-a descurajat, cum ar fi fost, poate, ispitit s-o facă. A făcut metanie în faţa Bătrînului şi, fără alte comentarii, fără să se lamenteze, în graiul scurt al celor din pustie, plin de înţeles şi de hotărîre, i-a spus Bătrînului:

„Roagă-te pentru mine Părinte, ca să pot începe din nou".

Printr-o singură şi simplă frază lăsa în urmă, fără ezitare, un eşec de treizeci de ani şi, abia acum, transforma eşecul în virtute. În virtutea hotărîrii de a începe totul de la capăt, cu răbdare şi, fără îndoială, într-o nouă lumină. Căci şi-a dat seama că postise de carne, dar ignorase postul de vorba cea rea, de judecata aproapelui şi de vorbirea în deşert. Dacă l-ar fi citit măcar pe profetul Isaia, ar fi putut afla de la dînsul care e postul cel adevărat! El va fi făcut post şi de citit! Zice Sfîntul Serafim: „dacă nu găseşti un duhovnic care să te conducă la viaţa contemplativă, trebuie să te conduci după Sfînta Scriptură, căci Dumnezeu însuşi ne-a poruncit: *Cercetaţi Scripturile*, căci ele dau mărturie" (Ioan 5, 39; vezi şi Isaia 58).

Virtuţile adevărate se cuceresc greu. La înţelepciunea duhovnicească nu se ajunge uşor. Dar se ajunge. Cei care persistă, ajung. Şi fratele va fi ajuns pînă la urmă şi, va fi fost, după aceea, el însuşi un Bătrîn la care vor fi venit mulţi după cuvînt. Cîţi vor fi ştiut însă cu cît şi-a plătit el înţelepciunea cea din urmă! Dar el va fi mărturisit tuturor drumul greşit pe care l-a parcurs şi reluarea lui de la început, ca să nu mai plătească şi alţii atîta preţ de osteneală care să se dovedească inutilă.

Să luăm aminte!

Cluj, 21 nov. 1990.

Moment festiv în memoria lui Aron Cotruş

Revoluţia din decembrie 1989 a deschis orizonturi, dînd alte dimensiuni evenimentelor. Aşa de pildă aniversarea poetului Aron Cotruş a prilejuit zilele acestea festivităţi ce n-ar fi putut avea loc cu un an în urmă. Iată de ce bucuria trăită cu aceste ocazii a fost cu atît mai intensă.

În pregătirea centenarului naşterii poetului Aron Cotruş oficiul parohial din Haşag, satul de baştină al poetului, în colaborare cu *„Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român"* au ţinut să marcheze acest eveniment prin două manifestaţii: un simpozion Aron Cotruş, care a avut loc sîmbătă 13 oct. la Sibiu în aula A. Iancu a Universităţii şi un moment festiv la Haşag cu dezvelirea plăcii memoriale şi parastas pentru pomenirea poetului, a doua zi, duminică 14 oct. 1989.

La Simpozionul Aron Cotruş de la Sibiu, care a reunit într-un cadru potrivit importante personalităţi ale culturii şi literaturii noastre, s-au prezentat comunicări deosebit de interesante care au ţinut să scoată în evidenţă şi au reuşit, „momentul Aron Cotruş" din literatura română, strălucirea şi importanţa lui pentru cultura noastră naţională.

Şedinţa a fost deschisă de P.C. pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan, care, în calitate de Preşedinte al ASTREI a exprimat bucuria Asociaţiunii de a-şi reîncepe activitatea culturală, întreruptă de regimul comunist, tocmai cu comemorarea lui Aron Cotruş. În cuvinte alese a mulţumit conducerii Universităţii care şi-a deschis porţile să primească şi să găzduiască acest simpozion.

Ne-a pregătit apoi sufleteşte dl. Borţan Dumitru prin comunicarea sa în care a reliefat atît istoricul Haşagului — bogat în evenimente — cît şi importanţa lui pentru formaţia intelectual-morală a poetului. Cuvintele domniei sale răsăreau pline de căldura pe care doar un fiu al satului ar fi putut-o înmagazina în ele. D-na prof. Petian Mihaela a prezentat o scurtă biografie a poetului.

A urmat apoi o amplă incursiune în istoria literaturii române pe care ne-a prilejuit-o dl. Mircea Tomuş, rectorul Universităţii sibiene. Excursul său care ne-a îmbogăţit şi ne-a delectat a scos în evidenţă nu atît particularităţile literaturii transilvănene, cît mai ales integrarea ei cu momentele specifice în cadrul literaturii naţionale. Unul dintre aceste momente, şi nu unul de margine a fost „Momentul Aron Cotruş".

Ca o ilustrare a acestui „moment" a venit apoi cuvîntul înaripat al D-lui Ioan Mircea poet şi redactor la revista „Transilvania".

D-na prof. Mariana Cheroiu din Bucureşti a prezentat aspecte ale operei poetice a lui Aron Cotruş, iar dl. Corneliu Stan, din San Francisco, U.S.A., fiul profesorului de Teologie Liviu Stan, a încercat să ne sugereze aprecierea de care se bucură opera poetului dincolo de graniţe, socotit fiind pentru opera sa drept un „bard al latinităţii".

Dar bucuria acestui simpozion a fost cu atît mai deosebită, cu cît auditorii au avut plăcuta ocazie s-o aibă în mijlocul lor pe d-na Silvia Boiu, sora poetului care a prezentat noi aspecte din biografia poetului, ca una care i-a fost apropiată şi a trăit evenimentele cunoscînd cel mai bine realităţile petrecute în acele timpuri.

Emoţia Domniei Sale de a-şi vedea fratele şi opera acestuia din nou în atenţia publicului i-a încălzit şi pe ascultători.

La sfîrşit un recital din poezia cotruşiană ne-a delectat şi ne-a emoţionat pînă la lacrimi. Actorul Constantin Chiriac a făcut să răsune în sală în toată strălucirea de fulger şi splendida-i putere de evocare vocea lui Aron Cotruş plină de patos şi încărcată de toate suferinţele neamului său din poemul „Horia", iar „Rugăciunea" lui s-a ridicat şi ne-a ridicat împreună şi pe noi ascultătorii emoţionaţi spre sfere în care nu e loc de nimic care ar putea întuneca bucuria curată, spre sfere în care Sfînta Fecioară Maria cu liniştita-i candoare potoleşte suferinţele, patimile şi dorurile noastre.

După cum menţionam la început, a doua zi, la Haşag, s-a continuat programul cultural artistic, fiind îmbinat cu cel religios.

Oaspeţii au fost întîmpinaţi cu bucurie la intrarea în sat de călăraşi, prezentîndu-se colacul tradiţional haşegan. S-au deplasat cu toţii apoi spre sfînta biserică parohială unde erau aşteptaţi de preotul paroh, împreună cu fostul paroh I. Trifan, care a ţinut să-şi exprime bucuria participării alături de invitaţi.

S-a oficiat într-un cadru natural minunat Sf. Liturghie. Soborul de preoţi în frunte cu păr. prof. dr. Dumitru Abrudan a fost alcătuit de preoţii: P.C. Grăjdean Vasile, asistent la I.T.U.S., pr. Trifan Ioan din Sibiu şi predtul paroh Petian Mihai.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor de la Teologie. La priceasnă păr. prof. Abrudan a ţinut un bogat cuvînt de învăţătură, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii preotul paroh a rostit un scurt cuvînt de bun venit şi de mulţumire lui Dumnezeu şi oaspeţilor care au făcut să sporească bucuria zilei şi să onorăm aşa cum se cuvine memoria poetului Aron Cotruş, fiu al satului Haşag.

Soborul, împreună cu credincioşii, s-a deplasat apoi tot la fosta casă parohială din Haşag, unde a fost pusă placa memorială spre a o dezveli şi a se sluji aici slujba parastasului întru pomenirea poetului Aron Cotruş şi a părinţilor săi.

Părnitele prof. Dumitru Abrudan a rostit aici o scurtă cuvîntare în care a îmbinat armonios religiosul cu naţionalul.

D-na profesoară de istorie din Haşag, Dana R. a prezentat un un scurt istoric al satului, iar D-na Silvia Boiu a venit cu noi date din biografia poetului.

Actorul Constantin Chiriac a emoţionat din nou toată asistenţa cu recitalul *Horia*, acum, contribuind astfel la îmbogăţirea sentimentelor sătenilor faţă de Aron Cotruş. O nuntă tărănească tradiţională i-a condus pe participanţi la Căminul cultural unde s-a continuat programul cultural-artistic regizat de studenţii de la Universitatea din Sibiu şi copiii de la Şcoala generală din Haşag.

În încheiere oaspeţii au fost invitaţi la o agapă frăţească pregătită de săteni sub îndrumarea preotului paroh, în timpul căreia studenţii teologi au cîntat cîntece religioase şi patriotice, iar dl. actor Chiriac C-tin a recitat cîteva piese de divertisment.

La toate aceste festivităţi au participat şi un grup de studenţi români din Basarabia care şi-au exprimat bucuria şi mulţumirea sufletească prilejuite de aceste evenimente şi care au legat prietenii cu sătenii Haşagului, făgăduind continuarea vizitelor în Haşag, de care s-au legat sufleteşte.

Aceste festivităţi sînt un preludiu la Centenarul naşterii poetului care urmează să fie sărbătorit în anul viitor.

Pr. M. Petian

Bun venit în casa fratelui vostru

(Continuare din pag. 1-a)

al indiferenţei şi abuzurilor aşezat în viaţa şi sufletul oamenilor de-a lungul atîtor zeci de ani.

„Biserica noastră este veche, are peste o sută de ani, ne mărturiseşte Andrei Ciobanu, primarul satului Ermoclia. Unele biserici din satele din jur au fost distruse, închise, transformate în muzeu sau discoteci. Pe propria noastră răspundere am menţinut biserica iar părintele Dimitrie Teodor, trecînd prin multe greutăţi şi neajunsuri, şi-a făcut datoria de păstor al sufletelor noastre oropsite. De un an de zile îl avem pe tînărul preot Gheorghe care, în urma libertăţilor oferite de noua conducere a ţării, a reluat toate vechile obiceiuri religioase: sfinţirea fîntînilor, a izvoarelor şi pajiştilor, a locuinţelor etc. Am renovat biserica şi încercăm să strîngem cît mai mulţi oameni în jurul ei. Avem şi un cor bisericesc dar este format mai mult din oameni vîrstnici. Ne propunem, din fondurile satului, să plătim pe cei care vor veni în acest cor, în felul acesta reuşind să creăm un colectiv de oameni mai tineri şi mai bine dotaţi artistic".

În satul Olăneşti — o localitate cu peste şapte mii de locuitori, dată după războiul al doilea mondial s-a simţit o acută lipsă de dintre care majoritatea moldoveni — am avut plăcerea să-l cunosc pe învăţătorul pensionar Mihail Ciobanu. De la el am aflat că încarte românească. Destul de greu puteai găsi operele lui Alecsandri, Eminescu, Coşbuc sau Creangă. Foarte puţin se studia în şcoală despre ei. Neîndestulător s-a tipărit şi din creaţia scriitorilor contemporani basarabeni: Bogdan Istru, Nicolae Costenco, Emilian Bucov, Andrei Lupan şi, destul de tîrziu, Ion Druţă şi Grigorie Vieru, cel mai iubit poet al fraţilor moldoveni de dincolo de Prut. „Predomină literatura rusă, ne spune Mihail Ciobanu, literatura română, pînă nu de mult, nici nu era cuprinsă în sistemul de învăţămînt. Biserica ne-a fost distrusă în anul 1974, de atunci serviciul religios nemaiavînd cine şi unde să fie făcut. Din acest an am întocmit un colectiv de iniţiativă care se ocupă cu strîngerea fondurilor pentru construcţia unei biserici noi. Datorită faptului că nu am mai avut biserică şi nici preot, a început să cîştige mult teren cultul baptist care la ora actuală numără în jur de 200 de adepţi".

Gheorghe Roşca este primarul satului Talmaz, cel mai mare din raionul Ştefan-Vodă. Localitatea, care are aproape zece mii de locuitori, se întinde pe o lungime de 14 km. în lunca Nistrului şi are o vechime de patru sute de ani. Este un centru economic foarte puternic, cu suprafeţe mari de viţă de vie, legume şi fructe etc. a căror producţie ajunge la aproape treizeci de milioane ruble anual. Dar biserica, distrusă încă în timpul războiului, nu a fost refăcută iar în limba română, în sat, nu intră nici măcar un ziar. „In momentul de faţă, ne asigură domnul Gheorghe Roşca, proiectul noii biserici este gata şi în curînd ne vom apuca de lucru. Locuitorii Talmazului vor avea cea mai frumoasă biserică din raion".

Multe lucruri din viaţa bisericească de azi din Republica Moldova am aflat de la preotul Dumitru Teodor Croitoru, din Slobozia, singurul preot pe care l-am putut întîlni pe parcursul periplului meu de două săptămîni dincolo de Prut. Este absolvent al Seminarului teologic din Leningrad — unde a studiat, desigur, în limba rusă — şi slujeşte la biserica din Slobozia din anul 1981. Din discuţiile avute a reieşit faptul că în ultimul timp viaţa bisericească din ţară a cîştigat mult în liberalizare. În raionul Ştefan-Vodă s-au deschis încă trei biserici pe lîngă cele cinci existente — desigur foarte puţine pentru cele 32 localităţi din raion —, se pot oficia toate slujbele religioase prevăzute de tipic, s-a aprobat în parlament efectuarea orelor de religie pentru copii etc. „Prin dărîmarea bisericilor — ne mărturisea părintele Dumitru Teodor Croitoru — s-a urmărit, desigur, stingerea ultimei scîntei de viaţă spirituală a românilor dintre Prut şi Nistru.

Inexistenţa unei şcoli de pregătire a preoţilor şi a unei tipografii pentru tipărirea cărţilor de cult în limba română, ne-a obligat să studiem în şcolile ruseşti, la Moscova, Leningrad sau Odesa, să folosim cărţile ruseşti, să facem slujba în limba rusă. De aceea, în bisericile noastre, inclusiv cîntarea la strană este influenţată de cîntecele ruseşti, nimeni nemaiştiind să cînte după modelul psaltic. Actualul reviriment al vieţii noastre bisericeşti se concretizează în existenţa unei arhiepiscopii la Chişinău, a două episcopii, la Bălţi şi Tighina, a cîte unui protopopiat la 2—3 raioane, în înfiinţarea unei şcoli de cîntăreţi bisericeşti la mănăstirea Căpriana, în cuprinderea a şase preoţi în parlamentul ţării etc. Două probleme, greu de rezolvat, le avem acum în atenţie: cărţile de cult în limba română şi creşterea viitoarelor cadre preoţeşti. La rezolvarea acestor probleme aşteptăm un ajutor grabnic din partea României".

Acest ajutor, desigur, a fost şi acordat deja. Spre Chişinău au pornit în ultima perioadă multe transporturi de carte în limba română, dintre care şi multă carte bisericească, iar în cadrul recent înfiinţatului Institut Teologic de la Iaşi vor studia, încă din acest an, 74 studenţi din Moldova soră. Alţi studenţi vor învăţa la institutele similare de la Sibiu şi Bucureşti. De altfel, în România, învaţă începînd cu acest an şcolar, studenţi la foarte multe facultăţi şi elevi în învăţămîntul liceal. În timp ce forţele dornice de a leza integritatea ţării, de a fărîmiţa teritoriul dintre Prut şi Nistru acţionează, învrăjbind minoritatea găgăuză şi transnistreană împotriva populaţiei moldovene din zona Tiraspolului, România a întins o mînă caldă fraţilor săi, ocrotindu-le tinerele vlăstare dornice să se perfecţioneze în şcolile din patria mamă. La 28 septembrie 1990, tinerilor care plecau la studii în România, primul ministru al Republicii Moldova s-a adresat astfel: „Dumneavoastră vă duceţi să vă căutaţi rădăcinile; dumneavoastră sînteţi dacii liberi care-şi mai caută şi astăzi rădăcinile... Dacă vă duceţi acum acasă, vă rog frumos să nu observaţi doar neajunsuri. Vă duceţi în casa fratelui vostru ca să observaţi tot ce este mai frumos, tot ce s-a păstrat din fiinţa naţională a urmaşilor dacilor liberi şi romanilor... Sperăm că veţi fi o răzbunare pentru toate generaţiile pierdute. Visul, idealul nostru, dragi copii, este să vă reintegraţi în Europa şi, din zi în zi, să audă o lume întreagă de existenţa noastră".

Este firesc să fim alături de fraţii noştri din Basarabia, cum este firesc să ne gîndim şi să-i simţim aproape pe românii de pretutindeni. Pentru că aparţinem unei seminţii, unui neam cu rădăcini adînci în istoria noastră planetară. Anume nedreptăţi promovate de tot felul de interese potrivnice unităţii noastre ne-a scindat, situaţie pe care o atribuim doar unor conjuncturi istorice. Românii adevăraţi au rămas însă români, indiferent unde s-ar afla, un monolit indestructibil, pe care nici o vrere ostilă voinţei noastre nu-l vor putea distruge.

SFINTELE ICOANE

— Temeiuri pentru venerarea lor —

În cultul ortodox sf. icoane se bucură de o cinstire deosebită. Dumnezeu se adoră, sf. icoane se venerează. Această venerare are temeiuri scripturistice, tradiţionale şi raţionale. La acestea voi adăuga şi temeiul taumaturgic, potrivit căruia, prin sf. icoane, se arată puterea făcătoare de minuni a lui Dumnezeu.

Minunile sînt acte de atotputernicie dumnezeiască. Puterea lui Dumnezeu, una din perfecţiunile Lui (Geneză 17, 1), descrisă ca mare (Iov 37, 23), supremă (Deuteronom 32, 33), neînvinsă (2 Paralipemna 20, 6) şi activă (Iov 11,10), se monifestă prin „lucruri mari şi nepătrunse şi minuni fără număr" (Iov. 9, 10).

*

În Vechiul Testament existau la Templu figuri, chipuri cu aceiaşi semnificaţie ca şi icoanele noastre. Dumnezeu a poruncit lui Moise să facă Cort Sfînt (Ieşire cap. 36), în care au fost aşezate „chipuri de Heruvimi" (vers 8) şi Chivotul (37, 1). Cortul Sfînt „purta în el icoane şi tipul celor cereşti" (Sf. Ioan Damaschin). Evreii se închinau Heruvimilor şi Chivotului (Iosua 7, 6). Peste Cortul cu icoanele Heruvimilor se arăta slava lui Dumnezeu (Ieşire 40, 34—35; III Regi 8, 11; 2 Paralipomena 5, 14).

În cartea lui Iosua se vorbeşte de trecerea Iordanului: „Preoţii care duceau Chivotul stăteau ca pe uscat în mijlocul Iordanului, cu picioarele neudate, iar fiii lui Israel au mers ca pe uscat, pînă ce tot poporul a trecut prin Iordan" (3, 17).

Chivotul cu icoanele Heruvimilor era purtat de Israeliţi în călătorii (Numeri 10, 33) şi în războaie (Iosua cap. 6; I Regi 4, 3) pentru dobîndirea ajutorului dumnezeiesc.

Înaintea Chivotului cu icoane sfinte idolii se prăbuşeau la pămînt. Filistenii au luat Chivotul Domnului şi l-au aşezat în capişstea zeului Dagon. A doua zi acesta zăcea cu faţa la pămînt înaintea Chivotului, cu capul, mîinile şi picioarele tăiate (I Regi 5, 1—5).

Cei ce au privit fără evlavie la Chivotul Sfînt şi la icoanele de pe el au fost pedepsiţi cu urgie mare. 50 070 de oameni din Bet-Semeş au fost greu loviţi de Domnul pentru acest păcat (I Regi 6, 19).

Cine se atingea fără evlavie de închipuirile sfinte ale Heruvimilor şi Chivotul Sfînt era pedepsit cu moarte. „Atunci s-a mîniat Domnul pe Uza şi l-a lovit pentru că şi-a întnis mîna spre Chivot; şi el a murit pe loc înaintea lui Dumnezeu (I Paralipomena 13, 10); Numeri 4, 15, II Regi 6, 6).

Păgînii care răpeau sf. icoane şi le ţineau la dînşii erau pedepsiţi cu răni dureroase şi alte calamităţi. „Şi a apăsat mîna Domnului asupra Asdodenilor şi i-a lovit şi i-a pedepsit cu bube usturătoare... iar înlăuntrul ţării s-au înmulţit şoarecii şi s-a lăţit in cetate deznădejde mare" (I Regi 5, 6, 9).

Cei ce se închinau lui Dumnezeu înaintea sf. icoane erau izbăviţi de furia răzvrătiţilor şi vrăjmaşilor, care au fost pedepsiţi (Numerii 12, 10; 16, 20, 26; 20, 1).

Pe cei ce considerau sfinţenia icoanelor, le primeau şi le păstrau în casele lor cu evlavie, Domnul i-a binecuvîntat cu toată casa lor. „Şi n-a voit Domnul să ducă Chivotul in cetatea lui David, ci l-a intors in casa lui Obed-Edom Gateanul, in care a rămas trei luni şi a binecuvîntat Domnul pe Ebed-Edom şi toată casa lui" (II Regi 6, 10—12).

Chipurile Testamentului Vechi au fost cinstite de Mîntuitorul Iisus Hristos şi de Sf. Apostoli. Mîntuitorul şi ucenicii Săi s-au închinat înaintea chipurilor de heruvimi, care se bucurau de mare cinste pe atunci.

În Noul Testament Dumnezeu S-a arătat oamenilor în persoana Fiului Său, după cum mărturisesc Sf. Evanghelii şi Sf. Apostoli. A treia persoană a Sf. Treimi, Sfîntul Duh, S-a arătat oamenilor în chip de porumbel la Botezul lui Iisus (Matei 3, 16), la Schimbarea la Faţă în chip de nor luminos (Matei 17, 5), iar în ziua Rusaliilor, în chip de limbi de foc deasupra capetelor Sf. Apostoli (Fapte 2, 1—4).

*

Pentru faptul că sf. icoane împărtăşesc — prin funcţia lor de mijlocire — puterea nevăzută a persoanelor zugrăvite, ele îşi justifică existenţa şi se bucură de venerare deosebită.

Credincioşii cinsteau sf. icoane aprinzînd înaintea lor candele şi lumînări (Levitic 24, 2—4; Fapte 20, 8; Apocalipsă 11, 4); le tămîiau (Ieşire 30, 1, 6, 8; Maleahi 1 11; Apocalipsă 5, 8) şi se închinau lor (Psalm 5, 7; 72, 17; II Paralipomena 20, 5, 19); se plecau înaintea lor cu feţele la pămînt (Iosua 7, 6; Numeri 16, 19). Împăratul David, îmbrăcat în haină de sărbătoare, făcea mătănii înaintea Chivotului şi icoanelor sfinte. (II Regi 12, 20). De asemenea aduceau jertfe lui Dumnezeu înaintea lor şi a obiectelor sfinte (Ps. 138, 1—2; I Regi 3, 15).

Sf. icoane se cinstesc în mod deosebit şi pentru puterea făcătoare de minuni a multora din ele.

Harul icoanelor făcătoare de minuni rămîne învăluit. Fie că au fost pictate de oameni cu viaţă sfîntă, fie din cauza credinţei puternice a celui ce le cinsteşte, fie că au fost alese ca instrumente în iconomia dumnezeiască, aceste icoane sînt patrimoniul cel mai de preţ al evlaviei ortodoxe (Pr Prof. Dr. Ioan Bria, Dicţionar de teologie Ortodoxă, Bucureşti, 1981 p. 202—203).

Icoanele în general, cele făcătoare de minuni în special, exprimă o putere dumnezeiască care dovedeşte tuturor iconoclaştilor că ele trebuie cinstite după cuviinţă. În Ortodoxie cinstirea lor s-a bucurat de la început de o adîncă preţuire. Bisericii Ortodoxe îi revine îndatorirea, ei şi slujitorilor ei, de a păstra autenticitatea învăţăturii despre icoane şi de a apăra această învăţătură cu mare folos duhovnicesc împotriva „învăţătorilor mincinoşi" care urmăresc înlăturarea icoanelor din cultul, credinţa şi evlavia creştină.

Prot. Ieremia B. Ghiţă

SFÎNTUL IOAN GURĂ DE AUR

„Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea"...

Mulți dintre credincioși nu citesc cu plăcere cuvîntări lungi, unii sînt comozi din fire, alții sînt luați cu multă sîrguință de preocupările acestei vieți. N-aș putea să spun că unii ar fi cuprinși de neînvățătură, cînd avem atîtea școli. Totuși socotesc de lipsă să scurtez osteneala voastră cea din vorbă lungă, prin grăirea pe scurt. De la început mă voi lupta împotriva păcatului. Căci de ce zice psalmistul: „Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește" (50, 3). Ai păcătuit? Pocăiește-te! Ai păcătuit de mai multe ori? Potolește aprinderea ta, pentru că știu cît de mărginită este cinstea păcătoșilor, știu cît de mare este disperarea. Diavolul stă în preajma lor ascuțind sabia și grăind aceste cuvinte: Ți-ai întinat toate tinerețele, ți-ai pîngărit toată viața. Ai fost desfrînat mai întîi, după aceea ai furat, ai jucat strîmb, ai hulit. Ce nădejde de mîntuire mai ai? Desfățează-te măcar în viața aceasta. Acestea sînt îndemnurile diavolului... Eu dimpotrivă zic: Ai desfrînat? Te poți înfrîna. Ai păcătuit prea des? Poți dobîndi totuși mîntuirea. Ai căzut? Poți să te ridici. Căința ta este mică dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu este mare. Ai ucis? Căiește-te. Ai jefuit? Căiește-te. Ai desfrînat? Căiește-te. Te-ai rănit? Tămăduiește-te. Pocăiește-te pînă mai răsufli, mai înainte de ziua cea mai de pe urmă, mai înainte de a trage de moarte, mai înainte de a părăsi această viață.

Povara vieții nu oprește iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Să nu-mi zici: Cum și în ce chip? Sînt plin de rane și de bube, mai pot eu nădăjdui iertare în ziua cea mai de pe urmă? Poți! Într-adevăr poți! Roagă-te. Fă milostenie! Pomenește în testamentul tău pe săraci. Tu pleci dincolo dar lucrul tău rămîne aici. Și să nu-mi mai vorbești de credința deșartă a ereticilor care nu se întreabă cum să se mîntuiască. Cînd lucrează Dumnezeu să nu te iei după vorbele lor deșarte, cînd te vindecă Dumnezeu să nu-ți pierzi nădejdea, cînd doctorul pune doctorii ca să te vindece nu-l întreba: Cum vindeci? Ci, lasă pe seama meșteșugului său tămăduirea. Adică cum? Pe mîna meșteșugului celui ce este rob împreună cu tine te lași, iar pe mîna iubirii de oameni a lui Dumnezeu nu te lași?

Să nu zici: Cum? Ci tu rușinează-te, minunează-te, înnoiește-te.

Te-aș întreba și eu: Cum s-a mîntuit tîlharul care și-a petrecut viața întreagă în onoruri, în junghieri, a spart ziduri, a furat avuții, nu s-a căit, nu s-a pocăit, cît timp era în viață a fost osîndit de oameni. Și iată Dumnezeu l-a iubit. N-a fost stăpîn pe viața lui, pe pămînt și a dobîndit o viață nouă în împărăția lui Dumnezeu. A pierdut pe cele de aici și a dobîndit pe cele de dincolo. Cum? Printr-un cuvînt, căci ce a zis: „Pomenește-mă, Doamne, în împărăția Ta!" (Luca 23, 42). Și cuvîntul acesta a avut putere. Dar nu numai cuvîntul singur a avut puterea aceea, ci iubirea de oameni a lui Dumnezeu amestecîndu-se cu pocăință, a prefăcut pe tîlhar în cetățeanul raiului. Cum? Nu știm cum. Nu-mi cere chipul cum. Nu vreau decît să mă mîntuiesc. Nu cercetez chipul sănătății. La doctor te rogi: Vindecă-mă de boală și cutezi să-l întrebi: Cum? Iar cînd Dumnezeu te mîntuiește îndrăznești să întrebi: Cum? Cîți desfrînați, infractori, încălcări ai ordinei sociale, răsculați împotriva conducerii locuiesc în temnițele țării și e destul să se plece împăratul să-i ierte și sînt iertați. Împăratul, care este om ca și mine, ce-i dacă poartă coroană? Nu este după ființă mai mult decît mine. Este de un neam ca și mine. Împăratul zice, se îndură numai și ei sînt iertați. Fă un apel călduros și cel osîndit se eliberează. Nu se află nici un boier să se răstească împotriva împăratului și al clevetitorul împăratului, se face izbăvire celui deținut. Dacă va voi și se va îndura și Dumnezeu, stăpînul duhurilor și îngerilor și al Arhanghelilor, va putea să mîntuiască. Împăratul poate ierta o pedeapsă, dar nu un păcat. Stăpînul nostru, Dumnezeu însă, iartă păcatul. El zice: Nu voiesc ca preadesfrînatul să mai fie preadesfrînat și cuvîntul Lui a schimbat năravul aceluia, a produs bucurie, a făcut, adică pe desfrînat să nu mai fie desfrînat a stîrpit păcatul, și ca să te convingi despre aceasta ascultă: El a zis: „Voiesc să se facă cer și s-a făcut cerul, voiesc să se facă pămînt și s-a făcut pămîntul, cele care nu aveau ființă, au fost aduse întru ființă. Doresc să se facă îngeri și s-a făcut mulțimea îngerilor, ființe și trupuri ce nu erau, poate, deci, să lucreze cuvîntul Lui și păcate să nu poată deslega? Ce este păcatul față de iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Păcatul se dezleagă. Spun acestea nu ca să vă fac mai nepăsători ci pentru a vă aduce la credință, la o mai mare așteptare, de mai bună nădejde. Nu desnădăjdui niciodată, o, omule! Numai de acela să te desnădăjduiești care se desnădăjduiește pe sine. Socotește pe acest mare prooroc, pe David, că după glasul Duhului, după îndrăzneala cea către Dumnezeu, după mulțimea isprăvilor, după atîtea succese, învață și zice: „Miluiește-mă Dumnezeule după mare mila Ta".

Vezi ce caută? Ce? Oare nu s-a șters? Ce mai voiești? „Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea". Ce ai făcut ca să se întîmple aceasta? Ia aminte cu dinadinsul, la cele ce se întîmplă, ia aminte și ascutește-ți și cugetul. Mila lui Dumnezeu este nespus de mare, netîlcuită, nu se poate înțelege, covîrșește mintea, biruiește gîndul. Însă deși este astfel, are trebuință și de cele din partea noastră, pentru ca să nu se facă mai netrebnici oamenii. cînd se miluiesc. Ia aminte la cele ce grăiesc. Dumnezeu miluiește, dar nu miluiește la întîmplare, ci zice omului: Dă și tu ceva. Adică, ai poveri nenumărate de păcate, ai greșeli multe. Iată! Eu vreau să te ușurez de ele. Întinde și tu mîna. Nu pentrucă eu am trebuință de tine, ci pentrucă vreau să contribui și tu cu ceva, la mîntuirea ta.

Și cum voi întinde mîna? Îți voi spune. Tîlharul s-a mîntuit, atîtea păcate fiindu-i dezlegate, dar nu numai cu mila lui Dumnezeu, ci și prin credința sa. Căci ce zice? „Pomenește-mă Doamne, în împărăția Ta". Ce a adus Dumnezeu la mîntuirea aceluia? Dezlegarea păcatelor, și ce a adus tîlharul la mîntuirea sa? Credință. Ce fel de credință? Mare, înaltă, care se atinge de cer. Cum? Eu voi spune: Mulți dintre evrei au văzut morți sculîndu-se, leproși sculîndu-se, draci izgonindu-se, oceanul înfrîngîndu-se, pămîntul izvorînd, apă, am văzut steaua aducînd pe magi, lumea de sus și cea de jos aducînd daruri și totuși l-au răstignit pe El, stăpînul lor și al tuturor. Tîlharul n-a văzut nimic din acestea, ci l-a văzu (pe Iisus) scuipat, ocărît, batjocorit și l-a mărturisit a fi împărat. Vezi că nu a fost miluit la întîmplare, ci a adus și el ceva. Pentru că cel miluit trebuie să aducă și el ceva la mîntuirea sa.

Apoi, vameșul, cel acaparator și asupritor, cum s-a mîntuit? „Trecînd Iisus pe lîngă vamă, a văzut un om și a zis: „Vino după mine!" Și acela sculîndu-se a mers după El" (Mt. 9, 9). Deci așa cum a adus tîlharul cuvîntul acela așa a dat și vameșul, mergerea după El. Dacă va intra doctorul la cei ce pătimesc cuprinși de boală nevindecat și va zice: trebuiesc multe feluri de doctorii, iar cel bolnav va răspunde: Nu pot da atîta fiind cuprins de sărăcie, și va răspunde, apoi, doctorul: Dă-mi numai cutare și cutare iar pe celelalte le pun eu de la mine, va tămădui astfel pe bolnav. Așa face și Dumnezeu. El zice: Dă și tu mărturisire, lacrimi și pocăință, iar pe celelalte ți le dăruiesc eu din iubirea mea de oameni.

De aceea se roagă și David, zicînd: „Miluiește-mă și mai vîrtos spală-mă de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește, căci zice el: mi-ai dăruit iertarea prin proorocul Natan, dar mai am multe dorințe și nevoi, mai am trebuință de curățiri, fiindcă am avut parte de multă putreziciune prin păcat. Deci, spală-mă iarăși, Doamne, și șterge-mi toată întinarea păcatului".

Pr. prof. Nicolae Neaga

Instalarea noului episcop al reînființatei Episcopii a Maramureșului

În ședința sa de lucru din 12 februarie a.c. Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărît reînființarea vechii Episcopii a Maramureșului, Episcopie ce a fost desființată abuziv în anul 1948 de către dictatura comunistă ateistă. Scaunul istoric, onorat de ierarhi iluștri cu dragoste de neam și Biserica străbună, între care amintim pe Iosif Stoica, Serghie, Dosoftei, Gavriil de Bîrsana și Sebastian Rusan și-a reînodat existența în condițiile de deplină libertate cîștigată prin jertfa curată a tinerilor căzuți în revoluția din Decembrie 1989.

După ce la 26 septembrie a.c., Colegiul Electoral Bisericesc a ales în scaunul de episcop al reînființatei Episcopii a Maramureșului pe P.S. Iustinian Chira-Maramureșanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Duminică, 11 noiembrie 1990 în catedrala episcopală din Baia-Mare a avut loc instalarea oficială a noului episcop de Maramureș.

La această măreață prăznuire au luat parte membrii ai Sf. Sinod în frunte cu I.P.S. Sa Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA, Mitropolitul Ardealului, reprezentanți ai Guvernului și ai armatei.

Sf. Liturghie arhierească a fost săvîrșită pe esplanada Catedralei episcopale de către un sobor de arhierei, preoți și diaconi. Din sobor au făcut parte:

Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, I.P.S. Teofil Herineanu, arhiepiscopul Clujului, P.S. Episcop Iustinian Chira al Maramureșului, P.S. Timotei Seviciu, episcopul Aradului, P.S. Eftimie Luca al Romanului, P.S. Damaschin Severineanul, P.S. Emilian Birdaș, P.S. Serafim Făgărășanul, P.S. Ioachim Vasluianul, P.S. Nifon Ploieșteanul, vicar patriarhal și secretarul Sf. Sinod, P.C. Arhid. Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Sibiu, protopopi, stareți, preoți și diaconi.

Răspunsurile au fost date de către corurile reunite ale Institutului Teologic din Sibiu și Cluj, precum și de corul Catedralei episcopale din Baia-Mare.

După otpustul Sf. Liturghii, P.C. Arhid. Dr. Constantin Voicu a dat citire gramatei mitropolitane prin care se face cunoscut tuturor alegerea în scaunul de episcop al Maramureșului a P.S. Iustinian Chira.

P.S. Nifon, episcop vicar patriarhal, a dat citire scrisorii pastorale trimise noului arhipăstor și credincioșilor maramureșeni de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Dl. Gelu Voican-Voiculescu, senator de Buzău, a dat citire Decretului prezidențial de recunoaștere a P.S. Iustinian ca episcop de Maramureș.

După înmînarea cîrjei arhierești de către Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, cu îndătinata recomandare, corul și mulțimea credincioșilor întonează „Vrednic este...".

A luat cuvîntul Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală care și-a exprimat bucuria de a se afla în mijlocul credincioșilor din Baia Mare și din Maramureș și mai ales pentru că a participat la un act istoric, acela al reînodării existenței unei eparhii străvechi cu un trecut atît de zbuciumat.

Î.P.S. Sa a făcut apoi o amplă incursiune în istoria bisericească a românilor din Țara Maramureșului, evocînd cu pietate nume de locuri istorice, de episcopi, preoți și credincioși care au slujit cu devotament Biserica străbună și neamul românesc.

Plecînd de la pericopa evanghelică a zilei, Î.P.S. Sa a tîlcuit apoi marea poruncă a iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele și a îndemnat pe cei prezenți să trăiască în pace și armonie, în muncă și cinste, așa cum se cuvine unor creștini adevărați și unor buni români, să păzească cu scumpătate ca pe un nesecat izvor credința moșilor și strămoșilor pentru a ne dovedi cu adevărat urmași vrednici ai înaintașilor. Cuvinte de suflet, pline de dragoste și prețuire a adresat Î.P.S. Sa și noului episcop al Maramureșului pe care l-a asigurat de toată dragostea și sprijinul atît al său personal cît și al Sf. Sinod.

Au mai luat cuvîntul reprezentanți ai cultelor religioase din Baia Mare: romano-catolic și reformat. Tuturor le-a răspuns P.S. Justinian Chira care într-o emoționantă „mărturisire de inimă" s-a adresat celor prezenți, făcîndu-și o trecere în revistă a vieții închinate lui Dumnezeu și oamenilor, mai întîi ca monah, apoi ca stareț la Rohia și episcop-vicar la Cluj timp de 17 ani. Mulțumind pentru încrederea acordată, P.S. Sa a asigurat pe toți de rugăciunea și dragostea P.S. Sale și de faptul că își va pune toată strădania și toată puterea să slujească tuturor, să fie cu adevărat păstorul cel bun.

La agapa oficială oferită de Consiliul Eparhial al noii eparhii, au luat cuvîntul: I.P.S. Antonie, Î.P.S. Teofil, Dl. Vasile Moiș, vicepreședinte al Parlamentului, Dl. Gelu Voican-Voiculescu, senator de Buzău, Dl. Ioan Andone, primarul municipiului Baia-Mare, P.S. Eftimie al Romanului, P.S. Damaschin Severineanul, P.C. Pr. Ioan Pițura, protopop ucrainian și alți invitați.

În cuvîntul de răspuns P.S. Justinian Chira a mulțumit tuturor pentru participare și a rugat pe Bunul Dumnezeu să ne întărească pe toți, spre slujirea cea adevărată a Lui și Bisericii Sale, precum și a poporului credincios.

Urăm din toată inima noului arhipăstor al Maramureșului, P.S. Iustinian Chira „Intru mulți și fericiți ani"!

Drd. Ierod. Visarion Bălțat

NICOLAE IORGA ȘI SIBIUL

În istoria învățămîntului românesc Nicolae Iorga este unicul care a izbutit să absolve facultatea (latină și greacă) într-un singur an la Iași, iar după aceea și-a susținut doctoratul în mod strălucit la Leipzig, devenind profesor universitar la numai 26 de ani la Universitatea din București. Ca o consecință a unei prodigioase activități științifice în domeniul istoriei a fost ales în 1897 membru corespondent al Academiei ,deci academician la 28 de ani. Dacă pînă la acea dată cercetase numeroase arhive europene, în vederea culegerii de date cu privire la istoria românilor, din 1898 își îndreaptă atenția spre românii de dincoace de Carpați din Imperiul austro-ungar, cu scopul de a edita lucrări (volume de documente, studii), iar în final ,pe baza unei ample documentări, să elaboreze sinteze, din numărul cărora ne oprim asupra cîtorva titluri: Sate și preoți din Ardeal; Neamul Românesc în Ardeal și Țara Ungurească; Istoria românilor din Ardeal și Ungaria și altele.

Cu prilejul documentărilor efectuate în mai multe rînduri dincoace de munți, Sibiului i-a revenit un loc aparte, așa după cum reiese din lucrarea sa autobiografică intitulată *O viață de om așa cum a fost*, din cuprinsul căreia redăm un scurt fragment. „... Astfel, o dată, la Sibiu, am aflat că se păstrează la Protopopiat corespondența Companiei grecești de comerț: am stat multe zile, aproape nemîncat, și cu o luminărică lîngă mine, în lungi ceasuri ale nopții, culegînd atîta material grecesc și românesc, de cel mai mare folos pentru reconstituirea unei vieți a neamului în acele părți.... In alt rînd... Ilie Cristea (n.n. viitorul patriarh) îmi vorbise de nu știu ce vechi maldăr de scrisori care se păstrează la Biserica din groapă, și mare mi-a fost uimirea și bucuria cînd am găsit acolo întreaga corespondență, purtată atîtea decenii, de pe la 1760 înainte, cu atîta lume, mai ales boieri, clerici, negustori de peste munți a bogatului negustor sibian Hagi Constantin Pop, înrudit prin căsătorie cu nobilimea olteană".

În anul următor a cercetat Arhivele săsești din Sibiu, publicînd în Analele Academiei Române (Memoriile secțiunii istorice) Socotelile Sibiului. Deși acestea nu aveau valoarea celor din Brașov, totuși în ele se aflau date extrem de însemnate referitoare la relațiile Țării Românești cu Ardealul sudic. Tot cu acea ocazie tînărul istoric a investigat și fondul arhivistic al Muzeului Brukenthal,

(Continuare în pag. a 4-a)

Mihai Sofronie

Cateheză despre existența lui Dumnezeu

(Continuare din pag. 1-a)

menesc atît de complexe și de perfecte, încît necesită o specializare de o viață ca să le poți pătrunde tainele existenței și funcționării lor?!... Cum s-au aranjat apoi organele într-o așa interdependență, încît să asigure funcționalitatea atît de variată a organismului uman?!... Cum a putut celula microscopică, care îndeplinește funcția unei uzine, să se combine cu alte celule pentru a forma anumite țesuturi și apoi organele?!... Cine le-a imprimat memoria funcției lor, știut fiind că dacă la un moment dat își pierd această memorie de legătură și funcționalitate, formează țesuturi maladive, ce duc viața la pieire?!... Cum ochiul, ficatul, inima, plămînii etc. asemenea unor fabrici, încep în locuri așa de mici, se leagă între ele și asigură buna desfășurare a vieții organismului omenesc?!... Tot întrebări fără răspuns rămîn cu atît mai mult cele referitoare la suflet, sau la întregul univers... Și cum în mod firesc cînd privim un ceasornic, ne gîndim că nu a putut apărea fără să-și fi avut ceasornicarul său; sau cînd privim o simplă mașină nu putem admite că a ajuns la forma pe care o vedem prin evoluția din sine însăși, ci că a fost creată de o inteligență omenească, purtînd chiar numele firmei care a creat-o, tot așa nu putem admite că atît de complicata „mașină" formată din suflet și trup să apară din întîmplare, sau printr-o simplă evoluție, fără ca la baza ei să nu existe o rațiune, sau o inteligență supremă. Dacă un robot, sau un calculator au fost create cu „inteligență" de către om, se impune prin asociație de idei că și inteligența umană trebuie să-și aibe o cauză care a produs-o, sau o inteligență supremă care a creat-o. Văzînd această izbitoare și convingătoare realitate, s-a făcut chiar paradoxala afirmație că „dacă Dumnezeu nu există, trebuie să-L inventăm!..."

Dar cum viața și lumea cu tot ce este în ea există, tot astfel există și Creatorul ei. Și pentru a demonstra acest fapt vom căuta să aducem mai multe dovezi sau argumente.

1. *Argumentul istoric.* Pe drept cuvînt spunea un înțelept al lumii vechi că „ceea ce toți oamenii țin în chip instinctiv ca adevărat, este un adevăr natural" (Aristotel). Credința în divinitate, indiferent de modul în care a fost conceputâ, este prezentă la toate popoarele și în toate timpurile. „Nu este nici un popor așa de sălbatic ca să nu creadă într-un Dumnezeu, chiar dacă această credință nu este cea adevărată" (Cicero). „Priviți la fața pămîntului și veți vedea probabil cetăți fără ziduri, fără legi, veți găsi popoare care nu cunosc scrierea și folosirea banilor, dar un popor fără Dumnezeu n-a văzut încă nimeni" (Plutarh).

2. *Argumentul cosmologic* se referă la lumea și legile care stau la baza fenomenelor din univers. Este oricui cunoscut faptul că orice lucru, orice acțiune are o cauză a existenței sale. Această cauză a lucrurilor din lume nu se află în ele însele, ci în afara lor. Ea nu poate fi întîmplătoare, fiindcă întîmplarea nu crează ordinea. Și atunci spunem că această cauză este absolută, eternă, neschimbătoare, spirituală și personală.

Referindu-ne apoi la materie, este știut faptul că în sine ea este inertă, adică nu se poate pune în mișcare de la sine. Mișcarea materiei presupune neapărat existența unui Mișcător nemișcat... În sfîrșit, viața pe pămînt nu a putut să apară din materia moartă. Ori cîte cercetări și încercări s-ar fi făcut în laborator, nu s-a putut ajunge la crearea vieții, ci la formularea principiului că „viața nu se poate naște decît din viață" (Omne vivum ex vivo" — Pasteur). De aici rezultă că există un principiu, un început al vieții; și mai presus de toate un izvor al vieții, care are viața în sine însuși.

3. *Argumentul teologic*, privește scopul bine determinat al existenței universului. Frumusețea, ordinea, armonia nu pot fi decît opera unei inteligențe supreme, care a făcut lumea după un anumit plan și cu un scop bine determinat. Orice lucru care există nu poate fi produsul hazardului ,sau al întîmplării. El are un scop precis pentru care există, precum și o lege fundamentală a existenței. Iar aceasta presupune în chip necesar existența unei inteligențe, a unei voințe supreme, sau a unei Ființe personală, atotputernică și bună. Dacă materia are în sine un impuls spre organizare și o finalitate inconștientă, ne întrebăm: cine i-a imprimat-o?!... Care este originea legilor după care ea se coformează?!...

4. *Argumentul moral* se referă la sufletul omenesc, care dispune de acel judecător interior numit conștiința morală, ca o capacitate de a deosebi binele de rău; ceea ce este drept, de ceea ce este nedrept; meritul de vină; răsplata de pedeapsă. Ne întrebăm: cine a pus în sufletul omului aceste noțiuni? Există apoi în sufletul omului și un impuls al ordinei morale, un „ordin" venit din străfundurile firii, care îl obligă să urmeze binele și să evite răul. Aceasta este legea morală naturală, încît așa cum constată Apostolul, „popoarele care nu au lege, din fire fac cele ale legii; neavînd lege, își sînt ei singuri lege" (Romani 2, 14). Dacă în sufletul omului există legiuitorul care îl îndeamnă să săvîrșească binele, ca și judecătorul care îl mustră cînd nu săvîrșește binele, acest fapt ne obligă să admitem că există un Izvor al binelui, că există un Legiuitor și Judecător suprem care a pus în sufletul omului noțiunea binelui și obligația de a-L urma.

5. Pe lîngă aceste argumente mai există și cel *antropologic*, cu referire specială la om, mai ales la sufletul lui nemuritor. Spre deosebire de lumea înconjurătoare care este materială, omul are și suflet. Toți știm aceasta, dar ce este sufletul și conștiința în sine rămîn taine adînci. E adevărat că materia sau creierul este pentru suflet asemenea instrumentului pentru cîntăreț. Dar instrumentul nu e tot una cu cîntărețul. Nu derivă unul din altul. Se condiționează reciproc, dar există independent. Și alte viețuitoare au creier, dar nu au și suflet. Omul are deci sufletul ca și viața însăși din sfera lui. E o suflare după chipul Persoanei care i l-a dat; și care fiind deosebită de orice realitate materială, este Ființa supremă spirituală.

IV. *Recapitularea-Aprecierea*

Din cele de mai sus vedem că existența lui Dumnezeu poate fi dovedită pe cale rațională, bazîndu-ne pe mai multe argumente, începînd cu cel istoric, potrivit căruia credința într-o Ființă supremă (divinitate) a fost pretutindenea și de toate neamurile admisă și cultivată în variate forme. Iar ceea ce toți oamenii țin în chip instinctiv ca adevărat, este un adevăr natural. La aceasta adăugăm argumentul cosmologic, privind lumea și legile care stau la baza fenomenelor din univers, care au o cauză a existenței lor, iar materia inertă în ea însăși este pusă în mișcare de un Mișcător nemișcat. La fel și viața, nu putea să apară din materia moartă, ci din Ființa care are viața în Sine. Aceasta înseamnă că întreaga existență nu poate fi produsul hazardului, sau al întîmplării. Ea prezintă o armonie, o ordine, o frumusețe, care implică existența unei inteligențe, a unei voințe supreme existentă într-o Ființă personală și atotputernică, care a adus toate la existență după un plan și cu o finalitate.

Privind apoi la noi înșine, ușor putem înțelege că omul este singura ființă care are suflet ce nu poate fi produsul materiei, ci își are originea într-o altă realitate din afara lui. Aceasta este Ființa spirituală care i l-a dat. Pe lîngă aceasta omul posedă în structura lui spirituală impulsul de a urma binele, cît și judecătorul care îl mustră dacă nu-l urmează. Nici acestea nu sînt produse ale materiei. Ele presupun astfel în chip necesar existența unui Legiuitor și Judecător suprem.

V. *Asocierea*

Un cercetător care toată viața și-a dedicat-o studierii credințelor religioase, remarcă într-o lucrare monumentală că două realități sînt întîlnite în toate credințele, la toate popoarele lumii. Și anume, ideea unei divinități, a unei Ființe supreme și cea a sufletului nemuritor. Toate practicile de la înmormîntare, ca și cultul morților confirmă la toate popoarele credința în viața de dincolo de mormînt și implicit cea în nemurirea sufletului. Iar credința în divinitate, ca și cea în nemurirea sufletului reprezintă posibilitatea definirii omului ca ființă religioasă, pe măsură să stabilească în mod conștient și liber legătura sau relația cu Ființa supremă, pe care o adoră și de care depinde viața și destinul său veșnic.

VI. *Generalizarea*

Din cele pînă aici tratate vedem că Dumnezeu este Ființa supremă personală și atotputernică care a adus întreaga existență din neființă la ființă, după un anume plan al Său și cu o finalitate (scop) bine determinată.

VII. *Aplicarea*

Auzim adesea pe mulți spunînd că L-au căutat pe Dumnezeu, dar că nu L-au găsit, nu L-au văzut, nici pipăit, nici simțit... Probabil că așa este. Dar Dumnezeu este atît de mare încît nu încape în întreaga lume, și atît de mic încît încape în inima oricui. Caută-L în inima ta, în adîncul sufletului tău și-L vei găsi cu siguranță!... Privește apoi armonia cerului înstelat, frumusețea naturii, viața care pune în mișcare întreaga fire înconjurătoare, spre a-și îndeplini menirea sa, și vei constata alături de un mare om de știință că „chipul lui Dumnezeu îl văd într-o floare!" Nu că floarea l-ar conține pe Dumnezeu, ci pentru că opera, sau lucrarea ne duce totdeauna cu gîndul și cu inima la Autorul ei.

ÎN AMINTIREA PR. PROF. GHEORGHE ŞOIMA

„Tu eşti sluga mea întru care eu mă voi preamări"
(Isaia 49, 3)

Se împlinesc în această lună a lui noiembrie cinci ani de cînd a trecut pe tărîmurile veşniciei mereu vrednicul de pomenire preot *Gheorghe Şoima*, fost profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, dirijor şi compozitor talentat şi de puternică vibraţie sufletească, precum vibrantă i-a fost întreaga sa viaţă petrecută în această lume.

Readucîndu-l în chip special în atenţia privirilor noastre sufleteşti, cu acest prilej comemorativ, cei ce l-am cunoscut, trăind mai mulţi ani în preajma sa, putem reafirma cu toată convingerea că părintele profesor Gheorghe Şoima şi-a trăit întreaga sa viaţă pămîntească ca un adevărat slujitor al lui Dumnezeu, astfel încît cu adevărat şi prin el Dumnezeu a fost preamărit aşa cum se preamăreşte prin orice vrednic slujitor al Său, după cuvîntul adresat profetului Isaia: *„Tu eşti sluga mea, întru care eu mă voi preamări"* (Isaia 49, 3).

Aşa se explică, credem, faptul că părintele Şoima a fost un om de-o mare bogăţie lăuntrică şi de-o rară fineţe şi sensibilitate sufletească, încît socotim că ocolea chiar şi o gîză numai să n-o calce şi s-o ucidă.

L-am cunoscut în toamna lui '49, cînd la noi în ţară începuseră marile confruntări spirituale, sociale ,economice etc., şi cînd, între altele, din nefericire erau nu puţini intelectuali care credeau că, de pildă, în 10—15 ani este gata cu Biserica şi, desigur, cu orice credinţă religioasă. Şi din această pricină frămîntările noastre lăuntrice ,ale tinerilor studenţi teologi, erau destul de puternice, iar dorinţa de modele pozitive, firească la toţi tinerii, era mai vădită. Aveam un corp profesoral venerabil: Dumiru Belu, Nicolae Mladin, Grigorie Marcu, Milan Şesan, Sofron Vlad, Ştefan Lupşa, Nicolae Neaga, Teodor Bodogae, Simion Radu ş.a., de la care aveam cu adevărat de învăţat nu numai ştiinţă de carte, ci şi alte multe lucruri bune. Aş ruga însă să mi se permită să mărturisesc cu un astfel de prilej, că, personal, m-am folosit foarte mult ca liniştire lăuntrică de sinceritatea, de smerenia, de inima mereu caldă, de dragostea de slujbă şi de biserică a părintelui profesor Gheorghe Şoima. L-am surprins nu o dată, în acele zile de început de studenţie, seara tîrziu după programul de rugăciune al studenţilor, singur în capela Institutului, îngenunchiat la rugăciune, ceea ce, pentru mulţi tineri de atunci, a fost determinant în fermitatea cu care trebuia să păşim în misiunea pentru care optasem.

Modul deschis în care se prezenta uneori la cursuri, cerînd iertare pentru faptul că din pricini binecuvîntate n-a reuşit să se pregătească cum ar fi dorit pentru cursul pe care îl avea, a lăsat de asemenea dîre luminoase în sufletele sutelor de studenţi teologi pe care i-a avut. Aceasta şi pentru că orele de tipic ale profesorului Şoima nu erau simple scheme ale multelor noastre rînduieli de slujbe, care, desigur, trebuiau ştiute, ci el zăbovea mult asupra înţelesului textelor liturgice, asupra textelor cîntărilor şi melodiilor muzicii bisericeşti pe care o preda, venind cu exegeze adesea foarte subtile, ceea ce dădea cursurilor sale nu numai o notă captivantă ,ci şi un caracter misionar, lucru care contribuia negrăit de mult în a face mai conştient pe viitorul preot de uriaşele valori spirituale ale Bisericii noastre, pe care viitorul slujitor urma să le mînuiască.

De asemenea, la orele sale profesorul Şoima insista foarte mult asupra recitativului liturgic, subliniind permanent că este bine şi necesar ca preotul să aibă şi voce, dar că el nu este artist de operă, ci rugător şi îndemnător la rugăciune. Asemenea venerabilului profesor de muzică bisericească de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, Nicolae Lungu, preotul profesor Gh. Şoima combătea cu tărie curentul teatralizării serviciului divin, al accentuării exagerate a calităţilor vocale, al urcării sau coborîrii pe zenitul şi nadirul vocii, curent care, din păcate, se face tot mai simţit la unii slujitori bisericeşti. Oare Mîntuitorul Iisus Hristos — spunea adesea preotul-profesor Gh. Şoima, ca şi colegul dînsului de la Bucureşti, N. Lungu — a rostit cîntînd la Cina cea de Taină din Joia Mare: „Luaţi, mîncaţi..." şi: „Beţi dintru acestea toţi...", aşa cum îşi permit unii slujitori s-o facă, accentuînd mereu ideea că preotul şi diaconul mai ales sînt purtătorii de cuvînt ai obştei pentru care şi împreună cu care se roagă, abşte care nu se regăseşte în modul teatralizant de slujire al unor clerici. Dacă ai voce, s-o încălzeşti — spunea profesorul Şoima, să vibrezi, căci vibrînd tu ca slujitor vei face şi pe cei ce te ascultă să vibreze, venind în acest sens cu exemplul a două diapazoane cu acelaşi număr de vibraţii pe secundă care se pun reciproc în mişcare.

Nu putem încheia aceste modeste gînduri comemorative fără a readuce în atenţie faptul că părintele profesor Gh. Şoima a fost şi un dirijor de vocaţie şi, aşa cum arată un ucenic şi urmaş al său la catedră, „cel mai productiv şi mai valoros compozitor sibian din vremea noastră".

Părintele Şoima dirija mai mult cu degetele palmelor care, de obicei, nu se dezlipeau de pieptul său, dar şi cu privirea şi întreaga sa fiinţă, încît transmitea corului tot focul său lăuntric. In felul acesta, corul nu putea să nu răspundă chemărilor sale printr-o interpretare cît mai superioară.

Din compoziţiile sale, de-o paletă foarte variată; compoziţii corale, religioase şi nereligioase, colinde, simfonii etc., nu putem uita. Liturghia în La major; Podoaba casei Tale; În biserica măririi Tale; Rugăciune, pe versuri de Eminescu; Fluierul cel păstoresc; Odă în memoria lui Gheorghe Lazăr; Octoihul de la Sibiu; In Munţii Cibinului; Simfonia „Alpii Transilvaniei" şi încă atîtea şi atîtea lucrări, în care sufletul său bogat se revarsă în acorduri şi imagini muzicale de-o rară frumuseţe artistică. Pentru astfel de motive Sibiul recunoscător a atribuit de curînd unei străzi numele preotului profesor Gheorghe Şoima.

„Înţelepciunea creştinului — scria undeva prin anul 1983 părintele Şoima — se cuvine să se manifeste în tot ce făptuieşte el, în însăşi comportarea sa zilnică", iar Sf. Scriptură ne învaţă că „pentru cel înţelept cărarea vieţii duce totdeauna în sus" (Proverbe 15, 24), iar cărarea vieţii celui pe care îl rememorăm aşa a fost, a fost cărarea unui om adevărat, a unui preot ales, a unui om al lui Dumnezeu, a unui om a cărui prezenţă o simţim mereu vie printre noi.

De aceea, şi prin preotul profesor Gheorghe Şoima, pentru noi cei ce l-am cunoscut mai îndeaproape, Dumnezeu s-a „preamărit", aşa cum se preamăreşte prin toţi cei ce se străduiesc să trăiască în lumina Sa cea neapusă.

Pr. Gh. Papuc

Nicolae Iorga şi Sibiul

(Continuare din pag. a 3-a)

din care a scos alte informaţii importante, ce-au fost înserate în opera sa.

În 1905 s-au desfăşurat la Sibiu serbările Astrei prilejuite de inaugurarea Casei naţionale şi a Muzeului Asociaţiunii. Cu această ocazie s-a organizat o mare expoziţie etnografică şi istorico-culturală, unde Nicolae Iorga numai în sectorul bisericesc a petrecut o zi întreagă, făcînd descoperiri importante ,întrucît erau adunate din toată Transilvania cărţi şi manuscrise în slavonă, greacă şi alfabetul chirilic. Expoziţia din 1905, cu manifestările care au încadrat-o, a cimentat şi mai mult legăturile dintre români, despărţindu-se cu conştiinţa întărită şi încrederea în forţele lor.

În mai 1906 a avut loc tot la Sibiu un alt mare eveniment cu rezonanţe puternice dincoace şi dincolo de Carpaţi, ce l-a constituit sfinţirea noii Catedrale ortodoxe, construită în stil bizantin şi pictată de renumitul artist Octavian Smigelschi. La banchet după ce-au vorbit mai mulţi invitaţi, tînărul ziarist Sebastian Stanca l-a prezentat celor de faţă pe Nicolae Iorga. După cum relatează „Telegraful Român", „la dorinţa întregii mese s-a ridicat apoi domnul Iorga şi într-un grai dulce românesc cu lacrimi în ochi a adus prinos de dragoste fără hotară poporului românesc. Cuvintele acestea au produs o însufleţire entuziastă, care a răspuns d-lui Iorga cu aplauze nesfîrşite."

Pînă la desăvîrşirea unităţii statale — 1 Decembrie 1918 — N. Iorga a ţinut legătura cu Astra, ce-şi avea sediul la Sibiu, cea mai importantă asociaţie culturală de dincoace de Carpaţi. In toamna anului 1909, N. Iorga, secretarul „Ligii culturale", trimitea Asociaţiunii 900 exemplare din *Faptele strămbunilor* şi o carte de citire. Mai ales din cauza unui pasaj ce ataca dominaţia statului maghiar în Transilvania, I. Şt. Şuluţiu, preşedintele aşezămîntului se vede nevoit să-i scrie lui Iorga despre imposibilitatea răspîndirii volumelor trimise în rîndurile membrilor Astrei, întrucît aceasta ar periclita existenţa asociaţiei şi îl roagă să le primească. Datorită apariţiei unei asemenea situaţii, N. Iorga răspunde la 17 noimebrie 1909. „Ea — Liga culturală — credea să aducă astfel un mare folos conştinţei naţionale a românilor de dincolo, fără a bănui că poate face rău, prin aceasta Asociaţiunii. Conform invitaţiunii d-voastră de a se ridica volumele, vă rog să le înaintaţi ziarului „Tribuna" din Arad. Costul expedierii ne priveşte pe noi."

După 1918 legăturile savantului şi omului politic Nicolae Iorga cu Sibiul nu mai cunosc aceeaşi intensitate. În anul 1940, după ce asistă neputincios la răpirea unor vechi teritorii româneşti — Basarabia, Bucovina nordică, Ardealul de Nord şi Cadrilaterul — după ce-şi vede idealul sfărîmat pentru care militase o viaţă întreagă, la 27 noiembrie este victima unui asasinat bestial, ce-a îndurerat nu numai pe români, dar şi milioane de admiratori din lumea întreagă.

DIN AVATARURILE LUI NICHIFOR CRAINIC

După 23 August 1944, din cauza prigoanei la care era supus de regimul comunist, ùrma lui Nichifor Crainic — mare demnitar în trecutele guvernări, ziarist, conducător al revistei Gândirea — se pierduse cu desăvîrşire. Nimeni nu ştia nimic privitor la destinul său. Mai trăieşte? E mort? Peste cîţiva ani, presa timpului anunţa că Nichifor Crainic a fost prins, ascuns fiind la un preot din Transilvania. Numele acelui preot, abia acum se cunoaşte: Ion Sămărghiţan. Dorind să fiu în posesia unor amănunte lămuritoare, am cerut şi obţinut o adresă: *Lucian Sămărghiţan*, satul Petea, comuna Band, cod 4344, judeţul Mureş.

Am scris pe adresa aceasta, intenţionînd consemnarea unui interviu. În scurt timp mi-a sosit răspuns. Un document inedit, de la sursă sigură, de inestimabilă valoare biografică.

Iată integral, textul scrisorii:

— Domnule Petre Pascu, deşi nici eu nu vă cunosc, vă acord de la început toată stima şi am să vă relatez aici cîte ceva din ce ştiu referitor la ce mi-aţi cerut. Dar mai întîi ţin să vă precizez că preotul Ion Sămărghiţan, mi-a fost frate, nu tată.

Aşa dar, cît timp era ascuns am contribuit şi eu în oarecare măsură la protejarea lui, fiind pe atunci primar în satul Petea, membru fiind şi în comitetul judeţean. Nichifor Crainic a fost ascuns 1 an la preotul Matei Moruşca din Icland. Umbla îmbrăcat normal şi se recomanda în sat ca unchi al preotului. În timpul acesta el umbla şi printre oameni, scria, citea, şi vorbea cu oricine venea pe la preot. După cum ştiu, era aprovizionat de *Regele şi Maică-sa* (s.n.) şi de Bunaciu (minstru). Preotul îl aproviziona cu mîncare, iar sătenii nu ştiau că se ascunde. La Biserică mergea regulat şi chiar cînta. De la preotul Moruşca a fost dus cu căruţa de doctorul Şortan din Cluj (teolog) la Cerghid. Aici a locuit tot timpul la preotul Sămărghiţan, pînă a fost prins. La Cerghid se ocupa cu scrieri şi poezii, iar în timpul liber, de pepenişte. Şi aici mergea la biserică în continuu. Sfătuia oamenii numai la lucruri bune. Aici era cunoscut ca unchi al preotului. Preotul era foarte respectat de oameni şi era cunoscut ca văr dulce cu episcopul Policarp Moruşca, al Americii. După mai mult timp de activitate (nu ştiu exact cît) văzînd că este urmărit tot mai des, s-a predat el însuşi la jandarmi, la Căpitanul Bosînceanu, care era comandant de jandarmi ai jud. Mureş. Preotul Sămărghiţan a fost tot timpul la proces, fiind luat şi ca complice. Au fost arestaţi şi duşi la Bucureşti, unde s-a ţinut pe parcurs procesul. Au avut avocat pe Alexandrescu, dar tot au fost arestaţi. După 4 ani, preotul Sămărghiţan s-a întors acasă, iar Crainic a rămas în continuare închis (nu ştiu cît).

Cam atît am avut de scris referitor la ce mi-aţi cerut. Acum, mă scuzaţi că nu am scris întrebare şi răspuns, dar aici dumneavoastră o să extrageţi mai bine esenţialul. Despre mine atîta puteţi şti că sînt pensionar, invalid de război şi cînt la biserică, ca diac. Preotul Sămărghiţan, adică fratele meu, este decedat şi este înmormîntat la Sibiu. Ultima activitate în domeniul preoţiei a avut-o la Tîrnăveni, unde a şi decedat la vîrsta de 74 (infarct) acum 5 ani.

Dacă doriţi mai putem coresponda, adresa mea o ştiţi.

Cu stimă:

Sămărghiţan Lucian
(71 de ani)

Pe plic ştampila poştei Tg. Mureş 18.9.1990.
Cea din Bucureşti 20.9.1990.

*

Exprim vibrantele mulţumiri vrednicului, bine informatului „diac" pentru atît de promptul răspuns la scrisoarea ce i-am adresat. Măsuri imediate am luat să i se trimită, lui, şi sătenilor cele două volume: Nichifor Crainic, *Poezii alese 1914—1944* şi *Şoim peste prăpastie*, Ed. Roza Vînturilor, 1990.

Drept materializare a sentimentului de gratitudine.

Petre Pascu

Sfinţirea bisericii din Ludişor, prot. Făgăraş

O zicală românească spune că „omul sfinţeşte locul". Acest lucru este vădit şi în parohia Ludişor, unde o mînă de oameni în frunte cu vrednicul epitrop şi deputat eparhial Ioan Bica au reparat capital biserica „Adormirea Maicii Domnului", au înzestrat-o cu mobilier nou şi au împodobit-o cu o plăcută haină picturală, toate cheltuielile ridicîndu-se la aproape o jumătate de milion.

Astfel rînduite lucrurile, din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, biserica mai sus arătată a fost sfinţită Duminică, 4 noiembrie 1990, de către P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, înconjurat fiind de un sobor de preoţi şi diaconi. Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi din Sibiu şi de obştea credincioşilor care a umplut pînă la refuz biserica.

După slujba de sfinţire, s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia C. diacon Sucaciu Matei a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Homorod, prot. Rupea.

La priceasnă, predica zilei a fost rostită de P. C. pr. prof. *Ilie Moldovan*, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. *R. Zaharie* (Făgăraş), C. pr. *V. Dîmboiu*, preot pensionar care administrează parohia Ludişor, şi dl. epitrop *I. Bica*. Cuvînt de învăţătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul* ,după care s-a oficiat un parastas.

Pentru ataşamentul său faţă de Biserică, pentru jertfa şi munca deosebită depusă pentru repararea şi pictarea bisericii, d-lui epitrop Ioan Bica i s-a înmînat din partea I. P. S. Mitropolit Antonie un act special de apreciere, mulţumiri aducîndu-i-se şi fostului paroh, Ştefan Ioan, retras la pensie de boală.

La agapa care a urmat au toastat: P. C. pr. *N. Streza* (Tg. Mureş), fiu al parohiei, C. pr. I. *Naftanailă* (Breaza), dl. epitrop *I. Bica*, P. C. cons. *Gh. Papuc*, iar la sfîrşit P. S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul*.

În după masa aceleiaşi zile, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul şi însoţitorii au săvîrşit slujba vecerniei la parohia *Voievodenii Mici*, prot. Făgăraş.

Au vorbit P. C. pr. prof. I. Moldovan, P. S. Episcop-vicar Serafim şi C. pr. Gh. Moga, parohul local. În aceeaşi seară, slujba vecerniei s-a săvîrşit şi în biserica din *Luţa*, filie la *Ludişor*. Au vorbit: P. C. cons. Gh. Papuc şi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

Un pastor luminat: Helmut Klima din Turnişor

Acum 5 ani, cînd era sărbătorit de credincioşii săi cu ocazia împlinirii a 70 de ani de viaţă, acest distins slujitor al Bisericii Evanghelice Lutherane de la noi din ţară declara că niciodată el n-a sperat să ajungă această vîrstă întrucît, ca fiu al războiului prim mondial şi ca unul care rămăsese orfan de tată încă de la 7 ani, nu-şi făcuse planuri prea îndrăzneţe pentru viaţă din pricină că moştenise şi un organism prea puţin atletic faţă de furtunoasele încercări prin care ne-a fost dat tuturora, în anii care au urmat, să trecem. Şi totuşi, Dumnezeu i-a mai dăruit încă 5 ani poate pentru ca să ne lase şi un mesaj deosebit, aşa cum i-a fost viaţa. Şi acest mesaj credem că a fost în chip programatic şi simbolic exprimat de dînsul în 1985, cînd în curtea casei parohiale, fixa pe un panou trei date memorabile, pe care dînsul le-a slujit cu tot devotamentul. Ele au fost legate de anii 1324 — 1734 — 1985. Primul an ne duce cu gîndul la data cînd Turnişorul era amintit pentru prima oară ca avînd organizaţie, o comunitate săsească alături de una românească. Cea de a doua dată istorică marchează aşezarea (peste saşi) a celui de al doilea strat de populaţie germană, aşa numiţii „landleri" care au fost siliţi din motive religioase să-şi părăsească avutul şi căminele de pe întinsul teritoriu german refugiindu-se în sud-estul Europei. Despre cea de a treia cifră nu mai pomenim, deşi drama pe care a trăit-o şi încă o trăieşte din plin Biserica Evanghelică Lutherană ar fi multe de spus. Din punct de vedere social, dar şi religios, un pastor aşa cum a fost şi Helmut Klima trebuia să ţină seamă în pastoraţie, făcîndu-se „tuturor toate", cum zice Apostolul, spre a împăca atît pe saşi cît şi pe landleri. Şi trebuie spus că răposatul coleg Klima a ştiut să fie păstorul ambelor grupări vreme de 40 de ani.

O altă calitate a sa a fost harisma omului cult, a pastorului luminat, care a străbătut aproape toate comunităţile săseşti din Transilvania culegînd date istorice privitoare la trecutul compatrioţilor săi, material pe care l-a clasat pe fişe în ordine alfabetică, lăsat în păstrare într-un dulap la parohie. Nu trebuie să uităm că drept urmare a anilor de studii universitare sub îndrumarea profesorului de la Cluj, Ioan Lupaş, regretatul H. Klima îşi pecetluia pasiunea de cercetare doctorală cu un studiu remarcabil despre „Guvernatorii Transilvaniei". Drept urmare a studiilor ulterioare la universităţile din Viena şi Lipsca s-ar fi aşteptat cineva ca tînărul istoric de atunci să-şi continue munca de cercetare şi de specializare istorică. Probabil că motive de ordin sanitar să fi hotărît altfel, aşa încît în 1940, pe cînd avea numai 25 de ani, episcopul V. Glondys îl rînduia pastor la comunitatea din Turnişor. Cu excepţia anilor 1950—1951, pastorul H. Klima a cultivat mereu sectorul de explicări biblice („Bibelstunden"), a rostit peste 2260 predici, a confirmat 2405 tineri şi tinere, a botezat 1244 de prunci, a cununat peste 830 de familii din Turnişor.

Pentru noi românii, răposatul a nutrit sentimente de prietenie şi de umanism.

Dumnezeu să-l odihnească cu aleşii Săi!

Prof. T. Bodogae

Itinerar pastoral

Joi, 8 noiembrie a.c., ziua de prăznuire a Sf. Arhanghelii Mihail şi Gavriil, I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a poposit în mijlocul credincioşilor din parohia „Sf. Arhanghelii Mihail şi Gavriil" din Sibiu, cartierul Trei-Stejari, păstorită de P. C. pr. Nichifor Todor, P. C. pr. Filimon Silviu şi P. C. pr. Muntean Vasile.

I. P. S. Sa a asistat la Sf. Liturghie oficiată în noua şi frumoasa biserică parohială ridicată din temelii în ultimii ani, iar la momentul cuvenit din cadrul sf. slujbe a rostit un cuvînt de învăţătură în legătură cu Sf. Arhanghelii Mihail şi Gavriil, mai marii voievozi ai oştilor celor fără de trup, patronii bisericii parohiale.

După terminarea Sf. Liturghii a urmat slujba de sfinţire a troiţei, ridicată de credincioşii parohiei, în frunte cu păstorii lor sufleteşti, în memoria eroilor căzuţi în Revoluţia din decembrie 1989.

Slujba a fost oficiată de I. P. S. Sa, care şi cu acest prilej a adresat felicitări credincioşilor pentru realizarea acestui monument. El va constitui pentru toţi cei ce se vor ruga în această biserică un îndemn de pioasă aducere aminte de cei care şi-au jertfit viaţa pentru libertatea şi demnitatea poporului român.

P. C. pr. Nichifor Todor, în numele tuturor, a mulţumit I. P. S. Sale pentru prezenţa în mijlocul credincioşilor şi l-a asigurat pe I. P. S. Sa de devotamentul şi fidelitatea credincioşilor faţă de Biserica noastră străbună.

V. B.

INFORMAŢII

— În şedinţa sa din 25 septembrie 1990, Sf. Sinod al Bisericii noastre a aprobat propunerea privitoare la ridicarea caterisirii aplicate în 28 februarie 1950 mitropolitului Visarion Puiu şi reabilitarea memoriei sale.

În memoria acestui mitropolit s-a păstrat un moment de reculegere.

— Tot în aceeaşi şedinţă a Sf. Sinod s-a aprobat organizarea şi funcţionarea Semniarului teologic monahal pentru călugăriţe la Mănăstirea Agapia, jud. Neamţ, începînd cu anul de învăţămînt 1990—1991.

— Între 20—25 octombrie 1990, I. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei a participat la lucrările Comitetului financiar al Conferinţei Bisericilor Europene, care s-au ţinut la Geneva (Elveţia).

— Între 31 octombrie — 4 noiembrie 1990 Înalt Prea Sfinţia Sa s-a aflat la Moscova, unde a luat parte la lucrările Prezidiului Conferinţei Bisericilor Europene.

— Marţi 13 noiembrie 1990, I. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la primirea de către P. F. Părinte Patriarh Teoctist, la Bucureşti, a însărcinatului cu afaceri al Vaticanului şi a Mons. rom. cat. de Bucureşti, Ioan Robu.

— Din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, vineri, 26 octombrie 1990, Sf. Dumitru, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Moeciul de Jos, prot. Braşov, păstorită cu multă rîvnă de P. C. pr. I. Giurgiu. Cu acest prilej, tînărul teolog Gh. Colţ a fost hirotonit întru diacon.

În după amiaza aceleiaşi zile, P. S. Sa a pus piatra de temelie pentru biserica nouă din Bran-Peştera, păstorită de C. pr. Lucian Puşcariu.

— Tot din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, Duminică, 28 octombrie 1990, P. S. Episcop-vicar a săvîrşit resfinţirea bisericii din Vama Buzăului, prot. Braşov, căreia i s-au făcut reparaţii şi s-a restaurat pictura.

După Sf. Liturghie, au vorbit: P. C. prot. Z. Moşoiu (Braşov), C. pr. V. Zărnescu, fost paroh împreună cu P. C. pr. I. Butufei, iar la sfîrşit cuvînt de învăţătură a rostit P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

— Între 13—18 noiembrie 1990, I. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la lucrările Comitetului de pregătire a Sfîntului şi Marelui Sinod Ortodox, la care au participat delegaţi din toate Bisericile Ortodoxe din lume. Lucrările s-au desfăşurat la Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy din Elveţia.

— Bisericii Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil din parohia Calbor, prot. Făgăraş, i s-au făcut reparaţii capitale, în valoare de peste 300 mii lei. Din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, biserica a fost sfinţită de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, joi, 8 noiembrie 1990, chiar de hramul bisericii. La momentul cuvenit din Sf. Liturghie, teologul Liviu Bărbat a fost hirotonit întru diacon.

La priceasnă, cuvînt de învăţătură a rostit P. S. Episcop-vicar Serafim. Au mai vorbit: P. C. prot. R. Zaharie şi P. C. pr. Gh. Barbaza, parohul local, căruia i s-a înmînat din partea I. P. S. Mitropolit Antonie un act special de apreciere şi preţuire.

În după masa aceleiaşi zile, P. S. Sa a săvîrşit slujba vecerniei în parohia Boholţ, satul natal al P. S. Sale.

În atenţia cititorilor Telegrafului Român

Revenim, stimaţi cititori ai publicaţiei noastre şaguniene, asupra informaţiei privitoare la abonamentul pe anul 1991, aducîndu-vă în atenţie faptul că, scumpindu-se hîrtia, tiparul etc., începînd cu 1 ianuarie 1991 costul unui abonament anual la Telegraful Român este de 250 lei.

Rugăm deci pe cei ce au expediat deja abonamentul pe 1991 de 150 lei să trimită şi diferenţa de 100 lei. În caz contrar, abonamentul va fi sistat începînd cu 1 septembrie 1991.

Banii se vor trimite pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cont virament nr. 45.10.09.2, B.N.R., filiala Sibiu, specificîndu-se ce reprezintă suma ca şi adresa exactă a abonatului.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anual este de 15 dolari S.U.A. sau echivalentul acestora în altă valută.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă*, corector.

Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBL A"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 decembrie
1990
Nr. 45—46

Darul libertăţii ne cheamă la unitate

Darul libertăţii pecetluit de jertfele multor martiri, îndeosebi tineri, în preajma sărbătorii Naşterii Domnului din 1989 cheamă în mod semnificativ poporul român la unitate naţională. Şi aceasta cu atît mai mult în aceste clipe cînd în sufletele noastre se revarsă vredniciile celor ce acum 72 de ani au săvîrşit unirea tuturor provinciilor româneşti.

Încă din momentul eliberării poporului român de sub dictatura comunistă şi ateistă în luna decembrie anul trecut, imnul de libertate care s-a impus imediat a fost «Deşteaptă-te, române!» Acest fapt a contribuit în mare măsură ca aspiraţia după libertate a poporului român să fie legată spiritual şi de aspiraţia sa la unitate naţională, căci, după cuvîntul întîiului Patriarh al României, vrednicul de pomenire *Miron Cristea*, participant activ la istoricul act de la 1 Decembrie 1918: «Idealul suprem al fiecărui popor, care locuieşte pe un teritoriu compact, trebuie să fie unitatea sa naţională şi politică».

Această strînsă legătură între aspiraţia poporului nostru, în acelaşi timp, după libertate spirituală, pe care Biserica nu numai că o constată, ci a şi plămădit-o, cultivat-o şi apărat-o de-a lungul secolelor, fiindcă, atît darul libertăţii cît şi al unităţii, sînt oferite de Dumnezeu oamenilor pentru ca viaţa lor şi a popoarelor să devină comuniune. Dumnezeu nu se preamăreşte nici acolo unde există oprimare şi nici acolo unde este dezbinare, iar viaţa şi demnitatea umană pot fi promovate cu adevărat numai în libertate şi în comuniune de iubire sau în unitate spirituală. Potrivit Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos şi a experienţei Sfinţilor Părinţi ai Bisericii, numai Adevărul şi Iubirea fac pe oameni cu adevărat liberi (Ioan 8, 32), iar «iubirea nu cade niciodată» (I Corinteni 13, 8).

Dar, în lumea noastră umană căzută, marcată de păcat, adică de egoism, de ură, de răutate şi de violenţă, darul libertăţii şi darul unităţii sau al armoniei între oameni şi popoare este mereu ameninţat, mereu răstignit. De aceea, aceste daruri trebuie continuu cerute de la Dumnezeu, păstrate şi cultivate cu multă rîvnă şi osteneală. În această privinţă, Sfîntul Pavel, Apostolul neamurilor, ne învaţă că «acolo unde este Duhul lui Dumnezeu, acolo este libertatea» (II Corinteni 3, 17), iar în altă parte spune că adevărata «iubire nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr» (I Corinteni 13, 6). *Aşadar, adevărul şi dreptatea sînt temelia libertăţii, după cum libertatea şi iubirea sînt încununarea adevărului şi a dreptăţii.*

De-a lungul istoriei sale, poporul român, încreştinat pe cînd se forma ca popor nou din daci şi romani, a experimentat faptul că, atît darul libertăţii, cît şi al unităţii sale, se dobîndesc şi se păstrează creştineşte prin credinţă puternică în Dumnezeu, prin răbdare şi jertfă. Drept aceea, sărbătoarea noastră naţională este înţeleasă de către Biserica Ortodoxă — «Mama spirituală a poporului român» — *ca binecuvîntat şi deosebit prilej de a mulţumi mai întîi lui Dumnezeu pentru toate darurile*, cu care El a înzestrat poporul român şi pămîntul nostru strămoşesc; de a-I mulţumi pentru toate: pentru bucurii şi pentru încercări, dar mai ales pentru ajutorul pe care l-a simţit în momentele de grea cumpănă ale istoriei sale.

În această zi a întregirii neamului nostru, se cuvine să facem pomenire şi pentru toţi eroii ce s-au jertfit de-a lungul veacurilor spre a apăra credinţa, fiinţa şi întregirea neamului, adevărul şi dreptatea, libertatea şi unitatea naţională a poporului nostru, pentru integritatea pămîntului strămoşesc şi identitatea noastră spirituală. În dangăt de clopot să le împodobim mormintele şi monumentele lor cu flori, rugăciuni şi cu veşnica noastră recunoştinţă. De aceea, în toate bisericile şi mănăstirile, în toate instituţiile unde lucrează fiii şi fiicele Bisericii noastre se cuvine să aducem rugăciuni şi cîntări de mulţumire lui Dumnezeu pentru toate binefacerile Sale.

În acelaşi timp însă, sărbatoarea naţională este prilej deosebit de a implora pe Dumnezeu să reverse harul Său şi iubirea Sa peste toţi fraţii noştri români de pretutindeni şi pentru locuitorii patriei noastre, indiferent de naţionalitate şi de credinţă religioasă, pentru ca împreună să locuim în pace şi înţelegere, să sfinţim şi să înfrumuseţăm împreună toate plaiurile vieţuirii noastre prin credinţă şi cultură, prin muncă şi prosperitate. Cunoaştem din Sfînta Scriptură că Dumnezeu dăruieşte oamenilor şi popoarelor daruri diferite nu pentru a se respinge reciproc, a se urî şi dezbina, ci pentru ca mulţimea darurilor diferite să fie o bogăţie comună a tuturor.

De creşterea noastră duhovnicească, morală şi culturală depinde astăzi în mare măsură felul cum vom păstra şi promova atît libertatea cît şi unitatea noastră naţională. Iată de ce, renaşterea noastră spiritual-morală trebuie să fie temelia unităţii noastre naţionale şi a trecerii noastre de la dictatură la libertate şi pluralism sănătos, de la privaţiuni la prosperitate.

Unitatea noastră naţională fiind nu numai o unitate între provincii, ci şi o uniate în timp sau între generaţii, este mare nevoie acum ca tinerii noştri, iubiţi mereu de Biserică, ca şi odinioară de Mîntuitorul Hristos, să cunoască credinţa şi cultura poporului român, zestrea sa spirituală, care, în acelaşi timp, le dă identitate între popoarele lumii şi le asigură o sursă de inspiraţie creatoare într-un dialog fecund cu celelalte popoare ale Europei şi ale lumii întregi. Drept aceea, este nevoie să îngemînăm în şcoli şi în toate instituţiile noastre credinţa şi cultura, tradiţia şi înnoirea, cunoaşterea specificului naţional cu deschiderea spre alte popoare.

Bunul Dumnezeu să ne ajute ca fiecare *Zi Naţională* să fie un popas spiritual în care să gîndim împreună, ca popor, la toate acestea, să fie un urcuş spre a spori şi mai mult atît darul libertăţii, cît şi cel al unităţii naţionale. Să ne rugăm cu credinţă şi smerenie ca «Domnul şi Dumnezeul nostru să fie cu noi, cum a fost cu părinţii noştri, să nu ne lase pe noi, nici să ne părăsească, să îndrepte inimile noastre spre El, ca să umblăm în toate căile Lui şi să păzim toate poruncile şi legile Lui» (III Regi 8, 57—58).

«Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu noi cu toţi» (II Corinteni 13, 13).

† *TEOCTIST*
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Biserica Ortodoxă condamnă comunismul

Deşi pluralismul democratic este condiţie primordială a progresului societăţii umane, Biserica Ortodoxă Română este preocupată şi îngrijorată de apariţia sub diverse forme a comunismului care încearcă să se reorganizeze, ameninţînd astfel cuceririle revoluţiei româneşti din decembrie 1989 precum şi mersul României spre libertate autentică şi renaştere moral spirituală.

Experienţa amară şi tragică a ţării noastre, a ţărilor Europei Răsăritene şi a altor ţări din lume au cunoscut rănile adînci din suflete şi conştiinţe, precum şi dezastrul social şi economic pe care le-a creat comunismul ateu, timp de mai multe decenii, au aratat în mod clar că ideologia şi sistemul comunist au fost deodată împotriva credinţei în Dumnezeu şi împotriva demnităţii umane.

Biserica lui Hristos, care prin însăşi raţiunea ea de a fi în istorie, are vocaţia şi îndatorirea de a promova credinţa în Dumnezeu şi a apăra valoarea unică şi veşnică a fiecărei fiinţe umane creată după chipul lui Dumnezeu, condamna comunismul ateist ca fiind străin şi dusman fiinţei neamului românesc încreştinat încă de la naşterea sa în istorie.

PATRIARHIA ROMANĂ

„ASTRA", moment de întemeiere

Festivităţile inaugurale, îndeobşte şi firesc emoţionale artistic, reuşesc, uneori, să fie mult mai mult decît atît: cînd, prin şi dincolo de tensiunea emotivă, trăieşti conştiinţa propriei tale implicări în actul artistic, ele devin „eveniment cultural".

Un eveniment cultural au trăit participanţii la manifestarea inaugurală a secţiunii muzicale a Astrei, în 22 noiembrie a.c., desfăşurată, îndreptăţit, în spaţiul de vie memorie artistică al sălii festive din palatul Asociaţiunii.

Printr-o atentă gîndire şi alegere a faptelor artistice pentru această inaugurare, programul alcătuit s-a dovedit a fi, prin complexitate şi profunzime, generator de idei şi sugestii creatoare, valoroase pentru secţiunea

(Continuare în pag. a 2-a)

Maria Bratei

ZIUA CEA MARE

După o îndelungată noapte istorică, petrecută în cătuşe şi gemete, în lacrimi şi răbufniri năprasnice, mîngîiate şi călăuzite însă necontenit de steaua speranţei, împilaţii veacurilor izbutiseră să ajungă ziua cea mare a înlăturării lanţurilor şi a proclamării libertăţii visate de înaintaşi. „Măreaţă zi, înălţătoare zi de 1 decembrie — exclamă cu entuziasm trimisul special al ziarului *„Românul"* — în sfîrşit ai sosit... ca să pui capăt robiei şi să începi ziua istoriei românilor liberi".

1 Decembrie 1918. Alba Iulia îmbracă pentru eternitate veşmîntul bucuriei. Lăcaş al culturii româneşti, capitala speranţei redevenea simbol al împlinirii pentru întreaga suflare pămînteană, atît din „Ţara" secătuită de sînge întru dreptate cît şi din provinciile surori cărora succesivele furtuni ale istoriei nu reuşiseră să le smulgă rădăcinile.

Anticul *Apulon* al dacilor „celor puternici", bastion central al Transilvaniei — ea însăşi inimă a spaţiului românesc —, leagăn al civilizaţiei burebistane şi al renaşterii dace sub Decebal — citadelă a sintezei daco-romane, era unul dintre centrele civilizate ale lumii, municipiu şi colonie în epoca în care pentru mulţi dintre cei ce i-au cerut „pămînt şi apă" zorii istoriei încă nu se iviseră. „Alba cetate" (Bălgrad) a secolelor IX—X a rezistenţei românilor transilvăneni împotriva trufaşului cuceritor ungur Valk, viitorul rege „Sfîntul Ştefan", Alba Iulia devenea peste secole simbolul renaşterii româneşti sub marele voievod Mihai Viteazul — 1599—1600 — deschizîndu-şi porţile mult aşteptatului „restitutor Daciae". În sunetul trîmbiţelor, duruitul tobelor, salvelor artileriei estompate de „vox populi, vox Dei", domnul care a consfinţit izbînda unui mileniu de speranţe şi trudnică faptă, eroul în care trăiau şi Mircea şi Ştefan şi Iancu, Rareş şi Lăpuşneanul şi Despot şi Mircea Ciobanul şi Ioan şi Cercel i-a păşit pragul, sub mantia-i albă oraşul sfinţindu-se în inima „Ţării" întregite prin „Io Mihail Voievod şi domn a toată Ţara Românească şi al Ardealului şi a toată Ţara Moldovei".

Depozitară a nădejdilor românilor prin armele — simbol al dezrobirii — pe care *„horenii"* i le cereau la 1784, mormînt al căpitanului Crişan, Alba Iulia a plîns apoi martiriul lui Horea şi Cloşca, s-a cutremurat la zăngănitul lanţurilor lui Iancu, a asistat încrîncenată la crimele de la Mihalţ din 2 iunie 1848, s-a luminat la cîntecul izbînzii fraţilor de peste munţi ce au înfăptuit Unirea Moldovei şi a Munteniei la 1859 şi independenţa României la 1877, ridicîndu-se din nou ca citadelă a dreptăţii în toamna descătuşării — amurg al imperiilor multinaţionale.

Oraş al păcii şi al bucuriei muncii, privit de departe, cu evlavie, de luptătorii neamului îngenunchiaţi la poalele străbunilor Carpaţi, frîngîndu-şi spada odată cu dreapta mînie pentru a da un exemplu lumii, „cetatea istorică a neamului nostru" chema la 20 noiembrie 1918, prin glasul Marelui Sfat, „în numele dreptăţii eterne" la „Mărita Mare Adunare Naţională" pe fiii săi de pretutindeni, pe toţi iubitorii de adevăr. Îi chema „cu miile, cu zecile de mii, în număr vrednic de cauza mare şi sfîntă", iar Blajul Libertăţii şi Lugojul, Aradul, Sibiul şi Braşovul şi Oradea şi întreg Maramureşul i-au purtat chemarea îndemnînd: „Veniţi la Alba Iulia!" Şi s-au pornit zăpoarele neamului zdrobind orice stavilă. Întreaga suflare românească, din ţara „codrilor de fag", unde „elocvent vorbeau lacrimile ce se prelingeau pe faţa celor mulţi", pînă la „Marea cea Mare" şi Maica-Dunăre bătrînă a răspuns împletindu-şi glasul în cîntul celor peste 130 000 de fii ai săi prezenţi pe „Cîmpul lui Horea" — „Deşteaptă-te române!"

„Bine aţi venit în sfînta cetate de durere şi de slavă a neamului românesc" le-a urat *„Foaia"* Albei Iulii pe care, din acea zi de 30 noiembrie, 40 000 de ţărani au păstrat-o ca pe o icoană. *„Bine aţi venit!"* în numele dreptăţii. „Cînd un întreg popor are un singur gînd şi inima milioanelor de oameni bate pentru o singură idee, ce putere omenească ar putea să se opună? Şi dacă ar exista o asemenea putere duşmană va trebui să se încline în faţa voinţei suverane a milioanelor de suflete unite într-un singur gînd şi un singur ideal". Şi, într-adevăr, voinţa suverană a unei întregi naţiuni libere şi mîndre a triumfat, „visul măreţ de al cărui dor au murit moşii şi părinţii" noştri s-a întrupat. În aclamaţiile mulţimii, prin glasul lui Vasile Goldiş, „Adunarea Naţională a tuturor românilor din Transilvania, Banat şi Ţara ungurească, adunaţi prin reprezentanţii lor îndreptăţiţi la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie/1 decembrie 1918, decretează Unirea acestor români şi a teritoriilor locuite de dînşii cu România". 1 Decembrie 1918, Alba Iulia — leagăn al Marii Românii! Odată cu alipirea sa la patria mamă, scăpată de jugul servituţii străine, Transilvania a intrat într-o perioadă de mare avînt creator în toate domeniile; energiile poporului român, încătuşate timp de secole izbutind să se concretizeze într-o vastă operă social-culturală.

Prof. dr. Gheorghe Şora

1918 — 1 DECEMBRIE — 1990

Biserica Ortodoxă şi rolul ei în pregătirea Marii Uniri din 1918

Biserica Ortodoxă Română, de la începutul existenţei noastre ca popor creştin ortodox — adică de la naşterea noastră din Daci şi din Romani — şi-a împletit istoria sa cu cea a poporului român, slujind deopotrivă unitatea noastră spirituală şi cea naţională.

Am moştenit de la strămoşi acelaşi sînge — acel sînge care uneşte o familie — acelaşi spaţiu geografic, spaţiul Daciei Felix, aceeaşi limbă, aceeaşi credinţă, aceleaşi datini şi obiceiuri. Căci ne-am creştinat odată cu naşterea ca popor. De aceea, ideea păstrării tuturor acestora, ca şi a unităţii naţional-statale, a constituit de-a lungul istoriei, pentru toţi românii de pretutindeni, o permanentă şi sfîntă datorie şi năzuinţă a lor şi a Bisericii lor.

Mijloacele prin care Biserica şi-a manifestat în mod permanent acest Simbol al credinţei lor au fost multe şi diferite şi ar fi greu să le cuprindem pe toate într-o scurtă comunicare ca aceasta. Voi fi nevoit să mă limitez doar la cîteva domenii în care ea, Biserica, s-a străduit veac după veac să fie o prezenţă vie şi un imbold de suflet, de minte şi de inimă în viaţa poporului român, cu misiunea sfîntă de a păstra şi a transmite din generaţie în generaţie conştiinţa unităţii românilor de pretutindeni şi, acolo unde a fost în chip silnic pierdută, să păstreze vie dorinţa permanentă a refacerii acestei unităţi.

1. Românii şi-au apărat identitatea mai ales prin Biserica Ortodoxă. Iată o declaraţie şi un adevăr care ar fi greu de refuzat.

Biserica a ţinut trează ideea şi idealul unităţii românilor prin păstrarea de către ea, prin cult şi propovăduire, prin spovedanie şi mediere a legăturilor cu Dumnezeu, a unităţii de limbă şi de credinţă, care au asigurat unitatea de simţire şi de neam.

Istoricul P. P. Panaitescu referindu-se la Transilvania scria: *„Nu trebuie să trecem cu vederea faptul istoric de primă importanţă că Biserica şi mănăstirile au ţinut neamul românesc în faţa încercărilor de deznărmare ale stăpînirii străine din Transilvania. Biserica Ortodoxă Română din Transilvania... a păstrat coeziunea românilor faţă de străini".*

Dar nu numai în Transilvania a jucat Biserica Ortodoxă acest rol. Tot P. P. Panaitescu scrie: *„Ortodoxia nu a fost numai o doctrină teologică, ci şi semnul unei unităţi culturale... Ea a reprezentat şi din punct de vedere popular o solidaritate de luptă împotriva cotropirii „păgînilor" turci şi tătari".*

Astăzi nu mai există aceleaşi primejdii, dar travestiţi în altceva, mai avem încă şi acum „turcii şi tătarii" noştri. Şi nu cred că Biserica şi-a pierdut vigoarea şi calitatea de apărătoare a unităţii. Ea îşi simte în continuare această vocaţie sfîntă.

Cei care au vrut să ne deznaţionalizeze, ne-au atacat în primul rînd credinţa. E deajuns să ne amintim de sec. al 17-lea cînd principii calvini din Transilvania au vrut să ne calvinizeze.

Cei mai mulţi ortodocşi au rezistat. În frunte cu Biserica. Mitropoliţii Ilie Iorest şi Sava Brancovici sînt azi în calendarul orodox ca martiri pentru apărarea credinţei. Dar şi ai neamului. Vom vedea îndată cum.

Cei care n-au rezistat, cei care au acceptat calvinizarea, au dispărut ca români. Nu avem astăzi români calvini. Unde sînt? Au fost! Mai ales din cei bogaţi, ca să-şi apere averile, s-au maghiarizat. Un patriarh răsăritean, Ciril Lukaris, scria în sec. 17 principelui calvin: românii nu vor accepta calvinismul, pentru că aceasta ar însemna să se despartă de fraţii lor de peste munţi care sînt ortodocşi. Iată cum credinţa comună însemna păstrarea conştiinţei comune de neam şi unitate.

Românii din Transilvania prin credinţa lor ortodoxă se apărau de ocupanţii străini care erau de alte confesiuni. În Biserică — numai în Biserică — aceştia nu intrau, fiind neortodocşi. Acolo, românii erau între ei. Acolo vorbeau numai româneşte, se tînguiau, îşi aduceau aminte de strămoşi, îşi făceau planuri. De aceea străinii au vrut mereu să-i treacă la religia lor. Să-i scoată din bisericile şi credinţa lor. Dar Ortodoxia a fost tare, şi a fost tare şi fiindcă s-a ştiut element de coeziune naţională. Au fost un tot: credinţa şi conştiinţa de neam, adunate în limbă într-un singur cuvînt: lege. Legea românească şi legea ortodoxă. De ce lege eşti, însemna şi român, şi ortodox.

Aşa se explică de ce românii şi-au apărat cu atîta dîrzenie credinţa. Aşa se explică martirajul lui Ilie Iorest şi Sava Brancovici, răscoalele conduse de Sofronie de la Cioara, Visarion Sarai, Popa Tunsu (de fapt Ioan Molnar din Sadu, Sibiu) şi mulţi, mulţi alţii.

2. Biserica a păstrat şi a cultivat, în afară de credinţa unificatoare, *limba unificatoare*, limba română.

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolitul Antonie al Ardealului

Dialog teologic Ortodox-Reformat

Cea de a doua întrunire a dialogului oficial dintre Biserica Ortodoxă şi Alianţa Mondială a Bisericilor Reformate a avut loc, la invitaţia Î. P. S. Mitropolit Filaret al Minskului, la reşedinţa Exarhatului Patriarhiei Moscovei din capitala R.S.S. Bieloruse între 2—5 octombrie 1990. Cei douăzeci şi şase de participanţi, în frunte cu cei doi co-preşedinţi: Î. P. S. Mitropolit Panteleimon Rodopoulos de Tiroloi şi Serention (Patriarhia Ecumenică) şi Pastorul Dr. Lukas Fischer (Alianţa Reformată) au reprezentat, din partea ortodoxă, Patriarhiile Constantinopolului, Alexandriei, Antiohiei, Moscovei, României, Bulgariei precum şi Bisericile Ciprului, Greciei şi Cehoslovaciei, iar din partea reformată Biserici din India, Germania, Marea Britanie, Elveţia, Australia şi Statele Unite ale Americii. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Diacon prof. dr. Aurel Jivi de la Institutul Teologic din Sibiu şi Pr. prof. dr. Constantin Galeriu de la Institutul Teologic din Bucureşti.

Continuîndu-se discuţiile pe tema Sfintei Treimi, începute în martie 1988 la prima întrunire din Elveţia, la Minsk a fost prezentat mai întîi un document de lucru intitulat „Spre un consens teologic în legătură cu doctrina despre Sfînta Treime". Au urmat două referate intitulate „Învăţătura biblică şi patristică despre Sfînta Treime" alcătuite de Prof. dr. Christos Voulgaria (Grecia) şi Prof. dr. Christopher Kaiser (S.U.A.). Ambele referate au formulat concluzia potrivit căreia învăţătura Părinţilor despre Sfînta Treime este conformă cu Sfînta Scriptură. Răspunsurile la cele două referate au fost alcătuite de Î. P. S. Dr. Daniel Ciobotea, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei (răspuns citit în cadrul întrunirii de către unul din delegaţii români) şi de Prof. dr. Eric Osborn din Australia.

La tema „Sfînta Treime şi cultul Bisericii" au prezentat referate Î. P. S. Simeon, Arhiepiscop al Riazanului (U.R.S.S.) şi Prof. dr. V. Bruce Rigdon (S.U.A.) iar răspunsurile au fost date de Prof. dr. O.V. Jathanna (India) şi Prof. dr. B. Anagnostopoulos (Grecia). Cu toată înţelegerea diferită a cultului şi a spiritualităţii în cele două tradiţii, referatele şi răspunsurile au subliniat prezenţa continuă a Cuvîntului întrupat în experienţa vie a Bisericii.

A fost evidenţiat în cadrul acestei întruniri acordul care există între ortodocşi şi reformaţi privitor la învăţătura despre Sfînta Treime şi acceptarea Simbolului niceo-constantinopolitan cu accentul său trinitar, recomandîndu-se ca acest simbol să fie păstrat în forma sa originală din 381.

S-a mai arătat că realitatea credinţei în Sfînta Treime — a cărei taină nu poate fi cuprinsă de mintea omenească — este mai importantă decît terminologia teologică specifică. Tema raportului dintre natura dumnezeiască şi energiile necreate urmează să fie abordată la una din întrunirile viitoare ale dialogului.

Fiecare zi a dialogului ortodox-reformat de la Minsk a început cu un serviciu religios în capela Exarhatului. În timpul şederii acolo delegaţii au vizitat cîteva biserici din oraş precum şi mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului" din Jiroviţe unde funcţionează din nou un seminar teologic pentru Biserica din Bielorusia.

La 4 octombrie participanţii la dialog au fost primiţi de către Dl. Stanislav S. Suşkevici, prim adjunct al preşedintelui Sovietului Suprem al R.S.S. Bieloruse şi de către alţi reprezentanţi ai acestui organism. Aceştia au prezentat activitatea Sovietului Suprem insistînd asupra noii legislaţii a Republicii privitoare la culte precum şi asupra spiritului nou care caracterizează raporturile dintre Biserică şi Stat. În seara aceleiaşi zile Î. P. S. Mitropolit Filaret a oferit o recepţie la sediul Exarhatului în cinstea participanţilor la dialog. Au mai fost invitaţi reprezentanţi ai autorităţilor locale, ai altor culte şi organizaţii din Minsk.

Întrunirea de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Alianţa Mondială a Bisericilor Reformate a oferit celor mai mulţi dintre participanţi posibilitatea de a asista la prăznuirea la 8 octombrie a Sfîntului Serghie de la mănăstirea „Sfînta Treime" din Zagorsk, la care a fost prezent şi Sanctitatea Sa Alexei II, Patriarhul Moscovei şi al întregii Rusii.

Diac. prof. Aurel Jivi

Biserica Ortodoxă şi rolul ei în pregătirea Marii Uniri din 1918

(Continuare din pag. 1-a)

Primele texte scrise au fost traduceri din Noul Testament. Manuscrisele maramureşene asta erau. A venit apoi Coresi la Braşov cu textele lui „pe înţeles" — în româneşte, apoi *Palia de la Orăştie*, apoi *Noul Testament* de la Alba Iulia, 1648, apoi *Biblia de la Blaj*, apoi cea *de la Bucureşti*, 1688, care a fost monumentul prin excelenţă al definitivării *limbii* române. În componenţa *Bibliei de la Bucureşti* a intrat probabil *Vechiul Testament* tradus de moldoveanul N. Milescu şi *Noul Testament* al lui Simion Ştefan din Alba Iulia Ardealului, Psaltirea lui Coresi, Psaltirea şi Parimiile lui Dosoftei ş.a. *Biblia de la Bucureşti* a pus temeliile limbii române moderne, limbii literare. V-aş citi numai cîteva versete din Psalmul 50, poate cel mai cunoscut din toată Psaltirea, ca să vedeţi cît de aproape e textul de azi, de cel din 1688. Nu s-a putut găsi o limbă mai frumoasă decît aceea:

1. Miluieşte-mă Doamne după mare mila Ta
2. Şi după mulţimea îndurărilor Tale stinge fără de legea mea.
3. Mai mult mă spală de fără de legile meale şi de păcatul mieu curăţeşte-mă.
4. Căci fără de legea mea eu cunosc şi păcatul mieu înaintea mea iaste pururea.
8. Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi, spăla-mă-vei şi mai vîrtos decît zăpada mă voi albi.

Am putea cita tot psalmul. E într-o limbă de mare frumuseţe, în care metaforele de atunci n-au putut fi înlocuite cu altele şi nu vor putea fi înlocuite niciodată. Ele egalează versul ebraic, sintetic, în cuvintele căruia era ascuns Dumnezeu însuşi, Sehina.

În afară de *Biblia de la Bucureşti* ca element de coeziune românească prin limbă, să ne amintim şi de *Bucvare*, de *Bucoavnele* şi *Abecedarele* tot de Biserică scoase, şi cu texte din Scriptură ca exemple de limbă.

Cît de mult s-a întrepătruns ortodoxia cu simţirea românească, se vede şi din titlul dat de Mitropolitul Varlaam al Moldovei cărţii sale de predici. N-a zis: *Predici*. Nici *Carte de învăţătură ortodoxă*, ci: *Carte românească de învăţătură*. Frumos şi grăitor titlu! Românesc însemna ortodox. Şi invers.

Prin tot ce s-a scris cîteva secole, prin cartea bisericească s-a păstrat limba. De aceea Mateevici o numeşte *„limba vechilor cazanii"*. Iar limba a păstrat conştiinţa unităţii. De aceea *Biblia de la Bucureşti* „se dăruia" nu creştinilor, ci, ca şi predicile lui Varlaam, „neamului românesc". Aşa scrie în titlu. Iar Dositei, patriarhul prefaţator, menţionează precis: moldovenilor, muntenilor şi transilvănenilor. Căci una erau şi una trebuiau să se simtă.

3. Cînd a fost posibil, Biserica şi-a organizat şi *Instituţii* menite să apere conştiinţa unităţii.

Să ne aducem aminte de Mitropolitul Andrei Şaguna.

În 1864 a reîntemeiat Mitropolia Transilvaniei.

I-a dat un *Congres* alcătuit din două treimi laici şi o treime clerici, pentru ca să angajeze *pe toţi* românii în păstrarea credinţei, şi să-i cuprindă pe toţi în organizarea naţiunii. Căci numai prin Biserică se mai putea organiza *atunci* naţiunea. Şi tot Şaguna a dat naţiunii o *Constituţie* care, deşi în formă era bisericească, în fapt era naţională: *Statutul Organic şagunian*. Mintea lui Şaguna a imaginat aceste instituţii pentru că, dacă nu se puteau românii organiza politic, s-o poată face prin Biserică, pe calea aceasta. De aceea Eminescu l-a numit pe Şaguna *cap politic prin excelenţă!*

Şaguna a organizat apoi *Şcolile confesionale româneşti*. Patru sute au fost înfiinţate de el. Cu toate, la sfîrşitul vieţii lui erau peste 800. Ele au fost instrumentul de educaţie în masă a românilor, *în limba lor*. Le-a dat şi manuale, aproape 25, a făcut din preoţi directori şi din protopopi inspectori. Transilvaniei i-a dat şi o *Biblie* (1856—1858) în care nu include, dintr-o suspiciune remarcabilă pentru vremea aceea, tratatul *Despre singurul ţiitorul gînd* sau *Despre raţiunea dominantă*, care îi va fi sugerat o alunecare într-un umanism lipsit de credinţă şi redus la raţiune.

Nu putem să nu amintim aici măcar în fugă Gimnaziile întemeiate de el, la 1850 cel din Braşov şi la 1868 cel din Brad. În 1850 a întemeiat Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu care astăzi îi poartă din nou numele. Să ne amintim şi de clericii basarabeni dintre care sînt obligatoriu de pomenit Mitropolitul Gurie Grosu şi episcopul Dionisie Erhan, mari luptători pentru unirea din 1918.

Cînd, mai tîrziu, Budapesta va încerca maghiarizarea numelor, a şcolilor, tot Biserica se va opune. Rămîn nemuritori în această privinţă Mitropolitul Miron Romanul şi Miron Cristea, viitorul patriarh. Circularul Milenar al lui Miron Romanul, din 10 aprilie 1896, e un moment de atitudine naţională de veşnică valoare şi amintire.

Nu trebuie să uităm desigiur, în sec. XVIII şi XIX nici marea operă a cărturarilor Şcolii Ardelene, toţi oameni ai Bisericilor româneşti. In deosebi Inocenţiu Micu trebuie să rămînă o prezenţă vie în memoria tuturor generaţiilor. Avea numai 32 de ani (1732) cînd, ca tînăr episcop, s-a dus la Viena să ceară recunoaşterea românilor ca a patra naţiune din Transilvania. El îi va scrie Mariei Tereza în 1744 că poporul cinsteşte clerul *„nu numai în cele ale credinţei, ci şi în alte treburi care privesc întreaga naţiune din această ţară"*. Ştim cît a suferit şi din partea autorităţii civile de la Viena, ca şi din partea celei bisericeşti de la Roma, pentru lupta sa naţională. Ameninţase că se va pune în faţa clerului şi a poporului şi va trece munţii în România, dacă nu se recunosc drepturile poporului român. Urmarea a fost că a fost reţinut la Viena, apoi la Roma pînă la moarte. Acestora nu le trebuiau episcopi ca să-i apere pe români, ci au crezut că o vor obţine prin religie, prin ruperea românilor, a unei părţi a lor, de Ortodoxie, deci şi de fraţii de peste munţi.

4. În afară de apărarea unităţii prin credinţă, prin menţinerea limbii, prin oameni, la care am putea adăuga încă mulţi alţii, din vremea Unirii din 1918, pe Miron Cristea, pe atunci episcop de Caransebeş şi pe Nicolae Bălan, viitorul Mitropolit al Ardealului, am mai putea adăuga şi opera de menţinere a conştiinţei româneşti prin *presa religioasă*. Nu avem acum timpul să ne referim la toate publicaţiile, de la Caransebeş, şi din alte locuri, dar dacă cineva ar răsfoi numai *Telegraful român* şi *Calendarul*, ambele şaguniene, care au apărut sub toţi mitropoliţii pînă la unire şi după unirea din 1918, am găsi în ele poezii, nuvele, povestiri de autori de dincolo de munţi — Eminescu, Alexandri, Bolintineanu, şi mulţi alţii, şi tot opere cu conţinut *naţional*, menite să readucă în conştiinţa transilvănenilor pe fraţii de pretutindeni, şi să le ţină trează speranţa că într-o zi vor fi una. Prin toate străbătea speranţa în unitatea ce va să vie.

În ele se amintea de Mihai Viteazul cel de la anul 1600, de unirea din 1859, de Tudor Vladimirescu, la 1821.

Nu trebuie aşadar să uităm nici *presa* ca instrument al Bisericii pentru pregătirea Unirii. Nu trebuie să uităm *Memorandum*-ul din 1892, în procesul din 1894 fiind şi mulţi preoţi: Vasile Lucaciu, Gherasim Domide, Nicolae Cristea şi profesorii de teologie Daniil Popovici-Barcianu şi Dimitrie Comşa din Sibiu. Şi cum să nu amintim de ASTRA pentru care Şaguna, primul preşedinte în 1861, a dat asaltul definitiv pentru aprobarea înfiinţării ei.

Fiecare biserică a fost secol după secol un altar şi o cetate în care s-a oficiat Taina Cuminecării cu Hristos, dar şi a cuminecării întru unitatea de neam. De aceea Eminescu a spus că Biserica Ortodoxă a fost *„mama neamului românesc"*. Şi de aceea Bucow a distrus aproape 200 de biserici în Transilvania. Fiecare carte tipărită de Biserică a fost o Bună Vestire a credinţei, dar şi o Evanghelie a speranţei în unitatea tuturor românilor, întru o credinţă şi o limbă. De aceea Varlaam în *Răspunsul la Catehismul Calvinesc* se adresa ca un frate către cei din Transilvania „cu noi de un neam român", întinzîndu-le, în primejdie, o mînă de ajutor. Să nu-şi piardă credinţa, ca să nu se piardă ca neam.

Fiecare şcoală bisericească a fost o memorie a trecutului trezită în conştiinţă şi o speranţă a unirii tuturor românilor.

Fiecare episcop şi preot, fiecare episcopie şi parohie au fost martori şi propovăduitori ai lui Hristos, dar şi dascăli de patriotism.

Constantin Brîncoveanu scria într-un Hrisov din 25 mai 1698 prin care dădea ajutor Mitropoliei din Ardeal că o ştia *„pe această Sfîntă Mitropolie că se învăluieşte ca o corabie în mijlocul valurilor mării, fiind între multe feluri de eretici necredincioşi şi se năpăstuieşte de dinşii în multe chipuri"*. Înţelegînd bine situaţia ardelenilor, Nicolae Iorga scria în *Sate şi preoţi din Ardeal* (1902), că: *„o istorie de sate şi de preoţi e istoria Ardealului românesc"*. Aceşti preoţi şi Biserica lor au făcut istoria, au ţinut trează conştiinţa unităţii cu toţi românii de pretutindeni. O sută treizeci de preoţi au fost închişi în războiul 1916—1918 în închisorile de la Cluj, Tg. Mureş, Odorhei, Timişoara, Seghedin şi Vaţ, iar alţi 200 au fost deportaţi pentru *„spionaj în favoarea României"*, pentru iubire de ţara lor!

Erau toţi urmaşii celor ce suspinaseră aproape 2000 de ani după unitate, urmaşii celor care în 1848 strigaseră la Blaj, unde Şaguna a fost unul din cei doi preşedinţi: *„Noi vrem să ne unim cu ţara"*.

Şi unirea a venit. Românii au hotărît-o în Basarabia, în Bucovina şi la 1 decembrie 1918, la Alba Iulia în Transilvania.

La 1 Decembrie — în fiecare an, de acum înainte, cînd această zi va fi ziua noastră naţională, să ne aducem aminte şi de Biserica strămoşească, aceea care clipă de clipă, în toată istoria ei, a propovăduit pe Dumnezeu, dar şi unitatea neamului românesc, în aceeaşi măsură, prin păstrarea credinţei, a limbii, a conştiinţei de neam, prin cuvînt şi prin scris, prin iubire de baştină, de glie, de moşia pe care ne-au lăsat-o moşii şi strămoşii noştri.

Un spirit întreprinzător şi o ctitorie notabilă la Săliştea

— Elie Măgeanu (1890—1934) şi ziarul „Cuvîntul Poporului" (1919—1934) —

„Să ne ştim jertfi totul pentru patrie şi neam".

—

„Şi chiar cînd nădejdea-i cu aripa ruptă
Iubeşte viaţa, iubeşte-o şi luptă".

E. Măgeanu

Descendent dintr-o onorabilă familie de mărgineni, care l-au crescut în tradiţia cunoscută a vechilor datini familiale ţărăneşti („de credinţă şi cinste"), Elie Măgeanu a văzut lumina zilei la Săliştea Sibiului, în anul 1890, 15 august. Urmează aici clasele primare, urmînd apoi (şi încheind) 4 clase liceale la Bucureşti, unde s-a bucurat de solicitudinea cărturarului Gh. Munteanu-Murgoci.[1]

La 18 ani întrerupe deci studiile, învăţînd stenografia şi meşteşugul tiparului, după care revine în Mărginimea Sibiului (după anul 1908).

Mobilizat în primul război mondial*, îl găsim pe tînărul Măgeanu — în curînd — în „trenul istoric" care ducea delegaţii Sibiului la Marea Adunare de la Alba Iulia (1 Decembrie 1918).

„Atunci cînd soarele libertăţii naţionale era răsărit, — nota unul dintre colaboratorii de mai tîrziu ai gazetei „Cuvîntul Poporului", — atunci s-a născut ideea ziarului „Cuvîntul Poporului". Şi prin tenacitatea lui Elie Măgeanu ziarul a pornit la drum, întîi în Sălişte în ziua de 24 august 1919, ca mai tîrziu, la 12 februarie 1922 să reapară din nou în Sibiu, după ce între timp a suferit ciuntirea coloanelor sale de către cenzura anului 1920".[2]

E. Măgeanu înfiinţează în comuna de baştină prima tipografie (mai tîrziu, „Casa Stireci") şi o librărie atît de necesare Săliştii culturale, precum şi Mărginimii.

Ziarul amintit, cu apariţie săptămînală (duminicală), a fost „expansiunea unui patriotism înfocat, a unui naţionalism curat şi a unei sinceităţi netăgăduite. În slova coloanelor sale, cei ce s-au strîns dezinteresaţi în jurul lui Elie Măgeanu încercau să împrăştie lumină românească în umilele sate ale ţării, ziarul fiind scris anume pentru ţărănime."[3]

În coloanele gazetei, E. Măgeanu şi-a pus mult suflet, iar pentru „viaţa" ei şi-a dat toată agoniseala sa, vreme de 15 ani. „Cine cunoaşte tainele, greutăţile acestei îndeletniciri de ordin cultural, fără ajutoare băneşti şi subvenţii convenţionale, acela va putea aprecia după merit strădania directorului Măgeanu, care dorind să fie folositor pentru alţii s-a mistuit pe sine, avînd înaintea noastră un om care s-a jertfit pe sine pentru binele altora".[4]

Truda ctitorului gazetei „Cuvîntul Poporului" a fost admirată de figuri marcante ale scrisului românesc interbelic, care i-au devenit colaboratori: Ioan Lupaş, Oct. Goga, N. Colan, D. D. Roşca, Ilie Beu, N. Tolu, Horia Petra-Petrescu Ax. Banciu etc.

„Foaie culturală, economică, industrială şi politică", cum se subintitula, „Cuvîntul Poporului" a înserat în paginile sale mare parte din problematica perioadei interbelice cu privire deosebită la Mărginime.

Un loc însemnat în paginile foii săptămînale — în contextul vieţii social-economice — l-au ocupat „Casa de păstrare"[5] şi firma românească „I. Comşa şi fiul" din Sălişte,[6] roade ale unor „vrednicii româneşti" cu binefăcătoare repercursiuni asupra dezvoltării economice a Mărginimii, a Ţării Româneşti în general.

Oierilor mărginimii, din „viţă de oameni de ispravă", ciobanilor care „făceau legătura între fraţi, mai înainte de a avea unirea politică, fiind de multe ori purtători de cuvînt şi de cărţi în dulcea limbă românească la fraţii lor... din ţară", oamenilor acestora „iubitori şi respectuoşi", „Cuvîntul Poporului" le-a consacrat pagini de neuitat.[7]

Oglindind problematica politică a vremii (şi afectînd spaţiul larg activităţii Partidului Naţional ardelean, mai apoi Partidului Naţional-Agrar), „Cuvîntul Poporului" reliefa într-o sumă de articole (ex. „Datoria noastră de azi şi de mîine", „Învăţăminte", „Răvaş politic", „Cronica săptămînii" ş.a.) idei ca: „vitejia şi dragostea de neam a soldaţilor români" (1916—1918), „bucuria libertăţii naţionale" (aniversarea zilei de 15 mai 1848), „trăinicia zidită pe temeiul dreptăţii în lumina cinstei", „izbînda vremilor de faţă nu e decît suma năzuinţelor, încordărilor, sudorilor, jertfelor din trecut" etc. Evenimentele politice internaţionale (ex. alegerile prezidenţiale din Franţa, 1920 şi din Germania, 1925; evenimentele din Belgia — „criza de guvern", 1925; conferinţa „Micii Înţelegeri", 1925 etc.) erau comentate cu competenţă de redactorii gazetei mărginene. Ponderea lor era însă mai redusă în comparaţie cu viaţa po-

(Continuare în pag. a 4-a)

Dumitru Peligrad,
Carol N. Comşa

Aniversarea unui monument ştiinţific şi tehnic

Se împlinesc anul acesta trei sferturi de veac de la apariţia unei cărţi care a rămas în bună măsură pînă azi — cu atît mai mult la apariţia ei în 1915 — un adevărat monument ştiinţific şi tehnic: *Monografia comunei Răşinari* de *Victor Păcală*. Citim în subsolul paginei un titlu: *Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1915*, iar sub numele autorului: *profesor la Seminarul Andreian din Sibiu.*

Marcarea acestui eveniment trebuie neapărat făcută şi — cum se va vedea — nu numai în plan etnografic, cel care o face aici are cîteva privilegii: este răşinărean, cu ascendenţi printre colaboratorii locali amintiţi în prefaţă, l-a cunoscut pe autor în ultimii lui ani de viaţă şi a făcut parte din fostele echipe regale studenţeşti ale lui D. Gusti, cunoscînd opiniile profesorului despre monografii în general şi despre a lui Păcală în special.

Cine a fost Victor Păcală? S-a născut la 1874 în Dealul Frumos, lîngă Agnita. După şcoala din sat, a urmat Gimnaziul evanghelic din Sighişoara şi între 1893—1896, Institutul seminarial din Sibiu. Rămîne un an funcţionar la Consistoriu, după care primeşte o bursă şi se înscrie la Universitatea din Budapesta, devenind în 1901 profesor de istorie şi geografie. În vacanţe a călătorit prin Italia, Africa de Nord, Balcani şi Asia Mică, publicîndu-şi notele în periodicele sibiene ale timpului. Va fi mai întîi profesor la Şcoala civilă de fete a ASTREI. Intre 1902—1905 va avea ore şi la Institut, unde din 1909 va fi profesor titular. După realizarea unităţii naţionale va fi numit inspector general al învăţămîntului secundar, funcţie din care se va şi pensiona. În 1944 se va refugia la Sibiu, unde va rămîne pînă la moarte, la sfîrşitul lui noiembrie 1955. Omagiindu-i munca dedicată satului lor, un grup masiv de răşinerăni condus de preotul Ioan Brote îl va urma pe ultimul drum. I-au rămas în manuscris o lucrare mai amplă despre mărgineni şi alta despre românii macedoneni. Mi-a arătat aceste caiete, care azi s-ar putea găsi la nepoţii lui de frate, pentru că el n-a avut familie.

Mărturiseşte în prefaţă că lucrul la monografie l-a început prin 1903—1904. L-am întrebat de ce a optat pentru Răşinari? Mi-a răspuns că din mai multe motive, printre care: cel mai des nume de sat românesc întîlnit în arhivele din Budapesta; era sat reprezentativ ca forţă şi frumuseţe românească („eram atunci toţi robi ai unui ideal politic şi naţional"); era sat de frontieră vestit pentru călăuzele şi contrabandele lui; se întreba de ce idolul lui, Şaguna, l-a ales ca loc de veşnică odihnă? În sfîrşit pentru că era uşor accesibil şi drumul pînă la el, „era o adevărată bucurie". Mi-a adăugat că toate acestea poate nu l-ar fi hotărît dacă n-ar fi intervenit cuvîntul profesorului şi memorandistului Daniil Popovici Barcianu, „unul dintre cei mai minunaţi oameni din cîţi mi-a fost dat să cunosc în viaţă", pe care l-a cunoscut atît ca student, cît şi în cancelarii. „Cu acest răşinărean înţelept şi luminat m-am consultat înainte de a mă înscrie la doctorat".

Monografia comunei (pe copertă „satului") Răşinari i-a fost teza lui de doctorat, respinsă însă de comisie ca naţionalistă, cu tot referatul foarte favorabil al profesorului Cholnoky. De teama aceasta s-a oprit cu istoria satului la 1786. „Aş fi ajuns la adăpostirea unor cete de panduri de-ai lui Tudor, la masiva participare răşinăreană din 1848, la listele părintelui Lungu cu voluntarii răşinăreni de la 1877—1878 (aţi avut şi un erou) la Memorand şi la altele." I-am spus că acum îmi explic de ce nu are nici un rînd despre Goga. „Aveam o jumătate de pagină, dar el s-a refugiat în Ţară cu două, trei săptămîni înainte de a depune lucrarea. A trebuit să refac pagina la repezeală. Dar fotografia casei natale am uitat s-o scot. Ţi-o aminteşti? Eram cu mama poetului pe piatra din faţa portiţei de din sus. A pus şi fotografia asta umărul la respingerea lucrării". Mi-a spus apoi de ce mare ajutor i-a fost mama poetului în înţelegerea specificului etnogra-

(Continuare în pag. a 4-a)

Corneliu Dragoman

TEXTE DIN SF. SCRIPTURĂ:

— Dumnezeu nu vrea să piardă sufletul şi se gîndeşte cum ar face să nu lepede de la sine nici pe cel înlăturat.
(II Regi 14, 14)

— Tu eşti lumina mea, Doamne! Doamne, luminează întunericul meu.
(II Regi 22, 29)

— În ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa te doreşte sufletul meu, Dumnezeule.
(Ps. 41, 1)

„ASTRA", moment de întemeiere

(Continuare din pag. 1-a)

în cauză, dar şi pentru celelalte secţiuni, în demersul reluării, în condiţie de libertate şi la cotele exigenţelor prezentului, a misiunii de instituţie dinamizatoare de cultură a Asociaţiunii. Interzisă peste patru decenii, Astra renaşte azi într-un proces de afirmare de sine în peisajul contemporan, construindu-şi structurile în respectul tradiţiilor ei biruitoare şi în firească dezvoltare pe principiul libertăţii. Ideea a fost exprimată în cuvîntul rostit de preşedintele Asociaţiunii, părintele profesor dr. Dumitru Abrudan, la deschiderea secţiunii muzicale: „Astra începe să grăiască despre sine ca semn al reactivării misiunii ei, după o lungă perioadă de tăcere impusă".

Programul inaugurării a cuprins un cuvînt despre tradiţiile activităţii muzicale în cadrul Astrei, urmărind şi firul afirmării în timp a unei forme de organizare a ei (iniţial ca parte a secţiunii literare, la Braşov şi Sibiu, pînă la înfiinţarea, odată cu reorganizarea Astrei, a unei secţiuni muzicale), cuvînt rostit de preşedinta noii secţiuni înfiinţate, distinsa profesoară şi muzicolog, Mioara Tipuriţă. Sînt evocaţi compozitorii astrişti, Gheorghe Dima, Timotei Popovici, Augustin Bena, Gheorghe Şoima, a căror omagiere constituie axa programului inaugural al secţiunii, şi este motivată includerea medalionului Augustin Bena, ca gest comemorativ la 110 ani de la trecerea sa la cele veşnice. O succintă prezentare a proiectelor de activitate a noii secţiuni a dezvăluit preocupări: pentru cunoaşterea şi valorificarea patrimoniului muzical transilvănean în diverse sfere de interes şi în variate forme de manifestare modernă, pentru restituirea valorilor muzicale culte şi populare, pentru realizarea muzicală în şcoală, la sate, în mediile intelectuale, pentru interpretare şi creaţie muzicală, pentru colaborare în sferă largă naţională şi internaţională.

Simpozionul, onorat de prezenţa profesorului universitar dr. muzicolog Octavian Lazăr Cosma (Bucureşti), a dr. muzicolog Gheorghe Sbîrcea, a dr. Radu Cărpinişan, nepot al compozitorului Augustin Bena, evocă strălucirea mişcării muzicale sibiene şi transilvane şi omagiază marile sale personalităţi, pe compozitorii Gh. Dima, Timotei Popovici, Augustin Bena şi Gh. Şoima. Comunicările aduc informaţii şi puncte de vedere noi despre viaţa şi creaţia acestora.

Partea artistică a serii inaugurale se constituie într-o vibrantă sărbătoare pe care ne-o dăruiesc soprana Emilia Petrescu (Buc.), Corul studenţilor teologi din Sibiu, condus de părintele Vasile Grăjdean, asistent la catedra de muzică bisericească a a Institutului teologic universitar din Sibiu, Orchestra de coarde a Filarmonicii din Sibiu, condusă de concertmaistrul Nicolae Popovici. Vocea maestrei Emilia Petrescu ne-a redescoperit farmecul şi vibraţia profundă a cîntecelor de o curată, simplă alcătuire, „Păsărica-n timpul iernii" şi „Rodica" de T. Popovici, reînviind în sufletul multora din cei prezenţi amintiri din bogata sa prezenţă muzicală la Sibiu; Orchestra de coarde a interpretat emoţionant firul melodic — filtrare creatoare din vechi cîntece de vitejie şi doine — din care se alcătuieşte complexitatea componistică a acestui poem pentru cor şi orchestră, în care plînge destinul Craiului Munţilor.

Selecţia unor lucrări ca „Mureş, Mureş, apă lină", „Toarce lele", „Cărăruşa de pe deal", creaţii muzicale de sorginte folclorică, interpretate de Emilia Petrescu, „Serenada", compoziţie orchestrală, interpretată de Orchestra de coarde a Filarmonicii, „Imn religios", interpretat de Corul teologilor, au ilustrat varietatea de forme şi de formule de creaţie ale compozitorului Augustin Bena. Corul teologilor a încheiat programul cu colinde de Gh. Dima şi Gh. Şoima. Selecţia şi interpretarea pieselor din creaţia acestor patru compozitori echivalează cu un act de redescoperire pe care-l datorăm interpreţilor, iniţiatoarei şi organizatoarei programului, doamna profesoară Mioara Tipuriţă.

Sugestiile ce se desprind din manifestările inaugurale legitimează pretenţii şi îndreptăţesc aşteptări de suflet. Între ele, dorinţa de a se restitui integral, spre cunoaşterea deplină, în interpretări noi, a tezaurului componistic al muzicienilor astrişti şi cercetarea de specialitate a tuturor laturilor contribuţiei lor în sfera muzicii, pentru cuvenita, dreapta aşezare în scara valorilor naţionale: a lui Augustin Bena, ca personalitate complexă a muzicii noastre, a lui Timotei Popovici, îndeosebi în realizarea muzicală pedagogică şi didactică, laturi insuficient studiate; a lui Gh. Şoima, unul din cei mai reprezentativi compozitori de muzică religioasă, apropiat de zilele noastre.

Tradiţia conlucrării cu personalităţi artistice din întreaga ţară, ilustrată şi cu ocazia şedinţei inaugurale a secţiei muzicale, are, astăzi, noi posibilităţi de afirmare rodnică, prin extinderea pe arii geografice mult mai largi, pentru apropierea şi cunoaşterea creaţiei muzicale româneşti de pretutindeni.

Serbările din trecut ale Astrei, ne spun cei care le-au trăit, au vibrat de un anume inedit, de un anume fior. Seara inaugurală a secţiunii muzicale a Astrei celei noi a stat, ea însăşi, sub fior şi vibraţie de sărbătoare, din clipa începutului, cînd s-a revărsat din balconul sălii, peste întreaga asistenţă, firesc, ca dintotdeauna, rugăciunea „Tatăl nostru", cîntată de corul teologilor. Răsuna, după patruzeci de ani, de oprelişte, în sala Astrei, neaşteptat şi totuşi... firesc. Cu liniştea în suflete, sub taina rugăciunii, s-au desfăşurat apoi toate, curat şi temeinic, sub puterea rugăciunii „Tatăl nostru", cea dată nouă, tuturor creştinilor de însuşi Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, şi pe care o zicem în cuvinte aproape toate de origine latină, cum cu înţelepciune ne-a reamintit părintele profesor Dumitru Abrudan, preşedintele Astrei, în cuvîntul introductiv.

Sibiu, 30 nov. 1990

Teologia unei expresii româneşti

Dumnezeu bate cu anul, nu cu ceasul!

Este expresia pe care o rostesc nedreptăţiţi, oamenii pe care judecăţile omeneşti i-au lăsat nemulţumiţi. Dumnezeu rămîne ultima instanţă de apel, dreptate desăvîrşită, bazată pe atotştiinţă şi imparţialitate. Judecătorii lumeşti nu ajung întotdeauna la adevărata dreptate; fie că nu cunosc întreg adevărul din lipsă de probe, fie că nu vreau să-l cunoască datorită unor interese ori manevre de culise, fie că sînt neputincioşi din motive mai mult sau mai puţin cunoscute omului de rînd. Peste judecători şi peste judecaţi, peste reclamanţi şi peste avocaţi este Dumnezeu, care ştie şi vede toate, iar cu a Sa putere, mai devreme sau mai tîrziu, face dreptatea de care cei mai mulţi au atîta nevoie. Cîţi nu şoptesc în gînd sau printre dinţi, ori urlă-n dînşii nedreptatea ce li se face şi spun năpăstuitorilor sau judecătorilor lor, asemenea Sfîntului Pavel: „Te va bate Dumnezeu, părete văruit!" *(Fa. Ap.* 23, 3).

Aşadar, Dumnezeu în atotştiinţa şi atotputernicia Sa nu lasă nepedepsit răul şi nerăsplătit binele. Tocmai prin aceasta îşi arată unul dintre cele mai de seamă atribute ale fiinţei Sale: dreptatea. Aici apare însă un alt aspect al problemei: cînd intervine Dumnezeu să facă dreptate, să pedepsească sau să răsplătească? Pentru omul sfîrşitului de secol XX este de neînţeles proverbul în discuţie. El este omul vitezei, al calculului matematic, cibernetic chiar. Ar vrea ca totul să fie ca la telefon, ca la aparatul de radio sau la televizor: ai băgat moneda, trebuie să vină tonul; ai apăsat pe buton ori l-ai rotit, trebuie să audă sau să vadă ceva. Între cauză şi efect drumul trebuie să fie cît mai scurt, iar timpul, dacă se poate, cît mai condensat! Pentru creatorul proverbului şi nu numai pentru el, ci şi pentru cei ce l-au acceptat, l-au preluat şi transmis prin generaţii, altul era modul de gîndire. Totul era socotit prin prisma şi în perspectiva eternităţii. Nu degeaba a spus Lucian Blaga că veşnicia s-a născut la sat! Existenţa noastră aici pe pămînt este vremelnică. Noi trăim şi ne pregătim pentru viaţa cealaltă prin tot ceea ce facem, ce zicem, ce gîndim. Dumnezeu este Dumnezeul viilor şi al morţilor, este Dumnezeul veşniciei. Omul zilelor noastre nu vrea să aştepte, este sătul de cozi şi de aşteptare, vrea, cel puţin în cele spirituale, o soluţionare promptă. Pentru el, dacă s-ar putea, Dumnezeu ar trebui să „bată" cu secunda, nu cu ceasul. De cîte ori nu vin la preot credincioşi, care au necazuri în familie sau în societate şi-i cer să se roage. Unii înţeleg rostul adevărat al rugăciunii şi-i cer să se roage ca Dumnezeu să pedepsească urgent pe răufăcători. Dacă rezultatul nu este prompt, dacă bănuiţii infractori nu au nimic de suferit imediat după ce păgubaşul sau nedreptăţitul a comandat rugăciunea, acesta cade în disperare şi trage repede concluzia: ori preotul nu e bun, ori rugăciunea Bisericii nu e calea cea mai bună. Aleargă atunci la vraci şi la ghicitoare, ori în alte locuri unde crede că-şi va găsi dreptatea, iar cel mai adesea că va fi răzbunat. În fond, răzbunarea este ţinta ce-o urmăresc astfel de pseudo-credincioşi, care nu ştiu că Biserica nu are şi nu face rugăciuni de răzbuzare.

Planurile lui Dumnezeu nu întotdeauna se potrivesc cu ale noastre omeneşti, logica Sa nu este întotdeauna identică cu logica noastră. El nu „bate" cu ceasul! Uneori „ceasul" de care vorbeşte proverbul poate să fie o oră, o zi, o lună, un an, o viaţă, după cum şi „anul" din proverb poate să fie cîteva decenii, o viaţă, ori cîteva generaţii. Cu toţii ne amintim de cuvintele Domnului: „Dumnezeu este plin de îndurare şi milostiv, încet la mînie" *(Ieşire,* 34, 6). El pedepseşte pe păcătos şi se milostiveşte pînă la al şaptelea neam de cel drept. El este cel care „va face dreptate nenorociţilor poporului" (Ps. 72, 4). Întrebarea, — justificată într-un fel —, pe care şi-o pune omul de rînd este aceasta: de ce dreptatea lui Dumnezeu, în cele mai multe cazuri, vine cu oarecare întîrziere. Răspunsul este în spiritul celor spuse mai sus. Dumnezeu „bate cu anul, nu cu ceasul", tocmai pentru a lăsa apele să se limpezească şi fiecare să-şi dea rodul său. Pentru cel ce face un rău poate prilejul respectiv a fost un accident, o întîmplare nefericită, poate acel păcat sau infracţiune nu intra în firea lui. Dumnezeu cîntăreşte omul şi faptele sale în contextul întregii existenţe a acelui om. Poate după înfăptuirea răului respectiv omul se căieşte şi se pocăieşte. Tocmai asta vrea şi Dumnezeu, îndreptarea păcătosului, nu moartea lui *(Iez.* 18, 23; 33, 11). Numai pentru sinucigaş nu mai este posibilitate de îndreptare, de mîntuire. Dumnezeu este drept, dar este şi bun şi în spiritul acestei bunătăţi ne judecă pe fiecare. Noi ne grăbim, El nu se grăbeşte; noi vrem clipa, ceasul, El ne oferă veşnicia.

Să avem încredere deplină în dreptatea lui Dumnezeu, să lăsăm în grija Lui dacă acea dreptate dumnezeiască o face asupra duşmanilor noştri şi asupra răufăcătorilor noştri peste un ceas, peste un an, peste un veac, dacă pedeapsa lui Dumnezeu cade pe făptaş sau pe urmaşii lui, iar noi să ne rugăm ca să fim următori ai poruncilor Lui, iar răsplata lui Dumnezeu să ne revină în viaţa aceasta şi în cea viitoare, amin.

Pr. Al. Stănciulescu-Bîrda

La efigia preotului profesor Ioan Bunea

Teologia clujeană a avut triumviratul ei, pe profesorii: Pr. dr. Isidor Todoran, Diac. dr. Ioan Zăgrean şi Pr. Ioan Bunea. Cel dintîi a plecat acum cinci ani iar anul acesta, la 9 iulie, şi-a legat corabia de ţărmul cel mare părintele Ioan Bunea. A mai rămas părintele Zăgrean, meditîndu-şi viaţa cu fruntea coborîtă în amintiri.

Biografiile pline nu necesită înnobilare oratorică, ele plutind în smalţurile proprii. Biografia părintelui Bunea îmbină o pluralitate de flăcări pîlpîitoare, ca ale unui ctitor de biserici, de preoţi şi de cărţi.

Poposind la efigia profesorului care şi-a încheiat drumul la poarta salcîmilor, nu vom urmări atît detaliul biografic (asta s-a făcut în numărul de pe august), cît surprinderea Omului din om şi a Preotului din preot. Am plecat de la amintirile blonde din anii de şcoală — consultantul nostru intim.

Părintele profesor Ioan Bunea a dus o viaţă austeră, consacrată catedrei, muncii intelectuale pe care le îmbrăţişa ritualic, ţinînd cartea în mîini ca pe o a doua evanghelie. Osîrdia cărturărească l-a pus pe drumul doctoratului în teologie, elaborînd teza: „Fenomenologia conştiinţei morale". Vitregia vremurilor i-a smuls bucuria examenului şi aura titlului academic, fapt care l-a durut, dar nu ca pe unul care ar fi făcut din acest titlu nucleul orgoliilor sale. Neşansa, interpretată major ca un examen al consecvenţei, nu i-a clătinat acrivia. Urmărindu-i atent activitatea, te punea parcă într-o relaţie specială cu legile timpului. Lupta cu timpul pare cea mai grea: să-l cîştigi de partea ta, să-l domini, să nu-l laşi să îmbătrînească, tu pe el. Nu ştiu să-şi fi acordat vreo recreaţie, vreun respiro, nici chiar la vîrsta octogenară, ilustrînd pînă în ultima clipă adevărul că studiul face parte din marea ierarhie a sufletului, disciplinînd, organizînd şi rotunjind înzestrările noastre mereu.

Ca vătaf al sufletelor noastre, era în jurul lui numai creştere şi transfigurare, creînd ambianţa în care să te afirmi şi să te adevereşti. Cînd te descoperea că-i mergi pe urme, te trezeai înşurubat în inima lui spontan, fără ceremonii şi declaraţii.

Un adevărat dascăl lasă în persoana elevului urme indelebile, îi crează deprinderi de gîndire şi îi formează criterii de conduită şi etică profesională. Graficul alcătuirilor noastre poartă astfel de urme lăsate de părintele Bunea. Ele se vor păstra ori de cîte ori şuvoaie de vreme se vor prelinge între noi.

Truda de la catedră n-a fost pentru părintele Bunea o simplă profesiune, ci un mod de existenţă. Catedra presupune consacraţii ca cel mai famelic dintre zei. În setea de-a vedea în noi atingerea minţii, părintele Bunea a onorat miestatea catedrei cu cele mai lămurite şi eficiente gînduri. Simţim parcă şi acum marea lui grije boltită peste noi cu patimă sublimă. Flacăra din ochii lui ne-a fost întotdeauna dragă. Dacă profesorul nu face parte din familia sufletului tău, rămîne un străin şi un inoportun.

Pe lîngă lecţiile miezoase, expuse cu patos, părintelui Bunea îi mai revine un mare merit: el ne-a descuiat pofta cititului, împrumutîndu-ne cărţi din biblioteca proprie, bibliotecile publice fiind pe acea vreme dacă nu arse, epurate pînă la sînge. Mistuiţi de setea neofitului, s-a trezit la uşă cu un aflux de cititori care duceau brazda pînă după miezul nopţii. Parcă îl văd pe părintele profesor Constantin Bradea, elev în anul III, cu o jumătate de bibliotecă în bancă, din care îşi ospăta cu nesaţ recreaţiile şi timpul liber. De aşa manieră ne-a înfierbîntat pofta cititului că nici astăzi nu-şi lasă temperatura în declin. Nu numai că citeam, dar ne cerea referate pe care le discutam îndelung, pînă la cheia înţelesului. Fiecare carte are o cheie; cheia înţelesului, pe care autorul o ascunde undeva: într-o peşteră, într-o pajişte înflorită, pe malul unui izvor sau în sufletul unui personaj. Cînd am ajuns la cheia aceasta înseamnă că am intrat în carte şi, de acum, ea aparţine şi sufletului nostru. Fără să instituie teorii pedagogice, părintele Bunea deosebea net informaţia acumulată de cea asimilată, învăţîndu-ne cum să citim cu folos şi să cugetăm cu adevărat, cum să asimilăm informaţia pentru ca ea să devină o monedă de aur în marele nostru tezaur. Cîtă similitudine între procesul de învăţămînt şi asimilaţia clorofiliană!

Părnitele Bunea era tolerant cu exuberanţa vîrstei noastre, iar cînd ne roiau sufletele ştia să ne lasă înainte cu o creangă de măr, aşa cum arată ea primăvara. Eram preveniţi insistent de-a nu lua avînturi false şi drumuri fără perspectivă. Ne-a învăţat să prezidăm lumina zilei străcurînd-o prin rugăciuni, prin studiu şi fapte de durată, făcînd mereu acordul preferinţelor intime cu misiunea preoţească. Cînd ne încovoiau momente de dezordine sufletească, de tangaj, de blazare morală, cînd ne zvîrcoleam în setea de existenţă, fugeam la părintele Bunea. Sub incidenţa ochilor săi scăpăm de stările deconcertante, restaurîndu-ne în efluviile de vigoare, dinamism şi fermitate ce porneau din personalitatea lui. Sfaturile lui erau ca iarba de leac.

Părintele Bunea a fost un temperament etic, prin fire, formaţia teologică fixînd doar liniile reliefului. Structura sa morală părea dăltuită din bazaltul Apusenilor de unde îşi trage şi originea (Lunca Arieşului — Alba). Caracterul său neclintit a înfruntat precum o stîncă şi nopţile destinului (1959—1964 — închisoarea pentru elaborarea, în colaborare cu pr. prof. dr. G. L. Munteanu, a programei de catehizaţie în parohii), conştient că viaţa întotdeauna cîştigă în urma nenorocirilor pe care le străpunge. „Durerea pe stejar nu-l înfioară" (N. Labiş). Nu l-au înfiorat nici Gherla, nici Balta Brăilei, dar a umplut cerul lor de rugăciuni şi speranţe. De un echilibru clasic şi cu o pulsaţie etică, era un adevărat nucleu de energie iradiantă. Gîndea, vorbea şi zîmbea etic, acasă cu lumina vieţii. Drept şi cinstit, el a trecut prin lume discret; avea un adevărat talent al discreţiei. Nu s-a înfipt nici în funcţii nici în oameni, lăsînd pilda unei rectitudini sufletesti peste care nici adversităţile, nici vîrsta n-au pus peceţi ştiminore. Cenzura puternic apucăturile rele. Stigmatiza delăsarea, individualismul, indolenţa, mînuind abil nuiaua satirei pedagogice în expresii ca aceasta: „Nu rupe jugul". Renitenţa şi crusta vanităţii aveau şi ele acul lor. Detesta paliativele şi ipostazele proteice, iar pentru obrazul întrat în spectacolul culorilor şanjante nutrea un oprobiu suveran. Cît despre conştiinţa reptiliană, nici nu avea calificative.

Opera sa de profesor, de preot şi om al scrisului reflectă şi atmosfera căminului său fericit în care şi-a turnat tot sufletul doamna Mărioara (n. Runcu), soţia sa cu însuşiri de vestală, şi o învăţătoare pentru care termenul „emerit" ni se pare prea mic.

La iesirea din registrul temporalităţii părintele Bunea ne-a lăsat nu o simplă asumpţie, ci pilda preotului adevărat, cu o scrupuloasă rînduială a vieţii, fără expediente, fără instinctul agonisirii, destoinic a înfrunta ameninţarea zilei de mîine fie şi cu mîinile goale; stoicismul fiind unul din secretele de fond ale eroismului. Preoţimea a tapat puternic întotdeauna pe această claviatură ilustrată dumnezeieşte de Mîntuitorul Hristos. Corabia preotului trebuie echipată pentru furtuni; e grija majoră din ansamblul prevederilor şi prudenţelor sale. Această trăsătură compunea evident caracterul granitic al părintelui Bunea, viaţa lui fiind binecuvîntată ca un vas plin de mir.

Fie-i sfîntă pacea limanului de sus!

Pr. Simion Cristea

Iubite Părinte Arsenie*

A fast o vreme cînd te-am ştiut pictor de suflete după modelul Domnului nostru Iisus Hristos. Ce vreme înălţătoare cînd toată ţara lui Avram Iancu se mişca în pelerinaj, cîntînd cu zăpada pînă la piept, spre Sîmbăta de Sus ctitoria voievodului martir! O fi fost aşa de la Dumnezeu ca toată acea bulboană spirituală uriaşă să se dezumfle la comandă ca şi cum n-ar fi fost?

Ceea ce am admirat la Sfinţia Ta e că nu te-ai lăsat. Din zugrav de suflete, fericite să se modeleze după Domnul tuturor, iată-te zugrav de biserici, adică al celor ce poartă pe chipurile cuvioase reflexul desăvîrşirii Fiului lui Dumnezeu. E o mare mîngîiere, acum cînd nu mai ai prilejul să desăvîrşeşti pe aspiranţi, să poţi mîngîia cu penelul pe cei desăvîrşiţi pentru a-i da pildă pe zidurile sacre.

Mica biserică de la Drăgănescu are norocul să simtă pe zidurile ei zugrăvite predicile fierbinţi, pe care miile de oameni le ascultau la Sîmbăta de Sus.

E o picătură nouă ca şi predica de-atunci.

Nimic întunecat în această primăvară care îmbracă cu plai înflorit bolţile bisericii. E o lumină de tonuri deschise către lume ca spiritul şi chipul Mîntuitorului coborît să ne aducă lumina de sus, ce iradiază din pictura Sfinţiei Tale. E un stil nou, e o pictură nouă, după versiunea nouă pe care o porţi în suflet.

Pictura sacră e istoria în imagini a vieţii Mîntuitorului şi a celor transfiguraţi de el. Adică imaginea raiului. Sfinţia Ta ai înţeles să faci o pictură transfigurată în nuanţe clare şi deschise, paradiziace pentru a sugera lumea feerică de dincolo. Biserica de la Drăgănescu iradiază lumina raiului. Ceea ce domină în ea pînă acum e imaginea Maicii Domnului. Cea care ocroteşte biserica din bolta altarului e pur şi simplu magnifică în milostivirea ei de mijlocitoare a lumii către dumnezeescul ei Fiu. Cea care pluteşte vizionar peste Sinodul de la Efes e făcută din atîtea nuanţe şi numai din nuanţe încît nici nu pare pictură, ci o apariţie vaporoasă şi diafană care, cu cerescul Prunc în braţe, apare să întărească pe sinodali că ea e într-adevăr Maica lui Dumnezeu.

Toamna lui 1971

Nichifor Crainic

* Fragment dintr-o scrisoare adresată de Nichifor Crainic părintelui Arsenie Boca, în urma unei vizite a scriitorului la biserica de la Drăgănescu, a cărei pictură este opera părintelui Arsenie.

TRIPTIC BIZANTIN

În ansamblul „Zilelor muzicii de cameră" desfăşurate în toamna acestui an (1—7 octombrie) prezenţa corului *Madrigal* a înnobilat sufletele uneia din cele mai impunătoare audienţe ce s-a înregistrat în acele zile.

Din buchetul de partituri muzicale semnate de T. Ludovica da Vittoria, Jacobus Gallus, G. P. Palestrina, J. Benet, A. Scarlatti, Gh. Cucu s-a detaşat, în mod evident, cîntările: I. D. Chirescu — *Cămara ta Mîntuitorule*, Nicolae Lungu — *Mărire-ntru cele-nalte*, Anonimus — *Iubite-voi Doamne* (solist Lucian Bonifaciu) pe care, noi, le-am socotit a fi alcătuit un triptic excelent împodobit cu cele mai fine trăsături ale cîntării ce s-a cultivat la noi, secole de-a rîndul, în jurul stranelor şi şcolilor mănăstireşti şi bisericeşti din Ţara Românească, Moldova şi Transilvania. Numai şi pomenirea cîtorva nume precum cel al lui Eustatie de la Putna, Filotei Monahul, Iovaşcu Vlad, Sărban Protopsaltul, Ioan sin Radului Duma Braşovean, Ieromonahul Macarie, Naum Rîmniceanu, Ghelasie Basarabeanul, Anton Pann poate vorbi, spre bucuria sufletelor noastre, despre izbînda tradiţiei muzicale româneşti unită prin rădăcini adînci de faptele de cultură şi artă săvîrşite în istoria Bisericii noastre strămoşeşti.

Interpretarea artistică fără grad de comparaţie, unică, în care modalitatea de a „ţine isonul" sau a lucra cu gorgoane şi ehuri încărcate de drumuri melodice, greu accesibile vocilor obişnuite, a produs celor prezenţi în jurul corului *Madrigal* momente de o autentică înălţare sufletească.

Am marcat în desfăşurarea tripticului amintit, şi apoi am şi citit în lucrările dirijorului Marin Constantin, că stăpînirea tainelor cîntecului izvorît la lumina vechilor noastre cazanii s-a putut obţine printr-o îndelungată cercetare şi exerciţiu, fără a dezarma, dar şi consultînd, cu interes, pe venerabilii noştri interpreţi şi profund cunoscători ai cîntului bizantin precum I. D. Petrescu (1884—1970), Grigore Panţîru, Nicolae Lungu, Gheorghe Ciobanu, Titus Moisescu, Sebastian Barbu-Bucur.

Concluzionînd asupra drumului parcurs pentru însuşirea acestui gen de interpretare artistică profesorul, compozitorul şi dirijorul Marin Constantin preciza că, este necesar a se avea în vedere: studierea, familiarizarea şi însuşirea ehurilor; asimilarea prin exersări constante a particularităţilor proprii cîntecului bizantin (învăluiri, portamente, gorgoane, intonaţii netemperate, formule melismatice); stăpînirea corectă a raportului celui mai adecvat dintre unison, ison, monodie, eterofonie; cercetarea şi trierea materialului de patrimoniu, pentru alegerea cîntărilor a căror formă şi valoare estetică le conferă profil şi statut concertistic *(Constelaţia Madrigal*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1988, p. 81).

Dintr-un ansamblu de asemenea preocupări şi studii îndelungate, a unei simţiri artistice superioare Marin Constantin a săvîrşit, cu ceva timp în urmă, cea mai concludentă participare la reuniunea internaţională, *Musica Antqua Europae Orientalis*, Bydgoszez (Polonia) unde, împreună cu *Madrigalul* românesc, a interpretat importante monumente de cînt bizantin precum: Anonimus — *Ia de pre noi tu Doamne*, sec. XVI;Eustatie Protopsaltul — *Imn kalophonic*, sec. XVI; Anonimus — *La nunta Cana Galileii*, sec. XVII; Dosoftei — Psalmul 94 adnotat de Anton Pann — *Veniţi cu toţii dimpreună*, sec. XVIII; Filotei Sîn Agăi Jipei — *Condacul Naşterii*, sec. XVII—XVIII; Anonimus — *Nu pricep curată*, sec. XVIII (armonizată de Gh. Cucu) dar şi cîteva perle din genul colindelor religioase prelucrate de Sigismund Toduţă, Emil Monţia, I. D. Chirescu, N. Lungu, T. Popovici, I. Borgovan, M. Bîrcă.

Vocaţia de a descoperi în taine medievale şi renascentiste cuvîntul şi muzica ce a reprezentat de-a lungul veacurilor icoana fiinţei noastre strămoşeşti va situa şi pe mai departe corul *Madrigal*, şi pe dirijorul său Marin Constantin, în rîndul celor care au dat înălţare merituoasă muzicii bizantine, cultivată cu ştiinţă şi înţelepciune, la strana Bisericii Ortodoxe Române.

Constantin Catrina

Pe Muntele Sinai

Evreii prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, au fost scoşi din rabia lui Faraon, au trecut prin Marea Roşie, au peregrinat în pustie timp de 40 de ani. În drumul lor spre Canaan, ţara făgăduită de Dumnezeu „ţară în care curge miere şi lapte" conform promisiunii lui Dumnezeu, au trecut pe lîngă Muntele Sinai. Aici pe acest munte Dumnezeu a dat lui Moise, proorocul său, tablele cu cele 10 porunci dumnezeieşti. Acestea au fost şi vor fi actuale întotdeauna. Încă nu s-a ridicat nici un legiuitor să le abroge. Nu s-a găsit să se pună altceva în locul lor mai bun. Aceste porunci sînt expresia voinţei lui Dumnezeu care le-a dat. Evreii erau îndemnaţi să împlinească aceste porunci şi după aceea să intre în „ţara făgăduită de El, Canaanul". Împlinirea făgăduinţei era condiţionată de respectarea acestor 10 porunci dumnezeieşti.

Poporul român a stat în robia dictaturii timp de 44 de ani. Această dictatură a scos din viaţa poporului nostru „Sinaiul", adică cele 10 porunci date de Dumnezeu, din inima tinerilor nevinovaţi şi ai altor categorii de compatrioţi ai noştri. În timpul serviciilor divine tineretul era antrenat oriunde numai la biserică nu. Activităţi de tot felul erau intenţionat programate pentru îndepărtarea tineretului de legea lui Dumnezeu. A fost alungat Dumnezeu din şcoală din armată şi din celelalte instituţii de stat. S-a încercat introducerea unei noi morale, care nu a avut consistenţă, fiindcă nu avea un suport religios, nu era fundamentată pe frica de Dumnezeu „care este începutul înţelepciunii" şi nici pe viaţa viitoare în împărăţia lui Dumnezeu, care nu are sfîrşit. Fiindu-i răpit bunul cel mai de preţ: libertatea, poporul nu s-a putut bucura de adevărata fericire şi emancipare la care avea dreptul.

Prin vrerea lui Dumnezeu şi prin multe jertfe umane şi materiale ne-am eliberat din mîinile dictaturii — Să ne îndreptăm privirile spre Muntele Sinai — Acolo unde s-a dat legea lui Dumnezeu. Să nu furi. Să nu desfrînezi. Să nu fii mărturie mincinoasă. Cinsteşte pe tatăl şi pe mama ta ca [illegible] să-ţi fie şi mulţi ani să trăieşti pe pămînt. Adu-ţi aminte de ziua Domnului şi o cinsteşte pe ea.

Dacă s-ar fi respectat aceste porunci, atunci nu am auzi de fel de fel de furturi din avutul obştesc, de atîta speculă, de ucideri, crime, violuri etc.

A dat Bunul Dumnezeu din nou libertate poporului nostru. S-a revenit la învăţămîntul religios în şcoală. Să ne facem datoria ca preoţi în mod special şi cu multă răbdare să educăm generaţiile tinere, care vor constitui societatea de mîine. Roadele nu se vor vedea imediat. Se vor arăta în timp. Să cultivăm în rîndul tineretului respectul faţă de părinţi, de cei mai în vîrstă, faţă de muncă cinstită şi bine înţeles dragostea faţă de patrie.

Cu timp şi fără timp, cum spune apostolul, să punem tot sufletul, iubiţi fraţi preoţi, învăţători şi profesori pentru luminarea tineretului nostru, pentru îndrumarea lui pe calea cinstei şi respectului faţă de tot ce este bun, frumos şi adevărat, conştienţi fiind că făcînd aşa împlinim cuvîntul Mîntuitorului Hristos care a zis „Lăsaţi copiii să vină la Mine".

Prot. stavr. Burzo Gavril
Parohia Suciu de Sus

† PREOTUL PROFESOR Dr. SPIRIDON CÂNDEA

În seara zilei de 15 noiembrie 1990 şi-a sfîrşit drumul acestei vieţi în Sibiu, la venerabila vîrstă de 88 de ani, cel care a fost preotul, profesorul, teologul, omul de cultură, patriotul luminat şi ctitorul de sfinte lăcaşuri Spiridon Cândea. Este greu să prezinţi în cîteva rînduri viaţa şi mai ales strădaniile ilustrului dispărut, căci a fost un om care nu s-a limitat numai la problemele strict bisericeşti, ci a fost implicat şi în multe probleme de ordin cultural, social şi chiar politic ale vremii lui.

S-a născut o dată cu secolul nostru, la 18 iulie 1902, într-o familie de ţărani din satul Bogata Olteană — jud. Braşov; a cunoscut astfel toate bucuriile, dar şi toate vitregiile, frămîntările şi durerile pe care le-am trăit toţi aceia cărora Dumnezeu ne-a rînduit să vieţuim în acest secol atît de zbuciumat. A trecut prin tragedia a două războaie nimicitoare, a cunoscut vremurile de mare înălţare sufletească pe care le-a adus întregului neam românesc actul de la 1 Decembrie 1918, a trăit şi vremurile de restriste prin care a trecut ţara noastră timp de aproape o jumătate de veac, dar a avut şi bucuria ca acum, spre apusul vieţii, să mai trăiască şi clipele izbăvirii din robia în care era ţinut un popor întreg.

A făcut şcoala primară în satul natal, continuînd la Şcoala normală „Andrei Şaguna" din Sibiu (abs. 1923), cu diferenţă de liceu şi bacalaureat în Sibiu, apoi la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu (1923—1927). Remarcat de marele mitropolit Nicolae Bălan, după ce l-a hirotonit preot, l-a trimis la studii de specializare pentru Liturgică, Pastorală şi Artă creştină, la Facultăţile de Teologie din Atena (1930—1933), unde obţine licenţa, apoi la München (1933—1934); Facultatea de Teologie din Bucureşti îi va conferi doctoratul în 1939. Rînd pe rînd i s-au încredinţat slujbe de mare răspundere în cadrul Bisericii. A fost profesor suplinitor de Religie la Liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu (1927—1928), duhovnic la Academia teologică „Andreiană" (1929—1930), preot-paroh în Bogata Olteană (1934—1936), profesor suplinitor de Pastorală, Omiletică şi Patrologie la Academia „Andreiană" (1936—1938), apoi numai de Pastorală (1938—1945), consilier arhiepiscopesc la Sibiu (1938—1945), profesor titular la catedra de Liturgică şi Pastorală, la Academia teologică (din 1945), devenită Istitut teologic universitar în 1948, la care a funcţionat pînă în octombrie 1968, prorector al Institutului (1949—1960), Consilier tehnic în Ministerul Cultelor (1945—1948), protopop, apoi iconom stavrofor, membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului. În octombrie 1968 a fost arestat, judecat şi condamnat pentru „uneltire împotriva statului" şi după o detenţie de peste un an, silit să-şi ceară pensionarea.

În calitate de profesor a tipărit numeroase lucrări şi articole din domeniul specialităţii sale, în-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Mircea Păcurariu

La aniversarea unui venerabil lăcaş de cultură românească

La punctul 13 de pe lista revendicărilor românilor transilvăneni, adunaţi în 1848 pe Cîmpia Libertăţii din Blaj, se arăta că „naţiunea română cere înfiinţarea şcolilor române pe la toate satele şi oraşele ...", ceea ce, precum se ştie, mitropolitul Andrei Şaguna a urmărit cu tenacitate. Încă în primăvara anului 1848, marele mitropolit de la Sibiu cerea pe seama românilor din Transilvania şi 6 gimnazii mari, din care s-au aprobat doar două.

Într-un astfel de context istoric s-a născut „Liceul Andrei Şaguna" din Braşov.

Problema deschiderii unui gimnaziu la Braşov, „în care să se adune toţi tinerii români", a fost pusă cu nădejde de inimosul protopop al Braşovului, ajuns mai tîrziu episcop, Ioan Popazu, în şedinţa consiliului parohial al bisericii Sf. Nicolae din Şchei, ţinută în 19 aprilie 1850, motivînd-o cu cuvinte ca acestea: „Singura garanţie a tuturor drepturilor naţionale sînt şi vor fi bărbaţii naţiunii române, credincioşi, desăvîrşiţi prin şcoli şi înzestraţi cu ştiinţe sociale, care numai în şcoli se pot forma după lipsele ei".

Răspunzînd acestei iniţiative, viitorul mitropolit de la Sibiu arăta între altele, cu actul nr. 796/1850: „Deci eu, împărtăşind arhiereasca-mi binecuvîntare acestei întreprinderi mari, care dea Dumnezeu să fie încoronată de cel mai bun sfîrşit, vă promit şi din parte-mi tot ajutorul şi sprijineala, cît îmi va fi cu putinţă".

În toamna anului 1850 noul gimnaziu românesc din Braşov îşi începea astfel cursurile, „în aripa dreaptă a caselor Băcanului", avînd la conducere pe prof. Gavril Munteanu, care funcţionase la Seminarul teologic din Buzău, iar între alţii şi pe Ioan Meşotă, Titu Maiorescu ş.a.

În 17 septembrie 1851 Andrei Şaguna punea piatra fundamentală la clădirea actuală a liceului, construcţie monumentală, aşezată la poarta Şcheilor.

În colendarul Bisericii noastre în 17 sept., sînt pomenite Sf. Mc. *Sofia,* cu fiicele sale: *Pistis, Agapis* şi *Elpis,* aşadar patru virtuţi de bază: Înţelepciunea, Credinţa, Dragostea şi Speranţa, coincidenţă pe care luminatul ierarh a valorificat-o se pare într-un mod excepţional, prin cunoştinţele şi darul oratoric pe care îl avea, încît, aşa cum este consemnat undeva, mulţimea care l-a ascultat a rămas profund impresionată, între ascultători aflîndu-se şi profesorul de desen, Friedrich Giesel, de la liceul german din Braşov, care i-a zugrăvit portretul, portret pe care l-a dăruit apoi gimnaziului românesc „ca amintire pentru posteritate de acest bărbat deosebit de mare".

S-au împlinit, aşadar, în această toamnă 140 de ani de la înfiinţarea acestui venerabil lăcaş de cultură românească, aniversare care a fost subliniată la Braşov pe parcursul mai multor zile, încheiată joi, 29 noiembrie 1990, cînd a fost prezent şi Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, însoţit de la Sibiu de P. C. arhid. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic din Sibiu, P. C. pr. prof. M. Păcurariu, P. C. cons. Gh. Papuc şi P. Cuv. V. Bălţat, secretar eparhial.

Primit cu multă căldură, încă pe treptele intrării la liceu I. P. S. Mitropolit Antonie a rostit un scurt cuvînt adresat elevilor şi celorlalţi fii ai Braşovului, care l-au întîmpinat.

Programul s-a desfăşurat în sala festivă a liceului Andrei Şaguna, După oficierea unui Te-Deum de către trei preoţi din Braşov, V. Chiţu, M. Manolache şi Fl. Gârlonţa — programul a fost deschis de dl. prof. onor. C. Cuza. Au vorbit:

Î. P. S. Mitropolit *Antonie,* care a susţinut tema: „Rolul Bisericii Ortodoxe Române în pregătirea Marii Uniri din 1918", pregătire care, după cum a arătat vorbitorul, a început odată cu dezmembrarea celor trei provincii româneşti componente ale vechii Dacii.

Pe parcursul a peste o oră, Î. P. S. Sa a adus în atenţia participanţilor faptele grăitoare din permanenta şi strînsa împletire care a existat, de la formarea şi apariţia sa, între istoria Bisericii noastre şi istoria poporului român, realităţi care nu pot fi desprinse una de alta, ceea ce a dus la noţiunea de „Lege românească", cum mai este denumită Biserica Ortodoxă Română.

Prin credinţa comună, prin clerul său, „dascăli de cuget şi simţire românească", prin cărţile de cult, prin presa bisericească etc., Inalt Prea Sfinţia Sa a pus în lumină adevărul că Biserica a fost „prezenţă vie în viaţa poporului român", cultivînd şi ţinînd mereu trează dorinţa de refacere a unităţii noastre politice, românii păstrîndu-şi mereu identitatea „mai ales prin Biserica lor".

Subliniind faptul că Biserica îşi înţelege şi astăzi misiunea pe care o are în lume, Î. P. S. Sa a îndemnat în partea finală a cuvîntării pe elevi şi pe toţi tinerii, ca la cunoştinţele pe care le dobîndesc în şcoală să adauge şi cunoştinţele religioase, să se împărtăşească şi din bogăţia sipirituală a Bisericii, pentru ca în felul acesta să depăşească starea de mutilare în care i-a ţinut dictatura atee şi să devină oameni cît mai deplini.

P. C. pr. prof. *M. Păcurariu* a vorbit despre personalitatea mitropolitului Andrei Şaguna. Prezentat altă dată de către unii „istorici" ca „duşman al poporului", vorbitorul a făcut o prezentare sintetică a vieţii şi activităţii nemuritorului mitropolit de la Sibiu, insistînd mai ales asupra activităţii sale culturale, reliefînd desigur grija sa specială faţă de liceul din Braşov, „coroana învăţămîntului românesc din Transilvania", după spusa ierarhului prezentat.

Au mai luat cuvîntul: P. C. prot. *Z. Moşoiu* (Braşov), dl. prof. onor. *C. Cuza* şi dl. prof. *I. Ţuţuianu,* actualul director al liceului Andrei Şaguna din Braşov.

Un cor restrîns al studenţilor teologi din Sibiu, condus de C. pr. asist. V. Grăjdean, a susţinut apoi un mult gustat buchet de colinde şi alte compoziţii religioase şi patriotice.

În încheierea programului, Î. P. S. Mitropolit Antonie a oferit pentru biblioteca liceului sărbătorit cîte un exemplar din cele 24 de cărţi ale Î. P. S. Sale. *Gh. P.*

APEL

Noi, credincioşii parohiei ortodoxe române misionare din Aita Medie, jud. Covasna, împreună cu preotul nostru, TĂMAŞ IOAN, facem un călduros apel la parohii şi la oamenii de bine, pentru a ne ajuta, după posibilităţi, să ne reparăm capitalul modesta noastră biserică şi să ridicăm un monument închinat eroilor căzuţi pentru reîntregirea Patriei noastre, România.

Menţionăm că noi sîntem un număr de 59 credincioşi şi, singuri, nu putem face faţă acestor cheltuieli.

Sumele pot fi trimise pe adresa: Cooperativa de credit Baraolt, cont nr. 312.08.30., Parohia Aita Medie, jud. Covasna, cod. 4023, sau, Pr. Tămaş Ioan, loc. Aita Medie, jud. Covasna — 4010, iar noi vom elibera chitanţele cuvenite.

În atenţia cititorilor Telegrafului Român

Revenim, stimaţi cititori ai publicaţiei noastre şaguniene, asupra informaţiei privitoare la abonamentul pe anul 1991, aducîndu-vă în atenţie faptul că, scumpindu-se hîrtia, tiparul etc., începînd cu 1 ianuarie 1991 costul unui abonament anual la Telegraful Român este de 250 lei.

Rugăm deci pe cei ce au expediat deja abonamentul pe 1991 de 150 lei să trimită şi diferenţa de 100 lei. În caz contrar, abonamentul va fi sistat începînd cu 1 septembrie 1991.

Banii se vor trimite pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cont virament nr. 45.10.09.2, B.N.R., filiala Sibiu, specificîndu-se ce reprezintă suma ca şi adresa exactă a abonatului.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anual este de 15 dolari S.U.A. sau echivalentul acestora în altă valută.

Un spirit întreprinzător şi o ctitorie notabilă la Sălişte

(Continuare din pag. a 2-a)

litică internă. Munca şi jertfa românilor trebuie să susţină edificiul statului naţional, să-i sporească prestigiul: „Puterea şi vaza României întregite tot numai munca neobosită a cetăţeanului român le va putea creia şi asigura".[8]

Problemele culturale au ocupat un spaţiu larg în coloanele gazetei „Cuvîntul Poporului". Încă de la primul număr, redacţia „pornea la drum" şi cu intenţia mărturisită astfel: „Să prindem dragoste de slovă, să ne creştem copiii cum se cade şi poveştile noastre să nu se ciocnească cu paharele din făgădău".

În acest cadru, evenimentele „vieţii" şcolare (din Sălişte şi din Mărginime) aveau o mare pondere, căci în „ogorul şcoalei româneşti", „holdele săliştene" nu erau printre cele fără rod, dimpotrivă![10]

De asemenea, proza (scurtă) şi poezia (patriotică, epigrama etc.) cuprinse la rubrica „Foişoară" făceau „casă bună" în paginile ziarului, mai ales că „constructorul" a fost multă vreme Petrea Dascălul (Olaru).[11]

„Cronica săptămînii" nu uita să însereze: şedinţe literare, festivaluri (muzicale), comemorări, expoziţii, jubilee, concerte, teatre etc., multe desfăşurate sub auspiciile „bătrînei Astre" sau ale „Reuniunii Culturale Naţionale a Meseriaşilor Români din Sibiu."

Sub pseudonime ca: Gruia, Mircea, Sfredeluş, Spadă, Măgură, P. Navrea etc., Elie Măgeanu a publicat articole şi versuri în gazeta pe care a condus-o, sensibilizînd cititorii spre „o lume de azur şi de frumos, lumea scrisului".

Din scrierile mai importante publicate de Elie Măgeanu amintim povestirile şi articolele: Gînduri răzleţe, Sandu (în „Telegraful Român"), Marin pădurarul, Lelea Ioana (în „Foaia Poporului"), apoi poeziile: Strofe, Suflet, În ţintirim (în „Foaia Poporului"), Frumoasa, Fragment (în „Foaia interesantă). A mai publicat două broşuri: Epigrame şi Calicograme (semnate Tepeluş), o feerie muzicală: Floare de cicoare (muzică: N. Oancea), lăsînd în manuscris un volum de satire (Cinematograful vieţii) şi o piesă în versuri (Două lumi).

La fel, a redactat şi tipărit calendare populare: Calendarul Calicului (1920—1931), Calendarul pentru toţi (1922—1931), Calendarul plugarului român (1931), Calendarul săteanului etc. toate veritabile almanahuri populare cu rol important în culturalizarea poporului român.

„Discret ca o şoaptă, aşa s-a mutat dintre noi Elie Măgeanu" —, astfel consemna trecerea sa în împărăţia umbrelor ziarul „Cuvîntul Poporului" (din 18 martie 1934).* „Ai biruit ca om — aprecia în continuare ziarul cu chenar negru —, cîştigîndu-ţi cea mai valoroasă bogăţie morală: un nume bun şi scump, aducînd alături de sutele de mii de eroi, cari au luptat pentru unitatea neamului, în marginile puterilor tale sufleteşti şi intelectuale — aceeaşi muncă şi jertfă, aceeaşi cinste şi laudă patriei tale iubite. Ai biruit ca ziarist şi propagandist cultural, naţional, politic lăsînd dreaptă moştenire cele mai curate amintiri ce le poate lăsa un asemenea apostol".[12]

Elie Măgeanu a rămas în conştiinţa contemporanilor ca un „martir al literelor", fiind pentru Transilvania ceia ce a fost Petre Ispirescu pentru Patria-mumă. Generaţiile tinere pot găsi în personalitatea lui un „exemplu tipic al lucrătorului neobosit pentru a netezi calea culturii pe ogoarele înţelenite ale Românimiei" de ieri.[13]

Frumoasa tradiţie a vechilor mărgineni de a cinsti şi ţine în toate împrejurările la fiii lor eminenţi a împodobit şi va împodobi atît de curat şi pe Elie Măgeanu — stejar neclintit, alături de alţi vrednici mărgineni, la temelia vieţii social-culturale româneşti din această străbună vatră de istorie şi cultură.

1 Ilie Haşeganu, Figuri din Mărginime, vol. II, Bucureşti, 1976, p. 128; „Sibiul Literar", anul I, nr. 3—6, martie—iunie 1934, p. 1 şi urm.

* La data de 29 iulie 1914, chiar la începutul primului război mondial, E. Măgeanu s-a căsătorit în Sibiu şi, puţin după aceea, a fost înrolat în serviciul auxiliar al armatei austro-ungare, întîi la Sibiu şi apoi la Cluj. Fiind bănuit de sentimente româneşti, fu trimis, spre mai multă siguranţă, la graniţa vestică a Ungariei, la Pojon (Bratislava).

2 Ioan Berghea, La moartea lui Elie Măgeanu, în „Cuvîntul Poporului" nr. 8—9 din 18 martie 1934.

3 Ibidem.

4 Em. Cioran, Înmormîntarea ziaristului Elie Măgeanu, în „Cuvîntul Poporului", nr. 8—9 din 18 martie 1934.

5 „Cuvîntul Poporului", nr. 2, din 17 ianuarie 1920; vezi şi I. Haşeganu, Mărginenii în viaţa economică a Transilvaniei şi a Vechiului Regat, Braşov, 1941, p. 99; la fel I. Lupaş, Casa de păstrare din Sălişte, Sibiu, 1909 (passim).

6 „Cuvîntul Poporului" nr. 46 din 23 noiembrie 1924; vezi şi I. Haşeganu, Figuri din Mărginime, vol. I, Braşov, 1943, p. 25—32.

7 „Cuvîntul Poporului", nr. 11 din 29 martie 1925 etc.

8 „Cuvîntul Poporului", nr. 1 din 24 august 1919.

9 Ibidem

10 Vezi Dumitru Peligrad, Un capitol în istoria presei româneşti interbelice: „Cuvîntul Poporului" (Sălişte — Sibiu), mss. La fel Nicolae Albu, Istoria învăţămîntului românesc din Transilvania pînă la 1800, Blaj, 1944, p. 41—43.

11 Vezi I. Haşeganu, Figuri din Mărginime, vol. II, Bucureşti, 1976, p. 69—72; „Sibiul Literar", anul I, nr. 3—6, martie—iunie 1934, p. 2—4.

* E. Măgeanu a murit în 9 martie 1934, fiind înmormîntat în Sibiu.

12 „Cuvîntul Poporului", nr. 8—9 din 18 martie 1934.

13 Ibidem.

Aniversarea unui monument ştiinţific şi tehnic

(Continuare din pag. a 2-a)

fic local, cîte drumuri în trăsură sau căruţă a făcut cu „Tavi" de la Sibiu la Răşinari, ce propagandă i-a făcut printre consăteni ca să-l sprijine şi o serie de alte amănunte pe care spaţiul nu ne îngăduie să le relatăm. Pentru că Păcală — cinstindu-şi numele — era o fire veselă, un om care amuza şi se amuza povestind. Despre Gusti îmi spunea că-l întîlnea des pe coridoarele ministerului şi de fiecare dată îl întreba: „Cum ai putut face, domnule, minunea aia de monografie?"

Se ştie că lucrarea lui a făcut pionierat în domeniu. N-a avut la dispoziţie nici un model, nici un îndrumător, „nici un tratat complet şi la înălţimea ştiinţei", cum spune în prefaţă. Chiar sociologia ca ştiinţă se constituise doar de cîţiva ani (1894), iar întemeietorul ei, Durkheim, considera monografia ca neştiinţifică şi imposibilă ca metodă de cercetare sociologică. Lé Play întocmise unele monografii profesionale, dar de aşezări nu existau nici aiurea şi cu atît mai puţin la noi. Broşurile sentimentale declarate fără acoperire ştiinţifică „monografii" erau destule, chiar şi la noi, toate scrise de diletanţi. De cîte ori îl întrebam cum a reuşit, dădea din cap şi zîmbea. Înţelegeam cîtă muncă şi cît studiu, cîtă perseverenţă, înţelepciune, spirit organizatoric şi luciditate, cîtă voinţă şi cîtă inspiraţie sugerau acest zîmbet. Neşansa a fost că a apărut în plin război, lipsind lucrarea de recenzii şi cronici, mai largi. Doar Iorga în *Revista istorică* (martie—iunie 1916) şi N. Togan în *Transilvania* (mai 1920), au cuvinte de apreciere. S. Mehedinţi în raportul de premiere către Academia Română (Anale, seria II, tom XXXVIII, 1915—1916) o propune pentru premiul Adamachi scriind: „Faţă de atîtea lucrări fără spirit ştiinţific, monografia asupra Răşinarilor e o fericită excepţie". Şi e premiată.

Cu trecerea anilor şi consolidarea sociologiei ca ştiinţă, recunoaşterile au început să abunde. Dacă D. Gusti o considera „minune", T. Herseni, H. H. Stahl, Al. Dima, O. Bădina, I. Vlăduţin şi mulţi alţii o socotesc pînă azi „cea mai reuşită monografie de sat din literatura română de specialitate, slujind ca model multor altora, fără ca vreuna să se ridice la nivelul acesteia", ca să citäm pe ultimul (în *Etnografia românească,* 1973).

Rămasă monument ştiinţific şi acum după 75 de ani, lucrarea lui Păcală este în acelaşi timp — sau a fost în 1915 — şi un monument al tehnicii şi artei tipografice. După monografia Şaguna, cea a Răşinariului este a doua tipăritură care a ridicat prestigiul Tipografiei Arhidiecezane din Sibiu, consacrînd-o chiar dincolo de hotarele Transilvaniei. Cu cele 528 pagini ale ei şi aproape 150 de fotografii în text, cu o serie de planşe — din care 6 în culori — cu reproduceri foto ale unor documente, cu hărţi, schiţe, diagrame, tabele, partituri muzicale şi întreg aparatul de sprijin ştiinţific, cu coperte de carton colorate şi formatul 25×16 cu o erată neglijabilă, lucrarea a fost un adevărat triumf tehnic pentru lucrătorii acestei tipografii. Evident, culegerea a fost manuală, imprimarea tipar înalt pe cea mai bună hîrtie a timpului, cu zincografii şi cromozincografii. Meşteri ca Poponea, Ştefan Duca, Dumtiru Axente şi alţii s-au întrecut pe ei în finisarea acestei cărţi. Legarea a făcut-o acelaşi renumit Neuzil care legase şi monografia Şaguna. Pusă în casete de carton Monografia comunei Răşinari era acum o adevărată bijuterie.

Pentru valoarea ei ca argument românesc în perimetrul Transilvaniei, dar şi pentru calităţile tehnice, în 1919 guvernul din Bucureşti a achiziţionat 200 de exemplare pe care delegaţia română la Conferinţa de pace de la Paris le-a distribuit printre reprezentanţii Puterilor Aliate. Monografia comunei Răşinari devenea astfel argument şi simbol al Transilvaniei româneşti.

Iată de ce la împlinirea a 75 de ani de la apariţia lucrării şi a 35 de ani de la trecerea în eternitate a autorului ei, se cuvine să evocăm cu recunoştiinţă numele profesorului Victor Păcală şi să cinstim memoria tipografilor români care au finisat-o tehnic. Este ceea ce facem aici şi vom face creştineşte şi la Răşinari.

† PREOTUL PROFESOR Dr. SPIRIDON CÂNDEA

(Continuare din pag. a 3-a)

tre care: *Pedeapsa depunerii din cler* (Sibiu, 1934, 40 p.), *Pastoraţia familiei* (1938, 46 p., extras din Anuarul XIV al Academiei teologice „Andreiene"), *Secta baptistă din România* (1939, 32 p.), *Hristos şi mîntuirea sufletească a orăşenilor* (teză de doctorat, 1939, 302 p.), *Din activitatea pastorală a Î. P. S. Sale Mitropolitul Nicolae Bălan* (1940, 62 p.), *Botezul din necesitate* (1940, 36 p.), *Apostolul laic* (1944, 146 p.), un volum de predici cu titlul *Bune vestiri* (1944, 510 p., în colaborare cu pr. Zosim Oancea).

După 1948, a publicat mai multe studii de Liturgică şi Pastorală în revistele bisericeşti, din care notăm doar cîteva: *Agneţul şi mirodele în cadrul Sfintei Liturghii* (ST, nr. 7—8, 1953, p. 482—494), *Mărturisirea păcatelor* (MO, 9—10, 1954, p. 456—477), *Modul şi timpul prefacerii cinstitelor daruri în Trupul şi Sîngele Mîntuitorului* (MA, nr. 1—2, 1956, p. 103—123), *Îngrijirea pastorală a credincioşilor bolnavi* (MA, nr. 1—2, 1957, p. 87—100), *Mijloace pastorale în faţa acţiunilor eterodoxe* (MMS, nr. 1—2, 1957, p. 87—100), *Parohia ca teren de activitate pastorală a preotului* (MO, nr. 5—6, 1960, p. 283—290), *Chipul preotului după Sfînta Scriptură şi Sfinţii Părinţi* (MA, nr. 1—3, 1961, p. 97—106), *Prezentarea Sfintei Treimi în arta creştină* (MA, nr. 7—8, 1961, p. 446—472), *Preoţi căsătoriţi sau celibatari?* (MA, nr. 9—10, 1961, p. 580—599), *Cultul creştin şi unitatea Bisericii lui Hristos* (Ortodoxia, nr. 3—4, 1963, p. 473—488), *Despre uniformitatea cultului în Biserica Ortodoxă Română* (MA, nr. 9—10, 1964, p. 595—605), *Necesitatea unităţii pascale creştine* (MA, nr. 4—6, 1965, p. 371—418), *Întrebări şi răspunsuri referitoare la uniformitatea cultului Bisericii Ortodoxe Române* (MA, nr. 9—10, 1967, p. 843—858), *Cultul divin şi pastoraţia creştină, factori de promovare a vieţii religioase în Ortodoxie* (BOR, nr. 11—12, 1967, p. 1194—1207).

A fost preocupat de vechea limbă liturgică la români şi de activitatea diaconului Coresi din Braşov. Stau mărturie studiile: *Limba veche liturgică şi inovaţiile introduse în ea de fosta Biserică unită* (ST, nr. 9—10, 1952, p. 531—560 şi extras, 32 p.), *Limba noastră veche bisericească, factor de unitate naţională şi religioasă* (MA, nr. 9—10, 1957, p. 680—698), *Primul Liturghier românesc tipărit* (MA, nr. 9—10, 1959, p. 722—771), *Textul Liturghierului românesc publicat de diaconul Coresi* (MA, nr. 1—2, 1960, p. 70—92), *Braşovul, cea mai „minunată cetate" pentru activitatea diaconului Coresi* (MA, nr. 1—2, 1962, p. 116—132), *Diaconul Coresi, simplu tipograf sau şi traducător al cărţilor tipărite de el?* (MA, nr. 3—6, 1962, p. 325—344).

Se adaugă la acestea şi alte studii, articole, recenzii, note, predici, medalioane închinate unor preoţi de altădată, luptători pentru drepturile neamului românesc sau pentru eliberarea de sub asuprirea altor state. A rostit numeroase predici în catedrala din Sibiu sau în alte biserici, dar cele mai multe au rămas în manuscris. Înzestrat cu un remarcabil talent literar, mînuind o minunată limbă românească, a scris chiar şi poezii (nepublicate, însă), precum şi interesante memorii, în care descria evenimentele petrecute în decurs de aproape o jumătate de veac şi în care fusese implicat el însuşi.

A fost un profesor de vocaţie, cu dragoste faţă de studenţii săi şi de Institutul teologic din Sibiu, în care şi-a desfăşurat activitatea timp de 32 de ani şi pe care l-a salvat de la desfiinţare într-un moment de grea cumpănă pentru acest străvechi aşezămînt de cultură românească. Era un însufleţit patriot, inspirînd şi studenţilor săi dragostea de pămîntul strămoşesc şi de marile creaţii cultural-artistice ale înaintaşilor noştri.

Din dragostea sa nemărginită faţă de locurile natale şi de oamenii acestora, a purces şi gîndul zidirii unui lăcaş de închinare în satul în care a văzut lumina zilei. Într-o perioadă în care se ducea o politică sistematică de înlăturare a oricărui sentiment religios, în care se construiau numai fabrici şi se demolau biserici, profesorul Spiridon Cândea, cu tenacitatea care îl caracteriza, a lucrat ani în şir la ridicarea unei minunate biserici parohiale, într-un loc pitoresc, la marginea satului Bogata. Este o realizare arhitectonică şi sculpturală de excepţie, în plan treflat, cu o turlă pe naos, cu un pridvor deschis, cu stîlpi masivi, asemănătoare marilor creaţii artistice ale veacului al XVI-lea din Moldova lui Petru Rareş. Pentru înălţarea acestei biserici a lucrat ani îndelungaţi, luptînd cu piedicile care i se puneau de atîtea ori în cale, solicitînd sprijin moral şi material de la oamenii de bine din ţară şi de peste hotare. Prin tot ce a făcut pentru această biserică, poate fi socotit ca un adevărat „ctitor şi binefăcător" al ei.

Părintele profesor Spiridon Cândea pleacă acum dintre noi, împovărat de ani şi de suferinţe fizice şi morale, dar cu mulţumirea că „şi-a făcut slujba deplin", că a înmulţit cu prisosinţă „talanţii" cu care l-a înzestrat Dumnezeu şi pe care i-a pus în slujba neamului său, pe care l-a iubit atît de mult şi a Bisericii noastre dreptmăritoare, pe care a slujit-o cu un devotament nemărginit.

*

Slujba prohodirii adormitului în Domnul s-a oficiat în catedrala mitropolitană din Sibiu, luni 19 noiembrie, de către un sobor de 12 preoţi şi diaconi, în frunte cu Prea Sfinţitul Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul. Au rostit cuvîntări P. C. prof. Liviu Streza, în calitate de urmaş la catedră, P. C. vicar Aurel Răduleţ, ca preot-paroh şi fost student, iar P. S. Episcop Serafim a dat citire scrisorii de compasiune trimisă familiei de Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop şi Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală. Sicriul cu trupul său neînsufleţit a fost dus apoi în satul natal, Bogata Olteană. În biserica ridicată prin osîrdia lui, în faţa credincioşilor veniţi să conducă pe ultimul drum al vieţii pe cel mai distins fiu al satului lor, au mai rostit cuvîntări P. C. prot. Gheorghe Opriş din Rupea, P. C. preot paroh Ioan Neacşu şi P. C. pr. prof. Mircea Păcurariu, din partea Institutului Teologic din Sibiu. În dangătul clopotelor, însoţite de rugăciunile preoţilor din împrejurimi, şi de lacrimile celor două fiice, ale ginerilor şi nepoţilor şi altor rudenii, a fost aşezat în mormîntul pregătit mai de mult, în faţa bisericii, alături de vrednica sa soţie, preoteasa Elvira, originară tot din Bogata, trecută la cele veşnice cu trei ani în urmă.

Dumnezeu să-l ierte şi să-l aşeze în ceata aleşilor Săi!

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea,* tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă,* corector.

Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206